This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Jest to cyfrowa wersja książki, która przez pokolenia przechowywana była na bibliotecznych półkach, zanim została troskliwie zeskanowana przez Google w ramach projektu światowej biblioteki sieciowej.

Prawa autorskie do niej zdążyły już wygasnąć i książka stała się częścią powszechnego dziedzictwa. Książka należąca do powszechnego dziedzictwa to książka nigdy nie objęta prawami autorskimi lub do której prawa te wygasły. Zaliczenie książki do powszechnego dziedzictwa zależy od kraju. Książki należące do powszechnego dziedzictwa to nasze wrota do przeszłości. Stanowią nieoceniony dorobek historyczny i kulturowy oraz źródło cennej wiedzy.

Uwagi, notatki i inne zapisy na marginesach, obecne w oryginalnym wolumenie, znajdują się również w tym pliku – przypominając długą podróż tej książki od wydawcy do biblioteki, a wreszcie do Ciebie.

Zasady użytkowania

Google szczyci się współpracą z bibliotekami w ramach projektu digitalizacji materiałów będących powszechnym dziedzictwem oraz ich upubliczniania. Książki będące takim dziedzictwem stanowią własność publiczną, a my po prostu staramy się je zachować dla przyszłych pokoleń. Niemniej jednak, prace takie są kosztowne. W związku z tym, aby nadal móc dostarczać te materiały, podjęliśmy środki, takie jak np. ograniczenia techniczne zapobiegające automatyzacji zapytań po to, aby zapobiegać nadużyciom ze strony podmiotów komercyjnych.

Prosimy również o:

- Wykorzystywanie tych plików jedynie w celach niekomercyjnych
  Google Book Search to usługa przeznaczona dla osób prywatnych, prosimy o korzystanie z tych plików jedynie w niekomercyjnych celach prywatnych.
- Nieautomatyzowanie zapytań
  Prosimy o niewysyłanie zautomatyzowanych zapytań jakiegokolwiek rodzaju do systemu Google. W przypadku prowadzenia badań nad tłumaczeniami maszynowymi, optycznym rozpoznawaniem znaków lub innymi dziedzinami, w których przydatny jest dostęp do dużych ilości tekstu, prosimy o kontakt z nami. Zachęcamy do korzystania z materiałów będących powszechnym dziedzictwem do takich celów. Możemy być w tym pomocni.
- Zachowywanie przypisań
  Źnak wodny"Google w każdym pliku jest niezbędny do informowania o tym projekcie i ułatwiania znajdowania dodatkowych materiałów za pośrednictwem Google Book Search. Prosimy go nie usuwać.
- Przestrzeganie prawa
  W każdym przypadku użytkownik ponosi odpowiedzialność za zgodność swoich działań z prawem. Nie wolno przyjmować, że skoro dana książka została uznana za część powszechnego dziedzictwa w Stanach Zjednoczonych, to dzieło to jest w ten sam sposób traktowane w innych krajach. Ochrona praw autorskich do danej książki zależy od przepisów poszczególnych krajów, a my nie możemy ręczyć, czy dany sposób użytkowania którejkolwiek książki jest dozwolony. Prosimy nie przyjmować, że dostępność jakiejkolwiek książki w Google Book Search oznacza, że można jej używać w dowolny sposób, w każdym miejscu świata. Kary za naruszenie praw autorskich mogą być bardzo dotkliwe.

Informacje o usłudze Google Book Search

Misją Google jest uporządkowanie światowych zasobów informacji, aby stały się powszechnie dostępne i użyteczne. Google Book Search ułatwia czytelnikom znajdowanie książek z całego świata, a autorom i wydawcom dotarcie do nowych czytelników. Cały tekst tej książki można przeszukiwać w internecie pod adresem `http://books.google.com/`

PROPERTY OF
University of
Michigan
Libraries
1817
ARTES SCIENTIA VERITAS

MATERYAŁY
DO DZIEJÓW PIŚMIENNICTWA POLSKIEGO.

MATERYAŁY DO DZIEJÓW
PIŚMIENNICTWA POLSKIEGO
i Biografii Pisarzów Polskich

ZEBRAŁ

Teodor Wierzbowski.

Tom I.
1398—1600.

Z zapomogi Kasy pomocy dla osób pracujących na polu naukowem
im. dra J. Mianowskiego.

WARSZAWA.
Druk L. Szkaradzińskiego i S-ki, Mazowiecka 2.

1900.

891.859
W648
v.1-2

ДОЗВОЛЕНО ЦЕНЗУРОЮ.

Варшава, 30 Января 1900 года.

[illegible]
[illegible]
10.5.54
8 1161
2 v. in 1.

MANIBUS
MEMORIAEQUE NOBILISSIMAE
VIRORUM POLONORUM
OPTIME DE LITTERIS ORNANDIS PROMOVENDISQUE MERITORUM
QUI
CUM IN STUDIO ILLO GENERALI CRACOVIENSI
ANTE HOS QUINGENTOS ANNOS AUSPICATISSIME INSTAURATO
ANIMIS SUIS DOCTRINA EXCOLENDIS OPERAM DEDISSENT
DISCIPLINA SALUBERRIMA IMBUTI
VIRTUTEM SUAM
NON MINUS ACTIS QUAM SCRIPTIS EGREGIIS COMPROBATAM
POSTERITATI COMMENDARUNT
THEODORUS WIERZBOWSKI
INCLUTAE TANTORUM ALUMNORUM NUTRICIS
QUINTO AETATIS SAECULO FELICISSIME EXACTO
HANC A SE CONFECTAM LIBELLORUM SYLLOGEN
PIETATIS ERGO
SACRAM ESSE VOLUIT.

PRZEDMOWA.

Zbiór niniejszy, zawierający przeszło pięćset dokumentów najróżnorodniejszej treści, napisanych w ciągu dwustu lat, zbyt wiele rozmaitych zawiera w sobie danych, ażeby można było w jakimś krótkim szkicu uogólnić je lub jednolitą treść z nich wydobyć. Przeznaczony jako materyał dla tych, co się zajmują dziejami piśmiennictwa polskiego, przez nich tylko należycie ocenionym być może; specyaliści obejdą się także bez szczegółowych wyjaśnień i komentarzy, albowiem potrafią je sobie stworzyć sami. Ze względu więc nie na nich, ale na tych, których treść bezpośrednio nie zajmie, niniejsza książka wszakże wpadnie im w rękę, za stosowne uważam podać na czele słów kilka, któreby usprawiedliwiały i powstanie wydawnictwa, i znaczny koszt na ten cel wyłożony.

Materyały, które się złożyły na niniejsze wydawnictwo, kollekcyonowałem przez dwadzieścia kilka lat. Od roku 1876 zbierałem je przy sposobności w odpisach, w miarę tego jak się znalazł w danem archiwum albo w rękopiśmiennym zbiorze dokument, odnoszący się do któregokolwiek z pisarzów polskich lub mający jakąś wartość dla historyi piśmiennictwa naszego; w ostatnich zaś latach wyczerpywane były w tym kierunku księgi metryki koronnej, ziemskie i grodzkie akty, wreszcie zaś pościągane zostały i pojedyncze dokumenty, które znalazłem w bibliotekach Warszawskich i w zbiorach autografów kilku prywatnych osób.

Drukują się oczywiście same rzeczy nowe. Znajdzie tu czytelnik nieznane dotychczas drobne utwory albo wiersze niektórych pisarzów, jak naprzykład: Strusia, Janickiego, Reszki, Niegoszewskiego, Klonowicza, Warszewickiego Krzysztofa, głównie zaś dokumenty, które się odnoszą do działalności pisarzów polskich lub stanowią nieznany przyczynek do ich biografii. Pierwszorzędni nawet pisarze, jako to: Bielski, Orzechowski, Rej, Górnicki, Modrzewski, Skarga są tutaj reprezentowani i odnoszące się do nich dane przedstawią nam ich osobistości w innem świetle. Może się to przyczyni nie tylko do rozwiania legend i mylnych zdań o nich samych, ale i do zreformowania ogólniejszych poglądów w zakresie literatury, której ci pisarzę są przedstawicielami. Biografie wielu drugorzędnych pisarzów również pozyskują wiele nowych szczegółów, których liczbę mógłbym nawet znacznie powiększyć, ale odstąpić musiałem od podobnego zamiaru, gdyż wydawnictwo urosłoby do takiej objętości, iżbym mu sam nie podołał, tembardziej że w wielu rozmaitych miejscach potrzeba byłoby robić poszukiwania uzupełniające; aniby się opłaciło może łożenie na to kosztów. Gdyby wszakże którego badacza specyalnie zainteresowała drugorzędna postać, to w niniejszym zbiorze znajdzie wskazówki i dane, w jakiem miejscu i w jakim kierunku przedsięwziąć powinien dalsze poszukiwania, ażeby w zupełności wyzyskać materyał, co jest uważane za niezbędne w specyalnych studyach nad tym lub owym pisarzem.

Charakter pisma wielu autorów polskich, choćby naprzykład Modrzewskiego, Górnickiego, Zbylitowskiego Andrzeja, nie był dotychczas znany badaczom i uczonym polskim. Podobizny ich autografów, któremi starałem się ozdobić niniejsze wydawnictwo, o ile na to pozwalały środki i miejsce, nie tylko zadowolnią ciekawość uczonego, lecz i oddać mu mogą rzetelną przysługę przy porównawczych studyach rękopiśmiennych, pomogą mu bowiem do orzeczenia, czy ten lub ów bezimienny rękopis, drobny utwór lub nota jakaś na książce pochodzą od samego autora, czy też od kogo innego.

Wielu pisarzów polskich grało również polityczną rolę lub brało udział bezpośredni w ważnych wypadkach historycznych: i ta strona ich działalności przy układzie zbioru nie została przezemnie pominięta; przeciwnie, znajdą się tutaj nawet bardzo ważne rzeczy; taka naprzykład relacya Stanisława Reszki z roku 1586 o rozmowie jego w cztery oczy z papieżem Sykstusem V o wojnie moskiewskiej jest historycznym dokumentem pierwszorzędnej wagi. Niech więc i badacz dziejów polskich nie pogardza niniejszym zbiorem, gdyż znajdzie tu takie dane, których znajomość i uwzględnienie będzie jego obowiązkiem.

Obok pisarzów polskich figurują w zbiorze i ich zagraniczni przyjaciele, z którymi prowadzili korespondencyę. Niniejszy tom zawiera w sobie takie nieznane dotychczas listy z korespondencyi Cochleusa, Ecka, Erazma z Roterdamu, Filipa Melanchtona i innych: wydawnictwo zatem niniejsze nie jest bez znaczenia i dla obcych literatur — szczególniej zaś tom niniejszy dla niemieckiej — gdyż i dla nich służyć będzie jako źródło nowych wiadomości.

Ze względu na rok wydawnictwa i dla pamięci tych, którym niniejszą pracę poświęcam, uważałem za odpowiednie podać w całości kilka ciekawych przywilejów danych uniwersytetowi Krakowskiemu; są to oczywiście przywileje nieznane wydawcom 4-tomowego „Codex diplomaticus studii generalis Cracoviensis“. Ciekawym analogicznym przyczynkiem do roku 1900-go jest także obszerny list polski

Stanisława Reszki do Olbrachta Łaskiego o jubileuszu, obchodzonym w Rzymie w roku 1575-ym.

Dokumenty ułożone są w chronologicznym porządku; kilka zaś z tych, które zapóźno do rąk moich lub wiadomości doszły, podałem w dodatkach. Tam również ogłaszam kilka spisów autorów i pisarzów polskich; ułożono je przed spisami Warszewickiego i Starowolskiego, są więc pierwszemi i istotnemi zarodkami, z których powstała i rozwijała się historya literatury polskiej.

Starałem się jak najwięcej dać materyału, robiłem więc oszczędności na przypiskach i komentarzach, któreby i zadużo miejsca zajęły i znacznie podniosły koszty wydawnictwa. Z tego powodu niektóre przywileje i dokumenty prawne wydrukowane zostały w technicznem skróceniu, to jest w dosłownych wyrażeniach, lecz z wyrzuceniem z ich osnowy formuł albo ustępów zupełnie obojętnych dla treści dokumentu; miejsca takich opuszczeń oznaczone są w tekście trzema ... kropkami. Ponieważ znaczna część dokumentów pisana jest po łacinie więc i spis dokumentów, i wykaz imion własnych również w tym języku ułożone zostały, co tembardziej jest słusznem, że niniejsze wydawnictwo przeznaczone jest nie tylko dla polskich, ale i dla obcych uczonych.

Warszawa, 1 stycznia 1900.

Teodor Wierzbowski.

SPIS DOKUMENTÓW.

pag.

1 (1). *) Descriptio cuiusdam libri in ecclesia Vilnensi depositi. *1398.* 1

2 (3). Vladislaus II, Poloniae rex, Nicolao Freystiter, civi Leopoliensi, dat advocatiam in Colomia. *Praemisliae, 30 octobris 1405* 2

3 (2). Boleslaus, Masoviae dux, Mathiae Alberti de Rożan, notario thesauri sui, tres mansos in oppido Rożan in possessionem dat. *Nowe-Miasto, 25 iulii 1442* 1

4 (2). Casimirus IV, Poloniae rex, ad petitionem Laurentii Dlugosch, privilegium sub № 2 confirmat. *Kamieniec, 20 augusti 1448.* 2

5 (4). Privilegium regis Casimiri IV super piscinam Johanni de Elgoth, canonico Cracoviensi, datum. *Cracoviae, 13 iulii 1451* 3

6 (5). Damna terrigenarum Cracoviensium per palatinum Johannem de Tęczyn conscripta. *1457.* „

7 (6). Epistola Jacobi de Sienno, Gnesnensis et Cracoviensis praepositi, ad regem Casimirum IV in facto sedis pontificalis Cracoviensis missa. *Przedbórz, 6 octobris 1460* 4

8 (7). Privilegium immunitatis Conradi, Casimiri et Johannis, Masoviae ducum, Nicolao de Mierzyniec, decretorum doctori et Plocensi canonico, datum. *Płock, 11 iunii 1471* . . . . „

9 (8). Fideiussio regis Casimiri IV Nicolao Slabosch, tenutario in Ojców, pro Janussio Długosz data. *21 novembris 1471.* 5

10 (9). Regestrum nobilium, quibus litterae indemnitatis datae sunt. *1475* 5

11 (10). Casimiris IV rex burgrabiatum Cracoviensem Janussio Długosz de Banbelno dare promittit. *Petricoviae, 31 ianuarii 1478.* 5

12 (11). Casimirus IV rex 1000 fl. hung. ab Johanne de Ostroróg, castellano Posnaniensi, mutuo accipit. *Radomiae, 18 septembris 1491* 6

13 (12). Johannes Wałach de Rzwien sortem suam in Rzwien pro tribus mansis dictis kanclerskie in oppido Rożan sitis, et 3 fl. hung. cum Jacobo de Rzwien commutavit. *Rożan, 16 octob. 1491* 7

14 (13). Nicolaus Czepel, canonicus Posnaniensis, in canonicatum Posnaniensem pro Andrea Róża, archiepiscopo Leopoliensi, introducitur. *Posnaniae, 28 februarii 1494.* . . . . „

15 (14). Johannes Albertus rex Nicolao de Mniszewo, decano Plocensi, salvum conductum concedit. *Toruniae, 3 decembris 1494.* 8

16 (25). Paulus de Permontorio italus, civis Posnaniensis, pro debito procuratoribus Philippi Calimachi satisfacere se submissit. *Posnaniae, 8 martii 1496.* 17

17 (25). Nicolaus Gotschalck, notarius civitatis Posnaniensis et procurator Philippi Calimachi, capitanei Gostinensis, Barbarae Cania, civissae Posnaniensi, domum muratam Posnaniae sitam resignavit. *Posnaniae, 10 iunii 1496* . . . . „

18 (31). Johannes Albertus rex recognitionem Johannis Gosławski, canonici Cracoviensis, de 4 laneis et pratis ab Johanne Długosz, archiepiscopo Leopoliensi, ecclesiae collegiatae Sandomiriensi inscriptis, confirmat. *Bochniae, 30 augusti 1496.* 21

19 (15). Johannes Albertus rex canonicatum Praemisliensem universitati studii Cracoviensis incorporat. *Leopoli, 7 decembris 1497.* 9

20 (16). Johannes Albertus rex eundem canonicatum Praemisliensem universitati Cracoviensi iterum incorporat. *Petricoviae, 3 februarii 1498* . . . . „

21 (17). Fridericus cardinalis, archiepiscopus Gnesnensis, Andreae Krzycki de decanatu Lanciciensi providit. *Lanciciae, 30 aprilis 1501.* 10

22 (18). Alexander rex privilegium Johannis Alberti regis sub № 19 confirmat. *Cracoviae, 20 aprilis 1502.* 11

23 (19). Alexander rex omnes, qui iura, statuta et onsuetudines universitatis Cracoviensis violaverint, poena bannitionis et confiscatione bonorum prosequitur. *Cracoviae, 20 aprilis 1502.* . . . 12

---

*) Pierwsza liczba jest porządkową, druga zaś (w nawiasie) oznacza numer, pod którym dokument znajduje się w samym zbiorze.

24 (20). Alexander rex universitati Cracoviensi decimam lignorum remittit. *Cracoviae, 21 aprilis 1502.* 13

25 (21). Privilegium Alexandri regis super fundatione hospitalis in Proszovice Johanni de Oświęcim, canonico Cracoviensi, datum. *Lublini, 31 octobris 1503* 14

26 (22). Nicolaus Czepel, praepositus Vratislaviensis, a rege Alexandro nobilitatur. *Cracoviae, 12 septembris 1504.* 15

27 (23). Dilatio termini per regem Alexandrum inter Nicolaum Czepel et Victorinum de Sienno pro iniuriis ratione archidiaconatus Zavichostensis. *Cracoviae, 19 decembris 1504.* 16

28 (24). Consensus datur a rege Alexandro Johanni de Oświęcim, canonico Cracoviensi, ad resignandum canonicatum Sandomiriensem in personam Stanislai Lipnicki. *25 maii 1505* 17

29 (25). Alexander rex confirmat documenta sub №№ 16 et 17. *Cracoviae, 15 septembris 1505.* „

30 (26). Alexander rex ad petitionem Johannis Haller, impressoris Cracoviensis, ne libri, qui „
Cracoviae impressi sint, aliunde adducantur, statuit. *Cracoviae, 30 septembris 1505* 18

31 (27). Statio Sulejoviensis Johanni a Lasco, cancellario regni, a rege Alexandro dono datur. *Lublini, 11 martii 1506.* 19

32 (28). Pontale Przedboriense universitati Cracoviensi a rege Sigismundo donatur. *Cracoviae, 1 martii 1507.* . . . . „

33 (29). Sigismundus rex Johanni a Lasco, cancellario regni, summam 2405 fl. pol. solvere promittit. *Cracoviae, 7 martii 1507* 20

34 (30). Sigismundus rex impressorem Johannem Haller a solutione exactionum civilium et czopowe liberum facit. *Cracoviae, 14 martii 1507* . . . . „

35 (31). Sigismundus rex privilegium regis Johannis Alberti sub № 18 confirmat. *Cracoviae, 13 aprilis 1507* 21

36 (32). Johannes a Lasco, cancellarius regni, Lucae Watzelrode, episcopo Varmiensi: de rebus a se in Hungaria in legatione gestis. *Vilnae, 27 augusti 1507* 23

37 (33). Sigismundus rex adscriptionem certi lanei hospitali Proszoviensi per Johannem de Oświęcim, canonicum Cracoviensem, factam confirmat. *Cracoviae, 16 februarii 1508.* . . . . „

38 (34). Stanislaus de Bochnia, cubicularius Johannis Lubrański, episcopi Posnaniensis, a rege Sigismundo nobilitatur. *Cracoviae, 12 martii 1508* 24

39 (35). Litterae venditionis census annui 12 marcarum rectori et professoribus universitatis Cracoviensis a rege Sigismundo dantur. *Cracoviae, 1 maii 1508.* . . . . „

40 (35). Aliae litterae venditionis census annui 14 marcarum rectori universitatis et doctoribus Maioris Collegii a rege Sigismundo I datae. *Cracoviae, 1 maii 1508* . . . . „

41 (35). Litterae venditionis census annui 10 marcarum exsecutoribus testamenti doctoris Wladislavitae a rege Sigismundo I datae. *Cracoviae, 1 maii 1508* 25

42 (35). Litterae venditionis census annui 10 marcarum Valentino de Ilkusch, canonico et officiali generali Cracoviensi, a rege Sigismundo I datae. *Cracoviae, 1 maii 1508.* . . . . „

43 (36). Sigismundus I rex Nicolao Czepel de Posnania, Wratislaviensi et Sandomiriensi praeposito, litteras salvi conductus concedit. *Cracoviae, 21 augusti 1509* . . . . „

44 (37). Consensus resignandi praeposituram Sredensem in manus Andreae Krzycki Andreae de Lasko a rege Sigismundo I datur. *Cracoviae, 24 iulii 1510* . . . . „

45 (38). Sigismundus I rex Andream Krzycki canonicum Posnaniensem nominat. *Cracoviae, 26 augusti 1510* 26

46 (39). Bernardus Wapowski, cantor Cracoviensis, Johanni Wapowski, patruo suo, sortem haereditariam in quibusdam villis resignat. *Cracoviae, 20 octobris 1510* . . . . „

47 (40). Andreas Krzycki ad canonicatum Posnaniensem secundo vacantem a rege Sigismundo I nominatur. *Brestiae Lithuaniae, 1 augusti 1511* . . . . „

48 (41). Nicolaus Czepel, collegiatus Minoris Collegii, a residentia collegii a rege Sigismundo I absolvitur. *Cracoviae, 23 septembris 1512* 28

49 (42). Sigismundus I rex Stanislao Zaborowski et Nicolao de Jazowska quaelibet metalla minerarum quaerere et laborare permittit. *Petricoviae, 14 decembris 1512* . . . . „

50 (43). Bernardus Wapowski, Cracoviensis et Praemisliensis canonicus, ad unum ex decem ecclesiasticis beneficiis, quod in ecclesia Cracoviensi primo vacaverit, a rege Sigismundo I nominatur. *osonii, 1 aprilis 1515* 29

51 (44). Bernardus Wapowski, cantor Cracoviensis, de 331 marcis 29 gr. denarii s. Petri a rege Sigismundo I quietatur. *Vilnae, 20 octobris 1516* . . . . „

52 (45). Sigismundus I rex Johanni Bonero 50 fl. rhen. pro Johanne Dantisco mercatoribus Fa- aris solvere iubet. *Vilnae, 2 ianuarii 1517* 30

53 (46). Facultas emendi domum in Proszowice pro hospitali pauperum Johanni de Oświęcim, canonico Cracoviensi, a rege Sigismundo I datur. *Vilnae, 13 iunii 1517* 30

54 (47). Johannes de Przeworsko clericus ad ecclesiam in oppido Krzeszów a rege Sigismundo I praesentatur. *Vilnae, 21 decembris 1517* . . . . „

55 (48). Sigismundus I rex Johannem a Lasko ad canonicatum Cracoviensem praesentat. *Cracoviae, 7 mai 1518* 31

56 (49). Andreas Krzycki ad praeposituram ecclesiae s. Floriani in Kleparz a rege Sigismundo I praesentatur. *Brestiae Lithuaniae, 23 novembris 1518* . . . . „

57 (473). Lectura in theologia Marco a Turri in gymnasio Cracoviensi cum assignatione pensionis 25 fl. datur. *Cracoviae, 10 septembris 1519* 324

58 (50). Stanislaus Zaborowski certam sortem bonorum resignat. *Cracoviae, 17 octobris 1519.* 31

59 (51). Paulo Kochanowski servitia solvuntur. *12 iunii 1520* 32

60 (52). Andreas Krzycki ad custodiam Sandomiriensem praesentatur. *Toruniae, 25 iulii 1520* „

61 (474). Decretum regium inter J. L. Decium et Laurentium Miedzileski. *Cracoviae, 10 augusti 1521* 324

62 (53). Praepositura Visliciensis confirmatur pro Bernardo Wapowski, cantore Cracoviensi *Cracoviae, 16 augusti 1521* 32

63 (54). Census 20 marcarum super theloneo ducatus Zathoriensis pro 1000 fl. Stanislao Zaborowski et Stanislao Szawłowski per Regiam Mtem venditur. *Petricoviae, mense ianuario 1522* . . 33

64 (55). Juspatronatus ad ecclesiam in oppido Reden Johanni Dantisco per regem Sigismundum I datur. *17 martii 1522.* . . . . „

65 (56). Andreas Krzycki villam Nowa wieś vendit. *Vilnae, 29 septembris 1522* 34

66 (57). Johannes Dantiscus ad ecclesiam Gedanensem praesentatur. *Cracoviae, 14 septembris 1523* . . . . „

67 (58). Andreas Lubelczyk Stanislao Kilowski causam suam commendat. *Cracoviae, 1524* . „

68 (59). Johannes a Lasco ad praeposituram Lanciciensem praesentatur. *Cracoviae, 26 aprilis 1525* 35

69 (60). Johannes a Lasko ad praeposituram Gnesnensem praesentatur. *Cracoviae, 6 novembris 1526* . . . . „

70 (61). Sigismundus I Hieronimo Wietor ad edendos certos libros privilegium concedit. *Cracoviae, 10 februarii 1527* 36

71 (62). Erasmus Roteredamus Johanni a Lasco quaedam nova mittit. *Basileae, 27 augusti 1528* 37

72 (63). Michael Scarga 50 fl. accipit. *20 februarii 1529* 38

73 (64). Tranquillus Andronicus cum Johanne a Lasco nova quaedam communicat. *Constantipoli, 17 iunii 1530* 39

74 (65). Nicolaus Husowski Johanni Karnkowski se et servitia sua commendat. *Pultoviae, 11 februarii 1531* . . . . „

75 (66). Johannes Struś Johanni a Lasco elegiam mittit. *Lovicii, 1 iunii 1531* 40

76 (66). Elegia Johannis Struś in laudem Johannis a Lasco, archiepiscopi Gnesnensis. . . . „

77 (475). Petrus Tomicki Erasmo Roterodamo Johannem Bonerum commendat. *Cracoviae, 17 augusti 1531* 325

78 (476). Erasmus Roterodamus Petro Tomicki: de scriptis quorundam inimicorum suorum. *Friburgi, 4 februarii 1532* 326

79 (67). Philippus Melanchtonus Andreae Krzycki dissidia religionis in Germania describit. *27 octobris 1532* 41

80 (68). Erasmus Roterodamus Johanni a Lasco quaedam nova de protestantibus et se ipso mittit. *Friburgi, 21 martii 1533* 42

81 (477). Petrus Tomicki Erasmo Roterodamo: mortem amicorum dolet, nova mittit. *Cracoviae, 25 augusti 1533* 327

82 (69). Erasmus Roterodamus Johanni a Lasco nova mittit et pro annulo gratias habet. *Friburgii, 5 martii 1534* 44

83 (478). Privilegium super officina paryrea Stanislao Szemborski a rege Sigismundo I consensum. *Wiznae, 26 martii 1534* 327

84 (70). Philippus Melanchtonus Johanni a Lasco pro annulo et recommendato Aniano gratias agit. *Mense maio 1534* 44

85 (71). Sigismundus I Johannem Dantiscum se levioribus rumusculis nil credere certiorem facit. *Vilnae, 1 mai 1534* 45

86 (72). Petrus Tomicki Johanni Cochleo 20 fl. hung. mittit. *Kielce, 21 decembris 1534* . . 45

87 (73). Nicolaus Taszycki 20 marcas accipit. *1534* 46

88 (74). Sigismundus I Johanni Eck: laudat eum et pro communicatis novis gratias habet. *Vilnae, 19 ianuarii 1535* . . . . „

89 (75). Sigismundus I Bernardo Wapowski pro prognostico astrologico gratias agit. *Vilnae, 20 ianuarii 1535.* 47

90 (76). Erasmus Roterodamus Petro Tomicki: nova de morbo suo et rebus politicis in Germania mittit. *Friburgi, 28 februarii 1535* . . . . „

91 (479). Stanislao Górski ad praebendam in Oświęcim praesentatio datur. *Cracoviae, 16 aprilis 1535* 328

92 (77). Privilegium regium super libro iuris Magdeburgensis Nicolao de Lwowek datum. *Vilnae, 20 aprilis 1535* 49

93 (78). Petrus Tomicki Nicolao a Lwowek: de privilegio pro eo accepto certiorem facit. *Mense aprili 1535* . . . . „

94 (79). Jostus Ludovicus Decius 4000 fl. accipit. *Cracoviae, 12 maii 1535* . . . . . . „

95 (80). Johannes a Lasco capitulo Gnesnensi Stanislaum Szadcoviensem commendat. *Cracoviae, 9 iunii 1535* 50

96 (81). Johannes a Lasco Philippo Melanchtono amicos quosdam commendat. *Cracoviae, 31 augusti 1535* . . . . „

97 (82). Andreae Krzycki oratio inter solennitates nuptiales Hedvigis, filiae Sigismundi I regis, habita. *Cracoviae, 1—9 septembris 1535* 51

98 (83). Nicolaus Bogusz villam Morel Petro Goryński inscribit. *Cracoviae, 30 septembris 1535* 52

99 (84). Litterae Sigismundi I regis ad civitates et oppida regni de iure saxonico a Nicolao a Lwowek edito. *Cracoviae, 2 octobris 1535.* 53

100 (480). Petrus Tomicki Erasmo Roterodamo ne cardinalitium honorem repudiet suadet. *Cracoviae, 20 octobris 1535* 328

101 (85). Petrus Goryński, vicesgerens regius in ducatu Masoviae constituitur. *Vilnae, 10 novembris 1535* 54

102 (86). Coadiutoria ad episcopatum Varmiensem Johanni Dantisco datur. *Vilnae, 1 augusti 1536* . . . . „

103 (87). Privilegium regium Marco Scharfenberg de imprimendo „Regimine sanitatis“ datur. *Vilnae, 24 augusti 1536* 55

104 (88). Privilegium absentiae a collegio Bartholomaeo Regiopontano a rege Sigismundo I datum. *Vilnae, 30 augusti 1536* 56

105 (89). Dialogus adversus „Neminis“ auctorem, qui cum videri nollet illius fuisse auctor, Pasquillum eius auctorem faciebat. *Mense decembri 1536* . . . . „

106 (90). Edictum Sigismundi I regis contra auctores famosorum libellorum latum. *Cracoviae, 1 februarii 1537* 60

107 (91). Petrus Goryński ac Catherina de Boglewice omnia bona iure advitalicio mutuo sibi inscribunt. *Cracoviae, 30 aprilis 1537* 61

108 (92). In funere Andreae Critii, archiepiscopi Gnesnensis, colloquium, reipublicae et tumuli, auctore Clemente Janitio. *1537* . . . . „

109 (93). Testamentum ultimae voluntatis Andreae Krzycki a rege Sigismundo I confirmatur. *Cracoviae, 11 maii 1537* 62

110 (94). Petrus Kmita de Wisnicze Stanislao Kilowski: de bibliotheca et scriptis Andreae Krzycki. *Wisnicze, 26 maii 1537* 63

111 (95). Clemens Janicki Stanislao Kilowski nova quaedam mittit. *Cracoviae, 28 iunii 1537.* 64

112 (95). Hexastichon Clementis Janicki in laudem Andreae Krzycki. *1537* 65

113 (96). Clemens Janicki Stanislao Kilowski: nova quaedam mittit. *Cracoviae, 23 octobris 1537.* „

114 (97). Sigismundus I rex Mart. Cromero ut curam erudiendi iuvenis Tarnowski suscipiat. *1537.* 66

115 (98). Johannes a Lasco ad archidiaconatum Varsoviensem recipitur. *Varsoviae, 18 martii 1538.* . . . . „

116 (99). Recognitio Nicolai a Wieliczka, medicinae doctoris, de soluto censu. *Cracoviae, 15 aprilis 1538* 67

117 (100). Recognitio J. L. Decii de soluto censu. *Cracoviae, 4 maii 1538.* 68

118 (101). Recognitio Nicolai de Koprzywnica de soluto censu. *Cracoviae, 5 maii 1538* . . „

119 (102). Recognitio Johannis Druziani Trzecieski de soluto censu. *Cracoviae, 17 maii 1538* „

120 (103). Stanislaus Górski Clementi Janicki nova ex Polonia Patavium mittit. *Cracoviae, 10 iunii 1538* 69

121 (104). Doctoribus et magistris universitatis Cracoviensis contributio a rege Sigismundo I dimittitur. *Cracoviae, 19 iunii 1538* 73

122 (105). Magistris et studentibus bursae Jerusalem contributio a rege Sigismundo I dimittitur. *Cracoviae, 9 iulii 1538* . . . . . „

123 (106). Recognitio magistri Nicolai a Szadek de soluto censu. *Cracoviae, 30 iulii 1538* . 74

124 (107). Martinus de Ilkusz Simonem Naporka plenipotentem suum constituit. *Cracoviae, 12 augusti 1538* . . . . . „

125 (108). Declaratio Johannis Druziani Trzecieski de soluto censu. *Cracoviae, 28 augusti 1538.* „

126 (109). Recognitio eiusdem de soluto censu. *Sędziszowice, 31 augusti 1538* 75

127 (110). Declaratio Nicolai de Koprzywnica de soluto censu. *Cracoviae, 6 septembris 1538* „

128 (111). Stanislaus Górski Clementi Janicki nova ex Polonia mittit. *Cracoviae, mense Novembri 1538* . . . . . „

129 (112). Johannes a Mstow, collega Maior, de accepta pensione quietat. *Cracoviae, 23 decembris 1538* 76

130 (113). Recognitio Petri Goryński de nuntiis ad comitia lectis. *Cracoviae, 24 decemb. 1538.* 77

131 (114). Recognitio eiusdem de electione in nuntium terrestrem Pauli Sobolewski. *11 ianuarii 1539* . . . . . „

132 (115). Recognitio eiusdem de nuntio terrestri Alexandro Iłowski. *Cracoviae, 11 februarii 1539* 78

133 (116). Sigismundus rex Petrum Goryński in administratione capitaneatus Cziechanoviensis relinquit. *Cracoviae, 14 martii 1539* . . . . . „

134 (117). Clemens Janicki Stanislao Kilowski nova Patavio mittit. *Patavii, 30 decemb. 1539.* „

135 (118). Decretum iudicii Cracoviensis in causa inter Trzecieski et Górski. *Cracoviae, 8 octobris 1540* 79

136 (119). Johannes Benedicti, canonicus Vratislaviensis, a rege Sigismundo I nobilitatur. *Vilnae, 18 februarii 1541* 81

137 (120). Petrus Goryński 1650 fl. ad thesaurum regium reponit. *Cracoviae, 9 augusti 1541.* „

138 (121). Credentia nuntiis a senatu ad regem Sigismundum I. *Petricoviae, 22 martii 1542.* „

139 (122). Advocatia in oppido Chorzel Petro Goryński datur. *Vilnae, 15 maii 1542* . . . 82

140 (123). Thomas Sobocki tutor liberorum Petri Goryński constituitur. *Cracoviae, 26 novembris 1542* . . . . . „

141 (124). Epistola cuiusdam de rebus in curia regia gestis. *1542* 83

142 (125). Petri Roysii de poena in direptores bonorum ecclesiasticorum consultatio. *1542.* . 84

143 (126). Johanni Secluciano salvus conductus a rege datur. *Petricoviae, 25 ianuarii 1544.* 85

144 (127). Immunitas a susceptione hospitum in domum suam Barbarae Krupczanka conceditur. *Cracoviae, 6 iulii 1545* . . . . . „

145 (128). Stanislaus Górski ad ecclesiam in Wiskitki praesentatur. *Cracoviae, 5 maii 1546.* 86

146 (129). Franciscus Lismaninus 100 fl. accipit. *Cracoviae, 7 martii 1547* . . . . . „

147 (130). Stanislaus Orzechowski cum Jacobo Przyłuski quaedam de scriptis suis communicatur. *Kupna, mense Iunio 1548* 87

148 (131). Instructio a rege Sigismundo Augusto Andreae Fricio Modrzewski, ad ducem Prussiae nuntio, data. *Cracoviae, mense Iunio 1548* 88

149 (132). Augustino Rotundo pensio annua 100 marcarum assignatur. *Petricoviae, 4 februarii 1549.* . . . . . „

150 (133). Christophorus Zaborowski poenam excommunicationis contra eos, qui contributionem per synodum provincialem laudatam solvere negaverint, denuntiat. *Radomiae, 12 maii 1550* . . . 89

151 (134). Testamentum ultimae voluntatis Hieronimi Spiczyński. *Cracoviae, 25 maii 1550* . 90

152 (135). Petrus Roysius de acceptis 50 fl. quietat. *Cracoviae, 10 septembris 1550* . . . 91

153 (136). Sigismundus Augustus rex 30 fl. scriptoribus regestri litterarum thesauri regii assignat. *Vilnae, 7 octobris 1551* . . . . . „

154 (481). Andreas Fricius Modrzewski Danieli Schiling librum suum dedicat. *1551.* . . . 332

155 (137). Martinus Cromerus, canonicus Cracoviensis, nobilis declaratur. *Petricoviae, 14 martii 1552* 92

156 (138). Alberto Novicampiano pensio 300 fl. assignatur. *Petricoviae, 25 martii 1552* . . 93

157 (139). Recognitiones tres Nicolai Rey de soluto censu. *Cracoviae, 24 augusti 1552* . . „

158 (140). Recognitio Nicolai a Szadek de soluto censu. *Cracoviae, 30 augusti 1552* . . . 94

159 (141). Recognitio Nicolai a Szadek de soluto censu. *Cracoviae, 2 septembris 1552* . . . 94

160 (142). Martinus Cromerus de accepta pensione quietat. *Pragae, 12 septembris 1552* . . „

161 (143). Recognitio Sophiae Oleśnicka de censu in Damianice. *Damianice, 15 septemb. 1552.* 95

162 (144). Recognitio Johannis Tarnowski de censu de villa Pierzchów. *Wiewiórka, 31 octobris 1552* . . . . „

163 (145). Stanislaus Orzechowski imperatori Ferdinando I scriptum suum mittit. *3 septemb. 1553* 96

164 (146). Sigismundus Augustus imperatori Ferdinando: Martinum Cromerum legatum mittit. *Cracoviae, 22 septembris 1553* . . . . „

165 (147). Ferdinandus I Sigismundo Augusto Martinum Cromerum commendat. *Viennae, 23 novembris 1553* 97

166 (148). Ferdinandus I Catharinae, reginae Poloniae, Martinum Cromerum commendat. *Viennae, 23 novembris 1553* . . . . „

167 (149). Jacobi Przyłuski ad Albertum, Prussiae ducem, epigramma. *1553* 98

168 (150). Sigismundus Augustus Ferdinando I legatos suos commendat. *Lublini, 7 martii 1554.* „

169 (151). Catharina regina Ferdinando I ad litteras de Cromero respondit. *Parczoviae, 8 martii 1554* 99

170 (152). Sigismundus Augustus Ferdinando I de contractu suo matrimoniali confirmando. *Kock, 9 martii 1554* . . . . „

171 (153). Franciscus Lismaninus de accepta pensione quietat. *Cracoviae, 1555* . . . . . „

172 (154). Johannes a Lasco Henrico Bullingero: notae in epistolam Calvini in causa cuiusdam Valerandi. *19 martii 1556* 100

173 (155). Sigismundus Augustus Ferdinando I Martinum Cromerum, legatum suum, commendat. *Vilnae, 10 iunii 1556* 101

174 (156). Stephanus Micanus, phisicus regius, nobilitatur. *Vilnae, 15 augusti 1556* 102

175 (157). Martino Cromero stipendium 300 fl. assignatur. *Vilnae, 25 augusti 1556* . . . , 103

176 (158). Sigismundus Augustus Ferdinando I Martinum Cromerum, oratorem suum, commendat. *Vilnae, 8 aprilis 1557* . . . . „

177 (159). Sigismundus Augustus Maximiliano II eundem oratorem commendat. *Vilnae, 12 decembris 1557* 104

178 (160). Sigismundus Augustus Ferdinando I eundem oratorem commendat. *Vilnae, 17 ianuarii 1558* . . . . „

179 (161). Sigismundus Augustus Maximiliano II Martinum Cromerum, oratorem suum, commendat. *Vilnae, 18 ianuarii 1558* . . . . „

180 (162). Franciscus Rhodus de acceptis 100 fl. quietat. *Mariemburgi, 12 aprilis 1558* . . 105

180 (163). Stanislao Karnkowski munus referendariatus curiae offertur. *Łomazy, 13 iunii 1558.* „

181 (164). Perlucra iuris Andreae Trzecieski mortificantur. *Cracoviae, 17 aprilis 1559* . . „

182 (165). Sigismundi Augusti decretum occasione venditionis librorum hebraicorum. *Cracoviae, 27 maii 1559.* 106

183 (166). Petro Roysio annua pensio 500 fl. assignatur. *Cracoviae, 29 maii 1559* . . . . „

184 (167). Simon Maricius nobilis declaratur. *Cracoviae, 11 iunii 1559* 107

185 (168). Martinus Bielski Johanni Krzysztoporski 100 fl. mutuo dat. *Petricoviae, 23 iunii 1559.* 108

186 (169). Lucae Górnicki pensio 100 fl. assignatur. *Vilnae, 13 februarii 1561* . . . . . „

187 (170). Eidem pensio 100 fl. denuo assignatur. *Vilnae, 14 februarii 1561* . . . . . . „

188 (171). Coadiutoria ad canonicatum Cracoviensem Johanni Grodziecki datur. *Vilnae, 20 februarii 1561* 109

189 (172). Andreas Ciesielski Andreae Modrzewski de scriptis et actis Stanislai Orzechowski. *1561.* „

190 (173). Lucae Górnicki pensio 100 fl. hung. assignatur. *Vilnae, 15 maii 1561* 111

191 (174). Sigismundus Augustus Pio IV Petrum Roysium commendat. *Vilnae, 3 augusti 1561.* 112

192 (175). Sigismundus Augustus Nicolao Szarfenberg 60 fl. pol. pro edendis bibliis numerare iubet. *Vilnae, 24 novembris 1561* . . . . „

193 (176). Stanislaus Orzechowski Berardo Bongiovanni de reconciliatione sua cum ecclesia romana et de idea scripti sui „Chimera“ agit. *Praemisliae, 23 decembris 1561* . . . . „

194 (177). Martinus Cromerus 250 taleros accipit. *Pragae, 12 ianuarii 1562* 113

195 (178). Petrus Roysius de acceptis 125 fl. quietat. *Vilnae, 22 februarii 1562* . . . . „

196 (179). Stanislaus Karnkowski ad canonicatum Varsaviensem recipitur. *Varsoviae, 13 martii 1562* . . . . „

197 (180). Andreas Modrzewski Stanislaum Szpot de acceptis 660 fl. quietat. *Petricoviae, maii 1562* 115

198 (181). Josephus Struś 100 fl. accipit. *Posnaniae, 20 maii 1562* 115

199 (182). Andreas Nidecki ad canonicatum Varsaviensem recipitur. *Varsoviae, 5 septemb. 1562* „

200 (183). Andreas Modrzewski 50 fl. pensionis accipit. *Petricoviae, 14 ianuarii 1562* . . 116

201 (184). Idem contra Johannem Kalniski protestatur. *Petricoviae, 28 ianuarii 1563.* . . „

202 (185). Idem in bona Nicolai Rzepiszewski introducitur. *Petricoviae, 31 martii 1563* . „

203 (186). Andreas Ciesielski in bona Thomae Wolski introducitur. *Petricoviae, 17 maii 1563.* 117

204 (187). Sigismundus Augustus Augusto, electori Saxoniae, Johannem Kiszka commendat. *Vilnae, 20 augusti 1563* . . . . „

205 (188). Anselmus Gostomski 400 fl. pensionis accipit. *Posnaniae, 12 novembris 1563.* . 118

206 (189). Andreas Modrzewski 200 fl. pensionis accipit. *Vieliciae, 20 novembris 1563* . . „

207 (190). Johannes Mączyński 100 marcas pensionis accipit. *Varsoviae, 28 decembris 1563.* „

208 (191). Johannes Mrowiński Malcherum Silnicki de acceptis 100 fl. quietat. *Petricoviae, 6 ianuarii 1564* . . . . „

209 (192). Stanislao Karnkowski 400 taleri pro legatione Viennensi assignantur. *Varsoviae, 17 martii 1564.* 119

210 (193). Martinus Bielski Johannem Krzysztoporski de 200 fl. quietat. *Petricoviae, 20 martii 1564* . . . . „

211 (194). Lucas Górnicki 100 fl. pensionis accipit. *Cracoviae, 24 martii 1564* . . . . . „

212 (195). Elisabetha et Druzianna Fricz cum Adamo Białobrzeski aream commutant. *Petricoviae, 9 iunii 1564* . . . . „

213 (196). Declarationes tres Petri Widawski de solutis censibus. *Sanok, 5 iulii—29 augusti 1564* 120

214 (197). Stanislaus Orzechowski uti nuntius ad conventum Chelmensem 32 fl. accipit. *1564.* „

215 (198). Andreas Noskowski J. F. Commendono de patribus S. J. Pultoviam accersitis. *Pultoviae, 18 martii 1565.* 121

216 (199). Martinus Bielski ab Hedvigi Bukowska 300 fl. accipit. *Petricoviae, 4 iunii 1565.* 122

217. (200). Sigismundus Augustus Lucae Górnicki certam pecuniam exsolvere iubet. *Knyszyn, 15 iulii 1565.* . . . . „

218 (201). Lucas Górnicki de accepta pecunia quietat. *Cracoviae, 30 augusti 1565* . . . „

219 (202). Stanislaus Dąbrowski Elisabethae Friczowna certum agrum resignat. *Petricoviae, 31 augusti 1565* 123

220 (203). Protestationes A. F. Modrzewski contra S. Szpot et J. Sando. *Petricoviae, 17 septembris 1565.* . . . . „

221 (204). Declaratio Petri Widawski de soluto censu. *Sanok, 18 septembris 1565.* . . . „

222 (205). Martinus de Pilzno 10 fl. pensionis quartualis accipit. *Cracoviae, 24 septemb. 1565.* 124

223 (206). Mathiae Wierzbięta declaratio de soluto censu ex bonis Nagłowice Nicolai Rey. *12 octobris 1565* . . . . „

224 (207). Sigismundus Augustus Melchiori Pudłowski pensionem 100 fl. assignat. *Vilnae, 7 decembris 1565* . . . . „

225 (208). Nicolai Kochanowski recognitio de soluto censu ex bonis Piotrkowice. *1565* . . 125

226 (209). Stanislaus Marennius Raphaeli Wargawski de quodam tractatu contra S. Orzechowski. *1565 (?)* . . . . „

227 (210). A. F. Modrzewski Nicolao Rzepiszewski 330 fl. mutuo dat. *Petricoviae, 30 ianuarii 1566* . . . . „

228 (211). Anna Modrzewska certam summam pecuniae sororibus suis resignat. *Petricoviae, 29 aprilis 1566.* 126

229 (212). Andreas Ciesielski in quaedam bona intromittitur. *Petricoviae, 10 maii 1566.* . . „

230 (213). Jacobo Szarfenberg privilegium super molendinum papyraceum a rege datur. *Lublini, 17 augusti 1566* . . . . „

231 (214). Lucae Górnicki pensio 200 fl. a rege assignatur. *Lublini, 27 augusti 1566* . . 128

232 (215). Mutuae protestationes A. F. Modrzewski, J. Spoth et J. Sando. *Petricoviae, 11 novembris 1566* . . . . „

233 (216). Johannes Herbort 300 fl. pensionis accipit. *Lublini, 1566* . . . . „

234 (217). Nicolaus Rey de acceptis 30 marcis quietat. *Lublini, 1566* 129

235 (218). A. F. Modrzewski Nicolao Koryciński 525 fl. mutuo dat. *Petricoviae, 7 ianuarii 1567* . . . . „

236 (219). Protestatio Hieronimi Pukarzowski contra Nicolaum Rey occasione non restitutionis fugitivorum cmetonum. *Petricoviae, 11 aprilis 1567* . . . . „

237 (220). Andreas Ciesielski uxori suae Sophiae de Korytno 2500 fl. inscribit. *Petricoviae, 15 aprilis 1567.* 130

238 (221). J. D. Solikowski 100 taleros pro itinere Prutenico accipit. *Petricoviae, 15 aprilis 1567* . . . . . „

239 (222). A. F. Modrzewski in bona Zawada intromittitur. *Petricoviae, 3 maii 1567* . . 131

240 (223). A. F. Modrzewski Nicolaum Rzepiszewski ratione non solutorum 330 fl. citat. *Petricoviae, 5 maii 1567* . . . . . „

241 (224). Martinus Kromer 150 fl. pensionis accipit. *Cracoviae, 20 maii 1567.* . . . . „

242 (225). Sigismundus Augustus Pio V, ut Stanislaum Karnkowski episcopum Cuiaviae confirmat. *Varsoviae, 23 iunii 1567* 132

243 (226). Stanislaus Karnkowski J. F. Commendono, ut ad episcopatum Cuiaviensem citius confirmetur petit. *Petricoviae, 21 iulii 1567* 133

244 (227). Sigismundus Augustus Petro Roysio pensionem 500 fl. assignat. *Grodnae, 10 augusti 1567* 134

245 (228). A. F. Modrzewski Nicolaum Koryciński de acceptis 525 fl. quietat. *Petricoviae, 9 septembris 1567.* 135

246 (229). Johannes Sośnicki ab A. F. Modrzewski 30 fl. mutuo accipit. *Petricoviae, 27 octobris 1567* . . . . . „

247 (230). A. F. Modrzewski contra J. Sośnicki protestatur. *Petricoviae, 25 novembris 1567.* 136

248 (231). Recognitiones duae Petri Skarga de accepto censu ecclesiastico. *1567* . . . . „

249 (232). Joachimi Bielski ad Andream Gomoliński epigramma. *1567—1570* 137

250 (233). Sigismundus Augustus 100 marcas Jacobo Ponętowski solvi iubet. *Trąby, 23 ianuarii 1568.* . . . . . „

251 (234). Simon Chojeński Annam Modrzewska de accepta pecunia quietat. *Petricoviae, 15 februarii 1568* 138

252 (235). A. F. Modrzewski Johannem Sośnicki de acceptis 30 fl. quietat. *Petricoviae, 20 maii 1568* . . . . . „

253 (236). Recognitiones duae Petri Skarga de accepto censu altaris sui. *Leopoli, 29 octobris 1568* 139

254 (237). Martinus Bielski Johannem Krzysztoporski de acceptis 300 et 800 fl. quietat. *Petricoviae, 1 ianuarii 1569* . . . . . „

255 (238). Martinus Bielski de 100 fl. dono sibi inscriptis quietat. *Petricoviae, 6 ianuarii 1569.* 140

256 (239). Nicolaus Rey de accepta pensione pro annis 1568 et 1569 quietat. *Lublini, 10 ianuarii 1569* . . . . . „

257 (240). Sigismundus Augustus civitati Marienburgensi fidem augustanam libere confiteri permittit. *Lublini, 24 aprilis 1569* 141

258 (241). Nicolaus Rey de acceptis 750 fl. stipendii filio suo debiti quietat. *Lublini, 11 iunii 1569* . . . . . „

259 (242). Inscriptio summae 400 fl. per consules Biecenses Martino Cromero a rege confirmatur. *Lublini, 14 iunii 1569* 143

260 (243). Sententia Sigismundi Augusti regis in causa bonorum Węgrzynowice A. F. Modrzewski haereditariorum. *Lublini, 22 iulii 1569* 144

261 (244). Sigismundus Augustus 100 taleros Johanni Zamoyski solvere iubet. *Knyszyn, 7 novembris 1569.* . . . . . „

262 (245). Martinus Bielski Johannem Krzysztoporski de acceptis 1200 fl. quietat. *Petricoviae, 2 ianuarii 1570* 145

263 (246). A. F. Modrzewski successores Nicolai Rzepiszewski ratione non solutionis 330 fl. citat. *Petricoviae, 9 ianarii 1570* . . . . . „

264 (247). Lucas Górnicki de accepta pensione trium annorum quietat. *Cracoviae, 2 februarii 1570* 146

265 (248). Recognitiones quatuor A. F. Modrzewski de accepta pensione annorum 1568 et 1569. *Vieliciae, 11 februarii 1570* . . . . . „

266 (249). Recognitiones quinque Martini Białobrzeski de accepto sale pro monasterio Clarae Tumbae. *1570* 148

267 (250). Andreas Trzecieski ab Hiacyntho Młodziejowski 40 fl. mutuo accipit. *Cracoviae, 9 augusti 1570.* 150

268 (251). Libertas excudendi statuta regni. ab Johanne Herburto compilata, Nicolao Szarfenberg a rege conceditur. *Varsoviae, 25 augusti 1570* . . . . . „

269 (252). Martinus Bielski Johannem Krzysztoporski de acceptis 1500 fl. quietat. *Petricoviae, 1 ianuarii 1571* 151

270 (252). Felix Ciesielski concedit filio suo Jacobo in meditate bonorum Cieśle reformationem dotis et dotalitii Constantiae Bielska, uxori eius, inscribere. *Petricoviae, 1 ianuarii 1571* . . . . „

271 (253). Recognitiones duae Hieronimi Powodowski de soluto censu. *Posnaniae, 20 ianuarii 1571* 152

272 (254). A. F. Modrzewski successores Nicolai Rzepiszewski de solutis sibi omnibus summis quietat. *Petricoviae, 5 februarii 1571* . . . . „

273 (255). Martinus Bielski sortem bonorum Biała pro 1000 fl. emit. *Petricoviae, 12 martii 1571.* „

274 (256). Recognitiones novem Johannis Powodowski de soluto censu bonorum praeposituare Posnaniensis. *13 februarii — 1 maii 1571.* 153

275 (259). Recognitio ministerialis de introductione Georgii Dembowski in bona Kotuszów. *Petricoviae, 2 aprilis 1571* 157

276 (259). Georgius Dembowski A. F. Modrzewski bona Kotuszów cedit. *Radomiae, 7 aprilis 1571* . . . . „

277 (259). A. F. Modrzewski in bona Kotuszów intromittitur. *9 aprilis 1571* . . . . . „

278 (257). Laurentius Goślicki pro legatione hungarica 100 fl. accipit. *Varsoviae, 5 maii 1571.* 154

279 (258). A. F. Modrzewski 20 fl. a rege dono accipit. *Varsoviae, 30 maii 1571* 156

280 (259). A. F. Modrzewski certam inscriptionem ratione bonorum Kotuszów in acta castrensia Petricoviensia transportat. *Petricoviae, 18 iunii 1571* . . . . „

281 (259). A. F. Modrzewski bona Kotuszów Stanislao Konracki resignat. *Petricoviae, 18 iunii 1571.* 157

282 (260). Alexander Guagninus a rege Sigismundo Augusto nobilitatur. *Varsoviae, 17 iulii 1571.* „

283 (261). J. D. Solikowski solutionem certae pecuniae sibi debitae expetit. *31 augusti 1571.* 158

284 (262). Stanislaus Sokołowski a rege Sigismundo Augusto nobilitatur. *Varsoviae, 10 septembris 1571* 159

285 (263). J. D. Solikowski de acceptis 10 fl. quietat. *27 septembris 1571* . . . . . . „

286 (264). Recognitiones duae A. F. Modrzewski de accepta pensione anni 1571. *Żabno, 29 septembris 1571* 160

287 (265). Laurentius Goślicki 300 fl. pro legatione hungarica accipit. *Varsoviae, 30 septembris 1571* . . . . „

288 (266). Sebastianus Grabowiecki 400 fl. accipit. *Vieliciae, 14 octobris 1571* 162

289 (267). Declaratio Nicolai de Cracovia de soluta contributione regni. *Gnesnae, 4 novemb. 1571.* „

290 (268). J. D. Solikowski de accepta pensione quietat. *Dobczyce, 5 decembris 1571* . . „

291 (269). Martinus Bielski Johanni Otwinowski 400 fl. mutuo dat. *Petricoviae, 17 decembris 1571* 163

292 (270). Martinus Bielski Johannem Krzysztoporski de 1300 fl. et Jacobum Ciesielski de 300 fl. quietat. *Petricoviae, 29 decembris 1571* . . . . „

293 (271). Stanislai Marennii oratio ad Martinum Pilsnensem in discessu . . . . „

294 (272). Stanislai Marennii oratio ad Martinum Urzendovium 164

295 (273). Excerpta litterarum Stanislai Marennii ad diversos annis 1569—1572 scriptarum de variis rebus Academiam Cracoviensem spectantibus . . . . „

296 (274). Distributa pecuniarum thesauri regii annorum 1571—1572: retenta J. D. Solikowski et N. Szarfenberg soluta 169

297 (275). Martinus Bielski Nicolaum Gomoliński de acceptis 100 fl. quietat. *Petricoviae, 22 aprilis 1572* 165

298 (276). Diploma Sigismundi Augusti regis, qua nobilitas Stanislai Pici Zawadzki probatur. *Varsoviae, 24 aprilis 1572* . . . . „

299 (277). A. F. Modrzewski bona Skrzynki et Malec emit. *Petricoviae, 4 iulii 1572* . . 174

300 (278). A. F. Modrzewski se Nicolao Koryciński 1150 fl. debere testatur. *Petricoviae, 7 iulii 1572* 175

301 (279). Jacobus Ponętowski ratione lustrationis bonorum regiorum 70 fl. accipit. *Varsoviae, 10 iulii 1572* . . . . „

302 (280). A. F. Modrzewski in bona Skrzynki et Malec intromittitur. *Petricoviae, 14 iulii 1572* 176

303 (281). Nicolaus Koryciński Hedvigi Modrzewska et successoribus eius summam 1150 fl. donat. *Petricoviae, 29 decembris 1572* . . . . „

304 (282). Hedvigis Modrzewska a N. Koryciński 50 fl. mutuo accipit. *Petricoviae, 29 decembris 1572* . . . . „

305 (283). Casparus Cichocki Petro Gorczyński causam, cur adhuc non venerit, declarat. . . 177

306 (284). Recognitio Andreae Trzecieski de soluta quarta. *Varsoviae, 9 maii 1573* . . . „

307 (285). Stanislai Marennii nomine studiosorum ad nuntios terrarum in comitiis Varsoviensibus epistola. 178

308 (286). A. P. Nidecki repetit iuramentum coram capitulo Varsoviensi ratione canonicatus sui in eadem ecclesia. *Varsoviae, 30 septembris 1573* 180

309 (287). J. D. Solikowski 50 fl. accipit. *Varsoviae, 13 octobris 1573*. . . . . „

310 (288). Hiacynthus Młodziejowski Andreae Trzecieski 15 fl. mutuo dat. *Varsoviae, 21 novembris 1573* . . . . „

311 (289). Nicolaus Wolski, approbante rege Henrico, bona sua Łubnice Jacobo Ponętowski arrendat. *Cracoviae, 21 mai 1574*. . . . . „

312 (290). Stanislaus Reszka Latino Latinio, ad litteras respondens, de valetudine Stanislai Hosii eum certiorem facit. *Balneariis, 9 iulii 1574* 181

313 (291). Jacobus Ciesielski uxorem suam Constantiam et eius fratrem Joachimum Bielski tutores liberorum suorum nominat. *Petricoviae, 13 decembris 1574* . . . . „

314 (292). Jacobus Ciesielski villam Cieśle Joachimo Bielski resignat. *Petricoviae, 14 decembris 1574* . . . . „

315 (293). Martinus Białobrzeski Andream Dudith de quodam dialogo pro parte austriaca conscripto certiorem facit. *Cracoviae, 27 februarii 1575* 182

316 (294). Stanislaus Reszka Alberto Łaski iubilaeum Romae actum describit. *Romae, 2 iunii 1575* . . . . „

317 (295) Jacobus Ponętowski Maximilianum II de rebus pro parte austriaca in Polonia actis et agendis edocet. *Lublini, 17 iulii 1575*. 195

318 (296). Maximilianus II Laurentio Goślicki ut partes austriacas in Polonia foveat. *Pragae, 29 iulii 1575*. 202

319 (297). A. P. Nidecki Maximiliano II de electione in regem Poloniae gratulatur. *Varsoviae, 13 decembris 1575* 203

320 (298). Jacobus Ponętowski Maximiliano II: de statu causae eius in Polonia certiorem eum facit. *Łubnice, 24 decembris 1575*. . . . . „

321 (299). Recognitiones duae Laurentii Goślicki de acceptis bina vice 400 fl. *Cracoviae, 12—21 ianuarii 1576* 206

322 (300). Johannes et Stanislaus Herbort Johanni Rueber: ad legationem respondent. *Gródek, 26 februarii 1576* 207

323 (301). Senatores regni Cracoviae congregati Martino Cromero: ut res dioecesis Varmiensis bene curet. *Cracoviae, 10 martii 1576* . . . . „

324 (302). Johannes Herbort Nicolao Mielecki: ut partes Stephani regis sequatur. *Varsoviae, 21 iunii 1576* 208

325 (303). Capita legationis per Johannem Łasicki in Kassel proposita. *Kassel, 30 iunii 1576.* 209

326 (303). Responsum Guilhelmi, Hessiae landgravii, ad legationem Johannis Łasicki. *Mense iulio 1576* 210

327 (304). Sebastianus Grabowiecki Maximiliano II: res in Polonia gestas describit. *5 septembris 1576* 211

328 (305). Sebastianus Grabowiecki Maximiliano II: quae in Polonia aguntur denarrat. *30 septembris 1576* 217

329 (306). Adalbertus Oczko a Stanislao Krzecki 50 fl. mutuo accipit. *Toruniae, 30 octobris 1576*. 221

330 (307). A. P. Nidecki ad custodiam Varsaviensem recipitur, *Varsoviae, 17 novembris 1576.* „

331 (308). Optio villarum Sokółka et Wilczogęby per A. P. Nidecki, custodem Varsoviensem. *Varsoviae, 4 decembris 1576* 223

332 (309). Declaratio iocosa Stanislai Sokołowski de non soluto censu. . . . . „

333 (310). Stephanus rex Nicolaum Szarfenberg typographum regium renuntiat. *Bidgostiae, 22 februarii 1577* 224

334 (311). Johannes Zamoyski Fulvio Ursino: se hominum doctorum semper studiosissimum esse. *Ecastris ad Gedanum, 24 iunii 1577* 225

335 (312). Marcus Sobieski 40 fl. debiti cuidam Baranowski reddit. *6 novembris 1577*. . . „

336 (313). Marcus Sobieski 32 taleros accipit pro servitio militari. *9 novembris 1577*. . . „

337 (314). Stanislaus Sokołowski ad canonicatum Varsoviensem recipitur. *Varsoviae, 23 ianuarii 1578*. 226

338 (315). Stephanus rex Lucam Górnicki de acceptis proventibus capitaneatus Ticocinensis quietat. *Varsoviae, 12 martii 1578* 226

339 (316). Stephanus rex Gregorio XIII, ut A. P. Nidecki ad praeposituram Varsoviensem nominet. *Varsoviae, 12 martii 1578* 227

340 (317). Stanislao Sarnicki facultas evulgandi librum commentarii de rebus bellicis datur. *Varsoviae, 20 martii 1578.* . . . . „

341 (318). Andreae Trzecieski pensio annua 60 fl. a rege Stephano assignatur. *Leopoli, 14 iulii 1578* 228

342 (319). Stanislaus Sokołowski de acceptis 23 fl. et cathena aurea quietat. *Praemisliae, 30 septembris 1578* 229

343 (320). Stephanus rex Andreae Gnojeński annorium adiudicat. *Varsoviae, 25 ianuarii 1579.* „

344 (320). Stephanus rex Andreae Fricio Modrzewski iuniori annorium adiudicat. *Varsoviae, 11 februarii 1579* . . . . „

345 (321). Petrus Romiszewski Joachimo Bielski de debito 600 fl. cavet. *In castris ad Polociam, 19 augusti 1579* . . . . „

346 (322). Martinus Cromerus episcopus Varmiensis declaratur. *Vilnae, 7 octobris 1579* . . „

347 (323). Advocatiae in Brzeźnica et Dębica Nicolao Szarfenberg a rege conferuntur. *Vilnae, 7 octobris 1579* 230

348 (324). Hercules Ciofanus Paulo Uchański: 30 exemplaria operis sui confert regique Stephano se commendari petit. *Romae, 1 ianuarii 1580* . . . . „

349 (325). Melchior Pudłowski certos tutores suorum liberorum constituit. *Varsoviae, 7 ianuarii 1580* 231

350 (326). J M Brutus certam pecuniam pro emendis libris et ligatore eorum accipit. *Cracoviae, 8 martii 1580* 232

351 (327). Hercules Ciofanus Paulo Uchański: mittit opusculum suum „Fasti“. *Romae, 14 aprilis 1580* . . . . „

352 (328). Recognitiones duae Christophori Pieniążek, quibus de pecunia pro servitio militari accepta quietat. *Vitepsko, 29 iulii 1580.* . . . . „

353 (329) Johannes Piotrowski Hiacyntho Młodziejowski: ne certa privilegia cuilibet demonstrarentur. *Ad Dunam fluvium, 3 augusti 1580.* 233

354 (330). Stanislaus Radzymiński Andream Krasiński de accepta parte contributionis regni quietat. *Varsoviae, 13 septembris 1580* . . . . „

355 (331). Christophorus Pieniążek se 10 fl. debiti habere declarat. *In castris ad Wielkie Łuki, 21 septembris 1580* 234

356 (332). Christophorus Pieniążek se 100 fl. ratione servitii militaris accepisse recognoscit. *Neveliae, 12 octobris 1580* . . . . „

357 (332). Idem declarat se eadem ratione 200 fl. accepisse. *Dzisnae, 25 octobris 1580* . . „

358 (333). Stanislaus Reszka ad N. N.: ad litteras respondit de oratione Demosthenis et obitu Hosii. *12 ianuarii 1581* . . . . „

359 (334). Sventoslao Orzelski advocatia Radzieioviensis conceditur. *Varsoviae, 21 martii 1581.* 235

360 (335). Johannes Zamoyski typographo suo 100 marcas exsolvit. *Varsoviae, 25 martii 1581.* „

361 (336). Adalbertus Oczko pro pensione 48 dolia salis accipit. *Varsoviae, 3 aprilis 1581.* „

362 (337). Christophorus Warszewicki 500 fl. pensionis accipit. *Polociae, 19 iulii 1581* . . 236

363 (338). Theloneum Radziejoviense Sventoslao Orzelski a rege Stephano datur. *In castris ad Woroniec, 11 augusti 1581* . . . . „

364 (339). Dimidia pars oppidi Noteć et villa Boguszyce Sventoslao Orzelski ad vitam dantur. *In castris ad Woroniec, 11 augusti 1581* . . . . „

365 (340). Valentinus Łapczyński typographus a rege Stephano nobilitatur. *In castris ad Plescoviam. 20 novembris 1581* 238

366 (341). Johannes Zamoyski Petro Dunin Wolski: in causa seu ex parte Martini Śmiglecki. *In castris ad Plescoviam, 24 decembris 1581.* 239

367 (342). Stanislai Sokołowski memoriale de opere suo: „Censura ecclesiae orientalis“. *1581.* . 240

368 (343). Albertus Bolognetti Stanislao Rescio: de sua legatione in Polonia. *Varsoviae, 9 ianuarii 1582* 241

369 (344). Johannes Demetrius Solikowski 300 fl. pro sacerdotibus livonicis accipit. *Rigae, 24 martii 1582.* 242

370 (345). Petrus Skarga Martino Cromero de rerum ecclesiasticarum in Livonia statu. *Rigae, 21 maii 1582* . . . . „

371 (346). Sventoslao Orzelski ad oppignorandam advocatiam Radziejoviensem consensus datur. *Grodnae, 6 iunii 1582* 243

372 (347). Petrus Skarga Johanni Stefanowski de rebus Societatis Jesu in Livonia. *Rigae, 3 iulii 1582* . . . . „

373 (348). Nicolaus Kossobudzki 100 dolia salis accipit. *Plociae, 20 iulii 1582* 244

374 (349). Paulus Gyulay a rege Stephano 200 fl. dono accipit. *Varsoviae, 11 septembris 1582.* „

375 (350). Sventoslao Orzelski super arrendam thelonei Radziejoviensis consensus datur. *Varsoviae, 28 octobris 1582.* . . . . „

376 (351). Cyprianus Basilicus in advocatia Mielnicensi ad vitam conservatur. *Varsoviae, 1 novembris 1582* 245

377 (352). Sventoslaus Orzelski theloneum regni arrendat. *Varsoviae, 12 novembris 1582* . „

378 (353). Julius Roscius Hortinus opusculum suum Petro Dunin Wolski dedicat. *Romae, 1 decembris 1582* . . . . „

379 (354). Stanislaus Sokołowski pro imprimendo libro suo 100 taleros accipit. *Cracoviae, 29 decembris 1582* 246

380 (355). Martinus Białobrzeski decimam ex praedio Lassicensi Martino Leśniowolski arrendat. *Cracoviae, 17 ianuarii 1583* 247

381 (356). A. P. Nidecki Gregorio XIII opusculum suum offert. *Cracoviae. 9 februarii 1583.* „

382 (357). Consensus Laurentio Goślicki ad comparandum certum censum datur. *Cracoviae, 26 maii 1583* 248

383 (358). Praerogativa imprimendorum breviariorum et missalium Johanni Lazaridi conceditur *Cracoviae, 29 maii 1583* . . . . „

384 (359). Stanislaus Sokołowski Guilhelmo Sirleto: recommendat se. *Cracoviae, 30 iunii 1583.* 249

385 (360). Christophorus Pieniążek 100 fl. ratione servitii militaris accipit. *Lublini, 12 octob. 1583.* „

386 (361). Johannes Latos Guilhelmo Sirleto: de nova correctione calendarii propositio. *Cracoviae, 12 februarii 1584* . . . . „

387 (362). Petrus Lilia Guilhelmo Sirleto: sententiam de opusculis suis exquirit. *Grodnae, 24 iunii 1584* 250

388 (363). Laurentius Goślicki Christiano Distelmejero: nova ex Polonia mittit. *Cracoviae, 1 octobris 1584* 251

389 (364). Johannes Zamoyski Martino Cromero: pro benevolentia erga Johannem et Nicolaum Potocki gratias agit. *Zamoscii, 4 novembris 1584* 252

390 (365). Stanislaus Reszka Guilhelmo Sirleto: nova de quodam libro haereticorum et de Andrea Bathory. *Cracoviae, 30 novembris 1584* . . . . „

391 (366). Venceslaus Ujazdowski de acceptis 12 fl. quietat. *1584* 253

392 (367). Stanislaus Młodecki Johanni Młodecki: de defectu pecuniae queritur, nova ex academia Vilnensi mittit. *Vilnae, 28 ianuarii 1585* . . . . „

393 (368). Paulus Szczerbicz a rege Stephano nobilitatur. *Varsoviae, 25 februarii 1585.* . 254

394 (369). A. P. Nidecki Guilhelmo Sirleto: ut ad episcopatum Vendensem citius promoveatur et beneficia certa retinere possit, petit. *Varsoviae, 12 martii 1585.* 255

395 (370). Caspar Cichocki Johanni Młodecki: amicitiam suam declarat. *Romae, 17 martii 1585.* 256

396 (371). Hieronimus Stefanowski Johanni Młodecki: nova de se ipso mittit. *Romae, 17 martii 1585* 257

397 (372). Hieronimus Stefanowski Hiacyntho Młodziejowski: pro benevolentia gratias habet. *Romae, 7 iunii 1585.* . . . . „

398 (373). Caspar Cichocki Johanni Młodecki: ne memoriam et amicitiam suam deponat. *Romae, 3 octobris 1585* 258

399 (374). Stephanus rex Sixto V: legatum J. D. Solikowski mittit. *Grodnae, 6 ianuarii 1586.* 259

400 (375). Christophorus Warszewicki 200 fl. pensionis accipit. *Varsoviae, 6 martii 1586.* „

401 (376). Stanislaus Reszka 1000 fl. pro agentibus hungaricis Romae degentibus accipit. *Niepołomice, 22 martii 1586* . . . . „

402 (377) Caspar Cichocki Hiacyntho Młodziejowski: se recommendat et de reditu suo agit. *Romae, 18 aprilis 1586.* 260

403 (378). Sixtus V Stephano regi: Stanislaum Rescium recommendat. *Romae, 10 maii 1586.* „

404 (379). Stanislaus Reszka Hiacyntho Młodziejowski de adventu suo Romam. *Romae, 24 maii 1586* 261

405 (380). J. D. Solikowski oratio oboedentialis nomine Stephani regis ad Sixtum V. *Romae, 4 iunii 1586* . . . . „

406 (380). Antonii Bucapadulii responsum J. D. Solikowski datum nomine Sixti V. *Romae, 14 iunii 1586* . . . 263

407 (381). Sebastianus Grabowiecki fratrem germanum Johannem plenipotentem suum constituit. *Grodnae, 4 iulii 1586* . . . „

408 (382). Stanislaus Reszka Stephano regi: relatio de rebus cum Sixto V actis. *Romae, 16 iulii 1586* . . . 264

409 (383). Stephanus rex Hiacyntho Młodziejowski: ut liber Bellarmini imprimatur. *Grodnae, 22 iulii 1586* . . . 268

410 (384). Stephanus rex Hiacyntho Młodziejowski: ut munus nuptiale Andreae Baranowski mittatur. *Grodnae, 5 septembris 1586* . . . 269

411 (385). Stanislaus Krasicki Hiacyntho Młodziejowski: pecuniam filiis mitti petit. *Grodnae, 8 septembris 1586* . . . „

412 (386). Johannes Januszowski 14 fl. hung. pro imprimendis libris accipit. *Cracoviae, 9 septembris 1586* . . . 270

413 (387). Basilius Goliński 40 fl. pensionis accipit. *Cracoviae, 21 septembris 1586* . . . „

414 (388). Caspar Cichocki Hiacyntho Młodziejowski: quendam sacerdotem patrem Simonem commendat. *Romae, 16 octobris 1586* . . . 271

415 (389). Caspar Cichocki Georgio Młodecki: ut sibi pecunia pro reditu in patriam mittatur. *Romae, 20 octobris 1586* . . . 272

416 (390). Martinus Szyszkowski Hiacyntho Młodziejowski: in causa decimae praeposituraе in Góry . . . „

417 (391). Stanislaus Sokołowski Hiacyntho Młodziejowski: ut sibi pensio solvatur petit. *Cracoviae, 3 ianuarii 1587* . . . 273

418 (392) Sebastianus Grabowiecki archiduci Ferdinando: nova mittit, servitia sua defert. *Varsoviae, 12 martii 1587* . . . „

419 (393). Idem eidem: servitia sua iterum defert et nova e Polonia mittit. *Nakło, 21 aprilis 1587* . . . 274

420 (394). Idem eidem: altera epistola eiusdem fere tenoris. *Posnaniae, 26 iunii 1587* . . . 275

421 (395). Stanislaus Reszka Hiacyntho Młodziejowski: ut sibi pecunia mittatur. (*1587 ?*). „

422 (482). Stanislaus Sarnicki librum Annalium cuidam Czurilo in Wujkowice dedicat. *1587.* 332

423 (396). Datur facultas Reinoldo Heidenstein redimendi agrum et pascua in Benhof. *Cracoviae, 2 ianuarii 1588* . . . 275

424 (397). Reinoldo Heidenstein pensio 1000 fl. a rege Sigismundo III assignatur. *Cracoviae, 4 ianuarii 1588* . . . 276

425 (398). Sixtus V Sigismundo III: de adventu Romam Stanislai Reszka laetatur. *Romae, 11 ianuarii 1588* . . . „

426 (399). Antonius Augustinus Sigismundo III: Stanislaum Reszka laudat, pro litteris gratias habet. *Romae, 12 ianuarii 1588* . . . 277

427 (400). Sventoslao Orzelski pensio 1500 fl. assignatur. *Cracoviae, 17 ianuarii 1588* . . . „

428 (401). Nobilitatio Johannis Januszowski. *Cracoviae, 24 ianuarii 1588* . . . 278

429 (402). Sigismundi III litterae passus pro Stanislao Rescio in Italiam misso. *Cracoviae, 31 ianuarii 1588* . . . „

430 (403). Laurentius Goślicki Christiano Distelmejero: nova polonica mittit. *Cracoviae, 18 februarii 1588* . . . 279

431 (404). Stanislaus Reszka Sigismundo III: relatio de itinere italico. *Venetiis, 21 aprilis 1588.* 280

432 (405). Cardinalis Montaltus Sigismundo III: pro litteris gratias habet, servitia sua defert. *Romae, 13 maii 1588* . . . „

433 (406). Sixtus V Sigismundo III: laudat pietatem eius et archiducis Maximiliani liberatio ut cordi ei sit admonet. *Romae, 14 maii 1588* . . . 281

434 (407). Stanislaus Reszka Sigismundo III: audientiam suam apud Sixtum V describit. *Romae, 14 maii 1588* . . . „

435 (408). Stanislaus Reszka Sigismundo III: de rebus a se Romae actis certiorem facit. *Romae, 28 maii 1588* . . . 282

436 (409). Caspar Cichocki de accepto panno quietat. *Vilnae, 14 iulii 1588* . . . 283

437 (410). Stanislaus Suchorzewski Stanislao Rescio: nova ei e Polonia mittit. *Cracoviae, 20 iulii 1588* . . . 284

438 (411). Idem eidem: adventum legatis Aldobrandini Cracoviam describit. *Cracoviae, mense iulio 1588* . . . 285

439 (412). Sigismundus III Sixto V: de praestanda oboedientia per Stanislaum Reszka. *Brestiae Lithuaniae, 25 novembris 1588* 286

440 (413). Bartholomaeus Paprocki Rudolpho II: opusculum suum de rebus polonicis mittit. *1588.* 286

441 (414). Stanislaus Suchorzewski Stanislao Rescio: de rebus domesticis eius certiorem eum facit. *1588* 287

442 (415). Stanislai Niegoszewski ad Stanislaum Rescium ἀσπασμὸς. *1588.* . . . . . „

443 (416). Instructio palatinatus Siradiensis nuntiis terrestribus ad comitia data. *1589.* . . . 288

444 (417). Sigismundus III Stanislao Rescio: ut quosdam libros suos e Suecia Romam translatos recuperare conatur. *Grodnae. 15 februarii 1589* 289

445 (418). N. N. ad Stanislaum Rescium: quaedam nova e Polonia ei mittit. *Varsoviae, 17 martii 1589* 290

446 (419). Sventoslao Orzelski capitaneatus Radziejoviensis confertur. *Varsoviae, 18 april. 1589.* „

447 (420). Cardinalis Montaltus Andreae Bathory: ut in liberationem honorificam archiducis Maximiliani incumbere studeat. *Romae, 14 iunii 1589* 291

448 (421). Sventoslao Orzelski consensus ad redimendam villam Czolpin datur. *Vilnae, 6 iulii 1589.* 292

449 (422). Johannes Zamoyski Stanislao Rescio: nova de rebus bellicis a se gestis mittit. *Leopoli, 13 septembris 1589* . . . . . „

450 (423). Idem eidem: nova mittit, opinionem Venetorum de bello contra turcas adiuvando exquirere iubet. *Gliniany, 22 septembris 1589* 293

451 (424). Reinoldo Heidenstein villae Zajączków et Muntów ad vitam dantur. *Varsoviae, 31 martii 1590* 294

452 (425). Laurentius Goślicki Johanni Zamoyski: ut in episcopatu Plocensi accipiendo se adiuvet. *Książ, 26 augusti 1590* . . . . . „

453 (426). Johannes, Petrus et Paulus Stojeński nobilitantur. *Varsoviae, 10 ianuarii 1591.* 295

454 (427). Protestatio quorundam senatorum contra Colensem et Srzedensem conventum. *Varsoviae, 15 ianuarii 1591* 296

455 (428). Protestatio nuntiorum terrestrium contra eundem conventum. *Varsoviae, 15 ianuarii 1591* . . . . . „

456 (429) Gregorius XIV Stanislao Rescio: ut commissarios suos in Polonia in peragendis certis rebus adiuvet. *Romae, 10 februarii 1591* 297

457 (430). Cyprianus Basilicus advocatiam Mielnicensem Stanislao Kuczkowski cedit. *Varsoviae, 20 februarii 1591* 298

458 (430). Cyprianus Basilicus septem mansos in Moszczana eidem Kuczkowski cedit. *Varsoviae, 20 februarii 1591* . . . . . „

459 (431). Ordinatio cum colonis villae Zajączków per Reinoldum Heidenstein facta. *Zajączków, 10 aprilis 1591* . . . . . „

460 (432). Reinoldo Heidenstein facultas eximendi inutiles colonos datur. *Niepołomice, 13 septembris 1591* 299

461 (433). Reinoldo Heidenstein consensus locandi pascua Montaviensia datur. *Niepołomice, 13 septembris 1591* 300

462 (434). Sebastianus Grabowiecki de acceptis 100 fl. quietat. *Nowe Miasto, 12 novemb. 1591.* „

463 (435) Sigismundus III monachis Andreoviensibus: ut ad profectionem Stanislai Rescii Neapolim consentiant. *Cracoviae, 23 februarii 1592* 301

464 (436). Anna Regina vidua eisdem monachis: epistola eiusdem tenoris. *Varsoviae, 23 februarii 1592* . . . . . „

465 (437). Sigismundus III G. Radziwiłł: eiusdem tenoris epistola. *Cracoviae, 11 martii 1592.* „

466 (438). Johannes Bojanowski certum debitum Petro Myszkowski inscribit. *Cracoviae, 12 iunii 1592* 302

467 (439). Sigismundus III consentit, ut advocatia in Bieganowo Johanni Bojanowski cedatur. *Cracoviae, 9 iulii 1592* . . . . . „

468 (440). Sebastiani Grabowiecki electio in abbatem Bledzeviensem a rege confirmatur. *Varsoviae, 28 septembris 1592* . . . . . „

469 (441). Martinus Paszkowski circa quosdam fundos in Livonia conservatur. *Varsoviae, 20 maii 1593* 303

470 (442). Francisci Skarga Powęski nobilitatio approbatur. *Varsoviae, 1 iunii 1593* . . . „

471 (443). Laurentius Goślicki de restitutione privilegii ducissae Brunsvicensis Sophiae quietatur. *Varsoviae, 10 iunii 1593* 304

472 (444). Josephus Wereszczyński Stanislao Żółkiewski: de milite conscribendo et defensione Ukrainae. *Nowy Wereszczyn, 7 aprilis 1594* 305

473 (445). Johannes Foxius de acceptis 10 fl. census quietat. *Cracoviae, 16 decembris 1594.* 307

474 (446). Gregorius Skrobkowicz de acceptis 4 fl. quietat. *Cracoviae, 15 februarii 1595.* „

475 (447). Sebastiani Klonowicz in nativitatem Vladislai IV epigramma. *1595* 308

476 (448). Stanislaus Reszka Bartholomaeo Kos: de musicis pro rege Sigismundo ex Italia evocandis. *Neapoli, 28 iulii 1595* . . . . „

477 (449). Sventoslao Orzelski consensus ad cedendum quosdam mansos agri datur. *Cracoviae, 15 decembris 1595* . . . . „

478 (450). Petrus Skarga de acceptis 65 fl. quietat. *1595* 309

479 (451). Sebastianus Klonowicz opusculum suum Laurentio Starnigelio dedicat. *1595—1596.* „

480 (452). Sebastianus Grabowiecki de accepto sale quietat. *Cracoviae, 14 februarii 1596.* „

481 (453). Christophorus Warszewicki de acceptis 30 fl. quietat. *Varsoviae, 30 iunii 1596.* 310

482 (454). Idem de acceptis 100 fl. quietat. *Varsoviae, 7 augusti 1596* . . . . „

483 (455). Petrus Cieklinski Stanislao Żółkiewski: nova Cracoviensia mittit. *Cracoviae, 16 novembris 1596* . . . . „

484 (456). Petrus Skarga de acceptis 65 fl. quietat. *1596* 312

485 (457). Christophorus Warszewicki de acceptis 50 fl. quietat. *1596* . . . . „

486 (458). Guilhelmi Bruti et Christophori Warszewicki de bello turcico consilium. *1596.* 313

487 (459). Privilegium Stanislao Cikowski et Stanislao Niegoszewski super cocco concessum. *Varsoviae, 20 martii 1597* 315

488 (460). Rudolphus II res memoria et celebratione dignas ex archivis bohemicis Bartholomaeo Paprocki describendas concedere permittit. *Pragae, 24 februarii 1598* 316

489 (461). Johanni Bojanowski ad eximendam scultetiam Bithon consensus datur. *Varsoviae, 17 aprilis 1598* . . . . „

490 (462). Edictum regium, ne plus quam duae bibliothecae in civitate Varsaviensi habeantur. *Marienburgi, 12 iunii 1598* 317

491 (463). Andreas Zbylitowski de acceptis pecuniis quietat. *Varsoviae, 4 iulii 1598* . . . „

492 (464). Idem de acceptis pecuniis quietat. *Varsoviae, 23 augusti 1598* 318

493 (465). Johannes Januszowski Johanni Zamoyski: de transmissis typis certiorem eum facit. *Cracoviae, 1 septembris 1598* . . . . „

494 (466). Andreas Zbylitowski de acceptis pecuniis quietat. *Varsoviae, 12 octobris 1598.* „

495 (467). Fabianus Plemięcki Hiacyntho Młodziejowski: de empto pro principe regio libro. *Toruniae, 5 ianuarii 1599* 320

496 (468). Andreas Bathory Stanislao Rescio: de sua in Transilvaniam profectione. *Miechoviae, 8 februarii 1599* . . . . „

497 (469). S. W. Montelupi Johanni Ursino: de transmissa ei pecunia. *Cracoviae, 7 augusti 1599.* „

498 (470). Johannes Ursinus Johanni Zamoyski: de rebus in universitate Patavina actis. *Patavii, 31 decembris 1599* 321

499 (471). Christophori Varsevicii ad Clementem VIII oratio. *Romae, 13 februarii 1600.* 322

500 (472). Petrus Skarga de acceptis 140 fl. quietat. *1600* 323

---

501 (483). Viri illustres saeculo XVI in Polonia 333

502 (484). Scriptores polonici saeculi XVI . . . . „

503 (485). Nomina doctorum virorum, quos Stanislaus Reszka novit 335

504 (486). Catalogus seu memoria doctorum et professorum medicinae universitatis Cracoviensis. 336

* * *

1. Descriptio cuiusdam libri in ecclesia Vilnensi depositi.

1398.

Anno Dñi millesimo tricentesimo nonagesimo octavo, ser^{mus} princeps dñus Wladislaus, Dei gratia, rex Poloniae Lithuaniaeque princeps supremus et haeres Russiae etc., cum inclita dña Hedvigi, invictissimi Lodvici, regis Hungariae, nata, consorte sua carissima, hunc librum passionalis per strenuum militem Clementem de Moskorzow, regni Poloniae vicecancellarium, capitaneum Sanocensem, iussit comparare, temporibus illustris et magnifici principis dñi Vitoldi, ex parte regni Poloniae supremi ducis Lithuaniae, et rev. in Christo patris dñi Andreae, primi episcopi Vilnensis, ac etiam strenui militis dñi Spitkonis, palatini Cracoviensis et domini terrae Podoliensis, ad laudem Dei Omnipotentis ac Eius Genitricis Mariae Virginis Gloriosae, necnon ad honorem sanctorum Stanislai, episcopi et martyris, et Ladislai confessoris et patronorum ecclesiae Vilnensis. Cui ecclesiae liber praesens passionalis per eosdem dños regem et reginam Poloniae est delegatus ad perhennem memoriam pro sua ac suorum salute praedecessorum.

Sequitur proëmium et incipit sic: „Universum tempus praesentis vitae in quatuor partes distinguitur etc".

Sequitur capitulum secundum de adventu Domini et incipit sic: „Adventus Domini per quatuor septimanas agitur etc".

Capitulum penultimum de dedicatione ecclesiae et incipit sic: „Dedicatio ecclesiae inter alias festivitates solenniter ab ecclesia celebratur etc".

In capitulo ultimo sequitur evangelium Nicodemi.

(Metr. reg., vol. 11, fol. 124).

2. Maciej z Różana dostaje trzy łany.

Nowe-Miasto, 25 lipca 1442.

Anno 1442 feria quarta in die sancti Jacobi apostoli in Nowemiasto, praesentibus dñis Derslao, castellano Vischegradiensi, Silamo, iudice Vischegradiensi et Zacroczimensi, Johanne Rogalya marsalco, Rogala vexillifero Vischegradiensi, dñus dux Boleslaus receptis certis rebus seu summa pecuniarum ab honorabili Mathia Alberti de Rozan, notario thesauri, tres mansos mensurae Culmensis, Suae Serenitatis veri ducatus et dominii, in oppido Rozan in districtu Zacroczimensi sitos, Plesnywa wojtowska, Kawczynska et Budkowska nuncupatos, ab omnibus et singulis servitiis ducalibus et expeditionibus et alias, quibuscunque nominibus nuncupentur, censibus ducalibus pecuniaribus, avenae et aliorum frumentorum alias sepy necnon omnibus et singulis solutionibus, exactionibus, contributionibus, onere, labore, angariis et praeangariis generaliter universis, quibuscunque nominibus nuncupentur, tanquam hic nominatim et specifice exprimerentur, liberos poenitus et solutos, quos praesentibus ab omnibus liberos fecit, perpetue et in aevum, in longum et latum, veluti etc. et quemadmodum ipsos solus tenuit etc., nihil iuris, proprietatis etc., reservans in eisdem, praedicto Mathiae vendidit, resignavit, in verum titulum haereditarium ascripsit et incorporavit perpetue et in aevum, cum omnibus et singulis utilitatibus, censibus etc., nunc exsistentibus et per humanam industriam accrescendis, in futurum per ipsum Mathiam eiusque successores legitimos tenendos, habendos, vendendos etc., ut in forma.

(Metr. reg., vol. 3, fol. 276).

3. Ratificatio privilegii advocatiae Colomiensis.

Kamieniec, 20 sierpnia 1448.

In nomine Dñi amen. Ad perpetuam rei memoriam. Quia tunc multis errorum et dubiorum prudenter occurrimus incommodis, dum gesta aetatis nostrae litterarum apicibus et testium annotationibus perhennamus, proinde nos Kasimirus, Dei gratia, rex Poloniae... significamus... quomodo oblata nobis petitio nobilis Laurentii Dlugosch, advocati de Colomia, continebat, quatenus sibi litteram... Vladislai, divae memoriae regis Poloniae progenitoris nostri... ratificare, confirmare et approbare dignaremur. Cuius quidem litterae tenor de verbo ad verbum sequitur est talis:... Vladislaus Dei gratia rex Poloniae... significamus... quia mente sollicita pendentes gratae fidelitatis studiosa obsequia, quibus Nicolaus Freystiter, civis noster Lamburgensis, fidelis noster, nostrae meruit placere maiestati... memorato Nicolao Freystiter, eiusque legitimis posteris, advocatiam ibidem in civitate nostra Colomia praedicta cum villa Mathrowycz, ad eandem ab antiquo pertinente, eo iure, dominio, quibus ipsam alii advocati, praedecessores ipsorum, habuerunt et possiderunt, cum omnibus et singulis eiusdem advocatiae Colomiensis iuribus et possessionibus... damus et conferimus liberaliter et donamus donatione perpetua et in aevum... Actum in Premisl, feria sexta proxima ante festum Omnium Sanctorum anno 1405, praesentibus validis strenuisque viris Johanne de Tharnow Cracoviensi, Petro Kmitha Sandomiriensi palatinis, Gnyewossio de Dalomice, succamerario Cracoviensi, Petro de Tharbinowicze subdapifero, Floriano de Corithnycza, subpincerna Sandomiriensi, Byenkone de Zabocrab, Jaskone Masowita de Jarzyczow, multisque aliis fidedignis. Datum per manus honorabilis Nicolai, praepositi s. Floriani ante Cracoviam, regni Poloniae vicecancellarii, sincere nobis dilecti. Nos itaque praefati Laurentii Dlugosch, advocati Colomiensis, petitionibus iustis et rationi consonis benigniter annuentes, praedictam litteram in omnibus punctis, clausulis... ratificamus, approbamus, innovamus et tenore praesentium confirmamus... Acta in Camyenecz, feria 3-tia infra octavas Assumptionis B. V. M. anno 1448, praesentibus... Joanne de Cyszow, castellano et capitaneo Cracoviensi, Petro de Schamothuli Calissiensi, Dobrogostio de Ostrorog Camenecensi, Nicolao de Zacrzow Wysliciensi, Johanne de Wysnycze Praemisliensi, Johanne de Brandy Spicimiriensi castellanis, testibus circa praemissa. Datum per manus magnificorum Johannis de Conyeczpole cancellarii et Petri de Sczekocini, vicecancellarii regni Poloniae, sincere nobis dilectorum.

(Metr. reg., vol. 10, fol. 36).

4. Super reductione aquae de lacu in piscinam Helgoth.

Kraków, 13 lipca 1451.

Kasimirus, Dei gratia, rex Poloniae, magnusque dux Lithuaniae et dominus ac haeres Russiae etc. Quoniam libenter illorum precibus et desideriis annuimus, qui se nobis fidelibus obsequiis acceptos satagunt exhibere, proinde universis et singulis, quibus expedit, tenore praesentium notum facimus, quomodo exposito coram Mte Nra per ven. Johannem de Elgoth, decretorum doctorem, scholasticum et canonicum Cracoviensem, nobis grate dilectum, qualiter ipse in terra seu fundo monasterii, in Szwierzinetcz iacentis, circa lacum nostrum, vulgariter Nyeczecza dictum, inter civitatem nostram Cracoviensem et praedictum monasterium situatum, de voluntate et consensu praepositi et priorissae totiusque conventus sanctimonialium praedicti monasterii, piscinam unam suis laboribus et impensis notabilibus de novo facere, effodere et exstruere velit, sub eo pacto et conditione, quod usque ad vitae suae et hon. Nicolai de Pyerszne, custodis Kielcensis, qui etiam ad perficiendam dictam piscinam collaborare et conferre debet, tempora eandem piscinam cum piscibus et quavis alia utilitate teneat, habeat et quiete possideat, absque quolibet dictorum praepositi, priorissae et conventus impedimento. Verum quia absque influxu aquae, quae ex praefato lacu nostro emittitur et decurrit, modicam dicta piscina afferret utilitatem, nos obnixis precibus praefati Johannis scholastici et canonici acclinati, attento etiam, quod per exstructionem praetactae piscinae conditio praetacti monasterii in Szwierzinetcz reddetur melior, in futurum gratiose concessimus et tenore praesentium concedimus, ut ad tempora praefatorum Johannis scholastici et Nicolai custodis possint ipsi aquae defluxum ex saepedicto lacu nostro, qui aquis habundat, recipere et huiusmodi aquam per inmissionem unius canalis ab illo in dictam piscinam deducere, pro ampliori ipsorum commodo et utilitate, de nostra gratia et speciali favore. In cuius rei testimonium praesentes litteras nostri sigilli subappensione fecimus communiri. Datum Cracoviae, in die beatae Margarethae Virginis, anno Dñi 1451.

Ad relationem ven. Jacobi de Senno, protonotarii sedis apostolicae, praepositi Cracoviensis.

(Metr. kor., vol. 10, fol. 76).

5. Haec damna perceperunt incolae et terrigenae terrae Cracoviensis per palatinum Cracoviensem [1]) conscripta. [2])

1457.

Primo dominus Swantopelk interfectus et filius suus captus.
Tangoborsky captus et taxatus.
Dñus Andreas Climyontowsky captus et taxatus.
Frater suus magister Ottha captus et taxatus.
Item Wilkowsky captus et taxatus.
Frater dñi Dlugosch interfectus.

. . . .

---

[1]) Jan z Tęczyna.

[2]) Metr. reg., vol. 11, fol. 314; por. Długosz, Opera omnia, XIV, 250.

6. Littera ad dominum Regem a praeposito Cracoviensi in facto sedis pontificalis Cracoviensis missa. ¹)

Przedbórz, 6 października 1460.

Serenissime princeps et domine gratiosissime. Superioribus diebus rev. pater dñus Thomas, olim episcopus Cracoviensis, ²) vir reputatione hominum sanctus, scientia et virtutibus plenus, me sibi successorem idoneum reputans et voce et vice altera litteris apud Vram Ser^{tem}, tum apud capitulum, per dños Rzeschowski et magistrum Paulum de Zathor, et in conventionem Novae Civitatis coram illic congregatis nuntiis ante diem sui exitus intercedendo, expressit et fassus est, cui etsi Ser^{tas} Vra, illum pro sua virtute in sede reservans, resignationem, consensum in meam personam dare differebat, nunc eo e medio sublato, si et eius desiderium, et meam per eum deificam vocationem, nulla me apud illum aut summissam personam petitione aut instantia faciente, postergabat, impediet et memoriae non reducet, quam mercedem receptura sit Vra Ser^{tas} ab altissimo et iusto Deo, iudicio Vrae Ser^{tis} derelinquo. Quare humiliter rogo Vram Ser^{tem}, quatenus tum desiderium patris illius, tum meam deificam vocationem et servitia, tanto tempore Vrae Ser^{ti} fideliter impensa, una cum persona dignetur habere recommissa et ipsam meam promotionem potius promovere, quam impedire attentius precor. Ex Przedborz, feria secunda post sancti Francisci anno Dñi etc. sexagesimo.

Vestrae Serenitatis capellanus Jacobus de Senno, Gneznensis et Cracoviensis praepositus.

7. Copia privilegii ven. olim doctoris Nicolai Szmirdzygroch et fratrum eius de Mirzynyecz. ³)

Płock, 11 czerwca 1471.

Nos Conradus, Kasimirus et Johannes, Dei gratia duces Masoviae, Russiae... significamus... quomodo animadvertentes sinceram fidem et diligentem curam nobis in negotiis nostris per ven. virum dñum Nicolaum, artium magistrum, utriusque iuris doc-

---

¹) Metr. kor., vol. 11, fol. 455.

²) Tomasz ze Strzempina, zmarły 22 września r. 1460.

³) Księga ziemska Wiska, vol. 2, fol. 228. Mikołaj z Mirzyńca został bakałarzem nauk wyzwolonych 17—20 lutego 1434 r. (Muczkowski, Statuta nec non liber promotionum, str. 27). W bibliotece kapitulnej w Płocku znajduje się wiele rękopisów, które były własnością tego Mikołaja z Mirzyńca. Między innemi jeden z połowy XV w. nosi tytuł: „Homiliae in sancta evangelia"; w środku ma napis czerwonym atramentem: „Expliciunt sermones Succi, scilicet pars hiemalis, finiti per manus cuiusdam Nicolai Jacobi de Plotca anno Domini MCCCCLXIIII, sabbatho ante dominicam Laetare (10 marca), comparati per venerandum patrem dominum Nicolaum de Mirzyniec, decretorum doctorem, canonicum Plocensem. Orate pro eo: pater noster, ave Maria." Na odwrotnej stronie tej karty zaczyna się polski „Dyalog śmierci z mistrzem" (Nehring, Altpolnische Sprachdenkmaeler, str. 283 — 293), może więc nasz uczony był tłomaczem dyalogu na język polski. Na końcu rękopisu znajduje się druga notatka następującej osnowy: „Expliciunt octuaginta quinque collationes ad diversos status editae et comparatae per rev. patrem dominum Nicolaum de Mirziniecz, utriusque iuris doctorem, canonicum et administratorem Plocensem, anno Domini MCCCCLXIII. Libro finito zaplacz ti mnie moge mito. Scriptor mente pia vult unum Ave Maria.. mereat, cui laus sine pausa" i pod tem dwa wiersze:

Hos tenui coluit Jacobides vomere sulcos,
Cui Mirziniecz patriam fata dedere suam.

Opis rękopisu zakomunikował mi p. Hieronim Łopaciński.

torem, Plocensem et Warscheviensem canonicum et consiliarium nostrum, haeredem de Mirzinyecz, devotum sincere dilectum, volentes eum ad nostra obsequia reddere proniorem et de diligente diligentiorem efficere, ut eius laudabilia et nobis praestita obsequia et beneficiis nostris nota sint, horum igitur meritorum intuitu gratiam, articulos infrascriptos in se continentem, per illustrem principem dñum Boleslaum, ducem olim Masoviae, genitorem nostrum carissimum, sibi dño doctori concessam, ampliamus ipsumque dñum Nicolaum doctorem et eius patruos et fratres, videlicet Szczeslaum alias Byenk, Andream, Thomam, Michaelem, Stephanum, Jacobum, Wenceslaum et Stanislaum, haeredes de Mirzynyecz, ipsorumque pueros, iuribus infrascriptis illustramus... ita quod ipsum magistrum Nicolaum et praenominatos haeredes de Mirzynycz et ipsorum pueros legitimos absolvimus et liberamus praesentibus in perpetuum: 1) ab omnibus et singulis iudiciis terminorum communium, iudicum, subiudicum, palatinorum, castellanorum, officialium et ministerialium quorumcunque nostrorum... dumtaxat ad praesentiam nostram ducalem... citati... iuri astabunt... et ad obiecta respondebunt, 2) ab omnibus poenis magnis et parvis iudicialibus... ita quod quotiescunque ipsam poenam incurrerint... solum iudici unum, subiudici unum grossos poenae quinquagenalis tantum solvent... Actum et datum in Ploczko, feria tertia proxima Sanctae Trinitatis anno Dñi 1471, praesentibus Cristoforo de Kampa Plocensi, Nicolao Warss de Bogathe palatinis, Stephano de Miszewo Plocensi, Jacobo de Goszczaczycze Cirnensi, Andrea de Raszyncze Warscheviensi, Johanne de Miszewo castellanis... datum per manus ven. Johannis Slata de Głowczyno, vicecancellarii nostri, qui praesentia habuit in commissis.

8. Poręczenie królewskie za Janusza Długosza.

21 listopada 1474.

Item (ipso die undecim millia virginum anno 1474) Nicolao Slabosch, tenutario in Oczecz inscripti sunt triginta floreni in eisdem bonis Oczecz, quas intercessit Mtas Regia pro generoso Janussio Dlugosch apud eundem Nicolaum Slabosch etc.

(Metr. reg., vol. 12, fol. 190).

9. Regestrum servilium, quibus litterae indemnitatis datae sunt.

1475.

Item Johanni Byely cum comitiva sua in XL equis.
Item Swaskrzny in decem equis.
Item Kwilinskj
Item Trzebyenskj
Item Srzenyawa
Item Dlugosch
in XXX equis

. . . . (Metr. reg., vol. 12, fol. 206).

10. Exspectativa Janussii Dlugosz.

Piotrków, 31 stycznia 1478.

Kasimirus, Dei gratia etc. significamus etc., quomodo attentes gratae fidei... et fidelibus obsequiis gen. Janussii Dlugosz de Banbelno,... nostri fidelis dilecti, quibus Mti Nrae plurimum placuit et aucto fidelitatis studio plus solito placere poterit in futurum, horum intuitu volentes eum consolatum et specialibus prosequi favoribus, sibi burgrabiatum Cracoviensem, cuius ad praesens nob. Nicolaus Creydlar teloneator etc... possessor in vim gratiae exspectativae, dum ex morte ipsius Nicolai... dedimus et contulimus ac damus et conferimus, tenore praesentium mediante, per praefatum Janussium tunc pleno iure obtinendum. Et ideo tibi... Jacobo de Dambno, castellano et capitaneo Cracoviensi, ceterisque pro tempore exsistentibus praesentibus requirentes, sinceris et fidelibus nostris, iubemus et mandamus, omnino habere volentes, quatinus dum et quando praedictum Creydlar, iubente Altissimo, e medio tolli et burgrabiatum supradictum per sui mortem vacare contigerit, saepefato Janussio Dlugosz, tuo legitimo successori, vigore praesentis in eundem realem et actualem possessionem ac sibi de omnibus et singulis proventibus et solutionibus, burgrabiatum huiusmodi spectantibus, respondeas et illis, quorum interest, mandes respondere, omni contradictione et renitentia procul motis. In cuius rei testimonium etc. Datum in conventione Piotrkoviensi generali, sabbato proximo ante Carnisprivium, anno Dñi 1478.

(Metr. reg., vol. 14, fol. 16).

11. Kazimierz Jagiellończyk pożycza 1000 dukatów od Jana Ostroroga.

Radom, 18 września 1491.

Kasimirus, Dei gratia, rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiaeque dominus et haeres etc., significamus tenore praesentium quibus expedit universis, quia incumbente nobis regnoque nostro necessitate gravi apud mag. Johannem de Ostrog (!), castellanum Posnaniensem, nobis sincere dilectum, 1000 fl. hung. in mutuum recepimus, de quibus eum successoresque ipsius volentes efficere certiorem, eosdem una cum 339 fl. hung. et 8 gros. prioris debiti, per nos apud eum contracti, sibi et ipsius successoribus pro festo s. Martini *), a proxime venturo per annum, dare et solvere promittimus et pollicemur. Si vero solvere neglexerimus, extunc totam summam praedictam 1339 fl. hung. et 8 gr. sibi et ipsius successoribus extunc prout exnunc et exnunc prout extunc in et super civitate nostra Schadek, in terra Siradiensi sita, inscribendam duximus et inscribimus tenore praesentium mediante per ipsum Johannem successoresque ipsius legitimos cum omnibus et singulis censibus, curiis, praediis, areis, allodiis, civibus, kmethonibus, laboribus, ortis, ortulanis, frumentis, segetibus, agris, pratis, campis, silvis, borris, nemoribus, rubetis, quercetis, gaiis, aucupiis, venationibus, mellificiis, apibus et melle, ex eis proveniente, fluviis, fluminibus, rivis, gurgitibus, torrentibus, piscinis, piscinulis, piscaturis, piscibus, molendinis aquaticis et equestribus, ac eorum emolumentis, aliisque omnibus et singulis utilitatibus, fructibus, redditibus et obventionibus universis, quomodolibet ad eandem civitatem spectantibus, nobis quoque reddi solitis, ac cum omni iure et dominio ita late et tam longe, prout in suis limitibus consistit a praedicto festo s. Martini per annum venturo, usque quo sibi et ipsius successoribus praedicta 1339 fl. hung. et 8 gr. summa per nos et successores nostros fuerit persoluta, tenendam, habendam, possidendam et utifruendam pacifice; summae tamen eiusdem solutione per nos vel successores nostros ipsi Johanni aut eius successoribus impensa, possessio civitatis eiusdem ad nos et successores nostros convertetur pleno iure, stationibus et iuribus regalibus consuetis per omnia salvis. Harum quibus sigillum nostrum praesentibus est subappensum testimonio litterarum. Datum in Radom, die dominica ante festum s. Matthaei apostoli et evangelistae anno Dñi 1491.

---

*) 11 listopada.

Creslaus cancellarius spt.
Relatio ven. Creslai de Curozwanki regni Poloniae cancellarii.

(Oryg. parg. Arch. Gł.).

12. Statio Rozanensis commutatio Rzwyen.

Rożan, 16 października 1491.

Anno Dñi etc. LXXXX primo in Rozan dominica ante s. Lucae evangelistae proxima, praesentibus dñis Johanne de Radzimino, castellano Varschoviensi, Zavisschio de Curaczecz, vexillifero Plocensi et marsalco curiae, Nicolao Campsky, tribuno Cziechanoviensi, etc., nob. Johannes Walach de Rzwien recognovit, quia totam suam portionem haereditariam, super ipsum quolibet iure paterno devolutam, ibidem in Rzwien haereditate in districtu Makowiensi sitam, in longum et latum etc. cum omni iure suo etc. ac universis et singulis utilitatibus etc. borris, silvis, gaiis, molendino, aquis etc., nihil pro se etc., nob. Jacobo de eadem Rzwien, incisori ducali, tribunoque Vischegradiensi, pro tribus mansis mensurae Culmensis, dictis Canczlerskye, in oppido ducali Rozan sitis, in longum et latum, velut se in suis metis iuxta tenorem privilegiorum olim Mathiae, cancellarii de Rozan, extendunt etc., cum omni iure, quo solus dictus Jacobus tenuit etc., nec non omnibus et singulis utilitatibus etc. et viwario, nihil pro se etc., cum additione trium florenorum ungaricalium, per eundem Jacobum ipsi Johanni facta, bona pro bonis, terram pro terra, invicem eisdem dederunt, commutaverunt et voce irrevocabili resignaverunt, et hicidem fideiusserunt, ipsis pacem invicem ab omnibus personis propinquis et remotis, tam spiritualibus, quam saecularibus, quod uterque eorum in suis praefatis bonis non impedietur quoquomodo.

(Metr. reg., vol. 6, fol. 271).

13. Mikołaj Czepel, kanonik Poznański, jako pełnomocnik Andrzeja Róży, arcybiskupa Lwowskiego, przyjmuje za niego kanonię Poznańską.

Poznań, 28 lutego 1494.

Uriel, Dei gratia, episcopus Posnaniensis, venerabilibus dominis praeposito, decano, archidiaconis, scolastico, cantori, custodi et cancellario ceterisque dominis praelatis et canonicis ecclesiae nostrae Posnaniensis, seu illi, vel illis, ad quem seu ad quos receptio et admissio canonicorum in ecclesia praefata nostra Posnaniensi spectat et pertinet, communiter vel divisim, et aliis, qui praesentibus fuerint requisiti salutem in Domino. Ad canonicatum et praebendam in ecclesia nostra Posnaniensi, vacantem per mortem et obitum olim dñi Hectoris de Cozemyno, eorundem ultimi et immediati possessoris, rev. in Christo patrem dñum Andream Roza, Dei et apostolicae sedis gratia, archiepiscopum Leopoliensem, in persona ven. dñi Nicolai Czepel de Posnania, decretorum doctoris, canonici ecclesiae nostrae Posnaniensis, procuratoris sui legitimi, ad praesentationem ser^{mi} principis et dñi dñi Johannis Alberti, Dei gratia, regis Poloniae, supremi ducis Lithuaniae, Russiae, Prussiaeque etc. domini et haeredis, dictorum canonicatus et praebendae ex vi certae donationis perpetuae, per sedem apostolicam regibus Poloniae concessae, legitimi patroni, per manus nostri capituli procuratoris praenomiñati impositionem instituimus et investivimus ac de eisdem Suae Rev. Pat^{ti} providimus, curam et administrationem in spiritualibus et temporalibus sibi in eisdem committentes. Quocirca vobis dominis supradictis mandamus, quatinus dum et quando vigore praesentium fueritis requisiti, cum praefato rev. in Christo patre dño Andrea Roza, archiepiscopo Leopoliensi, aut suo procuratore, quem ad hoc duxerit deputandum in ecclesiam nostram praedictam Posnaniensem personaliter descendentes, ipsum, in possessionem dictorum canonicatus et praebendae, iuriumque et pertinentiarum eorundem ponatis et inducatis, actualem et realem, necnon eundem in fratrem vestrum et canonicum ecclesiae nostrae praedictae recipiendo, stallum sibi in choro et vocem in capitulo cum plenitudine iuris canonici assignetis, recepto prius ab eodem, vel eius procuratore, de observandis statutis et consuetudinibus ecclesiae eiusdem, sicut moris est, corporali iuramento, facientes insuper eidem de omnibus et singulis fructibus, censibus, introitibus, distributionibus quotidianis, aliisque proventibus et redditibus praedictorum canonicatus et praebendae Posnaniensis per eos, ad quos pertinet, plenarie et integre responderi et vos, quantum in vobis est, respondeatis. In quorum omnium et singulorum fidem et testimonium praemissorum praesentes nostras institutionis litteras per notarium nostrum, facti huiusmodi et causarum coram nobis scribam infrascriptum scribi, publicari, nostrique sigilli appensione iussimus et fecimus communiri. Actum et datum Posnaniae, in curia residentiae nostrae anno Dñi 1494, indictione duodecima, pontificatus san^mi^ in Christo patris et dñi nostri dñi Alexandri divina providentia papae sexti anno secundo, die vero penultima mensis februarii, hora vesperorum vel quasi. Praesentibus ibidem ven. et hon. dñis Johanne de Lukowo, archidiacono Gnesnensi et cancellario, Alberto Gorski canonico, Johanne de Oborniky, vicario perpetuo ecclesiae nostrae Posnaniensis, et Johanne de Latalicze, canonico ecclesiae collegiatae in summo Posnaniensi, publicis notariis, ad praemissa testibus vocatis et rogatis.

Et ego Gregorius Johannis de Bidgostia, clericus Wladislaviensis dioecesis, publicus imperiali auctoritate notarius et coram rev. in Christo patre et dño dño Uriele, Dei et apostolicae sedis gratia, episcopo Posnaniensi, memorato facti huiusmodi et causarum scriba, quia praedictis institutioni, provisioni et harum litterarum decreto, aliisque omnibus et singulis praemissis, dum sic, ut praemittitur, agerentur et fierent, una cum praenominatis testibus praesens interfui, eaque omnia et singula praemissa se fieri vidi et audivi, ideo hoc praesens publicum instrumentum manu propria scriptum exinde confeci et in hanc publicam formam redegi signoque et nomine meis solitis consignavi, rogatus et requisitus, in fidem et testimonium omnium et singulorum praemissorum.

(Oryg. parg. Arch. Gł.).

14. Salvus conductus Nicolai de Mnischevo.

Toruń, 3 grudnia 1494.

Johannes Albertus etc., significamus tenore praesentium universis, quibus expedit, quia de certa nostra scientia et expressa voluntate ven. magistro Nicolao de Mnyschewo, decano Plocensi, formidanti quandam insecuritatem, eam ob causam, quod habet seu adhuc habiturus sit certam in iure et coram iudicio nostro regio actionem cum praeclaro principe Conrado, Masoviae duce, sibi igitur, prout homini iure iustitiam expetenti, cui nullo modo est deneganda securitas, nostrum regium salvum conductum, plenamque omnimodam et indubiam securitatem, ubilibet in regno et dominiis regno nostro subiacentibus dedimus et concessimus, damusque et concedimus, tenore praesentium mediante, agendi, morandi et negotia sua quaeque liberrime disponendi atque causam seu causas suas omnes iure seu in iudicio attemptandi quoadusque earum decisionem finalem et debito iustitiae assecutionem. Quemquidem salvum conductum nostrum sibi tenere, habere et plenarie observare et observari facere volumus. Quocirca vobis omnibus subditis regni et dominiorum nostrorum cuiuscunque status et conditionis exsistentibus praesentibus requirendis districtius praecipientes et omnino habere volentes, mandamus, ut praesentem salvum conductum nostrum sibi in omnibus punctis, clausulis et conditionibus inviolabiliter observatis et a suis observari faciatis, aliter non faciendo, gratiae nostrae sub obtentu. Harum quibus sigillum nostrum est subimpressum testimonio litterarum. Datum in Thorun, feria 3 in vigilia s. Barbarae, anno Dñi 1494, regni nostri anno tertio.

Commissio propria Maiestatis Regiae.

(Metr. reg., vol. 17, fol. 95).

---

15. Jan Olbracht kanonię Przemyską nadaje uniwersytetowi Krakowskiemu.

Lwów, 7 grudnia 1497.

In nomine Dñi, amen. Ad perpetuam rei memoriam etc. nos Johannes Albertus, Dei gratia, rex Poloniae, necnon terrarum Cracoviae, Sandomiriae, Siradiae, Lanciciae, Cuiaviae supremus dux, Lithuaniae, Russiae ac Culmensis et Elbingensis, Pomeraniaeque dominus et haeres etc., significamus etc., quomodo volentes cultum divinum in ecclesia cathedrali Praemisliensi augere, conditionemque in eadem facere meliorem, canonicatum et praebendam in praefata ecclesia Praemisliensi collationis nostrae, quae infra hinc a tempore datae praesentium imprimis vacaverit, almae universitati studii Cracoviensis de mera nostra benivolentia et liberalitate annectendam et invisceraadam duximus, annectimusque perpetuo et inviseeramus, incorporamusque per praesentes, omne ius patronatus et praesentandi, quod ad praefatum canonicatum et praebendam sic, ut praemittitur, primo vacaturam habuimus, in rectorem et doctores, magistros, totamque communitatem universitatis praefatae transfundendo. Quiquidem rector, doctores, magistri, totaque universitas praefata Cracoviensis vigore praesentis nostrae incorporationis ad praefatum canonicatum et praebendam imprimis hon. Jacobum praedicatorem modernum in ecclesia praefata, deinde post ipsius mortem Jacobi et quotiens eandem vacare contigerit in futurum, uni de doctoribus de gremio universitatis praefatae, qui ratione canonicatus et praebendae praefatae officio praedicationis in praefata ecclesia intendere debebit et obligabit, loci ordinario Praemisliensi praesentabunt sine nostra quavis et successorum nostrorum contradictione. Harum quibus sigillum nostrum etc. Actum Leopoli, feria 5 in vigilia Conceptionis Beatissime Virginis Mariae, Anno Dñi 1497, regni vero nostri 6. Praesentibus magnificis et generosis Spitkone de Jaroslaw, palatino Cracoviensi, Andrea de Schamotuli Calissiensi, Raphaele de Leschno Gnesnensi castellanis, et aliis quam pluribus dignitariis et officialibus nostris, sincere et fidelibus nostris dilectis. Datum per manus ven. Vincentii de Przeramb, regni nostri vicecancellarii, sincere nobis dilecti.

(Metr. reg., vol. 17, fol. 349).

---

16. Incorporatio canonicatus Praemisliensis et praebendae almae universitati Cracoviensi post mortem Jacobi etc.

Piotrków, 3 lutego 1498.

In nomine Dñi, amen. Ad perpetuam rei memoriam etc. nos Johannes Albertus, Dei gratia, rex Poloniae, necnon terrarum Cracoviae etc., significamus tenore praesentium etc., quomodo volentes cultum divinum in ecclesia cathedrali Praemisliensi augere, conditionemque in eadem facere meliorem, canonicatum et praebendam praefatae ecclesiae collationis nostrae, quae infra hinc a tempore datae praesentium imprimis vacaverit, almae universitati studii Cracoviensis de mera nostra benivolentia et libertate annectendum, incorporandum et inviscerandum duximus, admittimusque perpetuo, incorporamus ac invisceramus tenore praesentium mediante, omne ius patronatus et praesentandi, quod ad praefatum canonicatum et praebendam sic, ut praemittitur, proxime vacaturum nobis competit vel in futurum competere poterit, in rectorem, doctores, magistros, totamque communitatem universitatis praefatae plenarie transfundendo. Quiquidem rector, doctores, magistri ac tota communitas universitatis praefatae vigore praesentis nostrae incorporationis pro prima vice hon. Jacobum, praedicatorem modernum ecclesiae praefatae, morte vero eiusdem subsecuta, et quotiens praefata (!) canonicatum et praebendam vacare contigerit, unum doctorem theologiae vel iuris canonici de gremio universitatis praefatae ad memoratum canonicatum et praebendam loci ordinario ecclesiae praefatae Praemisliensis praesentabunt instituendum sub (!) nostra quavis et nostrorum successorum contradictione. Qui videlicet Jacobus, modernus praedicator, et tandem doctores praefati per memoratos rectorem, doctores, magistros, totamque communitatem universitatis praedictae ad praefatos canonicatum et praebendam sic, ut praemittitur, legitime et canonice praesentati, post adeptam sui ad memoratum canonicatum et praebendam institutionem, tenebuntur et erunt obligati propriis in personis circa eandem ecclesiam Praemisliensem continue residere et officio praedicationis in praefata ecclesia praedictis canonicatui et praebendae ex incorporatione nostra praesenti noviter annexa ratione eiusdem beneficii temporibus consuetis intendere ac onera incumbentia adimplere, prout latius rev. in Christo pater dñus Nicolaus Primus, [1] episcopus Praemisliensis modernus, instituet et ordinabit. Harum quibus etc. Actum in conventione generali Piotrkoviensi, sabbato proximo post festum Purificationis Beatissimae Mariae Virginis anno Dñi 1498, regni nostri 6. Praesentibus magnificis et generosis Spithkone de Jaroslaw Cracoviensi, Nicolao de Ostrow Sandomiriensi, Ambrosio de Pampow Siradiensi, Mathia de Sluzew Lanciciensi palatinis, Johanne de Ostrorog Posnaniensi et capitaneo Maioris Poloniae generali, Petro de Curozwanki Sandomiriensi castellanis, et aliis quam pluribus dignitariis, officialibus et curiensibus nostris, sincere et fidelibus nostris dilectis. Datum per manus ven. Vincentii de Przeramb etc.

Relatio eiusdem ven. Vincentii de Przeramb, regni Poloniae vicecancellarii.

(Metr. reg., vol. 16, fol. 149).

17. Fryderyk Jagiellończyk oddaje Andrzejowi Krzyckiemu dziekanię Łęczycką.

Łęczyca, 30 kwietnia 1501.

Fredericus, miseratione divina, sacrosanctae romanae ecclesiae tituli sanctae Luciae in septem soliis presbiter cardinalis archiepiscopus Gnesnensis et primas ac episcopus Cracoviensis, ven. et hon. viris praelatis et canonicis ecclesiae collegiatae Lanciciensis, seu illi vel illis, ad quem, seu quos receptio et admissio praelatorum et canonicorum ecclesiae praetactae Lanciciensis communiter vel divisim spectat et pertinet, quique praesentibus fuerint requisiti salutem in Domino. Vacante nuper decanatu in ipsa ecclesia collegiata Lanciciensi per mortem et obitum olim Stanislai Gruscynski, eiusdem ultimi et immediati possessoris, cuius quidem decanatus provisio, collatio et alia quaevis dispositio tanquam de thurno nostro, ex vicibus alternatis de sede apostolica nobis concesso, vacante, ad nos pleno iure spectat et pertinet, spectareque et pertinere dinoscitur: unde de eodem decanatu sic vacante ven. Andreae Crzycsky auctoritate nostra ordinaria providimus et contulimus eidem, ipsumque in persona hon. Leonardi Pyeczychosky, cruciferi nostri, per manus nostri suo capiti impositionem, instituimus et investivimus ad eandem, curam et administrationem spiritualium et temporalium rerum in eadem comittentes per tenorem praesentium. Quocirca vobis dominis exsecutoribus supradictis in virtute sanctae oboedientiae et sub excommunicationis poena mandamus, quatenus dum et quando pro parte praefati ven. Andreae Crzycsky, decani Lanciciensis, vigore praesentium requisiti fueritis, illum aut procuratorem suum ad hoc constitutum superpeliciatum ad eandem ecclesiam Lanciciensem in decanum et fratrem vestrum recipiatis et inducatis, stallum in choro et vocem in capitulo eidem assignando, facientes etiam eidem aut dicto procuratori suo de omnibus et singulis fructibus, redditibus et obventionibus universis praestimoniis et praestimonialibus, et universis portiunculis per illos, ad quos pertinet, integre respondere, cui et vos, quantum in vobis est, communiter et divisim respondeatis. In quorum omnium et singulorum fidem et testimonium praemissorum praesentes nostras litteras per notarium et facti huiusmodi coram nobis scribam infrascriptum scribi et publicari, sigillique nostri appensione iussimus et fecimus communiri. Acta sunt haec Lanciciae, anno Dñi 1501, indictione quarta, pontificatus san^mi^ in Christo patris et domini nostri dñi Alexandri divina providentia papae sexti anno nono, die vero Jovis penultima mensis aprilis. Praesentibus ibidem ven. dñis Johanne Conarsky praeposito, Bernardino Gallo, canonico Cracoviensi, Johanne de Uyasth in Byrnyenya plebano et aliis plurimis fidedignis personis, testibus ad praemissa vocatis et rogatis.

---

[1] Mikołaj II Krajewski Prymus.

Et quia ego Johannes Petri de Charbow, clericus Gnesnensis dioecesis, publicus apostolica auctoritate notarius ac coram memorato rev. patre et dño dño Frederico, miseratione divina, sanctae romanae ecclesiae cardinali etc., facti praesentis scriba, omnibus et singulis provisioni, collationi, institutioni, aliisque omnibus et singulis praemissis, dum sic, ut praemittitur, agerentur et fierent, una cum praenominatis testibus praesens interfui, eaque omnia et singula sic fieri vidi et audivi. Ideo hoc praesens publicum instrumentum manu propriia scriptum confeci, signoque et nomine meis solitis consignavi ac sigillo praefati rev. dñi cardinalis communivi, rogatus et requisitus ad omnia et singula praemissa.

(Oryg. parg. Arch. Gł.).

---

18. Privilegium super canonicatum et praebendam in ecclesia Praemisliensi.

Kraków, 20 kwietnia 1502.

In nomine Dñi, amen. Ad perpetuam rei memoriam. Quamvis auctoritas principum quicquid pro suorum commoditate subditorum unquam concedit, id munimine suo consuevit roborare. Illa tamen, quae vel spirituali vel mundana potestate tribuuntur ad conditionem meliorem et augmentum personarum potissime earum, quarum officiis, labore et eruditionibus status ecclesiae ac fidei orthodoxae firmatur, debeant non solum roborari, verumetiam litterarum apicibus et sigillis authenticis perhennari. Proinde nos Alexander, Dei gratia, rex Poloniae, necnon terrarum Cracoviae, Sandomiriae, etc. significamus tenore praesentium, quibus expedit universis, quomodo venerabiles et egregii rector, doctores et magistri universitatis studii Cracoviensis generalis, nostra coram Maiestate constituti, petiverunt humiliter, quatinus privilegium tenoris infrascripti per olim Maiestatem fraternam eidem universitati gratiose datum et largitum approbare, ratificare et confirmare dignaremur, cuius tenor sequitur et est talis... (tu następuje dokument wyżej podany pod № 15)... Nos itaque Alexander rex praefatus, petitionibus ipsorum humilibus annuentes, dictaeque universitatis Cracoviensis gymnasii conditionem facere cupientes meliorem, praesertim pensato, quod concessio, in praeinserto privilegio expressa, augmentum laudis divinae ac fructum religionis sacrae fidei christianae non dubitatur allatura, quandoquidem in eorum favorem et consolationem donatio facta fuerit, in praeinsertis litteris descripta, qui iugibus, lucubrationibus divinas et liberales scientias pro defensione et tutamine fidei orthodoxae professori sunt et profiteri consueverunt, praeinsertum privilegium duximus de benignitate gratiae nostrae ratificandum, approbandum et confirmandum, ratificamusque, approbamus et confirmamus tenore praesentium mediante, volentes, decernentes et statuentes illud obtinere robur perpetuae firmitatis. In cuius rei. testimonium etc. Actum Cracoviae, feria 4 proxima ante festum s. Georgii anno Dñi 1502, regni vero nostri primo. Praesentibus rev. in Christo patre dño Creslao, episcopo Wladislaviensi, regni nostri cancellario, ac magnificis, strenuis, generosis, venerabilibusque Petro Kmitha de Visnicze, palatino Cracoviensi et regni nostri marschalco, Stanislao de Chodecz, castellano et capitaneo Leopoliensi, Jacobo de Schidlowiec etc.

Relacio dñi Creslai etc. episcopi.

(Metr. reg., vol. 17, fol. 349).

19. Przywilej królewski na mocy którego mają ulegać bannicyi i konfiskacyi majątku wszyscy pogwałciciele praw uniwersytetu Krakowskiego.

Kraków, 20 kwietnia 1502.

Alexander, Dei gratia, rex Poloniae, magnus dux etc. significamus tenore praesentium etc., quod licet secundum dispositionem privilegiorum, per sedem apostolicam universitati generalis studii Cracoviensis concessorum, ac etiam iurium, per serenissimos principes reges Poloniae, primarios eiusdem universitatis fundatores et dotatores, datorum, perque eandem sedem apostolicam approbatorum et confirmatorum, nullus spiritualium de beneficiis ecclesiasticis et collegiaturis ac officiis, ipsius universitatis collationi, provisioni et dispositioni reservatis et collatis, se intromittere debeat, nisi promotus et qualificatus ac per doctores et magistros, ad id auctoritatem habentes, electus, assumptus, nominatus et vocatus, quique in ipsa universitate personaliter resideat et actualiter laboret, lecturas, exercitia et onera, tam beneficiis, quam collegiaturis ac officiis ex privilegiis, statutis et consuetudinibus incumbentia, effective ac per se compleat: nihilominus nonnulli hominum, nefanda avaritiae cupiditate excaecati, beneficia ecclesiastica, praelaturas, personatus, canonicatus, praebendas, ecclesias parrochiales, altaria ac ipsas collegiaturas, ad collationem et dispositionem dictae universitatis spectantia (!), quae ab omnibus provisionibus et reservationibus auctoritate sacrosanctae sedis apostolicae vel legatorum eius ac ordinaria fiendis sunt perpetuo exempta per quasdam expectativas, gratias et reservationes ab ipsa sede apostolica nulliter vel verius ad importunam petitionem talium temere impetrantium obtentas, recipiunt et de illis se intromittunt, privilegia praefata tam sedis apostolicae, quam praedecessorum nostrorum temere violando, qui nec sunt qualificati, nec promoti, nec in ipsa universitate resident, nec onera incumbentia complent, prout nuper ven. Michael Praszmowsky, praepositus Plocensis, id praesumpta temeritate comprobatur fecisse, qui canonicatum s. Floriani extra muros Cracovienses in Florentia collationis universitatis praedictae Cracoviensis vigore eiusdem reservationis seu impetrationis ab ipsa sede surrepte locum non habentis recepit inqualificatus et absens, quodque praeterea ceteri beneficia eadem, ad collationem dictae universitatis pertinentia, cum personis inhabilibus commuttant et consensu super huiusmodi commutatione a doctoribus et magistris, tanquam veris patronis, non obtento, vigore derogationum a praefata sede apostolica obtentarum, assequuntur et occupant, privilegia, iura, statuta et laudabiles consuetudines eiusdem universitatis misere infringendo. Et pro tanto, cum nos dictae universitatis verus et indubitatus patronus exsistimus, ad nosque reformatio omnium eorum, quae in destructionem privilegiorum et statutorum dictae universitatis vergerent, facienda immediate pertineat, et volentes, ut ipsi doctores, magistri ac suppositores universitatis praefatae tanto ferventius sacris lectionum et studiorum operibus reipublicae christianae quam conducibilibus insistant, quo per nos in tuitione privilegiorum, iurium, statutorum et consuetudinum, pro commodo eiusdem universitatis habitorum et confectorum, praesidio auxilii nostri consciant se provisos. Quocirca tibi magnifico Nicolao de Camyenyecz, castellano Sandomiriensi et capitaneo generali Cracoviensi moderno, et aliis pro tempore in futurum exsistentibus, committimus et mandamus, omnino habere volentes, quatinus ne quispiam personarum spiritualium de praemissis aliqualem in posterum praetendat allegare ignorantiam, praesens mandatum et edictum nostrum in provinciali ac dioecesana synodis, proxime celebrandis et tenendis, aliisque frequentissimis locis publicari et notificari facias, tandemque a modo et deinceps, cum et quotiens tibi innotuerit violatio privilegiorum et iurium dictae universitatis, per quascunque personas cuiuscunque status, conditionis vel praeeminentiae exsistentes commissa, sive ita, ut praefertur, beneficia ecclesiastica, collegiaturas et officia, collationi et dispositioni dictae universitatis reservata, absque praesentatione, electione, vocatione vel consensu doctorum et magistrorum, ad id facultatem habentium, occupando, sive se ab ipsa universitate contra ius, privilegia et statuta absentando, ac labores, lecturas, exercitia et alia onera, ex beneficiis vel officiis incumbentia, exsequi negligentes aut alias ipsa privilegia, iura, statuta, ordinationes et consuetudines infringendo, de dominiis regni nostri banniri et proclamari facias, de omnibusque bonis mobilibus et immobilibus et beneficiis eorundem delinquentium, ibique in regno nostro consistentibus, te intromittas, possideas et teneas, ac fructus et redditus eorum fisco publico nostro et pro communi reipublicae necessitate applices, sic libertatem et immunitatem ipsorum collegiatorum tueris et defendas, pro gratia nostra aliter non facturus. Datum Cracoviae, feria 4 proxima ante festum s. Georgii anno Dñi 1502.

Relatio rev. in Christo patris dñi Creslai, episcopi Wladislaviensis, regni Poloniae cancellarii.

(Metr. reg., vol. 17, fol. 349).

20. Indultum decimae lignorum Collegiatis.

Kraków, 21 kwietnia 1502.

Alexander, Dei gratia, etc. significamus etc., quia animo fervido cupientes, ut veneranda et egregia doctorum et magistrorum ac suppositorum generalis studii Cracoviensis congregatio universitatis, imprimis potissimum pro augmento laudis divinae ac demum tutamento et incremento sacrae orthodoxae ecclesiae fidei catholicae per divos praedecessores nostros reges Poloniae dotata et erecta, cuius patronus et defensor principalis exsistimus sub felici tempore regiminis nostri regii in sacris effectibus studiorum et doctrinarum tanto amplius crescere possit, quo se perpensius praerogativarum et libertatum favoribus, ex mera liberalitate nostra regali profluentibus, cognoverit sussultam: ad preces itaque venerabilium et honorabilium dñorum rectoris, doctorum et magistrorum universitatis praedictae studii Cracoviensis generalis, Maiestati nostrae humiliter factas, gratiosum gerentes respectum, ipsis decimam lignorum et roborum cuiuscunque generis et quantitatis exsistentium pro quacunque necessitate domorum Maioris et Minoris collegii theologorum, iuristarum, artistarum et omnium bursarum, in fluvio Vissla coëmendorum, tam pro nobis, quam pro capitaneo nostro Cracoviensi cedentem, praefatis doctoribus et magistris emptoribus ac etiam quibuscunque huiusmodi lignorum et roborum venditoribus indulgemus, remittimus ac de eadem decima regali et capitanei, innitendo etiam libertatibus per praedecessores nostros super eadem ligna deponendi in forali circa Istulam liberum aut alibi circa Rudavam, ubi elegerint, ad id aptiorem concedentes, tenore praesentium mediante, perpetuo et in aevum. Pro tanto vobis, mag. et gen. Nicolao de Camyenyecz, castellano Sandomiriensi et capitaneo, ac Johanni Jordan de Mislinicze, procuratori generali Cracoviensi, modernis et aliis pro tempore et in futurum exsistentibus et capitaneis et procuratoribus generalibus Cracoviensibus mandamus, omnino habere volentes, quatinus praefatos ven. et hon. doctores et magistros studii universitatis Cracoviensis generalis circa praesentem decimae praefatae libertationem, per nos a roboribus et lignis pro quacunque necessitate domorum et bursarum eorum coëmendis gratiose concessam, conservetis, eamque decimam lignorum et roborum omnium et singulorum, tam ab ipsis doctoribus et magistris emptoribus, quam venditoribus non recipiatis, sed libere et quiete dimittatis et dimitti faciatis, in loco similiter, quem pro depositorio lignorum eorundem delegerint, ipsos non impendiendo temporibus, ut praemittitur, aeviternis. Et aliter pro gratia nostra non facturi. In cuius rei testimonium etc. Datum Cracoviae, feria 5 ante festum s. Georgii, anno Dñi 1502.

Relatio rev. in Christo patris dñi Creslai, episcopi Wladislaviensis, regni Poloniae cancellarii.

(Metr. reg., vol. 17, fol. 349).

21. Privilegium ad hospitale in Prossovytze.

Lublin, 31 października 1503.

In Nomine Dñi amen. Ad perpetuam rei memoriam. Etsi regum maiestas omnia decreta litterarum munimine roborare consueverit, illa tamen quae pia misericordique ratione fiunt, ferventiori zelo ac benignius concedere et perhennare debet, proinde nos Alexander etc. significamus etc., quia attendentes devotionem et pietatem ven. Johannis de Osswyanczym, sacrae theologiae professoris, canonici Cracoviensis et plebani in Proschovicze, devote nobis dilecti, quam circa provisionem hospitalis nuper per eum, de speciali consensu nostro, ibidem in Proschovicze denuo constructi et erecti gerit, idcirco ad vota ipsius, praesertim vero de speciali benignitate nostra inopiae et defectui pauperum, illud hospitale inhabitantium, subvenire cupientes, duos laneos desertos in villa Climyuntow sanctimonialium de Stanyathki, qui quidem lanei duo sunt dotis et fundi plebanalis dictae parrochialis ecclesiae in Proschowicze, praedicto hospitali incorporandum, uniendum et inviscerandum admisimus, praesentibusque admittimus et consentimus ita tamen, quod ipse Johannes theologus per aliam aequam conditionem indempnitati dictae ecclesiae in Proschowicze, cuius patronus sumus, providere debeat; verum quia villa illa, Climyuntow dicta, propter vel sterilitatem soli, vel inpacificum situm, cum in publica strata esset, desolata exsistit ab annis non paucis praeteritis, exindeque simul cum villa lanei illi plebanales sunt deserti: itaque ut ipsi lanei seu praedicti agri facilius et citius possessionentur, propterea quod melior conditio eiusdem hospitalis fieret, quandoquidem uberiores ei proventus accrescant, idcirco eosdem laneos duntaxat duos ab omnibus laboribus nostris, qui de villa ipsa ad praedium nostrum Proschoviense ex antiquo debentur, ac ab omnibus datiis, censibus, exactionibus et contributionibus saecularibus, quocunque nomine nuncupentur, pro nostra et reipublicae necessitate institutis et instituendis, laudatis et laudandis, et quibuslibet oneribus saecularibus eximendum et liberandum duximus, eximimusque et liberamus perpetuo et in aevum, decernentes eosdem agros ad ipsum hospitale cum omni iure, dominio et proprietate, universisque proventibus, censibus, utilitatibus et obventionibus ac cum aliis pertinentiis, in originalibus litteris donationis dicti Johannis theologi descriptis, pertinere tenore praesentium mediante in perpetuum. In cuius rei testimonium sigillum annulare etc. Datum in Lublyn, feria tertia, in vigilia Omnium Sanctorum anno Dñi 1503, regni nostri secundo. 1)

22. Nobilitatio ven. Nicolai Czepel poznaniensis, praepositi Vratislaviensis.

Kraków, 12 września 1504.

In nomine Dñi amen. Ad perpetuam rei memoriam. Constat divina imperialique lege viros vel scientiarum, vel togis militaribusque illustratos ex humili in sublimes atque nobiles saepenumero acciri familias, super idque privilegia solita concedi regia, ut exinde quorum virtus attulit, meruit eorundem nobilitas, ceterum boni ac virtutis mutandi consilium praebeat in futurum. Propterea nos Alexander etc. significamus etc., quia dum in nostrae M^{tis} conspectu constituti ven. et gen. Johannes, regni nostri et ecclesiae Gnesnensis cancellarius, ac Jaroslaus, tribunus Siradiensis, de Lasko, germani, suo et fratrum universorum familiae domesticae Corabitarum nominibus, perpendentes eximias praeclarasque virtutes venerabilis et egregii Nicolai Cepel de Posnania, decretorum doctoris, praepositi Wratislaviensis ac Gnesnensis et Cracoviensis canonici ecclesiarum, qui virtutum et inprimis ratione tam divinarum humanarumque scientiarum, quam etiam praestantissimorum consiliorum suorum respectu nobis quoque singulariter et iunctim commendatus esset, eum in suum et totius ingenuae ipsorum Corabitarum familiae fratrem adoptarunt, nobis supplicantes, ut supplicatione eorum approbata eum ipsum Nicolaum nobilem eorum familiae crearemus. Quapropter nos scientes adoptationes huiusmodi ex vetustioribus moribus sacrisque legibus constitutas regiaeque auctoritati, a qua omnis prodit nobilitatas, peculiare ac proprium esse eos, qui vel rebus strenue gestis, vel scientiarum divinarum ac virtutum ornamento pollent, honore debito et praesertim ad nobilitatis ordinem attollere, de certa scientia et auctoritate regiis nostris praefatum Nicolaum Cepel vel de ipsorum Corabitarum familia benemeritorum nobis quoque pro ipsius virtutibus, scientiis et alti consilii praestantia ingenue commendatum, in nobilem creamus ac eum familiae praedictae Corabitarum foedere fraternitatis perpetuo ascribemus, ipsumque Nicolaum omnibus in orbe terrarum nobilibus status utriusque spiritualibus et saecularibus de nobili stirpe claroque genere ab eorum avis, abavis et atavis per lineam directam, aut ex latere et parente utroque descendentibus et procreatis praesentibus et futuris assimilantes, parifacientes et adaequantes, volentes ac decernentes, quod eius conditio, status et persona par, aequa, similisque sit inter omnes, eademque computetur in titulum verae nobilitatis. Propterea quoque sibi arma familiae eiusdem Corabitarum vulgari nostro Korab', in clipeo seu campo rubro

---

1) Metr. reg., vol. 20, fol. 105; potwierdzenie tego przywileju (Cracoviae, feria 4 in vigilia s. Thomae apostoli (20 grudnia) 1503) tamże, vol. 20, fol. 136.

navim marinam auream deferens, cuius prora puppisque prout hae funes navium in maritimis militiis nomina retinent, capita leonina cezareata, in medio vero navis malum seu robur gestandi veli locum occupans, etiam aurea, prout in pictura hac videbitur,[2]) damus, decernentes, quod ipse Nicolaus isto hoc insigni Korab', tanquam proprio et naturali in sigillis, annulis, cortinis, velis, tentoriis, scutis, papilionibus, tabulis, vexillis, picturis et reliquis ornamentis actibusque solennioribus uti, gaudere et potiri, eademque arma pingere et deferre debeat perpetuo. Eum propterea velut adoptivum asscriptitiumque Corabitarun fratrem et nobilem per nos creatum abilitantes et signum facientes, ad omnes dignitates et honores beneficia et officia spiritualia et saecularia, prout abilitamus et dignum facimus, deponentes ab eo omnem plebei generis defectum, natura et alia causa contractum, qui iuri et privilegio nobilium ac praesenti contrarius forsan esset, quae omnia praesens quoque privilegium nostrum decernimus perpetuo valiturum tenore praesentium mediante. In cuius etc. Actum Cracoviae, feria 5 intra octavas Nativitatis Mariae anno Dñi 1504.

(Metr. reg., vol. 21, fol. 20.)

23. Dilatio termini inter N. Czepel et V. Sienienski pro quibusdam iniuriis archidiaconatus Zavichostensis.

Kraków, 19 grudnia 1504.

Alexander etc., significamus etc., quomodo constituti personaliter coram nobis ven. et gen. Nicolaus Czepel, praepositus Sandomiriensis, archidiaconusque Zavichostensis, tanquam possessor villae Popow, ad archidiaconatum illum pertinentis, ex una, et Victorinus de Syenno, villarum Valovicze et Sczepanow, aliorumque dictae Popow vicinarum haeres, partibus ex altera, omnes et singulas iniuriarum actiones, quas inter se inter villas praedictas in granitiebus villarum praedictarum parte ex utraque, earundemque granitierum occasione habere consueverant ad ipsius Nicolai Czepel de romana curia reditum et post eius reditum ad medium anni decursum inscripserunt et distulerunt, inscribuntque et differunt tenore praesentium mediante, his conditionibus expressis, quia Victorini nulla praescriptio, si quae de iure aut consuetudine per eum contra dictum Nicolaum archidiaconum dici possit, nec taciturnitas Nicolai suffragabitur ex eo, quod ipse Victorinus sepes quasdam locaverit et agriculturas, ut ait Nicolaus, fecerit intra limites villae Popow, pro quibus actio inter eos suspensa exsistit sic, quod durante dicta suspensione, inscriptione seu dilatione ad adventum ipsius Nicolai et post eius adventum ad medium anni, nec ipse Victorinus, nec officiales sui prata et agros huiusmodi, de quibus controversia agitur, colere, nec pascua in eis facere, aut ea seminare, nec de eis se intromittere debeant quovismodo ad tempus praefatum. Erit nihilominus Victorinus dumtaxat illis contentus in granitiebus praedictis circa Popow et illis utifruetur agris, pratis, campis et pascuis, quae possidebat pacifice vivente olim Sigismundo archidiacono et praedecessore Zavichostensi praefato, de illis autem, quae ipse olim Sigismundus, exsistens archidiaconus, ratione villae Popow possidebat, durante isto tempore suspensionis se non intromittet, colliget vero ipse Victorinus ea pro una vice duntaxat, quae in illis agris, pro quibus actionem habent, anno praesenti seminavit. Quamquidem ipsorum inscriptionem, dilationem ac compositionem sic, ut praemittitur, inter eos factam, de consensu partium ipsarum inscripsimus et inscribimus praesentibus ad temporis praefati decursum. Harum etc. Datum Cracoviae, feria 5 proxima ante festum s. Thomae apostoli 1504.

(Metr. reg., vol. 21, fol. 120).

---

[2]) W księdze na rysunek zostawiono puste miejsce.

24. Consensus resignandi canonicatum.

25 maja 1505.

Datus est consensus ven. Johanni de Osszwyanczym, sacrae theologiae professori, Cracoviensis et Sandomiriensis ecclesiarum canonico, resignandi canonicatum et praebendam Sandomiriensem praefatam in personam hon. Stanislai Lipniczki, canonici ecclesiae collegiatae Posnaniensis, die dominico infra octavas Corporis Christi, anno Dñi 1505, in forma cancellariae solita.

(Metr. reg., vol. 19, fol. 191.)

25. Approbatio recognitionis et resignationis domus in Posnania.

Kraków, 15 września 1505.

Alexander etc. significamus etc., quia nomine hon. Barbarae, relictae olim famosi Johannis Canya, consulis Posnaniensis, exhibitae sunt nobis binae litterae, quarum unae certi debiti recognitionem, alterae resignationem cuiusdam domus lapideae occasione praedicti debiti coram iure civili factam in se continentes, simul quoque petiti eramus, ut eas approbare et ratificare dignaremur, quarum tenores sequuntur: Consules civitatis Posnaniae significamus tenore praesentium universis et singulis, quomodo coram nobis in consulatu personaliter constitutus fam. Paulus de Permontorio italicus, concivis noster, non coactus, non compulsus, publice et per expressum se submisit et praesentibus submittit realiter et cum effectu satisfacere hinc ad festum sancti Adalberti sine omni ulteriori dilatione gen. Jacobo de Glinki, capitaneo Junivladislaviensi, et fam. Ulrico Helth, civi et mercatori Posnaniensi, procuratoribus magnifici dñi Philippi Calimaci, Regiae M^{tis} secretarii, pro debito suo sibi per Regiam M^{tem}, dñum nostrum gratiosissimum, assignato et dato in domo dicti Pauli, iacente inter domos Strosberg parte ex una, et Voytek Heyda parte ex altera, ac in aliis domibus et ortis, extra civitatem Posnaniensem iacentibus omni fraude, dolo semotis. Promisit insuper dictus Paulus italicus se non tueri litteris regalibus, neque aliquo regio conductu, neque alicuius domini, neque etiam spirituali, neque saeculari iuvamine, neque aliquo modo alio quovis quaesito colore. Casu vero, quod absit, quod ipse Paulus italicus pro huiusmodi debito non satisfecerit dictis procuratoribus superius nominatis pro dicto dño Philippo, superius nominato, extunc quod res sibi adiudicata pro dicto suo debito in rem iudicatam transire debet in dicta domo et ceteris bonis, superius nominatis, sine omni strepitu iudicii, tanquam omni iure essent conquisita sine cuiusvis impedimento. In horum fidem sigillum civitatis praefatae de ambarum partium consensu praesentibus est subappensum, feria tertia post dominicam Oculii (8 martii), anno Dñi 1496.

Nos infrascripti Paulus Valker proconsul, Petrus Adam, Albertus Widawski, Johannes Grodzicki, Jacobus aurifaber, Mathias aurifaber et Martinus Krepel, consules civitatis Posnaniensis, significamus universis per praesentes, quod in nostra nostrorumque infrascriptorum scabinorum praesentia Stanislai Czarnymaczko, Sebaldi Schutcze, Georgii pileatoris, Petri Lubik, Johannis Gerlin, Stanislai Cristek et Georgii Filcz pellificis, in bannito iudicio, cui Blasius de Skwirzyna, praefatae civitatis advocatus, iuridice praesidebat, personaliter constitutus circumspectus Nicolaus Gotschalck, notarius civitatis Posnaniensis, tanquam tutor et nomine procuratorio magnifici dñi Philippi Calimaci, capitanei Gostinensis et Regiae M^{tis} secretarii, per famosum Andream Stano, principalem procuratorem, substitutus, iure mediante, sanus mente et corpore, non compulsus, non coactus, rite et rationabiliter condenscendit et resignavit domum muratam quondam Pauli italici et Stephani, fratris ipsius, in circulo civitatis praefatae inter Hedvigis Strosberkowe et inter Georgii Lindner domos sitam, cum omni iure, dominio et proprietate, ita late et longe, prout eandem praefatus dñus Philippus Calimacus ex donatione Regiae M^{tis} in debito Suae M^{tis} Regiae tenuit, habuit et possedit, nihil iuris sive dominii in eadem poenitus reservando, honestae Barbarae, concivissae nostrae, relictae olim Johannis Canya, et suis successoribus legitimis, in perpetuum habendam, tenendam, possidendam, vendendam, alienandam, commutandam, donandam et in usus suos convertendam, prout sibi melius expedire videbitur. In horum fidem sigillum civitatis praefatae praesentibus est subappensum, feria sexta post octavas Corporis Cristi (10 iunii), anno Dñi millesimo nonagesimo sexto. Nos itaque annuentes petitionibus, pro parte praedictae Barbarae nobis exhibitis, praeinsertas litteras, velut iuste et legitime concensas, in omnibus earum punctis, articulis, conditionibus et clausulis ratificandas et approbandas duximus, ratificamusque et approbamus, tenore praesentium mediante, decernentes eas robur debitae firmitatis obtinere, iure tamen et iustitia cunctisque salvis. Harum quibus sigillum nostrum est subappensum testimonio litterarum. Datum Cracoviae, feria secunda s. Dominici, anno Dñi 1505, regni nostri quarto.

Johannes de Lasco, regni Poloniae cancellarius spt.

(Metr. reg., vol. 21, fol 219).

26. Ne libri, qui Cracoviae impressi sint, adducantur aliunde.

Kraków, 30 września 1505.

Alexander etc. significamus etc., quomodo attendentes industriam et factivitatem famosi Johannis Aller, civis et librorum impressoris Cracoviensis, et non minus prospicere cupientes, ut eiusmodi ars imprimendi, quae tam pro decore nostri regni, quam communi subditorum nostrorum utilitate primum per ipsum Aller cum non mediocribus fatigiis et impensis studiose Cracoviae inducta exerceri et continuari coepit, absque externo impedimento operetur et continuaretur, idcirco deliberatione habita de consilio et annuentia nostrorum consiliariorum statuimus et decrevimus, decernimusque praesentibus, volentes, ut a modo nullus mercator sive fuerit incola regni nostri, sive quicunque alius externus hospes in regnum nostrum libros eos, qui Cracoviae per ipsum Aller impressi essent, audeat de externis impressionibus in regnum adducere in eoque exponere et vendere; sive vero aliquis sive indigena, sive advena libros eosdem, quos idem Aller Cracoviae imprimet, in regnum nostrum induxerit et eos vendiderit, talis procul dubio has poenas noverit se incursurum: primo omnes et singulos libros, quibuscunque titulis insignitos, quoscunque habuerit, ammittet per ipsum Johannem Aller auctoritate nostra, quam ei praesentibus damus, recipiendos, pro ipsius usu convertendos; capitanei vero locorum habeant facultatem eidem Aller assistendi et auxilium praestandi ad praemissa exsequenda, quibus capitaneis, exsecutione horum exsistentibus, poenam decem sexagenarum damus et statuimus de eodem librario, qui praesentibus contravenerit exigendam, decernentes praesens statutum decretumque nostrum tantisper valere, donec idem Aller eiusmodi artem impressoriam exercerit in regno nostro. Quocirca vobis universis subditis nostris cuiusvis status, sexus, conditionis et eminentiae exsistentibus, praesertim vero locorum capitaneis, magistris civium et consulibus praesens statutum decretumque nostrum innotescimus, mandantes et habere volentes, quatenus, cum primum fueritis per ipsum Aller aut eius factorem requisiti, sitis sibi consilio et auxilio in arrestatione praedictorum librorum et poenarum de eisdem transgressoribus exactione praemissa, ut statuimus, secum una exsecuturi, aliterque non facturi pro gratia nostra. Et in testimonium praemissorum omnium sigillum nostrum est praesentibus subappensum. Datum Cracoviae, feria tertia in crastino festi s. Michaelis archangeli, anno Nativitatis Dñi 1505.

(Metr. reg., vol 21, fol. 293).

27. Donatio stationis Suleioviensis Johanni de Łasko.

Lublin, 11 marca 1506.

Alexander, Dei gratia, rex etc., significamus tenore praesentium, quibus expedit universis, quia propter servitia ven. Johannis de Lasko, regni nostri cancellarii, sincere nobis dilecti, quae a tempore felicis coronationis nostrae in praesens usque nobis non absque sumptu notabili impendere consuevit, pro quibus eum consolatum efficere et ad futura obligatiorem reddere cupientes, sibi de certa scientia et gratia regiis nostriis stationem nostram in Sulegyow, nobis in proximo ac futuris temporibus debendam, dedimus et contulimus, damusque ac conferimus praesentibus, quam donationem nostram volumus et decernimus usque ad extrema ipsius Johannis vitae tempora valere et robur debitae firmitatis obtinere. Quocirca vobis venerabilibus et religiosis abbati moderno et aliis, in futurum pro tempore exsistentibus, ac conventui monasterii praefati Suleoviensis committimus, mandantes, quatenus praefato Johanni cancellario ipsam stationem, annis singulis nobis dari solitam, detis ac extradatis usque ad tempora eiusdem cancellarii vitae extrema, alias usque ad assecutionem altioris dignitatis, quitantias ab eodem cancellario regni recepturi, quas tandem in ratione vobiscum facienda suscepturi sumus, per videat nomine et sigillo nostris roboratae essent. Harum quibus sigillum nostrum est subappensum testimonio litterarum. Datum in conventione generali Lublinensi, feria quarta post dominicam Reminiscere proxima, anno Dñi 1506, regni nostri quinto.

Alexander Rex subscripsit.

(Metr. reg., vol. 22, fol. 77).

28. Pontale Przedboriense doctorum et magistrorum universitatis Cracoviensis.

Kraków, 1 marca 1507.

In nomine Dñi, amen. Ad perpetuam rei memoriam. Beneficentia inter ceteras virtutes, quae principibus peculiares sunt, non immerito numeratur. Illam namque exercere in omnes et, si laudabile ac gloriosum fuerit, potissimum tamen si in personas ecclesiasticas bonarumque artium et litterarum studiosas et eas pro stabilimento ac conservatione orthodoxae fidei, tanquam debiti proprium fuerit, ut scilicet sic munifici sint, quatenus personae ipsae scientificae melius liberiusque iisdem rebus, quibus student, gratia ipsorum adiuti, intendere ac vacare possint. Proinde nos Sigismundus, Dei gratia, rex Poloniae, necnon terrarum Cracoviae, Sandomiriae, Siradiae, Lancitiae, Cuiaviae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae ac Culmensis et Elbingensis, Pomeraniaeque dominus et haeres etc., significamus tenore praesentium, quibus expedit universis, praesentibus et futuris, harum notitiam habituris, quia venerabiles et egregii rector, doctores et magistri universitatis studii Cracoviensis generalis de collegio Maiori artistarum et praesertim canonici in ecclesia s. Floriani extra muros Cracovienses, nostra coram maiestate personaliter constituti, exposuerunt, quomodo in possessione ac perceptione medietatis pontalis Przedboriensis, eis per divos reges Poloniae, antecessores nostros, dati ac donati ex antiquo exsistentes, vellent alteram medietatem eiusdem pontalis in ibidem apud circumspectum Johannem Kopecz, oppidanum de Zarnowyecz, cum iure haereditario concernentem et legitimum ac unicum possessorem, emeri ac iuri ecclesiastico incorporare, modo noster regius ad id accederet consensus, quem propterea sibi per nos dari petierunt. Itaque nos ipsorum doctorum et magistorum et praesertim canonicorum s. Floriani petitionibus benigniter annuentes, ipsam alteram medietatem pontalis Przedboriensis ab eodem homine emendi et eam libertati ecclesiasticae asscribendi admisimus et consensimus, admittimusque et consentimus, decernentes ambas dicti pontalis medietates, alias integrum et totum ipsum pontale Przedboriense, per eosdem doctores et magistros tenendum, habendum, utifruendum ac sic, uti ex antiquo consuevit, exigendum et percipiendum, dandum, donandum, commutandum, vendendum et in suos meliores usus libere convertendum. Quam ob rem nos quoque auctoritate regia nostra hoc ipsum pontale de certa scientia et liberalitate nostris, deque communi consiliariorum nostrorum consilio immunitati et libertati ecclesiasticis adscripsimus, incorporavimus et univimus, adscribimusque, incorporamus et unimus per praesentes ac per eum, ad quem pertinet, auctoritate ecclesiastica asscribi, incorporari, inviscerari, uniri consentimus, decernentes praesentem concessionem nostram firmi ac perpetui roboris esse, tenore praesentium mediante. In cuius rei testimonium sigillum nostrum praesentibus est subappensum. Actum Cracoviae, in conventione coronationis nostrae, feria 2 post dominicam Reminiscere anno Dñi 1507, regni nostri anno primo. Praesentibus quibus supra. Datum per manus eiusdem ven. Johannis de Lassko, praepositi Posnaniensis et regni Poloniae cancellarii, sincere nobis dilecti.

(Metr. reg., vol. 23, fol. 37).

---

29. Cancellario regni 2405 fl.

Kraków, 7 marca 1507.

Sigismundus, Dei gratia, rex Poloniae etc. significamus etc., quia facto sufficienti rationis calculo cum ven. Johanne de Lasco, praeposito Posnaniensi et cancellario regni nostri, de nonnullis pecuniarum summis, sibi per fraternam M^tem^, novissime in Christo defunctam, debitis et obligatis, computatis computandis, solutisque nonnullis creditoribus pro eodem solvendis et defalcatis defalcandis, remansimus eidem cancellario ratione totalis satisfactionis pro eisdem omnibus debitis, per fraternam M^tem^ praefatam sibi quomodolibet obligatis, in summa duorum millium quadringentorum quinque florenorum obligati. Quam summam eidem et successoribus suis successive promittimus solvere in effectu. Harum quibus sigillum nostrum est subappensum testimonio litterarum. Datum Cracoviae, die dominico ante festum s. Georgii proximo anno Dñi 1507.

Sigismundus Rex spt.

(Metr. reg., vol. 22, fol. 132).

---

30. Confirmatio litterarum Johannis Haller, civis et librorum impressoris Cracoviensis, exempti a solvendis exactionibus civilibus et czopowe a quovis liquore.

Kraków, 14 marca 1507.

Sigismundus etc. significamus... quia nostra coram maiestate constitutus personaliter fam. Johannes Haller, civis noster Cracoviensis et impressor librorum, exhibitis litteris sibi per ser. olim dñum Alexandrum, fratrem germanum et praedecessorem nostrum, super libertate de non solvendis contributionibus et exactionibus tam civilibus, quam czopowe [a] quocumque liquore, et praesertim a vino concessis, supplicavit eas per nos approbari. Itaque nos... petitionibus ipsius Johannis Haller annuentes, easdem litteras, perinde ac praesentibus de verbo ad verbum insertae essent, in omnibus punctis articulis et clausulis, totoque earum tenore approbandum, ratificandum et confirmandum duximus... Praeterea quidem idem Haller exposuit nobis, quia ad solutionem ternariorum, qui pro reformatione civitatis de eadem exactione czopowe solvi decreti sunt per consules Cracovienses, idem Haller compellitur... Nos itaque eiusmodi ambiguitatem tollentes, declaramus ipsam libertatem praedicti Haller se etiam ad ternarios civitatis extendi... Datum Cracoviae, dominica Laetare in conventione generali felicis coronationis nostrae anno Dñi 1507, regni vero nostri anno primo.

(Metr. reg., vol. 23, fol. 126).

31. Confirmatio litterarum donationis quatuor laneorum et certorum pratorum, ecclesiae collegiatae Sandomiriensi factae.

Kraków, 13 kwietnia 1507.

In nomine Dñi amen. Ad perpetuam rei memoriam. Etsi regum maiestas omnia decreta litterarum munimine roborare consuevit, illa tamen, quae pia misericordique ratione intuitu ecclesiarum fiunt et conceduntur ferventiori zelo ac benignius approbare et perhennare debet. Proinde nos Sigismundus, Dei gratia, rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, necnon terrarum Cracoviae, Sandomiriae, Siradiae, Lancitiae, Cuiaviae, Russiae, Prussiae, Culmensis et Elbingensis, Pomeraniaeque dominus et haeres etc., significamus tenore praesentium, quibus expedit universis, praesentibus et futuris, harum notitiam habituris, quomodo pro parte ven. Nicolai Cepel de Posnania, Wratislaviensis et Sandomiriensis praepositi ac Gnesnensis, Cracoviensis et Posnaniensis ecclesiarum canonici, devote nobis dilecti, privilegium infrascriptum titulo et sigillo secreti serenissimi olim dñi Johannis Alberti regis, germani et praedecessoris nostri, munitum, est nobis exhibitum super certum praedium quatuor laneorum et certa prata in eodem privilegio descripta, capituloque ecclesiae collegiatae Sandomiriensi perpetuo donata, canens, simul quoque petiti eramus, ut illud approbare, innovare, ratificare et confirmare dignaremur. Cujus sequitur tenor. In nomine Dñi, amen. Ad perpetuam rei memoriam. Johannes Albertus, Dei gratia, rex Poloniae, supremus dux Lithuaniae, ac non terrarum Cracoviae, Sandomiriae, Siradiae, Lancitiae, Cuiaviae, Masoviae, Russiae, Prussiae ac Culmensis, Elbingensis et Pomeraniae dominus et haeres, significamus tenore praesentium quibus expedit, universis, praesentibus et futuris, praesentium notitiam habituris, quomodo in nostra et consiliariorum nostrorum, lateri nostro tunc assidentium, constitutus praesentia ven. Johannes Goslawski, canonicus Cracoviensis et olim rev. dñi Johannis Dlugosii*), archiepiscopi Leopoliensis, testamenti et ultimae voluntatis exsecutor, publice recognovit, quia locum seu praedium quatuor laneorum Srzedensium et prata, eidem contigua et annexa, inter villam nostram regalem Rakowicze ab una, et villam abbatis et monasterii Tyneczensis Prandnik partibus ab altera, iuxta fluvium Prandnik situm, per praefatum dñum Johannem Dlugossii apud nob. Jacobum Schelwa de Cracovia et Jacobum et Martinum Rincza, filios olim Martini Rincza, de Batowicze, et neptem eorum Elisabeth, filiam Stanislai Rincza, ad quos praedictorum praedii, agrorum et pratorum possessio et haereditas pertinebat, pleno iure emptum et in iure terrestri resignatum et reformatum ven. et hon. praelatis et canonicis, totique capitulo ecclesiae collegiatae nostrae sanctae Mariae Sandomiriensis, in recompensam et satisfactionem pro decimis et proventibus ecclesiae eiusdem, quos idem ipse dñus Johannes Dlugossii per multos annos levabat, tollebat et percipiebat, nulla super ipsis ratione subsecuta, dedit, donavit, dimisit et rite, rationabiliterque resignavit, de nostro speciali consensu et expressa voluntate, per praefatum capitulum praedium, agros et prata suprascripta cum omnibus, eorum censibus, fructibus, redditibus, proventibus, fluviis, rubetis, gaiis, ortis et aliis pertinentiis quibuslibet, quocumque nomine nuncupatis, ad praedium, agros et prata praefata quomodolibet ex antiquo spectantibus, tenendum, habendum, utifruendum, pacifice et quiete possidendum et obtinendum, vendendum, dandum, donandum, commutandum et in usus capituli ecclesiaeque praedictae Sandomiriensis beneplacitos convertendum perpetualiter et aeviterne. Quam quidem donationem et resignationem praedii, agrorum atque pratorum suprascriptorum in omnibus punctis, conditionibus, articulis et clausulis ratam et gratam habentes, admisimus et admittimus, atque praedium, prata et agros eosdem ab omni onere, servitio, tributo et praesertim ab expeditione unius sagittarii, qui pro bello generaliter instituto debebatur, omnibusque aliis quibuslibet solutionibus, contributionibus, datiis, angariis, iurisditioneque qualibet eximimus et libertamus, atque ipsos iurisditioni, libertati et immunitati ecclesiasticae attribuimus, invisceramus, appropriamus et incorporamus, tenore praesentium mediante. Harum quibus signetum nostrum est subappensum testimonio litterarum. Actum in Bochnya, feria tertia ante festum s. Aegidii(1), anno Dñi 1496, regni nostri 4. Praesentibus ibidem ill^{mo} et rev^{mis} dñis Frederico, divina miseratione, sacrosanctae romanae ecclesiae tituli s. Luciae in septem soliis praesbitero cardinali, archiepiscopo Gnesnensi et primate, ac episcopo Cracoviensi, Andrea Rosa, archiepiscopo Leopoliensi, nec non mag. et gen. Johanne Amor de Tarnov Cracoviensi, Petro Sandomiriensi et regni nostri thesaurario, Nicolao Siradiensi germanis de Curoszwięki, Nicolao de Strzezow Wisliciensi, Petro de Pacanov Radomiensi castellanis et Petro Kmita de Wisznicze, regni nostri marsalco, Scepusiensi et Sandecensi capitaneo, et aliis quam pluribus dignitariis, officialibus et curiensibus nostris. Nos itaque Sigismundus rex, attendentes praeinsertum privilegium esse iustum et omni suspitionis vitio carens, proinde petitionibus huiusmodi tanquam iustis annuentes, illud de speciali gratia scientiaque regiis nostris ac de consensu consiliariorum nostrorum, nobiscum hic exsistentium, in omnibus punctis, clausulis et articulis totoque eius tenore duximus innovandum, ratificandum, approbandum et confirmandum, innovamusque, ratificamus, approbamus et confirmamus, decernentes illud robur debitae ac perpetuae firmitatis obtinere, tenore praesentium mediante. In cuius rei testimonium sigillum nostrum est subappensum. Actum Cracoviae, feria tertia post dominicam Conductus Paschae proxima, anno Dñi 1507, regni nostri primo. Praesentibus ibidem rev^{mo} et rev^{dis} in Christo patribus dñis Andrea, archiepiscopo Gnesnensi et primate, Johanne Cracoviensis, Johanne Posnaniensis, Erasmo Plocensis et Mathia(2) Praemisliensis et regni Poloniae vicecancellario ecclesiarum episcopis, nec non mag., ven. et gen. Nicolao de Camyeniecz Cracoviensi eiusdemque terrae ac exercituum regni nostri capitaneo generali, Stanislao Kmita de Wisznicze Russiae palatinis, Jacobo de Schidlowiec, castellano et capitaneo Sandomiriensi ac thesaurario regni nostri, Jacobo de Siekluka Wojnicensi et Johanne Jordan de Zakliczyn Biecensi castellanis, Stanislao de Chodecz, marsalco et capitaneo Leopoliensis et Cameneczensis terrarum, Johanne de Lasko, praeposito Posnaniensi et regni nostri cancellario, Stanislao Jarocki, marsalco curiae nostrae et capitaneo Chancinensi, Christophoro Szydlowiecki, capitaneo Siradiensi, et aliis quam pluribus fidedignis testibus ad praemissa, sincere et fidelibus dilectis.

---

*) Poprawiono na Dlugosky.

Datum per manus eiusdem ven. Johannis de Lasko, praepositi Posnaniensis et cancellarii regni nostri, nobis sincere dilecti.

(Metr. reg., vol. 23, fol. 135).

---

(1) 30 Sierpnia.

(2) Andrzej Boryszewski, Jan Konarski, Jan Lubrański, Erazm Ciołek, Maciej Drzewiecki.

32. Jan Łaski do Łukasza Watzelrode. [1]

(Opisuje rezultat poselstwa swego do Węgier).

Wilno, 27 sierpnia 1507.

Rev^{me} in Christo pater et dñe, dñe colendissime. Redii tandem ex Hungaria cum dominis collegis meis, quid vero isthic actum fuerit in rebus et negotiis dominorum nostrorum et regnorum istorum, summarie perscribam. Innovata est perpetuo duratura confoederatio regnorum sic, quia omnibus viribus se invicem adiuvabunt, simulque pacem aut bellum habebunt cum quolibet hoste christiano, schismatico et pagano, nullo excluso, sive ad invadendum, sive ad defendendum utrique regnorum aut alteri incumbet actio, regnum Poloniae contra turcos auxiliabitur ungaris, hungari contra turcos, tartaros, moschos, valachos et alios, undecunque essent hostes, consiliis et auxiliis assistent regno Poloniae, illudque totis viribus adiuvabunt. Oboedientia Valachi manebit penes regnum Hungariae, interim, donec regnabunt in istis regnis haeredes istorum regum legitimi, concorditer electi et coronati, interim poterint aliter pro illa terra concordare commoditate meliori; si aliter non concordaverint, tunc deficientibus regum haeredibus salvum erit ius regni Poloniae ad terram Valachiae, nulla diuturnitate praescriptionis obstante. Si vaivoda Valachiae molestias aut dampna inferret regno Poloniae, vel si rebellaret illi regno, vel si contra regem Poloniae ordinaret incursiones aut invasiones turcarum aut tartarorum, auxiliabitur regnum Hungariae regno Poloniae contra illum, et si rebellaret, uterque regum aggredietur eum. Item si a turco tuendus erit, utrumque regnum tueabitur eum; cogetur per Hungariae regem, ut auxilia ferat regno Poloniae contra turcos, quotiens epus erit, et regnum etiam Hungariae auxilia faciet, quotiens tartari aut filii caesarum venirent, et praecipue si turci incurrerent etc. Aliae conditiones sunt inferiores. Reverendissime domine, in mei absentia facta negligentia est circa requisitionem magistri. Itaque, ut primum veni, censui faciendam requisitionem ad locum ordinis sedisque dñi Magistri, quatenus exinde procedat tanquam gradatim M^{tas} Regia primo ad terminum Magistro designatum, deinde ad suas terras Prussiae cum ea expeditione, quam in termino Magistro assignato necessitas exiget. Sic hiemem quadragesimamque futuram M^{tas} Regia in terris Prussiae ageret, et si in eo statu, quo nunc sunt, res starent regni, forsan etiam aestate altera stare vobiscum possimus. Expedit ergo, ut in omnem eventum sit ista requisitio etiam absente Magistro. Consilium et actio belli moscovitani feliciter succedit; speramus exitum auspicante Dei gratia feliciorem. Me commendo P^{ti} V^{rae} Rev. Datum Vilnae, XXVII Augusti anno Dñi millesimo quingentesimo septimo.

Johannes de Lasco,
regni Poloniae cancellarius.

---

33. Adscriptio vel incorporatio certi lanei per ven. Johannem de Oszwyanczim, sacrae paginae professorem et canonicum Cracoviensem ac plebanum in Proszevicze, empti ad ecclesiam s. Spiritus hospitalis Proszoviensis facta.

Kraków, 16 lutego 1508.

Sigismundus, Dei gratia etc., significamus tenore etc., quia non solum petitionibus ven. magistri Johannis de Osszwanczim, sacrae paginae professoris, canonici Cracoviensis et plebani in Prossevicze, devote dilecti, verum etiam speciali et innata pietate ac devotione moti, unum laneum seu mansum agri, ibidem in campo civili Prossevice consistentem, ac per dictum magistrum Johannem theologum emptum, sive ille laneus insimul, sive in diversis locis separatus consistit, consensimus, admittimusque et consentimus ad usum hospitalis sancti Spiritus ibidem in Prossevice, nuper per ipsum Johannem theologum erecti, iuxta ordinationem eius convertendum sic, quod idem laneus cum omni censu et usufructu ad idem hospitale pertinebit perpetuo, iuxta vim et continentiam inscriptionis circa resignationem eius factae, aut faciendae, propter quod admittimus eundem mansum agri ecclesiasticae libertatis immunitati asscribi, uniri et incorporari, prout et nos ipsi asscribimus, unimus et incorporamus praesentibus, salvis tamen oneribus consuetis nostris et reipublicae ex eodem laneo provenientibus. Harum quibus sigillum nostrum est subappensum testimonio litterarum. Datum Cracoviae, in conventione generali, feria 5 post festum s. Valentini, anno Dñi millesimo quingentisimo octavo, regni nostri anno secundo.

---

[1] Oryginał w zbiorze autografów w Królewskiej bibliotece w Berlinie; adres: „Rev^{mo} in Christo patri domino Lucae, Dei gratia, episcopo Varmiensi, domino colendissimo.“

(Metr. reg., vol. 23, fol. 217).

34. Nobilitatio (Stanislai de Bochnia).

Kraków, 12 marca 1508.

Anno, die, quibus supra (Cracoviae, die dominico Invocavit 1508), similes litterae nobilitatis nobili Stanislao de Bochnya, cubiculario rev. dñi Johannis [1], episcopi Posnaniensis, de armis Trium pinorum, Godzaba vulgariter nuncupatis, ex adoptatione certorum consiliariorum regni Poloniae, et praesertim eiusdem rev. episcopi Posnaniensis. Litterae in forma cancellariae datae, quae supra.

(Metr. reg., vol. 22, fol. 219).

35. Dokumenty pożyczkowe z roku 1508, odnoszące się do uniwersytetu Krakowskiego i członków jego, przez kancelaryę królewską wydane.

Kraków, 1 maja 1508.

Similes litterae venditionis census datae sunt anno, loco, die, quibus supra (Cracoviae feria 2 ipso die ss. Philippi et Jacobi apostolorum anno 1508) rectori et doctoribus universitatis Cracoviensis et ceteris infrascriptis.

Rectori, doctoribus et magistris studii almae universitatis Cracoviensis census annuus 12 marcarum polonicalium numeri et monetae in regno communiter currentis pro 400 florenis hungaricalibus boni auri veri et iusti ponderis ad quaelibet quatuor tempora anni per tres marcas pecuniarum solvendus, quod suppis Cracoviensibus pro anniversario ser^{mi} olim dñi Johannis Alberti regis etc. per divam Elisabeth reginam genitricem nostram. De reemptione istius census et repositione summae florenorum praefatae rector universitatis et procurator pro tempore exsistentes et in absentia eorum doctores Maioris collegii artistarum uno medio anno debent avisari. [2]

Item etiam rector eiusdem universitatis studii Cracoviensis ac doctores Maioris collegii artistarum, tanquam patroni, et altarista altaris, quod Andreas Rudowski in ecclesia s. Mariae Virginis in civitate Cracoviensi fundavit, daturi sunt 500 flor. in auro hungaricales boni auri et iusti ponderis pro censu annuo 14 marcarum polon. ad qualibet quatuor tempora per mediam quartam pecuniarum solvendo altaristae pro tempore exsistenti. Redemptio census et repositio summae praefatae florenorum rectori universitatis aut doctoribus Maioris collegii artistarum et altaristae dicti altaris uno medio anno debet notificari.

---

[1] Lubrański.

[2] Pełny tekst powyższego dokumentu wydrukowany jest w Codex diplomaticus universitatis studii generalis Cracoviensis, IV, 16; podajemy te dokumenty w takiej streszczonej formie, w jakiej zapisane są do ksiąg metryki koronnej, tom 24, karta 29.

Item ven. dñus Sigismundus Thargoviczky, canonicus vicariusque in spiritualibus generalis Cracoviensis et Jacobus Kyellar, altarista s. Mariae Cracoviensis et doctor Nicolaus de Coprzywnycza, exsecutores testamenti olim doctoris Wladislavitae daturi sunt in moneta 400 fl. per mediam sexagenam pro censu annuo 10 marcarum super zuppas Cracovienses Regiae M^ti^ in vim exemptionis, alias ad quaelibet quatuor tempora per mediam tertiam marcam pecuniarum solvendo illi, cui exsecutores census eiusdem donationem fecerint. Reemptio census et repositio summae debet uno medio anno notificari illi, cui censum exsecutores praefati contulerint.

Item dñus doctor Valentinus de Ilkusch, canonicus et officialis generalis Cracoviensis, daturus est 400 fl. in moneta per mediam sexagenam pro censu annuo 10 marcarum polon. super eisdem zuppis Cracoviensibus similiter Regiae M^ti^ in vim reemptionis ad quaelibet quatuor tempora per mediam tertiam marcam solvendo eidem dño doctori vel cui donationem dicti census fecerit. Reemptio census et repositio summae debit notificari similiter uno medio anno sibi vel illi, cui censum eundem contulerit.

36. Salvus conductus Nicolao Cepel.

Przemyśl, 21 sierpnia 1509.

Sigismundus etc. significamus etc., quod cum nomine ven. Nicolai Czepel de Posnania, Wratislaviensis et Sandomiriensis ecclesiarum praepositi, devoti nobis dilecti, expositum est nobis, quia occasione quorundam contentionum inter eius familiares et nonnullos nobiles, summasque personas, subditos nostros, nuper commissarum, tametsi earum nullam dedisset occasionem aut operam, nihilominus tum inimicitiae sunt ei palam denuntiatae, propter quod vitae suae viarumque, quas ex necessitate quorsumcunque esset. ingressurus, sentit, se insecuritatem habere, quia vero eos, qui patratores criminum essent, tueri minime vellet, sed tantum modo tam Posnaniae residendo, quam alibi libertate iuris quietisque communis gaudere et successive ex loco Posnaniensi, ubi isthic contentio committebatur, ad loca sibi quietiora securioraque se conferre intendat, hac vice insecuritatem recedendi, eundique haberet. Quam ob rem de certa scientia et gratia nostra salvum conductum nostrum christianicum, perfectamque securitatem, ad festum Natalis Domini proxime futurum duraturum, eidem Nicolao Czepel familiaribusque suis, iure eis competenti parere volentibus, dandum et concedendum duximus, damusque et concedimus praesentibus sic, ut sub ea securitate tam Posnaniae, quam ubique locorum in regno nostro stare, morari, pausare, negotiaque sua peragere et disponere, ac ad loca, quae vellet, se conferre libere possit personis sua et familiae praedictae, rebusque universis suis salvis, quem salvum conductum nostrum promittimus tenere in verbo nostro et ab universis subditis nostris mandamus teneri inviolabiliter, tenore praesentium mediante. Harum quibus sigillum nostrum est subimpressum testimonio litterarum. Datum Praemisliae, feria tertia infra octavam Assumptae Virginis Mariae, anno Dñi millesimo quingentesimo nono, regni nostri anno tertio.

(Metr. reg., vol. 23, fol. 634).

37. Consensus resignandi praepositurам Sredensem.

Kraków, 24 lipca 1510.

Datus est consensus ven^li^ Andreae de Lasko, custodi Gnesnensi et praeposito Sredensi, ad resignandum eandem praepositurаm suam Szredensem in manus ven^lis^ Andreae Crzyczki, decani Lanciciensis. Litterae in forma cancellariae datae feria quarta in vigilia sancti Jacobi apostoli anno et loco, quibus supra (Cracoviae, 1510).

(Metr. reg., vol. 24, fol. 303).

38. Nominatio Andreae Krzycki ad ecclesiam Posnaniensem.

Kraków, 26 sierpnia 1510.

Data est nominatio ven. dño Andreae Krzycki, cancellario Posnaniensi, ad canonicatum et praebendam, dignitatem, personatum, administrationem vel officium in ecclesia cathedrali Posnaniensi et quod seu quam praedictus Andreas nominatus, infra tempus per Sanctissimum[1] Regiae M^{ti} ad decem beneficia ecclesiastica facultatem et potestatem nominandi decem personas collatam, acceptaverit, etiam si canonicatus et praebenda, dignitas, personatus etc. ex quavis causa dispositioni apostolicae alias specialiter vel generaliter etiam ratione officiorum romanae curiae reservatis, dummodo aliqua dignitatum praedictorum in dicta ecclesia Posnaniensi maior post pontificalem non exsistat, eidem Andreae Krzyczki auctoritate apostolica, Regiae M^{ti} concessa, debet reservari, eundemque Andream nominatum in canonicum, creatum in ecclesia cathedrali Posnaniensi recipi concessum est per Regiam M^{tem} et litterae in forma solita cancellariae datae sunt ad rev. dñum episcopum Praemisliensem[2], feria 2 proxima post festum s. Bartholomaei, anno Dñi 1510, Cracoviae.

(Metr. reg., vol. 24, fol. 340).

39. Bernardus Wapowski resignat totam suam sortem haereditariam Johanni Wapowski, patruo suo.

Kraków, 20 października 1510.

In nomine Dñi amen. Ad futuram rei memoriam. Nos Sigismundus, Dei gratia, rex Poloniae... significamus... quia veniens personaliter ad N^{rae} M^{tis} praesentiam ven. Bernardus Wapowski, cantor Cracoviensis et Praemisliensis ecclesiarum.... recognovit... quia bona sua haereditaria... villas Wykowice[3] Lauthen...[4] nec non medietatem Cunykowce ac medietatem Tharnawcze, villarum in terra Praemisliensi, consistentia... gen. Johanni Wapowski, patruo suo germano, eiusque successoribus legitimis, plenarie et integre debit, donavit, inscripsit, iureque et titulo perpetuae et irrevocabilis donationis resignavit... Quam quidem donationem... approbamus et confirmamus... Datum Cracoviae, die dominico proximo ante festum undecem millia virginum anno 1510, regni vero nostri anno quarto.

(Metr. reg., vol. 24, fol. 382).

40. Data est nominatio Andreae Krzycki ad canonicatum seu praebendam in ecclesia cathedrali Posnaniensi secundo vacantem.

Brześć Litewski, 1 sierpnia 1511.

Sigismundus, Dei gratia, rex etc. rev. in Christo patri, dño Mathiae, episcopo Praemisliensi et regni nostri cancellario, nec non iudici et exsecutori unico ad infrascripta, a sede apostolica specialiter deputato, sincere nobis dilecto, gratiam nostram.

---

[1] Papież Juliusz II.

[2] Maciej Drzewiecki.

[3] Obecne Ujkowice (?).

[4] Nazwiska tego niema w „Wykazie szczegółowym miejsc w Galicyi“ (Wiedeń, 1886).

Noverit Pat. Vra, qualiter sanctissimus in Christo pater et dñus dñus Julius papa secundus motu proprio ex sua mera liberalitate facultatem et potestatem nominandi decem personas ad decem beneficia ecclesiastica in ecclesia Gnesnensi metropolitana ac Cracoviensi, Wladislaviensi, Posnaniensi et Plocensi cathedralibus exsistentia, ad collationem, provisionem, praesentationem, electionem seu quamvis aliam dispositionem rev^{mi} et rev^{dorum} in Christo patrum dñorum archiepiscopi Gnesnensis ac Cracoviensis Wladislaviensis, Posnaniensis et Plocensis episcoporum pertinentia, nobis concessit, prout in litteris apostolicis praefati dñi papae desuper confectis plenius continetur. Nos igitur vigore dictarum apostolicarum litterarum et facultatis ac potestatis, nobis in eidem concessae, ven. virum Andream Krzycki, scholasticum Posnaniensem, nobis benemeritum ad unum ex dictis decem beneficiis ecclesiasticis alias ad canonicatum et praebendam aut dignitatem, personatum, administrationem vel officium, quod ex illis in ecclesia cathedrali Posnaniensi secundo vacaverit et quos, quam et quod praefatus Andreas infra tempus, in dictis litteris apostolicis expressum, acceptaverit seu duxerit acceptandum. Etiam si canonicatus et praebenda, dignitas, personatus, administratio vel officium huiusmodi in dicta ecclesia Posnaniensi ex quavis causa dispositioni apostolicae alias specialiter vel generaliter, etiam ratione officiorum romanae curiae reservata seu ex aliqua apostolica generali reservatione affecta fuerint, dummodo aliqua dignitatum praedictarum in dicta ecclesia Posnaniensi maior post pontificalem non exsistat ad collationem, provisionem, praesentationem, electionem seu quamvis aliam dispositionem praefati domini episcopi Posnaniensis[1]) pertinentem et spectantem, V^{rae} P^{ti} secundum et secundo loco et ad secundum beneficium praedictum duximus nominandum et praesentandum, nominamusque et praesentamus per praesentes, eandem affectando, quatenus V^{ra} P^{tas} praefato Andreae nominato praedicto, ipsum in canonicum ecclesiae Posnaniensis cathedralis praedictae iuxta formam litterarum apostolicarum praedictarum creando, canonicatum ecclesiae Posnaniensis praedictae cum plenitudine iuris canonici auctoritate apostolica conferat et de illo etiam eadem auctoritate sibi provideat, praebendam vero aut dignitatem, personatum, administrationem vel officium praedictae ecclesiae cathedralis Posnaniensis, si qui aut quae seu quod tempore nominationis nostrae huiusmodi vacabant, aut cum secundo vacaverint et quos seu quam aut quod praedictus Andreas nominatus infra tempus in litteris apostolicis praedictis, ut praemittitur, expressum acceptaverit, eidem Andreae nominato auctoritate apostolica praedicta reservet, praedictumque Andream nominatum in canonicum creatum in praedicta ecclesia cathedrali Posnaniensi et in fratrem recipi ac stallum in choro, et locum in capitulo praedictae ecclesiae assignari, nec non eundem Andream in possessionem realem et actualem ac corporalem canonicatus et praebendae, aut dignitatis, personatus, administrationis vel officii praedictorum induci ac de fructibus, redditibus et proventibus canonicatus et praebendae aut dignitatis, personatus, administrationis vel officii huiusmodi sibi plenarie et integre responderi, aliaque omnia et singula in praemissis et circa ea necessaria seu quomodolibet opportuna iuxta vim, formam et tenorem litterarum apostolicarum praedictarum faciat et exsequatur. Harum quibus sigillum nostrum est appensum testimonio litterarum. Datum in Brzescie Lithuaniae, in die s. Petri ad vincula, anno Dñi 1511, regni vero nostri quinto.

Commissio propria Maiestatis Regiae.

(Metr. reg., vol. 25, fol. 75).

---

[1]) Jan Lubański.

41. Absolutio Nicolai Cepel a residentia collegii.

Kraków, 23 września 1512.

Sigismundus, Dei gratia, rex Poloniae etc. Venerabilibus rectori, doctoribus et magistris gymnasii studii Cracoviensis, devote nobis dilecti, gratiam nostram. Venerabiles, devote nobis dilecti! Dedimus ad vos nuper litteras nostras[1]), mandantes sub certa poena, ut utriusque collegii doctores et magistri per se legant et alia onera eis incumbentia vigore collegiatarum suarum expleant; absentia eorundem collegiatorum per substitutos munera et officia sua peragentium pariebat non parvum incommodum universitati vestrae. Verum quia ven. Nicolaus Czepel, praepositus Wratislaviensis et canonicus Cracoviensis ac unus ex collegiatis Minoris Collegii dictae universitatis, coram nobis sufficienter deduxit et ostendit, quod tam ex fundatione seu erectione collegiaturae suae, quam ex indultis seu privilegiis apostolicis eidem concessis sibi licuisset et liceret, ut per se vel alium lectiones et alia onera praefatae collegiaturae suae obire posset, prout hactenus a tempore assecutionis dictae collegiaturae, quam possidet, per alium eadem onera explendo fecit, supplicavit nobis, ut ipsum iuxta erectionem et privilegia seu indulta huiusmodi praedicta in libertate per se vel alium legendi et alia onera, eidem ratione dictae collegiaturae suae incumbentia, etiam per alium implendi, erectionem quoque et privilegia seu indulta huiusmodi in suis robore et firmitate de gratia nostra regia conservare dignaremur. Nos animadvertentes ordinationem, in fundatione seu erectione collegiaturae praedictae ac litteris apostolicis praedictis contentam, non licere nobis aliquomodo infringere, supplicationibus ipsius Nicolai inclinati, concessimus et admisimus sibi, prout praesentium tenore concedimus et admittimus, ut iuxta concessionem fundationis seu erectionis ac privilegiorum seu indultorum huiusmodi, quoadusque collegiaturam suam praedictam obtinuerit, in dicta universitate vestra legere et quoscunque actus seu onera, ratione collegiaturae suae praedictae eidem incumbentes et incumbentia, per se vel per alium adimplere libere et licite possit, decernentes, quod ad legendum et onera huiusmodi supplendum per se ipsum minime teneatur, ordinatione et decreto nostris supradictis et aliis in contrarium facientibus non obstantibus quibuscunque. Quod vobis et universitati vestrae significare voluimus, ne eundem Nicolaum Cepel deinceps praemissorum occasione impediatis, quominus ita, ut praemissum est, liberum sit ei lectiones suas et alia onera praedicta per se vel per alium idoneum lectorem explere, litteris nostris supradictis quoad alios in omnibus salvis remanentibus. Datum Cracoviae, feria quinta proxima post festum s. Matthaei apostoli et evangelistae, anno Dñi 1512.

(Metr. reg., vol. 25, fol. 243).

---

42. Concessio aurifodinae pro hon. Stanislao Zaborowski et Nicolao de Jazowska plebano.

Piotrków, 14 grudnia 1512.

In nomine Dñi amen... Sigismundus etc. significamus etc., quomodo de honn. Stanislai Zaborowski, nostri regni thesauri notarii, fideliter nostri dilecti, et Nicolai de Jazowska plebani industria atque in rebus agendis peritia, quibus ipsi N^{rae} M^{ti} plurimum exsistunt commendati, specialiter confidentes, ipsis, ipsorumque successoribus legitimis ac sociis eorum... aurum vel argentum, cuprum et stannum lazurum, alumen et cetera metalla minerarum, thesaurosque in terra latitantes, quibuscunque nuncupentur nominibus, in montibus, vallibus, collibus, silvis, rubetis, nemoribus, agris, cultis vel incultis, campis, pratis, pascuis, fluminibus, torrentibus, lacubus, piscinis, aquis, villis, tam nostris regalibus, quam nobilium terrigenarum et spiritualium, ac etiam aliis haereditariis regni nostri incolarum... quaerere, indagare, scrutari, laborare et terram aperire et ad ipsorum utilitatem educere, ad debitamque formam et perfectam delegere et redigere plenam dedimus et omnimodam concedimus tenore praesentium facultatem... et quam cito... ad aliqua genera metallorum pervenerint... extunc infra spatium trium annorum non tenebuntur nobis aut ipsis officialibus, ceterisque regni incolis... de aliquibus censibus, proventibus, fructibus... respondere... Specialiter concedimus praefatis montanistis, ut in undis, fluminibus... piscationes liberas et usum aquarum debent habere, molendinaque una cum piscinis construere... dantes ipsis etiam potestatem liberam robora et ligna de silvis... excidendi pro aedificiis molendinorum, huttarum, domorum, ortorum, tabernarum, cum earum pertinentiis, pistrinorum, fabricarum, ceterorumque artificum habitationum, circa talia loca erigendarum, et pro carbonibus, quantum necesse fuerit... cremandis... absque aliqua solutione, venationesque ferarum et aucupationes in praefatis silvis vel campis exercere... Item... concedimus, ut sine eorum voluntate nullus in unius quartae partis milliaris polonici distantia ab eorum fodina circumferentialiter... suas fodinas locare praesumat. Praeterea... excipimus eosdem a iurisdictione omnium iudicum pro omnibus causis, occasione laborum montium contractis... Conservamus insuper praedictos montanistas... in omnibus aliis iuribus... et consuetudinibus, quibus alii montium quaesitores et fossores metallorum in regno Hungariae vel Bohemiae utifrui, gaudere soliti sunt... Piotrcoviae, feria tertia proxima post festum s. Luciae virginis anno Dñi 1512, regni vero nostri anno 6.

---

[1]) Z datą 1 stycznia 1512 r.: Codex diplomaticus universitatis studii generalis Cracoviensis, IV, 37.

(Metr. reg., vol. 26, fol. 190).

43. Litterae nominationis pro Wapowski.

Preszburg, 1 kwietnia 1515.

Sigismundus, Dei gratia, rex Poloniae etc. Rev^{mo} in Christo patri dño Johanni, archiepiscopo Gnesnensi et primati regni nostri... Leo, divina favente clementia, papa decimus motu proprio... potestatem nominandi decem personas ad decem ecclesiastica beneficia in Cracoviensi, Vladislaviensi, Posnaniensi, Plocensi et Varmiensi ecclesiis cathedralibus... nobis concessit, prout in litteris apostolicis... plenius continetur. Nos igitur vigore dictarum litterarum apostolicarum et facultatis ac potestatis, nobis in eisdem concessae, ven. Bernardum Wapowski, Cracoviensis et Praemisliensis ecclesiarum cantorem, virum idoneum, de nobisque bene meritum, ad unum ex dictis decem beneficiis ecclesiasticis... quod ex illis in ecclesia cathedrali Cracoviensi primo vacaverit.. nominandum et praesentandum duximus... Datum in Presburgk, feria secunda proxima post dominicam Ramispalmarum anno 1515.

(Metr. reg., vol. 29, fol. 13).

44. Quittantia ven. Bernardi Wapowski.

Wilno, 20 października 1516.

Sigismundus etc. recognoscimus per praesentes, quia a Bernardo Wapowski, cantore ecclesiae cathedralis Cracoviensis et denarii s. Petri collectore, trecentas triginta et unam marcas cum viginti novem grossis pecuniarum monetae et numeri regni nostri denarii s. Petri, nobis per sedem apostolicam pro instauratione arcis nostrae Camyenyecz donati et assignati, anni praeteriti, videlicet 1515-mi per manus gen. Johannis Bonner, zupparii et burgrabii nostri Cracoviensis, tulimus et effectualiter levavimus, de quibus eundem Bernardum Wapowski quittamus et absolvimus praesentibus litteris nostris. Quibus in fidem et evidens testimonium sigillum nostrum imprimi fecimus. Datum Vilnae, die translationis s. Adalberti anno Dñi 1516, regni nostri anno 10.

Sigismundus rex spt.

(Metr. reg., vol. 29, fol. 411).

45. Sigismundus rex Johanni Boner.

(Każe zapłacić 50 fl. wziętych u Fuggerów przez Dantyszka).

Wilno, 2 stycznia 1517.

Sigismundus etc. Generose, fidelis, dilecte. Johannes Dantiscus, servitor noster, qui est diu apud Caesaream Maiestatem, ita volente Sua M^{te}, recepit apud Facaros mercatores 50 florenos rhenenses pro necessitate sua; itaque volumus, quod tu illos exsolvas de proventibus zupparum nostrarum Cracoviensium, de quibus te quietamus per praesentes. Datum Vilnae, feria sexta proxima post festum Circumcisionis Dñi anno Dñi 1517, regni nostri 10.

(Metr. reg., vol. 29, fol. 449).

46. Facultas data domino doctori Osszwianczim emendi et reparandi pro voto suo domum in Proschewicze pro hospitali pauperum illius oppidi.

Wilno, 13 czerwca 1517.

Sigismundus etc. significamus tenore praesentium, quibus expedit universis, quia nos annuentes piis votis et petitionibus ven. Johannis de Osszwyanczim, sacrarum litterarum professoris, canonici Cracoviensis, volentesque consulere et benigno affectu subvenire hospitali pauperum oppidi nostri Prossewycze, consensimus et tenore praesentium consentimus eidem canonico Johanni, quod possit. emere domum acialem, quae est sita e regione eiusdem hospitalis, pro eius utilitate, illamque reparare vel de novo construere, libere et sine cum suis impedimento, et ad censum annuum pro necessitate hospitalis praedicti et pauperum in illo manentium sustentantione et alimento convertendum, locare, iuribus tamen et contributionibus nostris et reipublicae, civilibusque proventibus et oneribus, quae incolae eiusdem domus sustinebant et alii oppidani Proschevienses de iure vel consuetudine sustinent, ad illaque obligantur, per omnia salvis. Proinde vobis, proconsuli et consulibus oppidi nostri Prossewycze praefati, mandamus, ut ipsum Johannem de Oswyanczym in dicta domo, quae libere per eum emi, sibique vendi possit, per illos, ad quos vel ad quem spectat, nullum impedimentum vel difficultatem faciatis, ipsamque eandem domum pro hospitali memorato in suis aedificiis reficere seu reparare et locare pro censu annuo, reficique ac de novo construi facere, prout ipsi melius commodiusque videbitur, permittatis et permitti faciatis pro gratia nostra. Datum Vilnae, sabbatho proximo ante festum s. Viti anno Dñi 1517, regni nostri 10.

Relatio rev. in Christo patris dñi Petri, episcopi Praemisliensis et regni Poloniae vicecancellarii.

(Metr. reg., vol. 29, fol. 344).

47. Praesentatio ad ecclesiam in oppido Crzeschow Johannis de Przeworsko.

Wilno, 21 grudnia 1517.

Data est praesentatio hon. Johanni de Przeworsko, in minoribus ordinibus constituto, ad ecclesiam parrochialem in oppido Crzeschow dioecesis Praemisliensis, vacantem per obitum olim hon. N., illius ultimi et immediati rectoris et possessoris. Vilnae, die s. Thomae prothomartyris anno Dñi 1517, regni 10.

(Metr. reg., vol. 29, fol. 447).

48. Praesentatio Johannis de Lasko ad canonicatum Cracoviensem.

Kraków, 7 maja 1518.

Data est praesentatio ven. Johanni de Lasko, custodi Lanciciensi, ad canonicatum ecclesiae cathedralis Cracoviensis, vacantem per obitum olim ven. Nicolai Czepel. Cracoviae, in vigilia natalis festi s. Stanislai anno Dñi 1518, regni nostri anno 12.

(Metr. reg., vol. 31, fol. 228).

49. Praesentatio ven. domini Andreae Crziczki ad praeposituram ecclesiae collegiatae s. Floriani in Cleparz.

Brześć Litewski, 23 listopada 1518.

Sigismundus etc., rev. in Christo patri dño Johanni, episcopo Cracoviensi, sincere nobis dilecto, salutem et gratiam nostram. Rev^{de} in Christo pater, sincere nobis dilecte. Vacat ad praesens praepositura ecclesiae collegiatae s. Floriani in Cleparz extra muros civitatis Cracoviensis nostri iurispatronatus post mortem ven. olim Johannis Schilling de Cracovia, eiusdem praepositurae ultimi et immediati possessoris, ad quam ven. Andream Crziczki, scholasticum Posnaniensem, canonicumque Cracoviensem, secretarium nostrum, fidelem dilectum, ita exposcentibus eius virtutibus et meritis, praesentandum duximus et harum serie litterarum praesentamus V^{rae} P^{ti}, hortando illam, ut ipsum ad eandem praeposituram instituat et investiat, curam, regimen et administrationem spiritualium et temporalium verum illi in ea committendo, prout id ad V^{rae} P^{tis} officium pertinet pastorale. Harum etc. Datum in Brzesczie Lithuanico, die s. Clementis anno Dñi 1518, regni nostri 12.

Ad mandatum Regiae Maiestatis proprium.

(Metr. reg., vol. 31, fol. 409).

50. Resignatio certae sortis bonorum per ven. Stanislaum Zaborowski.

Kraków, 17 października 1519.

In nomine Dñi... Sigismundus, Dei gratia, rex Poloniae... significamus... quomodo constitutus personaliter coram M^{te} N^{ra} Regia ven. Stanislaus Zaborowski, capellanus Sanctae Crucis capellae in castro Cracoviensi, regni nostri thesauri custos... recognovit, quia omnia bona sua eius sortis haereditaria in Saborow, Banky alias Boguthky et in Boguczicze villis... in terra Siradiensi et districtu Schadkoviensi consistentia, nob. Laurentio Saborowski, nepoti suo germano... dedit, donavit, inscripsit et appropriavit ac realem iam exnunc in dicta bona dedit illi intromissionem... a quibus quidem bonis praedictis neptes et alios suos consanguineos removit et poenitus alienavit, dempto alio suo nepote Johanne, fratre eiusdem Laurentii germano, dum ad annos discretionis pervenerit, extunc mediam sortem eorundem bonorum habere debebit, hac conditione interiecta, si contingat praefatum Laurentium sine prole masculina ex hoc mundo decessisse, extunc tota pars praedicta Johanni praefato alio suo nepoti, eiusdem Laurenti fratri germano, pleno iure cedere debebitur, et e converso; sed si eundem Stanislaum in illis partibus terrae Siradiensis commorari contingerit, extunc idem Laurentius aut Johannes, frater suus, germano eidem Stanislao Saborowski, actu praesbitero, vitae suae necessaria usumque liberum de praedictis bonis dare in effectu debebunt ac providere seu unus ex eis tenebit... Quam quidem inscriptionem donationis bonorum... approbamus, ratificamusque... Actum Cracoviae, feria secunda proxima post festum Galli anno dñi 1519...

Relatio mag^{ci} Christophori de Schydlovyecz, palatini et capitanei Cracoviensis ac regni Poloniae cancellarii.

(Metr. reg., vol. 34, fol. 159).

51. Wynagrodzenie Pawła Kochanowskiego.

Czerwiec, 1520.

Anno 1520 a festo Sanctissimae Trinitatis incipiendo sequitur deinceps solutio serviciorum antiquorum tam occisorum in conflictu Sokalensi, quam vivorum ex eodem conflictu remanentium, qui hactenus nondum soluti fuerant:

ex numero occisorum et captivorum:

Paulus Kochanowski servitii flor. 9, damnorum fl. 13, summa fl. 22.

Dedi in paratis		fl. 11 gr. 1½,
panni Lundensis levioris	ulnas 4	fl. 10 gr. 28½
panni Machalensis . .	ulnas 5	
panni Gorlicensis .	stamen 1	

per Andream fratrem suum die 12 iunii.

(Oryg. Arch. Izby Skarbowej, dział II, vol. 2).

52. Praesentatio ven. Andreae Crziczki ad custodiam Sandomiriensem.

Toruń, 25 lipca 1520.

Sigismundus etc., rev. in Christo patri, dño Johanni, episcopo Cracoviensi, aut eius in spiritualibus vicario, vel alteri cuicumque, ad id potestatem habenti, sincere nobis dilecto, salutem et gratiam regiam. Rev. in Christo pater, sincere nobis dilecte. Resignaturus est rev. in Christo pater dñus Petrus, episcopus Posnaniensis et regni nostri vicecancellarius, custodiam suam ecclesiae B. Mariae Sandomiriensis nostri iurispatronatus in manibus V^{rae} P^{tis}. Postquam igitur eiusmodi resignatio facta fuerit, nos ad eandem custodiam ven. Andream Crziczki, Posnaniensem et s. Floriani Cracoviensem praepositum, secretarium nostrum, devotum nobis dilectum, praesentandum duximus et harum serie litterarum praesentamus Eidem V^{rae} P^{ti}, hortando illam, ut eum ad eam ipsam custodiam Sandomiriensem instituat et investiat, curam, regimen et administrationem spiritualium et temporalium rerum illi in ea conferendo, prout id ad V^{rae} P^{tis} officium pertinet pastorale. Harum testimonio litterarum, quibus sigillum nostrum est appressum. Datum Thorunii, die s. Jacobi apostoli anno Dñi 1520, regni nostri anno 14.

(Metr. reg., vol. 35, fol. 33).

53. Confirmatio coadiutoriae ad praeposituram Visliciensem pro ven. Bernardo Wapowski, cantore Cracoviensi et secretario Regiae M^{tis}.

Kraków, 16 sierpnia 1521.

Sigismundus etc., significamus etc., quia cum sanctissimus dominus noster Leo papa decimus ad certa beneficia ac dignitates ecclesiasticas, in regno nostro consistentes, ius patronatus et praesentandi facultatem, postquam aliquot eorum vacaverit, nuper nobis concessit, inter quae praepositura ecclesiae Visliciensis Cracoviensis dioecesis exsistat. Cumque postea intellexissemus ad ipsam praeposituram Visliciensem ven. Bernardum Wapowski, cantorem Cracoviensem et secretarium nostrum, fuisse a patruo suo ven. Petro Wapowski, decano Cracoviensi, in coadiutorem ante concessionem ipsam, a sede apostolica nobis factam, acceptum ac consensum in cancellaria apostolica ad eandem coadiutoriam praestitum fuisse, nos inquantum vigore concessionis nobis factae ius et facultas praesentandi nobis competat, et inquantum consensu nostro ad eam coadiutoriam opus esse videatur, habentes rationem serviciorum praefati Bernardi, secretarii nostri, coadiutoriam ipsam confirmamus, ratificamus ac approbamus, consensumque nostrum, inquantum eo illi opus est, praesentibus nostris litteris concedimus, quibus in testimonium sigillum nostrum est impressum. Datum Cracoviae, feria sexta proxima post festum Assumptionis dominae nostrae Sanctae Mariae anno Dñi 1521, regni nostri anno 15.

(Metr. reg., vol. 35, fol. 293).

54. Venditio census 20 marcarum facta per Regiam Mtem.

Piotrków, styczeń 1522.

In nomine Dñi amen. Ad perpetuam rei memoriam. Nos Sigismundus etc... manifestum facimus tenore praesentium... quia nos, exigente magna necessitate reipublicae regni nostri, cum videlicet militibus nostris mercenariis, qui ad bellum prutenicum proxime praeteritum erant suscepti pro tuendis finibus et iuribus nostris, proque vindicandis iniuriis et damnis ab illustri dño Magistro et eius ordine Theutonicorum in Prussia, subditis nostris indignissime illatis, stipendium solvere in civitate nostra Cracoviensi deberemus, vendidimus et resignavimus... in et super theloneo ducatus nostri Zathoriensis... in vim tamen reemptionis alias na widerkow... ven. et hon. Petro de Brzezek, canonico Sandomiriensi, Stanislao Zaborowski altaristae et Stanislao Schawlowski, vicario ecclesiae cathedralis Cracoviensis, exsecutoribus testamenti nobilis olim Jacobi Wolski, viceprocuratoris castri nostri Cracoviensis, censum annuum 20 marcarum pecuniae monetae et numeri regni nostri, quadraginta octo grossos marcam in quamlibet computando, pro summa 1000 florenorum in moneta, per triginta grossos computando, per eundem Jacobum Wolski derelicta, ex quibus cedere debent 17 marcae pro altarista altaris tituli Sanctae et Individuae Trinitatis in choro ecclesiae s. Jacobi in Casimiria apud Cracoviam pro anima dicti Jacobi Wolski fundandi et reliquae 3 marcae reponi debent pro scholaribus ecclesiae Corporis Christi praefati oppidi Casimiriensis, qui de eadem ecclesia cantando deducant sacramentum eucharistiae, corpus videlicet domini nostri Jesu Christi ad infirmos et rursum inde ad eandem ecclesiam reducant... Actum et datum in conventione generali Piotrkoviensi [1]) anno Dñi 1522, regni nostri 16.

(Metr. reg., vol. 35, fol. 583).

55. Juspatronatus ad ecclesiam in oppido Reden.

17 marca 1522.

Datum est ius patronatus et praesentandi regium ad ecclesiam parrochialem in Reden in personam ven. Johannis Dantisci, plebani in Golambye, secretarii regii, quod vacatione dictae ecclesiae occurrente ad eandem possit praesentare hon. Lazarum Girlach, de data anno Dñi MDXXII, feria secunda post dominicam Reminiscere.

(Metr. reg., vol. 35, fol. 631).

---

[1]) Sejm zwołany był na 28 października roku 1521, skończył się zaś na początku roku 1522.

56. Venditio villae Nowawyesz in districtu Wschovensi in vim reemptionis per ven. Andream Crziczki.[1]

Wilno, 29 września 1522.

Sigismundus etc. significamus etc., quia in praesentia Mtis Nrae constitutus ven. Andreas Crziczki, Posnaniensis, Sredensis et s. Floriani in Cleparz ante Cracoviam praepositus, canonicus Cracoviensis et custos Sandomiriensis ecclesiarum, secretarius noster, haeres in Crziczko... recognovit se vendidisse et resignasse villam et haereditatem, Nowawyesz nuncupatam, in terra Posnaniensi et districtu Wschovensi consistentem, ad bona praedicta Crziczko, per eundem Andream simul cum nob. Johanne et Andrea, nepotibus suis, ex nob. olim Petro Crziczki, fratre suo germano, indivise possessa, spectantem et pertinentem, gen. Nicolao Crzyczki, aulico nostro, nepoti suo ex alio fratre et ipsius successoribus, pro 500 florenis in moneta polonicali... Actum et datum Vilnae, feria secunda in festo s. Michaelis Archangeli anno Dñi 1522, regni nostri 16.

57. Praesentatio ven. Johannis Dantisci ad ecclesiam maiorem Gedanensem.[2]

Kraków, 14 września 1523.

Sigismundus etc. Rev. in Christo patri dño Mathiae [3], episcopo Vladislaviensi, sincere nobis dilecto, aut ipsius in spiritualibus vicario, vel alteri, ad id potestatem habenti, gratiam nostram regiam. Rev. in Christo pater, sincere nobis dilecte. Vacavit nuper maior ecclesia parrochialis s. Mariae nostri iurispatronatus in civitate nostra Gedanensi per promotionem ven. dñi Mauritii Ferber, ipsius ultimi et immediati rectoris et possessoris, ad episcopatum Varmiensem, ad quam ven. Johannem Dantiscum, secretarium nostrum, fidelem dilectum, de nobis bene meritum, praesentandum duximus et harum serie litterarum praesentamus Vrae Pti, hortando illam, ut ipsum ad eandem ecclesiam parrochialem maiorem Gedanensem instituat et investiat, curam animarum, regimenque ac administrationem spiritualium et temporalium verum sibi in illa committendo, prout id ad Vrae Ptis officium pertinet pastorale. Harum etc. Datum Cracoviae, die Exaltationis s. Crucis 1523, regni nostri 17.

58. Magister Andreas Lubelczik Bochnensis Stanislao Kilowski.[4]

(Poleca osobistą sprawę).

Kraków, 1524.

Clarissime mecaenas! Quo id promereri possum, quod tam propensum ac pene inclinatum in me animum ostendere haud desiisti, nullis meis meritis intercedentibus; faxit Deus conatus meos, vigilias meas; postremo, quidquid sum intus et in ente, in voluntate V^{rae} Ven^{tis} rependere possem; bonum principium iam video esse; proinde rogo quam humillime, ut V^{rae} Ven^{tis} obtentu possit sortiri finem. Innuat ad me V^{ra} Ven^{tas}, ut curem res meas, qua cura possum, cum scio V^{ra} Ven^{tas} mihi omnes curas ademisse posse; si enim cura V^{rae} Ven^{tis} adfuerit, salva erunt omnia: si defuerit, vacillabit negotium. Rogo itaque ac verum rogo, movere velit Ven^{tas} V^{ra} omnem lapidem, summos quoque praelatos, meam partem tutantes, ut possem id obsequi; non vicinus curiae V^{rae} Ven^{tis}, sed famulus semper cernuus me esse polliceor. Veniam summo mane ad V^{ram} Ven^{tem}, captans consilia super hac re. Nunc, nunc vero scio, quo animo et quo zelo mihi favet Ven^{tas} V^{ra}. Deus det ansam promerendi talem in me benevolentiam ac propensionem. Eat haec epistola in genibus scripta, morosa, sine cogitatione. Datum ex musaeo Corporis Cristi anno Dñi 1524.

---

[1] Metr. kor., vol. 35, fol. 903; tamże fol. 905, feria quinta post festum s. Michaelis Archangeli (2 października) Mikołaj Krzycki zabezpiecza Andrzejowi i sukcesorom jego 400 złp. na tejże wsi Nowawieś.

[2] Metr. kor., vol. 36, fol. 226.

[3] Drzewiecki.

[4] Rękopis Cesarskiej Biblioteki Publicznej w Petersburgu, F. XVII. 59, fol. 279.

59. Praesentatio ad praeposituram Lanciciensem ven. Johannis de Lasko.

Kraków, 26 kwietnia 1525.

Beatissimo in Christo patri et dño dño Clementi VII divina providentia sacrae romanae ac universalis ecclesiae summo pontifici, dño clementissimo. Sigismundus, Dei gratia etc. dñus et haeres, debitam reverentiam et sui commendationem, ac rev. dño Laurentio, miseratione divina eiusdem romanae ecclesiae praesbitero cardinali Campeio, ad Hungariae, Poloniae et alia regna, terrasque, Imperio Romano subiectas, de latere legato, amico charissimo ac honorando, salutem et felicitatem, ac cuilibet alteri, ad id potestatem habenti. Beatissime pater et dñe, dñe clementissime, ac rev^{me} dñe, amice charissime et honorande. Vacante ecclesia Posnaniensi cathedrali iuris patronatus nostri per assecutionem integram et pacificam episcopatus Cracoviensis rev. patris dñi Petri, tunc Posnaniensis, nunc vero Cracoviensis ecclesiarum praedictarum episcopi, praesentavi ad eandem cathedralem ecclesiam Posnaniensem rev. patrem dñum Johannem Latalski, secretarium meum et praepositum ecclesiae collegiatae S. Mariae Virginis Lancziciensis dioecesis Gnesnensis, per cuius ecclesiae Posnaniensis praedictae assecutionem et praesertim per eiusdem dñi Johannis Latalski liberam resignationem in manibus aut Sanct^{tis} V^{rae}, aut Rev. V^{rae} P^{tis} in personam ven. dñi Johannis de Lasko, decani Gnesnensis, de consensu nostro regio faciendam, ipsa praepositura Lanciciensis est vacatura. Itaque ad eandem praeposituram ecclesiae collegiatae Lanciciensis praedictae sive ex nunc, sive ex tunc sic, ut praemissum est, vacaturam praefatum Johannem de Lasco praesentandum duxi aut San^{cti} aut P^{ti} V^{ris}, prout et praesento praesentium per tenorem, rogans impense, ut cum ea ipsa praepositura Lanciciensi sive per assecutionem episcopatus Posnaniensis praedicti, sive per liberam cessionem et resignationem per procuratores legitimos dicti Johannis Latalski coram San^{te} et P^{te} V^{ris} factam et faciendam vacaverit, ad eandem praeposituram Lanciciensem taliter vacantem ipsum Johannem de Lasko ex tunc, prout ex nunc instituere, sibique de ea ad has meas praesentationis litteras providere dignetur, regimen temporalium et administrationem spiritualium in eadem praepositura cum omnibus conditionibus, in talibus fieri consuetis, eidem Johanni de Lasco committendo, quod San^{tem} et P^{tem} V^{ras} mei contemplatione non ambigo facturam, quae valeat feliciter. Datum Cracoviae, 26 mensis aprilis anno 1525.

(Metr. reg., vol. 39, fol. 369).

60. Praesentatio (Jana Łaskiego) ad praeposituram ecclesiae metropolitanae Gnesnensis.[1]

Kraków, 6 listopada 1526.

Sanctissimo in Christo patri et domino dño Clementi VII, divina providentia sanctae romanae ac universalis ecclesiae summo pontifici, dño clementissimo, aut cuicunque alteri, ad id potestatem habenti, Sigismundus, Dei gratia etc., filialem oboedientiam et sui humilem commendationem. Sanctissime in Christo pater et dñe dñe clementissime. Resignaturus est in manibus V^{rae} San^{tis}.rev. in Christo pater dñus Andreas, episcopus Praemisliensis, consiliarius meus, sincere dilectus, praeposituram, quam in ecclesia metropolitana Gnesnensi obtinet iurispatronatus mei. Posteaquam igitur resignatio eiusdem praepositurae facta fuerit ac per ipsam San^{tem} V^{ram} admissa, ego ad illam ven. Johannem de Lassko, decanum praefatae ecclesiae metropolitanae Gnesnensis, secretarium meum, ex primoribus regni mei, praesentandum duxi et harum serie litterarum praesento, supplicans eidem San^{ti} V^{rae}, dignetur illi de dicta praepositura gratiose providere seu mandare provideri, ut dominus clementissimus, ad cuius beatos pedes me et regnum meum humiliter commendo, et in huius rei testimonium praesentes litteras manu propria subscripsi et sigillo meo obsignari mandavi. Datum Cracoviae, die 6 novembris anno Dñi 1526, regni nostri anno 20.

---

[1] Metr. reg., vol. 40, fol. 301.

Eiusdem Sanctitatis Vestrae obsequentissimus filius
Sigismundus, rex Poloniae, manu propria spt.

---

61. Privilegium pro Hieronimo Wietore, calcographo Cracoviensi.

Kraków, 10 lutego 1527.

Sigismundus etc. manifestum facimus tenore praesentium universis, quia cum fam. Hieronimus Vietor, calcographus noster Cracoviensis, „Vitam Christi"[1]) et „Hortulum animae",[2]) ex latino in polonicum sermonem traductum, magna solertia et non absque gravi impensa ingeniosoque charactere excusserat et variis imaginibus eosdem libros effigiatos in lucem iam pridem ante alios ediderat: nos, quorundam consiliariorum nostrorum precibus pro illo factis permoti, eius indemnitati consulere cupientes et ne hi ipsi libri praedicti et alii cum scientia et consensu rev. in Christo patris dñi Petri, episcopi Cracoviensis et regni nostri vicecancellarii, sincere nobis dilecti, aut eius in spiritualibus vicarii Cracoviensis generalis, per eundem Hieronimum Vietorem impressi et imprimendi ab aliis typis excudantur et ipse laboribus et commodo debito privetur, praesentium tenore statuimus et ordinamus, ne aliquis, cuiuscunque status aut conditionis exsistat, in civitate nostra Cracoviensi et alibi in regno et dominiis nostris libros praedictos videlicet „Vitam Christi" et „Hortulum animae", in vernaculum sermonem traductos, et alios quoscumque libros magnos et parvos, quos dictus Hieronimus Victor in officina sua de consensu memorati rev. dñi episcopi Cracoviensis, aut S^{uae} P^{tis} vicarii, primus impressit et qui postea quocunque tempore ad imprimendum cum scientia eiusdem dñi episcopi illi denuo dabuntur, hinc ad decennium imprimere, aut alibi impressos adducere et vendere, vel ut ab aliis externis ista fiant, auctor esse audeat, sub poena ammissionis librorum sic editorum aut ad vendendum expositorum. Quos ipse Hieronimus, ubicunque illos compererit, accipere eorumque unam medietatem pro fisco nostro consignare et reponere, alteram vero medietatem in commodum suum convertere poterit, impedimento, contradictione et impugnatione cessante quorumcunque hominum cuiuscunque dignitatis praeeminentiae et officii fuerint, et amplius sub poena centum marcarum pecuniae monetae et numeri regni nostri usitati, quarum unam medietatem fisco nostro regio, reliquam vero medietatem praedicti Hieronimi Vietoris impressoris usibus decernimus applicandam. Quocirca omnibus et singulis dignitariis et officialibus, ecclesiasticis et saecularibus, palatinis, castellanis, capitaneis, vicecapitaneis et quorumvis locorum praefectis ac eorum vicesgerentibus, nec non proconsulibus et consulibus civitatum et oppidorum, ceterisque subditis nostris, in regno et dominiis nostris ubilibet exsistentibus, mandamus, ut praefatum Hieronimum Vietorem praesenti privilegio nostro uti et gaudere permittatis, ipsumque in eo manuteneatis et contrafacientes poenis supradictis mulctetis, pro gratia nostra aliter non facturi. Datum Cracoviae, in conventu generali, die s. Scholasticae virginis, anno Dñi 1527, regni nostri anno 21.

---

[1]) Żywot syna bożego pana Jezu Krysta, Kraków, 1522 (por. Wierzbowski, Bibliographia polonica, vol. I, № 60).

[2]) Druk nieznany; por. A. Benis, Materyały do historyi drukarstwa i księgarstwa w Polsce, pod wyszzem Hortulus.

(Metr. reg., vol. 42, fol. 222).

---

62. Erasmus Roterodamus Johanni Łaski.1)

(Przesyła mu rozmaite wiadomości).

Bazylea, 27 sierpnia 1528.

Andreas Sebredoviensis, 2) quo nunc convictore fruor, numeravit mihi Regis 3) nomine centum ducatos hungàricos, — Glareano, 4) qui forte tum aderat, tuo nomine quadraginta, cui si talis praeda subinde obveniret, posset cum sua pecunia facere divortium; munus hoc et studiis, et homini non ingrato datum putato. Beatus 5) praeter mutuam benevolentiam abs te nihil exspectat, nec res illi est angusta domi. Si quid decrevisti mittere—mittere simbolum aliquod novitate gratum potius, quam praetio magnum. Archiepiscopo 6) probari studium meum maiorem in modum gaudeo; de pignore sedulo excusas illius occupationes, quasi multum ocii requiratur ad hoc, ut quis dicat: mitte illi centum ducatos. Sed extra iocum, mi Lascane, sum abunde contentus illius viri studio. Optarem optimo seni nepotem, tibi fratrem aliquanto feliciorem. 7) Verum nulla fuit unquam familia tam felix, quae non suam habuerit vomicam. Si te poenitet emptae bibliothecae, rescribam, quod numerasti. Me sane non poenitet; aut scito interim accessisse libros ad septuaginta aut octoginta florenos, hoc quo facilius credas, solus Galenus triginta florenis hic venditur. Mercurius 8) tuus satur, ut apparet, Poloniae, laborat apud Frobenium; 9) querebatur parum benigne secum actum et conabatur nonnihil a me extorquere; nihil illi satis est.

Nusquam non sedulo moliuntur monachorum phalanges, nec satis procedit usquam Hispaniensis tragoediae instigator. Scio clanculum omni ingenium virulentiae natum ac serendis dissidiis, et is orator est conciliandae pacis inter monarchas, qui citius ingenio suo ex pace fecerat bellum. Apud Anglos non minus operosa moliuntur, sed regem, 10) reginam, 11) Canturiensem, 12) Morum, Tonstallum, episcopum Londoniensem et inquisitorem summum, habeo meissimos. Agnoscis vocem italicam in Brabantia mitescunt; in Sabaudia francis-

---

1) Rękopis Cesarskiej Biblioteki Publicznej, F. XVII, 57, fol. 59, z tytułem: „Erasmus rev. dno praeposito Gnesnensi“.

2) Zebrzydowski, późniejszy biskup krakowski.

3) Zygmunt I.

4) Henryk Glareanus, właściwie Loriti, wydał w Bazylei w r. 1527 „De geographia liber unus“, dedykowany Łaskiemu; por. Wierzbowski, Bibliographia polonica, vol. III, № 2124; Dalton, Lasciana, str. 115.

5) Rhenanus, por. Dalton, Lasciana, str. 114; w r. 1527 wydano w Krakowie P. F. Andrellini Epistolae proverbiales et morales redakcyi Rhenana: Wierzbowski, Bibliographia polonica, vol. II, № 1031.

6) Jan Łaski, arcybiskup Gnieznieński.

7) Odnosi się to do Hieronima Łaskiego, wplątanego w węgiersko-tureckie stosunki i sprawy.

8) Zamiast posłaniec.

9) Drukarz i wydawca Bazylejski.

10) Henryk VIII.

11) Katarzyna Aragońska.

12) Kardynał Tomasz Wolsey.

canus quidam remis velisque coeperat invehi in me, sed hominem compescui scriptis tamen ad ipsum, tum ad principem litteris. Beda[1], quoniam per me ludibrio est omnibus, voluit ulcisci sese; cuius opera factum est, ut alterius coiret sacratissima facultas et ex articulis, quos ex omnibus meis lucubrationibus collegerant, qui nos quoque consessu damnarent, qua nos auctoritate vincerat. Etiam damnarunt aliquot, in quibus erant evangelicae sententiae ex „Paraphrasi“, sed ita propositae, quasi nunc a me proderentur. Respondi et misi unum exemplar cum epistolis ad senatum Parisiensem, alterum ad sacratissimam facultatem. Consiluit tragoedia, nec dubito, quin aliunde sit eruptura. Demiror, quid mentis habeat illa facultas, cui tantum hactenus tribuit orbis; exspectant mortem meam ac me quotannis offerunt linguis suis. Augustinus[2] decurrit ad finem, in quo nemo credat, quantum deprehenderim portentorum. Hac hieme, si Dominus dederit, aliquid parabo; siluam operi de contionando,[3] cui iam obganniunt picae et graculi. Quid, inquiunt, is nos docebit contionari, qui ipse non contionatur. Hac opera, quam impendi Augustino, licuisset omnia mea absolvere, eam provinciam manibus pedibusque rem tanti obtensit Frobenius felicis memoriae, quem nulla pecunia potuisset mihi conciliare; sed portus in prospectu est. Acephalus libellus tractatus est, ut erat dignus, quem absolvi annotatis erratis. Ambrosium[4] non susceperam emendandum, nec perlegi totum, sed partem commisi Sigismundo castigatori, viro docto, bonique iudicii, sed pigro. Nemo magis egebat emendatore, sed hoc absolvetur alias. Quod ad officinam attinet, spero rem melius habituram, quam habuit vivo Frobenio. Officinae praeest Hieronimus et novus Frobenianae maritus. Dici vix possit, quam me decruciat Antonini morbus—fabulae malum est. Richardus Pacius ante annum in Anglia legatum agens correptus est in somnio, cum secuta est deliratio. Desperantibus medicis reductus est in Angliam; tandem ibi redditus est sibi. Sed successit pavore gravius malum: scripserat nescio quid liberius in Cardinalem; id sparsum per aulicos, multis nimium placuit. Is coniectus est in carcerem. Rege non admodum irato; sed spero nunc esse liberum. Uxoris quondam Frobenianae duae sorores correptae sunt huiusmodi genere maniae. Morbo plane miserando nunc correpta est et filia virgo nubilis, spes illius generis. Correpti fuerant et viri nonnulli, quorum aliquot perierunt. Rem animo meo laetissimam nuntiabit, qui nuntiarit Antoninum sibi nobisque redditum. Scripsissem copiosius, nisi proximis litteris tuis scripsisses te spectare Hispaniam. Bene vale cum tuis omnibus. Datum Basileae, 6 calendas septembres anno 1528.

Agnoscis manum tui.

---

63. Michał Skarga odbiera 50 złp.

20 lutego 1529.

Anno 1529, Varsoviae, sabbato ante dominicam Reminiscere, Michaeli Skarga, molendinatori Grodzecensi, pro residuitate summae pecuniarum, per Mtem Regiam pro quibusdam istius molendini aedificiis inscriptae, dedi sexagenas viginti quinque, quae faciunt per grossos 30 — florenos 50.

(Rachunki Krzysztofa Szydłowieckiego, kasztelana Krakowskiego, z dochodów księstwa Mazowieckiego; archiwum Izby Skarbowej, dział IX, vol. 43).

---

[1] Wilhelm Budeus.

[2] Dzieła św. Augustyna, wydane w Bazylei w r. 1529 przez drukarnię Frobeniusa.

[3] Ecclesiastes seu de ratione contionandi libri IV. Basileae, 1535.

[4] Ambrosii Opera, wydane zostały w Bazylei w r. 1527 i dedykowane przez Erazma Janowi Łaskiemu, arcybiskupowi Gnieznieńskiemu.

64. Tranquillus Andronicus do Jana Łaskiego iun. [1]

(Przesyła mu bieżące wiadomości).

Konstantynopol, 17 czerwca 1530.

Rev^{me} domine, salve! Mag. dñus Stanislaus de Lasco, frater Vrae Rev. Dom., discedens hinc, commendavit mihi iuvenem Witosławski, quem redemit Constantinopoli, ut eum ducerem mecum Hungariam, inde mitterem ad Vram Dom. Rev. Arbitrabamur enim me ineunte vere in Hungariam rediturum esse, sed continua per tres menses flagitatione nunquam potui missionem impetrare. Nunc itaque, quod certo scio, mihi adhuc manendum esse hic aliquot menses, volui dictum iuvenem isthuc mittere per Moldaviam, commendavique interpreti moldavorum: ex ipso Vra Rev. Dom. et successum fratris sui et omnem statum meum cognoscet. Hoc autem adfirmo me vestrae familiae addictum et cupidissimum esse, optavique occasionem declarandae huiusce meae voluntatis. Hic ferme nihil novi est, nisi quod iste potentissimus Imperator circumcidit tres liberos selemnibus ludis et commessationibus, affirmaturque certis auctoribus in sequentem aetatem facturum esse novam expeditionem contra Carolum. Magnificus Dominus Gritti [2] ad tres dies paucis comitibus mutatis equis summa celeritate contendit in Hungariam, quam Ferdinandus cum tenere non potest, decrevit evertere. Rev. dñis Gnesnensibus et Plocensibus cupio a Vra Rev. Dom., si commodum erit, commendari. Aniano [4] et Caligulae item iucundo ordine. Deus fortunet omnes cogitationes Vrae Rev. Dom., cui me unice commendo. Constantinopoli, postridie Corporis Christi 1530.

Vrae Rev. Dom. servitor Tranquillus.

65. Mikołaj Husowski do Jana Karnkowskiego, biskupa Przemyskiego. [5]

(Poleca swoje usługi i osobę).

Pułtusk, 11 lutego 1531.

Rev^{me} in Christo pater et dñe, dñe colendissime. Commendatis meis servitiis in gratiam Vrae Dom. Rev., cui libenter scriberem frequentius, sed profecto nihil dignae materiae mihi contingit, res vero senes et nullius momenti scribere, esset hominis parum considerationis habentis ad cogitationem Vrae Rev. Dom., in rebus semper maioribus occupatae; mallemque factis et servitiis meis, si liceret, mereri et conservare gratiam Vrae Dom. Rev., quam verborum inanitate, quorum multitudo mihi semper est odiosa. Itaque Vram Dom. Rev. plurimum rogo, velit imputare mihi raram ex hac ratione litterarum scriptionem. Si tamen aliquid tale acciderit, quod respectu rationabili debeat scribi, profecto mihi erit omissu, et si quid intellexero, in quo opera mea gratificari Vrae Dom. Rev. (possim), animus est paratus semper pleno et fruenti affectu. Valitudo mea de statu veteri nihil se movit, cuius taedia, ut possum, studiis allevio, scribendo semper aliquid, aut legendo, ut cessante pedum officio caput non ocietur. Commendo mea servitia Vrae Dom. Rev., utque me sua gratia non privet, summopere rogo, quam mihi per quaevis etiam difficilia, si esset occasio et facultas, libenter vellem conservare, cupioque, ut diu ac felicissime valeat. Ex Poltowsk, (die) Saturni, 11 februarii, anno Dñi 1531.

---

[1] Rękopis Cesarskiej Biblioteki Publicznej F. XVII. 57, fol. 24; por. Wierzbowski, Bibliographia polonica, vol. I, № 450.

[2] Ludwik, na obronę Budy zagrożonej przez wojska Ferdynanda I.

[3] Mikołaj, por. Dalton, Lasciana, str. 164.

[4] Poeta francuz, por. Zakrzewski, Hosii Epistolae, I, 36.

[5] Rękopis Cesarskiej Biblioteki Publicznej, F. XVII, 59, fol. 203, z napisem: Nicolaus Hussowsky episcopo Przemisliensi.

66. Józef Struś do Jana Łaskiego. 1)

(Przesyła kondolencyę i elegię na śmierć stryja).

Łowicz, 1 czerwca 1531.

Quominus ipse ad Rev. Pat. Tuam venerim, praesul ornatissime, animi mei summa afflictio in causa est, tantam enim de obitu sanctissimi patris, Tuae Rev. Pat. patrui, 2) concepi tristitiam, tantum moerorem, ut ipse temperare mihi satis nequeam, quin ubique lacrimem, ubique lamenter et plorem, nec fieri posse, opinor, ut dum Rev. Pat. Tuam adirem, a misero fletu abstineam. Velim ego, iam verum non possum, consternatum animum meum quoquo modo solari. Praeter cetera legendos mihi proposui auctores, qui de morte magnorum virorum aliqua conscripserunt, sed nullam illi recreationem adferunt, nullam quietem; neque etiam ipse in sedandis affectibus plurimum potens Demosthenes, qui in simili casu Athenienses suos ita solatus est: „πέρας μὲν γὰρ ἅπασιν ἀνθρώποις ἐστὶ τοῦ βίου θάνατος κἂν ἐν οἰκίσκῳ τις αὐτὸν καθείρξας τηρῇ. δεῖ δὲ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας ἐγχειρεῖν μὲν ἅπασιν ἀεὶ τοῖς καλοῖς, τὴν ἀγαθὴν προβαλλομένους ἐλπίδα, φέρειν δ'ὃ τι ἂν ὁ θεὸς διδῷ γενναίως.“ 3)

Quin adhuc adeo mihi conturbatae sunt rationes omnes, dum mihi nullam moestitudinem detrahunt scripta aliorum, meis mihi dolorem addo, quibus pii illius antistitis summi mei mecaenatis apud me memoriam refrico. Mirum ultro mihi venit lacrimabile carmen, facile tristes succurrunt elegiae, quas ego in laetiorem finem destinaram. Ex earum numero haec est septima, quae epitaphium in se continet, non tam lugubri, quam encomiastica oratione conscripta, propterea que hanc unam hic adnotavi, ut si quid inde solatii sit emanaturum, id primum Tuae Rev. Pat. offeratur.

Epitaphium sanctissimi patris et domini, domini Johannis a Lasko, legati nati regni Poloniae, archiepiscopi et primatis.

Conditus hic Pario recubat sub marmore magnus
   Antistes, gentis gloria Laskoiae, 4)
Cui natura boni sagax effinxerat artus
   Proceros, formam corporis eximiam,
Perplacidos vultus, frontem faciemque rotundam,
   Subrubidas ima parte nitente genas,
Cui mox a teneris coepit fortuna favere
   Unguiculis, puero prospera, larga viro.
Quae quot opeis ipsi quantosve pararit honores
   Nunc bene, si meminit, dicere Roma potest.
Roma etenim, Hesperias dum orator venit in oras,
   Insignem titulis auxerat ipsa suis.

---

1) Rękopis Cesarskiej Biblioteki Publicznej w Petersburgu, F. XVII, 57, fol. 50, z napisem: Josephi Struthii ad praepositum Gnesnensem.

2) Jana Łaskiego, arcybiskupa Gnieznieńskiego.

3) Demostenes, mowa XVIII, rozdział 97: „Śmierć jest kresem życia wszystkich ludzi: choćby się ktoś nawet zamknął w swej komnacie i nie opuszczał jej; dobrzy ludzie wszakże dążyć powinni do wszystkiego co piękne, ożywieni dobrą nadzieją i mężnie znosić, cokolwiek Bóg na nich ześle.“

4) Na marginesie dopisana inna redakcya pierwszych dwóch wierszy:
Hic Pario en recubat magnus sub marmore praesul,
   Olim Laskanae, gloria magnae domus.

Et tu, Buda, illi, dum regna Eoa petisset,
Scis laudem, scis quam nomina magna dares,
Huius erant animi dotes cupidissimus ardor
Virtutis. Superi maxima cura Dei
Ingens, sane ingens studium, iustique, bonique
Perpetuus castae virginitatis amor.
Adde, quod ingenio multo praestantior ipsos
A tergo longe liquerit Aemilios,
Consilio Scauros, factis claros Scipiones,
Lumina, quae Latiis praemicuere locis,
Is prope virenos quater geminaverat annos,
Lustra gerens fasceis quatuor infuleis.
Dum fatale illi filum disrupit iniqua
Atropos et vitam, proh dolor! eripuit.
Quid vero vitam! vixit vivetque perennis
Laus et Johannis gloria Laskoi.

Bona spes nos alit omnes, quicunque in nomen Rev. Pat. Tuae iuravimus. Pollicemur nobis, immo certo credimus, non alium in locum patrui Rev. Pat. Tuae successurum, quam qui illi foret simillimus. Quis vero Tua Pat. illi futurus sit similior? Precor superos omnes, ut et nos voti nostri compotes simus et Tua Rev. Pat. laeta et felix quam diutissime vivat. Datum Loviciae, calendis iuniis 1531.

Josephus Struthius, servus humillimus.

---

67. Filip Melanchton do Andrzeja Krzyckiego, biskupa płockiego. [1]

(O zaburzeniach i niezgodzie religijnej w Niemczech).

27 października 1532.

Etsi humanitatem perspexi antea ex tuis mandatis, quae nobilis adolescens Martinus ad me pertulit, tamen ex his litteris, quas nuper ad me dedisti, mirificam quandam opinionem de tua bonitate concepi, non solum quod plena fuit benevolentiae erga me tuae, quam profecto plurium facio, sed multo magis ex ipso orationis genere, qua nequidem in Italia, harum artium parente atqua altrice, fieri posse quidquam suavius atque elegantius arbitror, nec vero proficisci tale genus orationis potest, nisi ab ingenio pleno suavitatis atque humanitatis. Quantum autem gravitatis ac sapientiae in illa arte est, in qua religionum dissidia deploras! Itaque mihi quidem mitti nihil potuit ad accendendum amore tui animum efficatius his litteris, quae etsi erant perbreves, tamen significationem minime obscuram tuae tum humanitatis, tum sapientiae continebant. Vere enim illud homerici oratoris expressisse mihi visus est παῦρα μὲν ἀρὰ μαλακιζέως. Quod autem post illas litteras, in Augustano itinere datas, nihil postea ad te scripsi, quaedam temporum moestitia haec mihi officia quasi de manibus excussit. Etenim cum ego summa diligentia moderatus essem controversias, tamen adversariorum tanta fuit importunitas, ut hoc bellum instaurarint, in quod ego quodam meo fato incidi. Cum natura, voluntas denique et id genus studiorum, quod unice amo, ab his rixis maxime abhorreant. Quaedam initio vidi, proponi ad pietatem necessaria, quae non sum aspernatus. Non enim valde dissimulo mihi non convenire cum epicureis, qui religionis nihil ad se pertinere putant, ac nunc quidem probem in his nostrorum disputationibus, ex his commentariis, quorum tibi exemplum mitto, intelligere poteris; prudens lector, facile animadvertet me multas controversias praecidere, et hoc unum agere, ut quidam loci, ad pietatem necessarii, fiant illustriores, quibus recte intellectis magna ex parte diudicari hae controversiae possunt. Conor etiam in honorem adducere τὸ ἀξίωμα τῆς ἐκκλησιαστῆς πολιτεῖας; sed tibi, viro prudentissimo, permitto iudicium non solum de ipso scripto, sed etiam de mea voluntate, quam pro tua sapientia facile ex mea oratione cognoscere poteris. Si qui sunt, qui, ut scribis, tragoediam hanc eo agunt, ut evertant rem ecclesiasticam, his ego me aperte profiteor hostem esse. Sed exulcerat negotium crudelitas adversariorum, qui immoderata consilia admitterent; facilius posset et altera pars ad aequitatem deduci. Nolo hic de meo officio disputare, quid in dissensionibus civilibus facere conveniat, quam accidere necesse sit, quemadmodum ille ait, ut ithacos intra muros pectitur et extra: ego vel maxime optarim procul ab his contentionibus abesse. Neque tamen existimo boni viri esse crudelitatem adversariorum vel probare, vel admirari. Si quod aliud habes consilium probabilius, sequar velut oraculum. Multa sunt argumenta, quae significant καταστροφήν huius tumultus in Germania procul abesse, quam etsi, quid de me futurum sit, nescio; tamen arbitror non futurum ex sententia adversariorum. Ideo semper hortatus sum, quantum quidem ego potui, ordinis tui viros ad moderata consilia. Video enim, quantum mali paritura sit haec reipublicae mutatio. Haec ad te simplici animo scripsi, teque rogo, et ut hanc meam loquacitatem boni consulas et me, ad tuam humanitatem ac sapientiam confugientem, complecti et tueri velis. Si quem ostenderis portum, in quem abdere me possim, ad has communes litterulas, quas mediocriter didici docendas aut ornandas, sequar tuam auctoritatem. Bene vale, praesul ornatissime. 6 Kal. Novembres 1532.

---

[1] Rękopis Cesarskiej Biblioteki Publicznej w Petersburgu F. XVII. 57, fol. 76.

68. Erazm z Roterdamu do Jana Łaskiego. 1)

(Przesyła mu nowości o protestantach i o sobie).

Fryburg, 21 marca 1533.

Non dubito, quin fortuna sit aliquando tuis egregiis meritis responsura, sed doleo id tam constanter fieri: aequum erat et sperabam te patruo tuo 2) successurum, de quo tu mihi mira praedicare solebas et fortasse talis fuit in alios, in me tam parcus fuit, ut pro dicato Ambrosio non saltem tribus verbis gratias egerit. Nam pro inscriptionibus nihil ferre praemii, adeo mihi novum non est, ut ne tantillum quidem offendar. Bibliotheca mea iam centum coronatis melior est, quam cum tu emeras. Hoc ne videatur incredibile solus Galenus, quem mihi misit Franciscus Asulanus, hic nudus et crudus vendebatur triginta florenis aureis. Coniicito tu cetera. Quid si te contractus nondum poenitet, ego faciam, quod est boni viri, sed mihi videris eum habere pro derelicto, quod si est, renumerabo tibi ducentos florenos, quos si mavis imputari pro dicato Ambrosio, 3) praedicabo tuam benignitatem et quaeram alium emptorem. Episcopus Viennensis egit mecum de hoc mercatu, sed respondi non esse mihi integrum.

---

1) Rękopis Cesarskiej Biblioteki Publicznej, F, XVII, 57, fol. 56; Dalton, Lasciana, str. 153, robi o nim wzmiankę, tylko fałszywie rozwiązuje datę na 12 kwietnia.

2) Janowi Łaskiemu na arcybiskupstwie Gnieźnieńskiem

3) Ambrosii, episcopi Mediolanensis, Opera, Basileae, 1527, dedykowane arcybiskupowi Janowi Łaskiemu.

Turca feliciter profligatus est; utinam nunquam redeat. Rumor est tractari de componendis rebus inter regem Ferdinandum et Vaivodam. [1] Utinam id fiat tuo quoque commodo. Thomas Morus deposuit cancellarias clitellas cum bona principis gratia. Rex enim magis declaravit affectum suum in Morum adimendo sarcinam, quam imponendo. Illic φιλοπατρίς erat regium munus ei committendo, qui solus in ea insula par esset hic φιλόμωρος, cuius animo indulsit divino, quas ob causas Morus magistratum deposuerit, sed hoc munus vix quisquam gerere potest, ut nusquam a recto pioque deflectat. Exultant evangelici iactantes Morum iure privatum magistratu; ei successisse virum nobilem, qui statim viginti carcere liberavit, quos Morus eo detruserat ob sectas, cui successit, frater est Eduardi Lei, mihi olim amicus, adeo ut in conflictu, quem habui cum Leo, palam a me steterit, nec ullam habet nobilitatem, nisi quod est in iure consultus. Unde apud anglos omnis fere nata est nobilitas; natus est in vico, at Morus Lunduni natus est, quae apud anglos pars est nobilitatis, ex patre purpurato, doctore Britannici iuris, ipse in eo genere viginti doctores superans. Gessit in sua urbe munus honorificum, dein pertractus in aulam, aliquot legationibus dedit sui specimen, ante duodecim annos factus est baro: iam quod ad ingenium, eruditionem et facundiam attinet, nulla est comparatio. Cardinalis Eboracensis [2] metuebat Morum potius, quam amabat et tum, cum sentiret Regis [3] iram implacabilem, denuntiavit non esse nisi unum in Anglia parem illi muneri. Montroius meus scribit illum sic gessisse munus, ut omnes fateantur neminem gessisse unquam dexterius aut maiore cum aequitate.

Evangelici semel atque iterum moliti sunt periculosissimos tumultus in Anglia, quid illic faceret regni iudex, an contra mentem principis et episcoporum addidisset oleum camino? Satis magnum iudicium Moricae levitatis est, quod nullus fuit exustus, decolatus aut suspensus, quod in aliis regionibus multis accidit. Ommitto Lutheri dogmata; sub hac umbra propagatur ac per orbem diffunditur maleficum quoddam errorum genus, quorsum evasurum Deus novit. Quid tales possint, servile bellum et templariorum exemplum docet.

Clementiam principum interpretantur: favorem sectae si detur rimula, toti irrumpant docentque civitates principibus oppedere. Id accidit duci Clivensi in primaria quadam civitate. Ecclesiasten agit dominicanus quidam, qui ante multos annos eximii scurrae specimen insigne dedit. Lutetiae persuasit cuidam famelico typographo se habere colloquia Erasmi ab ibso Erasmo castigata; ibi facit me praefantem Erasmum puerum a Capitone in hebraicis litteris, ac Renano in graecis fuisse recte institutum, a me vero perperam institutum in religione christiana, et omnia colloquia scurriliter conteminarat. Res illico ad me delata est. Hoc ubi sensit, proripuit se Lugdunum; ibi subito factus est mire φιλέρασμος: nunquam non praedicare me. Hoc fuco invenit patronum archidiaconum, a quo tandem profugit, suffuratus trecentos coronatos; similia multis locis designavit et aliquoties solius cucullae praesidio a cruce liberatus est. Cum iam nusquam esset tutus, confugit ad sacram ancoram. Exuit cucullam et factus est praeco evangelicus, nec satis habet docere zwingliana aut lutherana; docet prorsus absurda. Dux scripsit senatui, dimitterent talem ecclesiasten. Responsum est: populum non posse carere suo doctore. Hoc accepi non ex vago rumore, sed ab eo, qui duci est a consiliis. Sed de his nimis iam multa. Opto, ut quam prosperrime valeas. Hic martius pertentavit atque etiamnum pertentat omnes huius corpusculi partes. Reliqua cognosces ex Justo communi amico. Datum Freburgi, 12 calendas apriles anno 1533. Agnoscis opinor manum tui.

---

[1] Jan Zapolya, król węgierski.

[2] Tomasz Wolsey.

[3] Henryk VIII.

69. Erazm z Roterdamu do Jana Łaskiego [1].

(Przesyła nowości, donosi o odebraniu sygnetu).

Fryburg, 5 marca 1534.

Epistola tua multum quaesita noluit venire ad manum. Accepi annulum archiepiscopi[2]) quondam gestamen. Utinam tu in patrui dignitatem successisses. Quod honores simul et opes contemnis, laudo animum philosophicum, sed, ut nunc est saeculum, expedit in sublimi esse, ne suum et canum ludibrio simus expositi. Ut nihil aliud tuae virtutes magnificum aliquod theatrum promerebantur, unde posses quam plurimis prodesse.

De bibliotheca nihil muto. Res erit tui arbitrii. De rebus novis scribere non est tutum, pauca tamen notavi in scheda de meo quoque statu, quam ad Jostum Decium misi, si quis forte cupiet cognoscere. Nam valetudo me cogit et ad paucos et pauca scribere. Optarim res tuas ac tuorum esse in optimo statu. Si quidem hoc mihi amicitia nostra persuadet, et tuam felicitatem, tam meam esse ducam, quam quae maxime est mea, si qua tamen mea est. Quid agant fratres tui, Hieroslaus et Stanislaus, scire cupio. Bene vale, patrone et amice singularis. Friburgi, 5 die martii 1534.

Erasmus Rot. manu tibi non ignota.

Epistola tua, cum diu studiose quaesita non venisset ad manum, tandem aliud quaerenti sponte occurrit, quam per otium relegi non mediocri animi solatio, adeo tota spirat sinceram minimeque fucatam benevolentiam. Quidam praesulum vestratium scripsit ad me Melanchtonem accitum ab ipso in Poloniam, quod satis admiror. Scribit ille quidem minus violenter. Sed a dogmatis lutheranis nusquam culmum latum discedit; est ipse pene, ut ita dixerim, ipso Luthero lutheranior. Haec adieci aliena manu, quod dextram occupasset chiragra.

70. Filip Melanchton do Jana Łaskiego. [3])

(Dziękuje za podarunek i rekomendacyę Anniusza).

Maj, 1534.

S. D. Reddidit mihi Anianus et litteras tuas amantissime scriptas et tuum xenium, quorum utrumque mihi eo fuit iucundissimum, quia iam olim intellexi te, virum praestanti natura ac doctrina praeditum, ad ceteras virtutes, summo viro dignas, etiam adiunxisse eximiam erga litterarum studiosos benevolentiam ac liberalitatem. Nec vero in omni vita quidquam magis expetivi, quam ut mea studia bonis viris ac tui similibus probarentur. Quare benevolentiam mihi tuam magnopere gratulor, tibique gratiam habeo, cum pro munere, tum vero magis pro hoc erga me animo ac honorifico de meis studiis iudicio, quod quidem propter excellentem sapientiam et gravitatem tuam amplissimi viri duco. Quoties sapphirum aspicio, ipse me gemmae color

---

1) Rękopis Cesarskiej Biblioteki Publicznej, F. XVII, 57, fol. 99.

2) Jana Łaskiego.

3) Rękopis Cesarskiej Biblioteki Publicznej, F. XVII. 57, fol. 100.

coelestis admonebit coelestis ingenii ac heroicarum virtutum tuarum. Quanquam non ipsa gemma plus habet venustatis, quam Anianus tuus, cuius ita capior suavitate animi atque orationis, ut nullius in hoc coetu studiosorum consuetudine magis delector, nusquam acquiescam lubentius, quam in dulcissimis illius sermonibus. Huius me non solum oratio, sed etiam mores ipsi de tuis virtutibus saepe admonent; etenim cum intelligam eum disciplina familiae tuae expolitum et ad hanc moderationem in omni officio assuefactum esse, coniecturam inde non levem de tua gravitate atque humanitate capio. Itaque, quod mihi eum commendas, plurimum me tibi debere iudico, quodque talem mihi et amicum et συμφιλόσοφον adiunxisti. Etsi autem ipsius humanitas facile impetrat, ut omnia mea studia ad eum deferam, tamen enitar, ut et tuam commendationem intelligat plurimum auctoritatis apud me habere. Quare nusquam ei officia mea, si quid modo praestare potero, defutura sunt. Ego me meaque studia ita tibi commendo, ut auctoritatem tuam ac iudicium tuum, propter excellentem virtutem ac doctrinam tuam, plurimi fieri a me statuas. Bene ac feliciter vale. Mense Maio anno 1534.

Philippus Melanchton.

---

71. Zygmunt I do Jana Dantyszka. [1]

(Nie wierzy fałszywym wieściom).

Wilno, 1 maja 1534.

Redditae sunt nobis litterae Sinc. Tuae, XXII maii ad nos datae, quibus se nobis Sinc. Tua purgat, quod se apud nos a delatoribus quibusdam insimulari subolfaciat. Verum nos nunquam temere movemur et fidem habemus huiusmodi levibus et vanis rumusculis de iis hominibus, quorum fidem et integritatem cognitam perspectamque habemus. Itaque et de Sinc. Tua non facile locum dederimus delationibus, etiam si quae afferantur, neque temere discedemus a sententia nostra. Multis enim iam rebus et argumentis nobis fides, integritas et virtus Sinc. Tuae probata est, modo Sinc. Tua, in animi sui instituto, quo coepit studio, persistat. Quae bene valeat. Vilnae, calendis Maiis, 1534.

---

72. Petrus Tomicki, episcopus Cracoviensis, Joanni Cochleo, artium et sacrarum litterarum professori.

(Zachęca go do polemiki z protestantami, posyła 20 dukatów).

Kielce, 21 grudnia 1534.

Salutem plurimam. Valde nobis, vir doctissime, gratum accidit munus tuum una cum litteris ad nos missis. Institutum istud tuum contra haereticos gladio verbi Dei pugnandi vehementer probamus atque, ut coeptum cursum teneas, neque in pulcherrimo hoc certaminis genere defatigeris, sed strenuum te semper Christi athletam atque ecclesiae eius praestes propugnatorem, quanquam currentem, non possumus tamen te summo studio non hortari, vel quia privatae tuae laudi favemus et gloriae, vel quod ad publicam id utilitatem vestram pertinere intelligimus, ut quo magis est vobis haec vicina contagio, hoc maioribus eam viribus a vobis repellatis, ne quod est in proverbio, aliquid vobis mali propter vicinum malum eveniat. Nos certe, pro eo atque officium nostrum et cura haec pastoralis exposcit, dabimus pro virili nostra operam, ne quae late per Germaniam pestis vagatur, ea paulatim ad nos serpere et manare incipiat et nostrae fidei commissas oves vicini pecoris contagio laedat. Quo vero facilius possis calcographis sumptum suppeditare, mittimus tibi in praesentia XX aureos hungaricos, plura missuri, nisi plures essent non in patria solum nostra, verum etiam in Italia et Germania, quibus, modo sint doctrinae nomine celebres, benique fafere et eorum necessitates, quoad eius a nobis fieri possit, sublevare consuevimus. Quare ut munus hoc exiguum grato accipias animo, te magnopere hortamus et rogamus, optamusque te bene ac feliciter valere. Datum in oppido Kielce, die 21 decembris anno 1534.

---

[1] Rękopis Cesarskiej Biblioteki Publicznej, F. IV. 150, fol. 62; list zredagowany został przez Marcina Kromera.

(Teki Górskiego, Nr. 2154.)

73. Mikołaj Taszycki odbiera 20 marek.
1534. [1]

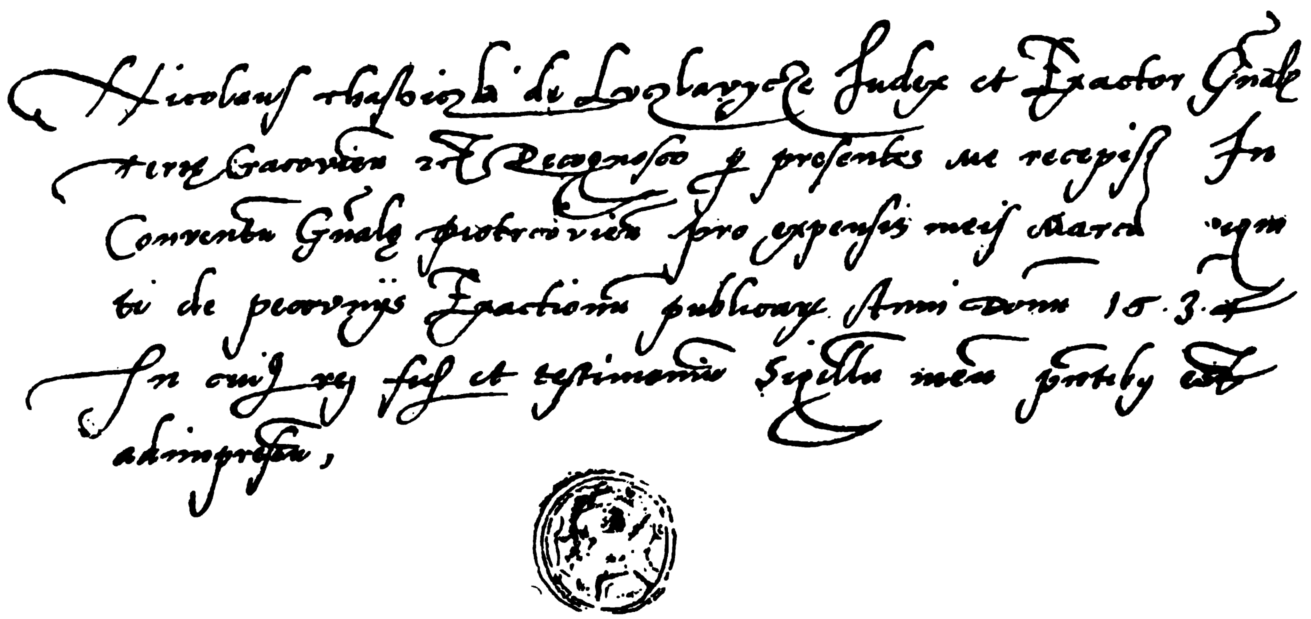

Nicolaus Thashiczki de Luczlavycze Judex et Exactor Gnalis terre Cracovien. etc. Recognosco per presentes me recepisse In Conventum Gnalem Piotrcoviensem pro expensis meis Marcas viginti de pecuniis Exactionum publicarum Anni dni 1534 In cuius rei fidem et testimonium Sigillum meum presentibus est adimpressum,

74. Zygmunt I do Jana Ecka. [2]

(Chwali go za dzieła, dziękuje za wskazówkę co do polaków).

Wilno, 19 stycznia 1535.

Probatur nobis studium atque opera tua, quam collocas in vinea Domini excolenda et a sentibus errorum, quibus nunc isthic tota fere squallet, purganda, qui labor si ex animi sententia tibi succedit, uti scribis, est quod tibi gratulemur. Est item quod maiorem in modum gaudeamus, collabi iam et deficere isthic pernitiosissimas factiones, veram autem pietatem renasci et vires pristinas resumere, nam id vehementer cupimus. Tu perge, ut coepisti, uberrimum laboris tui fructum a Deo Optimo Maximo et a christianis principibus percepturus. Libri, quos latina lingua donatos, ad nos misisti, grati nobis sunt, indicant enim tuam erga nos animi propensionem, quam nos lubentes amplectimur, aliquando etiam re ipsa animi nostri gratitudinem declaraturi. De iis, quos scribis ex nostris subditis Vitembergae vitam degere, nihil certi habemus. Neque tum veremur, ne quid illi novarum rerum in dominiis nostris excitent. Fuerunt enim longe plures, qui hoc idem iam inde ab initio conati sunt, quorum nos conatibus egregie resistimus, et resistimus etiamnum, resistemusque, quoad vixerimus, divino numine adspirante. Tamen aequi bonique facimus admonitionem tuam, inibimusque rationem, qua temerariorum istorum hominum audatiam refrenemus. Vale. Vilnae, 19 ianuarii 1535.

---

[1] Nicolaus Thashiczki de Luczlavycze, iudex et exactor generalis terrae Cracoviensis etc., recognosco per praesentes me recepisse in conventum generalem Piotrcoviensem pro expensis meis marcas viginti de pecuniis exactionum publicarum anni Dni 1534, in cuius rei fidem et testimonium sigillum meum praesentibus est adimpressum. Autograf w Archiwum Izby Skarbowej, dział IV, tom 2, fol. 1882.

[2] Rękopis Cesarskiej Biblioteki Publicznej, F. IV, 150, fol. 135; list ułożony przez Marcina Kromera.

---

74. Zygmunt I do Bernarda Wapowskiego. 1)

(Dziękuje mu za astrologiczny prognostyk).

Wilno, 20 stycznia 1535.

Grata nobis est opera et diligentia tua, quam in conficienda revolutione nativitatis nostrae et ingeniose, et accurate pervestigandis atque explicandis iis, quae nobis ex astris eventura portenduntur, impendisti. Cuius officii tui non erimus immemores suo tempore, rogabimusque, ut tibi gratiam nostram atque beneficentiam, cum nacti erimus occasionem, cumulate testatam faciamus. Vilnae, 20 ianuarii 1535.

---

75. Erazm z Roterdamu do Piotra Tomickiego 2)

(Donosi mu o swej chorobie i przesyła polityczno-religijne nowiny).

Fryburg, 28 lutego 1535.

S. P. Nullum erat argumentum, reverendissime praesul, dignum auribus tuis, volui tamen ante supremum vitae diem testificari me memorem esse eximiae tuae in me pietatis, quam hactenus plurimis officiis declarasti, praesertim cum hominem essem nactus amicum exploratae que fidei, qui non solum litteras commissas fideliter redderet, verumetiam suo sermone multa commemorare posset. Is est Sigismundus Gelenius, vir in utraque litteratura praeclare doctus, qui compluribus annis Frobenianae officinae in castigandis bonis operibus plurimum laboris insumpsit, qui ad nos volente Deo, mox rediturus est. Ex amicorum litteris accepi Tuam Ampl. periculose aegrotasse, sed gratia Christo convaluisse. Mihi accidit, quod solet ei aetati, de qua scribit David, quod amplius iis labor et dolor est. Iam enim, ni fallor, annum septuagesimum praetergressus sum. In potentatibus enim nunquam adeo fui, ut etiam iuvenis corpusculo vitreo fragilique semper fuerim. Nunc autem duplici premor morbo utroque insanabili. Nam, ut aiunt philosophi, senectus morbus est naturalis, cui nulla medicorum ars potest succurrere. Et Lucianus scribit podagram medicis omnibus mandare laqeum. Cum hac autem mihi iam biennium, aut eo amplius gravis est colluctatio

---

1) Rękopis Cesarskiej Biblioteki Publicznej, F. IV. 150, fol. 136; list skoncypowany przez Kromera.

2) Oryginał w tekach Górskiego, № 2211; adres: „Reverendissimo domino Petro, episcopo Cracoviensi, patrono meo unice observando. Cracoviae“.

atque in dies gravior, nec tam podagra est, quam halagra, quae non pedes tantum tentat, sed per omnes corporis artus oberrat. Ceterum hoc anno sub natalem Domini cum solito inclementius me invasit, perque totum ianuarium lecto affixum tenuit, ne adhuc quidem potest me relinquere. Ita subinde ad omnem coeli mutationem incrudescit et maxime spirante borrea, praesertim si turbo ventorum incederit. Habuimus autem hiemem vehementer incommodam, ut hic complures simili malo laborarint, nonnulli etiam perierint, nec spes est hoc corpusculum, et senio, et laboribus fractum, in tantis cruciatibus diu superfuturum. Sic visum est Domino purgare famulum suum inutilem, qui utinam vel sic flagellatum digneretur me in gratiam recipere. Videmus fatalem quandam rerum humanarum mutationem. Dux Wirtenbergensis ex omni ditione, quam nuper sibi vindicavit, missam eiecit, cum Lutherus libello edito insigniter maledico privatam tantum damnarit. In Anglia capitale est pontificem pro ecclesiae principe agnoscere, cum nihil aliud sit, quam romanus episcopus, nec plus habeat auctoritatis Romae, quam quivis alius episcopus in sua ditione. Capitale item est probare matrimonium cum priore regina contractum, quod Clemens VII suo iudicio comprobavit. Ob has causas de capite periclitantur, qui a rege dissentiunt. Adhuc in carcere sunt: vir pius iuxta ac doctus Johannes, episcopus Roffensis, et unicum illud Angliae sidus Thomas Morus, paulo ante eius regni cancellarius. Contra, rex Gallorum subito mutatus mire saevit in sacramentarios, alios exurens, alios ad triremes relegans. At illi vicissim sparsis libellis famosis ferocissime minantur. Iam secta anabaptistarum dictu mirum quam se late sparserit: magnam inferioris Germaniae partem occupavit, praecipue meam Hollandiam. Monasteriensis obsidio nondum soluta est, sed relictis praesidiis curatur, interim ne inclusis pateat exitus. Interim inter aliquot principes electores initum est concilium de opprimenda illorum auducia, quae si impune cesserit, haud dubie actum fuerit de auctoritate principum. Nam ipsi sibi e calceario regem crearunt, quem vocant regem Sion. Quid Caesar reliquique monarchae facturi sint, incertum est. Hic fit magnus militum deletus, partim qui adsint Ferdinando ad occupandam Hungariam, partim qui Caesari ad opprimendam audaciam piratae Barbarosae. Non desunt tamen, qui diversa suspicentur. Habemus novum pontificem ex Alexandro Farnesio Paulum III, virum apprime eruditum, patritium romanum, bonique nominis, ut qui plus 40 annis in cardinalitia dignitate citra famae labem vixerit, verum aetate grandem, quippe septuagenario maiorem. Utinam is posset ad sedandos ecclesiae tumultus aliquid opis offerre: nam velle non dubito. Nos nihil aliud possumus, quam optare meliora. Haec dictavi, quod dextram manum sic occupet chiragra, ut vix calamum potuerim digitis comprehendere. Huic mancipio tuo mandabis, quae voles, nihil non alacriter obituro, quod in ipsius potestate sit situm. Tuam Rev. Ampl. diu nobis incolumem servet Dominus. Datum apud Friburgum Brisgoiae, pridie calendas Martias anno MDXXXV.

Ignosces quod aliena manu scripserim, nam dextram sic occupavit chiragra, ut ne subscribere quidem potuerim. Pro subscriptione iussi affigi terminum. Quod ab ammanuensi quoque indiligenter scripta est, in causa fuit tabellionis festinatio, per quem non vacabat denuo scribere.

L. S.

77. Edictum de non imprimendis libris iuris Maidemburgensis ad decennium.[1]

Wilno, 20 kwietnia 1535.

Nemini obscurum est, quam squalidum, quamque spinosum et perplexum sit ius Maidemburgense sive Saxonicum in latinam linguam translatum, in quod vulgi manibus teritur, ita ut Delio, quod dicitur, natatore opus habeat. Unde non parum incommodi atque difficultatis passim in iure dicendo in civitatibus regni nostri, quae pleraeque omnes hoc iure utuntur, emergit. Id animadvertens famatus Nicolaus de Lwowek, bonarum disciplinarum magister, civis et scriba civitatis Craceviensis, cum eum laborem sibi ultro publicae utilitatis causa desumpsisset, ut id ius denuo latina lingua donaret et in lucem ederet, veritus, ne sumptum, quem in eam rem faceret, pariter cum opera perderet, atque alius quispiam ex ipsius incommodo suum commodum compararet, petivit a nobis etiam atque etiam, ut sibi ea de re privilegio nostro caveremus. Nos itaque, perpendentes hanc eius petitionem aequitati consonam esse, quod consentaneum sit eum, qui de republica bene mereri studeat, si nihil fructus ferat, certe nihil incommodi ex ea re capere, edicimus et mandamus iterum atque iterum, ne quis in dominiis nostris istos ipsos libros ab eo versos, nempe „Speculum Saxonum“ et alterum, qui illi adiunctus est, usque ad decennium typis excudere ausit, sub poena librorum amissionis et ducentarum marcarum numeri et numismatis polonici citra omnem tergiversationem persolvenda. Vilnae, 20 aprilis 1535.

78. Magistro Nicolao de Lwowek, civi et notario Cracoviensi (Petrus Tomicki, episcopus Cracoviensis).

(Donosi, że się wystarał dla niego o przywilej).

Kielce, w kwietniu 1535.

Egregie et famate domine, amice noster dilecte. Meminimus vos a nobis petere, paulo antequam curandae valetudinis nostrae causa in hanc nos quietem recepissemus, ut cum laborem coepissetis gravem quidem illum, sed nostris hominibus imprimis utilem futurum, vertendi e germana lingua in latinam „Speculum Saxonum“ et alium quendam librum vel „Veichpild“, impetraremus a Regia Mte diploma sive privilegium, quo sanciretur, ne quisquam alius imprimere in Polonia aut alibi impressos eosdem libros vendere auderet, ne et oleum vobis et opera periisse videretur. Nos, huius petitionis vestrae memores, scripsimus ea de re ad Mtem Regiam et, quod voluimus, optatum tulimus; non omnino ex sententia nostra diploma conscriptum est, sed si magnopere id necessarium videbitur, facile sarciri poterit, quod scribae incuria est omissum, vos interea hanc nostram gratificandi voluntatem grato animo accipite, bonique consulite et bene valete. 1535.

(Teki Górskiego, № 2225).

79. Decyusz kwituje z odbioru 4000 złp.

Kraków, 12 maja 1535.

Justus L. Decius, Regiae Mtis secretarius, fateor, quia in effectu percepi a mag. dño Spitek de Tharnow, castellano Radomiensi et regni Poloniae thesaurario, per manus ven. dñi baccalaurei fl. 4000 per 30 grossos computando, quos mihi in paratis apud dñum Jostum Schilling solvit pro aliis 4000, quos ego per fratrem meum paulo ante mag. dño Andreae de Gorcka comiti et castellano Calissiensi, Thoruniae pro eodem mag. dño thesaurario exsolvi, de quibus eosdem, quibus interest, praesentibus quitto. Actum Cracoviae die 12 maii 1535.

---

[1] Tekst ułożony przez Marcina Kromera; rękopis Cesarskiej Biblioteki Publicznej, F. IV. 150, fol. 185.

L. S.

---

80. Litterae Johannis Łaski, praepositi Gnesnensis, ad Capitulum.

(Poleca im Stanisława z Szadku).

Kraków, 9 czerwca 1535.

Rev. ac ven. dñi, amici et confratres observantissimi. Iąm dudum commendaram dño Czaszynski scholastico hunc hon. dñum Stanislaum Schadkoviensem, artium magistrum, quantum intellexi, satis doctum et bonis moribus, ut par est, praeditum. Nunc etiam et Vris quoque Rev. ac Ven. Dom^{bus} volui eundem commendare, praesertim quoniam ex quibusdam cognitum habeam esse nunc isthic ludi litterarii magistrum aeque minus in officio ac instituendis pueris diligentem. Itaque, cum nunc isthuc praedictus dñus magister proficiscatur, Vras Rev. ac Ven. Dom^{nes} singulatim quemlibet diligenter rogo, ut eum etiam mea causa apud se commendatum habere, benignoque ac gratioso prosequi favore velint. Ego vero id Vris Dom^{bus} ac unicuique singulatim omni gratitudinis ac officiorum genere rependere semper studebo. Interim cupio Vras Rev. ac Ven. Dom^{nes} diutissime felices et incolumes valere. Cracoviae, 9 huius mensis iunii, anno Dñi 1535.

(Ces. Bibl. Publ., Mss. F. XVII. 59, fol. 235).

---

81. Philippo Melanchtono Johannes Łaski.

(Poleca mu swoich przyjaciół).

(Kraków), 31 sierpnia 1535.

S. D. Scio te, vir amplissime, pro tua gravitate et sapientia vera pompae istius ornamenta dicere homines doctos et virtute praestantes. Comitantur autem Marchionem [1]) viri tres eximia doctrina et virtute praediti: dñus Johannes Carion, mathematicus et medicinae doctor, Franciscus iurisconsultus et Georgius Sabinus poëta. Hi, cum incensi essent studio tui videndi ac salutandi, propter admirationem tuae excellentis virtutis, me rogarunt, ut sibi litteras ad te darem; ego, cum arbitrarer tibi horum officium aut studium non ingratum fore, libenter ipsis morem gessi, delectabere enim, ut spero, ipsorum ingeniis et doctrina. Quare te rogo, vir amplissime, ut hos hospites comiter excipias. Si tecum est Petrus, testem habent gravissimum suae virtutis. Anianus unice delectabatur Francisci ingenio et suavitate. Commendo igitur tibi hos hospites, qui non ambitionis, sed tantum admiratione virtutis tuae ducuntur et se in amicitiam insinuare tuam cupiant. Me quoque tibi commendo summa cum observantia. Bene et feliciter vale. Pridie Kal. Augusti 1535.

---

[1]) Joachim II, margrabia Brandenburski, ożeniony z Jadwigą, córką Zygmunta I.

(Cos. Bibl. Publ., Mss. F. XVII. 57, fol. 130).

82. Oratio genialis in thalamo habita per rev. dnum Andream Cricium, episcopum Plocensem, inter nuptiales ceremonias serenissimae dominae Hedvigis, regiae filiae.

Kraków, 1—9 września 1535.

Nemini mirum videri debet, illme princeps, quod et Illma Dom. Vra, posthabito funebrali luctu desideratissimi parentis, tanto apparatu huc venerit et Sacra Mtas Regia intermissis summis et arduis bellorum suorum negotiis ad excipiendam Illam celerius omnium opinione accurrerit, si enim iuxta Apostolum honorabile est ab omnibus connubium, si magnum eiusdem testimonio sacramentum, propter quod deserendi sunt homini pater et mater et adherendum uxori suae, si privatorum hominum nuptiae tanta ceremonia, tanta pompa, tanta frequentia et gaudio celebrari soleant, quanto nulla alia festa, nulli ludi, nulla spectacula, nulli denique humani actus celebrantur: quanto iustius, decentius, alacrius haec ab omnibus fieri, omniaque his posthaberi convenit in nuptiis principum, quae praeter communem naturae et legis rationem, praeter privatum huius societatis affectum, etiam maxime publica omnium salute et utilitate conficiuntur.

Cum enim nullum sit in terris vinculum, nullus nexus, nulla coniunctio certior, arctior et stabilior matrimonii affinitate, si quidem alia foedera, aliae societates, per homines initae, facile rursus per homines resolvuntur, quos vero Deus coniungit, homo non separat. Coniunctione autem principum nihil publicis privatisque rebus salubrius, quemadmodum contra discordia ipsorum nihil perniciosius, non immerito actus iste, per quem potissime principes coniunguntur, et rebus omnibus praeponi et publica laetitia, publicis votis, publicaque et summa omnium celebritate peragi debet.

Et quia maiores Mtis Suae Regiae hanc dignam optimis principibus rationem semper habuerunt, ut cum in omnibus aliis rebus et actibus suis, tum in contrahendis matrimoniis, omnia cumprimis ad publica commoda spectarent, hinc tot affinitates cum ill^{mis} Germaniae principibus et nominatim cum inclita domo Brandenburgensi dudum contractae, non solum quod haec clarissima natio vicina sit, sed etiam quod imperii maiestate et sua amplitudine sit potentissima.

Mtas Sua Regia eadem ratione, eodemque maiorum suorum exemplo collocatam in matrimonium ser^{mam} filiam suam primogenitam prae ceteris sibi Ill^{mam} Dom. Vram generum delegit, quod eam coniunctionem non dubitet Mtas Sua non solum privatis publicisque suis communiumque subditorum rebus, sed etiam universae reipublicae christianae maxime profuturam. Nam ut in praesens taceam huius ser^{mae} domus regiae excellentiam, huiusque regni amplitudinem et potentiam, quae vel hinc cognosci potest, quod solis viribus suis sustinet assidue et arcet ab aliis vicinis regionibus christianis tot moles infidelium et scismaticorum, quarum unaquaeque seorsum maximo cuique regno sufficeret, ut item taceam, cum aliorum regum et principum huius regni, tum huius Mtis Regiae clarissima gesta et victorias, quae universo nota sunt orbi. Nemo etiam ignorat, quanta domus Ill^{mae} Dom. Vrae emineat dignitate, quo nomine, qua laude, qua denique auctoritate ill^{mus} eius parens in universa pollebat Germania, quanta prudentia, quanta fide et constantia se gesserat, cum in rebus aliis, tum in moderna funestissima religionis tempestate, quae quidem religio cum illic in multis aliis Germaniae principatibus et urbibus naufragium passa sit, eam tamen hactenus Eius Illma Domtio non solum in ditione et dominiis suis integram illibatamque servavit, sed etiam in publicis conventibus sapientissimis consiliis et responsionibus suis defendit.

Noverat enim Eius Illma Domtio, quod una est religio, quae nos a feris discernit, una, qua Dei Opt. Max. cultus, qua fides et iusiurandum omnium vinculum, qua leges, qua ordines, qua denique politiae, rerumque humanarum rationes consistunt et veluti freno quodam diriguntur. Proinde non alia magis causa monet sapiens: non transgrediendos fines antiquos a patribus positos, quod institutis maiorum et religione turbata turbari et confundi necesse sit universa.

Mtas Sua Regia, quae et ipsa cum omnibus aliis regiis virtutibus gestisque insignibus, tum etiam pietate et religione toti orbi clarissima est, his laudibus parentis Illmae Dom Vrae adducta et sperans, quod in his Vra Illma Dom. eius vestigis sequi curabit, eamque spem Mtis Suae confirmat egregia indoles, egregiae corporis et animi dotes Illmae Dom. Vrae ac in omnibus rebus principe dignis studium et disciplina. Tradit illi, quod felix faustumque sit, ipsam filiam suam charissimam et regiam prolem, ita regiis dotibus, regiisque et sanctissimis moribus praeditam et institutam, et cum illam tradit, tradit se quoque, cuius sanguis est, tradit sermum filium suum, tradit amorem et benevolentiam utriusque perpetuam, tradit denique regnum, dominia et omnes facultates suas ad omnia coniunctionis et affinitatis officia semper praestanda. Tradit autem illam non in servitutem et famulatum, sed in eam societatem, in eam coniunctionem, qua, ut dixi, nihil in terris arctius, coniunctiusque reperiri potest. Quae enim arctior societas, quam duos esse in carne una et cum teste Apostolo, nemo carnem suam odio habet, nemo despicit: postulat Mtas Sua Regia, ut Illma Dom. Vra, habita ratione huius tantae unionis et vinculi coniugalis, tantaeque Mtis Suae in se benevolentiae, primum ipsam illmam coniugem suam ita servet et foveat, ut generis eius sublimitas virtutesque et egregii ipsius mores exposcunt.

Deinde, ut habito hoc tanto apud se coniunctionis et benevolentiae Mtis Suae pignore, vicissim erga Mtem Suam Regiam et sermum eius filium ac totam domum regiam Mtis Suae, denique erga regnum et dominia Mtum Suarum eam benevolentiam eam fidem et officia exhibeat, quae ab optimo principe, optimoque affine praestari convenit. Sic enim et publicis privatisque rebus quam optime consulet et debito affinitatis conceptaeque omnium de se exspectationi satisfaciet.

Quod reliquum est, precamur nos universi, ut illmum hoc connubium Deus Opt. Max. fortunet et promoveat, non solum ad mutuum solatium, mutuamque Vestrarum Celsitudinum propagationem, sed etiam ad huius regni et communium dominiorum totiusque reipublicae christianae salutem et incrementum.

(Teki Górskiego, № 2232).

83. Donatio bonorum infrascriptorum per Nicolaum Bogusch Petro Gorinski facta.

Kraków, 30 września 1535.

Sigismundus etc. significamus etc., quomodo comparens personaliter coram nobis gen. Nicolaus Bogusch, aulicus noster et rev. in Christo patris dni Petri, episcopi Cracoviensis, marschalcus, haeres bonorum seu villae Morel in districtu Livensi sitae, sanus mente et corpore exsistens, fretusque amicorum suorum salubri consilio, libere recognovit...... quia gen. Petro Gorinski, tribuno et capitaneo nostro Cziechanoviensi, ob eius nimiam familiaritatem, erga se aliquoties exhibitam, et bonam conservationem villam suam praefatam seu bona Jaworek, quae paulo ante apud eundem emerat, dedit, donavit, resignavit et inscripsit... Datum Cracoviae, feria quinta proxima post festum s. Michaelis Archangeli anno Dñi 1535, regni nostri anno 29.

Relatio rev. in Christo patris dñi Petri Thomicii, episcopi Cracoviensis et regni Poloniae vicecancellarii.

(Metr. reg., vol. 50, fol. 40).

84. Litterae, quibus declarat Regia Maiestas omnes civitates et oppida regni uti debere iure saxonico, per magistrum Nicolaum, de Lwowek in latinum sermonem traducto.

Kraków, 2 października 1535.

Sigismundus etc. manifestum facimus tenore praesentium universis, quia attendentes perplexitatem iuris theutonici Magdemburgensis, cui civitates regni nostri omnes subiectae sunt, quodque iuris illius notitia apud paucos fuerit, cum tamen ab omnibus sciri et intelligi debeat, idque non alia de causa, quam quod lingua theutonica ius illud conscriptum et editum habeatur, nec tamen omnino tanquam sermone externo confectum ab omnibus intelligi potuit. Accessit et aliud, quod ex negligentia forsan interpretum et calcographorum adeo nodosum et spinosum effectum sit ita, ut explananatore et interprete semper indigeat, exindeque non parum incommodi atque difficultatis passim in iure dicendo in civitatibus regni emerserat. Quare ex antiquo decreveramus aliquos viros idoneos ad id per senatum totius regni deputandos esse, qui provinciam illam eiusdemque iuris civilis traducendi subirent, iusque illud, mendis primum omnium purgatum, in linguam vernaculam polonam aut latinam, quae proxime communior est, verterent. Et quia consules Cracovienses, qui et principatum inter alias regni civitates obtinent, hanc eandem curam ultro acceptarunt, subdelegantes onus illud secretario suo nobili ac egregio viro Nicolao Jaskiero, cum et aliarum bonarum artium, tum et iuris illius civilis perito. Qui quidem aggregatis vetustissimis iuris praenotati in ipsa urbe nostra Cracoviensi exemplaribus, plerisque etiam ab ipsa Maydeburgo antiquis conquisitis codicibus, utilitati studens publicae, de consilio consulatus civitatis illius hoc onus transferendi praedictum ius provinciale Saxonicum, quod „speculum Saxonum" nuncupatur, tum et municipale Maydeburgense, „weychbild" vulgo appellatur, pari modo edendo, non gravatim suscepit, repurgatis omnibus, quae vel oblivione vetustatis, vel calcographorum iniuria attritta sunt, ad vetustioraque originalia conferendo, tum et loca glossarum, ut in plurimum corrupta et vitiata, ad fontes legum, ad quas in defectu ius Saxonicum recursum habet, adaptando et conformando, sed et concordantias solennes iuris utriusque, tam provincialis Saxonici, quam municipalis Maydeburgensis adaptando, apposito insuper promptuario iuris utriusque civilis unicuique multum necessario. Quae qui omnia et singula praemissa praefati consules Cracovienses ac nonnulli alii iuris illius ac linguae utriusque, tam latinae, quam theutonicae periti, examine illorum prius rite et legitime facto, translationem iuris praenotati ex germanico in latinum factam, simulque et ad loca originalia legum applicationem veram et genuinam esse unanimiter testati sunt. Quare opus illud iuris Saxonici provincialis, tum et municipalis Maydeburgensis, per praenotatum egregium Nicolaum Jaskierum testimonio iuris illius peritorum, senatusque nostri ac consulum Cracoviensium, tum etiam aliorum, linguam latinam et theutonicam exquisitissime calentium, sincere ex sermone germanico in latinum fideliter ac diligenter versum, acceptantes ac singularem industriam et dexteritatem praefati Nicolai Jaskieri in eodem opere traducendo et concinnando commendantes, cum consensu consilioque consiliariorum nostrorum approbandum et confirmandum duximus, approbamusque et confirmamus in omnibus articulis, clausulis, punctis et paragraphis per praesentes, decernentes omnes et singulos officiales et iuris illius iudices et praefectos ac cives, oppidanos et villarum incolas, in iure Maydeburgensi in regno et dominiis nostris ubilibet locatos, in omnibus eorum causis iudiciariis non alio, quam eo ipso iure, per praefatum Nicolaum Jaskierum, de consilio consulum Cracoviensium, ex sermone germanico in latinum translato, cuius volumen seu exemplar ad perpetuam memoriam in charta pecorina excussum in thesauro nostro repositum est, uti debere perpetuis temporibus. Harum ect. Datum Cracoviae, sabbato proximo post festum s. Michaelis Archangeli anno Dñi 1535, regni nostri anno 29.

Relatio rev. in Christo patris dñi Petri Tomicki, episcopi Cracoviensis et regni Poloniae vicecancellarii.

(Metr. reg., vol. 50, fol. 48).

85. Piotr Goryński nominowany namiestnikiem królewskim na Mazowszu.

Wilno, 10 listopada 1535.

Sigismundus ect. universis et singulis castellanis, capitaneis, iudicibus, subiudicibus, aliisque officialibus, nobilibus, terrigenis et incolis quibuslibet, in toto ducatu Masoviae consistentibus, tenore praesentium significamus, quia mag. Petrum Gorinski, palatinum Masoviae, sincere nobis dilectum, in vicesgerentem nostrum in ducatu Masoviae creavimus et constituimus, prout creamus et constituimus praesentium per tenorem, dando et concedendo, prout damus et concedimus, eidem plenam et omnimodam facultatem iudicia solita in praefato ducatu exercendi et omnia alia agendi et faciendi, quaecunque anteressores sui palatini et vicesgerentes in eodem ducatu ex concessione nostra agere potuerunt et soliti sunt. Quocirca vobis omnibus et singulis supradictis mandamus, ita habere volentes, quatenus praefatum palatinum pro nostro vicesgerente habendum, illi in omnibus ad officium haec spectantibus oboediatis. Secus facere non ausuri pro gratia nostra. Datum Vilnae, 10 novembris anno Dñi 1533, regni nostri anno 29.

Relatio rev. in Christo patris dñi Johannis Chojenski, episcopi Praemisliensis et nominati Plocensis.

(Metr. reg., vol. 51, fol. 143).

86. Donatio coadiutoriae ad episcopatum Varmiensem rev. domino Johanni, episcopo Culmensi, facta [1]).

Wilno, 1 sierpnia 1536.

Sigismundus etc. significamus etc., quoniam rev. in Christo pater dñus Mauritius, episcopus Varmiensis, iam altera vice nobis significavit se compellentibus crebris aegritudinibus corporis sui ad regimen et administrationem ecclesiae et episcopatus sui coadiutore opus habere, nobisque iam declaravit rev. in Christo patrem dñum Johannem, episcopum Culmensem, quem, si nostra accesserit voluntas, in coadiutorem perpetuum sibi defuncto in episcopatu Varmiensi successurum, cooptare et assumere cupiat: nos ne necessario desiderio ipsius amplius, quam par est, refragemur, perspectam habentes prudentiam, doctrinam et insignes virtutes ipsius episcopi Culmensis nobis etiam ob explorata in nos et regnum nostrum studia et cum laude exactas functiones plurimum grati, praesentibus litteris nostris, ut in coadiutorem perpetuum, ut praedictum est, assumi et assumenti legitimae succedere possit, nostra regia accedente voluntate et promissione, consentimus. Quamvis vero haec coadiutoriae assumptio, de nostro et ven. capituli Varmiensis consensu facta, pactis, quae nobis cum ipso capitulo supra episcoporum electionibus intercedunt, nequaquam obviet: tamen quoniam id a quibusdam scrupulosis in dubium verti posset, praesenti nostro regio decreto declaramus, cavemus atque statuimus hanc coadiutoris assumptionem ac illi connexam succedendi facultatem futuris electionibus et pactis propterea initis praeiudicare aut interruptionis seu discessionis praetextum aliquem afferre non debere, nec posse, quin ipsa pacta, prout retro citroque suscepta et sigillata sunt, in sua firmitate integra, salva atque inconvulsa permaneant semper, quod nos quoque pro nobis et successoribus nostris regibus ita observaturos pollicemur per praesentes nostras litteras. Quibus in fidem praemissorum sigillum nostrum, quo in praesens utimur, iussimus appendi cum manus nostrae propriae subscriptione. Datum Vilnae, 1 augusti anno Dñi 1536, regni nostri anno 30.

---

[1]) Metr. reg., vol. 52, fol. 26; Maurycy Ferber, biskup warmiński; Jan Dantyszek, biskup chełmiński.

Sigismundus Rex spt.

87. Privilegium Marco Scharffenberg concessum.

Wilno, 24 sierpnia 1536.

Sigismundus etc. universis et singulis cuiusvis ordinis et conditionis hominibus testatum facimus, cum Marcus Scharffenberger, bibliopola Cracoviensis, librum, cui titulus est: „Regimen sanitatis“ Johannis Cop e latina, theutonica et bohemica lingua in vernaculam nostram magno labore et industria magnisque sumptibus et impendiis vertendum curaverit, et publicae hominum utilitati consulturus aeneis formulis excudere velit, ne a quoquam ipsi fructus eius rei praeripiatur, neve res eius familiaris ex ea re detrimenti aliquid capiat, facimus ei quidem potestatem huius libri excudendi, reliquis vero typographis et bibliopolis edicimus, nec ubi in ditionibus nostris excudere aliud aliunde importare sine permissu ipsius intra sex annos ausint. Quod si quis intra id tempus, hoc privilegio nostro neglecto, librum illum excuderit, vel aliunde importatum venalem habuerit, eum centum marcis et omnibus insuper exemplaribus mulctari omnino volumus. Quae mulcta fisco nostro pendi debebit. Quocirca mandamus omnibus, quavis dignitate, honore atque magistratu fungentibus, ad quos iudicium eius rei atque exsecutio pertinet, ut supradicto Marco bibliopolae privilegium hoc nostrum ratum et firmum esse iubeant, atque omnibus, qui ei adversati fuerint, sine procrastinatione, quam sanximus, mulctam irrogent. Id quo testatius sit, diploma hoc annulo nostro, quo hic nunc utimur, consignavimus. Vilnae, 24 augusti anno Dñi 1536, regni nostri anno 30.

Relatio rev. in Christo patris dñi Johannis Choienski, episcopi Plocensis.

(Metr. reg., vol. 52, fol. 39.)

88. Privilegium absentiae a collegio Cracoviensi.

Wilno, 30 sierpnia 1536.

Significamus hisce litteris nostris, universis quorum interest, probari nobis studium atque desiderium hon. Bartholomaei Regiopontani, ingenuarum disciplinarum magistri et collegae Minoris collegii Cracoviensis, ad Italiam augendae et confirmandae doctrinae causa proficisci cupientis. Itaque fecimus atque adeo hisce facimus ei potestatem, ut absque damno et incommodo suo duos annos a collegio atque academia Cracoviensi eam ob rem abesse possit, censusque et redditus, quos ex collegiatura sua habet, per id spatium integros, perinde ac si adesset, accipiat, modo ut ad lectiones et alia onera, quibus ferendis rationem eiusdem collegiaturae obnoxius est, vicaria idonei alicuius magistri utatur opera. Quocirca mandamus vobis venerabilibus rectori, doctoribus et magistris litterariae reipublicae Cracoviensis, ut eidem magistro Bartholomaeo gratiam et privilegium hoc nostrum ratum et firmum esse velitis et munera sua per vicarium obire, et census fructusque accipere eum absentem biennii spatio sinatis, non impediente constitutione academiae vestrae, quae est de absentibus doctoribus et magistris, qua eum in praesens exemptum volumus, harum litterarum testimonio, quae sigillo nostro annulari, quo nunc hic utimur, consignatae sunt. Datum Vilnae, 30 augusti 1536.

(Metr. reg., vol. 52, fol. 8).

89. Dialogus adversus Neminis auctorem, qui cum videri nollet illius fuisse auctor, Pasquillum eius auctorem faciebat. [1]

Interlocutores: Pasquillus, Morforius.

Mor. Quid agis, Pasquille? Nunc tibi declarandum est, quantum industria consilioque valeas. *Pas.* Est aliquid novae rei? *Mor.* Sane quidem. *Pas.* Dignum, quod sciam. *Mor.* Immo vero et necessarium, de nostro enim luditur corio. *Pas.* Quid hoc rei est? *Mor.* Vidistine dialogum quendam sub Neminis et Reipublicae pridem editum nomine? *Pas.* Vetus est, quin et alterum quoque vidi, in quo pari artificio adiectus est et Omnis. *Mor.* De priore loquor, qui nunc tantam nobis, ut audio, conflavit invidiam, propterea quod tum quidam illum esse affirmant, ut non defuerint, qui scriptis in hoc carminibus quibusdam, rem siquidem nostris exiisset auspiciis, fustuario dignam esse iudicarent. *Pas.* Audivi, sed me nihil ea res, ut verum fatear, movit, neque enim adeo stupidos hic homines esse video, ut non, ut e plumis ipsis aviculam istam agnoscant, nisi quod dissimulandum id aliquousque putarunt esse quidam, ne nondum edito auctoris praesertim nomine non tam respondisse homini, quam maioris interim mali occasionem quaesiisse viderentur, alioqui et auctorem horum omnium probe se iam nosse plerique mihi communicarunt, et nostri illum fatentur vehementer esse dissimilem. *Mor.* Quisnam ille est? *Pas.* Poetam esse aiunt, quem pueri simul ac puellae marem esse clamitant, adolescentes contra feminam esse contendunt. *Mor.* Quid ais? *Pas.* Narrata refero. *Mor.* Quin potius nomen ipsum profers? *Pas.* Praestat adhuc celari aliquandiu. *Mor.* Quam ob causam? *Pas.* Ut se ipsemet tandem attactus prodat, sitque, cui non iam solus ego, sed plerique etiam alii ex professo demum respondeant. *Mor.* Lapidi dixeris. *Pas.* Admove aurem igitur. *Mor.* Etiam utranque, si velis. *Pas.....* *Mor.* Quid ego audio! *Pas.* Is, ut ingeniosus haberi cupit, ita indecorum id sibi quodammodo esse putavit, si tanto iam tempore nihil se dignum scriberet, expertusque iam pluries, sibi, quae sub alieno scribebat nomine, non perinde ac volebat feliciter exiisse; ad extremum putavit se ea nominis ambiguitate, in utram partem vellet, pro arbitrio uti posse, ut quae sub Neminis, qui nusquam adest, persona diceret, quantumvis ea essent mordacia ac famam multorum alioqui inculpatissimam denigrarant, causari tamen posset se non dixisse et, quae affirmaret, crederetur impugnare voluisse; nunc vero, ut se in quandam nihilominus invidiam atque eius rei suspitionem venisse vidit, etiam si hoc nomine sibi intra se ipse placeat, ne quid tamen a sua modestia alienum egisse videri possit, mea praetexit suis, culpamque in me omnem transfundere conatur, quasi vero magni res sit negotii subsultantem hanc corniculam atque ab Aesopica quidem illa diversam, sed hoc minus ferendam, quo magis dissimilem agnoscere, quae non aliena pro suis, quae risum moveant, spectatoribus, sed sua pro alienis in fraudem ac contumeliam multorum ostentari venditarique soleat. *Mor.* Non omnibus id datum esse arbitror, et proinde te hic minime mutum esse oportuit, nisi si te quoque iam terret magni illa nominis umbra. *Pas.* Umbras nihil moror, qui tuendae libertatis meae studio et nares et manus amisi; sed quoniam audiveram esse quosdam, qui adversus ipsum nonnihil etiam adornarent, volui ego me paulisper adhuc continere, usque dum saltem alia rursum haberentur comitia, ut si quid aliquis illi interea forte respondisset, ego prius videre possem, quam secum in arenam descenderem. *Mor.* Sane, cum nemine in arenam descendere est nihil agere. *Pas.* Tanto minus igitur erit invidiae, si quae in Neminem dicentur a nobis, nihil ad quenquam omnino pertineant, nedum ut offendant quenquam, nisi si conscius sui quispiam in se dictum putet. *Mor.* Recte, sed qui efficere id possis, ut tibi fides habeatur adversus multa multorum de nominis fide, probitate, modestia, denique et sanctitate ipsa testimonia. *Pas.* Illa equidem, tantum abest, ut nobis obesse possint; ut si vicissim cum ipso rhetoricemur, hoc meliorem procul dubio causam habituri simus, quo plura pro se ille gravioraque testimonia adducat. *Mor.* Novum certandi genus. *Pas.* Congere, si quae succurrunt, in laudem Neminis. *Mor.* Longum esset persequi omnia. *Pas.* Delige igitur, quae velis, aut quae in eo genere nobis maxime obfutura esse credis. *Mor.* Ego vero te in causa hac nostrum utrinque communiter iuvare malim potius, quam tecum pro eo certare, qui ita sit praesertim male de nobis meritus. *Pas.* Vehementer adiuveris, si quam plurima adferas. *Mor.* Faciam, quod iubes; igitur atque ab eo primum ordiar, quod alibi Nemo ipse Omni secum certanti obiicit. *Pas.* Exspecto. *Mor.* Nemo, quod bonum est, loquitur; Nemo rem nunc, tranquillitatemque publicam amat, curatve. *Pas.* Perge. *Mor.* Neminem diligit Deus, Nemo enim bonus, Nemo verax, Nemo purus. *Pas.* Estne aliud? *Mor.* Haec ad praesens sufficiant, quibus ubi fidem abrogaveris, de reliquis posthac facile omnes coniecturam faciemus. *Pas.* Age vero Neminem tu, qui, quod bonum est, loquatur, Neminem rei ac tranquillitatis publicae studiosum, praeterea Neminem gratum superis. Neminem bonum, veracem ac purum auctorem horum fuisse dixeris, quae sub eius illic dicuntur nomine. *Mor.* Quidni? Cum ipsemet ad eum se magna ex parte tueatur modum. *Pas.* At vero, si verborum sententiam sequi volumus, hoc perinde sonat, ac si dicas eum, qui illa edidit, quamcunque licet personam induerit, hominem esse tamen maledicum, reique ac tranquillitatis publicae osorem, ad haec invisum Deo, denique improbum, mendacem ac impurum, nisi si credamus aliquid illum dicere omnino potuisse, qui, neque exstiterit unquam, et quidquid illi tribuas, id totum adimas omnibus. *Mor.* Poëtice fortassis. *Pas.*

---

[1] Jest to odpowiedź na dyalogi Krzyckiego; do tej sprawy odnosi się i następny dokument. Wyjęta jest z rękopisu Cesarskiej Biblioteki Publicznej w Petersburgu, F. XVII. 57, fol. 150.

Mitte poëtas, ubi de republica agitur, in qua adeo non esse ferendos, putavit Plato, auctor sane gravissimus, ut ne principi quidem ipsorum Homero locum in illa ullum reliquerit, non ignarus, opinor, plurimum inde malorum in quavis republica oriri posse, si poëtica haec omnia sibi in omnes permittendi fingendique licentia, male praesertim feriatis ingeniis concederetur, quorum, ut nunc ubique sunt omnia, ita maxime hanc legem mea quidem sententia servari oportuit. *Mor.* Audio. *Pas.* Quid vero de eo sentias, qui in ea praesertim republica, quae, inter medios undiquaque hostes constituta, non opibus equidem ullis, neque tanta item ulla sui magnitudine, quanta ad reprimendos tot tantosque hostes sufficere simul posset, sed sola ordinum suorum concordia, soloque virtutis studio salutem dignitatemque non sine magna ubique laude retinuit hactenus; ipse nullius rei iam egens, neque ulla provocatus iniuria, sed ex mera cordis, ut dici solet, abundantia, cum in principum ipsorum, tum vero in omnium etiam regni ordinum dedecus summum atque iniuriam, ita sit ficto huiusmodi nomine pro sua abusus libidine, ut ad maledicendum conductus, plura quidem confingere potuisset, graviora recte non potuisset. *Mor.* Facilis coniectura, sed quam vereor, ne in nos detorquere ipse conetur, nisi eam nos a nobis et quidem diligenter depellamus. *Pas.* Atque hoc ipsum hic ago nimirum, ut omnes intelligant personatum hunc Neminem a nostris omnibus tum consiliis, tum rationibus esse quam longissime alienum, morsusque istos suos, quos ipse nostris similes videri cupit, longe a nostris diversos esse, etiamsi ad eum nos quoque modum ludere quandoque soleamus. *Mor.* Quo pacto? Nos enim, etsi nulli pepercerimus unquam, qui modo nobis aut in rempublicam moliri aliquid, aut perperam alioqui magni quidpiam agere videretur. Sed et nomen ubique nostrum professi, ingenue semper traduxerimus omnes, tamen si quando in aliquem ludendum forte erat, quem praesertim spes ulla esset in viam reduci utrunque posse, ita semper nostra moderabamur omnia, ut non ad perturbandas sane res ullas, etiamsi quae secus interdum, quam oportebat gererentur, sed ad restituendas, aut saltem componendas, si quomodo id fieri poterat, pertinuerint; et si quis se attactum sensisset, intelligeret non tam se impelli incessendi studio, quam scommatibus quibusdam, ut resipisceret, admoneri; hic vero studio, praeter quaesitam nominis ambiguitatem, quam non ob aliud sibi delegisse videtur, quam ut quoties illi sit commodum, dicere possit: aiunt—nego, negant—aio; apertissime etiam declaravit, quam sit ipse diverso a nobis ingenio, quamquam dissimili in rempublicam animo. Cum enim varios ac inter se etiam dissidentes quorundam animos pro officio ipse suo conciliare atque ad reipublicae studium divinis pariter ac humanis rationibus placide, christianaque modestia ac mansuetudine excitare omnes deberet, id non solum non faciat, tamen sed mendacibus insuper calumniis ita sugillet omnes, ut non aliud propemodum, quam compendium quondam quaesiisse existimandus sit, quo et principes subditis invisos redderet et subditos contra in varios apud principes easque periculosas suspitiones adduceret, ipseque turbatis primum ac in tumultum quendam concitatis omnibus, quemadmodum in comoediis fieri solet, se tandem solum proponeret, cuius auspiciis sedari, hoc est in perpetuam servitutem pertrahi omnia possent; id vero est nostri similem esse creditamque tueri libertatem. *Mor.* Intelligo, sic itur ad astra scilicet. *Pas.* Ad tartara potius, quid si enim res semel in tragoediam exeat? *Mor.* Dii meliora! *Pas.* Optandum id quidem, sed cavendum a gravioribus etiam, idque alieno potius, quam suo periculo. *Mor.* Fateor, sed tamen a quibusdam audio probari hominis ingenium. *Pas.* Ego, si quo coepit, pergat, pestilens ac perniciosum dixerim, hic praesertim, ubi et inopem, ut nusquam fere alibi, rempublicam et tot praeterea periculis expositam esse videmus, ut nisi summa se omnes tueantur concordia, mirum in brevi intereat. *Mor.* Res ipsa loquitur. *Pas.* Et tamen nihil aliud sibi vir festivus iste, quam lusisse videtur, cum et principes ipsos apud populum indignissime traduxerit, et in reliquos regni item ordines ita sit debacchatus, ut non sit quisquam fere, qui modo sit alicuius in republica nominis, quem non ille impudentissime adlatrarit. Ut enim omittam, quo morsu mysticocratiam quandam opponat nulli non cognitae gynaecocratiae, quod tamen haud scio, an non plus habeat in recessu, quam in fronte prae se ferat, quid is de principe ipso suaque republica et ipsemet sentiat quaeso? et aliis tum suis, tum externis etiam sentiendum relinquat? qui scriptis in vulgus sparsis tantum illi soporem tribuit, ut quae certam reipublicae suae perniciem adferant, ea vel non videat ipse, vel, quod adhuc est gravius, videns videre nolit? Et praeter vanos quosdam ac temulentos homines, praeterque avaros, perfidos, seditiosos ac bilingues vix unum aut alterum in senatu suo habeat? An non talem is quoque consultorem ipsum esse innuit, quales consiliarios eius depingit? choragum videlicet choro suo dignum, ut patella cooperculum, quod aiunt. Aut quam is fidem a principe, quam denique a populo gratiam haberi velit senatui, talibus ornato titulis? ut de popularibus interim taceam, quos ipse, ne quid omnino praetermitteret, quod ad res turbandas excitandumque aliorum in alios odium lupinum, nescio quid, redolere finxit; atque hic illi ludus est, hi sales, hae delitiae, ut vel hinc appareat, quam sit cordi illi salus ac tranquillitas publica. *Mor.* An nescis dicta videri non debere, quae dicit Nemo? *Pas.* Sic ille quidem rhetoricatur, sed nimis dialectice; quis credat enim, vel non dicta, vel ab eo, qui nusquam exstet, dicta esse, quae in ore sunt omnium teruntarque manibus omnium? Idque Nemo utopus ille ediderit, scilicet quod per ora manusque volitat omnium? ac non potius omnes intelligant hanc esse Maenii huius Neminis nostri vafriciem, quam ille homo, nimirum acutus ac tantum non in Italia natus, non putavit, opinor, ab ullo sarmata deprehendi posse, ut morsibus istis suis, in quibus sibi mire ingeniosus videtur, laxis habenis indulgeat, et quae eius est modestia, in omneis sibi licere putet omnia; ac dum alios accusat, tanto se maiore omnium gratia digniorem ipse faciat, quanto se illis, quos accusat, magis dissimilem esse fingit, sicubi vero gravius se, quam ut ferri possit, morsum impressisse videat, in sinu quidem suo momordisse gaudeat, apud alios tamen, vel non dictum quidquam, vel non tam a se, quam aut a nobis, aut ab umbratili illo, si diis placet, Nemine dictum videri velit. Atque interim blanditur omnibus et temporum iniquitatem deplorat. *Mor.* Astute. *Pas.* Dixisses fraudulenter potius, quid est enim, si non hoc est Simonem quempiam agere? ac dentibus candidis, ut est in proverbio, atrum venenum immittere? *Mor.* Miror non praevidisse hominem haudquaquam ita haec negligenter laturos esse omnes, ut non saltem aliquis illi respondeat. *Pas.* Fulmen habet in manu. *Mor.* Iovem quempiam narras. *Pas.* Sunt et Vejoves, ut scias. *Mor.* Si quis ab illis sibi metuat. *Pas.* Sunt, qui metuendos censeant. *Mor.* Non putavit igitur fore, ut quisquam illi responderet. *Pas.* Videtur nonnihil suspicatus, neque enim sine causa mitior fuit in quosdam. *Mor.* Cur ita? *Pas.* Ne non deessent etiam, qui ipsum aut excusarent apud alios, aut mitius ei postea responderent, si quando respondendum esset. *Mor.* An vero eius officii memores illos futuros esse credis? *Pas.* Quid ni saltem meminerit ille, quem solum fere inter omnes et sua modestia. et aliena commendat invidia. *Mor.* Ingratus sit, ni id faciat scilicet? *Pas.* Immo vero in semet ipse saeviat, modestiam sibi ipse detracturus, quam Nemo tribuerat. *Mor.* Tuebitur eum igitur? *Pas.* Fortassis, neque enim illi desunt iam, qui tam principibus ipsis, quam plerisque etiam aliis eadem fere per suas immurmurant litteras, quae, ait Nemo, et quo maiore aliorum incommodo suum venentur commodum, adfingunt etiam multa; si quid tamen cum illis expostules, subito negent omnia; dicas omnes in eadem versatos schola. *Mor.* Praeclaros homines atque ad custodiam plane reipublicae natos. *Pas.* Ita nunc vivitur, o bone. *Mor.* Si modo vivitur. *Pas.* An nescis in myropoliis solere etiam adservari venena. *Mor.* Periculosa medendi ratio. *Pas.* Poteras dixisse perniciosa; quid enim odiis intestinis exitialius? quae ego tamen hic in dies magis ac magis gliscere video. *Mor.* Quasi nondum sit illorum satis. *Pas.* Sane liberum erat hactenus, quid quisque in senatu sentiret dicere, nunc sunt, qui conspirationis accusent omneis, 'quicunque ab illis dissentiant. *Mor.* Haec igitur est libertas illa, quam nusquam non praedicant? Certe, ut video, aliud nobis de rebus nostris consilium capiendum erit. *Pas.* De hoc alias. Nunc satis esse puto conceptam de nobis suspitionem depulisse, ostendisseque nos longe alio esse in rempublicam hanc animo, quam ut impudentem hanc phaedonici huius Neminis maledicentiam aut probemus ulla ratione, aut nobis cum illa quidquam commune esse velimus. Porro mihi nunc ad Alpes transcurrendum est; tuum erit interim, ut se res in conventu hoc habebunt, diligenter advertere, praesertim quod ad novum novi principis iusiurandum attinet; hinc enim summa, ni fallor, rerum dependet omnium. *Mor.* Melius haec tu ipse praestare poteras. *Pas.* Maiora me illuc vocant: Caesarem aiunt in Italiam rebus apud Massiliam infectis rediisse, Galliam tumultuari, Germaniam non satis sibi constare, Turcum vero cervicibus nostris imminere; itaque properare me illuc oportet, si forte quid illic audiam, quod nostra referat scire. *Mor.* Vale igitur. *Pas.* Valebo, si tu, quod tuarum est partium, recte curaveris. *Mor.* Modo ne diu absis. *Pas.* Brevi rursum adero ac tum demum perspectis exploratisque, tu hic, ego vero illic, omnibus facile de rebus nostris id, quod ex usu nostro fore viderimus, statuemus. *Mor.* Dii bene vertant.

Editus anno 1536 mense Decembri in comitiis Cracoviensibus.

90. Edykt Zygmunta I przeciwko pamflecistom.

Kraków, 1 lutego 1537.

Universis et singulis cuiusvis ordinis et conditionis hominibus, subditis nostris, significamus hisce litteris nostris: cum usque adeo processerit licentia quorundam improborum et malitiosorum, alienamque famam allatrantium hominum, ut famosos libellos, dialogos et rithmos, fictis vel suppressis nominibus, non solum in homines inferiorum ordinum, verum etiam in consiliarios regni nostri atque adeo in nos ipsos, immo et in cultum sanctorum caerimoniasque et alias sanctiones ecclesiasticas confictos et conscriptos, in vulgus spargant. Quare cum ingens labes apud externos et rerum ignaros hominibus insontibus, totique adeo regni nostri reipublicae aspergitur, tum odia inter ordines et privatos homines concitantur, et intestina discordia, quae rerum publicarum pernicies esse solet, alitur, divinaque maiestas offenditur: id malum pestilens nos sedare et cohibere volentes, decernimus et edicimus hoc edicto nostro, ne quis in ditionibus nostris eiusmodi dialogos, rithmos et famosos libellos, quavis lingua conscribere vel publicare ausit. Quod si quis eiusmodi dialogorum, rithmorum et aliorum quorumvis famosorum libellorum, qui vel editi sunt, vel edentur posthac, auctor atque scriptor deprehensus, delatus et convictus fuerit, is sine ulla venia capitali poena plectetur. Quisquis autem istiusmodi famosos libellos repererit, aut evulgaverit, aut apud se servaverit, de eius capite atque vita decernere nobis integrum relinquimus: volumus enim id in gratia nostra positum esse. Ceterum, quo facilius talium facinorum patratores perquirantur, prodanturque, quicunque auctorem vel disseminatorem istiusmodi famosorum libellorum nobis indicaverit ac detulerit, certisque argumentis aut testimoniis docuerit et convicerit, aut certe quomodo is deprehendi et convinci possit, aperuerit, ei statuimus et regio verbo nostro pollicemur praemium centum aureos, quos ipsi e thesauro nostro sine ullo negotio numerari iubebimus. Quae omnia, ut certa firmaque sint, iussimus hoc edictum annulo nostro, quo nunc utimur, consignari. Praefectis vero arcium et oppidorum nostrorum mandamus, ut hoc edictum nostrum in praefecturis suis et mercatibus per praecones promulgari iubeant, pro fide et officio suo gratiaque nostra aliter non facturi. Cracoviae, in conventione generali, in vigilia festi Purificationis Virginis Mariae anno Dñi 1537, regni nostri anno 31.

Ad mandatum Sacrae Regiae Maiestatis proprium.

(Ces. Bibl. Publ., F. IV. 150, fol. 414).

91. Piotr Goryński z żoną zapisują sobie wzajemnie dożywocie.

Kraków, 30 kwietnia 1537.

Sigismundus etc. significamus tenore etc., quomodo comparentes personaliter coram Mte Nra Regia magg. Petrus Gorinski, palatinus Masoviae, de Oyrzanow haeres, ac Catherina de Boglevice, palatina Masoviae, coniuges... recognoverunt, quia omnium bonorum suorum, in ducatu Masoviae consistentium, haereditariorum et obligatoriorum, mobilium et immobilium... invicem et mutuo concesserunt sibi usufructum ad tempora vitae... Datum Cracoviae, feria sexta proxima post dominicam Palmarum anno Dñi 1537, regni nostri anno 31.

(Metr. reg., vol. 54, fol. 58).

92. In funere immaturo rev. patris et domini domini Andreae Cricii, archiepiscopi Gnesnensis, colloquium reipublicae et tumuli. [1]).

R. Ergo teges Critium? nec te lamenta movebunt
Publica? nec nostrae cum gemitu lacrimae?
T. Ergo tegam Critium. *R.* Cur tam violenta potestas
Est tibi? *T.* Quin superis vix ego parco deis.
R. Quam saevus es. *T.* Quid agas? si quid sapis, ipsa timeto
Me quoque iam. *R.* Facile est frangere inerme caput.
T. Ergo cave. *R.* Nil te Critio vivente timebam
Me miseram! quo spes nunc abiere meae?...
T. Num Jovis ille fuit? *R.* Maior Jove vel Jovis alter,
Divinum patriae namque iuvamen erat.
T. Hoc est esse Jovem. *R.* Quidni? tum improbe tantum!
Hei, etiam mecum vis sepelire deum.
T. Quid quereris frustra? nulla pietate movebor,
Implacidas tumulis fata dedere manus.
R. Hoc nihil est, licet hoc magnum est. Tu membra vorabis,
Pessime, sed Critii fama superstes erit.
Tu senio confectus eris, tamen ille perenne
Vivet ad aeternam mortuus usque diem.
At vobis male sit, Parcae, quae cuncta potestis,
In vestros quae cadat victima nulla focos,
Parcere cui posset compresso Cerberus ore,
Hunc morti feritas tam cito vestra dedit.

---

[1]) Krzycki umarł w Krakowie 10 maja r. 1537; jest to nieznany wiersz Klemensa Janickiego, z rękopisu Cesarskiej Biblioteki Publicznej w Petersburgu F. XVII. 59, fol. 103.

Iamque vale aeternum: non te mea vita videbo
Amplius et magno semper honore colam.

C. J. fecit.

93. Zygmunt I potwierdza testament Andrzeja Krzyckiego.

Kraków, 11 maja 1537.

Sigismundus, Dei gratia, rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, dominus et haeres etc., significamus tenore praesentium, quibus expedit universis, quod cum per rev. in Christo patrem dñum Andream Critium, archiepiscopum Gnesnensem, legatum natum et primatem regni nostri, constituti sumus testamentaliter tutor et defensor testamenti huius: ideo servitores eius Rev. Pat^{tis} supplicarunt nobis, ut testamentum eius, sicut sub forma vidimus, dare illis dignaremur. Cuius quidem tenor testamenti sequitur: In nomine Domini nostri Jesu Christi, ego Andreas Critius, misericordia Dei, episcopus Plocensis, mente quidem atque corpore iuxta sanus, sed memor divini moniti, quo nos paratos esse iubet, quod nesciamus diem, neque horam, edoctus praeterea multorum amicorum exemplis, qui partim subita morte praeventi, partim etiam, aliis casibus acti, rebus incompositis decesserunt, ne quid mihi tale contingat, cum homo sim et humàni nihil a me alienum putem, sic in omnem eventum inopinatum de rebus meis disponendum duxi, ubi casu aliquo praeventus, exactius de illis pro tempore disponere non possem. Ac imprimis testatum esse volo me, quacunque morte praeoccupatus fuero, non nisi in fide catholica, quam romana docet ecclesia, moriturum. Quod si unquam diversum verbo vel facto accideret, morbo non rationi ascribi volo. Deinde animam meam, multis quidem sceleribus inquinatam, in misericordia tamen Dei spem et fiduciam meam totam collocans, illi commendo per eius verba: in manus tuas, Domine, commendo spiritum meum. Ad res autem meas disponendas ac exsequendas omnem potestatem do ven. capitulo, fratribus meis et cum illis nepoti meo dño Nicolao, capitaneo Poltoviensi, dño Johanni Cokalewski, canonico Posnaniensi, et meo thesaurario Andreae Świeborowski, illosque rerum mearum omnium, ut legitimos exsecutores, cum osculo et benedictione relinquo et constituo. Defensionem vero huius mei testamenti committo Sac. Regiae Mti, cui omnia pocula mea argentea dono, et rev. dño meo episcopo Cracoviensi, dñoque rev. Praemisliensi [1]), quibus dono pectoralia mea et annulos duos potiores. Lego item rev. domino meo successori, quisquis erit, curvaturam et omnes tunicellas et rokietas meas, quem plurimum et pro Deo rogo, ut morem communem successorum, qui rebus et actis suorum antecessorum male favere solent, non servet, sed ut mea meosque commendatos habeat, memor, quod omnium rerum est vicissitudo. Quod ad bona mobilia attinet, generaliter quaecunque nomine vocentur, ea absolutis bene et honeste servitoribus meis debitisque probabilibus, praesertim officialibus et succamerario, et sepultura, et ubi et quomodo exsecutoribus videbitur, expeditis, omnia videlicet aurum et argentum et pecuniam simul cum anno gratiae in tres partes dividant. Primam partem dent ecclesiis aequali divisione, videlicet cathedrali primum, deinde Polthoviensi, postremo in Crzyczsko, ubi maiores mei requiescunt, idque ad fabricam ipsarum ecclesiarum et memoriam aliquam pro anima mea agendam. Secundam partem dent pauperibus, praesertim hospitalibus et monasteriis inopibus, iuxta quod dominis exsecutoribus videbitur;

---

1) Jan Latalski i Piotr Gamrat.

ratio tamen hospitalis in Plotzka et Polthowsko potissimum habeatur. Tertiam partem dent sanguineis meis, inter quos attendantur magis propinquiores et egentiores et virgines indotatae, vel nondum nuptae, pueri studentes, potius quam laici; maior tamen ratio habeatur dñi Nicolai et Johannis, qui penes me sunt nepotes. Pecuniae quantum habeam, constat in regestro manus meae. De argento, auro et reliquis rebus omnibus notum est satis meis servitoribus. Exsecutores, quos ven. capitulo meo adiunxi, capiant sibi pro servitio et labore suo id, quod ipsis et capitulo iustum et honestum videbitur. Peto autem omnes pro Deo ac fide et virtute ipsorum, ut praedicta omnia diligenter ac celeriter, prout melius illis videbitur, exsequantur. De equis, libris, vestibus, pecoribus, quae nullae redimi solent, et aliis, quae non videntur, in tres istas partes dividendis dñi exsecutores iuxta suam sententiam, ut rectius viderint, disponant. Harum testimonio litterarum sigillum meum praesentibus subimpressum. Datum Cracoviae, feria sexta post festum Ascensionis Dñi nostri Jesu Christi, anno eiusdem 1537, regni vero nostri 31.

(Ces. Bibl. Publ., F. XVII, 59, fol. 102).

94. Piotr Kmita do Stanisława Kilowskiego [1].

(O literackiej spuściznie Andrzeja Krzyckiego).

Wiśnicz, 26 maja 1537.

Venerabilis domine, amice charissime, salutem etc. Pollicitus est mihi dñus Nicolaus Crzyczski, quidquid vellem, ex bibliotheca rev. olim archiepiscopi, patrui sui, mittere. Quapropter illum Vra Ven^{tas} meo rogabit nomine, ut inprimis libellum insigniorum manuscriptum et omnia divae memoriae patrui sui scripta, quod etiam praesens praesentem rogabam, sive ea sunt carmina, sive prosae, quando fieri potest, diligentissime collecta, mihi mittat. Indignissimum enim esset tanti principis felicissimos labores, quos ille suae perpetuitati consecrarat, in latebris squallescere et turpiter consumi, quod, nisi protinus in lucem prodeant, haud dubie eveniret. Praeterea Pacifici cuiusdam itali, quo unice princeps ille vivens delectabatur, elegias manu quoque scriptas, quae ut ex Clemente, [2] servitore meo, accepi, in eodem cum illis operibus scriniolo inclusae sunt. Opera item Codri Urcei, quondam Suae Rev. Pat^{tis} in Italia praeceptoris, ad haec Zodiacum vitae, [3] opus insigne, quo saeculi huius mores et universa rerum mundanarum natura scitissime depingitur. Fasciculum item rerum expetendarum et fugiendarum, hoc est totius nostri temporis novam historiam, et si quid praeter haec dñus Crzyczski mihi placiturum et ex usu intellexerit. Commendo autem haec omnia Vrae Ven^{tis} diligentiae. Rogo admoneat Vra Ven^{tas} dñum Crzyczski, ut adhuc honestiorem Clementis servitoris mei rationem habere velit, quod illum facile facturum nihil dubito. Scripsi autem Suae Gen^{ti}, ut Vrae Ven^{tis} in omnibus, quaecunque meo nomine egerit, fidem integram adhibeat, et illa negotia, in quibus heri in curru cum Vra Ven^{te} referebam, curet diligentissime, et, antequam e Cracovia proficiscatur, de illis mihi perscribat. Mitto litteras ad mag. dñum castellanum Posnaniensem [1]) in causa dñi Cąkoliewski, quas ille acceptas Posnaniam mittat ocissime. Illud enim scribo, quod me rogavit. Cui me recommendo et optime valere desidero. Ex Wysnicze, 16 mai anno Dñi 1537.

---

[1] Kopia w Cesarskiej Bibliotece Publicznej, rękopis F. XVII. 59, fol. 241 i 249; adres: „Venerabili domino Stanislao Kilowski, Gnesnensi et Plocensi canonico, amico charissimo et honorando“.

[2] Janicki.

[3] Marcellego Palingeniusza, przerobiony przez Reja w „Wizerunku własnym żywota człowieka poczciwego (Kraków, 1858).

Vester Petrus Kmitha, comes in Wisnycze subscripsit.

---

95. Klemens Janicki do Stanisława Kilowskiego.

(Przesyła mu wiadomości bieżące).

Kraków, 28 czerwca 1537.

Reverende domine et benefactor observandissime. Nactus per opportunitatem tabellarium, qui Gnesnam ibat, putabam me promissis meis et Vrae Rev. Dom^ni^ petitionibus satisfacturum, si de rebus, quae vel apud nos aguntur, vel audiuntur, aliquid Vrae Rev. Dom^ni^ perscriberem, quarum illas arbitror praecipuas, quas Vra Rev. Dom^tio^ scire desiderat. Bellum generale certo futurum nemo est apud nos, qui dubitare velit; propositas enim pacis et Pocuciae restaurandae conditiones legati Valachiae non acceperunt, dimiserunt tamen hinc ad vaydam suum duos, qui principis sententiam de pacis conditionibus consulerent et re intellecta ocissime Cracoviam reverterentur. Tractantur autem apud nos sic Valachi, ut hostes tractari aequum est. Nemini certe illorum licet usque hospitio efferre pedem, sed per internuntios et dominum hospitii sua omnia negotia disponere. Piscibus solis per haec omnia tempora, ut et Moschi vescuntur, quod illis pecunia deficiente, Rege nihil poenitus tribuente, est difficillimum et molestissimum. Conqueruntur sane saepenumero rerum suarum penuriam, ut qui rebus male provisi in Poloniam, nihil minus quam talia sperantes, pervenerint. Moschorum legati die Solis festo s. Johannis Baptistae Cracoviam ingressi sunt in plurimo comitatu, qui longe, honestius et amitius quam priores excepti et aerario Regiae Mtis bene provisi, die Martis post Johannis ferias adventus sui causam Mti Regiae in arce exposuerunt, ea se scilicet gratia in Poloniam venisse, ut foederis percussi iuramento, quod Regia Mtas illis praestare debet mutuo, praesentes adessent. Et haec quidem est tota legatio. Aiunt multi illos habere quiddam legationis secretae, sed quae sit ea, ne vanus rumorum sparsor inveniar, tacere puto non inconsultum. Hoc tamen dicam, si ea res vera esset et sortiretur effectum, summam rei Lithuanicae et nostrae adferret utilitatem et pacis aeternam coniunctionem. Sed posthac, si quid certi fuerit, hac de re Vrae Rev. Dom^ni^ perscribam. Quantum ad externos, in Hungaria res sunt turbatissimae et magna ex parte afflictiores. Dominus Hieronimus Laski palatinus hisce proximis diebus quatuor castella in confinio Poloniae et Hungariae expugnavit et in deditionem regis Ferdinandi accepit, et tamen nulla est hebdomada, qua Cracoviam venire negligat. Tanta est celeritate et vigilantia vir, dignus Ulyssis secundi nomine. Alia non habemus. Magnus dominus noster [2]) saepe me admonuit, ut Vram Rev. Dom^nem^ per litteras iterum rogarem, ut res aut potius libelli, Suae Mag^tiae^ per dñum Crzyczski polliciti, Vrae Rev. Dom^nis^ opera et diligentia Cracoviam perferantur. Quod et ipse oro et ut res meae incolumes et integrae, quod etiam dño Mathiae capellano commisi, ad me redeant. Quod si Vra Rev. Dom^tio^ meo nomine dños exsecutores sollicitaverit, ut, quemadmodum promiserunt, mei adhuc sint memores et pium et officiosum et perpetuo demerendum opus mihi praestabit. Quod si illi, ut aequum esset, fecerint, tanto me promptiorem ad ornandam domini mei Crzyczski memoriam facient et sibi plurimum devincient. Non meruit, inquient? At aurigae et alii, quos nominare nolo, plus meruerunt, quam ego, qui iam de Critio editis libellis et quos adhuc eius famae et perennitati meditor, totae Critiorum domui aliquid nominis praestiti, aut saltem praestare semper laboram, cum tamen, si desint vires, sola est laudanda voluntas, ut dixit Naso, et eodem quo factum pretio apud Deum digna existimetur. Sed hic eorum requiro iuditium. Ego, ut haec quoque Vrae Rev. Dom^{ni} significem, apud dominum Magnificum, honestissimo sum loco, sed quanto commodo, nondum intelligo. Commendet me rogo Vra Rev. Dom^{tio} dño suffraganeo 1), dño doctori Costensi 2), dño Żerniczky 3) canonico etc. Sed tamen inprimis me ipsa habeat commendatum et omnia mea obsequia sibi sciat esse obligatissima et parata. Cupio Vram Rev. Dom^{nem} optime et felicissime valere. In arce Cracoviensi, die Jovis post divi Johannis ferias, anno Dñi MDXXXVII.

---

[1]) Łukasz Górka.

[2]) Piotr Kmita, wojewoda krakowski i marszałek wielki koronny.

Vestrae Reverendissimae Dominationis deditissimus
Clemens Janitius.

Mitto Vrae Rev. Dom. hoc hexastichon:

Aruit hei campus Criczii, quem nostra colebat
Calliope, fructu iam viduata suo.
Navigat in Cmithae fluvio, levis aura faveto,
Deducasque meam per vada tuta ratem,
Quas habui in campo messes, has quaero per undam,
Si faveat dominus fluminis, inveniam 4).

96. Klemens Janicki do Stanisława Kilowskiego.

(Przesyła mu wiadomości bieżące).

Kraków, 23 października 1537.

Reverende domine, benefactor observantissime, servitiorum commendationem. Venimus Cracoviam die dominico ante Praesentationis ferias cum illo miserabili Stanislai Cmitae, Belzensis palatini, funere, quem in antiquo eius gentis tumulo condidimus; peractum est funus ea, qua debuit, magnificentia. Ego mortem illius principis carmine quo potui deploravi, quod posthac Vrae Rev. Dom. mittam, nunc enim exscribendi otium non habeo. Princeps meus finis fortasse aut utinam mendatissimus hac in parte inveniat, tam vetustae et celeberrimae familiae, eo animo fert tristem obitum, qui et pium fratrem et fortissimum virum declarare possit. Immensam pecuniarum vim clero, hospitalibus, orphanis elargitat, ut quae maior esse possit pietas videre non possim. Sed de his satis. Orationes Vrae Rev. Dom., ut in litteris, mihi Cracoviam ingresso exhibitis, postulavit, Magnifico Comiti commendari et ea, quae de

---

1) Jan Busiński, por. Korytkowski, Prałaci i kanonicy Gnieznieńscy. I, 108.

2) Zapewne Mateusz z Kościana, penitencyaryusz kościoła katedralnego krakowskiego; por. Wierzbowski, Bibliographia polonica, vol. II, № 1195 i 1207.

3) Jan.

4) Rękopis Cesarskiej Biblioteki Publicznej w Petersburgu, F. XVII. 59, fol. 241; dla zrozumienia wiersza należy wiedzieć, że Krzyccy byli herbu Kotwicz (czerwone pole na białej tarczy), Kmitowie zaś — herbu Śreniawa (rzeka biała w czerwonem polu). Ten sześciowiersz Janickiego jest nieznany.

equis mihi Vra Rev. Dom. iniunxerat, recte curavi. Tametsi cui antehac Sua Mag^{tia} procuratori bonorum Colensium scripserat, ut equis illis diarium praestaretur, scribit tamen iterum certioris rei causa. Ceterum de adventu Vrae Rev. Dom. ad Suam Mag^{tiam} ex conventu Piotrkoviensi significabo. Hoc enim Princeps mihi respondit. Nulla poenitus hic hiems. Quod superest Vram Rev. Dom. oro, ut litteras istas ad praesentes meos charissimos diligenter perferendas curari iubeat. Quod autem priores illas Augustinus detulerit, mirari cogor. Quid enim conditionis iam habeat, nescio, et quid Gnesnae hoc tempore egerit. Commendo mea solita servitia Vrae Rev. Dom. et ut me amet, dominosque meos, rev. episcopum Naturiensem [1], doctorem Costensem, dñum Żerniczki canonicum, quibus reverenter mea obsequia commendo, salutet oro. Cracoviae, ipso die Clementis papae, anno Dñi 1537.

Vestrae Reverendissimae Dominationis servitor

Clemens Janicius poëta.

97. Zygmunt I do Marcina Kromera [2].

(Poleca mu podjąć się opieki nad młodym Tęczyńskim).

1537.

Contendit a nobis magno studio dñus palatinus Russiae [3], ut filium suum tibi istic erudiendum commendaremus. Quae res cum studiorum tuorum rationes nihil impeditura videretur, non gravatim hoc illi promisimus. Quare gratissimum nobis feceris, si eius curam susceperis, operamque ei tuam ita navaveris, ut et doctior, et melior ad nos redire queat. Apud ipsum quoque palatinum Russiae non vulgarem gratiam inveris, qui se tibi pro opera ista tua benigne facturum esse pollicetur.

98. Receptio rev. patris dni Johannis Łaski ad archidiaconatum Varschoviensem, post mortem olim dni Pauli Trampski vacantem.

Warszawa, 18 marca 1538.

Anno Dñi 1538, indictione undecima, die vero Jovis decima octava mensis Martii, pontificatu sanctissimi in Christo patris et dñi dñi Pauli divina providentia papae tertii anno quarto, Varschoviae, civitate dioecesis Posnaniensis, in domo decanali circa ecclesiam collegiatam s. Johannis Baptistae ibidem sita, hora tertiarum vel quasi. Constitutus personaliter ven. dñus Sbigneus Puczniewski, decanus ecclesiae collegiatae Kurzeloviensis, procurator per rev. dñum Sebastianum Branyczki, episcopum Camenecensem, procuratorem principalem rev. patris dñi Johannis Lasski, Gnesnensis et Lanciciensis praepositi, ad infrascripta procurator substitutus, per mandatum sufficiens, quod hic idem in medium exhibuit, coram rev. et ven. patribus et dñis Alberto Popielski decano, Thoma Sokołowski decretorum etc. custode, Stanislao Schèmborski, Alberto Jeziorkowski, Stanislao Bonyeczki, officiali consistorii, et Hieronimo Sandomiriensi, praelatis et canonicis ecclesiae collegiatae Varschoviensis, capitulariter congregatis, tenens et habens suis in manibus litteras investiturae rev. praenominati patris dñi Johannis Lasski, Gnesnensis et Lanciciensis praepositi, archidiaconi Varschoviensis, sub titulo et sigillo rev. patris dñi Johannis Sbanski, praepositi et administratoris sede vacante episcopali Posnaniensi, emanatas et Johannis Wyeliciani baccalarii, Suae Rev. Ptis notarii, subscriptas, vigore earundem litterarum requisivit et monuit praenominatos dños praelatos et canonicos ecclesiae Varschoviensis, quatenus suum principalem dñum Johannem Lasski praenominatum ad archidiaconatum ecclesiae Varschoviensis per mortem et obitum rev. olim Pauli Trampsky, eiusdem archidiaconatus ultimi et immediati possessoris, et in confratrem reciperent cum plenitudine iuris, sibique eiusdem archidiaconatus possessionem actualem admitterent iuxta tenorem litterarum investiturae praenominatae. Quiquidem dñi praelati et canonici ecclesiae Varschoviensis, acceptis ad se litteris investiturae praetacti dñi administratoris cum reverentia debita et illis perlectis, parentes mandatis suorum seniorum, eundem dñum Johannem Lassky, Gnesnensem et Lanciciensem praepositum, in persona procuratoris sui praefati substituti dñi Sbignei Pucznyewsky, decani Curzelowiensis, recepto ab eo imprimis super sancta Dei evangelia corporali iuramento de observandis statutis et consuetudinibus ecclesiae in archidiaconum ecclesiae suąe Varschoviensis et confratrem receperunt, salva protestatione de solutione introitalium seu iucundi ingressus, secundum statuta et consuetudinem ecclesiae, ipsumque superpiliciatum et almuciatum in ecclesiam cum solennitate sub cantu summae missae induxerunt et stallum in sinistra parte chori, primum pro archidiacono spectantem, et vocem in capitulo sibi assignaverunt cum plenitudine iuris, de omnibusque proventibus, pro archidiacono pertinentibus, sibi et non alteri responderi illis, quibus interest, mandaverunt et soli quantum ex eis respondere parati sunt. Praesentibus ibidem hon. dño Jacobo Bolemovita, vicario perpetuo, Caspare de Tharczin, surrogato et poenitentiario ecclesiae Varschoviensis et Johanne Michalowski, testibus ad praemissa vocatis et rogatis, et me Laurentio Nicolao de Vasosche, notario publico et capituli praenominati scriba.

---

[1] Jan Busiński, sufragan Gnieznieński, był biskupem Nazareńskim; ponieważ inni sufragani Gnieznieńscy przed nim i jeden po nim byli biskupami Naturyeńskimi, omyłkę poety łatwo wytłomaczyć. Kopia listu w Cesarskiej Bibliotece Publicznej w Petersburgu, F. XVII, 59, fol. 212.

[2] Kopiaryusz z królewskiej kancelaryi, obecnie w Cesarskiej Bibliotece Publicznej, F. IV, 150, fol. 452, list redagowany był przez Stanisława Hozyusza.

[3] W skutek braku daty w liście nie można dojść na pewno o kim w danym razie mowa: zdaje się wszakże, że tym wojewodą był Jan Tęczyński.

(Acta Capituli Varsoviensis, vol. VII, 3).

---

99. Deklaracya podatkowa Mikołaja z Wieliczki.

Kraków, 15 kwietnia 1538.

Ego Nicolaus a Vyeliczka, artium et medicinae doctor, recognosco praesentibus me dedisse in manus gen. dñi Johannis Jordan de Zakliczyn, in Melstin haeredis, grossos 6, denaros 14 a duabus marcis nudi census, ex molendino in Podstolice mihi provenientis, pro prima dominica Misericordiae, de quibus Suam Gen^{tem} quieto proprio sub sigillo.

Datum Cracoviae, die 15 aprilis anno Dñi 1538.

(L. S.)

(Arch. Izby Skarb., dział I, vol. 2).

100. Deklaracya podatkowa J. L. Decyusza.

Kraków, 4 maja 1538.

Jostus Ludovicus Decius de Wolya Chelmska et Przegorzaly haeres, Sac. Mtis Regiae secretarius, fateor, quia gen. dño Johanni Jordan de Saklyczyn et in Melstyn, publicarum exactionum praefecto, exactionem publicam in proxime praeterito conventu laudatam de suprascriptis bonis meis modo infrascripto exsolvi:

Item in Wola census nudi hoc anno provenientis ex taberna fl. 10; item ex molendino ibidem annali nunc sunt census fl. 12; item ex theloneo praeterito anno pro me venient fl. 21; item faber ferrarius solvit censum ibidem fl. 1 gr.; item ex censu spiritualium quem annuum solvo ibidem fl. 62 gr. 24; item ex laterificio in Przegorzaly fl. 10; item a censu donato in zuppis Bochnensibus annuo fl. 62 gr. 24. Summa horum facit per 48 gr. fl. 179 gr. 12, a qua quidem summa provenire debuerint fl. 25, gr. 9, den. 16, pro cuius summae medietate nunc in paratis solvi marcas 12, gr. 28, den. 17. In cuius rei testimonium praesentem significationem eidem gen. dño Johanni Jordan dedi reversalem. Datum Cracoviae, sabbatho die s. Floriani, 4 mai 1538.

L. S. Idem Jostus spt.

(Autograf w zbiorze prywatnym).

---

101. Deklaracya podatkowa Mikołaja z Koprzywnicy.

Kraków, 5 maja 1538.

Ego doctor Nicolaus de Coprzywnica, canonicus Cracoviensis, recognosco me tenere a ven. capitulo Cracoviensi molendinum unum in Raciborowice, ex quo molendino capio pro censu annuo 10 marcas pecuniae communis. Item etiam habeo ibidem tabernam, ex qua capio de censu annuo 3 marcas etiam communis pecuniae.

Datum Cracoviae, die dominica 2-da post Pascha, alias dominica Misericordia, anno Dñi 1538. Meo sub sigillo.

L. S. Doctor Nicolaus qui supra manu propria subscripsit.

(Arch. Izby Skarb., dział I, vol. 2).

---

102. Deklaracya podatkowa Jana Trzecieskiego.

Kraków, 17 maja 1538.

Ego Johannes Druzianus Trzeczijeskij, haeres bonorum in Szandzijschowycze, tenutariusque sortis modo arendae in Rządowycze, recognosco tenore praesentium, quibus expedit, quia dedi in manus gen. Johannis Jordan de Melstyn, exactoris terrae Cracoviensis, medietatem exactionum, in conventione Piotrkoviensi nuper praeterita institutarum, pro prima rata a tribus marcis tabernalis et a duabus cum media marcis pecuniarum census nudi molendinalis villae Sządzyschowycze, necnon a quinque marcis pecuniarum census molendinalis in villa Rządowycze, id est florenum unum cum $1^1/_2$ grosso, denariis 17. In cuius rei fidem sigillum meum praesentibus subimpressi. Datum Cracoviae, feria 6 post festum s. Sophiae proxima, anno Dñi 1538.

L. S.

(Arch. Izby Skarb., dział I, vol. 2).

103. Stanislaus Gorski, canonicus Cracoviensis, Clementi Janicio [1]).

(Komunikuje mu nowości).

Kraków, 10 czerwca 1538.

Credo ego te iam diu in exspectatione mearum litterarum esse, ex quibus non modo quantum te amem, verumetiam aliquid rerum domesticarum cognosceres. Scio enim, quomodo omnibus peregrinantibus gratum esse soleat etiam de minimis rebus, quae domi gerantur, fieri certiores. Oro ignoscas, quod tam sero meas accipis litteras, neque id meae oblivioni, aut negligentiae asscribas velim, sed eorum, qui ad vos eunt obscurae et clancularíae profectioni. Ad litteras primum tibi respondebo, deinde de negotiis nostris domesticis mixte et confuse, ut primum quicquid in mentem veniet, perscribam, externa etiam, quae scivero, adiungam.

Salvum te et incolumem cum sociis et comitibus tuis in Italiam pervenisse valde (ut debeo) laetor. Verumtamen non mediocriter sum perturbatus, quod in catarrhum prolapsum te esse scripsisti, qua ex re non mediocrem coepi dolorem. Tam enim salus tua chara mihi est atque mea propria; oro, serva te, curesque, ut hoc malo quamprimum libereris. Non ignoras ipse, quam ea maledicta lues omnium morborum sit causa et origo. Servi ergo valetudini tuae et his omnibus, quae malum hoc augent, abstine. Spero autem et opto, quod id non diuturnum sit futurum, cum et curam, quam oportet, adhibueris et coelo isti atque aurae moliori assueveris. Nos hic vota pro te facimus, ut firma semper atque optata perfruaris valetudine.

Episcopatus nostros sic distributos esse scias: episcopatus Cracoviensis dño Gamrato datus est; Jacobus Buczacki ex Chelmensi episcopatu ad Plocensem est translatus, Camenecensis vero episcopus ad Chelmensem ascendit. Episcopatus vero Camenecensis adhuc vacat. Sunt nonnulli, qui illum ambiunt, non propter honorem quidem pontificalem, sed ut ex hoc arido veluti saltum facturi ad pinguiorem ascendant; non quaeritur hic res divina, sed divitiae et opes petuntur. Lucas de Górka, electus Cuiaviensis, pace tua scribo, diu de episcopatu Cracoviensi pependit in spe, optatum non tulit, quaerens lucrum, non fecit sumptum, vel quod Lucas Simon esse noluit, vel quod (uti plerique credunt) animum sibi eripi crederet, si partem aliquam opum diu collectarum in largitionem profunderet. Is postquam alium genere, aetate, gravitate, iudicio, existimatione, meritis, ut homines dicunt, inferiorem praeferri sibi vidit in episcopatu Cracoviensi, tacite id quidem ille, sed tamen acerbissime tulit, adeo ut praeter alia obscuriora doloris et offensionis signa, legationem publicam ad regem Ferdinandum, ad quam iam erat magno comitatu et splendore paratus, repudiaverit, praetexens se per valetudinem et labores senectutis obire illam non posse. Sunt, qui dicant, ex intimioribus eius, post repulsam hanc et Cuiaviensem quoque episcopatum ponere illum atque abiicere voluisse, ni filius [1]) patrem desperatione et dolore ira furentem a proposita sententia cum aliis multis persuasionibus, tum hac praecipue ratione continuisset, ne si neque episcopi, neque palatini dignitatem haberet, contemptibilis esset in extrema senecta, qui tamen per omne vitae tempus honores amplissimos summa cum dignitate sua gessisset, grave, turpeque fere non esse eundem, qui prius fueris. Sed (ut apud te libere loquar) homini ambitioso et habendi cupido persuadere in eam partem facile fuit. Haec enim domus hoc unum maxime curavit, ut Croesi divitias congereret. Quae res his, qui futura de longe prospiciunt, quantum probetur, tuum et aliorum esto iudicium. Equidem et ipse nihil audio, discessit itaque is electus Cuiaviensis ex hac urbe in Magnam Poloniam non omnino laetus. Filius autem eius dñus Andreas assidue hic commoratur, nec hoc toto tempore, ut funus Johannis Chojeński, episcopi Cracoviensis, est sepultum, Poloniam suam revisere voluit. Sed et in hoc sunt mysteria. Nobilitas Maioris Poloniae, quae nondum ex illo fremitu Leopoliensi refrixit, secessioneque illa nuntiorum suorum in praeteritis comitiis irritata, contributiones tum institutas edere non vult, dira quaedam exactoribus minitans, et ministerialem iam unum, qui pignoribus solutionem contributionum urgebat, necarunt, alios vi pepulerunt. Idcirco Andreas de Górka, magnus Magnae Poloniae capitaneus, libenter nunc ab exsequendo officio capitaneali Maioris Poloniae abest, vel quod repulsa paterna offensus conniveat ad ea, quae illic turbulenter geruntur, vel ne si illos homines invitos potestate officii ad conferendum tributum cogeret, in periculum aliquod, aut in odium provincialium suorum incurrat, quae tamen haec omnia non incredibilia plerisque videntur; itaque dubium est, an haec pecunia contributionis publicae exigi poterit in illis terris, quae valde est necessaria ad prosequendum bellum Valachicum, de quo tibi paulo post perscribam. Incendium itaque nostrum domesticum suffocatum quidem, at non exstinctum esse intelligis, quod ne gravius post erumpat, verendum est. Conspirationes etiam nonnullae fieri dicuntur, quae nihil unquam boni pepererunt. Sed et illi, qui in comitiis Petricoviensibus, praetextu reipublicae turbatae et seditionis excitatae, sacramento obligati sunt, non sunt adhuc hoc vinculo soluti. Rex, quoties pro eis rogatur, deliberaturum se respondet. Sunt, qui in futurum non bene sperent, verum si volet Deus, evanescent ista et meliores, quam speramus, habebunt exitus.

---

[1]) Stanisław Windakiewicz, wydając „Siedm dokumentów do życia Janickiego“ (Archiwum do dziejów literatury i oświaty w Polsce, VII, 72), zrobił wzmiankę o dwóch listach Górskiego do Janickiego, znajdujących się, według wskazówki Wojciecha Kętrzyńskiego, w 56 tomie Tek Naruszewicza, ale wyraził się przytem, iż one „dostarczają bardzo mało biograficznego materyału i wyglądają jak depesze dyplomatyczne, kto wie, czy właśnie Janickiemu przesłane.“ Zdanie to jest niesłuszne: albo kopje w Tekach Naruszewicza są nie tych listów, albo Windakiewicz listów z uwagą nie czytał. Najprzód, nie ulega żadnej wątpliwości, że Górski list niniejszy i drugi (patrz niżej № 111) pisał do Janickiego; powtóre, po za balastem bieżących nowin, znajdują się w nich ustępy bezpośrednio odnoszące się do Janickiego i do biografii jego ważne; potrzecie, listy mają poufny charakter i wypowiedziane w nich są osobiste poglądy piszącego, po części i Janickiego na bieżące sprawy krajowe. Pierwszy list podaję w całości, gdyż mało możnaby z niego wyrzucić; z drugiego zaś — te wyjątki, które nie są pozbawione wartości dla charakterystyki obu piszących i wzajemnego ich stosunku. Znalazłem oba listy w 18-ym tomie Tomicyanów z lat 1838 i 1839, znajdującym się w bibliotece ordynacyi hr. hr. Krasińskich w Warszawie (№ 379/793, karta 46 i 50).

Dum tibi perscribere singula conor, ab episcopis ad tumultus nescio quos delapsus sum; redeo ad nostros pontifices. Dominum Gamratum non aliud magis iuvit ad obtinendum Cracoviensem episcopatum, quam quod in praeteritis comitiis Petricoviensibus, ubi tu aderas, solus hic pontifex ultra omnes pane suo, potu, mensa, comitatu nuntios terrarum ad turbandas res propensos ad bene consulendum de republica consuluerit. Sed ut nausatiores indicant, plus ab iis adiutus est, quos tu pro tua perspicacitate intelligere debes. Mira propensio est et inconsultus quidam favor atque impetus animi, viri digni iacent. Satis vos isthic multo plura de his rebus. An per ostium? Deus scit, Magnae sunt nundinae; longe a priscis illis moribus deflexum est. Dñus de Buczac cum peteret episcopatum Plocensem, negare non potuit pensionem mille florenorum, quos singulis annis pro reficiendis arcibus finitimis in Russia solvet. Color est repertus; ego ne unam quidem tegulam eius aedificii video.

De bello Valachico paucis accipe. Capitaneus Camenecensis et dux Helias scripserunt waiwodam Valachiae mandasse universis suis populis, ut at bellum sint parati et armis, viris et equis instructi. Nos contra paramus exercitum adversum Valachos, interea tamen petente Valacho et nobis nondum paratis, concessae sunt illi aliquot septimanarum induciae, quae ad secundum diem Junii durant. Interea tamen exercitus noster triginta millium scribitur ad ulciscendum Valachum ipsum; pedites multi erunt, voluntarii pene multi accedent. Dñus Tarnowski dux exercitus factus. Rogandus nobis Dñus Deus est, ut res nostras felices esse velit.

---

[1]) Jędrzej Górka, jedyny syn Łukasza, wówczas starosta jeneralny wielkopolski.

Rex etiam noster adolescens, iussu patris ac dño Tarnovio suadente, post octavas Corporis Christi [1]) ibit Leopolim ad recensendum et lustrandum hunc exercitum; quae eius profectio multis placet, quod felix, faustum ac fortunatum sit illi et reipublicae nostrae.

Dñus Andreas de Górka, castellanus Posnaniensis, equos, arma et alium belli apparatum iussit ex Posnania in Russiam duci, quo cum rege ipso adolescente centum quinquaginta equitibus comitatus proficiscitur. Ambo magistri curiae Opaleniczki et Wolski cum Rege ibunt.

Electus Posnaniensis Olesnicki [2]) iam praecessit ad bona sua paterna et illa sese et comitatum suum adornat pro dignitate et Regem comitabitur. Parant se et alii plurimi optimatum filii tam poloni, quam lithuani ad hoc iter Leopoliense.

Sunt hic nuntii a caesare Precopiensi, qui caesaris sui nomine exigunt a Mte Regia triginta millium donativum, quod sibi per tres annos retentum esse queruntur, quod nisi Rex eis persolverit, minitantur caesareum suum cum omni potentia sua terras et dominia Regiae Mtis invasurum. Adhuc non sunt a nobis expediti, dubium siquidem est, an iidem tartari accepto a nobis donativo abstinebunt ab hostilitate in nos. Res est in deliberatione, Valachus enim permissu Turci tartaros contra nos conduxit. Dubii timoris res haec plena est, ne si tartaris donativum dederimus, armatiores eos et instructiores in nos nostra pecunia faciamus. Haec enim gens. barbara neque pudorem, neque fidem novit. Lithuani tamen mox facto inter se conventu captoque consilio parati contra hosce tartaros erunt.

Dux Moschorum magnus caecus factus est, mater vero sua dux etiam magna mortua est; ultus est Deus eorum malitiam, qui patruos et consanguineos suos duces, quo facilius rebus potirentur, per scelus iugularunt. Fortasse in hoc casu novatio erit aliqua.

Ex Hungaria ac Germania nuntiatur turcos maxima vi et potentia in Hungariam esse venturos, magnam vim navigiorum in flumine Danubio paratam stare, quae adversa aqua duci debebunt. Pontes tres in flumine Danubio per turcos esse fabricatos ad traducendos exercitus suos, quos ferunt hoc anno in Hungariam adventare, ut illam occupent. Ego vero metuo, ne Turcus hanc manum ad Valachiam occupandam ducat.

Aiunt etiam Hungaros apparatus bellicos facere, sed ea fama est tenuis. Ferunt regem Ferdinandum exercitum colligere, quem Turco opponat. Hoc idem principes Germaniae agere affirmant, non tam ut res Ferdinandas tutentur, a quo sibi metuunt, quam ut periclitanti regno Hungariae succurrant.

Fuit hic apud nos Brodericus, regis Johannis orator; egit de servando regno Hungariae ab imminenti discrimine, quem secuta est inter nostros homines ea fama, tanquam rex Johannes cuperet sibi desponsari Isabellam nostram, rege Ferdinando non invito. Ego id tibi non affirmo, non enim, an verum sit, novi. Verum quantum ex signis et indiciis plurimis colligere licet, facile in eam opinionem venio, ut assentiar ei famae.

---

[1]) 27 czerwca była oktawa Bożego Ciała.

[2]) Stanisław.

Ferunt reges nostros cum Ferdinando et Johanne regibus conventuros, si modo haec turbae bellicae paululum conquieverint, inter quos rex noster certam pacem sit edicturus et coniugiis atque affinitatibus firmaturus. Qua quidem de re ac etiam de connubio regis nostri iuvenis cum filia regis Ferdinandi consumando, tractant hoc tempore cum ipso Ferdinando rege legati nostri Johannes Dantiscus, episcopus Varmiensis, et Janussius Latalski, palatinus Posnaniensis, qui ad eum Vratislaviam missi sunt, quorum reditum brevi post speramus.

Palatinides Erasmus Kretkowski septima maii missus in legatione ad imperatorem Turcorum de negotio valachico et de rebus hungaricis acturus, idque ex instructione regis Johannis, quam Brodericus episcopus huc veniens attulerat.

Dicam tibi unum, quod libenter audies, quod cum magna laude dñi Samuelis Maciejowski, decani Cracoviensis, est coniunctum. Brodericus, vir doctus, ut scis, et magno iudicio praeditus, legationem cum dixisset in primo aditu suo ad regem nostrum, accepit responsum a dño Tarlone episcopo; postea Broderico valedicenti et hinc discedenti dñus Samuel nomine regio secundum responsum dedit. In quo ita Broderico placuit mundicies verborum et sermonis gratia, et iudicium ac prudentia maior quam pro aetate, vel ad hospicium ex Arce accepto hoc responso reversus ad tabulam plerisque viris bonis audientibus dixerit haec verba: „Ego, inquit, cum dñum Samuelem a Rege mihi respondentem audirem, admiratus sum hominem dicentem, cuius verbis ita mutatus fui, ut disertissimum illum Petrum Tomicium revixisse in eo existimarem.“ Non Tarloni, quamvis et ipse sit homo doctus, sed Samueli haec laus a viro sapiente tributa est. Quid tu de hoc adolescente speres, qui Tomicio illi summo ac sapientissimo viro comparetur? Certe hic unus ex omnibus est, qui honore atque fortuna amplissima dignus est. Rex eo multum utitur, is dat responsa regia, is legationes format et magni momenti negotia intra et extra Regnum agit, vita eius sancta est ac ab omni turpitudine aliena. Cuius ego sum verissimus testis, quippe cum quo multos annos exegi, et tamen huic tantae virtuti invidetur a nonnullis malevolis et non probatis moribus hominibus, quibus integritas eius est formidini, si is ampliori fortuna illustraretur, propterea quod effrenatis eorum cupiditatibus esset offecturus. Dant itaque operam, ne evolet altius, ne sit aut cancellarius regni, aut episcopus. Sed si Deus volet, invitis illis fiet, redibitque rursus explosa virtus.

Hosio nostro tantus honor est factus, quantus nulli unquam antea ex secretariis. Rex senior, relatu dñi Samuelis, audiens de Hosii doctrina, vitae sanctimoniae, rerum usu, quem nihil tale opinantem vetuit, ne cuiquam se alteri domino addiceret, cooptavit eum inter suos secretarios et centum marcas annuas obtulit, donec sacerdotiis providebitur.

Illud vero permirum est, quod tu ad me perscripsisti, quendam isthac euntem ad Romanam Urbem vobis narrasse tale quiddam apud nos novum natum esse, quod nullis unquam ante temporibus hic apud nos contigisset; id quod tu propter rei vel magnitudinem, vel indignitatem non es ausus nominare. Quapropter ad odam Horatianam me relegas, ut ex his ambagibus ad notitiam rei perveniam, ex qua tamen oda, quidnam illud sit, pervestigare non potui, quandoquidem nihil hic eiusmodi natum esse constat, quod cum hac oda congruere posset. Si nundinas et mercatus intelligis, ea vero vetera iam sunt et obsoleta, ut nulli plane mirum aut novum videri id debeat, quemadmodum tu multa in hoc genere facta esse non ignoras. Sed ea multorum est culpa. Sin proditionem aliquam, aut coniurationem in necem alicuius dicis, nihil hic plane audio, cum tamen ad aures meas multa arcana veniant. Quare quod restat, movet mihi oda tua suspitionem dictum esse aliquid tanquam in eo loco, ubi summa rerum est, per impudititiam aliquid peccatum esset. At ego tibi persancte iuro, si id esse fertur, falsissimum illud et mendacissimum esse. Aperirem ego tibi omnia pro mutua beneficentia et coniunctione nostra. Sed omnia hic sunt tam casta, tam munda, ut ne minima quidem eius labis suspitio locum habere possit, si quid esset, non oculos, non aures meas, non linguas hominum effugeret, cum occultissima quaeque tempus ipsum revelet.

Laura italica foemina, quae Lubomirio ante annum nupsit, post festa Paschatis huc veniens, in domo, ubi virgines et matronae degunt, Regina iubente, infantem peperit. Faustina, altera itala, uxor Scoruthae ex Russia, paulo ante huc veniens, infantem alium edidit. Ita hae et aliae foeminae, quas hic Regina nostra maritis elocaverat, dum sunt partui vicinae, solent ad Reginam huc venire, ut hic inter peritas obstetricum manus enitantur, quod conceptum alvo gestarunt. Adeo domina nostra famulas suas italas amat. Haec igitur fortasse res male audit et gignit istas suspitiones indecoras, dum aliter atque est narratur. Reliqua credas esse casta omnia. Divinando si adhuc rem non attigi, equidem omnem iam divinationem meam consumpsi. Itaque tu mihi significabis sive aperte voles, sive tectis aut suppressis nominibus; rem secretissime tenebo.

Ego amore meo in te inflammatus et studio colloquendi tecum, longius sum progressus, quam putaram; tempus est, ut sistam calamum et te non distineam. Tu dabis veniam garrulitati meae; confidenter ad te scripsi omnia, tu vicissim amice ac prudenter facies, ut ea ita teneas, ne libertas mea, qua apud te uter, mihi noceat. Cracoviae, die 10 iunii anno Dñi 1538.

---

104. Zwolnienie od podatku uniwersytetu Krakowskiego.

Kraków, 19 czerwca 1538.

Sigismundus, Dei gratia, rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, totiusque Prussiae ac Masoviae etc. dominus et haeres. Generose fidelis dilecte. Quia nos de singulari gratia nostra venerabilibus doctoribus et magistris universitatis Cracoviensis contributionem ex nudis censibus, quos in theloneo Cracoviensi et in aliis locis habent, in praeterito conventu Piotrkoviensi laudatam, dimisimus et harum serie litterarum dimittimus, quare illi mandamus, ne ab eis contributionem ipsam repetat, aut per suos administros repeti faciat, de qua Fid^{tem} Tuam quietamus praesentibus. Pro gratia nostra ne fecerit. Datum Cracoviae, feria 4 in vigilia Sacratissimi Corporis Jesu Christi, Domini nostri, anno natalis eiusdem 1538, regni vero nostri anno 32.

Commissio Sacrae Maiestatis propria.

(Arch. Izby Skarbowej, dział I, vol. 2).

---

105. Zwolnienie od podatków bursy Jerozolimskiej.

Kraków, 9 lipca 1538.

Sigismundus, Dei gratia, rex Poloniae etc. Generose fidelis dilecte. Quia nos de gratia nostra singulari magistris et studentibus domus bursae Jerusalem universitatis Cracoviensis contributionem a centum marcis nudi census, qui ex oppido nostro Bochnia ad eandem bursam penditur, dimisimus et harum litterarum serie dimittimus. Proinde Tuae Fid^{ti} mandamus, ne eandem contributionem ab eisdem centum marcis a praedictis magistris et studentibus repetat et repeti faciat, et si quid ab eis recepit, restituat et restitui curet, pro gratia nostra aliter ne fecerit. Datum Cracoviae, feria 3 in octava Visitationis G. V. M., dominae nostrae, anno Dñi 1538, regni nostri anno 32.

Commissio propria Sacrae Regiae Maiestatis.

(Arch. Izby Skarb. dział I, vol. 2).

106. Deklaracya podatkowa Mikołaja z Szadku.

Cracoviae, 30 lipca 1538.

Nicolaus Schadek, magister artium, canonicus et oeconomus bonorum capituli ecclesiae s. Floriani in Clepardia, recognosco praesentibus me dedisse in manus gen. dñi Johannis Jordan de Zakliczyn, in Melstin haeredis, exactoris terrae Cracoviensis generalis, nudi census pro rata utraque de proventibus capituli praefatae ecclesiae s. Floriani, videlicet de taberna in Xyążnicze a marcis quinque, de molendino in eadem Xyążnicze a marcis 10, item de taberna in Czaple Minori a marca una, grossis 24, item de taberna in Igolomia a marcis 4 grossis 24, a marca qualibet per gr. 6, den. 14 computando. In cuius fidem sigillum meum praesentibus subimpressi. Datum Cracoviae, 30 Julii, anno Dñi 1538.

L. S. Ego magister Nicolaus a Schadek, manu propria subscripsi.

(Arch. Izby Skarb., dział I, vol. 2).

---

107. Marcin z Olkusza ustanawia plenipotentem swoim Szymona Naporkę.

Kraków, 12 sierpnia 1538.

Ego magister Martinus de Ilkusch, sacrae theologiae professor, praepositus ecclesiae sancti Nicolai Cracoviensis, praesentibus constituo in plenipotentem virum famatum dñum Simonem Naporka, consulem et vicezupparium plumbi fodinarum Ilkushiensium, ad resignandum in iure montanico equistatium alias furnile (?) cum orto adiacente, ita late prout ex meis progenitoribus iure haereditario solus habui et tenui in suburbio Ilkushiensi, ipsis providis Stanislao Pielka et Jacobo Boxglan, senioribus fraternitatis s. Mariae fossorum plumbifodinarum Ilkushiensium, pro dicta fraternitate emptum. In cuius testimonium evidentius sigillum meum praesentibus subimpressi. Datum Cracoviae, die Lunae 12 augusti anno Dñi 1538.

L. S. [1]

(Autogr. Arch. Gł.)

---

108. Deklaracya podatkowa Jana Trzecieskiego.

Kraków, 28 sierpnia 1538.

Ego Johannes Druzianus Trzeczyesky, haeres bonorum Sądziszewicze, tenutariusque modo arendae sortis in Rządowice, recognosco tenore praesentium, quibus expedit, quia dedi in manus gen. Johannis Jordan de Melstin, exactoris terrae Cracoviensis, medietatem exactionum, in conventione Piotrkoviensi nuper praeterita institutarum, pro ultima rata a tribus marcis pecuniarum census nudi molendinalis villae Sądziszewice et a $2^{1}/_{2}$ marcis census tabernalis eiusdem villae, necnon a 5 marcis pecuniarum census molendinalis in villa Rządowice, id est, florenum unum cum $1^{1}/_{2}$ gros., denariis 17. In cuius rei fidem sigillum meum praesentibus est subimpressum. Datum Cracoviae, feria 4, ipso die festi s. Augustini, anno Dñi 1538.

L. S.

Trzeczyesky Druzian.

(Arch. Izby Skarb. dział I, vol. 2.

---

[1] Na pieczątce herb Odrowąż i napis: „S. Magistri Martini De Ilkusz.“

109. Deklaracya podatkowa Jana Trzecieskiego.

Sędziszowice, 31 sierpnia 1538.

Johannes Druzianus Trzeczyesky, haeres bonorum Sządziszowicze etc., recognosco, quia dedi in manus gen. Johannis Jordan de Zakliczyn, exactoris Cracoviensis, a censu nudo de tabernis tribus in Nagorzany a 12 marcis pecuniarum fl. 2, gr. $2^1/_2$, den. 2 de bonis gen. Stanislai Gołuchowski. In cuius rei fidem sigillum meum praesentibus est subimpressum. Datum in Sądziszowice, sabbatho ante festum s. Aegidii, anno Dñi 1538.

L. S.

(Arch. Izby Skarb. dział I, vol. 2).

110. Deklaracya podatkowa Mikołaja z Koprzywnicy.

Kraków, 6 września 1538.

Ego doctor Nicolaus, canonicus ecclesiae cathedralis Cracoviensis, recognosco me habere 10 marcas ex molendino et ex taberna 3 etiam marcas pecuniarum nudi census in Raciborowice. Datum Cracoviae, feria 6 ante Nativitatis Mariae, anno Dñi 1538. In cuius rei fidem et testimonium sigillum est meum impressum.

L. S. Doctor Nicolaus qui supra manu propria subscripsit.

Item de villa eadem de tabernis annalibus 2, molendino 2 rotarum, inquilinis 15 et de 7 laneis pro rata utraque solvi.

Idem doctor Nicolaus qui supra manu propria subscripsit.

(Arch. Izby Skarb., dział I, vol. 2).

111. Stanislaus Gorski, Cracoviensis et Plocensis canonicus, Bonae Sfortiae, reginae Poloniae, secretarius, Janicio Clementi, scholari Patavino, S. P. D.

Kraków, w listopadzie 1538.

Perscripsi tibi litteris meis prioribus, quae apud nos agantur, nunc quae consecuta sint et quem exitum tragoedia Valachici belli habuerit, ex his cognosce... [1]).

Res nostrae iam magis in dies accisae redduntur et minorantur in parte orientali, ex qua sempiternum bellum habemus; nunc demum non mediocris iniectus est hominibus, qui futura prospiciunt, metus. Nuntiatur siquidem imperatorem Turcorum arces quatuor in confinibus Valachiae et Poloniae construi mandasse, quae si exstruentur, uti sunt illic loca pro illis natura munita, magno sunt detrimento Podoliae et Russiae futurae. Caesar praeterea Precopiensis, adiutore imperatore Turcorum, exstruxit in Oczakow arcem munitissimam et bombardis, tormentis et alio apparatu bellico munivit. Est autem hic caesar Precopiensis adolescens artis bellicae peritus, utpote qui a puero in castris turcicis et bellis semper militiam exercuerit, bellicae gloriae cupidus, tormentisque ad bella utitur, imperio turcarum paret, utpote a quo est princeps tartarorum constitutus ac ad nostra mala intentus. Iam itaque eum vicinum habemus, qui nos vel indormire diu non sinet, vel somnolentes opprimet, qui nobis valde formidandus est, in his tantis dissensionibus nostris domesticis et in malo regimine ac in male ordinata republica nostra, praesertim dum alter rex noster senex est, alter puer, dum etiam sacrilego mercatu tam sacra, quam prophana passim omnia vincunt. Quae peccata Deus severe ulciscitur.

---

[1]) Opuszczam obojętną a bardzo dokładną relacyę o wojnie z Wołoszczyzną i o stosunkach węgiersko-turecko-polskich; podaję w całości ostatnie bardziej ciekawe ustępy listu. List niniejszy, jak widać z odpowiedniej wzmianki, pisany był wkrótce po 4 listopada.

Kamieniec non magis iam nostra quam turcorum est, consilia de eo dolo intercipienda ineuntur, sin autem dolus non successerit, vis aperta intendetur. Nam nulla sunt illic praesidia. Cives et habitatores pauci et non instructi. Armenorum, turcorum, iudaeorum, ruthenorum maior numerus in ea est, quam christianorum romanae fidei, qui in fide fluxi sunt et novationibus gaudent, nec multum nostratibus favent. Quocirca nisi saniora nobis Deus inspiravit consilia, gravissimus regni casus est metuendus.

Quin etiam, quod magis admirandum est, turcorum vicinitatem non horremus, Rhodum cum Turcus intercepisset, omnes christiani fuimus in eo casu reipublicae christianae perturbati, deque resistendo Turco per litteras, nuntios, legationes, conventus illustres consulere se velle omnes in commune ostendebant; intra annum unum is conatus, isque ardor ac dolor refrixit, facile hoc tam acerbum reipublicae christianae vulnus e memoria deletum est. Rursus non multo post Nanderalba intercepta doluimus quidem alterum propugnaculum christianitatis amisisse, verum brevi post calamitatis eius obliti sumus. Occiso post Ludovico rege Hungariae et maiore eius regni parte per turcos occupata, non diu in moerore fuimus, quin etiam hoc casu Germania laetata est, sperans Hungariam, quam semper inhiat, devorare iam se posse. Cum Germanos turcica haec calamitas invasisset, nos vicino malo nihil commoti sumus. Nunc, ut de nobis ipsis loquamur, Valachiam occupat Turcus, laqueum nobis tendit, servitutem videmus, actum de nobis videmus, dormimus tamen in utramque aurem, stertimus supini, alia potius, quam quae praesens exigit tempus agimus, nulla bona, nulla salutaria capimus consilia. Sapientes illi consiliarii mortui sunt, summa reipublicae partim ad stultos, partim ad eos est delata, qui rei suae privatae studentes, ad voluntatem principis omnia loquuntur, non aeternitati reipublicae consulunt. Quid nostra respublica aliud est, nisi fraudes, doli, sacrilegia et nundinae nefariae; reliqua non dico, hoc tantum dico salvos nos esse non posse, si ita, ut facimus, ruere pergamus praecipites. Multa sunt apud nos mala inveterata, quibus Regnum laborat, sed quae recens invecta sunt, ea vero sunt Regno perniciosissima. Omnes haec vident, vident, quid facto opus est et tamen adniti nolunt, ut bene fiat. Fato impellimur ad interitum. Nam et in hoc publico conventu regni, quod spem salutis praeberet, nihil est adhuc constitutum. Sed de hoc conventu paulo post aliis litteris perscribam.

Nos certe non caremus culpa et nunc demum agnoscimus parum consulte nos egisse, qui frequentibus querelis nostris de mala vicinitate Valachorum Turcum excivimus et hoc modo viciniorem cum nobis fecimus. Cuius vicinitas incipit nunc nobis esse formidini.

Habes acta trium mensium: Augusti, Septembris, Octobris anni 1538.

112. Jan ze Mstowa kwituje z odebranej pensyi.

Kraków, 23 grudnia 1538.

Ego Johannes a Msthow, artium magister, collega Maioris Collegii, meo et nomine collegarum regalium, recognosco praesentibus me recepisse 25 marcas pro quartali s. Luciae anni Dñi 1538 a gen. dño Nicolao Lutomirski, theolonario Cracoviensi et tribuno Maiori Siradiensi, de quo Suam Gen^{tem} quieto. Datum ex collegio Maiori, 23 die mensis Decembris anno qua supra.

Item qui supra manu propria spt.

(Autograf Arch. Izby Skarb., dział IV, vol. 2, fol. 411).

113. Piotr Goryński zaświadcza wybór posłów na sejm.

Kraków, 24 grudnia 1538.

Petrus Gorinski, palatinus et vicegerens ducatus Masoviae, capitaneus Cziechanoviensis, praesentibus recognosco, quibus interest, quod ipsi generosi Michael Czernicki, subiudex Cziechanoviensis, Jacobus Lelewski, Stanislaus Kobilnicki, Alexius Czibulski, subiudex Viszogradensis, Stanislaus Dzergowski, Johannes Ardzechowski in nuntios ad conventionem generalem Cracoviensem per nobilitatem et consiliaros ducatus Masoviae sunt electi. In cuius rei testimonium sigillum meum impressi. Datum Cracoviae, in vigilia Natalium Domini anno Dñi 1538.

L. S. (Autogr. w Arch. Izby Skarb., dział IV, vol. 2, fol. 398).

114. Piotr Goryński zaświadcza, że Paweł Sobolewski wybrany został posłem na sejm[1]).

11 stycznia 1539.

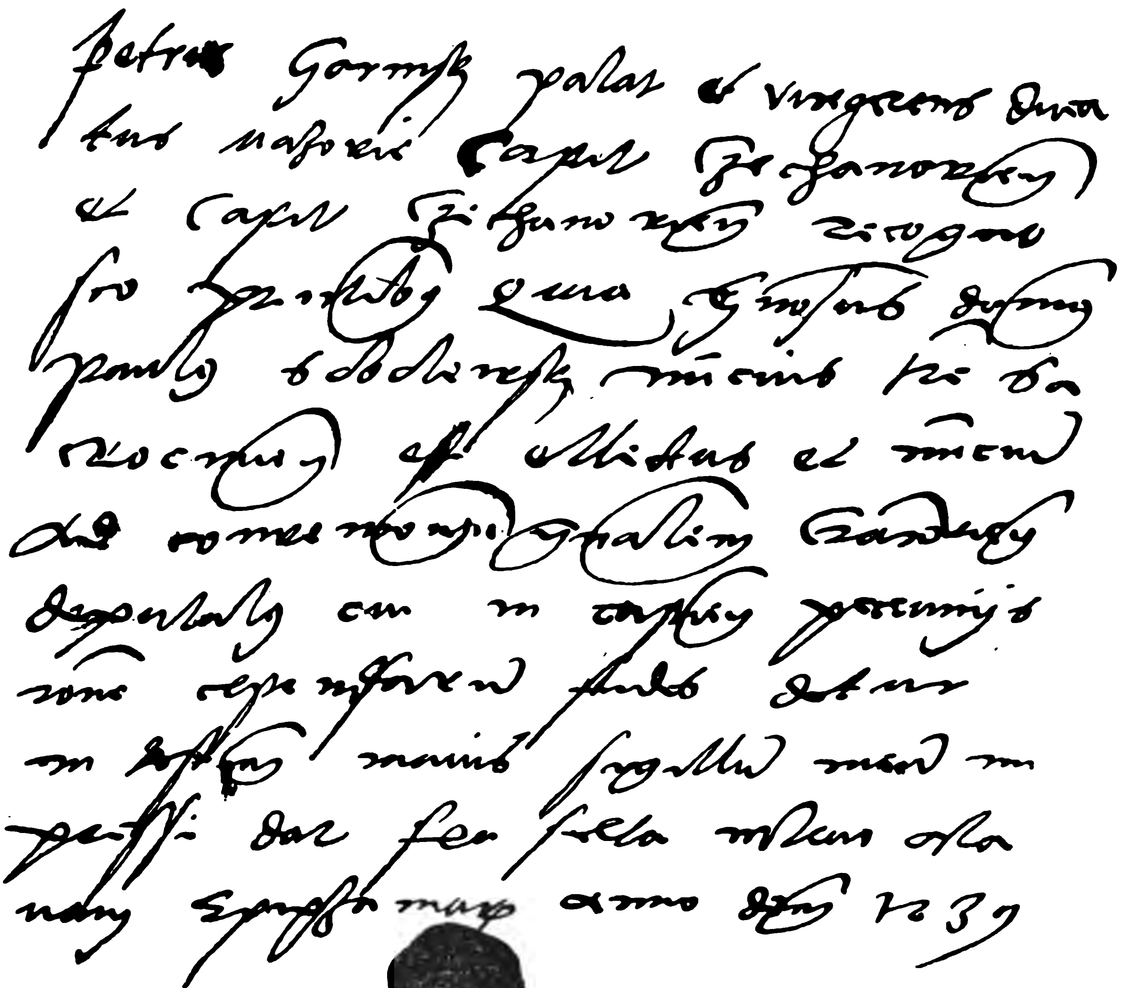

Petrus Gorinski palat et vicegerens duca-
tus Masovie capit Ciechanoviensis
et capit [illegible] recogno-
sco presentibus quia generosus dominus
Paulus Sobolewski nuncius ter [illegible]
[illegible] est electus et nuncium
ad conventionem generalem Cracoviensem
deputatus cum in cuius testimo-
nium [illegible] [illegible] datur
in [illegible] manus sigillum meum im-
pressi dat fer sexta infra octa-
vam Epiphanie anno Dni 1539

---

[1]) Petrus Gorinski, palatinus et vicegerens ducatus Masoviae, capitaneus Cziechanoviensis, recognosco

115. Piotr Goryński zaświadcza, że Aleksander Iłowski wybrany został posłem na sejm.

Kraków, 2 lutego 1539.

Petrus Gorinski, palatinus et vicegerens ducatus Masoviae, capitaneus Cziechanoviensis, notum facio, quia gen. dñus Alexander Ilowski, pincerna Visnensis, in nuntium terrae Masoviae est electus, in cuius rei testimonium sigillum meum impressi. Datum Cracoviae secunda die [1].

---

116. Arenda capitaneatus Cziechanoviensis.

Kraków, 14 marca 1539.

Sigismundus etc., significamus etc., quia nos habentes cognitam fidem mag. Petri Gorinski, palatini Masoviae et Cziechanoviensis capitanei... ipsum in administratione capitaneatus Cziechanoviensis ita relinquendum duximus a festo Nativitatis Dni proxime praeterito ad decursum quinque annorum .... quod ipse... pro nobis et mensa nostra... summa duorum millium centum florenorum in moneta soluta nullam aliam rationem de bonis et proventibus supradictis, nobis et successoribus nostris facere tenebitur... nullam vero impensam in nova aedificia facere tenebitur, nisi ex commissione nostra et ad rationem pecuniarum nostrarum. Praeterea donationes quaslibet quibuscunque personis per nos vel praedecessores nostros olim duces Masoviae factas et concessas suis impensis expediet et persolvet, illis dumtaxat exceptis, quae post datam praesentium cuipiam per nos fuerint datae... solutionem autem praedictae summae florenorum duorum millium centum in moneta singulis annis pro festo Pentecosten sine quavis procrastinatione et retinentia facere debebit... Datum Cracoviae, die 14 mensis martii anno Dñi 1539, regni vero nostri anno 39.

Relatio mag. Pauli de Wola, regni Poloniae vicecancellarii.

(Metr. reg., vol. 57, fol. 48).

---

117. Klemens Janicki do Stanisława Kilowskiego.

(Komunikuje nowości i wychwala jego wspaniałomyślność).

Padwa, 30 grudnia 1539.

Accusas, ut arbitror, rev. dñe, vel ingratitudinem, vel negligentiam meam, quod nihil a me litterarum habueris iam dudum, quo solo officii genere, tuis in me tot summis meritis, debeam et possim respondere. At si scias me a primis Iulii diebus gravi febre quartana hactenus decubuisse, nihilque iis, quibus debeo, scribendo praestare potuisse, dabis mihi facile veniam. Resarciam in posterum hanc omnem diuturni silentii iacturam, si earum rerum, quae tibi hinc scribi debeant, crebra se offerret copia—hoc est rerum novarum, in quibus illud nunc praecipuum est, quod cardinales undecem iis diebus collegio adscripsit Pontifex [2], hac sola liberalitate admirabilis, nam in iis quinque

---

praesentibus, quia gen. dnus Paulus Sobolewski, nuntius terrae Sacroczimensis, est electus et nuntius ad conventionem generalem Cracoviensem deputatus, cui in capiendis pecuniis ratione expensarum fides datur in testimonium maius sigillum meum impressi. Datum feria sexta intra octavam Epiphaniarum anno Dni 1539 (Arch. Izby Skarb., dział IV, vol. 2, fol. 435).

[1] Autograf w prywatnym zbiorze; daty niema, lecz pochodzić musi z lutego r. 1539; por. Volumina legum, I, 552 i 555.

[2] Paweł III.

annis, quos iam in summa hac sede exegit, quadraginta plus minus galeros in varios distribuit. Qui nunc sunt dignitate illa ornati, sunt ii: archiepiscopus Salernitanus, patria genuensis, qui ante annos duos repudiaverat id, quod nunc coactus accepit; episcopus Ariminensis, thesaurarius pontificis; Parisius, camerae apostolicae auditor; Jacobus Sabellus, romanus protonotarius, qui hic nobiscum in studio est; generalis ordinis servorum, monachus Senensis; Gambara, brixiensis, camerae apostolicae clericus; Marcellus episcopus; Vidizonus, lucensis, vicarius papae; episcopus quidam transilvanus, in regis Ferdinandi gratiam; Borgia, hispanus, protonotarius; episcopus quidam gallus; hic Galliae regis, ille Caesaris procuratione creatus. Concilii spes omnis iam prorsus exstincta est: hoc enim te scire voluisse ex Stanislai Nigri, veteris amici mei, litteris accepi, quem virum quod sic amas, ut omnes studiosos consuevisti, immortalitate tanto dignior es, quanto pauciores hac tempestate videmus, qui hoc in te imitentur: superare enim quis possit? Utinam tibi ad istum animum pares essent facultates, pares fortunae. Polonia litteris floreret, neque aliis nationibus hac laude cederemus. Plura per occupationes nonnullas meas non possum. Tuam Rev. Dom. Deus mihi servet incolumem et tueatur. Dño. rev. suffraganeo et dño doctori Costensi Tua Rev. Dom. me commendet oro. Patavii, XXX decembris anno MDXXXIX.

Reverendae Dominationis Vestrae deditus Clemens Janicius.

(Ces. Bibl. Publ., F. XVII. 59, fol. 247).

118. Wyrok wyższego sądu Magdeburskiego między Trzecieskimi a Górskimi.

Kraków, 8 października 1540.

Nos consules sex civitatum Cracoviae, Sandecz, Casmiriae, Bochnae, Wieliczka et Ilkusz, ad iudicium supremum regale iuris theutonici magdeburgensis commissarii deputati ac privilegiati, recognoscimus publice per praesentes universis et singulis, quibus expedit, quia dum ser^{mus} princeps et dominus dñus Sigismundus, Dei gratia, rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, totiusque Prussiae ac Masoviae dominus et haeres etc., dominus noster clementissimus, litteris suis regiis patentibus nobis praecipiendo commisisset, ut singulis annis tribus vicibus ad iudicandum appellationes omnes, ad hoc iudicium nostrum commissoriale devolutas, conveniremus, in huiusmodi causis iudicandis totam ac plenariam auctoritatem, tanquam ultimo iudicio, a quo iuxta privilegium, nobis concessum, nulli ulterius appellare licet, contulisset. Nosque, Sac. Mtis Suae mandatis obsequentes, ad terminum post festum s. Stanislai in autumno [1], iuxta eandem novam constitutionem primum in praetorio Cracoviensi, iuxta consuetudinem veterem, convenissemus, ubi partibus simul comparentibus, nob. Johannes et Andreas Trzecieski fratres actores inter se et nob. Christophorus ac Jacobus Gurski fratres, rei rotulum in causa, inter easdem partes in iure supremo theutonico maydenburgensi castri Cracoviensis agitata, et sigillo eiusdem iuris supremi munitum obtulerunt. Quem nos relegimus ac summa cum diligentia revidimus. Ac tandem in arce Cracoviensi in sede ac iudicio regali bannito, cui gen. dñus Valentinus Dambieński, vicesgerens ill. et mag. dñi Petri Kmita, comitis in Wisnicza, palatini et capitanemi Cracoviensis etc., et spect. dñus Jostus Ludovicus Decius, Sac. Mtis Regiae secretarius, proconsul Cracoviensis et nostri iudicii burgrabius, protunc praesidebant, sedentes, vocatis per ministerialem utrisque partibus, constitutioneque Regiae Mtis noviter facta de auctoritate iudicii nostri publice lecta, neutri partium faventes, sed ipsum Deum et iustitiam prae oculis habentes, Christi nomine invocato, inter partes praedictas, iuxta iuris maydenburgensis theutonici dispositionem, hanc, quae sequitur, tulimus et ediximus sententiam. Ex quo nob. Johannes Trzecieski suo et Andreae, fratris sui, nomine actor nob. Christophorum et Jacobum Gurski fratres, vigore iuris acquisiti ab Hieronimo et Laurentio cantrifusoribus, filiis olim Catherinae Szczepanowska, super advocatia in oppido Dembicze, super non intromissione in eandem advocatiam, ad ius necessarium bannitum theutonicum maydeburgense castri Cracoviensis, feria quinta die s. Agatae [1]) anno 1540 celebratum, citavit, proponens, quod ipsi intromissionem et possessionem in partes et sortes advocatiae oppidi Dambycza Hieronimi et Laurentii cantrifusorum, filiorum olim Catherinae Szczepanowska, qui ius suum satis sufficienter perduxerunt super Regina Gurska et ipsius liberis, acta iudiciaria abunde docerent et testantur. Qui quidem cantrifusores praedicti eas ipsas sortes advocatiae atque omne ius suum simul cum perlucris praefatis fratribus abscessissent et resignassent, admittere noluerunt et quaesiverunt in sententia, an non sibi habentibus ius plenarium in eandem advocatiam liberam intromissionem admittere, aut causas allegare teneantur, cur eam ipsam intromissionem, quominus ad effectum deducta sit, prohibuerint. Ipsi vero nob. Jacobus et Christophorus citati, actioni se intromittere nolentes, excipientes et allegantes dies esse feriatos et causam agi pro bonis haereditariis et immobilibus, quaerentes, an non causa ad iudicium bannitum expositum differi debeat. Et pars actorea pro suae propositionis confirmatione ex actis tunc lectis probare voluit rem non agi super bonis immobilibus, sed pro exsecutione rei iudicatae et quod eisdem actoribus ipsi fratres Gursky intromissionem iuxta decretum iudicii in sortes advocatiae praefatae admittere noluerunt, quaerentes ut antea, an non intromissionem admittere debeant, vel quid sit iuris. Pars autem respondens, repetitis vicibus ingeminans, contendebat tunc esse dies feriatos et matrem in eisdem bonis residere, tanquam dominam dotalitialem, quaerens, an non causa haec, tangens bona immobilia, ad iudicium bannitum differri debeat. Et ius supremum castri Cracoviensis decrevit hanc non esse novam rem agi de perlucris et exsecutione rei iudicatae. Igitur causam hanc ad iudicium bannitum expositum differri non debere de forma iuris. Quam sententiam praedicti fratres Gorscy (se gravatos allegantes) appellarunt ab illa ad Regiam Mtem. Nos, actis iudiciariis, in hac instantia lectis, debite revisis, comperimusque ex iuris decreto cantrifusoribus fratribus indicationem et intromissionem simul decretam et per ministerialem auctoritate capitaneali et officii civilis illius oppidi Dembicze dandam fuisse. Et quia nullibi constat eandem indicationem et intromissionem per ministerialem exsecutam et coram iudicio recognitam fuisse, ideoque nondum certo iuridice constare intromissionem negatam esse, itaque causam adhuc non de negata exsecutione ante ministerialis recognitionem agi potuisse, sed adhuc actionem de bonis immobilibus haereditariis puta transmutatione dominii continuari. Quae ut in iudiciis expositis bannitis incepta et continuata ab initio merito fuit, ita in hoc puncto etiam non aliter quam in iudicio exposito bannito continuari debuit de forma iuris, sententia iuris supremi in hoc causa lata non obstante. Et remittimus partes coram eodem iudicio iuris supremi castri Cracoviensis ad ulterius procedendum in termino diei ulterioris sex septimanarum. In quorum omnium fidem et testimonium sigilia nostra praesentibus sunt appensa. Actum in castro Cracoviensi, in iudicio bannito regali, feria sexta post festum s. Francisci anno Dñi 1540.

---

[1] 27 września.

(Oryg. pergam. Arch. Gł.)

---

[1]) 5 lutego.

119. Nobilitatio doctoris Johannis Benedicti.

Wilno, 18 lutego 1541.

Sigismundis etc. significamus etc., quia exposuit coram nobis ven. Johannes Benedicti, Vratislaviensis, Varmiensis et Vilnensis canonicus, phisicus noster, habere se Cracoviae litteras ser. et excelentissimi dñi Caroli imperatoris, quibus a Mte Eius nobilis creatus et certis est imaginibus ibidem depictis decoratus. Quare supplicavit nobis, ut qualis est ab Imperatoria Mte creatus, talem in regno quoque nostro eum haberi vellemus ac eodem iure esse decerneremus, quo sunt hi, qui in regno nostro ex utroque parente nobiles sunt prognati. Nos et Imp. Mti libenter hunc honorem habentes, et ipsum doctorem Johannem ita de nobis esse meritum agnoscimus, ut si ab Illa nobilis creatus non esset, nos nihilominus sponte nostra eum in nobilium regni nostri numerum fuerimus relaturi, cum propter virtutem illius et eruditionem, tum quod in tuenda et conservanda valetudine nostra multum nos ipsius ope atque opera adiutos esse sensimus. Quare praesentibus litteris nostris decernimus, ut qua forma ab Imp. Mte nobilis est creatus, eadem forma et tenere in nostro quoque regno nobilis censeatur. Atque in omnibus cathedralibus ecclesiis non secus illi locus sit atque aliis regni nostri nobilibus. Quoniam vero cum in regno nostro natus non sit, praeclusus illi ad honores ecclesiasticos in ecclesiis cathedralibus regni nostri constitutionibus aditus esse videtur, nos ex plenitudine potestatis nostrae regiae, ita meritis eius erga nos exigentibus, solutum eum esse regni nostri legibus et constitutionibus iis volumus, atque indigenam illius decernimus. Datum Vilna, die 18 mensis februarii anno Dñi 1541, regni nostri anno 35.

(Metr. reg., vol. 62, fol. 207).

120. Piotr Goryński wnosi do skarbu 1650 złp. ze starostwa Ciechanowskiego.

Kraków, 9 sierpnia 1541.

Ego Laurentius Gadomski, notarius mag. dñi Petri Gorinski, in Oyrzanowo haeredis, palatini Masoviae, capitanei Cziechanoviensis, recognosco quia nomine sui domini reposui ad thesaurum Mtis Sacrae Regiae per grossos triginta fl. 1650 ex arenda capitaneatus Cziechanoviensis anni praeteriti. Harum testimonio litterarum, quibus sigillum meum subimpressi. Datum Cracoviae, feria 3 in vigilia s. Laurentii martyris anno Dñi 1541. L. S. Idem qui supra spt.

(Arch. Izby Skarb., dział IV, vol. 2, fol. 641).

121. Credentia a senatu ex conventu Piotrcoviensi ad Regem in Lithuaniam.

Piotrków, 22 marca 1542.

Mittimus ad Mtem Vram Regiam mag. et gen. dños Petrum Gorinski, palatinum Masoviae, Johannem Gamrath, praefectum Ravensem et Ilsensem, Stephanum Grudzieński, vexilliferum Calissiensem, et Nicolaum Rey, qui Eidem Mti Vrae nostra et nuntiorum postulata referant, quidque in his comitiis constituerimus, accurate exponant. Dignetur itaque Mtas Vra ipsis fidem habere et ad nostra omnium aequissima et honestissima postulata voluntatem suam adiungere. Quod promereri de Ipsa omni obsequio et subiectione semper studebimus, quam ut Deus Optimus Maximus diutissime sospitem servet et incolumem assiduo precamur. Piotrcovia, XXII Martii MDXLII.

(Teki Górskiego, vol. 22, nr. 2714-b).

122. Litterae super advocatiam in oppido Chorzel magn. Petro Gorinski datae[1]).

Wilno, 15 maja 1542.

Sigismundus etc. significamus etc., quia nos, habentes rationem virtutis et meriterum mag. Petri Gorinski de Oyrzanowo, palatini et vicegerentis nostri Masoviae, capitaneique Cziechanoviensis, quae erga nos et rempublicam nostram exhibebat, exhibereque in dies non cessat, volentes quoque, ut operam suam navaret in locando hominibus oppido nostro Chorzel nuncupato, noviter erecto seu erigendo et fundando, damus illi, donamus et conferimus in perpetuum harum serie litterarum advocatiam in eodem oppido nostro Chorzel, ad quam illi assignamus duos mansos agri mensurae Culmensis intra limites praefati oppidi nostri. Item damus illi et concedimus eiusdem oppidi incolarum et suburbii sextam partem censuum, aliis proventibus exceptis, quos pro nobis et nostris successoribus integre reservamus, ac illi item damus tertiam partem seu tertium denarium poenarum ex re iudicata et aliunde proveniri solitarum praedictam advocatiam in oppido nostro praefato per ipsum mag. Petrum Gorinski et eius legitimam posteritatem cum omni iure, dominio et proprietate, cum omnibus et singulis eius utilitatibus, fructibus, censibus, proventibus, redditibus et universis obventionibus tenendam, habendam, utifruendam, quieteque et pacifice temporibus perpetuis possidendam, vendendam, donandam, commutandam, alienandam ac in suos successorumque suorum usus beneplacitos, prout expedire videbitur, convertendam, nostro tamen et successorum nostrorum consensu semper requisito, iuribusque nostris regalibus, prout in aliis advocatiis nostris, semper salvis permanentibus. Harum quibus sigillum nostrum est appensum testimonio litterarum. Datum Vilnae, feria secunda Rogationum anno Dñi 1542, regni nostri anno 36.

Relato rev. in Christo patris dñi Samuelis, episcopi Plocensis
et regni Poloniae vicecancellarii.

(Metr. reg., vol. 63, fol. 149).

123. Tutoria puerorum magnifici olim Petri Gorinski, palatini Masoviae.

Kraków, 26 listopada 1542.

Sigismundus etc., significamus tenore praesentium etc., quia cum intelleximus mag. olim Petrum Gorinski de Ojrzanow, palatinum et vicegerentem Masoviae, consiliarum regni nostri, e vita sublatum esse, liberosque duos pupillos et impuberes reliquisse, quos quidem eius liberos senatorii ordinis praesertim, si alios subditorum nostrorum militaris ordinis maxime, ut diligenter et in frugem bonam educarentur... gen. Thomam Soboczki, pincernam nostrum, praefatorum liberorum avunculum.... in tutorem, curatorem eorundem liberorum, bonorumque eorum administratorem et gubernatorem constituendum... duximus... et removimus ab eadem dictorum puerorum tutoria omnes alios patruos tam germanos, tam clenodiales eorum... eo praesertim respectu, quod praenominatus palatinus Masoviae vita functus testamento suo eundem Sobocki in tutorem dictis liberis suis eligit et constituit. Harum testimonio litterarum etc. Datum Cracoviae, die dominico crastino festi s. Catharinae, anno Dñi 1542.

(Metr. reg., vol. 64, fol. 30).

124. List bezimienny o intrygach dworskich 1).

1542.

Cuiaviensis episcopus XIV octobris est mortuus, homo dives, qui octoginta millia florenorum in numerata pecunia reliquit. Pro eius episcopatu varii mirabilibus modis contendunt. Dñus Dziaduski 2), episcopus Chelmensis, modestissime petit, dñus Paulus Wolski, regni cancellarius, mire ambit hunc episcopatum; dñus castellanus Cracoviensis 3) petit pro dño Tarlone 4), episcopo Praemisliensi, dñus Gamratus 5) archiepiscopus pro duobus petit. Petit Cuiaviensem episcopatum pro Nicolao Dzierzgowski et Camenecensem episcopatum petit pro dño Sobocki, pocillatore regio 6). Et quia dñus Tarlo ut est his omnibus doctior, eloquentior, idem et vetus ac benemeritus servitor et legationibus recte gestis illustrior et idcirco hoc episcopatu dignior. Rex senex dicitur habere bonum respectum erga illum. Sed competitores eius coeperunt eum apud Regem accusare, infamare et in contemptum adducere. Subornarunt tres accusatores Johannem Czermieński, Johannem Droyewski, Stanislaum Orzechowski, canonicos Praemislienses, quorum primus est homo stultus, alter bonus quidem vir, sed spe fortunae melioris passus est se ad hanc accusationem adduci, tertius ex schola ac licentia italica insolens ac lingua maligna; subornati, inquam, accusarunt dñum Tarlonem, episcopum ac praelatum suum Praemisliensem, coram Rege, toto senatu, quod esset parcus, avarus, sordidus, quod premat spolietque clerum suum, spoliet ecclesiat dioecesis suae, appellationes non admittat ad superiorem suum archiepiscopum Gnesnensem, quod subditos suos gravat, quod quadrigas lignis oneratas, sedens in medio curiae episcopalis, revidet et collustrat, et quanti unaquaeque quadriga vendatur praescribit. Audivit quidem haec Rex, sed quanti ea faciat, nullam animi sui dedit significationem. Sed tamen dñus Johannes Naropiński, custos Cracoviensis, qui casu quodam ei accusationi aderat: „Serenissime rex, inquit, iudex iuste, audi alteram partem.“ Annuisse rex visus est. Hi tres accusatores paulo antea visi sunt aliquoties apud dñum Petrum Kmitham, palatinum Cracoviensem, qui dñum Tarlonem episcopum et dñum Tarnowski, castellanum Cracoviensem, qui pro Tarlone petebat, odio prosequitur, ne scilicet dñi Tarnowski potentia et eius amicorum cresceret. Cuperem ego, ut dñus Tarlo episcopus rediret ad aulam. Contra praesentem non fierent tanti impetus et honor suus esset salvus, et de fortunis spes melior, quia si ita domi delitescet, videbitur ipse sibi et fortunis suis et honori suo defuisse, et excusationem nullam habebit, iudicabitur enim homo esse animi elati et principes suos contempsisse, et odio principum operam suam reipublicae subtrahere velle. Haec autem accusatio famosa eo consilio fabricata est contra illum, ut eum repellant ab ascensu ad episcopatum Cuiaviensem. Sed rev. dñus Samuel Maciejowski, episcopus Plocensis, regni vicecancellarius, una cum dño castellano Cracoviensi magno studio pro dño Tarlone agunt. Sed Regina maxime obsistit et quas partes promoveat, facile intelligit Vra Magnificentia. Ego ita iudico, quod dñus Gam-

---

1) Autor niewiadomy, ale musiał nim być zbieracz Tomicyanów Stanisław Górski, gdyż w jego tekach (vol. 29, nr. 3864) znajduje się kopia listu; pisany był do jakiegoś świeckiego senatora w końcu roku 1542, gdyż w tym roku umarł biskup kujawski Łukasz Górka.

2) Jan.

3) Jan Tarnowski.

4) Stanisław.

5) Piotr.

6) Tomasz, por. poprzedzający dokument.

ratus archiepiscopus pro suo Dzierzgowski pervincet, eo quod fratris eius uxorem turpi amore amet [1]).

125. Zdanie Piotra Rojzyusza o karze na grabieżców dóbr duchownych [2]).

1542.

Propositum est nobiles quosdam villam ven. dñi archidiaconi Varsaviensis, falso de ipsius morte rumore sparso, coactis hominibuss diripuisse. Consultus, quae poena direptores de iure sequatur? Respondeo: actione, quae VI bonorum raptorum dicitur, propter facti atrocitatem, tripli poena esse, praeter ei ipsius persecutionem: lege II in prin. et IV § si quis adventu ff. VI bon. rap. § ex maleficiis, vers. VI autem. Inst. de actio. Haec enim actio mixta est, partim rei persecutoria, partim poenalis: d. § ex maleficiis, vers. VI autem. Habebit igitur dñus Archidiaconus rerum raptorum persecutionem, earumque scilicet, quae exstant corpora, illarum autem, quae non exstiterint, aestimationem, et hoc amplius poenae nomine triplum. In quo articulo sciendum est verum rerum pretium contineri, non etiam interesse: lege II § in hac actione ff. VI bonorum raptorum. In rerum raptarum repetitione illud animadvertendum est: res, quae certo sciantur exstare, petendas esse persecutorio iudicio. Earum vero, quae certo sciantur non exstare, aestimationem, de quibus autem dubitetur, exstent, an non, alternativa facienda est petitio. Abb. in c. fi. nu. IV, ex. de iis quae vi, met. ve. cau. fiunt. Illud hic imprimis sciendum est, in hac causa duplicem esse inspectionem: alteram violentiae, rerum raptarum alteram, et hoc quantum ad probationem attinet, probare enim per testes violentiam tantum oportet d. c. fi. et ibi Doct. In rebus autem raptis statur eius, qui vim passus est iuramento, et quidem simpliciter. Quantum ad rerum numerum et qualitatem spectat. Ceterum, quod attinet ad aestimationem, taxare res prius iudex debet, postea vim passus iurare, an quanti taxavit iudex, tanti res essent, d. c. fi. et ibi Abb. Probabit igitur dñus Archidiaconus per testes violentiam, in quo scire debet, propter probationis difficultatem, quae in huiusmodi violentiis esse solet, admitti de iure testes, qui alioqui non admitterentur. Per domestices igitur et socios probari ista possunt, quae enim domi fiunt, non possunt facile per externos sciri: l. consensu, § super plagis, c. de rep. c. veniens. II. de testibus, Abb. in dicto cap. fi. co. fin. Et hoc quantum ad probationem violentiae. Quod autem ad res surreptas attinet, iurabit praefectus villae, quot et quae res in villa essent, quae post violentiam desiderentur de iis, quae habuit sub sua potestate. Si quae vero sub sua clave dñus Archidiaconus habuisset, de iis ipse iurabit, et de iure utriusque stabitur iuramento: di. ca. fi. et l. si quando, c. unde vi. De aestimatione autem rerum, quae non exstabunt, praemissa iudicis taxatione, iurabit vel praefectus villae, vel ipse dñus Archidiaconus, ut quisque habuerit res in sua custodia: di. ca. fi. et l. si quando, et utrobique doct. Illud superioribus addendum est, actionem VI bonorum raptorum non tantum adversus eos, qui cogendorum hominum auctores fuisse dicuntur, habere locum, sed adversus etiam ipsos homines coactos, cum ea tamen differentia, quod auctores ipsi de suo et coactorum facto tenentur, coacti vero de suo tantum. Bar. in l. II, § si quis homines ff. VI bo. rap. Ultimo sciendum est eos, qui forte metu iudicii ablata restituerent ante accusationem, non esse audiendos. Non prodest enim, ait lex, ei, qui rapuit, ad evitandam poenam, si ante iudicium restituat rem, quam rapuit: l. penultima ff. VI bonorum raptorum.

---

[1]) Dzierzgowski Mikołaj istotnie dostał wówczas biskupstwo kujawskie.

[2]) Oryginał w prywatnym zbiorze; daty nie ma, ale prawdopodobnie napisane w r. 1542, gdyż w tym roku umarł Marcin z Jeżowa, archidyakon warszawski, nadworny podskarbi.

Petrus Royzius Maureus
Hispanus. iuris vtriusque doctor
consului.

126. Salvus conductus Johanni Secluciano datus.

Piotrków, 25 stycznia 1544.

Sigismundus etc. manifestum fecimus tenore praesentium quorum interest universis, quod cum Johannes Seclutianus propter suspecta quaedam dogmata, de quibus notatus erat, ex terris nostris profugisset, supplicarunt nobis nonnulli regni senatores et consiliarii terrarumque nuntii, quandoquidem purgare se velit de his, quae sibi obiecta fuerunt, ut ei salvum conductum nostrum dare dignaremur, quo fretus ad terras nostras venire et ad gremium sanctae matris ecclesiae redire posset. Nos attendendo ecclesiam nemini gremium suum claudere, quin potius omnes ad se reversos obviis, quod aiunt, ulnis excipere, libenter hanc ei potestatem ad decursum quatuor septimanarum duraturam concessimus et concedimus praesentibus, ut ad regnum nostrum veniat, fide nostra regia et sub salvo conductu nostro, atque ibi se purget de his, quae obiecta sibi fuerunt. Quare universis et singulis tam castrorum, civitatum, oppidorum, quam aliorum quorumcunque locorum capitaneis, dignitariis et officialibus mandamus, ut hunc salvum conductum nostrum firmiter et inviolabiliter ad spatium quatuor hebdomadarum observetis et manu teneatis, secus non facturi sub gratia nostra. Datum Piotrcoviae, in conventu generali, 25 ianuarii anno Dñi MDXLIV, regni nostri XXXVII.

Relatio rev. in Christo patris Samuelis, episcopi Plocensis etc.

(Metr. reg., vol. 66, fol. 17).

127. Immunitas a susceptione hospitum in domum suam nob. Barbarae Krupczanka concessa.

Kraków, 6 lipca 1545.

Sigismundus, Dei gratia, rex Poloniae etc., significamus tenore praesentium quibus expedit universis, quia supplicaverunt nobis certi consiliarii pro nob. Barbara Crupczanka, relicta olim nob. Nicolai Jaskier, secretarii Cracoviensis, ut domum suam in circulo Cracoviensi, inter domos Carniowski ab una, et Nicolai Zil ab altera partibus, sitam, liberam in statu suo viduali ab hospitum receptu redderemus. Nos huiusmodi supplicationem benigne annuentes, ex certa scientia et speciali gratia regiis nostris domum ipsius Barbarae praedictam ab omni cum aulicorum nostrorum, tum aliorum quorumvis hospitum receptione eximendam et liberandam duximus, prout praesentibus eximimus et liberamus, durante vita ipsius Barbarae sic, quod nec a nobis, nec cuiuspiam auctoritate cogi aut compelli ad recipiendos in domum suam aulicos nostros et hospites debebit in futurum. Proinde omnibus et singulis dignitariis et officialibus, eorumque vicegerentibus, praesentibus et pro tempore exsistentibus, quorum nomina et titulos hic pro expressis habere volumus, mandamus, ut ipsam Barbaram in ea libertate et immunitate ei a nobis concessa servetis, neque eam impediatis, aut molestetis in praemissis, quinimmo eam manuteneatis et tueamini, secus pro gratia nostra non facturi. Datum Cracoviae, feria secunda intra octavas Visitationis Virginis Mariae, anno Dñi 1545, regni vero nostri 39.

Relatio mag. Thomae de Sobota, regni Poloniae cancellarii.

(Metr. reg., vol. 70, fol. 133).

128. Praesentatio ven. Stanislai Gorski, Cracoviensis et Plocensis canonici, ad ecclesiam parrochialem in Wyskitki.

Kraków, 5 maja 1546.

Sigismundus etc. ven. Andreae Przeczlawski, decano ac administratori ecclesiae cathedralis Posnaniensis, seu alteri cuicunque, ad id potestatem habenti, devoto nobis dilecto, gratiam nostram regiam. Venerabilis, devote nobis dilecte. Resignaturus est rev. Johannes Andreas de Valentinis, ecclesiae cathedralis et collegiatae s. Floriani Cracoviensis etc. praepositus, phisicus noster, ecclesiam suam parrochialem in Wiskithki nostri iurispatronatus in manibus Pat^{tis} Vrae, cuius quidem ecclesiae resignatio cum facta fuerit, ad illam ven. Stanislaum Gorski, Cracoviensem et Plocensem canonicum, praesentandum duximus et praesentamus hisce litteris nostris Vrae Pat^{ti}, quam hortamur, ut ipsum Stanislaum Gorski praesentatum nostrum ad ipsam ecclesiam in Wiskithki instituat et investiat, curam animarum, regimen et administrationem spiritualium et temporalium rerum sibi in illa committendo, prout id ad Vrae Pat^{tis} officium pertinet pastorale. In cuius rei testimonium sigillum nostrum est praesentibus impressum. Datum Cracoviae, die 5 mensis maii anno Dñi 1546, regni nostri 40.

Relatio mag. Thomae de Sobota, regni Poloniae cancellarii etc.

(Metr. reg., vol. 70, fol. 510).

129. Franciszek Lizmanin odbiera 100 złp.

Kraków, 7 marca 1547.

Recognosco ego frater Franciscus Lismaninus Corcyraeus, ordinis minorum conventualium in Polonia, Bohemia et Lithuania magister et commissarius generalis, recepisse me fl. 100 numeri et monetae polonicalis a dño Stanislao Taborski, canonico Poltoviensi, quos Sua Mtas Regia sua clementia ex thesauro ad intercessionem Suae Mtis Reginalis donavit conventui nostro Cracoviensi pro resarciendo tecto ecclesiae. Datum Cracovia, 7 martij 1547.

Idem frater Franciscus qui supra manu sua.

(Arch. Izby Skarbowej, dział IV, vol. 2, fol. 821).

130. Stanisław Orzechowski do Jakóba Przyłuskiego [1].

(Donosi o zajęciach swoich).

Kupna, w czerwcu 1548.

Vide, quid agas, ne in nervum hoc etiam, quod ternis meis nil etiam respondeas. superiorem te plebanatus fecit [2]; sed tum cum officialibus tibi rem esse scito. Itaque nisi quam primum de *Diatriba* [3], quid sit factum, mihi significaveris, mandamus, scribetur tibi, quo in periculo versere vides. Ego hic monimentum Sigismundo regi pene iam exegi, aere perennius, ni fallor, de quo tu quantum detraxeris, tantum de iudicio meo decedat, necesse est. Ἐπεὶ δειχνὸν genus orationis nostri esse gravissimum generum omnium et ad tractandum difficillimum: complectitur enim oratorium quid est τὰ μικρὰ μεγαλὰ καὶ, quemadmodum Plato in Gorgia dicit, id, quod antea legendo suspicabar, nunc etiam scribens et pene iam agendo experior, cui ut satisfacerem, concessi huc rus [4], cum animula blandula, vestro quo librario non utar. Haec oratio, ubi fuerit absoluta, absolvetur autem propediem, ad te mittam. Regi iuveni hanc destinavi, nisi quod tu forte aliter censes; continet enim gravem et vehementem plane θεολόγου παιδιάν aut si quid hac ista est ἀθροιστήριον, Platonem item et Aristotelem totum, pingitur autem coloribus Demosthenis ac Julii Isocratis. Mihi dicendi genus nunquam placuit, magisque consilium hominis quam orationem ipsam probavi: διδασκαλικά, aut etiam νουθετικά illa sunt potius quam ῥητορικά; fastum autem illud atque amplum dicendi genus ego probavi semper, illa autem angusta et contracta Isocratea tractandae philosophiae servabam, aut si quid quasi in schola dicerem. Eiusmodi est liber *pro ecclesia Christi* [5], in quo summum est illud peccatum in titulo, quod cuiusmodi sit, tenes; sed deinde cavebo, ne iterum fallar, quod tamen eo levius fero, quanto idem tuus quoque error fuit. Habes de Sigismundi monimento; nunc cetera accipe. Nicolaus Brudzewski, Lanciciensis palatinus, e Polonia nuper litteras ad me misit, plenas humanitatis et amoris erga me singularis. Is efflagitat studio incredibili lucubrationes nostras, cui ego (quandoquidem ipsi fontes iam sitirent) *Diatribam* tamen misi, cum hic ruri nil ad manum aliud esset. Petebat a me *Fidelem subditum* [6] meum nominatim exscriptum; non habebam tum, cum hoc petebat. Nunc vero animula caecutiens exscripsit; quem etiam ad te mitto, abs teque peto, ut hunc istum fidelem subditum, aut reddas palatino huic, si isthic est, aut si non est, cura, ut quamprimum transmittas illi fideliter subditum fidelem meum, immo vero tuum: nam multa de tuo sensu intimo ille haurit; litteras etiam addes, quibus is intelligat hoc me a te contendisse, sed recognoscere, quaeso, opus, nam mihi non vacabat, ut recognoscerem, ita nusquam a Sigismundo discedo, a quo vix impetravi, ut has mihi ad te per illum liceret scribere, quam antea huic isti fideli subdito, locus nunc sit. Videsne causa est, quominus volenti cuilibet eius copiam faciam; meumque esse dicas, ad calcemque addas. Stanislaus Orichowius ruthenus faciebat. Cura tibi ut sit haec res, abs te peto.

---

[1] Kopia w Cesarskiej Bibliotece Publicznej, F. XV, 16, fol. 4⁰; J. Korzeniowski wypisał z tego rękopisu inne listy (Orzechowiana I, 115, 118) a ten opuścił, nie wiem z jakich powodów. List nie ma daty, lecz zapewne na początku czerwca był pisany.

[2] Probostwo w Mościskach w dyecezyi Przemyskiej.

[3] Diatriba contra calumniam ad Andream Mickicium, wydana w Krakowie w r. 1548.

[4] Zapewne do wsi Kupny wyjechał, gdzie był 1 czerwca, por. J. Korzeniowski, Orichowiana, I, 123.

[5] Wydana w Krakowie w r. 1546.

[6] Drukowany w Krakowie w r. 1584.

131. Instructio, a Mte Regia ad illrem dnum Ducem Prussiae venerabili Andreae Modrzewski Fricz, praeposito Brzezinensi, secretario Mtis Regiae, data 1548 [1]).

Kraków, w czerwcu 1548.

Salute dicta favoreque nostro regio renunciato fideique litteris oblatis dicet:

Posteaquam, quod felix, faustum et fortunatum Deus esse velit, in regnum nostrum ingressi, ad urbem nostram Cracoviensem pervenimus, convocatis regni nostri consiliariis, qui tunc praesentes in hac civitate nostra aderant, audivisse nos mag. dñum Stanislaum a Lasco, palatinum Siradiensem, atque ex eo intellexisse, quid responsi tulerit a Caesarea Catholica Mte ad eam legationem, qua proxime in comitiis Imperii divi parentis olim nostri nomine functus est, visumque tandem esse nobis, de nostra consiliariorumque nostrorum sententia, ut se mitteremus, qui praesens Augustae rebus omnibus interfuisset, quo ille dñum Ducem certiorem de iis, quae acta ibi essent, redderet, simul etiam copiam responsi faceret, quod scripto sibi datum mag. Stanislaus a Lasco nobis attulit, quod cuiusmodi sit ipse ill. dñus Dux expendet, nos vero in regni nostri comitiis, quae proxime instant, omnia consilia inibimus, quibus Illustritatem Eius, terrasque nostras Prussiae, si qua necessitas id postulaverit, tueri et defendere possemus.

132. Annua pensio Augustini Rotundi iuris utriusque doctoris.

Piotrków, 4 lutego 1549.

Sigismundus Augustus etc. significamus tenore praesentium, quorum interest, universis, quod nos ad intercessionem rev. dñi Samuelis [2]), episcopi Cracoviensis, et regni nostri cancellarii, dedimus et donavimus, prout vigore praesentium damus ac donamus pensionem annuam centum marcarum ven. Augustino Rotundo, iuris utriusque doctori, cancellariae scribae, eam, quam ad sublimationem usque in episcopatum Culmensem rev. dñus Stanislaus Hosius, designatus episcopus Culmensis, ex thesauro nostro recipere solitus erat, a ser^{mo} olim divo parente nostro illi donatam. Quam quidem pensionem singulis annis, annum a dominica Reminiscere [3]) incipiendo anni praesentis ita, ut compleatur anno proximo 1550-mo eadem dominica Reminiscere dicta, percipere illum volumus et donationem huius pensionis a ser^{mo} sanctae memoriae parente nostro factam in illum plenarie transfundimus, hanc conditionem addentes, ut liberum illi sit pensionem hanc in quadrantem distribuere ac singulis quartualibus, incipiendo a quartuali S. Trinitatis proximo, vigenas quinas marcas usque ad totius summae centum marcarum complementum percipere. Quapropter Sinc^{ti} Tuae mag. Spitconi de Tarnow, castellano Vojnicensi et regni nostri thesaurario ac Brzeznicensi, Krzepicensi, Krzeszoviensique capitaneo ac vobis, thesauri nostrii notariis, id significatum, notumque esse volumus, mandantes, ut praedicto Augustino Rotundo centum marcas vel integras ad dominicam Reminiscere anni proximi 1550-mi vel singulis quartualibus, incipiendo a quartuali S. Trinitatis proximo, vigenas quinas vel quomodocunque ad arbitrium eius, dummodo centum marcarum summa ante anni decursum compleatur, ex thesauro nostro realiter, plenarie et cum effectu detis, darique sine quavis mora faciatis vel ei, vel qui ab eo ac pecuniam hanc percipiendam constitutus fuerit. Harum testimonio litterarum, quibus sigillum nostrum est appensum. Datum Piotrcoviae, 4 februarii anno Dñi 1549, regni nostri 19.

---

[1]) Kopia w Liber legationum, 1548—1549, vol. 12, fol. 3, w archiwum ministeryum spraw zagranicznych w Moskwie. Ponieważ Zygmunt August przyjechał do Krakowa 24 maja r. 1548 (Hosii Epistolae I, 258), więc instrukcya pochodzić musi z czerwca.

[2]) Maciejowski.

[3]) Druga niedziela postu; w roku 1549 wypadała 17 marca, a w roku 1550—2 marca.

Relatio rev. in Christo patris dñi Samuelis, episcopi Cracoviensis, etc.

(Metr. reg., vol. 76, fol. 300)

133. Krzysztof Zaborowski ogłasza ekskomunikę na niepłacących kontrybucyi.

Radom, 12 maja 1550.

Christophorus Zaborowski, artium ingenuarum magister, praepositus in Schidlowiecz et officialis Radomiensis ac succollector contributionis in praepositura Kielczensi et decanatu Radomiensi, per rev. in Christo patrem et dñum dñum Andream[1]) Dei gratia, episcopuum Cracoviensem datus et deputatus, honorabilibus dominis viris ecclesiae collegiatae Kielczensis viccariis seu illi et illis, ad quem et ad quos praesentium pertinet exsecutio, chororum hebdomadariis, ceterisque, praesentibus requirentibus salutem in Domino. Quamvis dudum habita diligenti ratione necessitatis reipublicae reverendissimi domini locorum ordinarii in ea provincia ac synodo provinciali Piotrkoviensi, ita anno proxime praeterito contributionem pro reipublicae necessitate et arcendis hostibus in finibus regni, de consensu totius cleri, instituerint reverendissimusque dominus memoratus episcopus Cracoviensis, satisfaciendo ordinationi et sanctioni synodi, processus monitorios sententias excommunicationum in se continentes contra omnes et singulas personas ecclesiasticas, beneficia vel officia in dioecesi sua possidentes, miserit, quo infra certum terminum, in processu huiusmodi consignatum, ipsam contributionem, per synodum provincialem laudatam et institutam, de omnibus et singulis eorum beneficiis et officiis ecclesiasticis persolverent et in manus nostras, tanquam succollectoris in praepositura Kielcensi et decanatu Radomiensi deputati, reponerent et iuxta eiusdem processus dispositionem de eadem responderent. Nihilominus tamen rev. ac ven. domini praepositus, custos, decanus et omnes canonici ecclesiae collegiatae Kielcensis ac praebendarius in castro Curosvanki, quorum nomina et cognomina a tergo praesentium in exsecutionibus utrinsecus volumus esse describenda, ipsa mandata reverendissimi domini nihili pendendo et censuras ecclesiasticas in illis processibus contentas neutiquam pertimescendo, ipsam contributionem hactenus non persolverunt, nec eo, quo opus erat, intulerunt inferreque et de eadem respondere non curant. Idcirco nos auctoritate reverendissimi domini nostri et qua fungimur in hac parte praefatos dominos praepositum, decanum, custodem et omnes praebendarios seu canonicos ecclesiae collegiatae Kielcensis ac praebendarium in castro Kurosvanki duximus fore excommunicandos et declarandos prout excomunicamus et declaramus eosdem in Dei nomine in his scriptis. Quocirca vobis, memoratis dominis exsecutoribus, in debito sanctae oboedientiae et sub poena excommunicationis mandamus, quatinus praefatos dominos singulis diebus dominicis et festis coram multitudine populi, ad divina audienda congregati, excommunicetis, declaretis ac excommunicare, declarare et denuntiare curetis, praemissa tamdiu exsequenda, donec aliud a nobis habueritis. Datum in Radom, XII mensis maii anno Dni MDL, nostro sub sigillo. L. S.

A tergo dwie notatki różnem pismem: 1) Kielcze, praebenda Kurozwanki ad praeposituram Wisliciensem attinet. 2) Anno, quo intro, die vero Mercurii 25 mai, ego Martinus, vicepraepositus ecclesiae collegiatae Kielcensis et protunc chori hebdo-

---

[1]) Zebrzydowski.

madarius, exsecutus sum praesens mandatum, quia personas intro contentas, videlicet: rev. ac ven. dños Johannem Wolski praepositum, Georgium Podlodowski decanum, Petrum Myskowski custodem, Martinum Cromerum, Lucam Podoski, Dominicum doctorem, Augustinum Rotundum doctorem, Johannem Wolski canonicos in facie ecclesiae excommunicatos pronuntiavi et declaravi, ac in metricam excommunicatorum inscripsi, iuxta vim et formam praesentis processus.

(Arch. Gł. Ks. Skarb., vol. I, fol. 174).

134. Testament Hieronima Spiczyńskiego.

Kraków, 25 maja 1550.

In nomine dñi amen. Gdysz pan bog wssechmogaczy przs proroka swego sługa racyl roskazacz Ezechyaszowy krolowy rosrządzyc dom swoy opowyedayacz mu szmyercz, ze daley zyw bycz nyemogl, nam naprzyklat, abych my tesz rosrządzaly domy a ubostwa nassą kyedy pan raczy wszywacz nas przes smyercz do chwaly swey swyątey. Naprzot oszwyatczam szyą, jacom szlubyel na krczye szwyetym otrzekayacz ssyą czarta y wssytkych ucynkow yego. Tak y terasz mayacz zupelną nadzyeya w macze Pana mego w tey daly bog nyewynnoscy s tego szwyata schodza, y na yego chytroscz y okrutnoscz krzysz Pansky na pomoc szobye byerza, nyeprzyyaczyelom mym wssem odpuszczam y yescze ktem za przesladownyky swe pana boga prosyc bada. Cyalo me grzesne zyemy oddaya, dussza panu bogu wsechmogacemu. Panyey Annye malzoncze mey myley cznotlywey ratione amoris coniugalis y wyernyey Tyssyacz slotych po pulkopyu oprawuya, na wszytkym moym stoyaczym y ruchayacym ymyenyu, nicz nye veymuyacz, y owszem przet wsytkymy ynnymy dlusznyky, yesly by szya ktorzy oszwaly takowe wyano szwe ta przerzeczona pany Anna wzyacz ma i na tym czo szya po szmyercy vedle prava przyrodzonego dostanye. Panowye Raycze kracowsczy besz wsey uymy za omylnya termynaczyya Regystrowa, czo szya dowyodlo y pokazalo, chcyely na mya dlug walyc de admynystracione regularie cementarie Latericie unius anni wcymem szya byl rzecy pospolytey uzaleyl, szam grossem swym y pylnoscza szwa foldrowal. Skat scoda ym y utrata byla, tom ym pokazal za czo na wyekuyste czassy by my zaplacyly to trzymysty slothych, malo by my uczynyly za ma pracza. Takyesz ot Kacyczkyego, Szukyennycze napyraya sszya cynszu, ktora nye byla nygdy in mea possessione. Trzecya nyewyem, yaka my tam pokazuya y zebych za trzy czwyercy roku vasnego nyedoplacyel czo szye pokaze, badzyely yaka vynovatoscz, to ych myloscz panovye Raycze moderowacz bada raczycz mayacz wszglad na poslugy moye rzeczy pospolytey. Jakosz to ynnym czynyly po szmyercy: panu Janowy Morstinovy kylko sseth slotych odpuscyly y ynnym etc. Wssagzem to szerzey mazom tym ot utczywego pospvlstwa ku mnye poslanym przepowyedzyal. Item rzecy sa przymnye wedle inventarza Jana Dambrowskyego, ktore pobral; stych mya quitowal a nat to zostal my pyecdzyessyath 50. slotych lyquidi debiti, czo w kxyagach szye naydzye. Item panu Janovy Kleczowskyemu, bratu memu mylemu, vynyenem dlug, o ktorym malzonka moya vye y krzywdy mu nye uczyny, a on yey tesz krzywdy nye uczyny, y ofssem tym malym dlugyem wspomagacz ya badzye, jako przyyacyel vyerny y myly. Item daya opyeka na Slassku w Lacznowye urodzonemu panu Kasprowy Skorkowskyemu a w Sdzyechowyczach, sandzyemu oleskyemu y lublynskyemu wespolek s panem Vaczlavem, bratem yego, przossacz ych myloscy, aby ta pracza na szya przyyac racyly, sza ktora pan bog otplacyc racy, a malzonka moya zadzyelawacz y szdzytkamy badzye. Exequutory tego testamentu tu w Kracowye wybyeram ssobye

pectabilem dominum Erasmum Czeczotka, consulem Cracoviensem, et dominum Stanislaum Czeczotka, scabinum Cracoviensem, proszacz ych mylosczy, aby nyedaly po mey szmyerczy ubogym ssyerotam krzywdy cynyc. W tym wssykym panstwo szobye do szmyerczy zachowuye. — Scriptum in domo spectabilis ac generosi domini Jeronimi Spyczynsky, consulis Cracoviensis, in die sanctissimo Pentecostes anno Dñi 1550.

Ego Hieronimus Spyczynsky spi.

Sprawyedlyv dlugy pokazaly ssya placyc abo s dlusnyky ugadzacz.

(Z autografów Władysława Górskiego w Kotiużanach).

---

135. Piotr Royziusz odbiera 50 złp. pensyi.

Kraków, 10 września 1550

Petrus Royzius Maureus hispanus I. U. doctor accepi pro quartali s. Crucis a zuppis Vieliciensibus per officiales mihi numeratos florenos quinquagenti per mediam sexagenam, in cuius rei fidem hoc scripsi et sigillo meo signavi. 10 septembris anno 1550. L. S.

Idē Petrus Roy
manu suscripsi

(Autogr. w pryw. zbiorze).

---

136. Zygmunt August asygnuje 30 złp. dla kopistów inwentarza archiwum koronnego [1]).

Wilno, 7 października 1551.

Sigismundus Augustus, Dei gratia, rex Poloniae, etc. Magnifice, syncere nobis dilecte. Ven. Martinus Cromerus, canonicus Cracoviensis, secretarius noster, redegit iussu nostro in ordinem litteras, in thesauro Cracoviensi contentas, indicemque sive regestrum earundem luculentum confecit. Quem cum eleganter conscriptum nobis reddiderit, volentes erga eius scriptores, quorum opera in scribendo eo usus est, benignitatem nostram exhibere, mandamus Sinc. Tuae, ut cum praesentibus litteris nostris fuerit requisita, florenos 30 monetae usualis huic, qui praesentibus Sinc. Tuam requisierit, realiter et in effectu numeret et persolvat. De quibus nos Sinc. Tuam praesentimus quietamus. Pro gratia nostra secus non factura. Datum Vilnae, VII octobris anno Dñi MDLI, regni vero nostri anno XXII.

Sigismundus Augustus Rex spt.

---

[1]) Oryginał w archiwum Izby Skarbowej w Warszawie, dział VI, vol. 1, fol. 288; adres: „Magnifico Spithek Jordan de Zakliczyn, castellano Sandecensi, regni nostri thesaurario, sincere nobis dilecto. In absentia eius thesauri notariis“, i pod spodem inną ręką: „Notariis rev. dni Martini Cromeri pro labore intra descripto fl. 30 ad praesentes litteras anno 1551.“

137. Nobilitatio ven. Martini Cromeri, iuris utriusque doctoris.

Piotrków, 14 marca 1552.

In nomine Domini, amen. Ad sempiternam rei, quae sequitur, memoriam. Existimarunt hoc sapientissimi et vetustissimi illi maiores nostri ad omnis reipublicae salutem et perpetuitatem plurimum valere, si non solum minis et poenarum atrocitate a vitiis homines et sceleribus arcerentur, sed etiam si suus virtuti et benemeritis honos haberetur. Ita enim vel poenarum formidine, vel honoris et praemii propositi spe facilius mortales pulcherrimam illam virtutis speciem cum salute et summa dignitate reipublicae esse secuturos. Hoc nos praeclarum maiorum exemplum, per manus hucusque tradi recte solitum, summa quidem cum voluptate et propensione nostra, sed et necessario propemodum, hoc est meritissimo imitamur. Tanta est enim in ven. Martino Cromero, iuris utriusque doctore, custode Wisliciensi, canonico Cracoviensi et secretario nostro, ingenii vis ac praestantia, tanta eruditio et doctrina, rerumque variarum et pulcherrimarum cognitio, tanta virtus, probitas, integritas, tanta in rebus agendis industria, tanta in legationibus cum nostra et sua dignitate obeundis prudentia et gravitas (quod et divus Sigismundus, parens noster, et nos ipsi satis experti sumus), ut omnino, nisi ingratissimi simus, iustissimo debiti honoris praemio diutius se singularis eius virtus etiam ipso tacente non patiatur defraudari. Licet igitur et parentibus bonis honestisque sit natus, quippe cuius avia paterna et mater nobili sanguine fuerit prognata, et virtus cum ipsius tam clara, tam illustris, tam nobis atque adeo nulli non perspecta, satis decorasse et nobilitasse videatur: nos tamen, ut et virtus honoris praemiis decoretur, et eo ipso ceteri ad simile parque virtutis sequendae studium accendantur, cum ipsum Martinum Cromerum, eiusque propter eum fratres duos Bartholomaeum et Nicolaum, quos, ut fratri fiant similes, audimus et confidimus contendere, nobilitandos ducimus, nobilitamusque et veros nobiles creamus, esseque volumus. Eius nobilitationis insigne damus illis stemmata seu imagines novas in rubentis scilicet campi spatio, superiorem mediae aquilae partem naturali colore, eamque laurea corona cinctam, eo modo, quo in hisce litteris nostris solers atque industria pictoris manus depinxit. Quo insigni et ad obsignandas suas litteras et ad aedifitia ac monumenta vel ornanda, vel tanquam indicanda, ut reliqua regni nostri nobilitas, plenam habebunt utendi potestatem. Damus illis praeterea omnes eas immunitates, libertates et praerogativas, quibus dotati et ornati sunt nobiles regni nostri, atque eos ad omnes dignitates et honores, ad quos in regno nostro nobilibus aditus patet, admittimus. Quapropter universis id et singulis regni ditionumque nostrarum hominibus, praecipue vero nobili sanguine natis, publicoque administrationis seu praefecturae et dignitatis cuiuscunque munere fungentibus, denuntiamus et notum ac testatum esse volumus atque mandamus pro auctoritate nostra, ut Cromeris, tam iusta de causa nobilitatis, non solum nemo sit, qui hac in parte iniquum se et parum faventem praebeat, sed etiam ut nostro exemplo, virtuti et iis, qui ea excellentes tam locupletis testimonii honore merito decorantur, plurimum nos favere appareat. Id quod nos optimum quenque pro officio suo et favoris ac clementiae nostrae studio secus nec facturum, nec fieri debere putaturum plane confidimus. Si quis vero obtrectare illis et de fama, virtute, nobilitate eorum, insignique illis dato ausus fuerit, contra hoc edictum et privilegium nostrum, clam vel palam detrahere, ei nos quinquaginta marcarum auri mulctam irrogamus. Cuius mulctae medium fisco nostro regio, reliquum autem ei, cui fuerit obtrectatum, numerandum adiudicamus. Eorum omnium ut tanta esset, quantam esse oportet auctoritas, litteras has nostras ipsi subscripsimus et sigillo nostro curavimus obsignari. Datum Piotrcoviae, in conventione generali, feria secunda post dominicam Reminiscere proxima anno Dñi M. D. L. II, regni vero nostri XXII.

(Metr. reg., vol. 82, fol. 30),

138. Annua pensio ven. Alberti Novicampiani.

Piotrków, 25 marca 1552.

Sigismundus Augustus etc. significamus etc., quod commendatam habentes doctrinam ac morum vitaeque integritatem ven. Alberti Novicampiani, artium magistri, ipsum in praeceptorem ill^{mo} principi dño Johanni Sigismundo, ser^{mi} dñi Johannis Ungariae regis filio, nepoti nostro charissimo, adscivimus, ut ad Ill^{tem} Illius profectus honestis litteris, liberalibusque disciplinis teneram aetatem illius instituat. Cuius quidem Alberti Novicampiani operae eam sumus habituri rationem, quam doctrina, virtus et integritas illius meritaque exposcent. Interea vero, ut habeat, unde sese honeste alere queat, 300 fl. pensionem annuam ex theloneo nostro novo Minoris Poloniae constituendam illi duximus, constituimusque praesentibus litteris annis singulis pro festo Annuntiationis Mariae per ipsum Albertum percipiendam, incipiendo a proximo festo Annuntiationis Mariae anni Dñi MDLIII et sic deinceps annis se sequentibus usque ad aliam meliorem provisionem nostram, quam illi honestis sacerdotiis facturos nos esse promittimus. Ipse vero tantisper apud ill^{mum} nepotem nostrum manere atque Ill^{tem} Eius instituere tenebitur, quoad inde revocatus a nobis non fuerit. Quod mag. Spitek de Tharnow, castellano Sandecensi et regni nostri thesaurario, ac Minoris Poloniae theloneatori, et pro tempore theloneorum nostrorum in Minori Polonia exactori, denuntiamus atque mandamus, ut eam ipsam pensionem 300 fl. ven. Alberto Novicampiano annis singulis ita, ut superius scriptum est, numeret et solvat. Nos vero visa quietatione ipsius manu subscripta, illam in ratione a Sinc. Tua suscepturi sumus, non aliter quam si manu nostra subscripta esset. In cuius rei fidem et testimonium manu nostra praesentibus subscripsimus et sigillum nostrum appendi iussimus. Datum Piotrcoviae, in conventione generali, feria 6 die Annuntiationis Mariae anno Dñi MDLII, regni vero nostri XXIII.

Sigismundus Augustus Rex spt.

(Metr. reg., vol. 82, fol. 76).

139. Deklaracye podatkowe Mikołaja Reja.

1.

Kraków, 24 sierpnia 1552.

Ego Nicolaus Rey, in villa Slavonycze haeres, recognosco, quia dedi in manus dño exactori terrae Cracoviensis generali, a cmethonibus 9 exactionis 2 grossos, facit grossos 18. In cuius fidem sigillum meum subimpressi. Datum Cracoviae, die 24 mensis augusti anno Dñi 1552. Ibidem (a) taberna annuali a propinatione soluti grossi 6.

(Oryg. w prywatnym zbiorze).

L. S.

2.

Ja Mikołaj Rej wyznawam, iż odsyłam pobór wedle uchwały na rok boży uczyni 1552 z ludzi robotnych sprawiedliwie wybrany, a to jest ze wsi Kobyła ze dwu-

dziestu i sześci dworzysk i z młynka skorzecznego sześć groszy i pop. (!). Item ze wsi z Stajnego ze dwanaście dworzysk; item ze wsi Wałaskiej z Sawczyna ze dwanaście dworzysk; item z wioski Wierzchowyn z dziesiąci dworzysk. A na to pieczęć swą przykładam i ręką swą podpisuję.

(Oryg. w pryw. zbiorze).

Mikolay Rey z Naglovicz
ręką wlaszną.

3.

Mikolay Rey rąką wlasną i za pieczenczyą swą zeznawam, iż w Pliskowye w wiosce dzyerżawy moyey ny masz wyączey rolnikow yedno szyedm a dalej nycz.

L. S.

(Autogr. Arch. Izby Skarb. dział I, vol. 53, fol. 413).

140. Deklaracya podatkowa Mikołaja z Szadku.

Kraków, 30 sierpnia 1552.

Ego Nicolaus a Schadek, sacrae theologiae professor, decanus ecclesiae collegiatae s. Floriani in Cleparz, ceterique ecclesiae eiusdem praelati ac canonici testatum facimus in bonis nostris medietate villae Igolomia non plures esse cmetones et aratra quam duodecim, insuper et tabernatorem, qui aliunde adducere solet ad propinandum cervisiam, agrumque certum possidet, de quo fidele perhibemus testimonium praesentibus sigillo unius nostrum subimpresso. Datum Cracoviae, die Martis penultima mensis augusti anno Dñi 1552.

L. S.

(Autogr. Izby Skarb. dział I, vol. 54, fol. 334).

141. Deklaracya podatkowa Mikołaja z Szadku.

Kraków, 2 września 1552.

Magister Nicolaus a Schadek, sacrae theologiae professor, decanus ecclesiae collegiatae s. Floriani in Cleparz et capituli eiusdem procurator, testatum facio in villa illius dicta Xyaznicze non plures esse cmethones et aratra quam sex, ad haec tabernam, in qua propinatur advectiva cervisia, molendinum, quod duas rotas habet maczne et tertiam stapna. De quo fidele perhibeo testimonium praesentibus sigillo meo susimpressis. Datum Cracoviae, 2 septembris anno Dñi 1552.

L. S.

(Oryg. Izby Skarb., dział I, vol. 53, fol. 405).

142. Marcin Kromer odbiera pensyę.

Praga, 12 września 1552.

Martinus Cromerus, canonicus Cracoviensis, Varmiensis etc., Sac. Mtis Reg. secretarius et ad Sac. Caes. Mtem orator, fateor me a nob. dño Nicolao Cossla, theloniorum regiorum in Polonia praefecto, per manus nob. Casparis Vinter, civis et mercatoris Pragensis, accepisse taleros 2500, de quibus etiam ipsum Casparum quietavi. Ex his autem 2000 quidem ad rationem stipendii, mihi a Reg. Mte legationem hanc obeunti constituti, in octo menses, incipiendo a iunio praeterito usque ad ianuarium anni sequentis inclusive, 400 autem pro viatico mihi et advocatis ab eadem Reg. Mte assignatos accepi, reliquos vero 100 dño Antonio Laterciano ad rationem sui stipendii tradidi, de quibus ipse supradictum dñum Nicolaum Cosslam quietabit. Ego vero de 2400 eum quieto vigore huius apodixae. Datum Pragae, 12 die septembris 1552.

L. S. Idem qui supra manu propria spt.

(Autograf, w zbiorze Wład. Górskiego w Kotiużanach).

143. Deklaracya podatkowa Zofii Oleśnickiej.

Damianice, 15 września 1552.

Móy łaskawy panie Sebastianie! WMci zdrowie nawiedzam pisaniem swojem, które, Panie Boże, racz dać WMści na czasy długie, tegobym WMci wiernie życzyła od Pana Boga etc. Przytem racz WMść wiedzieć, iż w Damianicach niemasz pługów jedno pięć, a karczmarz i to nie zawdy piwo miewa. A zatym się WMci przyjaźni poruczam. Ex Damianicze, 15 septembris anno 1552.

L. S.

Zophya ſſczecko
czyn olieſnicżka
poſzupkowa nyegdo
Borzenſka

(Autogr. w prywatnym zbiorze).

144. Deklaracya podatkowa Jana Tarnowskiego.

Wiewiórka, 31 października 1552.

Johannes comes in Tharnow, castellanus Cracoviensis, Strijensis, Lubaczoviensisque capitaneus etc., significo praesentibus litteris quibus expedit universis, quia de villa mea, Wielgi Pyerzchow nuncupata, a 13 cmetonibus agros colentibus contributionis nomine dati sunt in manus exactoris Sac. Mtis Regiae gross. 26; de villa autem Mały Pyerzchow a tribus colonis quidem, propriis aratriis agros colentibus, gr. 6, a molendino vero uno et tabernis duabus dictarum villarum iuxta antiquas quietationes est solutum. In cuius rei fidem ac testimonium sigillum meum praesentibus est appressum. Datum in Wyewyorka ultima Octobris anno Dñi M. D. LII.

L. S. **(Oryg. Izby Skarb., dział I, vol. 54, fol. 1068).**

145. Orzechowski do Ferdynanda I.

(Wychwala go i przesyła mu panegiryk swój na cześć Zygmunta Augusta i Katarzyny Rakuszanki).

3 września 1553.

Serenissime Rex. Vereor, ne impudenter facere videar, quod homo tenuis Maiestatem Vram, magnum et potentem regem, litteris appellem, quem ob virtutem miratur Europa, horret autem Africa atque Asia, cuius arma nomenque orbis christiani sunt

---

[1] **Oryginał w archiwum państwowem w Wiedniu, w dziale Polonica; adres: „Serenissimo et potentissimo domino domino Ferdinando, Dei gratia, Romanorum, Ungariae et Bohemiae regi etc., domino suo clementissimo." List ten podał J. Korzeniowski, Orichoviana, I, 420, ale według kopii i z inną datą (7 września), tudzież z kilku błędami w tekście.**

salus atque decus. Sed duae res me ad scribendum impulerunt. Una, constans inter eruditos fama de praestanti Mtis Vrae erga infimos etiam homines clementia. Altera vero, incredibilis illa Poloniae gratulatio, qua ser^{mam} reginam, inclitam autem Mtis Vrae filiam, patria nostra nuper excepit. Cui adventum ita est gratulata, ut omnibus laetitiis incesserit, serioque illius adventu triumpharit. Et quoniam nescio, quae mea sors illius gratulationis scriptorem me esse voluit, multi eruditi viri mecum egerunt, quo ad Mtem Vram mitterem, quicquid tandem de adventu ad nos ser^{mae} filiae Mtis Vrae scripsissem. Et cum ego reverentia Mtis Vrae a scribendo deterrerer, illi instabant, fasque non esse dicebant eorum scriptorum Mtem Vram expertam fore, in quibus nomen Mtis Vrae praecipuum esset argumentum; tum etiam iidem addebant Mtem Vram non solum bello magnum, sed etiam doctrina clarum regem esse. Ad hanc rem probandam proferebant illi eruditorum virorum monumenta Mti Vrae dicata, in quibus erat praeclarum illud Nicephori opus a doctissimo viro Johanne Lango silesio Mti Vrae dicatum [1]). Quibus rebus fidem mihi fecerunt, studium hoc meum gratum Mti Vrae fore, quod nunc ad Mtem Vram defero, ac supplex peto, ut Mtas Vra quicquid id est, quod a me Mti Vrae mittitur, benigno animo ac regio more suo accipiat, meque clementia sua ad eiusmodi erga se officia paratiorem promptioremque faciat. Qua quidem in re si non operam, at voluntatem certe quidem meam Mtas Vra probabit, quae apud reges magnos et excellentes aeque in parvis, ut in magnis hominibus, digna fuit favore. Nec iniuria, deos enim ipsos immortaleis ab egenis mola etiam salsa placari ferunt, qui non habent thura. Quo exemplo ego quoque sarmata, ab lepore attico et ab romano remotus sale, mitto Mti Vrae munus, levidense fateor, si me scriptorem Mtas Vra respiciat, sed si, persona scribentis remota, rem ipsam, quam tracto, Mtas Vra consideret, gravissimum ac summo rege dignum munus Mti Vrae mitto. Quid enim praestantius Austriaca domo? Quid Jagellona familia laudabilius dici aut fingi potest? nihil omnino. Ergo cum hic panagiricus et Austriacae et Jagellanae gentis summum prae se ferat decus, quis ambigat? aut quis omnino contendat, illum dignum non esse, qui a me Mti Vrae, clarissimo Austriae principi ac summo inter homines regi, mittatur. Accipiat itaque Mtas Vra a sarmata scriptore munus hoc, non facultate scribentis, sed summorum regum laudatione ornatum. Me vero Mtas Vra in fidelissimorum subditorum filiae suae ser^{mae} reponat numero, ac in cetera litteratorum hominum turba, quos Mtas Vra sibi habet addictos. Bene valeat Mtas Vra. Datae 3 die septembris anno Christi Dei nostri 1553.

Eiusdem Vestrae Sacrae et Serenissimae Maiestatis Regiae homo deditus
Stanislaus Orichovius Rutenus.

---

146. Zygmunt August do Ferdynanda I.

(Uwierzytelnia Marcina Kromera).

Kraków, 22 września 1553.

Ser^{mo} principi et dño Ferdinando, divina favente clementia, Romanorum regi semper augusto ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Slavoniae, etc. regi, infanti Hispaniarum, archiduci Austriae, duci Burgundiae etc., comiti Tirolis, patri nostro charissimo ac honorando. Sigismundus Augustus, eadem gratia, rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae etc., dñus et haeres. Salutem et filialis ac perpetui amoris continuum incrementum. Ser^{me} princeps et dñe, pater noster char^{me} et honorande. Mittimus ad Mtem Vram de quibusdam negotiis partim communibus, partim privatis nostris ven. Martinum Cromerum, utriusque iuris doctorem, canonicum Cracoviensem et Varmiensem, secretarium et nuntium nostrum. Postulamus igitur, ut eum Mtas Vra benigne audiat, verbisque eius fidem habeat et ad desiderium nostrum libenter sese accommodet. Fuerit hoc coniunctioni nostrae mutuae consentaneum et nobis magnopere gratum. Reliquum est, ut Mtas Vra diu salva sit et incolumis una cum suis omnibus, quemadmodum nos optamus. Datum Cracoviae, XXII. septembris anno Dñi M. D. LIII, regni nostri XXIV.

---

[1]) Latina versio Nicephori Callisti Xanthopuli, scriptoris vere catholici, ecclesiasticae historiae libri XVIII. Basileae, Oporinus, 1553.

obsequentissimus filius Sigismundus Augustus Rex spt.

(Oryg. arch. Wiedeń., Polonica).

---

147. Ferdynand I do Zygmunta Augusta.

'(Poleca Marcina Kromera).

Wiedeń, 23 listopada 1553.

Ferdinandus etc., Serenissimo etc. Cum hic ven. devotus nobis dilectus Martinus Cromerus, iuris utriusque doctor, canonicus Cracoviensis et Varmiensis, orator Ser^{tis} Vrae legatione sibi demandata apud nos pro dignitate Ser^{tis} Vrae et cum summa sua laude perfunctus, nunc ad Ser^{tem} Vram revertatur, non potuimus praetermittere, quin ipsum hisce litteris nostris ad Ser^{tem} Vram clementer prosequamur, non eo, quod ipsum testimonio aut commendatione nostra apud Ser^{tem} Vram plurimum indigere existimavimus, quandoquidem nobis non est dubium Ser^{tem} Vram diligentiam, fidem, rerumque gerendarum dexteritatem eius iam satis superque cognitam atque perspectam habere, sed potissimum, ut Ser^{ti} Vrae notum testatumque faciamus, quod etiam nos pro paterna nostra in Ser^{tem} Vram charitate his, qui Ser^{ti} Vrae recte et probe serviunt, clementer affecti simus et quod omnes, qui a Ser^{te} Vra ad nos veniunt, propter suavissimam Ser^{tis} Vrae recordationem lubentissime videamus et audiamus. Quocirca Ser^{tem} Vram paterne hortamur, velit hunc praedictum suum oratorem nostra causa ita commendatum habere, ut has litteras nostras sibi apud Ser^{tem} Vram magno usui fuisse re ipsa sentire et sese apud nos fuisse gaudere possit. In eo faciet enim Ser^{tas} Vra nobis rem vehementer gratam, paterna dilectione et benevolentia nostra erga eandem Ser^{tem} Vram compensandam, quam diu feliciterque valere optamus. Datum Viennae, 23 novembris 1553.

(Min., arch. Wiedeń., Polonica).

---

148. Ferdynand I do Katarzyny, królowej polskiej.

(Poleca Marcina Kromera).

Wiedeń, 23 listopada 1553.

Ferdinandus etc. Serenissimae etc. Quamquam non dubitemus, quin Ser^{tas} Vra hunc ven. devotum nobis dilectum Martinum Cromerum, IU. doctorem, canonicum Cracoviensem et Varmiensem, ser^{mi} principis dñi Sigismundi Augusti, regis Poloniae etc., filii et consanguinei nostri char^{mi}, ad nos designatum oratorem propter singularem eius virtutem et obsequia, quam Eius Ser^{ti} magna fide, diligentia et prudentia impendere solet, omni favore et benignitate prosequatur, adeoque ille nulla apud Ser^{tem} Vram commendatione opus habeat. Tamen cum nunc confectis negotiis, quorum causa ad nos missus erat, ad regem suum revertatur, non potuimus commitere, ut eum absque litteris nostris ad Ser^{tem} Vram venire patiremur, quibus Ser^{ti} Vrae et salutem dicamus et notum testatumque faciamus, quod etiam nos erga ipsum clementem atque propensum animum geramus. Quapropter Ser^{tem} Vram paterne hortamur, ut eum, tanquam virum omni favore dignum et Ser^{tis} Vrae coniugi fidelem ministrum, non solum ipsamet benignis oculis aspiciat, sed etiam ipsi ser^{mo} regi Poloniae, filio atque consanguineo nostro chār^{mo}, commendatiorem reddere studeat, in hac enim re Ser^{tas} Vra suam nos filialem observantiam et pietatem cumprimis declarabit, nosque id ipsum paterna charitate nostra erga Sert^{tem} Vram compensabimus. Quam feliciter ad multa tempora valere optamus. Datum Viennae, 23 novembris 1553.

(Min. arch. Wiedeń., Polonica).

149. Epigramat Jakóba Przyłuskiego [1].

1553.

Accipe dux leges regni populique Poloni,
Ordine quo scripsit, qui tibi donat eas.

150. Zygmunt August do Ferdynanda I.

(Uwierzytelnia posłów swoich Myszkowskiego i Kromera).

Lublin, 7 marca 1554.

Ser^{mo} et excellentissimo principi dño dño Ferdinando, divina favente clementia, Romanorum regi semper augusto etc. Sigismundus Augustus, Dei gratia, rex Poloniae etc. Salutem et nostri mutui amoris ac omnis felicitatis continuum incrementum. Ser^{me} ac excellentissime princeps, domine parens noster obser^{me}. Mittimus ad Mtem Vram in certis iisdemque gravibus nostris regnique nostri negotiis hosce oratores nostros gen. Nicolaum de Mirow, castellanum Radomiensem et Osswiączimensis, Zatoriensis ducatuum, Miedzirzecensemque capitaneum et ven. Martinum Cromerum, iuris utriusque doctorem, custodem Vislicensem et canonicum Cracoviensem, secretarium nostrum. Postulamus itaque a Mte Vra, ut eos benigne audiat, verbisque eorum eam, quam nostris fidem adhibeat, atque tandem ad nos cum optatis responsis illos expediat. Factura nobis Mtas Vra rem gratam et sua erga nos paterna pietate dignam. Quam diutissime valere felicem et incolumem cupimus. Datum Lublini, die 7 martii in conventione generali regni, anno Dñi 1554, regni nostri 24.

obsequentissimus filius

Sigismundus Augustus Rex spt.

(Oryg. Wiedeń., arch., Polonica).

---

[1] Wyciśnięty na egzemplarzu statutów, wydanych przez Przyłuskiego w r. 1553, ofiarowanym Albrechtowi, księciu pruskiemu. Egzemplarz ten znajduje się w bibliotece Kościelskich w Szarleju, założonej przez Stanisława z Kościoła Kościelskiego, kasztelana bydgoskiego, i rozszerzonej przez syna jego Ignacego, także bydgoskiego kasztelana.

151. Katarzyna do Ferdynanda I.

(Odpowiada na list polecający jej Marcina Kromera).

Parczów, 8 marca 1554.

Ser^{mo} et excellentissimo principi et dño Ferdinando, divina favente clementia, Romanorum regi etc. Catharina, eadem gratia, regina Poloniae etc., salutem plurimam et filialis obsequii debitam commendationem. Ser^{me} et excel^{me} princeps et domine pater obser^{me}. Etsi ven. et dev. Martinus Cromerus, canonicus Cracoviensis, ser^{mi} dñi coniugis nostri char^{mi} secretarius, qui nuper ad Sacram et Ser^{mam} Mtem Vram legatione functus est, ob singulares ipsius dotes ac virtutes iam antea multis nominibus fuit nobis commendatus. Quandoquidem tamen praeter haec benigna et clementi commendatione Sacrae Mtis Vrae accessio illi non vulgaris obvenit, cuius apud nos summa habetur ratio, nolumus eidem favore et gratia nostra deesse. Et quoniam ita vult Mtas Vra, libenter apud ser^{mum} dñum coniugem nostrum charissimum partes ipsius per omnem occasionem agemus. Commendamus iterum filialem observantiam Sacrae ac Ser^{mae} Mti Vrae, quam Deus Optimus Maximus servet ac regnare faciat annos quam plurimos, omnique genere beatitudinis ac felicitatis augeat cumuletque. Datum ex Parczow, VIII die mensis martii anno Dñi M.D.LIV.

obedienta figliola

Catharina regina di Polonia

(Oryg. arch. Wiedeń., Polonica).

---

152. Zygmunt August do Ferdynanda I.

(O potwierdzeniu umowy ślubnej z Katarzyną).

Kock, 9 marca 1554.

Ser^{mo} etc., Sigismundus Augustus etc. Contractus matrimonialis confirmationem eramus Mti Vrae per ven. Martinum Cromerum, custodem Vislicensem, canonicum Cracoviensem et secretarium nostrum, missuri, nisi addi illi particulam unam prius oportuisset. Postea eo reverso Mtis Vrae oratoribus, qui hic erant, quamprimum ad reditum se accinxissent dare illam constitueramus. Quoniam vero oratorem ipsi nostrum hisce diebus ad Mtem Vram missuri sumus, ei ipsi, uti óportuit, conscriptam perferendam trademus. Interea nos Mtis Vrae paterno amori commendamus, eique omnia felicia a Dèo Optimo Maximo precamur. Datum in oppido Koczko, die IX martii anno Dñi MDLIV, regni nostri XXV.

obsequentissimus filius

Sigismundus Augustus Rex spt.

(Oryg. arch. Wiedeń., Polonica).

---

153. Franciszek Lizmanin kwituje z odbioru pensyi[1]).

Kraków 1555.

Ego Franciscus Lismaninus Corcireus, per Poloniam et Bohemiam Franciscanorum conventualium commissarius generalis, fateor me accepisse a mag. dño thesaurario ex telonio regio florenos 6 grossos 7 cum medio pro quartali Sanctae Crucis anni Dñi 1554 in cuius rei testimonium etc.

L. S.

---

[1]) Autograf Arch. Izby Skarb., dział IV, vol. 4, fol. 651; taki sam kwit pro quartali s. Luciae, tamże, folio 679.

154. Jan Łaski do Henryka Bullingera (?).

(Uwagi nad listem Kalwina w sprawie nieznanego bliżej Valeranda).

Frankfurt nad Menem, 19 marca 1556.

Duo mihi in hac dñi Calvini epistola observanda esse videntur, vir clarissime; primum rationes coniecturarum, quarum meminit, utor enim verbo ipsius; deinde, scopus consilii sui, quem spectare videtur. Dicam autem prius de consilio illius, quam de coniecturis, nam de his plura aliquando dicenda erunt. Consilium igitur, iuxta quod in causa hac tuae humanitati progrediendum censet, modis omnibus probo, nisi quod in sententia proferenda, addendum esse putarem, nihil hactenus a parte adversa eiusmodi prolatum probatumque esse, quod aut Valerandi ipsius, aut etiam reliquorum seniorum destitutionem ullo modo flagitare videatur. Interest enim ecclesiae denique et tua ipsius interest etiam, mi domine, iudex cum sis, ne quid in suspenso relinquas, unde demum fides ac dignitas ministerii ecclesiastici sugillari possit. Ac proinde aut tibi diserte in tua sententia approbandum erit Valerandi et reliquorum seniorum ministerium, dum ad te nihil omnino dignum ipsorum destitutione relatum esse testaberis: aut etiam diserte improbandum, redditis iustis rationibus ex verbo Dei. Aloquin neque murmurum ac turbarum finis erit ullus: et ecclesia ipsa certa esse non poterit de ministrorum suorum fide ac integritate, quam tamen, si turbae sint vitandae, perspectissimam esse oportet. Hactenus de dñi Calvini consilio. Nunc de coniecturis ipsius.

Primum, ait, fieri posse, ut quaedam in Valerando adversariis displicuerint. Ego vero id facile credo; nam et ipse mihi in multis displiceo, nedum ut aliis omni ex parte placere me posse putem. Sed an ea, quae illis displicuerunt, eiusmodi sint, ut ad excusandam ipsorum insolentiam cum incredibili maledicentia coniunctam induci debeant? id vero ego pronuntiare nolo.

Deinde, culpam, quae Valerando imputatur, quasi se sponte electioni subiecisset. ego plane in ipso agnoscere non possum; et quidem unde id dñus Calvinus habeat, quod se Valerandus novae electioni submiserit, nescio; sed ego nihil huius plane scio, neque id unquam a Valerando factum puto.

Rursum, quod dicitur, Valerandum dum se infestis odiis vexari cerneret, et a pravis atque obliquis studiis metueret, idoneis se praesidiis seniorum, inquam, electione munire voluisse: unde demum et contentiones ortae sint et pugnae. Id ego sane longe aliter se habuisse et scio, et coram Domino testificari possum, nempe non tam propter ulla in Valerandum odia, ullumve item obliquorum studiorum metum, novam seniorum electionem institutam fuisse, quam potius propter publicam ecclesiae necessitatem, quae cum a prioribus suis senioribus temere derelicta esset, ministris equidem suis fraudari non debebat, etiamsi nihil turbarum fuisset, nedum ut eis carere debuerit, in tanta perturbatione praesertim, cum quidquid omnino per Valerandum et me ageretur quoquomodo, calumniis depravaretur, sub qua sane rerum facie maiorem nobis totius ecclesiae, quam privatorum cuiusque odiorum rationem habendam esse non dubitabamus. Postremo, ad id, quod de priore electione dicitur, non potuisse illam videlicet sine reprehensione in nihilum redigi, etiamsi nondum plane sancita esset, sic respondemus: nobis nihil constare de electione ulla priore, sed de privata duntaxat per ministros eorum nominatione, qui demum ecclesiae ad electionem proponendi erant. Fatemur autem, ne illam quidem ipsam nominationem sine reprehensione potuisse in nihilum redigi, sed per quos ea in nihilum sit redacta, id vero diligentius observandum fuisse putamus. Videtur dñus Calvinus nostro id silentio imputare, quod videlicet prioris illius nominationis nulla per nos mentio publice habita esset, circa alterius electionis institutionem.

Nos vero dicimus, non tam equidem nostro silentio in nihilum redactam esse priorem illam nominationem, quam temeraria potius ministerii renuntiatione eorum, qui nunc illius nomine turbas movent; id quod alioqui ipsemet dñus Calvinus agnoscere videtur, dum ante finem epistolae ipsorum culpa factum esse ait, ut ecclesia sit progressa ad novam electionem. Si qui igitur hic reprehendendi sunt, illi sane reprehendendi erunt, quorum culpa factum est, ut ecclesia progredi cogeretur ad novam electionem, non autem nos, nostrumve silentium, qui de re derelicta nihil nobis agendum esse iudicabamus, cum id alioqui sine novarum rursus turbarum seminibus attingi non posse videremus. Cuius enim nomine, obsecro, priores illos ecclesiae proposuissemus? nostro? At vero praeter Valerandum nemo alius erat, quam ego, qui certe priori illi nominationi neque interfui unquam, neque subscripsi; ac ne fidem quidem iudiciumque eorum, qui nominati fuerant, exploratum habebam (ut nihil hic aliud dicam): id, quod ipsum Valerandus quoque sibi meum commune esse affirmabat. Proposuissemusne igitur nos duo et quidem nostro ipsorum nomine ecclesiae illos, quorum neque nominationi subscripsimus unquam, neque fidem ac iudicium exploratum habebamus? At vero aliud longe fides nostra erga ecclesiam nostraeque vacationis ratio poscebat. Sed erant proponendi eorum nomine, qui ministerium deseruerant? aut res ipsa instar praeiudicii populo erat exponenda? Quid vero, erantne futuri quietiores istiusmodi denuntiatione, qui nostro silentio tantopere offenduntur? quasi vero proponi aliquid ecclesiae possit, quocunque tandem modo proponatur, quod ipsi ministri vel approbare, vel improbare non debeant omnino. Dum igitur probare non possemus, quod proponendum erat, an non praestabat silentio id obducere, quod si improbare voluissemus, novas rursus tragoedias excitassemus? Peccavimus igitur, dum quae tuta nostra conscientia probare non potuimus; noluerimus interim pacis studio improbare? huius vero peccati culpam libenter in nos recipimus, optamusque nos nulla maiore culpa teneri posse, cuius alioqui adeo nos non poenitet, nisi si error hic nobis ex verbo Dei commonstretur, ut si vel nunc rursum nobis electio illa instituenda esset, eaque esset, quae tum erat, rerum facies: non aliter illam instituere vellemus.

Haec ita obiter tibi ac tumultuarie prorsus exponere, vir clarissime, volui, quae de coniecturis dñi Calvini in eius epistola sentio; non facio autem id studio ullo impugnandi ea, quae vir hic sanctissimus scripsit, sed nostra nobis hic innocentia apud te exponenda erat, reddendaque paucis consilii nostri ratio. Quidquid enim in instituenda eorum, qui nunc sunt, seniorum electione actum est, id non tantum ad Valerandum, sed ad me quoque pertinet et eos, qui mihi tunc Frisicarum ecclesiarum ministri adfuerunt. Feci igitur, quod debui, quodque tua alioqui humanitas a me postulavit. Commendo me humanitati tuae quam diligentissime, imprimis vero ipsam ecclesiam nostram, quae te non iudicem modo, sed et patronum, ac veluti patrem hic alterum etiam reverenter agnoscit. Raptim, ut vides, XIX martii anno 1556.

addictissimus

Joannes a Lasco manu propria.

(Autogr. Berliñ. bibl. król.).

155. Zygmunt August do Ferdynanda I.

(Uwierzytelnia Marcina Kromera).

Wilno, 10 czerwca 1556.

Ser^{mo} etc. Sigismundus Augustus etc. Mittimus ad Mtem Vram ven. Martinum Cromerum, iuris utriusque doctorem, custodem Visliceusem, canonicum Cracoviensem et secretarium nostrum, cui commisimus nonnulla nostro nomine cum Mte Vra agere. Postulamus itaque, ut ei verba nostra referenti fidem eam, quam nobis ipsis habeat; faciet nobis Mtas Vra rem gratam. Quae diu felix et incolumis valeat. Datum Vilnae, X iunii anno Dñi MDLVI, regni nostri XXVII.

*obsequentissimus filius Sigismundus Augustus **Rex** spt.*

(Oryg. arch. Wiedeń., Polonica).

---

156. Nobilitatio Stephani Micani phisici.

Wilno, 15 sierpnia 1556.

Sigismundus Augustus etc. In nomine Dñi amen. Ad perpetuam rei, quae sequitur memoriam... Eam enim in egregio viro Stephano Micano, philosophiae et medicinae doctore, ingenii vim et praestantiam, eam eruditionem et doctrinam rerumque variarum et pulcherrimarum cognitionem, eam virtutem et probitatem singularis pietatis et religionis studio firmatam ex consiliariis quibusdam nostris, quibuscum olim familiariter in Italia vixit, esse accepimus, ut etiam per doctissimos in celeberrima Bononiae academia viros eius eruditioni et virtutibus pulcherrimum praeconium tribuendum et grave testimonium publice impartitum sit. Licet igitur supramemoratus Stephanus Micanus honestis bonisque parentibus natus sit, quippe maiores eius non longo interlapso intervallo ex nobilibus familiis orti fuisse et inopia magis ab illis, quam imitandi virtutis negligentia degenerasse dicantur et virtus eum ipsius clara et illustris atque eruditio publice laudibus celebrata satis decorasse et nobilitasse videatur, tamen ut et suis virtus praemiis, hoc est honore, decoretur et eo ipso ceteri ad simile virtutis sequendae studium accendantur, si probis eruditisque viris a nobis quoque honorem haberi cognoverint: eum ipsum Stephanum Micanum nobilitandum duximus nobilitamusque hisce litteris nostris et vere nobilem creamus haberique eum, cum re ipsa sit, omnino volumus. Eius nobilitationis insigne damus illi eiusque legitimae proli, si quam susceperit, imagines novas, in coelestino scilicet campi spatio ramum frondentis olivae, sursum versum tendentem sed naturaliter tamen oblique inclinatum, foliis naturalibus vestitum. Summam autem spatii imaginibus designati musarum occupant duae, quae ut se alumno suo favere ostendant, vexilla in quibus imagines sive insignia continentur, expansa obverse, altera etiam coronam frondeam ostentante suis manibus tenere non dubitant, quemadmodum scilicet in hisce litteris [1]) nostris solers atque industria manus pictoris depinxit. Quibus imaginibus significari volumus etiam pacis tempore non deesse iis, qui virtutis studio dediti sunt honorisque desiderio tenentur, crescendi et extra eum nidum, in quo nati sunt, fama et nobilitate nominis evolandi occasiones, neque solum belli laboribus et effundendo pro patria sanguine (quod sane pulcherrimum semper merito habitum est), sed etiam quoties bella pacem pepererunt, estque disciplinae et quietioribus artium studiis locus, eruditione, pietate, virtute, qui proprii sunt fructus et ornamenta pacis, nobilitatem et non obscuram sui posteritatisqe suae cohonestationem acquiri, eisque imaginibus nomen polonum Chwalne imponimus... Datum Vilnae, feria quarta post festum s. Laurentii anno Dñi 1556, regni nostri 27.

Relatio ven. Johannis Przerembski, regni Poloniae vicecancellarii et Cracoviensis ac s. Floriani in Cleparz praepositi.

(Metr. reg., vol. 87, fol. 454).

---

[1]) W księdze rysunku herbu niema.

157. Stipendium ven. Martini Cromeri.

Wilno, 25 sierpnia 1556.

Sigismundus Augustus etc. significamus etc. ven. Martinum Cromerum, iuris utriusque doctorem, custodem Visliciensem, canonicum Cracoviensem et secretarium nostrum, partim propter singularem eius eruditionem et virtutem, partim quod horum utrumque constanti in nos fide et observantia emulatum, tam divo parenti nostro, quam nobis ipsis probare non desistit, dum et in legationibus apud primarios Europae principes obeundis et in aliis magnis nostris et reipublicae negotiis domi agendis versatus est, dignum nobis videri, quem deinceps etiam nobis et reipublicae ad navandam operam certis propositis praemiis devinciamus, quemque ob sua eiusmodi merita in gratia apud nos esse testatum faciamus. Itaque 300 florenos nostrates, quos adhuc annuae mercedis nomine, si in aula nostra versaretur, in salinis nostris a nobis assignatos habuit, ita illi assignandos esse duximus, assignamusque litteris hisce nostris, ut cum in aula et extra aulam opera eius commode uti posse videamur, etiamsi ab aula abesse voluerit, toto tamen vitae suae tempore eam pecuniae summam singulis annis ex eisdem salinis nostris eodem, quo adhuc solitus est, die sit percepturus. Debebit tamen, quoties eum re postulante accersendum curabimus, in aulam nostram venire, suamque nobis operam, uti adhuc fecit, navare. Quod gen. Hieronimo Buziński, primario salinarum nostrarum praefecto et qui forte interim illi successerit, universisque et singulis eius notariis, aliis adeo omnibus, quorumcunque interest, denuntiamus, mandantes, ut ven. Martino Cromero supramemorato 300 fl. nostratum summam singulis annis de fructibus salinarum nostrarum numerent et tradant. Quam quidem nos visis eius litteris, quibus sibi eo nomine satisfactum esse testabitur, in acceptum relaturi sumus et pro rite expensa in ratione exigenda suscepturi sumus. Quod ut illi esset certius, litteras has nostras manu nostra etc. Datum Vilnae, XXV augusti anno Dñi MDLVI, regni nostri XXVII.

(Metr. reg., vol. 87, fol. 470).

158. Zygmunt August do Ferdynanda I.

(Uwierzytelnia Marcina Kromera).

Wilno, 8 kwietnia 1557.

Ser^{mo} etc. Sigismundus Augustus etc. Salutem et nostri mutui amoris ac omni. felicitatis continuum incrementum. Ser^{me} princeps, pater noster char^{me} et honorande. Mittimus ad Mtem Vram oratorem nostrum ven. Martinum Cromerum, IU. doctorem, custodem Vislicensem, canonicum Cracoviensem et secretarium nostrum, cui mandavimus, ut nonnullis de rebus nostro nomine apud Mtem Vram ageret. Quamobrem postulamus a Mte Vra, ut illi plenam fidem habere velit de omnibus rebus, quae ad Mtem Vram ex nostra voluntate perlaturus est, rem gratam in eo nobis Mtas Vra factura est, atque eo nomine debere nos Mti Vrae officia nostra existimabimus. Tandem nos paterno Mtis Vrae amori commendamus, quam diu felicem valere cupimus. Datum Vilnae, die VIII mensis aprilis, anno dni MDLVII, regni nostri XXVIII.

obsequentissimus filius Sigismundus Augustus Rex spt.

(Oryg. arch. Wiedeń., Polonica).

159. Zygmunt August do Maksymiliana II.

(Uwierzytelnia Marcina Kromera).

Wilno, 12 grudnia 1557.

Sigismundus Augustus etc. Maximiliano, Dei gratia, regi Bohemiae etc. Salutem et fraterni amoris continuum incrementum. Ser^{me} princeps, frater noster char^{me}. Cum mitteremus ad ser^{mum} et excel^{mum} dñum Romanorum regem, Ser^{tis} Vrae ac nostrum communem parentem, oratorem hunc nostrum ven^{lem} Martinum Cromerum IU. doctorem, custodem Visliciensem, Cracoviensem et Varmiensem canonicum, mandavimus quoque illi Ser^{tem} Vram nostro nomine visere ac cuncta illi fausta ac felicia praecari, tum et de rebus quibusdam cum Eadem conferre. Postulamus itaque a Ser^{te} Vra, ut illum et benigne audiat et verbis eius fidem habeat indubiam. Tandem nos Ser^{tis} Vrae amori commendamus, Eamque diu felicem et incolumem valere optamus. Datum Vilnae, die XII decembris anno Dñi MDLVII, regni nostri XXVII.

bonus frater Sigismundus Augustus Rex spt.

(Oryg. arch. Wiedeń., Polonica).

160. Zygmunt August do Ferdynanda I.

(Uwierzytelnia Marcina Kromera).

Wilno, 17 stycznia 1558.

Serenissimo etc. Sigismundus Augustus etc. Mittimus ad Mtem Vram ven. Martinum Cromerum, IU doctorem, custodem Visliciensem, Cracoviensem et Varmiensem canonicum, secretarium et oratorem nostrum, cui commisimus de rebus quibusdam arduis et gravibus nostro nomine ad Mtem Vram referre. Postulamus itaque a Mte Vra, ut illum et benigne audiat, et verbis eis fidem habeat indubiam, atque in iis negotiis nostris, quae ex eo Mtas Vra cognoscet, consilio et auxilio suo iuvet. Faciet Mtas Vra rem nobis valde gratam et paternae suae erga nos necessitudini consentaneam, quam nostra vicissim filiali observantia referre Mti Vrae per omnem occasionem studebimus. Cuius nos paterno amori commendamus, Eandem diu felicem et incolumem valere exoptantes. Datum Vilnae, die 17 mensis ianuarii anno Dñi 1558, regni nostri 28.

obsequentissmus filius Sigismundus Augustus Rex spt.

(Oryg. arch. Wiedeń., Polonica).

161. Zygmunt August do Maksymiliana II.

(Uwierzytelnia Marcina Kromera).

Wilno, 18 stycznia 1558.

Sigismundus Augustus etc. Maximiliano, Dei gratia, regi Bohemiae etc. Cum mitteremus ad ser^{mum} et excel^{mum} dñum Romanorum regem, utriusque nostrum communem parentem, hunc ven. Martinum, IU. doctorem, custodem Visliciensem, Cracoviensem et Varmiensem canonicum, secretarium et oratorem nostrum, mandavimus quoque illi Ser^{tem} Vram nostro nomine visere ac de rebus quibusdam cum eadem agere. Postulamus itaque a Ser^{te} Vra, ut illum et audiat libenter, et verbis eius fidem habeat indubiam, atque in negotiis nostris, quae ex eo intelliget, nobis consilio et opera sua adsit. Faciet nobis Ser^{tas} Vra rem gratam et nostrae mutuae necessitudini consentaneam. Tandem nos Ser^{tis} Vrae amori et benevolentiae commendamus, quam diu felicem et incolumem valere optamus. Datum Vilnae, die XVIII mensis ianuarii anno Dñi MDLVIII, regni nostri XXVIII.

bonus frater Sigismundus Augustus Rex spt.

(Oryg. arch. Wiedeń., Polonica).

162. Franciszek Rhodus kwituje z odbioru 100 grzywien.

Malborg, 12 kwietnia 1558.

Ego Franciscus Rhodus, typographus Gedanensis, fateor me recepisse 100 marcas polonicas mihi a Maiestate Regia Poloniae, domino meo clementissimo, propter dedicatum Mti Eius per me libellum, nempe Michaeam prophetam [1]), dono datas a mag. dño Johanne Costca, castellano Gedanensi, terrarum Prussiae thesaurario, in cuius rei testimonium sigillum meum his appressi. Datum Marieburgi, die 12 aprilis 1558.

L. S.

(Autogr. Izby Skarb., dział IV, vol. 4, fol. 883).

163. Referendariatus curiae datur Stanislao Karnkowski.

Łomazy, 13 czerwca 1558.

Sigismundus Augustus etc. significamus etc. Cum ven. Stanislaus Karnkowski, iuris utriusque doctor, canonicus Gnesnensis et secretarius noster, multos annos in aula nostra in obsequiis rev. in Christo patris dñi Johannis Przerembski, nominati episcopi Chelmensis et regni vicecancellarii, ita versaretur, ut et ab illo omnis officii, virtutis, eruditionis testimonium ferret, et ipse eadem haec cum multis regni nostri consiliariis, tum nobis abunde probasset, imprimis autem declarasset saepenumero suam industriam, doctrinam, usum, cum in reliquis cancellariae nostrae muneribus sustinendis, tum in tractandis referendisque causis civilibus, cum in earum iudiciis diu assessorio munere fungeretur. Itaque cum alter referendariatus curiae nostrae iam pridem obitu ven. Georgii Podlodowski, praepositi Gnesnensis, canonici Cracoviensis, secretarii, referendariique nostri, vacaret, tum multorum consiliariorum nostrorum commendationibus, potissimum vero rev. in Christo patris dñi Johannis Przerembski intercessione, tum illius eruditione ac doctrina, inprimisque eius in omni virtutis officio integritate, maiorum etiam illius, praecipue vero patrui eius episcopi Cuiaviensis, in divum parentem remque publicam nostram fide ac meritis adducti, eundem illi conferendum duximus, conferimusque per praesentes litteras ad extrema vitae illius tempora obtinendum, cum omni dignitate, commodis, privilegiis, quae ei ipsi muneri iure aut consuetudine antiqua insunt. In cuius rei fidem etc. Datum in Łomazi, feria 2 intra octavas Corporis Christi proxima, anno Dñi 1558.

(Kop. Ces. Bibl. Publ., Mss. F. II. 172, fol. 85).

164. Mortificatio perlucrorum iuris Andreae Trzeczieski.

Kraków, 17 kwietnia 1559.

Sigismundus Augustus etc. significamus etc., quomodo comparens personaliter coram nobis nob. Nicolaus Trzeczieski de Chrossczina haeres, recedendo a districtu suo Proschoviensi... recognovit, quia ipse occurrendo damnis et difficultatibus nob. Andreae Trzeczieski, filiastri sui, quae ei ex quovis processu et iuris perductione quavis ac quibuscunque perlucris per nob. Melchiorem Krupka, haeredem de Moikowicze, contra eundem Andream Trzeczieski hucusque in quocumque iudicio... obtentis, evenire possint, omnes et singulas citationes atque progressus iuris quosvis... occasione bonorum Moikowicze et proprietatis... ac aliarum quarumcumque differentiarum... per eundem Nicolaum Trzecziesski cum eodem nob. Melchiore Krupka in quocumque iudicio habitis... ratione quarum praedictus Andreas Trzecziesski pro tuitione et evictione ab eodem Malchiero Krupek iure impetitur, in totum praefatus Nicolaus Trzecziesski cassavit, mortificavit et in nihilum convertit... ipsumque Melchiorem Krupek in bonis praedictis Moikowiczo et possessione eorum pacifica, tanquam eorundem bonorum Moikowicze haeredem, pacificum reddendo... Quam quidem inscriptionem et recognitionem nos ratam et gratam habentes... Datum Cracoviae, feria secunda post dominicam Jubilate proxima anno Dñi 1559, regni vero nostri 30.

---

[1]) Michaeas propheta carmine elegiaco paraphrastice conscriptus una cum elegia dedicatoria scripta ad serenissimum dominum D. Sigismundum Augustum, regem Poloniae, etc. auctore Francisco Rhodo Stegrensi anno Domini 1557; na końcu: Gedani excudebat ipse auctor anno Domini 1557 mense Decembri. Egzemplarz broszury znajduje się w bibliotece miejskiej w Gdańsku (XV. 9. 75-a).

(Metr. reg., vol. 95, fol. 86).

165. Edictum pro parte certorum iudaeorum Lublinensium occasione venditionis certorum librorum hebraicorum concessum.

Kraków, 27 maja 1559.

Sigismundus Augustus etc. significamus tenore etc., cum hoc usitatum sit apud omnes principes christianos, ut subditorum suorum indemnitati, quoad fieri possit, consulant, praesertim in iis rebus, quae praeter operam et industriam magno eis constant impendio: quamobrem nos quoque perfidis Chaim, filio Isaaci, et Annae, filiae olim Josephi, impressoribus iudaeis Lublinensibus, hanc praerogativam concessimus, ne quis eos libros, quos illi hebraice impresserint, in regno et dominiis nostris imprimere vel alibi impressos vendere, sive is sit subditus noster, sive extraneus, audeat sub poena viginti marcarum argenti et amissione omnium librorum, cuius quidem poenae dimidia pars palatino nostro, qui exsecutionem faciet, dimidia vero iudaeis cedere debebit, quod omnibus quorum interest denuntiamus atque mandamus, ut quotiens ab ipsis iudaeis Lublinensibus supranominatis requisiti fuerint, eis auxilium praebeant atque in eis, qui contra hoc edictum nostrum facere ausi fuerint, poenis superius expressis anidmadvertant, publicato tamen prius voce praeconis hoc edicto. In cuius rei fidem et maius evidentiusque testimonium sigillum nostrum praesentibus appendi iussimus. Datum Cracoviae, sabbatho infra octavas Corporis Christi anno Dñi 1559, regni vero nostri anno 30.

Johannes Ocieski, regni Poloniae cancellarius.

(Metr. reg., vol. 93, f. 293).

166. Annua pensio Petri Roysii Maurei hispani in zuppis Wieliciensibus.

Kraków, 29 maja 1559.

Sigismundus Augustus etc. significamus etc., cum in regnum nostrum ab annis fere viginti commigrasset nob. Petrus Roisius Maureus hispanus, Bononia usque iuris utriusque cognitione homines nostros instruendi causa accersitus, versareturque cum non vulgari studiosorum hominum fructu ac cum sua non mediocri laude in iis ipsis utriusque iuris disciplinis publice explicandis, hac eius laude eruditionisque fama excitos esse nos illum in aulam nostram stipendio et ex salinis et ex theloneorum vectigalibus proposito accersivisse, ut haberemus, a quo in gravioribus et difficilioribus rerum fori nostri actionibus extrincandis consilium peteremus, quo quidem usi hactenus sumus utili ac necessario. Et quoniam totam propemodum aetatem suam satis nobis hominibusque nostris destinasse videtur, illud enim, quod eius huc adventum antecessit, tempus quoque ipse et domi in Hispaniis, et foris in Italia operam iuri cognoscendo dabat, laboris et sumptus plenum fuisse est verisimile, quo vero tempore laborum studiorumque suorum et ipse, et amici, et patria aliquos fructus capere poterat, huc se ad nos contulit, ut nobis solis natum merito iure dicere possemus. Ne itaque huius erga nos inclinatae ac propensae voluntatis illum poenitere possit, hoc, quod illi antea a nobis propositum est, stipendium ut quam minimo suo negotio consequeretur, in solis salinis Wieliciensibus constituendum illi duximus, volumusque, ut ex iis ipsis salinis nostris singulis anni quadrantibus, quos quartualia vocant, incipiendo ab hoc, qui ante festum s. Trinitatis proxime antecessit, inclusive centeni vigeni quini floreni polonici monetae et numeri nostratis illi solvantur ita, ut in anno currenti, qui in quartuali Cinerum anni Dñi 1560 desinet, expleantur quingenti floreni, nobis illi quotannis hactenus solvi soliti. Quod tibi gen. Hieronimo Buzinski, salinarum nostrarum praefecto et burgrabio Cracoviensi, ac pro tempore exsistenti salinarum praescriptarum praefecto ad notitiam deducimus, mandantes, ut eam sic in quadrantes anni pensionem distributam sine omni difficultate solvas, solvique iubeas a tempore quadrantis s. Trinitatis iam elapso incipiendo, nos vero quietationem manu eius subscriptam in ratione tua non aliter sumus susceptūri ac si manu nostra subscripta est et sigillo nostro obsignata. In eius rei fidem et testimonium has manu nostra subscripsimus et sigillo nostro obsignavimus. Datum Cracoviae, feria secunda post festum Corporis Christi proxima anno Dñi 1559, regni vero nostri anno 30.

Sigismundus Augustus Rex spt. **(Metr. reg., vol. 93, fol. 264).**

---

167. Nobilitatio honesti Simonis Maricii.

Kraków, 11 czerwca 1559.

In nomine Dñi, amen. Ad perpetuam eius quod sequitur memoriam. Nos Sigismundus Augustus, Dei gratia, rex Poloniae etc.... cum expositum nobis esset generosum Michaelem Vulkowski, vexilliferum Pomeraniae, statuisse in familiae suae insigne cooptare egregium virum Simonem Maricium, iuris utriusque doctorem, supplicareturque nobis, quo eam cooptationem ratam haberemus, tanto libentiusve in id assentiri nos debere iudicavimus, quanto nobis ipsius fides, officium, virtus atque excellens in omni litterarum genere eruditio et gravissimorum hominum commendatione, et propriis documentis ab eo editis perspectior est. Quare damus illi posterisque illius omnibus insigne eiusdem familiae helcium, scilicet campo incumbens, supra vero illud galeam apertam et supra hanc pileum pilliceum, quali usarones utuntur, tum supra eundem pileum aliud helcium; quemadmodum pictura hac [1]) expressum est. Quo quidem insigni ille ac posteri illius omnes in cunctis et publicis ac privatis actibus et functionibus utentur.... Eo porro insigni illum ac posteritatem illius ornatam adscribimus ad ius nobilitatis regni nostri, tribuentes illis omnes immunitates ac praerogativas, quibus equester ordo divorum maiorum nostrorum beneficio virtuteque sua partis utitur... decernimus atque in perpetuum statuimus, ut si quis illi posterisve eius de nobilitatis honore, per nos constituto et decreto, detrahere ausus erit, poenam trium millium aureorum ungaricorum teneatur, cuius dimidium parti iniuria laesae, dimidium fisco nostro cessura est. In quorum fidem et testimonium manu nostra praesentibus litteris subscripsimus et sigillum nostrum appendi iussimus. Datum Cracoviae, die dominico ante festum s. Antonii proximo anno 1559, regni vero nostri anno 30.

Sigismundus Augustus Rex spt. **(Metr. reg., vol. 95, fol. 196).**

---

[1]) **Rysunku w księdze niema.**

168. Marcin Bielski pożycza 100 złp. Janowi Krzysztoporskiemu.

Piotrków, 23 czerwca 1559.

Actum in castro Petrcoviensi, feria 6 in vigilia s. Johannis Baptistae anno Dñi 1559.

Debitum Bielski. Comparens... gen. Johannes Cristoporski de Cristoporzicze et in Volya, notarius terrae Siradiensis et Sac. Reg. Mtis secretarius... recognovit, quia summam 200 fl. veri et liquidi debiti nob. Martino Bielski de Biala haeredi vel eius posteris in et pro festo Circumcisionis Dñi proxime venturo soluturum se cum suis posteris et circa acta castrensia Petrcoviensia in effectu repositurum in totum obligavit...

(Petric. Castr. Inscript., vol. 9, fol. 131).

169. Zygmunt August wyznacza pensyę Łukaszowi Górnickiemu [1].

Wilno, 13 lutego 1561.

Sigismundus Augustus, Dei gratia, rex Poloniae etc. Nob. Nicolao Kosslia, consuli Cracoviensi, Maioris et Minoris Poloniae theloneorum nostrorum praefecto generali, fideli nobis dilecto, gratiam nostram regiam. Nobilis, fidelis, dilecte. Constituimus in theloneo nostro Cracoviensi in annos singulos pensionem centum fl. numeri et monetae in regno nostro usitatae gen. Lucae Gorniczki, bibliothecae nostrae praefecto. Quam quidem pensionem volumus illi quotannis pro festo Paschae numerari, incipiendo ab eo, quod proxime instat [2]) anni millesimi quingentesimi sexagesimi primi, quoadusque vivet. Quamobrem mandamus Fid. Tuae, ut eandem pensionem illi quotannis, quamdiu vixerit, ad tempus constitutum numeret et tradat, neque in eo ullam illi difficultatem praebeat, praeberive patiatur. Quietationes autem ab illo accipiat, quas nos in rationibus a Fid. Tua suscepturi sumus. Factura Fid. Tua pro gratia nostra. Datum Vilnae, XIII die Februarii anno Dñi MDLXI, regni nostri XXXI.

Sigismundus Augustus Rex spt. L. S.

170. Zygmunt August wyznacza pensyę Łukaszowi Górnickiemu [3].

Wilno, 14 lutego 1561.

Sigismundus Augustus etc. significamus etc., quia nos, habentes rationem fidelium servitiorum generosi Lucae Gorniczki, quibus iam a multis annis scribam in cancellaria nostra (apud rev. olim Samuelem Maciejowski, episcopum Cracoviensem et regni nostri cancellarium, primum, deinde apud rev. in Christo patrem dñum Johannem Przerembski, archiepiscopum Gnesnensem, legatum natum et regni nostri primatem et tunc procancellarium) agens, sese nobis probavit, atque etiamnum bibliothecam nostram, cui illum praefecimus, curans, probare non desinit, illi pensionem annuam 100 fl. numeri et monetae in regno usitatae ex theloneo nostro Cracoviensi dandam et constituendam duximus, damusque, constituimus et conferimus ad vitae ipsius extrema tempora hisce litteris nostris. Quod universis et singulis theloneorum nostrorum praefectis ac eorum notariis, nominatim vero nobili Nicolao Koslia, theloneorum nostrorum praefecto, atque eis, qui deinceps iisdem theloneis praeerunt, denuntiantes mandamus, ut pensionem eiusmodi 100 videlicet fl. sine ulla procrastinatione quotannis ad festum Paschae, ab hoc proximo anni 1561-mi incipiendo, in singulos annos sese invicem sequentes praedicto gen. Lucae Gorniczki, praefecto bibliothecae nostrae, quousque vixerit, numerent et tradant, neque in eo ullam illi difficultatem aut moram adferant, adferrive patiantur. Quietationes autem ab illo accipiant, quos nos in ratione suscepturi sumus, successoresque nostri suscipient. In cuius rei fidem praesentes manu nostra subscripsimus et sigillum nostrum appendi illis iussimus. Datum Vilnae, 14 die februarii 1561.

---

[1] Oryginał, archiwum Izby Skarbowej w Warszawie, dział VI, vol. 2, fol. 83; por. Dodatek miesięczny do Gazety Lwowskiej, 1872, str. 174,

[2] 6 kwietnia.

[3] Kopia w archiwum Izby Skarbowej, dział VI, vol. 2, fol. 89; a tergo ręką Koźli: „Mandatt Jego K. M. swyecztszy (świeższy) panu lukaszowy Gurniczkyemu dacz po stu fl. na kassdy rogk.“

Sigismundus Augustus Rex spt.

171. Consensus super coadiutoriam ad canonicatum Cracoviensem.

Wilno, 20 lutego 1561.

Sigismundus Augustus etc. significamus etc., quod cum ven. Petrus Porembski, officialis et canonicus Cracoviensis, propter valetudinem suam, et aetate, et aegritudine affectam, functiones debitas in ecclesia obire nequiret, eamque ob causam nob. Johannem Grodziecki, clericum in minoribus constitutum, sibi in coadiutorem eiusdem canonicatus Cracoviensis adsciscere statueret. Nos tum ecclesiae illi consultum volentes, tum habentes perspectam virtutem et ad munera ecclesiae gerenda doctrinam et integritatem eiusdem nob. Johannis Grodziecki, assentiendum ad eam rem duximus, assentimusque per praesentes litteras, promittentes nos eam cooptationem ipsius in coadiutorem, cum legitime facta erit, ratam et firmam habituros esse. In cuius rei etc. Datum Vilnae, 20 februarii anno Dñi 1561.

Relatio rev. in Christo patris dñi Philipi Padniewski,
episcopi Cracoviensis et regni Poloniae vicecancellarii.

(Metr. reg., vol. 95, fol. 486).

172. Andrzej Ciesielski do Andrzeja N. [1]).

(O działalności Orzechowskiego i jego pismach).

1561.

Gratum fecisti amici officium, Andrea charissime, quod misisti phanaticorum disceptationes eodem fere loco et eum, cuius scripta obtuleras, commemorandum et ponendum esse censerem ego. Nec immerito; nemo enim ignorat, quoties a romanistis profugus fuerit et in claustra alia adversariorum secesserit, quoties damnata laudarit et iterum laudata contempserit. An ducta uxore contra coelibatum, quem impurum semper vocavit, centies non scripserit? An non papam quodam scripto suo perniciem romanae curiae nominavit? Iterum contra Lutherum, nunc demum contra romanos pontifices quoties manum ad scribendum non appulerit? In equestri ordine nostro aut in conventiculis publicis quis magis ad opiniones strenue defendendas omnes animavit? Nonne is, qui eorum congressibus proximum semper habeat locum et se defensorem ipsorum ac egregium propugnatorem offerebat? Ille ipse est hic, qui votum fregit papisticum contempto divo sacro et rediit, quo voluit. Et ne putes ex animo scribere ipsum, scito non esse fidem in bohemo toties peierante; sed quia neutram sectam amplectitur, in nulla est; non mirum itaque, quod apud illos istam, apud istos illam, ut est eloquens et facetus orator, damnare novit. Et tamen quia fortasse alteram partem magis tueret propter aposthasiam et matrimonium, itaque prudenter insinuat se et modos quaerit, quibus eludat istos, quos causae suae adversarios videt, ut locum ignoscendi habeat, obtenta absolutione et venia, dilemmatibus sophisticis ludit iterum atque praestigiis. An non illud est praecipuum: aut potuit eum dispensare summus pontifex, aut non potuit; si potuit, quare adhuc non possit? si non potuit, quare dispensavit? Mitto cetera ridicula eius generis. Illud addam me audivisse ab eo Varsoviae, dum contentio efferbuisset de iurisdictione spiritualium, probabatur cognitionem de haereticis et de doctrina eorum pertinatia etiam ad saeculares principes, illud commemorans exemplum iudaeorum, quod illi Christum Pilato, saeculari principi, detulerint et accusabant eum summi sacerdotes in multis coram Pilato. Pilatus vero parum illis credens, an fateretur Christus confessionem ipsius requirebat, antequam de eo censuram faceret. Nunc vero cognitiones eiusmodi ad iudaismum refert, ad sacerdotes levitici generis etc. Sed forte abnegavit nunc primum errores et in omnibus contrario modo sentire coepit. Ne crede, frater Andrea, iam hunc ad ovile, quo exciderat, ut illi vocant, papisticum redire; mittat uxorem iuxta canones, hunc religiosum tandem papistam ambo credemus; sed faciet illud ad graecas calendas. Praeterea non audio contione auriculari eum errores suos expiasse, aut publicam poenitentiam de publico errore egisse, ut hoc, quod videri velit et nominari, opere potius complerit; sed serio si scribat, non vitupero, frater, quod saltas opiniones quorundam damnet. In hoc ad extremum non laudo, quod tantam auctoritatem Romae tribuat, ut ipsa sola facultatem habeat ligandi et solvendi, cum ista et Andreas possit et nostris pontificibus tantumdem sit concreditum et commissum, ut egregie fatetur ipse, ex quo nunc tandem peregrinas doctrinas ad iudicium reverendissimi archipraesulis patroni nostri refert; sed facit ista occasioni serviens, re vera poculis madidus; noster Lasocki [1]) sentiet, dominique archiepiscopi iurisdictionem ultra Łowicz protrahi debere minime iudicabit; papam cum laudat astutus magistratum seu politicam ordinationem extollit, neque enim illam contra praescriptum omnino vituperare potest, provocat enim non ad papae concilium, sed ad Hosii, Cromeri et monachi cuiusdam, et suam prudentiam appellat, ut quos obesse sibi vel prodesse maxime existimat, nunc cum eorum auctoritate se coniungit atque iscet, oblitus antea saepe et vocibus et se scriptis testasse sedem episcopalem romanam a Phoca imperatore ad contentionem Bonifacii tertii, ut caput reliquarum ecclesiarum haberetur et diceretur, esse ordinatam, non autem a Christo sic instructam, ut domina orbis nuncuparetur; sentit nunc a rege tantum eligendum episcopatum, vel a romano pontifice, sed idem Bonifacius electionem episcopi a clero pariter et populo fieri, eamque ita valere, ac si princeps approbaret eam; sed applaudet pontificibus nostris, per regem electis, monachos laudat, quos antea adorat vel recte privatim odit, ignaros ac idiotas vocitans, ad superstitiones romanae curiae extollendas conditos, sicut et Honorius tertius ordinem Dominici confirmavit et non Deus ipse, cum nec in nova lege, nec veteri testamento, neque in prophetis quicquam de monachis legatur. Docet nunc Romae ecclesiam fore ab externo in firma materiali petra fundatam, sed prius in tali fide, qualem Petrus habebat tunc, cum professus fuisset Christum esse filium Dei, asserebat fundatam.. Vide, quomodo aequivocatione ludat, dum petrae mentionem facit et cuius altitudinem atque profunditatem metiatur, iam iterum nostris papistis imponere cupiens, quorum acumen et ingenii tantopere extollit, papae potentiam ex divitiis non ex officii dignitate aestimans. Itaque iterum remitto tibi figmenta ista, nemo enim sapiens oblectari potest talium scriptis, qui nunc istam, nunc aliorum sequuntur partem et ad id, unde ventus ostenditur, vela dant arundini agitatae; similes ingeniis ludunt et certant, neque ad sobrietatem sapiunt magis philosophicis, quam theologicis imbuti opinionibus, conscientias rudium tantum perturbantes. Haec ego fortasse fusius, quam volui, scripsi; sed nec brevius ista scribi poterant, quae tu placida mente accipias, velim, et rogo nemini communices hoc scriptum, ne aliquod praeiudicium pariat mihi; sed veritas habet locum. Vale, frater Andrea, et tuum Andream ama.

---

[1]) Kopia w rękopisie Collectanea (fol. 112 — 114), ofiarowanym przez Henryka hr. Steckiego do biblioteki Jagiellońskiej (Przewodnik bibliograficzny, 1894, str. 17). Biskupim starostą w Wolborzu był za czasów Uchańskiego Andrzej Ciesielski (Uchańsciana, II, 385), autor broszury: „De regni defensione et iustitiae administratione“ (Cracoviae, 1572). Drugim Andrzejem, do którego list ten pisany, był zapewne Modrzewski, posiadacz wójtowstwa Wolborskiego. Przypuszczam, że ten list pisany był z powodu mowy Orzechowskiego na synodzie Warszawskim, mianej 13 marca r. 1561, którą musieli czytać i przesyłać sobie w rękopisie, gdyż wydaną została dopiero w r. 1563 w Kolonii (Wierzbowski, Bibliographia polonica XV ac XVI ss., Vol. I. № 289).

---

[1]) Zapewne Stanisław, por. Uchańsciana, IV, 214.

Andreas Ciesielski, praefectus Wolboriensis.

173. Annua pensio generosi Lucae Gorniczki.

Wilno, 15 maja 1561.

Sigismundus Augustus etc. significamus etc., quia nos, habentes rationem fidelium servitiorum generosi Lucae Gorniczki, quibus iam a multis annis scribam in cancellaria nostra (apud rev. olim Samuelem Maczieiowski, episcopum Cracoviensem et regni nostri cancellarium primum, deinde apud rev. in Christo patrem dñum Johannem Przerembski, archiepiscopum Gnesnensem, legatum natum et regni nostri primatem tunc procancellarium) agens, sese nobis probavit, atque etiamnum bibliothecam nostram, cui illum praefecimus, curans, probare non desinit, illi pensionem annuam 100 aureorum hung., quae ad fiscum nostrum quotannis a iudaeis Cracoviensibus stationis nomine provenit et quae morte ven. Raphaelis Wargawski, praepositi Cracoviensis et custodis thesauri nostri, in praesens vacat, dandam et conferendam duximus, damusque et conferimus hisce litteris nostris ad extremum vitae ipsius tempus quotannis percipiendam, promittentes verbo nostro pro nobis et serenissimis successoribus nostris, quod quamdiu praefatus gen. Lucas Gorniczki vixerit, nunquam ab illo pensionem praefatam avertemus alienabimusque, neque in usus ullos nostros, aut reipublicae quamvis necessarios convertemus, neque successores nostri avertent, alienabunt aut in usus aliquos suos aut reipublicae convertent, sed illum hac pensione nostra, quoad vixerit, utifrui permittemus, successoresque nostri permittent. Quod universis et singulis, quorum interest, nominatim vero perfidis senioribus, totique communitati iudaicae Cracoviensi denuntiamus, mandantes, ut eidem gen. Lucae Gorniczki, praefecto bibliothecae nostrae, universam eam pensionem, quoad vixerit, ad tempus consuetum, quod ad solutionem constitutum est, ipsi numerent et tradant, neque in eo ullam illi difficultatem aut moram adferant. Nos porro id eodem loco, atque si eam ad fiscum nostrum exsolverint, habituri sumus atqe quietationem eiusdem gen. Lucae Gorniczki suscepturi. In cuius etc. praesentes manu nostra subscripsimus. Datum Vilnae, ipso die Ascensionis Domini anno Dñi MDLXI etc.

Sigismundus Augustus Rex spt.

---

[1] Metr. kor., vol. 95, fol. 511; po polsku drukowany przez A. Wejnerta w Bibliotece Warszawskiej, 1875. IV, 429; również i w dodatku miesięcznym do Gazety Lwowskiej, 1872, str. 121.

174. Zygmunt August Piusowi IV poleca Piotra Rojzyusza.

Wilno, 3 sierpnia 1561.

Beatissime pater, domine clementissime. Post oscula pedum beatorum meique regni et dominiorum meorum commendationem. Vererer profecto Sanctitati Vestrae molestus esse eundem hominem toties commendando; verum quod Petrus Roysius Maureus hispanus non solum nostra commendatione, sed et San. Vrae gratia ac benignitate dignus est, et propter singularem acumen ingenii, et propter iurisperitiam: iterum illum San. Vrae commendandum existimavi, hoc praesertim tempore, quo, Antonio Augustino Ilerdensi episcopo declarato, munus auditoris rotae vacaturum dicitur, ad quod quidem quoniam solis arragonensibus aditum patere intelleximus, vix quisquam Royzio magis idoneus, qui Antonio Augustino succedat, deligi a San. Vra ex multis poterit. Est enim et arragonensis, et honesta familia natus, ac, quod ad eam rem maxime pertinet, in iure dicendo multis annis exercitatissimus, iudicioque clarissimarum in Italia academiarum probatissimus. Nihil profecto mihi San. Vra facere posset optatius, quam si hunc virum, de me optime meritum, ex aula mea in illum ordinem, quo nihil vel sapientius, vel sanctius ac inviolabilius orbis christianus habet, adlegerit, ostenderitque non esse me iudicio meo falsum, qui viginti fere annis in actionibus fori nostri responsa petierim ab eiusmodi homine, quem San. Vra suo tribunali dignum iudicaverit. Iterum atque iterum commendo San. Vrae me, dominiaque mea, quam ut Dominus Deus ecclesiae suae servet diutissime incolumem precor. Datum Vilnae, 3 augusti anno Dñi 1561.

Eiusdem Sanctitatis Vestrae obsequentissimus filius

Sigismundus Augustus rex Poloniae manu propria subscripsit [1]).

175. Zygmunt August daje 60 złp. Mikołajowi Szarfenbergowi [2]).

Wilno, 24 listopada 1561.

Sigismundus Augustus, Dei gratia, rex Poloniae etc. Nobilis, fidelis nobis dilecte. Mandamus Fid. Tuae, ut famato Nicolao Szarfenberg, civi et bibliopolae Cracoviensi, qui in edendis polonico idiomate bibliis operam suam, sumptibus non parcens, reipublicae navavit, 60 fl. numeri et monetae in regno nostro currentis numeret et tradat, neque in eo ullam illi difficultatem aut moram adferat. De quibus nos iam Fid. Tuam quietamus atque eam pecuniam in ratione sumus suscepturi. Datum Vilnae, 24 novembris anno Dñi 1561, regni nostri 32.

Sigismundus Augustus Rex spt.

176. Stanisław Orzechowski do Berarda Bongiovanni.

(Cieszy się z pojednania z Kościołem, pisze o idei swojej „Chimery“).

Przemyśl, 23 grudnia 1561.

Rev^{me} domine, domine ac patrone clementissime salutem. Quod litteris tuis serius respondeam in causa est tuus e Cracovia Lomzam discessus; eas enim litteras, quas ego Cracoviam ad te dederam, iidem, qui perferebant, ad me retulere, quasi fas non esset eos tabellarios ad te mandare Lomzam. Ita illi nimium diligentes dum sunt, ego cessare ab officio erga te meo videor, cui animam ipsam debeo; quanti enim illud est, etsi cetera de tuis erga me beneficiis maximis deessent, quod me oviculam de grege Christi Pio IV, summo ecclesie Dei pastori, restitueris incolumem, a quo qui aberrant, mancipia sunt sathanae ac gehennae esca. Velim mihi credas, Berarde, antistes optime, me nunc demum vix tamen intellexisse, quam vim hic pastor habeat; nam quam diu de ovili huius pastoris periclitabar, tam diu nihil mens curabat recti, et quicquid faciebam, cogitabamve, error erat; ita huius pastoris exsecratio densam menti meae offuderat noctem; at postquam pater ille summus me humeris propemodum tuis in ovile Christi reportatum ab se accepisset, nescio, quae lux nova oborta fuerit mihi, ac plane solutum ac liberum nunc demum me esse sentio, et quasi in bono lumine positus, qua incedendum, quave abscedendum sit, illius summi pastoris rescripto intelligo; nunc uxor charior, nunc dulciores liberi, nunc vita denique ipsa iucundior est, quam fuerat tum, cum vincula pastoricia Pii IV quid valerent, nescirem, tum artes ipsae ingenuae, atque illam homine libero dignam doctrinam, tum pietas, religioque non solum absolutione, verum etiam benedictione Pii IV recreata vivant, vigeant in nobis: iudicio tibi Chimera, quae nunc a me ad Poloniae regem inclitum strennae loco Lomzam mittitur, atque hoc argumento tota constat ut Saulum, Davidem reges absque Samuele, ita polonum regem absque Pio IV, summo sacerdote, constare nullo modo in regno posse, adeo ut repudiato Pio IV ipsum quoque regem repudiari sit necesse, tum etiam illa proportio divinitus, ut videtur, a nobis in eo libro contra haereticos tractata est. Quantum Deus praestat summo sacerdoti, tantum summus sacerdos praestat regi, et ut sacerdos aversus a Deo sacerdotium perdit, sic rex avulsus a sacerdote regnum amittit. Cum ergo librum rev. Cracoviensi episcopo [1]) Lomzam misi Regiae Mti offerendum, quem cupio tibi esse commendatissimum, qui etiam typis in fidem Pii IV exibit dicatus cum honorifica nominis tui mentione. Neque enim fas esse fieri a me quidquam puto, quod non sit tuo nomine illustre, quandoquidem nihil in aere nostro sit, quod non referamus tibi acceptum; atque ea mens, isque sensus erga te noster erit, quoad vitam suppeditaverit nobis. Quod vero pater ille sanctissimus Pius IV de rebus nostris te auctore statuit, id nobis recte et ordine factum scito videri ad concilium, ut rem quam mones, siquidem id Mti Regiae, aut dño archiepiscopo Gnesnensi [2]), fuerit visum, iussus faciam; aliter id fieri ratio non est. Commendo me tibi, pater optime ac patrone beneficentissime. Datum Praemisliae, oppido Russiae sive Roxolaniae, feria 3 ante Natalem diem Christi Dei nostri anno 1561.

---

[1]) Adres: „Sanctissimo ac Beatissimo in Christo Patri et Domino Domino Pio Papae IV, Sanctae Romanae ac Universalis Eclesiae Summo Pontifici, domino clementissimo.“ Oryginał w bibliotece Barberini w Rzymie, Mss. LXXIV, 53.

[2]) Oryginał w archiwum Izby Skarbowej, dział VI, vol. 2, fol. 70; adres: „Nobili Nicolao Kosslia, theloneatori Cracoviensi, fideli nobis dilecto.“

Vestrae Reverendissimae Dominationis filius germanus
Stanislaus Orichovius Roxolanus manu propria.

(Oryg. w bibliotece Watykańskiej, Mss. Vatic. № 6414, fol. 67).

177. Marcin Kromer odbiera 250 talarów.

Praga, 12 stycznia 1562.

Martinus Cromerus, canonicus Cracoviensis, Varmiensis etc. et Sac. Reg. Mtis secretarius et ad Sac. Caes. Mtem orator, notum facio omnibus, quorum interest, me a nob. domino Nicolao Cossla, teloniorum regiorum in Maiori et Minori Polonia praefecto, accepisse 250 taleros ex telonio pro mense februario futuro, secundum mandatum et assignationem Regiae Mtis. Datum Pragae, 12 die ianuarii 1562.

---

[1]) **Filip Padniewski.**

[2]) **Jan Przerembski.**

L. S. *Martinus Cromerus idem manu propria spt.*

(Oryg. w zbiorze L. Zwolińskiego).

---

178. Piotr Rojzyusz kwituje z odbioru 125 złp.

Wilno, 22 lutego 1562.

Petrus Royzius Maureus, iuris utriusque doctor hispanus, accepi a spect. et mag. dño Hieronimo Buzinski, salinatore Cracoviensi, florenos 125 singulos in mediam sexagenam monetae polonicae computatos pro trimestri Cinerum anni praesentis, qui est 1562—us. In cuius rei fidem hoc chirographum mea manu subscriptum et annulo signatum proprio. Dedi Vilnae, anno quo supra, die vero 22 februarii.

L. S. *Idem Royzius subscripsi et annulo meo signavi.*
Hieronimus Buzenski, zupparius Cracoviensis, manu sua spt.

(Oryg. w zbiorze L. Zwolińskiego).

---

179. Receptio rev. dni Stanislai Karnkowski, cantoris Gnesnensis, ad canonicatum Varschoviensem fundi Rzeczicza.

Warszawa, 13 marca 1562.

Comparens personaliter coram dominis ven. dñus Albertus Jeziorkowski, canonicus Plocensis et Warschoviensis, procurator legitimus rev. dñi Stanislai Karnkowski, cantoris Gnesnensis, canonici Cracoviensis, Sacrae Regiae Mtis referendarii, cum litteris investiturae in personam principalis ipsius, decretis et obtentis sub titulo et sigillo rev. in Christo patris et dñi dñi Andreae Czarnkowski, Dei gratia, episcopi Posnaniensis, post mortem et obitum ven. olim Viti Paschalis itali, canonici Varschoviensis, dicti canonicatus fundi Rzeczicza ultimi et immediati possessoris, vacantis, ad praesentationem serenissimi principis Sigismundi Augusti, Dei gratia, regis Poloniae, magni ducis Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae etc. domini et haeredis, dicti canonicatus Varschoviensis unici et legitimi patroni, vigore quarum litterarum petiit dominos, in actu contentos, ad hoc capitulariter congregatos, quatinus ad exsecutionem earundem litterarum procederent et ut principali suo, dño Stanislao Karnkowski, possessionem dicti canonicatus assignarent et de omnibus ac singulis proventibus eiusdem canonicatus illi et non alteri responderent, dominos requisivit. Quiquidem domini, sic capitulariter congregati, receptis litteris rev. dñi episcopi Posnaniensis, perlectis et in nullo suspectis, parentes mandato rev. dñi episcopi Posnaniensis, dictum rev. dñum Stanislaum Karnkowski ad canonicatum praefatum ecclesiae collegiatae Varschoviensis fundi Rzeczicza recepto imprimis a procuratore iuramento, in talibus fieri solito, susceperunt, de omnibus proventibus dicti canonicatus illi et non alteri respondere mandaverunt et de eorum mandato ven. dñus Sebastianus Croczewski, canonicus Plocensis et Varschoviensis, eundem dñum Stanislaum Karnkowski in persona praefati procuratoris sui legitimi ad ecclesiam praefatam collegiatam Varschoviensem superpiliciatum et almuciatum solenniter introduxit, stallum in dextra parte chori et vocem in capitulo assignavit, et de iuribus illius illis, ad quos pertinere dinoscitur, respondere mandavit. Praesentibus ven. et hon. dñis Felice Skarzinski Varschoviensi, Roslavo Oczko Czernensi canonicis, Bartholomaeo Raschewski, Stanislao de Garwolin, mansionariis ecclesiae collegiatae Varschoviensis, ac me Martino, sacra apostolica auctoritate notario publico, capituli Warschaviensis et praesentis receptionis de mandato dominorum scriba.

(Acta capituli Varsoviensis, vol. VII—4).

180. A. F. Modrzewski kwituje S. Spota z odbioru 660 złp.

Piotrków, 11 maja 1562.

Actum in castro Petrcoviensi, feria 2 post festum s. Stanislai in Maio proxima anno Dñi 1562.

Quietatio Spoth. Comparens... nob. Andreas Fricz de Modrzew, Sac. Reg. Mtis secretarius... recognovit, quia sibi nob. Stanislaus Spoth de Syedlkowicze, pro sexingentis et sexaginta fl.... debiti certi super bonis villarum Syedlkowicze, Kamien Magna, Kunicze et Kuniczki modo obligatorio inscripti... solutione sufficienti ac omnimoda satisfecit...

(Petric. Castr. Inscript., vol. 12, fol. 263).

181. Józef Struś kwituje z odbioru 100 złp. [1]).

Poznań, 20 maja 1562.

Ego Josephus Struthius, artium et medicinae doctor, Sacr. Mtis Reg., domini mei clementissimi, phisicus, testatum facio hac mea syngrapha me accepisse a spectabili dño Andrea Coschla, theolonii Posnaniensis praefecto, fl. 100 monetae et numeri polonicalis pro pensione seu iurggelt anni Dñi 1562-di ad ferias Pentecostes, mihi a Sacra Mte Regia concessae annuatim, de quibus 100 fl. praedictum dñum Andream Coschla quieto, in cuius testimonium syngrapham hanc scripsi, sigillum meum apposui et manu mea subscripsi. Datum Posnaniae, 20 die mai anno Dñi 1562.

L. S. Doctor Josephus Struthius, Sac. Mtis Regiae phisicus, manu propria.

182. Receptio rev. domini Andreae Patricii, iurium doctoris, ad canonicatum Varschoviensem fundi Rzeczicza.

Warszawa, 5 września 1562.

Capitulum partiale 5 septembris anno Dñi 1562 per rev. ac ven. dños Adam Pilichowski scholasticum, Hieronimum Felicem Skarzinski, praelatos Varschovienses, tentum. Comparens personaliter nob. dñus Mathias Sulkowski, procurator legitimus rev. patris dñi Andreae Patricii, utriusque iuris doctoris, archidiaconi Srzemensis, custodis Clecensis, coram dominis, superius in actu contentis, cum litteris investiturae, in personam principalis ipsius decretis et obtentis, sub titulo et sigillo rev. dñi Francisci Vissoczki, cantoris, canonici et sede vacante episcopatus Posnaniensis administratoris, ad canonicatum fundi Rzeczicza in ecclesia collegiata Varschoviensi, ex libera resignatione ex cessione rev. dñi Stanislai Karnkowski, cantoris Gnesnensis, canonici Cracoviensis, Sacrae Regiae Mtis referendarii, eiusdem canonicatus ultimi et immediati possessoris, vacantis, et praesentationem serenissimi principis Sigismundi Augusti, regis Poloniae, magni ducis Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae etc. domini et haeredis, dicti canonicatus fundi Rzeczycza unici et legitimi patroni, vigore quarum litterarum petiit dominos, in actu contentos, ad hoc capitulariter congregatos, quatinus ad executionem earundem litterarum procederent, ut suo principali possessionem dicti canonicatus assignarent et de proventibus respondere illi et non alteri mandarent. Quiquidem domini, sic capitulariter congregati, receptis litteris dñi administratoris suprascipti et eis perlectis, non suspectis, parentes mandato eiusdem dñi administratoris, dictum rev. dñum Andream Patricium, doctorem, Regiae Mtis phisicum (!), ad canonicatum sic vacantem fundi Rzeczicza susceperunt, de omnibus proventibus dicti canonicatus illi et non alteri respondere mandaverunt, et de eorum mandato ven. dñus Felix Skarzinski canonicus ipsum dictum Andream Patricium doctorem, in persona ipsius procuratoris legitimi, ad ecclesiam praefatam collegiatam Varschoviensem superpiliciatum et almuciatum solenniter introduxit, stallum in dextra parte chori et vocem in capitulo assignavit et de iuribus illius illis, ad quos pertinet, respondere mandavit. Prasentibus rev., ven. ac hon. dñis Adamo Pilichowski scholastico, Hieronimo canonico, Johanne Blonye vicedecano, Mathia Plonsk viccariis ac me Martino, notario capituli Varschoviensis et praesentis receptionis scriba.

---

[1]) Autograf w zbiorze L. Zwolińskiego; na pieczątce herb Jelita i litery J. S.

(Acta Capituli Varschoviensis, vol. VII—4).

183. A. F. Modrzewski odbiera 50 złp. pensyi.

Piotrków, 14 stycznia 1563.

Andreas Fricz de Modrzew, secretarius Mtis Regiae, accepi a gen. dño Hieronymo Buzinski, zuppario Cracoviensi, ex salinis Wyelicensibus fl. 50 pensionis annuae quartalis sanctae Luciae anni 1562-di ex eadem zuppa Wyelicensi, de quibus Suam Generositatem quitto praesentibus. Datum Petricoviae, in conventione generali anno Dñi 1563, die Iovis 14 ianuarii, meo sub sigillo.

L. S. Idem qui supra And. Fricz manu at...

(Autograf ze zbioru L. Zwolińskiego).

184. A. F. Modrzewskiego protestacya przeciw J. Kalniskiemu.

Piotrków, 28 stycznia 1563.

Actum in conventione generali Piotrcoviensi, feria 5 post festum conversionis s. Pauli proxima anno Dñi 1563.

Protestatio Modrzewski. Comparens personaliter coram iudicio Sac. Mtis Regiae et actis praesentibus conventionalibus Piotrcoviensibus nob. Andreas Modrzewski, in Modrzewie et Vęgrzinowice sortium suarum haeres, solenniter (inhaerendo suis prioribus protestationibus, tam actis praesentibus superioribus conventionalibus Piotrcoviensibus, quam etiam castrensibus Ravensibus ratione infrascriptorum a se factis) in et contra instigatorem Sacr. Regiae Mtis protestatus est, quia ipse importat et importare procurat citationes Sac. Reg. Mtis in sortem bonorum villae Vęgrzinowice ipsius Andreae haereditariorum pro poena sessionis turcicae ab eodem instigatore edita super nob. Johannem Calniski, nobilis Georgii de Vęgrzinowice homicidam, personam in dicta sorte bonorum ipsius Andreae Vęgrzinowice propria et haereditaria nihil iuris, domini et proprietatis habentem.

(Conv. Trib. Piotrcov., vol. 23, fol. 185).

185. Wwiązanie A. F. Modrzewskiego w dobra M. Rzepiszewskiego i S. Spota.

Piotrków, 31 marca 1563.

Actum in castro Petrcoviensi, feria 4 post dñicam Iudica in Quadragesima anno Dñi 1563.

Intromissio in villam Brzestow. Ministerialis terrestris Siradiensis prov. Mathias Sląnka de Polykno una cum nobb. Jacobo Chojenski et Paulo Laskowski... recognoverunt, quia gen. Andream Fricz de Modrzew, secretarium Sac. Reg. Mtis, in totam ac integram villam Brzostkow gen. Nicolai Rzepyszowski... eidem Andreae Fricz actis praesentibus desuper in summa 330 fl. inscriptam... feria 3 post dñicam Rogationum anno proxime transacto, nemine contradicente, immo wladario eiusdem villae ibidem personaliter protunc stante et admittente intromiserunt...

Intromissio pro dno Fricz. Ministerialis terrestris Siradiensis et Lanciciensis prov. Mathias Sląnka de Polykno una cum nobb. Jacobo Chojenski et Paulo Laskowski... recognoverunt, quia gen. Andream Fricz Modrzewski, secretarium Sac. Reg. Mtis, in totas ac integras sortes bonorum nob. Stanislai Spoth haereditarias, videlicet in villis Szodlkowycze, Kamen, Kunyczki et Magna Kunycze per ipsum Stanislaum Spoth eidem Andreae Fricz actis praesentibus desuper in summa 484 fl... inscriptis... feria 2 festi Exaltationis s. Crucis anno proxime transacto, nemine impugnante, nec contradicente, immo nob. Johanne Spoth, fratre germano ipsius Stanislai, ibidem personaliter stante et admittente, intromiserunt.

(Petric. Castr. Inscript., vol. 14, fol. 278).

186. Wwiązanie Andrzeja Ciesielskego w dobra T. Wolskiego.

Piotrków, 17 maja 1563.

Actum in castro Petrcoviensi, feria 2 post dominicam Rogationum anno Dñi 1563.

Intromissio in villam Magna Kobiele. Ministerialis terrestris Siradiensis districtus praesentis prov. Mathias Sląnka de Polykno una cum nobb. Johanne Dluski et Johanne Glothkowski... recognoverunt, quia in anno Dñi 1560 feria 4 post festum s. Hedvigis Electae proxima gen. Andream Ciesielski, capitaneum protunc Volboriensem, in Magna Kobiele haeredem, in omnia ac integra bona haereditaria nob. Thomae Volski villae Magna Kobyelye in districtu praesenti... intromiserunt...

(Petric. Castr. Inscript., vol. 14, fol. 361).

187. Zygmunt August do Augusta, elektora Saskiego.

(Poleca mu Jana Kiszkę).

Wilno, 20 sierpnia 1563.

Sigismundus Augustus, Dei gratia etc. Illmo principi dño Augusto etc. Hic, qui has Ill. Vrae dabit Johannes Kiszka, clara imprimis gente splendidisque natalibus insignis puer, ex proceribus et optimatibus Lithuaniae prognatus est, profectus autem isthuc partim excolendi bonis liberalibusque disciplinis ingenii, partim ut mores populorum lustret et urbes ingenuo et liberali homine digno accensus in tenera hac aetate suo desiderio. Quare illum Ill. Vrae diligenter commendamus et ab Illa petimus, ut adolescentem hunc gratia favoreque suo excipere ac complecti velit nostra causa, qui optime illi propter patris maiorumque eius in hanc rempublicam nosque merita volumus, quique ipsum in spem exaequandae maiorum virtutis optime educari et institui cupimus. Erit nobis non mediocriter gratum, si intellexerimus aliquem illum huius nostrae commendationis fructum apud Ill. Vram percepisse. Bene feliciterque ac diu valeat. Datum Vilnae, XX augusti anno Domini MDLXIII, regni nosti XXXIIII.

Sigismundus Augustus Rex spt.

(Drezno, Staatsarchiv, № 6. B, fol. 11, oryginał).

188. A. Gostomski odbiera 400 złp. pensyi.

Poznań, 12 listopada 1563.

Ja Anzelm Gostomski z Łązenic, kastellan Wyszogrodzki, zeznawam, iżem wziął od pana Andrzeja Kosle ze cła Poznańskiego jurgeltu mnie od J. K. Mości danego na dzień świętego Marcina anni 156 tertii 400 złotych, z których onego kwituję, a ku lepszej wierze pieczęć swą przykładam i ręką własną podpisuję. Dan w Poznaniu, w piątek po święcie Marcinie anno Dñi 156 tertio.

L. S. *Kwit celnikowi poznańskiemu.*
(Oryg. w zbiorze L. Zwolińskiego). *Idem qui supra manu propria.*

189. A. F. Modrzewski odbiera 200 złp. pensyi.

Wieliczka, 26 listopada 1563.

Andreas Fricz de Modrzew, secretarius Mtis Regiae, accepi a mag. dño Hieronimo Bużyński, salinarum Cracoviensium praefecto, pensionis annuae quartualium Cinerum, Pentecostes, Crucis et Luciae anni praesentis Christi 1563-tii fl. 200 numeri et monetae polonicalium, de quibus Suam Mag^{tiam} quieto. Datum et actum in zuppis Wyelicensibus, die Veneris in crastino s. Catharinae, 26 novembris anno quo supra 1563, meo sub sigillo.

L. S. Idem qui supra Andreas Fricz m. p.
(Autograf w zbiorze W. Górskiego).

190. J. Mączyński odbiera 100 marek pensyi.

Warszawa, 28 grudnia 1563.

Anno Dñi 1563 die Innocentium, vigesima octava decembris, Warschaviae, in conventione generali regni, ego Johannes Mączinski, Sac. Reg. Mtis in cancellaria lithuanica expeditionis latinae notarius, ill^{mi} principis dñi dñi palatini Vilnensis secretarius, prout chirographo manu mea scripto testatum facio me a spect. et gen. dño Nicolao Koschlia, consulari viro Cracoviensi, vectigalium Maioris et Minoris Poloniae praefecto, accepisse 100 marcas pecuniarum numeri et monetae polonicalium pensionis annuae, mihi in vectigalibus Cracoviensibus a Sacra Eius Regia Mte assignatae, idque per manus gen. dñi Johannis Piaskowski, vicezupparii Wieliciensis, domini et fratris mei. De qua quidem pensione 100 marcarum anni praesentis sexagesimi tertii praefatum dñum Koschla, vectigalium praefectum, quieto et liberum facio. In cuius rei fidem sigillum meum praesentibus applicavi et manu mea subscripsi.

L. S. Idem Johannes Mączinski qui supra manu propria spt.
(Autograf w zbiorze L. Zwolińskiego).

191. J. Mrowiński kwituje M. Silnickiego z odbioru 100 złp.

Piotrków, 6 stycznia 1564.

Actum in castro Petricoviensi, feria 5 festi SS. Trium Regum anno Dñi 1564. *Quietatio Silniczki.* Comparens nob. Johannes Mrowinski, in Podstolie districtus praesentis haeres,... recognovit, quia sibi nob. Malcher Silniczki pro 100 fl... omnimoda solutione satisfecit.

(Petric. Castr. Inscr., vol. 14, fol. 541).

192. S. Karnkowski odbiera 400 talarów na koszt poselstwa do Wiednia.

Warszawa, 17 marca 1564.

Stanislaus Karnkowski, cantor Gnesnensis, scolasticus Lanciciensis, canonicus Cracoviensis, secretarius regni maior et curiae Sacrae Regiae Mtis referendarius, praesentibus recognosco, quia a magnifico dño Valentino Dembinski, castellano Sandecensi, regni Poloniae thesaurario et Chęcinensi Lubomlensique capitaneo, ex thesauro Sac. Reg. Mtis accepi et re ipsa levavi taleros 400, pro itinere in legatione ad Imperialem Mtem mihi datos et assignatos, de quibus Suam Mag. Dñem quieto et in rei evidentius testimonium maioremque fidem praemissorum sigillum meum praesentibus appressi et easdem manu mea propria subscripsi. Datum Warschoviae, in comitiis regni, feria 6 post dominicam Laetare proxima anno Dñi 1564.

L. S. *Stanislaus Carncowski Secret. Maior et Referen.*

(Oryg. w zbiorze L. Zwolińskiego).

---

193. M. Bielski odbiera 200 złp. od J. Krzysztoporskiego.

Piotrków, 20 marca 1564.

Actum in castro Petrcoviensi, feria 2 fost dominicam Judica in Quadragesima anno Dñi 1564.

Quietatio Christoporski. Comparens... nob. Martinus Bielski, in Bialle districtus Radomscensis haeres... recognovit, quia sibi gen. Johannes Christoporski de Christoporzicze, Sac. Mtis Reg. secretarius et notarius terrae Siradiensis, pro 200 fl. debiti... solutione sufficienti et omnimoda satisfecit...

(Petric. Castr. Inscript.. vol. 14, fol. 661).

---

194. Ł. Górnicki odbiera 100 złp. pensyi.

Kraków, 24 marca 1564.

Ja Lukas Gorniczki, jurgieltnik przy bibliotece Króla JMści, wyznawam tym moim listem, żem wziął od JMP. Spławskiego, kasztelana Krzywieńskiego a celnika po wszytkiej Polsce, złp. 100 jurgieltu swego, który mi Król JMść do żywota na cle Krakowskim dać jest na czas Wielkiej Nocy każdej raczył. Z czego ja na ten rok JMci kwituję i wolnym czynię. Dan w Krakowie, w piątek przed kwietną niedzielą roku tysiącznego pięćsetnego sześćdziesiątego i czwartego.

L. S. Idem qui supra manu propria.

(Autograf w zbiorze L. Zwolińskiego).

---

195. Elżbieta i Druzyanna Fryczówny zamieniają kawałek gruntu z Adamem Białobrzeskim.

Piotrków, 9 czerwca 1564.

Actum in castro Petrcoviensi, feria 6 post octavas Sacratissimi Corporis Christi anno Dñi 1564.

Commutatio in Wavol. Comparentes... nobb. Adam Białobrzeski, in Białobrzegi et Wavol haeres, ab una, et Helizabeth Vavolska laboriosi Blasii et Druzianna virgo Friczowny, sorores germanae, in Vavol haeredes, ex altera partibus, omnes de terra

Sandomiriensi et districtu Opocznensi... recognoverunt... talem fecisse commutationem... quia Adam Białobrzeski... medietatem areae haereditariae, iacentem circa viam publicam dictam Slugoczka penes aream Paglodowska in villa Vavol per ipsum Adamum a praedicta Helizabeth modo quocumque acquisitam... praedictis nobb. Helizabeth et Druziannae, sororibus ambabus in solidum, pro totali ac integro funiculo agri longitudinis a via, quae tendit de villa Białobrzegi versus Wavol usque ad granicies Czieplowskie inter agros Stanislai Dambrovsky ex una et Alberti Bialobrzeski ex altera partibus similiter etiam praedictae Helizabeth et Druzianna Wavolskie... commutat.

(Petric. Castr. Inscript., vol. 14, lol. 736).

196. Deklaracye podatkowe P. Widawskiego.

1.

Sanok, 5 lipca 1564.

Ja Piotr Widawski wyznawam tym pisanim moim każdemu, komu tego jest potrzeba wiedzieć, iżem jest JMci P. Mikolajowi Zarschniskiemu, chorążemu i poborcy Sanockiemu, oddał pobory (w) Warszawie uchwalone od urodzonego pana Gabriela Bareckiego i synowca jego ze wsi Górek w starostwie Sanockim, to jest ex laneis 13 per grossos 20 fl. 8/20, a taberna manuali grossos 12, a molendino manuali unius rotae grossos 12, ab artifice grossos 2. Czego czyni summa fl. 9/16.

L. S.

2.

Item (z) Szczyrzykowej Wolej oddałem de laneis 2 et una quarta per gr. 20 fl. 1/15. K czemu na świadectwo pieczęć swą przykładam i podpisuję się ręką swą. Datum in Sanok, die V iulii anno Dñi MDLXIIII.

L. S. Idem qui supra manu sua spt.

3.

Sanok, 29 sierpnia 1564.

Ja Piotr Widawski każdemu, komu tego jest potrzeba wiedzieć, oznajmuję, iżem oddał pobór ze wsi Wzdowa paniej Wzdowskiej, stolnikowej Sanockiej, to jest z półszostu łanu per grossos dwadzieścia, de taberna manuali gr. 12, de molendino manuali unius rotae gr. 12. K czemu na świadectwo przykładam pieczęć i podpisuję się ręką swą. Datum in Sanok, XXIX augusti anno MDLXIIII.

L. S. Idem qui supra manu sua spt.

(Autografy w arch. Izby Skarbowej, dział I, vol. 57, fol. 284, 376).

197. In nuntios ad conventus particulares per Sac. Reg. Mtem missos distributa anno 1564.

Stanislao Orzechowski ad conventum Chelmensem particularem nuntio in expensa floreni 32.

(Arch. Izby Skarbowej, dział II, vol. 23).

198. Andrzej Noskowski do Jana Commendone [1]).

(W sprawie sprowadzenia jezuitów do Pułtuska).

Pułtusk, 18 marca 1565

Rev. in Christo pater et illme dñe, dñe et patrone perpetuo observantissime. Obsequia mea addictissima ad Rev. Pat. Vram officiose et reverenter defero. Gratum mihi omnino est, quod Pat. Vra Rev. suis litteris iudicavit me sua laudatione non esse dignum. Illa etenim laus, cum vera, tum solida et constans existimanda est, quae non ab errore imperitae multitudinis, sed a laudatis proficiscitur viris et ab iis praecipue, qui ad eas res, quae summa laude et commendatione dignae sunt, omnes vitae suae rationes, vires atque conatus, omnem denique aetatem contulerunt. Sed et illud gratissimum est, quod meum nepotem Andream tanto amplectatur amore et benevolentia, dignumque existimat in quem honorificentissima quaeque ponat atque collocet beneficia atque ornamenta. Nam quod tanta beneficia perpetuo aliquo silentio, uti Pat. Vra Rev. velle videtur, sepeliam, neque hoc nomine ullas deinceps ipsi gratias agam, illud videtur omnino contra officium gratitudinis futurum, a quo vitio ab ineunte adhuc aetate ita mens, animus remotus et alienus fuit, ut periculum mortis potius sustinere, quam in abominabilem ingratitudinis labem incidere semper optaverit. Non committam igitur unquam, quin non tantum verbis Pat. Vrae Rev. animum in me liberalem et beneficum praedicem, ac Ipsi plurimas hoc nomine gratias agam. Sed etiam re ipsa, ubi usus tulerit, gratitudinem declarare et gratias referre ipsi contendam. Porro censendas et aestimandas viatici rationes patrum, qui pia sollicitudine et auctoritate Pat. Vrae Rev. ex urbe Romana huc conducendi sunt, iam ego prioribus meis litteris ad benignum Pat. Vrae Rev. arbitratum detuleram, excelsoque ipsius iudicio eius impendii supputationem permiseram. Sed quoniam Pat. Vra Rev. postremis litteris suis aestimationem hanc iterum dignata est ad me referre, tum si quid a me in hac censura peccabitur, non meum omnino sed commune nostrum videbitur esse vitium. Ego enim temporis illius, quo me in regionibus illis italicis versari et peregrinari contigerat, itineris impendia memoria repetens, nescio quam iuste et directe potero hodierni temporis huiusmodi sumptus aestimare, ita ut et commoditatibus et dignitati optimorum illorum patrum non inepte respondere possem. Mitto igitur ad Pat. Vram Rev. in eum usum 200 aureos hungaricos et taleros 200. Quod si vero hoc itinerarium nimis tenue Pat. Vrae Rev. videbitur, tum dño Stanislao Grabowski, canonico et familiari meo, datum est a me hoc negotium, ut de augendo et amplificando sumptu ita, ut Rev. Pat. Vrae videbitur, quamprimum isthic consulat et diligenter provideat. Constitutum enim mihi certo est liberalitatem magis, quam parsimoniam hac in re persequi atque colere, neque molestum fuerit meam rem familiarem et loculos istis impendiis atterere; modo mihi viventi Deus clementissimus concedat benigne aspicere instituti et conatus huius mei aliquem progressum.

Mitto praeterea Pat. Vrae Rev. litteras ad rev. patrem generalem iesuitarum praepositum, quibus nil a me aliud agitur, quam pro iis pietatis officiis a Sua Pat. non tam in me, quam republicam christianam, prope hic apud nos collapsam, profectis ipsi

---

[1]) Oryginał w archiwum Watykańskiem, Nunziatura di Polonia, vol. 5, nr. 82. Adres: „Rev. in Christo Patri et ill. dno dno Johanni Francisco, Dei gratia, episcopo Zacynthino, sanctae sedis apostolicae apud ser. regem Poloniae legato, domino et patrono suo perpetuo cultu observantissimo. Petricoviae."

gratiae aguntur, simulque petitur ut isthaec ablegatio iam tandem suum ingrediatur cursum. Silentii enim mei diuturnioris nullae a me explicantur causae, sed ad responsa Pat. Vrae Rev. referuntur. Quare ut Pat. Vra Rev. pro sua in me benevolentia pium et prudentem se adhibere dignetur excusatorem, ab Ipsa etiam atque etiam rogo. Mihi enim, ut verum apud Pat. Vram Rev. confitear, non aliud diuturnam taciturnitatem efficit, quam quod et Rev. Pat. Vrae priores et dñi Generalis uno casu quodam interciderint litterae. Quod superest, commendo me iterum atque iterum in gratiam Pat. Vrae Rev. Datum Poltoviae, XVIII martii anno Dñi MDLXV.

Reverendissimae Paternitatis Vestrae obsequentissimus servitor
Andreas, episcopus Plocensis, manu propria signavi.

199. M. Bielski odbiera od Bukowskich 300 złp.

Piotrków, 4 czerwca 1565.

Actum in castro Petrcoviensi, feria 2 post dominicam Exaudi proxima anno Dñi 1565.

Quietatio Bucowska cum filia. Comparens... nob. Martinus Bielski in Bialla districtus Radomscensis... recognovit, quia sibi nob. Hedvigis, vidua relicta olim nob. Nicolai Bucowski et Anna filia eiusdem olim Bucowski, consors vero legitima nob. Johannis Dobrzeliowski, pro 300 florenis... solutione sufficienti ac omnimoda satisfecerunt...

(Petric. Castr. Inscript., vol. 15, fol. 93).

200. Zygmunt August do podskarbiego Stanisława Sobka.

(O wypłacenie Górnickiemu strawnego),

Knyszyn, 15 lipca 1565.

Zygmunt August, z bożej łaski, król Polski, wielkie książę Litewskie, Ruskie, Pruskie, Mazowieckie, Żmudzkie etc., pan i dziedzic. Wielmożny, nam wiernie miły. Jest tego potrzeba, aby Łukasz Gornicki, jurgieltnik nasz, w Krakowie pewny czas zmieszkał. A tak chcemy to mieć, aby mu pieniądze strawne z skarbu naszego na każdy tydzień po trzy złote od tego czasu, gdy do Krakowa przyjedzie, aż do tego czasu, gdy wyjedzie, dawane były, a my to od W. M. na liczbie przyjmiemy. A inaczej niechaj nie będzie. Datum w Knyszynie, dnia XV lipca roku bożego MDLXV, królestwa naszego roku XXXVI.

Sigismundus Augustus Rex spt.

(Oryg. arch. Izby Skarbowej, dział VI, vol. 2, fol. 175).

201. Łukasz Górnicki odbiera strawne.

Kraków, 30 sierpnia 1565.

Ja Łukasz Górnicki wyznawam, iż mi zapłacił JMP. Szymon Ługowski, kanonik Krakowski, pieniądze strawne za niedziel 12, to jest, złotych trzydzieści i sześć, a 18 augusti ad 9 novembris, które mi to dał z rozkazania Króla JMści i póty ma dawać, póki tu będę. Ale na ten czas JMść tylko za 12 niedziel kwituję i to piszę ręką swą i podpisuję. Datum Cracoviae, penultima augusti 1565.

L. S. Idem qui supra manu propria.

(Zbiór autografów W. Górskiego).

202. S. Dąbrowski odstępuje Elżbiecie Fryczównie kawałek pola.

Piotrków, 31 sierpnia 1565.

Actum in castro Petrcoviensi, feria 6 post festum s. Bartholomaei proxima anno Dñi 1565.

Donatio in Wavol. Comparens... nob. Stanislaus Dambrovski, in Wavol terrae Sandomiriensis et districtus Opocznensis sortis suae haeres... recognovit, quia funiculum suum agri haereditarium, quem habet a nob. Adamo Białobrzeski in villa et haereditate Wavol... iacentem vero inter agros nobilium Helizabet Friczowna ex una et Thomae Dambrowski ex altera partibus... praedictae nob. Helizabet Friczowna illiusque successoribus legitimis... dat, donat, inscribit et perpetue resignat...

(Petricov. Castr. Inscript., vol. 15, fol. 133).

203. Protestacye A. F. Modrzewskiego przeciwko Spotowi i Sandowi.

Piotrków, 17 września 1565.

Actum in terminis castrensibus Petrcoviensibus, feria 2 post festum Exaltationis s. Crucis proxima anno Dñi 1565.

Protestationes Fricz. Nob. Andreas Fricz de Modrzew, Sac. Mtis Regiae secretarius, tenutarius in villis Sziodlkowicze, Kamien, Kunyczki et Magna Kunycze, coram officio praesenti castrensi Petricoviensi protestabatur solenniter in et contra nob. Johannem Spoth, in Sziodlkowicze haeredem, quia ipse pro die hodierna debuit adducere nob. Sophiam Wyliamowna, olim nob. Stanislai Spoth consortem, pronunc vero viduam relictam, cum duobus amicis illius consanguineis, ad consentiendum per ipsam Sophiam super ius certum obligationis bonorum praefatorum supraexpressorum, per olim praefatum Stanislaum Spoth eidem Fricz actis praesentibus desuper in 484 florenis inscriptorum et obligatorum et hoc iuxta decretum officii praesentis, ratione praemissorum inter easdem partes latum, protestando contra ipsum de non satisfactione eidem decreto officii praesentis ac de transgressione vadii in eodem decreto vallati et interpositi.

Eiusdem. Nob. Andreas Fricz de Modrzew.... protestabatur solenniter in et contra nob. Johannem Sando, in Ostrazna haeredem, quia ipse pro die hodierna debuit adducere nob. Sophiam Wilamowna i t. d. (jak wyżej).

(Petr. Castr. Oblig. et Debit., vol. 3).

204. Deklaracya podatkowa P. Widawskiego.

Sanok, 18 września 1565.

Ja Piotr Widawski wyznawam tym pisanim moim każdemu, komu tego jest potrzeba wiedzieć, iżem wedle uchwały sejmu Piotrkowskiego oddał od JMści P. Andrzeja Wapowskiego, podkomorzego Sanockiego, pobory ze dwu wsi to jest Schiznego de laneis 14 per gr. 20, tabernae manuales 2 gr. 24, de molendino manuali unius rotae gr. 12, hortulanis 2 per gr. 2, ab inquilinis 3 per gr. 4. Ex villa Dilagowka de laneis 2$^1/_2$ per gr. 20, de taberna manuali gr. 12, de molendino manuali unius rotae gr. 12. K czemu na świadectwo pieczęć przykładam i podpisuję się ręką swą. Datum in Sanok, die XVIII septembris anno MDLXV.

L. S. Idem qui supra manu sua spt.

(Autogr. arch. Izby Skarbowej, dział I, vol. 58, fol. 645).

205. Marcin z Pilzna odbiera 10 złp. kwartalnej pensyi dla profesora prawa w uniwersytecie krakowskim.

Kraków, 24 września 1565.

Anno Dñi millesimo quingentesimo sexagesimo quinto die vero 24 septembris, ego M. Martinus Pilzna, bonarum artium in academia Cracoviensi Maiorum Professorum collega atque reddituum eiusdem Academiae procurator, recognosco praesentibus me accepisse a mag. dño Hieronymo Bużenski, terrae Cracoviensis salinarum zuppario, 10 fl. monetae polonici, per mediam sexagenam computando, pro quartali s. Crucis census ad altare Omnium Sanctorum Angelorum, in ecclesia cathedrali Cracoviensi situm et pro lectore Institutionum Imperialium incorporatum, in salinis Wielicensibus empti et singulis quartalibus solvi obligati. De quibus Suam Mag. praesentibus quieto. Cracoviae, ex Maiori Collegio, anno et die quibus supra.

L. S. Idem qui supra manu propria spt.

(Autograf w zbiorze L. Zwolińskiego)

206. Deklaracya podatkowa Mikołaja Reja.

12 października 1565.

Fara Nagłowice. Wieś Nagłowice pana Mikołaja Reja. Matys Wyerzbieta oddawa poboru imieniem pana Reja z tej wsi od 7½ całej rolej kmiecej per grossos 10 et ad decimam per gr. 10—fl. 5; z młyna dorocznego od koła gr. 12; od tranzytu dorocznego gr. 6; od dwu karczem dawnych per gr. 12—gr. 24; od dwu rzemieśników per gr. 2—gr. 4; od czterech zagrodników per gr. 2—gr. 8. Summa fl. 6 gr. 24.

L. S. Idem qui supra manu sua propria.

(Arch. Izby Skarb., dział IV, vol. 6, fol. 15).

207. Assignatio pensionis generoso Melchiero Pudłowski, secretario regio, 100 flor.

Wilno, 7 grudnia 1565.

Sigismundus Augustus etc. significamus etc., quod cum gen. Melchior Pudłowski secretarius noster, ita in obsequiis nostris versaretur, ut in eis fidem virtutemque suam testatam nobis ac probatam reddiderit, volentes pro ipsius in nos meritis nostrae in eum gratiae significationem exstare, ad insequentis quoque temporis obsequia nostra illum promptiorem efficere, dandam et constituendam illi duximus in annos singulos pensionem 200 fl. numeri et monetae in regno nostro usitatae, damusque et constituimus per praesentes litteras ad extrema vitae illius tempora, seu quoad illi amplior provisionis conditio constituta delataque per nos fuerit. Quam quidem pensionem illi quotannis ex thesauro regni nostri numerari volumus pro festo Paschatis ab eo, quod proxime instat, incipiendo ad supranominatarum conditionum eventum, ita tamen ut nobis servire teneatur. Quod universis et singulis, quorum interest, nominatim vero mag. Stanislao Sobek de Sulejów, castellano Sandecensi, regni nostri thesaurario et Malogostensi capitaneo, atque ei, qui deinceps regni nostri thesauro praeerit, denuntiamus, mandantes, ut eidem generoso Malchiero Pudlowski, secretario nostro, eam pensionem 200 fl. singulis annis ad tempus constitutum numeret, neque in eo illi ullam difficultatem adferat adferrive patiatur. Quietationes autem ab illo accipiat, quas nos in rationibus suscepturi sumus. In cuius rei testimonium hasce litteras subscripsimus et eisdem sigillum nostrum appendi iussimus. Datum Vilnae, die VII decembris anno ut supra (1565).

(Metr. reg., vol. 100, fol. 101).

208. Deklaracya podatkowa Mikołaja Kochanowskiego.

1565.

Ja Mikołaj Kochanowski wyznawam, że się pobor uchwały sejmu Piotrkowskiego z Piotrkowic ze czterech łanów społem i dziesięciny fl. 2 gr. 20 lata pańskiego 1565.

(Autogr. Izby Skarb., dział I, vol. 58, fol. 212). L. S.

---

209. Stanisław Mareniusz do Jakóba Wargockiego [1].

(O traktacie napisanym przeciwko Orzechowskiemu).

1565 (?).

S. P. et fortuitarum rerum non contemnendam accessionem. Quantam voluptatem ex lectione eius libri, qui contra Orzechovium [2] inscriptus est, rev. dñus Tharnawski ceperit, ex ea re Spect. Dom. Vra facilius intelligere potest, quod mihi repenter propter Spect. Dom. Vram et Spect. Dom. Vrae erga me maximas gratias egerit. Emendata enim latinae orationis compositio et res, quas tractat, non poterat sibi vehementer non placere. Tum vero, ut ille aiebat non omnia reprehensione digna videri posse, quae ab illo scripta et in lucem edita fuissent. Hoc etiam adiecit se horas non pessime collocasse, quod sibi isto tempore praeter spem eius libri lectio oblata fuerit. Accipiat autem Spect. Dom. Vra in bonam partem hanc audatiam, qui negare non potui rem efflagitatam homini gravissimo et optime de litteris et litterarum studiosis merenti viro. Valeat Spect. Dom. Vra et me, quod quidem adhuc fecit, clientem suum, amare non desistat.

S. Marennius rector tunc [3]) scholae Praemisliensis.

---

210. A. F. Modrzewski pożycza 330 złp. M. Rzepiszewskiemu.

Piotrków, 30 stycznia 1566.

Actum in castro Petrcoviensi, feria 4 ante festum Purificationis B. V. M. proxima anno Dñi 1566, coram gen. Benedicto Dobiecki,.. Nicolao Rzepissowsky, Andrea Fricz de Modrzew.

Debitum cum obligatione Fricz. Comparens personaliter... gen. Nicolaus Rzepissowsky, in Zavada et Łagievniki haeres,... recognovit, quia de omnibus bonis suis... tenetur dare, solvere... gen. Andreae Fricz de Modrzew, Sacr. Mtis Regiae secretario, aut illius successoribus legitimis, florenos 330... debiti certi mutui pro die et festo ss. Trium Regum proxime venturo, sub vadio simili in defectu solutionis.

(Petr. Castr. Oblig. et Debit., vol. 3).

---

[1] Biblioteka ord. hr. Krasińskich, rękopis № 312, fol. 314.

[2] Zapewne odnosi się to do jakiegoś traktatu w rękopisie przesłanego przeciwko Dyalogowi i Quincunx'owi Orzechowskiego.

[3] Widać, że list do księgi wpisany był później, kiedy Mareniusz był już profesorem w Krakowie; zapewne musiał być pisany w r. 1565, gdyż w r. 1566 przełożonym szkoły Przemyskiej był Walenty Vidavius (tamże, fol. 317).

211. Anna Modrzewska zrzeka się summy pewnej na rzecz sióstr swoich.

Piotrków, 29 kwietnia 1566.

Actum in castro Petrcoviensi, feria 2 post dominicam Misericordia proxima anno Dñi 1566.

Donatio summarum Olsovskich. Comparentes... nobb. Anna, nob. Andreae Modrzewsky de terra Ravensi, et Hedvigis nob. Simeonis Choyensky de Wola Kazubowa districtus praesentis consortes... coram officio et actis praesentibus cum eorundem maritorum suorum hicidem penes eas personaliter stantium consensu... recognoverunt, quia ipsae coaequando, comportando et complanando cum nobb. Dorothea nob. Adami Chelczevsky consorte de terra Ravensi et Barbara ac Sophia virginibus, sororibus suis germanis, summam pecuniae dotis et parafernalium per ipsas Annam et Hedvigim a nob. olim Stanislao Olschovsky, patre suo legitimo, de bonis illarum paternis, et maternis in villis Olschova et Przesiadlow eas concernentibus, acceptam et levatam, ut postea iuxta adinventionem certorum amicorum cum eisdem Dorothea et Barbara, Sophiaque, sororibus suis germanis, aequalem divisionem eorundem bonorum sine restitutione eiusdem dotis, a patre ipsarum per eas receptae, habere possunt, extunc eisdem sororibus suis germanis tribus omnibus in solidum illarumque successoribus legitimis totas, omnes ac singulas summas suas pecuniarias debitorias per quascunque personas olim praedicto nob. Stanislao Olschowsky patri et Alberto filio, fratri illarum germano,... inscriptas.... nob. videlicet praedictae Dorotheae, nob. Adami Chelczowsky consorti, marcas centum pecuniae bonae numeri et monetae pol. et praefatis Barbarae et Sophiae virginibus, sororibus suis, reliquam ac restantem summam earundem summarum pecuniarum trecentarum marcarum ratione dotis et parafernalium, dono perpetuo et irrevocabili dederunt, donaverunt, inscripserunt...

(Petric. Castr. Inscript., vol. 15, fol. 303).

212. A. Ciesielski obejmuje w posiadanie pewne dobra.

Piotrków, 10 maja 1566.

Actum in castro Petrcoviensi, feria 6 post dominicam Jubilate proxima anno Dñi 1566.

Intromissio dni Cziesielsky. Ministerialis terrestris Siradiensis districtus Radomscensis prov. Mathias Hirschon de villa Lagiewnyky una cum nobb. Stanislao Pyvakowsky et Laurentio Nievielsky... recognoverunt, quia gen. Andream Cziesziëlsky, vicecapitaneum Leopoliensem, in totam ac integram villam Vola Kodrembska ac in sortem bonorum in villa Zapalicze ac in molendinum cum piscina Ostrow, cum medietate piscinae in haereditate Kodramb, primum per gen. Johannem Choczimowsky, gladiferum terrae Siradiensis et iudicem castrensem Opocznensem, nob. Stanislao Barthkowski in summa 1200 fl. inscripta... et per ipsum Stanislaum Barthkowski eidem Andreae Cziesziëlsky dimissa et transfusa... intromiserunt ac possesionem effectivam assignaverunt...

(Petricov. Castr. Inscript., vol. 15, fol. 83).

213. Praerogativa super molendinum papyraceum in Młodzieiowicze famato Jacobo Scharfembergk.

Lublin, 17 sierpnia 1566.

Sigismundus Augustus etc. significamus etc. relatum nobis esse per certos consiliarios nostros nomine fam. Jacobi Scharfembergk, civis et mercatoris Cracoviensis, ac hon. Barbarae, uxoris eius legitimae, filiique eorundem Christopheri, quod quamvis ipse ad extrema vitae suae tempora emeruit molendinum papiraceum apud gen. Stanislaum Minoczki, burgrabium arcis nostrae Cracoviensis, et Agnetem Minoczka, matrem illius, in bonis villae eorum haereditariae Młodzieiowicze: quosdam tamen magistros artis papyri conficiendi, in regno nostro consistentes, in derogationem statutorum regni de non faciendis constitutionibus per fraternitates aut congregationes opificiorum quorumvis in perniciem et detrimentum alicuius sancitis, odio quodam privato interdixisse sociis artis eiusdem, ne ullus ad molendinum illorum papyraceum conficiendi laboris papyri gratia se conferat, neve eos socios, qui apud eos laborem conficiendi papyri exercuerint, suscipiant, supplicatumque nobis esset, ut hac in parte auctoritate nostra regia eisdem prospicere dignaremur. Cui supplicationi benigne annuentes, simulque commendatam habentes memoratorum Jacobi Scharfembergk et Barbarae coniugum virtutem et vitae honestatem, eisdem ac filio ipsorum Christophero auctoritate nostra regia hanc praerogativam et immunitatem damus et concedimus harum serie litterarum ad extrema vitae eorundem tempora, quod in exercenda opera et artificio conficiendi papyri in bonis ipsius gen. Stanislai Minoczki haereditariis villae Młodzieiowicze iuribus et praerogativis omnibus, quibus alii magistri et possessores molendinorum, papyraceorum, in regno et dominiis nostris ubivis locorum consistentium, gaudent et fruuntur, plenamque eis potestatem facimus quosvis socios artis papyri conficiendi, undecunque venientes, ad laborem papyri suscipiendi fovendique atque posteaquam eosdem socios a labore suo dimiserint, liberum erit illis apud quoscunque alios magistros artem papyri exercere et peragere, neque ullus magistrorum sociis eiusmodi recusare poterit, quominus eos in laborem exercendi opificii eiusdem suscipere non deberet propterea, quod apud coniuges praenominatos et filium illorum Christopherum laborem exercuerunt, sub poena ducentorum aureorum hungaricalium, fisco nostro irremissibiliter irroganda. Socii vero aliorum magistrorum, qui ausi fuerint sociis illorum bonae famae detrahere aut derogare, poena quinquaginta aureorum fisco itidem nostro applicanda mulctabuntur. Ad quarum quidem poenarum solutionem magistros quosvis, sive socios illorum, huic concessioni nostrae contravenientes, liberum erit ubicunque locorum et in quacunque iurisdictione arrestari, neque prius dimitti, quoad cautionem fideiussoriam statuerint hominum possessionatorum de parendo coram nobis iuri et iudicato solvendo ratione poenae supramemoratae. Quam quidem concessionem nostram, modo praemisso praedictis coniugibus et filio illorum Christophero, ad extrema vitae illorum tempora factam, vobis magnifico, generoso et famatis Stanislao Miskowski de Mirow, palatino Cracoviensi, generali Cracoviensi Rathnensique capitaneo, Mathiae Blesczinski, magno procuratori Cracoviensi, in absentia eorum locum tenentibus, ac civitatum nostrarum Cracoviensis, Casimiriensis et Clepardiensis proconsulibus, consulibus, advocatis et scabinis, praesentibus et pro tempore exsistentibus, aliisque in universum omnibus subditis nostris ad notitiam deducentes, mandamus, ut praefatos Jacobum Scharfembergk et Barbaram coniuges filiumque illorum Christopherum in superius recensitis praerogativis conservent, teneant et defendant, ab aliisque inviolabiliter conservari et defendi curent. Secus pro gratia nostra et debito officii sui non facturi. In cuius rei fidem etc. Datum Lublini, in conventu regni generali, sabbato post festum Assumptionis Gloriosissimae Virginis Mariae, anno ut supra (1566). Relatio eiusdem magnifici Valentini Dembieński etc.

(Metr. reg., vol. 99, fol. 446).

214. Lucae Gorniczki pensio ducentorum florenorum in thesauro assignata[1].

Lublin, 26 sierpnia 1566.

Significamus etc., quod nos rationem habentes fidelium obsequiorum et continuorum servitiorum gen. Lucae Gorniczki, bibliothecae nostrae praefecti, quae nobis multis ab annis continue ac fideliter exhibet, volentesque ipsum ad obsequia nostra in futurum eo promptiorem et alacriorem reddere, ipsi pensionem annuam 200 fl. pecuniae communis monetae et numeri regni nostri, in proventibus thesauri nostri, in annos singulos dandam et assignandam duximus, uti quidem damus et assignamus praesentibus per ipsum gen. Lucam Gorniczki singulis annis, quam diu vixerit, pro quolibet festo Nativitatis Dñi, ab eo, quod proxime instat, incipiendo percipiendam, ita tamen ut nihilominus nobis servire teneatur. Quod omnibus, quorum interest, nominatim vero mag. Stanislao Sobek a Sulieiow, castellano Sandecensi et regni nostri thesaurario, ac aliis pro tempore exsistentibus regni nostri thesaurariis, denuntiamus ac mandamus praesentibus, ut praenominati gen. Lucae Gorniczki pensionem praefatam 200 fl. singulis annis, quam diu vixerit, pro quolibet festo Nativitatis Dñi, ab eo, quod proxime instat, incipiendo, ex thesauro nostro sine quavis mora et dilatione numerent et exsolvant, numerarique et exsolvi curent. Quod quidem nos ab illis, visis ipsius quietationibus etc. Datum Lublini, in conventione generali, die 27 mensis augusti, anno 1566.

215. Wzajemne protestacye A. F. Modrzewskiego, J. Spota i J. Sanda.

Piotrków, 11 listopada 1566.

Actum in castro Petricoviensi, feria 2 festi s. Martini pontificis anno Dñi 1566.

Protestationes Fricz et Spoth cum Shando. Veniens personaliter gen. Andreas Fricz de Modrzew, Sacrae Mtis secretarius, protestatus est... contra nob. Johannem Spoth de Siedlkowicze, quia ipse Spoth die hodierna debuit concordiam amicabilem occasione cuiusdam summae 480 fl. debiti eiusdem Fricz iuxta prorogationem et limitationem termini eiusdem summae ac vadii... tentare et amicos ad faciendam eandem locare sub expensis 3 marcarum, quibus praemissis satisfacere minime curat. Et hic idem coram officio praesenti personaliter stando praedictus Johannes Spoth protestatus est, quia ipse satisfaciendo eidem prorogationi et limitationi termini praedicti... hic coram officio cum amicis suis astat et eosdem locare paratus est, prout et locabat ad faciendam eandem concordiam, si tantum etiam idem Fricz eandem attentare vellet, paratum se offerendo omnia velle tenere, si aliquid per eosdem amicos adinventum et decisum fuerit. (Bezpośrednio potem takaż wzajemna protestacya Modrzewskiego z Janem Sandem z Ostrążny).

(Petr. Castr. Oblig. et Debit., vol. 4, sub data).

216. Jan Herburt odbiera 300 złp. pensyi[2].

Lublin, 1566.

Ja Jan Herborth z Fulsztyna, podkomorzy Przemyski, sekretarz Króla JMści, wyznawam tym pisaniem ręki swej, iżem wziął z skarbu Króla JMści 300 zł. monety

---

[1] Metr. kor., vol. 100, fol. 265; po polsku drukowany był ten dokument przez A. Wejnerta, Biblioteka Warszawska, 1875, IV, 429—430.

[2] Oryginał w zbiorze autografów Władysława Górskiego w Kotiużanach; w miejscach wykropkowanych dokument jest uszkodzony.

i liczby polskiej jurgieltu mnie przez Króla JMść w skarbie do żywota mego danego, który jurgielt mnie przypadał... bożego narodzenia przyszłego. Z którego to jurgieltu skarb Króla JMści kwituję, tak iż się go na przyszły... bożego narodzenia upominać nie będę mógł, a na znak tej rzeczy pieczęć swą przykładam i ręką swą podpisałem się. Pisan w Lublinie, roku Pańskiego 1566, secunda die mensis...

L. S. *Jan Herborth z Fulsztyna, podkomorzy Przemyski,*
sekretarz Króla JMści ręką swą.

217. Mikołąj Rej odbiera 30 grzywien.

Lublin, 1566.

Ja Mikolay Rey z naglowicz viznawam, iz my szie doszicz stalo od Jego Milo: pana lugowskyego, mitnika Chelmskyego, za Trzydzyesczy grzyvyen pyenyądzy, ktore mam z lasky Jego Kro. Milo: na Chelmskyem myczie nadane. A na to y pyeczącz svą przikladam y rąką szie podpiszuye. A tho my yesth od nyego dano za rok przesly anni dñi 1565. Datum... sabato 1566.

L. S. Idem qui supra manu sua propria.

(Autograf w zbiorze L. Zwolińskiego),

218. A. F. Modrzewski pożycza 525 złp. M. Korycińskiemu.

Piotrków, 6 stycznia 1567.

Actum in castro Petrcoviensi, feria 2 festi SS. Trium Regum anno Dñi 1567.

Debitum cum obligatione Fricz. Comparens... gen. Nicolaus Koriczinski, in Malecz terra Lanciciensi et districtu Brzezinensi haeres... recognovit, quia de omnibus bonis suis una cum suis successoribus legitimis tenetur dare, solvere atque hic circa acta praesentia castrensia Petrcoviensia effectualiter reponere et relinquere, ad quod eadem bona sua universa onerat, successoresque suos ad id astringit, gen. Andreae Fricz de Modrzew, Sacr. Reg. Mtis secretario, et illius successoribus legitimis, florenos 525 debiti certi mutui, pro die et festo s. Johannis Baptistae proxime venturo, sub vadio simili aliorum 525 fl. in defectu solutionis summae essentialis debiti praenominati pro die eodem solutioni praefixo mox eodem die solvendo, nullo ad id accedente decreto, tantum vigore inscriptionis praesentis...

(Petr. Castr. Oblig. et Debit., vol. 4, sub data).

219. Protestacye o poddanych przeciwko M. Rejowi.

Piotrków, 11 kwietnia 1567.

Actum in castro Petrcoviensi, feria 6 post dominicam Conductus Paschae proxima anno Dñi 1567.

Positio citationis super Rey. Prov. Mathias Perak de villa Bobrowniki, ministerialis terrestris Sandomiriensis, una cum nobb. Malchero Pawlowski et Nicolao Bielski... recognoverunt, quia ex parte et ad instantiam gen. Jeronimi Pukarzowski, in Pukarzow haeredis, actoris super gen. Nicolaum Rey, de Naglovicze et in oppido Oxa haeredem, citatum citationes seu adcitationes duas litterales... unam videlicet occasione non extraditionis seu non restitutionis laboriosi Andreae dicti Banossek de villa Mosthi, alteram vero occasione non extraditionis laboriosi Martini dicti Biess de villa Malussin, subditorum ipsius actoris nativorum kmethonum, ad oppidum Oxa ipsius citati cum bonis

mobilibus et pecoribus ac pecudibus profugorum, sabbatho ante dominicam Conductus Paschae proxime praeterito super ipsum adcitatum in villam Powczow et curiam illius adcitati ibidem sitam tulerunt ac portaverunt in eosdemque, in curia ante palatium in parietem supra foras infixerunt, positionem earundem familiae eiusdem curiae, ut iuris et moris est, publicando et ad notitiam debitam deducendo.

(Petric. Castr. Obligat. et Debit., vol. 5).

220. Andrzej Ciesielski żonie swojej Zofii Korycieńskiej zabezpiecza 2500 złp.

Piotrków, 15 kwietnia 1567.

Actum in castro Piotrcoviensi, feria 3 post dominicam Misericordia anno Dñi 1567. *Reformatio Czieszielskej.* Comparens... gen. Andreas Czieszielski, in Czieszlie et Magna Kobielye haeres... recognovit, quia gen. Sophiae de Corithno, gen. Nicolai Koriczienski in Malecz, Vdorz et Niemoiowicze haeredis filiae, consorti vero suae charissimae, mille flor. ratione dotis et ducentos quinquaginta flor. ratione perafernalium, videlicet auri, argenti, margarethorum seu clenodiorum... et alios mille ducentos quinquaginta flor.... ratione dotalitii, motus amore matrimoniali... in sorte sua Magna Kobielye, in terra Siradiensi, districtu Radomscensi sita... dat donat, inscripsit...

(Petric. Castren. Inscript., vol. 16. fol. 189).

221. J. D. Solikowski na poselstwo do Prus bierze 100 talarów [1]).

Piotrków, 15 kwietnia 1567.

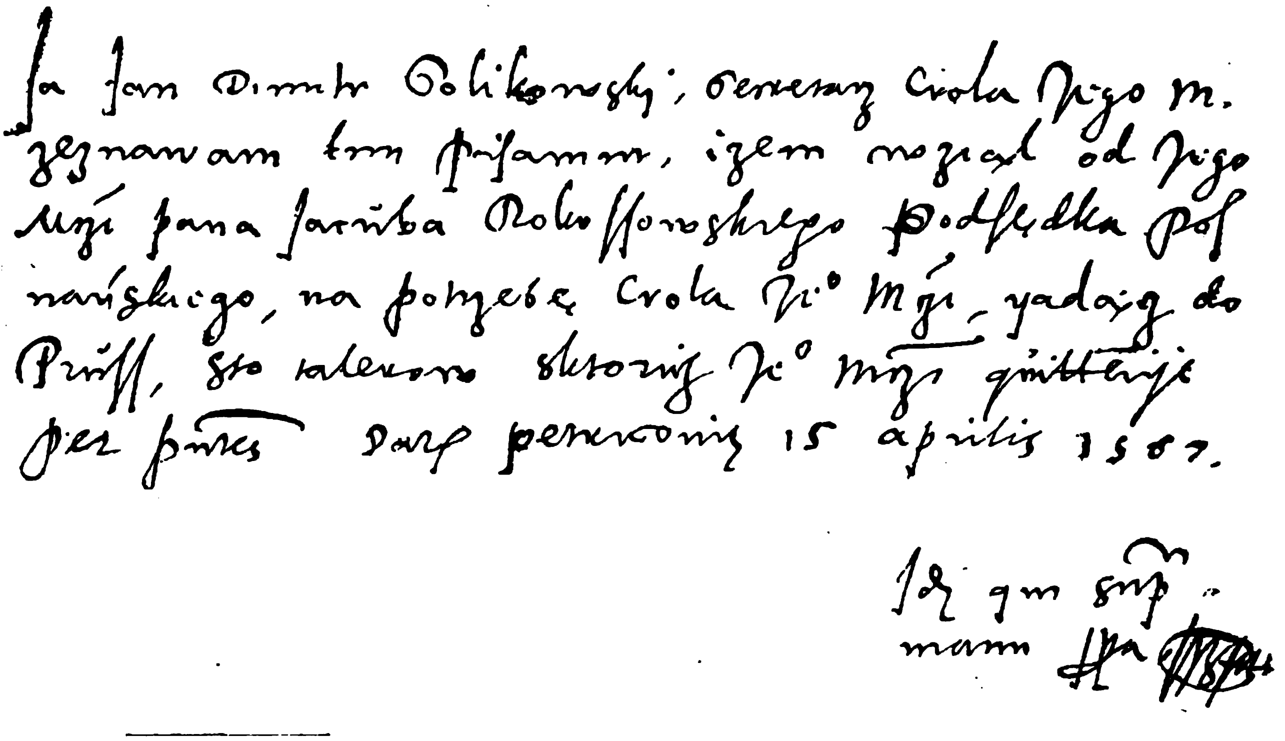

Ja Jan Dimitr Solikowsky, Sekretarz Crola Jego M.
zeznawam tym pisaniem, izem wziął od Jego
Msci pana Jakuba Rokossowskiego podsędka Pos
nańskiego, na potrzebę Crola Je° Msci, yadąc do
Pruss, sto talerow, s ktorych Je° Msci quittuje
per pntes Datum Petricouiae 15 aprilis 1567.

Idem qui sup
manu

---

[1]) Ja Jan Dymitr Solikowski, sekretarz Króla JMści, zeznawam tym pisanim, iżem wziął od JMści Pana Jakuba Rokossowskiego, podsędka Poznańskiego, na potrzebę Króla JMści, jadąc do Prus, 100 talerów, z których JMść kwituję per praesentes. Datum Petricoviae, 15 aprilis 1567. L. S. Idem qui supra manu propria. Autograf archiwum Izby Skarbowej, dział V, tom 4, fol. 275.

222. Wwiązanie A. F. Modrzewskiego w wieś Zawada.

Piotrków, 3 maja 1567.

Actum in castro Petrcoviensi, sabbatho post dominicam Cantate proximo anno Dñi 1567.

Relatio pro parte Fricz non admissae intromissionis. Veniens personaliter... hon. Stanislaus Saniczki de Morakow, ministerialis generalis in terris et palatinatibus regni, videlicet Posnaniensi, Calissiensi, Siradiensi, Lanciciensi, Ravensi, per Sacram Regiam Mtem institutus, una cum nobb. Alberto Kączki et Alberto Przikuczki... recognoverunt, quia prout fuerunt addicti ex officio praesenti gen. Andreae Fricz de Modrzew, Sac. Regiae Mtis secretario, per eundem missi una cum nob. Friderico Swaraczki in persona ipsius Andreae Fricz, tanquam familiari illius cum eisdem misso ad capiendam intromissionem, in totam et integram villam Nicolai Rzepischowski haereditariam dictam Zawada... in summa 330 fl. principali et in alia summa simili... vadii..., feria quinta ipso festo ss. Philippi et Jacobi apostolorum... in praefatam villam Zawada venerunt...: extunc eandem intromissionem realem ac possessionem effectivam vladarius praedictae villae Zawada, ex parte et nomine praefati Nicolai Rzepischowski vi et violenter impugnavit... quod praefatus Fridericus Oswarowski (sic) ex parte praefati Andreae Fricz, tanquam familiaris, solemniter est protestatus... et praefati nobiles una cum praefato ministeriali... ea omnia ita et non aliter gesta esse atque... se omnibus praemissis interfuisse... recognoverunt. Quam suam recognitionem petierunt actis praesentibus connotari, quod ipsis admissum est et ex parte praefati gen. Andreae Fricz memoriale solutum.

(Petric. Castr. Obligationum et Debitorum, vol. 5).

223. A. F. Modrzewski pozywa M. Rzepiszewskiego o 330 złp.

Piotrków, 5 maja 1567.

Actum in castro Petrcoviensi, feria 2 post dominicam Rogationum proxima anno Dñi 1567.

Posita citatio super Rzepischowsky. Prov. Mathias Tabas de Rososzicza, ministerialis generalis regni, ad acta officiumque praesens personaliter constitutus... recognovit, quia ex parte gen. Andreae Fricz de Modrzew, Sac. Mtis Regiae secretarii, actoris super gen. Nicolaum Rzepischowsky, in Zawada haeredem, citationem... pro denegata intromissione in villam Zawada... ipsi actori in summa 330 flor. ac vadio simili... inscriptam et obligatam... die dominico Rogationum proxime praeterito... tulerat, portavit, eandemque eidem citato in manus proprias dedit.

(Petric. Castr. Obligat. et Debit., vol. 5).

224. Marcin Kromer odbiera z pensyi 150 złp.

Kraków, 20 maja 1567.

Martinus Cromerus, canonicus Cracoviensis, etc. secretarius regius, notum facio tenore praesentium me a mag. dño Hieronimo Bużeński, zuppario Cracoviensi, capitaneo Brzesznicensi etc., fl. 150 in moneta stipendii donativi in zuppis Vieliciensibus, a Regia Mte mihi constituti, pro rata mensis Septembris anni Dñi 1566 accepisse et levasse, de quibus Mag^{tiam} Ipsius quieto praesentibus. Datum Cracoviae, feria tertia Penthecostes anno Dñi 1567.

Idem qui supra M. Cr. manu propria spt.

(Autogr. w zbiorze prywatnym).

225. Zygmunt August do Piusa V.

(Poleca na biskupstwo kujawskie Stanisława Karnkowskiego).

Warszawa, 23 czerwca 1567.

Beatissime pater et domine, domine clementissime. Post oscula pedum beatorum, meique, regni et dominiorum meorum commendationem. In locum rev. olim in Christo patris dñi Nicolai Wolski, episcopi Vladislaviensis, qui in Martio proximo mortuus est, renuntiavi hoc tempore ven. Stanislaum Karnkowski, iuris utriusque doctorem, cantorem Gnesnensem, scholasticum Lanciciensem, canonicum Cracoviensem et curiae meae secretarium maiorem ac referendarium, qui nobilissimis domi suae procreatus parentibus, cum primam aetatem, partim in nostris, partim in italicis scholis versatus, in his artibus peregisset, quibus aluntur animi hominum ad haec eiusmodi ecclesiarum munera in republica cum dignitate sustinenda, ita deinde doctrinam quidem ac eruditionem suam omnibus gymnasiis, in quibuscumque vixit, virtutem autem, industriam, dexteritatem, reliquasque animi ac ingenii sui dotes primum rev. olim in Christo patri dño Johanni Przerębski, archiepiscopo Gnesnensi, donec is in aula mea vicecancellarii munere functus est, deinde vero mihi quoque iam in hoc isto secretariatus maioris et referendariatus munere, approbavit, ut dignus mihi maxime sit visus, in quem hunc episcopatum Vladislaviensem, qui primo episcopatui in regno meo proximus est, conferrem, sperans ipsum propriis quidem nixum virtutibus et praeterea patrui sui vestigiis insistentem, qui ante 30 annos eidem episcopatui Wladislaviensi cum laude praefuit, tam ecclesiae episcopum, quam reipublicae senatorem magis ac imprimis utilem fore atque idoneum. Commendo illum magnopere Sanct. Vrae, ab eaque peto et quaeso, ut renuntiationem hanc meam ratam habere, eamque auctoritate sua confirmare velit. Sic enim sibi Sanct. Vra persuadeat, cum omnes ecclesiae in regno meo pastore suo indigeant, tum praecipue ecclesiae istius Vladislaviensis eas esse rationes, ut omnibus iis incommodis, quibus ecclesiae hoc tempore obiectae ac expositae sunt, magis omnino praemitur, quam ulla alia ecclesia in regno meo. Habet enim dioecesi suae adiunctam Pomeraniam, quae propter vicinitatem Germanicarum provinciarum plus etiam eius luis contraxisse videtur, quae ecclesias hoc tempore pervagatur. Quo etiam libentius feci, ut huic in tam periculoso loco positae dioecesi, eum hominem praeponerem, qui mihi cum multis aliis et virtutibus clarissimus, tum vel maxime propter religionem et pietatem commendatissimus exsistit. Pergratum mihi et ecclesiae illi peropportunum Sanct. Vra fecerit, si illum episcopum primum confirmatum esse voluerit. Quod non dubito Sanct. Vram facturam esse. Quam optime valere cupio, cuique me ac regnum et dominia mea omnia etiam atque etiam commendo. Datum Varshoviae, die XXIII mensis iunii anno Dñi MDLXVII.

Eiusdem Sanctitatis Vestrae obsequentissimus filius

Sigismundus Augustus rex Poloniae manu propria spt.

---

1) Oryginał w archiwum Watykańskiem, Litterae principum, vol. 31, adres zwykły.

226. S. Karnkowski do J. F. Commendone [1].

(Prosi go o poparcie w uzyskaniu zatwierdzenia na biskupstwie Kujawskiem).

Piotrków, 21 lipca 1567.

Illustrissime ac reverendissime in Christo pater et domine, domine observandissime. Obsequia mea ad Ill. Pat. Vram diligentissime defero. Nisi perspectam haberem Ill. Pat. Vrae singularem erga me benevolentiam, quam mihi tum, cum apud serenissimum regem Poloniae, dominum meum clementissimum, legatione fungeretur, abunde declarabat et in posterum per omnes occasiones declaraturam fore pollicebatur: abstinerem profecto Eam petitionibus meis interpellare et negotiis meis, quam non dubito maioribus semper occupari involvere. Sed cum sciam ea in me semper fuisse voluntate, ut libenter occasionem expeteret ad me ornandum, magna sane cum fiducia, per litteras hasce meas, auctoritatem et gratiam eius advocandam esse mihi putavi, praesertim cum in ea re suae ante omnes alios benevolentiae erga me fructus constare queat; ea enim propter egregias virtutes apud Sanctissimum Dominum Nostrum, ut quos vel Sanctitati Suae commendaverit, vel de eis testimonium suum dederit, et commendatissimus illi et clarus exsistat. Meae itaque rationes eo sunt in statu, ut singulari Ill. Pat. Vrae gratia opus habeant. Nam cum Dei benignitate et Regiae Maiestatis clementia ad episcopatum Wladislaviensem nuper designatus essem, id vel maxime necessarium fore arbitror, ut sedis apostolicae confirmationem ad eam nominationem, quae ad me per Mtem Regiam delata est, habere possim. Quam quidem facile me obtenturum esse credam, ubi auctoritatem et commendationem ad Sanctissimum Dominum Nostrum per Ill. Pat. Vram pro me interpositam accessisse videro; nam, etsi per rev. dñum sedis apostolicae legatum [2], eo examini expositus essem, ut neminem unquam in Polonia episcoporum rigidiori, magisque exquisito expositum esse scirem, ex eoque probatissimorum virorum de me testimonia referrem: tamen iudicium de me Ill. Pat. Vrae, iudicio horum doctorum virorum adiunctum, erit mihi omnium rerum, quas ad confirmationem obtinendam opus habeo, maius. Peto itaque ab Ill. Pat. Vra, ut eius benevolentiae, qua me semper prosequi solita est, signum suum nunc in me effundat et liquido demonstret in ea occasione, quae illi ad me ornandum porrigitur, cum me semper amice amaverit. Id quod ego Illam facturam esse minime dubito, ut tamen faciat, iterum Eam atque iterum rogo. De me autem Eam esse ita velim persuasam, ut qui Eam hoc in regno vel magis colat, vel ardentius diligat, esse poenitus neminem; quod tum facile declarabo, cum aliquem usum ad Eam mihi devinciendam habuero. Opto tandem Ill. Pat. Vram esse diutissime felicem, Illique officia sua iterum et iterum perquam studiosissime commendo. Datum Petricoviae, die XXI iulii anno Dñi MDLXVII.

Illmae ac Rmae Paternitatis Vestrae
perpetuo addictissimus servus
Stanislaus Karnkowski
electus ecclesiae Wladislaviensis, manu sua.

---

[1] Adres: „Illmo et rev. in Christo patri dno dno Johanni Francisco Commendono, miseratione divina, S. R. E. cardinali, episcopo Zacynthi, domino domino colendissimo". Oryginał w archiwum Watykańskiem, Litterae principum, vol. 27.

[2] Juliusz Ruggeri.

227. Stipendium 500 flor. Petri Roysii Maurei.

Grodno, 10 sierpnia 1567.

Sigismundus Augustus, Dei gratia, rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae etc. dominus et haeres, significamus tenore praesentium quorum interest universis. Cum in regnum hoc nostrum ante annos plus minus duo de triginta commigrasset Bononia usque iuris utrius cognitione homines nostros instruendi causa accersitus, vir insigni doctrina eruditione praeditus, Petrus Roysius Maureus, patria Hispanus, versareturque cum non vulgari studiosorum hominum fructu ac cum sua non mediocri laude in iis ipsis utriusque iuris publice in academia Cracoviensi explicandis difficillimis quibusque quaestionibus, hac eius ab omnibus passim, vivo adhuc divo parente nostro, celebrata laude eruditionisque fama excitum serenissimum olim socerum nostrum Ferdinandum, tum Romanorum regem, postea imperatorem designatum, illum ad se vocasse, nos vero, cum et ipsi post divi parentis nostri decessum intelligeremus, in administranda tanta, tamque florenti et ex diversis nationibus constante republica nostra, hominem iuris et legum, quae nervi reipublicae sunt, peritorum industria nos valde indigere, neutique pati potuisse, ut quam semel patriae huic nostrae operam navare coepit, ea gens nostra destitueretur: itaque stipendio illi annuo et ex salinis nostris Cracoviensibus, et ex vectigalibus theloneorum proposito, facile homini persuasisse, ut in eodem, ex quo avocabatur, loco haereret, seque in aulam nostram, ob graviores et difficiliores fori actiones diiudicandas intricatasque causas extricandas, nobis iudicibusque nostris delegatis de iure responsurus conferret, cuius eruditio et doctrina singularis, non solum nobis domi in iudiciis nostris publicis et privatis saepe multumque profuit, verum etiam eius scriptis litterisque publice editis nostra nostrorumqe hominum memoria ad immortalitatem celebrata et producta est, in quo singularis eius in nos gentemque nostram animi inclinatio facile se prodit, totam enim prope modum aetatem suam solis nobis, hominibusque nostris destinasse videtur. Nam illud, quod eius huc adventum antecessit, tempus quoque ipse, et domi in Hispaniis, et foris in Italia iuris legumque studio incumbens, insudabat, laboris, sollicitudinis, lucubrationis et impensae plurimum in se continuisse verisimile est, quo vero tempore eius ipsius laboris et studiorum suorum et ipse, et amici et patria aliquos fructus capere poterat, hoc totum nobis concessit, hucque se ad nos contulit, ut nobis solis natus hicque apud nos editus merito dici possit. Ne itaque huius erga nos voluntatis et propensi animi illum poeniteret, stipendium certum nos illi partim in vectigali theloneorum, partim in salinis Vieliciensibus, postea in solis salinis, tunc constituisse; quoniam tamen ex publico comitiorum regni decreto quibuscunque contra leges patrias stipendiis et pensionibus post divum Alexandrum, patruum nostrum desideratissimum, salinarum oneratorum vectigalia eximebantur, ea omnia sublata ac in alia vectigalia nostra pleraque translata sunt: ideo cum nihil is supradictus Petrus Roysius de suo studio erga nos remittat, cumque de nobis nunc quoque secus ac antea bene mereri pergat, et operam suam paratam atque expeditam ad ea, quae ab eius doctrina et industria exspectari possunt, nobis offerat et, quoad vivat, dare paratus sit, ideo hoc stipendium eius, nempe 500 florenos nostratos polonicos, singulos florenos trigenis grossis polonicis computando, in thesaurum curiae nostrae regni transferendum duximus, prout transferimus per praesentes, hac ratione illi pendendos, ut persoluto illi primum ex salinis eo, quod debetur, usque ad superiorem anni quadrantem, qui fuit post dominicam Pentecostes proxime praeteritam, deinceps incipiendo a proximo anni quadrante, qui erit post festum Exaltationis sanctae Crucis proximum inclusive, illi singuli huius pensionis nostrae quadrantes singulis anni quadrantibus seu quartualibus, id est centeni vigeni quini floreni polonici, ex thesauro curiae regni nostri quotannis pendantur usque ad extrema eius vitae tempora, ad quae illum in huius stipendii et pensionis usu conservaturos nos verbo nostro regio pollicemur per praesentes. Quod tibi gen. Johanni Lutomirski, castellano Siradiae, thesaurario curiae nostrae regni, Lanciciensi et Radomiensi capitaneo, vel in absentia, tibi Jacobo Zalieski, huius thesauri nostri notario, vel aliis pro tempore thesaurariis aut notariis curiae exsistentibus, ad noticiam deducimus, mandantes, ut visis praesentibus, et in regestra vestra, si opus est, inscriptis, pensionem seu stipendium hoc illi quotannis modo suprascripto, non exspectatis unquam aliis litteris nostris, pendatis sine ulla procrastinatione vel difficultate; nos vero pollicemur eius quietationes in ratione a vobis recepturos et expensum hoc vobis acceptum laturos, non secus ac si singulae manu nostra subscriptae et sigillo nostro obsignatae essent. Harum testimonio etc. Datum Grodnae, die 10 mensis augusti anno Dñi 1567, regni vero nostri anno 38.

Sigismundus Augustus Rex subscripsit.

(Metr. reg., vol. 101, fol. 146).

228. A. F. Modrzewski kwituje M. Korycińskiego z odbioru 525 złp.

Piotrków, 9 września 1567.

Actum in castro Petricoviensi, feria tertia post festum Nativitatis Virginis Mariae proxima anno Dñi 1567 coram gen. Martino Sobiepański burgrabio et Petro Żochowski vicecapitaneo castrensi Petricoviensibus, praesentibus gen. ac nob. Andrea Fricz, Nicolao Koriczienski, Johanne Kwiarskowski, Johanne Trepka ac aliis quam plurimis fide dignis, protunc exsistentibus.

Quietatur Koriczienski. Comparens personaliter coram officio et actis praesentibus castrensibus Petricoviensibus gen. Andreas Fricz de Modrzew, Sac. Mtis Regiae secretarius, advocatus Volboriensis, a iure suo quovis proprio et competenti recedendo, seque huic iuri et iurisdictioni praesenti castrensi Petricoviensi subiiciendo ac incorporando, sanus mente ac corpore exsistens, coram officio praesenti publice, benevole ac per expressum recognovit, quia illi gen. Nicolaus Koriczienski de Malecz, haeres terrae Lanciciensis, pro quingentis viginti quinque florenis per grossos 30 computando pecuniarum bonarum polonicalium debiti, actis praesentibus ad solvendum pro die festi s. Johannis Baptistae proxime praeterito modo quocunque inscripti et recogniti, prout eadem inscriptio praemissa latius obloquitur, solutione sufficienti ac omnimoda satisfecit, ratione cuius solutionis ac satisfactionis ipsum de eisdem quietat ac liberum facit perpetue, inscriptionemque cassat, mortificat ac in nihilum redigit temporibus perpetuis.

(Petric. Castr. Inscript., vol. 16, fol. 412).

229. J. Sośnicki pożycza 30 złp. od A. F. Modrzewskiego.

Piotrków, 27 października 1567.

Actum in terminis castrensibus Petrcoviensibus, feria 2 in vigilia ss. Simonis et Judae apostolorum anno Dñi 1567.

Debitum Fricz per Sosniczki. Comparens... nob. Johannes Soszniczki, in Renkoray haeres... recognovit, quia de omnibus bonis suis... tenetur dare et solvere... nob. Andreae Fricz de Modrzew, Suae Mtis Regiae secretario, florenos 30 debiti pro festo s. Catharinae virginis proxime venturo, sub vadio simili aliorum 30 florenorum.

(Petr. Castr. Obligat. et Debit., vol. 5).

230. Protestacya A. F. Modrzewskiego przeciwko J. Sośnickiemu.

Piotrków, 25 listopada 1567.

Actum in castro Piotrcoviensi, feria 3 ipso die s. Catharinae anno Dñi 1567.

Diligentia Fricz. Gen. Adam (!) Fricz de Modrzew, secretarius Sacrae Mtis Regiae, fecit hic circa acta praesentia castrensia Piotrcoviensia die hodierna diligentiam in et contra nob. Johannem Soszniczki, de Rekorai haeredem, tanquam fideiussorem pro nob... Rzepiszowska, olim nob. Nicolai Rzepiszowski consorte vidua relicta, exspectando ab ipsa solutionem 30 florenorum per grossos triginta computatorum pecuniae bonae polonicalis et hoc nolens esse in eisdem pecuniis suis damnosus, sufficienter contra eandem protestando.

(Petric. Castr. Obligat. et Debit.. vol. 5).

231. Piotr Skarga kwituje z odbioru 6 złp.

1567.

1.

Ja Piotr Scarga, altarista Lwowskj altarza rzeczonego Maldrzikowskj, wiznawam, izem wziąl dochodu na ten altarz służącego z zup z soli szesc złotych quartału Crucis roku millesimo quingentesimo sexagesimo septimo od p. Alexandra Kurzelowskiego podzupka, s ktorych go quietuie.

Idem qui supra manu propria.

L. S.

2. [1]

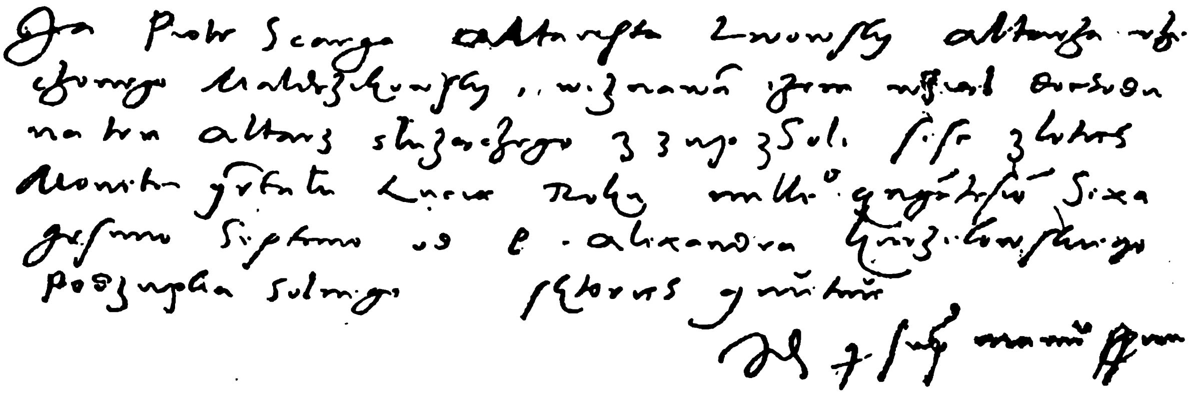

---

[1] Ja Piotr Skarga, altarista Lwowski, ołtarza rzeczonego Maldrzikowski, wyznawam, iżem wiął dochodu, na ten altarz służącego, z żup z soli sześć złotych monete kwartału Luciae roku millesimo quingentesimo sexagesimo septimo od p. Aleksandra Kurzelowskiego, podżupka solnego, z których kwituję. L. S. Idem qui supra manu propria. Autografy w archiwum Izby Skarbowej, dział V, tom 4 vol. 263 i 265.

232. Epigramat Joachima Bielskiego [1]).

1567—1570.

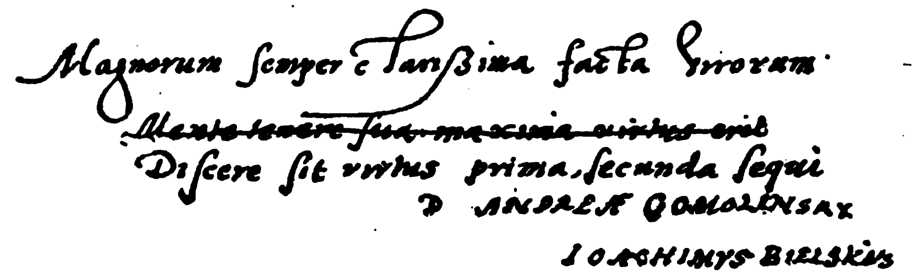

Magnorum ſemper clariſsima facta virorum

~~Mente tenere sua maxima virtus erit~~

Diſcere ſit virtus prima, ſecunda ſequi

D. ANDREAE GOMOLINSKY

IOACHIMUS BIELSKIUS

233. Zygmunt August poleca wypłacić 100 marek Jakóbowi Ponętowskiemu.

Trąby, 23 stycznia 1568.

Sigismundus Augustus, Dei gratia, rex Poloniae etc. Generosis Stanislao Spławski, castellano Zarnoviensi, capitaneo Ostrzeszoviensi, Jacobo Rokosowski, subiudici Posnaniensi, vectigalium in regno nostro praefectis, fidelibus nobis dilectis, gratiam nostram. Generosi, fideles nobis dilecti. Expeditur ad recuperanda bona mensae nostrae in palatinatibus Posnaniensi, Calissiensi, Junivladislaviensique, exsecutione legum ad nos pertinentia, generosus Jacobus Ponętowski, pincerna terrae Lanciciensis, cui Fid. Vrae pro viatico numerabunt ex proventibus vectigalium centum marcas, curentque omnino, ne aliquam moram in dando hoc viatico illi pariant. Nos vero visis eius quietationis litteris in totum in ratione exigenda a Fid. Vris suscepturi sumus. Quod si vero iam antea illi aliquid hoc nomine a Fid. Vris datum, dedisse enim nos alias nostras litteras meminimus, quae tamen interiisse dicuntur, non erit necesse, ut quidpiam ultra priora mandata illi a nobis numerari debeat. Facturae Fid. Vrae pro debito officii sui et gratia nostra. Datum in Thraby, die XXIII mensis ianuarii anno Dñi MDLXVIII, regni vero nostri anno XXXVIII.

L. S. *Sigismundus Augustus Rex spt.*

(Oryg. Izby Skarb., dział VI, vol. 2, fol. 263).

---

[1]) Znajduje się na białej karcie przed tytułową w dziele Homeri Opera graeco-latina, Basileae, per haeredes Nicolai Brylingeri, 1567, w egzemplarzu biblioteki Warszawskiego uniwersytetu 28. 1. 2—13; egzemplarz oprawny w deskę, pokrytą brunatną skórą, z mosiężnemi ładnego rysunku narożnikami i dużemi klamerkami, na których znajdują się litery A. i G.; na frontowej stronie wyciśnięty na okładce napis: „Homeri Opera Graeco-latina Nocturna Versate Manu Versate Divrna Maeonii Juvenes Vtile Vatis opus" na tylnej stronie: „Et Prodesse Volunt Et Delectare Poetae"; w pośrodku herb Jelita z literami A. G. u góry i rokiem 1571 pod spodem; poniżej zaś wyciśnięto: „Andreas Gomolinsky 1570; wyciski były robione złotem; w ostatniej ramce (naokoło rantu) małe portreciki królów polskich. Egzemplarz był widocznie ofiarowany Gomulińskiemu przez Joachima Bielskiego; o późniejszych kolejach książki świadczy napis: „Ex cathalogo librorum monasterii B. M. Bledzoviensis."

234. Szymon Chojeński odbiera procent od Anny Modrzewskiej.

Piotrków, 15 lutego 1568.

Actum in castro Petricoviensi, feria secunda post festum s. Valentini martyris proxima anno Dñi 1568, coram gen. Benedicto Dobieczki iudice et Martino Sobiepański, burgrabio castrensi Petricoviensi.

Quietatur Modrzewska. Comparens personaliter coram officio et actis praesentibus castrensibus Petricoviensibus nob. Simon Choienski seu Wolski de Wola Kazubowa haeres... recognovit, quis sibi nob. Anna, nob. Andreae Modrzewski consors, de interesse summae 54 fl. per 30 grossos computando pecuniarum bonarum polonicalium debiti actis, praesentibus desuper per olim nob. Albertum Olschowski, fratrem eiusdem Annae, eidem praefato Simoni modo quocunque inscriptae, solutione sufficienti ac omnimoda satisfecit; ratione eiusdem solutionis et satisfactionis ipsam praesentem quietat ac liberam facit perpetue, inscriptionemque, in actis praesentibus desuper contentam, nec non lucra, perlucra ac totum iuris processum ratione, eiusdem summae perductum, mortificat ac in nihilum redigit perpetuis temporibus.

(Petric. Castren., Inscript. vol. 18, fol. 84).

235. A. F. Modrzewski odbiera 30 złp. od Jana Sośnickiego.

Piotrków, 20 maja 1568.

Actum in castro Piotrcoviensi, feria 5 post dominicam Cantate proxima anno Dñi 1568, coram gen. Benedicto Dobiecki, iudice causarum officii castrensis Piotrcoviensis, praesentibus protunc mag., gen. ac nob. Johanne Christoporski, castellano Wielunensi, Vincentio Mąkalski, camerario granitiali districtus Radomscensis, Andrea Fricz, secretario Sacr. Reg. Mtis, Andrea Lubiatowski, Martino Wilkucki, Mathia Żiromski, Johanne Chabielski, Stanislao Dąbrowski et aliis quam plurimis, fide et honore dignis, protunc exsistentibus.

Quietatur Soszniczki. Comparens personaliter coram officio et actis praesentibus castrensibus Petricoviensibus gen. Andreas Fricz Modrzewski, secretarius Sac. Reg. Mtis et in Wolborz advocatus haereditarius... recognovit, quia sibi gen. Johannes Soszniczki pro 30 flor. per grossos 30 computando pecuniarum bonarum polonicalium debiti, sibi actis praesentibus desuper ad solvendum inscripti, solutione sufficienti ac omnimoda satisfecerit, ratione cuius solutionis et satisfactionis ipsum praesentibus quietat et liberum facit perpetuo, inscriptionemque ipsam, ratione praemissorum sibi factam, cassat, mortificat et in nihilum redigit perpetuis temporibus.

(Petric. Castren. Inscript., vol. 17, fol. 148).

236. Piotr Skarga kwituje z odbioru należnej mu opłaty.

Lwów, 29 października 1568.

1. [1]

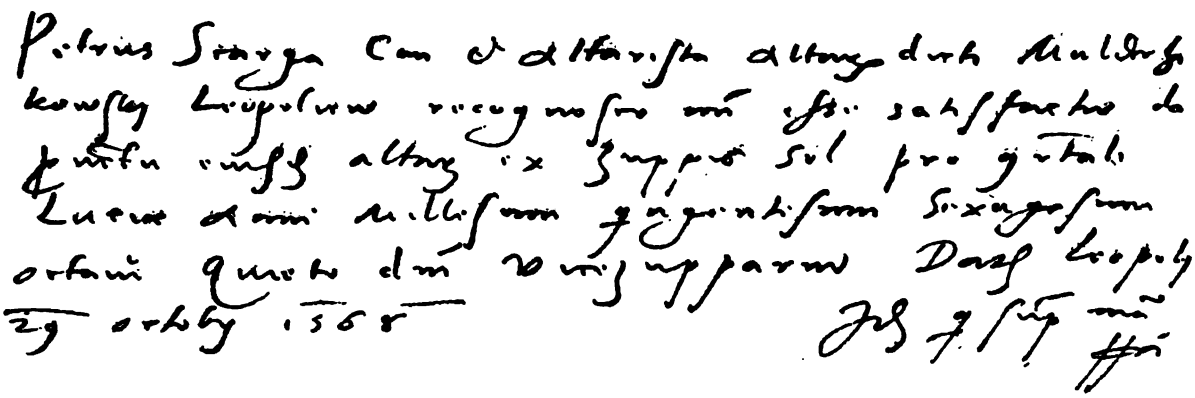

2.

Petrus Scarga, canonicus et altarista altaris dicti Maldrzikowskj, recognosco me esse satisfactum de proventu eiusdem altaris ex zuppis salis pro quartali Luciae anno 1568. Quieto dñum vicezupparium. Datum Leopoli, 29 octobris 1568.

L. S. Idem qui supra manu propria.

(Autogr. Izby Skarb., dział V, tom 4, fol. 338, 342).

237. Marcin Bielski odbiera 300 i 800 złp.

Piotrków, 1 stycznia 1569.

Actum in castro Piotrcoviensi, sabbatho festo Circumcisionis Dñi anno 1569... Comparens personaliter... gen. Martinus Bielski, in Byala districtus Radomscensis haeres... recognovit, quia sibi mag. Johannes Christoporski, castellanus Wielunensis, pro summa 300 fl. debiti, in prioribus actis castrensibus Piotrcoviensibus... inscripti, integra et sufficienti solutione satisfecit...

(Petric. Castren. Inscript., vol. 17, fol. 325).

Sub eodem actu. Comparens personaliter... gen. Martinus Bielski, in Bjala districtus Radomscensis haeres... recognovit, quia sibi gen. Nicolaus Dobrzelyowski, in Dobrzelyow haeres, pro octingentis florenis debiti, actis castrensibus Siradiensibus inscripti, tum pro omnibus aliis debitis... solutione integra et sufficienti satisfecit...

(Ibidem, fol. 326).

---

[1] Petrus Scarga, canonicus et altarista altaris dicti Maldrzikowski Leopoliensis, recognosco me esse satisfactum de proventibus, ad hoc altare spectantibus, ex zuppis salis pro tribus quartalibus anni praesentis videlicet Cinerum, Pentecostes et Crucis anni 1568, de quibus D. Zupparium quieto. Datum Leopoli, 29 octobris anni 1568. Idem qui supra manu propria.

238. Marcin Bielski otrzymuje 100 złp.

Piotrków, 6 stycznia 1569.

Actum in castro Piotrcoviensi, feria 5 ipso die festo Sanctorum Trium Regum anno Dñi 1569...

Donatio summae Byelskiemu. Comparens... nob. Andreas Sromoczki, quondam in Sromothka districtu praesenti haeres... matura deliberatione habita et cum consensu personali gen. Nicolai Gomolinski de Pazdzenicze, tutoris sui... recognovit, quia de summa sua pecuniaria mille fl... debiti sibi actis praesentibus desuper per gen. Nicolaum Gomoliński... ad solvendum inscripti... nob. Martino Bielski de Byala districtus Radomscensis et illius legitimis successoribus, famulo eiusdem Nicolai Gomolinski, flor. centum perpetuo et irrevocabili dono dat, donat et inscribit... omne ius suum ad eandem centum fl. pecuniae summam in ipsum Martinum Bielski transfundendo temporibus perpetuis...

(Petr. Castren. Inscript., vol. 17, fol. 362).

239. Mikołaj Rej odbiera pensyę za rok 1568 i 1569 [1].

Lublin, 10 stycznia15.99

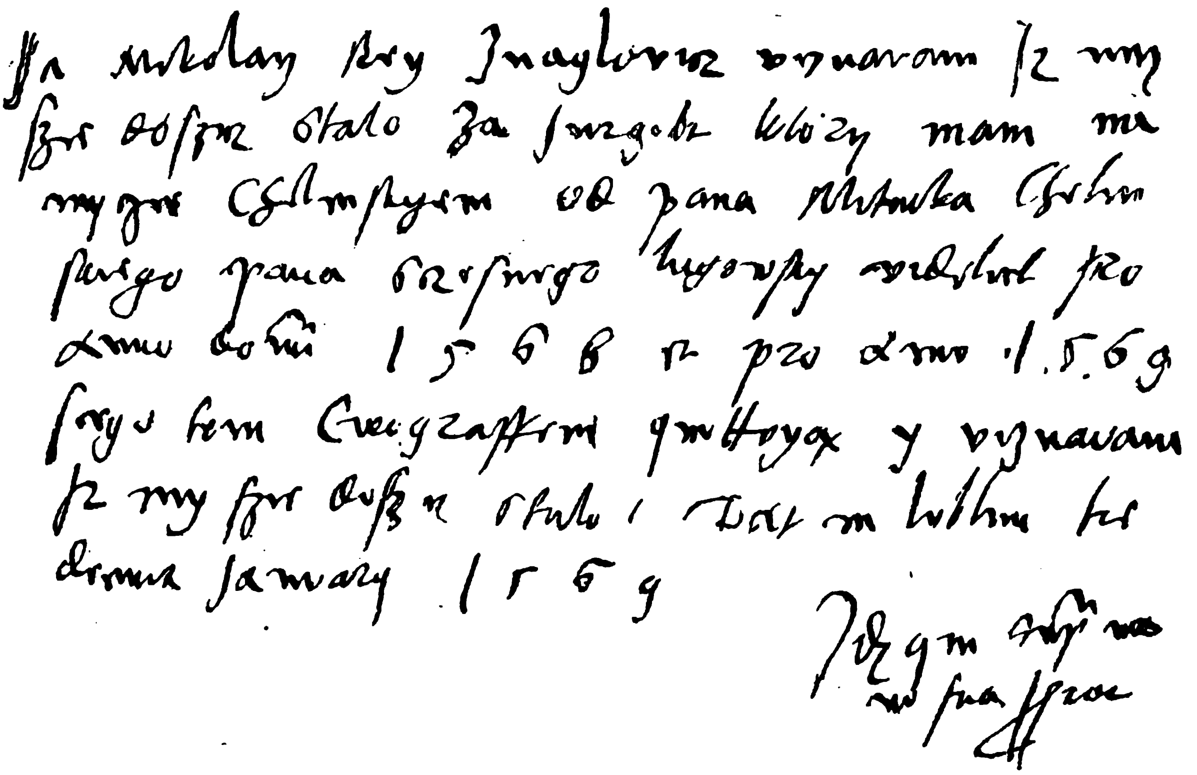

Ja Mikolay Rey z naglowicz viznavam iz my
szie dosjcz stalo za jurgelt ktory mam na
myczie Chelmskyem od pana Mitnika Chelmskiego
pana szczesnego lugowsky videlicet pro
anno dni 1568 et pro anno 1569
scego tem cirograffem quittvyą y viznavam
iz my szie doszicz stalo Datum Lublini die
decima Janvarij 1569
Idem qui supra manu sua propria

---

[1] Ja Mikolay Rey z naglowicz viznavam, iz my szie dosjcz stalo za jurgelt, ktory mam na myczie Chelmskyem od pana Mitnika Chelmskiego pana sczesnego lugowsky, videlicet pro anno dni 1568 et pro anno 1569, scego tem cirograffem quittvyą y viznavam, iz my szie doszicz stalo. Datum Lublini, die decima Janvarij 1569. Idem qui supra manu sua propria. Autograf w archiwum Izby Skarbowej, dział V, tom 4, fol. 500. Pieczątka okrągła wielkości grosza z herbem Topór na tarczy, nad którą litery M. R.

240. Zygmunt August miastu Malborgowi daje pozwolenie na szkołę i wolność wyznania Augsburskiego [1]).

Lublin, 14 kwietnia 1569.

Sigismundus Augustus, Dei gratia, rex Poloniae etc., significamus tenore praesentium quorum interest universis, quia ad intercessionem certorum consiliariorum nostrorum, certis gravibusque de causis, ex gratia et benignitate nostra regia concessimus, prout praesentibus perpetuo concedimus senatui et universae communitati civitatis nostrae Mariaeburgensis libera cum potestate scholae idoneos praeficiendi praeceptores, liberaque cum praedicatione evangelii secundum doctrinam Christi et apostolorum in templo parrochiali consueto, quibus fruuntur modo fruique post deberit, liberam quoque facultatem sacramentum baptismatis in praefato templo et sacramentum altaris in aede sacra seu praepositura divi Georgii extra moenia, pro more hactenus observato, sine labe haeresos cuiuscunque, ritibus et coeremoniis decentibus, secundum formam seu praescriptum Augustanae confessionis, tractandi et participandi, citra cuiuscunque spiritualis aut saecularis dignitatis et conditionis impetitionem, permittentes insuper eidem senatui libertatem concionatores, ad ministerium eiusmodi convenientes, homines doctos, pios ac in vera religionis doctrina iuxta Augustanam confessionem sine omni haereseos crimine puros et sinceros libere vocandi et adhibendi, quandoquidem peculiaribus civium viverent contributis stipendiis. Quos sub iurisdictione senatus praefati constitutos una cum scholae praefectis memoratis in tutelam et protectionem regiam suscipimus. Quamobrem omnibus et singulis cuiuscumque dignitatis et officii, tam spiritualis, quam saecularis hominibus modernis et in posterum futuris per praesentes serio mandamus, ut senatum Mariaeburgensem ac communitatem cum scholae praeceptoribus memoratis hac praerogativa nostra regia, qualicunque interpellatione et molestatione postposita, quocunque sane medio et praetextu accersita, in omnibus punctis, articulis, verbis et clausulis, superius descriptis, omnibus temporibus quiete et pacifice frui sinant, litteris aliis in contrarium forte obtentis et obtinendis quibuscunqe non obstantibus, quibus hisce expresse derogatum volumus pro gratia nostra. Datum Lublini, in conventu regni generali, die 24 mensis aprilis anno Dñi 1569, regni vero etc.

Relatio mag. Valentini Dembinski de Dembiany, regni Poloniae cancellarii.

---

241. Mikołaj Rej odbiera 750 złp. za syna swego Mikołaja [2]).

Lublin, 11 czerwca 1569.

Ja Mikolay Rey z naglowicz viznavam them to Cirografem, ręką svą wlasną pisanem y pyecząączyą zapieczowanem, szem wzyął z roskazanyo yego Kro. Milo. y z zezwolenya rad coronnich y poslow zyemskich od Jego Milo: pana podskarbyego dzyszyeyszego coronnego na myesczu sina svego Mikolaya Rotmistrza za cvyercz lyata vislvzoney slvzby Na podolye na sziedmdzieszyąth y na pyącz kony po dzieszyączy zlotich, A yeslyby Jego Mi. pan podskarby myal w them fatige, przenagabany, thedy Ja yego Miloscz obyeczvyą ve ffszem zastempicz. A tho szie dzyalo w lvblynye, w sobotą vndecima Ivnij anno domini 1569.

L. S. Idem qui supra manu sua propria spt.

---

[1]) Rękopis Romanowski (obecnie biblioteki Jagiellońskiej) Miscellanea XVI i XVII w. str. 1; w Metryce koronnej niema tego dokumentu.

[2]) Na odwrotnej stronnicy: „Expeditio militaris. Recognitio dni Nicolai Rei super fl. 750 perceptis ratione servitii militaris filii sui in Podolia stipendia agentia pro quartali 1. primo, per fl. 10; i niżej: die 12 Iunii 1569 Lublini.“ Autograf w archiwum Izby Skarbowej, dział IV, tom 7, fol. 334.

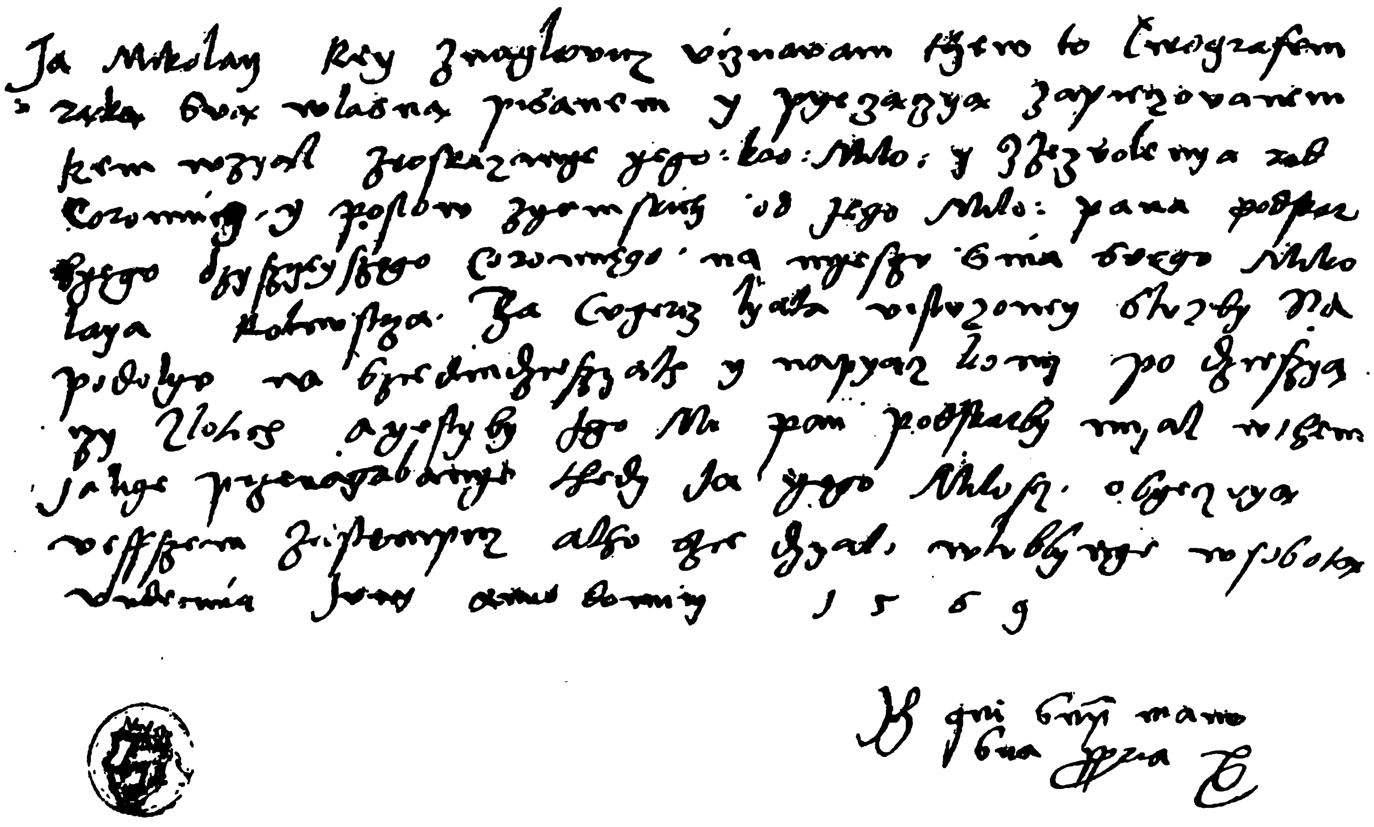

Ja Mikolay Rey z Naglowicz wyznawam tym to Chirografem
z ręką swą własną pisanem y pieczęcią zapieczętowanem
kiem wziął z roskazanie jego kro: Mło: y zezwolenia rad
Koronnych y posłow ziemskich od jego Mło: pana podskar
biego [illegible] Koronnego na [illegible] swego Mło
[illegible] [illegible]. Za [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] na
[illegible] na [illegible] y [illegible] [illegible] po [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] jego Mo pan [illegible] myal [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] Ja jego Mło: [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] anno domini 1569

[illegible] qui supra manu
sua propria

242. Inscriptio summae 400 fl. per consules Biecenses rev. Martino Cromero.

Lublin, 14 czerwca 1569.

Sigismundus Augustus etc. significamus etc., quod comparentes personaliter coram nobis famati Gabriel Trambeczki et Sebastianus Gladiator, cives et consules Biecenses, tamquam plenipotentes famatorum praeconsulis, consulum, totaeque communitatis eiusdem civitatis Biecz, quam plenipotentiam coram nobis autentice, sub sigillo consulari Biecensi commonstraverunt, recedendo a terris, districtibus, iurisdictionibusque suis quibusvis propriis et se huic iurisdictioni nostrae praesenti quoad actum praesentem incorporando et subiiciendo, palam, libere et per expressum recognoverunt, quia a ven. Martino Cromero, iuris utriusque et theologiae doctore, canonico Cracoviensi et secretario nostro, antea per famatos praefatum Gabrielem Trambeczki, Martinum Aromatarium, consules, Florianum Pellionem, Martinum Fardo, cives Biecenses, accepisse mutuos florenos 400 numeri et monetae regni pro instauratione praetorii et adiunctae ei turris in medio civitatis nostrae nuper fortuita ruina collapsae. Qui quidem ven. Martinus Cromer, dulcis patriae suae casum miseratus, non solum hoc eam subsidio relevat, verum etiam cumulatiore benignitate sua et beneficio eam prosequitur, et iuvamenti ornamentorumque eius etiam in posterum curam habet. Nam de solutione eius pecuniae cum eisdem civibus Biecensibus constituit in hunc, qui sequitur, modum: ut eam quindecim annis deinceps continentibus ad extenuationem ipsi consules et posteri eorundem exsolvant de publico aerario et proventibus civitatis singulis annis 27 fl., statutis temporibus et ratis duabus, nempe dimidium hoc est fl. tredecim cum medio ad natalem Christi, reliquum tantundem ad festum s. Viti solvendo, idque pro sustentatione duorum adolescentum e civitate nostra Biecensi in academia Cracoviensi, bonis litteris et studiis doctrinae operam navantium, sive navaturorum, secundum piam dispositionem et ordinationem eiusdem Martini Cromeri cum consensu consulatus Biecensis apud acta ven. Martini Izbienski, vicarii in spiritualibus Cracoviensis, anno praesenti 1569 die 17 mai factam. Qui quidem consules primam solutionem incipient ad proxime venturum natalem festum Christi anni huius, eorundemque consulum et civitatis Biecensis impensis eam pecuniam semper Cracoviam ad manus curatorum elemosinae Borcanae, ad eiusdem modi usum deputatae, et rectoris universitatis repraesentabunt, vel posteri eorum civitatis praefatae deportabunt sub poena totius supramemoratae summae cum additamento alterius aequalis summae, sine ulla prorsus tergiversatione et exceptione solvendae et reponendae. Quod si autem in mora solvendo pro aliqua rata idem ipsi consules aut eorum successores fuerint, aut dispositioni et ordinationi eiusdem Martini Cromeri in aliquo puncto non satisfecerint, extunc eidem Martino Cromero curatoribusque pro tempore futuris et academiae supradictae sine ulla exceptione intromissionem realem et actualem possessionem in dealbatorium et molendinum cum suis emolumentis, aliosque omnes proventus eiusdem civitatis nostrae Biecensis praesenti inscriptione sua cum consensu nostro inscripta et obligata dare et admittere, eamque non praepedire sub poena supramemorata per eosdem consules et eorum successores praefatis actoribus totius summae cum additamento alterius aequalis summae se obligarunt, plenariam persolutionem et satisfactionem etiam ad primam citationem toties, quoties opus fuerit, succumbenda. Quam quidem inscriptionem et recognitionem, nos ratam et gratam habentes, in omnibus punctis, clausulis et articulis, approbandam, ratificandam et confirmandam duximus, prout approbamus, ratificamus et confirmamus praesentibus, decernentes eam et omnia in ea contenta robur debitae firmitatis obtinere debere. In cuius rei fidem etc. Datum Lublini, die 14 mensis iunii anno Dñi 1569, regni vero nostri 40.

Franciscus Crassinski, regni Poloniae vicecancellarius spt.

Relatio eiusdem Francisci Crassinski praepositi Plocensis et regni Poloniae vicecancellarii.

(Metr. reg., vol. 105, fol. 236).

243. Wyrok królewski w sprawie A. F. Modrzewskiego o zajęcie dóbr Węgrzynowice.

Lublin, 22 lipca 1569.

Sigismundus Augustus, Dei gratia, rex etc. significamus tenore etc., quod cum citatus esset ad nos litteris citationis nostrae ad instantiam Mtis Nrae et instigatoris fisci nostri et reipublicae nob. Andreas Modrzewski eo, quod occupasset violenter et nullo iure possedisset certas sortes bonorum seu agrorum in villa nostra Wegrzynowicze, tenutae Rzeczyczensis, nullis litteris et privilegiis, si quas se super easdem sortes habere putasset, coram nobis in conventibus praeteritis ostensis et praesentatis, neque cognitioni nostrae et reipublicae conventionali subiectis, proventus nostros et reipublicae ex eisdem sortibus supprimendo et sibi usurpando et appropriando in damnum et iacturam mensae nostrae et reipublicae, quod damnum pensamus contra eundem ad 1500 fl. in moneta polonicali, uti praemissa latius citatione continentur. In terminoque hucusque continuato citato per se coram nobis comparente et eum terminum attentante decretumque nostrum, in terminis nostris regalibus Warsaviae inter se tanquam citatum et conventum ex una et instigatorem fisci nostri et reipublicae actorem ex altera partibus latum, exhibente, seque circa illud decretum conservari petente, instigatore vero nostro certis probationibus litteratoriis sortem Korytkowska, quam idem citatus asserit suam esse haereditariam, non haereditariam esse, sed ad mensam nostram et reipublicae pertinere deducente. Nos vero cum consiliariis regni nostri in praesentia nuntiorum terrestrium, examinata earundem partium controversia et revisis munimentis, per easdem partes utrinque ad causam productis, comperimus instigatorem nostrum et reipublicae nihil certi et evidentis documenti ostendisse, neque exhibuisse, quo constaret dictam sortem, Korytkowska vocatam, in bonis Wegrzynowicze consistentem, nostram esse regalem et non haereditariam. Ideo eundem citatum memoratum nob. Andream Modrzewski circa praedictum decretum nostrum, pro parte eius in iudiciis nostris Warszaviae latum, conservamus a citationeque et impetitione instigatoris nostri et reipublicae absolvimus et liberum pronuntiamus, eidemque instigatori perpetuum silentium pro praemissis imponimus, hoc nostro decreto mediante. In cuius rei testimonium sigillum nostrum praesentibus est subimpressum. Datum Lublini, in conventu regni nostri generali, die 22 iulii anno Dñi 1569, regni vero nostri anno 40.

Relatio mag. Valentini Dembinski de Dembiany, regni Polonie cancellarii.

(Metr. reg. vol. 128, fol. 141).

244. Zygmunt August poleca wypłacić 100 talarów Janowi Zamoyskiemu.

Knyszyn, 7 listopada 1569.

Zygmunt August, z bożej łaski, król Polski etc. Wielmożnemu Hieronimowi Bużeńskiemu, podskarbiemu koronnemu, żupnikowi krakowskiemu Brzeźnickiemu, Dob-

czyckiemu i Krzeczowskiemu staroście, naszemu uprzejmie nam miłemu, łaskę naszą królewską. Wielmożny, uprzejmie miły. Posyłamy urodzonego Jana Zamoiskiego, sekretarza naszego, do Krakowa w sprawach skarbu naszego, a iż na odprawę tej drogi nakład czyni, napominamy W. W., aby jemu W. W. względem nakładu tego sto talarów z dochodów naszych żupnych dał, co my od W. W. na liczbie, oglądawszy ten list nasz, przyjmiemy. Dan z Knyszyna, dnia 7 miesiąca listopada w roku Pańskim 1569, a królestwa naszego 40.

Sigismundus Augustus Rex spt. L. S.

(Oryg. Izby Skarbowej, dział 6, vol. 2, fol. 274).

---

245. Marcin Bielski odbiera 1200 złp.

Piotrków, 2 stycznia 1570.

Actum in castro Piotrcoviensi, celebrationis novi anni feria secunda in crastino festi Circumcisionis Dñi anno Dñi 1570.

Quietatur castellanus Vielunensis. Comparens... gen. Martinus Byelski, in Byala haeres districtus Radomscensis... recognovit, quia sibi mag. Johannes Christoporski, castellanus Vielunensis, pro summa mille ducentorum flor. debiti... sufficienti et integra solutione satisfecit...

(Petric. Castren. Inscript., vol. 18, fol. 136).

---

246. A. F. Modrzewski pozywa Rzepiszewskich o 330 złp.

Piotrków, 9 stycznia 1570.

Actum in castro Piotrcoviensi, feria 2 post festum SS. Trium Regum anno Dñi 1570.

Lucrum super Rzepiszewskie. Nob. Andreas Fricz de Modrzew, Sac. Reg. Mtis secretarius, actor nobb. Chrisostomum, Jacobum, Gabrielem filios et Annam ac Catherinas filias virgines nob. olim Nicolai Rzepisowski una cum tutoribus praefatis fratribus ipsarum, necnon Catharinam relictam olim praefati Nicolai Rzepisowski, villae Zawada haeredes... ad officium praesens citaverat in haec verba: Petrus Żochowski, succamerarius Cziechanoviensis et Piotrcoviensis surrogatus capitaneus... mandamus, quatenus coram nobis... feria 2 ante festum s. Priscae (16 stycznia) nunc instans proxima legitime et peremptorie compareatis ad instantiam nob. Andreae Fricz de Modrzew... occasione 330 fl. debiti inscripti essentialis et totidem vadii... Datum in castro Piotrcoviensi, feria 2 ante festum SS. Trium Regum proxima anno (3 stycznia) 1569. Iudicialiter in suo lucro pro toto condemnavit ac iuri officioque praesenti memoriale solvit, quia praefati citati exsistentes ad officium praesens ex parte ipsius actoris per providum Mathiam Sierszoniek de Łagiewniki, ministerialem terrestrem Siradiensem, de forma iuris vicibus quatuor clamati voce sonorosa iuri nec per se, nec per suum procuratorem parere curaverunt, prout praefatus ministerialis ius reddens coram actis praesentibus recognovit, quia clamavit [1]).

---

[1]) Drugi raz pozwani byli 12 stycznia na 23-go, ale również nie stanęli i sąd grodzki 26 czerwca delegował woźnego i dwóch szlachty do oddania Modrzewskiemu dóbr Zawady; musiało potem nastąpić pogodzenie i spłata długu (Piotrkowskie Grodzkie księgi Inductarum et Relationum, vol. 3, pod datą).

247. Łukasz Górnicki odbiera pensyę za trzy lata.

Kraków, 2 lutego 1570.

Ja LLukass Gornicki, secretarz i sprawca Biblioteki J. K. M., wyznawam, izz mi zapllacill wielmozzny pan J. M. pan Hieronim Buzzyński, podskarbi koronny, Starosta Brzeznicki i Dobccycki a Zzupnik Crakowski, Jorgielt moi zadierzzany za trzy liata, to jest za rok 1567, Item za rok 1568 i za rok tysiąc piećset szesćdiesiąt d'iewiąty, po dwu set zllotych na kazzdy rok. Co izz J^{o}M. pan podskarbi za listownem roskazaniem J. K. Mci vccynic raccyll' i mnie sseść set zllotych spellna oddall, J.Mci stego kwitvię i wolnym ccynię. Pisąn w Crakowie, dień Gromnic Rokv Tysiąc pięćset siedmdiesiątego.

L. S. Idem qui supra manu sua.

(Autograf Izby Skarbowej, dział V, tom 4, karta 661).

248. A. F. Modrzewski odbiera 200 złp. rocznej pensyi.

Wieliczka, 11 lutego 1570.

1.

Andreas Fricz de Modrzew, secretarius Mtis Regiae, accepi a mag. dño dño Hieronymo Buženyski, thesaurario regni Poloniae, zuppario Cracoviensi et capitaneo Brzeznicensi etc., florenos quinquaginta pensionis annuae pro quartali Crucis anni 1568, de quibus Suam Mag^{tiam} quieto. Datum in Wyeliczka, die sabbato ante Invocavit anno M. D. LXX. Meo sub sigillo.

L. S.

2.

Andreas Fricz de Modrzew, secretarius Mtis Regiae, accepi a mag. dño dño Hieronymo Buzenyski, thesaurario regni Poloniae, zuppario Cracoviensi et capitaneo Brzeznicensi, pensionis annuae pro quartali Luciae anni Dñi millesimi quingentesimi sexagesimi octavi 1) florenos quinquaginta. De quibus Suam Mag. quieto. Datum in Wyeliczka, die sabbati ante Invocavit anno Dñi millesimo quingentesimo septuagesimo, meo sub sigillo.

L. S. Idem qui supra manu mea et correxi octavi.

3.

Andreas Fricz de Modrzew, secretarius Mtis Regiae, accepi a mag. dño dño Hieronymo Buzenyski, thesaurario regni Poloniae, zuppario Cracoviensi et capitaneo Brzeznicensi etc., pensionis annuae pro quartali Cinerum anni Dñi millesimi quingentesimi sexagesimi noni florenos quinquaginta. De quibus Suam Mag^{tiam} quieto. Datum in Wyeliczka, die sabbati ante Invocavit anno Dñi millesimo quingentesimo septuagesimo, meo sub sigillo.

L. S.

4.

Andreas Fricz de Modrzew, secretarius Mtis Regiae, accepi a mag. dño dño Hieronymo Buženyski, thesaurario regni Poloniae, zuppario Cracoviensi et capitaneo Brzeznicensi etc., pensionis annuae pro quartali Pentecostes anni Dñi millesimi quingentesimi sexagesimi noni florenos quinquaginta, de quibus Suam Mag^{tiam} quieto. Datum in Wyeliczka, die sabbathi ante Invocavit anno Dñi millesimo quingentesimo septuagesimo, meo sub sigillo.

L. S. (Autografy Izby Skarbowej, dział V, tom 4, fol. 929—931).

---

1) Octavi napisano na wierszem, nad przekreślonemi wyrazami: „septimi noni".

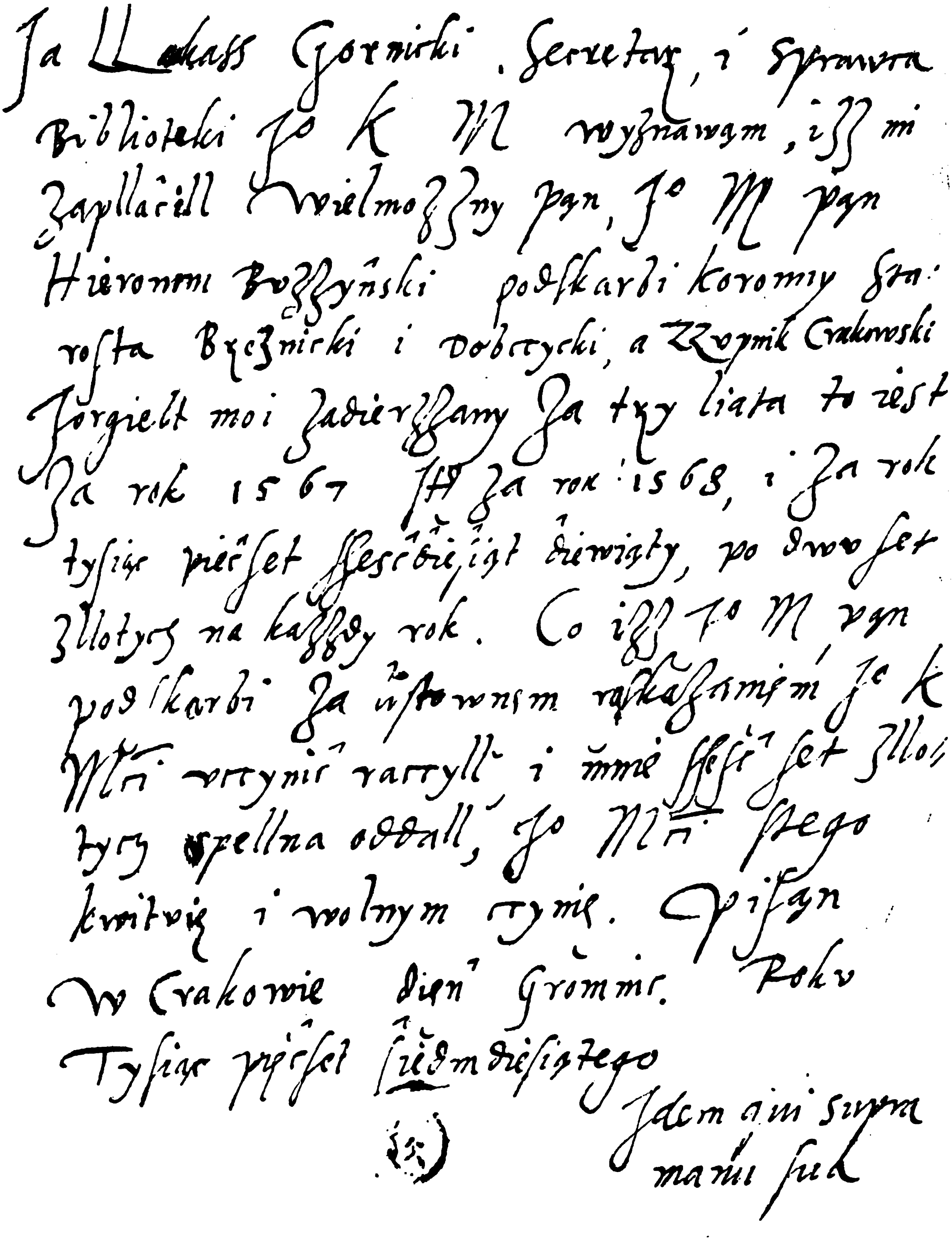

Ja Łukasz Gornicki, Secretarz, i sprawca
Bibliotheki J. K. M. wyznawam, iż mi
zapłacił Wielmożny pan, J. M. pan
Hieronim Bużyński podskarbi koronny sta-
rosta Brzeźnicki i Dobczycki, a Żupnik Crakowski
jorgielt moi zadierżany za trzy liata to iest
za rok 1567 item za rok 1568, i za rok
tysiąc pięćset sześćdziesiąt dziewiąty, po dwu set
złotych na każdy rok. Co iż J. M. pan
podskarbi za ustawnym roskazaniem J. K.
M. uczynić raczył, i mnie sześćset zło-
tych zupełna oddał, J. M. z tego
kwituię i wolnym czynię. Pisan
w Crakowie dzień Gromnic. Roku
Tysiąc pięćset siedmdziesiątego
Idem qui supra
manu sua

249. M. Białobrzeski kwituje z odbioru soli.

1570.

1.

Ja Marcin Białobrzeski, biskup Laodycki, sufragan Krakowski, opat Mogilski wyznawam, iż mi się dosyć stało od Ich Mści, mych miłościwych panów, a przodkiem od JMści Pana pana Jeronima Bużeńskiego, podskarbiego korony polskiej i żupnika Krakowskiej ziemie, Ich Mści panów urzędników żup Wielickich z soli darownika i trzech mensur na kwartał postny anni Dñi 1570. Dominationes suas praesentibus quieto.

Idem qui supra manu et sigillo propriis spt.

2.

Anno Dñi 1570 15 die iunii Marcin Białobrzeski, biskup Laodycki, opat Mogilski, sufragan Krakowski, wyznawam, iż mi się dosyć stało od JMści pana pana Hieronima Bużeńskiego, żupnika żup Krakowskich, i od JMści panów urzędników żupy Wielickiej z darownika i ze trzech mensur warzonej soli, która sól z tych żup Wielickich każdy kwartał do klasztoru mego zwykła być dawana, którą sól wziąłem od Ich Mści pro quartali Sanctissimae Trinitatis w roku wyżej opisanym i z tej soli Ich Mści pany urzędniki żupy Wielickiej praesentibus kwituję. Do czego pieczęć swą przykładam. Datum in monasterio Mogilensi anno et die, ut supra.

Idem qui supra Martinus Białobrzeski, episcopus Laod.,
abbas Mogilensis, Sufrag. Crac. manu et sigillo proprio spt.

3.

Anno Dñi 1570 6 die septembris Marcin Białobrzeski, biskup Laodycki, opat Mogilski, sufragan Krakowski, wyznawam, iż mi się dosyć stało od JMści pana Hieronima Bużeńskiego, żupnika żup Krakowskich, i od Ich Mści panów urzędników żupy Wielickiej z darownika i ze trzech mensur warzonej soli a to za kwartał Exaltationis Sanctae Crucis w roku wyżej opisanym, którą sól każdy kwartał do konwentu mego Mogilskiego z tych to żup zwykła być dawana, z której soli Ichmści pany urzędniki praesentibus kwituję i dla pewności pieczęć swą przykładam. Datum in monasterio Mogilensi anno et die, quibus supra.

Idem qui supra manu et sigillo proprio spt.

4.

Anno Dñi 1570 15 die septembris, Marcin Białobrzeski, biskup Laodycki, opat Mogilski, sufragan Krakowski, wyznawam, iż mi się dosyć stało od Jmści pana pana Hieronima Bużyńskiego, podskarbiego koronnego i żupnika żup Krakowskich etc., i od Ich Mści panów urzędników żup Krakowskich z darownika i ze trzech mensur warzonej soli, która sól kożdy kwartał do konwentu mego z tych to dóbr zdawna należy, którą sól wziąłem od Ich Mści na kwartał s. Luciae w roku wyżej opisanym i z tej soli Ich Mści praesentibus kwituję. Do czego pieczęć swą przykładam. Datum in monasterio Mogilensi anno et die, quibus supra.

Idem qui supra manu et sigillo proprio spt.

5.

Anno Dñi 1570 ipso die s. Lucae evangelistae (18 octobris) Marcin Białobrzeski, biskup Laodycki, opat Mogilski, sufragan Krakowski, zeznawam, iż mi się dosyć stało od JMści Pana Hieronima Bużeńskiego, żupnika żup ziemie Krakowskiej, tudzież i od Ich Mści panów urzędników JMści żupnych żup Wielickich soli przetackiej, wedle

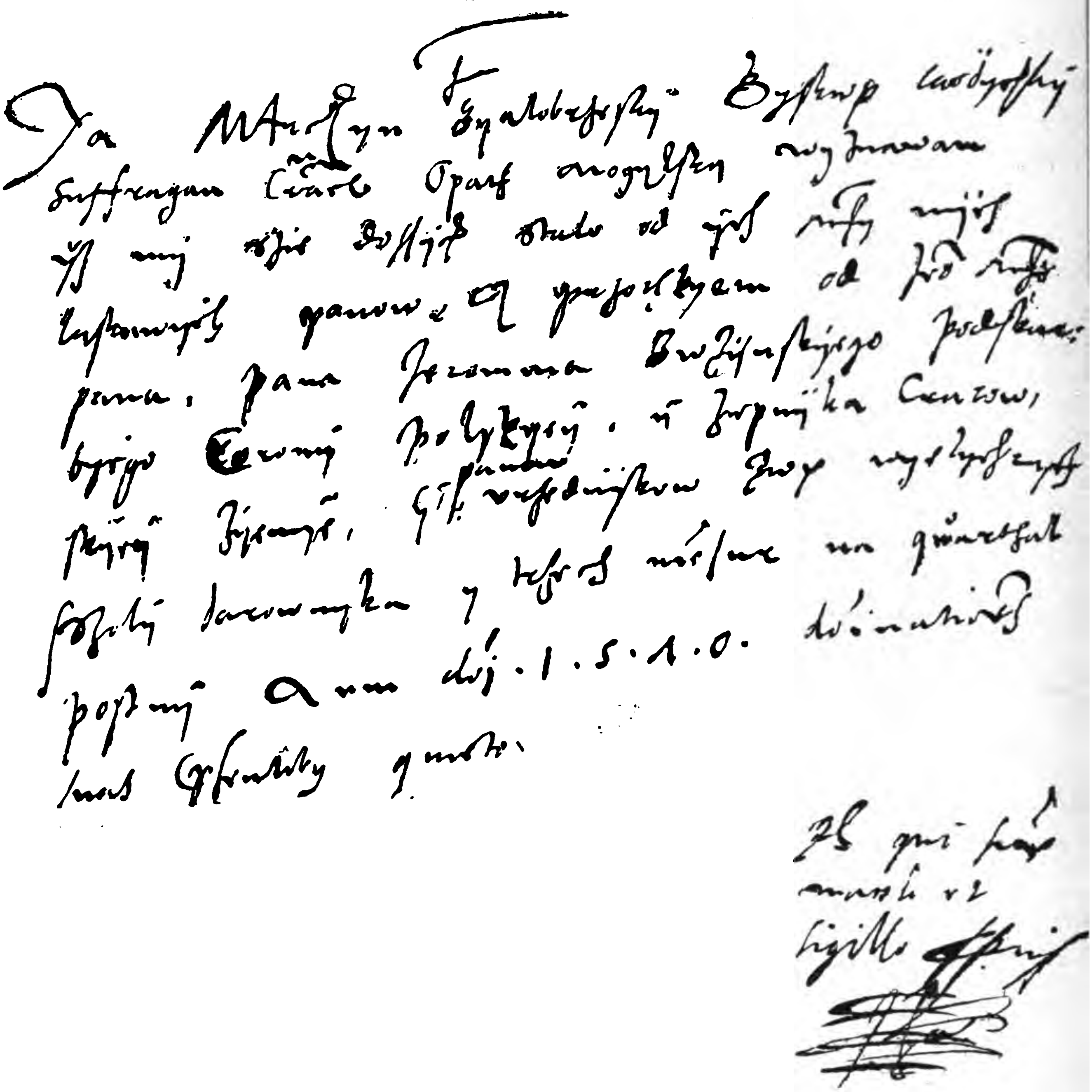

Ja Marcin Szalobeczsky biskup laodycky
suffragan Lwowski opat mogilsky wyznawam
iż mi [illegible] [illegible] [illegible] od [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] panow a z przysłanym od jego [illegible]
pana, pana Jeronima Bużeńskiego podskar-
biego Korony polskiey, a żupnika Cracow,
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] wyłożonych
[illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] na quartał
[illegible] darowanyka y [illegible] [illegible] dominica
postny Anno dni 1.5.1.0.
[illegible] [illegible] quod.

Et qui [illegible]
manu [illegible]
sigillo [illegible]

zamiany starodawnej, którąm zwykł brać na dzień Panny Maryi Narodzenia każdego roku, z której to soli Ich Mści praesentibus kwituję, do czego pieczęć swą przykładam. Dan in monasterio Mogilensi, anno et die, quibus supra.

Idem qui supra manu et sigillo proprio subscripsit.

(Autografy w arch. Izby Skarbowej, dział V, tom. 4, fol. 711, 712, 726, 733 i 737).

250. Andrzej Trzecieski pożycza 40 złp.

Kraków, 9 sierpnia 1570.

Andrzey Trzeczieszki, secretarz Crolia Jego Msczi, wyznawam tem piszaniem swem, iżem wynien pewnego dlugu Panu Młodzieiowskiemu, Pissarzowi skarbu Coronnego, zlothych czterdziesczy, każdy zlothy liczącz po groszy trzydziesczi, monethy y liczby polskiey, ktore za czassem pewnem Panu Mlodzieiowskiemu bende powinien oddacz, a dlia liepszey pewnosczy pieczecz swą przikladam i ręką się swą własną podpisuję. Datum Cracoviae, die 9 augusti anno Dñi MDLXX quarto.

L. S. Idem qui supra manu propia significat

'Αγαθῇ Τόχῃ

(Oryginał w zbiorze L. Zwolińskiego, pieczątka z herbem strzemię i literami A. T.).

251. Concessio excudendi statuta regni Nicolao Scharfenberg.

Warszawa, 25 sierpnia 1570.

Sigismundus Augustus etc. significamus etc. quod cum fam. Nicolaus Scharfenberger, civis et bibliopola Cracoviensis, servitorque noster, ab annis compluribus fidem et diligentiam, studiumque suum probatum nobis reddidisset in exprimendis typis multarum et variarum expeditionum negotiorumque nostrorum et reipublicae, nunc etiam statuta et constitutiones regni publicas, ex latino in vernaculum sermonem polonicum translatas, in usum et utilitatem omnium subditorum nostrorum communem, magno sumptu et impensis suis ex concessione nostra edidisset [1]), supplicarentque nobis pro eo certi consiliarii nostri, ut hac in parte benignam rationem sumptuum operaeque illius, quam tam in ea editione statutorum regni, quam in aliis anteà praestitis servitiis nostris reique publicae exhibuit, etiamque nunc exhibere non cessat, habere dignaremur. Cui supplicationi benigne annuentes, simulque prospicere volentes, ne per diversitatem facultatis per nos cuipiam alteri typographo concessae excudendorum statutorum regni error vel vitium aliquod in excudendis edendisque exemplaribus statutorum regni committatur, eidem Nicolao Scharfenberger et Johanni, filio ipsius natu maiori, vel filio alteri illius, qui supervixerit, hanc praerogativam et facultatem, libertatemque dandam et concedendam duximus, damusque et concedimus harum serie litterarum huic ad quindecim annorum spatium, continue et immediate se sequentium, quod durante eiusmodi spatio quindecim annorum nemini alteri typographo aut bibliopolae, quisquis ille et cuiuscunque conditionis aut status subditus fuerit, licebit liberumque erit, praeter ipsum solum Nicolaum Scharfenberger, filiumque eius Johannem, vel alterum, qui superstes fuerit, statuta et leges regni idiomate polonico typis excussa, deincepsque excudenda ubivis locorum in regno, ducatibus et aliis provinciis dominiorum nostrorum, tam publice, quam clancule venum exponere, aut typis imprimere, excepto eo, nisi ipsemet

---

[1]) Jana Herburta, Statuta i przywileje koronne, Kraków, 1570; por. Wierzbowski, Bibliographia polonica XV ac XVI ss., vol. II, № 1459.

Nicolaus Scharfenberger, filiusque ipsius, vigore huius concessionis nostrae, de certa expressaque scientia, admissioneque sua alteri cuipiam facultatem divendendorum, distrahendorumque et excudendorum statutorum eiusmodi interim concesserit. Quam quidem libertatem et praerogativam, modo praemisso ipsi Nicolao Scharfenberger, filioque illius, a nobis concessam, nemo violare aut infringere sub mulcta duorum millium aureorum puri auri iustique ponderis et amissione omnium exemplariorum praesumat, medietatem eius mulctae fisco nostro, aliam vero medietatem ipsi Nicolao Scharfenberger irremissibiliter luendam, applicandamque. Et insuper commendatam habentes virtutem, fidemque ipsius Nicolai Scharfenberger, eundem in servitorem et typographum cancellariae nostrae recipiendum et ab omni iurisditione magistratus civilis Cracoviensis moderni et pro tempore exsistentis eximendum et absolvendum, liberandumque duximus, prout eximimus liberamusque atque iurisditioni nostrae propriae eundem incorporamus ita, ut a nemine alio, quam a nobis ipsis ius de eo dici omnibus conquerentibus debet, atque libertalibus et praerogativis iuribusque, quibus alii servitores nostri gaudent et fruuntur, ipse quoque gaudere et frui debet. Quod ad universorum et singulorum palatinorum, castellanorum, capitaneorum, eorumque vicesgerentium, proconsulum, consulum, advocatorum, scabinorum ac id genus aliorum, quacunque iurisditione exsistentium, in regno, ducatibus et aliis dominiis nostris exsistentium, praesentibus requirendorum notitiam deducentes, mandamus, ut ipsum Nicolaum Scharfenberger iuxta praesentem praerogativam nostram in omnibus conditionibus et articulis conservent, manuteneant ac, quoties opus fuerit, defendant, eandemque exsequantur, ac conservari, manuteneri, defendi, exequi ac voce ministerialis proclamari, mulctaque sive poena superius recensita duorum millium aureorum eos, qui contravenire huic concessioni nostrae ausi fuerint, non obstantibus etiam quibuscunque litteris nostris, in contrarium emanatis et emanandis, quibus omnibus derogatum esse volumus per praesentes, irremissibiliter affici curent, pro gratia nostra et debito officii sui secus non facturi. In cuius rei fidem etc. Datum Varsaviae, feria sexta post festum s. Bartholomaei proxima anno Dñi 1570 regni, vero nostri anno 41.

(Metr. reg., vol. 108, fol. 326).

252. Marcin Bielski odbiera 1500 złp. a córka jego Konstancya zabezpieczenie posagu i wiana.

Piotrków, 1 stycznia 1571.

Actum in castro Piotrcoviensi, feria 2 festi Circumcisionis Dñi anno Dñi 1571.

Quietatur dnus castellanus Wielunensis. Comparens... gen. Martinus Byelski, in Byala districtus Radomscensis haeres... recognovit, quia illi mag. dñus Johannes Christoporski de Christoporicze, castellanus Wielunensis, pro mille quingentis flor. debiti... integra et sufficienti persolutione satisfecit...

(Petric. Castren. Inscript., vol. 18, fol. 427).

Cieszielski filio suo consentit facere reformationem. Comparens nob. Felix Czyeszyelski, in Czyeszlye districtus praesentis haeres... recognovit, quia nob. Jacobo Czyeszyelski, filio suo legitimo... concessit facultatem in medietate bonorum in villa Czyeszlye... nob. Constantiae, nob. Martini Bielski de Byala districtus Radomscensis filiae et ipsius consorti legitimae... reformationem dotis postea acceptae et dotalitii eidem correspondentis iuxta iuris formam facere, recognoscere et actis quibuscunque inscribere...

(Ibidem, fol. 428).

253. Hieronima Powodowskiego deklaracye podatkowe.

Poznań, 20 stycznia 1571.

1.

Jarosz Powodowski, kanonik Poznański, dawam znać, iż posyłam dani Króla JMci roku przeszłego uchwaloną w Warszawie z Dzegowa, wioski mojej kanonii, z śladów ośmi po dziesięci groszy, z karczmy gr. 12, zagrodnik bieżał precz. Czego wszytkiego pewną wiadomość dawam tem pisanim za pieczęcią swą. Datum Posnaniae, die 20 ianuarii anno Dñi 1571.

L. S.

2.

Jarosz Powodowski, kanonik Poznański, pleban Brocki, zeznawam, iż posyłam dani albo pobór Króla JMci, roku przeszłego w Warszawie uchwalony, z Gierzynki, wioski na plebanię moję Brocką należącej, (z) śladów trzech i kwarty po dziesiąciu groszy, a od jednego zagrodnika groszy 2, ślad jeden i kwarta, także karczma i zagroda jedna spustoszała. Z czego wszytkiego świadectwo dawam za pieczęcią swą. Datum Posnaniae, die 20 ianuarii anno 1571.

L. S.

(Autogr. Izby Skarb., dział I, vol. 59, fol. 950 i 954).

254. A. F. Modrzewski kwituje Rzepiszewskich z odbioru wszystkich summ.

Piotrków, 5 lutego 1571.

Actum in castro Piotrcoviensi, feria 2 post festum Purificationis B. M. V., anno Dñi 1571.

Quietantur Rzepiszowsczi. Comparens... Andreas Fricz Modrzewski de Modrzew, Sacr. Mtis Regiae secretarius... recognovit, quia sibi gen. Johannes, Christophorus et Gabriel Rzepiszowsczi, fratres germani, olim gen. Nicolai Rzepiszowski filii et successores legitimi, pro omnibus ac singulis summis pecuniariis debitoriis eidem Andreae, tam per olim praefatum patrem ipsorum, quam etiam et per eosdem fratres solos superioribus praesentibus vel aliis quibuscunque actis ad solvendum modo quocunque inscriptis, atque pro omnibus lucris, perlucris, poenis, vadiis, super eisdem fratribus Rzepiszowskie, ratione non solutionis debiti paterni, tanquam super successoribus, perductis... integra et sufficienti solutione satisfecerunt...

(Petric. Castren. Inscript., vol. 19, fol. 4).

255. Marcin Bielski nabywa część Biały.

Piotrków, 12 marca 1571.

Actum in castro Piotrcoviensi, feria 2 post dominicam Reminiscere in Quadragesima, anno 1571.

Resignatio bonorum in Byala. Comparens... nob. Albertus Krobanowski, in Krobanow districtus Schadcoviensis haeres... recognovit, quia totam et integram sortem suam haereditariam bonorum immobilium in villa et haereditate Byala districtus Radomscensis consistentem, eam videlicet quam habet sibi per nob. Gregorium Byelski actis castrensibus Siradiensibus pro summa mille flor. inscriptam... nob. Martino Byelski et ipsius legitimis successoribus pro simili summa mille flor... vendit, inscribit ac resignat...

(Petric. Castren. Inscript., vol. 19, fol. 32).

256. Deklaracye podatkowe Jana Powodowskiego.

1571.

1.

Jan Powodowski, scholastyk Poznański, etc., zeznawam, iż więcej nie przychodzi dać poboru, (w) Warszawie w roku przeszłym postanowionego, ze wsi Janikowa, ku probostwu Poznańskiemu należącej, jedno z siedmi śladów po dziesiąci groszy, od karczmy groszy dwanaście, a młyn od trzech ćwierci lata wodą stargany jeszcze nie miele. Datum Posnaniae, 13 februarii 1571.

Idem Johannes Powodowski propria manu.

2.

Ja Jan Powodowski, scholastyk Poznański, zeznawam niniejszym pisanim moim, iż Nieslabyno, wieś kapituły Poznańskiej, a na ten czas dzierżawy mojej, więcej nie winni oddać poborów królewskich, (w) Warszewie na przeszłym sejmie uchwalonych, jedno (z) sześci śladów a (z) jednej karczmy, a dwu zagrodników, a dla lepszej wiadomości pieczęć swoję przykładam i ręką własną podpisuję. Datum Posnaniae, 16 mensis februarii anno Dñi 1571. Z sześci śladów po 10 groszy, a z jednej karczmy gr. dwanaście, a od dwu zagrodników po dwu groszu.

Jan Powodowski
scholastyk pozn
własną ręką

3.

Ja Jan Powodowski, scholastyk Poznański, zeznawam niniejszym pisanim moim, iż kmiecie wsi Rogalinka, kapituły Poznańskiej a na ten czas dzierżawy mojej, więcej nie winni oddać poborów królewskich, w Warszewie na przeszłym sejmie uchwalonych, videlicet jedno ze trzech śladów a od jednego zagrodnika; karczma pusta; a dla lepszej wiadomości pieczęć swoję przykładam i ręką własną podpisuję. Datum Posnaniae, 16 mensis februarii. Ze trzech śladów po 10 groszy, a od zagrodnika 2 grosze, od karczmy nic, bo pusta.

Jan Powodowski, scholastyk Poznański, własną ręką.

4.

Zeznawa Jan Powodowski, scholastyk Poznański, iż będąc opiekunem na ten czas probostwa Poznańskiego, oddawam z Mącznik z jedenaścia kmiecych śladów a z dwu soleckich pobór, roku blisko przeszłego uchwalony, to jest czterzy złote i groszy dziesięć po dziesiąci groszy z śladu każdego. A na znak tego swą pieczęć przykładam. Z Poznania, 20 martii 1571.

Idem qui supra manu propria spt.

5.

Anno Dñi 1571 die 23 martii Jan Powodowski, scholastyk Poznański etc., zeznawam, iż oddałem dań Króla JMci, w Warszewie na sejmie uchwaloną, ze wsi proboszcza Poznańskiego Szrzodki, z śladów sześci po 10 groszy, od jednego zagrodnika groszy 2; ślady cztery spustoszały prze ogień od dwu lat. Co ja pisanim swoim tym niniejszym zeznawam i pieczęć swą przykładam.

L. S.

6.

Anno 1571 die 23 mensis martii Jan Powodowski, scholastyk Poznański, zeznawam, iżem oddał dań Króla JMści, na sejmie Warszawskim uchwaloną, ze wsi Świecz proboszcza Poznańskiego z sześci śladów po 10 groszy, na co dla lepszej wiadomości pieczęć swą przyłożyłem.

L. S.

7.

Anno Dñi 1571 die 27 martii ja Jan Powodowski, scholastyk Poznański etc., oddałem dayn Króla JMści, (w) Warszewie uchwaloną, ze wsi probostwa Poznańskiego Kiczyna: (z) śladów 5 po groszy 10, od śladu soleckiego jednego gr. 10 i od półślada gr. 5, od zagrodników 4 po gr. 2, od dwu karczm ręcznych po gr. 12; młyn papierowy od trzech ćwierci roku nie robi dla powodzi. Co ja niniejszym pisaniem i pieczęci przyłożeniem zeznawam.

L. S.

8.

Anno Dñi 1571 die 27 martii ja Jan Powodowski, scholastyk Poznański etc., oddałem dayn Króla JMści, (w) Warszewie uchwaloną, ze wsi probostwa Poznańskiego Paczkowa: (z) śladów ośmi po groszy 10, od półtoru śladów soleckich gr. 15, od karczmy ręcznej gr. 12. Co ja niniejszym pisaniem i pieczęci przyłożeniem zeznawam.

L. S.

9.

Anno Dñi 1571 die 1 mensis maii ego Johannes Powodowski, scholasticus Posnaniensis, ecclesiarum metropolitanae ac collegiatae s. Georgii in arce Gnesnensi canonicus et in Pobiedzyska plebanus, recognosco praesentibus me solvisse contributionem regiam, anno proxime praeterito Varschaviae laudatam, de villis per me possessis, videlicet: de Włostowo, de tribus mansis cmethonalibus per 10 grossos, de Malienyno, de septem mansis cmethonalibus et uno cum medio scultetiali per 10 grossos et de uno rtifice duos grossos, de Wagowo, de quatuor mansis cmethonalibus per 10 gr. et de duobus hortulanis per 2 gr. In cuius rei testimonium praesentes manu mea subscripsi ac sigillo communivi.

Idem qui supra manu propria L. S.
Joannes Powodowski spt.

(Autogr. i oryg. arch. Izby Skarbowej, dział I, vol. 59, fol. 914, 925, 941, 947, 956, 959, 1035, 1061, 1091).

257. Wawrzyniec Goślicki odbiera 100 złp. na podróż do Węgier.

Warszawa, 5 maja 1571.

Ja Wawrzinyecz Goslyczky, Crolya Jego M. secretarz, wiznawam, zem wzial sztho zlothich moneti polskj na droge wegierska, od Crolya Jego M. poslany, od Jego M. pana Doctora Fogelvedra, Crolya Jego M. secretarza. Na czo Jego M. then quith daye wlassną renką napissany. Varsoviae, 2 die mensis May anno Dñi 1571.

Idem qui supra manu propria.

(Autograf Izby Skarbowej, dział IV, vol. 8, fol. 169).

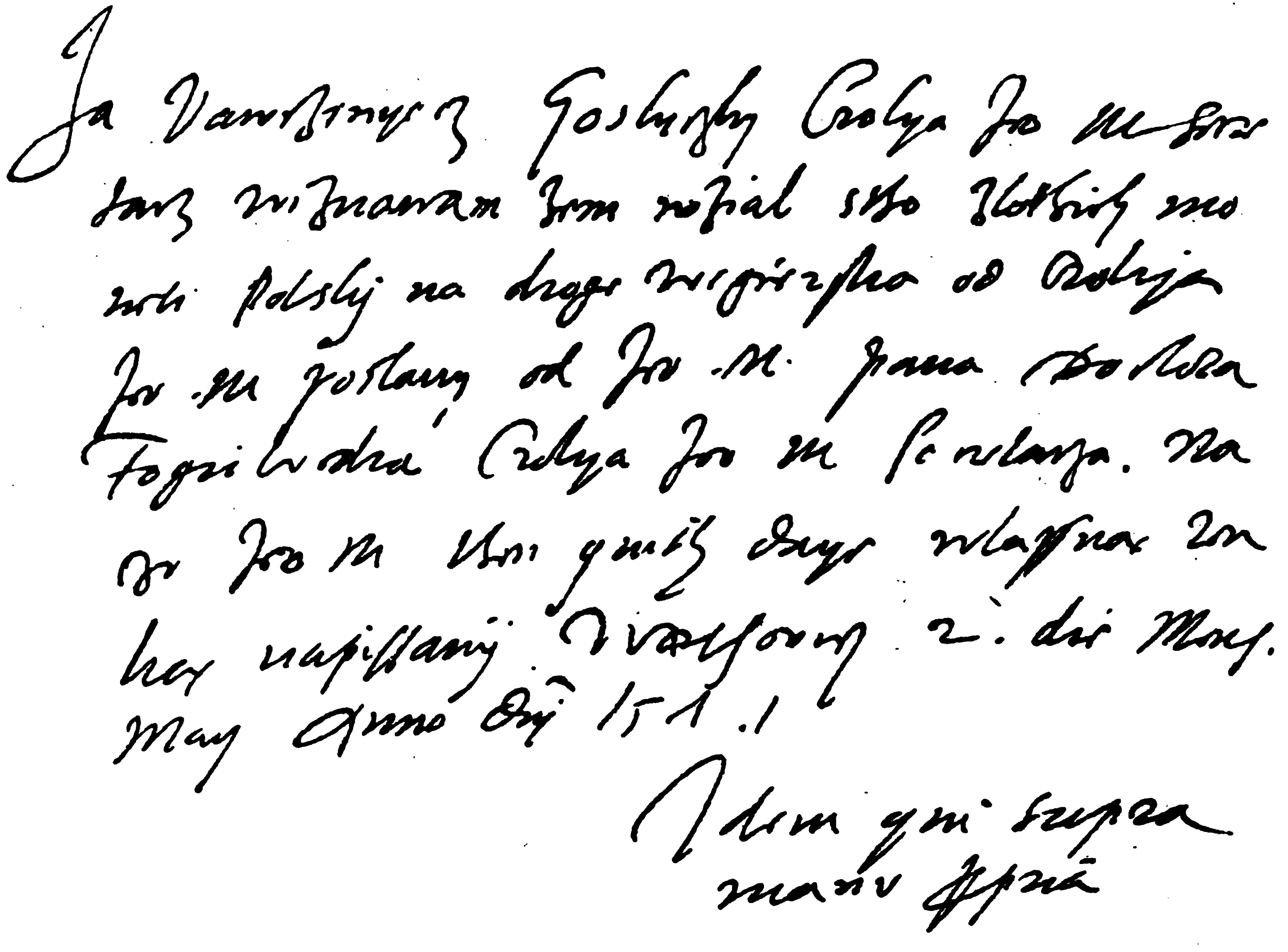

Ja Wawrzyniecz z Gosliczky Crolya Jo M pis-
sarz wiznawam jzem wziąl stto Zlotich mo-
neti Polskij na droge węgierską od Krolya
Jo M posłany od Jo M pana [illegible]
[illegible] Crolya Jo M [illegible]. Na
to Jo M ten quith daye własną rę-
ką napissany W Krakowie 2 die Mens.
May Anno Dni 1511.

Idem qui supra
manu propria

258. A. F. Modrzewski dostaje 20 złp. od Zygmunta Augusta.

Warszawa, 30 maja 1571.

Andreas Fricz de Modrzew, Sacrae Mtis Regiae secretarius, recognosco me a rev. dño Stanislao Fogyelffeder, Sacrae Mtis Regiae secretario, de mandato et gratia Sacrae Mtis Regiae florenos viginti monetae et numeri polonicalis accepisse. De quibus Suam Dñem quitto praesentibus manu mea scriptis et subscriptis. Datum Varsaviae, die Mercurii trigesima maii anno Dñi millesimo quingentesimo septuagesimo primo.

L. S. Idem qui supra Andr. Fricz manu ascripsit.

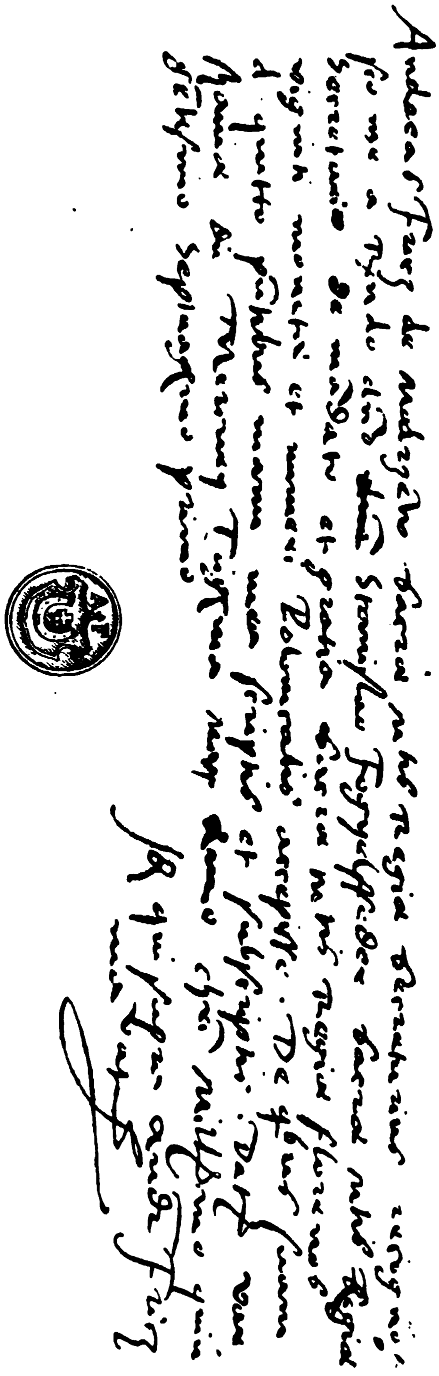

259. Tranzakcye A. F. Modrzewskiego co do dóbr Kotuszów.

Piotrków, 18 czerwca 1571.

Actum in castro Petricoviensi, feria secunda post festum Sacratissimi Corporis Christi proxima anno Dñi 1571.

Transportat inscriptionem Fricz. Comparens... gen. Andreas Frycz de Modrzew, Sac. Reg. Mtis secretarius... recedendo a districtu suo Opocznensi... et se successoresque suos ac bona sua universa huic praesenti castrensi Piotrcoviensi iurisdictioni incorporando et hic inscriptionem castrensem Radomiensem per eundem coram officio praefato sub actu in curia regali Radomiensi sabbatho ante dominicam Iudica proximo anno praesenti recognitam ex illis actis iuxta submissionem suam ad acta praesentia perpetuae transportando... recognovit, quia inscriptionem per gen. Georgium Dembowski, iudicem castrensem Radomiensem, coram officio et actis castrensibus Opocznensibus factam et recognitam et tandem ad acta terrestria Radomiensia transductam, qua quidem inscriptione ipse Georgius sibi Andreae Fricz et suis successoribus bona sua omnia, videlicet totas et integras sortes suas haereditarias villae et haereditatis Kothusoff, in districtu Opocznensi consistentes, titulo perpetuae et irrevocabilis donationis inscripsit et resignavit... cassat, mortificat et in nihilum redigit... et si quid iuris ac tituli haereditarii se ex vi inscriptionis praefatae concernat, extunc de hoc omni iure suo ac titulo haereditario ipse Andreas memorato Georgio et eius successoribus cessit... et propterea eidem Georgio, seu bonorum supraexpressorum legitimo haeredi, dat realem intromissionem et actualem possessionem...

Intromissio in Kothussow. Ministerialis generalis regni prov. Christopherus Pocziask de oppido Sulejow, una cum nobb. Johanne Dembowski et Francisco Konraczki personaliter... recognoverunt, quia feria 2 proxima post dominicam Judica (2 kwietnia) anno praesenti gen. Georgium Dembowski, iudicem castrensem Radomiensem, in totas ac integras sortes bonorum haereditarias in villa et haereditate Kothussow... illi per gen. Andream Fricz de Modrzew dimissas... nemine impediente, nec contradicente, prout iuris est, intromiserunt...

Super Kotusow iuris transfusio. Comparens... gen. Andreas Fricz de Modrzew, Sac. Reg. Mtis secretarius, in Kothussow terra Sandomiriensi et districtu Opocznensi haeres, obtulit... inscriptionem castrensem Radomiensem... petiit eandem inscriptionem de verbo ad verbum in acta praesentia inseri... cuius inscriptionis tenor sequitur et est talis: Comparens personaliter coram officio et actis praesentibus castrensibus Radomiensibus gen. Georgius Dembowski, de Dembowa Góra et in Sulkowno haeres, recedendo a districtu Opocznensi... recognovit, quia de inscriptione sua perpetua, in actis castrensibus Piotrcoviensibus contenta, de actu et data in castro Piotrcoviensi sabbatho in crastino festi s. Francisci Confessoris proximo anno Dñi 1566, a nob. Mathia Dambowski super bona seu sortes bonorum villae et haereditatis Kothussow, in districtu Opocznensi consistentia, habita... gen. Andreae Fricz de Modrzew, secretario Sac. Mtis Regiae, et eius successoribus cessit... Insuper idem Georgius memorato Andreae Fricz admisit praesentibusque admittit praesentem inscriptionem ex his actis ad acta castrensia Piotrcoviensia seu alia quaevis authentica... transportare, transducere, absentia sua non obstante... Actum in curia regali Radomiensi, sabbatho post dominicam Iudica proximo anno Dñi 1571. Georgius Podlodowski, capitaneus Radomiensis spt. Johannes Kochanowski, notarius castrensis Radomiensis spt.

Intromissio in Kothussow. Ministerialis regni generalis prov. Christophorus Pocziask de oppido Sulieiow una cum nobb. Johanne Dembowski et Francisco Konraczki... recognoverunt, quia feria secunda proxima post dominicam Ramispalmarum anno praesenti gen. Andream Frycz de Modrzew, Sac. Reg. Mtis secretarium, in totales sortes bonorum haereditariorum in villa et haeredite Kothussow, praefatorumque bonorum universas utilitates, illi per gen. Georgium Dembowski, actis castrensibus Radomiensibus in perpetuum inscriptis et resignatis... nemine impediente, nec contradicente... intromiserunt.

Fricz condescendit Konraczkiemu et bona in Kothusow resignat. Comparens... gen. Andreas Fricz de Modrzew, Sac. Reg. Mtis secretarius et in Kothusow haeres... recognovit, quia de omni iure suo super bona seu sortes totas et integras bonorum villae et haereditatis Kothussow... gen. Stanislao Konraczki de Konradz... cedit et resignat.

(Petricov. Castr. Inscript., vol. 19, fol. 134).

260. Nobilitatur Alexander Guagninus italus.

Warszawa, 17 lipca 1571.

In nomine Dñi amen. Ad perpetuam rei, quae sequitur, memoriam. Sigismundus Augustus, Dei gratia, rex Poloniae... generosi imprimisque nobilis Alexandri Guagnini Veronensis, ex nobili et clara ac imprimis vetusta beneque semper et de republica princibusque suis mereri solita, insuper de comitum equestrisque ordinis familia oriundi, perspectam habentes fidem erga nos et singularem virtutum omnium observantiam in rebusque equestribus solertiam ac deserviendi studium, quod nobis pluribus ab annis, in aulae nostrae ministeriis versatus, multis argumentis comprobavit et proxime denique in bello nostro, adversus Moschoviae ducem suscepto, ductis cum ingenti et insigni laude ordinibus pedestribus, multoties confirmavit et arcem nostram Witepsko dictam, conterminam Moscoviae, cui erat praefectus, munivit, strenueque ac prudenter sese in omnibus gessit, adeo ut omnino debiti honoris praemio diutius singularis eius virtus, rerumque sibi a nobis iniunctarum summa dexteritas etiam eo tacente non patiatur sese defraudari. Volentes igitur in praedictum gen. Alexandrum Guagninum, cuius fides et industria multis in rebus et negotiis tam nostris, quam reipublicae cognita et perspecta est, clarius nostrae gratiae ac beneficientiae testimonium elucere, non gravate immo libenter assensi sumus, assentimurque praesentibus, ut praedictus gen. Alexander Gwagninus et eius posteri in numerum nobilium regni et ditionis nostrae censeantur.... Et quod ad imagines eius attinet.... tales ab invictissimis imperatoribus Romanorum suis praedecessoribus donatas habet: aquilam videlicet nigram bicipitem utrumque caput aureis diadematibus redimitum cum expansis ad volandum alis in medietate clipei superiore et maiore, in campo aureo, minime ab insigni imperatorum Romanorum differentem, sed illi per omnia similem; in inferiori vero parte scuti sub pedibus aquilae tritium in campo albo per lineam transpositam ab angulo campi ad angulum superiorem gradientem; haec omnia galea ferrea tegit, galeam autem ipsam corona aurea, in cuius summitate satyrus sive homo silvestris stat erectus heritium baculo percutiens etc. Nos autem his, quas supra memoravimus, causis adducti, aquilam illi albam coronatam in rubentis campi spatio cum rostro et pedibus auratis consistentem cum colligatis invicem litteris in medio aquilae, quae regni nostri insigne est, ita addimus, ut clipeo sive scuto in duos partes diviso lineaque per medium transducta in una medietate scuti insigne eius primum, prout supra definitum est, remaneat, aquila vero, qua nos pro insigni nostro utimur, prout supra dictum est, in campo rubenti in altera medietate clipei absque ulla diminutione vel differentia collocetur, galeae vero duae: una super stemma eorum primum praedictum coronata cum satyro, sive homine silvestri, supra extremitatem galeae stante et heritium cedente cum fastigiis sive propaginibus, a galea procedentibus, aurei, nigri et albi coloris, altera vero galea supra insigne nostrum, a nobis illi donatum, aperta coronata, de qua medietas grifonis albi umbilicum tenus pede gladium tenentis promineat, propagines vero sive fastigia rubea et alba a galea praedicta procedant. His autem armis tanquam suis propriis et naturalibus utatur et posteri eius ex eo progenituri in perpetuum eis gaudeant... Quibus litteris propter evidentius testimonium et maiorem efficatiam sigillum nostrum est appensum et manu nostra subscriptis. Datum Warschoviae, die 16 iulii anno Dñi 1571, regni nostri 42.

Sigismundus Augustus Rex spt.

(Metr. reg., vol. 109, fol. 526).

---

261. J. D. Solikowski uprasza Króla o wypłatę należących się mu pieniędzy.

31 sierpnia 1571.

Najjaśniejszy a miłościwy Królu a Panie, panie mój miłościwy.

Ab anno 1564 aż ad annum 1571 ustawicznie służę, nigdziej nie odjeżdżając, jedno na legacye, którychem już kilkanaście odprawił:

1568 17 septembris dałem rękę WKMści około postanowienia jurgieltu i strawnych pieniędzy; ustawicznymi drogami odkładało się ażem do Daniej jechał.

1569 14 iunii JMść ksiądz podkanclerzy koronny w Lublinie, gdym się z Daniej wrócił, powiedział mi, iż mi W. K. Mść raczył dać jurgelt 200 flor., a strawnych pieniędzy także, to jest po cztery floreny na tydzień, których mi dotychmiast nic nie

dawano. A iżem przez ten czas był posyłan kilkakroć i dawano mi wżdy aliquam provisionem, tedy się wytrąca część strawnych moich pieniędzy takim sposobem:

1569 14 iunii usque ad 10 novembris byłem ustawicznie przy dworze w Lublinie i w Knyszynie—facit hebdomadas 22;

1569 a 10 novembris do Rostoku z księdzem Kromerem jadąc i tam sam usque ad 17 februarii 1570 byłem absens in legatione;

1570 a 17 februarii usque ad 27 aprilis byłem przy dworze, aż mię WKMść raczył posłać do książęcia Pruskiego—facit hebdomadas 10;

a 27 aprilis usque ad ultimam maii byłem absens in legatione, jadąc do książęcia Pruskiego i zaś nazad;

ab ultima mai usque ad 4 augusti byłem przy dworze—facit 9 hebdomadas;

a 4 augusti Stetinum missus byłem tam i z drogą usque ad 10 ianuarii anni 71 absens in legatione;

1571 a 10 ianuarii usque ad 6 februarii byłem przy dworze—facit hebdomadas 4.

a 6 februarii usque ad 4 aprilis do kapituły Warmińskiej byłem posłany absens in legatione;

a 4 aprilis aż dotychmiast, to jest ad finem augusti facit hebdomadas 20.

Summa wszyckiego jurgeltu 400 złotych a strawnych 260 złotych, prowizyej mi też Szczecińskiej pro uno mense nie zapłacono 150 fl., co się okaże z kwitów moich. Proszę, racz też to WKMść rozkazać zapłacić, bom więcej winien.

Jan Dimitr Solikowski J. K. M. S. własną ręką.

(Autogr. Izby Skarb., dział IV, vol. 8, fol. 11).

262. Nobilitatio Stanislai Sokołowski.

Warszawa, 10 września 1571.

In nomine Dñi amen... nos Sigismundus Augustus, Dei gratia, rex Poloniae.., planum testatumque facimus hisce litteris nostris a consiliariis quibusdam nostris... multa nobis de singulari fide, virtute, probitate, eruditione non vulgari ven. Stanislai Sokolowski, artium liberalium magistri et in academia nostra Cracoviensi professoris philosophiae et linguae latinae ordinarii, relata atque haec omnia in eo adeo sibi chara probataque esse. Nos itaque laudibus et commendationibus ipsis locum dantes, ipsum Stanislaum Sokolowski, licet sua virtus eundem nobilitavit, praemissorum intuitu ornandum et nobilitandum duximus... cuius quidem nobilitationis nostrae habebit insigne stemma lilium album in campo rubeo cum omnibus illis ornamentis, ita ut hisce litteris opera et industria pictoris effinxit [1]), quo quidem insigni ipse Stanislaus Sokolowski ac eius successores ac posteritas legitima... gaudebit frueturque... Datum Varsaviae, feria 2 post festum Nativitatis B. V. M. proxima anno Dñi 1571, regni vero nostri anno 42.

Sigismundus Augustus Rex spt.

(Metr. reg., vol. 110, fol. 187).

263. J. D. Solikowski odbiera ze skarbu 10 złp. [2])

27 września 1571.

Jan Dymitr Solikowski, sekretarz Króla JMści, wyznawam tym niniejszym moim kwitem, żem wziął z skarbu Króla JMści przez ręce pana Jacynkta Młodziejewskiego,

---

[1]) Niema w księdze rysunku.

[2]) Oryginał w archiwum Izby Skarbowej, dział IV, vol. 8, fol. 100.

pisarza JKMości skarbu, złotych dziesięć polskich w monecie ad rationem litterarum Regiae Maiestatis, na który-m list już przedtym brać począł, a dla lepszej pewności własną ręką swą podpisał ten kwit i pieczęć swą przyłożył. Data 27 września anno 1571.

L. S.

264. A. F. Modrzewski odbiera pensyę za lata 1569—1571.

Żabno, 29 września 1571.

1.

Andreas Fricz de Modrzew, Sacrae Maiestatis Regiae secretarius, fateor hoc chirographo manu mea scripto me a mag. dño Hieronymo Buzinski thesaurio (!), zuppario Cracoviensi, Krzeszoviensi etc. capitaneo, pro quartalibus Crucis et Luciae anno Dñi 1569, item Cinerum, Pentecostes, Crucis et Luciae anni Dñi 1570, necnon Cinerum, et Pentecostes anni 1571 florenos quadringentos pensionis annuae per Sacram Mtam Regiam mihi consignatae accepisse et in effectu levasse. De quibus Suam Mag^{tiam} quieto praesentibus manu mea scriptis et subscriptis ac sigillo meo obsignatis. Datum in Zabno, die sabbati festi s. Michaelis penultima septembris anno Dñi millesimo quingentesimo septuagesimo primo.

L. S. Idem qui supra Andreas Fricz manu attestor.

2.

Andreas Fricz de Modrzew, Sacrae Mtis Regiae secretarius, fateor hoc chirographo manu mea scripto me a mag. dño Hieronymo Buzinski, thesaurario regni, zuppario Cracoviensi, Krzeczoviensique etc. capitaneo, pro quartali Crucis anni praesentis millesimi quingentesimi septuagesimi primi florenos quinquaginta pensionis annuae, per Sacram Maiestatem Regiam mihi consignatae, accepisse et in effectu levasse. De quibus Suam Mag^{tiam} quieto praesentibus manu mea scriptis et subscriptis ac sigillo meo obsignatis. Datum in Zabno, die sabbati sancti Michaelis penultima septembris anno Dñi quo supra 1571.

L. S. Idem qui supra Andreas Fricz manu attestor.

(Autografy arch. Izby Skarbowej, oddz. V, vol. 4, fol. 1081, 1082).

265. W. Goślicki odbiera 300 złp. na drogę do Węgier.

Warszawa, 30 września 1571.

Ja Wawrziniecz Goslyczky, Krolya Jego Msci secretarz, zeznawam them pisanyem moym, zem wziął trzi stha zlothich moneti Polskj na droge do vengierską, gdim od krolya Jego M. bil poslany, od Jego Mscz pana Doctora Fegielvedra, secretarza krolya Jego Msczi. Na czo then qvith renką swą wlassną napisany y podpissany zosthavuję. Warsoviae, ultima septembris MDLXXI.

L. S. Idem qui supra manu propria.

(Autogr. Izby Skarb., dział V, vol. 4, fol. 1083).

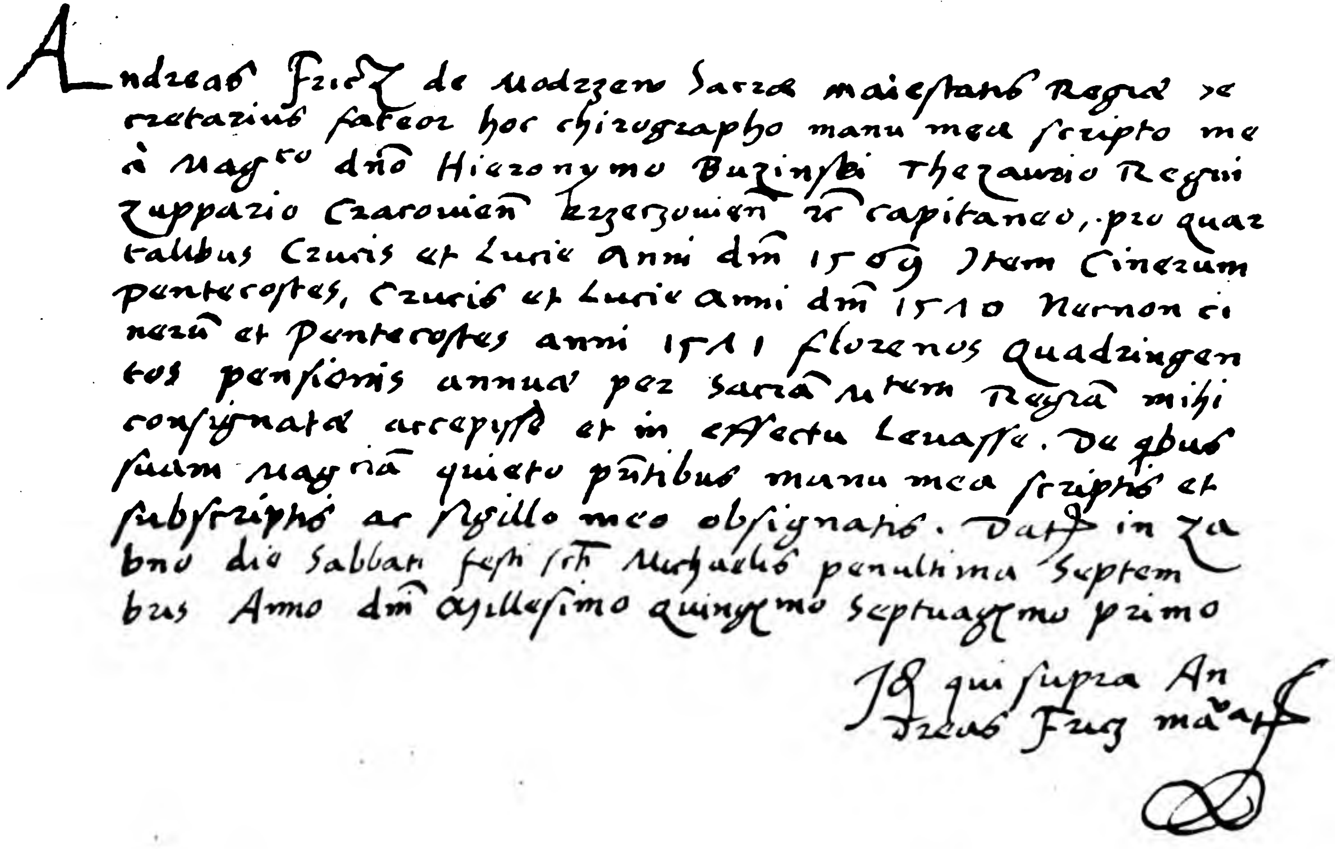

Andreas Fricz de Modrzew Sacrae maiestatis Regiae se
cretarius fateor hoc chirographo manu mea scripto me
a Mag^co dño Hieronymo Buzinski Thezaurario Regni
Zuppario Czarowien. Krzeszowien. etc. capitaneo, pro quar
talibus Crucis et Lucie Anni dñi 1569 Item Cinerum
Pentecostes, Crucis et Lucie anni dñi 1570 Necnon ci
nerũ et Pentecostes anni 1571 florenos Quadringen
tos pensionis annuae per Sacram etc. Regiam mihi
consignatae accepisse et in effectu Leuasse. De quibus
suam magnificentiam quietto praesentibus manu mea scriptis et
subscriptis ac sigillo meo obsignatis. Datum in Za
bno die Sabbati festi sancti Michaelis penultima Septem
bris Anno dñi Millesimo quingentesimo septuagesimo primo

Id qui supra An
dreas Fricz manu propria

266. S. Grabowiecki odbiera 400 złp.

Wieliczka, 14 października 1571.

Sebastian Grabowieczki, jurgieltnik Jego K. Mczi, viznawam thim quittem, zem wziął z zupp Vieliczkich, imienyem Cristini malżonki swej, na list Jego K. Mczi czterzi sta zlothich moneti y lyczbi Polskiei, s ktorei summi przesz mie wziethej Jego Mscz Pana Hieronima Buzenskiego, Podskarbiego Coronnego, Zupnika Cracowskiego, quittuie, na czo pieczecz swą pszilozilem y ręką wlasną podpisalem. Datum in Vieliczka, die 14 octobris anno Dñi 1571.

L. S. Sebastian Grabowieczki propria scripsit manu.

(Autogr. arch. Izby Skarbowej, oddz. V, vol. 4, fol. 1086).

---

267. Deklaracya podatkowa Mikołaja z Krakowa. [1]

Gniezno, 4 listopada 1571.

Nicolaus a Cracovia, philosophiae ac medicinae doctor, canonicus Gnesnensis, recognosco praesentibus contributionem regiam anno proxime praeterito Warschawiae laudatam per subditos villae Opieczycze rev. dñi Stanislai Crassinski, scholastici Gnesnensis, de duobus mansis possessionatis per quinque grossos pecuniae, quia grando semina aestivalia eisdem in toto concussit, prout coloni de ibidem iuraverunt. In cuius rei testimonium sigillum meum praesentibus est subimpressum. Datum Gnesnae, die 4 mensis novembris anno Dñi 1571.

L. S.

---

268. J. D. Solikowski odbiera swoję pensyę.

Dobczyce, 5 grudnia 1571.

Ego Johannes Demetrius Solikowski de Solki, S. R. Mtis secretarius, recognosco me a spect. et magn. dño dño Hieronimo Bużeński de Bużenin, regni Poloniae thesaurario generali, salinarum Cracoviensium zuppario, Bresnicensi, Kresoviensique capitaneo etc., ad rationem octingentorum et decem florenorum stipendii, videlicet et commeatus, a Regia Mte mihi concessi et a tempore servitiorum meorum usque ad annum praesentem 1571 retenti, necnon ad rationem provisionis Stetinensis pro uno mense non solutae per manus nob. Georgii Michalowski, recepisse ducentos florenos numeri et pecuniae in Regno currentis. Quod praesentibus testor, de iisque Mag^tiam^ Ipsius quieto. Ad quorum maiorem fidem et notitiam sigillum meum subimpressi, manuque propria subscripsi. Datum in Dobczyce, 5 die decembris anno 1571.

L. S.

Jo' Demetr: Solikowskj
de Solkj S R M S Secr
manu ppa

(Oryg. arch. Izby Skarb. dział V, vol. 4, fol. 1173).

---

[1] **Księgi Skarb., vol. 3, fol. 3; na pieczątce pierścieniem wyciśnięty herb Łodzia na tarczy, nad tą zaś biret doktorski.**

269. M. Bielski pożycza 400 złp. J. Otwinowskiemu.

Piotrków, 17 grudnia 1571.

Actum in castro Piotrcoviensi, feria 2 post festum s. Luciae Virginis anno Dñi 1571.

Debitum Martino Bielski. Comparens... gen. Johannes Othwinowski, gen. Valeriani Othwinowski filius, in Zakrzew districtus Radomscensis et parrochia Brzezniczensi haeres... recognovit, quia de omnibus bonis suis... tenetur et debitus est dare, solvere... gen. Martino Bielski, in Biała districtus Radomscensis haeredi, et illius successoribus legitimis, fl. 400... liquidi mutuique debiti pro die et festo SS. Trium Regum a proxime venturo in anno integro sub vadio simili...

(Petr. Castr. Oblig. et Debit., vol. 10).

270. Marcin Bielski odbiera 1600 złp. od J. Krzysztoporskiego i J. Ciesielskiego.

Piotrków, 29 grudnia 1571.

Actum in castro Piotrcoviensi, sabbato in crastino festi SS. Innocentium, anno 1571.

Quiettatur castellanus Vielunensis. Comparens... gen. Martinus Bielski, in Biala districtus Radomscensis haeres... recognovit, quia illi mag. Johannes Christoporski de Christoporzicze, castellanus Vielunensis, pro 1300 florenis debiti... solutione sufficienti et omnimoda satisfecit...

Quiettatur Cziesziełski. Coram officio... comparens gen. Martinus Bielski, in Biala districtus Radomscensis haeres... recognovit, quia illi nob. Jacobus Cziesziełski, nob. Felicis Cziesziełski filius, pro 300 flor. debiti... solutione sufficienti et omnimoda satisfecit...

(Petric. Castren. Inscript., vol. 19, fol. 296, 297).

271. Stanislai Marennii in discessu rev. Pilsnensi. [1]

Non mea me voluntas, reverende domine, sed tristissimus optimi et humanissimi viri, patris mei, obitus et meorum amicorum, qui ex hac iniucunda et gravi peste tanquam ex naufragio emerserunt, in charissimam patriam [2]) proficisci coëgit. Neque enim mihi unquam deesse possit, quid agam, quid mediter et quibus in occupationibus omnis mea si quae est industria in hoc ornatissimo ad discendum et docendum musarum theatro versari possit. E cuius dulcissimo conspectu non divelli me prorsus, sed fatis iniquissimis, quae patrem sustulerunt meum, crucior et doleo. In ipsoque discessu meo committendum non putavi, quin te, amplissimum virum, meique cumprimis perstudiosum et amantem, officiosissime cum iucunda quadam mei ipsus commendatione salutarem, omnibusque precibus hoc concedi mihi benevolentissime postulaturus, ut quem mihi non mea merita, non ullum etiam obsequiorum meorum genus ad amicitiam notitiamque tuam aditum patefecerunt praesentem, sed summa quaedam humanitas tua, eandem absens in commendantione rev^do^ dño doctori Urzendovio aliisque et postea hic reversus ut experiar, valde peto et oro. Ego vero istiusmodi beneficii memoriam sempiterna cum gratiarum actione colam et meis studiis, obsequiis, officiisque omnibus cumulatissime olim sarciam. Dixi (fol. 195).

---

[1] Liber diligentiarum dostarczy zapewnie wielu szczegółów odnoszących się do Marenniusza; tymczasem z rękopisu biblioteki hr. Krasińskich (Mss. № 312) podaję dwa przemówienia jego i z listów do rozmaitych osób najciekawsze wyjątki; przemówienia i listy pochodzą z lat 1569—1572; bliższe ich daty wobec braku danych trudno określić.

[2] Marenniusz pochodził z Przemyśla.

272. Stanislai Marennii salutatio domini Martini Urzendovii.

Gratulor tibi et vere gratulor, rev^{de} dñe, quem in his tectis secundissima fortuna et valetudine uti post tot clarissimorum in hoc municipio virorum tristem et moestitiae plenum obitum vultu et fronte alacri conspicio. Faxit clementissimus ille angelorum et hominum omnium rex et custos, cuius tu legatione dulcissima in his regionibus diligentissime fungeris, ut absque omni acerba fatorum iniquissimorum contagione et macula diu florentissimus utare. Hoc enim non minus praesentem me, quam ex iucundissimo conspectu tuo divulsum, votis optare maximis est maxime consentaneum. Quem ego post tristissimum charissimi patris mei obitum aeque consilio atque auxilio alterum parentem et illi, qui iam hinc tanquam ex hospitio non propria domo evolavit, benevolentia et humanitate parem me habiturum confido, quod ardens et singulare desiderium, ut rebus ipsis confirmari tuisque in me officiis confirmatissimum esse possit, maiorem in modum postulo et quaeso, easque litteras clarissimi et doctissimi viri dñi Martini Pilsnensis, qui te amplissimum virum iure antiquae et fidelis amicitiae salutat, affero. Dixi (fol. 196).

273. Z listów Stanisława Marenniusza.

(Dane do charakterystyki stosunków uniwersyteckich w Krakowie w latach 1569—1572).

Ad N. N.... Quo etiam tempore a capitulo Posnaniensi fio certior, ut si praefectus collegii esse velim, 80 flor. annui stipendii certo essem habiturus, quam ego provintiam dissuadente negotium amplissimo viro Johanne Leopoliensi [1] et Grzepscio [2] mei studioso neglexi. Porro ad 3 Nonas Decembris cooptatus in amplissimum minorum professorum collegium, acerbiores nactus censores, flor. 10 numerare sum iussus, cum pridie ad 4 flor. in convivium dedissem. Habes igitur depictas vitae meae rationes. Reliquum est, ut te moneam horterque, ne prorsus immemor esse promissi muneris videare. Non enim id te gratis facturum sperare potes. De rebus fortunisque Herbesti nostri propediem ad te scribam, ubi rem plenissime cognovero. Vale (fol. 298).

Ad N. N.... Tu me quaeso absentem ama et Academiam, quae nunc vincentibus in iudicio adversariis infirmior est, eo quo nosti beneficentiae et amoris genere ornare: tuisque omnibus crebritate laudis commendantiones commendare non desiste. Divino certe et immortali eam beneficio affeceris, quod illius sanctimonia et facultas tanta est, ut dignitate cum usu rerum coniuncta cum omnibus, quotquot sunt, in republica germanitatibus certare possit, omnibus afflictione et indigentia sit afflictior vel inferior. At profecto honorarium cumprimis fuit, ut qui ceteris rebuspublicis viros eruditione insignes, in divinae humanaeque philosophiae institutis non mediocriter versatos, linguarum, omnisque liberalis otii et humanitatis bene peritos missura fuisse. Ne in tantas redacta angustias ipsa se erigere non posset. Da igitur operam, quam poteris maximam, ne te aliena auferant consilia eorum, quos non ignoras, hominum. Aut si quando te oppugnatum falsis rationibus venerint, fac instructus multiplici consilio ea, quae afferuntur, diluas omnia. Qua de re tanto ego tibi brevius scribo, quanto tu apertius videas, quod expediat toti reipublicae et ecclesiae Dei Academiam et scholas ornari. Vale (fol. 303).

---

[1] Jan Weiss od r. 1568 wykładał w Collegium minus.

[2] Stanisław, profesor akademii, umarł w r. 1570.

Ad A. W. B. V. Si quando tibi et rerum tuarum amoenissimo statui, B. charissime, gratulandi iusta et optata obtulerat se occasio, praesenti hoc temporis spatio tanta certe est, quanta fieri potest maxima... Nunc iam non tantummodo rei litterariae Leopoli praeesse te fortuna voluit: sed in honestissimo loco, in pulcherrimo rerum fastigio, collocare non dubitavit. Quid enim honestius ac utilius fieri posse arbitraris? aut quod genus vitae aptius esse intelligis? quam te magistrum, mihi coniunctissimum, canonicum creatum, in collegium gravissimorum virorum susceptum, in numerum doctissimorum hominum avidissime ascriptum?... Quoniam vero iam hoc adepto canonicatu propediem te depositurum scholasticam provinciam opinor: tui officii et curae rogo sit: omnem diligentissime movere lapidem me tuum successorem pronuntiari. Esset enim onerosum et a tua dignitate alienum utrique muneri velle respondere; talem autem, ut spero, successorem haberes, qualem te habere nunquam poeniteret. Familiaritas item nostra, studia, praeceptor, qui te nunc etiam salutat, locus et alia multa ad id curandum te sedulo hortantur: in ea enim bene morata et doctis viris referta civitate (de qua omnes boni omnia bona dicere non cessant) cuperem nomen etiam meum cognitum fieri. Quare si me, amicum tuum, diligis, eundem viris, quibus opus est, et in quibus rei cardo consistit, magno cum studio, ut voti compotes reddamur, commendes, plurimum rogo. Sed longiorem esse fides tua, amor mutuus prohibent. De reliquo illa veteri benevolentia me prosequere. Vale. Anno 1572 (fol. 311—312).

Ad N. N. S. P. Studium in excollendo filii tui ingenio non possum non vehementer laudare... Amore autem doctrinarum si ita, ut par est, iam te incensum esse cognoscis, impensarum molestia ad alendum filii tui ingenium gravabere nunquam. Viro litterarum cupidissimo sumptus 24 talerorum (plus minusve) totius anni curriculo leviculum quiddam est et quod cum summa voluntatis testificatione praestari debet alacri vultu. Quod si tuo arbitratu et praescripto octenis eum (at hoc perexiguum est) grossis in singulas septimanas vivere coëgeris, tecum ego non pugnabo: sumptus erit 12 taleri detractis etiam aliquod grossis. At fac cogites in contuberniis studiosorum Cracoviensium vivi perparce et duriter, neque e tanta multitudine, nisi paucos tenuioris fortunae ista parsimonia contentos esse posse. Tu fac augeas filio stipendium et denis eum grossis, si pluribus non possis, contentum esse iube: reliqua ad redimendum primum ingressum (qui trium fere est in utroque contubernio florenorum), calceos, libros, praeceptoremque convertat. Ego, si recte possem, tam libenter, quam quod libentissime in eo tibi gratificer, ut tuus mecum habitet filius. Id quoniam nullo modo praestari a me hoc tempore potuerit, auctor essem, ut in numero studiosorum aut Hierosolymitani aut Pauperum contubernii domicilium habeat... Cracoviae ex collegio Minorum. Filium tuum optimae spei adolescentem meis verbis saluta (fol. 313).

Jacobo Vargocio. S. P. Nemo est adhuc in tanta eorum, qui hic sunt, multitudine visus, qui non me de impudentia et ingratitudine percepti a Collegio beneficii accuset gravissime, nihilque ineptius ista profectione mea, temere magis et audaciter, quam prudenti consilio suscepta, videri aut cogitari posse iudicant, nullumque fere post meam a Reverendissimo reversionem praetermittunt diem, quo non me conveniant, mecumque iure suo expostulent. Nulli eorum, qui in collegarum numerum sunt cooptati, tantam gratiam tam repente, tamque praeter opinionem esse declaratam, quam mihi aperte praedicant. Nam non solum in minoribus ordinibus potestatem bursae regendae mihi datam, sed etiam nondum triennio post lauream secundam completo in Collegium Maius me vocatum. Et quod in optatis fuit neutro loco repulsam tristem me passum fuisse. Idque eo nomine et consilio, ut ne ullam rem tam sanctam esse putem, quam sim cum docendi munere hic publice comparaturus. Sunt etiam aliae voces istorum graviores, quibus me aspere et acerbe insectentur, si ad mutationem consilii meus non accedat consensus. Quibus ego etiamsi, quid respondeam, habeo quotidie, tamen alterutrum eventurum esse iudico: aut me nonnisi altero proximi verni temporis mense profecturum, aut ne profecturum quidem. Non video enim, cur decere putem summa hiberni temporis iniuria, frigore maximo, glacie molesta, die brevissimo, per saxa, per montes, per urbes (quarum linguam, mores, ingenia cognita non habeam) sit faciendum mihi iter. Utinamque, mi Lybussa, illi tuo sapientissimo consilio aliquid saltem reliquissem loci, quo me profectionis cupidum dehortari non dubitasti, minus equidem nunc molestiarum, odii et invidiae essem habiturus... Doctorum quinque inauguratio (quos nosti omnes) etiam Borszinski superiori septima fuit cum apparatissimo convivio, cui praeter ceteros illustris Cracoviensis castellanus interfuit. Conscinde, quaeso, eas litteras, ne incidant in alienas manus. Vale (fol. 321—323).

Jacobo Vargocio et ***Ewstachio Libusa.*** S. P. Non mediocriter animum meum, molestissima perturbatione et doloribus fractum, perculit nondum eas vobis redditas esse litteras, quas egregio dño Ostrowski filio Ingolstadio redeunti dederam... Quanquam binas posteaquam illae sint datae mihi oportere existimavi, ne, quo sit Collegium possit ignorari animo: quam iniquissimis odiis et vindicta eripiendae collegiaturae me dignissimum vociferantur, nisi munus mihi delegatum publice et privatim docendi omni mea contentione, studio et labore ac diligentia praesens obeam. Ex iis etiam, quas ad vos mei cupidissimos misi, aperte omnes intellecturos arbitror, quam ex dignitate loci, officii, professionisque meae fuerit, ab altiori, quanquam minime locupleti honestissimo certe gradu ad sordidum obiectissimumque (ea enim totius Collegii oratio est) munus in Germaniam toto biennio vivendi me dimittam. Plura non scribo, namque his tam paucissimis verbis omnia, quae ad honeste beateque vivendum pertinent, includi potuerint... Heri municipes et amici mei Posnanienses ex patria reversi me officii causa convenere, oppidumque totum regium Valcz et arcem ligneam a Germanorum exercitu eversam, soloque aequatam narrant, praefectumque arcis a mag. dño Andrea de Górka istuc relictum (qui se diu et fortiter defendit cum paucis) captivum abductum... Rev. dñum Szydzinski [1], suffraganeum Posnaniensem, nostri ordinis hominem, perstrenue cum haereticis illius loci et quidem non infeliciter congressum etiam antea, nunc exatius cognovi. Dominumque Czarnkowski [2] cum coniuge (fratrem illius Posnaniensis generalis [3] affirmant) sua gravi oratione ad fidem catholicam reduxit, ac eiusdem illustris familiae foeminam male a demonio agitatam liberavit. Catholici item in Galliis ter hugonotos (haereticos sua lingua Galli sic vocant) post mensem Augustum vincunt. Iamque post tot exantlatos toto decennio fere aut eo plus, ut coniicio, labores, respiraturos esse iudicant. Quae spes ne eos fallat, assidue vocis et precibus efflagitandum esse. Exstat ea de re ex italico translatus quidam in nostrum idioma libellus, quem vobis mitto, nam quem alium mitterem, hoc tempore habeo nullum. Ignoratum enim fuit, utrum in iuris civilis scientia, quod certe cuperem, an libros Officiorum Ciceronis Lybussa emi sibi postulet. Si compertum habere coepero, faciam, ut exspectationi suae satis me fecisse intelligat. Valete plurimum, amici optimi et charissimi (fol. 324—325).

---

[1] Stanisław Szedziński.

[2] Stanisław.

[3] Wojciech Czarnkowski, generalny starosta wielkopolski.

Jacobo Vargocio. S. P. Magna quaedam est omnium exspectatio fore brevi, ut ex Galliis hic advehantur libri, quibus allatis horas de aeterna sapientia ego diligenter quaeri iubebo, ut cum hoc libro, quem misisti compingantur. Sin minus inveniri potuerint, facies, ut sciam, quid facto sit opus, quanquam dubitari non potest te mandaturum, ut altero etiam non adiecto compingatur. Vale (fol. 325).

....Codicem Justinianum 40 fere grossis non conglutinatum emi posse arbitror, antiquioris tamen pressurae. Nostri autem bibliopolae sint aliquid ex Flandria librorum allaturi eiusdem generis plane dubito. Vale. 1570 (fol. 328).

...Ego postridie nundinarum vestrarum tuas accepi litteras, quas te misisse 2 iunii ascripsisti. Quae si prius redditae fuissent, cum Nicolao bibliopola aliquid de codice Justiniano constitutum esset. Nunc nihil (praeter omnia in folio opera Justiniani taleris 18) seperatim venduntur; sunt etiam in 8° taleris 5 cum medio, cum scholiis, utrunque volumen nondum compactum... Vale, anno 1570, XXX iunii (fol. 330).

...Equidem biduo, quam tuae mihi redderentur litterae, de dño S. Peregrino (cuius viri obitu perturbatissimum te esse scribis) honestissimam me praesente a quodam habitam fuisse mentionem, quod rogatus de advocandis ex Italia iesuitis sententiam: accersiri eos negavit oportere, ex populo externo, quorum in summa paupertate domi esset maxima copia. Dignam mihi crede (si ea modo fuit) senatore homine sententiam. Quam si vos communibus vestris calculis approbastis ex dignitate vestra ecclesiaeque vestrae id facturos esse existimate. Sin iniuste pronuntiasse illum credistis, tam scholae, quam templi vestri deploratissimum cito statum fore. Imitemini Leopolienses, quaeso et rogo, qui istud in sua civitate fieri prohibuerunt. Imitemini alios, quibus iam dolet hoc unquam aut factum, aut cogitatum fuisse. Quod si decreto vestro iam civitate donati sunt, saltem persuasissimum esse, te patrono et defensore, toti multitudini cupio et opto, ne existiment aliquos secum sive latinos, sive graecos aut etiam alios lectu dignissimos scriptores, quos homines nostri aut ignorent, aut non eadem secum allaturos dexteritate interpretaturi essent, quantumvis nec Italiam viderint, nec ornati monastico habitu ad vos prodierint. Optime cum illa republica actum erit, Jacobe mi charissime, in qua domesticorum hominum potius, quam externorum prima et praecipua habetur ratio, praesertim si eodem ingenio, dignitate, linguarum scientia, aliisque donis clari essent: si cuiquam placeat iste a Christi domini appellatione vocatus ordo, in suo illum oppido aut villa foveat. Vos antiquum reipublicae scholae templique statum defendite. Revisores isti, ut tu vocas, etiam Academiae statum, per sese miserum et abiectum, miseriorem multis partibus facturi esse dicuntur, nisi regis senatusque benevolentia intercesserit... De istis autem iesuitis mihi aliquid scribe. Vale, 1571 (fol. 338).

Omni asseveratione affirmo brevi fore, ut istos introducendi in civitatem vestram iesuitas acerrimos propugnatores tam facti, quam consilii sui vehementer poeniteat. Nondum enim mihi perspicerę quasi ex altissima quapiam specula videntur ea mnia, quae hic sacer ordo allaturus esse dicitur. Gentis nostrae hunc inveteratum sse morbum experimur, ut maximo novarum externarumque rerum amore et siti fla- raret, oblita interdum domestici bona. Nec malum hoc infaustum eripi sibi vult rius, quam potiatur. Ut primum vero compertum sit nihil in eo esse vel dulcedinis ximae, vel honoris summi, vel quod iam a domesticis hominibus vulgatum non esset, abdicando serius cum poenitentia deliberatio suscipitur. Si tamen de iure vestro civili nihil vos cuiquam concedi decere existimaveritis: consilium tam praeclara de re susceptum prospere vix cessurum. Sed timeo Danaos et dona ferentes. Quibus tanquam illecebris blandissimarum voluptatum oppugnatos iri animos vestros iudico. Quod si in sententia perstiteritis, quieturos etiam esse illos opinio est. Quid vero spei in posterum sit relictum, facies, ut mature certior fiam... Vale. Datum Cracoviae, ad lucernam. 1571 (fol. 339).

...Accedebat etiam diuturnum matris potiundi nummis desiderium, cui frustra a me persuadetur tantam esse Collegii nostri paupertatem, ut credat 24 taleros, quos hinc ego tantum cum aliis 7 annui census percipio, nobismet alendis neutiquam sufficere. Ceteraque, si quae sunt (ut perquam exigua esse nemo ignorat) in casu et fortuna posita sunt... (fol. 341).

S. P. Alios quidem homines, Jacobe Vargoci, metus pestis vertere solum coëgerat, non Academiae magistratum, qui et discedere publicos professores vetuit et poenam discessuris est minitatus non vulgarem, tum etiam iis, qui in legendo negligentes et in disputando elingues essent. Qui autem extra Collegium erant philisophiae et linguarum artiumque doctores, ii summam potestatem abeundi, quocunque voluissent, oblatam sibi facilem iudicabant. Non etenim isti decreto subiecti fuerant. Studiosi etiam litterarum, quantumvis pauci, tamen in omnibus fere contuberniis habitandum sibi statuerunt, quorum nonnulli sunt mense praesenti primam in liberalibus disciplinis lauream consecuti, alii mense sequenti etiam secundam tituli philosophici dignitatem consequentur. Quae res etiam me proficiscendi cupidissimum in urbe, urbanisque delitiis retinuit... Hosque (libros Demosthenis) tu si ex me filio tuo voles emere taleris duobus, bene est; sin minus—me alium emptorem habiturum. Hae sunt enim opes meae, ut iam libri sint vendendi... Scire autem debes nulla septimana in tota urbe plures quam 130 adhuc mortuos: interdum etiam pauciores; nunc diminuitur numerus non mediocriter... Vale. Anno 1571 30 decembris (fol. 347).

...Hoc mense quatuor iurisperitorum et magistrorum 9 promotio est futura. Convivium tamen, more maiorum, non est futurum in Collegio propter caritatem annonae. Pestis iam nulla exstant vestigia, atque ne exstarent orandum est. Rev^{mum} Praemisliensem a rev^{mo} Gnesnensi successorem esse designatum, concedente id rege, rumoribus incertis allatum huc est. Quod si tu quicquam ea de re certi audisti, facies, ut sciam. Tertio vale. 1572 (fol. 354).

Bartholomaeo Vargocio. Rev^{mus} item Cuiaviensis doctissimo viro Socolovio canonicatum Vladislaviensem et stipendii annui 200 florenos certo dedisse et se in posterum daturum (concessa etiam in Italiam proficiscendi potestate) promisisse idem Socolovius proxime suis scripsit. Hac tamen conditione et lege, ut secum esset. Vale. 1572 (fol. 356).

Jacobo Vargocio. Jesuitas introducendi auctores ita animatos fuisse cuperem, ut monasteria patrum suorum locupletiora facere conarentur. Non ad condenda ex ipsis fundamentis nova animum adiecissent, scholasque domesticas ornare et augere stipendiis conarentur, non accerserent externas. Eundem hic Ciceronem, graecos, hebraeosque scriptores et haberi, et legi, et doceri etiam certum est, qui ab illis docentur. Hoc tamen interest illos maximo cum quaestu et admiratione docere nos omnes contrarium experiri. Temporum fortassis et hominum vitio. Taleros accepi quatuor, quod omnino ne admonuissem quidem, nisi tu ascripsisses. Iamque a praesenti die volumina Demosthenis Mathiae tui et mei simul erunt. Olivum, pisces et quae promittis alia gratissima, si mittentur, fore existima... Vale, anno 1572 (fol. 358).

...In contubernio autem philosophico, quod speres, intercessione praefectorum civitatis vestrae locum filio tuo aut Valentino dari posse, ego non possum adduci, ut hoc credam. Certo scio, nunc plus minus decem esse studiosos, cum litteris capituli Plocensis (ad quod proprie gubernatio illius contubernii pertinet) in urbem venisse, illorum tamen nullum adhuc in illam societatem cooptatum esse, quod nullus vacaret locus. Sed vates nec esse, nec haberi volo... Magister Bartholomaeus te salutat. Is heri Leopoliensis scholae gubernacula certorum hominum commendatione suscepit, quos tu nosse putes. Cras ex urbe una cum civibus illius loci egreditur. Ego Deum quaeso, ut haec illi administratio prospere et feliciter cedat. Vale et tuos omnes eosdemque meos saluta. Anno 1572 (fol. 359).

...Clarissimus vir Johannes Leopoliensis etc., praeceptor et collega meus, sabbatho magno [1]) obiit. Anno 1572 (fol. 361).

274. Distributa anni 1571—1572.

Johanni Demetrio Solikowski, secretario Sac. Reg. Mtis., ad rationem pensionis et salariorum suorum, in thesauro Sacr. Mtis Reg. retentorum, iuxta cedulam dñi Zalieski et litteras Sac. Mtis Reg. dati fl. 270.

Nicolao Scharfenberger, impressori Cracoviensi, reliquum retentorum eius, pro impressione litterarum constitutionum et universalium contributionum iuxta eiusdem cedulam et computum factum dati fl. 20.

(Arch. Izby Skarb., dział I, vol. 61, fol. 220, 237).

275. M. Bielski odbiera 100 złp.

Piotrków, 22 kwietnia 1572.

Actum in castro Piotrcoviensi, feria 3 post dominicam Misericordia anno Dñi 1572. *Quietatur Gomolinski.* Comparens... nob. Martinus Byelsky, in Byala districtus Radomscensis suae sortis haeres... recognovit, quia illi gen. Nicolaus Gomolinski, in Pozdzenicze haeres, 100 fl. eidem per olim nob. Andream Sromoczki de summa mille flor. debiti inscripti... superioribus actis praesentibus donatos et inscriptos persolvit...

(Petric. Castr. Inscript., vol. 19, fol. 514).

276. Probatur nobilitas doctoris Stanislai Zawaczki Pici. [2])

Warszawa, 24 kwietnia 1572.

In nomine Dñi amen. Ad perpetuam rei memoriam confirmandam. Aequum profecto et maiestate nostra regia consentaneum liberalitatis et munificentiae munus et dignum opus esse iudicamus, quo non tantum hos, qui rem pro patria in bello egregie ac strenue gesserunt, meritis honoribus cohonestemus, pro eorumque virtute iustum praemium honoris persolvamus, sed illos quoque, qui tempore pacis rempublicam laboribus publicis, cum honestis, tum regno nostro utilibus iuverint, ingenio, doctrina, honestate vitae et singularibus virtutibus excelluerint, nobilitate condecorandos, et si illi nobiles sint geniti, in altiorem statum, quantum fert humanae vitae conditio, nostro iudicio et auctoritate regia evehendos, extollendos iure optimo iudicamus, cum magis laboriosum, multo etiam praestantius, ingenio, consilio, optimarum artium peritia excellere, quam armis (quae sine consilio infeliciter geruntur) cognoscimus, reque ipsa experimur. Cum autem a nobis, multis pro republica susceptis in gymnasio nostro laboribus, pro suo virtutis iure testimonium et auctoramentum antiquae nobilitatis suae ex certis causis nobilis et excellens vir Stanislaus Zawaczki, cognomento Picus, phisicus, doctor medicus, procancellarius universitatis nostrae Cracoviensis, postularet, iusta petenti ut denegare noluimus, ita iuste non potuimus, cum eum certo sciebamus, prout scimus, nobilibus parentibus, nobili Nicolao Zawaczki, patre ex districtu Plocensi, terrae Masoviae, villa Zawadi, ortum ducente, Catherina Drabowna ex Scirzicze, nobili femina, honeste natum esse, quod ex testimoniis consanguineorum eius, nobilium sex, ex avorum paterna et materna progenie ortorum, apud Mtem Nostram Regiam pro lege et consuetudine iuris, iuramento, ob certas tum causas depositis et adductis, manifestissime constitit, tum propter doctrinam excellentem et virtutem illum vere nobilem esse et haberi ab omnibus, hisque ornamentis, in quibus vera nobilitatis dignitas posita est, virtute, doctrina, consilio in agendis et tractandis rebus, dexteritate ita clarescere, ut illi ad dignitatem eius et nobilitatem illustrandam vix aliquid ornamenti addi possit nostris publicis litteris. Attamen illo exstare cupiente apud posteros nostrum amplissimum regium de sua tum virtute, tum et doctrina ac in iuvanda republica studio testimonium, eumque consiliariis nostris de meliore nota diligenter commendantibus et optima quaeque de eius dignitate testificantibus. Nos ergo eius ingenii ac virtutis singulares dotes, quibus ornatus est, munificentiae nostrae munere et testimonio iusto prosequi volentes, ut ille testimonium suarum virtutum et laborum, pro republica susceptorum, praemium iustum et dignum reportaret maxime eiusmodi testimonium dignitatis, nobilitatisque eius auctoramentum dandum esse putamus, quod in honestarum artium studiis, quae regno nostro maximo sunt ornamento, diu cum laude versetur et annis viginti docendi munus publicum laboriosum in academia nostra Cracoviensi celeberrima, neglecta cura rei familiaris, valetudinis maximo dispendio, maximo cum fructu regni nostri subditorum obiverit et in omnibus gradibus absolverit, ut ex consiliariorum nostrorum tam spiritualium, quam saecularium testimoniis amplissimis didicimus. Quam ob rem nos Sigismundus Augustus, Dei gratia, rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Pomeraniae, Samogitiae, Livoniaeque, necnon terrarum Cracoviensis, Sandomiriensis, Siradiae, Cuiaviae, Culmensis, Elbingensisque etc. dominus et haeres, divos imperatores christianos Constantinum, Honorium, Justinianum et ceteros imitantes, qui lectores publicos in palatio gymnasiorum publice docentes, ut in eorum legibus sanctissimis legimus, si vitam laudabilem probis moribus demonstraverint, si docendi peritia, copia dicendi, facundia, subtilitate interpretandi excelluerint, amplissimoque coetu doctorum quovis honore digni fuerint iudicati, annos quoque viginti iugi et sedulo labore docuerint, non equestri solum honore, sed his etiam dignitatibus, quae ex vicaria dignitate a iurisperitis dicuntur, dignos esse censuerunt, legibusque optimis perpetuo tenendum sanciverunt. Cum vero his omnibus virtutibus Stanislaus Zawaczki ornatus sit, easque omnes leges, quae ab imperatoribus in optimarum artium professoribus requirebantur, omnibus numeris absolverit, ut in eo nihil desiderari potuerit, quod vel ad mores honestissimos, vel ad doctrinam pertineret, et quovis honore dignus propter indefessos publicos reipublicae causa susceptos labores, coetu doctorum sit iudicatus: idcirco clarissimae eius virtutis et publici laboris viginti annis suscepti pro republica rationem habentes, illiusque operam maximo cum fructu nostrorum subditorum susceptam nobis gratam esse declarantes, utque illius virtutis apud posteros perpetua exstaret memoria, nos sponte motuque proprio, ex certa scientia nostra, animo deliberato ac lubenti, approbante principum, baronum, comitum, aliorumque procerum et senatorum omnium spiritualium et saecularium regni nostri hanc nostram in eiusdem Stanislai Zawaczki avita nobilitate augenda ac amplificanda voluntatem et de eodem nostrum iudicium, Mtis Regiae auctoritate ac consensu omnium consiliariorum eiusdem Stanislai Zawaczki nobilitatem ex antiqua familia procedere testamur ac decernimus, ipsumque, quod nobilitatem parentum suorum illustriorem reddiderit, vere generosum iudicamus, eiusque posteros utriusque sexus, ex eo legitime natos et nascituros, omnes et singulos, praesentes, futuros et descendentes, ex avis nobilibus antiquitus ortum ducentes, quod testimoniis coram nobis amplissimis est demonstratum, declaramus et harum nostrarum publicarum testimonio litterarum denuntiamus et testificamur, nobilitatis nomine et fascibus equestris ordinis, gradu, ordine, titulis, libertate perpetua, iuxta leges regni nostri, utifrui et illis gaudere debere una cum omnibus suis posteris perpetuo pro suo antiquo nobilitatis iure volumus et statuimus, ipsum et omnes illius haeredes nostri regni veros esse nobiles ex antiqua origine constituimus, et tales, qui ex quatuor paternis avis et maternis nobilibus progeniti sunt, eumque et suos omnes haeredes a singulis et universis cuiuscunque status, eminentiae, gradus, dignitatis, ordinis hominibus nobiles esse reputari et perpetuo haberi volumus, prout nos eum cum suis omnibus habemus et scimus, non equidem nobilitatem de novo eidem Stanislao Zawaczki ac eius posteris hoc diplomate nostro publico tribuendo, quam hanc a parentibus nobilibus acceptam, ab iisdem non neglectam vel relictam, sed urbis nostrae Cracoviensis regiae commoratione veluti adumbratam, per illum vero virtutibus propiis augustiorem redditam (cum primi ordinis comitivam et vicariam dignitatem inter optimos et doctos viros laboribus publicis diuturnis meruerit et nobilitatem parentum suorum virtute et doctrina auxerit) amplificando et illustriorem reddendo, magisque claram hoc diplomate nostro publico assensu consiliariorum omnium regni efficiendo, ideo decernimus perpetuis temporibus observandum et firmiter tenendum, statuimus hoc decreto nostro, ex certa voluntate nostra ac imperio, assensu omnium senatorum regni, conscripto inposterum perpetuis temporibus, ut ex parentibus suis vere nobilibus est ortus, sic quoque pro eodem nobili habeatur cum suis omnibus posteris, ubicunque locorum et terrarum, sive in regno nostro, sive in quibuslibet imperiis et regnis, tam in iudiciis, quam extra iudicia, in rebus spiritualibus, ecclesiasticis, temporalibus, prophanis, publicis, denique in quibuscunque rebus, quorum mentio diserte in praesentibus litteris nostris fieri deberet, necnon in omnibus et singulis honestis actionibus, gratiis, honoribus, dignitatibus, officiis, iuribus, libertatibus, privilegiis, immunitatibus, insignibus, indultis, quibus nostri regni nobiles, a quatuor avis paternis et maternis progeniti, fruuntur et gaudent ac quocumque modo utuntur, ad eaque omnia vel ex consuetudine, vel ex iure admittuntur et recipiuntur, pro suo iure antiquae nobilitatis fruatur et utatur cum suis omnibus et singulis haeredibus perpetuo volumus et decernimus, neque autem istis tantum regni nostri nobilium libertatibus utifrui hunc Stanislaum Zawaczki cum eius posteris omnibus, in statutis et privilegiis regni praescriptis et sancitis, volumus, sed etiam illis omnibus, quae legibus christianorum imperatorum de doctoribus, publico munere docendi cum dignitate functis et primi ordinis comitivam consecutis, qualem Stanislaum Zawaczki esse agnovimus et certo scimus, eorum coniungibus, liberis, re tota domestica, quocunque in loco habita, praescriptae et sancte institutae sunt, utifrui omnimodo ut promittimus, ita volumus, perpetuo teneri et observari, iisque omnibus libertatibus, exemptionibus, indultis, in hoc nostro regno Poloniae ubilibet commorando nostra regia potestate et auctoritate damus illi et eius posteris omnibus praesentibus utriusque sexus in posterum fruendi, utendi inviolabilem perpetuis temporibus potestatem, denique dantes eidem Stanislao et eius posteris omnibus et singulis utendi et fruendi his universis nobilium libertatibus, immunitatibus a quibuslibet personis, exemptionibus, exactionibus quibuscunque, nullis poenitus exceptis vel excipiendis, etiam in urbibus nostris dari solitis et muneribus regni nostri omnimodam facultatem et perpetuam libertatem sive in civitate quacunque, vel quovis in loco eundem Stanislaum Zawaczki cum coniuge omnes etiam seu singulos eius posteros, praesentes et futuros, habitare contigerit. Porro ut hic nobilitatis status, quem a maioribus suis acceptum idem Stanislaus Zawaczki non solum retinuit, sed virtute propria magis adauxit, claresceret, nostri quoque iudicii de illius virtute et doctrina integerrimi apud posteros perennis exstaret memoria, iustum esse iudicamus propter eius publica merita et vere herculeos ingenii susceptos labores (quibus excellere ut optimum, ita difficillimum est), ut ad insignia maiorum illius novo auctoramento nobilitatem eius avitam novis armis propria virtute eius partis illustraremus. Addidimus atque concessimus, prout damus, concedimus, ex mera nostra regia liberalitate et gratia, qua omnes viros bonos prosequimur, armis maiorum illius, ex antiquo iure illi spectantibus et consuetis, nostro idiomate dictis Rogalie, Gozdzie, Sulima, Bonicza, eidem Stanislao Zawaczki, liberisque eius praesentibus, futuris, ascendentibus et descendentibus utriusque sexus, nova arma virtute eius propria parta, non ad obscurandam parentum eius nobilitatem, sed cum his suam coniungendam, ut sic et parentum armis et suis quoque illustris fieret, propriam et maiorum suorum nobilitatem indissolubili vinculo coniungendo, ut hinc etiam appareat non maiorum suorum nobilitate equestris ordinis dignitate, sed propria virtute (quae illius maxima laus est) esse consecutum, vix sua esse putans, quae non fecerit ipse. Quia vero in via virtutis currendo, nullis laboribus parcendo, auctoramentum nobilitatis suae est consecutus, ideo illi et suis omnibus et singulis haeredibus utriusque sexus, ex eo legitime natis et nascituris, concessimus, quemadmodum damus et concedimus, ad utendum et fruendum perpetuo nova arma Herculea dicta, videlicet clipeum rubeum, in quo sit depictus Hercules, fauces leonis disrumpens, coronatum habens caput, galeam vero habebit supra scutum cancellato ore tormentalem dictam, quae insigne est nobilitatis egregiae, in cuius summitate et vertice sit corona aurea, ex qua Hercules medius promineat, dextra manu exorta coronam gestans, sinistra vero olivam obvolutam scheda iis verbis inscripta: „virtuti honos“, per humerum albam et coelestini coloris fasciam gestans, ex lateribus galeae cornua promineant aurea (quae sunt propria arma parentis illius Rogalie ex antiquo dicta), alterum bubalinum, alterum cervinum; tegumenta et fasciae rubei et caerulei coloris esse debent, quibus scutum et galeam redimita esse volumus, quemadmodum haec omnia pictoris ingenio et docta manu in medio harum litterarum depicta cernuntur *). Quae arma et insignia de novo ad arma parentum eius adiunximus, illisque et posteris eius omnibus concessimus, ex nostra liberalitate regia sponte largimur, ut et avitam nobilitatem maiorum illius, et propria virtute auctam simul iungeremus, quae indissolubili vinculo secum coniuncta esse debuerunt. Proinde haec ac alia omnia arma, ex antiquo iure ad eum pertinentia, ad utendum et fruendum his nostris litteris eidem Stanislao Zawaczki et eius posteris omnibus perpetuis temporibus

---

[1]) 5 kwietnia.

[2]) Metr. kor., vol. 109, fol. 850; Stefan Batory, w Warszawie na sejmie koronnym, 3 marca 1578, wydał potwierdzenie tego przywileju, tamże vol. 118, fol. 205; podajemy ten dokument w całości, jako wzór specyalnego stylu i pretensyonalności; zapewne sam Zawadzki układał osnowę jego.

---

*) Herbu w księdze niema wymalowanego.

concedimus. Haec autem arma et insignia conveniunt homini non ignavo, sed ad gloriam nominis propagandam nato, cui est annitendum, ut in via virtutis currendo, ut olim Hercules multos post se relinquat, quantum Hercules fortitudine in proferendis duris laboribus, constantia duros virtutis labores praeferendo, anteibat et excellebat. Itaque nos auctoritate nostra regia, senatorum omnium regni nostri consensu, hisce publicis nostris litteris istud ipsum insigne ipsius virtute partum illi et haeredibus eius omnibus et singulis, praesentibus et futuris, utriusque sexus legitimis, ad priora arma maiorum illius adiungimus, annectimus, tradimus, incorporamus perpetuum in via virtutis laborum eius, pro reipublicae commodo susceptorum, et singularis etiam eius nobilitatis monumentum, ut eius exemplo ceteri et sui posteri magis ac magis ad suam et maiorum suorum virtutem excitentur illustrandam, decernentes et hoc nostro regio statuentes decreto, consiliariorumque nostrorum omnium et senatorum regni consensu facto, quod iisdem armis omnibus et singulis insignibus nobilitatis verae perpetuis temporibus idem nobilis Stanislaus Zawaczki et posteri omnes ac singuli, sine quarumvis personarum impedimento vel vituperio in omnibus honestis actionibus, expeditionibus, seriis vel ludicris certaminibus, in proeliis, duellis, hastiludiis, vexillis, tentoriis et quibuslibet pugnis, item annulis, sigillis, scutis, sepulchris, monumentis, aedificiis, praediis, domibus, tabulis ac universa supellectili, pro suo arbitrio et voluntate, eiusque omnes posteri ferre, gestare poterint et debebunt, sine omni vituperio quarumcunque personarum, nec obstantibus quibuscunque constitutionibus, statutis regni, privilegiis praesentibus vel futuris successorum nostrorum, quae quoquomodo contra nobilium creationem, amplificationem, nobilitatis auctionem vel renovationem, vel hoc privilegium nostrum avitae veterisque nobilitatis nocere possunt, vel possent inposterum, quibus omnibus et singulis diserte et expresso modo his nostris litteris derogamus et perpetuo derogatum esse volumus, non minus etiam hoc nostro diplomate publico statuimus firmiter tenendum, decernentes perpetuo et inviolabiliter observari debere, nullis obstantibus legibus, ut idem nobilis Stanislaus Zawaczki, cum suis omnibus haeredibus, praesentibus et futuris, aptus sit, prout nos eum omnesque et singulos eius posteros aptissimos iudicamus, ad ineundas omnes exemptiones, recipiendas libertates, privilegia, feuda, vacationes a muneribus quibusvis, oneribus curialibus, personalibus et officiis, iuribus et consuetudinibus, statutis, quibus regni nostri nobiles vel per nos, vel per praedecessores nostros armis nobilitatis insigniti, vel antiquo iure nobilitatis (quorum ex ordine hunc esse nobilem ut scimus, ita propter meritos labores eum dignum esse nobilitate iudicamus, decreto hoc nostro et privilegio nobilitatem eius avitam novis armis illustriorem reddimus ac auximus) gaudent vel fruuntur, vel de iure, vel de consuetudine regni nostri absque omni impedimento et contradictione fruatur, utatur cum suis omnibus et singulis haeredibus in perpetuum. Nulli ergo hominum et statuum liceat hoc privilegium nostrum et decretum, auctoramentum antiquae nobilitatis, nunc denuo auctae, concessionis, praerogativae, privilegii, voluntatis et gratiae nostrae regiae infringere vel violare, aut illi quocunque ausu temerario contravenire vel vituperare. Si quis autem id attentaverit, illum iudicamus et decernimus nostram et sacri regni nostri gravissimam indignationem ipso facto incurrisse. In quem etiam mulctam decernimus ducentarum marcarum ponderis auri puri obiri, partem dimidiam aerario nostro regio, alteram iniuria affectis usibus indubitanter adiudicandam et irremissibiliter persolvendam toties, quoties illi quispiam contravenire, aut nostrae voluntati repugnare, aut per nos confirmatae et auctae supramemoratorum nobilitati antiquae detrahere velit, noverit se incurrisse, hancque poenam eius criminis apud nos, sive per partem laesam, sive per officium nostrum vel instigatorem nostrae curiae accusatis absque omni cunctatione promittimus irrogandam. Quod hisce publicis litteris nostris testatum esse perpetuo volumus. Quarum publicarum litterarum auctoritas et fides ut esset integra perpetuo, eas sigillo regni nostri mandavimus expressione et appensione communiri. Datum et actum Warszowiae, in conventu regni generali, feria quinta post festum sancti Adalberti, anno Dñi millesimo quingentesimo septuagesimo secundo, regni vero nostri anno quadragesimo tertio. Praesentibus reverendissimis, reverendis, magnificis, generosis, Jacobo Uchainski, archiepiscopo Gnesnensi, legato nato et regni nostri primate, Stanislao Karnkowski Wladislaviensi et Pomeraniae, Adamo Konarski de Kobilino Posnaniensi, Petro Miszkowski Plocensi, Victorino Wierzbiczki Luceoriensi, Alberto Starozrzebski Chelmensi episcopis, Nicolao Radziwil Wilnensi, Petro Zborowski Sandomiriensi, Casparo Zebrzidowski Calissiensi, Johanne Szierakowski Lanciciensi, Andrea Sluzewski de Sluzow Brzestensi, Johanne Kretkowski Inovladislaviensi, Johanne Fierlei de Dambrovicza Lublinensi, supremo regni nostri marschalco, Stanisłao Lawski de Strzegoczino Masoviae et vicesgerenti nostro, Nicolao Kiszka de Cziechanowiecz Podlachiae, Fabiano Czema Mariemburgensi palatinis, Hieronimo Ossolinski Sandomiriensi, Eustahio Wolowicz Trocensi et vicecancellario Lithuaniae, Johanne Chotkowicz, capitaneo Samogitiae, gubernatore Livoniae et supremo magni ducatus Lithuaniae marsalco, Johanne Konarski Calissiensi, Johanne de Tanczin Woiniciensi, Paulo Sapieha Ciioviensi, Andrea Wiszniewieczki Woliniae, Stanislao Slupeczki Lublinensi, Andrea de Tenczin Bełzensi, Johanne Haiko Brzestensi, Johanne Tarlo Radomiensi, Johanne Herborth de Fulsztin capitaneo Praemisliensi Sanocensi, Stanislao Wissoczki de Budzislaw Biechoviensi, Simone Slupski Inovladislaviensi castellanis, Francisco Kraszinski, praeposito Plocensi, archidiacono Warszoviensi, vicecancellario regni, Hieronimo Buzinski, zuppario nostro Cracoviensi et regni nostri thesaurario, Nicolao Christophoro Radziwil, duce in Olika et Nieszwiesz, curiae nostrae magni ducatus Lithuaniae marsalco, necnon Stanislao Sandivogio a Czarnkow, Stanislao Ossowski, cantore Gnesnensi, curiae nostrae referendariis, Johanne Zaborowski, praeposito Sandomiriensi, Stanislao Kraszinski, scholastico Gnesnensi, Laurentio Goszliczki, canonico Plocensi, Johanne Zamoiski, capitaneo Zamechensi, Johanne Demetrio Solikowski, Jacobo Udrziczki, Paulo Kossakowski, secretariis nostris, aliisque quam plurimis aulicis et famulis nostris. Datum per manus magnifici domini Valentini Dambinski de Dembiany, cancellarii regni nostri, sincere nobis dilecti.

277. A. F. Modrzewski kupuje wsi Skrzynki i Malec.

Piotrków, 4 lipca 1572.

Actum in castro Piotrcoviensi, feria 6 post festum Visitationis Beatissimae Virginis Mariae proxima anno Dñi 1572, coram gen. Sebastiano Richłowski, vicecapitaneo castrensi Piotrcoviensi, praesentibus protunc genn. ac nobb. Nicolao Koriczienski, Martino Goreczki, Stanislao et Christophoro Viszinskie, Andrea Fricz et aliis nobilibus protunc exsistentibus.

Donatio in Skrzinky et Malecz. Comparens... gen. Nicolaus Koriczienski de Korithno, olim gen. Nicolai Koriczienski filius, in Malecz suae sortis ac totius villae Skrzinky terra Lanciciensi ac districtu Brzezinensi haeres... recognovit, quia totam ac integram villam suam propriam haereditariam dictam Skrzinky atque totam ac integram sortem haereditariam etiam villae et haereditatis Malecz, quae sibi divisione inter fratres facta cesserunt, omniaque et integra bona sua mobilia et immobilia, in eisdem suprascriptis villis ac eorundem haereditatibus consistentia, ipsum modo et iure quibusvis concernentia, etiam cum iurepatronatus praesentandi ad ecclesiam parrochialem in Malecz... gen. Andreae Fricz de Modrzew, Sac. Mtis Reg. secretario, ipsiusque legitimis successoribus, medietatem videlicet praefatorum bonorum perpetuo ac irrevocabili dono dedit, donavit, inscripsit ac in perpetuum, irrevocabiliterque resignavit, reliquam vero eorundem bonorum medietatem pro septem millibus florenorum pecuniae numeri et monetae polonicalis, iam ab eodem acceptis, iure et titulo perpetuae venditionis vendidit, inscripsit ac in perpetuum resignavit...

(Petric. Castr. Inscript., vol. 20, fol. 17).

278. A. F. Modrzewski przyznaje dług 1150 złp.

Piotrków, 7 lipca 1572.

Actum in castro Piotrcoviensi, feria 2 post festum Visitationis B. V. M. prosima anno Dñi 1572.

Debitum Koriczienski. Comparens personaliter... gen. Andreas Fricz de Modrzew et in Malecz et Skrzinky haeres, terra Lanciciensi et districtu Brzezinensi... recognovit, quia de omnibus bonis suis una cum suis legitimis successoribus tenetur debitusque est dare, solvere... gen. Nicolao Koriczienski, olim gen. Nicolai Koriczienski filio, 1150 fl... mutui atque essentialis debiti pro die et festo ss. Trium Regum proxime venturo, sub conditione, quod si praenominatus gen. Adreas Fricz summam praefatam 1150 fl. eidem gen. Nicolao Koriczienski... non solverit... extunc debet dare et admittere... eidem gen. Nicolao Koriczienski illiusque successoribus intromissionem realem cum possessione pacifica et usufructu in totam ac integram villam suum propriam et haereditariam dictam Skrzinky, in terra Lanciciensi et districtu Brzezinensi consistentem, cum ipsius totali ac integra haereditate...

Dimissio obligationis in Malecz. Comparens... gen. Nicolaus Koriczienski... recognovit, quia totam ac integram obligationem suam medii lanei agri laborioso Alberto Szudzieiek in villa et haereditate Malecz, in terra Lanciciensi et districtu Brzezinensi possessionatum, sibi actis terrestribus Opocznensibus per nob. Albertum Maleczki in summa 50 fl. inscriptum et obligatum... cum eodem omni iure, dominio ac proprietate, quibus solus tenuit... gen. Andreae Fricz in eadem Malecz haeredi et illius successoribus legitimis in eadem summa 50 fl. inscripsit et obligavit...

(Petric. Castr. Obligat. et Debit., vol. 11).

279. J. Ponętowski odbiera prowizyę jako lustrator.

Warszawa, 10 lipca 1572.

Jakub Ponethowski, cześnik Łęczycki, pisanim tym wyznawam, żem wziął z skarbu JKMści ad rationem provisionis na lustracyę Wielkopolską in anno 1570 złotych liczby i monety polskiej siedmdziesiąt, czemu ku więtszemu świadectwu pieczęć swą przyciskam, ręką własną się podpisuję. Datum Varsoviae, die 10 iulii anno 1572.

L. S.

Jakub Ponetowsky,

(Oryg. Izby Skarbowej, dział IV, vol. 8, fol. 616).

280. A. F. Modrzewski obejmuje w posiadanie wsi Skrzynki i Malec.

Piotrków, 14 lipca 1572.

Actum in castro Piotrcoviensi, feria 2 in crastino festi s. Margarethae virginis anno Dñi 1572.

Intromissio in Skrzynki et Malecz. Ministerialis generalis regni prov. Petrus Koturmanski de oppido Vyazd una cum. nobb. Mathia Rzeczkowski et Petro Jankowski... recognoverunt, quia gen. Andream Fricz, Sac. Mtis Reg. secretarium, in totam ac integram villam suam propriam haereditariam Skrzynky cum eiusdem haereditate ac in sortem villae et haereditatis Malecz... nemine impediente, nec contradicente, immo vladario in praefata villa Malecz nomine nob. Nicolai Koriczienski libere admittente intromiserunt...

(Petric. Castr. Inscript., vol. 20, fol. 31).

281. M. Koryciński darowuje summę 1150 złp. Jadwidze Modrzewskiej i jej spadkobiercom.

Piotrków, 29 grudnia 1572.

Actum in castro Piotrcoviensi, feria 2 post festum ss. Innocentium proxima anno Dñi 1572.

Donatio summae Friczowej. Comparens gen. Nicolaus Koriczienski, olim gen. Nicolai Koriczenski filius, quondam in Malecz districtus Opocznensis haeres... recognovit, quia totam ac integram summam suam pecuniariam mille centum ac quinquaginta florenorum, sibi per olim gen. Andream Fricz de Modrzew, secretarium Sac. Mtis Reg., actis praesentibus modo quocunque inscriptam... gen. Hedvigi de Kamień, olim praefati gen. Andreae Fricz viduae relictae et illius successoribus legitimis, perpetuo ac irrevocabili dono dedit, donavit, inscripsit ac in perpetuum resignavit...

(Petric. Castren. Inscript., vol. 20, fol. 46).

282. Jadwiga Modrzewska pożycza 50 złp. od Mikołaja Korycińskiego.

Piotrków, 29 grudnia 1572.

Actum in castro Piotrcoviensi, feria 2 post festum ss. Innocentium proxima anno Dñi 1572.

Dimissio obligationis in Malecz. Comparens personaliter... gen. Hedvigis de Kamień, olim gen. Andreae Fricz, secretarii Sac. Regiae Mtis, consors relicta... recognovit, quia nomine nob. Andreae, sui et praefati olim gen. Andreae Fricz filii, pro eiusdem de ratihabitione praesentis inscriptionis sub vadio infranscripto cavendo et fideiubendo, totam ac integram obligationem medii lanei agri laborioso Alberto Szudzieiek in villa et haereditate Malecz in terra Lanciciensi et districtu Brzezinensi possessionatum... in summa 50 fl. per gen. Nicolaum Koriczienski praefato olim Andreae Fricz marito suo inscriptam... cum omni iure, dominio ac proprietate, quibus solus praedictus maritus suus tenuit.., eidem gen. Nicolao Koriczienski illiusque successoribus legitimis in eadem summa 50 fl. inscripsit, dimisit et obligavit... tenendum, habendum... a festo Nativitatis Dñi ad aliud et usque ad omnimodam exemptionem praedictae summae 50 fl... solaque supranominata Hedvigis Friczowa una cum suis posteris, tanquam actor et principalis pro tuitione ac evictione dictorum bonorum nominato Nicolao Koriczienspi illiusque successoribus a praenominato nob. Andreae, filio suo, sub vadio 50 fl...

cavet et fideiubet, subiiciendo se ipsum Nicolaum praemissorum bonorum ratione ab impetitione iuridica et extraiuridica praedicti Andreae tueri, defendere... sub amissione suae suorumque successorum totius causae.

(Petr. Castr. Obligat. et Debit., vol. 11).

283. Casparus Ciechocki Petro Gorczinio. [1]

(Tłomaczy się, dlaczego nie wyjechał dotychczas).

Petre, amas me, non est certe dubium, quod ego amem te. Numquid aliquid a me cosmanczorum exspectas? falleris procul dubio: iam enim invasit animum meum quaedam gravitas, quae me prohibet ad haec inferiora sese demittere. Quae autem sit illa, dicam, si requiris, sed ea lege, ne propterea me a vestris castris descivisse existimes, quod absit de me id suspicari. Sed iam audi. Dum levis hic et inde vagaretur animus, nullo certe in loco sedem figere solitus, postquam intellexit se patriae limen attigisse, lethargo quodam correptus obstupuit. Cum enim suavissimas ac lepidissimas puellas attentius intuetur (quorum hic magna est copia) quasi inter musas se versari et hanc rem sibi bene cessisse ratus obviis ulnis excipiebat universas: nonnunquam furtim aggressus oscula carpebat venenata. Quo tandem evasit res scire cupis: nulla ratione, mihi crede, adduci potuit, ut patriae moenia desereret, quae tam bellas protulisset virgines. Atque eam in rem maxime intentus leviora haec vestra vel despicere, vel contemnere videtur. Audivi enim ego a vobis, magistris dicteriorum vestrorum, eam vim esse insitam, quae virginum animos tanquam cuniculis quibusdam expugnare atque deditionem facere, immo utrasque manus porrigere consvevissent. Si itaque beneficio illorum id assequi licuit, eam, nihil est, cur eorum opera uti debeam. Ad vos itaque remitto, ut coacta manu illorum, non incontemnenda agmina virginum libere involetis, meoque exemplo in amplexus bellissimarum ruatis puellarum. Mihi decretum est hos bacho dicatos dies in frequentia nympharum formosissimarum transigere, periculum tamen est, ne me hinc tristissimi illi quadragesimae dies miserum eiiciant atque in ultimas Moschorum ablegent terras. Vos strenuam navetis operam, ne de vobis, bachus, ingenii largitor, conqueri possit. Poedianum, communem amicum nostrum, hortare, Blasium, Slachczinium, manipulum quoque iuniorum illorum latronum, naviter suo fungantur officio. Hos omnes meo nomine diligentissime salvere iubetis, meique aliquam inter pocula mentionem nostine? Vale, mi Petre, tu umque Casparum virgines omnes prae te contemnere putato.

284. Deklaracya opłaconej kwarty przez Andrzeja Trzecieskiego.

Warszawa, 9 maja 1573.

Ja Andrzej Trzeczyesky zeznawam, żem oddał do skarbu koronnego od JMści pana Mikołaja Brzeskiego, starosty Kamienieckiego, pana mojego quartę, to jest sześćset dziewięćdziesiąt i dziewięć złotych monety polskiej i groszy ośmnaście i pieniędzy siedmnaście i pół pieniądza, na co ku lepszemu świadectwu ręką swą własną się podpisuję. Data 9 maii Varsoviae anno Dñi 1573.

Idem ut supra spt.

(Autogr. Izby Skarb., dział IV, vol. 8, fol. 1102).

---

[1] Biblioteka ord. hr. Krasińskich, rękopis № 312, fol. 385, list pisany był zapewne z Krakowa, może z Wilna, w roku 1572—1574-ym.

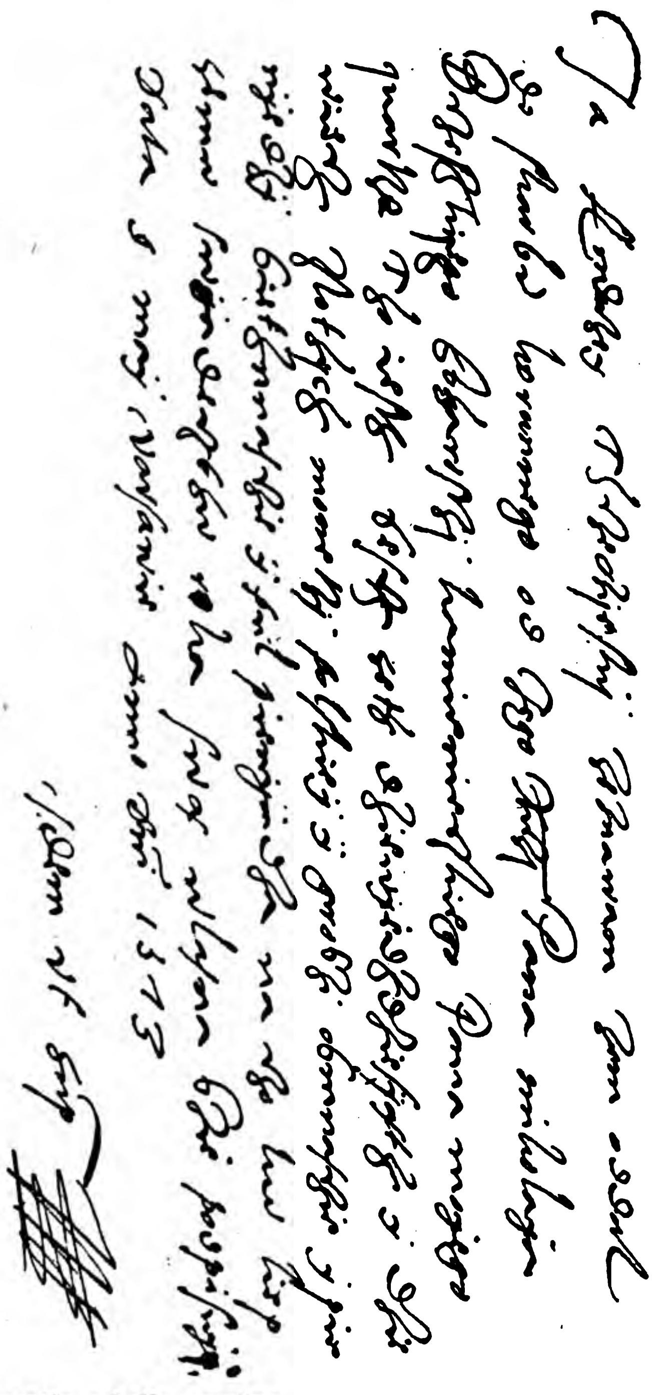

285. Epistola Stanislai Marennii nuntiis terrarum in comitiis Warszaviensibus nomine studiosorum. [1])

Nunquam satis ornari potest veris laudibus priscorum, vestri [2]) hominum virtus et admirabilis quaedam cum dignitate maiestas. Qui in hoc amplissimo imperio ita viverunt, ut domi conspicui, foris clari, militia multis gentibus terribiles, omni loco et tempore iustitiae et pietatis amantissimi sunt visi et quibus ad summum religionis et bellicae virtutis splendorem nihil olim praeter litterarii otii et disciplinarum omnium excellentiam defuit. Qui unus reipublicae flos ut est maximus, ita Scyticam barbariem prorsus evertit, ubi nullus humanitatis cultus, nullarum litterarum amor et disiderium, nulla civilis et humanis iuris sancta societas, nullis denique eorum est honos, qui ab interitu res gestas immortalitati conservare studeant. Devictis igitur maiores nostri vicinis gentibus, a quibus teterrimi belli metus imminebat quotidie, aut certe foedere quodam in amicitiam receptis, nunquam se magnifice victuros credebant incommunicato in publicis comitiis consilio illustrissimos olim reges, amplissimos senatores, omneque equestrium ordinum status mira persuasione sollicitarent, ne sine academia et optime informatis scholis amplius in Polonia vivi possit. Quae deliberatio quoniam in rationem nobilissimae virtutis cadebat, locus illi maximo applausu ab universis ordinibus est datus, missique in Gallias summa cum auctoritate et prudentia viri, qui Parisinae academiae leges, ordinem, statum diligenter cognitum et litteris consignatum in Poloniam deferant auctoresque depellendae barbariei foedissimae primi essent. Constituitur itaque Cracoviae mater ingenii, humanitatis, morum, litterarum, totiusque dignitatis Academia. Nulli profecto earum, quae in Europa sunt omnium, neque excellentia virorum, neque scientia mathematicorum, nec linguarum, philosophiae, artis, theologiae, iurisque singuli et nobili peritia componenda. E qua, tamquam ex equo Trojano, tot ornatissimi totius reipublicae cives adhuc sunt egressi, qui gubernacula ecclesiae Dei et reipublicae occuparent, quique in scholis civitatum oppidorumque totius regni summa cum utilitate et honore ad omnem humanitatem et litterarum doctrinas adolescentulos informarent, et verus honos et commendatio sanguinis et seminis polonorum cum maximis etiam rebuspublicis hoc facto certare possit, cum ob alias gravissimas causas, tum quod una quidem sed optimis legibus, disciplinis et moribus informata esset hic Academia. In qua liberi sub oculis parentum et totius reipublicae conspectu, longe minori quam apud externas nationes stipendio, pari certe commodo et litterarum profectu institui quaeant. Cum igitur tanta tamque apta omnium testimoniis Academiae esset in Regno utilitas, omnibus ordinibus est visum multis illam privilegiis dotandam esse, ut securius philosophari omnes et suaviore cum delectatione animi ad laudem totius Regni potuissent. Eaque nunc vehementissime violata sunt ac in nihilum pene disiecta nova quadam privilegiorum interpretatione hic Warssavia proxime allata et regio sigillo munita. Cuius quidem interpretationis articulos nostram libertatem antiquam miserrime convellentes vobis mittimus, unice et pro amore litterarum patriaeque obsecrantes, ut diligentissime a vobis et relegantur omnibus et sint a vobis suscipiendi, communi consilio et prudentia vestra nos edoceri postulamus. Securos non esse nos, neque illos, qui hic excollendi ingenii causa sint, unquam venturi apertissime videmus. Vestram igitur opem, misericordiam et fidem imploramus, vos parentes nostros, fratres, amicos appellamus, ut libertatibus et securitati nostrae prospectum velitis: vester sanguis sumus, nos progenies vestra ad libertatem egregie nata et non indigna fortassis, pro qua vos, quoniam pietatem habetis maximam apud Illustrissimum Regem et sapientissimos senatores, nihil non tentare velitis. Iam perpauci profecto, propter taedium acerbissimae servitutis hic sumus. At nisi vestra omnium opera, consilio, auctoritate nobis libertate nostrae restitutae fuerint, discedendum prorsus ex Academia est. Agitur omnium vestrum nobiscum una libertas, aguntur filii, affines, amicique vestri, quorum salus, incolumitas, ingeniique gloria maxime vobis adhuc est curae. Et quos, ne illitterati vivant, in Germaniam externasque nationes et urbes perlibenter mittitis. Eos recuperata libertate, quae nunc quidem oppressa est, hic utilissime ad ediscenda omnium artium, philosophiae, linguarum (quae nunc tanta hic certe sunt omnia, ut nulli academiae concedant) mitti posse re ipsa experiemini. Multorum etiam animi voluntate, qui hoc studio erectiores erunt, ut qualis olim frequentia studiosorum fuit, talis certe revocatio ad veterem regulam et formam omnibus sit futura, vestrumque nomen, famam, dignitatem omnis Academiae et litterarum posteritas maximis ad coelum usque laudibus extollet. Incumbite itaque per Deum immortalem in eam curam cogitationemque, ut pristinae libertati vestra opera et prudentia nos restitui: perpetuas vobis agamus habeamusque gratias, immo et omnes nostri simul posteri habebunt, rumoresque suspectissimos de nostra inconstantia, malo ingenio, educatione prava in perdiscendis docendisque omnis generis artibus et linguis tanquam vanos cum suis auctoribus contemnite, non enim ex animo nostro effluit: nos et nobiles esse et nobilibus parentibus summoque loco natos, scire, videre et discere etiam quid deceat, quid decoro et honesto nomini et famae inimicum, contrariumque exsistat, praeterea cicuratos habere animos et praeparatos insigniter ad elegantiam vitae, bonitatem morum honestissimisque rebus amorem. Quibus autem iucundissimus litterarum flos nihil suavitatis affert: his nihil gratum, nihil iucundum esse potest, nec nobis ex animo amici unquam esse possunt. Valete feliciter.

---

[1]) Biblioteka ord. hr. Krasińskich. rękopis № 312, fol. 298; list pisany był widocznie po sejmie elekcyjnym 1573 roku.

[2]) Puste miejsce pozostawione w rękopisie; zapewne opuszczono wyraz „ordinis“.

286. A. P. Nidecki składa przysięgę w kapitule Warszawskiej.

Capitulum generale pro festo s. Michaelis Archangeli... inceptum et celebratum die ultima septembris 1573.

Reiteratio iuramenti per rev. Andream Nideczki facta. Rev. dñus Andreas Patricius Nideczki, archidiaconus Vilnensis et canonicus Warschoviensis, satisfaciens statutis et decretis huius ven. capituli, iuramentum corporale, per eius procuratorem circa receptionem ad eandem ecclesiam factum, solus et per se iuxta formam in statutis contentam et descriptam repetiit et praestitit.

(Acta capituli Varsoviensis, vol. 5, fol. 543).

287. J. D. Solikowski odbiera 50 złp.

Warszawa, 13 października 1573.

Jan Dymitr Solikowski, sekretarz Króla JMści, zeznawam, żem wziął ad rationem służby i strawnych pieniędzy pięćdziesiąt złotych z skarbu koronnego. Na co ku więtszemu świadectwu pieczęć swą przyciskam. Datum 13 octobris 1573, Warsaviae.

(Oryg. Izby Skarbowej, dział IV, vol. 8, fol. 1074).

288. Andrzej Trzecieski pożycza 15 złp. od Jacka Młodziejowskiego.

Warszawa, 23 listopada 1573.

Andrzej Trzecieski wyznawam tym cyrografem moim, żem czasu pilnej potrzeby mojej wziął pożyczanym obyczajem od urodzonego pana Hiacynta Młodziejowskiego, pisarza skarbnego koronnego, złotych polskiej liczby piętnaście, którą sumę jemu z wielkiemi dziękami oddać będę powinien na przyszłą koronacyą króla nowoobranego pana. A dla lepszej pewności pieczęć swą do tego cyrografu przyłożyłem. Pisan w Warszawie, dnia 23 listopada roku 1573.

L. S.

(Arch. Izby Skarbowej, oddz. IV, vol. 8, fol. 828).

289. Jakób Ponętowski wydzierżawia od Mikołaja Wolskiego wieś Lubnicze.

Kraków, 21 maja 1574.

Henricus etc. significamus etc., quia in praesentia nostra... gen. Nicolaus Wolski de Podhaicze, gladifer regni et capitaneus Krzepiczensis.... recognovit, quia bona sua haereditaria Lubnicze cum omnibus ad ea spectantibus villis in arendam triennii a festo Pentecostes ad aliud festum Pentecostes in annorum trium se sequentium decursum futurum inscripsit arrendavitque gen. Jacobo Ponętowski etc. propriisque vel legitimis illius successoribus pro summa 3300 fl. monetae et numeri in regno currentium, ita videlicet, ut ad exitum cuiusque anni per 1100 fl. summam eidem generoso Gladifero exsolvat ad acta castrensia Sandomiriensia... Quam quidem recognitionem arendatoriam nos... approbamus et confirmamus... Cracoviae, die 21 mensis maii anno Dñi 1574, regni nostri primo.

Relatio Petri Dunin Wolski, regni Poloniae vicecancellarii.

(Metr. reg., vol. 113, fol. 170).

290. Stanisław Reszka do Latiniusza. [1]

(Odpowiada na list, donosi o zdrowiu Hozyusza).

Balnearye, 9 lipca 1574.

Admodum reverende domine. Nepos Rev. Dom. Vrae reddidit mihi epistolam illius plenam humanitatis et amicissimi desiderii nostri insignem, quam ego cum legerem illmus Cardinalis meus miratus est, quod dñus Latinius non latine scriberet, a quo non solum latine sed etiam romane et eleganter scriptae litterae proficisci consueverunt. Sed accidit illi tamen valde gratum studium hoc Rev. Dom. Vrae, quod illi suo nepotumque suorum nomine tam amanter offert, quod etiam fecit coram dñus Angelus, cum delicatos quosdam panes offerret, agit hoc nomine Dom. Vrae gratias. Quod ad aerem hunc attinet, nondum constitutum habemus, an illmi Cardinalis valetudini conducat; fuerunt enim aliquod dies, sic ventis nubibusque turbulenti, cum laetiores fuerint, non erit difficilis coniectura in quam partem inclinare possit dubia illmi Cardinalis valetudo. Opto Dom. Vram bene valere, meque illius amori humiliter commendo. Datum Balneariis, 9 iulii 1574.

Dominationis Vestrae servitor addictissimus
Stanislaus Rescius.

291. J. Ciesielski na opiekuna dzieci wyznacza żonę Konstancyę Bielską i brata jej Joachima.

Piotrków, 13 grudnia 1574.

Actum in castro Piotrcoviensi, feria 2 post festum Conceptionis B. M. V. anno Dñi 1574.

Tutoria Czieszielski. Comparens nob. Jacobus Czieszielski, in Podstolye et Czieszlye haeres... recognovit, quia ipse praevidendo et praecavendo viduitati puerorum suorum, ex nob. Constantia, uxore sua legitima, nob. Martini Bielski filia, iam procreatorum et natorum et adhuc nascendorum, bonorumque illorum omnium habitorum et habendorum... in veros ac legitimos tutores, gubernatores, protectores, defensoresque nobb. praefatam Constantiam, suam consortem, ac Joachimum Bielski, eiusdem consortis suae fratrem germanum, facit, constituit, eligit et deputat...

(Petric. Castren. Inscript., vol. 21, fol. 166).

292. Jakób Ciesielski odstępuje wieś Cieśle Joachimowi Bielskiemu.

Piotrków, 14 grudnia 1574.

Actum in castro Piotrcoviensi, feria 3 in crastino festi s. Luciae anno Dñi 1574.

Donatio in Czieszlie. Comparens nob. Jacobus Czieszielski in Czieszlie districtus Radomscensis... recognovit, quia eas totales et integras sortes suas bonorum haeredi-

---

[1] Biblioteka Watykańska, Mss. Vatic. № 6201, pars II, fol. 392, autograf.

tarias in villa Czieszle... nob. Joachimo Bielski, nob. Martini Bielski filio, et illius successoribus legitimis medietatem eiusdem sortis perpetuo ac irrevocabili dono dedit, donavit, et alteram medietatem ultra vim doni sese extendentem eiusdem sortis modo ac iure perpetuae et irrevocabilis venditionis et resignationis in et pro summa 1000 fl... de qua praesentibus quietatur, vendidit, inscripsit et resignavit...

(Petric. Castren. Inscript., vol. 21, fol. 171).

293. Marcin Białobrzeski do Andrzeja Dudycza. [1]

(Donosi mu o napisaniu dyalogu).

Kraków, 27 lutego 1575.

Magnifice domine. Commendo me ac officia mea in gratiam Dom. Vrae Mag., omnia illi bona et prospera a Deo Optimo efflagitans. Tak jakoś mnie WMść raczył napomnieć, abych jaką diligencyą uczynił skryptem in commendationem domu Jego Cesarskiej Mości, któremu ja, Deum testor, wszego dobrego życzę i jako mogę u wszech ludzi wynoszę. Pochop większy wziąwszy do tego z pisania WMści, napisałem dialogum, in quo ista capita continentur et rationibus declarantur: ponuntur primo incommoda, quae vidimus et sensimus przyjazdem tego króla; secundo, rationibus ostenditur impossibilitas illius ad nos adventus et ut, iuxta Varsoviensem constitutionem, ad electionem procedatur; tertio, persuasio in subiectum, quod est eligendum, gdzie już Jego Cesarska Miłość jaśnie się komenduje, adducuntur rationibus replici contra Piastum, perstringuntur et alii practicantes, perstringitur et Moscus breviter. Com mógł mieć z głowy swej, uczyniłem; Boże daj to, aby augeantur necessaria a doctiore i aby cum fructu poszedł między ludzi labor noster. Pan Bóg to wie, iż bych był z tego pocieszon, aby Cesarz JMść albo syn jego nam panował. WMścią samym się świadczę, że i pierwej multa passus sum pro domo illa in promovendo archiduce Ernesto, ale aby mi tak ad extremum periculum było miało przyjść, tedy mi prawda była milsza i jest, bo widzę, że tym zacnym domem mogłyby się nasze rzeczy poratować. Ale w Panu Bogu nadzieja, że nas pocieszy. Valere Mag. Dom. Vram diu feliciter opto et me illi diligenter commendo. Dominica Reminiscere anno 1575, Cracoviae.

Vestrae Illustris Magnificentiae
sincerus amicus et servitor
Martinus Byalobrzessky episcopus etc. manu sua.

A list ten WMść zedrzyj wniwecz, proszę.

---

294. Exemplum litterarum Stanislai Rescii de rebus Romae gestis ad illmum dnum Albertum a Lasco, palatinum Siradiensem, anno iubilaei 1575. [2]

Rzym, 2 czerwca 1575.

Jestto rzecz przyrodzona, miłościwy panie, tym, którzy z nawałności morskich po długiem mordowaniu do pewnego portu albo na brzeg ladajaki wypływają, iż on dzień i ono miesce sobie pilno znaczą, barzo je miłują, radzi o nim mówią, z jakąś wdzięcznością wspominają i słuchają, jakoby się znowu na niem urodzili. Tożem ja właśnie w osobie WMści, mego miłościwego pana, baczył, u Króla JMści Henryka w Paryżu będąc, i potem też od wielu ludzi słyszał, iż WMść ku tej stolicy świętej apostolskiej, ku tym to miescom niezliczonych męczenników, krwią poświęconym, osobliwą a uprzejmą chuć raczysz mieć, o nich rad mówisz, słuchasz, czytasz i ze wszelką uczciwością wspominasz nie dla czego inszego, jako rozumiem, jedno iż WMść do tej stolicy świętej apostolskiej, którą Piotr św. w tymto sławnym mieście Rzymskim posadził, jako do portu bezpiecznego z onych nawałności wiarek kacerskich, które w nię jako bałwany morskie ustawicznie biją, zdrowo i szczęśliwie wypłynął. W które niebezpieczeństwo dla tego był WMści bezwątpienia Pan Bóg wpaść dopuścił, aby jako Dawidowym niekiedy, tak teraz WMści upadkiem i z upadku zaś zbawieniem, powstaniem błądzącym owieczkom odjął wszelaką okazyą rozpaczania a na przykład wszem heretykom podał, aby się także błędom swoim przypatrować poczynali, a z tych nawałności nieustawicznych wiarek, w których, z łódki św. Piotra wypadszy, mizernie bobrują, do tegoż portu kościoła rzymskiego, do tejże świętej stolicy się obrócili. Albowiem i w Piśmie św. dlatego upadki ludzi Panu Bogu miłych są wypisane, aby przygody ich nam były ku przestrodze, ich niemoc ku zdrowiu, ich omylności ku naszej bezpieczności służeły, a jako jeden ociec św. pisze: illorum ruina nobis fiat occasio resurgendi.

---

[1] Autograf w archiwum państwowem w Wiedniu, w oddziale Polonica; adres: „JMci Panu Andrzejówi Dudyczowi, posłowi Jego Cesarskiej Mości etc., panu a przyjacielowi memu łaskawemu"; pod adresem dopisek Dudycza. „Et huic generosae litterae scribi possent. Popławski (który bawił przy dworze cesarskim) dicet, qui vir sit; erit legatus a clero ad comitia, ut solet".

[2] Kopia w bibliotece Warszawskiego Uniwersytetu, rękopis $6^2/_4$, fol. 5.

Z tej przyczyny tedy, miłościwy panie, wspomniawszy na onę chęć WMści, chciałem WMści, memu mił. panu, oznajmić co się tu w tym porcie hoc anno iubilaei dzieje, ku pociesze WMści, mego mił. pana, w tychto teraźniejszych frasunkach, które jako senator uprzejmy ex dubia patriae nostrae fortuna odnosić musisz, i ku zelżywości owych bluźnierców, ktorzy i boży majestat hańbią i tę stolicę apostolską i namiestnika Pana Chrystusowego zmyślonemi powieśćmi do wszech ludzi hydzą, nazywając to święte miasto Babilonem, papieża rzymskiego antychrystem i nierządnej onej małpie, którą św. Jan in Apocalipsi wypisuje, go porównywają i inszemi haniebnemi przezwiskami krzcząc, których się i teraz podobno WMść, mój mił. pan, nasłuchać musisz, aby ludzi nieświadomych chuć od tej świętej stolice i od św. miasta odtrącieli, a na swe dekrety szatańskie, które w szatańskich stolicach w Pińczowie, w Brogu, w Witembergu, w Tigurze, w Genewie et in aliis pestilentiae cathedris na każdy rok inaksze knują.

Raczysz tedy już WMść, mój miłościwy pan, wiedzieć, iż annus iubilaeus, który my rokiem świętym zowiemy, na ten rok teraźniejszy przypadł na pontificatum Gregorii XIII, pontificis vigilantissimi, którego my powszechnym wszystkich Pana Chrystusowych owieczek pasterzem być wyznawamy. Ten tedy wedle dawnego obyczaju, od swych przodków podanego, w wigilią Bożego Narodzenia bramę jednę u kościoła św. Piotra, od czasów Julii III pontificis zamurowaną z tą pokorą, jako namiestnikowi pokornego i dobrego pasterza Pana Chrystusa należy, z pomocą swego urzędnika w Kościele Rzymskim, napierwszego wielkiego penitencyarza, którym teraz jest JMść Ks. kardynał Hosius, pan i dobrodziej mój miłościwy, i z spowiednikami od niego postanowionymi otworzyć raczył, i sam naprzód i potym wszystek jego senat, kardynałowie rzymscy i inne duchowieństwo do kościoła św. Piotra przez onę bramę przeszedł i przed Naświętszym Sakramentem Panu Bogu podziękował, iż nam w pokoju tego wielebnego czasu dał doczekać, prosząc, aby jako on widomą portę do widomego kościoła ludziom chrześcijańskim otworzył, tak i Pan Chrystus Zbawiciel nasz szeroko raczył otworzyć skarby miłosierdzia swego i miłościwy przystęp do łaski swojej i do odpuszczenia grzechów naszych uczynić wszystkim, którzy się do tego, w powszechnej chrześcijańskiej wierze jego mieszkając, przez pokutę przystojną, przez modlitwy, jałmużny, posty i inne duchowne a pobożne uczynki pnąć będą. Do czego też ustawicznie kaznodzieje w kościołach ludzie napominali, szeroko im rozpowiedając, jako ten iubilaeus rozumieć i jako się do tego przygotować, aby byli uczestnikami tych skarbów, do których teraz Pana Chrystusów namiestnik wrota otworzył. Przypominają tedy ci kaznodzieje to, co ludziom chrześcijańskim jest wiadomo, iż wszystkie sprawy starego zakonu zwierzchne i widome znaczyły sprawy duchowne i niewidome, które Pan Chrystus w swoim nowym zakonie, w kościele swym chrześcijańskim, na ten świat przyszedszy i ciało nasze na się przyjąwszy, miał wypełnić. Pokazywali to, jako między inszemi obchodami zwierzchniemi, które Pan Bóg żydom, obranemu ludowi swojemu, chować rozkazał, była też ta, iż każdego pięćdziesiątego roku swoim sługom albo niewolnikom wolność dawali, a ci, którzy swoje dobra albo imiona byli zaprzedali, zaś do pierwszej posesyi przychodzili, tak iż niewolnicy do pierwszej wolności i wolni panowie do pierwszych a ojczystych dóbr się przywracali. A ten to rok pięćdziesiąty zwano jubileuszem, który nic innego nie znaczył jedno wolność i odkupienie pokolenia ludzkiego, a przywrócenie do starego niebieskiego dziedzictwa przez nadroższą mękę i śmierć Pana Chrystusową, przez którą nas od gniewu Ojca swego niebieskiego wykupił, dyabłu z paszczęki, grzechom z mocy wyrwał i z wiekuistego ognia wykupił. Toć był prawdziwy duchowny iubilaeus przez on pięćdziesiąty rok znaczony, który żydowie pilno obserwowali, jako to i w samej lidzbie Duch św. znać dawa, ustanowiwszy tę obserwacyą nie w przednim albo nie w dalszym, ale w pięćdziesiątym roku, która lidzba, jako św. doktorowie obserwują, była znakiem odpuszczenia grzechów, jako to opiewa on pięćdziesiąty psalm Dawida króla pełny affektu, wiary i nadziei, który on nie tak językiem wymawiał, jako sercem a łzami przed obliczności bożą drukował, Pana Boga prosząc o przywrócenie zupełne do pierwszej wolności i niewinności, jako to one słowa jego znaczą: redde mihi laetitiam salutaris tui et spiritu principali confirma me. Gdzie też zaraz nam obiecuje, żeśmy mieli od Pana Chrystusa otrzymać zupełne odpuszczenie grzechów naszych, jakoż tego dobrodziejstwa w kościele bożym ustawicznie używamy, tak iż możemy wszystek czas żywota naszego jubileuszem nazywać, mogąc zawsze otrzymać odpuszczenie grzechów naszych przez drogi i środki nam do tego podane. A te drogi i środki są świątości kościelne wszystkie, a osobliwie chrzest św., który na pierwszym wstępie żywota naszego przymujemy. A potym przez świątość pokuty świętej. Jedno iż w tym różność jest, że na krzcie św. dostawamy zupełnego grzechów naszych odpuszczenia, jako łacinnicy a culpa et poena, to jest i wina, i kaźń bywa nam zaraz odpuszczona, a zaś przez świątość pokuty świętej chocia nam wszelakie winy bywają odpuszczone i zasługa wiecznego potępienia od nas oddalona, przecie jednak zostawujemy częstokroć winni czynić pokuty cielesne za grzechy cielesne, które bez jakiego cielesnego udręczenia nie bywają, bo mają być we wszystkim przeciwne onej rozkoszy i lubości, którąśmy grzechy popełniając odnosili. Takie pokuty za dawnych onych a niedaleko od apostołów świętych odeszłych czasów, póki w ludziach większa chuć ku służbie bożej i miłość ku Panu Bogu i ku bliźniemu życzliwość była, srogie, długie i częste bywały, które dzisia jeszcze opisane być in sacris canonibus poenitentialibus widzimy, przez które dosyć czyniwali za grzechy popełnione i ćwiczyli się w dosyć uczynieniu cielesnym, czym sobie łaskę bożą jednali i zasługę mąk wiekuistych zaściełali, które, daj Panie Boże, aby tych dzisiejszych czasów chowane także były, nie rozwiodłaby nigdy była tak szeroko swych proporców rozpusta i większaby w ludziach karność była, nie tylko na owe wiekuiste męki, które grzeszących minąć nie mogą, ale i na to doczesne udręczenie, co snadź cielesnych ludzi więcej obchodzi, i owszem się sobie ci teraźniejsi nowowiernicy przymilają, powiadając, iż to superstitionis są opera: castigare, jako św. Paweł mówi, corpus suum et in servitutem redigere. Tak się już dalece te nasze czasy od onych pierwszych czasów pobożnych chrześcijanów odstrzeliły, i żywot nasz od ich żywota, i miłość nasza od ich miłości oddzieliła. Do czego widząc Pan Bóg Wszechmogący, iż tych ostatnich czasów przyjść miało, iż ludzie nie mieli przez karanie doczesne karania wiecznego chcieć uchodzić i w tej mierze jako pasterz niewymownie pragnący zbawienia owieczek swych, miłosiernie się z nami obszedł. Abowiem zostawił w kościele swym skarby duchowne nieprzepłacone i do skończenia świata nieprzebrane, to jest zasługę męki syna swego jedynego, pana naszego Jezusa Krysta, zasługę matki jego Panny Najświętszej, zasługi apostołów, męczenników, konfessorów i innych świętych Panu Bogu wielce miłych, którzy niewinnymi będąc cierpieli i niewymowne na sobie odnosili krzywdy, uciski, urągania, morderstwa, albo, jako św. Paweł pisze, naśmiewiska i bicia rozmaitego kosztowali, wiązani byli, do wieże ich sadzano, kamienowano je, sieczono je, kuszono je, ścinano je, obłoczyli w guniach, w koźlęcych skórkach, w niedostatku, w ucisku, w frasunku, tak że ich świat nie był godzien, po puszczach się błąkali, po górach, po skałach, po jaskiniach podziemnych; ci tedy takowi, którzy w niewinności tak wielkie uciski skromnie dla imienia Pańskiego cierpieli, wszystkie swe zasługi do skarbu zgromadzili, aby się do nich krześcianie w potrzebach swych dla odkupienia grzechów swych, których się dosyćuczynieniem swem pogładzić lenili, uciekali, z nich sobie przeciw gniewu bożemu tarczą i zasłonę czynili, za nimi stojąc, o własne swe zasługi się starali. A to nic inszego nie jest jedno communio sanctorum, którą w kredzie apostolskim wyznawamy, iż oni nam zasług swych użyczają, nasze niedostatki skarby swojemi zakładają. Tych tedy skarbów, od świętych ludzi naskarbionych, szafarzem uczynił najwyższym Pan Bóg Piotra św., apostoła swojego i wszystkie po nim inne namiestniki, biskupy rzymskie, które papieżami zowiemy i wikaryami Pana Chrystowymi na ziemi być wyznawamy, którym, jako w ewanieliej czytamy, dał Pan Chrystus klucze królestwa niebieskiego i zupełną władzę związować i rozwiązować związki grzechów naszych, za którym przywilejem i mocą, od Pana Boga podaną, otwarzali zawsze biskupi Rzymscy i jeszcze otwarzają te skarby kościelne duchowne, udzielając ich ludziom chrześcijańskim wedla ich nabożeństwa, wedla czasu, okazyej, potrzeby, czasem hojnie, czasem ściśle, czasem zupełne odpuszczenie dając wszystkich kaźni przez grzechy zasłużone, albo wolno przyjęte, albo od spowiedników naznaczone, ktoremiby dosyć uczynić beli powinni, albo w tem tu ciele doczesnego żywota, albo w onych czyścowych mękach, przez które, jako św. Ambroży pisze, każdy musi przyść do chwały wiekuistej, lubo kto będzie, jako św. Piotr, lubo jako św. Jan, albo jako św. Paweł, wszyscy przez ten ognisty a obrotny miecz, przed rajem od Pana Boga zawieszony, jako o tem w Piśmie św. czytamy, przebić muszą, jedno iż takowym wnet się ta służba obróci i wniść do raju dopuści. Ale nam grzesznym naprzek się przełoży, gdzie się piec będziem musieli, aż się ta słoma, to siano, te drwa, te kamienie wypalą, z którycheśmy sobie na tym świecie mieszkanie budowali. Żeby tedy w tej szablicy nie długo się pocić, mamy na dobrym wiary chrześcijańskiej fundamencie sami sobie zasługi przez dobre nasze uczynki jednać, a przytem się do tych zasług uciekać, które nam święci w kościele bożym pozostawieli, któremi, jako się już powiedziało, biskup Rzymski szafuje.

Tak-ci tu kapłani boży, ludzie bogobojni, doktorowie zacni, kaznodzieje prawdziwi o tym jubileuszu i o indulgencyach lud chrześcijański nauczali, drogę też do tego zaraz pokazując, jakoby człowiek mógł być tychto skarbów duchownych uczestnikiem przez posty, przez modlitwy, przez jałmużnę, a naprzód przez pokorę świętą a uniżoną myśl i serce skruchą prawą przejęte i dobrą wolą opuszczenia grzechów umocnioną, a nadewszystko przez nadzieję zupełną w śmierci i w męce Pana Chrystusa Zbawiciela naszego, a przez nabożne przyjmowanie ciała i krwie Jego naświętszej.

Życzyłbym sobie tego, miłościwy panie, abym tu mógł był patrzeć na osobę WMści, mego mił. pana, temi czasy. Mam za to, żeby się WMść i ucieszył, słuchając tak zacnych, bogobojnych i uczonych kaznodziei, a jeszcze więcej na wielkie tychto ludzi nabożeństwo, które w nich, jako w posłusznych a znających głos pasterza swego owieczek, sprawowało słuchanie słowa bożego, o którem napisano, iż przenika serca ludzkie barziej niż wszelaki miecz. Dalekoby inszą faciem rerum tu WMść widział, niż ją WMści niekiedy wypisowali owi bałwanowie Szwajcarscy, albo Tygurscy, albo Brogowi Baalowie, którym i sama wiara chrześcijańska obrzydła i każdy uczynk dobry a pobożny chrześcijański śmierdzi, tak iż się wolą wszelakiem plugastwem, morderstwem, łupiestwem, pychą, gniewem, zazdrością upstrzyć i w tej barwie rzkomo przez miłosierdzie boże i przez zasługi męki jego świętej do nieba się wedrzeć, niż sposobem od Pana Boga pokazanym i od świętych Jego utartym, w zgodzie, w miłości, w jedności, pokorze, non alta sapientes, sed humilibus consentientes, łaski bożej dostępować. Wiesz WMść bezwątpienia, jako on bałwan Witemberski Luter swoim zwolennikom piękną a prawie z wolą bożą i z pismem świętem zgodną łacinę dawał. Nie może, prawi, ewangelia cierpieć, aby o dobrych uczynkach kazano, drży owieczka Pana Chrystusowa, kiedy o nich słyszy, wiara nie może podle siebie żadnego dobrego uczynku cierpieć, a ktokolwiek się niemi przyodział, z trudnością może do nieba przyść. Nauka o dobrych uczynkach jest nauka dyabelska i odstąpienie od wiary, Pan Bóg nie patrzy na uczynki, nie dba o nie, nie ważne są przed oblicznością Jego, zgoła mu się nie podobają, ani dla nich żadnego człowieka miłuje. Nad co nie może być nic nieprawdziwszego, ani bożej woli i słowu jego, ewanieliej świętej, przeciwniejszego, jedno że na takiej wierze, jaką był sobie Luter uknował, jako na złej roli lepsza i cudniejsza urodzić się nie mogła, ale na prawdziwej, chrześcijańskiej, apostolskiej, świętej, powszechnej, Rzymskiej wierze, jako na dobrej roli, którą tak wiele tysięcy męczenników krwią swoją jako dżdżem jakim polali, a ciały swemi dla wiary świętej chrześcijańskiej rozszarpanemi dobrze ugnoili, dobre uczynki rość muszą. Dla czego tu nie sola fides praedicatur, z którą Luter na plac wyjeżdżał i świat zamieszał, ale ta, której nas św. Paweł uczył i świat nawrócił, fides, quae per dilectionem operatur, wiara żywa nie martwa, która się nie dopuści ciasnością serca ludzkiego ograniczyć, ale na wierzch wychodzi, moc swą, ważność swą, gorącość swoję przez miłość, przez dobre uczynki pokazuje. Bo jako ogień tak i wiara, miłością podpalona pokazać się musi, musi na wierzch wyniść, albo się sama w sobie zadusić. Jeśliby kiedy, miłościwy panie, tedyby tu teraz WMść obaczył i prawie ręką dotknął, co to jest fides, quae per charitatem operatur. Abowiem takie tu są teraz charitatis opera, iż pod słońcem w jednem jakiem miestcu większe się dziać nie mogą, tak iż jeśli kiedy, tedy teraz słusznie Roma sancta może być nazwana. A co św. Paweł niekiedy do Rzymianów pisał, iż wiara ich była po wszystkim świecie rozsławiona, pewnie teraz o Rzymianach może pisać, iż ich dobre uczynki będą po wszystkim świecie opowiadane.

Wzięłoby dosyć to czasu, miłościwy panie, acz wiem, żeby z pociechą tego WMść użył wespołek z innymi katolikami, gdyby się miało to wszystko swym porządkiem wypisać, co tu w tych ludziech teraz fides, quae per charitatem operatur, sprawuje; ale przecie niektóre z tych rzeczy przypomnię, zkąd WMść, mój mił. pan, i insi katolicy obaczyć będą mogli, jako się ci zwodnicy uprzejmie w swoich postępkach obchodzą, którzy wyliczając złe niedobrych a niebogobojnych ludzi, którzy się zawsze tak w Rzymie, jako w Krakowie, tak we Francyi, jako w Hiszpanii, między dobrym najdują, sprawy i niechrześcijańskie obyczaje dobrych a pobożnych ludzi spraw świętych a chrześcijańskich postępków nie wspominają, aby onym swędem myśli ludzkie od tej świętej stolice i od tego świętego miasta odtrącili.

Trzech rzeczy nas wiara chrześcijańska uczy potrzebnych ku ubłaganiu gniewu bożego i ku zjednaniu łaski Jego świętej: modlitwy, postu i jałmużny. O modlitwach tak WMść racz wiedzieć, iż ociec św. naznaczyć raczył cztery kościoły najprzedniejsze w Rzymie, i opodal od siebie odległe: św. Piotra, św. Pawła, św. Jana in Laterano i Panny Naświętszej, który zową ad nives, do których ludzie chodzić mają, Panu Bogu się modląc, a każdy wedla nabożeństwa swego paciorki mówiąc w tych ustawicznie, acz też i w innych wedla obyczaju kapłani boży przy naświętszej ofierze ciała i krwie Pańskiej za kościół święty chrześcijański, za powszechną wiarę, za pokój, za stany tak duchownymi, jako i świeckimi prosić nie przestawają. Do tych wszyscy chodzić powinni, którzy chcą być uczestnikami tych to darów kościelnych, z upokorzeniem i skruchą przerosłem sercem wyspowiadawszy się grzechów swoich. Gdzie drudzy z wielkim pożytkiem dusz swoich od początku żywota swego sprawy swoje sobie pierwej a potem kapłanowi przypominają, którą zową confessionem generalem, aby patrząc na swą skaradość, na czas w grzechach i plugastwie strawiony, wielkość miłosierdzia bożego uznali, a do lepszego i bogobojniejszego żywota się z większą chucią i z pilniejszem się staraniem obrócili, a jako św. Paweł pisze: sicut exhibuerunt membra sua servire immundicitiae atque iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibeant membra sua servire iustitiae in sanctificationem. Do spowiedzi dopiero idą, do używania ciała i krwie Pańskiej naświętszej, a potem z oczyszczonem sumieniem, w łasce bożej mieszkając do kościołów naznaczonych chodzą, gdzie bywa widzieć, miłościwy panie, spectacula, które wszelakie one obłudne tryumfy Rzymianów starych przechodzą. Chodziły po Rzymie procesye tak tumskich trzech, jako i inszych farskich, których jest około 300, kościołów, z wielką pokorą i skromnością, uczciwością, po kilkuset naraz, Pana Boga chwaląc i o miłościwe lato wszystkiemu chrześcijaństwu prosząc, przez psalmy, przez litanie i inne piosneczki kościelne.

Chodziły kompanie rzymskie albo, jako u nas zową, bractwa książąt, szlachciców i prałatów zacnych, którzy na się dobrowolnie niektóre powinności przyjmują: mówić pewne paciorki, czynić modlitwy, pościć posty, ubogie żywić, niedostateczne wspomagać, chore opatrować, pielgrzymy pod dach podejmować, niemocne nawiedzać, szpitalom służyć, na nie żebrać i inne dobre uczynki a chrześcijańskie ustawionych czasów sprawować. Co też zaprawdę z wielką pilnością, uprzejmością i wiernością czynią. Te tedy takowe kompanie, których jest w Rzymie około 100, z zacnych kardynałów, książąt, panów i szlachciców, i inszych ludzi wzięte zebranie, wziąwszy na się wory grube, w jakich w starym zakonie pokutę żydowie czyniwali, jedni w czerwonych, drudzy w modrych, białych, czarnych, dzikich, zielonych, błękitnych, na których przyszywane jakoby jakie rycerskie hasła nosili albo krucyfiksy albo Trójce św., albo ciała Pańskiego wyobrażenie, których dobrodziejstw osobliwą pamiątkę sprawują, albo Panny Maryej, albo innych świętych, których sobie za patrony u Boga Wszechmogącego obrali, każda za swoim krucyfiksem, jako za tarczą, w który jako w znak odkupienia i zbawienia naszego patrzyli, po Rzymie chodzili, Pana Boga za wszystko chrześcijaństwo pokornie prosząc, niektóre z muzyką, niektóre z prostem kościelnem śpiewaniem, psalmy Dawidowe i litanie śpiewając.

Jest tu między inszemi kompania stara i zacna confalonis, w której kardynałów, książąt, panów i prałatów się dosyć wpisało. Ta zebrawszy się w gromadkę, w jakiej się Pan Bóg zwykł niepomału kochać, zwłaszcza gdzie cielesne zgromadzenie miłość serdeczna zagrzewa, w procesyej bardzo pięknej obchodziła cztery kościoły. A było samych tylko braci in sacris ubranych, każdy z świecą laną zapaloną, przez dwa tysiąca, za którymi szły też swoją procesyą księżny, szlachcianki i inne białe głowy, około 1000, a które chodzić dla starości nie mogły, na woziech jechały, których było o półtorasta. Ci tedy wszyscy, wyspowiadawszy się każdy i komunikowawszy pierwej, z owego kościoła wyszedszy, przez bramę świętą do kościoła św. Piotra z wielkim porządkiem i nabożeństwem szli, głowy swe ku ziemi schyliwszy, jako wiernym a miłosierdzia żądającym należy. Tam wszystkim włócznią, którą bok Zbawiciela naszego, gdy na krzyżu wisiał, przekłóty był, ukazowano; także i Weronikę, własnej twarzy Pana Chrystusowej wyobrażenie; tamże głowę św. Jędrzeja apostoła wystawowano i insze relikwie, na które patrząc ludzie w onych worach ostrych, po ziemi padając, wołali sercem barziej niż głosem: misericordia, misericordia, który głos z tak upokorzonego serca pochodzący bezwątpienia wszystkie niebiosa przebijał a przed obliczność bożą przychodził. Od św. Piotra tymże porządkiem szli do św. Pawła dobre półmile nasze polskie i tam paciorki swe odprawiwszy, krucyfiks, który do św. Brygidy przemówił, uczciwszy, siedm także ołtarzów pozdrowiwszy i inne rozliczne relikwie oglądawszy i pocałowawszy, do św. Jana się obrócili, gdzie też głowy naświętszych apostołów Piotra i Pawła, sukienkę Pańską inconsutilem, stół, na którym Zbawiciel nasz ostatni raz wieczerzał, i inne święte relikwie, naostatek i obraz naświętszej twarzy Zbawiciela naszego, który św. Łukasz malował, pozdrowieli i przed nim paciorki swe mówiąc a Panu Bogu cześć i chwałę oddawając, a drudzy gołemi kolany po świętym wschodzie, po którym Zbawiciel nasz w Piłatowym niekiedy pałacu chodził i krwią swą naświętszą pokropił, ku górze wstępując, się czwałgali. A ztamtąd potem do Panny Maryej Maioris albo Nives kościoła wędrowali, gdzie też relikwie rozmaite im pokazowane beły: obraz Panny Naświętszej, praesepium salvatoris nostri, in quo natus iacuit, grób św. Hieronima i inne święte rzeczy nawiedzając, Panu Bogu się modlili. A potem z tymże porządkiem do swego się wszystka gromada kościoła obróciła. Tymże porządkiem chodziła druga zacna kompania S. Trinitatis ad Pontem Sixti, porządkiem, dostatkiem, wielkością niż pierwsza nie pośledniejsza; także i ta, i wszystkie inne swoje nabożeństwo odprawowała. Były drugie kompanie, które boso wszystkie chodziły a drugie się powrozami siekły, a drugie żelaznemi łańcuchami. Zaprawdę, bez miłosierdzia dobrowolne karania przyjmując, którym krew z grzbietów ściekała, około których ludzie z winem chodzili, posilając ich, gdy mgleli i konfortując, aby przyjętą pokutę stale wypełnili.

O jednym tylko szpitalu WMści, memu miłościwemu panu, napiszę: Sanctae Trinitatis ad pontem Sixti, który zową convalescentium, bo do niego tych odnoszą, którzy choro w szpitalu św. Ducha leżeli, kiedy już trochę wskórać z wielkiej niemocy poczynają, gdzie już insze opatrzenie, inszą strawę i inny wczas, jakiego wzmagającym potrzeba, miewają. Ten szpital opatrują szlachta rzymska, książęta, grafowie. margrabiowie, wszyscy w jednej kompaniej, którą zową S. Trinitatis, a na czerwonych sakkach znaki św. Trójce przyszyte, jakoby jakie hasła rycerskie noszą. Ci pospolicie pielgrzymów do Rzymu, z postronnych krajów przychodzących, przez trzy dni podejmują strawą, łożem i inszem opatrzeniem potrzebnem ich zakładając. Dochodów rocznych, jako powiadają, nie ma ten szpital więcej 150 szkutów, tylko z jałmużny te miłosierne uczynki czynią. W ten święty rok niewymowna wielkość postronnych ludzi pielgrzymów poczęła się do tego szpitala schodzić, kompanie całe z innych miast włoskich po 4, 5, 6, 7, 8 tysięcy ludzi na jeden raz, na które nie mając intraty żadnej, sami z kompaniej składać się musieli; jedni pieniędzmi, drudzy strawą zakładali. drudzy do swych domów na pościel brali, uczcili, uraczyli, uszanowali, udarowali, którą ludzkość i miłość, gdy w tych to szlachcicach inni ludzie obaczyli, poczęli się do tego jałmużnami swemi przykładać, aby mieli z czego tę chuć i chrześcijańską w podejmowaniu i opatrowaniu pielgrzymów miłość pokazować, poczęli słać do szpitala chleba, wina, oleju, soli, mięsa i inszego żywiołu wielkim dostatkiem. Papież sam dawa 1000 szkutów na miesiąc i insi kardynałowie po kilkuset, panowie, szlachta, kupcy ślą a ślą jałmużny spore i znaczne, któremi nie przez sługi albo jakie najemniki, ale sami panowie, sama szlachta szafuje tym obyczajem. Gdy jaka kompania 7 albo 8 set, albo ile jedno ludzi do szpitala przydzie, zaraz popiszą wszystkich, a gdy sobie odpoczną, uczą ich doctrinam christianam, niektórym prostym pacierz mówić i Zdrową Maryą każą, i do innych powinności chrześcijańskich napominają, krzyżem świętym żegnać się każą, a tych, którzyby nie umieli, pokazują i powiadają zaraz, jakie są misteria w tym to zbawiennym znaku, którzy zaś są politiores, do tych kaznodzieje uczeni krótkie jakie napomnienia chrześcijańskie czynią, aby mieli cor contritum et humiliatum, bez którego żaden tych skarbów kościelnych dostąpić nie może. Potem ich do stołu sadzają, których zaraz bywa 10 i 12 chędogo przygotowanych. Potem dwieście szlachciców i innych braciej tejże kompaniej w swoich sakkach jeść im noszą dobre potrawy, chleba, wina, ile kto potrzebuje, dawają i z wielką pokorą i pilnością k stołu służą, jakoby sam Pan Chrystus przy każdym ubogim siedzieć miał. Odprawiwszy jednych, drugich sadzają do stołów tymże porządkiem i dostatkiem, tak iż niektórych wieczorów, a zwłaszcza w tę świąteczną wigilią 12 tysięcy ludzi przychodniów nakarmieli. Odprawiwszy wszystkich, nogi im umywają samiż oni tak zacni gospodarze, którzy w żadnej rzeczy innej prerogatywy swej książęcej albo szlacheckiej więcej nie strzegą, jedno iż każdy z nich pierwszy chce być do nóg umywania i do innych podłych i nizkich posług, jako szaty ich wycierać, koszule suszyć i inne potrzeby opatrzyć i każdego do łoża chędogiego doprowadzić. A gdy czasem toż niedostawa, chocia ich mają na 10 tysięcy osób, do swych domów ich biorą, aby żaden przez swego wczasu nie był. Nazajutrz albo trzeciego dnia prowadzą ich processionaliter 500, 1000 i półtora czasem zaraz do cztyrech kościołów. Bywa z nimi 30 i 50 czasem braciej, którzy je sprawują, aby szli porządnie, Panu Bogu się modląc, ciż też starają się, aby im relikwie wyższej wypisane w tych kościołach pokazane były; potym ich 2, 3, 4 dni, a tych tramontanów i tyle dwoje w szpitalu swoim także jako w pierwszy dzień podejmują, a gdy ztamtąd wychodzą, albo paciorki, albo jaki catechismus dawają, aby się woli bożej uczyli a Pana Boga zawsze chwalili. Tym-ci porządkiem ten szpital goście swoje częstuje, którego jako na tak wielki nakład stawa, jest to tu u wszech ludzi w wielkiem podziwieniu. Wprawdzie że samiż bracia chodzą po Rzymie żebrać chleba, wina, drew, pieniędzy; im kto nawięcej przynieść może, o to się każdy brat stara. Jeden z domu zacnego panów Kolumnów, zacny pan, wziąwszy na się ostry wór, chodził po Rzymie żebrać z krobką przez jeden tylko dzień, na jeden wieczór przyniósł do szpitala 800 dukatów. Kardynał też niektóry w sakku także twarz zakrywszy do drugich kardynałów i panów po jałmużnę chodził i trafiło się, iż jeden kardynał kazał w jego krobkę włożyć kilkadziesiąt szkutów; on, co żebrał, zjął z twarzy swej welum i dał się poznać, powiadając, i mnie sromota tak mało mojej braciej donieść i tobie sromota tak mało dać, tak, że on kardynał kazał mu dać 300 dukatów, drugi także 200 dukatów włożył w krobkę a kartkę dał, aby mu w bankach 500 dukatów dano. Z temi wszystkiemi jałmużnami niedostawało przecie raz chleba tak wiele, coby dosyć dla gości było. Bracia się zafrasowali, Panu Bogu opatrzenie swoich gości polecili. Mało co potem, jakoby z nieba spadło, kilkadziesiąt koni chlebem nałożonych w koszach do szpitala przypędzono nie wiedzieć od kogo, tak iż wszyscy nakarmieni byli. I drugi raz niedostawało pieniędzy na skupowanie potrzeb dla wielkości gości, wnet do skrzynki przed szpitalem włożono 500 dukatów w jednej karcie; nie wiedzą kto, tylko napisano: orate pro me. W drugiej karcie także wiele naleziono mało co potem z tą inskrypcyą: orate pro nobis. Tymże czasem dwaj pielgrzymi do szpitala przyjęci z chucią i wedla obyczaju częstowani nazajutrz wychodząc, zostawili pod materacem kilkanaście set dukatów, tylko temu powiedziawszy, co im służył, aby patrzył w komorze, jeśli co nie zginęło. On szukając nalazł tę sumę pieniędzy, chciał ich dogonić i poznać, ale się nie wiedzieć gdzie podzieli.

Jest tu innych kompanii bardzo wiele, też pietatis opera czynią i wiele gości do siebie przyjmują, jałmużnami je tylko żywiąc, ale do tych nie tak się wielka zgraja zchodzi, tylko ci, którzy w jakiem innem mieście będący, do ich kompanii przysłuchają, których przedsię po 2, 5, 6, 7 set na dzień prawie każdy bywa.

To się in locis publicis dzieje, in domibus privatis trudno wiedzieć wszystko, jako kto Chrystusowym dworzanom ubogim i umiłowanym służy. Unum ex multis wspomnę o jednym szlachcicu rzymskim panu Wirgiliusie Krescencyusie, który się naszych polaków tak był rozmiłował, że je zawsze i we dnie i w nocy w domu swym z wielką wdzięcznością miewał; a gdy albo się sromali drudzy albo zamieszkawali, sam ich szukał z pilnością i z jakimści frasunkiem za krzywdę sobie poczytał, gdy często im te słowa mówiąc: cur non fruimini his, quae vobis Dominus dedit; vestra sunt ista non mea, propter vos ea mihi dedit Dominus. Nie jadł sam nigdy, aż onych u swego stołu dostatecznie nakarmił, służąc im z małżonką i z dziećmi swojemi. Nogi im umywał, szaty ich suszył, wycierał, koszule ich pani prała a nowe im dawała. Wodził je sam do kościołów, starał się, aby wszystko widzieli, co w Rzymie godno i trudno czasem bywa widzieć; do papieża ich po benedykcyą doprowadził i wszędzie chciał przy nich być, aby wszystkim ich potrzebom zabieżeć i niedostatki założyć mógł. Także i drugi jakiś prałat zacny po nasze kapłany i inne świeckie pielgrzymy zawsze w wieczór sługę swego słał, który ich prowadził do jakiegoś domu, gdzie im on prałat cokolwiek de regno Dei rozpowiedzieć rozkazał, potem im do stołu sam służył i dobrze nakarmił, nogi im umywał i na dobrem je łożu położył i nazajutrz każdemu jałmużnę darował. Owa tego beło barzo często i długo to trwało.

To wszystko, co sami szlachcice mężczyznie czynią, to szlachcianki białymgłowom pielgrzymkom czynią; do domów je swoich biorą po kilkadziesiąt, opatrując, częstując, czcząc, darując, i same zacne panie z krobkami po Rzymie chodząc, na nie żebrzą. Wczora przyszła kompania jedna około 8 set ludzi. Te wszystkie do siebie wziął do domu Rzymski szlachcic i wszystkiemi potrzebami je zakłada. Insi także, gdzie im domów nie stawa, po winnicach i folwarkach swych goście zachowują, tak iż z łaski bożej żadnego pielgrzyma na ulicy nie widzieć leżąc. Bo i po nocy chodzą niektórzy nabożni ludzie, patrząc, jeżeliby kto albo zabłądził, albo nie miał się gdzie podzieć, albo dla choroby dojść nie mógł, takowych wnet albo do szpitalów prowadzą, albo do domów biorą, czyniąc pilność około nich. Przeto, miłościwy panie, Rzym ten wszystek stał się teraz jakoby wszystkiego świata szpitalem, w którym się każdy stara według możności swej, aby członki Pana Chrystusowe, ubogie i pielgrzymy, i przychodnie, przystojnie uczcił i uważył.

Przyszedł też tu minister jeden przed kilką dni, który długo w Królewcu Pana Chrystusa prześladował. Ten, uznawszy błędy swe, przyszedł do Rzymu jako gość i bez języka wszedł do szpitala do św. Trójce; spowiedał się z płaczem, że ci ja persecutus est ecclessiam Dei a przyszedłem dobrowolnie i jestem gotów tu wszelaką penitencyą podjąć, czyńcie ze mną, co chcecie, vilis est mihi iactura vitae huius, bych jedno mógł pierwej być ecclesiae catholicae reconciliatus. Bracia szpitalni przyjęli tę owieczkę z chucią, mając też to rozkazanie od Ojca św., aby równie heretyki i snadź jeszcze barziej wdzięcznie przyjmowali i tak je czcili i ważyli, jako i insze chrześcijanie, ucząc ich przytem wiary chrześcijańskiej apostolskiej i osobno służyli, i osobny stół dali. Dwaj zawsze z nim po Rzymie do kościołów chodzili, ucząc i pokazując mu, iż tu nie luterska mortua, ale chrześcijańska viva fides praedicatur, quae per charitatem operatur. W nocy, we dnie się przy nim bawili, służąc, ochędażając go, naostatek szaty mu wszystkie już dwakroć sprawili i wczora chustek i rękawic przynieśli aż do domu naszego, i na praczkę zostawili, i ledwie go od siebie puścili, gdy JMść ks. kardynał pan mój kazał mu w swym domu być; ksiąg innych z sobą nic nie przyniósł, jedno konfessyą [1]) JMść ks. kardynała, pana mego, którą mu w Litwie dał pan podstarości Kowieński.

Jeszcze tu ustawicznie postronne kompanie przychodzą; wczora kilkaset Peruskich szlachciców w sakkach jednakich, wszyscy processionaliter z wielką pokorą i uniżeniem przyszło. Drudzy także w sakkach z Nervi pięknym porządkiem i reprezentacyą świętych ludzi, która niejednemu łzy z oczu wycisnęła. Szedł Jan św. nagi, skórą jakąś wielblądową tylko przewieszony, przed wszystkimi wołając: poenitentiam agite et appropinquabit regnum coelorum. Za nim Hieremias prorok piłą naprzek jakoby przetarty, św. Sebestyan ustrzelany i inszych takież świętych reprezentacye były chędogo nagotowane, które ludzi ku nabożeństwu pobudzały, aniołkowie, sybille z swojemi wierszami; około nich szli custodientes eos in omnibus viis eorum, ne forte offendant ad lapides pedes eorum.

Jest tu jedna congregatio kapłanów nabożnych, którzy się przypatrując między ludźmi, jako kto żyje, jako się kto tak w duchownym, jako i w świeckim stanie sprawuje; a jeśli jaki niedostatek około niego baczą, w który prze jakie nieszczęście przyszedł żywnością go i pieniędzmi opatrują, syny jego wychowują a córki z posagiem uczciwym za mąż wydawają.

Zaś, miłościwy panie, okrom tych kompanii, które swym porządkiem cztery kościoły obchodzą, kto patrzy na pospolity lud, nie może zaprawdę łez w oczach swych zatrzymać na ferwor jego i na charitatem jakąś nadzwyczaj rozpaloną. Jedni nago ostry wór albo cilicium na sobie zawiesiwszy chodzą, drudzy boso, drudzy się sami niemiłościwie biczują, że krew z grzbietów ich strzyka, drudzy jałmużny dawają żadnego ubogiego nie opuszczając, których zwłaszcza ślepych i rozmaicie ułomnych tysiącmi po drogach i przed kościołami siedzi. Jedni na paciorkach, drudzy na książkach, drudzy nabożnemi rozmowami Pana Boga chwalą, drudzy ubogich na obiady, na wieczerze biorą, odziewają, ochędażają i potem udarowawszy na ich miejsca je zaś odwożą. Prosto, miłościwy panie, regnum coelorum vim patitur et violenti diripiunt illud, gwałtem się tu wielkim do niego drą ludzie, ile mogą przestrzegając onego rozkazania, które im św. Paweł do nich w liście swym pisząc podał, aby charitatem fraternitatis invicem diligerent, honore invicem praevenirent, sollicitudine non pigri, spiritu ferventes, Domino servientes, necessitudinibus sanctorum communicantes, hospitalitatem sectantes, non alta sapientes, sed humilibus consentientes, providentes bona, non tantum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus. Wierzę, miłościwy panie, iż jako żywym będąc sine intermissione memoriam Romanorum faciebat semper in orationibus suis obsecrans, si quomodo tantum prosperum iter haberet in voluntate Dei veniendi ad eos, iżby się to za żywota jego działo, co się tu teraz dzieje, nierazby był pisał: opera vestra bona annuntiantur in universo mundo. Aleć i teraz z wysokiego nieba patrząc na tę swych Rzymianów wiarę, która tak wiele dobrego przez miłość sprawuje, bezwątpienia się w tem niewymownie kocha, jeśli tylko może jakie kochanie mieć nad to, w którem jest, na oblicznośé Zbawiciela swego patrząc, iż po półtora tysiącu lat w tem miescu, które tak był osobliwie umiłował, w którem jawnie Pana Chrystusa wyznawał, gdzie naukę swoję krwią swoją zapieczętował, braciszki one swoje auditores in Christo Jesu, które był naprzód zbawienną nauką oświecił, żywotem bogobojnym zbudował, jakoby zasię znowu oglądał: Priscas, Aquilas, Epanetos, Andronicos, Julias, Trifosas, Persides, Rufos etc., które przez list swój do Rzymianów pisząc, z wielkim afektem salutuje, gdzie ich też pilno prosi, aby pilnie doglądali tych, którzy niesnaski i zgorszenia czynieli przeciw tej nauce, którejście się, prawi, nauczyli i chrońcie się ich, abowiem takowi nie Chrystusowi, panu naszemu, służą, ale swemu brzuchowi i przez jedwabne rozmówki i błogosławienia zwodzą serca niewinnych. Abowiem wasze posłuszeństwo na każdem się miescu rozniosło, dla tego się tedy kocham w was, a Bóg pokoju zetrze szatana pod nogami waszemi rychło. Tej tedy Pawła św. przestrogi iż i w tem teraźniejszem zamieszaniu rzymianie jakoby novi Priscae, Aquilae, Epaneti, Andronici etc. przestrzegali, chroniąc się tych, którzy niesnaski i zgorszenia w wierze chrześcijańskiej czynią, jakowi są luteranowie, kalwinianowie, nowokrzczeńcy, trideistowie et konfesyonistowie, i inszych bałwanów szatańskich nie mało, którzy nie Bogu, ale swemu brzuchowi służąc, niewinne serca zwodzą, słusznie się w nich kochać teraz musi, chociaż na oblicze boże patrzy, kaznodzieja wielki, który się z św. Piotrem pierwej w siatkę Pana Chrystusowę napędził, że ich wiara, która zawsze jedna była, teraz się miłością bliźniego rozpaliła, który dalibóg z tą swoich Rzymianów woniejącą ofiarą, którą teraz ustawicznie przez modlitwy, posty, jałmużny Panu Bogu czynią, i to uprosi, co w tymże liście obiecuje, iż Bóg pokoju zetrze szatana pod nogami ich rychło, a tych, których zwodził, oświeci prawdziwą nauką, aby, zkąd wypadli, dotąd się zaś nawrócili wszyscy, do jednego apostolskiego Rzymskiego kościoła, aby był wedla obietnicy Pana Chrystusowej jeden pasterz i jedna owczarnia. Półtora tysiąca lat szturmować nie przestali, chcąc pasterza od sprawowania tej owczarni odrzucić, a przecie i owczarnia boża stoi i stać będzie na wieki, i pasterz ją sprawuje i będzie sprawować na wieki. A ci szatańscy hetmanowie ze wszystkiemi ufy swoich zwolenników z błędu w błąd, jako mówią, ze dżdża pod rynnę wypadają, z luteranowego wojska do kalwinowej roty, z kalwinowej roty do trydeistów pocztu, z trydeistego pocztu do atejskiego skrzydła albo żydowskiego zakonu przeskakując (jako snać teraz w Krakowie jeden minister Brogowy uczynił, publice zakon żydowski nad wszystkie inne przekładając i ludzie do niego wiodąc), nie tylko tu na ziemi jako cień przeminą, rychło dalibóg albo znikną, ale i na onym świecie od Boga, którego się na ziemi zaprzeli, bez miłosierdzia wiecznie a srodze pokarani będą. Alem ja od rzeczy zaczętej na rzecz barzo pierwszej przeciwną nie wiem jako ustąpił. Bo dobre uczynki z wiarą luterską walczą, jako ogień z wodą nie mogą być wespołek, jako na złej roli dobre żyto, na złem drzewie dobry owoc, na cierniu ostrym róża wonieją̨ca rość nie może. Jeśli tedy prawda, jakoć prawda musi być nieodmienna, co Wieczna Prawda Syn Boży Zbawiciel nasz powiedział, iż ex fructibus eorum cognoscetis eos, niech z tego, co się tu już de fructibus Romanorum pisało, każdy obaczy, jeśli takie fructus może zła rola, złe drzewo rodzić. Na dobrej wierze, której ich ów Piotr św. z św. Pawłem uczył, takie uczynki rostą, na złej wierze luterskiej albo kalwińskiej nie pokój, ale rosterk, nie jedność, ale rozerwanie, nie miłości, ale gniewy, nie karność, ale rozpusta, nie posłuszeństwo, ale swawola rość musi, bo nie Pan Bóg, ale szatan tę rolą sprawuje, jako to sam wyznał on wierny jego minister, gdy powiedział jawnie, iż ta sprawa religionis non propter Deum coepta est, neque praeter Deum finietur. A tej to zgody, jedności, miłości, pokoju i posłuszeństwa żadna rzecz inna w kościele bożym nie sprawuje, ani przez tak długi czas zatrzymawa, jedno iż w nim, jako św. Paweł każe, jednego Boga, jednę wiarę, jeden krzest jednako wszyscy wyznawają et quidquid extra hanc fidem est, jako św. Hilarius pięknie napisał, non fidem sed perfidiam esse credunt. A ktemu też iż wedla obietnice Zbawiciela naszego jednę tylko owczarnią i jednego pasterza być wiedzą, któremu, jako św. Hieronim pisze, si non exors quaedam et ab omnibus eminens detur potestas, tot in ecclesiis efficientur schismata, quot sacerdotes, neque enim aliunde schismata et haereses obortae sunt quam inde, quod sacerdotes Dei non obtemperant, dum episcopus, qui unus est et ecclesiae praeest, superba quorundam praesumptione contemnitur. Tedy tego pasterza zwierzchności dla zatrzymania jedności radzi zawsze podlegali katolicy, a zaś tego pasterza zwierzchności dla rozerwania jedności zawsze się przeciwili heretycy, aby, jako u św. Cyprjana czytamy, tego sternika łódki bożej od rudla odsadziwszy, tem ją łacniej mogli nawałnościami zalewać, i tu teraz w Rzymie w tak wielkiej zgrajej między kilkiem set tysięcy ludzi rozmaitych za mądrem sprawowaniem tego to sternika łódki bożej taki pokoj, taka opatrzność, taki dostatek, taki porządek, taka sprawiedliwość, iżby się wszyscy ministrowie brogowi chocia i z pomocą Tygurskich, Genewskich i Witemberskich bałwanów zmówili, jednegoby domu spokojniej i godniej sprawować nie mogli, co wszystko łasce Ducha św. przyczytać musimy, którego asystencya temu pasterzowi osobliwie jest od Pana Chrystusa obiecana, aby ten związek godności chrześcijańskiej był przezeń zatrzymany, jakoż ją z łaski bożej między katoliki każdy baczyć może w rzeczach do wiary chrześcijańskiej należących, zwłaszcza tu w Rzymie, gdzie pasterz owieczki swoje zna i owieczki go znają, też i głos jego słuchają. W samej kapelli, gdzie Ojciec św. na mszą cum suo purpurato senatu przychodzi, baczyć to każdy może jakim porządkiem, statkiem, jako jednostajnie i spokojnie służba boża odprawowana bywa, tak iż w tym samym akcie species quaedam coelestis illius hierarchiae repraesentantur, w modleniu, w klękaniu, w siedzeniu, w śpiewaniu, nachylaniu, w szatach jednostajność wielka zachowana bywa. Modli się pasterz, modlą się też owieczki; klęczy pasterz, klęczą owieczki; na wszystkie jego gestus et habitus baczenie mając, do nich się akkomodują, aby jako w wierze, tak i w tych obchodach do wiary należących okazali, iż to jest idea onej coelestis Hierusalem, cuius participatio est in id ipsum. Nuż i kompanie tak te, które w Rzymie zawsze mieszkają, jako i które teraz przychodzą, w których się Pan Bóg kocha, jednego słuchają, jednako się odziewają, ut videantur esse tanquam vir unus pod jednym namiotem wiary chrześcijańskiej, pod jedną laską pasterza powszechnego wolę bożą sprawując. Do czego im przykładem swym drogę pokazuje tenże pasterz teraźniejszy Gregorius XIII, jako zacnością urzędu, tak i staranim, czujnością, pilnością, modlitwami, jałmużnami, pokorą, ludzkością przed inszymi wszystkimi przodkując. Przystęp do niego ludziom ubogim zawsze łacny, mówić o krzywdę, prosić o łaskę tak ubogiemu, jako bogatemu wolno, żadnego od siebie bez pociechy nie opuści, pielgrzymom benedykcye częste dawa, agnus Dei i książeczki doctrinae christianae daruje. Racz go nam, Panie Boże, na długie czasy chować, bo i na JMść ks. Kardynała pana mojego osobliwie łaskaw, o którym co za iudicium dać raczył, gdy kardynałowie to factum jego chwalili, iż poenitentiariae munus był na JMść włożył, raczysz podobno WMść bezwątpienia wiedzieć. Takiemuśmy, prawi, chcieli dać curam ligandi et absolvendi hominum crimina, qui ipse sine crimine viveret. W inszych także rzeczach polskich wielką chuć ku narodowi naszemu pokazuje.

---

[1]) Confessio catholicae fidei christiana Stanisława Hozyusza.

Jużem do tego kresu był ten list doprowadził, gdy sam nowinę przyniesiono z Francyej, iż Król JMść pan nasz umyślił WMść, mego miłościwego pana, na państwie Krakowskiem posadzić, która nowina JMść ks. Kardynała bardzo pocieszyła, ale jeszcze pewniejszego posła czekamy, winszując WMści i tego i wszelakiego inszego szczęścia i pomnożenia, aby WMść w kole senatorskiem siedząc, kościołowi bożemu długo służeł, chwałę jego mnożył i zdrową radą swą Królowi JMści we wszystkiem tak do wiary powszechnej chrześcijańskiej, jako i rzeczypospolitej sprawach podpierał, czego ja też naniższy sługa WMści, mego miłościwego pana, ze wszystkimi tymi winszuję, a proszę, aby to moje pisanie, które mi się nie wiem jako przewlokło, u WMści, mego miłościwego pana, miesce miało. Nie mogłem żadną miarą zamilczeć niektórych tutecznych teraźniejszych pobożnych spraw, które wiem, iż jako katoliki niepomału ucieszą, tak heretyki barzo zafrasują, którzy podobno mniemali, jako niekiedy mniemali i chełpili się przodkowie ich donatistae, quod periit de cetero mundo ecclesia et in parte Lutheri vel Calvini remansit, quod totus mundus apostatavit et illi soli tanquam duae tribus olim cum Davide in templo Dei hoc est in ecclesia permanserunt. Aleć by tu teraz byli, ujrzeliby w tem samem mieście, żeć Pana Chrystusowe dziedzictwo nie tak zubożało, jako oni rozumieją, non septem ale i bis ter septem centena millia od początku roku tego świętego już się tu ludzi rozmaitych przeminęło: włochów, francuzów, hiszpanów, niemców, polaków, słowaków, rusaków, greków, judów, portugalczyków i inszych wiele nacyj, którzy kolana swego nigdy przed Baalem nie nachylili, którzy ani o Lutrowem, ani o Kalwinowem, ani o Blandratowem, ani o Stankarowem, ani o Wolanowem, ani o Biesagowem słowie nie wiedzą, ani inszej ewangeliej znają, okrom tej, którą im św. Piotr i św. Paweł apostołowie boży opowiadali, którą przez sukcesyą 233 papieżów, jakoby z ręku w rękę aż do dzisiejszego Grzegorza XIII podaną wzięli i nieodmiennie bez żadnej przysady z wielką pilnością chowają i chować będą aż do skończenia świata. Cudnie św. Augustyn powiedział, iż Pan Chrystus in cathedra unitatis posuit doctrinam veritatis. Dawid św. pisze: cathedra pestilentiae, via peccatorum, consilium impiorum; lubo kto z Lutrem, lubo z konfesyą Auspurską, lubo z Nowemberską, lubo z Kalwinem, lubo z anabaptysty, lubo z trydeisty, lubo z Wołą[1]), lubo z brogiem trzyma: in cathedra pestilentiae siedzi, per viam peccatorum chodzi, consilium impiorum naśladuje. O czem też niekiedy JMść Ks. Kardynał cudnie powiedział: luteristae, calvinistae, trideistae, anabaptistae sicut illae sic et istae omnes Christum negaverunt, bo jako temu, co z łódki wypadszy, utonął, mało na tem jeśli na szerokim sążniu albo na palcu woda nad nim stoi, ponieważ już nie żyw, także i ci, co z łódki kościoła bożego wypadli, lubo na pierwszym stopniu, lubo na wtórym, lubo na dziesiątym szczeblu bluźnierstwa stanęli, zbawieni być żadną miarą nie mogą, którym racz, Panie Boże, dać upamiętanie, aby się przykładem WMści, mego miłościwego pana, jako zacnego miedzy świeckimi senatory, karali, ut quem secuti sunt peccantem, imitentur poenitentem, et aperte Christum confitentem coram Patre suo, qui in coelis est, którego ja też tu chocia niegodny prosić będę, aby WMść, mego miłościwego pana, w dobrem zdrowiu na długie czasy chować raczył, i WMści, mego miłościwego pana, przedsięwzięcie tak dla zachowania wiary świętej powszechnej chrześcijańskiej, jako i dla zatrzymania zgody miłości i pokoju w ojczyznie naszej mnożyć i błogosławić raczył. A z tem się łasce WMści, mego miłościwego pana, unizenie zalecam. Datum Romae, w dzień Bożego Ciała, anno iubilaei 1575.

---

[1]) Andrzej Wolan.

295. Jakób Ponętowski do Maksymiliana II. 1)

(Otwiera swe zdanie w sprawie uzyskania korony polskiej).

Lublin, 17 lipca 1575.

Sacra et serenissima Caesarea Regiaque Maiestas, domine et domine clementissime. Si quantum studii in promovenda Caes. Mtis Tuae causa, tantum facultatis in perficiendo negotio foret, omni profecto molestia iamdiu careremus, nihil etenim procul dubio est, quod in omni vita mea adeo optaverim, quam hanc Caes. Mtis Vrae, quin potius reipublicae nostrae causam optatum sortiri finem, cuius tandem consequendi summo ac cum multis communi desiderio dum teneor, quae in rem pro temporis reique ipsius ratione conferre videbantur, pertentatis ea in causa prudentiorum reique publicae nostrae principum animis atque collatis invicem illorum consiliis, Caes. Mti Vrae ad testandam quoque voluntatem meam, non adeo suo, quam communi multorum nomine perscribenda existimavi: non immemor instituti Caes. Mtis Vrae, quam de ceteris, tum vero de serenissimo archiduce Ernesto, in Eius Serenitatis causa promovenda, Deum ac conscientiam testor, qua fide et diligentia cum plerisque reipublicae nostrae principibus egerim. Multos sane Ser^{ti} Suae bene velle animadverto, verum omnes prope (polonos praesertim) quibuscum ea de re contulerim, rationes reipublicae ita suspensos tenent, ut labefectatae iam antea, nunc vero novis secessionibus admodum perturbatae, illius statum eiusmodi esse animadvertant, cuiquidem restituendo vix quemquam (etiam administrandae reipublicae peritissimum) sufficere existiment praeter Caes. Mtem Vram, quam unanimi omnes sententia orant ac obtestantur, ut Caes. Mtas Vra, recte consideratis, quam reipublicae nostrae, tam Caes. Mtis Vrae rationibus, pro sua summa prudentia iudicet, agat, denique ut ne aliquid discriminis non regnum modo hoc, at universam rempublicam christianam atque Caes. Mtem Vram (quod ipsa Caes. Mtas Vra detrectare velle videatur onus hoc) inde maneat. Colligendas vero imprimis censent reipublicae nostrae rationes atque ad res Caes. Mtis Vrae accommodandas, tum recognoscendas promovendae causae occasiones, expendendas quoque rei perficiendae difficultates, tum demum certo constituendum ac decernendum omnino, si forte vel non satis dignam Caes. Mtis Vrae propria persona operam vel rem adeo, ut perfici non possit, difficilem censeat, non ultro remoratis hominum studiis rempublicam sibi consulere, libere Caes. Mtas Vra permittat: sin autem perspiciat rem et tanto fastigio non indignam, rationibus quoque ac personae Caes. Mtis Vrae non repugnantem, tum vero sedulo adnitatur, ut iam rem ita tractet atque in unam iam Caes. Mtis Vrae personam promoveat, ut ne amplius dignitatem Caes. Mtis Vrae ac rempublicam nostram praecipitem demus, cum praesertim dubitari neutiquam debeat serenissimum archiducem Ernestum facile brevi, id quod optemus, consecuturum. Illos certe, qui fidem ac auctoritatem Caes. Mtis Vrae secuti, studio egregio ad promovendam Caes. Mtis Vrae causam accesserant (quos quidem non minus privatae illorum res, quam respublica ipsa vehementer sollicitos tenet). liberabit prorsus Caes. Mtas Vra omni sollicitudine ac periculo, in universam vero rempublicam, tot iam malis conflictatam, ingens hoc nomine conferret beneficium.

Aemuli quidem potentiae atque amplitudinis Austriacae nihil est quod magis desiderent atque expetant, quam si toties exoptati regni acquirendi facultate Caes. Mtas Vra possit deturbari: ac nescio ita affectos aemulatio vel invidia, an quid aliud stimu-

---

1) Oryginał w archiwum państwowem w Wiedniu, między Polonica; adres: „Sacrae ac serenissimae Caesarae Regiaeque Maiestati et domino, domino meo clementissimo."

let, cum animadvertant quodammodo (nec tamen ita, ut res se habent, perspiciant) magnam atque iis formidabilem molem imperii excitari, si regno Poloniae augeatur domus Austriaca, cuius (immerito fortasse) iamdiu finitimis suspecta potentia, res quoque nostras perturbare videtur; cum eo potissimum spectare Galliae consilia haud dubium sit, ut etiam, modo ne cedat Austriacis, facile se hoc regno privari patiatur, quos si non Rex ipse, at consultores, tum vero ceteri Galli brevi futuros sibi hostes destinant, praesertim cum ad liberandam civili bello Galliam nullum unquam praesentius remedium crediderint, quam translatum bellum in alienum solum. Quod quidem vel suo insigni vel Gallorum malo iamdiu sensisset Belgium, nisi fata ac prudentiores quidam (quorum iam, mutato principe ac defunctis ceteris, auctoritas senescere videtur) obstitissent. Nec arbitretur Catholica Regia Maiestas [1] alios se existimare Gallos, licet civili clade afflictos, quam qui et regnum Neapolitanum ademptum et Insulam subactam et patrocinium Genuae vel universae potius Italiae praeoccupatum sibi quaeri possunt, ac qui ea omnia et sibi deberi et olim sua futura palam praedicent: nec vero ita spavendi sunt, ut crescere permittantur, cum videlicet occasio nocendi et alibi et potissimum in Belgio non defutura videatur, huic praesertim principi, cuius in Austriam vel in Hispanos qui sit animus, non vereor, quin exploratum teneant homines. Quanta vero hinc, si aliquando bellum moveatur, auxilia Gallis comparari ac impedimenta Belgio obiici possunt, quibus sinus Baltici res maritima, facultas nocendi, hominum naviumque numerus, commeatuum copia nota est, ii iudicent. Nec Germania, hisce obicibus provinciarum ingentium utrinque conclusa, omnino se tutam existimet: consideret, numnam alterius gentis rex utrinque dominetur, an cuius conatu toties excitata Turcarum arma Europam inundarant? multa praeterea, quae praetereunda sunt potest ambitio, spes, aemulatio, odium etc. Classes quoque et bella Orientis, Italiae, Hispaniaeque perinde ac nobis formidanda, quo tandem aversionis metu arceri possunt, dum illinc Gallus vestra auxilia accersat, hinc vero Hungariae, si aliquid moliatur, immineat? Iam et illud praetereo: regnum nisi consequatur Caes. Mtas Vra, novus repulsae dolor quanto inimicis solatio esset. At quis est, qui spondere ausit, viciniam perpetuo quietam fore? quae quidem, si potentem habeamus principem, periculosa, si inopem, formidanda certe est. Turcarum siquidem consilia eodem spectant, ut inopem facile opprimi posse videntes, omnium rerum egens ac illorum iniuriae obnoxius, eligatur, cum praesertim Germaniae Hungariaeque, Bohemiae ac Poloniae consociata arma vel formident vel vereantur. Unum addendum est. Bona venia eorum, quibus regni Poloniae solum nomen notum, cetera omnia ignota sunt, effari liceat, non satis eos capere, quam potens ac multis nominibus exoptandum Austriaco regnum hoc sit. Nec permoveat Caes. Mtem Vram ignorantium vox inopiae nostrae: sit modo rex, qui ausit ac sciat potentiam immensam, opes ingentes ac uberrimam gloriae segetem, facile habiturus est, quas etenim regum gloria, splendor ac potentia facultates desideret, dum animo mecum volvo ac earum rerum occasiones facillimas, tum vero Caes. Mtis Vrae excelsum animum ac summam prudentiam dum intueor, nisi meae exiguitatis essem conscius, spondere ausim, Caes. Mtem Vram cogitatae ac institutae eius rei curam non ante, quam illa potiatur, depositaram.

Consilia certe, ut eo revertar, rei promovendae ac demum perficiendae ardua quidem esse haud diffiteor, at vero difficiliora evadent, si nos difficultatum metus (omni excelso animo indignus) teneat, audendo agendoque rationes consiliorum nostrorum crescere possunt.

Duo vero potissimum rebus nostris impedimenta obiiciuntur: regia vetus causa, ac nobilitatis factio. Primum levius iam esse videtur, cum regem exclusum ac paucos, qui causam eius promoveant, esse constet: impedita quoque illius omni ex parte consilia ita videntur, ut explicari, nisi omnino cessante Caes. Mte Vra ac mutatis omnium animis non possint.

---

[1] Filip II, król hiszpański.

At nobilitatis praepotens factio, quae intermisso illo partium robore coaluit, metuenda vel certe haudquaquam negligenda videtur, cum et odio in nomen Austriacum et multitudine praestent atque capita factionis suae de rebus illorum admodum sollicita habeant, de quibus, ut Caes. Mtis Vrae plenius constet, perscribendum quoque est.

Ita teneat Caes. Mtas Vra principem eius fationis fuisse capitaneum Sandomiriensem, [1] quem ac sequacem illius Biecensem castellanum [2] cum populares admodum palatinus Cracoviensis [3] (male sibi conscius atque a nobilitate plurimum metuens) animadvertisset, ita secutus est, ut non modo promissum Caes. Mti Vrae non servasset, at etiam quicquid hisce videretur, id se omnino secuturum iureiurando confirmasset. Iis duobus (quorum haec ars exstitit, ut initio in cuiusvis candidatum se facile consentire velle testarentur) adiunxit sese Gorcanus comes, [4] futurum ratus, ut vel Rosembergus, cui magnopere favebat, vel frater Andreas rex eligeretur. Quibus demum ita coniunctis, capitaneus Belsensis, [5] potentiam ac inimicitias illorum veritus, ita se addixit, ut facile illi, omni simultatis memoria obliterata, aditus patuerit, praesertim cum in easdem partes traxisset palatinum Belsensem Tenczyński. [6]

Atque cum ita constitutis rebus plerosque non ingrata Piasti spe lactarent, adeo ut si quem forte alicuius nominis viderent, illi se adiuncturos ac regem quoque electuros innuerent, multos in sententiam pertraxere: passim illud populare iactantes, debere non quenquam alium eligi, nisi virum probum, virtutis inter suos spectatae fratrem, vicinum, parem, cui non leges, non ritus, non lingua ignota, ad opprimendam rempublicam inopem, qui parere didicerit, tum et alia, quae generalia cum sint, popularia videntur. Sed certe sub ea generali candidatorum formula multi latuere ac Rex ipse fortasse: reliqua iam probe cognita sunt ex dño Duditio [7] Caes. Mtis Vrae.

Discessum est a Stezica iam prope cum se decipi viderent, dissidentibus inter se voluntatibus multorum ex nobilitate, ita ut denique nihil eorum certi, ne ipsi quoque secessionis auctores habeant. Regii quidem, qui pauci omnino comparent, si modo tempus extrahatur, rebus se suis consulere posse confidunt, nobilitatis vero haec una sollicitudo esse videtur, ut ordine senatorio depresso Austriacum excludant.

Ad evertendos utrorumque conatus nihil magis accommodatum esse videtur, quam accelerare electionis conventum, quod ipsum magna pars nobilitatis ac ipsa factionis capita duabus de causis magnopere urgent: tum quod a rege vehementer sibi timeant, tum quod ardorem ac impetum popularem temporis intervallo restingui videant.

Sed duo sunt perficiendae huius rei impedimenta: archiepiscopum, [8] per regios nuntios sollicitatum, convocationis conventionem, cuius praetextu tempus magnopere extrahi potest, instruere video, discessu quoque Stezicensi ita perturbata sunt omnia, ut alia atque alia consilia et nostrorum, et adversariorum, (locorum magnis intervallis consensum impedientibus) subinde emergant, quae institutum interturbant.

---

[1] Andrzej Firlej.

[2] Stanisław Szafraniec.

[3] Piotr Zborowski.

[4] Stanisław Górka,

[5] Jan Zamoyski.

[6] Andrzej.

[7] Andrzej Dudycz, rezydent i internuncyusz Maksymiliana II w Polsce.

[8] Jakób Uchański, por. Wierzbowski, Jakób Uchański, arcybiskup Gnieźnieński, monografia historyczna, Uchańsciana, V, 565—568.

Danda itaque esset opera per nostrarum partium homines, ut ex qualitate expressa legis, per quam indicendae electionis facultas senatui permittitur, *indici possit electio vel octobris sub finem vel ad initium novembris*: tum ad intercludendos hos conatus, tum ut temporis iniquitate exclusa iners multitudo non tanto sit impedimento. Maxime vero impedienda est convocatio, cum praeter temporis iacturam nihil ibi proponi ac tractari possit, nisi quod res nostras difficiliores reddat.

Hic tamen conatus nisi succedat atque iam coëat convocatio, decurrendum erit ad alia consilia, nempe ut nostrarum partium in particularibus conventibus delecti, eo profecti, non aliud agant, quam ut electionis dies indici possit, at de iis, ac si quae forte alia contigerint, cum magnifico domino Duditio coram et brevi. Robur partium fundamentum omnino universorum consiliorum nostrorum esse videtur, ac quantopere necessarium sit, testatus est eventus secessionis, nobis non modo insolens, verum ita peculiaris ac perpetuus, ut nullius prope regis electio nisi facta secessione finem sortiretur.

Ac huius rei tam reipublicae nostrae quam legum nostrarum natura necessitatem nobis, quam nulla ratione vitare possumus, imposuit, rempublicam etenim ac postea legem electionis si spectes, ut illa popularis, sic haec omnium facultatis est: qui quidem omnes in tanta multitudine et licentia ac inde studiorum et opinionum varietate in unam coire sententiam nequaquam possunt: ita ut semper in eam secessionis necessitatem, violata lege, deveniatur, cum enim in electionibus aut numerus, aut ratio, aut sors dominetur, qui fieri potest, ut lex, quae admittat omnes, consistere possit? ac si numerus maior minorem, ratio temeritatem (quae multis pro ratione est), sors autem utrumque excludat, iam lex observari nequit, qua praeterita, quis est, qui non facile iudicet, ubi plures, ibi firmiores, quae finem negotio imponant, sententias fore. Huc accedit, quod nova inter populares ac proceres dissidia in Lithuania oriantur, nec aliter a principibus quam firmatis per Caes. Mtem Vram illorum rationibus superari possunt. Regis quoque Gallorum [1]) conatus, robore nostrarum partium superante, facillime frangi poterunt. Agant affirmentque omnia, quae velint ceteri: ita constituta republica ac modo electionis veteri permanente, quin secessio fiat, et in eius eventu, quin numerum victoria sequatur, nunquam futurum esse, et eventus indicabit, *praesertim vero in electione Caes. Mtis Vrae, quae irritatos iam quorundam animos, quam iusto pudore, tam vano metu oppressos habebit.*

Illud quidem in comparando robore ante omnia spectandum, ut ii deligantur, qui auctoritate ac persuasione iuvent, ac ut vel nulla vel exigua suspitione ad causam ita instructi accedant: res certe operosa, cum et multi detrectent onus, nec reliqui facile in sententiam ita promovendae causae pertrahi possunt: at ut datur, sic iis utendum erit.

Palatinum [2]) et castellanum [3]) Vilnensem (ut a Lithuanis ordiar) praedivites quidem facultatibus videri fateor: at tot elocatis sumptibus, omnium se rerum inopes, nec ipsi forte negabunt. Marsalcus Radivilus, [4]) quem Caes. Mti Vrae prae ceteris omnibus studiosissimum esse affirmo, cum de universa electionis serie multa mecum Jaroslavii ac demum Leopoli candide contulisset, consiliumque roboris comprobasset, de se ita pollicitus est, ut si per Caes. Mtem Vram firmatas patrui sui ac filiorum eius, tum vero Vilnensis castellani rationes animadvertat: (quod quidem parari ille 60 millibus asserit) nullo in eum sumptu Caes. Mtis Vrae facto causam ita iuvaturum, ut non modo facultatibus, licet quodammodo attritis, sed et vitae suae parcere nolit. De Slucensi duce [1]) hoc illius consilium est, ut omnino urgeatur per litteras Caes. Mtis Vrae; asscribendum quoque censet in litteris ad se datis (cum nemo ferme sit in universa Lithuania, quocum coniunctius Slucensis vivat) praemissa brevi expostulatione, sperare ac certo sibi persuadere Caes. Mtem Vram Slucensem haud facturum, quin praetermissi officii culpam omnem egregio conatu ac praesentia sua redimat. Frater Vilnensis castellani Chodkiewicz,[2]) qui in aula Caes. Mtis Vrae exstitit, excitandus quoque est, cum et opibus, et ingenio, et auctoritate domus suae plurimum adiumenti adferre contra nobilium conatus possit. Trocensem palatinum [3]) et castellanum, [4]) paucos praeterea addit, cum et neminem tantae auctoritatis et studii in Caes. Mtem Vram praeter hos videat, nec in rem fore existimet multa ibi capita constituisse.

---

[1]) Henryk Walezyusz.

[2]) Mikołaj Radziwiłł.

[3]) Jan Chodkiewicz.

[4]) Mikołaj Krzysztof, marszałek nadworny.

De Mosco admodum sollicita est universa Lithuania ac eundem multi ex polona nobilitate respiciunt; si quemadmodum antea nunc quoque legatione sua causam Caes. Mtis Vrae iuvet, magno id ipsum adiumento fore crediderit, potissimum si antea de hac illius sententia Lithuanis constare possit.

In Maiori Polonia, si modo sit, qui pro ingenio tractet hominem, haud diffido marsalcum regni Opalinski [5]) assensurum, ut sumptu Caes. Mtis Vrae quidam et cognati et amici illius educantur magno comitatu in illud reipublicae theatrum. Czarnkowsczi, [6]) generalem ac referendarium nomino, extra omnem suspitionem, non parvo comitatu accedent nobilium. At Referendarius, dum in Gallos devotus videri cupit, causae nostrae defuit: reprehendendum liberius factum hoc illius videtur; novi et ingenium, et non vulgare illius studium in Caes. Mtem Vram; ex Referendario pendet Generalis, qui magna auctoritate est; commonefaciendus vero uterque, ut in comitiis electionis praesentes sint, cum haec finium custodia, quam praetexebant, vana omnino esse videatur. Gorcanos [7]) mirari satis non possum quae res mutaverit: non tamen desperandum, quin redire ad officium, per idoneos hoc nomine sollicitati, velint. Capitaneus Radzieioviensis [8]) non adeo quidem numerosum comitatum alit, at quosdam, qui nobis adiumento esse possunt, si sustentet, plurimum conferre potest. Castellanus Sremensis [9]) tum et Praemetensis Chodzieski [10]), optime uterque in nos animatus est, nec illi exiguum comitatum nobilium habebunt, nec obmittendus Calisiensis iudex Potworowski. [11]) Zbąscius [12]) nisi Piastus esse mallit, causam egregie iuvabit. Lascium Siradiensem [13]) melius Caes. Mtas Vra novit, quam ut opus esse videatur aliquid addere. Castellanus Vielunensis Cristoporski, [14]) capitaneus Siradiensis Lutomirski, [15]) capitaneus Petricoviensis Spot 1) et Gostinensis Lasoczki 2) postremi non censendi. *Omnes quos nominavi conveniendi quidem sunt per eos, quibuscum illis commertia hoc nomine intercesserant, sed nec abs re fuerit Popławski ad quosdam submisisse, qui a nobis instructus facilius promovebit hoc, videlicet parandi comitatus negotium.*

---

[1]) **Jerzy Olelkowicz.**
[2]) **Hieronim.**
[3]) **Stefan książę Zbaraski.**
[4]) **Eustachy Wołłowicz.**
[5]) **Andrzej.**
[6]) **Wojciech, starosta jeneralny wielkopolski, i Stanisław, referendarz koronny.**
[7]) **Stanisław i Andrzej.**
[8]) **Rafał Leszczyński.**
[9]) **Jakób Rokosowski.**
[10]) **Piotr.**
[11]) **Dobrogost.**
[12]) **Abraham.**
[13]) **Wojciech Łaski, wojewoda sieradzki.**
[14]) **Jan.**
[15]) **Balcer.**

In Polonia Minori, si Podoliensis 3) veterem cunctatoris exuat naturam, multis nominibus aptissimus esset; multi sunt magnarum facultatum iuvenes, qui auctoritatem eius respiciunt; inimicitiae cum Cracoviensi palatino 4) illi intercedunt, quarum praetextu, tum quod non insolens esse ei videatur, extra omnem suspitionem magno comitatu nobilitatis succinctus accedere ad comitia potest, praesertim coniunctus palatino Sandomiriensi, 5) qui ex eo pendet. Palatinus Kioviensis 6) nec officium praestitit, nec praestabit, nisi serio admoneatur per Caes. Mtem Vram, horum utrique coniunctus (cum hic numero, illi animo praesenti ac ingenio praestent) egregie causam promovebunt, sed non per alium quam per dominum Pruskowski 7) commodius ac liberius sollicitari possunt.

Iuxta hos neminem crediderit Caes. Mtas Vra plus conferre posse (praesertim inter nobilitatem) quam Secignevium, 8) magno ausu hominem nec infacundum, ut qui pluris se quoque quam par sit haberi velit. Sed non iam hominis naturam formemus, ut ne nobis desit contenti. Czechoviensis castellanus 9) nullo prope negotio, marsalcus Zborovius 10) et Christophorus (nisi mutent institutum) nulla quoque suspitione non exiguam nobilium manum coëgisse possunt; itidem censendus multorum filiorum pater Ravensis palatinus, 11) qui optime causae huic affectus est. Lublinensis, 12) Zavichostensis 13) et Polanecensis 14) castellani nec ii fore videntur ad eandem rem inepti. Culmensis castellanus 15) ex Prussia (in qua et civitatum suffragia sollicitanda et fratres palatinos Czemowie 16) excitandos omnino censerem) facile augebit numerum. Tum capitaneus Malogostensis Kloczowski, 17) fratres Mniszkowie, 18) Dłuski 19) adiuvandi. Casimiriensis capitaneus Firlej 20) auctoritate, prudentia, tum vero studio in rempublicam et Caes. Mtem Vram aetatem longe superante, magnopere causam iuvabit: sed et is et Wolski, Krzepicensis capitaneus, 21) nulla Caes. Mtis Vrae impensa ad causam accessuri sunt procul dubio, ille quidem ad comprimendos impetus Cracoviensium, hic vero aptissimus ad sollicitandos Masovios, inter quos Lesniowolsczi 22) plurimum et po-

---

1) Piotr Dunin.
2) Krzysztof.
3) Mikołaj Mielecki, wojewoda podolski.
4) Piotr Zborowski.
5) Jan Kostka.
6) Konstanty książę Ostrogski.
7) Jerzy, szlachcic szląski, ajent cesarski do spraw polskich.
8) Jakób Secygniewski, starosta szydłowiecki.
9) Stanisław Tarnowski.
10) Andrzej, marszałek nadworny.
11) Anzelm Gostomski.
12) Stanisław Słupecki.
13) Mikołaj Ligęza.
14) Zygmunt Czyżewski.
15) Jan Dulski.
16) Fabian, wojewoda malborski, i Achacy, wojewoda pomorski.
17) Piotr.
18) Mikołaj i Hieronim.
19) Mikołaj.
20) Mikołaj.
21) Mikołaj.
22) Jan i Marcin.

pularitate et clientelis conferre possunt, is videlicet inter eos maxime, qui apud Caes. Mtem Vram fuit, a rege ex Gallia missus.

Praetereundi sunt multi, quorum neutiquam ambigua fides est, quin ingens quoque studium enituit in Caes. Mtem Vram, at quorum non eae sunt res, ut hoc nomine testentur voluntatem suam in Caes. Mtem Vram.

Pruskowski atque Poplawski, 1) si ita Caes. Mti Vrae videatur, ut illinc proficiscantur, expediret, ut in finibus regni vel in loco non admodum frequenti vel per magnificum dominum Duditium, cui omnes sensus nostri explorati iam esse videntur, vel per me admoneantur, quaenam ratio ac modus tenendus in sollicitandis hominum animis esset, probatur quoque accersendi dñi Pruskowski consilium dño marsalco Radivilo, qui omnino censuit, ut et ad Slucensem proficisceretur.

Caput partium recte constitui vix certe potest, cum ii, quos idoneos existimemus, periculo aliorum edocti, defugiant; illorum vero, qui nec animi, nec ingenii, nec auctoritatis tantum habent, quantum res desiderat, voluntas quidem, si consentiant, laudanda; cetera non necessaria sunt. Pertentandus adhuc eo nomine Podoliensis per litteras Caes. Mtis Vrae videtur plerisque. Hic nisi consentiat, Sandomiriensis castellanus, 2) vir magni consilii ac summo studio in Caes. Mtem Vram, deligendus videtur non iam consiliorum moderator (cum nullus pro magnifico more gentis nostrae consilia sua spernenda arbitretur, spernive non indignum existimet,) at qui locum occupet, ubi cogantur partium nostrarum potiores.

Spiritualium studia varia esse animadverto ac neminem praeter Plocensem 3) in causa nostra fidum ac constantem esse constat, cum aliis de causis, tum quod summi pontificis 4) vel nuntii 5) (quibus iam quoque res nostrae curae esse incipiunt) Suae Sanctitatis pro Gallorum rege studium eniteat, quod quidem satis mirari non possum, cum et ab Hispanorum semper partibus steterit et per Hispanos creatus esse videatur pontifex; certe importuna quadam vel Suae Sanctitatis mutatione, vel potius Suae Sanctitatis nuntius praevaricata sollicitudine contraria consilia promovet; per Catholicam Regiam Maiestatem, cuius auctoritatem vel respicit, vel respicere videtur, esset agendum, ut Sanctitas Sua, commonefacta vel per ipsam Caes. Mtem Vram ingenue iubeat, ut non modo non impediat, at ut causam nostram apud clerum promoveat Sanctitatis Suae nuntius, egregius suae in nos voluntatis simulator, nec indiligens omnino Gallicae causae promotor, qui quidem effecisse dicitur, ut Archiepiscopus, cum quo ille habitat, convocationis conventum ad tempus extrahendum indicere velle videatur; permultum vero Pontifici interest eligi Caes. Mtem Vram, qua non electa omnis pontificia auctoritas concidit, cum vix catholicum eligi posse spes sit.

Serenissimo archiduci Ferdinando quidam secedentium favere incipiunt quorum princeps, idem qui et secessionis ad Ruinam auctor, Sandomiriensis capitaneus, 6) per illum Simonetam, 7) cuius mentionem feceram, sollicitatus. Diffitetur ille quidem se auctorem exstitisse secessionis, nec se admodum defecisse praesefert, atque cum nec videatur esse necessarium hunc convinci et eius ad Serenitatem Suam tollerabilis transitio, et eo quod disiuncti facilius frangantur, fructuosa videtur, ita nobis relin-

---

1) Albert.

2) Hieronim Ossoliński.

3) Piotr Myszkowski, biskup płocki.

4) Grzegorz XIII.

5) Wincenty Laureo, biskup mondowski.

6) Andrzej Firlej.

7) Jakób, sekretarz arcyksięcia Ferdynanda; por. Θ. Вержбовскій, Двѣ кандидатуры на польскій престолъ, str. 190.

quendus est: agendum tamen cum serenissimo archiduce censuerim suffragiis, ceteris quoque rationibus collatis, impediri quidem aliquatenus res Caes. Mtis Vrae posse per Serenitatem Suam at exiguo demum profectu; conveniat inde, ut eo usque et hunc, et si qui sint, alios suspensos teneat, dum electio indicatur, tum demum eos (nisi omnia desperata pro nobis videamus) in partes Caes. Mtis Vrae traducat. Liberius haec, at pro meo candore ac singulari in Caes. Mtem Vram studio perscripta; humillime rogo, ut clementer Caes. Mtas Vra suscipiat. Erat quidem in animo, cum Podoliensis palatinus, Radivilus, castellanus Sandomiriensis et quidam nostri consulerent, proficisci ad Caes. Mtem Vram ac coram, quid facto opus esse videatur, exponere, nec quicquam facilius consequi poterant, quam eo me perduxisse, quo semper nec invitum traxit ipsa voluntas; at cum causam, quae hoc iter meum nunc quodammodo periculosum ac inposterum invidiosum quoque urgeret (praeter ea, quae per scripta sunt edisserenda), non viderem; me tenui hanc quoque ob causam, quod omnia difficiliora viderentur in causa iuvanda huic, qui susceperit hanc provinciam, cum illis communem, quorum quis animus ac in promovendis rebus facultas exstiterit, iam edocti sumus; tamen si unquam contingat, ut vel Caes. Mtas Vra iusserit vel id ipsum magnifico dño Duditio ex re fore videatur, testabor et hoc nomine studium obsequii, quod ac me ipsum Caes. Mti Vrae humiliter devoveo, a Deo Optimo Maximo precatus, ut et christianae reipublicae et regno nostro diutissime incolumem Caes. Mtem Vram praestet. Lublini, 17 iulii 1575.

Sacrae Caesarae Maiestatis Vestrae humillimus
Melchiades. [1]

296. Maksymilian II do Wawrzyńca Goślickiego. [2]

(Prosi go o poparcie kandydatury arcyksięcia Ernesta).

Praga, 29 lipca 1575.

Maximilianus etc. Venerabilis, devote, sincere nobis dilecte. Edocti sumus non modo consiliarii et internuntii nostri magnifici fidelis nobis dilecti Andreae Dudith, sed aliorum etiam litteris, quo studio atque candore nostram et filii nostri charissimi ser^{mi} archiducis Ernesti causam cum bono reipublicae haud dubie coniunctam hactenus iuvandam susceperitis. Quae res nobis, qui non ignoramus, quae vestra sit in regno isto auctoritas, pergrata iucundaque exstitit. De nobis autem sic vos persuasum habere cupimus, quod uti nihil dubitamus vos in posterum etiam, eo praesertim casu, quo novus rex eligendus sit, eandem erga nos ac praefatum filium nostrum char^{mum} voluntatem, posthabitis quibuscunque malevolorum calumniis, retenturos, neque in vobis quicquam desiderari passuros esse, quod ad negotium hoc ex voto conficiendum uspiam opportunum esse queat. Ita vicissim id sedulo curaturi simus, ne navatae nobis ac eidem filio nostro operae vos vestrosve unquam poeniteat, quinimmo Vos tum patriae bene consuluisse, tum de principibus non ingratis benemeritos esse re ipsa cognoscatis. De qua nostra fiducia ac in vos benigno propensissimoque animo cum praefatus consiliarius et internuntius noster Andreas Dudith plura vobis nostro nomine expositurus sit, aliud non addimus, sed ad illum, cui fidem praestari cupimus, nos remittentes, quod reliquum est, vos recte valere optamus. Datum Pragae, die 29 iulii 1575.

---

[1] Melchiades w kluczu do korespondencyi nazwisko oznaczające Jakóba Ponętowskiego, podczaszego łęczyckiego.

[2] Koncept w archiwum państwowem w Wiedniu, Polonica, adres: „Venerabili, devoto, sincere nobis dilecto, Laurentio Gosliczki, canonico cathedralis ecclesiae Cracoviensis et secretario regni Poloniae“.

297. A. P. Nidecki do Maksymiliana II. [1]

(Donosi mu o wyborze na króla i życzenia składa).

Warszawa, 13 grudnia 1575.

Sacra et Serenissima Caesarea ac Regia Mtas, dñe dñe clementissime. Servitutis et orationum mearum humilium commendationem.

Heri id autem est tertio post die, quam mihi litterae Sacr. Mtis Vrae Caes. redderentur, quibus me de gratia et clementia sua caesarea facit certiorem, non tam ex ullo meo merito, quam ex singulari sua erga me gentemque nostram benignitate, factum est singulari Dei Optimi et Maximi voluntate, ut Sacra Caes. Mtas Vra rex noster renuntiaretur. Qua ex re quanta ad bonos omnes laetitia redierit, quanta spes bonis omnibus affulserit, quantos animos universa haec respublica conceperit: non est neque temporis, neque paginae huius dicere. Illud praetermittere non debui me et accessionem hanc quidem tanti et tam vicini atque ad multas cum laude gerendas res inprimis opportuni regni vere atque ex animo Sac. Caes. Mti Vrae gratulari et, ut tum Mti Vrae, tum familiae ipsius universae, tum vero regno huic ac reipublicae toti christianae et ecclesiae Dei bene vertat, votis omnibus ab eodem hoc immortali et praepotenti Deo studiosissime precari. Et quoniam Sac. Caes. Mtas Vra clementissimis illis suis litteris me sibi servitorem iam designavit et ad certissimam quandam spem vocavit gratiae atque clementiae suae primum omnium, ut debeo, supplex Sacr. Caes. Mti Vrae gratias hoc nomine ago atque habeo immortales. Deinde vero recipio ac promitto me tum in hoc loco, quem mihi Sac. Caes. Mtas Vra, tanquam certam quandam stationem videtur iisdem illis suis litteris assignare, tum etiam alibi ubivis me esse Sac. Caes. Mti Vrae omnem operam, studium, fidem meam summa cum animi mei alacritate, dum vivo, praestiturum. Sac. Caes. Mtem Vram Deus Optimus et Maximus diu servet incolumem ad laudem sui nominis et reipublicae christianae salutem. Datum Varsoviae, die XIII mensis decembris anno Dñi MDLXXV.

Sacratissimae Caesareae et Regiae Mtis Vestrae
humilis servitor et capellanus
Andreas Patricius Nideczki,
archidiaconus Vilnensis.

---

298. Jakób Ponętowski do Maksymiliana II. [2]

(Donosi mu o położeniu sprawy w Polsce i rad udziela).

Łubnice, 24 grudnia 1575.

Sacra ac Sacratissima Caesarea Regiaque Maiestas et domine clementissime. Si quam optarem, licuisset ad Caes. Mtem Vram proficisci, ceteros legationis collegas deserisse atque eo suadente nimirum ac ita volente dño Dudithio properasse, erat animus; at cum id vel suspectum vel certe invidiosum iis, qui hoc idem cupiebant animadverterem, facile sum passus ea me vinci festinatione, litteras tamen ad Caes

---

[1] Oryginał, Wiedeń, archiwum państwowe, Polonica; adres: „Sacratissimae Caesareae Romanorum et Regiae Polonorum Maiestati etc. etc., domino domino clementissimo".

[2] Oryginał w archiwum państwowem w Wiedniu, Polonica, z adnotacyą zrobioną w cesarskiej kancelaryi: „Melchiades, pocillator Lenciciensis, scribit discursum fere totius causae, subdens pro conclusione Mtem Suam huic rei provisuram"; adres jak na poprzednim liście.

Mtem Vram dare erat officii mei, non quidem ut aliquid praeter iam ante a ceteris perscripta addere viderer, sed quo per me etiam factorum quorundam nostrorum ratio constaret Caes. Mti Vrae, tum vero ut hoc nomine testarer probaremque studium ac perpetuam voluntatem meam Caes. Mti Vrae. Praetereunda vero sunt reliqua omnia, quae initio acta, iam diu explorata sunt Caes. Mti Vrae, ac inde, ubi excitata omnis causae difficultas erat, exordiendum, ita tamen ut quam perscribendi brevitatem rei ipsius notitia postulat, ea usus viderer. Cum iam archiepiscopus Gnesnensis [1] nihil se ultra ac alios proficere posse ratus, instantibus potissimum iis, qui primi post a nobis defecerant, nomen regis solenni nuncupatione ederet, tam iniuriosum atque adeo atrox id videri factioni adversae, ut contra iuris gentium formulam, rem actam, rei indignitatem ereptaeque libertatis contumatiam graviter quererentur omnes. Ac ii potissimum, quorum erat iam ante empta a Transilvano [2] fides: reliquos urgent, stimulos addunt, remque eo deducunt, ut aliquot horarum spatio et Infans [3] annosa et Transilvanus Caes. Mti Vrae opponeretur. Magna haud dubie rerum moles, et tot inde pericula excitari videbantur, ut prope attonitos furor hic ac in sua fata vel potius patriae excidium festinatio probos viros redderet. Gravissima vero, nec, minus anceps deliberatio diu tenuit complures magni nominis viros, partium Caes. Mtis Vrae, tum et reipublicae studiosos, an eo redactis regni rationibus, ut ingens prope dissidium, nedum secessio fieret, ulterius progrediendum, an omnino relinquendam causam censerent. Ac primum quidem mens haec esse et omnis inde cogitatio Caes. Mtis Vrae profecta videbatur, ut paci et tranquillitati reipublicae christianae in petendo regno potissimum consuleret; res vero ita processisse, ut secessio illa Europae incendium minaretur, tum vero pericula inde consecutura, sumptus immodici, celeritatis in regni possessione adeunda necessitas, aemulus loci propinquitate, Turcarum auxiliis ac firma connubii praepotentis spe succinctus, odium plurimorum, ipso metu stimulante conceptum, tum alia atque alia impedimenta ita obstare, ut etiam in sententiam non ultra promovendae causae propemodum deveniretur. At vero re diligentius considerata matureque deliberata, in causae persequendae instituto magis ac magis confirmabantur; ad retinendam siquidem pacem reipublicae christianae plus positum in suscipiendo regno, sic nimirum diviso, quam in eo potendo, nemini dubium fuit, nec ulla alia re magis pax communis constare videbatur, quam si non alter praeter Caes. Mtem Vram nobis imperet, potissimum obtruso cliente Turcarum, quos quam illi amicos, tam pacis publicae hostes non ambigebant. Secessionem vero, ita praevisam norant, ut nihil ferme praeter spem acciderit. Pericula non quidem diffitebantur, at quae, anxie singula expendendo, dum plus nimio cauti veremur, maiora demum nobis ac universae reipublicae christianae paramus. Sumptus quoque, praesertim publice suscepti, nec inopinatos, necdum tantos videri, quibus territi causam relinquendam existimaverint (cum de privatis quoque ratio iniri possit, qua ab omni prorsus molestia, salva tamen dignitate Caes. Mtis Vrae, liberaremur). Celeritas omnino necessaria visa, ac in qua spes secunda salutis posita esset, sed fore non dubitabant, iam diu in eam rem expedita omnia, cum tot mensium conatum expenderent. Aemulus vero in necessitatem non cedendi eos cumprimis adducebat, cum et collati hominis indignitas et inde consecutura rem christianam incommoda et impeditae illius rationes, tum mens, facultas, conditio eorum, per quos oneratur, recenserentur; nam ut reliqua praeteream, non negabant ambitiosum, cum id ipsum misere congesti auri cumulus erogatus testaretur; fatebantur tamen, si non meticulosum, certe et cautum et ita impeditum, ut nec recenti suorum invidia perculsus, res domi probe firmatas haberet; nec si id quoque habeat, citra et consilium, et auxilium utique serum nec minus ferum id fecisse poterit. Quid vero dementiae esset, si et certa pro incertis relinquant, et quocum sibi res sit, non perspiciat, nec a quibus et quomodo et econtra quos advocetur, intueatur? Magnam esse vim ambitionis haud diffiteor, non tantum tamen valituram crediderim, ut furorem perditorum, quorum fides ab eo redempta exstitit, temere ac incautus sequatur, praesertim cum et Caes. Mtem Vram sibi hic non defore existimem; nec hunc poenitus desperem, proposita firma spe pacis ac prolatis hisce conditionibus, quae hic proferre supervacaneum ac certe praesumptuosum esset (nisi demens esse pergat ac in sua nostraque fata praeceps feratur), sanari posse. Odium vel metus ac reliqua impedimenta auctoritati prudentiaeque Caes. Mtis Vrae facile cessura iudicabunt; animum quoque addebat, quod illarum partium quidam non improbi cives, quos fatalis necessitas in societatem conciscendi eius facti traxerat, irrita haec omnia fore, si modo constantes perseveraverint, spem facerent ita, ut omnino persequi causam statuerent, non modo iis de causis, quae institutum confirmarent, sed cum urgeret auctoritas multorum, qui fidem Caes. Mtis Vrae secuti, salva maiestate, deseri non poterant. Porro constituta etiam re, magna sollicitudine non prorsus liberi videbantur, cum et dubios quodammodo oratores Caes. Mtis Vrae animadverterent et res factionis Bathorianae (quos uti fratres et unum reipublicae corpus ita constitutos volebant), ut quam integra omnia Caes. Mti Vrae, res tamen eorum non relicturae servarentur: tam iis quoque receptus tutus ad Caes. Mtem Vram pararetur. Erat hinc prospectum, non tamen prolatum quiddam tertium, quod ad causam serenissimi archiducis Ernesti spectare videbatur, qua quidem de re, cum in spe eadem posita esse videatur, in qua conquiescere cetera quoque dubium non est, posthac vel cum magnifico dño Duditio, sagatius haec perspicienti, uberius. Longum vero esset cetera recensere. Causa universa summa deliberatione expensa, circumstantiisque omnibus hinc inde collectis, cum non minus nostra intueri, quam adversariorum et conatus, et rationes, et reliquas opportunitates examinare opus esset, consecuti id demum videbantur, si ritu universo electionis ad amussim observato (haec autem regis creandi lex vel potius formula est, ut populus ante consentiat, archiepiscopus Gnesnensis nominet, publicatio regis electi per marsalcum promulgetur, tum decretum electionis pactis intercedentibus subsequatur, oratores denique regis accersendi deligantur), conditio pactorum explendorum interponeretur, nec ullum iusiurandum ab oratoribus Caes. Mtis Vrae exigeretur (cum eo praestito non iam amplius regredi esset integrum, praesertim Caes. Mti Vrae, quam tamen non defuturam causae certo persuasum habebant), at tum demum per Caes. Mtem Veram firmarentur omnia, cum id ex re fore videatur; ex re autem futurum esse arbitrabantur, cum illi quoque in electionem consentiant, consensuros autem ita sperabant: primum, si Transilvanus vel cedat instituto vel impediatur; secundum est vel certe cum primo conferendum, si celeritate Caes. Mtis Vrae hic illique adhaerentes praeoccupentur. Conventum ad 18 ianuarii huic rei aptissimum instrumentum censuere, sed cum iam ea de re plerosque Caes. Mti Vrae perscripsisse non ignorem, de legatione eo mittenda hoc unum addendum: ad 15 ianuarii opus esse videtur, ut una cum mag. dño Dudith, cui rerum nostrarum nihil ignotum est, conveniant oratores, ex eo et quae ad universam causam pertineant, et quae ad causam serenissimi archiducis spectant, discendum erit etc. Suspectum hoc quidem etiam nostrarum partium hominibus exstitit, sed et causae tum prolatae et rationes quaedam, in quibus perspiciendis, quam in explicandis acutiores semper sumus, tantum valuere, apud eos praesertim, quibus magnae curae fuit causa Caes. Mtis Vrae, iuxta et reipublicae tranquillitas et concordia, quae non adeo spetiosis, quam pacatis eget consiliis, ut in eam non exigendi iusiurandi sententiam iretur. Nec tamen poenitus sperandum haec ita nobis, ut desideremus, cessura, sed nihil intentatum esse ad res pacandas volebant, et eadem omnia Caes. Mti Vrae permansura praevidebant. At nisi occoecatus illorum animus ita sanari possit, omnia difficiliora fore quis ambigit? Si de possessione regni ita petiti in controversiam veniretur, non indignum forte certaminis praemium statueretur, sed ea in re simul posita videntur dignitas Caes. Mtis Vrae, tranquillitas reipublicae christianae, iactura eorum, qui auctoritatem Caes. Mtis Vrae secuti, eo deventuri videmur, ut de omnibus fortunis, de liberis ac vita ipsa periclitemur. Cum vero non dubitem Caes. Mti Vrae constare iam omnes res regni huius, a multis nec forte imprudenter explicatas, breviorem me efficient, cum praesertim de adventu Caes. Mtis Vrae, de motu Silesiae ac finitimarum provinciarum, de apparatu Saxonici et Brandenburgici electoris, de auxiliis Germaniae, si Turcarum moveantur arma, postulandis, de Scytharum aversione cum palatino Podoliae [1]) constituenda, de ferendis exercitu Hungarico in Russiam auxiliis, de Turcarum legatione, de intercludendo itinere oratoribus, de impedimentis Transilvano obiicendis, de qualitate legationis in Jendreiow, de litteris privatorum cum domino Popławski uberius egerim, quam ut necesse sit haec repetere. Hoc unum a Deo Optimo Maximo opto, Caes. Mtem Vram ita fortunet, ut et reipublicae christianae et dignitati suae, et regno huic consulere possit Caes. Mtas Vra. Datum in villa Łubnice, [2]) 24 decembris 1575.

---

[1] Jakób Uchański.

[2] Stefan Batory.

[3] Anna Jagiellonka.

Caes. Mtis Vrae humillimus servitor et subditus fidelis

Melchiades.

299. W. Goślicki odbiera 400 złp. prowizyi.[3])

1.

Kraków, 12 stycznia 1576.

Ja Wawrzyniec Goslyczky, kanonik Krakowski, sekretarz Króla JMści, zeznawam, żem wziął 200 złotych monety liczby polskiej od Jego Mści pana podskarbiego koronnego [4]) ad rationem prowizyi, mnie od Rad Koronnych na elekcyi niedawno przeszłej uczynionej i danej, co szerzej list mój przy Jego Mści będący obmawia. Z których to dwuset złotych Jego Mści kwituję, na co własną pieczęć przykładam i podpis czynię. Dan w Krakowie, dnia 12 ianuarii anno Dñi 1576.

L. S. Idem qui supra manu propria.

2.

Kraków, 21 stycznia 1576.

Ja Wawrzyniec Goslyczky zeznawam, żem wziął od JMści pana podskarbiego koronnego dwieście złotych monety liczby polskiej ad rationem prowizyi mojej, mnie przez Ich Mści pany Rady Koronne w Warszawie na elekcyi danej, z których JMści kwituję. Dan w Krakowie, 21 ianuarii anno Dñi 1576.

L. S. Idem qui supra manu propria.

---

[1]) Mikołaj Mielecki.

[2]) Wieluński powiat guberni Piotrkowskiej.

[3]) Autografy w archiwum Izby Skarbowej, dział V, tom 5, fol. 568 i 587.

[4]) Hieronim Bużeński.

300. Jan i Stanisław Herburci [1]) do Jana Ruebera.

(Odpowiadają na poselstwo).

Gródek, 26 lutego 1576.

Spectabilis ac magnifice domine, amice observandissime, prosperam valetudinem omnesque felices succesus Mag^{tiae} Vrae ex animo optamus.

Egregius Conradus Pechler, Mag^{tiae} Vrae ad nos internuntius, retulit ea nobis, quae in mandatis a Mag^{tia} Vra habuit, atque litteras Sac. Caes. Mtis nobis reddidit, responsum quidem oretenus a nobis datum Mag^{tiae} Vrae referet, Sac. vero Caes. Mti per tabellarium nostrum remittitur. Quod reliquum est, Mag. Dom. Vram optime valere, omniaque eius coepta secundum exitum sortiri ex animo optamus, officia nostra ac obsequia sedulo commendantes. Datae ex Grodeco Russiae, 26 februarii anno 1576.

Magnificae Dominationis Vestrae obsequentes amici

Johannes Herborth, castellanus Sanocensis, capitaneus Praemisliensis, manu propria spt.	Stanislaus Herbortus, castellanus Lwoski, capitaneus Samboriensis, manu propria.

---

301. Senatorowie do Marcina Kromera. [2])

(Proszą go o utrzymanie porządku w dyecezyi.)

Kraków, 10 marca 1576.

Miłościwy Księże! Zalecamy przyjacielskie służby swe łasce WMści, życząc WMści mieć wszelakie pociechy od Pana Boga na czasy długie.

Acz mamy za to, że WMść z chęci i z powinności swej raczy w tamtym kraju wszelakim sposobem obmyślać pokój i dobre Rzeczypospolitej, wszakoż jednak, iż tę sprawę mamy, że przez niektóre osoby okazują się praktyki w ziemiach Pruskich ku oderwaniu ludzi od naszego spólnego postanowienia tak Warszawskiego, jako Andrzejewskiego, prosimy i braterskie napominamy, aby WMść wszelakim sposobem i opatrzeniem tamtych miejsc i zamków tego postrzedz raczył, żeby tam żadna trudność Rzeczypospolitej nie okazała się. Za które staranie i pracę będziesz WM. raczył odnieść podziękowanie i pochwałę tak od Rzeczypospolitej, jako też od Jego Królewskiej Mości, elekta naszego, o którego rychłem do Korony przybyciu wyrozumieliśmy przez posła Jego Król. Mści pana Emeryka a Solyok i przez pana Starzechowskiego, podkomorzego Lwowskiego, przed tygodniem, a wczora zaś z listu Jego Król. Mści przez pana Orzechowskiego z drogi posłanych. Z tym powtóre przyjacielskie służby swe łasce WMści zalecamy. Z Krakowa, 10 martii 1576.

WMści życzliwi przyjaciele i bracia
Stanisław Karnkowski, biskup Kujawski ręką własną.
Petrus z Sboroff, palatinus et capitaneus generalis Cracoviensis.

---

[1]) Autograf pisany ręką Jana Herburta i przez Stanisława podpisany, w archiwum państwowem w Wiedniu, oddział Hungarica; adres: „Spectabili ac magnifico domino Johanni Rueber a Pichsndorff et Grauenwertt, Sac. Caes. Mtis consiliario et superiorum Hungariae partium capitaneo generali etc., domino et amico observandissimo;" jedną tylko pieczęcią Jana Herburta zapieczętowany; w Gródku mieszkał Mikołaj Mielecki, wojewoda Podolski, który od siebie podobny list wysłał do Ruebera przez tegoż Pechlera.

[2]) Oryginał w zbiorze autografów w Królewskiej bibliotece w Berlinie, adres: „Reverendo domino Martino Cromero, episcopatus Varmiensis coadiutori, domino amico observandissimo;" 9 pieczęci i nota ręką Kromera: „Andreov. conventus; 8 April. Br(unsbergae)."

Maciej Zalinski, kasztelan Gdański, manu sua.
Caspar Zebrzydowski, palatinus Calissiensis.
Johannes Sirakowski, palatinus Lanciciensis.
Jan z Sienna, kastellan Halicki.
Valentinus Dąbyenski, regni Poloniae cancellarius.
Petrus Dunin Wolski, regni Poloniae vicecancellarius.
Andrzej Sborowski, marszałek ręką własną.

302. Jan Herburt do Mikołaja Mieleckiego.[1]

(Namawia go, żeby przystał do Stefana Batorego).

Warszawa, 21 czerwca 1576.

Służby me w łaskę zalecam memu miłościwemu panu i bratu. Król JMść, gdy ze mną rozmawiać raczył około postanowienia dworu swego, także ludzi służebnych i innych porządków około siebie, uczynić raczył honorificam mentionem WMści, żeby rad z WMścią konferować raczył o tych rzeczach i w innych (z) strony Rzeczypospolitej. Ja potem subsecutus sum, opowiadając, co za godność Pan Bóg przy WMści zostawić raczył i ktemu chęć WMści przeciwko jemu dawną i teraźniejszą. A iż WMść dawno nie jest przy Królu, powiedziałem słuszne przyczyny stateczności WMści, na które WMść obzierać się raczył. Co wdzięcznie przyjąwszy, powiedział, że ja pewienem zawsze był dobrej chęci przeciwko sobie JMści pana wojewody, wszakże i tu przyjechawszy, nie pokazałem żadnej niechęci przeciwko panu wojewodzie, którą innym za radą niektórych pokazać-em musiał. Ale pisz do pana wojewody, aby przyjechać raczył; pozna, żem ja mu jest łaskawym panem i to o nim rozumiem, co o dobrym senatorze rozumiano być ma, a tego dołożyć raczył, abym i powtóre pisał, żądając, aby WMść przyjechać raczył. A tak by mi się zdało, jako słudze WMści i bratu powinnemu, aby WMść raczył nadjechać do Króla JMści, gdyż już żadnego nie masz, któryby nie deferował poddaństwa swego. JMść ksiądz arcybiskup[2] dziś przysiągł Królowi oboedientiam. Panowie litewscy też dziś witali; JMść pan Wileński[3] witał od nich, ten scopus był orationis jego: naprzód radował się dobremu zdrowiu, potem pokazał, że to wola boża była, że on inter ceteros candidatos sam panem nam został; potem wywodził to, jako litewski naród zacny, sławny, jednoć za dowcipem polskiego narodu był od niego zawżdy uciśnion, począwszy od Jagiełła w pisaniu przywilejów, w uszczerbku wolności, potem za wszystkich innych królów aż do króla Zygmunta Augusta, który Wołyń i Podlasie odjął. Była rzecz długa dosyć, ale locus communis to panów litewskich discurrere na polaki; WMść tego nasłuchać się raczył. Potem eo digressus est orationem, jako tem są ukrzywdzeni in electione praeterita, iż ani osoby Króla JMści im mianowano, posłów nie słali, wszakże widząc pana być mądrego za przejrzeniem bożem tu przyjechałego, tedy mu poddaństwo oddają, certis conditionibus iuramento firmandis, które kondycye jutro opowiedzieć mają, od których już ja wiem, iż Król JMść nie będzie. Prusowie też jadą. Pan Czechowski[4] i pan

---

[1] Adres: **„Wielmożnemu panu Mikołajowi Mieleckiemu, wojewodzie Podolskiemu, Nowowiejskiemu, Grodeckiemu etc. staroście, memu miłościwemu panu i bratu."** Kopia **w archiwum Wiedeńskiem, w oddziale** Hungarica.

[2] Jakób Uchański.

[3] Jan Chodkiewicz.

[4] Stanisław Tarnowski.

Secygniowski[1] też posłali do Króla JMści. Ksiądz Płocki[2] jutro być ma. Raczże WMść, już Panu Bogu poruczywszy wszystko, przyjechać; będziesz WMść raczył być wdzięcznym gościem, et inimicus non supergaudebit. Co ja meliori iudicio WMści poruczam etc. Datum z Warszawy, die Corporis Christi anno 1576.

WMści brat i sługa

Jan Herbort, kastelan Sanocki, starosta Przemyski.

303. Summari verzeichnus desjenigen, so Lazisius[3], polnischer gesanter von wegen des weywoden zu Cracaw Petri Sporosky am letzten iunii anno etc. 76 mundtlichen anpracht hatt zu Cassel[4].

Kassel, 30 czerwca 1576.

Nach erpietung seiner willigen dinst und wunschung alles gutts zeigt er an, es sey an die Poln ein geschrey gelangtt, das man im reich Teutscher nation ein Kriegsvolck gegen sie versamble von deswegen, dass sie den Stephanum Bathori zue Ihrem Könige erwehlet.

Das nun solchs geschen, hab der ganze Adell verursacht, der ein hellig uf den Batorium gestimbt, darumb sie es vor ein sondere schickung Gottes geachtett. Ob woll Ihrer etzliche doch die wenigern Ihre vota der Keys. Mt. gegeben, so seien doch itziger zeit vel nulli vel admodum pauci, die noch bey der Kays. Mt. stehen, sondern sie haben sich fast alle zum Batorio gewendet.

Das sie den Batorium der Kays. Mt. praeferirt, sey nicht Ihrer Kays. Mt. zu einicher verachtung, sondern darumb geschehen, das sie sonstett ohn allen zweiffel den Turcken uffm hals gehabt haben wurden, wie dan der Turckische Keyser Ihnen albereit ganz bedrawlich geschrieben, sie uff denselben fahl, so sie die Keys. Mt. erwehleten, mit schwerdt und feuer zuvervolgen, auch schon die Tartarn waghafftig gemacht hatte.

So hab auch ferner Ihnen den Poln ein solcher Konnig von nothen gethon, der bey Ihnen allzeit gegenwertig residirte und iustitiam administrirte, der von leibskrefften vermuglich wehr, sie contra barbaros defendiren und schutzen möcht, der sich uff kriege gegen Turcken, Muscowiter und Tartern verstunde, der auch die Infantin zur ehe nehme.

Solche conditiones hab die Keys. Mt. nicht aller impliren konnen, dan ohne das Ihrer Mt. leibs gelegenheitt am tag, so haben die Poln woll erachten konnen, das Ihre Mt. das heilige Reich und Ihre Kenigreiche umb Ihret willen nicht verlassen wurde.

Neben dem auch sonstet andere mer ursachen seyen, so sie zu dieser Wahl bewegtt.

Ihr erwelter Konig der Bathorius sey also von leibs krefften, verstandt und sonst gethan, das kein besser Kriegsmann gegen dem Turcken zugeprauchen dann Er, wie er auch inn eim sondern schreiben mit eignen handn gegen der Keys. Mt. deswegen stadtlich erpieten gethon, welch schreiben aber zu des Turckischen Keysers handen wissen nicht wie endlichen kommen sey.

---

[1] Jakób, starosta szydłowski.

[2] Piotr Myszkowski.

[3] Kopia w archiwum państwowem w Dreznie, 11 lipca 1576 roku z Kasselu przysłana Augustowi, elektorowi saskiemu, przez Wilhelma, landgrafa heskiego.

[4] Jan Łasicki.

Wehr die Keys. Mt. erwehlett und zum König angenommen, hetten sich die in der Podolia und Reussen albereit erklertt sich dem Turcken zu undergeben, weill sie vonn Ihrer Mtt. keines gnugsamen Schutzes gegen den Turcken zugewartten.

Ob nun woll allerhandt Calumnien gegen den Bathorium spargiert werden, als das er Turckischer religion auch des Turcken mancipium sey und dem Turcken der pass durch Poln vergonnen werde etc., so sey doch nichts darann, dan der Bathorius der Romischen religion sey, doch dergestalt, das er der augspurgischer confession nicht ungneigtt.

Ob er auch gleich von Siebenburgen wegen dem Turcken jars 10000 ducaten zu tribut geben, so sey er darumb eben so wenig ein mancipium, als die Keys. Mt. selbst, zu dem er auch numehr seinem Bruder Cristophoro Bathorio Siebenburgen underlassen, der solchen tribut ausrichten und Ihme, electo Poloniae Regi, jahrlich 200,000 ducaten reichen muss. So werde er durch Poln keinen pass verstatten, wie es auch die Poln nicht nachgebenn werden, sinthemahll die Poln dem Turckhen umb nichts verpflichtet seien, weitter das sie allein vom Turcken vor seine freunde gehalten werden, wie ab dem anstandt, so Selymus secundus anno etc. 68 mense martio mit Keys. Mt. uffgerichtet, darinnen diese folgende wortt zubefinden:

„Item Serenissimus Rex Poloniae et Galliae et domini Venetiani antiquo tempore cum magnitudine nostra monarchica veram et sinceram amicitiam constanter et honeste tractare et observare solent, qui sunt nostri veri amici, in hac nostra sancta confirmatione pacis unanimiter comprehensi et inclusi sunt etc.“

Wan dan die Poln der Keys. Mt. und dem heiligen Reich kein ursach zu einichem krieg gegeben, und die Poln sich zu hochermeltem unserm Gnäd. Furst und herrn alles gutts versehn, so bitt der Weiwoda von Cracau und die andern polnischen senatores ganz vleissig, das S. F. G. als der friedfertige und in betrachtung der guten freundschaft, so zwischen Poln und Hessen allzeit gewesen, dahin trachten und die sachen befordern wolte, das zwischen dem heiligen Reich Teutscher Nation und Poln friedt und einigkeitt erhalten unnd alles beschwerlich krigswesen abgewendett und vorkommen werde. Dan gleich wie der Krieg ein ungewissen aussgang hatt, also da er einmal angefangen, wurden die Poln nicht umbgehn konnen denselben durch allerhandt mittel und wege von Ihnen zu propulsiren und abzuwenden.

Es sey auch sonderlich darauf achtung zu geben, damit under werendem krieg, wan diese zwo nationes so alleweg freunde gewesen, zusamen geheczt, nicht ein dritter darzwischen komme und friedt nehme, wie das desselben dritten hochstes verlangen zu solcher uneinigkeit sey.

Wann nuhn hochermelter unser Gned. Furst und her sampt S. F. G. Brudern sich gegen Ihrem König, wie sie verhoffenn, erzeigen werde, so sollen I. F. G. hinwieder Ihres herrn und des konigreichs dankbarlichen willen im werck spurenn.

Das ubrige werden S. F. G. aus der Instruction damitt die Polnische Gesanten zum itzigen Reichstag geschickt seien, weiter vernemen, dahin sich der Gesandte referirt.

Meines Gnedigen Fursten und Herrn antwortt.

S. F. G. hett anfangs die trennung zwischen den Polnischen Stenden ungern vernommen, dann S. F. G. bei sich anders nicht ermessen mögen, dan das daraus grosse clades und verderben, so wohl Ihnen selbst, als den benaparten ervolgen wurde, dem heiligen Reich und der ganzen Christenheit zu merglicher beschwerung. Darumb S. F. G. am liebsten gesehen, dass sich der adell mit den reichsrethen als den hauptern und die longa rerum experentia am besten gewusst, wehr dem Königreich am vortreglichsten coniungirt und sich mit Ihnen in electione Imperatoris oder Ihrer Mt. Sohns Erztherzog Ferdinandi (sic) verglichen und denselben Ertzherzogen S. F. G. Muhmen der Infartin zum ehelichen gemahll gegeben hetten. Dadurch wehren verhoffentlich viell inconvenientia und allerhandt besorgnuss und suspitiones verhindert und abgewendet worden, auch das corpus des Konigreichs in desto mehrer einigkeit und ansehens bey den barbaris nationibus plieben und denselben desto weniger ursach gegeben sich an ihnen den Poln zuerreichern. Dann gleichwoll die wohlbedechtige coniunctio Germaniae, Ungariae et Bohemiae cum Polonia dahin vornemblich Ihre obern in der Election S. F. G. erachtens gesehen, ein solck werck wehr worden, das beidt Turcken, Tartern und Muscowittern ein abschewens und schreckens geben hette. Wie aber dem und so viel des Sporosky petition betroffe, hett S. F. G. mit und neben S. F. G. lieben Brudern ohn sein erinnerung Ihrer zum reichstag abgesanten den beuelch geben omnibus modis dahin zu votirn und zu rathen, damit bellum inter Germanos et Polonos avertirt und die sachen zu gutlichen tractationen uff pilliche und leidliche mittel mochten gerichtet werden, was S. F. G. guts darbey thun konte, das wolte S. F. G. nicht underlassen, der genzlichen zuversicht, da es etwo zur tractation und handlung gelangen, solte sie die Poln werden sich auch schidtlich und zur billicheit finden lassen. S. F. G. begerte dem Herrn Sporosky hinwider S. F. G. gunstigen gruss und alles gutts zuvermelden.

---

304. Sebastyan Grabowiecki do Maksymiliana II.1)

(Komunikuje wiadomości o sprawach polskich).

5 września 1576.

Divis orte bonis imperator optime ac domine, domine mihi clementissime etc. Regina 2) Cracovia discessit, ut prioribus 10 augusti datis Mti Tuae Sacrae significavi litteris, omnia secum prorsus ac vix non portas ostiorum fenestrarumque tulit repagula, ominata forte se non plus moenia relicta visuram. Adventu suo charissimum sponsum antevertit Varsaviae, quem ibidem, dum eum Tykoczin detinet, tremebunda potius, quam amplexus suavisque colloquii desiderio fervida exspectat, non enim ille ab ea aliud quam dona requirit, non haec nisi ut iuribus suis proprietatibusque privetur, sperat patienter, et quae inter manus tondentium obmutuit, ut iure cedat in comitiis, Cracovia elusa est atque Toruniam ire iussa, ne, quid Tykoczino ablatum esset, sciret, adventu retardata, et sic absentia eius peculium spoliatur in fraudem reipublicae et detrimentum. Viginti currus onusti, adminus equis tractus quilibet decem, abducti et Varsaviae non in arce vel intra moenia civitatis, verum extra portas apud monachos Bernardienses locati, de quibus ne vel atomus moveretur, serio mandavit. Creditur eam ob causam factum, ut facilius in Transilvaniam, dum res comitiis intricarentur et homines, exire possent, utpote penes quem potentiores essent, minores vero consensu factum esse maiorum rati, transitum nec auderent, nec forte cohibere valerent. Hoc illud est, divine imperator, quod Viennae praevidendum monui, hoc est, quod Chodkiewicz 3) et collega suus castellanus Minscensis,4) reliquorum Lithuaniae procerum nomine vendiderunt, hoc, inquam, est, quo thesaurus Sacrae Mtis Tuae in Polonia summum capere poterat augmentum; reliquit autem, quae non placebant, distribuit, quae non

---

1) Oryginał w archiwum państwowem w Wiedniu, w oddziale Polonica.

2) Anna Jagiellonka, żona Stefana Batorego.

3) Jan, kasztelan Wileński.

4) Jan Chlebowicz.

proderant, argentum, quod plus impedimenti quam ponderis currubus adferret, ibidem mansit praeter aurum gemmarumque rariorum praetiosa artificia, cetera parum curando. Conventiones particulares, quae comitia generalia iure scripto et consuetudine praecedere solent, celebrare mandat, eoque legatos suos (ut fit) mittit ad persuadendum nobilitati, ut bellum movere pro suo arbitrio liceret, nobilitateque coacta pro sui animi sententia uti posset. De quo, cum Meggeschi in Transilvania cum suis accessoribus egisset, sibique rationem statutis nostris descriptam non placere docuisset, nec ab illis tanquam a personis privatis quicquam obtinere aliud potuisset: postquam Cracoviam ventum esset, quaestionem movet eandem ac cum ex sententia cedere noluisset, plurimum rixatus protestari non est veritus se articulum hunc non iurasse. Cum nec hoc quidem valere posset, probe doctus ab aliis, quod nuntii terrestres, in comitia generalia a nobilitate missi, quicquid regi placeret, facere consueverint, postquam praecipuorum aliquot muneribus vel promissis saltem corrupti essent: cum potestate absoluta et non limitata, ut interdum fit, nuntios in comitia mittendos, persuaderi nobilitati per eosdem legatos suos supradictos vult, iisdemque, ut facilius decipere possent, instructiones dedit copiosissimas ad selectioresque suorum litteras misit, hortando, ut in conventionem districtus sui quilibet eorum eat ac in salute reipublicae sit sedulus, laboretque, ut homines probatae virtutis et qui patriam publicumque, non privatum curarent commodum, in comitiis nuntios agant generalibus. Ne autem astus succedat, quos attingere potui, etiam Bathorianos in districtibus aliquot, familiari colloquio insidias et dulce venenum aut potius serpentem in herba monstrari, ipse quoque in districtu meo haud suspenso apparebo gradu, ibique cum aliis simul, ut fallaciae occurratur studebo, quod eo facilius futurum animadverto, quo magis numerum non solum male, sed pessime etiam contentorum augeri cerno, tam adversus regulum, quem paulo ante in coelos usque laudibus iactitabant, adductoque digitis coelum attigisse credebant, quam adversus eos, quos in electione vel rabida insania potius sunt secuti, qui etiam (duces conspirationis, inquam) eodem quo plebs laborat morbo, ac si tam requirere ut porrigere habenas liceret, deponerent, et illi iuga lubentissime, ac ut in prioribus dixi litteris, nil nisi occasionem dissidii exspectant idque avidissimis suspiriis. Zborovii non tantum vivere, quantum cum Rege commode disiungi desiderant, et nisi scirent Sac. Mtem Tuam frivola petulantia eorum offensam esse, iam dudum transfugas egisse. Stanislaus a Gorka, corco vacuo vel salvo honore palatinus Posnaniae, duplo dolet, primo quod Zborovii ab illo adorari velint, secundo, quod Rex promissis aegerrime steterit. Quid dicam de palatino Sendomiriae [1]) affine regio? quod in Christum domini et in coelum sanguinem iusti vendens peccaverit. Excusat factum timore, quem ex iniuria Cyri [2]) et despectu Sac. Mtis Tuae (certo sibi non impune futurum promittendo) conceperat. Silentione castellanus Cracoviae [3]) praemundus? qui sigillum regni ex manibus suis elusum, nec filio (ut promissum erat) datum, dolens etiam alienis iniuriis afficitur, Regique male vult. Quid de Firlej, [4]) capitaneo Sandomiriae, qui aere alieno conflato promissis regis sui solvendo non est. Safranecius, [5]) conspiratae electionis caput, nunc Sendomiriae castellanus, viam Austriacam quaerit, non Appia tamen iturus, semitis ducem postulat, moestus ac spem vultu simulans, premit altum corde dolorem. Committitur ei quidem sub absentia palatini [1]) Cracovia, sed nec vigilat ipse, nec excubias aut ordinem vel minimum curat civium, mutationem status moderni unice desiderando. Terras Russiae Podoliaeque praetereo, qui, regiminis huiusmodi pertaesi, a conspectu huius novi dynastae nausent, nec eos in comitia venturos credo, primo quod non in loco statutis signato celebranda sint, secundo, quia extra limites Poloniae, quod illi eapropter cavendum diligentissime credunt, ne dato uno inconvenienti plura sequantur, et quae nunc in Prussia celebrarentur, ne in Lithuania post, ac successu temporis in Transilvania fiant, quod et olim a Ludovico, regnum utrumque tutante, fieri solitum.

---

[1]) Jan Kostka, kuzyn królewski przez drugą żonę Zofię Odrowążównę, której matka Anna była córką Konrada III, księcia Mazowieckiego.

[2]) Jan Cyrus, ajent cesarski, pochwycony w Malborgu przez Kostkę w roku 1573.

[3]) Walenty Dembieński.

[4]) Andrzej.

[5]) Stanisław, kasztelan Biecki.

Vulgus, ut olim, totum Sac. Mtis Tuae esse video, idemque in nobilitate promiscue crescere animadverto ac unanimes fere optare cerno, ut serus in coelum redeas diuque laetus intersis, imperator optime, populo, neve te nostris vitiis iniquum otior aura tollat, immo ut ad nos properes, hicque ames dici pater atque princeps, isti enim sapiunt et facilem descensum Averni cernunt, vellentque revocare gradum lubentissime, sed hoc opus, hic labor esse animadvertitur, neque enim ferre hunc possunt, nec te tam cito, ut optant, pertrahere valent, et sic angusti inter spem et metum versantes, quid tandem sit aggrediendum, ignorant. Rex enim impositus est nobis, quem nemo praeter secundum atque tertium sine suspirio aspicere potest, et ut Meggeschi, postquam palatinatus summam adeptus esset, quicunque in melius Bekessium [2]) nominasset, vapulabatur, sic et apud nos coricei substituti, ut non libere iocari, non suspirare liberaliter possemus, sedent perversi in cathedris potentium, iudicantes tribus in opprobrium nostrum avidi. Sic poenas conviva capitanei Lomsensis, [3]) qui et curiae praefectus reginae est, luit. Postquam enim compertum esset, nobilem quendam, haud contemnendae familiae conditionisque, Bathorei regimen improbasse, domo eius propria ablatum, ante se statui capiteque plecti vult, precibus tandem et fortassis consilio vicecancellarii, [4]) a cuius sententia pendere videtur, victus, Camenecium exilio profligavit.

Toruniam XVII venit, ibique a civibus et a palatinis Marienburgensi atque Pomeraniae [5]) iuramento recepto pridie calendas Septembres exivit, Marienburgum recta petiturus. Ubi, quia arx est regni munitissima, spem omnem salutis in ea locavit. Cum Gedanensibus blanditiis agit, vi enim non audet, non tamen adhuc, quas reliqui cognoverunt casses. Dicuntur tamen illos oboedientiam pollicitos, in quantum merces eorum per Bathoreum de mari liberarentur, navigationes maris a piratis ac aliis incursibus et praedis mundarentur, privilegia vetera si eis restituerentur, iuramentoque confirmarentur, si denique a fide Sac. Mtis Tuae data per eandem Mtem Tuam Sac. solverentur. Missus ad eos Andreas Zborovius, curiae minor praefectus, non ausus urbem ingredi, Marienburgo moratus, unum familiarium suorum ad eos cum Regis sui litteris misit, quem benigne honorificeque susceptum tali dignati sunt responso, ut supra. Regem Daniae [6]) diem suum obiisse fama spargitur, Saxoniae autem dux, [7]) quia in gubernatorem susceptus esset, Ratisbona, Daedaleis (ut aiunt) remis ivisse fertur, Mte Tua Sacra prius dehortatus, utque ab itinere et Polonica expeditione abstinere dignetur sedulo monens. Haec autem et alia plura, quia doctor Thomas Petricovita, domini palatini Siradiensis [1] phisicus, Floriano Widawski scripsit, de omnibusque circa Sac. Mtem Tuam actis dictisve per litteras certiorem reddit; quia vero Petrus, Floriani dicti frater, ex illis, qui in districtu Siradiensi conspirationis Bathorianae unus est, omnia vicecancellario ceterisque significat, vel monendus igitur dominus doctor esset, vel ab illo cavendum, nolim autem dominum palatinum scire Sac. Mtem Tuam per me cautam esse, cuius favorem licet magnifaciam, sed quod rerum esse Sac. Mtis Tuae duco, super divitias arabum aestimo.

---

[1]) Piotr Zborowski, który z królem wyjechał z Krakowa.

[2]) Kacper Bekesz, współzawodnik Batorego w Siedmiogrodzie, potem w Polsce blizki przyjaciel.

[3]) Jan Koniecki.

[4]) Jan Zamoyski.

[5]) Fabian Czema i Achacy Czema.

[6]) Fryderyk II.

[7]) August I.

Peractis his comitiis abbatem Suleioviensem Stanislaum [2] Romam cum oboedientiae signis mittendum statuit, qui abbas, quanquam Coridon Virgilianum esse dubitet nemo, sed quia aere crumena turget, non eius viatico opus habere autumat, credit autem se ab illo amari, qui eum antea de Poplawski, [3] a Sac. Mte Tua ad archiepiscopum [4] misso et apud se per horas aliquot divertente, certiorem reddiderit, unde paulo post evenerat Poplawski Cracoviae vix compedes et ergastula effugisse.

Scytae Moschum infestantes reversi; erant autem numero quadraginta millibus; eorum a militibus Moschi quindecim millia caesa, reliqui in fugam acti, fluvio Occa noningenti mersi, totidem a militibus Sac. Mtis Tuae, kosaci dictis, cecidere, ita ut vix septingenti superstites domos reviderent, quos statim post iidem kosaci invisos cum suis casis cremarunt, sed castrum eorum quoddam disiicientes ruina quingentos circiter oppressit, ubi et Bohdanus Rozainski, dux eorum, obiit, non sine partium terrarumque illarum lacrimis copiosis.

Ex victoria, quam retulerunt duodecem praecipuorum captivorum Bathoreo per Johannem Starzyński missi, quibus visis, gravi percitus dolore, cladem Scytarum lacrimis fere significavit, cum vero a gravioribus moneretur suspiriis Scytasque haereditarios quasi hostes regni esse doceretur, vox quidem faucibus haesit, sed gravis dolor permeare cor videbatur. Dicto Starzinski, qui captivos adduxit, villam agris et incolis ditissimam donavit, Scytas vero captivos vestivit, equis donavit ac provisos viatico liberos misit.

Lithuani scripsere Moschum in Poloczk, in ipsis finibus Lithuaniae, copiosum fortemque exercitum adesse, Vilnamque iter meditari, quamobrem Rex eos militem augere iubet, ac si forte quid secretius emergeret, se certiorem fieri mandat.

Czausch ab Amurate venit. Commemorans primo beneficia imperatoris sui, iuramentum Meggeschi praestitum a Bathoreo reiterari vult, uti ab eodem Budensi Temeschvarensique baschis ibidem pollicitus erat. Secundo, kosacos illos, qui Scytas tanta iniuria affecerunt, coërcendos iustitiaque administranda, quam si praestare ob eorum inoboedientiam non posset, sibi concedat, futurum enim eos brevi inimicitias regno et Regi apud se, nisi coërceantur, conciliaturos. Tertio, imperat, ne cum quopiam sine illius consensu inducias faciat foederaque ineat. Ultimo, monet, ne vel minime a Sac. Mte Tua timeat, mandatum enim Mti Tuae (quem ille regem Germaniae appellat) ac eo esse, ne quopiam Sac. Mtas Tua illi molesta esse audeat. Miserat, antequam Cracovia Varsaviam ivisset, nobilem quendam ruthenum, Dzierzek nomine, ad Amuratem; is nunc vestigiis fere czauschi rediit, dicitque imperium Amuratis summis quassari angustiis, rex enim Persarum Babylonem cepit, maiora tentaturus. Quidam ex sanguine iunctis Amuratis ad magnum chan se contulisse dicitur, imploratoque contra imperatorem scelestem auxilio, nunc ire cum maximo fortissimoque exercitu creditur, unde et

---

[1] Olbracht Łaski.

[2] Reszka.

[3] Jakób Uchański.

[4] Albert, dworzanin Maksymiliana II.

Russia terrore tremet, sub silva enim Hircinia ingens populus vestigiorum indicio cognitus, quare rutheni, ne in nobis cudatur faba, timidi, auxilia paranda suadent. Don Johannem de Austria novum illi intulisse damnum idem Dzierzek dixit, sed ea cum Mti Tuae Sac. melius constent praetereo. Scytas quoque apud Amuratem fuisse dixit, petiisseque, ut illis salva gratia eius ad nos ire iniuriamque acceptam vindicare liceat, non autem postulatis annuit, primo, quod rex modernus polonorum suus vassalus esset, secundo, quia inermes et fore nudi, ne forte victi, sibi dedecori sint.

Quid Bathori baschis in conventu Meggesehi iuraverit certo constat: ius in Poloniam non alio quam imperatori eorum acceptum reddere; secundo, dextra sua adversus Amuratem uti nolle; tertio, exercitum quemlibet eius transmittere, ubicumque vellet, teneri; quarto, tributum ex Transilvania pecuniarum daturum, ex Polonia autem pueros sexaginta quotannis, supplementum ianczarorum. Reliqui articuli minoris sunt momenti, propterea eos silentio praeterundos duxi.

3-tia septembris Marienburgum attigit, ibidem exercitum conscripturus, qui exiguus certe est. Johannes Zborowski alias Berdebusch, castellanus Gnesnensis et cohortium aulae praefectus, sponderat regi suo mille educere equites, quorum urgente eventu vix centum quinquagintos emptos, non conductos stipendio adduxit et sic monte parturiente ridiculus mus movit cachinnum populo, regulo autem eo minus placebit, quo facilius animos hominum a se ad Sac. Mtem Tuam declinare, cognoscere liceret. In comitiorum exitu placidiori spem locavit, sed et ea frustratum iri credo; nonis enim Augusti [1] absoluta est conventio particularis Siradiensis in Schadek, ubi in nuntios delecti sunt Karsniczki [2], viceiudex Siradiensis, etiam unus ex galileis, Janussius Grudzinski, Johannes Buzinski, iuvenis modestus et bene litteratus, eximiae virtutis Sacraeque Mti Tuae optime volens, ac licet his Sebastianus Rudniczki quartus dictus sit, minus tamen hos tres aestimo solius Buzinski virtutem, ceterorum vel astutis vel animis ineptis. Potestas inter hos limites inclusa eorum: primo, quod tutelam finium attinet, Regi monstrent retenta capitaneorum reliquorumque tenutariorum, nec non thesaurus Tikocinensis commemorandus, similiter et contributiones modernae, si tamen aliud reliquis palatinatibus videretur, non dissentiendum esse et illis suaserunt. Haec conventio Siradiensis a paucissimis adita est, vel quia regimen hoc non sperent diuturnum; credunt enim palatinum eorum [3] penes Mtem Tuam non frustra morari, praeterea crebras huc dare litteras ad constantem hortantes fidem. Sendomirienses, ni me spes fallit, lucidioribus rem aspicient oculis, apud quos 12 septembris conventio celebrabitur, ad quem districtum, cum et ego pertineam, quid ibi futurum sit, prima quavis occasione significabo. Sparsa fama est vulgo Sac. Mtem Tuam cedendum tempori et consulendum nobis scripsisse atque hinc palatini Podoliae [4] atque Casimiriae capitanei [5] ad Bathori iter, quasi vi quadam illisque prorsus invitis, innotuisse, et qui videre renuebant, nunc ad oscula pedum huic antichristo Sac. Mti Tuae, ex cratere bibituri doloris, ivere. Unde murmur in populo ingratitudinis Sac. Mtem Tuam arguente, Bathoriani autem desperata reipublicae suaque salute nobis insultantes, causam mali nos esse, meritaque pro malo consilio in nos consultores mala redundare, nisi enim caesariani fecissent, dicentes, Bathori non solum rex non salutatus, verum ne ab unico quidem nominatus fuisset. Nos autem si loquimur invisi, si tacemus, suspecti sumus, nilque nobis nisi vota supersunt, obiecti ludibrio fortunae et mundi insanientis, tyrannum autem pro fide nostra cum scelestis simul ac perfidis referemusne? mittendane colla sub iuga Syllae istius, litteris mones? per quem violatione legum violentia imperii, deditione in aeternam turcicae immanitati servitutem patriam nostram ruere cernimus, nos autem (quorum illi [1]) catalogus ad manus est semper et quos mulctandos Berdebusch vel Zborowski Johannes serio suadet) privatis periculis, intestinis odiis, dedecore honorisque periculo ac dispendio bonorum, ex regentis offensa marcescimus consumimurque, consilium autem salutis iam non reperitur. Non immemor autem ego, imperator optime, quid similiter Viennae a nostratibus Sac. Mti Tuae evenerit, ut qui Mtem Tuam regimen Poloniae abnuere in orbem terrarum sparserint, probe Sac. Mtas Tua cognita, quam ego, nos a Mte Tua desertum iri sperem, desinet esse prius ignibus contrarius humor. Credo tamen creberrimis nostratum litteris (quae molestis clamoribus refertae degenerisque timoris plenae ad Sac. Mtem Tuam sine intermissione volabant) ad conciliandam, animo maiora providenti, tranquillitatem eiusmodi litteras „cedendum tempori et consulendum rebus“ dedisse, nos autem a Sac. Mte Tua derelictos, ne ipso exitu (quem meliora avertant fata) tristissimo quidem credere possem ego, non certe, si non nobis, nomini tuo gloriam abripies, id non tanto discommodo nobis, quanto dedecori Sac. Mti Tuae esset, fieri posse. Veniet itaque Sac. Mtas Tua intimis optata votis, venire autem sine quovis alieno auxilio potest commodissime, amorem hominum, qui alias in Mtem Tuam ex universo mundo cadit, facillime conciliatura. Non tamen immemor Sac. Mtas Tua erit illius, quod Viennae a me saepius iteratum, memoriaeque signatum est, cavendum videlicet, ne incolae regni a milite iniuria afficiantur, annona apud nos facillima est, suntque rustici assueti, ut multa milliaria exigui quaestus gratia vehere non cessent, praeterea regnum nobilitate refertum, licet non divite quovis, uno autem offenso rustici in deserta et silvas fugient, domi relinquentes nihil, nobilis autem forte laesus quaerelis reliquos exacerbans stolidos, passim discurret. Hoc enim evenit Bathoreo, hinc odii exordium, inde mala audire, etiam ab ignotis coepit. Maiestati vero Tuae, quia iuramentum et pacta remissa sunt, nilque Mtem Tuam in publicum commodum teneri creditur, vi et armis regnum capere et pro arbitrio tanquam iuramento soluta imperare velle arbitrabatur, unde omne virus odii et conspirationum in Sac. Mtem emergeret, in diesque augmentaretur, insidiae, odia, caedesque creberrimae. Victo autem Nabuchodonosore, omnia bonis conditionibus cedere ex sententia Sac. Mtis Tuae poterunt facillime.

---

[1] 5 sierpnia.

[2] Stanisław.

[3] Olbracht Łaski.

[4] Mikołaj Mielecki.

[5] Mikołaj Firlej z Dąbrowicy.

Cavebit igitur Mtas Tua pericula christianitatis, quam optime visum fuerit, postea nos visitaturam. Deus Optimus Maximus deducet reducetque incolumem, angelis suis mandavit de te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum; is enim animos hominum ad Mtem Tuam Sac. convertit, subque adventum Mtis Tuae plures erunt in vitam Bathorei insidiae, quam studium tutandi, nec immerito, nulla est enim societas nobis cum tyrannis, sed potius summa distractio, atque hoc omne genus pestiferum et impium ex publica communitate exterminandum est; invenietur autem et inter suos Harpagus, quem ille fidum credit Achatem. Animadvertit autem malevolentiam ipse Bathori, propterea singularibus tuetur, Transilvanos clam ducit, hajducos, quos ille pauperes suos vocat, alit, praeterea nunc in comitiis ex communi consensu honore bonisque privandum eum sperat, qui, cum ille mandaret, in bellum non exiret, vel antequam dimitteretur, domum rediret; quod non obtinebit certe, partiri enim exercitum coactum vult pro suo iudicio in limitibusque, quoad placuerit, detinere, quod legibus contrarium est, licet enim nobilitas regni cum suo rege propriis impensis ad confinia regni usque exire teneatur, obligatus est rex tamen eos in limitibus, non diutius quam per septimanas duas detinere, sed vel retro mittendos, aut in ditiones inimici ducendos; euntibus vero ad depopulandum hostem quinque marcas (grossorum quadraginta octo quamlibet valentem) pro hasta cuilibet numerare rex tenetur, nec exercitum partiri, sine enim rege non huic et ipsi subiacent legi. Hic vero et detinendos quoad placuerit in limitibus nil agentes docet et partiendos pro libitu extorquere studet, et quia sanguinis cupidus est, ne his quinque marcis eos ulterius trusos perdat, metuunt, alias regnum tutori, Amurati suo, non facile subiugare posset. Haec itaque nos considerantes et, quo res vergant, animadvertentes Mtis Tuae Sac. adventum desideramus promiscue. Non autem ego, ut tuto ab atris corpore viperis dormirem et ursis, Sac. Mtis Tuae adventum sollicito, sed pulchrius esse, regnum virtute partum, quam sorte sciens, imperium Mtis Tuae divaeque sobolis dilatari ex imo praecordio opto.

---

[1] Stefan Batory.

Haec sunt, licet Mte Tua indigna, quae tibi missa, imperator divine, volui, quae licet velocius fieri deberent, sed terror tyranni periculis vias praecludens, occasiones subtrahit et tempus, et quia facilius oretenus referre, quam litteris tutiusque esset; sed veritus, ne plus aequo a Mte Tua detinerer, hic me continens, quo possum modo et ratione litteras transmitto, et quanquam ea Mte Tua indigna esse ducam ac plus necessariis abundare Mtem Tuam credam, non dubito tamen omnino, si non litteras et res, animum certe scribentis candidum Mtem Tuam clementi dignare animo et dragmam meam, ut aliorum aurea dona carbenae Sac. Mtis Tuae acceptam esse. Hactenus autem non plura, quam quod illum, qui terram inertem, qui mare temperat ventosum et urbes regnaque tristia et divos mortalesque turbas imperio unus regit aequo, orem, ut Sac. Mtem Tuam etiam ad ultimos orbis Britannos euntem servet alisque protegat suis, et quia raro antecedentem scelestum poena pede deseruit claudo, unice opto Mtem Tuam in perfidis vindictam, sospitibus videre oculis, nobis diu felicissimeque regnando. 5 septembris 1576.

Sacrae Maiestatis Tuae fidelis subditus

Sebastianus Grabowieczki de Pogerel etc.

305. Sebastyan Grabowiecki do Maksymiliana II. ¹)

(Przesyła wiadomości o sprawach polskich.)

30 września 1576.

Invictissime imperator semper auguste ac domine, domine mihi clementissime etc. Probe intellexerim licet fidem capitanei in Schydlow ²) Sac. Mti Tuae de meliore commendatam esse nota, nec in ea Mtem Tuam unquam dubitasse, non tamen ignotum esse Mti Tuae volui, quod eum in eisdem videam terminis, in quibus oretenus retuli fuisse. Is palatinum Podoliae ³), sponte potius et ultro quam ulla necessitate cogente, ad Bathori ivisse, ac quod acerbius visu, alios secum in pignus quasi reconciliationis abstraxisse, non corpore vel persona, sed fidei candidae coniunctione destitutum ac solum prorsus superesse dolet.

Ad unum eorum, qui a republica apud Mtem Tuam agebat legatum, a quodam secretorum Mtis Tuae conscio litteras venisse, castellanus Czechoviensis ⁴) affirmat et

---

¹) Oryginał w archiwum państwowem w Wiedniu.

²) Jakób Secygniowski.

³) Mikołaj Mielecki.

⁴) Jan Tarnowski.

verba formalia: „cedite tempori et consulite vobis, difficile enim contra stimulum calcitrare est“ etc. excerpta mittens, secum pertrahere (ut proximis significavi litteris) conatur. Sed perfidiam abhorrens, in comitem esse eis noluit, licet litteras simillimas ipse quoque menses tres ante, quam Czechovius ad eum suas dederat, habuerit ex ditionibus Mtis Tuae; sed haec omnia non pluris fecit, quam quod crediderit turpe ab eo veniam exspectare, cui quis fidem non dederit, a sola Mte Tua dependens, suoque candori debitum reddens, nihil, ut antehac semper, sine mandatis Sac. Mtis Tuae tentans ac quos retinere non poterat, dimisit non sine gravi affectu. Regina [1] cum Varsaviam iret, litteras ad eum misit, se in Schydlow divertere velle significans; quas cum prudenter accepisset, secundas ad eum misit, grati animi testimonium reddens atque fidem eius generosam et fortem constantiam sibi in rebus decoris cognitam exploratamque laudans, suadet, petitque, ut secum Varsaviam ad maritum et regem eius, suum autem eat dominum, rem sibi gratissimam facturum affirmans, sed et huic verba dare quam tyranno officia offerre maluit. Invidiae et insidiis nunc demum expositum esse dubitat nemo, nec eo minori, quod conscientia Bathorianos consilii arguens, mali culpam in nos detorquere cupit. Quid dicam de animo regentis, qui post adventum suum Cracoviae, diademate recepto, statim benignissimo animo litterisque aurearum pollicitationum plenis, necnon gravium personarum persuasionibus eum requirens, nunc ludificatum esse (ut castellanus Czechoviensis sibi a quodam senatorum scriptum dicit) contra dominum Seczygniewski conqueritur, non solum graviter, verum etiam creberrime minis insertis hunc iam unicum ex signanis quasi mordicus tenacem videns. Quae non vili quidem pendet, quanti tamen faciat, res docet, eum cum suis penatibus conversantem intra proprios continendo parietes. Dionisius Seczygniewski, qui eiusdem fuit sententiae, frater germanus capitanei, episcopus Camenecensis, 27 augusti diem obiit, cuius exsequias obeundas certe ac integritati rerum ad se devolutarum consulendum, debite considerat quidem, sed ob remotionem loci minus curare maluit, ne, dum illic praesens suis consuleret, hic absens rebus Mtis Tuae deesset, a Mte Tua quidpiam certi semper exspectando, qui autem fiat, eum litteris destitutum et quasi a memoria Sac. Mtis Tuae remotum, licet miretur doleatque: mavult tamen angi, quam culpari, ac si in electione vitam profundere paratus erat, nunc quibusvis minis et periculis postpositis, perseverat magnanimus, non prius defecturus, quam a Mte Tue dimitteretur, de eoque 28 septembris protestatus est, me, quem in numerum servientium a Mte Tua receptum esse scit, in testem adiurando. Sed quia finem in rebus spectandum esse sapiens docet, non et hic exitus immemor, ne eum Sac. Mtis Tuae consilio destitutum turpis maneat eventus, veritus, quid ultra Mtas Tua fieri mandet, scire desiderat; si enim res eo deducta esset, ut sibi regno exeundum aut Mtem Tuam abnegandam imponi animadverteret, nec quidquam sperandum, suorum haud contemnenda caterva stipatus, non solum quo se conferre deberet, ignoraret, verum etiam ne adventu suo molestus sit Sac. Mti Tuae veretur. Legati, qui in conventiones particulares ab eo veniebant, petiere nomine regis sui, ut videatur, quo modo, ratione, conditionibusve, qui adhuc Regi oboedientiam denegant, in unum adigantur, non ignarus Regem etiam uno invito feliciter regnare haud posse, de quo cum consultat, multos amittit, maleque contentorum, numerus in dies augetur. Peractis autem comitiis, sub ipsum Cracoviam reditum, nihil certius se honorem suum, ut supra dixit, vindicaturum, cuius insano furori capitaneus Mtis Tuae in Schydlow effugietne, non certe, iam enim omnes viae tyrannum vitandi et rationes effluxere, sequi igitur cogeretur ultro, quos opimus fallere et effugere esset triumphus. Perspectissimam itaque ac plurimis rebus non verbis elucidatam capitanei in Schydlow fidem esse dubitat nemo, gratam esse optamus omnes, cui non gratior hactenus certe erit merces, quam si eum consilium Mtis Tuae ab indecoro tutaverit eventu, servire paratus est regno, nihilo a moderno regente privatim offensus, exire et paterna linquere arva (si res postulaverit) vult, ad omnia, quaecumque Mtas Tua docuerit, mandaveritve avidissimus. Tuto igitur liberrimeque dicam: vivit dominus, Sac. Mtem Tuam non tantam fidem reperisse in Israël, quamvis ibi plures, sed, ni me iudicium fallit, mendicantes potius, quam servientes penes Mtem Tuam sint; hic autem candido eodemque generosissimo animo solum patriae bonum quaerens et Mtis Tuae Sac., divinam prudentiam ac virtutem amplectens, admirans, in eaque semper aquiescens, te, imperator optime, exspectat, te desiderat, actum esse de patria, legibus et libertate ac universa christianitate ratus, nisi tua sapientia ruentibus subveniat, periclitantibus manum porrigat. Quia vero pater christianitatis iuste dici, imperator auguste, mereris, non nobis certe naufragis tabulam obiicies solis, verum etiam universam christianitatem, ac „salva nos, perimus“ uno ore clamantem recreabis, elevabisque, successu autem eo, quem tibi Christo suo Dominus pollicetur, maximum imperatorem ac certe augustissimum, patriaeque vere patrem orbis terrarum concinet exultans. Haec itaque ego, Mtis Tuae interesse videns, signifero, non immemor, quo ardore animi integerrimi fidem meam servitiis Mtis Tuae obligaverim, quia vero oretenus plura liberius Mti Tua referre ac necessaria, non autem papiro credenda, tutius aperire possem, si, ut statim discessurus, veniam, Mti Tuae videtur, verbo atque altero per litteras, quas dominus Johannes Pruschkowski transmittet, Sac. Mtas Tua me docere dignabitur, postquam autem venerim, quod ex re Mtis Tuae videbitur, aperiam. Nolim autem ut ibi detineri, sic multo minus a quopiam conspici; non desunt enim, qui te, optime imperator, labiis honorent, cor autem eorum longe est a te, non inquam Bathoreus expiscatoribus caret, non ego ita, ut desidero et necessarium videtur, rebus Mtis Tuae prodesse valerem servireque; qui vero illi sint, qui vel rebus tempori cedendo suadeant, et quasi ex conniventia Mtis Tuae hortantur, cum tamen ego id Mte Tua inscia fieri sperem certoque credam: aut illi, qui quodcumque oculis vel animo attingere possunt, Bathoreo significant, exploratum esse vellem. In conventione particulari Sendomiriensi, quid sub oppido Opatow fuerit, ex articulis missis Sac. Mtas Tua intelliget, ex iisque animum populi in regem Mtas Tua coniectari facillime potest; interim autem, dum, quid me fides mea officiorumque meorum vellet promptitudo voluntatisque Sac. Mtis Tuae significatio maneat, exspecto, in numero minimorum Mti Tuae servientium esse cupiens, diu viventem feliciterque imperantem et regnantem intueri desidero, idque a diis immortalibus unice opto. Datae pridie calendis Octobris 1576.

---

[1] Anna Jagiellonka.

Sacrae Maiestatis Tuae fidelis subditus minimusque servitorum

Sebastianus Grabowieczki de Pogerel.

Invictissime imperator et dñe, dñe mihi clementissime etc. Signatis iam litteris Mti Tuae, venit familiaris dñi Seczygniewski capitanei Sac. Mtis Tuae in Szydłow, epistolam mihi a domino suo offerens, in quibus se a ceteris derelictum ac esse solum conqueritur. Venit servus dñi Lezenski ab eodem dño Seczygniewski binas porrigens litteras, non dissimiles prioribus, quibus certiorem reddens reliquias praecipuorum Mtis Tuae discipulorum iam sub iuga ire et illum, ut simul eat, hortari et ut facilius pertrahi in sententiam eorum posset, unus eorum (dñus castellanus Czechoviensis [1] credo) haec verba scribit formalia: „Tyle nadzieje w tem zaniedbaniu od Cesarza do jednego z posłów: cedite tempori et consulite vobis, nos ceteri responsis caremus; z drugiej strony minatur Serenissimus a mnie i WMści nawięcej et ludificatum od WMści być się skarży w niezajachaniu z drugimi i często to mawia: futura comitia indicabunt, quid sors polliceatur, honorem autem ego meum vindicabo. A tak relicti omni remedio jedziemy już osculare manus z JMścią panem wojewodą Podolskim [2] etc.“ Haec autem dñus Czechowski de se et dño Seczygniewski scribens, in comitiva habere vult; sed dñus Seczygniewski, licet litteris etiam Sac. Mtis Tuae (quid cetera dicerem) destitutus, memor turpe culpam in caput doctoris redundare, quod in ceteris vituperat, in se cadere non patitur, constantemque fidem Mti Tuae servando, his obiici procellis, quam virtutem culpari mavult; petit tamen ex me (forte litteras Sac. Mtis Tuae sperando), quid tandem ab eo fieri consulerem. Vitae praevidendum statuit, si autem sibi constaret certo Sac. Mtem Tuam iter meditari et perficere aliquando velle etiam bona, quoadusque per fas liceret, tutaretur, ultimo in rapinam tyranno cedere exultaret, nil enim ei aeque charum, atque Mtem Tuam integerrima colere virtute. Verba autem formalia haec sunt: „czujże WMść, żem sam został, boć mnie i ten list pana Czechowskiego ninacz dalej nie wyciągnął; Bóg wie serce me a dobrzy, cni i baczni a uczeni ludzie niech o mnie rozsądek dadzą na jakim sztych przyszedł i co za stokadę odnoszę, zwłaszcza iż a scopo meo we wszystkiem jestem zaniedban; zkąd coniectari cogor, żem do niego obniesion vel invidia naszychże, vel zelo malo, quibus de milite nostro conscripto cura iniuncta, dispensationisque ratio commissa erat. Aleć o mnie jeśli co inszego zazdrość i zawisne umysły naszych, qui se Prometheos credebant, Jego Ces. Mści podawały, jedno to, żem znacznie pracował et in vinea Domini mei sedulus invigilavi, testimonio generali krzywdzili mnie barzo. Oeconomi quoque vel dispensatores cesarscy, Varsaviae florenos mille, Vratislaviae totidem dedisse pro mea cohorte fatebuntur, sed hoc utrum dispendio meo satisfecerint et aureis pollicitis, ipsi videant; ja nie dbam i skarżyć się o to nie chcę, Bogu cnota moja miła a szkodę nagrodzi tenże et multo foenore gratus ager.“

In alteris litteris scribit ista: „Przestrzeż WMść Cesarza Jego Mść astra inferiora corruisse, reliqua nutare, quod nil veniat ex alto; niech wżdy już de summa wie, a nas ad tartara mittat inferiora, bośmy podobno na takim rejestrze oddani, ut credat nos servos inutiles esse i inszej zapłaty niegodni. Melchisedech (id autem de Archiepiscopo [3] dicit) silne campo per excusare se ma, bo tak chce być rozumian, że bis puer est, cum potius bis periurus sit potius, et quod magis castellano Vojnicensi [4] Bathor dilecto Kurzelow dał, tak w tem zapomnieniu swem hojny, a jeśli Apocalipsim nie pamięta, nie zapomniał statutu pewnie i jeszcze on etc.“ Pro conclusione tertiae epistolae subiicit: „valeant isti nebulones ani ojczyznie, neque sibi, aut amicis quicquam praeter ruinam comparantes, palabras niech idą przedsię, alеć mnie nimi więcej nie podmanią, et quid me fata velint et sors, doma czekam, a poczekam jeszcze qualque tempo, quid tandem WMść powinny a jako brat mnie barzo miły czynić mi każesz; atoli sam per se dzierżę i pierwej omnibus renuntiabo fortunis, quam me sententiae meae conscientia arguerit, a tożem już chęci swe ochełznał, nec vanam gloriam curo, multo minus alterius, cum suus possem, esse volo. Odpadli wszytcy od nas, idą ad oscula pedum i siła tam cichych mędrków, tanquam viperae rzeczom swym dogadzają, a iż

---

[1] Stanisław Tarnowski.
[2] Mikołaj Mielecki.
[3] Jakób Uchański.
[4] Jan Tęczyński.

coś czują, lepiej tak być rozumieją, licet animus integer sibilet, nie dbają. Nas tedy, qui relicti sumus, gdy tanquam rebelles pozową, albo na przyniewoloną wojnę jechać każą, co czynić będziem, w tem mi radę dać trzeba, zwłascza iż zonąd ani piszą, ani wskazują, ani słyszeć się dadzą; nostra autem comitia instant, Eumenides bicze na nas gotują, ad quas erecto tribunali jedne posyłać będą, drugie obłupią, trzecie udespektują et id genus, et qui Baalem ante comitia non adoraverit, nullam sperabit salutem, a przeprosiwszy go przed sejmem, in omnia consentire, quaecumque in comitiis proponet animus parandus, czego albo ja nie umiem, vel mens a natura bene informata nie dopuści. Wierzże mi WMść, że się drugim jakokolwiek zmele, nam się iście skrupi, a zwłaszcza mnie, o którym saepe et graviter conqueri dicitur etc."

Consultius erat, optime imperator, litteras eius Sac. Mti Tuae mittere, sed quia raptim scriptae erant, legi difficiles, plus taedii et molestiae, quam voluptatis pariturας cognovi, propterea retinendas duxi, aliquot paragraphis excerptis, quibus animum eius animadvertere liceret. Rogo itaque ea, qua decet, fide et reverentia, Sac. Mtas Tua litteras ad eum dare mandat, quibus aut spe roboratus exultet vel oleum et operam amissam ac publicum casum deplorans, fide Mti Tuae dicta solutum se licet sero sciat. Quod si vero et ego verbum atque alterum referre possem, non solo mihi profuturum Sac. Mtas Tua credat, qui eo minus adeuntes confirmare possum, quo evidentius me spem simulare cognoscunt. Licet vero non quicquam secretioris in litteris Mtis Tuae reportaturum me sperem, quod si tamen quid esset, celare me pro necessitate scire Sac. Mtas Tua sibi certo polliceatur. Cum his itaque vive, vale. Hesperii Eoi et mirentur amentque.

Idem qui in prioribus spt.

---

306. Wojciech Oczko pożycza 50 złp. od Stanisława Krzeckiego. [1]

Toruń, 30 października 1576.

Zeznawam tym chirografem moim, żem od JMci pana Stanisława Krzeckiego, owsianego K. J. M., pożyczył złotych polskich pięćdziesiąt, które z tą chęcią oddać mam ad primam requisitionem i odsługować, do czego się zgodzę. W Toruniu, 30 octobris 1576.

L. S. Albertus Oczko M. doctor.

---

307. Receptio domini Andreae Nideczki ad custodiam.

Warszawa, 17 listopada 1576.

Capitulum partiale die XVII mensis novembris per rev. et ven. dominos Johannem Pikarski decanum, Johannem Rędzina scholasticum, Gasparum et Felicem Skarzinski canonicos celebratum.

Constitutus personaliter coram dominis hon. dñus Nicolaus a Radzikow, altarista ecclesiae collegiatae Warszaviensis et procurator legitimus rev. dñi Andreae Patricii Nideczki, archidiaconi Wilnensis et canonici Warszaviensis et Sacrae Regiae Mtis secretarii et ad custodiam eiusdem ecclesiae Warszaviensis instituti, produxit coram dominis litteras investiturae rev. patris dñi Johannis Pikarski, decani Warszaviensis et commissarii per rev. dñum Johannem Powodowski, praepositum Posnaniensem et sede vacante epi-

---

[1] Autograf w archiwum Izby Skarbowej, dział IV, vol. 9, fol. 223; pieczątka z pierścienia z literami A. O. i z herbem Roch 3-ci (lilia i pod nią belka).

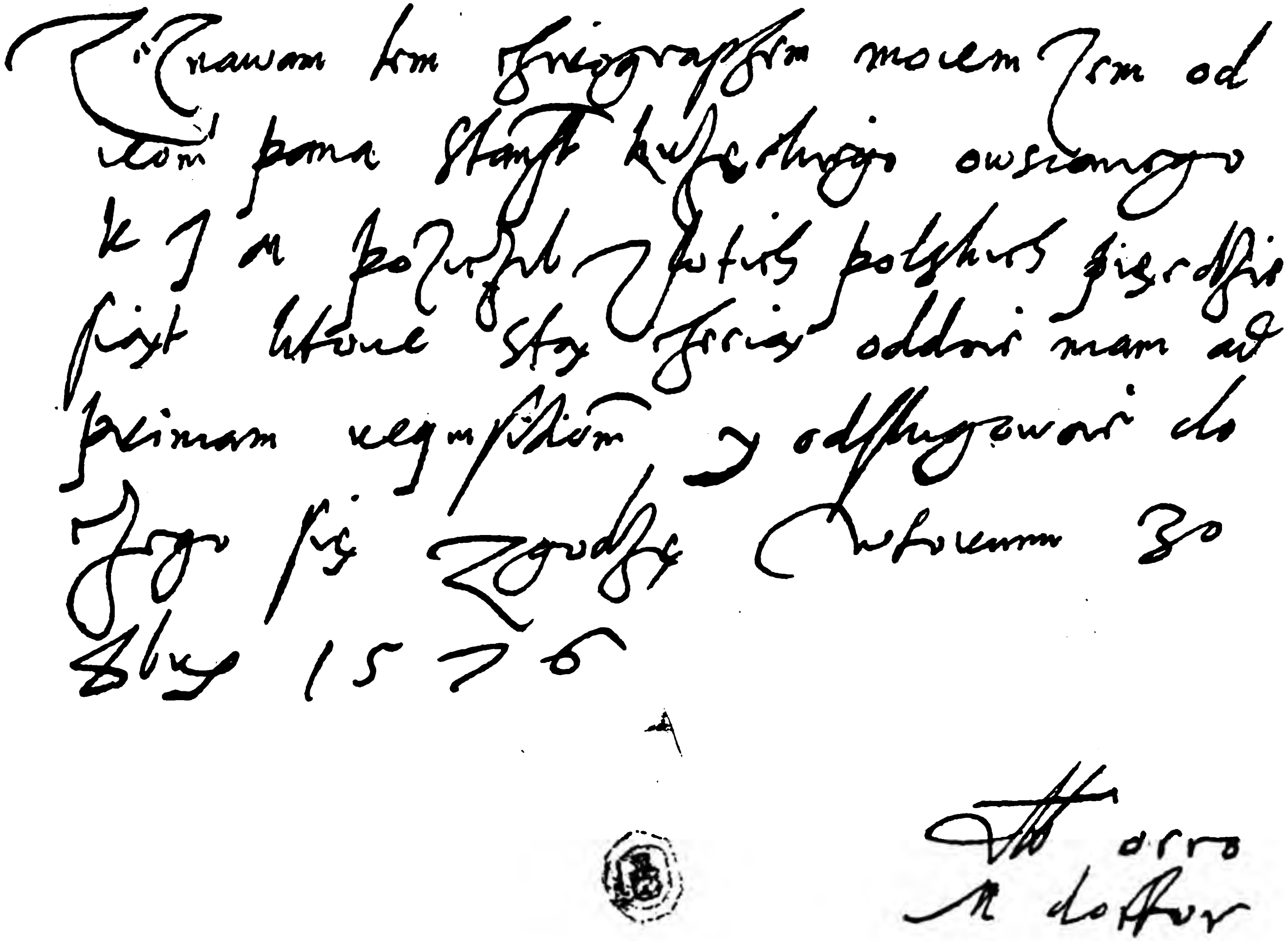

Przyznawam tym chirographem moiem iżem od
Jego M. pana Stanisł. [illegible] owsianego
K. J. M. [illegible] złotych polskich pieniędzy
[illegible] które [illegible] oddawać mam ad
primam requisitionem y odsługować do
tego się zgodzę [illegible] 30
[illegible] 1576

[illegible]
M. doctor

scopatus Posnaniensis administratorem, dati et deputati in personam praefati rev. dñi Patricii Nideczki ex praesentatione serenissimi dñi Stephani, Dei gratia, regis Poloniae feliciter moderni, obtentas, sanas, salvas, integras et omni vitio carentes, petens earundem litterarum vigore principalem suum per dominos in possessionem dictae custodiae, morte et obitu rev. olim dñi Alexandri Pessentii, illius ultimi et immediati possessoris vacantis, recipi, stallum in choro, locum et vocem in capitulo assignari ac de omnibus et singulis proventibus, ad eam pertinentibus, responderi et respondere mandari. Et dñi praelati et canonici eisdem litteris cum ea, qua decuit, reverentia receptis et perlectis ad exsecutionem earundem processerunt, ipsum rev. dñum Andream Patricium Nideczki in persona praefati procuratoris (recepto ante omnia ab eo corporali iuramento de observandis statutis et decretis ac secretis capituli non revelandis et super contentis in bulla concilii Tridentini in talibus fieri consuetis et sancitis) ad dictam custodiam receperunt, stallum in choro, locum et vocem in capitulo assignaverunt, et de eorundem dominorum mandato ven. dñus Felix Skarzinski canonicus eundem solenniter induxit, stallum in choro, locum et vocem in capitulo assignavit et de omnibus et singulis iuribus pertinentiis dictae custodiae illi et nemini alteri respondere mandavit.

(Acta capituli Varsoviensis, vol. VII, 5, fol. 688.)

308. Optio Sokolka et Vilczogembi.

Warszawa, 4 grudnia 1576.

Capitulum partiale celebratum per rev. et ven. Johannem Pikarski decanum, Andream Patricium Nideczki custodem, Johannem Rendzina scholasticum, Gasparum a Ossiek, Zacheum Pikarski, Felicem Skarzinski, Jacobum Pilchowski, Silvestrum Roguski, Stanislaum Rawa et Albertum Pęgowski canonicos.

Rev. dñus Andreas Patricius Nideczki, custos Warsaviensis, villas seu praestimonium Sokolka et Vilczogembi, ut praemissum est, vacans a dominis optavit et domini nemine impediente easdem villas seu idem praestimonium eidem dño custodi concesserunt et assignaverunt.

(Acta capituli Varsoviensis, vol. VII, 5, fol. 689.)

309. S. Sokołowskiego deklaracya poborowa. [1]

Mój łaskawy panie poborca! Jakoż wesele zginęło, także też i dudowie pomarli i poddanych innych niemało. Już u somsiad poddani moi wesela pożyczają. A od tego, czego niemasz, trudno pobór brać. Łasce się WMści pilnie zalecam.

Ręką

S Sokolowsky

---

[1] Adres: „JMci panu poborcy województwa Krakowskiego, memu miłość. panu, w niebytności panom pisarzom poboru ma być oddan." Oryginał bez daty z czasów Stefana Batorego, w prywatnym zbiorze.

310. Nicolaus Scharfenberger, civis Cracoviensis typographus regius renuntiatur.

Bydgoszcz, 22 lutego 1577.

Stephanus, Dei gratia, rex Poloniae etc. significamus iis litteris nostris, quorum interest, universis et singulis, earum notitiam habituris, quia nos ad intercessionem mag. Johannis Zamoyski, regni nostri vicecancellarii, Belsensis, Knyschinensis etc. capitanei, sincere nobis dilecti, volentes praeterea consulere necessitatibus cancellariae nostrae, quae nonnunquam exspeditioni litterarum nostrarum publicarum per universum regnum nostrum, frequentius dimitti consuetarum, vix sufficere potest, nob. Nicolaum Scharffenberger, civem et typographum Cracoviensem, cuius fides, integritas, in eaque arte singularis peritia nobis commendata est, in typographum nostrum regium cooptandum et assumendum duximus, uti quidem per praesentes cooptamus et assumimus, ita nimirum ne omnia statuta, constitutiones, iura etiam quaevis regni nostri publica ac cuiusvis ordinis regni tam terrestria, quam civilia, chronicas itidem ac historias, antea a quovis ex permissione et consensu antecessorum nostrorum conscripta et edita, ac in comitiis regni generalibus, aliisque quibusvis publicis conventibus et congregationibus ex communi ordinum regni nostri consensu sancita et promulgata, vel postmodum quoque conscribenda, edenda, sancienda et promulganda, cuiquam subditorum nostrorum, praeter ipsum liceat, liberumque sit typis excudere ac noviter post datam praesentium impressa venum tam publice, quam privatim exponere sub confiscatione, non solum eiusmodi constitutionum, statutorum, iurium et librorum praefatorum, post datam praesentium impressorum, sed etiam omnium et singulorum bonorum suorum. Debebit vero memoratus nob. Nicolaus Scharffenberger, typhographus noster, unum ex familiaribus suis, artis huius typographicae gnarum et peritum, peculiarem habere, qui semper in aula nostra penes memoratum mag. Johannem Zamoyski praesens, ad omnemque nostram et cancellariae nostrae necessitatem paratus una cum litterarum typis et aliis quibusvis instrumentis ad imprimendum necessariis adsit, litterasque omnes nostras publicas, quoties usus et necessitas exposceret, ex mandato et arbitrio eiusdem mag. Johannis Zamoyski imprimere, cui certum praetium et provisio ab eodem mag. Johanne Zamoyski, privatis et specialibus litteris assignata et pacta, statutis temporibus dabitur. Liberum quoque erit eidem typographi nostri famulo in omnibus locis, ubicunque nos cum curia nostra commorabimur, libros omnis generis, papyrum, chartam pergameneam et alia id genus absque earum civitatum et locorum, in quibus commorati fuerimus, plebiscitis et praerogativis, publice venum exponere, etiam absque pensione alicuius vectigalis et tributi, nomine eiusdem mercium nobis vel cuivis alteri pendi debiti et consueti, a quo illum immunem et absolutum facimus, immo vero et hospitium ubique a curiae nostrae marschalcis eidem assignabitur, in quo commode et tuto, quando necessitas exigeret, litteras nostras imprimere et merces suas, si quas habuerit, exponere queat. Quod quidem ad universorum et singulorum, quorum interest, notitiam deducimus, eisdemque serio iniungimus, ut cum Nicolaum Scharffenberger pro servitore et typographo nostro agnoscant, libertatibus et praerogativis, quae servitorum nostrorum peculiares sunt et quas illi praesentibus concedimus, libere uti et gaudere ipsum permittat. Pro gravi animadversione nostra. Datum Bydgostiae, die 22 mensis februarii anno Dñi 1577, regni vero nostri anno primo.

Stephanus Rex subscripsit.

---

[1] Metr. reg., vol. 115, fol. 182; w takiej wędrownej drukarni Szarfenberga wydaną została w Warszawie w r. 1578 „Odprawa posłów greckich" Jana Kochanowskiego.

311. Jan Zamoyski do Fulwiusa Ursina. [1]

(Pochwały i grzeczności ogólnikowe.)

Z obozu pod Gdańskiem, 24 czerwca 1577.

S. Ex scriptis tuis tum iis, quae ante videram, tum quae nuper ad me Ticinius [2] noster misit, cognovi tuam exquisitam linguae latinae scientiam ac in omni alio genere litterarum doctrinam. Cognovi etiam ex Ticino nostro, me hoc nomine, quod litteras amem, a te amari. Fateri necesse habeo me omnis eruditionis expertem esse, ut qui assidue actionibus civilibus occupatus sim. Profiteri tamen audebo me non ita prorsus rudem esse, ut nesciam quantae utilitates ex litteris ad humanum genus proveniant et quantum doctis viris tribuendum sit. Nec vero etiam ita inhumanus sum, ut ad certamen benevolentiae provocatus, non libenter descendam. Amo igitur te et plurimi facio, ut hominem doctrinae laude praestantissimum, redamo, ut eum, qui me ultro benevolentia complexus sis. Verum de meo erga te amore pluribus ex gen. Johanne Zamoscio Grymala, [3] ser^{mi} regis nostri secretario, qui istic a rege missus est, cognosces. Cui ut in omnibus, quae tibi nomine meo nuntiabit, fidem adhibeas, rogo. Vale. Ex castris ad Gedanum, die XXIV mensis iunii anno Christi MDLXXVII.

Dominationis Vestrae studiosissimus
Johannes de Zamoscie, regni Poloniae vicecancellarius, Belsensis Knissinensis, Zamechensis capitaneus, manu sua spt.

312. Marek Sobieski oddaje 40 złp. długu. [4]

6 listopada 1577.

Mój łaskawy panie Młodziejewski! Winienem JMci panu Baranowskiemu zł. 40 monety polskiej, których mi na potrzebę pożyczył. WMść barzo proszę z tych pieniędzy, które mi być mają, daj mu WMść a ja tę łaskę WMści powinien będę odsługować.

Marek Sobieski rę-
ką własną

313. Marek Sobieski odbiera 32 talary.

9 listopada 1577.

Ja Marek Sobieski wziąłem u JMści pana Młodziejewskiego talerów starych 32 monety polskiej po trzydzieści i po cztery groszy, 9 novembris ad rationem służby swej.

Idem qui supra.

(Autograf tamże, dział IV, vol. 9, fol. 392.)

---

[1] Adres: „Excellentissimo domino Fulvio Ursino, amico charissimo et honorandissimo-“ Oryginał w bibliotece Watykańskiej, Mss. Vatic. № 4103, fol. 47.

[2] Jerzy, ajent polski we Włoszech.

[3] Por. Wierzbowski, Uchańsciana, vol. III, pag. 305.

[4] A tergo: „Super cedulam istam dedi mr. 40. Sobieski pro Baranowski fl. 40, die 6 novembris 1577.“ Autograf w archiwum Izby Skarbowej, dział IV, vol. 9, fol. 513.

314. Receptio domini Stanislai Sokołowski.

Warszawa, 23 stycznia 1578.

Capitulum partiale celebratum per rev. et ven. dños Adamum Pilichowski, nominatum episcopum Chelmensem praepositum, Andream Patricium Nideczki custodem, Gasparum scholasticum, Zachaeum Pikarski, Felicem Skarzinski, Stanislaum Crasinski, Jacobum Pilichowski canonicos. Ven. dñus Stanislaus Sokołowski, sacrae theologiae doctor, personaliter comparens coram dominis, produxit litteras investiturae ven. dñi Johannis Ulinieczki, canonici et officialis Warszaviensis, commissarii rev. dñi episcopi Posnaniensis, [1] in personam suam in et super canonicatum fundi Kąti, post mortem ven. olim dñi Jacobi Udrziczki, illius ultimi possessoris vacantem, ad praesentationem Sac. Regiae Mtis obtentas, petens easdem cum ea, qua decet, reverentia recipi et earum vigore stallum in choro, locum et vocem in capitulo assignari ac de omnibus et singulis proventibus responderi. Et domini perlectis eisdem litteris ab eodem domino instituto, recepto prius solito et consueto corporali iuramento per eos, qui recipiuntur ad ecclesiam, de observandis statutis et decretis atque de non revelandis secretis venerabilis capituli praestari consueto, eundem ad praedictum canonicatum receperunt et eidem per ven. dñum Felicem Skarzinski canonicum possessionem eiusdem canonicatus, stallum in choro, locum et vocem in capitulo assignaverunt ac de omnibus et singulis iuribus et proventibus respondere mandaverunt, praesentibus dominis ut supra. Cui quidem dño doctori petenti iucundum ingressum dimiserunt, videlicet tres sexagenas, verum tamen fabricam pro ecclesia spectantem non dimiserunt.

(Acta capituli Varsaviensis, VII, 5, fol. 724.)

---

315. Quietatio gen. Lucae Gorniczki, capitanei Tykoczinensis. [2]

Warszawa, 12 marca 1578.

Stephanus, Dei gratia, rex etc. significamus tenore praesentium, quorum interest, universis et singulis gen. Lucam Gorniczki, capitaneum Tykoczinensem, secretarium nostrum, fecisse in thesauro regni rationem praesente nob. Martino Podgorski, notario Sac. Mtis Reginalis, coniugis nostrae charissimae, de omnibus et singulis capitaneatus eiusdem Tykoczinensis proventibus annorum duorum, a die prima ianuarii in anno 1576 terminatorum et finitorum. In qua ratione iuxta ordinationem olim ser^{mi} Henrici regis positis capitaneatus eiusdem annorum duorum suprascriptorum pecuniarum perceptis singulis annis per florenos octingentos sexaginta septem, grossos viginti, denarios novem cum medio, thesauro Sac. Mtis Reginalis spectantium, proveniunt pro annis duobus suprascriptis fl. 1735, gr. 11, den. 1, demonstravit tandem ac sufficienter comprobavit, quantum earumdem pecuniarum ad thesaurum Sac. Mtis Reginalis dedit et intulit. Quantum item in expeditionem seu demissionem in navibus tormentorum bellicorum, pulverum ac globorum e Tykoczin usque Mariemburgum erogavit, tum demum quantum in provisionem Bernardinorum monachorum, item peditum numero duodecim, in arce ibidem Tykocinensi exsistentium, per annos duos suprascriptos distribuit. Quantum denique in solutionem pensionum seu provisionem certis personis, videlicet Bokowski, tentoriorum curatori, Augustino Carpentario Castri, pixidario arcis, Francisco Rosocha ac in reformationem aedifitiorum tam in castro, quam in praediis pecuniarum distribuit et exsolvit. Quorum omnium praemissorum distributorum iuxta regestri illius latiorem ac fusiorem specificationem facit fl. 1735, gr. 11, den. 1, nihilque amplius ex ratione praesenti thesauro Sac. Mtis Reginalis, coniugis nostrae charissimae, remansit debitor. De qua ratione capitaneatus eiusdem annorum duorum suprascriptorum, modo praemisso integre et sufficienter facta, eundem capitaneum quietamus, absolvimus et liberum pronuntiamus. Harum testimonio litterarum, quas manu nostra subscripsimus. Datum Varschoviae, die 12 martii anno Dñi 1578, regni nostri secundo.

---

[1] Łukasz Kościelecki.

[2] Metr. kor., vol. 118, fol. 298; w polskiem tłomaczeniu A. Wejnert podał ten dokument w Bibliotece Warszawskiej, 1875, IV, 427.

Stephanus Rex subscripsit.

316. Stefan Batory do Grzegorza XIII.

(Prosi o mianowanie Nideckiego proboszczem Warszawskim.)

Warszawa, 12 marca 1578.

Beatissime in Christo pater, domine, domine clementissime. Post oscula pedum beatorum, meique et regni ac dominiorum meorum commendationem.

Cum nominarem ad episcopatum Chelmensem rev. Adamum Pilchowski, praepositum Varsoviensem, volui, ut is praepositursm suam Varsoviensem, quae est fructibus aliquando uberior, ven. Andreae Patricio Nideczki, custodi eiusdem ecclesiae, dimitteret, ab eoque vicissim custodiam ipsam, quae est fructuum tenuiorum, in modum permutationis caperet. Quod quidem Adam praefatus non gravate est assensus. Quod cum ita sit, a San^te^ Vra etiam atque etiam peto et quaeso, ut in retinendis Adamo ceteris sacerdotiis cum hoc episcopatu Chelmensi, quae quidem sacerdotia retineri ipsi San^tem^ Vram magnopero cupio, eam unam conditionem adhiberi San^tas^ Vra iubeat, ut pro praepositura Varsoviensi custodia Varsoviensis ei retineatur, praepositura autem ipsa ad Patricium deferatur. Cum enim utrumque eorum gratia mea, pro singularibus eorum erga regnum meum et ecclesiam meritis, prosequar, utrumque sane beneficio meo, ad eam, quam dixi, rationem frui percupio: eique rei ne quem istic errorem San^tas^ Vra obrepere patiatur, qui propositum hoc meum aliqua ratione labefactet et avertat, maiorem in modum a San^te^ Vra iterum atque iterum quaeso.

Commendo me, regnumque et dominia illi adiuncta in gratiam et protectionem San^tis^ Vrae, quam diu florentem fortunatamque esse cupio. Datum, Varsoviae die XII mensis martii anno Dñi MDLXXVIII.

Eiusdem Sanctitatis Vestrae obsequentissimus filius

Stephanus, rex Poloniae, manu propria. ¹)

317. Stanislao Sarnicki datur facultas evulgandi librum commentarii de rebus bellicis.

Warszawa, 20 marca 1578.

Stephanus, Dei gratia, rex Poloniae etc., significamus praesentibus litteris nostris, quorum interest, universis et singulis, quod cum nob. Stanislaus Sarniczki, subditus et cliens noster, librum commentariorum de rebus bellicis ²) publicaturus sit, isque liber

---

¹) Adres: „Sanctissimo ac beatissimo in Christo patri et domino domino Gregorio, divina providentia, papae XIII, sacrosanctae Romanae ac universalis ecclesiae summo pontifici, domino clementissimo.“ Oryginał w archiwum Watykańskiem, Litterae principum, vol. 41.

²) Por. Encyklopedya powszechna Orgelbranda większa, XXII, 972; zapewne mowa o dziele Commentarii militares albo księgi hetmańskie; te ostatnie w rękopisie znajdują się w bibliotece Ossolińskich we Lwowie.

a consiliaris nostris, quorum iudicio et censurae per nos subiectus fuit, diligenter revisus, nobisque multis nominibus commendatus sit; nos cum ipsorum consiliariorum iudicio plurimum tribuamus, auctorisque propositum nobis placeat, hanc ipsi praerogativam dandam et concedendam duximus, quemadmodum praesentibus damus et concedimus, edicimusque, ut hunc librum sine scitu auctoris nemo excudere aut vendere audeat sub poena decem millium ducatorum, cuius summae dimidium auctori, dimidium vero fisco nostro quicunque contra edictum nostrum hunc librum vel imprimere, vel vendere ausus fuerit, persolvet. In cuius rei fidem et testimonium praesentes litteras manu nostra subscripsimus et sigillo regni nostri muniri mandavimus. Datum Varsoviae, die 20 mensis martii anno Dñi 1578, regni vero nostri anno 2.

Stephanus Rex spt.

(Metr. reg., vol. 118, fol. 344.)

318. Pensio annua in depositorio salis Thorunensis generosi Andreae Tricesii.

Lwów, 14 lipca 1578.

Stephanus, Dei gratia, rex Poloniae etc., significamus praesentibus litteris nostris universis et singulis, quorum interest, praesentibus et futuris, earum notitiam habituris, quod cum uniuscuiusque principis in republica viri et qui eiusdem clavum tenet inter ceteras res id intersit vel maxime, ut eos omnes, qui virtute et meritis ceteris clariores exsistunt, dignis praemiis iustisque honoribus ornet atque insigniat, eoque modo, ut quanto magis virtute et meritis est in republica civium illustrior, tanto benevolentia et liberalitate principis suis insignior atque clarior exsistere possit; ubi enim virtuti debitus honos non datur, ibi nullam gloriae cupiditatem esse posse necesse est. Itaque nobis cum satis perspecta atque cognita esset praestans virtus, singularis doctrina atque inprimis de republica serenissimisque antecessoribus nostris et nobis ipsis merita gen. Andreae Tricesii, claro equestri loco in regno nostro orti, quae ille in dies magis ac magis nobis atque reipublicae illustrius declarare contendit, accedente praeterea nonnullorum eius apud nos sedula commendatione, volentes, ut aliquod gratiae, tum benevolentiae ac munificentiae nostrae regiae exstaret testimonium, quo ad obsequia nostra et reipublicae alacrior atque de nobis benemerendi studio propensior esse possit, ei annuam pensionem ex proventibus depositorii nostri salis, in civitate nostra Thorunensi, videlicet 60 florenorum numeri et monetae polonicalis dandam, assignandam et concedendam esse duximus, quemadmodum hisce praesentibus litteris nostris damus, assignamus et concedimus usque ad extrema illius vitae tempora. Quam quidem pecuniam ex praedictis proventibus depositorii, annis singulis ad festum Nativitatis Domini percipiet, id quod ad omnium et singulorum notitiam, praesertim vero gen. a Loisz, aut eorum praedicti depositorii in civitate nostra Thorunensi notariorum modernorum et pro tempore exsistentium deducimus, mandantes eisdem, ut posteaquam a memorato gen. Andrea Tricesio praesentibus requisiti fuerint, ei hanc annuam pensionem, e liberalitate et gratia nostra concessam, ex proventibus depositorii praedicti ad diem dictum, incipiendo in anno praesenti, sine omni mora et contradictione extradant, extradique ab iis, quorum interest, pro officii sui debito et gratia nostra sedulo curent. Id quod nos in rationibus, nobis et fisco nostro faciendis, ab eisdem sumus suscepturi. Harum quibus manu nostra subscripsimus, sigilloque regni nostri iussimus communiri testimonio litterarum. Datum in civitate nostra Leopoliensi, die 14 mensis iulii anno Dñi 1578, regni nostri anno tertio.

Stephanus rex subscripsit.

(Metr. reg., vol. 117, fol. 123.)

319. Stanisław Sokołowski kwituje z odbioru 23 złp. i łańcucha złotego.

Przemyśl, 30 września 1578.

Ego Stanislaus Socolovius, Sac. Reg. Mtis concionator, recognosco me accepisse a gen. dño Hyacintho Młodziejowski florenos 23, grossos 10 et cathenam auream in vadio 300 flor. pol., quae valorem habet fl. 186, quam quidem cathenam, postquam mihi redditi fuerint ex thesauro Regiae Mtis fl. 300 restituam. In cuius rei fidem et testimonium manu mea subscripsi, sigilloque suppressi. Datum Praemisliae, ultima septembris anno Dñi 1578.

L. S. Stanislaus Socolovius.

(Oryginał w zbiorze L. Zwolińskiego.)

320. Andreae Gnojeński annorii adiudicatio.

Warszawa, 25 stycznia 1579.

Stephanus etc. significamus etc. constitutum fuisse coram nobis personaliter nob. Andream Gnojenski... expositumque illius nomine per certos regni nostri consiliarios eos, ad quos tutoriae ius curaque illius ac bonorum suorum legitime pertineret, ea, quae officii istorum essent, negligere incommodosque esse, supplicatumque fuisse nobis, ut annos discretionis et legitimae aetatis, quo melius rebus et facultatibus suis consulere posset, ipsi adiudicaremus. Nos... eidem annos discretionis ac legitimae aetatis adscribimus et ex tutorum potestate in libertatem eum adserimus... ea saltem conditione, ut nullas obligationes, occasione bonorum suorum, quousque vigesimum quartum aetatis attigerit annum, facere vel recognoscere, bonisve suis disponere quovis modo teneatur... Datum Varsoviae, die 25 ianuarii anno Dñi 1579, regni nostri quarto.

Similis data nob. Andreae Frycz Modrzewski, olim Andreae, secretarii ser^{mi} Sigismundi Augusti, filio, ea conditione, ne inscriptiones, exceptis quae ad elocationem sororis pertinuerint, aut quietationes aliquas faciat. Varsoviae, die 11 februarii, anno eodem.

(Metr. reg., vol. 125, fol. 112).

321. Petrus Romiszewski cavet de debito 600 fl. Joachimo Bielski.

W obozie pod Połockiem, 19 sierpnia 1579.

Stephanus, Dei gratia, rex Poloniae, etc. significamus... quod coram nobis et actis cancellariae nostrae personaliter constitus nob. Petrus Romiszewski.... recognovit et praesentibus litteris nostris recognoscit, debere se et suos successores 600 fl. pecuniae communis certi, veri et liquidi debiti... nob. Joachimo Bielski et illius successoribus.... inscribitque se et suos successores hocidem debitum 600 fl. memorato Joachimo Bielski aut illius successoribus pro festo divi Johannis Baptistae in anno futuro 1580 realiter et cum effectu parata praesentique pecunia soluturum, circaque acta castrensia Petricoviensia reposititurum ac relicturum.... sub vadio pari 600 fl.... Actum et datum in castris ad Poloczkum, feria 4 post festum Assumptionis in coelum G. V. M. anno Dñi 1579, regni veri nostri anno 4.

(Metr. reg., vol. 121, fol. 27).

322. Martinus Cromerus declaratur episcopus Varmiensis.

Wilno, 7 października 1579.

Stephanus, Dei gratia, rex Poloniae, etc., universis et singulis regni nostri, terrarum vero nostrarum Prussiae potissimum, senatoribus et ordinibus, sincere et fidelibus nobis dilectis, gratiam nostram regiam. Sincere et fideles dilecti. Cum rev. in

Christo patris dñi Stanislai Hosii, sanctae ecclesiae Romanae cardinalis Varmiensis, cuius memoria in benedictione sit, morte, rev. in Christo pater Martinus Cromerus, qui ser^{mi} antecessoris nostri, regis Poloniae Sigismundi Augusti, commendatione a sancta sede apostolica praedicto rev. cardinali in episcopatu Varmiensi iam pridem coadiutor et futurus successor, cum ven. capituli Varmiensis solenni approbatione, eiusque receptione et in possessionem episcopatus intromissione, datus est, iam vigore ipsius coadiutoriae in plenum ius ipsius episcopatus successerit, pro munere nostro regio eam rem ad notitiam Sinc^{tum} et Fid^{tum} Vrarum̃ adducendam esse putavimus, quemadmodum non solum acta ser^{mi} antecessoris nostri, cuius memoriam nobis ubique pie colendam esse putamus, approbantes, sed etiam ob singularem pietatem, prudentiam, virtutem et doctrinam ipsius rev. Martini Cromeri, quam reipublicae nostrae communi magno usui et ornamento fore nobis pollicemur, studio quodam nostro in ipsam rempublicam singulari adducimus et denuntiamus. Hortamur Sin^{tes} et Fid^{tes} Vras, ut hunc ipsum rev. Martinum Cromerum, iam ante designatum episcopum Varmiensem, pro vero et legitimo episcopo Varmiensi ac senatore regni nostri terrarum illarum nostrarum ac consilii praeside de more agnoscant, recipiant, eique de loco, dignitate et praerogativis omnibus, episcopo Varmiensi antiquitus attributis, respondeant, responderique ab aliis omnibus, quorum interest, faciant, pro gratia nostra et officiorum suorum debito Sin^{tes} et Fid^{tes} Vrae facturae. Datum Vilnae, die 7 mensis octobris anno Dñi 1579, regni nostri quarto.

Stephanus rex spt.

(Metr. reg., vol. 119, fol. 225.)

323. Advocatiae in oppido Brzeznicza et villa Dubicza conferuntur Nicolao Scharfenberg, typographo regio.

Wilno, 7 października 1579.

Stephanus etc. significamus etc., quia nos, habentes benignam rationem laborum nob. Nicolai Scharfenbergi, civis Cracoviensis, typographi nostri, quos ille summo cum studio ac diligentia suscipit in imprimendis edictis ac aliis etiam litteris nostris, quae aliquando a nobis passim per regnum nostrum, reipublicae ac nostris rationibus id ipsum exposcentibus, emittuntur, cupientesque gratiae et munificentiae nostrae regiae monimentum in ipso exstare, dandam illi facultatem esse existimavimus redimendarum duarum advocatiarum sive scultetiarum, alterius quidem in oppido nostro Brzeznicza, alterius vero in villa Dubicza, ad hoc idem oppidum sive potius capitaneatum nostrum Brzezniczensem pertinente, exsistentium, de manibus et possessione successorum nob. olim Nicolai Socha, dispensatoris nostri... Easdemque ipsas advocatias... concedimus memorato Nicolao Scharfenberg, quod in humanis aget, tenendas, habendas, possidendas... eodem etiam e vivis sublato, successores sui non prius possessione et usufructu earundem advocatiarum privari debebunt, quam numerata illis integre summa hac pecuniae, quae nunc in exemptione istarum advocatiarum a Scharfenbergo successoribus Nicolai Socha solvetur... Datum Vilnae, die 7 mensis octobris anno Dñi 1579, regni vero nostri 4.

Stephanus rex spt.

(Metr reg., vol. 119, fol. 224.)

324. Herkules Ciofanus do Pawła Uchańskiego.

(Ofiaruje mu 30 egzemplarzy swego dzieła, prosi o polecenie królowi).

Rzym, 1 stycznia 1580.

S. Aldo Manutio, qui has Excel^{tiae} Tuae reddet litteras, mandavi, ut, si Venetiis iter faceres, triginta ex meis in Fastorum libros laboribus, quos sub tuo clarissimo nomine, ut scis, edidi, [1]) volumina tibi traderet, quod munus, si meas vires spectes, perexiguum est, sin voluntatem—maximum et non obscurum observantiae erga te meae argumentum. Brevi autem a me multo maiora (sunt enim in promptu), si vita suppeditabit, exspectes licet. Interim a te peto, ut me diligas et apud ser^{mum} magnaeque virtutis regem tuum Stephanum, cui in omnia Ovidii opera labores inscribere ac consecrare in animum induxi, in gratia ponas, aut potius efficias, ut ad tanti regis aures nomen perveniat meum, simulque me, quae tua est humanitas, consilio et auctoritate iuves tua. Quod si te fecisse significabis, me tibi, qui totus iam a tua pendeo benignitate, beneficii singularis memoria obstringes atque ad rem, quam paro, alacriorem, vegetioremque reddes. Opto, ut valeas et ad domesticos lares et dulcissimam exoptatamque uxorem, amantissimamque filiam sospes incolumisque pervenias. Romae, calendis Januarii MDLXXX.

(Bibl. Vaticana, Mss. Reg. № 2023, fol. 88.)

---

325. Melchior Pudłowski tutores liberis suis constituit.

Warszawa, 7 stycznia 1580.

Stephanus, Dei gratia, rex Poloniae etc., significamus hisce litteris nostris, quorum interest, universis et singulis earum notitiam habituris, quod coram nobis actisque cancellariae nostrae personaliter stans gen. Melchior Pudłowski, secretarius noster, a terris, palatinatibus, districtibus, iure, foro ac iurisdictionibus quibusvis suis propriis et competentibus recedendo, illisque per expressum renuntiando, huic vero nostrae iurisdictioni, quoad recognitionem suam praesentem et illius effectum, se cum successoribus et bonis suis omnibus incorporando et subiiciendo, sanus mente aeque ac corpore exsistens, matura cum deliberatione, ultro, libere, palam disertisque verbis recognovit et praesentibus recognoscit, quia ille, pro eo atque debet, in casu mortis suae prospectum esse cupiens rationibus liberorum suorum, constituit, dedit et assignavit illis tutores, uti quidem per praesentes constituit, dat et assignat, generosos Johannem Pudłowski, secretarium nostrum, fratrem suum germanum, Sophiam de Balin, consortem suam, Johannem Bużeński de Bużenin, secretarium nostrum, Paulum Potworowski, Georgium Radoszewski Boksza, omnes in solidum et quemlibet ipsorum sigillatim, dans impartiensque ipsis et cuique eorum plenam, absolutam et omnimodam potestatem et facultatem a morte sua liberos omnes suos sexus utriusque, ex memorata coniuge sua Sophia susceptos, educandi, bona quaeque omnia a se relicta, ad eosdemque iure optimo pertinentia, regendi, administrandi, gubernandi, negotia quaevis eos spectantia agendi et peragendi, ac cetera quoque omnia et singula, ad munus tutorum quacunque ratione et modo pertinentia, e re liberorum suorum tractandi conficiendique. Quam quidem tutorum constitutionem nos suscepimus et in acta cancellariae nostrae inserere mandavimus, decernimusque eandem et omnia in illa comprehensa robur et pondus suum iustum et debitum semper obtinere debere. Atque in eius rei fidem praesentibus sigillum nostrum est appressum. Actum et datum Warschaviae, in conventione regni nostri generali, feria 5 postridie festi Epiphaniarum anno Dñi 1580, regni vero nostri anno quarto.

Relatio mag. Johannis de Zamoście, regni Poloniae cancellarii,
Belsensis, Knischinensis, Zamechensisque capitanei.

(Metr. reg., vol. 121, fol. 139).

---

[1]) In P. Ovidii Nasonis Fastorum libros observationes, Roma, 1579; por. Wierzbowski, Bibliographia polonica, vol. III, Nr. 2694; nagłówek kopii: „Hercules Ciofanus Sulmonensis illmo et excell. Paulo Uchański, comiti de Służewo et capitaneo Drohobicensi, apud Sedem Apostolicam quondam oratori.“

326. J. M. Brutus odbiera pieniądze na książki i introligatora.

Kraków, 8 marca 1580.

Ego Michael Brutus fateor me accepisse a gen. dño Michaele Malieczkowski, magno procuratore Cracoviensi, florenos in moneta polonicali 41 grossos 23 pro solutione librorum, per me de mandato speciali Sacr. Mtis Reg. pro dño Christophoro Batori apud hon. Thenandum Gallum, bibliopolam Sacrae Mtis Regiae, iuxta regestrum eiusdem bibliopolae emptorum, item introligatori a compaginatione eorundem librorum fl. 10, gr. 9 accepi, de qua summa utraque praesentibus recepta Suam Generositatem quieto praesenti scripto meo, cuius rei in fidem sigillum meum praesentibus appressi et manu mea propria subscripsi. Datum Cracoviae, die 8 martii anno Dñi 1580.

L. S.

(Oryg. Izby Skarbowej, dział V, vol. 5, fol. 705).

Io. Michael Brutus S R.M
[illegible] Secrete [illegible].

327. Herkules Ciofanus do Pawła Uchańskiego.

(Posyła mu swoje dzieło).

Rzym, 14 kwietnia 1580.

S. Facit me in te, illme Paule, summa ac perpetua observantia, ut quae nunc nuper in Ovidii Halieuticon edidi scholia ad te mittam simulque tibi gratuler, quod sospes atque incolumis in patriam redieris summaque, ob legationem prudenter administratam, benevolentia a ser^{mo} praestantissimoque rege vestro sis exceptus. Quae Venetiis ab Aldo Manutio meo nomine ex meis in Fastorum libros scholiis tibi tradita sunt, grata ac iucunda fuisse cupio. Nihil enim ex eo tempore, quo te de facie novi, antiquius mihi fuit, neque nunc est, quam tibi ac tui similibus aliquid praestare ex quo voluptatem aliquam capias. De laboribus in universum Ovidium meis, ut hic me cupere tibi exposui, ipsi regi inscribendis maneo in sententia, si consilium tuum a meo non discrepabit. Vale. Romae, XIIX Kal. Maii MDLXXX.

(Bibl. Watyk., Mss. Reg. № 2023, fol. 93.)

328. Krzysztof Pieniążek odbiera 2381 i 735 złp.

Witebsk, 29 lipca 1580.

1.

Krzysztof Pieniążek, rotmistrz KJMści, wyznawam tem pisaniem swojem, żem wziął z skarbu koronnego KJMści pieniędzy zasłużonych na rotę swą, którą mi JMP. Prokop Pieniążek brat mój spuścił, za jednę ćwierć roku, która się skończeła ad diem 16 maii blisko przeszłe w roku teraźniejszym na koni sto dwadzieścia cztery po złotych piętnaście z kuchennemi pieniądzmi, według listu przypowiednego, z osobna z reszty w Mińsku niedopłaconej na koń po złotych trzy, czego wszystkiego summa społem złączona uczyni złp. dwa tysiąca i trzysta ośmdziesiąt jeden, z czego skarb JKMści kwituję i wolnym czynię. Dan w Witepsku, die 29 iulii 1580.

2.

Krisztoph Pieniażek, rotmistrz Króla JMści, zeznawam, żem wziął z skarbu koronnego Króla JMści pieniędzy żołnierskich zasłużonych na jeden miesiąc, który się począł od dnia 16 maja blizko przeszłego w roku terazniejszym na koni 147 po złotych piąci, wszystkiego złotych siedmset trzydzieści i pięć, z czego kwituję skarb JKMści a na świadectwo lepsze pieczęć swą przykładam i ręką się własną podpisuję. Dan pod Witebskiem, die 29 Iulii 1580.

Crzistoph Pieniazek
Krolowej Rotmistrz ręka swa

(Arch. Izby Skarb, dział V, vol. 5, fol. 988 i 922).

329. Jan Piotrowski do Jacka Młodziejowskiego. 1)

(Prosi, żeby nikomu nie wydawać kopii pewnych przywilejów.)

Nad Dźwiną, 3 sierpnia 1580.

Miłościwy Panie Podskarbi. Powolne służby swe WMści, memu miłościwemu panu, pilnie a pilnie zaleciwszy. Żupnego, mynicznego przywileju kopję zostawiłem przy panu Baranowskim, celnego nie mam, bom jeszcze nie beł w kancelaryi na on czas w Toruniu, gdy go nieboszczykowi dawano, oną konserwacyą telko mam, którą mu niedawno dano w Warszawie, ale z niej mało się dowiedzieć może. Proszę tych przywilejów nie racz WMść nikomu pokazować, idzie nam o potomki, by zaś kto nie chciał nam w przywilejach szperać, abo jako je interpretować. Nie wątpię, że to WMść będziesz uczynić raczeł. Piszę też do pana Becha, aby ich także z metryki nikomu nie wydawał prosząc. Namiotek z Turek gdy mi przywiozą, proszę, racz go WMść wziąć do schowania swego i kazać go opatrzyć do mego przyjachania, abo do przesłania tam, gdzie napiszę WMści. A z tym poniżone powolne służby me łasce WMści zalecam. Nad Dźwiną, die 3 augusti 1580.

WMści mego miłościwego pana sługa powolny
J. Piotrowski.

330. Stanisław Radzymiński kwituje z odebranego poboru.

Warszawa, 13 września 1580.

Stanisław Radzymiński, Liwski i Kamieniecki starosta, szafarz poboru koronnego, w pewnych województwach na sejmie przeszłym Warszawskim uchwalonego, znam, żem odebrał od urodzonego pana Andrzeja Krasińskiego, sędziego ziemskiego Ciechanowskiego, ad rationem poboru wodnego i czopowego z województwa Mazowieckiego ex anno 15 octuagesimo, k temu poboru z ziemie Ciechanowskiej ex anno 157 nono

---

1) **Adres: „JMci Panu podskarbiemu nadwornemu koronnemu etc. etc., memu miłościwemu panu a przyjacielowi.“ Autogr. Arch. Gł.**

złotych liczby polskiej sześć tysięcy, na co mu ten kwit za pieczęcią i ręką swą dawam. Datum w Warszawie, dnia 13 miesiąca septembris 1580 roku.

(Oryg. arch. Izb. Skarb. dział V, vol. 977).

331. Krzysztof Pieniążek przyznaje dług 10 złp.

W obozie pod Wielkiemi Łukami, 21 września 1580.

Ja Christoph Pieniążek, rotmistrz JKMści zeznawam, że się za żywność zostało w rocie mej dziesięć złotych poddanym z Ciecziezierzyna JMści, pana wojewody Trockiego, które pieniądze powinien będę oddać do pirszych pieniędzy brania, któżkolwiek mi ten cyrograf ukaże, co dla rzeczy gruntowniejszej ręką swą napisał i pieczęć swą przycisnął. Dan z obozu pod Wielkimi Luky, 21 septembris 1580.

Idem qui supra manu propria.

(Autogr. Izby Skarb., dział IV, vol. 9, fol. 773).

332. Krzysztof Pieniążek odbiera 100 i 200 złp.

Newel, 12 października 1580.

Ja Christoph Pieniążek z Cruzlowej, rotmistrz JKMci, zeznawam, żem od JMści pana Jędrzeja Gołuchowskiego, podkomorzego Sendomierskiego, wziął ad rationem pieniędzy zasłużonych sta złotych monety liczby polskich, któremu będzie przy zapłacie zaraz sobie wytrącić wolno. Co dla gruntowniejszej rzeczy swą ręką tę rekognicyą napisał. Pod Newlem, 12 octobris 1580.

Idem qui supra manu propria.

2.

Dzisna, 25 października 1580.

Ja Christoph Pieniążek, zeznawam, żem ad rationem służby wziął w Dziznie od JMP. Podskarbiego nadwornego dwuset złotych, com dla świadomej rzeczy swą ręką napisał. W Dissnie, 25 octobris 1580.

Idem qui supra manu propria.

(Autogr. Izby Skarbowej, dział IV, vol. 9, vol. 675 i 787.)

333. Stanisław Reszka do N. N.

(O mowie Demostenesa, komplementy).

12 stycznia 1581.

Admodum reverendissime domine, mihi observandissime. Cum diligentius et graecum et latinum Demosthenem evoluissem, nullam prorsus orationem ὑπὲρ Κτησίφωντος inscriptam reperire potui. Sub casu incidi in orationem de Corona, in qua pro Ctesiphonte contra Ascanem loquitur et aliquid in eam sententiam de privatorum otio sed paucis verbis attingit. Ago gratias Dom. Vrae pro labore mea causa suscepto. Epi-

stolas remitto, in quibus deprehendi, quam honestissime semper Dom. Vrae voluerit laudatissimus ille cardinalis meus et quibus eam dignitatis et honorum ornamentis dignissimam iudicavit. Quis scit, an in spirutu locutus sit hic homo Dei, sed beatum te, qui tibi divitias fecisti nil concupiscendo, pacem fecisti, nil timendo. O! quoties ego Deo gratias ago, quod in Hosii, in Scirleti, in Latinii, in Flaminii etc. vita et meritis videre mihi contigit superiora saecula, et illa sanctorum opera, illam philosophorum abstinentiam, regnum illud cupiditatis coram vestris pedibus prostratum aspicere. Maiorem in modum a Dom. Vra peto, ut servitutem meam humillimam velit per occasionem commendare illmo dño cardinali Columnae, sub cuius ego patrocinio in omni vita mea et in ista misera vitae ratione, in quam post transitum Hosii incidi, videre decrevi. Cupio te virum φιλάγαθον bene valere, meque amare.

Tibi servitor addictissimus

Stanislaus Rescius.

(Bibl. Vatic., Mss. Vatic. № 6201, pars II, fol. 386).

334. Sventoslao Orzelski advocatiae Radzieioviensis exemendae facultas simulque advitalitas data.

Warszawa, 21 marca 1581.

Stephanus etc. significamus etc., quod commendatam habentes integritatem et in rebus gerendis dexteritatem, tum et praeclarum in rempublicam studium gen. Sventoslai Orzelski, iudicis terrestris Calissiensis... permittimus et consensimus per praesentes, ut possit advocatiam in oppido nostro in Radzieiow de manibus successorum gen. olim Christophori Sokołowski, capitanei nostri Rogoznensis, et aliorum quorumvis... redimere, redemptamque... quiete ad vitae suae extrema tempora possidere... iuribus nihilominus nostris regalibus et reipublicae ibidem semper manentibus salvis. Harum, quas manu nostra subscripsimus etc. Datum Varsoviae, die 21 martii anno ut supra (1581.)

Stephanus rex spt.

(Metr. reg., vol. 125, fol. 786).

335. Jan Zamoyski wypłaca 100 grzywien drukarzowi [1])

Warszawa, 25 marca 1571.

Panie Podskarbi! Tak jakom z WM. mówił o to, sto grzywien, któreś mi WMść powinien dać do kancelaryi, tedy je WM. racz oddać drukarzowi memu.

J. Zamoiski spt.

336. Wojciech Oczko odbiera 48 beczek soli.

Warszawa, 3 kwietnia 1581.

Znam tą moją kartą, żem wziął soli beczek czterdzieści i osiem każdą po złotych dwu za te pieniądze, com z skarbu Króla JMci wziąć miał ad rationem służby mej anni

---

[1]) Adres: „JMci Panu Jacintowi Młodziejewskiemu, podskarbiemu nadwornemu, panu a przyjacielowi swemu łaskawemu“, i nota obcą ręką: „Cancellario Maiori a litteris universalibus dati fl. 160. Varsoviae, 1581, 25 martii.“ Oryginał w prywatnym zbiorze.

15 octuagesimi przez ręce pana Grodzkiego, sługi JMci pana podskarbiego nadwornego polskiego. W Warszawie, w poniedziałek przewodni 1581.

L. S. Albertus Oczko M. doctor.

(Autogr. Izby Skarb., dział IV, vol. 9, fol. 946).

337. Krzysztof Warszewicki odbiera 500 złp. pensyi.

Połock, 19 lipca 1581.

Ja Cristof Warsawiczki, sekretarz J. K. Mci, zeznawam ręki mej pisaniem, że na jurgelt, który mi dał J. K. Mść, odjeżdżając z Warszawy w roku pańskim 1581, pięćset złotych wziąłem od JMści pana Jacynta Młodziejewskiego, podskarbiego koronnego dwornego, pięcset złotych monety i liczby polskiej skutecznie zapłaconych, na co JMci dawam ręki mej wyznanie pod pieczęcią swą. Działo się w Połocku, 19 iulii LXXXI.

L. S. Idem qui supra C. Varsawiczki manu spt.

(Autogr. Izby Skarb., dział IV, vol. 9, fol. 959).

338. Theloneum Radzieioviense datur Swentoslao Orzelski.

W obozie pod Worońcem, 11 sierpnia 1581.

Stephanus, Dei gratia, rex Poloniae etc.... Ita nobis commendatam esse virtutem, fidem ac in rebus gerendis dexteritatem singularem gen. Swentoslai Orzelski de Orlie, iudicis terrae Calissiensis, ac cum iam ante advocatiam in oppido nostro Radzieiow ipsi de manibus successorum gen. olim Christophori Sokołowski, tribuni Crusviciensis, Rogoznensisque praefecti, redimere permiserimus et consenserimus, eidem nunc etiam ad declarandam illi maiorem uberioremque gratiam nostram et ut ad quaevis obsequia nobis praestanda ipsum promptiorem redderemus, theloneum in hoc ipso oppido Radzieiow totum et integrum, quod post mortem praenominati gen. olim Christophori Sokołowski pervenit in dispositionem nostram dandum et concedendum illi putaremus... idque ad vitae suae extrema tempora, nihilque nobis vel thesauro nostro ex eodem theloneo, excepta tantummodo quarta parte, quam singulis annis pro tempore et loco, publicis constitutionibus descriptis, pro republica repraesentare tenebitur, quicquam solvere aut pendere tenebitur... In quorum omnium fidem praesentes manu nostra subscripsimus, sigilloque regni nostri communiri mandavimus. Datum ex castris nostris ad Woroniec, die 11 mensis augusti anno Dñi 1581, regni vero nostri anno 6.

Stephanus Rex spt.

(Metr. reg., vol. 123, fol. 871).

339. Dimidia pars oppidi Notesch et villa Boguszicze dantur ad vitam Swentoslao Orzelski.

W obozie pod Worońcem, 11 sierpnia 1851.

Stephanus, Dei gratia, rex Poloniae etc. significamus... ita nobis commendatam esse virtutem, fidem, singularemque in rebus gerendis industriam gen. Swentoslai Orzelski de Orlie, iudicis terrestris Calissiensis,... nunc eidem facultatem eximendae

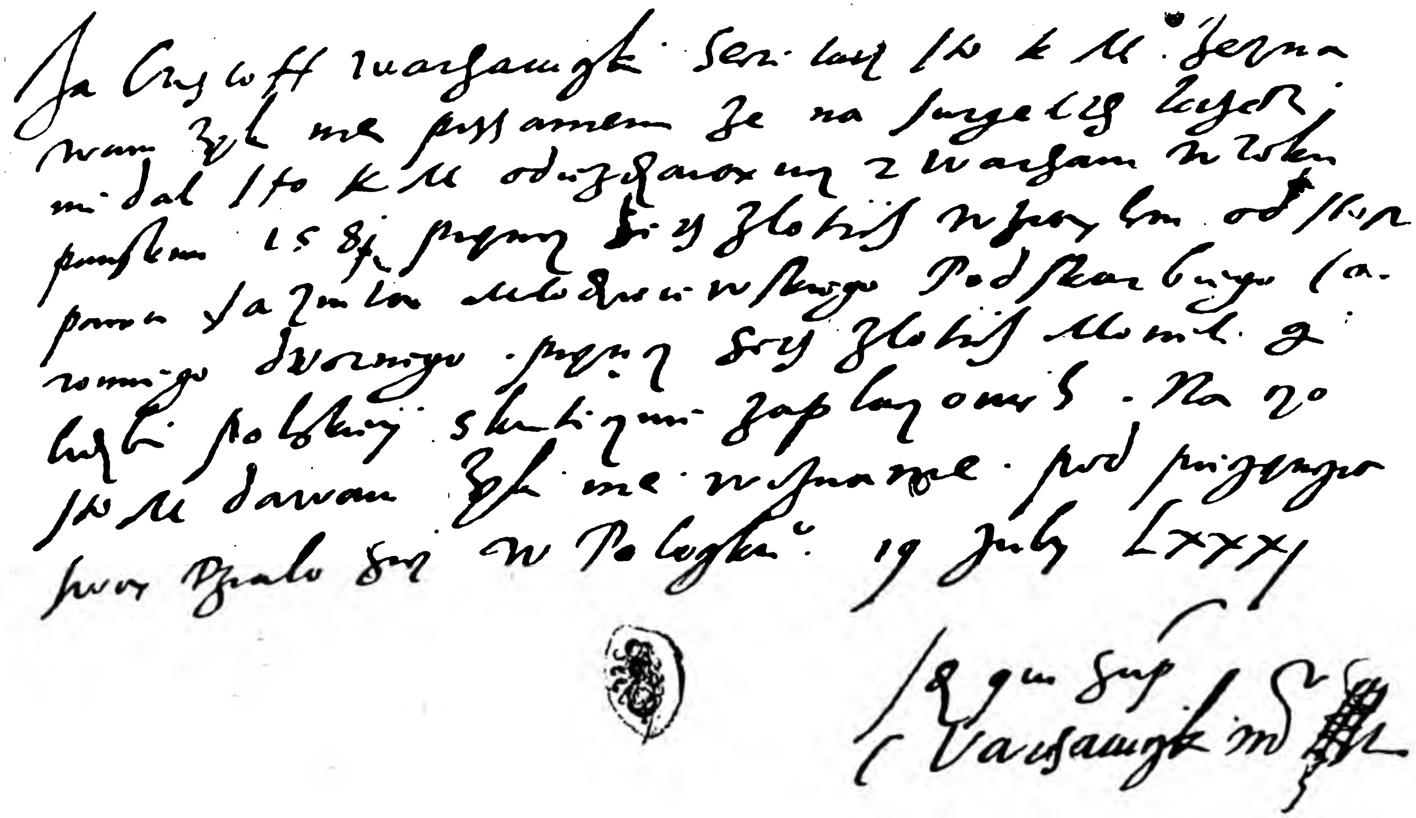

Ja Krzysztoff Warszewicki Secretarz Iego K M. Jezna-
wam tym me pissaniem że na [illegible] [illegible]
mi dal Iego K M odiezdzaiączemu z Warszawy w tho-
[illegible] 158 [illegible] pieniędzy [illegible] złotich [illegible] od [illegible]
pana [illegible] [illegible] Podskarbiego Ko-
ronnego dwornego · pieniędzy trzy złotich [illegible] z
[illegible] [illegible] [illegible] zaplacony · Na to
[illegible] dawam tym me wyznanie · pod pieczęcią
[illegible] Dzialo się w Połocku · 19 July LXXI

Idem qui sup
Varsawicki m p

medietatis oppidi Notess, tum etiam totius et integrae villae Boguszicze, in palatinatu et districtu Brzestensi consistensis, de manibus successorum gen. olim Christophori Sokołowski vel aliorum quorumcunque... damus et concedimus praesentibus litteris nostris... eademque ipsi in ius advitale concedimus... quartam tamen partem principalis summae tam in medietate oppidi Notess, quam in villa Bogusicze, litteris originalibus inscriptae, iuxta constitutiones regni sancitae, nobis et reipublicae remisit, remittitque praesentibus, iuribus etiam nostris regalibus ibidem per omnia salvis manentibus. In quorum omnium fidem praesentes manu nostra subscripsimus, sigilloque regni communiri mandavimus. Datum ex castris nostris ad Woroniec, die 11 mensis augusti anno Dñi 1581, regni vero nostri anno 6.

Stephanus Rex spt.

(Metr. reg., vol. 123, fol. 872).

---

340. Valentinus Łapczyński typographus nobilitatur.

W obozie pod Pskowem, 20 listopada 1581.

In nomine Dñi amen. Ad perpetuam rei memoriam. Nos Stephanus, rex Poloniae... cum ill. et mag. Johannes Zamoyski de Zamosczie, cancellarius ac generalis exercituum regni nostri Cracoviensisque capitaneus etc., non modo commendasset nobis Valentinum Łapczynski typographum, sculteto villae Strzalkowo ad oppidum Radomsko sitae natum, sed etiam ob egregiam ipsius virtutem in familiam illum suam merito adsciscere ac in gentilem suum adoptare statuisset, utpote qui ab aliquot annis non solum ad aulam nostram praesto semper fuerit, diligentemque in praefata sua arte, cum nostra et reipublicae necessitas exposceret, operam nobis praestiterit, sed et omnibus bellicis nostris expeditionibus, quae dum nos hic rerum potimur inciderunt, ad Gedanum nempe, tum et Poloczkum et Velicolucum, atque adeo et ad Plescoviam interfuerit, avidusque rei bene gerendae in munitionibus aliisque in locis parum tutis non sine praesenti vitae suae periculo saepius versatus fuerit, ac cum miles noster irrumpere urbem Plescoviensem conatus esset, ille quoque inter primos contempto periculo murum petere non dubitaverit, tum et paulo post, cum haud exigua Moschorum manus urbe eadem versus fluvium Vielika erupisset, a nostrisque, qui ad eos procurrerunt, ad internetionem fere deleta fuisset, huic quoque pugnae interfuerit, remque strenue ac fortiter pluribus viris militaribus spectantibus gesserit, nos et testimonium et studium praefati ill. et mag. Johannis de Zamosczie in ornandis ac condecorandis egregiis praedicti Valentini Łapczyński virtutibus benigne complexi... illum hisce litteris nostris nobilitamus, numeroque nobilium regni adscribimus ac in verum legitimumque nobilem creamus, eidemque ac suis successoribus sexus utriusque legitimis conferimus nobilitatis insigne, quod praefatus ill. et mag. de Zamosczie gerit, de consensu eius generisque seu familiae Jelitorum, vulgo Jelitha appellatum, paululum tamen eodem immutato, ut in familia ipsius aliquod peculiare virtutis suae esset monumentum, hastas videlicet ternas transversim positas, eas tamen fulvi coloris in.... [1]) campo, supra scutum vero in clipei summitate galea aperta, in ea vero manus armata strictum incurvum ensem seu frameam tenens, lemniscis hinc inde candidis et rubri coloris scuti ora ambientibus, quemadmodum haec omnia in praesentium medio litterarum pictoris industria accurate depicta cernuntur [2]). Quo quidem insigni tum et eo cognomine paululum a parentis illius, qui Łapka dicitur, ad morem ceterorum nobilium immutato, tanquam si illud ex maioribus suis accepisset quibusvis in rebus ac negotiis... utetur... Datum ex castris nostris ad Plescoviam, die 20 mensis novembris anno Dñi 1581, regni vero nostri anno 6.

---

[1]) Miejsce puste w rękopisie pozostawiono.

[2]) Rysunku herbu w księdze niema.

(Metr. reg., vol. 123, fol. 939).

341. Copia litterarum magni cancellarii domini Zamoyski ad episcopum Plocensem, *z strony X. Śmigleckiego* [1].

(Przesyła wiadomości wojenne i domaga się, żeby Śmigleckiego nie ciągnęli do zakonu jezuitów).

Z obozu pod Pskowem, 24 grudnia 1581.

Nos hic ad Plescoviam, profecta Mte Regia ad obeundum conventum regni, ab Eius Mte relicti, adhuc sub dio bellamus, et per Dei gratiam castigato hoste, qui nonnihil se ex urbe ostenderat, fortiter non minus vel ipsum principem Moschorum excipere parati sumus, quam quod fere maius est, summas in hac horridissima regione rigentis Boreae iniurias in campo sustinemus. Cosaci vero nostri ad quinquaginta inde milliaria supra Novagardiam versus Moscoviam hosticum populantur. Et Deo nos iuvante tam diu deinceps in hostico perseverabimus, donec si Deus voluerit, aut Plescovia in potestatem nostram veniet, aut id, quod in comitiis superioribus Varsaviensibus decretum est, hostis ex omnibus arcibus Livoniae praesidia deducet, quam provinciam una cum ipsa Plescovia omnibus itineribus etiam supra arcem Wdovam et Iwanogrodum obsessis ita vallatam et circumsessam tenemus, ut nullus aditus in ea ex Moscovia pateat atque ita arces quaedam, a suo avulsae corpore, velut exangues et emortuae, in potestatem Ducis Magni, Dembinscii, Buringi venerint. Ac hi quidem subditi Regiae Mtis sunt. Interim vero Sueciae rex [2] bello agit. Nobis velut in alto mari ad excipiendos omnes hostium et tempestatum impetus positis ipse ad litus tuto ed tranquillo piscatur et arces aliquot a Mosco in regem intento et omnes vires Plescoviam contrahente neglectas occupavit. Ceterum sine sudore et sanguine Narvam quidem oppugnavit, sed oppugnavit cum omnibus Plescoviam collatis oppidum et arcem saltem septingentorum praesidium teneret. Arx quam et oppidum paucis tormentis et iis, quorum maiora non maiores quam duodecem pondo ferreos globos proiicerent, defenderentur. Tentaverat hoc idem anno superiore Suecus rex, sed paulo longius a Narva nostro exercitu ad Lucum ducto egregie a Moscis pulsus fuerat. Inter has bellicas curas angit me cura templi eius et seminarii, quod ad laudem Dei Zamościo meo inchoavi. In quo me impedire videntur, qui maxime iuvare deberent; sed puto id proficisci ab ignoratione instituti mei, quod si scirent viri isti pii et religiosi, promoverent potius, quam impedirent. Res ita se habet. Cum meum consilium de ecclesia et schola Zamoisciana moraturam inopiam operariorum viderem, delegi aliquos pueros et adolescentes, quos in eum usum in gymnasiis alendos existimavi, misi etiam adolescentes duos Leopolienses Romam; ex illis alterum natu maiorem Martinum [3], cuius ingenii et industriae fructus me, vel non tam me quam ecclesiam illam et seminarium paucos post annos percepturum existimabam, persuasionibus quorundam trahi intellexi, ut se ad Societatem Jesu aggreget, eiusque institutis ac disciplinae addicat. Scio hanc societatem salutares fructus humano generi proferre, verum tamen per Dei gratiam tanta multitudine praestantium ingeniis hominum abundat, ut facile hoc uno adolescente in Sarmatia nato carere possit, cuius opera eo loco, ubi nulli sunt operarii magis Deo et ecclesiae necessaria est, praesertim vero in eius patria et ea regni istius parte, quae velut abominatio quaedam desolationis esse videtur, si neglectum cultus divini, vastitates templorum, haeresium foedissimam varietatem consideres. Quaeso igitur, oret Dom. Vra Rev. patrem Generalem, ne me et illam oram hoc incommodo afficiat. Confido, qua pietate et sanctimonia est, contra sententiam Natan prophetae non commissurum, ut pauperculis quam habent ovem adimat, cum tot et tantorum ingeniorum ex altissimis quibusdam nationibus collectorum copia abundet. Qua in re Rev. Dom. Vram et ipsum, si opus fuerit Sanctissimum Dominum Nostrum [1]), appellet, Eiusque Sanctitati nomine meo supplicet, ut suam auctoritatem interponat, ill^{mum} etiam cardinalem Comensem [2]) roget. Adolescens ipse scripsit ad me litteras, quibus hoc a me sibi concedi petit, sed et hunc advocatum Dom. Vra castiget verbis. Ingrati animi vitio nihil gravius esse, quo quis laborat non solum a se, sed et suis et multis bonis hominibus, dum et ipsi eodem modo videntur ingrati futuri, beneficia avertere. Debere illum vel aliquot annis saltem in illa ecclesia et schola operum mihi navare; inde vero si confirmata aetate, hanc illi inire Societatem placuerit, constantiori cum proposito et exactiori iudicio id facturum. Rev. patri Generali dicat Dom. Vra, quod pro hoc adolescente ipse hoc in regno iesuitam agam, nec fortasse minus ex meo studio et opera hoc in regno, quam ex unius adolescentis ingeniolo utilitatis Societas percipiet. Commendo hoc negotium maiorem in quem possum modum Rev. Dom. Vrae. Bene valeat et me amet. Datum ex castris ad urbem Plescoviam, 24 decembris 1581.

---

[1] Kopia w rękopisie biblioteki Warszawskiego Uniwersytetu, $6^2/_4$, fol. 23; wyrazy podkreślone są dopisane inną ręką (Stanisława Reszki); biskupem Płockim był wówczas Piotr Dunin Wolski i bawił w Rzymie jako poseł królewski.

[2] Jan III.

[3] Śmiglecki.

---

342. S. Sokołowskiego memoryał przedstawiony kardynałowi W. Sirleto względem dzieła „Censura ecclesiae Orientalis“.

1581.

Illustrissime et reverendissime domine cardinalis. Petit humiliter ac obnixe ab Illma et Rev. Dne Vra dñus Stanislaus Socolovius Polonus, ut promovere dignetur graecam editionem Censurae Ecclesiae Orientalis [3]) una cum scholiis, a se latine ad confutationem quorundam errorum adiectis, sed prius ab aliquo graece docto in linguam graecam traductis, ut ita orientales populi testimonium habeant veritatis a suo patriarcha productum, quo se contra protestantium et calvinistarum haereses, quibus perpetuo impugnantur, communire possint.

Errores nondum in illa Censura confutati facile possent ab aliquo theologo graece docto ab Illma et Rev. Dom. Vra ad hoc opus deligendo e graecis conciliis, patribus et historiis refutari. Sic enim futurum est, ut Graeci, si velint, intelligant, quam longe a maiorum suorum vera catholicaque religione recesserint.

Romaene, an in Germania sit hic liber typis commendandus, id Illmae ac Rev. Dnis Vrae iudicio relinquitur discernendum. Fortassis Germania non displicebit, quippe ex qua primo profectum fuit scriptum protestantium, quod patriarchae dedit occasionem Censurae conscribendae. Intelliget quoque tum patriarcha ipse, tum ceteri graeci in Germania complures adhuc reperiri romanae ecclesiae filios ac defensores, nec omnes in protestantium verba iurasse.

---

[1]) Grzegorz XII.

[2]) Aleksander, kardynał sekretarz stanu.

[3]) Oryginał w Bibliotece Watykańskiej, Mss. Vatic. № 6411, fol. 15. Censura ecclesiae Orientalis wydaną została po raz pierwszy w Dylindze i w Krakowie, por. Wierzbowski, Bibliographia polonica XV ac XVI ss., vol. I, Nr. 422, 423.

343. Albertus Bolognetus Stanislao Rescio.

(Spodziewa się dobrych rezultatów w Polsce, chwali Stefana Batorego).

Warszawa, 9 stycznia 1582.

S. D. Mihi quidem tardius aliquanto redditae, sed nihilo propterea minus gratae fuerunt Dñis Vrae litterae, quibus dum aliorum quae esset in me voluntas perofficiose significabat, suam inprimis quamvis mihi iam pridem perspectissimam praeferebat. Quod rev. dñi canonici Cracoviensis, viri honestissimi, meique inprimis studiosissimi, litterarum quarum testimonio me cohonestandum censuerit, haud quoque mihi mirum esse potuit. Minusque etiam fuit, quod mirarer de rev. eiusdem ecclesiae episcopo [1], cui sane reliquum hoc unum erat, in quo humanitatis omnes numeros expleret. Ille enim in Poloniam me advenientem ita excepit, ut nihil magis benevole aut honorifice in quenquam fieri possit, quod non in me cumulate praestiterit, solum fortasse mirum videri id poterat, quod vir gravissimus et qui prudentiae nomine inter ceteros praecipue commendatur, ea mihi tribuere non dubitaverit, quae ego in me ipso minime agnoscam; sed fecit ille, quemadmodum mihi videtur, non modo pro sua erga me benevolentia, verum etiam pro eximia in christianam rempublicam pietate, ut qui fructus ad catholicae fidei propagationem inde sperari solent, quod de nuntiis apostolicis praeclara apud omnes opinio sit, eos ex me Polonia tanto ferret uberiores, quanto plus mihi decoris atque existimationis ex viri laudatissimi laudibus adiungeretur. Ego quidem (ut ad ea veniam, quae huius rei occasione scribit Dom. Vra, dum multa de me amanter, multa de polonicis rebus prudentissime disserit) nihil plane reperio, si me ipsum spectem, cur illa tanta de felici huius legationis meae successu speranda sint. Sed quoties in mentem venite huc propterea me accessisse, ut Dei causam apud polonos agerem, a quo uno rerum eventus omnium pendet, nihil contra video, quod sperem, aut cur illos hominum conatus magnopere pertimescam. Sane autem nobilissimi huius atque amplissimi regni sortem miserari soleo, quod cum antea non minus quam ceterarum rerum omnium pietatis etiam laude floreret, contra ipsum repente perpetuus ille humani generis hostis perditissimos homines armarit, nectendisque dolis peridoneos, qui cum animadverterent nobiles polonos armorum fere studiis, inferioris vero conditionis homines suis quemque artificiis intentum esse, aeque vero utrosque theologiae ac rerum divinarum ignaros, alienis ipsi abutentes occupationibus per insidias imparatos oppresserunt, dum id agerent, ut non modo eruditissimi divinae legis interpretes viderentur, sed etiam cultu exteriori interna vitia ac quasi ovinis pellibus lupinos animos obtegerent. Verum cum hoc tempore istorum fraudes patere iam incipiant, dabit hoc forsan Deus Optimus Maximus sanctorum hominum assiduis precibus, quorum hic numerum video esse non exiguum, ut miseri quoque illi diabolicorum ordinum, ut ita dicam, ductoribus quasi mancipio se dederant, oculos iam tandem aperiant, illorumque sordes poenitus inspiciant, quos antea lucis angelos existimarunt, nosque libertatis suae assertores agnoscant, neque apostolicae sedi diutius se ingratos praebeant, a qua una verae salutis rationem initio sic acceperunt, ut eodem plane tempore et verum Deum, et verum ipsius vicarium romanum pontificem agnoverint. Quod ipsum ut tanto magis sperem, illud apprime facit, quod videam plerumque etiam in iis, qui catholicae adhuc veritati adversantur, moralium tamen virtutum quaedam quasi semina erumpere, quae si diligenter a nobis excolantur, ad eam fortasse frugem demum pervenient, ut quemadmodum illi ipsi hoc tempore in administranda republica atque in omni munere obeundo praecipuam se iustitiae atque honestatis habere rationem videri volunt, sic aliquando ad altiorem verae virtutis gradum divina misericordia provecti, iis pariter in rebus, quae multo etiam maioris momenti sunt, quaeque ad aeternitatem spectant, serio cogitent, quid ratio, quid pietas, quid denique ipsorum salus exposcat ac de praestanda huic sanctae sedi oboedientia consilium illud ineant, quod simul et ipsorum animas coelo et (si quid modo faciendum est) posteritati nomen commendare poterit, neque committant, ut in hoc ipso, quod omnium negotium maximum est (sive illud per se, sive etiam quantum ad hominum existimationem inspicias), respublica polona antiquum illum suum poenitus amittat, quem vel in minimis quibusque rebus studiose semper conservarit. Ego certe hac in re tanta omnes industriae atque ingenii mei vires ita explicabo, ut si minus praestare aliud valeam, meum saltem officium et diligentiam facile omnibus probaturus sim; sed si eam in ecclesiarum pastoribus, quam prorsus spero, alacritatem reperiero, eorumque voluntates, quemadmodum scribit Rev. Dom. Vra, in iuvandis ecclesiae rationibus promptas et expeditas habuero, nihil erit quod ipsorum ope me non assecuturum confidam, praesertim vero si praeter ea, quae sponte ipsi fuissent pro suo studio et bonitate effecturi, aliquid etiam pro mutua nostra benevolentia mihi amplius dabunt (quemadmodum sperat Dom. Vra), quo facilius ad eum, quem praedixi, finem valeant pervenire, statuentque singuli velle se omnino huius meae legationis tempore pro Dei gloria praeclarum aliquid edere, unde palam faciat unusquisque se Deum ipsum inprimis cogitare, curasque suas omnes ad commissi sibi ab illo gregis salutem defixisse. Quod tanto magis praestare debemus omnes, cum serenissimum regem Stephanum habeamus, virum plane admirabilem, nec pietate minus, quam belli simul ac pacis studiis insignem, quem rebus omnibus, quae ad Dei praepotentis gloriam verumque ipsius cultum pertinebunt, non adiutorem modo, sed et auctorem sperare possumus. Haec habui, quae ad Rev. Dom. Vrae litteras prudentissimas sane illas atque amantissimas responderem. Idque eo mihi pluribus faciendum duxi, quod propediem futurum auguror, ut haec ipsa, quae ego sic ab ea invitatus de aliis in praesentia scripsi, aliquando etiam ad eandem Rev. Dom. Vram plane pertineant, cum scilicet honestissimis illa conditionibus in patriam revocata, egregiam cum ceteris sui similibus ecclesiae Dei operam navabit. Quod ut quamprimum fiat, et opto inprimis, et ubicunque sese obtulerit occasio, pro mea praeclara in rempublicam polonam voluntate omni ope studioque contendam. Varsoviae, 9 ianuarii 1582.

---

[1] Piotr Myszkowski.

(Mss. Biblioteki Warszawskiego Uniwersytetu, 6. 2/4, fol. 24).

---

344. J. D. Solikowski odbiera 300 złp.

Ryga, 24 marca 1582.

Jan Dymitr Solikowski, scholastyk Włodzisławski i Łęczycki, custos Sendomierski, J. K. Mści sekretarz, wyznawam tym moim kwitem, iżem odebrał od sługi JMści pana podskarbiego od Jana Komornickiego złotych polskich trzysta na żywność kapłanów Inflanckich i na inne potrzeby kościelne, na co dla lepszego świadectwa pieczęć swą przyłożyłem i ręką swą podpisał. Dan z Rygi wiligia (!) Zwiastowania Panny Maryej anno Dñi 1582.

Idem Solikowski S. W. L. C. S. JKM. S. spt.

(Oryg. w arch. Izby Skarb., dział V, vol. 9, fol. 1061).

---

345. Piotr Skarga do Marcina Kromera.

(O stosunkach religijnych w Inflantach.)

Ryga, 21 maja 1582.

Reverendissime Domine, domine mihi observandissime. Pax Christi etc. Vehementer nos recreavit Vra Rev. Dom. missione hac operariorum ad hos miseros populos, quorum errores et peccata et obstinatio summam merentur commiserationem. Quo nomine ego etiam, qui hic sum relictus, Regia Mte volente et urgente, ago maximas gratias. Seminamus in dura et sterili, uti apparet facile, vinea. Regiae Mtis summus et ardentissimus zelus me summopere solatur et nos omnes erigit. Theutones difficile ad credendum evangelio, praesertim Rigenses, qui vix etiam scrutari et inquirere volunt, licet nec ministros habeant doctos. Livones, quorum hic est magna pars civitatis, licet inferioris ordinis, facilius reducerentur, si peritos eorum linguae haberemus. In collegio, si hic aliquod erigetur, praecipua spes est et in scholis. Dominus cooperetur nobis, ut videamus bona Hierusalem. Gratiae Vrae Rev. Dom. me humillime commodo. Rigae, 21 maii.

Vestrae Reverendissimae Dominationis servus antiquus

Pet. Skarga.

(Autogr. biblioteki królewskiej w Berlinie).

---

346. Consensus Sv. Orzelski ad oppignorandam advocatiam Radzieioviensem.

Grodno, 6 czerwca 1582.

Stephanus etc. significamus etc. nos ad petitionem nomine gen. Sventoslai Orzelski, iudicis terrestris Calissiensis, apud nos interpositam consensisse... quo possit et valeat advocatiam nostram Radzieioviensem... in arrendam locare vel etiam in summa, in hac ipsa advocatia iuxta originales litteras inscripta, nec tamen in aliqua parte aucta, cui melius et commodius existimaverit, obligare... Datum Grodnae, die 6 mensis iunii anno Dni 1582, regni vero nostri 7.

Stephanus rex spt.

(Metr. reg., vol. 127, fol 56.)

---

347. Piotr Skarga do Jana Stefanowskiego. 1)

(O potrzebach swego zgromadzenia).

Ryga, 3 lipca 1582.

Łaskawy mnie panie Stefanowski. Pax Christi etc. Oddane są rzeczy kościelne z jednym kilichem do rąk JMX. Solikowskiego, o czem ja też wiem z tak daleka. O kilichy pozostałe w Wilnie i monstrancye piszę do ks. wicerektora, aby je odesłano, gdy będą gotowe także i monstrancye. Mamy sam często posły z Wilna; może się to bez nakładu na posłańce sprawić.

O innych rzeczach pisałem JMci P. Podskarbiemu; proszę zaleć WMść służby me JMci i modlitwy grzeszne, a proś WMść o respons.

Już nas sam ex Societate czterzy a piąty w lada dzień będzie; mamy też chłopię do kuchenki i drugie dla dzwonienia. Nieradzibyśmy się in eum victum mieszali z kapłany innymi dla chowania swej dyscypliny i reguły. Proś WMść JMść pana podskarbiego, aby pisał do ks. Solikowskiego, żebychmy mieli stół osobny, a inne kleryki osobno opatrowano. Dobrzeby, żeby JMść z Królem JMcią o tem rozmówił.

Pieniądze posłane odebrał JMX. Solikowski. Za to staranie i łaskawe do mnie pisanie WMści barzo dziękuję i znam w tem łaskę WMści, której się pilnie zalecam. W Rydze, 2 iulii 1582.

WMci sługa duchowny

Petr. Skarga S. J.

---

1) Adres: „Generoso domino Johanni Stephanowski, Sac. Mtis Reg. aulico, domino mihi colendissimo.“ Autograf w prywatnym zbiorze.

348. Mikołaj Kossobudzki odbiera 100 beczek soli.

Płock, 20 lipca 1582.

Mikołaj Kossobucki, pisarz ziemski Płocki, zeznawam tem pisaniem, iżem wziął od pana Wojciecha Kulinzka, za rozkazaniem pana Piotra Krajewskiego z żupy Płockiej sto beczek soley Bochni pro anno Dñi 1581, a dla lepszego świadectwa pieczęć swą do tego zeznania przyciśniłem i ręką swą podpisałem. Działo się w Płocku, w piątek po świętym Aleksym roku 1582.

L. S. *Mikołaj Kossobucki, pisarz ziemski Płocki, ręką swą.*

(Oryg. w arch. Izby Skarb., dział IV, vol. 9, fol. 1006).

349. Paweł Gyulay dostaje od króla 200 złp. [1]

Warszawa, 11 września 1582.

Paulus Gyulay recognosco me accepisse a Hyacint Mlodzeousky, thesaurio S. R. Mtis, fl. 200, in cuius testimonium dedi litteras meas, sigillo meo obsignatas. Die 11 septembris anno Dñi 1582.

L. S.

350. Consensus super arrendam thelonei Radzieioviensis gen. Sventoslao Orzelski, iudici terrestri Calissiensi. [2]

Warszawa, 28 października 1582.

Stephanus etc. significamus etc., quod cum intellexissemus postulare id rationes gen. Sventoslai Orzelski de Orlie, iudicis terrestris Calissiensis, thelonei Radzieioviensis vigore iuris advitalitii per nos concessi tenutarii, ut theloneum hoc in arrendam locare eiusque arrendae nomine inscriptiones facere possit, supplicassetque nobis, ut ad id consensum nostrum ipsi praeberemus, nos consultum esse volentes rebus ipsius, hunc praesentem consensum nostrum ipsi concessimus, concedimusque his litteris nostris. Quo quidem consensu nostro accedente habiturus est plenam facultatem dictum theloneum Radzieioviense cuivis ex subditis nostris arrendare, inscriptionesque super eiusmodi arendam coram quovis officio regni, sine tamen praeiudicio detrimentoque eiusdem thelonei, de quo cautum omnino volumus esse, facere atque eam ipsam arrendam, inscriptionemque, postquam per eum facta et recognita fuerit, nos et successores nostri ratam et gratam habebimus, iuribus tamen nostris regalibus in eo salvis. In cuius rei fidem etc. Datum Varsoviae, in conventu regni generali, die 28 correctionis mensis octobris anno Dñi 1582, regni vero nostri anno 7.

Stephanus rex spt.

---

[1] Na odwrotnej stronie notatka: „Domino Dziulay de gratia Sac. Mtis Reg. dati fl. 200, Varsoviae 1582.“ Autograf w archiwum Izby Skarbowej, dział IV vol. 9, fol. 1059.

[2] Metr. reg., vol. 129, fol. 67; tamże fol. 68 takie samo pozwolenie królewskie pod tą samą datą na zastaw wsi Boguszyce.

351. Conservatio ad vitae extrema tempora in advocatia Mielnicensi Cypriani Bazyliczii.

Warszawa, 1 listopada 1582.

Stephanus etc., significamus etc., quod cum nob. Cyprianus Basilicus, possessor advocatiae in oppido Myelnik, annos iam complures eandem suam advocatiam possideret atque ita sese in ea gereret, ut boni et probi viri laudem apud omnes mereretur, multique ex ordine senatorio commendavissent nobis eius mores probatissimos et non vulgarem animi dexteritatem, faciendum nobis esse existimavimus, ut conservaremus eum in eiusdem, quam possidet, advocatiae Mielnicensis ac praedioli ad eam pertinentis, dicti Oslow, aliarumque omnium eius attinentiarum usu ad extrema vitae ipsius tempora, quemadmodum quidem iam litteris nostris conservamus et relinquimus. Promittimusque pro nobis, serenissimisque successoribus nostris non esse nos unquam et eosdem successores nostros advocatiam commemoratam Mielnicensem de manu eius redempturos, aut ab illius possessione et usufructu eum quacunque ex causa amoturos, nec etiam cuiquam hominum eius rei, hoc est amovendi vel redimendi ipsius potestatem concessuros, etiamsi vel gravissima quaevis fisci, mensae, coquinae aut stabuli nostri, sive etiam belli et quaecunque alia nostra ac reipublicae necessitas id exposceret, quinimmo nos et successores nostri eum in pacifica ipsius possessione, praediolique praedicti et attinentiarum omnium, quoad superstes fuerit, tutum et securum praestabimus, iuribus tamen nostris regalibus in advocatia illa salvis manentibus. In cuius rei fidem etc. Datum Varsoviae in conventu regni generali, die 1 novembris correctionis anno Dñi 1582, regni vero nostri anno 7.

Stephanus rex spt. (Metr reg., vol. 129, fol. 74.)

352. Świętosław Orzelski bierze cło w dzierżawę.

Warszawa, 12 listopada 1582.

Świętosław Orzelski, sędzia ziemie Kaliskiej etc., zeznawam tem pisaniem mojem, komu to wiedzieć należy, iżem ja arendował u Króla JMści wybieranie poboru od szothow na cały rok od sejmu teraźniejszego za złotych trzysta, które ja powinienem do skarbu JKról Mści do rąk IchMści panów podskarbich albo koronnego, albo nadwornego na świątki w roku blizko przyszłym MDLXXX trzecim przez żadnego omieszkania oddać. A dla lepszej wiary i pewności to zeznanie z podpisem ręki własnej mojej i z pieczęcią moją JMści panu podskarbiemu nadwornemu dawam. Dan w Warszawie, dnia XII novembris roku bożego M. D. LXXX. II.

L. S.

Swiętosław Orzelski z Orlia
sędzia ziemie Kaliskiej ręką swą spt.

(Oryginał w zbiorze L. Zwolińskiego).

353. Julii Roscii Hortini Disputationes de Natura Divina ad ill^{mum} et rev. dom. Petrum Dunin Volscium, episcopum Plocensem et ser^{mi} regis Poloniae apud Gregorium XIII, pontificem maximum, oratorem.[1]

Rzym, 1 grudnia 1582.

Illmo et reveren. D. D. Petro Dunin Volscio, episcopo Plocensi et ser^{mi} regis Poloniae apud Gregorium XIII, pontificem maximum, oratori. Julius Roscius Hortinus S. P. D.

---

[1] Rękopis biblioteki Alessandrina w Rzymie, Nr. 177, pag. 12; Roscyusza Disputationes de natura divina wydrukowane zostały w Rzymie w roku 1584, ale są dedykowane ad Paulum Aemilium Caesium, marchionem Riani, nie przez autora, ale przez Damianum Grana Veronensem ordinis Servorum, który to dzieło od autora „wyłudził".

Proposueram iam pridem, praesul illme, fama tantum nomen tuum notum iis officiis colendum esse atque observandum, quae viris clarissimis deberentur; verum cum viderem id mihi commune esse cum aliis plurimis, quibus non erat obscurum virtutum tuarum lumen: statui rationem aliquam inire, nec a studiorum meorum cursu, nec a tua erga omne genus litterarum egregia animi propensione alienam. Itaque cum scribere coepissem de natura divina et librum primum disputationum mearum prae manibus haberem, rudem sane et ante paucos dies exercitationis ergo inchoatum, raptim ac perturbate expedire curavi, quo te iam in procinctu, vel saltem ab ipsis Urbis liminibus abeuntem salutarem. Sperabam enim fore, ut ego quoque postremus in tanto numero eorum, qui his annis, quibus Romae vixisti, maxima existimatione et gloria aulam tuam frequentarunt, perhumaniter exciperer. Impellebat etiam constanti sermone omnium, qui te in summa dignitate constitutum, omni genere virtutum excellentem, in studiis sacris versatissimum, acerrimique iudicii esse praedicabant, probatumque in maximis religionis nostrae officiis. Praeterea illa cogitatio animum meum avellebat, quod rem non ingratam me facturum credidi Jacobo Sabello, cardinali amplissimo, sub cuius patrocinio in seminario Romano educatus etiam nunc dego. Huic enim clarissimo principi, ex quo inter cetera gravissima reipublicae christianae onera, quae sustinet, Poloniam etiam aliqua sui patrocinii parte complectitur, quid iucundius esse potest, quam si alumnos suos audiat eorum, quae didicerunt, specimen aliquod exteris dare, et iis maxime viris, quos ille singulari benevolentia complectitur? Quo in numero et polonos esse, et te imprimis, Petre Dunin, quis ignorat? siquidem cum Sabellus, admirabili ipse virtute praeditus, virtutem, ubicunque elucet, summopere diligat, te summa virtute conspicuum, summo amore prosequatur necesse est. Iam quod de natura divina ea disseruimus, quae nemo, nisi amens sit, negare possit, primus eo consilio, tum quod iucundissima sit de Deo quaecumque contemplatio, tum quod ad me erat perlatum gentes quosdam immanitate barbaros non longe a vestris finibus ita vivere, quasi nullum credant esse numen, vel si fateantur, humana non procurare. Quibus cum antris suis ac nemoribus relictis Poloniam accurrant, ut bonarum artium ac morum disciplina informentur, quae sub Stephano I, rege optimo, non modo reviviscunt, sed pietas etiam floret eius regni et observantia, sedi apostolicae iam diu expetita, disputationes has nostras non omnino inutiles fore nonnulli viri gravissimi mihi persuaserunt. Placuit etiam addere poëma Aurelii Ursii de incarnatione divini Verbi, quod videbatur tum dignitate sententiarum grave, tum splendore verborum ac numerorum iucunditate illustre atque concinnum. Quod ego eo libentius ab invito subtraxi, quod mihi amicissimus sit vel musarum causa, quas ego quoque amo plurimum et colo, vel quod iis gratissimum te esse intelligo. Quamobrem utrumque amplecteris: illum quidem tibi antiquum familiarem, me vero novum clientem, qui tamen in amore et tui observantia nulli mortalium cedam. Vale. Roma, ex aede dñi Andreae Nazareni, Kalendis Decembris XIƆLXXXII.

354. Stanisław Sokołowski dostaje 100 talarów na druk swego dzieła. [1]

Kraków, 29 grudnia 1582.

Ego Stanislaus Socolovius, Sacrae Regiae Mtis concionator, recognosco me accepisse a mag. dño Młodzieiowski, aulae thesaurario, centum taleros pro calcographo, qui libros de Ecclesia eo sumptu excudebat. Cracoviae, 29 decembris 1582.

L. S. Idem qui supra manu sua.

---

[1] Oryg. w arch. Izby Skarb., dział IV, fol. 9, vol. 1088; dzieło „De verae et falsae ecclesiae discrimine“ wyszło z pod prasy w Krakowie w r. 1583 (por. Wierzbowski, Bibliographia Polonica, vol. I, nr. 445).

355. Martinus Białobrzeski Martino Leśniowolski decimam ex praedio Lassicensi arrendat.

Kraków, 17 stycznia 1583.

Stephanus etc. significamus etc., quia personaliter comparens coram nobis et actis cancellariae nostrae rev. in Christo pater dñus Martinus Białobrzeski, episcopus Camenecensis... recognovit, quia bona episcopatus sui sed et capituli sui Camenecensis ...... videlicet decimam ex praedio Lossicensi, ex antiquo ad plebanatum Lossicensem pertinentem, necnon et ex villis, ad hoc idem Capitulum spectantibus, videlicet Otssancze, Prochenki, Szydłowcze, Łepki, necnon et villa Korczowcze, ipsius gen. castellani propria, cum censibus pecuniariis, qui ex oppido Łossicze ad plebanatum hocidem ex antiquo proveniunt ac villas Hadinow et Dawidy nuncupatas et medietatem molendini in Biernathy... iam exnunc gen. Martino Lessniowolski de Obory, castellano Podlassensi et capitaneo Lossicensi, hinc ad extrema vitae suae et ipsius tempora, si in episcopatu Camenecensi tantisper praesiderit, pro summa pecuniae 300 fl. pro quolibet anno seorsim persolvenda arrendat et in arrendam mittit... Quam quidem recognitionem nos admisimus ac robur debitum et iustum habituram esse semper statuimus. Atque in eius rei fidem etc. Datum Cracoviae, feria 2 ante festum s. Priscae virginis proxima anno Dñi 1583, regni vero nostri 7.

(Metr. reg., vol. 127, fol. 232).

---

356. A. P. Nidecki do Grzegorza XIII. [1]

(Ofiaruje mu swoje dzieło).

Kraków, 9 lutego 1583.

Sanctissime et beatissime pater ac domine, domine clementissime. Scripsi proximis diebus librum de Ecclesia [2]), quae quoniam, ut Apostolus ait, domus est Dei viventis, idcirco, dum eam hoc scripto meo, quasi quodam penicillo efficatius exprimere et in oculis popularium hominum defigere cupio, domus ipsius effigiem intuendam mihi plane esse, in ipsius descriptione existimavi: quam effigiem secutus tanto vividius ecclesiam ipsam cum partibus suis describerem et descriptam conspectibus hominum repraesentarem. Quod totum sane, ut mea fert opinio, confeci, si non ut debui, at ut potui certe quidem, hoc ipso libro, quem regi meo dedicavi, ut is haberet ad manum semper eius ipsius ecclesiae, id autem est, eius domus imaginem, quae sibi et incolenda, et defendenda, et in perpetuum conservanda sit; sine quo totum hoc ipsius imperium nec admodum illustre, nec nimis aut stabile, aut diuturnum esse queat. Verum quoniam Deus Optimus Maximus nostris temporibus Sanc^{tem} Vram eius ipsius domus suae patremfamilias esse voluit, visum est librum ipsum ad Sanc^{tem} Vram mittere, ut rectene eius domus partes singulae a me hoc libro delineatae ac conformatae sint, an quid etiam ad totius operis perfectionem desideretur, Sanc^{tas} ipsa Vra cui nihil in hac domo ignotum, nihil absconditum esse potest, possit iudicare. Adversarii profecto ipsi suas, quas verae ecclesiae in hoc libro oppono, synagogas perperam a me et maligne descriptas esse queritabuntur et, ut sunt ipsi, inimicitias etiam fortasse denuntiabunt. In multo enim levioribus scriptis meis pridem demonstrarunt, quanto cum acerbitatis sensu subeant sub acumen styli mei, qui pro stylo mucronem cervici iam tunc intentare minime verebantur. Sed si Sanc^{tas} Vra, quod opto, ecclesiam non omnino inepte a me designatam esse censuerit, in hoc uno interim acquiescam, adversariorum et minis et querelis minus commovebor. Hic utrumque videt Sanc^{tas} Vra pro prudentia sua singulari, et quanti scilicet in aerumnis versetur hic vita nostra, clericorum tuorum, et quibus potissimum rebus opera nostra occupetur. Quae imago vitae studiorumque nostrorum breviter hoc loco Sanc^{ti} Vrae ad eum modum exposita, ut abudantius aliquanto pientissimos istos Sanc^{tis} Vrae sensus feriat, eosque ad misericordiam nostri concitet et inflectat, etiam atque etiam supplico, servus Dei inutilis Sanc^{ti} Vrae, cuius beatissimos pedes libenter et ex animo deosculor. Datum Cracoviae, die IX mensis februarii anno Dñi MDLXXXIII.

---

[1]) Adres zwyczajny; oryginał w archiwum Watykańskiem, w dziale Lettere di vescovi e prelati, vol. X, fol. 158.

[2]) De ecclesia vera et falsa, wydane w Krakowie w roku 1583 (por. Wierzbowski, Bibliographia polonica, vol. I, nr. 440).

Eiusdem Sanctitatis Vestrae servus humilis
Andreas Patricius Nidecius, archidiaconus Vilnensis.

357. Consensus ven. Laurentio Goślicki, decano Plocensi, ut possit censum pro sexingentis florenis in vim reemptionis comparare.

Kraków, 26 maja 1583.

Stephanus etc. significamus etc. supplicatum esse nobis per ven. Laurentium Goślicki, decanum Plocensem, secretarium nostrum, ut censum reemptionalem alias na wyderkaff liceat illi pro 600 fl. comparare et in usum hospitalium et concionatorum, aliaque pia opera iuxta voluntatem certarum personarum, quam praefatam summam ipsi Laurentio Goślicki testamentaliter et per fidei commissum concrediderunt, convertere, consensu nostro regio et approbatione super his omnibus accedente. Quod quidem cum nobis pium et aequum videretur, consensimus, prout hisce litteris nostris consentimus, ut praefatus Laurentius Gosliczky potestatem habeat censum huiusmodi reemptionalem pro 600 fl. divisim et coniunctim, prout illi videbitur melius, ad pia tamen opera superius expressa convertendum, comparare apud personas et in bonis cuiuslibet status et conditionis, salvis modo iuribus regni in talibus observari solitis. Quem etiam censum libertati ecclesiasticae adscribimus. In quorum fidem etc. Datum Cracoviae, die 26 maii anno Dñi 1583, regni vero nostri anno octavo.

Stephanus Rex spt.

(Metr. reg., vol. 129, fol. 310.)

358. Praerogativa nomine imprimendorum breviariorum et missalium Johanni Lazaridi conceditur.

Kraków, 29 maja 1583.

Stephanus etc. significamus etc. Regium et proprie nostrum hoc esse ducimus iis favere, qui suum studium ad religionem propagandam ita conferunt, ut neque labori, neque sumptui parcunt. Quorum ex numero nobilem ac fidem dilectum nostrum Johannem Lazaridem Janussowsky esse accepimus. Quem quidem cum exposuissent nobis consiliari nostri decrevisse breviarium et missale Romanum, concilii Tridentini sancito conscriptum, typis edere suis in rem atque usum totius regni nostri, accedente ad id quorundam regni nostri consiliariorum spiritualium sumptuum subsidio, subvereri autem, ne huius laboris damnum iacturamque faciat, si quis hocidem negotii missalis breviariique edendi susceperit, aut alibi editos in regnum et dominia nostra vendendos invexerit, visum nobis est, non modo grato animo bonum eius conatum prosequi, verum etiam, quae nostra est auctoritas regia, eidem et cavendum esse et prospiciendum. Sancimus itaque et iubemus hisce nostris litteris, ut ne quis typographus, bibliopola, librarius in universo regno et magno ducatu Lithuaniae breviarium et missale dictum imprimere, aut alibi impressa clam palamve in regnum et dominia nostra importare ac venum exponere audeat. Si quis aliter fecerit, eum mille florenorum amissionisque librorum omnium poenam subiire volumus, cuius dimidiam partem fisco nostro, dimidiamque illi statuimus attribuendam. Mandamus praeterea in universum cunctis magistratibus regni et dominiorum nostrorum, ut hasce nostras litteras integre omnino servent, servarique ab omnibus curent et dicto nobili Johanni Lazaridi Janussowsky, quoties necesse fuerit, auxilio sint atque in omnibus rebus, quod ad hanc sanctionem nostram attinet, adiumento. Pro gratia nostra secus non facturi. In quorum omnium fidem etc. Datum Cracoviae, die 29 mensis maii anno Dñi 1583, regni vero nostri octavo.

Stephanus Rex spt.

(Metr reg., vol. 129, fol. 310).

---

359. Ad cardinalem Guilhelmum Sirletum.

(Podziękowanie i polecenie się pamięci).

Kraków, 30 czerwca 1583.

Illustrissime ac reverendissime domine. Vide, amplissime Scirlete, quid vestra haec divina ac plane coelestis humanitas nos audere non facit, ut vos homines maximis et gravissimis negotiis ad totumque orbem pertinentibus intentos ac occupatos his nostris qualibuscunque scriptionibus interpellare non vereamur. In quo si peccatum est, vestrum est, qui hoc tam benigne accipere ac complecti soletis. Quis vero ita deformis est, qui se vobis laudatoribus pulchrum esse non putet, qui tamen vel ipsi partus nostri forte aliquantisper cultiores essent, nisi gravissimo morbo impediti haec ipsa scriberemus longeque melius in hac parte exspectationi Ill^{tis} Rev. Vrae responderemus, qua tamen in re sit, uti in omnibus, voluntas Domini; qualiacunque tamen haec nostra sunt, uti ea benigno animo accipiat, suumque iam olim Socolovium amet et complectatur etiam atque etiam vehementer oro. Cracoviae, ultima iunii 1583.

Illustrissimae ac Reverendissimae Dominationis Vestrae
servus Stanislaus Socolovius.

(Bibl. Vatic. Mss. Vatic. № 6195, pars I, fol. 203).

---

360. K. Pieniążek odbiera 100 złp. żołdu.

Lublin, 12 października 1583.

Christoph Pieniażek, dworzanin rotmistrz Jego Król. Mści, oznajmuję, iżem wziął realiter et in effectu odebrał od pana Makowieckiego, ad rationem zasłużonych swych podolskich, złotych sto monety liczby polskiej, z których skarb Króla JMści kwituję, dla czego to ręką swą własną napisał i pieczęć przyłożył. Datum w Lublinie, 12 octobris (1583.)

Idem qui supra.

(Arch. Izby Skarb., dział V, vol. 6, fol. 239).

---

361. Jan Latos do kardynała Wilhelma Sirleto.

(O poprawie nowego kalendarza).

Kraków, 12 lutego 1584.

Illustrissime ac reverendissime domine, dñe clementissime. Cum quo tempore ratio anni emendandi auctoritate et decreto summi pontificis in hoc regnum missa fuerat, tum ego, qui fueram in hac alma universitate mathematices professor, istis rebus vacare absens non poteram. Postea vero calendarium ipsum correctum summo omnium catholicorum desiderio promulgatum fuisset, animadversum est quosdam numeros in eo videri esse mutandos. Quod ne inconsulta sancta sede apostolica fieret, omnino ad eam, cui omnes debemus, expedire putavimus, ut ratio eorundem numerorum emendandorum proponeretur. Quod si quod esset altius in hoc negotio perpendendum et Sua Sanctitas pro sua sapientia iudicaret, e re foret, ut isthuc me ipse conferrem: non parcam operae, vitae ac sumptibus, dum eius nutu id mihi faciendum esse mandatum fuerit. Sic persuasum omnes habemus Vram Illmam Celsitudinem Tuam (sic), pro sua innata humanitate et erga academiam nostram amore, omnia facturam et curaturam, quae pertinent ad laudem Dei Optimi Maximi et incrementum reipublicae litterariae nostrae. Qua in re cum etiam ad ill. et rev. cardinalem Comensem scriptae sunt litterae, humiliter petimus, ut pro suo iuditio, cum Sua Illma Dom. agat id, quod ex re Academiae futurum esse videbitur Suae Illmae Celsitudini. Cuius clementissimo patrocinio nos conatusque nostros et totius Universitatis dignitatem quam diligentissime et quam humillime commendamus. Datum Cracoviae, die 12 februarii anno Dñi 1584.

Illustrissimae ac Reverendissimae Celsitudinis Tuae
addictissimus servitor
Johannes Lathosinus, philosophiae et medicinae doctor.

(Autogr. Bibl. Vatic., Mss. Vatic. № 6416, fol. 95).

362. Piotr Lilia do kardynała Wilhelma Sirleto. ¹)

(Prosi o zdanie o swoich dziełach).

Grodno, 24 czerwca 1584.

Salutem plurimam dicit, seque ac sua obsequia humillime commendat. Quod ab eo tempore, ex quo Roma in Poloniam discessi, nihil ad Illmam Dom. Vram scripserim, non oblivione Illmae Dom. Vrae beneficiorum factum est, sed potius quia nihil erat, quod ad Eam scriberem. Rebus autem minutis Illmae Dom. Vrae animum interturbare gravissimis et maximis occupationibus intentum non sapientis esse putavi. Atque haec quidem fuit causa, cur ego anno proxime elapso, sine ullis meis litteris, librum, quem de SS. Trinitate ²) contra nostri temporis arrianos conscripseram et in lucem edideram, Illmae Dom. Vrae miserim, quod nimirum ex ipso Illma Dom. Vra constare posset me in eo laborare, ut et exspectationi Illmae Dom. Vrae et illi commendationi, qua me, cum essem Romae, in gratia San^{mi} Domini Nostri ponendum esse non dubitavit, aliqua ex parte responderem. Ea vero, quae officiosam commendationem attinebant, dño Thomae Tretero, amico meo singulari, persolvenda non unis, sed pluribus litteris commendaveram. Ex quo intelligit Illma Dom. Vra me nihil eorum toto hoc tempore intermisisse, quod ad officium viri boni et officiorum grati et memoris pertineret. Illud me tamen non mediocriter angit, quod ex illis, quorum opera in meo reddendo Illmae Dom. Vrae libro usus sum, hactenus non intellexerim, an ad manus Illmae Dom. Vrae venerit, necne, qui quidem si non sit redditus, non mihi, sed meae

---

¹) Autograf w bibliotece Watykańskiej, Mss. Vatic., № 6195, pars II, fol. 505; adres: „Illmo ac Rev. Guilhelmo Scirleto, S. R. E. cardinali, domino et patrono colendissimo. Romae.“

²) De Deo trino et uno oratio, Cracoviae, 1582; por. Wierzbowski, Bibliographia XV ac XVI ss. vol. I, № 413.

fortunae id tribuendum putabit. Nam et ei homini hunc libellum ad Illmam Dom. Vram perferendum commendaveram, quem certum nuntium esse mihi persuaseram, nempe cuidam ex familiaribus rev. dñi Rescii Bartholomaeo, iuveni industrio et probo. Verum ego hanc meam fortunam aequiore animo feram, si intellexero hunc alterum meum libellum pro Ecclesia Dei contra quendam haereticum, non ita pridem Vilnae editum, et per dñum Palaccolum, San^{mi} Dñi Nostri camerarium, Illmae Dom. Vrae missum, Illmam Dom. Vram grato et hilari animo accepisse, quod quidem facturam minime dubito. Neque enim aliud ab Illma Dom. Vra exspectari potest, quam Deus et natura et humanitate et clementia formavit, ut in parvo etiam munusculo hominis officiosi et grati animum amplectatur. Hoc unum addi postulo, ut si Illmae Dom. Vrae per gravissimas occupationes licebit, de utroque meo libello suum mihi iudicium perscribere velit. Ita enim Illma Dom. Vra ad oppugnandum istum Goliat, castris Dei superbe insultantem, me efficiet multo instructiorem. Me Illmae Dom. Vrae diligentissime commendo, quae ut diutissime sana et incolumis valeat, Deum Optimum Maximum assidue precabor. Grodnae in Lithuania, 1584, 24 iunii.

Illustrissimae Dominationis Vestrae
servus humillimus
Petrus Lilia, sacrae theologiae doctor.

---

363. W. Goślicki do Ch. Distelmejera.

(Komunikuje mu nowości).

Kraków, 1 października 1584.

S. P. Proficiscenti tabellario Francofordam hos ad te dare volui, ut agnosceres semel atque iterum datam non me deposuisse erga te benevolentiam. Nos luctamur cum Ill. Duce Brunsvicensi. [1]) Deus faciat, ut huiusmodi lucta lis dirimatur, aut omissis potius velitationibus istis reddatur cuique, quod suum est. Apud nos novi nihil est. Rex Grodnae in Lithuania habitat. Convocatione senatus Lublini habita comitia indixit, quae Warschaviae ad XV diem ianuarii celebrabuntur. Moschus pacem petit; haec non negatur, si ducatum Severiensem iam a centum annis a Lithuania abreptum restituat, quae tamen sive pacis, sive belli cum eo gerendi deliberatio in conventum reiecta est. Ab aliis partibus secura sunt omnia: utinam et inferior Germania pace sua gaudeat. Illmo Marchioni Electori, [2]) ubi videbitur commodum, obsequia mea fidelissima commendabis, salutato etiam parente suo charissimo, [3]) omnia nomine meo felicia precaberis. Hoc idem facies dño Conrado a Arnim, dño Georgio a Ribeck, ipse quoque me amabis te quoque amantem. Vale. Cracoviae, die 1 mensis octobris anno Dñi M. D. LXXXIIII. [4])

addictissimus Laurentius Goslyczky.

---

[1]) Responsio ad cuiusdam Nicolai Regii germani epistolam, Vilnae, 1584; por. Wierzbowski, Bibliohraphia polonica XV ac XVI ss., vol. II, № 1605.

[1]) Henryk.

[2]) Joachim Fryderyk.

[3]) Trudno określić do kogo się ta wzmianka odnosi.

[4]) Oryginał w bibliotece królewskiej w Dreznie, Mss. C. 65, nr. 76; adres: „Magnifico Dno Christiano Distelmeier in Maltersdorf, illmi principis dni Marchionis Electoris Brandenburgensis etc. consiliario, amico charissimo et honorando. Berlini."

364. J. Zamoyski do M. Kromera. [1])

(Oświadczenia przyjaźni).

Zamość, 4 listopada 1584.

Rev. dñe, dñe amice observandissime. Magnas Rev. Dom. Vrae apud me dñus Potoczcius gratias agit, quod quamvis necessitudine Dom. Vrae Rev. coniunctum, ita tamen se Rev. Dom. Vra amplectatur, ut non parum meam etiam commendationem profuisse sibi apud Rev. Dom. Vram intelligat. Id mihi sane etiam gratissimum occidit, utque eam erga illum benevolentiam atque amorem deinceps etiam retineat, etiam atque etiam Rev. Dom. Vram rogo. Nam et ipse magna cum dignitate in provincia hac versatur, et pater eius capitaneus Camenecensis, [2]) vir ornatissimus, coniunctissime cum parente meo vixit. Quam ob rem ita sibi Rev. Dom. Vra persuadebit nullum se in illum amicissimi hominis officium collaturam, quod non idem mihi futurum sit gratissimum. Rev. Pat. Vram quam optime valere cupio, eique omnia fausta ac felicia precor. Zamoscio, die IV novembris anno M. D. LXXXIIII.

Reverendissimae Dominationis Vestrae amicus et servitor
Joan. Zamoiski, cancellarius et generalis capitaneus spt.

---

365. S. Reszka do kardynała Wilhelma Sirleto.

(Wiadomości o nowej książce heretyckiej i o Andrzeju Batorym).

Kraków, 30 listopada 1584.

Illme et rev. dñe, dñe observandissime. Pro meo cultu et observantia, quo pietatem, eruditionem et alia praeclara Dei munera, quibus Illma Dom. Vra abundat, semper prosecutus sum et etiam prosequor, putavi mihi faciendum esse, ut id ipsum litteris quoque meis absens absenti comprobarem. Nil enim ita cupio, quam ut in gratia Illmae Dom. Vrae vivam, quam secundum magnum illum meum et admirabilem Hosium, quem ego magis adhuc quam istum aërem spiro, colendam mihi suspiciendamque proposui. Quamobrem mitto Illmae Dom. Vrae libellum, [3]) qui his diebus in vulgus hominum exiit, plenum secretissimis et nefariis consiliis contra ecclesiam Dei, quae visum est omnibus legenda proponere, ut ab iis, qui cum potestate versantur salutaria vicissim remedia praeparentur contra eas pestes, quae vim suam omnem ad exstirpandam fidem christianam direxerunt.

Res religionis in hoc regno non sunt per Dei gratiam deteriore, quam antea fuerant, conditione, immo fit aliqua accessio ad id, quod cupimus.

Illmus dñus cardinalis meus Batorius sui similis esse pergit, cum in studio cultuque pietatis, tum in ceteris omnibus vitae consiliis. Nullas sui muneris partes in se desiderari patitur, quas cum laude non exaequatur; quem si Dominus incolumem servaverit, magnam vim remediorum exspectare ab illius praestantia poterimus; quae in patria nostra hucusque desiderabantur. Osculatur is Illmae Dom. Vrae manus. Ego vero servitutem meam etiam atque etiam dilligenter commendo. Datum Cracoviae, die s. Andreae 1584.

Illustrissimae Dominationis Vestrae
servitor obsequentissimus Stanislaus Rescius.

(Autogr. bibl. Watyk., Mss. Vatic. № 6195, pars II, fol. 678).

---

[1]) Oryginał w zbiorze autografów biblioteki Królewskiej w Berlinie: adres: „Reverendissimo dno dno Martino Cromero, episcopo Varmiensi etc., domino amico observandissimo“ i nota ręką Kromera: „22 No.“

[2]) Mikołaj i zapewne syn jego Jan (por. Niesieckiego Herbarz, VII, 432).

[3]) Reszka zapewne ma na myśli dzieło Marcina Krowickiego „Apologia większa“, wydane w r. 1584 w Wilnie (por. Wierzbowski, Bibliographia polonica, vol. III, № 2755).

366. W. Ujazdowski odbiera 12 złp.

1584.

Ego Venceslaus Viasdovius, artium magister, protunc rector scholae ad ecclesiam collegiatam s. Johannis Baptistae Warschaviensis, fateor praesenti scripto me accepisse a rev. dño Gasparo Sodlochio, scholastico Varsaviensi, Sac. Reginalis Mtis secretario duodecim florenos ex molendinis Warschaviensibus ex anno praeterito, videlicet 1583, mihi per famulum mag. dñi curiae thesaurarii [1]) retentos, de quibus ipsum mag. dñum thesaurarium praesentibus quieto.

Idem qui supra manu propria.

(Autograf w zbiorze L. Zwolińskiego).

367. S. Młodecki do J. Młodziejowskiego. [2])

(Skargi na przykre położenie swoje).

Wilno, 28 stycznia 1585.

Εὐτυχεῖν. Desino iam hactenus mirari meque nocturnis de te sollicitari moeroribus, nullas quamvis hucusque a te legerim epistolas, charissime frater. Causam quaeres? Edico. Aut enim te tabulae aequedati atque accepti exsiccant, aut vestibula rerum publicarum (non enim te adhuc summa reipublicae providere negotia arbitror) te occasionemque scribendi ad nos depraedari videntur. Quod utrunque cum sit arduum summeque necessarium: ita non mediocris negotii occupatione diripiendum. Quid tu? puto te absentem eadem mihi dicere velle, eaque sententia mecum praesentem absolvere oportere. Utcunque est, puto te in optimam partem es subintelligere. Sed ego ad me! Deus te ut incolumi semper servaret valetudine expeto, eo quo sum in te semper esseque debeo favore, vel amore potius. Nescio, quomodo poenitus haec ad te mihi sese scribendi obtulerit provincia, cum hactenus magna ipsius fuerit angustia. Nescio, fateor. Non quod trepidarent fratris excandescentiam litterae, aut error reprehensionem vereatur, quod licet utrumque meis litteris subiecto quasi inhaereat: tamen minime ego ab illis meaque scribendi provincia deterreri videbor. Si enim audatiam mirabere, quam tu impudentiam semper voluisti, habebunt apud te meae litterae locum, si errorem animadvertere conaberis, nihilominus mea epistola tibi iucunda futura est. Audatiam sive impudentiam prudentia, stultitiam discursio, praesertim vix naturalis amicitia succedenda occultare debet. Est itaque meis ad te litteris locus relictus existimo.

D. Mamonicz Warssoviam ad vos proficiscitur, quod ego maxime semper desiderabam et eventus approbavit divina providentia. Hic bonus vir iterum, ut spero, redibit ad nos; per deos te rogo meae res summaque paupertas sit curae. Debiti iam summum feci cumulum eo, quod nec quo me, nec salutem, quae debilis est admodum, ut scis, procurare aut sustentare queam. Parenti enim quid te molestum me, deusque sumus, reddere vis. Cui ego dum scribo, ut rebus meis provideat, nec respondere, nec dare se ait posse dignatur, se omnibus bonis fere denudatam, re familiari orbatam, nummis propter sororum expendia spoliatam praedicat. O me magis miserum, et centies infelicem! Profecto si ego his fortunis, quas possedisti tuis non aliorum meritis, sedulaque in rebus omnibus opera, me abundare cernerem: non fratri tantum (qui tibi secundum Deum, parentes carissimus esse debet) darem, sed infima etiam laborantibus penuria, pro virili parte largirem. Quod num tu idem mihi aliquando praestiteris, cognosce. Bonum Franciscum in suum fratrem o non comparandum (ut verum fatear) tecum, dilectissime Georgi, cuius ego cum ad se lego litteras, nil nisi pecuniam mittere invenio. Manifestissime putet, quod elemosina, cum possis, indirecte utaris, si enim dares praecipue mihi, qui vilior sum omnibus tuis, etiam inimicis. Iam tandem aliquando Crassi indue clementiam, Caesaris mansuetudinem, nosque et nostra omnia diligentius expedire velis. Bernardinorum religiosus, qui meas ad te Magnificumque litteras retulit, idem a te mihi iterum iterumque cum fletu fonteque lacrimarum oro et obsecro referat, ut non modo ex illis, quid sentiat Magnificus, quid probet, quid dixerit ad meas litteras, sed et a te praesidium aliquod accipere possem. Fateor praeter vestimenta et superpelicia, quae non habeo, debeo florenos fere 7 et maxime dubito, ne me carceri dedant. Sed tu, cum ad te hoc maxime pertinere videtur, non patiare. Non enim frustra scito, quae aequum erit, dabis, habes, qui te in oratorio Suae Mag^{tiae} commendet et commendare poterit eiusque dilectissimo filio. Habes denique, qui aeternis ad Deum precibus fusis te ad altiora evehi potest. Accipe ea, quae geruntur in academia brevibus. Rhetoribus bene pro quacunque re Actionis et Passionis infigitur praedicatio et, quod hactenus fuit nunquam, illos textibus, catechismo, compositione hebdomadae unius (non ut ante duarum) graecis onerant. Sub vexillum divi Ignatii evolarunt: Grzibowski, Lochoczki philosophi, Jasicky rhetor, cui tu adiungas, si vis, alium. Addo, a dño Rzessowski multa patior incommoda: cogor enim et ligna emere et alio inservire, qui me in suum recepit cubiculum, nam illo me, quod dederat, extrusit propter ruinam domus et non bene suo loco nos familiamque nostram commendare videtur. Alias plura.

---

[1]) Jacek Młodziejowski.

[2]) Autograf w prywatnym zbiorze: adres: „Nobili ac generoso domino D. Georgio Mlodecki, illustris ac magnifici domini Jacynthi Młodziejowski etc. notario etc., domino fratri mihi multum charissimo.“

Ego te tu me interim Deo commendabis. Faxit Deus, ut te felicem, beatum, intelligere potes, videamus. Datum Vilna, 28 ianuarii anno 1585.

Adamus Kakowski, paedagogus Raiecki, se in gratiam insinuat B. T.

Obsequentissimus percupidissimus tui servus et frater

Stanislaus Mlodeczki
non dicam rhetor, quia sapientes
forte mediocrem nescio qua superbia me elatum, cum hoc semel
in calce unius epistolae ponerem
pro more, qui est in Academia,
nominarunt
Deus ignoscat illis, exopto.
Est Kluczewski noster.

368. Nobilitatio Pauli Sczerbicz suique fratris.

Warszawa, 25 lutego 1585.

In nomine Dñi amen. Ad perpetuam futuri temporis posteritatisque memoriam. Stephanus, Dei gratia, rex Poloniae... visum nobis est debitis istis ornamentis afficere spectatam virtutem honestissimi de nobisque optime meriti Pauli Sczerbicz, decretorum nostrorum scriptoris, quem ipsa natura finxit ingenio praestanti moribusque inprimis compositissimis, quique post peragratas nobilissimas provincias, post inspectos variarum gentium mores, post tot bonarum litterarum celebritate clara frequentata emporia, non in aliquo loco abdito, sed in clarissima curiae nostrae luce et totius reipublicae theatro adolescentiam suam traduxit, iuris scientia ita instructus, ut in iuvenili sua aetate praestantes eo in genere viros exaequet, veluti qui totum aetatis suae tempus in tractando iure civili transegerit, ut omnino par esse ducamus nostram in eum benevolentiam declarare, in quem non mediocrem coelestis numinis benignitatem munificentiamque effusam esse cognovimus, atque ut nobis prima declaratae virtutis initia proponamus, maxime nobis parentis ipsius Pauli Sczerbae, civis Cracoviensis, consideranda veniunt merita, quem militari studio multoties excelluisse accepimus ad Starodubum, ad Smolenscum, ad Chotinum, partim strenuum militem, partim spectabilem in omnes militum praefectum et a laudatissimo illo duce Johanne Tarnovio in honore habitum fuisse, neque contentum domestico patrioque bello in Ungariam perrexisse, pro nobilissimo illo regno decertasse, Ludovici regis castris ita adhaesisse, ut ex turbulentissima illius temporis procella cum laude et gloria eruperit. Hoc parente prognatum Paulum Sczerbicz ab ill. viro Johanne Zamoyski de Zamosczie, supremo regni nostri cancellario et exercituum nostrorum duce, a rev. Stanislao Karnkowski, archiepiscopo Gnesnensi, et a mag. Nicolao Mielecki, palatino Podoliae, summi iudicii viris et gravissimis senatoribus, maiorem in modum commendatum una cum fratre ipsius germano natu maiore Johanne Sczerbicz, haeredesque et successores legitimos natos et nascendos utriusque sexus, senatu universo id etiam a nobis efflagitante, in societatem atque numerum equestris ordinis duximus cooptandum... Nomen familiae non mutamus; insignia seu arma quod attinet, exposuit nobis praedictus ill. cancellarius Johannes Zamoyski ac pro suis in Paulum Sczerbicz studiis, eiusque meritis, illum cum fratre praedicto, posterosque eorum universos utriusque sexus in gentis suae suorumque insignium communionem vocare ac quodam modo adopstare. Quam rem nos auctoritate nostra regia confirmamus, eique insignia vetustissimae regni nostri gentis Sariae et tesserae Jelita adscribimus atque assignamus, scutum scilicet triangulare rubei coloris, in quo hastae tres flavae equestrae binis transversim mucrone sursum tendente positis, tertia recta transversas stringente atque mucrone deorsum verso ad imum scuti pertingente. Huic scuto ita insignito galea equestris elata corona aurea, quae gemmis interstincta sit, redimita immeneat, e qua se duae alae aquilinae dextra rubea, sinistra flava efferant, medius autem locus inter easdem alas constitutus rosam rubeam contineat, hoc modo quo hic depicta cernitur.[1] His illi cum posteritate sua universa tam privatim, quam publice pro suo arbitratu utentur et gaudebunt temporibus perpetuis... Datum Varsoviae, in conventione regni generali, feria 2 in crastino festi s. Mathiae apostoli anno Dñi 1585, regni nostri anno 9.

(Metr. reg., vol. 131, fol. 107.)

369. A. P. Nidecki do kardynała W. Sirleto.[2]

(Prosi, ażeby z biskupstwem i dotychczasowe beneficya mógł zatrzymać).

Warszawa, 12 marca 1585.

Ill^{me} ac rev^{me} mi domine, dñe colendissime. Peterene aliquid ab Illma Dom. Vra, an gratias Eidem agere debeam hoc, tempore diu multumque dubitavi. Sed certe utrumque faciam: alterum enim necessitatis est, alterum officii, quod ipsum praetermitti non possit. Primum igitur, quod Illma Dom. Vra librum meum de Ecclesia, 1) superioribus mensibus ad se missum, benigne acceperit, infinitas ago Ipsi gratias. Ipsum enim illud, quod eum ab Illma Dom. Vra aliqua saltem ex parte lectum esse non dubito, abunde apud me magnum operaepretium est. Quid dicam lectum et probatum? qua una re nihil mihi accidere potuit honorificentius; nonne episcopatus quidem hic meus Vendensis, ad quem sum a Regia Mte invitus propemodum designatus, et cuius confirmandi gratia mittere istuc hoc tempore necesse habui. Atque hoc quidem gratiarum actionis est, illud petitionis, quod dicam, ut Illma Dom. Vra gratiam auctoritatemque suam omnem interponat, ut haec ista confirmatio, de qua loquor, quam citissime et quam facillime possit a San^{mo} Dño Nro obtineri, cum reservatione etiam sacerdotiorum minorum, quae hactenus obtineo. Exigui reditus episcopatus huius sunt, labor autem et sumptus, tum in itinere longo emetiendo, tum in haeresi, cuius ibi plena sunt omnia, eradicanda, tum in re familiari constituenda, tum in vasis et libris sacris comparandis, tum in praesidio, arcibus episcopalibus imponendo, tum in sartis templorum tectis conservandis, tum in domibus meis et capitularibus aedificandis et breviter tum in his, tum in illis, immensus propemodum suscipiendus est. Est enim episcopatus hic novus et noviter erectus, cuius cum mihi glacies rumpenda obtigerit, facile intelligit Illma Dom. Vra primam istam coitionem non posse esse nisi acerrimam. Plura in hoc genere, quae opus erunt et quae vellet Illma Dom. Vra ex procuratoribus meis intelliget. Ego negotium totum et me ipsum in gratiam Illmae Dom. Vrae etiam atque etiam commendo. Datum Varsovie, die XII martii anno Dñi MDLXXXV.

---

[1] Rysunku w księdze niema.

[2] Oryginał w bibliotece Watykańskiej, Mss Vatic., № 6195, pars. II, fol. 757; adres: „Illmo ac rev. in Christo nostro patri dno, dno Guilhelmo Syrleto, S. R. E. cardinali bibliothecario apostolico, domino colendissimo."

Illmae et Rmae Dom. Vestrae servitor humillimus
Andr. Patricius Nideczki, Nominatus Episcopus Vendensis.

370. K. Cichocki do J. Młodeckiego. 2)

(Zapewnienia przyjaźni).

Rzym, 17 marca 1585.

Mlodeci mi, meus in te amor non permittit, ut a me quoque praeterearis, quod cum ubique semper faciam lubens, tum potissimum Romae, ubi alienatus meminisse aeternitati consecrasses, sed forte res amplior ad maiores spiritus evexit, quam ut mei recordatio subeat in mentem aliquando; tamen mei muneris erit tibi omnia precari bona, praesertim dum considero te versari inter eos, qui plus aloës quam mellis obtrudere incautis solent; solatur me tamen ingenium tuum, quod nactus est liberale et ad pietatem propensum; si non fallor, tu vero enitere, ne prodas exspectationem meam de te, sin iudicium meum ad te pertinere non debere interpretaberis, non tamen efficias, ut me deterreas et ab amore excludas tuo, semper enim ego Mlodecium etiam invito ipso amabo, immo et orationes meas nunquam Mlodeciano nomine vacuas esse volo. Haec de te. Si Solczius catholicus est, quam spero, gaudeo, sin minus tu ipse, ut catholicus sit, persuadeto, neque istam curam abs te alienam putato, quamquam in calculis supputandis, quam in theologia magis profecisse videaris! Amo enim ego hominem, amoris autem praecipua virtus est, illum, quem amas, salvum esse velle. Deus Optimus conservet te. Vale. Romae, 17 martii 1585.

Tuus
Gaspar Czichoczki.

---

1) De ecclesia vera et falsa libri V, Cracoviae, 1583 (por. Wierzbowski, Bibliographia polonica vol. I, № 440.)

2) Autograf w prywatnym zbiorze; adres: „Generoso domino Georgio Młodeczki, domino et fratri multum charissimo.“

371. H. Stefanowski do J. Młodeckiego. [1]

(Przesyła wiadomości o sobie).

Rzym, 17 marca 1585.

S. P. Quoniam quidem iam poenitus a vobis destituti videmur, doleo, eoque magis quod cum in quo partem curae adiumentique positum existimabam, ab officio descivisse video. Quod meum in te tantum scelus est, ut tum, cum optarem maxime, aliis scribentibus, tu uno verbo invitare nolis? Ad ego tamen non omitto, ne tum cum per septem cursito templa, nomen tuum ad divorum aras solennibus votis non devoveam. Haec quantum valeant, si hisce vestris calculis amotis ad calculum rationis exigeres, scio non invito litteras scripturum fore. Sed cum calculos abiicis, tum forte ad urnas et cyathos ad mensuram implendos converteris. Itaque numerandi et mensurandi ratio animo tantopere insidit vestro; sed quid numeris adeo intentum esse oberit, cum illos hactenus nihil nisi vobis importasse video. At e contra, mihi quo plus numerorum, eo minus nummorum est. Deficio igitur numerando, vos crescitis etc. Ego hic non incommoda utor valetudine, commodiori, si aliquid a vobis accepero. Vestra igitur nunc si usquam et unquam ope indigeo, ad rev. dñum abbatem [2]) scripsi. Hunc quamvis in largitionibus non profusum esse sciam, nihil tamen tentare oberit; nonnunquam temeritas est felix. Sed et tu etiam aliquantum scribendo adiuvabis etc. Ego quamvis vere inops sim, non tamen committam, ne ad vos vacuis manibus rediisse videri possem, sed et meliori commoditate oblata levidense aliquod munusculum, quale hic dari scis, mittere curabo. Vale iterum atque iterum et me ama. Romae, 17 martii 1585. Bascio le mani Vostre Signorie.

Tuus et servus et frater et omnia
Hieronymus Stephanowski.

Inprimis autem generoso domino Johanni Bikowski, domino meo amantissimo, officia mea studiosissime commendato, idque sedulo facias rogo.

---

372. H. Stefanowski do J. Młodziejowskiego.

(Zapewnienia wdzięczności za dobrodziejstwa).

Rzym, 7 czerwca 1585.

Magnifice domine, patrone clementissime. Si quod difficillimorum negotiorum curis quotidie distineare, dubitarem: vereor imprimis, ne officium litterarum a me requireres. At cum sciam Ipsam et temporis momenta momentis rerum et negotiorum vix sufficere, pertimesco, ne sedulitas interdum mea sin minus molesta, at certe aliquantulum importuna visa tibi sit, praesertim si ab amplissimis et gravissimis occupationibus, quas in republica unus omnium minime postremus sustines, inanes meae te avocassent. Etsi inanes epistolae nunquam esse solent, quae et suavissimam summi et pientissimi benefactoris memoriam recolant et uberiori testimonio plenissimam subiectissimi clientis voluntatem testentur. Quo autem testimonio pietas et gratitudo in te mea, magnifiice domine, possit explicari, non video, nisi forte tu fidem meam clientis, officium aut gratitudinem in dubium revoces. Quod ne sine sacrilegio existimare possim, facit praestantissimarum tuarum virtutum cumulatissima in dies accessio. Me quidem omni vita, magnifice domine, tuorum beneficiorum habebis luculentissimum praedicatorem, ita ut hi conatus, haec studia, haec vigiliae coniunctis viribus te solum petere, te intueri, tuam laudem consectari, tuam immortalitatem ambire videantur. Interim autem dum hic Romae incolumis vitam in studiis duco, Deum Optimum Maximum supplex oro, ut te in optimo statu diutissime valere iubeat, ut te huius immmortalitatis, quam tot praeclarissimis facinoribus petiisti et vita omni virtute abundantissime cumulata adeptus es, fructu suavissimo incolumem et pacatissimum perfrui faciat. Romae, die 7 iunii 1586.

---

[1]) Autograf w prywatnym zbiorze; adres: „Generoso domino Georgio Młodeczki, domino et fratri multum charissimo."

[2]) Stanisław Reszka, opat Jędrzejowski (?).

[3]) Autograf w prywatnym zbiorze; adres: „Magnifico dno dno Hiacyntho Mlodziejowski, regni Poloniae curiae thesaurario, Krzeczoviensi, Piaszeczensique capitaneo, dno dno moecenati colendissimo."

Magnificentiae Tuae
humillimus servitor et cliens
Hieronymus Stephanowski.

---

373. K. Cichocki do J. Młodeckiego. [1]

(Przyjacielskie wyrzuty, że zapomniał o nim.)

Rzym, 3 października 1585.

Generose domine Młodeczki! Hac ferme nocte in somniis visus es mihi, sed a me aversus et forte me fugiens, nam memini te a me praehensum et postea elapsum fuisse. Discusso somno cogitare coepi, num tu eodem erga me sis animo, quo antea, cum simul essemus, te fuisse declaravisti. Nam praeter somnium, quod a me semper vanum habitum est, tuum tam profundum silentium aliquid eiusmodi me suspicari cogit. Si mea id accidit culpa, en deprecator adsum. Depone, quaeso, truces animos atque tua illa innata humanitate patiaris te vinci, ut iam tandem mecum loqui incipias. Si vero sponte abs te contemnor, iniquus profecto a me indicabere, qui in omnes aeque humanitatem exerceas tuam, nisi forte deteriorem causam meam faciat id, quod et ego hactemus siluerim, tametsi neque siluerim omnino, semper enim ad Stephanovii litteras memini me aliquid adscripsisse, quod ad te peculiariter pertineret. Tibi tamen neque salutatione aliquantula visus sum dignus, praesertim si occupationes alio avocassent mentem animumque, unicum saltem verbum adscripsisses. Non ea fuere promissa tua magnifica, quibus te semper in amore meo perseveraturum fueras testatus. Ego vero non aliunde magis exspectabam, unde commodius scire possem, quid in Regno, quid in aula magnifici domini nostri ageretur, quam ex tuis litteris. Nam quis melius nosse potuit, quo animo in me Magnificus, [2] quo ceteri ipsius domestici essent, praeter te? Quae quidem omnia plurimum me recreavissent atque in meliorem spem animi erga me vestri evexissent, si quoquo modo haec cognitio ad me pervasisset. At vos, posteaquam e conspectu vestro subductus sum, omnes pariter mei memoriam deposuisse videmini. Sed forte quam velletis, redibo citius coram et acerbius vobiscum expostulaturus. Interim vero feceris rem amore et officio tuo dignam, si me litteris non praeterieris tuis, tum si omnes quodquot scis mihi charissimos nomine meo salutaveris: D. Bikovium, delitias meas, ceterosque ex ordine, omnes veteranos. De Gorskovio peto, ut fiam certior; aliquoties ad eum scripsi, non respondet; tu saltem respondeas illum respondere nolle vel non posse. Vale, optime Mlodeci et generose, Gasparemque tuum semper futurum habeto persuasum. Romae, 3 octobris anno Dñi 1585.

---

[1] Autograf w prywatnym zbiorze; adres jak w poprzednim liście.

[2] Jacek Młodziejowski.

Tui observandus Gaspar Czichoczky.

---

374. Stefan Batory do Sykstusa V.

(Uwierzytelnia J. D. Solikowskiego).

Grodno, 6 stycznia 1586.

Sanctissime ac beatissime in Christo pater et domine domine clementissime. Post oscula pedum beatorum mei regnique ac dominiorum meorum diligentem commendationem. Mitto ad Sanc. Vram rev. in Christo patrem Johannem Demetrium Solikovium, archiepiscopum Leopoliensem, regnique mei senatorem, quem de mea in Sanct. Vram ac sanctam sedem apostolicam observantia pluribus verbis confirmantem ut benique Sanct. Vra audiat, fidemque in negotiis, quae mandata ei a me sunt, adhibeat, Sanct. Vrae supplico, inque gratiam Sanct. Vrae me ditionesque meas diligenter commendo. Datae Grodnae, die 6 sexta mensis ianuarii anno Dñi MDLXXXVI.

Eiusdem Sanctitatis Vestrae
obsequentissimus filius
Stephanus, Rex Poloniae, manu propria.

(Oryg. w arch. Watyk., Litterae principum, vol. 35).

---

375. K. Warszewicki odbiera 200 złp. jurgieltu.

Warszawa, 6 marca 1586.

Ja Christof Warschawiczki, sekretarz JKMści, wyznawam tą moją rekognicyą, żem wziął od Pana Jana Falkiewicza dwieście złotych monety i liczby polskiej za przyczyną i staraniem JMści ks. Kaspra Sadlochi, scholastyka Warszawskiego, sekretarza Jej Król. Mości, które pieniądze, mnie od pana Falkiewicza ad rationem jurgieltu mego dane, gdyby JKMści panowie żupnicy jemu na liczbie nie przyjęli, ja obiecuję pewnem słowem oddać JMści Ks. Kasprowi na każdą rekwizycyą JMści, na której rzeczy znak i świadectwo podpisałem ten cyrograf ręką swą i pieczęcią swą przycisnął sygnetową. Działo się w Warszawie, 6 martii anno 1586.

L. S. Cris. Varseviczki, Jego K. M. sekretarz, ręką swą spt.

(Oryginał w zbiorze L. Zwolińskiego.)

---

376. S. Reszka odbiera do Rzymu weksel na 1000 złp.

Niepołomice, 22 marca 1586.

Ja Stanisław Reszka, abbas Andreoviensis, S. D. N. referendarius, fateor et recognosco, quod accepi a mag. dño Hyacintho Młodziejowski, curiae thesaurario, policam, ut vocant, cambii pro mille florenis polonis, quorum valorem debeo Romae recipere et in manus mag. dñi Francisci Forgatz et Stephani Josicae consignare, quod etiam faciam. Datum Niepolomiciis, 22 martii 1586.

L. S. Idem qui supra Stan. Resca Abb. Andr. spt.

(Autograf w Zbiorze L. Zwolińskiego).

377. K. Cichocki do J. Młodziejowskiego. [1]

(Zalecenie względem wiadomości o powrocie swoim i bieżące).

Rzym, 18 kwietnia 1586.

Magnifice domine et domine mihi observandissime. Si quantum Dom. Tua Mag. praestat animi facilitate, tantum abundaret otio, minime vererer, ne frequentiores litterae meae importunae et subrusticae iudicarentur. Sed cum non ignorem, quae curae Eandem districtam teneant, non tantum mihi assumere ausim, ut liberiorem scribendi copiam mihi ita concessam esse intelligam, ut quidquid libuerit et quocunque tempore libuerit, scribendum omnino censeam. Quare si frequentiores meae, quam eas dari necesse sit, videbuntur, officio, si rariores, timori et verecundiae imputetur, quaeso. Mihi certe nihil iucundius, nihil magis expetendum foret, quam ut praesentia Dom. Tuae Mag., quam solam requiro et sine qua non me conquieturum et ad animum rediturum persuasum habeo, necessitatem scribendarum litterarum auferat et amoveat. Nam etsi proximus october reditui nostro iam destinatus sit, tamen et id longum satis est et ita affectus sum, ut quominus absim, minus absentiam Dom. Tuae Mag. me perferre posse experior. Sed devorandum utique hoc totum est, quidquid superest taedii, excitandusque ad divinam maiestatem deprecandam animus, ut Dom. Tuam Mag. non solum firmam et robustis viribus praeditam, verum omnibus curis et negotiorum fluctibus liberam et expeditam animo complectar et exosculor. Interea vero aliquid litterarum et ad redeundum praesidii a Dom. Tua Mag. exspectabo, non enim fas est mihi certam spem in certis defigere promissis. Illustrissimorum Cardinalium [2] et oratoris regii [3] exspectatur in Urbem adventus, tamen ubinam hactenus constiterint, nihil certi habemus dicere. Vivat et valeat feliciter Dom. Tua Mag. Romae, 18 aprilis anno Dñi 1586.

Dominationis Tuae Magnificae servitor addictissimus
Gaspar Czichoczky.

---

378. Sykstus V do Stefana Batorego.

(Poleca Stanisława Reszkę).

Rzym, 10 maja 1586.

Charissime in Christo fili noster, salutem et apostolicam benedictionem. Amamus Stanislaum Rescium tum propter insignes nobisque perspectissimas virtutes suas, tum quia eum a Mte Tua et a cardinale nepote tuo plurimum diligi intelligimus. Ubi venerit, habebit tam certa, tamque insignia nostrae erga se charitatis documenta, ut tum ipsi, tum Mti Tuae, cui imprimis cupimus, cuique omnia officia debemus, satisfactum iri non dubitamus. Datum Romae, apud s. Petrum sub annulo Piscatoris, die 10 maii anno Dñi 1586, pontificatus nostri anno secundo.

(Mss. Bibl. Warszaw. Uniwers. 6$^{2}/_{4}$, fol. 3).

---

[1] Autograf w prywatnym zbiorze; adres: „Mag. dno Hiacintho Mlodziejewsky, curiae regni thesaurario atque salinarum Cracoviensium zuppario, Krzeczoviensi et Piasecensi capitaneo, dno dno mihi observandissimo. Cracoviam.“

[2] Kardynałów Jerzego Radziwiłła i Andrzeja Batorego.

[3] Jana Dymitra Solikowskiego.

379. S. Reszka do J. Młodziejowskiego. 1)

(Donosi o przyjeździe do Rzymu).

Rzym, 24 maja 1586.

Mościwy panie podskarbi! Przyjachałem do Rzymu in vigilia Pentecostes, zostawiwszy Jego Miłość 2) w Lorecie na nabożeństwie, chcąc wejrzeć w rzeczy JMści, aby swą miarą i swym porządkiem szły. Zastałem tu wszystko spokojno. Papież z chęcią czeka JMści i chce, aby na pałacu św. Piotra stanął, i tak uczyni. Pojutrze zaś wyjadę przeciw JMści i do Rzymu przyprowadzę. Więcej naprędce nie mogę, bo posta wychodzi. Łasce się WMści zalecam. Datum Romae, vigilia Pentecostes 1586.

WMści mego miłościwego pana
sługa powolny i przyjaciel
Stan. Reszka.

---

380. Oratio ad Sixtum V pontificem maximum rev^{mi} dni Demetrii Solikovii, oratoris regii, archiepiscopi Leopoliensis. 2)

Rzym, 14 czerwca 1586.

Sanctissime ac beatissimae pater ac domine, domine clementissime. In hac publica christiani orbis laetitia, quam ex Stis Vrae dignitate conceptam ex omnium principum christianorum gratulationibus quotidie magis Stas Vra cognoscit, Stephanus, Poloniae rex, dominus meus clementissimus, serius quidem quam volebat, sed tamen quamprimum in hac itineris tam longinqui eiusdemque aliis impedimentis hoc tempore obrepti difficultate potuit, me quoque ad Stem Vram mittendum putavit, qui Sti Vrae dignitatem hanc cum publica universae ecclesiae dignitate atque utilitate coniunctam, ad quam Sancti Spiritus afflatu divinitus evocatam Eam intellexisset, Mtis Eius nomine Sti Vrae universaeque christianitati in hoc celeberrimo universi christiani orbis theatro gratularer et fidem obsequiumque omne a christiano rege Sti Vrae atque sanctae huic sedi apostolicae debita Illi deferrem. Quorum utrumque quam iuste Mtas Eius faciendum sibi putavit, etsi pro sua prudentia Stem Vram atque ill^{mum} hunc sanctae ecclesiae senatum ultro intelligere non dubitem, quo magis tamen Mtis Suae in Stem Vram atque sanctam sedem apostolicam observantia cognoscatur, paucis etiam mihi explicandum arbitror. Inprimis enim, ut rex christianus, ita Mtas Sua iudicat, cum una haec in terris ecclesia sit, quae ab eo, qui Christi in terris vicarius sit, regatur administraturque, non magis ecclesiae Dei dignitatem atque salutem suam sine summo gubernatore quam ceteris corporis membris suis capite constare posse. Iam vero quod per se universae ecclesiae christianae gratulari se debere iudicabat post mortem nimirum Gregorii XIII, beatissimae memoriae summi pontificis, cum rectorem cum eoque summam dignitatem atque splendorem tam recuperasse, id nunc eo magis faciendum sibi intelligit, quod Eam etiam gubernaculis eius divina voluntate admotum videat, qui non prius in summum sacrosanctae ecclesiae universalis rectorem electus sit, quoniam omnium fere christianorum

---

1) Autograf w prywatnym zbiorze; adres: „JMści mnie miłościwemu panu panu Hiacyntemu Młodziejewskiemu, podskarbiemu nadwornemu, staroście Krzeczewskiemu.“

2) Kardynała Andrzeja Batorego.

2) Kopia w rękopisie biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie, $6^2/_4$, str. 360; datę podaje Korzeniowski, Excerpta ex libris archivi consistorialis romani, str. 130, nr. 249.

votis ita expetitus, ut cum Ser^{te} Sua de eo iudicio omnium fere fidelium iudicia iam multo ante convenisse videantur. Nihil hic Sti Vrae auribus tribuam, vereri enim non debeo, ut quae quasi publica christianorum omnium ac gentium voce passim praedicantur, ea a me temporis causa dici putentur. Quis autem unquam singularem Stis Vrae pietatem per omnem vitam ab Ea susceptam, sanctissimaque eius studia, in quibus omne aetatis suae tempus posuit, cognovit, quin simul et id, quod evenit, eventurum speraret et ut eveniret precaretur, ut non magis a Deo Optimo Maximo ecclesiae Eius data, quam ab ecclesia ipsa Stas Vra efflagitata, nec ardentioribus omnium votis expetita, quam publico omnium christianorum gaudio renuntiata videatur. Inter quos quidem si quisquam alius, inprimis etiam ser^{mus} rex meus, se esse profitetur Sti Vrae et summum hunc in terris honorem atque potestatem a Deo Optimo Maximo in Eam collatum ex animo gratuletur et, ut universae ecclesiae bene ea res feliciterque eveniat, exoptat. Itaque voluntatem hanc suam erga Stem Vram testificatur et in eadem potestate, quae in universam ecclesiam omnesque christianos principes ac populos a Deo Opt. Max. tributa Sti Vrae, etiam se quoque et regnum ac ditiones suas conterat, potestatisque suae fasces Stis Vrae auctoritati debita cum veneratione ipse quoque submittat, quod enim facit, ut christiani principis officium facere se statuit et decessores suos serenissimos alios reges Poloniae seque ipsum in sancta sede apostolica colenda quam maxime imitari. Etenim cum Dei Omnipotentis Maximi locum in terris Stas Vra obtineat, qui Sti Vrae non pareat, eum Deo ipsi non parere iudicat, nec in eorum numero censeri posse, qui tanquam oves illo grege, cuius Christus dominus noster ipse pastorem se constituit, contineantur, quem ut ab omni salute remotum iudicat, ita nihil vel beatius, vel sibi etiam nihil honoroficentius putat, quam inter alios principes christianos eius summam potestatem agnoscere, quam ut omnes christiani potestati eius subiecti essent, vicarium suum Christus esse voluit, cui denique decessores omnes suos ab eo tempore quo semel religione christiana imbuti fuerunt, perpetuam observantiam atque fidem praestitisse videat, de quorum in sanctam hanc sedem apostolicam virtute nolo pluribus hoc tempore dicere, nolo commemorare, qui ex illis pro religione christiana cum hoste nominis christiani sanguinem vitamque suam promptissime profundere non dubitarint. Hoc unum me nunc dicere satis existimo ab eo tempore, quo primum ad ecclesiae unitatem adducti fuerunt, eos non modo ipsos constantissime in fide erga Ecclesiam semper perstitisse, sed alias novas principias quasdam partim armis, partim societate ad Ecclesiam adduxisse, ut quo serius, quam alii quidem principes ad Ecclesiae gremium perduxisse, eo maiori in colenda ea studio atque observantia tarditatem eam compensare videantur. Horum igitur exemplum ser^{mus} etiam rex meus ad omne obsequium fidem suam defert, imitatus et ab initio iam principatus sui decessori Stis Vrae perpetuo omnia christiani principis officia atque oboedientiam promptissime semper detulit et nunc per me Sti Vraê sanctaeque sedi apostolicae eandem pollicetur, constantissime semper praestiturum se recipit; a Ste Vra supplicibus porro votis petit, ut qua animi promptitudine Mtas Sua se totum omnesque suas ditiones in fidem atque potestatem Sti Vrae ac sanctae sedi huic apostolicae tradit, pari clementia Stas Vra etiam interim se regnumque eius complecti tuerique velit, cui etsi sua benignitate ultro etiam Stem Vram non defuturam non dubitat, ut quod in religionem christianam observantiaque sedi apostolicae semel suscepta constantissime semper praestitit, eo magis tamen et Mte Sua dignum id iudicaturam Eam confidit, quod idem regnum suum prae aliis etiam regnis christianis aliarum barbararum gentium furori tanquam murus quidam obiectus sit, nec eius salus a publica christianae reipublicae salute seiungi possit. Itaque ut eo magis commendatum Stas Vra habeat, etiam atque etiam supplicat, in se quantum est, omne studium atque diligentiam sedulo se adhibiturum pollicetur, ut quae absens nunc per me Sti Vrae atque sanctae sedi apostolicae defert, re ipsa perpetuo in se Stas Vra perspiciet. Dixi.

Responsum est nomine pontificis
ab Antonio Bucapadulio.

Summorum virorum laudes et res gestas in oculis omnium sitas perfectius multorum suo ipsarum momento et pondere censet Sanctissimus Dominus Noster, quam aliorum ornatu verbis, sententiisque et oratione celebrari. Hinc factum esse interpretatur, ut Stephani, Poloniae regis, pietate exposita ceterae eius laudes a prudentissimo oratore silentio praetermitterentur. Sed elucet ipsius gloria praeclaris difficillimisque rebus, magno consilio susceptis, singulari prudentia administratis, incredibili celeritate confectis, summa diligentia constitutis, ergo ab hac perfectae spectataeque virtutis commendatione, gradus imperii illi factus est in Transylvaniam primum, deinde in Poloniae regnum, in qua versatus semper est tanta cum laude humanitatis, iustitiae, fortitudinis, aequitatis, tanto cum doctrinarum, pacis, belli, denique artium studio, ut summo sit suis in amore, hostibus saepe fractis, fusis, fugatisque, maximis provinciis exutis, formidini ac terrori sit omnibus, denique, quod verissimum est, solidae perfectaeque virtutis argumentum admirationi. Ad haec vero tam egregia Regis bona magnam esse ei positam undique materiam catholicae religionis tuendae, restituendae, propagandae; in magna censet Smus Dñus Noster illius felicitatis parte pónendum non ad sempiternorum modo promerendorum a Deo bonorum spem (quamquam haec sola deberent cogitationes conatusque omnium ad se rapere), sed ad praesentis etiam vitae fructum. Optima enim custos est regnantium tranquillitatis ac diuturnitatis cura et zelus sacrosanctae religionis, neque potest haec concuti, ut illa non eodem labefactata motu ruant. In hanc vero curam tota mente Regem incumbere tantopere laetatur Smus Dñus Noster, quantopere laetari par est summo regni nobilissimi bono, catholicae ecclesiae amplitudine, animarum salute, Dei gloria. Regis oboedientiam summa cum pietatis testificatione coniunctam complectitur una cum his venerabilibus fratribus suis S. R. E. cardinalibus animo libentissimo. Quae vero ad regis regnique ipsius res et rationes pertinebunt, in his nullum unquam patietur amantissimi a se parentis officium desiderari. Dixi.

381. Plenipotentia Grabowiecki.

Grodno, 4 lipca 1586.

Stephanus etc. Significamus etc., quia constitutus personaliter coram nobis et actis cancellariae nostrae gen. Sebastianus Grabowiecki, secretarius noster, a iure quovis competenti recedendo et se quoad actum praesentem iurisdictioni nostrae praesenti incorporando, sanus mente et corpore exsistens, non compulsus, nec coactus, sed sponte ac ultro recognovit, quia fecit, constituit ac solenniter ordinavit in suum verum et legitimum plenipotentem nob. Johannem Grabowiecki, fratrem suum germanum, cum potestate substituendi, dans et concedens illi ac eius substituendis plenam et omnimodam facultatem et potestatem bona sortium suarum villae Mszyczino a certis sortibus eiusdem villae nob. Johannis Wlostowski haereditariis dislimitandi, eamque dislimitationem nomine suo faciendam attentandi, limites ostendendi, senes praesentandi, omniaque circa negotium dislimitationis granitierum fieri solita agendi, tum etiam omnes citationes, concitationes ad instantiam sui contra eundem Wlostowski editas cassandi, deque lucris, perlucris ac toto processu iuris super eundem Wlostowski occasione quarumcunque rerum obtentendi, eundem Wlostowski quietandi, inscriptiones quasvis fideiussorias pro se faciendi, necnon alia omnia et singula eo in negotio peragendi, promittens se insuper id totum, quidquid per eundem plenipotentem suum, illique substitutum, factum, dictum, observatumve fuerit, pro grato et rato suscepturum, non aliter ac si ipsemet praemissis omnibus interesset. In cuius rei fidem praesentes sigillo regni nostri consignari iussimus. Datae Grodnae, die quarta mensis iulii anno Dñi 1586, regni nostri undecimo.

(Metr. reg., vol. 132, fol. 127).

---

382. Regi Stephano Stanislaus Rescius. 1)

(Opisuje posłuchanie prywatne u Sykstusa V).

Rzym, 16 lipca 1586.

Sacra et Ser^{ma} Regia Mtas, dñe dñe clementissime. Proximis superioribus diebus litteris meis, quas XII iulii dedi, scribere me Sac. Mti Vrae memini, quod illmus cardinalis dñus Azolinus nomine Stis Suae scire ex me volebat, quanto tempore bellum moscoviticum, quod Mtas Vra meditatur, posset expediri. Cui ego cum trienni tempus aperire non auderem, ad illmum dñum Cardinalem referendum putavi. Is in consistorio secreto, 2) quod habitum est, dixit in aurem Stis Suae sperare Mtem Vram, si primis extrema consenserint et Moscorum animi in Mtem Vram magis atque magis inclinaverint, ut se dent initio, quod non totus annus delabetur, si vero summa vi et contentione, ferro et armis agendum esset, tota provincia renitente triennio opus esse. Sed cum in consistorio minime opportunum esse tempus videretur pluribus verbis agendi, petivit illmus Cardinalis audientiam sibi privatam ab Illius Ste assignari. Assignavit postridie X hora. Venimus. Actum vicissim est multis verbis, quorum haec summa fuit, ut Mtas Vra susceptam de Moscovia cogitationem non deponat. Succurremus, ait pontifex, Mti Suae et quidem animo libentissimo; de ratione transferendae pecuniae cogitandum nobis erit; quamobrem mittite ad nos, ait, dominum Rescium, virum (ut dicebat) in rebus magnis versatum; cum illo rationem aliquam inibimus. Post hunc sermonem introduxit illmus dñus Cardinalis ad Suam Stem rev. decanum Cracoviensem et dñum Erasmum Stareński, nuntios a clero Poloniae ad Suam Stem missos, qui mandata sua Sti Suae paucis verbis exposuerunt et ad congregationem Sacri Concilii remissi fuerunt. Post hos admissus est etiam ad pontificem dñus Petrus Opaliński, regni marsalci filius, capitaneus Rohatinensis, cui Sua Stas in Hispanias et Gallias proficiscenti paternam suam benedictionem impartivit. Postridie 3) accessi bene mane ad pontificem in Belvedere, ut vocant, inambulantem, sed admissus fuit ante me vir bellicis laudibus insignis, illustris dñus Latinus Ursinus, cum quo pontifex unam et alteram horam de rebus bellicis et turcicis summa cum voluptate, ut nobis videbatur, conferebat, suaque etiam consilia et opera tum de Aquae-Felici in Urbem introducenda sumptu, ni fallor, 200^{m} aureorum, tum de obelisco Vaticano transferendo sumptu 50^{m} aureorum memorabat. Sub finem sermonis obtuli me Sti Suae. Dixit mihi voce satis alta: iussi vos ad me venire, ut de Moscovia conferamus mutua consilia; sed ista inter nos duos in privato conclavi tractari debent; itaque hora 19 ad nos

---

1) Kopia w Bibliotece Warszawskiego Uniwersytetu, rękopis $6^{2}/_{4}$, fol. 60; list nie ma daty, pisany był niewątpliwie 16 lipca roku 1586.

2) Konsystorz odbywał się 14 lipca (por. Korzeniowski, Excerpta ex libris archivi consistorialis Romani, pag. 131, nr. 252).

3) A więc 16 lipca.

accedetis. Ita me dimisit. Accessi illa ipsa hora, qua iussus sum; duxit me in interius conclave suum, ut tutius mecum et quietius loqueretur. Dixit consilia et cogitationes Mtis Vrae esse sibi cordi, sperare etiam, quod a Domino proficiscuntur, pro cuius fide propaganda Mtas Vra laborare consuevit. Duo, inquit, in toto isto negotio maxime consideranda videntur. Alterum, quod dicitis fieri posse, ut Moschi in principem suum eligerent ser^{mum} regem Poloniae; si ergo eligent, successio ducatus ad posteros ser^{mi} regis nunquam pertinebit; pari vicissim ratione post obitum regis eligere poterunt alium religioni christianae et sanctae sedi apostolicae adversarium, ita fieret, ut et conatus ser^{mi} regis et impensae nostrae nullum reipublicae christianae adferrent operaepretium. Alterum est, quod consentientibus suffragiis in principem assumeretur; fortasse promittere cogeretur, sicut promisit in Polonia, impunitatem schismaticis, ita ut eos ab errore vitae suae revocare ad unius pastoris oboedientiam non posset, nec ullum fructum sancta sedes haec apostolica suarum impensarum reportaret. Ad haec duo libenter audiam, si quid habetis, quod respondeatis. — Ego vero dicam Sti Vrae, quae hoc tempore minime meditato adhuc occurrunt. Principes Moscoviae succedere hucusque, non eligere consueverunt, quam etiam ob rem tyrannicum in suos, tanquam in servos, imperium exercuerunt et exercent turcarum in morem, quibus nullae leges, statuta, decreta, sed ipsa voluntas sive cupiditas principis pro lege est. Nunc autem Moschorum principe legitimo amente et ad gubernandum ineptissimo, filiis et successoribus legitimis destituto, baronibus illius ducatus inter se de gubernatione ita contendentibus, ut etiam nonnulli cultris sese confoderint, existimant homines fieri posse, ut principem externum eligant, quod autem unquam elegerint, mihi non constat, sed demus casum, quod sponte sua regno sese Poloniae semel adiungerent, certe ea deinceps ab ipso regno cautio adhibebitur, ne Regia Mte ad beatorum sedes abeunte (quod utinam fiat quam tardissime) alios sibi vel quaerant principes, vel eligant. Quod ad religionem attinet, certum est Moscos in suo schismate esse obstinatissimos et quasdam etiam ab illis fieri orationes audivi contra sanctam sedem apostolicam. Sed non ignorat Stas Vra, quantum pondus apud subditos boni principis exemplum soleat habere; ad exemplum accedet consuetudo polonorum, qui catholici per Dei gratiam sunt. Ministri quoque regiae potentiae catholici eligentur, contionatores catholici adhibebuntur, qui longe facilius haberi poterunt ob utriusque linguae similitudinem, quam in Livonia, nuper e tyranni manibus erepta, in qua tamen magna fit quotidiae ad ovile Christi populorum accessio. Instituit ser^{mus} rex non ita pridem magno suo sumptu seminarium in Transilvania; idem faceret in Moscovia, vel etiam baronum et nobilium filios in polonica collegia Societatis Jesu abduceret, ut in recta fide et in pietate simul instruerentur. Non deesse, inquam, artes convertendorum ad unius pastoris oboedientiam subditorum, tum in agnita semel fide retinendorum. Est natio fere omnis sine litteris, nutu poporum suorum et vladicarum agitur; illorum voces Dei voces putat, nec ab illo fere consueverit discedere. His autem vladicis sive de sententia, sive de vita decedentibus sine difficultate ulla duci se patietur populus, quo princeps, quoque magistratus inclinaret; est enim, ut dixi, gens hominum servili prorsus ingenio, ita ut non esse pertimescendum videatur, ne Moscicum imperium semel adiunctum ad regnum Poloniae ita sese facile ab illius corpore avellat, aut novum sibi principem eligat, aut semel introductam fidem catholicam vicissim e Moscoviae finibus exterminet. Quod autem Stas Vra iurisiurandi meminit, a regibus Poloniae praestiti, de impunitate haereticorum, id ab illis iniquitas temporis extorsit, ut arma, ut seditionem, ut rebellionem, ut bellum civile a civium capitibus averterent. Ceterum, experientia didicimus longe plures in patria nostra ad ecclesiam Dei esse conversos et converti quotidie in hac quidvis credendi licentia, quam in his oris, ubi reges in suos subditos arma funesta sumpserunt, quae si adhibita fuissent initio, antequam vires assumpsisset, nec hominum strages tantas, nec templorum innumeras parietinas his nostris oculis vidissemus. Haec habebam, inquam, quae ad interrogata Stis Vrae minima meditatus responderem. Addidi et hoc non deesse in ecclesiasticis annalibus exempla, tum sanctorum patrum, tum romanorum pontificum, ubi plerosque legimus de summo quandoque iure nonnihil decessisse, ut maiora incommoda vel a Christi capitibus, vel ab illorum basilicis averterent; Petro ipsi, cuius te successorem cognoscimus, pater beatissime, scimus ab ipso Christo dictum esse: non poteris me sequi, modo sequeris autem postea; apostoli quoque circumcisionem ad tempus ferendam tollerandamque putaverunt. — Ad haec omnia pontifex: bene est, inquit, quantis ergo sumptibus ad hoc bellum sublevari se petit a nobis ser^{mus} rex tuus? — Iam dixi 40^{m} aureorum menstruis tantumdem ipse ex suis angustiis repraesentabit. — Bene est, ait, nisi quod ego tantam pecuniam praesentem non habeo, nam quem in castrum millionem reposui, is a nobis est extremis necessitatibus, si quae ingruerent in ecclesiam romanam, reservatus; hunc, inquit, illaesum et intactum esse volumus hoc tempore. Deinde vero certum nobis est subditis nostris nulla nova onera sive exactiones extraordinarias imponere, quos beatissimos et opulentissimos efficere isto nostro tempore cuperemus, et nonnulla etiam onera ab antecessore nostro imposita sustulimus; clerum etiam novis exactionibus emungere non boni pastoris esse munus putamus. Nobis ipsis afferre nonnullam vim malumus, demesticasque impensas restringere, quam subditos praegravare, numerum familiae meae diminui, victus rationem restrinxi, ne de sanguine Christi luxurientur, superfluos sumptus fieri omnino prohibui, ita fiet, ut publicis etiam omnium necessitatibus possim succurrere et spero, quod Deus ipse hoc desiderium promovebit, cuius gloriam ob oculos semper habeo propositam. Itaque corradam interim hinc inde pecuniam et ser^{mo} regi libenter succurram. Quantum autem praestare potero, non possum certi aliquid statuere hoc tempore; hoc certum est, quod dabo et quidem libenter dabo, si non potero 40^{m} menstrua, dabo 20^{m}, dabo 30^{m}, quodcunque potero, dabo, idque certo poteris verbis meis Suae Mti polliceri ac etiam exhortari, ne coepta consilia relinquat, sed serio in eam cogitationem incumbat, ut ista provincia potiatur et sit de meo auxilio securus. Scribam, ait, ego quoque Suae Mti, ad Cardinalis [1] me et tuas litteras referam, in quibus, quae nobiscum egistis omnia, quaeque audivistis, copiose explicate. — Tunc ego: San^{tas}, inquam, Vra contenta est, ut eadem haec omnia, quae nunc audivi ex Ste Vra, Mti Suae perscribam? — Perscribite, ait; ego ipse cardinali Azolino mandabo, qualem esse litterarum mearum sensum voluero. Vos peculiaria scribite et hic ante omnia urgete, ne mea causa a susceptis consiliis Rex desistat, neque sum illi ulla ratione defuturus, sed cum tantum ventum fuerit ad numerandam et transferendam pecuniam, cogitastisne, quanam id ratione aggrediendum erit? ita caute et in silentio, ne ullus mortalium possit nostra consilia odorari. — Cogitavi, inquam, beatissime pater, simul cum ill^{mo} Cardinali. Prima ratio est, ut per mercatores ex Urbe in Poloniam transcribatur. — Tum pontifex: haec, inquit, ratio magnam faceret pecuniae diminutionem; alia nobis est aggredienda via. — Ego vero idem quoque sentio; plus aliquid dico: vix Cracoviae reperirentur mercatores, qui 30^{m} aut 40^{m} scutorum possent suo principi simul et semel repraesentare; bobus enim magis et id genus armentis quam aureis nummis patria nostra abundat, quo fit, ut Stas Vra plures videat polonos crassos, obesos, dentatos et nasutos, quam nummatos; neminem autem fortasse noverat unquam nisi crassa pinguique Minerva. — Certe, inquit, multi vestrates pietate, morumque modestia nostris hominibus praestarint. Sed hoc genus transscribendae pecuniae magnam secum adfert iacturam, itaque ad aliud accedamus. — Aliud genus erit, si in comitatu nuntii apostolici, quem Stas Vra mittet, summa pecuniae transferatur, ut aliquot cistae aut sarcinae inter sarcinas nuntii annumerentur. — Quid? si, ait pontifex, praedones invaserint? — Rarissimi, inquam, exempli, res est, ut aliquem 20 vel 30 equitum comitatum praedones aggrediantur. Deinde adiungeret Cardinalis aliquot ex suis ad nuntii comitatum, qui vitam sibi prius quam pecuniam eripi paterentur. — Cogitamus, inquit pontifex, de nuntio mittendo in Poloniam, viro gravi et maturo, sed nondum exitum invenire possumus deliberationis nostrae. — Tertium genus est, ut mercium instar, in vasis et fascibus et cistis inclusa pecunia perferatur, aut etiam ipsis mercibus admisceatur. — Tum pontifex: difficile, minimeque tutum est tantam pecuniae summam in manus mercatoris committere. — Nequaquam, inquam, committendam putarem alicui mercatori; sed is, quem Stas Vra pecuniae praeficiet, eandem curam suscipiat, ut in vasa et cistas reponat et merces intermisceat. — Quas merces? ait pontifex. — Ememus, inquam, pro 20^{m} aureis cultellos et forfices de scarperia et aliquot pelles cordubani vel kitajki et ita contegemus, undequaeque omnia. — Risit pontifex, et istam sibi rationem prae ceteris aliis placere, approbarique dixit, nisi quam, ait, meliorem adhuc proposueris. — Quartum genus est, ut 10 vel 12 cordati, fideles et armati sclopetis milites inveniantur, qui se fingant banditos et in Germaniam vel Poloniam contendere vitae tuendae gratia, interim unum vel alterum mulum onustum ducant, vel sua suppellectili et armis militaribus, inter quae pecunia lateret; in hos, inquam, nemo facile faceret impetum. — Tum pontifex: maioris impensae res esset, nec ita facile invenirentur, quorum fidei credi res tantae tuto possent. — Quinta ratio occurrit. Habet ill^{mus} dñus cardinalis Bathori affines suos in Styria et Carinthiae finibus, viros militares, horum nonnulli se obtulerunt, quod in reditu Ill^{mi} Venetias usque vellent excurrere cum 100 et etiam pluribus equitibus. Possent iidem in Italiam evocari et in eorum comitatu haec, de qua agimus, pecunia mitti. — Sed pontifex: ne hanc quidem rationem approbare videbatur; causam, ait, evocationis isti quoque scire vellent. — Sexta ratio est, qua usum Magnum Ducem Etruriae audivi in transmittenda in Flandricum bellum pecunia: fingebatur aliquis capitaneus in bellum proficisci cum 10 vel 12 sociis sclopetariis, horum singuli in equis postariis sarcinulas ferebant cum 100^{m} aureorum, qui unum iumentum non videbantur praegravare; ita tuto et sine omni suspitione in ipsa ducis castra penetrabant. — Pontifex autem: ex his omnibus illa mihi ratio magis probatur, ut solito more instar mercium vascis et fascibus inclusa pecunia perferatur. Scribite, ait, ad regem; ego quoque scribam; monete, ne quidquid de suscepto negotio remittat et a nobis omnino praesidia pecuniaria exspectet, et si quam aliam rationem transferendi excogitaverit, faciat nos certiores. Interim ego corradam, quod illi suspeditem. Quando autem responsum regium exspectabitis? — Tribus, inquam, mensibus opus habebimus, si litterae via ordinaria mittentur; si nostrum aliquem expediverimus — duobus. — Qua, inquit, ille impensa abibit, si vestrum expediveritis? — Centum, inquam, aureorum circiter. — Bene est, inquit, et responsum urgete, ego quoque meum breve dabo in eam, ut dixi, sententiam confectum. Vos particularia perscribite. Rex etiam Philippus a me praesidia exspectat; huic quoque deesse non possum, quia pro fide catholica laborat et maxima meditatur. Electus etiam Coloniensis archiepiscopus belli subsidia petit, sed huic ne teruntium dabo; non dabo, inquam, et habeo quatuor mei consilii causas, quas tibi probatas iri puto. Primum, quod quatuor ecclesias cathedrales insignes, nescio qua conscientia, possideat: Coloniensem, Leodiensem, Frisingensem et Hildesenensem, quod nondum est consecratus episcopus, quod palium archiepiscopalem ab hac sancta sede nondum petiit, quod ducit vitam episcopo catholico minime congruentem. Subiunxit deinde: Quomodo se gerit cardinalis? — Bene, inquam, per Dei gratiam hucusque. — Recte, ait ille, „hucusque" additis, nam in posterum non deest periculum adolescenti, omnibus vitae commoditatibus abundanti, nisi singularem illius curam ipse Dominus habuerit. Magnum est, ait, huius sancti collegii vir iste cardinalis ornamentum ob singularem morum modestiam et gravitatem; sed rogo vos, quantum me amatis (sic enim dicebat) date operam, ut omnes occasiones amoveatis, quibus de recta vitae via dimoveri possit; videte, quibuscum versatur, quales familiares admittat; absit enim, o Christe (dicebat), ut princeps hic in Urbem veniens castissimis moribus in ipsa Urbe corrumpatur: quos ludos facerent lutherani, huic Romae et huic sanctae sedi infestissimi. — Ego vero egi gratias pontifici, quod et Sac. Mtem Vram et nepotem Mtis Vrae ita amet, ut illius praecipuam curam gerere videatur in tanta ista mole negotiorum, quam sustinet. — Ille vero: ego quoque nepotem habeo cardinalem adolescentulum; credas mihi, si quid illum ab officio et vocatione sua alienum attentare cognoscerem, quod pedibus ipse primus protererem et in extremas oras ex Urbe detruderem. Nunc autem inspectores eius ad me referunt, quod operam dat pietati moresque habeat modestissimos, quo nomine ago Deo meo gratias (hic ego ne verbum respondi). — Quaesivit ex me postea, num aliquam civitatem vacuam gubernatione invenissem, quam posset ill^{mo} Cardinali concedere, ut arbitratu suo excurreret, sese nonnunquam in ambulationibus campitaliciis recrearet. — Dixi vacare civitatem Reatinam et Ameliam, alteram illarum posse ill^{mo} Cardinali ad gubernationem concedi. — Ille vero: Reatinae civitatis situs valde est melancholicus et aquis inundans, Ameliae salubrior et amoenior existimatur; revocet mihi Datarius in memoriam de Amelia; video, quid Illmo magis expediat. His dictis, abite, inquit, et sermones istos ser^{mo} regi perscribite. — Ego vero nulla mora interposita scribenda haec omnia Mti Vrae putavi; Deum precor, ut Mtas Vra habeat sapientiam, sicut habet angelus Dei et intelligat omnia super terram. Dicet autem nonnula Sacr. Mti Vrae dñus Plemięcki, fidelissimus et accuratissimus ill^{mi} dñi Cardinalis familiaris, quae sub illius discessum ad aures meas pervenerunt. Quod superest, Deum precor, ut Sacr. Mtem Vram, dñum meum clementissimum, ad multos annos servet incolumem et florentem. Datum Romae.

---

[1] Andrzej Batory.

383. Stefan Batory do J. Młodziejowskiego. [1]

(Poleca wydrukować dzieło Bellarmina).

Grodno, 22 lipca 1586.

Stephanus, Dei gratia, rex Poloniae etc. Generose, fidelis nobis dilecte. Mittimus Fid. Tuae librum patris Bellarmini, quem volumus, ut istic Cracoviae elegantioribus typis excudi curet, nobisque ducenta exemplaria mittat. Qua de re transiget cum Januszewski typographo. Bene valeat Fid. Tua. Datae Grodnae, die XII mensis iulii anno Dñi MDLXXXVI. regni nostri undecimo.

Stephanus Rex spt.

---

[1] Oryginał w archiwum Izby Skarbowej w Warszawie, dział VI, vol. 3, fol. 241; adres: „Generoso Hiacyntho Młodziejowski, curiae regni nostri thesaurario, Krzeczoviensique nostro capitaneo, fideli nobis dilecto" i pod spodem inną ręką: „de imprimendo libro patris Bellarmini iesuitae, die 18 augusti." Książka wydaną została w Krakowie w r. 1586 przez Januszowskiego p. t.: „Iudicium Roberti Bellarmini de libro, quem lutherani vocant Concordiae" (por. Wierzbowski, Bibliographia polonica, vol. I, № 488).

384. Stefan Batory do J. Młodziejowskiego. [1]

(Poleca kupić prezent ślubny Baranowskiemu).

Grodno, 5 września 1586.

Stephanus, Dei gratia, rex Poloniae etc. Generose, fidelis nobis dilecte. Ad diem vigesimam octavam praesentis mensis septembris intererit in nuptiis gen. Andreae Baranowski, fratris germani vicecancellarii regni, loco nostro Jacobus Ponętowski, castellanus Brzestensis; ut autem habeat munus, quod nostro nomine det sponsae, volumus, ut ad manus eiusdem castellani Brzestensis cuppam valoris centum florenorum Praemisliam submittat ad praedictam diem, neque pro eo termino id facere negligat pro gratia nostra. Bene valeat. Grodnae, die V mensis septembris anno Dñi MDLXXXVI, regni vero nostri XI.

Stephanus rex spt.

---

385. S. Krasicki do J. Młodziejowskiego. [1]

(Polecenia względem synów i krewnego).

Grodno, 8 września 1586.

Miłościwy panie podskarbi! Zalecam służby moje we wszem powolne i życzliwe do łaski WMci, mego miłościwego pana brata, z winszowaniem dobrego zdrowia i wszelakiej fortuny i pociech od Pana Boga etc.

Cobym sam zowąd za nowiny WMci pisać miał, niemasz nic takowego okrom tego, co też już WMść raczysz dobrze wiedzieć, iże Moskiewscy posłowie przyjechali sam beli do Króla JMci, prosząc o przymierze i o pokój wieczny, a k temu iż z sejmu trzech z panów senatorów polskich a trzech z litewskich JKMść ma wysłać na granice Moskiewskie, którzy mają się zjechać na świątki z Moskiewskimi, tak że o dalszem postanowieniu i zatrzymanie pokoju abo więc zuniowanie moskiewskiego, polskiego i litewskiego państw. Tych posłów Moskiewskich wczora po mszej JKMść odprawić raczeł. Przyjechał też także poseł Tatarski, upominając się od Króla JMści upominków, a k temu pytając Króla JMść, jeśliżeby im kazał jechać na Moskwę etc. Król JMść dzisia wyjeżdża do Oranowa i do Olity w łowy, gdzie pewnie będzie mieszkał kilka niedziel.

Pisali do mnie synowie moi z Gracu, że im jest potrzeba pieniędzy dlatego, że się mają ruszyć tam kędy indzie dalej w Niemce; przeto proszę, abyś WMść raczył im posłać dwieście czerwonych złotych i oddać je panu Plemieczkiemu, który teraz tam jedzie tą drogą na Graz do Rzymu, abo więc przez kogo innego pewnego, jako najrychlej będzie mogło być, przesłać.

Pisałem też był do WMści, aby się był WMść raczył rozkazać dowiedzieć w Krakowie o Matyaszu Siecińskim, powinnym moim, i abyś był WMść jemu raczył rozkazać szatki sprawić i innemi wszystkiemi potrzebami opatrzyć, to jest w gospodzie zapłacić, coby się było winno i k temu na nowe nająć, zmówiwszy statecznie wedle potrzeby wszystko, także na książki dać, preceptorowi zapłacić i coby się było winno.

---

[1] Oryginał w archiwum Izby Skarbowej w Warszawie, dział VI, vol. 3, fol. 239; adres: „Generoso Hiacyntho Młodziejowski, curiae regni nostri thesaurario, Krzeczoviensique nostro capitaneo, fideli nobis dilecto“; pod adresem inną ręką: „cuppa argentea ad nuptias dni Baranowski.“ Pod podpisem królewskim inną ręką charakterystyczny dopisek: „non dantur frustra labores“; dodać należy, że podkanclerzy Wojciech Baranowski był wówczas w Grodnie przy królu.

Tak i teraz proszę, abyś to WMść z łaski swej raczył uczynić. Mieszka na Grodzkiej ulicy u Marcina Firleja krawca; każże mu WMść do siebie przyść i gospodarzowi jego, aby powiedział o wszystkiem, czegoby mu potrzeba była, to jest na zimę jakiem futerkiem, aby zimna i jakiego niedostatku nie cierpiał. Proszę, proszę pilnie, mój miłościwy panie bracie, racz to WMść dla mnie z łaski swej uczynić. A iż słyszę, że tam w Krakowie drożej tego roku, aniż przedtem bywało, a jemu się było po piętnaście groszy od stołu na tydzień najęło, racz WMść tedy więcej rozkazać postąpić słusznego, co ja to baczeniu i łasce WMści, mego miłościwego pana brata, polecam, a to wszystko to, cokolwiek WMść będziesz raczył wydać, wrócić i zapłacić rozkażę, a zasługować łaskę i chęć powinien będę.

Jedzie tam do WMści pan Chomętowski, harcerz króla JMci, w pilnych potrzebach swych; zalecam go, jako napilniej może być, WMści, memu miłościwemu panu bratu, i proszę, abyś WMść z łaski swej jemu co pieniędzy raczył dać zasłużonych, a on wespołek ze mną tę łaskę WMści zasługować powinien będzie. Z tem powtóre służby moje do łaski WMści, mego miłościwego pana brata, pilnie zalecam. Datum w Grodnie, dnia 8 septembra 1586.

Proszę pilnie, mój miłościwy panie bracie, raczże WMść napisać list nie mieszkając do Grota, aby wyjeżdżał z Gracu, bo snadź się zaczyna powietrze w tym w Gracu. Dla Boga pilnie proszę i JMci panu staroście Niepołomskiemu racz WMść to powiedzieć, aby do synów (?) swych posłać raczył, boć nam o wszystko idzie i pieniędzy więcej im WMść racz posłać; ostatek łasce WMści zalecam.

WMści brat i sługa powolny
Sta. Krasicki, oboźny koronny.

P. S. JMści panu staroście Niepołomskiemu, także JMści pani starościnej, moim miłościwym panom, proszę racz WMść służby me zalecić; także JMści pani podskarbinej. [1]

386. Jan Januszowski dostaje 14 dukatów na druk. [2]

Kraków, 9 września 1586.

Johannes Janussovius Lazarides zeznawam, iżem od JMPanów pisarzów celnych komory Króla JMści Krakowskiej, za rozkazaniem JMPana Młodziejewskiego, podskarbiego nadwornego, wziął złotych czerwonych czternaście na drukowanie książek Judicii Roberti Bellarmini, które Król JMść rozkazać raczył drukiem wydać de concordia lutheranorum. Na co dla lepszej pewności dałem tę rekognicyą na się ręką własną pisaną. W Krakowie, 9 septembris 1586.

L. S. Idem qui supra Johannes Janussovius Lazarides spt.

387. B. Goliński odbiera 40 złp. pensyi.

Kraków, 21 września 1586.

Actum anno Dñi millessimo quingentesimo octuagesimo sexto mensis septembris vigesima prima. Ego M. Basilius Golinius recognosco me accepisse a notariis thelonei

---

[1] Adres: „JMści panu panu Hiacynthowi Młodziejowskiemu z Młodziejowic, podskarbiemu nadwornemu koronnemu, staroście Krzeczowskiemu, żupnikowi ziem Krakowskich, panu a bratu mnie wielce miłościwemu.“ Oryginał w prywatnym zbiorze; ustęp złożony kursywą pisany własnoręcznie.

[2] Autograf w zbiorze L. Zwolińskiego; na pieczątce na tarczy podłużnej w kształcie elipsy ręka trzymająca pochodnię (jak na drukach Łazarza); nad tarczą litery J. L. J.

regii terrae Cracoviensis mag. dñi Hiacinthi Młodziejewski quadraginta florenos monetae et numeri polonicalis census, qui professoribus dictis regalibus dari consuevit singulis quadrantibus anni, pro quartali s. Crucis in eodem anno quo supra, cuius pecuniae nomine mag. dñum praedictum quieto, in cuius rei fidem et testimonium manu mea subscribo et sigillo meo consueto munio.

L. S. Idem qui supra manu sua spt.

(Arch. Izby Skarb, dział V, vol. 6, fol. 425).

---

388. Kacper Cichocki do Jacka Młodziejowskiego. [1])

(Poleca księdza Szymona, wracającego do Polski).

Rzym, 16 października 1586.

Magnifice domine, domine et benefactor colendissime. Genus hoc mearum litterarum novum, nunquam hactenus a me, quod sciam, ad Mag. Tuam attentatum. Satis enim putabam mecum bene agi, si mihi ipsi ad gratiam Mag. Tuae liber pateret aditus, nedum ut ad ipsius ingressum aliis viam me sternere posse arbitrarer. Vicit tamen omnem haesitantiam singularis Mag. Tuae in me animi propensio, quae nullum accessum ad consequenda ea, quae a Mag. Tua sperari possunt, praeclusum esse, non solum mihi, verum et huic optimo, qui has reddet, persuasit sacerdoti. Pater Simon hic est, qui olim in academia Cracoviensi sapientis, ut vocant, functus est officio, notum quoque Mag. Tuae esse opinio est. Hic dum affectum devotionis suae sequendum sibi esse proposuisset atque periculosae et arduae peregrinationi se totum tradidisset, non solum pii propositi sui affectum consecutus est, verum omnibus periculis, Hispania etiam et Gallia peragrata, superatis, Romam cum divertiisset, statim in administrationem hospitalis nationis nostrae adscitus, ita se gessit, ut ab omnibus polonis merito amaretur atque observaretur. Mihi vero tanta cum ipso intercessit amicitiae et necessitudinis coniunctio, ut Romae inter nostrates chariorem haberem neminem, nam et vetera officia et pietas ipsius ita animum devinxit meum, ut si fas foret, ipsius conversatione nunquam carere cuperem. Nunc vero cum tandem nativum solum desiderium sui ipsi incussisset, neque hospitale nostrum, cum nullos habeat reditus, ipsi alendo sufficeret, redire in Poloniam instituit. Quem cum viatico instruere nequirem, ac ipse ex aliis didicisset, Mag. Tuae eam humanitatis et benevolentiae erga me vim esse, ut commendationem meam maximo sibi usui fore polliceretur, saltem ut ea instructus itineri se daret, non gravatim id a me, utpote qui sponte mea idem facturus essem, impetravit. Eum itaque Mag. Tuae maiorem in modum commendo, Eandemque precor, ut tam longa peregrinatione exhaustum, quoadusque vires recollegerit, aliquo subsidio ex sua pietate sublevet. Quidquid in ipsum collatum fuerit, in me collatum esse grata animi significatione profitebor. Non dubito Mag. Tuam pio et liberali affectu sacerdotem optimum vel potius Christum in persona ipsius animo et auxilio complexuram, ipsiusque attritos pannos novis aliquibus refecturam, exoratorem quidem, cum alia praestare non possit, sat scio, apud Dominum Deum pro successibus Mag. Tuae eum perpetuo futurum, quam ut idem Deus diu sospitem et gratia sua affluentem in annorum longitudine cum consorte lectissima conservare velit, vehementer opto. Roma, 16 octobris anni 1586.

Magnificae Dominationis Tuae
servitor nitissimus
Gaspar Czichoczky.

(Autograf w prywatnym zbiorze).

389. Kacper Cichocki do Jerzego Młodeckiego. [1]

(Prosi o przesłanie pieniędzy na powrót do kraju).

Rzym, 20 października 1586.

Genorose domine Mlodeczky! Non propterea brevis sum, quod tu pauca ad me scribas, sed quoniam nunc me expedit brevem esse, ne hic, qui litteras portaturus est, prius sese, quam ad eum pervenerint, ex Urbe proripiat. Urgeo a Jedlinscio missionem stipendii mei eo, quod discessus noster ab Urbe usque ad ianuarium protractus sit, si ille sibi expedire non putaverit, ut mittat, adoriare Magnificum, istius anni? negotium et quietationem meam iam habet Jedlinius, neque tantopere urgerem pecuniam, nisi indigerem aliquibus libris et Romanae pietatis quibusdam insigniis, quibus libris carere non possum, nam reliquam pecuniam medici abstulere; ita mihi est assidua cum Romano aëre contentio, quanquam nunc, cum tempus ad hiemem inclinat, sentiam me multo melius valere. Domino thesaurario [2]) velim has reddas litteras, quarum lectionem et tibi cuperem cum Sua Magnificentia communem esse, cum si intelligere volueris, ex iisdem facile sis percepturus. Scripseram autem, ut admoneres me, quo affectu meas legat, et faceret id plurimum ad mei correctionem, si quidpiam illum non liberaliter accipere intelligerem. Si commodum fuerit, effecito, ut scribas; nam metuo, ne tu quoque negotiorum fluctibus obrutus, non tam facile ad scribendum animum appellere velis. Vale, charissime Mlodeci; vive et me ama. Roma, 20 octobris 1586.

Tui cupidissimus Gaspar Czichoczky.

---

390. M. Szyszkowski do J. Młodziejowskiego. [3]

(W sprawie dziesięciny z Gór).

Wielmożny miłościwy panie podskarbi. Służby me w łaskę WMci, mego miłościwego pana, pilnie zalecam etc. Jako z każdej miary, tak i ze dwojga pisania WMci, mego miłościwego pana, znam wielką łaskę WMci, którą daj panie Boże odsłużyć i dziatkom WMci, swego miłościwego pana. Znam i ztąd łaskę, iż WMść do mnie posłać raczył sługę mego dla traktowania z strony dziesięciny w Górach, której, wierz mi WMść, mój miłościwy pan, że nie barzo sam (z) siebie pragnę, bo mię mało zapomoże, ale że idzie o sumnienie i nie radbym dochodu kościołowi umniejszył, za upomnieniem starszych mych rad nie rad upominać się muszę i WMść, mego miłościwego pana, o nię prosić. Zda mi się, mój miłościwy panie, słuszna rzecz dać za nią za przeszłe lata po złotych dwudziestu, choć mam wiadomość, że lepiej stoi, a napotem także singulis annis po złotych dwudziestu, póki nas Pan Bóg na tym świecie trzymać będzie. To, co mi sługa WMci za nię postępował po złotych 16, zaprawdę mało; sam to WMść, mój miłościwy pan, racz obaczyć, żeć kop szesnaście oziminy, a ku temu jarzyna więcej niż szesnaście złotych uczyni, a kiedyby jeszcze dano po ośmi łanach, któreby się znalazły podno między temi, co z nich ksiądz pleban bierze, dalekoby więcej stała, a lepiejby mnie dawać, bo umiałbym ja lepiej niż ksiądz pleban zasługować

---

[1] Autograf w prywatnym zbiorze; adres: „Generoso domino Georgio Mlodecio, domino et amico observandissimo.“

[2] Jacek Młodziejowski, podskarbi nadworny.

[3] Autograf w prywatnym zbiorze, pochodzi zapewne z ostatnich lat panowania Stefana Batorego lub z pierwszych lat panowania Zygmunta III; adres: „Wielmożnemu a memu miłościwemu panu, JMci Panu Hiacyntowi Młodziejowskiemu, podskarbiemu nadwornemu, staroście Krzeszowskiemu.“

WMci, memu miłościwemu panu, i bełbym jej wdzięczniejszy daleko aniżeli on łaski WMci, mego mego miłościwego pana, a uczynności mych. Oddawam zatem służby me w łaskę WMci, mego miłościwego pana, życząc WMci długo dobrego zdrowia i wszelkich pomyślnych pociech.

Jako skoro czas upatrzę a ułatwię się, nie zaniecham sam zdrowie WMci, mego miłościwego pana, nawiedzieć i służby me w łaskę WMci zalecić.

WMci mego miłościwego pana
życzliwy przyjaciel i sługa
Martinus Syszkowski C. C.

---

391. S. Sokołowski do J. Młodziejowskiego.

(Prosi o wypłacenie mu pensyi).

Kraków, 3 stycznia 1587.

Miłościwy panie podskarbi! Socolovius vester jurgielciku się swego upomina, póki wżdam jeszcze jego Stefan na ziemi. Ja też jaką mogę kolędę posyłam. Heu! quantus Stephanus iacet! Łasce się WMści pilnie zalecam. Cracoviae, 3 ianuarii anno 1587.

servus S. Socolovius

(Oryginał w prywatnym zbiorze).

---

392. Sebastyan Grabowiecki do arcyksięcia Ferdynanda Rakuskiego.

(Komunikuje wiadomości i poleca swe usługi).

Warszawa, 12 marca 1587.

Durchleuchtigster first und herr etc. Jhe öffter und fleissiger ich gedenck, ihe schwerer mich ankumpt ursach zu finden, welche dach sein mug und warmitt ich es also hart forsehen und forschuldt hab, das ich mit meinen an Eure Fuerstliche Durchlaucht offt gegebenen schreiben, sindt ich fon Insbruck for zwey Jahren geschieden bin, kein einigen buchstaben von E. D. erhalten, noch erlangen hab mögen. Jezt nach meines allergnädigsten könig und herr seliglichen in gott dem herrn entschlafen, wahr ich willens ahn E. F. D. zu schreiben, weil aber diese zwey iahr also unglückselig sein gewesen, das ich anstatt hoch ferhofter gnad ganz gros ungnad geschpirt, hab ich mein handt in dem fahl mussen fewern lassen. Jetzt uider aber, unangesehen das mir fon E. F. D. durch den Latofsky nichts auferlegt ist worden, so hab ich doch nicht underlassen wollen E. F. D. mit diesem meinem demüttigen schreiben mein geringe, doch getrewe und herzwillige dinste zu presentirn. Thue hiebey E. F. D. zu wissen, das den vorgangenen tag (secunda videlicet februarii) alhier ken Warschaw die Rattherrn und Ritterschafft gesanten der ganze Cron Poln haben sollen beisamen sein, weil aber die aus dem grosfirstenthumb Litawen auf den obgemelten tag nicht haben komen mögen, wardt es bis ahn den 12 mensis dicti aufgeschoben; seindt darnach beieinander bis an den X martii gewesen, den inwendigen frid und der gränzen sicherheit forsehen und beschlossen, locum electionis futurae Varsaviae ab hac parte Vistulae, die zeit ultimam iunii beschtimmet. Ahn den herrn cardinalen Battori und andre seine freinde schreiben gegeben et universae reipublicae nomine formanet, er soll der Länd und leib der Cron Poln sede regia vacante mies gehen biss auf die zeit der begrebnuss des abgestorbnen herrn, als dann wollen sie der zeit durch eigene gesanten erinnern et ad solennitatem debitarum exequiarum fordern lassen. Franciscum Veselini, der von meinen allergnädigsten könig und herrn so lieb und hoch geacht wardt, hat der ganze konigliche hof auf dieser Convocation zu Warschaw in senatu et tota facie reipublicae offentlich vor einen dieb angeklagt, peculatus crimine notirt und solchs auf der zukunf-

ftiger election zu beweisen sich offeriort, derhalben auch der obgemelte Ferens sive Franciscus comparirn soll sampt den medicis, welche sagen, er sey des königlichen todts schuldig und ursach gewesen. Was nun das antrifft, welchen wir for unsern könig zu haben ferhoffen, das weis der allmechtige Gott allein, ex medio nostri hic potius optandus, quam sperandus, was aber sonst glaublicher anzusehen wehr, so denck ich entweder den iungen könig aus Schweden oder S. F. D. den Erzherzog Maximilian, so fern Seine F. D. ein gutten radt haben wirdt, wen aber E. F. D. zehn jahr junger wehr und solchs von der Cron Poln rebus sic stantibus begeret, so hett ich (wie solchs zwischen kleinen und grossen zu schpiren) keinen andern gewisser zu hoffen auch billicher weis zu wunschen, dan, obgleich E. F. D. diese zwey iahr gantz und gar meinen forgessen, so hett ich mich doch zu trösten E. F. D. wurde mich doch ihe zugesagter gnaden lassen sein, als ich mich den auch ganz hoch vertröste solchs nicht destoweniger fon Ir. F. D. dem Erzherzog Maximilian zu erwarten, so fern ihm das Khonigreich Polen, gott der allmechtige vorsehen hatt, welchs ich auch Seiner F. D. aus ganzen meinem herz trewlich wünsche. Auf diesmal nichts mehr allein mein getrewe, demüttige und ganz willige dienste E. F. D. fleissig befohlen, mit gantz undertheniger bitt, E. F. D. woldt seiner furstlichen zusage nach mein gnädigster herr sein und allzeit bleiben, firnemlich aber, das ich E. F. D. zu dienen ewig bereit und willig bin. Datum zu Warschau, den 12 martii 1587.

E. F. D. meines gnedigsten herrn ewiger und getrewer diener
Sebastian Grabowietzky Pogorell von Grabowietz unnd
auf Mschitzino, Probst zu Lemsel, König. Mt. Sekretar.

(Autogr. w arch. Namiestnictwa w Insbrucku, F. 338).

393. Sebastyan Grabowiecki do arcyksięcia Ferdynanda Rakuskiego.

(Poleca usługi, przesyła wiadomości).

Nakło, 21 kwietnia 1587.

Durchleuchtigster first und mein allergnedigster herr etc. Zu Warschaw hab ich ganz und gar nicht gewust, das E. F. D. solchs fon dem Konigreich Polen trachten soldt, als ich von dem hern Zacharias Geitzkofler ietzunder bei dem obersten herrn Landmarschalck Opalinsky vernomen und forschtanden, auch derwegen durch den Latowsky geschrieben hab dubitative, so fern E. F. D. gubernacula regni ersuchen wolte. Weil ich den aber solchs schpir und mercke (illo ab obstante: ad concilium ne accesseris, priusquam voceris), will ich meinen fleiss ganz und gar, meinem gringen formügen nach, dahin lencken, da E. F. D. gemutt ist. Schreiben kan ich auf diesmal nit viel, weil der obgenante herr Geitzkofler eilet, auch solchs nicht von nöten sein formercke, den er als mundtlich besser anzeigen wirdt, was geredt ist weitleifig et confidenter, auf das aber E. F. D. wiessen möcht contenta legationis Turcicae Moscoviticaeque, so schick ich die baide E. F. M. zu. Die Moskowitische hett ich gern fertolmalzt, sed brevitate exclusus temporis, hab ich es mussen underweg lassen, firnemlich das E. F. D. gar wol polnisch und Reisisch forsteht. Derhalben auf diesmahl nichts mehr, praeter id, quod semper als nämlich mein ewig willige und herzgetrewe dienst E. F. D. ganz fleissig und underthäniglich befohlen mit demuttigem winsch Gott der Allmechtig woldt E. F. D. begehrn nach alles wenden, seinem götlichen namen zur ewigen ohr, der Christenheit nucz, der Cron Polen vermehrung und E. F. D. lob und preis. Amen. Datum zu Nackel, den 21 aprill 1587.

E. F. D. meines allergnädigsten herrn hertzgetrewer diener
Sebastian Grabowietzky Pogorell etc.
Probst auff Lemsel, König. Mt. Sekret.

(Autogr. w arch. namiestnictwa w Insbrucku, F. 339).

394. Sebastyan Grabowiecki do arcyksięcia Ferdynanda Rakuskiego. ¹)

(Przesyła wiadomości i zapewnienia o gotowości do usług).

Poznań, 26 czerwca 1587.

Durchleuchtigster Furst und mein allergnedigster Herr. Durch E. F. D. kammerling fon Warschaw fon nechstgewesener Convocation, der nach zum ander mahl durch den herrn Geitzkofler, E. F. D. gesandten und rath, fon Nackel, hab ich so wol mundtlich, als schrieftlich mein sinn unnd gemutt und der kron Polen gestalt und wesen zu wissen gethan, auch mein getrew unnd allzeit willige dinnst E. F. D. presentirt und bewiesen. Was ietzunder in kron Polen geschicht, ist nichts anders zu schreiben, allein das die bestimte zusamenkunft (got sey gelobt) in schönen schtill und frid bis dato gemerckt wirdt, was hernach folgen wirdt, das wissen die leite nicht, hofnung aber zu Gott, das kein gefahr von grosser zwietracht zu besorgen ist. Ultima iunii wirdt die wahl angehn, welch ich auch nicht fersaumen will, sonder hin eilen und meinen meglichen fleiss dahin lenken, da E. F. D. schpiren wirdt, das ich Ihr. D. getrewer und williger diener bin, solchs auch E. F. D. gesandten ihm werck sehen und schpiren werden. Das schreiben, welchs mir fon E. F. D. den neintzenden may fon Isbruck geschickt ist worden, hab ich den fier und zwangstigsten iunii wol empfangen, E. F. D. meinung ganz woll fernomen, was meiner trew und allem fleiss moglich sein wirdt, bin ich hertzwillig alles zu thun, auch alsbaldt ich ken Warschaw komen, mich mit E. F. D. gesandten bereden will, auch so fiel fleiss ahn alls wenden, wie obgemeldt, auf diesmahl aber nichts mehr, allein mein gewonliche, ganz getrewe und ewig willige dienst E. F. D. befohlen mit wunschung alls so geratten möcht, wie E. F. D. begehr und gefahllen wehr. Datum zu Posen, den 26 iunii 1587.

E. F. D. meines allergnädigsten herrn
getrewer und ewig williger dienner
Sebastian Grabowietzky
Pogorell, Probst zu Lemsel.

---

395. S. Reszka do J. Młodziejowskiego. ²)

(O przesłaniu pieniędzy).

Miłościwy panie podskarbi. Racz WMść posłać do mnie te pieniądze, które mają być na drogę do biskupa Ołomuckiego, ³) fl. 12, będziem mieli pewną wiadomość o rzeczach. List do Warszawy posyłam; proszę racz WMść odesłać. Łasce się WMści zalecam.

WMci sługa powolny
Stan. Rescius.

---

396. Datur facultas gen. Reinoldo Heidensteini, secretario regio, redimendi agrum et pascua Benhoff cum attinentiis et iuribus.

Kraków, 2 stycznia 1588.

Sigismundus tertius, Dei gratia, rex Poloniae etc., significamus praesentibus hisce, quorum interest universis et singulis, quod habentes nos rationem servitiorum gen.

---

¹) Adres inną ręką: „Ser^{mo} Principi ac Dno Dno Ferdinando, Dei gratia, Archiduci Austriae, Du-i Burgundiae, Stiriae, Carinthiae, Carniae et Wirtemburg, etc. Comiti Habsburgensi et Tyrolis etc. ac dno omino ac benefactori suo clementissimo“. Autograf w archiwum namiestnictwa w Insbrucku, F. 338.

²) Autograf w prywatnym zbiorze; pochodzi zapewne z czasów bezkrólewia, to jest, z roku 1587; dres: „Jego Miłości panu podskarbiemu nadwornemu, mnie miłościwemu panu."

³) Stanisław Pawłowski, poseł cesarza Rudolfa II na sejm elekcyjny w r. 1587.

Reinoldi Heidensteini, secretarii nostri, plenam atque omnimodum facultatem illi dandam putavimus agrum et pascua Benhoff, omniaque cum hisce tum aliis nominibus appellata bona et iura quaecunque ab hon. Agnete, coniunge olim Ludovici Westfelth, thesauri arcis Mariemburgensis notarii, nunc vero Gertneri, consulis Mariemburgensis, possidentur, cum omnibus iuribus... eliberare, redimere, inque suam possessionem accipere... eadem bona illi ad extrema usque vitae eius tempora cum omnibus fructibus... absque omnibus muneribus, censibus, vel nobis, vel thesauro nostro ex eisdem solvi solitis et quibuscunque in universum oneribus... eidem possidenda, utendaque ac fruenda conferimus, damusque nihil nobis successoribusve nostris aut reipublicae praeter quartam reipublicae debitam inde percipientes... Datum Cracoviae, in conventu felicis coronationis nostrae, die 2 mensis ianuarii anno Dñi 1588, regni vero nostri anno primo.

(Metr. reg., vol. 133, fol 211.)

---

397. Datur ad vitam pensio 1000. fl. gen. Reinoldo Heidensteini e portorio Gedanensi percipienda.

Kraków, 4 stycznia 1588.

Sigismundus III, Dei gratia, rex Poloniae etc. significamus praesentibus litteris nostris etc. quod nos, habentes rationem servitiorum gen. Reinoldi Heidensteini, secretarii nostri, quae tam divo Stephano, serenissimo Poloniae regi, praedecessori nostro, reipublicaeque regni huius per sexennium praestitis, quam quae nobis praestiturus est, donandam, conferendam, assignandamque eidem duximus pensionem 1000 fl. pol. annuam e portorio nostro Gedanensi, ad extrema eius vitae tempora quotannis percipiendam, quemadmodum quidem auctoritate praesentium harum donamus, assignamus, conferimusque, hac nimirum conditione ac modo, ut nunc statim post datam litterarum harum 1000 fl. deinceps vero ad proximum festum divi Michaelis, et ita consequenter singulis annis eodem tempore similiter 1000 fl. annuos durante vita eius percipiat. Quod quidem nos ad omnium singulorumque, maxime vero spectabilium et famatorum portorii nostri Gedanensis praefectorum et exactorum notitiam deducendum existimavimus, mandantes, omninoque eis iniungentes, ut nulla alia a nobis quam commemorati Reinoldi Heidensteinii quietatione exspectata et nunc statim visis litteris hisce nostris 1000 fl. sine mora ei numerent, et deinceps ad proximum festum Michaelis eodemque tempore quotannis, durante vita eius, eandem 1000 fl. pensionem sine ulla mora illi, vel per quem eam exigere voluerit, numerent atque solvant; nos vero quietatione eius visa, in rationibus non aliter accepturi eam sumus, quam si ea pecunia ad manus nostras numerata esset. In quorum fidem hasce manu nostra subscripsimus, sigilloque regni nostri muniri mandavimus. Datum Cracoviae, in conventu felicis coronationis nostrae, die 4 mensis ianuarii anno Dñi 1588, regni vero nostri anno primo.

(Metr. reg., vol. 133, fol. 212).

---

398. Sixtus V Sigismundo III.

(Donosi o przybyciu Reszki, wypowiada życzliwość).

Rzym, 11 stycznia 1588.

Charissime in Christo fili noster, salutem etc. Adventus dilecti filii Stanislai Rescii fuit nobis iucundissimus; amamus illius prudentiam, doctrinam, fidem, integritatem atque in tuis rebus studium incredibile, quo etiam libentius illum de iis rebus audiemus, in quibus cum omnia fecerimus, quae possunt a paterna charitate exspectari, tamen vix nobis ipsis satisfaciemus, hunc enim animum nos tuae eximiae pietati debere profitemur. Deus benedictus foveat Mtem Tuam sua gratia, cumuletque omni felicitate. Datum Romae, apud s. Petrum sub annulo Piscatoris, die 11 ianuarii 1588, pontificatus nostri anno 4.

(Kopia w bibliotece Uniwersyteckiej w Warszawie, rękopis 6 $^2/_4$, fol. 40).

399. Antonius Augustinus, cardinalis Veronensis, Sigismundo III.

(Chwali Reszkę, życzenia królowi składa).

Rzym, 12 stycznia 1588.

Stanislaum Rescium, Mtis Tuae a secretis, virum doctrina et pietate praestantem, mihi antea notum, ex animo complexus sum, qui cum multa de excellentibus Mtis Vrae virtutibus, de eius imprimis studio christianae religionis propagandae ac eximia observantia erga sedem apostolicam romanam, communem christiani populi matrem et veritatis magistram, mihi narrasset, magna laetitia sum affectus et quantas maximas potui bonorum omnium auctori et principi Deo gratias egi, quod nobilissimo regno regem tantae spei, tamque excellentis virtutis pro sua benignitate praefixisset. Quod autem praeter Rescii salutationem humanissimis etiam litteris suam praeclaram erga me voluntatem ostendere voluerit, magnas illi gratias ago. Si aliqua in re unquam Mtis Vrae ipsiusque regni commodis aut ornamentis mea quantulacunque auctoritate consulere potuero, non deero, serenissime rex. Interea coeli et terrae Dominum Deum orare non desinam, ut in dies magis sanctissimis suis donis Mtem Vram ditet. Romae, 12 ianuarii 1588.

(Kopia w bibliotece Warszawskiego Uniwersytetu, rękopis 6 $^2/_4$, fol. 41).

400. Pensio annua 1500 fl. Sventoslai Orzelski.

Kraków, 17 stycznia 1588.

Sigismundus III etc. significamus etc., quia nos praeclarorum meritorum gen. Sventoslai Orzelski, iudicis Calissiensis, serenissimis antecessoribus nostris et reipublicae atque adeo nobis ipsis summa fide, virtute et diligentia praestitorum benignam rationem habentes, assignandam illi duximus pensionem annuam 1500 fl. monetae et numeri in regno nostro usitati, prout quidem litteris hisce nostris assignamus per eundem quotannis pro quolibet Sacratissimi Corporis Domini festo, ex proventibus zupparum Bydgostiensium idque ad extrema vitae illius tempora vel ad meliorem provisionem percipiendorum. Quod universis et singulis, praesertim vero gen. Stephano Grudziński, castellano Naclensi, capitaneo Valcensi et zupparum Bydgostiensium praefecto nostro moderno atque pro tempore exsistenti, denuntiamus, mandamusque, ut pro praescripto termino 1500 fl. praenominato Sventoslao Orzelski ex proventibus zupparum Bydgostiensium quotannis realiter ac in effectu absque ulla mora et negotio numeret et exsolvat, numerarive et exsolui curet. Quod nos visa gen. Sventoslai Orzelski, iudicis Calissiensis, quietatione eidem in ratione suscepturi, proque rato et grato habituri sumus. Secus omnino ne fecerit pro debito suo gratiaque nostra. In cuius rei fidem praesentes etc. Datae Cracoviae, die XVII ianuarii anno Dñi MDLXXXVIII regni etc.

(Metr. reg., vol. 134, fol. 37).

401. Nobilitatio Johannis Januszowski.

Kraków, 24 stycznia 1588.

In nomine Dñi amen. Ad perpetuam rei memoriam. Sigismundus tertius, Dei gratia, rex Poloniae etc. significamus... cum regni Poloniae sceptra susciperemus et ea in regia auguratione coronationis nostrae omnium senatorum nostrorum consensu constantique voce publice inter subsellia commendaretur nobis virtus, fides, studium, ingenium, doctrina, integritas et in rebus gerendis dexteritas nobilis Johannis Lazaridis Januszowski, complectendum illum esse nobis benevolentia nostra regia existimavimus et in album equestris ordinis asscribendum. Testabantur namque magnae auctoritatis senatores illum principio ita natum esse, ut maiores eius ex palatinatu Siradiensi processerint et deinde ob fortunae varietatem Cracoviam sese contulerint, ibique a ser^mis^ antecessoribus nostris Sigismundo primo, avo nostro, et Sigismundo Augusto avunculo, regibus Poloniae, ob illorum in patriam studia libertatibus et privilegiis specialibus donati fuerint, huncque praedictum Johannem Janussowski legitime a se progenitum ita educaverint, ut iuvenilem aetatem suam in studiis artium liberalium, quibus non mediocriter instructus est, adolescentiam vero in aula Maximiliani II imperatoris aliarumque nationum externarum, unde diversarum linguarum notitiam, morum elegantiam et rerum experientiam acquisiverit, consumpserit, reliquos vero suae adolescentiae annos in aulis ser^mi^ Augusti et divi Stephani regum ita eleganter et ea fide solertiaque transegerit, ut nisi obvenisset mors immatura divi Stephani, cuius voluntatem erga illum summam fuisse commemorabant, hoc iuris beneficio, quo a nobis nunc ornatur, ornari ab eo debuerit. Addebant etiam illum industria sua, sumptibus et impensis maximis, iisque artibus, quae eius ingenii sunt, non solum regno Poloniae ornamento, sed etiam usui ecclesiae catholicae, et ita cum excellens ipsius ingenium, cum vitam integritate testimonioque laudis insignem, tum virtutis, tum rerum merita recenserent et dicerent, iure optimo eum nobilitandum videri, qui ingenii sui praeclaris monumentis nomen patriae suae apud externas gentes illustrasset, petierunt a nobis, ut illum benevolentia nostra regia amplectemur et nobilitate donaremus. Nos igitur... huncque Johannem Janussowski Lazaridem in nobilitatis et equitum regni nostri ordinem cooptandum et inferendum nobis esse iudicaremus... cuius quidem nobilitatis a nobis sibi et posteris eius tam solenni ceremonia concessae stemma et insignia ferret, scutum scilicet triangulare coloris rubei in cuius medio stabit lilium rectum album, habens viridem culmum infixum basi aureae, cum galea equestri aperta sive elatrata, coronaque desuper aurea gemmis undique coruscis cumque laciniis seu velaminibus albi et rubei coloris utrinque dependentibus, prout hisce litteris expressius depictum est. Quod stemma ex speciali gratia nostra et liberalitate regia illi et posteris eius largimur novo nomine Klosznik appellamus... Datum Cracoviae, in conventu generali coronationis nostrae, 24 ianuarii anno Dñi 1588.

(Metr. reg., vol. 134, fol. 65).

402. Paszport do Włoch dla S. Reszki.

Kraków, 31 stycznia 1588.

Sigismundus etc. Universis et singulis principibus tam ecclesiasticis, quam saecularibus, magistratibus, ceterisque cuiuscunque praeeminentiae, dignitatis et conditionis hominibus, ad quos praesentes hae nostrae pervenerint, pro cuiuscunque statu salutem, benevolentiam ac gratiam nostram regiam. Mittimus ad S. D. N. atque alios nonnullos principes in Italiam ven. Stanislaum Rescium, abbatem Andreoviensem, S. D. Nri utriusque signaturae referendarium et secretarium ac nuntium nostrum, tum igitur ut et ipsius virtutis causa, quae in illo est singularis, et dignitatis ecclesiasticae, qua praeditus est, tum vero ut publico gentium iure a nobis missum non modo libere, tuto ac secure cum comitatu familiaque sua per loca omnia, ad quae itinere suo pervenerit, transire in iisdemque commorari pro commodo suo sinant, verum humanitate etiam atque officiis suis, sicubi forte iis eguerit, illum prosequantur, amice et benigne postulamus, subditis vero nostris, ne secus faciant, mandamus. Datum Cracoviae, ultima ianuarii 1588.

(Kop. w bibl. Warszaw. Uniwers., Mss. $6^2/_4$, fol. 67).

---

403. W. Goślicki do Ch. Distelmeiera. [1]

(Komunikuje mu nowości).

Kraków, 18 lutego 1588.

Generose Dñe, amice charissime et honorande, salutem et omnem a Domino felicitatem.

Parum otii nactus postulante id a me Skrzetuscio haec ad te scribo; scribere antea non potui, armis Polonia personante, causam procul dubio scitis belli regno illati, quod nec rationibus, nec foederum pignoribus, nec precibus nostris avertere potuimus. Ad arma confugiendum, armisque patriae libertas defendenda fuit. Rex omnium ordinum votis et sententiis erat electus Sigismundus, Sueciae princeps. Post cum pauci quidem cives largitionibus fortasse incitati et spe fortunae liberalioris incensi ser^{mum} quoque archiducem Austriae Maximilianum conclamarunt. Qui quidem princeps magno utique loco natus, summisque virtutibus ornatus, utinam recte prius cognovisset ius electionis electoresque suos, procul dubio, neque nos tantis malis affecti, nec ille casibus hisce obiectus fuisset. Est Poloniae pars ad Cracoviam sita sic misere dilacerata maleficiis damnisque tantis attrita, ut haec aestimari praetioque vix ullo redimi posse videantur. Deus tandem iudex bonae causae affuit et utinam vindex vindicta mitiori affuisset, quis enim non doleat christianos sanguine suo se conspergi et in viscera propria ruere? Factum infectum reddi non potest; maluissemus contra hostes christiani nominis arma nostra comparuisse. Nunc pacem utique quamvis graviter lacessiti, non bellum, nisi hoc necessitas expresserit, cogitamus et miles ex Silesia revocatus est. Exspediuntur legati ad principes Germaniae de iniuriis foederibusque violatis fortasse conquesturi. Murus et antemurale vobis sumus ab hostibus christiani nominis, curare debetis ne porta, sed ne minima quidem fenestra aperiatur, quae viam faciat perpetuae et felicissimae Germanorum quieti et tranquillitati turbandae. Faciet hoc ill^{mus} pacisque et belli consiliis clarissimus dñus elector Brandenburgensis, [2] herus tuus, pro pietate officioque suo. Maximiliano principi debitus hic honor redditur, nec in eum quidquam tali principe indignum committitur; fortuna reverenter est habenda. De nostratibus, ubi quoque Czarncovius [3] est, vereor, ne quid durius statuatur. Rex noster Sigismundus in solio regni sedet pacificus, princeps omnium virtutum nomine charissimus, summaeque exspectationis. Germanis valde propensus ita, ut etiam polonos, corporis sui custodes, non alio quam habitu germanico

---

[1] Adres jak na poprzednim liście (№ 363); oryginał w bibliotece królewskiej w Dreznie, Mss. C. 65, nr. 87.

[2] Jan Jerzy.

[3] Stanisław.

ob oculos versari velit. Hic Sigismundi regis, avi sui faciem et mores verissime refert. Quod superest, officia et obsequia mea ill^{mo} principi tuo commendabis, parentem etiam tuum charissimum et Conradum ab Arnim salutabis. Vale. Datum Cracoviae, die 18 februarii anno Dñi 1588.

Dominationis Vestrare amicissimus
Laurentius Goslyczky, episcopus Camenecensis.

---

404. Stanisław Reszka do Zygmunta III.

(Relacya z podróży do Rzymu).

Wenecya, 21 kwietnia 1588.

Czyniąc zadość wolej i rozkazaniu WKMści, mego miłościwego pana, jakom mógł najprędzej, przebiłem się dosyć bezpieczno przez Niemiecką ziemię: Frankfurt, Lipsk, Bamberg, Noremberg, Auspurg, Ispork i wczora do Padwy, dziś do Wenecyi, ale choro i słabo przyjechał. Com w drodze baczyć albo słyszeć mógł, tom wszystko JMści księdzu podkanclerzemu koronnemu [1]) zaraz wypisował. Tu przyjachawszy i porozumiawszy się z niektórymi bacznymi i zacnymi, i dawnymi przyjacioły, i znajomymi mymi, począłem to z nich wyrozumiewać, że to państwo czeka i czekać albo patrzeć będzie na to, jako się Ociec Św. [2]) przeciwko W. K. Mości stawi w tej to różnicy z domem Rakuskim, a iż w tem mają niejaką wątpliwość, aby sługę W. K. Mości albo do senatu przypuszczono, tak jako posłańca Króla JMści Polskiego, albo tak przyjęto i tak, jakoby przystało, odprawiono. Odpowiedziano, póki się Rzym nie deklaruje, rozumiejąc, cokolwiekby z tych rzeczy chybiło, żeby to było ku pociesze nieżyczliwym W. K. Mści, których tu posłowie mieszkają i byłby niejako wstęp do rozerwania tej chęci i społeczności, której z tem państwem pragniemy. Ale gdzieby się Rzym odkrył i ten lód, jako mówią, przełomił, tedyby i tu łacniej wszystko pójść mogło ex dignitate WKMści. Drudzy powiadają, żeby to mogło Rzym św. obrazić, gdziebyśmy pierwej Weneckiej przyjaźni niż jego szukali. Słyszałem i to, że to państwo choć uprzejmie życzliwe i przychylne WKMści, jednak do tych czasów znaku żadnego tej to chęci nie pokazało, dla pewnych swych interesse i respektów, którемi są barzo z swymi i naszymi sąsiady powiązani. Będę jeszcze pilniej w rzeczy patrzał i dalej uszy posyłał, aby się na co takowego nie przypadło, czemby się kto niechętliwy cieszyć miał. To co się za kilka godzin wyrozumieć mogło, zaraz, bo dziś posta wychodzi, chciałem WKMści oznajmić, na czem stanie, w drugi tydzień dam znać WKMści, memu miłościwemu panu, którego królewskiej miłościwej łasce i obronie pilnie się i uniżenie zalecam, jako wierny i poddany sługa i bogomodlca WKMści. Venetiis, 21 aprilis 1588.

(Mss. bibl. Warsz. Uniwers. 6$^{2}/_{4}$, fol. 58).

---

405. Cardinalis Montaltus Sigismundo III.

(Dziękuje za pamięć, ofiaruje usługi).

Rzym, 13 maja 1588.

Serenissime Rex. Summo me gaudio cumularunt litterae, quas ad me a Mte Vra Ser. proxime rev. dñus Stanislaus Rescius attulit, utpote plenissimae erant in me

---

[1]) Wojciech Baranowski.

[2]) Sykstus V.

cum honoris, tum amoris. Etsi autem regia salutatio mihi semper honorifica et iucunda esse debuisset, hoc autem tempore longe honorificentior et iucundior accidit, quod in ea re Mtas Vra hominis gratissimi mihi atque amicissimi opera uti voluit. Illi igitur me totum patefeci, omniaque mea studia atque officia in his, quae vel ad commodum, vel ad tranquillitatem Mtis Vrae regnique sui pertinere possunt, quam paratissima detuli. Ut autem Mtem Vram nullo unquam tempore poenitet me tanta humanitate atque benignitate ne visum quidem ultro complexum fuisse, diligentissime posthac elaborabo. Mti Vrae omnia prospera et felicia ab Immortali Deo precor. Datum Romae, 13 maii 1588.

(Mss. bibl. Warsz. Uniwers. $6^2/_4$, fol. 40).

406. Sixtus V Sigismundo III.

(Wychwala Reszkę i gorliwość króla, radzi uwolnić arcyksięcia Maksymiliana).

Rzym, 14 maja 1588.

Charissime in Christo fili noster, salutem etc. Stanislai Rescii, secretarii et internuntii Mtis Tuae, adventus nobis gratus admodum fuit, et quia ab Ipsa missus est, quam unice in Christo diligimus et quia nota est nobis illius probitas, prudentia et virtus. Quare hoc maxime persuasum habeas, volumus alium qui nobis charior esse a Mte Tua hoc tempore mitti potuisse neminem. Is mandata tua diligenter exposuit et multa etiam narravit de regia tua pietate deque praeclara erga hanc sanctam sedem nosque observantia et oboedientia. Nos igitur in ea spe sumus fore, ut cum in ista florenti aetate iam summarum virtutum fundamenta a Mte Tua iacta sint, magna ex illis incrementa illustresque utilitates ecclesia Dei sit perceptura. Quam in cogitationem et curam eximia qua es animi praestantia dies noctesque te incumbere decet, a nobis autem curabitur, ut nullum unquam officium desideres nostrae singularis ac paternae charitatis, qua te resque tuas et istud regnum complectimur. Illud denique Mtem Tuam enixius admonere non desistimus, quod aliis litteris nostris hortati sumus, ut dilecti filii nobilis viri Maximiliani archiducis liberatio ei potissimum cordi sit. Quod cum gratissimum nobis futurum est, tum de Mtis Tuae clementia summopere speramus. Datum Romae, die 14 maii 1588.

(Kopia w bibliotece Warszawskiego Uniwersytetu, rękopis $6^2/_4$, fol. 41).

407. Stanisław Reszka do Zygmunta III.

(Opisuje rezultat posłuchania u papieża).

Rzym, 14 maja 1588.

Sacra et Ser^{ma} Regia Mtas, dñe dñe clementissime. Czyniąc pilność, jaką-m mógł największą w dzień św. Stanisława przyjechałem do Rzymu. Zaraz nazajutrz miałem audyencyę u Ojca św. i wdzięczną i długą; nie dosyć mu na tem było: kazał mi się i we wtorek [1]) wrócić; było także rozmowy dosyć, które dostatecznie wypisawszy do rąk JMKs. podkanclerzego posyłam. Summa est: barzo wdzięczno było Suae San^{ti} to opowiadanie chęci i powolności synowskiej, któreś WKMść przez mię uczynić raczył. Przyjmuje WKMść za syna i do liczby chrześcijańskich królów przykłada i chce być gotów wszelakim obyczajem ratować radą, modlitwą, pomocą, aby WKMść te państwa i królestwa, które Pan Bóg do sprawy i zwierzchności WKMści podać ra-

---

[1]) 10 maja.

czył, ku chwale Jego świętej sprawował i ku zachowaniu i pomnożeniu wiary świętej chrześcijańskiej i kościoła powszechnego, dlaczego też swą apostolską, ojcowską benedykcyę i przez list swój i przed mojem jeszcze przyjachaniem pisany oznajmił i opowiedział, i teraz przez mię, sługę WKMści, oznajmuje, opowiada i posyła, żądając i ojcowskim obyczajem upominając, tak jako sam Pan Bóg bez miecza i grosza powołać raczył WKMść na rządzenie tak wielkiego i chrześcijańskiego królestwa, abyś WKMść wszystką także myśl i staranie, grosza i miecza nie żałując, obrócić i ważyć raczył, nil timendo nisi Deum, nil sperando nisi a Deo. Wspomniał Ociec św. i confoederationis articulum, przy czem poczęło mi być duszno; powiedziałem, że WKMść przy tym akcie słowa i kondycye niektóre z podania biskupów koronnych przyłożyć raczył, które miały i moc i ważność tejto konfederacyej osłabić; powiedziałem i słowa własne, których mi było nieco przy pamięci zostało. Pytał, iżeby to było w druku inter acta comitiorum. Tu ja bacząc, że je podobno widział i tych słów szukał, barzom się był zatrwożył co odpowiedzieć? Nie przyszło mi nic inszego na pamięć, jedno to, com jeszcze w Krakowie słyszał, że te konstytucye znowu miano przedrukować. Ja tu odprawiwszy visitationes JMKs. kardynałów, którem nic nie mieszkając zaczął, wedla rozkazania WKMści do książąt włoskich pojadę, o których i ja i ludzie WKMści życzliwi rozumieją, że po tej papieskiej deklaracyi i chętliwie przypuszczą i tak, jako przystoi, odprawią. Jeśliby co inszego było, coby w Wenecyi sprawować, tam mię będą mogły znaleźć listy WKMści. Posła też tu z obedyencyą WKMści chętliwie czekają; drudzy sobie dyskurują huius urbis more, żebym ja WKMści mandata miał ad deferendam oboedientiam, ale nie pierwej ich mam egzekwować, ażbym faciem et animum et patris, et urbis ku WKMści obaczył i poznał. Pytał też pilno Ociec św. o JKMści siestrze [1]) WKMści, żałując tego, co o Jej Król. Mości słyszy i chcąc wiedzieć, jeśli się jakie staranie dzieje o duszne zbawienie Jej Król. Mści. Z tem się uniżenie etc. Romae, 14 maii, 1588.

(Rękopis 6²/₄ bibl. Warsz. Uniwers., fol. 58).

408. Stanisław Reszka do Zygmunta III. [2])

(Relacya z pobytu w Rzymie).

Rzym, 28 maja 1588.

Sacra et Ser^{ma} Regia Mtas, dñe dñe clementissime. Trzecie to moje listy z Rzymu będą, któremi WKMści, memu miłościwemu panu, znać dawam, co się tu sprawiło. Po ostatniem mojem pisaniu, które było 22 maii posłane w ręce JMści posła papieskiego, to się ponowiło, że Ociec św., jako pasterz powszechny et minister reconcilationis, tum inter Deum et homines, quam inter ipsos homines, chcąc widzieć pokój, zgodę, miłość między pany chrześcijańskimi, deputował w poniedziałek przeszły [3]) in consistorio secreto legatem kardynała Aldobrandina et S. R. E. maiorem poenitentiarium, człowieka letnego, dobrego, bogobojnego, do żadnej strony nieprzywiązanego, a wczoraj dał mu także krzyż, insigne legationis. Ten ma do WKMści jachać i starać się o wyzwolenie i swobodę arcyksiążęcia JMści i o postanowienie potomnego pokoju z domem Rakuskim, jakom ja wyrozumiał z rozmowy Ojca św. i nie wiem, by co drugiego było, chocia się ludzie domyślają: ja to piszę, com słyszał ex ipso principe; wyjeżdża za kilka dni z Rzymu. Rozmawiał wiele rzeczy ze mną z rozkazania Ojca św., który przeczytawszy wszystkie epistoły ordinum ad Maximilianum, dał je też czytać legatowi, aby był informatus, ale je sobie wrócić kazał, a drugi egzemplarz odemnie prosić, który-m też dał. Ma wolą jechać na Inspurk, a potem wodą do Wiednia; ztamtąd do Krakowa. Ja to wszystkim powiadam i obiecuję, którzy mię pytają, jeśliże będzie ta legacya wdzięczna WKMści, iż WKMść każdego sługę i posłańca tej św. stolice uszanujesz, jako przystoi i jako pietati et clementiae WKMści przystoi. Pytają też, jako się ta sprawa rychło odprawić może; powiadam, że to w mocy apud aemulos WKMści, którzy, będą-li chcieli, wierzchem a górą rzeczy zatrudnią, jeśli nie gładko pójdzie jako po sznurze. Jam tu w Rzymie za te dwadzieścia dni wszystko sprawił i powiedział, co WKMść zalecić i rozkazać raczył; u Ojca św. pięć audyencyj barzo wdzięczne miał, od wszystkich kardynałów wdzięcznie i uczciwie przyjęt i uszanowany był, nie jako ajent i błahy opatek, ale jako wielki poseł. Niewymowną wszyscy z tego pociechę odnoszą, że WKMść tego panowania swego początki na bojaźni bożej sadzisz i naświętszych sakramentów często sobie na pomoc i na ratunek bierzesz. Zaczem nie może być, jedno iż szczęśliwie ku górze pójdą wszystkie rady i przedsięwzięcia, którekolwiek WKMść na takowym fundamencie budować będziesz raczył, o co też i tu ludzie bogobojni, których słowa i modlitwy dla częstej, którą z nimi miewają, rozmowy zna, miłuje i rad ich słucha i wysłucha, Boga Wszechmogącego zawsze proszą i ja grzeszny często z nimi łzy swoje na grobiech naświętszych apostołów za WKMość ofiaruję. Nie zostawa mi tedy nic inszego, cobym tu w Rzymie czynić miał po odjezdzie ks. legatowym. A tak też do książąt włoskich wyjeżdżam sprawić i opowiedzieć to, co wola WKMści i moja instrukcya z sobą niesie. Wiem, że droga ciężka nie będzie dla króla i pana, który swej pracy dla kościoła bożego i wiary jego świętej żałować nie będzie. Gdy się w Wenecyi odprawię a że się czas ochłodzi trochę, zaś do Rzymu się wrócę, na który też podobno czas poczną tu listy legatowe z Polski przychodzić i sprawy się zagęszczać, ać do tak różnych rzeczy posła wielkiego od WKMści będzie potrzeba, któryby i obedyencyę oddał, czego tu barzo czekają, i cum auctoritate przy tak zacnych traktatach stał, bo to nie mej głowy albo rozumu sprawa i nie moich ramion ciężar. Będę i temu rad, jeśli WKMść rozkazać będziesz raczył, abym się do klasztoru i owieczek swoich z Wenecyi zaraz wrócił. Insze rzeczy na cyfrach a nowiny francuzkie JMści księdzu podkanclerzemu wypisuję etc. Pana Boga proszę, aby w WKMści bojaźń swą pomnażać i wszelaką mądrość i cierpliwość darować raczył. A zatem się królewskiej miłościwej łasce i obronie pokornie i uniżenie zalecam. Romae, 28 maii 1588.

---

[1]) Anna, która była protestantką.

[2]) Kopia w bibliotece Warszawskiego Uniwersytetu, rękopis 6²/₄, fol. 59.

[3]) 23 maja.

409. K. Cichocki dostaje sukna za 25 złp.

Wilno, 14 lipca 1588.

Ja ksiądz Gaspar Cichocki jawno czynię tym cyrografem moim, żem za listem i wolą JMci P. Podskarbiego nadwornego koronnego pana Hiacynta Młodziejewskiego, mego miłościwego pana, wziął od pana Hanusza Wonlarha, kupca i mieszczanina wileńskiego, sukna fein lundysu za dwadzieścia i pięć złotych obrachowanego. I dla lepszej wiadomości JMci P. Podskarbiemu dałem panu Hans Wonlarhowi ten mój kwit ręką własną pisany. (w) Wilnie, dnia 14 iulii roku 1588.

Idem qui supra manu propria.

(Autogr. arch. Izby Skarbowej, dział V, vol. 6, fol. 556).

410. Stanislaus Suchorzewski Stanislao Rescio. [1]

(Komunikuje mu nowe wiadomości).

Kraków, 20 lipca 1588.

Silentii me accusas, meritone videris. Non ita stivam licet tractanti et vaccas mulgenti manus obriguere, ut tibi, quem ego in oculis fero, amo et suspicio, non scribam. Do litteras, quem mihi sors obtrudit, nulla fit electio, dubiae an exploratae sit fidei homo, non rimor. Publici veredarii non sunt in hac rerum nostrarum perturbatione. Has qui tibi reddet, est familiaris nominati episcopi Livoniae [2]) negotii expediendi causa Romam missus. Heri binas tuas eodem fere momento accepi, dum salutandi causa cardinalis Aldobrandini cum nostro hero Cracoviam venissem, alteras quidem Florentiae, alteras vero Venetiis datas: singulis articulatim respondebo. Quod Romae destinata negotia ex animi sententia confeceris, indeque salvus ad nostros triones iter inflexeris, vehementer et ex animo gratulor. Credo, quod reliqua, ut ex principiis apparet, bene se dabunt. Absit omnis assentationis, a qua sum longe alienus, suspitio. Miros igniculos amoris apud omnes erga te excitasti celeritate in conficiendo itinere et prudentia in rebus turbatis componendis, nemo est, qui non te laudet, nemo qui non optima quaeque cupiat. Gaudeas igitur hoc tuo summo bono et Praepotenti Deo gratias agas, qui te in hanc messem flentem miserit, revocat vero plena manu fructum ferentem et triumphantem. Cardinalis legatus hodie monasterium Tinecense ingressus est; ibi dabit aliquot dies quieti, donec senatus sit frequentior, qui sollicite convocatur et Cancellarius [3]) accersitur. Rex est Niepołomiciis; obviam proditurus est. Misit castellanum Podlachiae [4]) cum magna parte aulici comitatus, ut eum exciperet, noster vero Scargam cras ipse aditurus. Omnium animi sunt erecti in spem evangelii, ideo apparatus fit non vulgaris. Quod iubes, ut nomine tuo legato sarmatica bellaria dentur, vix in hac angustia rei domesticae effici poterit. Non tibi excidit animo, quaenam mihi exsolvenda iussisti et quid in fructibus reliqui esset. Rabo (?) quod dederat, Lucae della Pace dedi. Dominus Decanus solutionem urget, hoc idem facit Archidiaconus; unde solvam non est. Deperiit enim illa pensio Lisacoviensium, quam tu certam habebas; incertam effecit tempestas grandinis, quae omnem sementem decussit; nulla spes fructus est; miseri agricolae ut ex tuo vivant, si vis, ne mutent sedes, necessarium est. Dabo tamen operam, ut aliquid habeant. Stephanus Diak deportandae supellectilis causa in Ungariam missus est; quid effecerit, nihil comperti habemus. Stradomski non amplius publicanus est. Thelonea, unde pensio tua petenda est, Kuczkovius quidem conduxit; emungendae pecuniae ratio nunc multo difficilior. Calefeci hominem, promissa retuli et quotidie refero. Montelupi cum nihil haberet in manibus, nihil a suis iussit repraesentari. Ducentos, quos a Stradomski habuit, transscripsisse se dixit, in reliqua pecunia extorquenda utar, ut iubes, auctoritate Illustrissimi. [5]) Iam extremam manum epistolae imposueram, en nobis Stephanus cum supellectili sospes advenit. Quae tua sunt modo Cardinalis non impediat, recipiam et accurate servabo. Vale, meque, quod te plane confido facere, ama. Omnes nostri tui studiossimi multa te salute impertiuntur. Cracoviae, 20 iulii.

---

[1]) Kopia w rękopisie biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie, № $6^2/_4$, fol. 34; roku niema dopisanego, ale nie może ulegać wątpliwości, że list pisany był w roku 1588.

[2]) Andrzej Patrycy Nidecki, właściwie biskup Wendeński.

[3]) Jan Zamoyski.

[4]) Marcin Leśniewolski.

[5]) Kardynał Andrzej Batory.

411. Stanislaus Suchorzewski Stanislao Rescio [1].

(Opisuje przyjazd legata, komunikuje nowiny bieżące).

Kraków, w lipcu 1588.

Rev^{me} domine, dñe observandissime. Summi pontificis legatus ill^{mus} cardinalis Aldobrandinus 27 iulii Cracoviam ea pompa invectus est, ut post hominum memoriam nihil in Polonia magnificentius quisque viderit. Rex cum senatu et aulico numeroso comitatu ad colles illos, qui paulatim dum Tineciam itur, assurgunt, obviam ivit, comiter salutavit, ad latus dextrum admisit, ad templum usque Bernarditarum, ubi Cardinalis a linteatis sacerdotibus et cuculatis monachis exspectabatur, deduxit, ibique dum salutatur, reliquit. Descendit in domum Capuani [2]) nuntii splendido apparatu exceptum, ubi noctem duxit. Mane summam legationis in senatu luculenta oratione exposuit. Influebat in omnium animos blande et re augustissimi et gravissimi sermo, porro omnes sollicitudinem optimi patris, vigilantissimi pastoris, summi Dei in terris vicarii, curam in componendis et sedandis procellis in coelum ferebant; nemo erat, qui in hoc uno omnes illos divinos viros Leones, Gregorios revixisse non diceret; sed haec a me illotis manibus tradantur, aliorum est ingeniorum alterius stili. Tibi cano. Ego vero nomine tuo pro ea copia, quae est, et tempore nonnulla sarmatica bellaria cardinali legato dedi. Prosecutus est ea eleganti oratione rev. Mercatus, hoc enim Mercurio utor, intellexi enim tibi esse amiciorem eo neminem. Idem facit abbas Toletanus et Bianchettus ac pater Volicella. Abbas vult Andreoviam excurrere, ut bene tractetur, cautio erit. Sed ad nostra. Advexit Stephanus Diacus universam supellectilem tuam; ex cistis nulla desideratur, praeter illam albam, ubi te reposuisse vitra dixisti; sed mira in rebus confusio, in Ungaria dum desiccantur, multa sunt immutata, nec eo ordine imposita. Cardinalis noster remotis arbitris, id est nobis polonis, cum essent Mechoviam perlata, aperuit; omnes imagines, etiam eas, quae Regi desponsae et destinatae fuerant, accepit et reliquiarium cum illis imanigibus, quas cupiebat, lecticae dedit. Coria tua accepit, Macieovio dedit; argentum est salvum praeter unicum candelabrum, cui cuspis perfracta est; sed est, quod reperare poterit. Libri nescio an omnes, nam omnes resolvit fasces, hi tamen bene udi et madidi desiccati sunt et cistis impositi. Andreoviam mittam. Reliquum, quod praeciosius est, apud me habeo. Si porro de tumultu inaudiverimus, quod omen et nomen Deus avertat, et in tutum locum deponatur: nihil mihi ad omnem celeritatem obstare faciam. Montelupi sancte iurat se transscripsisse menstruam tuam provisionem. Idem dicit publicanus, qui numeravit, iulii quoque mensis ut dependatur et augusti, egi cum Vicecancellario, qui auctoritatem suam interponere promisit. Sed non te nobis, uti sperabamus, reddere volunt. Mandata nova mittunt; fractis caloribus veni; crede mihi, venies exspectatus omnibus. Dñus Decanus nescio quid in suis rebus desiderat; reddidi ex tabulis. Dñus Macieovius tuum pluviale exposcit: tuo iniussu nihil faciam. Vicecancellarius habuit sua et cellarius (?) cum cantharo suo. Cardinalis noster non male se habet; crus tamen nescio quid habeat mali. Calamistrati nostri omnes uno ore tibi plurimam asscribunt salutem, suspiciunt, in oculis ferant. Vale, meque, quod me ipsum in te facere certo scio, ama et cum poteris, orna, vel bea, aut dicta. Iterum atque iterum vale.

---

[1]) Kopia w rękopisie biblioteki Warszawskiego Uniwersytetu, $6^2/_4$, fol. 38.

[2]) Hannibal z Kapui, nuncyusz stały w Polsce.

412. Sigismundus III Sixto V. [1])

(Donosi, że Reszkę upoważnił do złożenia obedyencyi).

Brześć, 25 listopada 1588.

Sanctissime ac beatissime in Christo pater et dñe, dñe clementissime. Mandavi rev. Stanislao Rescio, Stis Vrae prothonotario et utriusque signaturae referendario, abbati Andreoviensi ac meo secretario, ut cum istic praesens sit in Urbe, meaque apud Stem Vram negotia sustineat, ob gravissimas autem causas, quas ipse coram Ste Vra exponet, amplior mea legatio in Urbem hoc tempore pervenire non possit, oboedientiam meam et in sanctam apostolicam sedem pietatem more regum christianorum, antecessorum meorum, Sti Vrae deferat et tradat. Eum ut benigne ac ea fide Stas Vra audiat, qua me ipsum audiret, si coram me ipsum Stis Vrae auctoritati permitterem, etiam atque etiam a Ste Vra peto et Stis Vrae clementiae me regnumque meum commendo. Datum Bresciae Lituanico, 25 novembris 1588.

413. Bartłomiej Paprocki do Rudolfa II. [2])

(Przesyła broszurę w sprawie polskiej napisaną).

1588.

Sacratissime caesar, princeps ac dñe, dñe clementissime. Et domini mei clementissimi ser^{mi} principis Maximiliani, electi regis, et patriae meae regni Poloniae amor me eo impulit, ut si adhuc armis non licet, scripto tamen hoc, [3]) quod Mti Vrae Caes. impressum humillime offero et Ipsius Mtis Regiae ordinumque in Polonia iniuriam, qua a Cancellario, [4]) ibidem homine calidissimo et arroganti, afficiuntur, defenderem. Commonefacio igitur ordines, ne sibi iuribusque suis et libertatibus in tempore desint, eaque consilia ineant, qua tranquillitatem et pacem publicam in Regno conservare, inclitamque domum Austriacam placare et sic imminentia pericula evadere valeant. Respondeo postea hominibus nequam, qui multifarias calumnias et cavillationes congerentes, ipsum ser^{mum} regem Maximilianum et domum Austriacam ser^{mam} scriptis editis traducere et proscindere non cessant. Facio id ea ex causa vel maxime, ut gens mea tandem cognoscat, quam misere et decipiatur, et versutinis technis in summam servitutem redigatur et quam nihil certius haberent, nisi quod Cancellarius ea fraude laboret, ut et ser^{mo} Maximiliano rege, et Suecorum principe [5]) exploso, se ipsum vel suorum aliquem in regem sufficiat, regnumque liberum in dominio et feudo Turcico constituat. Et hoc tandem dum hoc zelo facio, quod hac quoque mea admonitione domino et regi meo clementissimo et patriae meae quam optime consultum esse cupiam, humillime oro, Sacra Caes. Mtas Vra ne hoc meum qualecunque studium clementissime excipere dedignetur.

Sacrae Caesareae Maiestatis Vestrae humillimus subditus et servitor

Bartolomeus paprocki
eques Polonus.

---

[1]) Kopia, rękopis biblioteki Warszawskiego Uniwersytetu, $6^2/_4$, fol. 40; por. A. Theiner, Vetera monumenta Poloniae et Lithuaniae, III, 48.

[2]) Oryginał w archiwum państwowem w Wiedniu, Polonica 1588 sine data, adresu ani wskazówki co do czasu innej nad treść niema.

[3]) Pamięć nierządu w Polsce, 1585 (por. Wierzbowski, Bibliographia polonica, vol. II, № 1686).

[4]) Jan Zamoyski. [5]) Zygmunt III.

414. Stanislaus Suchorzewski Stanislao Rescio.

(Przesyła mu wiadomości domowe).

1588.

Rev^{me} dñe, dñe obser^{me}. Hanc te Italia hominem, sed quem hominem, humanitatis et urbanitatis parentem, cito immutavit atque acerbiorem effecit, ut mihi tui perquam cupidissimo minas iactes, ungulas intendas, crucem etiam, licet modo merito laureae meae bonitas se ipsam tuebitur et me tacente pro se loquetur. Dicet dñus Kołacius, quis in culpa haereat; vidit ipse non modo vestigia, sed cubilia negligentiae horum, qui omnino deberent esse vigilantissimi. Sed ea est conditio temporum. Cupiebamus equidem, ut post tot exantlatos labores, post tot terrarum et regionum commensa spatia ad nos redires et optata perfrueris quiete. Sed ita illi, cuius arbitrio omnia stant caduntque, visum est, ut a meta ad carceres redires. Vide, quid habeant utilitatis litterae tuae, tua studia, doctrina et prudentia. Libero et quieto tibi esse non licet cum nobis, qui rudes, inculti ac imperiti sumus, libeat pro voto et animi sententia vivere; sed nos inglorii et ex horum numero, quorum memoriam et nomen sepulcrum obruet, erimus, tibi vero maxima et praeclara reposita sunt praemia, qui patriam iuveris, pacem et optatam quietem reddideris, non te ergo deprimat onus; tu in dies maior fies. Sed sus Minervam. Quae in publicis et privatis rebus agantur, accipies ex dño Kołacio, longum enim esset omnia recensere. Et ille is est, qui longe melius omnia persequitur. Res domestica non male habet, hoc excepto, quod Lisacoviani fructus periere. Grando, quidquid erat in campis, omne id decussit; coloni ex tuo alendi, ni villam desertam cupis. Reliqua meliora, Wiskovius opinione melior, mature tamen nos certiores facias, an illi pro tempore praefixo solvendum, an conditio adiecta, ulterior videlicet villae possessio concedenda. Supellex advecta est, quod scio te ex meis cognovisse, quid desideretur et quid Cardinalis noster acceperit, perscripsi. Pestis in Russia, Podolia, Prussia acerbe grassatur, nec hic adeo omnia tuta. Deus avertat iram suam a nobis. Omnes nostri aulici diligenter te salutant, omnia bona et fausta precantur. Ego porro me illi tuo singulari amori, me meaque omnia commendo, do, dedico, addico. Vale. Mechoviae.

(Mss. $6^2/_4$ bibl. Warszaw. Uniwers., fol. 39).

415. Ad Stanislaum Rescium ser^{mi} Poloniae regis ad Sanctam Sedem Apostolicam nuntium et Andreoviensem abbatem rev^{dum} dominum dominum colendissimum Stanislai Niegossevii.

ΑΣΠΑΣΜΟΣ. [1]

Iam sera tandem respicit fessos malis
Post fata demum sortis avarae fides,
Tandem meas audistis, o superi, preces.
Incolumis, auctus gloria, laude inclitus,
Rescius adest, cuius extremus dies
Primusque laudes novit et coelo tenus
Erecta terras fama suppositas habet.

---

[1] Z rękopismu $6^2/_4$ bibl. Warszaw. Uniwers., fol. 201.

Nunc omne laeta fronde veletur caput,
Sacrificia dulces tibia effundat modos
Et nivea tandem numina, o festum diem!
O meum diem!
Resci, certa et sera Sarmatiae salus,
Verum ne cerno corpus, an fallor, tua
Deceptus umbra? tu ne es? o magni comes!
Magnanime herois pande virtutum ordinem,
Magnique meritas Zamoscii laudes cane,
Victrice lauro cincti, cui tot barbarae
Dedere gentes spolia, cui felix diu
Potentis Mosci terra summi sit manus,
Pervince tandem sic fare. Hic vultus mei
Erat Zamoscii, talis incessu fuit,
Habituque talis, sic tulit fortes manus,
Sic celsus humeris, fronte sic torsa minax,
Non hunc fugavit bellici terror Dei,
Et Hectorem una solus et Martem tulit.
O placida tandem numina! o festum diem!
O meum diem!
O qualis altos quantos pressisti toros!
Residens in aula vidit attonitus tuam
Formam senatus, ut regni rerum status
Certum nec iam minacem iuncto consilio explicas.
Altum superbo vertice attingens polum,
Succurris, prohibes pariter et bellum et nefas.
Sic auspicari regium capiti decus
Mos est Polonis, sic sedent alti toro,
Quibus superba sceptra gestantur manu.
O qualis altos, quantus pressisti toros!
O placida tandem numina, o festum diem!
O meum diem!

416. Instrukcya posłom Sieradzkiego województwa na sejm. 1)

1589.

Restytucya honoru gdzieby komu miała być, tedy cum consensu ma być partis laesae et satisfactione.

Kogoby Król JMść miał uczynić szlachcicem, aby to na sejmik proponowane było w instrukcyi Króla JMści, potem aby na sejmie walnym kreowani byli, a ci noviter creati aby nie byli apti dostąpić tak ad dignitates, jako też ku opatrzeniu jakiemu aż in tertio gradu, a jeśliby co otrzymał bonorum principalium rzeczypospolitej, tedy pozwany ad instantiam nobilis, personaliter coram iudicio tribunali regni peremptorie ma odpowiadać i tę dzierżawę tracić.

Za panem Janem Niekmierowskim przyczynić się, aby był do liczby, aby Królowa JMść starsza 1) nie sadziła sumy stare w oprawie swojej, gdyż jurysdykcya według konstytucyi króla JMści jest postanowiona.

---

1) Kopia z końca XVI w. w prywatnym zbiorze, na oddzielnym półarkuszu przepisana; zdaje się, że pochodzi z początku 1589 r. (por. Volumina legum, II, 1279).

2) Anna Jagiellonka, wdowa po Stefanie Batorym.

O poborze w Litwie i w Prusiech dowiedzieć się mają, tego postrzedz, aby cale był oddan, gdyż na zapłatę żołnierzom to, nie na inne potrzeby rzeczypospolitej był uchwalony.

Na ekonomiach aby żadne dożywocia dawane nie były, a jeśliby były dane, aby nullius valoris były.

Konstytucya male obtenti aby reformowana była.

Rzeki Warta i Pilca i w Wielkiej Polsce wiele na nich należy, starać się JMci panowie posłowie mają, aby sposób się nalazł o przeprawieniu rzek obudwu, a iż dłuższy trakt Warta ma i w różnych województwach, jeśliby na ten czas na sejm zgodzie nie mogli, aby Pilca, która jeno ma mil 18 traktu swego w województwie Sieradzkiem, onę wyprawić i navigabilem onę uczynić dopuszczono, obwarowawszy konstytucyą, aby tego nikt, kto ma majętność nad Pilcą nie bronił, o co forum na Trybunale.

Posłowie: JMPan sędzia ziemski Sieradzki. [1]
JMPan stolnik Sieradzki.
JMPan starosta Wieluński. [2]
JMPan Piotr Widawski.

417. Sigismundus III Stanislao Rescio.

(Poleca mu odzyskać w Rzymie zabrane ze Szwecyi księgi).

Grodno, 15 lutego 1589.

Venerabilis, devote nobis dilecte. Accepimus rev. in Christo patrem Johannem, archiepiscopum Upsaliensem, una cum Olao, qui successor postea illius fuit a pontifice maximo constitutus, dum ser^{mus} rex Sueciae Gustavus haereticam pravitatem amplexus fuisset, pontificatu sanctae memoriae Pauli III Romam profugos nonnulla monumenta librorum, quae partim publicae ad regnum Sueciae, partim privatim ad familiam nostram pertinerent, secum inde exportasse. Cum itaque non parum nostra intersit scire, qui istic libri, quae antiquitatis nostrae monumenta sint: cupimus, ut Dom. Tua hoc, quo ibidem est praesens tempore, diligenter de iis perquirat. Habitasse dicuntur ad hospitale s. Brigidae, quod etiam ipsius Johannis impensis locupletatum narrant. Id autem hospitale fuisse postea in administratione conversarum monialium, tum Societatis divi Hieronimi, denique scholarium Suecorum, qui istic collegium habuerunt, diversim itaque libros hos distractos esse opinantur ii, qui illo tempore e suecis Romae fuerunt, et apud istos, qui ita hospitale illud administrarunt inquirendos, partim autem suetica, partim latina lingua conscripti sunt. Scripsimus ad rev. in Christo patrem dominum cardinalem Aldobrandinum, Sanctissimi Dñi Nostri a latere legatum, ut auctoritate etiam sua nos adiuvet, quo istos libros, si qui istic in Urbe sint, recuperare possimus. Diligenter porro a Dom. Tua requirimus, ut in iis inquirendis curam diligentiamque suam collocet. Et si aliqui inventi fuerint, vel ipsos, vel si ipsi obtineri non poterint, saltim descripta eorum exemplaria ad nos inde reportet. Gratissima nobis fuerit opera, quam in ea re nobis Dom. Tua praestabit. Bene valeat. Datum Grodnae, 15 februarii 1589.

---

[1] Stanisław Karśnicki.
[2] Aleksander Koniecpolski.

418. N. N. do Stanisława Reszki. [1]

(Przesyła mu z Polski nowiny).

Warszawa, 17 marca 1589.

Miłościwy Panie. Wziąłem list od WMści, mego mił. pana, de data 7 ianuarii. Dziękuję bardzo za tę łaskę, żeś WMść nie raczył mię też przepominać pisaniem swem, sługi swego dawnego i pewnie uprzejmego. A iżeś mi WMść kazał sobie, coby się działo u nas, pisywać, z chęcią rad to uczynię i okrom tego uczyniłbym był to już dawno, jako i tę-m wolą zawsze miał obsyłać WMść tutecznemi nowinami; alem przy dworze niemały czas nie był, powietrza się uchraniając, do Litwy mi się też nie barzo chciało. Teraz już mieszkając tu, nie godzi się inaczej, jedno WMści dawać znać, co się tu dzieje. A iż też rozumiem, że choćbych ja kiedy nie pisał, tedy wżdy na owo pisanie WMści JMść ksiądz podkanclerzy [2]) naznaczy kogo, któryby WMści o wszystkiem dawał znać. Mnie nie mówił nic, a też mógłbych się był podobno wymówić, chcąc, aby też i kto inszy ordinarie pisywał, bom ja okrom tego myślił sua sponte pisywać. A może też to być, że zapomniał; ale ja choć nie często z nim bywam, aż kiedy po mnie umyślnie pośle, przypomnię mu to, aby kogo naznaczył, coby WMści oznajmiał o naszych rzeczach.

Ja teraz to WMści, memu mił. panu piszę, żeśmy już za łaską bożą ugody dokończyli z Rakuszany i tak, jakeśmy chcieli. Maksymilian królem się więcej nie będzie zwał, in iulio od nas pojedzie ku swoim, a w tem Lubownią wrócą. Ma się też Król JMść z nim zjechać gdzie w drodze. Internuntium in aprili poślemy do cesarza, on zaś posły swe in maio, a to dla odbierania przysięgi. Szkody za szkody. Do tego nie mają austryacy z Moskwą praktyki wieść, ani pomagać przeciw Koronie. To też WMość, mój mił. pan, racz wiedzieć, że nie drzewiej do ugody szli, aż nasi bracia na sejmikach na wojnę przeciwko nim zgodnie pobór postąpili i sami jechać chcieli na wojnę, Maksymilianowi pierwej gardło wziąwszy, co i pan hetman [3]) przypominał, kiedy z nami w długą chcieli, dodając, że jeśli się nie skończy ta ugoda, Śląsko i Morawa lada w dzień popiołem staną. Siem z łaski bożej spokojnie idzie. Pobór postąpiono dla potrzeb rzeczypospolitej. Ryżanie się skarżą, do Moskwy też o wojnie namawiają. O kompozycyą [4]) barzo się byli księża ujęli i wiele katolików, ale do drugiego sejmu, wie to Bóg, jeśli się nie odwlecze. To jednak przypominam, że nasi pokazali się biskupi dobrymi. Król JMść sprawiedliwość czyni: jednych czci odsądza, a drugich na gardle karze; wczora jednego o zabicie na gardło skazał. Dekreta sam feruje. Z ojcem swym królem JMścią [5]) ma się zjechać w Inflanciech tego roku. I to też dobra, że heretycy, widząc tak piękną zgodę naszych, sobą trwożą i kościoły drudzy wracać chcą, obawiając się też i na to, że król rezolut, jakoż nie folguje i pokazał to kilka dni temu przeciwko wojewodam dwiema. Inszego nie mając nic, zalecam się do łaski WMści, mego mił. pana. Datum Varsoviae, 17 martii 1589.

419. Radzieioviensis capitaneatus Orzelski confertur.

Warszawa, 18 kwietnia 1589.

Sigismundus III etc. significamus etc., quod cum gen. Sventoslaus Orzelski, iude terrestris Calissiensis, praeclaras animi et ingenii dotes, quibus et a natura et a multiplic

---

[1]) Kopia w bibliotece Warszawskiego Uniwersytetu, rękopis $6^{2}/_{4}$, fol. 42.

[2]) Wojciech Baranowski, podkanclerzy koronny i biskup przemyski.

[3]) Jan Zamoyski. [4]) Co do dziesięcin. [5]) Janem III, królem szwedzkim.

longaque magnarum rerum, tum doctrina, tum exercitione abunde instructus est. non aut ad inanem gloriam aut ostentationem, aut ad aliquam propriam utilitatem quaerendum conferat, sed summo studio in reipublicae salute atque dignitate procuranda versetur, uti id compluribus publicis consiliis ac privatis, etiam laudabilibus actionibus ipsius satis perspectum est, qui et quid reipublicae salutare sit ac fructuosum perspiciat et reipublicae commodum omnia posthabeat sua, qui cum semper optimi civis officia praestitisset, tum etiam interregno proxime praeterito summa constantia partes nostras tueri et se et fortunas suas in discrimen offerre non dubitavit, aequum idcirco nos facturos arbitrati sumus, si ei viro, qui de republica nobisque bene mereri et velit et possit, quique reipublicae serviendo facultates suas attrivit, aliquid subsidii a liberalitate nostra praestaremus, ac eo et paratiorem et alacriorem ad obeundam deinceps rempublicam faceremus. Quo circa vacante ad praesens capitaneatu nostro Radzieoviensi obitu gen. Johannnis Liesczyński, eius ultimi possessoris, faciendum putavimus, ut in ius advitalitium eundem capitaneatum cum castro, iurisdictione plenaria, oppidis Radzieiow et Skolsko, villis item Stary Radzieiow, Czałowo, Prochnowo, Skolniki, Kuczyna, deserta Ostrowo, Pławki, necnon lacu Gopło, ad villam Złoczowo pertinente, in eoque piscationes liberas pro usu arbitratuque suo cum omnibus item eorum oppidorum, villarumque commemoratarum pertinentiis, ad eas proprie spectantibus, prout singulae quaeque suis limitibus circumscriptae sunt, omnibus item cum fructibus, reditibus, censibus, obventionibus, ac utilitatibus in genere quibusvis, nullis exceptis, neque cuiquam reservatis, eidem gen. Sventoslao Orzelski, iudici terrestri Calissiensi, conferremus, quemadmodum conferimus praesentibus litteris nostris. Ita quidem ut eum capitaneatum cum iis omnibus descriptis in hoc nostro privilegio bonis de manibus successorum commemorati gen. Johannis Liesczyński, Radzieioviensis capitanei nostri, iustis et legitimis pecuniarum summis, si quas in eo capitaneatu legitimas inscriptas esse apparebit, quae pro interesse illius eorumque bonorum portione venerunt, redimat, redemptumque deinceps toto vitae suae tempore possideat ac eo utifruatur. Quartam tamen summae, si quam in redemptionem veteris summae nomine expenderit, partem nobis et successoribus nostris iuxta constitutionem regni praescriptum condonare debebit. Promittimus porro verbo nostro regio pro nobis et ser^{mis} successoribus nostris non esse nos, quod superstes fuerit, capitaneatum hunc bonaque omnia superius expressa ab ipso redempturos, nulloque modo alienaturos, neque cuipiam eum redimendi aut alienandi facultatem daturos. Quod universis et singulis, quibus interest, nominatim autem dignitariis, officialibus, universaeque nobilitati illius districtus praesentibus litteris nostris notum testatumque facimus, mandantes, ut ab eo tempore ipsum gen. Sventoslaum Orzelski pro vero et legitimo Radzieoviensi capitaneo habeant et agnoscant, eiusque iurisdictioni pareant et oboediant, ac de omnibus praerogativis et obventionibus, quae de iure et consuetudine illi debentur, respondeant, responderique curent pro gratia nostra, iuribus nostris regalibus, reipublicae et ecclesiae catholicae sanctae romanae religionis ibidem salvis permanentibus. In cuius rei fidem etc. Datum Varsoviae, in comitiis generalibus regni, die 18 mensis aprilis anno Dñi 1589, regni nostri 2.

(Metr. reg., vol. 135, fol. 521).

---

420. Cardinalis Montaltus cardinali Bathoreo.

(Poleca mu się starać o uwolnienie arcyksięcia Maksymiliana).

Rzym, 14 czerwca 1589.

Ill^{me} et rev^{me} domine. Nihil elegantius a ser^{mo} rege Poloniae fieri potuit, nihil prudentius ab Illma Dom. Tua curari, quam ut hoc tempore rev. dñum Rescium Romam ad Sanct. Dñum Nrum ablegaretis, nam cum eius virtus spectata satis cognitaque sit in maximis rebus tum gerendis, tum explicandis, apud San^{tem} Suam ceterosque omnes S. R. E. cardinales, aditum sibi facile aperuit. Et cum gratissima omnia fuerint, quae de rebus vestris, deque praesenti rerum statu totius nobilissimi istius regni suo sermone prosecutus est, tum longe gratiora acciderunt, quae de pietate et in hanc sanctam sedem observantia et oboedientia ser^{mi} regis exposuit. Quae cum et litteris Illmae Dom. Tuae comprobentur, magno certe gaudio Beatitudinem Suam atque adeo nos cumularunt. Hinc itaque factum est, ut cupiditas illa, qua Stas Sua pro suo pastorali officio iam pridem tenebatur, componenda ea, quae istic bellorum motibus agitata inter christianos principes iactantur, longe maior ardentiorque facta sit, nihilque longius sibi nunc videatur, quam ut pax otiique tranquillitas, eo in regno, quod tantopere diligit, inducatur, vigeatque. Cuius rei summa cum in archiduce Maximiliano liberando agatur, erit prudentiae Dom. Vrae in eam curam maxime incumbere, ut primo quoque tempore princeps Maximilianus quam honorificentissime dimittatur, suis salvus et incolumis reddatur. Ea autem in re quando Dom. Tua et gratia apud ser^{mum} regem et auctoritate apud regni procéres plurimum valet, quin egregiam factura sit operam, dubitat nemo, praecipue autem summus pontifex pro ea, qua semper complexus est Dom. Tuam, paterna charitate id sibi pro certo pollicetur. Erit igitur partes Dom. Tuae et exspectationem, quam hic de sua summa aequitate atque in catholica religione singulari quodam studio concitavit, non modo sustinere, verumetiam eiusdem Sanct. Dñi Nri votis desideriisque cumulate respondere. Quod ut faciat, etiam atque etiam rogo, Illmae Dom. Tuae omnia fausta et felicia precor. Datum Romae, 14 iunii 1589.

(Bibl. Warszaw. Uniwersytetu, Mss. 6 $^2/_4$, fol. 41).

---

421. Consensus ad redimendas sortes villae Czolpin Orzelski.

Wilno, 6 lipca 1589.

Sigismundus III etc. significamus etc., quia nos consentiendum et permittendum duximus gen. Sventoslao Orzelski, capitaneo nostro Radzieioviensi... sortes nostras regias, in villa Czolpin in palatinatu Brzestensi consistentes, de manibus successorum gen. olim Johannis Leszczyński... iustis pecuniariis summis... redimere, redemptasque cum omnibus usibus... toto vitae suae tempore possidere ac eis utifrui, ita quidem, ut quartam summae antiquae, si quae in ipsis sortibus legitime inscripta est, partem nobis et successoribus nostris iuxta constitutionum regni nostri praescriptum condonare debeat; quartam autem, si liberae a summa pecuniaria sortes praedictae fuerint, earum proventuum partem pro defensione reipublicae ad locum et tempus praescriptum praestare erit adstrictus... ipso vero mortuo, non prius dicta bona a successoribus illius amovebimus... quam summa (si quae ibidem legitime inscripta exstiterit) eisdem plenarie fuerit persoluta... Datum Vilnae, die 26 mensis iulii anno Dñi 1589, regni nostri anno 2.

(Metr. reg., vol. 135, fol. 630).

---

422. Jan Zamoyski do Stanisława Reszki. 1)

(Komunikuje mu wiadomości bieżące).

Lwów, 13 września 1589.

Miłościwy księże opacie. Zaleciwszy uprzejmie służby me w miłościwą łaskę WMści. Hoc in statu teraz rzeczy są, że beglerbeg jest nad Tehinią ku Sorocze,

---

1) Kopia w rękopisie biblioteki Warszawskiego Uniwersytetu, 6 $^2/_4$, fol. 48.

ludzi codzień mu więcej przybywa; za tym jego tak wielkim i tak dalekim zawodem codzień wastacyi i oblężenia miesca jakiego oczekiwamy. Kamieniec posilam, jako mogę, lecz i to słabo, bo na rzecz namniejszą z Skarbu ratunku, jako opowiada JMPan podskarbi, [1] nie masz, swoim zakładem także i na żołnierza nad tę trochę pieniędzy, co sam było we Lwowie rzeczypospolitej. Ale tego wszystkiego nie jest z mocą turecką i ostatka kwarty ..... jeszcze sam nie słychamy. Proszę, ratujcie nas WMści, a ratujcie co rychlej. Za tą przewłoką wyjazdu JMP. posła, [2] który przed kilką dni nogę złamał, pisałem do beglerbega, com rozumiał być ważnem, lecz małą mam nadzieję, więc-em to dla tego uczynił, ne quid intentatum relinquerem, aniżbym miał sobie tak wielki efekt tego swego pisania obiecywać. Po tej potrzebie, która była pod Zbarażem, z szkodą naszych, pod Baworowem, gdzie zginął pan Struś [3], i utarczkach z zagonami, JMP. Lwowskiego, [4] u Gliny pana starosty Olsztyńskiego, [5] i pana Bełżeckiego [6] u Kołtowu, gdzie plenu nie mało odbili i więźniów dostali. Niżowcy za Szarym Grodem w stronę Bracławia mieli potrzebę z tatary, znaczną szkodę w tatarach uczynili, co WMść z przepisu tego zrozumieć raczysz. Miesce mieli po temu do czynienia, ludzie łamali zwłaszcza strzelbą. Także co mi dano znać z Ukrainy, z Wołoch o beglerbegu, z tych drugich pism wyrozumieć WMść raczysz. Wziąłem pana Jazłowieckiego, [7] aby za chorobą powinnego swego starosty Kamienieckiego był na Kamieńcu; podjął się tego i jest tam. Z tem się powtóre łasce WMści zalecam. Ze Lwowa, 13 septembris 1589.

423. Jan Zamoyski do Stanisława Reszki. [8]

(Komunikuje swoje nowości, poleca wybadać Wenecyanów co do pomocy.

Gliniany, 22 września 1589.

Miłościwy księże opacie! Zaleciwszy uprzejme służby swe do łaski WMści etc. Co z tatary za potrzebę niżowcy mieli particularem, WMość zrozumie z przepisu listu tego. Jaka taka pociecha: wolałbym, aby nas byli nie wadzili. Beglerbeg jedzie po tamtej stronie Dniestru wołoską ziemią, zaczyna już albo Kamieńca dobywać będzie, albo przez Pokucie wszedszy, ziemię będzie wojował. Pan poseł, który miał jachać do turek nogę złamał. [9] We Lwowie powietrze. O Arcyksiążęciu słyszałeś WMść, że słowa nie zdzierżał, że go ani auctoritas pontificis, ani przysięga cesarza brata, ani ordinum Bohemiae, ani Austriae, ani ręki jego obowiązek, ani wstyd namniej nie poruszył. Kata-ć oni nam uszkodzą, okrom że mi zabawili te ludzie, co z Małej Polski mieli mi przyjść do wojska, w czem do drugich rzeczy, jako praw chrześcijaństwa każdy rozsądzi. Rozumiem, że Sanc. Dñus Noster poczuje się w tem, jedno proś WMść Stem Suam, aby co rychlej, bo mając nieprzyjaciela z drugą stroną tak możnego wlec rzeczy trudno nam, musim obmyślać swe rzeczy. Domknąćby się WMści jakoby na przejażdżkę do panów Wenetów, albo więc aby to nie było głośno u Turka, czego się oni strzegą, dosiąć ich przez kogo, komuby wierzyli, albo już jako WMość będziesz rozumiał, komunikując z nimi o rzeczach tureckich, a zrozumiewając z nich, jeśliby chcieli nas pocichu jako ratować, albo chcą-li i aperte. Ja przecie w oczy idę temu nieprzyjacielowi, żeby mnie wielkością nie ogarnął, miesc ciasnych się trzymając. Niech Pan Bóg będzie strażą i obrońcą naszym. Z tem się powtóre łasce WMści zalecam. Z Glinian, 22 septembris 1589.

---

[1] Jacek Młodziejowski.

[2] Pawła Uchańskiego, por. Wierzbowski, Uchańsciana, V, 54.

[3] Stanisław ? por. Niesieckiego Herbarz, VIII, 539.

[4] Stanisław Włodek, kasztelan Lwowski.

[5] Joachim Osiecki.

[6] Zapewne Jan, por. Niesieckiego Herbarz, II, 101.

[7] Mikołaja, por. Niesieckiego Herbarz, IV, 475.

[8] Kopia w bibliotece Warszawskiego Uniwersytetu, rękopis $6^2/_4$, fol. 49.

[9] Paweł Uchański.

424. Villarum Zajączkow et Muntow gen. Reinoldo Heidensteinio ad vitae extremum diem donatio.

Warszawa, 31 marca 1590.

Sigismundus III, Dei gratia, rex Poloniae etc. significamus etc., quod habentes nos rationem meritorum gen. Reinoldi Heidensteinii, secretarii nostri, quae partim vivente decessore nostro, divo Stephano rege, partim post excessum illius interregni tempore in gravissimis cum scriptionibus, tum negotiis tractandis per continuos novem annos cum divae memoriae commemorato decessori nostro Stephano regi, tum nobis ac reipublicae universae, summa cum fide atque industria, praestitit: cum praesertim nullum pro iis praemium praeter pensionem mille fl. annorum in portorio nostro Gedanensi illi assignatam hactenus retulisset, eadem ipsa etiam hoc tempore propter angustias aerarii nostri ultro nobis cessisset atque in manibus nostris eam renuntiasset; quo eiusdem secretarii nostri servitia liberalius remuneraremur, nunc bona nostra Zaiączkoviensia, in palatinatu nostro Pomeraniae sita, morteque mag. olim Johannis Dulski, regni nostri thesaurarii, Branscensisque, Svecensis, Suraznensis et Rogoznensis capitanei nostri, vacantia, cum ipsam nimirum villam Zaiączkow, tum villam Muntow, cum belgis, hollandis vulgo vocatis, in iisdemque bonis Muntaviensibus collocatis, ac Zaiączkowiae vicinis adiacentibusque, ad extremum vitae eius tempus praesentibus hisce concedenda, conferendaque ei duximus ... promittimusque ... neque nos, neque successores nostros, quod commemoratus secretarius noster vixerit, ... bonorum commemoratorum possessione eundem secretarium nostrum moturos vel ab aliis quocunque modo moveri passuros, vel quicquam denique amplius, quam quartam partem reipublicae debitam exacturos ... Datum Varsaviae, die ultimo mensis martii anno Dñi MDXC, regni vero nostri anno tertio.

(Metr. reg., vol. 133, fol. 485).

425. W. Goślicki do J. Zamoyskiego. [1]

(Prosi o biskupstwo Płockie).

Książ, 26 sierpnia 1590.

Miłościwy panie hetmanie, mój miłościwy panie. Ksiądz biskup Płocki [2]) umarł. Mam na pamięci ofiarowaną łaskę WMści, o którą teraz proszę, abyś WMość przyczyną swoją ratował mię u Króla JMści o tę wakancyą. Dobra się okazya trefiła. Ks. Zamojskiego [3]) posadzić in loco pascuae na biskupstwie Chełmskiem, mnie też źle

---

[1] Autograf w zbiorze korespondencyi Jana i Tomasza Zamoyskich. Adres: „Illustri et magnifico domino domino Johanni Zamoisky de Zamoście, regni Poloniae summo cancellario et exercituum praefecto, Bełzensi, Margeburgensi, Knischinensi, Dorpatensi etc. capitaneo, domino observandissimo.“

[2] Piotr Dunin Wolski; następcą jego został nie Goślicki, lecz podkanclerzy Wojciech Baranowski; Goślicki w następnym roku przeniesiony został na biskupstwo Przemyskie.

[3] Jerzy, w roku 1600 został biskupem Chełmskim.

nie będzie cantare cantica Domini in terra non aliena. Za to będziesz mię WMść mieć raczył sługą sobie obowiązanym a u Pana Boga otrzymać będziesz raczył meritum z tego człowieka, który się wszystek, da Bóg, wyda na pomnożenie chwały jego świętej. Z Książa piszę do WMści, mego miłościwego pana, gdzieśmy święcili JMści księdza Kamienieckiego. [1]) Zalecam się do łaski WMści, mego miłościwego pana. Dan w Książu, 26 augusti 1590.

uprzejmy sługa

V Goslyczky Biskup Chelmskij

426. Johannes, Petrus et Paulus Stoyensczy nobilitantur.

Warszawa, 10 stycznia 1591.

In nomine Dñi, amen. Ad perpetuam rei memoriam. Nos Sigismundus tertius, Dei gratia, rex Poloniae ... cognovimus ... Johannem non modo industriae suae ac honestissimarum actionum in officio notariatus castri Haliciensis magna documenta dedisse, verum in illa etiam recenti tartarorum incursione, cum ditiones nostrae vastarentur, rem strenue cum hostibus gerendo, inter ceteros mag. Stanislai Wlodek de Hermanow, palatini Belsensis, equites maximam laudem retulisse accepimus. Paulum vero in certamine Byczinensi fortis animi inditia vel ipsis vulneribus corpore suo exceptis praebuisse et alios quoque more vere nobilium semper vixisse, et si cetera natalitii ornamenta illis deessent, vel ob eorum saltem egregia facinora et institutam vivendi rationem probatissimam in ordinem nobilium redigi merito deberent. Parentem vero ipsorum e nobili in Galliae regno Statoriorum familia de armis Kothficza ortum, cum a patria ob perpetuas intestinorum bellorum aestus, et tum ultus religionis, spreta etiam dignitate ad quam ab Henrico Valesio, quondam rege Galliarum, evectus atque in numerum iudicum parlamenti (quod solis nobilibus conceditur) ascitus fuerat, relictis omnibus fortunis ac lare paterno in Poloniam venisset, nec exiguo temporis intervallo obsequiis ser^{mi} regis Sigismundi Augusti avunculi nostri addictus, fidem atque integritatem suam optime probasset, eo tandem devenisse dicitur, ut in legationibus quoque regi eidem operam non sine fructu navaret; reliquum vero aetatis suae qua ratione transegerit, testantur id libelli a se editi, tum omne tempus vel in praeceptis recte loquendi polonice tradendis, vel in versibus conficiendis, vel denique in animis hominum conciliandis et bene de republica semper merendo collocaret, ita ut totum suum otium ad nostrum negotium contulisse videretur. Ac demum e nobili domina Margaretha Cziarniowska de Czarniowo, in matrimonium rite et debito modo ascita, commemoratos fratres ac sororem germanos suscepisse. Qui cum et ita natus esset et ita vixisset, ut nemini de nobilitate ipsius dubitandum sit, tamen ne fortasse, quod externus fuisset, minus ea re filiorum ipsius nobilitas clara alicui videri possit, nos pro clementia nostra ipsos eosdem Johannem, Paulum, Petrum tumque illius sororem germanam, intercedentibus pro iis in superiore et praesenti isto conventu Varsaviensi terrarum nuntiis, assentienteque senatu, ordini equestri regni nostri adscribimus et cum eorum posteritate sexus utriusque ab illis descendente veros polonos nobiles dicimus, declaramus et pronuntiamus ... insigne quoque seu stemma gladium cum duobus sagitis a lateribus acietenus coniunctis, Kothficz dictum, a maioribus suis acceptum, renovamus et confirmamus, quod insigne seu stemma ipsi Johannes, Petrus, Paulus et Zuzanna et sua posteritas in perpetuum retinebit ... Datum Varsaviae, in comitiis regni generalibus, die 10 mensis ianuarii anno Dñi MDXCI, regni vero nostri anno 4.

---

[1]) Stanisław Gomoliński, w roku 1595 został po Goślickim biskupem Chełmskim.

(Metr. reg., vol. 133, fol. 498).

427. Protestatio senatorum contra Colensem et Srzedensem conventus.

Warszawa, 15 stycznia 1591.

Sigismundus III etc. significamus etc., quod coram nobis et ordinibus regni, in praesenti conventu regni generali Warszaviensi congregatis, rev. in Christo pater, mag. et gen. Hieronimus comes a Rozdrazew, episcopus Wladislaviensis et Pomeraniae, Nicolaus Firlej de Dąmbrowicza, palatinus Cracoviensis, Novae Civitatis Korczyn, Kasimiriensisque capitaneus, Martinus Liesniowolski de Obory, Podlachiae, Łosicensisque et Zatoriensis capitaneus, Hieronimus Gostomski Naklensis, Valcensis capitaneus, castellani, Andreas de Bnin Opaleński, supremus regni marschalcus, Maioris Poloniae generalis, Srzemensisque noster capitaneus, et Johannes Zamoiski, regni Poloniae cancellarius et exercituum regni supremus, Belsensis, Knyszynensis, Mariaeburgensis, Derpatensis, Miedzirzecensisque noster capitaneus, protestati sunt contra omnia acta, sanctiones, poenas et articulos, in conventibus Srzedensi et Colensi Maioris Poloniae sine auctoritate nostra indicto et coacto editos et constitutos. Quos illi uti iuri communi et libertatibus equestris ordinis adversos et ab una tantum parte non de unanimi omnium consensu sanctitos, nulla in parte admittendos, nullumque iis robur et pondus tribuendum, sed veluti rem novam et universae reipublicae noxiam reiiciendam esse putaverunt. Eoque nomine protestationem hanc actis cancellariae nostrae inscribendam petierunt. Quorum petitioni nos annuentes, eam actis cancellariae nostrae inscribi et deinde authentice edi mandavimus. In cuius rei fidem praesentibus sigillum regni nostri subimpressum. Datum Varsoviae, in conventu regni generali, die XV mensis ianuarii anno Dñi MDXCI, regni nostri quarto.

(Metr. reg., vol. 136, fol. 48).

428. Protestatio nuntiorum terrestrium contra Colensem et Srzedensem conventum.

Warszawa, 15 stycznia 1591.

Zygmunt III, z bożej łaski, król polski, wielkie książę litewskie, ruskie, pruskie, mazowieckie, żmudzkie, inflanckie etc. i też królestwa szwedzkiego nabliższy dziedzic i przyszły król. Oznajmujemy wszem wobec i każdemu z osobna, komu to wiedzieć należy, iż na sejmie teraźniejszym walnym koronnym Warszawskim posłowie niżej opisani województw i ziem niektórych czynili publice przed nami i stany koronnymi protestacyą, którą potem do kancelaryej naszej na piśmie z podpisem rąk swoich podali, a ta protestacya słowo od słowa tak się ma:

Najjaśniejszy miłościwy królu, panie nasz miłościwy! Bracia nasi zjazd Kolski i wszystkie inne zjazdy, które się działy nad złożenie W. K. Mści, prawu pospolitemu

przeciwne uznawszy i wolnościam naszym szlacheckim bardzo szkodliwe, gdyż na nas bez nas nie tylko prawa stanowili, ale i srogie kaźni, jeślibychmy im podlegać nie chcieli, uchwalili. Rozkazali nam tedy bracia, abychmy się przed W. K. Mścią, naszym miłościwym panem, i wszytką rzecząpospolitą oświadczyli, że tych zjazdów nie pochwalamy, nie przymujemy i owszem przeciwko się nim i ich stanowieniu, jako rzeczom nowym, szkodliwym, prawu przeciwnym opowiadamy i namniejszej wagi im nie przyznawamy i tę zgodę naszę przed W. K. Mścią i wszytką rzecząpospolitą oświadczamy i do ksiąg W. K. Mści kancelaryej oświadczenie nasze podawamy. Wojcieh Hryniecki, łowczy podolski, poseł województwa podolskiego; Mikołaj Mniszek, starosta łukowski, poseł lubelski; Joachim Bielski, z województwa krakowskiego księstwa oświecimskiego poseł; Mikołaj Krasowski, nuntius terrae Ciechanoviensis; Mikołaj Podoski, starosta nurski; Jan Tomasz z Drojowa, referendarz i starosta przemyski; Piotr Olewiński, poseł wieluński; Herbort województwa ruskiego pierwszy poseł; Mikołaj Grabia, poseł ziemie chełmskiej; Prokop Raszko, Adam Gorajski z Goraja imieniem województwa swego; Rafał Streptowski, imieniem posłów województwa bełskiego, gdyż nam to za artykuł na sejmie bracia podali; Jan Potocki z Potoka, starosta kamieniecki, pisarz polny koronny, poseł województwa podolskiego; Andrzej Potocki z Potoka, podstarości kamienecki, halicki poseł; Andrzej Jałbrzyk Wisseński, wojski drohicki, poseł z województwa podlaskiego ziemie drohickiej; Chocimierski Wociech; Jan Swoszewski, pisarz ziemski lwowski, poseł z Rusi; S. Stadnicki ze Żmigroda; Stanisław Łaszcz Nielediwski, poseł ziemie bełskiej; Jerzy Stano, poseł ziemie sanockiej, województwa ruskiego ręką własną; Jakób Potocki z Potoka, z województwa podolskiego poseł; Mikołaj z Czyżowa, chorąży ziemie chełmskiej i poseł natenczas; Danielewicz z Zurowa, poseł powiatu halickiego.

Którą to protestacyą na prośbę osób przyjąć i z ksiąg naszych wydać i pieczęć naszę koronną do niej przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, na sejmie walnym koronnym, dnia 15 miesiąca stycznia roku Pańskiego 1591, panowania naszego 4.

Relatio rev. Johannis Tarnowski, Cracoviensis Wladislaviensis,
Lanciciensisque praepositi et regni Poloniae vicecancellarii.

(Metr. reg., vol. 136, fol. 49).

---

429. Gregorius XIV Stanislao Rescio. [1]

(Poleca mu popierać swoich komisarzów w Polsce).

Rzym, 10 lutego 1591.

Dilecte fili salutem et apostolicam benedictionem. Mittimus dilectos filios Petrum Mariam Vulcanium, utriusque iuris doctorem, notarium nostrum, et Philippum Lacum, clericum romanum, nostros et camerae apostolicae commissarios, ad nonnulla in istis regionibus peragenda negotia, prout in nostris eis desuper concessis litteris in forma brevis plenius continetur. Cum igitur, ut iidem commissarii commissionem praedictam facilius et felicius valeant adimplere, favor tuus eis fore noscatur plurimum opportunus, te attente hortamur, quatenus eosdem commissarios habens pro nostra et apostolicae sedis reverentia propensius commendatos, in exsequendis negotiis praedictis sic eos tui

---

[1] Kopia w bibliotece Warszawskiego Uniwersytetu, rękopis 6 $^2/_4$, fol. 72; Theiner, Vetera monumenta Poloniae, III, 198, wydał list Anny Jagiellonki do kardynała Montalto, z Warszawy, 29 kwietnia roku 1591 pisany, któremu poleca wracającego z Polski Piotra Maryę Vulcanius'a.

favoris praesidio prosequaris, quod iidem commissarii perpetuae auxilium gratiae se possint in commissione praedicta felicius exercere, tuque nostram et apostolicae sedis benedictionem et gratiam exinde uberius consequi merearis. Datum Romae, apud s. Petrum sub annulo piscatoris die 10 februarii 1591.

430. Cessio advocatiae Mielnicensis et certi agri in villa Moszczana Stanislao Kuczkowski per Basilik.

Warszawa, 20 lutego 1591.

Sigismundus III etc. significamus etc., quod coram nobis et actis cancellariae nostrae personaliter comparens nob. Cyprianus Basilicus, advocatiae Mielnicensis possessor, palam, libere et per expressum recognovit, quia de omni et integro iure suo advitalitatis super praefatam advocatiam... in personam gen. Stanislai Kuczkowski, advocati Klesceliensis, cedit et concescendit... Cum vero supplicatum nobis esset... ut eam cessionem... ratam habere dignaremur... benigne annuentes et eiusdem gen. Stanislai Kuczkowski in studiis militaribus, in quibus ab ineunte ferme aetate auspiciis ser^{rum} Sigismundi Augusti, avunculi nostri desideratissimi, et Stephani, regum Poloniae, versatus est, virtutem et peritiam commendatam habentes, eam ipsam cessionem et iuris transfusionem... hisce litteris nostris approbamus... Datum Varsoviae, die 20 mensis februarii anno Dñi 1591, regni nostri 4.

Sigismundus III etc. significamus etc., quod... nob. Cyprianus Basilicus... recognovit, quia de omni et integro iure suo advitalitio, quod illi super septem mansos agri in villa nostra Mosczana, a ser^{mo} olim Stephano rege habito, usuque ac possessione hactenus continuatis, in personam gen. Stanislai Kuczkowski cedit et condescendit... eam cessionem... hisce litteris nostris approbamus... de quibus laneis quartam partem proventuum iuxta lustratorum taxam tempore et loco constitutionibus regni praestituto praestare erit astrictus... Datum Varsoviae, ut supra.

(Metr. reg., vol. 136, fol. 114, 115).

431. Ordinatio per gen. Reinoldum Heidenstein cum colonis villae Zajączkow occasione laborum et redituum facta. 1)

Zajączków, 10 kwietnia 1591.

Ja Reinold Heidenstein, sekretarz Króla JMci, dzierżawca Zajączkowski i Muntowski, wszem wobec i każdemu z osobna oznajmuję, iżem ku lepszemu dochodowi dóbr tych królewskich, mnie powierzonych, poddane wsi Zajączkowa wszytkie i każdego z osobna od szarwarku którekolwiek z włók czterdziestu, na których siedzą, mnie powinni są czynić, wolne do lat dwudziestu uczynił, jakoż tym listem czynię tym sposobem, iż mi za to każdego roku z każdej włóki powinni będą płacić po 12 grzywien pruskich, w każdą grzywnę licząc po 20 groszy, co czyni ze czterdziestu włók 480 grzywien do roku, których połowicę na wielkanoc, a drugą połowicę na św. Marcin, począwszy w tym teraźniejszym roku 91-ym, tak też i na potem zawsze każdego roku aż do zupełnych 20 lat płacić powinni będą. A co się dotyczy czynszu, którego z włóki po dwudziestu groszy dają, tak też owsa z włóki po dwu ćwiercień, chmielu z włóki po jednej ćwiertni, kurów po dwu z włóki, jako też co do karczem po pięci i po dwie grzywnie płacą i innych rzeczy dawnych, to jest: miodu połowicę tego, któ-

---

1) Metr. reg., vol. 133, fol. 518; ordynacya niniejsza zatwierdzoną została przez króla Zygmunta III w Warszawie na sejmie, 15 września 1592.

rego im Pan Bóg da, to wszytko według starodawnego zwyczaju mają mi i powinni będą zawsze na św. Marcin płacić i oddawać. A ja też to odbierać zawsze rozkażę i dalej odwłaczać nie dopuszczę, z tym dokładem, jeśli brać od nich kurów nie będę chciał, tedy mi za każdego płacić powinni będą po gr. 4. Z czego wszytkiego ja albo ten, który to w poruczeniu odemnie będzie miał, zarazem skoro się zapłata od nich stanie, każdego roku kwitować ich będzie: A iż też teraz folwark swój odłączywszy od włók ich, osobliwie w jedno pole przywiodłem, tedy to im obiecuję, iż bydła swego na włókach im odmierzonych więcej chować nie będę. Ogrodników też więcej sobie nie zostawuję okrom jednego jałowego albo który na jego miejscu wiślną wodę będzie trzymać, który przecie od bydła, co na polu ich chować będzie, po groszy dwudziestu płacić im powinien będzie, nad co nic mu podwyższać nigdy nie mają. A co się dotyczy ogrodników inszych, którzy na włókach gburskich siedzieć będą, tak (z) strony bydła swego, jako za szarwarki i powinność tę, którą mnie do dworu czynili, nagrodę słuszną gburom uczynić mają i o to się z nimi pogodzić i usprawiedliwić się im mają, których przecię, tak jako gburzy i drugie poddane, pod zwierzchnością i jurysdykcyą moją zostawuję. Do dworu też za zapłatą im postanowioną, kiedykolwiek się mnie trafi, przed inszymi zawsze wyższej pomienieni ogrodnicy robić mnie powinni będą. Gdzieby też którzy z gburów beli, którzyby dla ubóstwa włóki swe przedać chcieli, tedy to im za konsensem i dozwoleniem moim ma być wolno, tak iż przecię zawsze ja takowe włóki od nich kupić bliższy mam być, a gdziebym takowych kupić nie chciał, tedy takowemu przedać mają, którýby mi się samemu upodobał. Które to postanowienie teraźniejsze, z dobrem uważeniem i poradą zdrową z pomienionymi Zajączkowskimi poddanymi uczynione, tak jako ja aż do czasu opisanego dwudziestu lat zupełnych mocnie trzymać i przy niem zachować ich we wszytkiem obiecuję, tak też im aż do czasu opisanego odstąpić nie będzie wolno. Na com im ten list pod pieczęcią i z podpisem ręki własnej dał. Datum w Zajączkowie, dnia 10 kwietnia roku od narodzenia bożego 1591.

432. Consensus Reinoldo Heidenstenio eximendi inutiles colonos in Zaiączkow.

Niepołomice, 13 września 1591.

Sigismunds III etc. significamus etc., cum a gen. Reinoldo Heidensteinio, secretario nostro, demonstratum nobis fuisset, in bonis Zaiączkoviensibus, quae ad vitam suam a nobis habet, colonos nonnullos esse, qui partim ob aegestatem, partim ob socordiam atque inertiam, neque censum debitum praestare, neque alia onera pariter cum ceteris ferre possunt ac vero propter continuas Vistulae inundationes diligentem omnino curam ac culturam bona ea requirere, ut utilitati bonorum eorum nostrorum consuleremus, si ita ei videretur, ut qui mutiliores coloni essent, eos secundum ius publicum, quod de mutilibus advocatis, colonisque eximendis est, eximeret, agrumque ab illis ita exemptum, eo quo coloni ipsi antiquitus eum possedissent iure, ipse in possessionem acciperet, excoleretque, plenam integramque potestatem ei nos tribuisse, quemadmodum quidem tribuimus, damus, conferimusque praesentibus hisce. Pro quo quidem consensu ac facultate a nobis speciatim ei tributa, quamprimum praetium, quo secundum publicam terrarum Prussiae consuetudinem ac ius, agri huiusmodi colonorum aestimari solent vel quo ipsi coloni pertinere eos ad se docuerint, ad quaecunque acta publica iis persolverit, deposueritve, eodem omnino censu ac iure, quo coloni ipsi antea tales agros possederint, ipse quoque in possessionem eorum accipiendi et tam ipse quam successores eius eosdem possidendi, iis utendi, fruendi seu etiam aliis colonis vel quibuscunque

rursum vendendi, iureque suo cedendi, plenam potestatem iusque habebunt, eorumque omnium nomine secundum iuris publici rationem praesentibus hisce ei successoribusque ipsius spondemus cavemusque. Maioris fidei et firmitudinis causa hasce manu nostra subscripsimus sigilloque regni nostri muniri iussimus. Datum Niepolomiciis, die 13 mensis septembris anno Dñi MDXC primo, regni nostri quarto.

(Metr. reg., vol. 136, fol 297). Sigismundus Rex.

---

433. Consensus locandi pascua Montaviensia Reinoldo Heidenstenio

Niepołomice, 13 września 1591.

Sigismundus III etc. significamus etc. Demonstratum nobis esse a gen. Reinoldo Heidenstenio, secretario nostro, cum ager et pascua villae Montaviensis, ad Zajączkoviensem tenutam eius pertinentis, a mag. olim Johanne Dulski, regni nostri thesaurario, castellano Culmensi, tanquam eorundem bonorum tum tenutario, Belgis quibusdam sub certo censu annuo, consensu decessorum nostrorum accedente, in annos certos locata fuissent, paucos omnino reliquos ex iis annis nunc esse. Cum autem ante decursum temporis eius et colonos eos de certo aliquo domicilio prospicere sibi opporteat... etsi ipse statuere ea de re posset, quo firmiora tamen ac magis grata illa, quae constiturus esset, haberentur, ut in locationem eam, quam ex commodo bonorum illorum posthac facturus esset, nostrum etiam consensum atque auctoritatem specialem ei praestaremus, diligenter nobis supplicavit. Quod nos non modo aequitati ac iuri eius... verum ad utilitatem bonorum eorum nostrorum pertinere iudicantes, consensum eum atque approbationem nostram... praebendam ei existimavimus... consensumque nostrum in locationem eam aut quamcunque dispositionem, quam maxime commode bonis iis iudicaverit, ei praestamus... In quorum omnium fidem... Datum Niepolomiciis, die 13 septembris anno Dñi 1591, regni nostri 4.

(Metr. reg., vol. 136, fol. 298).

---

434. Sebastyan Grabowiecki odbiera 100 złp. [1]

Nowe Miasto Korczyn, 12 listopada 1591.

Zeznawam, żem wziął od JMści pana Jacynkta Młodziejowskiego, podskarbiego Króla JMści nadwornego, starosty Krzeszowskiego etc. złotych sto monety i liczby polskiej, każdy po groszy trzydzieści licząc, a to za pisaniem JMKs. Podkanclerzego [2]) do Jmści względem strawnych w pilnych potrzebach Króla JMści posłany. Czemu aby doskonalsza wiara dana była, tę rekognicyą ręką swą napisał i pieczęcią własną zapieczętował. W Nowym Mieście, nazajutrz po św. Marcinie 1591.

Sebastian Grabowiecky
Proboszcz Lanzolskj: Se:
Krol. J. M. S.

---

[1] Autograf w archiwum Izby Skarbowej, dział IV, vol. 10, fol. 680.

[2] Jan Tarnowski. podkanclerzy koronny.

435. Sigismundus III patribus monasterii Andreoviensis.

(Prosi ich, ażeby się zgodzili na wyjazd Reszki do Włoch).

Kraków, 23 lutego 1592.

Religiosi in Christo patres, devote nobis dilecti. Ita fert praesens rerum et rationum nostrarum status, ut nobis opera ven. Stanislai, abbatis vestri Andreoviensis et consiliarii regni nostri, vehementer sit necessaria. Quamobrem evocatum ex Prusia litteris nostris hortati sumus, ut laborem in Italiam proficiscendi, ibique nostra et reipublicae negotia ex praescripto exsequendi capere vellet; futurum id nobis gratissimum et ipsi etiam abbatiae Andreoviensi salutare, quam in regiam nostram protectionem non vulgari illo modo, sed praecipua quadam ratione susciperemus. Huic nostrae voluntati non restitit quidem, etiamsi dubia, uti videatur, valetudine, sed tamen de rationibus abbatiae disponendis nil se statuere, nisi cum Dom. Vris respondit. Nos itaque a Dom. Vris postulamus, bona ut cum Illarum venia possit aliquamdiu a sua abbatia abesse, constitutis iis illic administratoribus; quos ille commodos et necessarios iudicaverit. Bene valere Dom. Vras cupimus. Cracoviae, 23 februarii 1592.

(Kopia w bibl. Warsz. Uniwers., Mss. $6^2/_4$, fol. 68).

---

436. Anna Jagiellonka do zakonników Jędrzejowskich. [1])

(Ażeby się zgodzili na wyjazd Reszki do Włoch).

Warszawa, 23 lutego 1592.

Wielebni ojcowie, bogomodlcy nasi. Wycisnęły to u nas wielkie sprawy i potrzeby włoskie, iż w nich opata waszego wielebnego Stanisława Resciusza, konsyliarza Króla JMści, siostrzeńca naszego miłego, upatrując wiarę, godność, stateczność i w sprawach dzielność jego, używać a do Rzymu go i Neapolim przez mieszkania posłać musimy, i dla tegoż społecznie z Królem JMścią z Prus wokowaliśmy go do siebie, przekładając mu te potrzeby nasze i do tego wiodąc, aby dla nich do Włoch jachał i one tam wedle potrzeby i przypadków odprawował, ukazując mu to, iż ta jego legacya i jemu i opactwu a klasztorowi waszemu nie jedno nie zawadza, ale i obronę i pomnożenie nie małe za staraniem naszem przynieść może. Zaczem on aż zdrowia nie prawie przespiecznego, ale baczenia wielkiego będący, nie jest-ci od tego, ale jednak, ażby się WWMMści dołożył i z nimi pospołu o dobrym porządku i postanowieniu kościoła i opactwa swego, pókiby się z takiej potrzeby i służby naszej nie wrócił, rozmówił, wszystko statecznie rozrządził i postanowił. A tak my WWMMści żądamy, abyście mu takiego odjachania do słusznego czasu dla wielkich a barzo ważnych spraw naszych pozwolili, a w niczem mu przeczni nie byli. Co za obroną i staraniem naszem wszystko dobre, da-li Bóg, temu opactwu i konwentowi WWMMści przynieść może. Zatem się modlitwom WWMMści zalecamy.

(Kopia w bibl. Warsz. Uniwers., Mss. $6^2/_4$, fol. 68).

---

437. Sigismundus III cardinali Georgio Radivillo.

(Prosi, ażeby nie miał za złe Reszce wyjazdu do Włoch).

Kraków, 11 marca 1592.

Ill^{me} et rev^{me} in Christo pater, sincere nobis dilecte. Misimus ven. Stanislaum Rescium, sanctae sedis apostolicae referendarium, abbatem Andreoviensem, secretarium nostrum, nostrorum istic et ser^{mae} reginae, materterae nostrae, negotiorum administrandorum causa, ac valde nobis gratum et commodum accidit, quod homo magno rerum usu et dexteritate ingenii provinciam hanc quorundam incuria vel inscitia admodum implicatam, minime detrectavit. Requirimus igitur a Pte Vra, ut absentiam hanc illius ab abbatia nostra causa aequo animo ferat, proque muneris sui ratione eius rei veniam ipsi concedat. Quod reliquum est, Ptem Vram diu feliciter valere cupimus. Datum Cracoviae, die 11 martii 1592, regni nostri quinto.

(Kopia w bibl. Warsz. Uniwers., Mss. $6^{2}/_{4}$, fol. 67).

438. Bojanowski inscribit debitum Myszkowski.

Kraków, 12 czerwca 1592.

Sigismundus etc. significamus ets., quod constitutus personaliter coram nobis et actis cancellariae nostrae generosus Johannes Bojanowski, lectistrator noster, ... recognovit se teneri et debitum esse generoso Petro a Mirow Myszkowski, capitaneo nostro Chencinensi, summam mille florenorum pecuniae polonicalis in quemlibet florenum triginta grossos numerando, certi, veri et liquidi debiti, quod quidem debitum illi et eius successoribus inscribit, se et suos successores obligat in omnibus bonis suis, mobilibus et immobilibus, haereditariis et obligatoriis, summisque pecuniariis, tam paratis, quam per quascunque personas in Regno et MDLithuaniae sibi inscriptis et inscribendis, habitis et habendis, dare, solvere ac circa acta capitanealia castrensia Cracoviensia pro festo Circumcisionis Domini proxime venturo in effectu reponere, relictamque non effideiubere, sub vadio similis summae aliorum mille florenorum pecuniarum praedictarum... Datum Cracoviae, die 12 mensis iunii anno Dñi MDXCII, regni nostri anno quinto.

(Metr. reg., vol. 137, fol. 168).

439. Consensus ad cedendam advocatiam in Bieganovo in personam Johannis Bojanowski.

Kraków, 9 lipca 1592.

Sigismundus III etc. significamus etc., quod cum nob. Nicolaus Leszczyński, aulicus noster, in animum induxisset toto et integro iure suo, quod super advocatiam se[illegible] scultetiam in villa Bieganowo in districtu Radzieioviensi habet, cedere illudque in personam generosi Johannis Bojanowski, lectistratoris nostri, viri de nobis praeclare meriti, transfundere .... consentimus... ita ut .... Johannes Bojanowski... una cum coniuge sua legitima Beata de Lutomiersko in solidum, coniunctim et divisim scultetiam seu advocatiam supradictam cum omnibus ad eam ex antiquo spectantibus reditibus .... teneant, habeant, et possideant.... Datum Cracoviae, die 9 mensis iulii anno 1592.

(Metr. reg., vol. 137, fol. 220).

440. Zygmunt III potwierdza wybór Sebastyana Grabowieckiego na opata Bledzewskiego.

Warszawa, 28 września 1592.

Sigismundus III etc. Rev. in Christo patri Lucae a Kościelec, episcopo Posnaniensi, sincere nobis dilecto, gratiam nostram regiam. Reverende, sincere nobis dilecte. Post exspirationem commendae abbatiae Bledzoviensis, ven. Andreae Kościelecki a sede apostolica concessae, et post cessum ipsius de eadem abbatia intelleximus Sinc. Vram ad deliberationem de eligendo abbate descendisse, suffragiisque religiosorum, protunc ibidem praesentium, prout ex instrumento manu Sinc. Vrae et religiosorum fratrum Bledzoviensis et Praemetensis conventuum subscripto et sigillo Sinc. Vrae et publici notarii signo communito liquet, ven. Sebastianum Grabowieczki, secretarium nostrum, rite et legitime iuxta canones et praescriptum iurium regni nostri esse electum et postulatum. Cumque supplicatum nobis per certos consiliarios esset, ut pro iure nostro regio praedictam electionem ratam et gratam habere ac illam approbare, eundemque ven. Sebastianum Grabowieczki ad abbatiam praedicti monasterii Bledzoviensis confirmandum, instituendum et benedicendum Sin. Vrae praesentare et commendare dignaremur. Nos habentes perspectam ipsius eruditionem ac pietatem, nec mediocrem rerum usum et experientiam atque industriam, quam nobis et ser^mis^ antecessoribus nostris in muniis et legationibus intra et extra regnum sibi demandatis singularem probavit, haud gravate ad electionem ipsius approbandam et confirmandam adducti sumus, prouti eam approbamus, confirmamusque praesentibus litteris nostris ac eum Sinc. Vrae, uti episcopo, loci illius ordinario, praesentamus, postulantes, ut eum Sinc. Vra pro suo officio ad abbatiam praedictam Bledzoviensem instituat, investiat et benedicet, eique curam spiritualem regimenque et administrationem temporalium committat, prout id ad officium Sinc. Vrae pastorale pertinet. In eius rei fidem etc. Datum Warsoviae, in conventione regni generali, die 28 mensis septembris anno Dñi 1592, regni nostri quinto.

(Metr. reg., vol. 137, fol. 324).

441. Conservatio Martini Paszkowski circa quosdam fundos in Livonia.

Warszawa, 20 maja 1593.

Sigismundus etc. significamus etc. conservasse nos, conservareque praesentibus nob. Martinum Paszkowski, veterranum in Livonia militem, in usu et pacifica possessione fundi Lasfa et Wyrulewczizna, necnon alterius fundi particula Czicarew dicta, iuri caduco subiecta ... quae bona hactenus per concessionem gen. olim Stanislai Pękoślawski, capitanei nostri Marienburgensis et tum temporis in Livonia commissarii, possidet una cum nob. Eva Szathkowska, coniuge eius legitima, conservandum et relinquendum esse duximus.... Quibus ex hac vita sublatis praedictorum bonorum dispositio ad nostram successorumve nostrorum dispositionem redibit. De quibus bonis non alia onera ferre tenebuntur, quam quae ceteri eodem iure bonorum nostrorum in Livonia possessores ad mutuam provinciae illius defensionem praestabunt, et ipsi praestare tenebuntur. Iuribus nostris etc. In cuius rei fidem etc. Datum Warsaviae, in conventione regni generali, die 20 mensis maii anno Dñi 1593, regni nostri sexto.

Sigismundus Rex.

(Metr. reg., vol. 138, fol. 116).

442. Nobilitatis approbatio Francisci Skarga Powęski.

Warszawa, 1 czerwca 1593.

Sigismundus etc. significamus etc. Expositum est nobis a nonnulis regni nostri senatoribus, in praesenti conventu generali regni congregatis, nomine nob. Francisci Skarga Powęski illum, tametsi in oppido nostro Grodziec sedem fixerit, esse tamen ex utroque parente et a longa serie maiorum nobili genere ex stemmate Pruss dicto progenitum et semper more nobilium sine ullis artificiis mercaturisve nobilitate indignis ex patriis agris honestissime vixisse et nobili matrimonio Annae Cluchowska, ex stemmate Jastrzębiec dicto, ex qua prolem utriusque sexus suscepit, iunctum esse. In cuius etiam rei maiorem evidentiam ex actis castrensibus Czerscensibus multorum nobilium incolarum districtus Czerscensis et Warsaviensis eiusdem familiae et stemmatis testimoniis iuxta constitutiones regni comprobatum est patrem eius Michaelem Skarga Powęski et matrem Annam Szwiątkowska ex stirpe nobilium haereditatis villae Powęski stemmatis Pruss, in districtu Warsaviensi consistensis, prognatum esse. Nos itaque providere volentes, ne eidem Francisco Skarga commoratio in oppido Grodziec aliquam nobilitatis eius detractionem afferat, iuxta statutorum etiam tenorem, praesertim quod, sicuti dictum est, nulla opificia et nobilitate indignas mercaturas exercuerit, sed ex agris more nobilium vixerit, honestisque actionibus, ex quibus vera promanat nobilitas deditus semper fuerit, nec degenere aliquo opere maiorum suorum nobilitatem deturpaverit, attentis supradictis testimoniis, quibus nobilitas Skargorum de Powęski deducta et comprobata est, nostra et conventus praesentis omniumque ordinum regni auctoritate declaramus et pronuntiamus, perpetuo decernentes praedictum nobilem Franciscum Skarga Powęski, ex nobili stirpe maiorum suorum progenitum, omnibus iuribus, privilegiis, praerogativis, immunitatibus et ornamentis, quibus omnes nobiles regni nostri fruuntur et gaudent, cum omni sua legitima utriusque sexus posteritate et his, quos nunc produxit filiis Alberto, Johanne et Stanislao, filiabusque et in posterum procreandis uti, frui et gaudere debere in perpetuum, nostram in hoc auctoritatem interponendo, ut pro vero ac germano nobili regni nostri cum omni sua posteritate habeatur et censeatur sub poena in eos, qui natalibus equestris ordinis hominum temere detrahunt, legibus publicis sancita, quod tanto alacrius facimus, quod ex eadem familia Skargorum Powęskich contionatorem nostrum virum religiosum Societatis Jesu, huius Francisci fratrem, Petrum Skarga Powęski habeamus, cuius institutis et doctrinis sacris nos et aula nostra totumque regnum magno solatio nostro omniumque aliorum fructu spirituali perfruimur, ut aliquid nos debere huic familiae Skargorum fateamur. Atque in fidem etc. Datum Varsoviae, in conventione regni generali, die 1 mensis iunii, anno dñi 1593, regni vero nostri anno 6.

Sigismundus Rex.

(Metr. reg., vol. 138, fol. 136).

443. Quietatur Goślicki, episcopus Praemisliensis, de restitutione privilegii doni nuptialis ill^{mae} Sophiae, ducissae Brunsvicensis.

Warszawa, 10 czerwca 1593.

Sigismundus III etc. significamus etc. rev. in Christo patrem Laurentium Goślicki, episcopum Praemisliensem, reddidisse nobis privilegium pargameneum salvum et integrum doni nuptialis, ill. olim dñae Sophiae, infantis Poloniae, ducissae Brunsvicensis et materterae nostrae desideratissimae, idque in eum modum, quod cum Sinc. Sua supradictum privilegium et divi olim Stephani regis mandato ex thesauro nostro cum ceteris pactis matrimonialibus, cum ill. olim duce Henrico Brunsvicensi initis, et ad prosequendam, quae tunc ratione eiusdem successionis cum successore Ill^{tis} Suae filio duce Julio Brunsvicensi agitabatur, controversiam extraditum ad se recepisset atque hactenus in deposito apud gen. Martinum Skrzetuski, vicecapitaneum Miedzirecensem, habuerit, hoc idem privilegium, ex praescripto litterarum nostrarum Medirecii allatum, hic Warsaviae in conventu generali et praesentia senatorum nostrorum ad requisitionem nostram, in senatu, in manus nostras proprias, uti eius generis, quod privati iuris

et plenarie dispotitionis nostrae est, nobis tradidit, de qua quidem privilegii supranominati doni nuptialis perceptione Sinc. Suam quietamus, eidemque ab omnium quarumvis personarum ratione eius extraditionis impetitione auctoritate nostra regia et praesentibus litteris nostris cautum esse volumus. In cuius rei fidem etc. Datum Warsaviae in comitiis regni generalibus, die 10 mensis iunii anno Dñi MDXC tertio, regni vero nostri anno sexto.

Sigismundus Rex.

(Metr. reg., vol 138, fol. 169).

---

444. Józef Wereszczyński do Stanisława Żółkiewskiego. ¹)

(W sprawie organizacyi wyprawy i obrony Ukrainy).

Nowy Wereszczyn, 7 kwietnia 1594.

Miłościwy panie hetmanie polny! Służby moje naniższe do miłościwej łaski WMści, mego miłościwego pana, pilnie zalecam etc. etc.

Mieszkając ja w polach dzikich i prawie na pustyniach, nie rychło doszła mię ta wiadomość (z) strony postanowienia sejmu przeszłego ²) około ludzi Dnieprowych, lecz o liczbie i o płacy nie miałem żadnej wiadomości, na czemby mieli takowi ludzie się kontentować, aż za obwieszczeniem WMści, mego miłościwego pana, jestem teraz rezolut, przy której rezolucyi chce tego mieć WMść po mnie, abych sposobił na tę posługę rzeczypospolitej i jego Królewskiej Miłości w 500 człowieka i obrał godne i pożyteczne ludzie do takowej posługi. Tedy na staraniu mem nic nie zijdzie i ofiaruję się WMści, memu miłościwemu panu, że żądaniu JMści pana hetmana koronnego, ³) mego miłościwego pana i dobrodzieja, jako też i WMści, mego mił. pana, żądzy dogodzę. Jeno nie racz WMść w tej mierze przewłoki czynić, gdyż niebezpieczeństwo tuż nad szyją wisi, a k temu aby ludzie służebni w rzeczki i w zaporohy nie odeszli, jakoż i do karawanu tureckiego, który przez kilkanaście lat handlował w Moskwi, niepomału już byli poczęli do niego pochuchywać, by się nadzieją nie karmili (z) strony pieniędzy cesarskich, jako też i Kniazia Wielkiego Moskiewskiego, który im kaznę nie małą przysłał do Zaporoża, aby przeprawy ordam wszystkim bronili przez Niepr, o której ma też pewną wiadomość, że się przez ziemię korunną ma przedzierać gwałtem; a do tego przybył list i ⁴) od WMści (z) strony zbierania ludzi do mnie, zkąd im prawie koncepty się temi pieniądzmi powaryowały, na które pieniądze acz się wzdrygają, że mała płaca, lecz się im mastykuje to, że to będzie z lepszym ich pożytkiem i przysługą od Koruny i od Jego Królewskiej Miłości wiątszą łaską, gdy się nie będą z posług wyłamywać, k temu mając respekt i na sukno, a (z) strony żywności ofiarowałem się im zjednać u WMści, mego miłościwego pana, przystawstwo w metropolicinych, archimandrycinych majętnościach i czernieckich wszystkich, które są niedaleko Niepra, w głowach kładąc Wasilków miasteczko archimandrycine, gdzie się mają zbierać do kupy ta pięćset człowieka, zkądby mogli mieć wychowanie przystojne, bo przez przystawstwa nie zbierzem tego ludu żadną żywą miarą i bez

---

¹) Z oryginału znajdującego się w bibliotece Warszawskiego Uniwersytetu, rękopis $^{2}/_{20}$, nr. 15; adres listu: „Mojemu wielce miłościwemu panu JMści Panu Stanisławowi Żółkiewskiemu, kasztelanowi Lwowskiemu, hetmanowi polnemu, etc. etc, do rąk własnych JMści należy."

²) Volumina legum, vol. II, str. 344 (2-go wyd.): konstytucya o Nizowcach.

³) Jan Zamoyski.

⁴) Spójnik „i" dopisany własnoręcznie przez Wereszczyńskiego.

poprawy płacy takiej, jakim sposobem do WMści, mego miłościwego pana, posyłam, bo ta pięć złotych ledwie się im zijdzie na rusznice, na proch i na ołów, a w gębę nie będzie co. Co się tycze strony Wierzchowskiego, ten jest chory barzo na czerwoną niemoc, o czem ma i posłaniec WMści pewną wiadomość, a też do takowego się urzędu nie zijdzie, bo ma z wielu miar przymioty do siebie. Lecz oprócz Wierzchowskiego przywiodłem pana brata swego [1] do tego, że się z tego porucznictwa, chcąc woli Waszej Miłości dogodzić, nie wyłamuje; nie mógł-li-by być w czem zacniejszem, z łaski JMści pana hetmana korunnego i WMści, mego miłościwego pana, poczczon, którego lud rycerski ukrainny z dusze rad miłuje i w potrzebie gotowi są z nim i gardła położyć na posłudze korunnej, za którym WMści, memu mił. panu, przyrzekam, że się i JMść pan hetman korunny na posługach jego nie omyli, a lepiej też że JMść swojego promować będzie do takowej posługi, który JMści zdawna rad służy, niżeli takowego tam podawać, który się JMści nigdy ni do czego dobrego nie zgodzi. O setników dwu postaram się takowych, którzyby byli emeriti milites z narodu kozackiego, za którebych się i sam nie wstydał, także też i o dziesiątniki z czerniaki jeno racz mię WMść w tem rezolwować, jeśli ten lud ma służyć pieszo, czy konno, czyli jako kto może. Moje zdanie jest takowe, iż kozak każdy na koniu nigdy się w potrzebie nie potyka z nieprzyjacielem, a jeśliby na konia, tedy z koni zsiadszy, tabor sobie czyni, albo za taborem wozowym potrzebę z nieprzyjacielem odprawuje; przetoby nalepiej, aby porucznik miał konie, setnicy i dziesiątnicy, a zosobna w każdym dziesiątku po dwa wozy konne dla żywności i dla taboru żeby mieli. I rychlejby się tak na lud sposobiło, a z drugiej strony ten pożytek upatruję, żeby musiał jeden przy jednym w potrzebie poledz, boby nie miał na czem uciec. O czem mi WMść, mój miłościwy pan, nic nie mieszkając, racz dać znać, bo są rzeczy niemieszkane. W czem i do JMści pana hetmana korunnego, mego mił. pana, piszę, aby mię z WMścią we wszystkiem rezolwować raczył, i w innych rzeczach barzo nader pilnych piszę, które pisanie proszę, aby mogło być bez omieszkania odesłane, gdyż i (z) strony obrony potrzeba o tem przemyślawać, żeby nie wszystko groszem, ale drugie rozumem. Nowin żadnych niemasz u nas, jeno więźnie, którzy z ord uciekają, że się w ziemi naszej tatar pewnie spodziewają. Jakoż nieraz i pod Białącerkwią kozactwo bisurmańskie harcują i w niewolą ludzi niemało do Biłohorodu, kiedy się im jeno zabagnie, odprowadzają, a nasi ukrainni panowie starostowie czemuż barzo oziębli są do przysług jakich znacznych. Lecz w tem WMść upewniam, że jeszcze się nie przeprawili przez Dniepr; oczekiwają trawy; spodziewaćby się ich pewnie nadalej w cztery niedzieli po Wielkiejnocy. [2]) To też ćwierdzą więźniowie, że tę okazyę w Wołoszech czynią, żeby tamtędy miały iść ordy, dla których wołokna, pszona i wszelką żywność gotują, a oni ani myślą tego, ale i owszem mają iść przez ziemie Koruny Polskiej, by też i gwałtem mieli się przedzierać. Jednak co usłyszę pewnego, o tem dam do WMści, mego mił. pana, nic nie mieszkając, znać, w czem też proszę, abych i od WMści też mógł mieć przestrogę, abym też, jeśli nie odjadę na Trybunał, nie omieszkał być pobudką ludziom rycerskim do dobrej sławy i przysługi u Koruny. Ostatek zleciłem posłańcowi WMści w szerszych rzeczach ustnej rozmowie. Przytem się pilnie w łaskę WMści, mego mił. pana, zalecając. Dan z Nowego Wereszczyna, [3]) 7 aprilis anno dñi 1594.

---

[1]) Zygmunt, Herbarz Niesieckiego, IX. 278.

[2]) Wielkanoc w r. 1594 wypadała 10 kwietnia.

[3]) Dzisiaj Fastów.

Ten list przez mię do WMści napisany wespółek i z rejestrem poprawy w płacej temu piąciset człowieka, jako też i względem przystawstwa im, w których by się mogli u Boroszna [1]) sposobić; proszę, racz go WMść i do JMści pana hetmana korunnego dla lepszej rezolucyi odesłać. A iżby ta 500 nie rozeszli się w rzeczki i do zaporohów, bądź też do karawanu tureckiego, tymczasem racz WMść, nic nie mieszkając list na przystawstwo wyżej opisane przisłać.

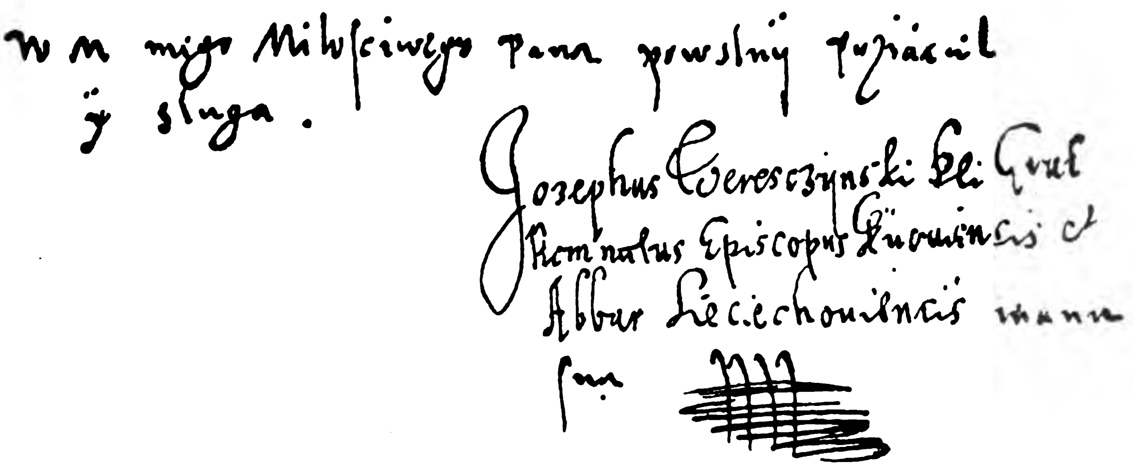

W M mego Miłościwego pana powolny przyjaciel y sługa.

Josephus Wereszczynski Ele: Cruc
Nominatus Episcopus Kiouiensis et
Abbas Sieciechouiensis manu
sua

445. Jan Foxius odbiera 10 złp. czynszu.

Kraków, 16 grudnia 1594.

Ego Johannes Foxius, JU. doctor, canonicus Scarbimiriensis ac in universitate Cracoviensi iurisprudentiae professor, recognosco me accepisse ab ill. et mag. dñis Sigismundo Myszkowski, capitaneo Petricoviensi, et Petro Franco, administratoribus zupparum Vielicensium, 10 florenos census reemptionalis pro altari SS. Angelorum ecclesiae cathedralis Cracoviensis singulis anni quadrantibus solvi soliti. De quibus 10 florenis mihi pro quartuali s. Luciae in anno praesenti soluti eosdem quieto. Cracoviae, 16 decembris 1594.

L. S. Johannes Foxius, J. U. doctor et professor, C. S. spt.

(Autograf w zbiorze L. Zwolińskiego).

446. Grzegórz Skrobkowicz odbiera 4 złp. czynszu. [1])

Kraków, 15 lutego 1595.

Gregorius Scrobkowic J. U. D. recognosco praesentibus me a gen. dñis Sigismundo Miskowski, Petricoviensi capitaneo, et Petro Franco, zuppariis Cracoviensibus, census reemptionalis altari tituli Praesentationis B. V. M. in arce Cracoviensi sito servientis, quorum videlicet florenorum monetae et numeri polonicalis pro quartuali Cinerum anni currentis accepisse. Datum Cracoviae, die 15 februarii anno Dñi 1595.

L. S. Idem qui supra manu propria spt.

---

[1]) Słownik geograficzny nie zna tej miejscowości.

[2]) Autograf w zbiorze L. Zwolińskiego; a tergo napis: „Tostile 4 fl. anno 1595 quartualis Cinerum.“

447. Sebastianus Acernus poeta celebris, sub nativitatem Vladislai IV cecinit sic: [1]

1595.

Spes generis Jagellonicae, spes altera gentis,
Vladislaus avo, pronepotibus, avis utrisque
Sanguinis egregii: magnum puer incrementum,
Cuius Sigismundus pater est avunculus alter,
Alter avus formido, Scythae formido Getarum.
Macte puer genio tantaque propagine felix,
In quem tot populi spes congessere, tot urbes,
Avita magnates onerant cunabula votis;
Omnia fausta rogant superos et summa precantur,
Namque patris solium conscendes sceptra tenebis,
Subque tuo imperio gens subdita pace fruetur.

---

448. S. Reszka do B. Kosa. [2]

(O muzykach do kapeli królewskiej).

Neapol, 28 lipca 1595.

Reverende Domine! Widząc, jako Król JMść, nasz miłościwy pan, pragnie mieć Ferdynanda kornecistę, i wiedząc, jako się tu starają, aby z Neapolim nie odjeżdżał od muzyki wiceregiowej, jużem mu wczora służbę przypowiedział u Króla JMści; zaczem chce w tych dniach prosić podkrólego, aby z służby wypuściel, którą skoro otrzyma, chce się do Rzymu puścić i w czem będzie mógł, jako będzie mógł tak pomódz, aby WMści praestantissimos musicos Królowi JMści wywiódł i z WMścią in compagnia na strawie Króla JMści, jako się zawsze mówiło, do Polskiej jechać, co też dziś właśnie Królowi JMści oznajmuję, a WMość się staraj jako napilniej, aby pan Bilia ty 200 skutów tu przesłał, co się sprawić może przez list, nie czekając jego wrócenia do Rzymu, boby podobno długo beło. Powiedział mi tenże Ferdinando, że ten magister capellae, o którymeś mi WMść pisał, że już beł umówiony, nie jedzie do Polskiej. Cum his bene valete. Po eunuchach będę się pytał. Neapoli, 28 iulii 1595.

WMści życzliwy przyjaciel
Stan. Reszka.

---

449. Consensus ad cedendum duorum mansorum agri Szathanskie dicti Wichorski et consorti eius.

Kraków, 15 grudnia 1595.

Sigismundus etc. significamus etc., quod cum gen. Sventoslaus Orzelski, capitaneus noster Radzieioviensis, induxisset in animum toto et integro iure suo, quod habet ad duos agri mansos, Sathanskie dictos, in omnibus tribus campis exsistentes, tum et plossam agri additamenti, Ralyzinska dictam, in uno tuntum campo versus villam maior Plowcze in villa nostra Stary Radzieiow, ad capitaneatum Radzieioviensem pertinente sitam, in qua villa etiam haereditariam sortem suam nob. Martinus Wichorski possidet, tum et plossam agri, Podlasinska seu Zukowska dictam, in omnibus tribus campis in campo civitatis nostrae Radzieioviensis consistentibus, cedere illudque in personas nobb. Martini Wichorski et Margarethae de Bylina, coniugum legitimorum, transfundere, ad supplicationem ipsorum nomine coram nobis factam, eam ad rem rite peragendam consentiendum esse putavimus.... Datum Cracoviae, die 15 mensis decembris anno Dñi 1595, regnorum nostrorum polonici octavo, suetici vero secundo.

---

[1] Rękopis „Penu historico-politicum Stanisława Różyckiego", fol. 444, w bibliotece hr. ord. Zamoyskich. Władysław IV urodził się 9 czerwca 1595 r.

[2] Adres: „Al molto rev. sing. Bartolomeo Cos, canonico di Lucko, amico carissimo. Roma." Oryginał w prywatnym zbiorze.

(Metr. reg., vol. 139, fol. 395).

450. Kwit Piotra Skargi na 65 złp.

1595.

Zeznawam, iżem wziął z żup Krakowskich od JMP. podżupka złp. sześćdziesiąt i pięć, kwartału Luciae roku Pańskiego 1595 jurgieltu, synowcom moim od Króla JMści danego, z czego kwituję.

L. S.

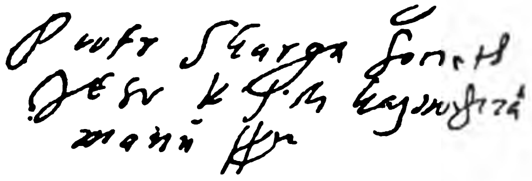

Piotr Skarga Societ.
Jesu K. J. M. kaznodzieia
manu pr.

(Autograf w zbiorze W. Górskiego w Kotiużanach).

451. Sebastyana Klonowicza własnoręczna dedykacya. [1])

1595—1596.

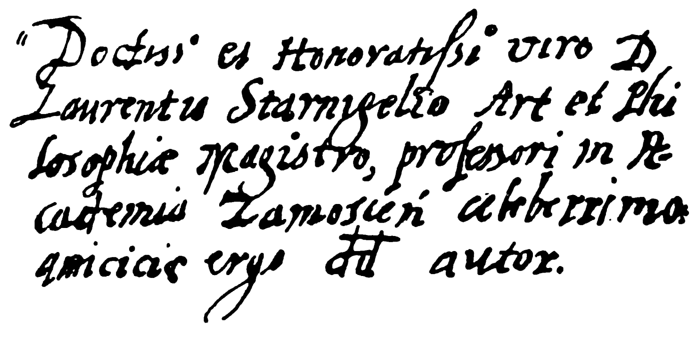

"Doctiss.° et Honoratiss.° viro D.
Laurentio Starnigelio Art. et Phi
losophiae magistro, professori in A
cademia Zamoscien. celeberrimae
amicitiae ergo ded. autor.

452. S. Grabowiecki odbiera sól z Wieliczki. [2])

Kraków, 14 lutego 1596.

Sebastyan Grabowiecki, opat Bledziewski, sekretarz KJMści, zeznawam, że mi jest oddana z rozkazania KJMści sól z Wieliczki stochmalu ośmnaście a rumowki dwanaście set beczek, wszystkiej trzy tysiące a na dosypkę obojej sto i dwadzieścia. Przeto JMP. Jacynkta Młodziejowskiego, starostę Krzeszowskiego, podskarbiego KJMści nadwornego, jako administratora żup Krakowskich, z sumy wyżej opisanej kwituję i dostatecznie wolnym czynię. A dla doskonalszej wiary tenem kwit ręką swą podpisał i pieczęcią własną zapieczętował. W Krakowie, 14 februarii MDXC sexto.

---

[1]) Na białej karcie w egzemplarzu dzieła „Victoria deorum", znajdującym się w bibliotece ordynacyi hr. Zamoyskich w Warszawie.

[2]) Na pieczęci herb Prawda i napis na otoku: „Grabowiecki abbas Bledzeviensis." Oryg. w arch. Izby Skarbowej, dział V, vol. 7, fol. 256.

L. S. Idem qui supra propria spt. manu.

453. K. Warszewicki odbiera 30 złp.

Warszawa, 20 czerwca 1596.

Ja Cristof Varsaviczki ręką swą zeznawam, żem wziął trzydzieści złotych na zasłużone swe w Skarbie (które mam względem jurgeltu mego) od pana Schulcza albo któregożkolwiek pana Skarbowego przyjąć sine ulla difficultate. Actum Varsaviae, 20 iunii 96.

L. S. Idem qui supra Varseviczki.

(Autograf w archiw. Izby Skarb., dział IV, vol. 11, fol. 482).

454. K. Warszewicki odbiera 100 złp.

Warszawa, 7 sierpnia 1596.

Ja Cristof Varseuiczki ręką swą zeznawam, żem wziął od pana Umieczkiego sto złotych, które mi pan podskarbi koronny dworny dać jemu rozkazał. Na co dawam tę rekognicyę ręką moją. Działo się Varsaviae, 7 augusti anno 96.

Idem qui supra Varseuiczki.

(Autograf w arch. Izby Skarb., dział IV, vol. 18, fol. 84).

455. P. Ciekliński do S. Żółkiewskiego. 1)

(Przesyła mu nowiny usłyszane w Krakowie).

Kraków, 16 listopada 1596.

Jaśnie wielmożny, miłościwy panie. Odniosłem te rzeczy wszystkie królowi JMści i drugim IchMościom, któreś mi WMść, mój miłościwy pan, powierzyć raczył. Czekam tak J. K. Mści, jako i od drugich IchMści responsu, który dziś dać mi obiecali. J. K. Mość jutro ztąd wyjeżdza ku Warszawie. Sejm za radą IchMści panów rad, którzy się tu byli zjechali, primis diebus februarii J. K. Mość złożyć obiecał. O rozłożeniu wojska była konsultacya. IchMści ksiądz kardynał, 2) pan wojewoda Krakowski, 3)

---

1) Z autografu, znajdującego się w bibliotece Warszawskiego Uniwersytetu rękopis 7, $^{2}/_{20}$, nr. 19; adresu niema; zdaje się że do Stanisława Żółkiewskiego pisany.

2) Jerzy ks. Radziwiłł, biskup Krakowski.

3) Mikołaj Firlej.

pan wojewoda Sendomirski, [1]) pan Krakowski [2]) i innych kasztelanów kilka tutecznych nie chcą mieć żołnierzów w tych krajach, prócz jakiej trochy piechoty po zamkach, powiedając, że te kraje są głodne, i mimo to że nierodzajne, ale osobliwie tego roku bardzo głodne, dokładając, że tego niemasz potrzeby tak pilnej, zwłaszcza teraz zimie; k temu szlachta przeciwko temu barzo wrzeszczy, alegując Halicką ziemię i żeby miała być przez obóz zniszczona. To sąsiedztwo tureckie zprzodku snadź obeszło tu było ludzie barzo gorąco, ale teraz już ochłodli niemal wszyscy: i mało tu, ile ja baczyć mogę, o zabieganiu dalszem niebezpieczeństwu myślą. W radzie była o tem propozycya Króla JMści, ale ze wszystkiem do sejmu odłożono. To poniekąd ucieszyło ludzie, że mają to za rzecz pewną, iż w tej bitwie, która była między krześciany a pogany spólny raz był. Ale taką wiadomość Jego Król. Mść mieć raczy, że po wzięciu Agru przez pogany zdarzyło się przez kilka dni krześcianom, którzy (JMść pan marszałek [3]) za pewną to ma) do sześcidziesiąt tysięcy wojska zbieranego mieli i ostatniego dnia k wieczorowi, to jest 26 octobris, pan wojewoda Siedmigrodzki [4]) mimo pozwolenie arcyksięcia Maksymiliana temerarie chciał bitwę zwieść. Turcy miesiącem uszykowali się byli; uderzył na ich róg lewy Tyffenbach z niemcy i coś Węgrów z nim było: przełomił szczęśliwie turki i zamieszał ich wojsko; zatem wpadł sam pan wojewoda Siedmigrodzki sine ordine na swojeż, którzy się z turki uganiali. Turcy postrzegszy tego, że się krześcianie zamieszali, z prawego rogu uderzyli się o uffy pana wojewody i sparli go. Zatem pan wojewoda w nogę i Węgrowie za nim. Tyffenbach jako się zagnał z rajtary za turki, tak kończył bitwę nie oglądając się w tył, że go pan wojewoda odbiegł, a już mrok padał. Maksymilian też ujrzawszy, że się krześcianie mieszać jęli jeszcze przed panem wojewodą, zabodł w długą. Węgrowie niemal wszyscy uciekli: tak ci, którzy byli z strony pana wojewody Siedmigrodzkiego, jako i ci, co byli z strony cesarskiej. Tyffenbach już mrokiem wpadł na obóz turecki, z którego turcy, rozumiejąc o przegranej swojej, już też byli uciekli; zatem Niary, kapitan Agierski, wybawion. Już w nocy wrócił się Tyffenbach z garścią ludzi ku obozowi swemu; nalazł pusty. Będąc spracowany, nocował tam przecie a dla bezpieczeństwa swego kule snadź ogniste puszczał. Przededniem wziąwszy się z tymi, które około siebie miał, poszedł też za pany swymi, i tak snadź do kilku dni obadwa obozy puste stały. Cesarz sam turecki po wzięciu Agru poszedł był do Budzynia z częścią wojska. Piechota niemiecka i węgierska i większa część rajtarów w tej bitwie zginęła. Wojewoda Siedmigrodzki ku Tokajowi uciekł, a Maksymilian do Koszyc. Było niemało polaków w tej bitwie, którzy tu są, mianowicie: Tarnowski, Lahadowscy i synowie moi; ci uciekając także za pany swymi, zjechali się z arcyksięciem Maksymilianem przed Koszycami, który spracowany będąc, prosił ich, żeby go doprowadzili do Koszyc, i wsiadł na wózek chłopski, który się był na ten czas trafił, i zaprowadzili go tak aż do Koszyc. To przyznawają i sami włosi Legatowi, [5]) że nie jest inaczej. O turku, będzie-li zimował w Węgrzech, niemasz pewnej wiadomości. Roztrzęsiono tu dziś incerto auctore, żeby cesarz chrześciański [6]) miał umrzeć; barzo się ludzie jęli trwożyć, choć niemasz nic o tem pewnego. JMści ksiądz kardynał, pan wojewoda Krakowski, chodzą około pojednania IchMści pana marszałka koronnego z panem Krakowskim, czego efekt snadźby Król JMść widział; więc nie wiem, sprawią-li co. JMść pan wojewoda Krakowski mówił ze mną, żeby sobie tego życzył, aby się z WMścią mógł widzieć; jakoż ma teraz być w Lubelskiej ziemi i za tą okazyą radby do tego przyszedł. Legatus de latere ¹) jest tu; posłał snadź do Cesarza i czeka na respons.

---

[1]) Jerzy Mniszech.

[2]) Janusz ks. Ostrogski.

[3]) Koronnym był Mikołaj Zebrzydowski, nadwornym Mikołaj Wolski.

[4]) Zygmunt Batory.

[5]) Henryk Gaetani kardynał.

[6]) Rudolf II.

W sprawie WMści prywatnej ja tu mieszkać będę aż do wtorku po św. Katarzynie. ²) Postąpi się według rozkazania WMści; jużem ja mówił z panem podstarościm tutejszym i JMść pan marszałek koronny poruczył mu to. Strzelca do Łapińskiego odprawiłem z jegoż własną kopią, dokładając, jeśliby dalej czego było potrzeba, aby nie mieszkając dawał znać.

Na ine rozkazania WMści, mego mił. pana, respons, który mi dadzą, odniosę WMści, memu mił. panu. Pana Boga proszę, abym dobrze zdrowego WMść oglądał. Podkomorstwo snadź Bobola ³) na pana Buczackiego uprosił i wsi także. Jam też doszedł tego, że mala fide z nami idą. Snadź nie wiedziano o tych wsiach, które wakowały po Taszyckim, o któreś WMść za mną prosić raczył, aż z listu WMści. Tegoż Bobolę mistrzem być rozumieją takowych postępków. Z Krakowa, 16 novembris 1596.

Waszej Miłości, mego miłościwego pana

naniſſy sługa P. Cieklinski

456. P. Skarga odbiera 65 złp.

1596.

Zeznawam, iżem wziął od JMPana Jacynta Młodziejowskiego, podskarbiego nadwornego Króla JMści, z strony żup Krakowskich kwartał Cinerum roku Pańskiego 1596 jurgeltu naznaczonego od Króla JMści synowcom moim złotych sześćdziesiąt i pięć, z czego JMść kwituję.

L. S. X. Piotr Skarga Societatis Jesu manu propria.

(Autogr. w zbiorze L. Zwolińskiego).

457. K. Warszewicki odbiera 50 złp.

1596.

Ja Cristof Vaszeuiczki zeznawam, że mi się dosyć stało (z) strony kwitu JMP. Podskarbiego na pięćdziesiąt złotych.

L. S. Idem qui supra Varseuiczki.

(Autogr. arch. Izby Skarbowej, dział IV, vol. 11, fol. 439).

---

¹) Kardynał Henryk Gaetani.

²) 26 listopada.

³) Andrzej, podkomorzy koronny.

458. Zdania W. Brutusa i K. Warszewickiego o wojnie z turkami.

1596.

Summma consilii Guilhelmi Bruti Scoti de suscipiendo bello adversus Turcam. [1]

Arma capere

Utile
Honestum
Necessarium
est.

Nummi
Milites
Duces
non dessunt.

Ratio certa
Via facilis
Annona non difficilis
Praeda ingens
Gloria immortalis
Victoria haud dubia
apparet.

Graecia monet.
Hungaria petit.
Germania dat.
Italia promittit.
Polonia deliberat.
Veneti exspectant.
Hispania vult.
Gallia non impedit.
Anglia cavet.
In medio est Hollandia.
Hybernia festinat.
Scotia non moratur.
Dania consentit.
Suecia non recusat.
Et alia multa.

Quid moramini?

Supplementum eiusdem.

Diu apparandum est bellum.

Utile
Honestum
Necessarium
est: *Si adesset efficiendi facultas.*

Nummi
Milites
Duces
non desunt: *Hosti.*

Ratio certa
Via facilis
Annona non dificilis
Praeda ingens
Gloria immortalis.
Victoria haud dubia.
apparet: *In aëre.*

Graecia monet. *Ne in spem externarum virium irritemus potentiorem.*
Hungaria petit. *Dum desperat.*
Germania dat. *Verba.*
Italia promittit. *Non multum praestat.*
Polonia deliberat. *Consulto.*
Veneti exspectant. *Sero sapiunt Phryges.*
Hispania vult. *Galliam occupare.*
Gallia non impedit. *Turcae conatus.*
Anglia cavet. *Ne catholicis cedat victoria.*
In medio est Hollandia. *Inutilis.*
Hybernia festinat. *Ad confoederationem.*
Scotia non moratur. *Contra Hispanum.*
Dania consentit. *Ad pocula in otio exhaurienda.*
Suecia non recusat. *Pacem cum Moscho.*
Et alia multa. *In principibus christianis deploranda.*

---

[1] Znajduje się na karcie G_3 w broszurze: „Deliberacya o spółku i związku Korony Polskiej z pany chrześcijańskimi przeciwko Turkom. 1596.“ Egzemplarz tego wydania znajduje się w bibliotece Warszaw. Uniwersytetu (Wierzbowski, Bibliographia polonica, vol. III, № 2993); pochodzi z biblioteki Celińskiego.

Christophori Warsewicii Poloni [1]) ad responsum oppositum alia responsio.

Diu apparandum est bellum.

Utile
Honestum
Necessarium

est: si adesset efficiendi facultas. *R.* Immo vero, si nunc non erit, quando futura est? tum videlicet, cum illius animus et potentia in immensum crescet, nobis vero utrumque decedet.

Nummi
Milites
Duces

non desunt: hosti. *R.* Cuius nos omnia maiora verbis facimus: et nos nostraque pessimo exemplo extenuamus.

Ratio certa
Via facilis
Annona non difficilis
Praeda ingens
Gloria immortalis
Victoria haud dubia

apparet: in aëre. *R.* Qui crediderint, apparebit in aëre.

Graecia monet: ne in spem externarum virium irritemus potentiorem. *R.* Immo potius monet, ne . . . . [2]) pereamus, cui non auxilia . . . . . perfidia ab Eugenio IV Pontifice . . . properata, et triennio . . . Constantinopolim, imperii d. . . . . siosolenni legatione fatia . . . . fuit denuntiata.

Hungaria petit: dum desperat. *R.* Eo magis adiuvanda, ne d . . . . fracta in hostium potestatem . . . . et ad nos iisdem iter patef. . . .

Germania dat: verba. *R.* Turcicis veriora.

Italia promittit: non multum praestat. *R.* Turcia plura scilicet.

Polonia deliberat: consulto. *R.*... antequam incoeperis, consult . . . . . eris mature facto opus.

Veneti exspectant: sero sapiunt Phryges. *R.* Utinam tu et tui eorum essent similes, non diceretur: Po szkodzie Polak mądr.

Hispania vult: Gallias occupare. *R.* Nec quidem iniuria. Semper enim eius studia contra Turcas, quoad maxime potuit, retardavit.

Gallia non impedit: Turcae conatus. *R.* Cuius rei civili bello et sanguine madens, poenas gravissimas luit.

Anglia cavet: ne catholicis cedat victoria. *R.* Et tu, si catholicus es, Anglica consilia laudaveris?

In medio est Hollandia: inutilis. *R.* Esto.

Hybernia festinat: ad confoederationem. *R.* Videlicet cum catholicis: et tu id improbabis?

Scotia non moratur: contra Hispanum. *R.* Immo contrarium.

Dania consentit: ad exhaurienda in otio pocula. R. Non semper patrisatur.

Suecia non recusat; pacem cum Moscho. *R.* Quia et hic a nobis stabit.

Et alia multa: in principibus christianis deploranda. *R.* Musca ad scabiem.

---

[1]) Te wyrazy dopisane inną ręką; wszystko zaś inne pisane ręką Warszewickiego na białej karcie papieru wklejonej w broszurze między kartami drukowanemi G_3 a G_4.

[2]) Brzeg karty jest obcięty: ztąd pochodzą luki w tekście.

459. Privilegium genn. Stanislao Czikowski et Niegoszewski ad 15 annos concessum. [1]

Warszawa, 20 marca 1597.

Sigismundus III, Dei gratia, rex Poloniae etc. significamus praesentibus litteris nostris, quorum interest, universis et singulis, quod cum usus cocci vulgo czerwiecz dicti, qui tingendis coccineo colore pannis tam laneis, quam sericeis deserviens in maxima olim copia e regno hoc nostro in externas regiones efferebatur, nunc eam ob causam, quod homines artem parandi ex illo coloris communiter ignorant, non sine insigni vectigalium nostrorum diminutione magna ex parte deperisset, genn. autem Stanislaus Czikowski, succamerarius Cracoviensis, et Stanislaus Niegoszewski, secretarius noster, qui novum quendam modum et artem conficiendi ex eodem cocco praedicti coloris coccinei invenerunt, restituere illum denuo vellent, dum modo ad facilitandum laborem et sumptus, qui haud exigui eam in rem requiruntur, eam illis praerogativam concedere dignaremur, ut ad certum temporis spatium nemo alius praeter ipsos solos eundem coccum coloremque ex illo praeparatum hinc efferre et distrahere posset: nos utilitati hac in parte publicae vectigaliumque nostrorum accessioni consulere et simul praefatorum Stanislai Czikowski et Stanislai Niegoszewski industriam et egregium iuvandi publicam rem studium aliqua beneficentiae nostrae regiae significatione prosequi volentes, faciendum nobis esse duximus, ut ob novum istud illorum inventum negotiationis, quae cum eo ipso cocco et confecto ex illo colore exercetur, procurationem ad quindecem annorum immediate ab editione praesentium sese subsequentium spatium eisdem Stanislao Czikowski et Stanislao Niegoszewski conferremus concederemusque, uti quidem conferimus et concedimus praesentibus litteris nostris, volentes, ut intra idem tempus nemini homini sine scitu et permissu illorum haeredumve illorum, si forsan illi interea vita defungerentur, easdem merces, sive crudas, sive praeparatas, in extera loca exportare ac divendere liceat, liberumque sit. Quinimo si quisquam ante praedictorum annorum decursum, insciis et invitis iis, id facere ausus fuerit, is confiscatione mercium istius generis omnium mulctetur. Quod universis et singulis, quorum interest, inprimis vero quibuscunque regni dominiorumque nostrorum magistratibus et officialibus publicis cuiuscunque status, conditionis et dignitatis illi fuerint, praesentibus hisce denuntiamus, serio illis mandantes, ut praefatos genn. Stanislaum Czikowski et Stanislaum Niegoszewski in usu praerogativae et libertatis istius non modo nulla ratione impediant, remorenturve, verumetiam modis omnibus tueantur et conservent, atque in omnes illos, qui contra ius ipsorum, quod diplomate hoc nostro benigne illis concessimus, praedictas merces exportare ac distrahere ausi fuerint, fisco nostro addicendis iisdem mercibus sine omni tergiversatione animadvertant, pro gratia nostra officiorumque suorum debito secus non facturi. Theloneis tamen nostris, quae de iisdem mercibus dependenda fuerint, salvis permanentibus. In cuius rei fidem praesentes manu nostra subscriptas, sigillo regni communiri iussimus. Datum Varsaviae, in conventu regni generali, die 20 martii anno Dñi 1597, regnorum nostrorum Poloniae 10, Suetiae vero anno 4.

Sigismundus Rex.

---

[1] Metr. reg., vol. 142, fol 17; wskutek pozwolenia królewskiego przywilej ten oblatowny był w księgach metryki koronnej w Warszawie 14 kwietnia roku 1598.

460. Rudolf II poleca dać przystęp do archiwów czeskich B. Paprockiemu. [1]

Praga, 24 lutego 1598.

Rudolphus II, Dei gratia, electus Romanorum imperator semper augustus ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiaeque etc. rex, archidux Austriae, dux Burgundiae, marchio Moraviae, Lucemburgensis et utriusque Silesiae dux, Lusatiae marchio. Universis et singulis hasce nostras visuris aut lecturis, cuiuscunque ii status, ordinis, gradus aut eminentiae ex subditis nostris regni Bohemiae incorporatorumque provinciarum fuerint, fidelibus nobis dilectis, gratiam nostram caesaream ac omne bonum annuntiamus. Cum egregius Bartholomaeus Paprocki eo animum applicasset suum, ut originem gentis bohemicae, necnon stemmatum ac familiarum in hoc regno deductiones litteris mandaret et posteritati consecraret, humillimeque a nostra maiestate petiisset, ut ipsius tam honestos conatus commendatione nostra caesarea benignissime promovere dignaremur. Iudicantes itaque laborem eiusmodi minime infructuosum fore praedicti Bartholomaei Paprocki petitionibus annuendum esse duximus, mandantes omnibus et singulis, nostrae maiestati subditis, ut illum non solum commendatum habere, sed etiam ex archivis vestris res memoria et celebratione dignas describendas ipsi concedere, denique annales, si quae habebuntur, pari ratione ei haud gravatim communicare velitis, facturi in eo rem clementissimae voluntati nostrae caesareae consentaneam. In quorum fidem et evidens testimonium hasce sigilli nostri appensione communiri iussimus. Datum ex regali nostra urbe Praga, 24 februarii anno 1598, regnorum nostrorum romani 23, hungarici 26, Bohemiae itidem 23.

Rudolphus Ad mandatum S. C. M. proprium
Christophorus L. B. Szebusyna.

Joan. Mülnerus.

---

461. Consensus Johanni Bojanowski datus ad eximendas scultetias villae Bithon.

Warszawa, 17 kwietnia 1598.

Sigismundus etc. significamus etc., quia nos constantiae ac perseverantiae in aula nostra gen. Johannis Boianowski, lectistratoris nostri, ac non mediocrium sumptuum ac impensarum illius benignam rationem habentes, consentiendum et permittendum ei duximus ... ut possit et valeat ... scultetias in villa nostra Bithon de manibus modernorum possessorum ... summa pecuniae in eisdem scultetiis iuste et legitime inscripta, ea tamen minime aucta, vel ex iusta taxatione provenienti redimere. Quas quidem scultetias ita redemptas una cum omnibus attinentiis ... idem gen. Johannes Boianowski una cum gen. Beata de Luthomirsko, consorte sua, in solidum tenebunt ... ad utriusque eorundem coniugum, vel altero e vivis sublato, extrema vitae post decessum vero ipsorum non prius ad nos et dispositionem nostram praefata bona redibunt, quam summa, ibidem inscripta vel ex legitima taxatione proveniens, successoribus ipsorum fuerit persoluta ... Datum Varsoviae, die 17 mensis aprilis anno Dñi 1598, regnorum nostrorum Poloniae 11, Suetiae vero 5.

(Metr. reg., vol. 142, fol. 22).

---

[1] Kopia w bibliotece ordynackiej hr. Zamoyskich w „Penu historico-politicum" Stanisława Różyckiego, fol. 56.

462. Edictum, ne plus quam duae bibliothecae in civitate Varsoviensi habeantur.

Malborg, 12 czerwca 1598.

Sigismundus etc. significamus etc., quod cum ad publicam gymnasiorum et scholarum utilitatem permagni intersit bibliothecas in civitatibus regni nostri vario librorum genere, in omni facultate necessariorum, instructas esse, et commendaretur nobis fam. Pauli Fabricii et Johannis Madzilewski, bibliopolarum civium Varsaviensium, prae aliis in eo genere singularis quaedam industria, qui conquirendis et in communem usum suppeditandis optimis quibusque auctoribus, utilem litterariae rei hactenus navarunt operam ac sumptus etiam non mediocres eam in rem fecerunt, habentes condignam operae et laboris eorum rationem, eisdem peculiarem rem, facultatem et praerogativam concedendam esse duximus, uti quidem concedimus praesentibus litteris nostris, ut ipsimet tantum duo in civitate nostra Varsoviensi bibliopoliam exercere ac libros omnis generis divendere, nec praeter duas eorum bibliothecas plures ibidem haberi, aut a quopiam institui, in domibus tam spiritualium, quam saecularium in et circa civitatem Varsoviensem ullo colore et praetextu possint, aut id sibi quisque temere usurpare audeat, vel ullius libertatis praetextu attentet. Excepto tamen comitiorum regni generalium et nundinarum seu mercatuum publicorum tempore, quo plures bibliothecas adventitias et extraneas, nec tamen longius ultra definitum comitiorum aut nundinarum tempus, ibi haberi ac institui posse licitum ac integrum erit, eamque facultatem ac praesentem concessionem nostram ad extrema vitae eorum tempora illis constare volumus. Porro iidem bibliopolae procurabunt sedulo, ut in suis bibliothecis variorum in omni gerere et facultate auctorum libros habeant et eorum sufficientia publicae necessitati commodent, neque in ea re quidquam studii ac diligentiae praetermittant. Deducentes ad notitiam omnium, quorum interest, praesertim vero tam castrensis, quam civitatis Varschoniensis magistratuum, eisdemque mandantes serio, ut praedictos bibliopolas in ea a nobis illis concessa libertate ac praerogativa integre semper et ubique conservent, manuteneant atque defendant, neque eandem illis infringant, aut a quopiam infringi patiantur. Pro officiorum suorum debito et gratia nostra. In cuius rei fidem praesentes subscriptas sigillo regni nostri consignari iussimus. Datae Mariaeburgi, die 12 mensis iunii anno Dñi 1598, regnorum nostrorum Poloniae 11, Sueciae vero anno 5.

Sigismundus rex.

(Metr. reg., vol. 142, fol. 139).

---

463. A. Zbylitowski odbiera strawne.

Warszawa, 4 lipca 1598.

Anno 1598, 4 iulii, Warsaviae, Ja Andrzej Zbylitowski, trukczas Króla JMci, zeznawam tem mojem pisaniem, żem wziął od JMci P. Podskarbiego nadwornego zasłużone moje dworskie złotych sto i dziesięć, to jest strawnych a die 13 maii 1598 ad diem 4 iulii eiusdem niedziel sześć fl. 20, konnych za kwartał jeden, to jest, a die 1 iunii ad diem ultimam augusti 1598 fl. 90.

Idem qui supra manu propria.

(Oryg. Izby Skarbowej, dział IV, vol. 11, fol. 588).

464. A. Zbylitowski odbiera strawne.

Warszawa, 23 sierpnia 1598.

Zeznawam tą moją recognicyą, żem wziął od JMści P. Podskarbiego nadwornego strawnych swoich pieniędzy a die 5 iulii ad diem 23 augusti za niedziel siedm złotych dwadzieścia i trzy i groszy 10. W Warszawie, 23 augusti anno Dñi 1598.

Andrzej Zbylitowski thrukcas ręką swą spt.

(Autogr. Izby Skarb., dział IV, vol. 11, fol. 590).

---

465. J. Januszowski do J. Zamoyskiego. [1]

(Posyła mu odlane na jego zamówienie czcionki).

Kraków, 1 września 1598.

Jaśnie wielmożny mój wielce miłościwy panie, panie a panie mój miłościwy. Pismo *Romam S. Augustin* znowu dolewane, do tegoż i greczyznę na tenże wzór, aby się z temże pismem zgodziło, przytem liter polskich kilka nowo rzezanych do wersalów nawiętszych, także i spatia do namniejszego pisma *Filiae Jerusalem* posyłam WMści, memu miłościwemu panu, w fasce w dębowej. Waży wszytko i z faseczką dwa centnary i trzy kamienie bez dwu funtów. Druga też greczyzna na mniejszy wzór, aby się zgodziła z pismem *Filiae Jerusalem*, już się leje; skoro gotowe będzie, odeśle się WMści, memu miłościwemu panu, którego miłościwej łasce zalecam się z powolnemi służbami swemi, prosząc, abym opuszczon nie był. Datum z Krakowa, 1 septembris 1598.

WMści mego miłościwego pana

powolny naniższy
sługa

Januszowski

---

466. A. Zbylitowski odbiera strawne.

Warszawa, 12 października 1598.

Ja Andrzej Zbylitowski, dworza (!) i trukcas K. J. Mści, zeznawam tą moją rekognicyą, żem wziął od JMci Pana Podskarbiego nadwornego ad rationem służby

---

[1] Oryginał w zbiorze korespondencyi Zamoyskich; adres zamazany. Przy tym liście znajduje się na osobnym arkuszu: „Spisek ksiąg, które mają być sprawione do Zamoyskiego kościoła. 1) Antyfonarze dwa: jeden de tempore, drugi de sanctis, w którychby wszystkie antyfony i responsorya na wszystkie trzy nokturny świeckiemi nótami na cały rok ponotowane były; zakonnych z jednemi tylko nokturny nie kupować. 2) Gradały (sic) dwa; jeden de tempore, drugi de sanctis, takież z nótami świeckiemi. 3) Psałterze dwa Rzymskie in folio z nótami Weneckiej edycyej, jako może być naposledniejsza. 4) Mszały dwa Rzymskie in folio: jeden Antwerpskiej, drugi Weneckiej edycyej, takież co naposledniejszej. 5) Breviaria dwoje Rzymskie in 4⁰: jeden Antwerpski, drugi Wenecki, postremae editionis. 6) Agendorum duo exemplaria. 7) Martyrologium Romanum in folio albo in 4⁰, Antwerpski vel Wenecki postremae editionis. W tem wszystkiem dołożyć się p. Januszowskiego architypografa.

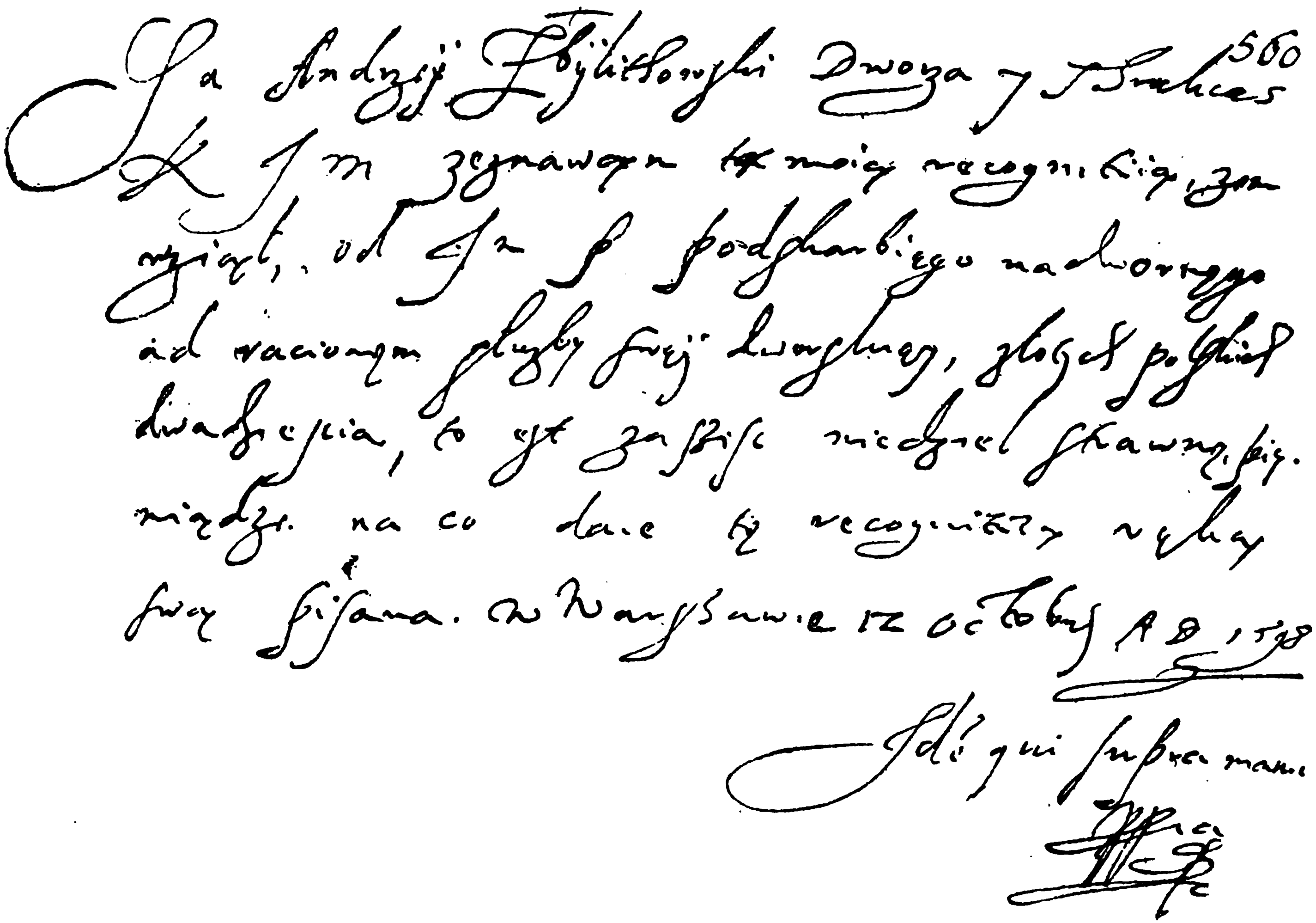

Ja Andrzej Bylitkowski Dworza y [illegible] 1560
K. J. M. zeznawam tą moią recognitią, zem
wziął, od J. M. P. podskarbiego nadwornego
ad rationem służby swej kwartalnej, złotych polskich
dwadziescia, to iest za sześć niedziel [illegible]
między. na co daię tę recognitią ręką
swą pisaną. W Warszawie 12 octobris A. D. 1580

Idem qui supra manu propria

swej dworskiej złotych polskich dwadzieścia, to jest za sześć niedziel strawne pieniądze, na co daję tę rekognicyę ręką swą pisaną. W Warszawie, 12 octobris anno Dñi 1598.

Idem qui supra manu propria.

(Autogr. Izby Skarb., dział IV, vol. 11, fol. 560).

---

467. Fabian Plemięcki do Jacka Młodziejowskiego. 1)

(Posyła mu w darze książkę).

Toruń, 5 stycznia 1599.

Miłościwy panie podskarbi nadworny, służby me powolne do łaski WMści, mego miłościwego pana, pilnie zalecam. Przed święty wstąpił do Torunia JMść ks. kantor Warmieński, pan Makowiecki, sekretarz Króla JMści, i między inszemi rozmowami wspomniał na książkę, którą chciał kupić, ale librarza nie było; podjąłem się ja ty pracy i dałem dwoje uszyć: jedne posyłam JMści Królewiczowi a drugie synowi WMści, mego miłościwego pana, i je do rąk WMści odsyłam, prosząc, aby WMść moim miłościwym panem raczył być, do który się ja łaski jako napilni powtóre zalecam. Datum z Torunia, 5 ianuarii 1599.

W. M. mego mił. pana powolny przyjaciel i sługa
Fabian Plemieczki.

---

468. Cardinalis Bathoreus Stanislao Rescio.

(Żegna go przed wyjazdem do Siedmiogrodu).

Miechów, 8 lutego 1599.

Litteras cum muneribus Rev. Dom. Vrae a dño Dębieński accepi, quae quidem eo mihi sunt gratiora, quo magis in tot meis negotiis mihi sunt consolationi; agnosco veterem erga me amorem nihil immutatum, in quo etiam Rev. Dom. Vram perseveraturam certo certius mihi persuadeo, me itidem hoc ipsum facturum in me recipio. Quid de Transylvanicis? Credo Rev. Dom. Vram audituram et multa et varia; pauca vero, quae ad fidem faciant et veritatem, nos tamen in dies meliora exspectamus, quae suo tempore Dom. Vram latere non patiar. Nunc Rev. Dom. Vrae felicia quaeque precor.

Addo hoc crastina die iter in Transylvaniam arripio incognite, tum voluntate principis, non sine consilio gravissimorum in Polonia virorum. Sed tu, mi Resci, de mea ente timebis? quid hic dicam, non habeo; si religio est, si iuramenta principis, si fides iesuitarum sufficiens, tuto me iturum puto; si haec non, ero victima et martyr novus. Valeat feliciter, ex Transylvania uberiores accipiet, si Deus secundabit. Mechovia, 8 februarii 1599.

(Kopia w bibliotece Warszaws. Uniwersytetu, rękopis $6^2/_4$, fol. 75).

---

469. S. W. Montelupi do J. Ursyna. 2)

(Przesyła mu pieniądze i medale).

Kraków, 7 sierpnia 1599.

Molto maggior signor osservandissimo. L' illustrissimo signor general del Regno 3) ci ha mandato quadrini $394^{11}/_{15}$ di moneta per doverne far valer Vostra Signoria;

---

1) Adres: „Memu wielce miłościwemu panu dobrodziejowi, JMści panu podskarbiemu koronnemu nadwornemu do własnych rąk JMści należy.“ (Oryginał, arch. Izby Skarb., dział 36, fasc. 5).

2) Autograf w zbiorze korespondencyi Zamoyskich, adres: „Al molto maggior signor osservandissimo, il signior Giovanni Ursino in Padova.“

3) Jan Zamoyski.

et pero a nostro nome li signori Capponi di Venetia gliene faranno lo sborso a ragione di soldi 90 il quadrino, che potrà farne le solite quitanze. Questi danari, come V. S. doverà intendere dall' inclusa lettera, devano servire fl. 300 per suo uso e fl. $94^{11}/_{15}$ per dare a uno speziale conto de 45 zeccini, che V. S. deve esser tenuta di darli che per il compimento haviamo scritto a Sua Eccelenza Illma che provveda. Ci ha mandato ancora duo medaglie, le quali saranno incluse, che ne potrà V. S. disporre secondo il comandamento di Sua Eccelenza Illma, alla quale e a noi potrà darne notizia, et Le baciamo le mani. Di Cracovia, il 7 d'agosto 1599.

Di Vostra Signoria osservandissimo servitore
Sebastiano e Valerio Montelupi.

---

470. J. Ursinus do J. Zamoyskiego. 1)

(Komunikuje mu Padewskie nowiny).

Padwa, 31 grudnia 1599.

Jaśnie Wielmożny, miłościwy panie. Służby me naniższe do miłościwej łaski WMści pilnie zalecam. Księgi de Monte pietatis Werońskie WMści posyłam teraz, poślę Padewskie skoro po sejmie Padewskim. Konsultacya o gostcu tydzień była od ośmi najprzedniejszych, którą WMści poślę drugą postą. Saxonias, 2) Rudius i Campilongius i Thomas Minadous 3) chcą w druk dać swe konsultacye. Pan Saxonias prosił mię, żeby mu pan Rektor 4) na te jego punkta, które posyłam, odpisał. Racz WMść wiedzieć, że Wści ma dedykować swój o kołtunie traktat. Aquapendens WMści czwarte księgi de anatomia ma przypisać. Weneci radzi, że pan rektor zamoyski powadził profesory, których oni powadzić nie mogli: będą pisać przeciwko sobie; ja za Saksoniaszem trzymam, który kołtuny przy mnie urzynał i leczył. Poście albo po Wielkiejnocy przez p. Bogusławskiego lekarstwo Saksoniego na kołtuny poślę. Aptekarczyk nasz, teraz dobrze zdrowy, będzie go (!) przy nas robił. Zatem i powtóre służby me naniższe zalecam do miłościwej łaski WMści. Patavii, ultima decembris 1599.

WMści, swego miłościwego pana, sługa
M. Joannes Ursinus.

Na osobnej kartce:

Johannes tonsor, cyrulik bardzo stary, który mieszkał niedaleko domu Kapiwakowego i WMści często we Włoszych służył, służby swe WMści zaleca. Wnuk jego doktór i chirurg, dyscypuł p. Aquapendentów, mnie siła pokazuje in chirurgia; prosił mię o trochę rogu łosiego; proszę WMści, racz mi WMść trochę rogu przysłać, żebym go mu darował, aby mi życzliwszy był. Młody pan Gomoliński powiedział mi w Paddwi, że JMści p. starostę Olsztyńskiego i panów szwagrów WMści i innych, którzy przybyli, rozkazał był w Wiedniu Mathias arcyksiążę posądzać o gardło i tydzień cały siedzieli tylko za to, że stronę księcia kardynała Batorego trzymał. Ormenin ich jakiś wydał.

---

1) Autograf w zbiorze korespondencyi Zamoyskich; adres: „Illmo dno dno Johanni Zamoyski, magno cancellario regni Poloniae et exercitus generali capitaneo etc., patrono observandissimo."

2) Herculis Saxonia De plica quam poloni Gwozdziec., Roxolani kołtunum vocant, Patavii, 1600, dedykowane Janowi Zamoyskiemu (por. Wierzbowski, Bibliographia polonica, vol. I, № 690).

3) Thomae Minadoi De morbo cirrorum sive de helotide, quae polonis gozdziec, Patavii, 1600, dedykowane Mikołajowi Zebrzydowskiemu (por. Wierzbowski, Bibliographia polonica, vol. III, № 3111).

4) Zapewne rektor akademii w Zamościu Melchior Stephanides.

471. Oratio Varsevicii ad Clementem VIII, pontificem maximum, habita Romae 13 februarii

Rzym, 13 lutego 1600.

Non voti exsolvendi gratia, beatissime pater, licet id ipsum fuisset piissimum neque alicuius curiositatis gratia, qui tot tamque variis peregrinationibus senex iam, factus sum, sed Dei ipsius Optimi Maximi religionis sacrorumque locorum invisendorum ergo et denique hoc augusto pontificatu tui venerandi studio post quadragesimum annum, eo quam ab ea abfueram, Romam tandem veni et ad beatorum pedum tuorum oscula totus venerabundus procumbere pium et salutare iudicavi. Non poterat, ac nec efficere debuerat quidem locorum temporumque ulla distantia, ut mei meaeque perpetuae erga te observantiae in oblivionem venissem. Et quem tot caesaribus, regibus, principibusque aliis publico et privato nomine honorem detuleram, tibi quoque, Christi in terris vicario, potissimum non detulissem. Ferunt quosdam ad Titum Livium Patavinum, qui et tunc et nunc quoque Patavinum det intuendum, ab extremis Hispaniarum partibus olim aliquando Romam venisse et tantum scriptorem videre voluisse. Nos vero ex Polonia, cuius tu non modo ordinibus, sed hominibus omnibus mirifice faves, ad te non rerum gestarum aut miraculorum scriptorem, sed ipsummet effectorem non libenter venissemus? Et quidem multa et varia huc illudque feci, maria et flumina navigavi, regna et provincias non solum sumptibus faciendis, sed etiam meis quantuliscunque lucubrationibus, passim et ubique edendis, non invitus peragravi, sed nulla unquam, quod meminerim, quam haec ipsa romana, ut in senili et imbecilli aetate suscepta, iucundior mihi fuit profectio, tum ob te, tuumque pontificatum, adeo felicem et augustum, tum ob hunc annum iubilaei sacrum, qui annus a partu virginis post mille sexcentesimus, vere dicitur quadratus, quod quadraginta quadragenis compositus· variorum mysteriorum sit plenus, et tum haereticorum insania, tum turcica potentia brevi ab eius initio finiendo omni aevo futurus est memorandus. Quo magis grates tibi ago, Summe Deus, quod ut in Urbem venerim tarde, tamen etiam porta clausa eodem iubilaei beneficio fruar te benigno largitore, qui ut cum occluseris, tantum abest, ut extremum clausisse diem, quod etiam mihi videris refloruisse omni omnium non tantum ordinum, sed hominumque gaudio meritoque tuo singulari, quem adeo duce et auspice Deo ipso Optimo Maximo longissime victurum et maiora praeteritis gesturum, ut cuncti optant ita et nonnulli haud dubio sibi pollicentur. Principes enim boni, ut sunt rari, ita aut non nasci, aut nunquam deberent plane exstingui. Non poterat ac ne debeat sane nisi et Clemens nomine quaterno numero geminato et nonnisi insigni stellis distincto pontifex praeesse anno quadrato. Nam cum nonnulli pontifices minorum gentium et numerum clementes non satis fuerint, tu omnium omnibusque clementissimis semper fuisti, patrimonium Ecclesiae auxisti cum summa sanctimoniae laude pluribus annis, quam numeros tuo nomini affixeras, pontificatui praefuisti. Etenim cum quidem falso licet arbitrentur tot annorum spatio victuros esse pontifices, quot soliti sunt numeros nominibus suis adiunxisse, id ut antea dixi falsissimum hoc tuo tui pontificatus decennio docuisti, et ita quidem docuisti, ut si non annos Petri visurum, tamen, proxime ad eos accessurum speremus omnes, te optemus saltem valde. Atque id quidem omnibus omnium nominum et conditionum desiderantibus, populis et meritis tuis exigentibus, quae ob puritatem angelicam et cum dono lacrimarum ad Deum profusas preces inprimis commendantur. Quae enim est alicuius tanta dicendi copia, aut tantum verborum flumen et sententiarum, quod laudes tuas non solum pro dignitate praedicare, sed et enarrare possit? Quis moestus abs te unquam discessit? Quis Romam venit, ut non experiri benignitatem, quam admirari dignitatem tuam solitus fuisse magis videatur? Multa multi de aliorum pontificum vita, moribus, gestisque rebus voce et litteris consignarunt, de tua quidem virtute, pietate, castimonia, in egenos largitate, in omnes benignitate non latinae, non graecae, non barbarae litterae ullo loco et tempore conticescent. Nam ut breviter per omnes omnium honorum gradus incunabula et actiones tuas percenseam et ad ea demum, quae pontifex maximus creatus gloriose gesseris, perveniam. Quis nescit, quam honestis et nobilibus parentibus natus et quam liberaliter in bonarum artium studiis edoctus fueris, unde doctoratus insignia et alios magistratus consecutus cum fuisses, ad eam demum Romae dignitatem es evectus, qui ostendendae virtutis et integritatis palestra et periclitandorum ingeniorum officina vere et non iniuria appellatur, ubi sententiis dicendis et litium ex aequo et bono terminandis controversiis eam consecutus es gloriam, quae primum galero, postea te pontificatu maximo insignivit, quem ut Deus Optimus Maximus prosperare tibi velit supplex precor et hanc felicitatem, quam secundo et aequabili rerum actionumque omnium cursu in eo retines, non modo tibi, sed et reipublicae gratulor. Equidem ecclesiam Dei Optimi Maximi multos bonos claresque pontifices habuisse scio, sed praeter te clariorem melioremque neminem, quod citra omnem assentationis suspitionem dictum et intellectum volo, turpe enim ubique, sed Romae maxime in oculis orbis terrae proferre est falsitatem. Quis enim Ferrariam pontificatui restitutam? quis Italiam a latronibus vindicatam et viatoribus pacatam redditam? quis miseram Hungariam toties defensam, quis tot reges et principes mutuo sibi reconciliatos et alia multa et praeclare glorioseque gesta non ferat tibi acceptam? Legantur et audiantur de pluribus pontificibus plurima, tu quae multi praestiterunt divisa singula, coniunctim complexus es universa. O felicem illam diem, qua natus es, feliciorem, qua galero insignitus, felicissimam, cum pontifex maximus es renuntiatus. Sed finis sit, nondum enim sol extremus illuxit, qui maioribus adhuc trophaeis et victoriis procul dubio te exornabit, neque quidem id temere, tuae enim orationes in fundendis pro christianorum in turcas concordia precibus, tuae opes et sollicitudines in iuvandis christianis principibus, tuae curae et cogitationes in salvandis animabus continentur. Quid restat? quis alter actus tibi nobisque superest, quam ut quidem Deum Optimum Maximum uno omnes precemur ore, totoque pectore, ut quem portam claudere voluerat sanctam, clausa porta ad divini nominis gloriam longissime producere vitam et non modo bene beateque vivere, sed et denique Europam turcis, Ecclesiam adversariis, navem Petri fluctibus procellisque facere immunem liberamque perpetuo patiatur.

(Mss. bibl. Warszaw. Uniwers., 6 $^{3}/_{4}$, fol. 397).

472. P. Skarga odbiera 140 złp.

1600.

Wziąłem od Ich Mści panów żupników Krakowskich p. Dobroszewskiego i p. Cekego strawne moje za niedziel czternaście a 2 aprilis ad 9 iulii roku pańskiego 1600 sto czterdzieści złotych polskich, z których kwituję.

Ja X. Piotr Skarg (sic!)
L. S. kaz. K. M. ręką swą.

---

[1] A tergo: „X. Skarga za 14 niedziel fl. 140 ad rationem arrendae a die 2 aprilis ad diem 9 iulii 1600.“ Autograf w zbiorze L. Zwolińskiego.

DODATKI.

A. Dokumenty.

473. Lectura in theologia fratri Marco a Turri, commissario fratrum conventualium s. Francisci, in gymnasio Cracoviensi data et praetium 25 fl. illi assignatum.

Kraków, 10 września 1519.

Sigismundus etc. manifestum facimus per praesentes, quia rationem habentes reipublicae litterariae regni nostri, quae in copia et doctrina lectorum potissimum consistit, et quamvis in gymnasio Cracoviensi sint multi alii atque idonei doctores, cognoscentes tamen nos singularem et excellentem doctrinam venerabilis et religiosi fratris Marci a Turri Veneti, commissarii et ministri ordinis fratrum conventualium s. Francisci, eiusque mores et personam nobis acceptam habentes, eum in numerum lectorum eiusdem gymnasii Cracoviensis adscribi volumus et praetium illi annuum 25 fl. per mediam sexagenam in theloneo nostro Cracoviensi statuendum duximus et statuimus praesentibus ad beneplacitum nostrum, ac in eum effectum, ut unam lectionem in sacris litteris diebus congruis vel in Collegio vel etiam in suo monasterio publice profiteatur. Quapropter tibi gen. Achatio Jordan de Zakliczyn, theloneatori nostro Cracoviensi, aliisque theloneatoribus Cracoviensibus, pro tempore exsistentibus, committimus et mandamus, ut de praedicto annuo praetio 25 fl., per mediam sexagenam computatorum, eidem fratri Marco a Turri singulis annis respondeatis vel responderi faciatis ad beneplacitum nostrum, ut praefertur, quietantiasque ab eo de solutis illi eisdem 25 fl. recipiatis sub titulo et sigillo ipsius, quas nos in ratione, ac si essent nostrae propriae, suscipiemus. Harum testimonio litterarum, quibus sigillum nostrum est appensum. Datum Cracoviae, sabbatho proximo post festum Nativitatis V. M. anno Dñi 1519.

(Metr. reg., vol. 33, fol. 382).

474. Decretum inter nob. Jodocum Decium, secretarium Reg. Mtis, et rev. Laurentium Miedzileski, electum Camenecensem, ratione verborum iniuriosorum latum.

Kraków, 10 sierpnia 1521.

Sigismundus etc. manifestum facimus per praesentes universis, quia cum nob. Jodocus Decius, secretarius noster, gravem querelam adversus rev. Laurentium Miedzileski, electum Camenecensem, coram nobis et consiliariis nostris proposuisset, ob id quod se feneratorem et haeresum invectorem, fautoremque ac aliis inhonestis nominibus nuncupasset, suggillassetque eum per epistolas suas apud alios, tum etiam per scripta sua nonnulla, quae adversus dogmata Lutheri compilarit, earumque epistolarum ipsius exempla et schedas coram nobis produxisset, petens humiliter ea per nos audiri et sibi ob iniuriam et ignominiam tam indigne illatam iustitiam fieri; e diverso vero electus praedictus non quidem inficiatus, quae scripserit, verum affirmasset non ea se vulgasse hactenus, nisi quod paucis secreto communicaverit provocatum se contumeliis Jodoci, quae in se et patriam scribere debuisset et alia in eum sensum. Quae ipse Jodocus iustis rationibus et documentis refellebat. Nos cum consiliariis nostris auditis his, quae scripta sunt ac expensis utriusque propositis et responsis talem sententiam tulimus et fecimus praesentibus: inprimis autem quia comperimus etiam in ipsius litteris praefati electi nonnulla contineri, quae vergerent in offendiculum aliquarum nationum et principum, eorum praesertim, cum quibus nobis vicinitas, benivolentia et necessitudo intercedit, volumus et decernimus, ut ipse electus eadem scripta sua nullo exemplari sibi relicto nobis tradat, nec illa aut alia quaevis similia edere unquam audeat absque consensu et scientia nostra; deinde quia Jodocum praedictum eiusque fidem, probitatem et industriam probatam, eiusque opera et obsequiis in plurimis et non vulgaribus negotiis nostris libenter nec incommode utimur, decernimus pariter, ut quae per electum ipsum dicta et scripta sunt adversus illum, nulla in parte honori et existimationi eius ac posterorum ipsius nocere debent, nunc et in perpetuum, sed et ipsi electo eiusque honori et dignitati ea, quae fassus est, se magis calore animi, ut fit in conflictationibus eiusmodi, quam recto et firmo instituto effundisse, nec in publicum tamen edidisse, minime officere debebunt. Harum testimonio litterarum, quibus sigillum nostrum est appensum. Datum Cracoviae, sabbatho proximo ante festum Assumptionis Sanctae Mariae, dominae nostrae, anno Dñi 1521, regni nostri 15.

Relatio rev. in Christo patris dñi Petri, episcopi Posnaniensis
et regni Poloniae vicecancellarii.

(Metr. reg., vol. 35, fol. 314).

---

475. P. Tomicius, episcopus Cracoviensis, regni Poloniae vicecancellarius, Erasmo Roterodamo.

(Poleca Jana Bonera).

Kraków, 17 sierpnia 1531.

Etsi iam dudum nullas a te acceperim litteras, Erasme, vir aetate nostra praestantissime, te tamen sanum esse et recte valere ex certis hominibus, qui istinc adveniunt, intellexi, quod me maiorem in modum delectat, amicum enim tam insigni laude et cumulata virtute praeter te habeo neminem. Quod vero ego tibi rarius quoque scribam, non mea voluntas, sed temporum praesentium misera conditio et status turbulentus in causa sunt, quibus plerumque animo ita incumbo, ut me officia amicorum, utcunque invitum, negligere oporteat. Nunc cum nactus nuntium committere nolui, quin ad te aliquid litterarum darem, praesertim, cum ad scribendum officio, quod clarissimo et magni nominis et auctoritatis apud nos viro dño Severino Boner, patri istius pueri Johannis, qui in tuo contubernio est, debeo, provocer. Is enim cum ex quibusdam cognovit te mei studiosissimum esse, petivit a me, ut ad te in commendationem filii aliquid scriberem. Quod cum et ego mihi conscius essem, quanti te facerem et tuam erga me benevolentiam expertus essem, liberaliter me facturum recepi. Quare commendo tibi summo studio puerum, quem propter egregiam illius indolem et patris virtutem et amicitiam, qua mihi est coniunctus, mirifice diligo et vehementer opto, ut quam maxime pro tua dignitate et parentum honore doctrina, moribus et quacunque virtute ornetur, quod etiam futurum non dubito, quando illi et auctoritate et praeceptis deesse nolueris, deesse autem velle non poteris, si cogitaris, ex patris eius gratissimis et placidissimis moribus, cum te fructum, quem soles a bonorum virorum officiis exspectare, esse capturum. Ita enim tibi de eo affirmare possum, quod suorum officiorum et benevolentiae erit gratissimus, quam referre tibi non minus volet, quam poterit, quandoquidem gratia serenissimi regis mei opibusque in hoc regno est longe princeps et vir non solum honestus et gravis, sed prudens etiam et officiis plenus. Bene vale et laudibus, ut coepisti, virtutem et doctrinam tuam, nobis et posteritati commenda. Cracoviae, die 17 augusti anno 1531.

Attamen ne sim quoque in his rebus prolixior, quae videntur minime ad rem pertinentia, vixque non parerga dicam, tamen quaedam pauca et eorum, quae adhuc ex me audistis, partim repetam, partim quae ad rem conducent, nostrae positionis non investiganda adferam.

(Koncept w Górskiego tece 13-ej, nr. 1494.)

476. Erazm z Roterdamu do Piotra Tomickiego. [1]

(O napaściach innych uczonych, których pisma przesyła).

Fryburg, 4 lutego 1532.

S. P. Ornatissime praesul, tametsi nihil erat novi, quod ad te scriberem, tamen posteaquam praeter spem obtigit vir egregius Erasmus, abbas sanctae Clarae, qui pro sua humanitate ultro invitavit, ut amicos per ipsum salutarem, non existimavi mihi committendum, ut ad suos sine meis litteris rediret, praesertim cum hac de causa non gravaretur hic noctem unam commorari, et proximis litteris, quibus mihi Severini Boneri filium commendaras, nihil huc abs te perlatum est.

Fortassis ad vos quoque demanarunt, quae Albertus Pigius, homo male feriatus, in me scripsit Lutetiae, quibus successerint censurae Sorbonicae, titulo facultatis, cum vero negotium hoc geratur per Beddam, hominem simpliciter odio lymphatum, cum tribus theologis, quos sibi habet additos; ubique privati affectus vitiant publicam utilitatem. Scio plerosque theologos pudere illius editionis. Sciebam, quid merebatur Beddae malitia, ego tamen hoc honoris habere volui titulo facultatis, ut summa cum moderatione responderem, tametsi iam ad pluraque responsum erat. Hieronimus Alvander, episcopus Brundusinus, nunc legatus apostolicus apud Caesarem, iam olim spirat impotens in me odium, nec dicere possit quare. Nunc irritatior, quod Ciceronis maiestatem dicar laesisse in dialogo, cui titulus Ciceronianus. Sunt praesertim apud italos, qui hoc agunt, ut non minus discordiae sit inter studiorum cultores, quam inter dogmatum professores. Mitto Rev. Celsitudini Tuae libellum et Sorbonicis censuris et Alberti Pigii calumniis respondentem. Magis obstiti in Germania sectis, quam sexcenti theologi ac pro officio talem mihi referint gratiam, ecclesiae ut sibi videntur columina; sed vivit Christus, agonotheta noster, cui certamus; ab hoc speramus brabeum, idque brevi, nam hoc domicilium in dies collabitur. Rev. Amplitudinem Tuam Dominus diu servare dignetur incolumem. Egregiis vestrae Poloniae victoriis toto pectore applaudimus. Datum apud Friburgum Brisgoiae, 4 die februarii anno a Christi nato 1532.

Eiusdem Reverendissimae Dominationis Tuae mancipium
Erasmus Rot. mea manu ex tempore.

---

[1] Autograf w tekach Górskiego, tom 13, № 1561. Adres. „R. D. D. Petro, episcopo Cracoviensi, Poloniae regis ac regni cancellario. In Polonia.“

477. Petrus Tomicki, episcopus Cracoviensis, vicecancellarius, clarissimo ac ornatissimo viro Desiderio Erasmo Roterodamo, amico charissimo.

(Ubolewa nad śmiercią przyjaciół jego i swoich; komunikuje nowiny).

Kraków, 25 sierpnia 1533.

S. P. Obiurgatum esse te ab Iosto nostro Decio, vir doctissime, quam aliis amicis tuis, quos habet hic in Polonia scribens, nos praetermiseris, factum est quidem ab illo singulari erga nos studio, ut qui non ignoret, quantum te amemus, quantumque tuis litteris semper delectemur; verum cum nos quoque eidem culpae simus obnoxii, pari tecum causa, nempe occupationibus, quibus destinemur gravissimis, in bonam partem silentium tuum accipimus, postulamusque a te, ut vicissim nobis taciturnitatis nostrae veniam dones, neque enim vulgaribus istis, ut tu vocas, officiis vel praestandis, vel exigendis molesti tibi esse, studiaque tua toti orbi proficua interpellare vellemus, praesertim cum nullum aliud offerat se argumentum, praeter refricationes amicitiae, quam ego nullam satis firmam solidamque arbitror, si eiusmodi fomentis indigeat. Dolemus vero vehementer sublatos tibi fato amicos tuos, illos praesertim, quorum patrocinio et non vulgaribus usus es officiis; habes tamen me, et quo utaris, ut velis et cui vicissim hac ratione condoleas, quem etiam annus iste non paucis amicis despoliavit. Inter quos unus est dñus Christophorus de Schidlowyecz, castellanus Cracoviensis, cuius nobis obitus magno dolori est, quem tibi nobiscum communem esse arbitramur. Verum cum subit in mentem humanae conditionis necessitas, qua omnes nascimur, cumque nullus sit contra eam querendi locus, immo cum non desint, qui in bonis esse censeant mori, revocamus nos a dolore, communique legi et necessitati non iniquo animo paremus. Illud vero nos magis conterruit, quam scribis, domicilium corporis tui ruinam minari, quod nos, ut dudum stet incolume, permagni referre putamus ac cupimus, idque non solum privatae amicitiae causa, sed quod talem spiritum contineat, qui et ornandis litteris et iuvandae pacandaeque rei ecclesiasticae sit natus. Germaniam tranquillam esse gaudemus, Turcis, ut scribis, feliciter abactis, qui utinam, quemadmodum vobis videntur, ita se quoque abactos sentiant. Apud nos etiam Dei benignitate pacata sunt omnia et Tartarorum et Valachorum arma incursionesque quieverunt, foedere cum Turcis suscepto. De re ecclesiastica tot perversissimis opinionibus turbata, nescimus, quid sperare debeamus; sed qui illi se usque ad consumationem saeculi non defuturum promissit, eius praesidio pacatam iri confidimus. Optamus demum ex animo, vir optime, ut et recte valeas, et diutissime vivas; nos, quod scire cupis, gratia Dei valemus. Cracoviae, 25 augusti 1533.

(Koncept w tece Górskiego 16-ej, nr. 1925).

478. Privilegium super officina papyrea. [1]

Wizna, 26 marca 1534.

In nomine... Sigismundus, Dei gratia, rex Poloniae... significamus... quia nos, volentes indemnem reddere Stanislaum Schemborski, canonicum Warschoviensem, qui in exstruenda officina pro facienda papyro ante civitatem nostram Warschoviensem non exiguam pecuniam impendit et in illa censum inscriptum habere dicitur, verum praefectum huic officinae habere non valens, sine nostro consensu et privilegio super eadem officina concedendo, nobis pro eo supplicari fecit, habentesque commendatam industriam et in facienda papyro peritiam fam. Burcardi a Wratislavia eidem et officinam huiusmodi iam exstructam tenere, habere et possidere in eaque operari et artem suam exercere una cum suis posteris, qui tamen artis eius gnari essent, possit et valeat, concedendum... duximus... De qua quidem officina ipse Burcardus tenebitur et erit astrictus quotannis pendere et solvere nunc illi, ad quem de iure vel ex inscriptione pertinuerit, et deinde, quando ad nos devolvetur, nobis et nostris successoribus duodecim sexagenas numeri et monetae polonicalis census nomine, et insuper Burcardus praefatus et sui legitimi successores officinam praedictam suo sumptu proprio reparabit et conservabit... Datum Viznae, 16 martii anno 1534, regni nostri anno 28.

---

[1] Metr. reg., vol. 49, fol. 80; przywilej ten został potwierdzony i wydany przez króla Zygmunta I pod wielką pieczęcią w Krakowie 13 lipca (sabbatho festi s. Margarethae) w roku 1538 (Metr. reg., fol. 55, vol. 41).

479. Praesentatio Stanislai Gorski.

Kraków, 16 kwietnia 1535.

Anno Dñi MDXXXV, die vero 16 mensis aprilis data est ad praebendam in castro Osszviancimensi post obitum olim Johannis Schikowski vacantem praesentatio hon. Stanislao Gorski sacerdoti, in forma cancellariae.

(Metr. reg., vol. 137, fol. 324).

480. Piotr Tomicki do Erazma z Roterdamu. ¹)

(Stara się go przekonać, ażeby nie odrzucał kapelusza kardynalskiego, skoro mu będzie ofiarowany).

Kraków, 20 października 1535.

Festiva tua atque imprimis elegans epistola, etsi videbatur aliquid in ea Socraticae ironiae inesse, maiorem tamen, quam credi queat, nobis attulit voluptatem. Quae ad nos nova perscribis, ea cognitu nobis grata fuerunt omnia: illud autem iam non solum gratum, versum etiam imprimis iucundum accidit, quod cum Paulus III, omnium quos nostra haec vidit aetas, pontifex vere maximus, viros virtute, doctrina atque omni ornamentorum genere praestantes in amplissimorum patrum collegium cooptasset, de te quoque in idem collegium adsciscendo retulerit. Mi Erasme, quo tempore tuae nobis redditae fuerunt litterae, morbo gravissimo, gravius quam dici possit, conflictabamur: verum legendis illis permultum nos relevari sensimus et recreari, posteaquam vero ad eum locum legendo pervenimus, in quo, quantum honorem summus pontifex delatum tibi voluerit, perscribis, ita exultabamus gaudio, ut obliti morbi nostri gravissimi, pristinaeque bonae valetudini nostrae prorsus restituti nobis esse videremur. Idque vel quod te propter excellentem istam doctrinam tuam merito amamus plurimique facimus, vel quod ad constituendam rempublicam christianam, quae nunc, pro dolor! nimio plus labefactata et propemodum convulsa est, permagni interesse existimamus, tibi tuique similibus id genus amplissimos honores mandari. Tunc enim habitura esset ecclesia non verbo solum, verum re quoque ipsa cardines adamantinos, quos nullius

---

¹) Oryginał w tekach Górskiego z adresem: „Doctissimo viro Erasmo, Daventriensi praeposito, amico charissimo“, opatrzony następującą adnotacyą: „Epistolarum omnium clarissimi ac sapientissimi antistitis Tomicii haec postrema est, quatriduo ante mortem scripta quidem, cum viribus iam deficientibus subscribere illam non possit, morsque paulo post eum occupasset. Non fuit ad Erasmum missa.“

furor perfringere posset. Cum hoc proxima aestate allatum ad nos fuisset Johannem, episcopum Roffensem, qui ex honore sibi delato in fraudem incidit capitalem, Casparem Contarenum, Hieronimum de Genutiis, archiepiscopum Capuanum, Simonettam et alios nonnullos spectatae viros eruditionis atque integritatis a Paulo III in cardinalium album relatos fuisse, tuere nos non potuimus (adeo difficile est non solum cum doleas, verum etiam cum gaudeas tacere), quin non solum ipsi in litteris nostris factum hoc summi pontificis in coelum laudibus ferremus, sed et Regiam Maiestatem ad idem faciendum impelleremus. Tantae enim virorum dignitatis tantam esse rationem habitam immortaliter gaudebamus. Quod si de te quoque tunc aliquid explorati habuissemus, qui noster amor est in te, fecissemus, mi Erasme, et quidem animo libentissimo, ut et Regia Maiestas et ipsi quoque Paulo III de tanto tui augendi honestandique studio per litteras gratias egissemus. Quod tamen adhuc fieri poterit, sed nos de egregia ista voluntate illius in te, quod cardinalitium galerum tibi nec opinanti deferre cogitaverit, ante eum diem, quo tua nobis reddita fuit epistola, ne tenuem quidem ullam auditionem acceperamus. Hoc tantum perlatum ad nos fuit, liberalitate pontificia Daventriensi praepositura te auctum fuisse, quae et ipsa res magno nobis fuit gaudio. Sed quid ais, mi Erasme! Tune cardinalitium galerum repudiaturus! tu quominus exercendae virtutis instrumenta, facultates et honores, ultro tibi ne per somnium quidem cogitanti deferantur, manibus pedibusque obnixe facturus est omnia! Liceat nobis per te bona cum venia tua id, quod sentimus, dicere. Et si nos quoque ex eorum numero nos esse profitemur, qui prudentiam et doctrinam istam tuam singularem non solum laudant, verum etiam admirantur, adduci tamen nulla ratione possumus, ut consilium istud tuum probemus, quod nobis ab animo magno et excelso alienum esse videtur. Nam quid tandem causae est, quamobrem tu fortunarum et honorum accessiones tibi repudiandas esse putes! Animalculum te esse dicis ἡμερόβιον? Cedo quid ceteri mortales? Estne aliquis, qui sibi certo possit polliceri diutius se victurum, quam bestiolae illae apud Hypanim fluvium, quibus non est nisi unius diei usura ad vivendum a natura data? Fac, non posse senes diu vivere, sed et iuvenes cito mori possunt. Neque est quisquam tam viridi aetate, tam robusto, tamque bene confirmato corpore, ut crastinum sibi possit polliceri, cum nemo sciat, quid serus vesper vehat. Ergo cum omnium ex aequo cervicibus Tantali saxum istud gravissimum impendeat, neque scire quisquam possit, quando casurum, seque e vita sit sua oppressurum: omnesne ad rempublicam accedere, honores in ea gerere, atque eius administrationem suscipere dubitabimus? quod non solum an diem unum, verum etiam an horam unam, aut punctum unius horae victuri simus, certum nobis non est. Vide, mi Erasme, quid futurum sit, si quae te movere videtur, eadem res ceteros quoque mortales a magnis rebus gerendis deterruerit? Quod si quos longius victuros spes sit, eos solos honoribus augendos et ad reipublicae gubernacula esse putaveris admovendos, cui alteri quam adolescentulorum temeritati tota erit respublica permittenda. Quibus clavum tenentibus, qui status eius futurus esset, in opinione tua relinquere, quam in oratione nostra ponere maluimus. Nos vero non eam solam esse causam arbitramur, quamobrem ad rempublicam capessendam senes potius quam iuvenes accersantur, quod propria est huius aetatis prudentia, ex multo magnoque rerum usu collecta. Sed hanc quoque minime postremam, quod quanto propius ad tempus illud accessisse videntur, quo ex hospicio sui corporis aeternam illam in domum migraturi, vitaeque suae actae et rerum in ea gestarum apud severum iudicem rationem sint reddituri: hoc minus commissuros eos aliquid verisimile sit, cuius si rationem reposcantur, reddere non possint, ut vel hoc ipso nomine ad maximos honores gerendos imprimis illi apti et idonei iudicentur, qui alterum iam pedem in cymba Charontis habent, neque possit aetatis excusatio satis iusta causa cuiquam esse, cur onera et honores detrectandos putet. Quare, mi Erasme, excusationem istam tuam, qui sit accepturus, futurum arbitramur neminem. Neque enim quia parum tibi temporis ad vivendum superesse credis, idcirco cardinalitius honos tibi fugiendus est, cum et fieri possit, ut opinione sua diutius vita tibi suppeditet et ut secus eveniat, quod tamen Deus omen avertat non tantum tamen quamdiu, quantum quam bene cardinalem egeris, referre videatur. Si tibi superi vel uno tantum anno dignitate hac fruendi facultatem concederent, dubium nobis non est, quin multo maior ex eo utilitas ad rempublicam christianam esset proventura, quam cum alii multi multis annis eundem istum honorem gesserunt. Sed tu fortassis hoc metuis, ne in malevolorum lutheranorum praesertim voculas incurras: mi Erasme, regium est male audire, cum bene feceris, quia potius qui a malis male audit, is ex prudentissimorum virorum sententia optime audire videtur. Neque enim perditi hominis profligatique maledictis gloria cuiusquam dignitasque violari potest, magis adeo illustratur. Non est autem prudentiae tuae aliunde pendere: tuo tibi, non aliorum iudicio standum est. Si te recte fecisse intelligis, factum autem tuum aliorsum perversi homines rapiunt, tua te conscientia contentum esse oportet, neque tanquam bovem alienum foras subinde prospectare. Sin autem non esse tibi putas omnino negligendum, qui sermones hominum de te, quae futura sit existimatio, non videmus, cur non eorum potius tacitae cogitationes suspitionesque tibi sint metuendae, qui a nobis, hoc est, a Romana sunt ecclesia. Tu iudicio quodam tuo neglecta propemodum Solonis lege et si a coetu piorum nunquam discessisti atque Romanae ecclesiae censurae scripta tua omnia subiecisti, plerisque tamen medium te gerere visus es, cum neque Ecclesiae placita omnia mordicus esse tibi tuenda putares, neque illorum doctrinam, qui ab ea descivissent, prorsus evertendam existimares. Ex quo factum est, ut, dum batilla quidem confringenda non censes, sed ignem tantum alienum dispergendum et effundendun, in eam suspitionem nonnullis veneris, te cum lutheranis potius, quam cum ecclesia Romana facere. Quod si nunc a summo pontifice tibi delatum honorem hunc reieceris, confirmabitur ea multorum suspitio: aut contemni a te amplissimum ordinem et pro nihilo duci putabunt, aut ideo te refugere, ne cum lutheranis in dimicationem descendere cogeris: alterum ex fastu quodam nimio, alterum ex pusillo et obiecto animo procedere iudicabunt: utrumque certo certe signo esse dicent et argumento tacitam tibi esse cum lutheranis conspirationem, neque cuiusquam persuasionibus ab hac sua opinione se deduci patientur. Aliquot iam anni intercesserunt, cum nos in quodam libello tuo legere meminimus, quod consilii te tui poenituerit, quo de fortunis tuis et honoribus augendis nunquam sollicitus esse voluisti, cum non perinde cuiusvis morsibus opportunus fueris futurus, si excelsa aliqua in dignitate collocatus esses. Ecce tibi nunc divinitus occasio est oblata, qua te a contemptu contemptissimorum hominum facile queas vindicare, qua quasi divina virgula suppeditante summos honores consequi tibi liceat: ea obviis, quod aiunt, manibus esse videtur amplectenda, cum etiam ad scriptorum tuorum immortalitatem permagni interesse videatur, si laboribus tuis eum, quem olim es meritus fructum, tributum esse posteri intellexerint, facileque ex eo iudicium omnes sunt facturi non esse eius ingenii praeclara monumenta reiicienda, quem propterea ipsa amplissima dignitate censuerit honestandum is, qui doctrinae, virtutis et meritorum cuiusque prudentissimus est et verissimus aestimator. Si ambiendum tibi, si prehensandum esset, quamquam vir sanctissimus Cato auctor fuisse non nemini dicitur, ut etiam nummos in tribus pronuntiaret, cum videretur malis artibus malos homines gladiatorio animo ad consulatum viam affetare atque evertendae reipublicae consilia inire; tamen tibi, ut ambires, ut prehensares, ut ineptus esses in hoc aetate tua, etiam si id ex republica futurum esset, consilium dare non auderemus. Nobis enim christianis appetere honores non licet, quemadmodum rursus, si christianam charitatem habeamus, oblatos quoque recusare non licet. Cum itaque ultro te vocet is, qui caput est totius ecclesiae constitutus, cui non obtemperare religio est, vide si minus dicto audiens fueris, ne non tam Paulo III, pontifici maximo, quam Spiritui Sancto refragatus esse videaris. Neque enim verisimile nobis fit absque numinis instinctu et afflatu Paulum III hanc de te in cardinalium collegium cooptando cogitationem suscipere potuisse. Quod si magni animi esse existimas opes, copias, facultates, honores despicere, non repugnamus nos quidem; sed fieri tamen posse, credimus, ut non eo quis animo bona ista fortunae negligat, quod ea non putet esse expetenda, sed qui labores fugiat, pericula metuat, absque quibus neque adipisci bona ista, neque adepta licet cum dignitate retinere, cum non frustra dicere solitus Demosthenes feratur: si scirent adolescentes, quanti labores, quanta discrimina rempublicam capescentibus impendeant, potius eos ex alto praecipites se daturos, quam ullam ad partem illius accessuros. Si itaque horum periculorum metu animus cuiusquam ab honoribus in republica gerendis refugit, is nobis videtur a vera fortitudine multum esse disiunctus. Deinde vero ea contemnere, quae nondum sis assecutus, non maximi esse negotii nobis persuademus; sed cum magnum virum esse iudicamus et sublimi quodam atque excelso animo praeditum, qui cum ea est adeptus, quae certissimum sunt hominis experimentum et quae vere quidam irritamenta malorum esse dixit, nihilominus de perpetuo vitae suae statu deiectus non est, sed in amplissima fortuna aequabilitatem vitae conservat atque eundem semper animum retinet et, secundum Pauli praeceptum, ita ea habet, tanquam non habeat. Facile est alicui vivendi praecepta dare iis, qui excelso atquae illustri in loco positi omnibus fortunae bonis affluunt, sed ex praeceptis vivere, cum in eadem fueris fortuna collocatus, neque ab officii religione declinare, id vero longo difficillimum esse videtur. Quare ne dubita tui quoque periculum facere, magistratus enim esse dicitur, qui virum iudicat. Docuisti hactenus pontifices, cardinales, reges et principes christianos, quemadmodum se gerere: nunc tu quoque in eorum locum huc te Deo vocante ascendito, vivum te illis exemplum proponito, praecepta tua ad rem conferre studeto, reipublicae christianae labanti succurrito, nomen tuum ad immortalitatem consecraturus, atque ea a Deo Optimo Maximo laturus, quae neque oculus vidit, neque aures audiunt, neque in cor hominis ascenderunt. Quo sumus in te, mi Erasme, suavius effusi, hoc nobis amor plura suggerit argumenta, quibus te, ne cardinalitium galerum suscipere recuses, cohortemur. Sed longius, quam initio nobis fuit propositum, crevit epistola, ut multa nobis praeterire et receptui iam cavere sit necesse. A te petimus, quod te, tanta prudentia et doctrina virum, pluribus cohortari sumus ausi, cum abunde ipse, quid tibi faciendum sit, cognoscas, ut id in optimam partem accipias. Fecimus enim id certe ex abundantia quadam amoris nostri cum erga te, tum erga rempublicam christianam, cuius rationibus praeclare consuleretur, si, quod tibi suademus, persuadere possemus. Quare si quid a nobis peccatum est, id partim amori nostro, partim humanitati tuae assignabis, quae nos familiarius etiam fortasse, quam aequum est, tecum agere docuit. Vale. Datum Cracoviae, die XX octobris anno Dñi MDXXXV.

481. Polski autograf A. F. Modrzewskiego. [1]

1551.

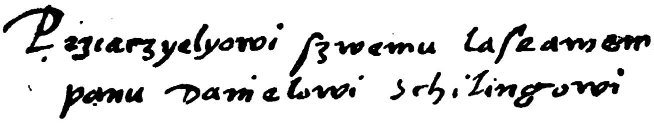

Przyiaczyelyowi ſzwemu laſkawemu
panu Danielowi schilingowi

482. Autograf Stanisława Sarnickiego. [2]

1587.

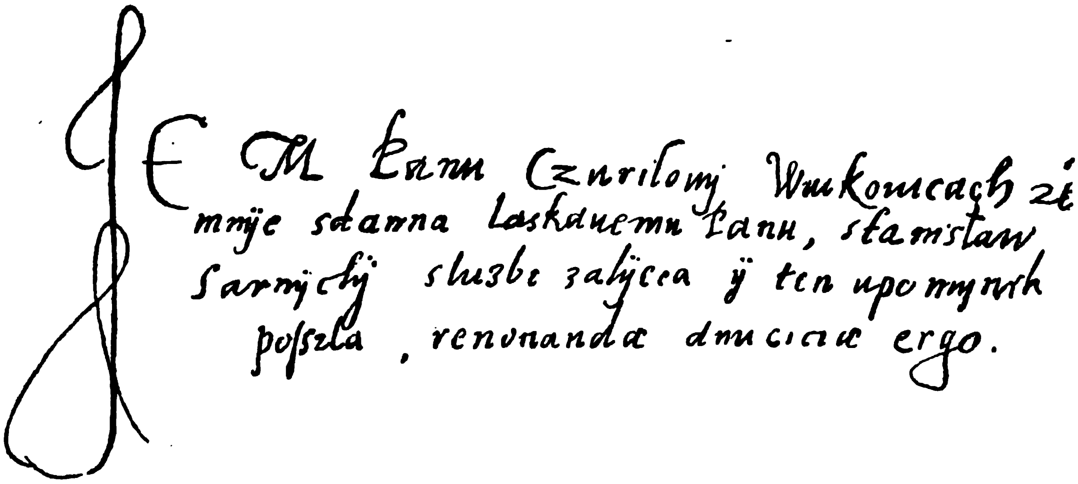

Je M. Panu Czurilowj Wukowicach ze
mnye sdawna laskauemu Panu, stanislaw
Sarnycky sluzbe zalyecca y ten upominek
poſzla, renouandae amicitiae ergo.

---

[1] Stanowi dedykacyę dzieła „Commentarii de republica emendanda“, Cracoviae, 1551 (por. Wierzbowski, Bibliographia polonica XV ac XVI ss., vol. II, nr. 1286) w egzemplarzu biblioteki miejskiej we Wrocławiu.

[2] Znajduje się na odwrotnej stronie tytułowej karty dzieła: „Stanislai Sarnicii Annales sive de origine et rebus gestis polonorum et lithuanorum libri VIII, 1587“ w egzemplarzu biblioteki Adama Wolańskiego w Rudce.

B. Spisy pisarzów.

483. Hi sunt viri illustres nostra aetate in Polonia, qui alumni possunt vocari virtutum, quorum nonnulli vita defuncti sunt.

1. Martinus Pilznensis, theologiae doctor, canonicus Cracoviensis, rector tum temporis universitatis anno 1578.
2. Stanislaus Hosius, artium baccalaureus, 1521, postea cardinalis et episcopus Varmiensis anno 1578.
3. Martinus Cromerus, artium baccalaureus, 1530, coadiutor Varmiensis episcopatus, vir eloquentissimus et historiographus celebris de armis Szeliga.
4. Jacobus Gorski, artium magister, regis Poloniae secretarius, doctor utriusque iuris, canonicus Plocensis.
5. Stanislaus Zavacki, cognomento Picus, physicus, medicus, doctor, consul et professor academiae Cracoviensis.
6. Stanislaus Sokolowski, theologiae doctor, canonicus Varsoviensis, contionator Regiae Mtis, vir doctissimus de armis Gozdawa.
7. Albertus Brendogovius, philosophus et orator insignis, de armis Trzaski.
8. Johannes Vielogorski, eloquentiae professor et poëta, de armis Sulima.
9. Josephus Urzendovius, in naturali sermotionalique philosophia facile princeps.
10. Stanislaus Curzelovius, magister artium, astrologus non vulgaris.
11. Petrus Slovacius, artium magister, astronomus et aeque astrologus.
12. Valentinus Fontanus, artium magister, tum in reliqua philosophia, tum in omnibus mathematicis scientiis optime versatus.
13. Stanislaus Marennius, theologiae baccalaureus, vir in hebraica, graeca et latina lingua eruditus.
14. Stanislaus Mieszkowski, artium magister, eloquentiae professor.

(Rękopis Miscell. Arch. Gł.).

484. Scriptores polonici. 1)

Stanislaus Hosius, 2) cardinalis maior poenitentiarius, episcopus Varmiensis scripsit: Confesionem fidei christianae catholicam. Refutationem contra Brentium pro Petro

---

1) Rękopis biblioteki Warszawskiego Uniwersytetu, $6^2/_4$, vol. 358. Wykaz ten musiał być ułożony przez Stanisława Reszkę, gdyż w jego rękopisie tylko się znajduje, i na czele pisarzów stawia Stanisława Hozyusza, którego sekretarzem był Reszka. Najbardziej charakterystycznem jest pominięcie Reja, Górnickiego i Kochanowskiego. Ze wspomnianych dzieł najpóźniejsze wydane zostało w r. 1593, więc i wykaz musiał być ułożony nie wcześniej niż w r. 1594.

2) 1504—1579, wyliczone tutaj dzieła i listy Hozyusza wydane zostały przez Reszkę w dwóch tomach w Kolonii, w roku 1584.

a Soto. De expresso verbo Dei. Iudicium et censuram de iudicio et censura Tigurinorum. Palinodias septem a Fabiano, qui ex lutherano factus est christianus, ad aedificationem aliorum recitatas. De loco et authoritate romani pontificis in conciliis ad Stanislaum Orzechowski. De oppresso verbo Dei libellus. De actis in legatione germanica. De actis cum diversis haereticis. Volumen epistolarum catholicarum.

Stanislaus Grzebscius de siclo.

Martinus Cromerus, successor Hosii cardinalis in episcopatu Varmiensi scripsit: Historiam sive annales regni polonici sive chronica. Colloquiorum de religione libros 4. Poloniam, hoc est de ortu, situ, moribus, legibus regni Poloniae. Orzechovium. Fricium. [1]) Martini Cromeri versio novem orationum beati Chrysostomi. Catecheses 12 de septem sacramentis. De sacrificio missae et funeribus et exequiis.

Petrus Skarga Soc. Jesu: Pro Sacratissima Eucharistia contra Zvinglianos ad Andream Volanum libros 2.

Andreas Patricius Nidecki collegit et edidit Fragmenta quaedam Ciceronis. Parabolla inter catholicam religionem et haereticam perfidiam. Epistolae aliquot eiusdem elegantes exstant sparsim intra aliorum epistolas. [2]) Commentarii de tumultu Gedanensi. [3]) Gratulationes duae ad Stephanum regem Poloniae.

Martini Białobrzeski, episcopi Camenecensis: Orthodoxa confessio de uno Deo adversus novos arrianos, Cracoviae impressa 1577.

Jacobi Gorscii: Praelectionum Plocensium de baptismo parvulorum liber. Rhetorica eiusdem. De periodis ad B. Eusebium.

Johannis Sarii Zamoscii, regni Poloniae cancellarii: De senatu romano.

Johannis Herborti a Fulstin, castellani Sanocensis: Locorum de fide communium latino-polonorum.

Laurentii Goslicii Grimalii: De optimo senatore libri 2, Venetiis.

Stanislai Socolovii: Epithalamium in consecratione nuntii apostolici Caligarii in episcopatum. Contiones duae eiusdem de vestitu et fructu haereseon et de excidio Hierosolymitano coram rege Stephano Poloniae habitae.

Stanislai Karnkovii, episcopii Vladislaviensis: Panegyricus ad Henricum Valesium, regem Poloniae. De unitate fidei contra haereticorum confoederationem. De primatu regni.

Petri Miscovii, episcopi Plocensis: Oratio, qua regem Henricum Cracoviam venientem excepit.

Christophori Varsevicii, equitis poloni: Oratio ad Henricum regem. Panegyricus ad Stephanum Poloniae regem. Paradoxa.

Johannis Demetrii Solikovii, Urania. Item de nativitate Christi. De legatione Prussica et alia nonnulla.

Andreae Fricii: De republica.

Clementis Janicii, poëtae laureati: Tristium, Epigrammaton. Vitae regum Poloniae et archiepiscoporum Gnesnensium. De nuptiis regis Sigismundi.

Johannis Dantisci, episcopi Varmiensis, varia poëmata. [4])

---

[1]) Zapewne omyłka: „Fricius sive de maiestate sedis apostolicae“ jest utworem Stanisława Orzechowskiego, wydanym w roku 1562 (Wierzbowski, Bibliographia polonica, vol. I, № 756).

[2]) Autor zapewne miał na myśli wydaną przez siebie korespondencyę Hozyusza.

[3]) Wydane były bezimiennie w Malborgu (por. Wierzbowski, Bibliographia, vol. II, № 1528).

[4]) Wydane między rokiem 1512 a 1531; por. Wierzbowski. Bibliografia, vol. II, № 873, 897, 929, 1060, 1063, 1250, 1927; vol. III, № 2139, 2145.

Eustachii Knobelsdorfii: De civitate Parisiensi poëmata.

Stanislai Varsevicii: Historia Aegiptiaca. Idem traduxit in linguam polonicam libellum, qui inscribitur Guida del peccatore. [1]

Stanislai Ilovii: Versio orationum divi Basilii.

Tidemani Gisii, episcopi Varmiensis: De nomine Jesu liber manuscriptus. [2]

Stanislai Orzechovii: Quincunx. Exequutio. Politia polonica. [3] De dignitate sacerdotali. Chimaera contra Stancarum. De bello contra turcas oratio. Epistola ad cardinalem Hosium de concilio oecumenico. Oratio in funere regis Sigismundi.

Benedicti Herbesti: Commentaria de periodis, In orationem ad Quirites, In epistolas familiares aliquot. Computus ecclesiasticus.

Hieronimi Povodovii: Methodus confessionis de ultima specie. Arca ebriosorum. [4] Responsio christiana pro imagine Deiparae Virginis contra litteras Behemoth, cancellarii Luciperi. [5]

Valentini Wrobl vel Passeris: Annotationes interlineares in psalterium.

Nicolai de Plonie, decretorum doctoris: Tractatus sacerdotalis.

Chronica Mathiae Miechoviensis.

Chronica Dlugosii. [6]

Alberti Novicampiani: Scopus biblicus de finibus bonorum et malorum.

Johannes Arundinensis: De dignitate hominum.

Gregorius Samboritanus. [7]

Herbortus: Compendium cronicorum. Statuta.

De purgatorio Jacobi Vagrovicensis. Postilla.

Melchioris Pudlovii: Orationes ad senatum.

485. Nomina doctorum virorum, quos novi, vidi, locutus sum. [8]

Hosius. *Cromerus*. *Socolovius*. *Gorscius*. Demochares. Sanctes. Moretus. Alanus Copus. Sanderus. Belarminus. Heselius. Julius Pflugius. Zasius cancellarius. Bruder Nas, bibliorum regiorum auctor. Michael Medina. Petrus Fontidonius. Petrus a Soto. Pater Laynes. Pater Polancus. Franciscus Torrensis. Franciscus Toletus. D. Navarra. Pater Salmeronus Neapolitanus. P. Caesar hystoricus, annales scripsit. Partheius Venetus. Vigorius episcopus. *Orzechovius*. *Kochanovius*. Andradius Payva, archiepiscopus Lyriensis. Hieronimus Osorius. Melchior Canus. Canisius Petrus. Pater Maldonatus iesuita hispanus. Johannes Vetus. Georgius Ederus, caesareus consiliarius. Isererus iesuita. Faber. Cardinalis Borromaeus. Petrus Victorius. Carolus Sigonius. Antonius Augustinus cardinalis. *Augustinus Rotundus*. *Petrus Skarga*. Pontacus della Bignie. Ubertus Foglieta. Guilhelmus Lindanus. Antonius Possevinus.

---

[1] Przewodnik grzesznych. Kraków, 1570.

[2] J. Bartoszewicz (Encyklopedya powszechna IX, 943) mówi o rękopisie: „De regno Christi".

[3] Znał ją widać w rękopisie; wydaną została po raz pierwszy przez T. Działyńskiego w Poznaniu w roku 1854.

[4] Korab' potopu czyli sposób przeciw zbytkom w jedzeniu i piciu. Kraków, 1578

[5] Odpowiedź chrześcijańska na list mnichów, bez miejsca i roku.

[6] Znał ją widać w rękopisie.

[7] Wydał między r. 1561 a 1578 wiele utworów wierszowanych.

[8] Stanisława Reszki wykaz, w rękopisie biblioteki Warszawskiego Uniwersytetu $6^2/_4$, fol. 489. Polskie nazwiska złożone są kursywą.

Latinus Latinius. Fulvius Ursinus. Laurentius Gambara. Poëta de Felicitate. Fridericus Staphilus. Andreas Fabricius Leodius. Guilhelmus Scirletus cardinalis. Julius Pogianus. Aloisius Lippomanus. Surius. Pontanus. Eisingremus. *Hieronimus Povodovius. Trismegist a Victoria.* Vessius Ephrem versor. Pamelius. Stapletonus. Nicolaus Mortonus. Franciscus Balduinus iurisconsultus, Calvini discipulus conversus. Johannes a Lovanio. Jacobus Billius. Genebrardus.

486. Catalogus seu memoria doctorum et professorum medicinae universitatis Cracoviensis. [1]

A principio fundatae universitatis qui nam doctores et professores fuerint, difficile est determinare, quorum tamen ex antiquis notatis potest esse memoria, hic exprimuntur, et quidem vel per promotionem, vel responsionem Almae Universitati incorporatorum.

1. Nicolaus de Oszkowice.
2. Johannes Kro de Kotsebus.
3. Thomas Andreae de Amelia.
4. Vincentius Marc de Ludzisko.
5. Johannes de Dobra.
6. Johannes de Szwindenic.
7. Johannes de Swietlik.
8. Martinus Rex de Praemislia.
9. Bernardus Hesse de Gratz.
10. Albertus de Opatow.
11. Andreas Grzymała de Posnania.
12. Petrus Gąsowic de Łosniarza, rector universitatis, 1465 — consul Cracoviensis.
13. Jacobus de Szaleszow.
14. Johannes de Regule, consul Cracoviensis 1480, lector ordinarius.
15. Jacobus de Boxyce.
16. Evardus Mulicz de Kystawa.
17. Georgius Drohobicz.
18. Johannes Ursinus de Cracovia.
19. Mathias de Miechow, lector 1501 et rector Cracoviensis universitatis.
20. Johannes de Basilea, lector et rector universitatis 1508, a quo anno usque ad annum 1513 rectores medici erant, ut ex conclusione Universitatis constat fol. 36, 37, 38 eorumque annorum.
21. Adam de Bochnia.
22. Blasius Vittemberg.
23. Mathias de Błonie, regius phisicus.

---

[1] Z rękopisu pochodzącego z pierwszej połowy XVIII wieku; rękopis posiada Archiwum Główne; przed każdem nazwiskiem stoją w rękopisie litery M. D. (medicinae doctor) albo magnificus dominus; zamiast nich postawiłem liczby porządkowe. Pisownia nazw pozostała niezmienioną w druku. Podobny spis ogłosił dawniej Bronisław Wojciechowski w Pamiętniku Towarzystwa Lekarskiego Warszawskięgo, 1896, XCII, 1010; niniejszy spis wszakże jest dokładniejszy pod względem odczytania nazwisk, pełniejszym i dalej doprowadzonym.

24. Albertus Schamotuły.
25. Adam de Łowicz.
26. Nicolaus de Wieliczka, consul Cracoviensis.
27. Andreas Kostka.
28. Johannes Mellar de Szmigiel.
29. Adam Hetter de Cracovia.
30. Johannes Cosmider de Ostrzeszow.
31. Lucas de Noskow, consul Cracoviensis, 1520.
32. Hieronimus Woserbroth de Leopoli.
33. Jacobus Grzywna de Cracovia.
33*b*. Matthias de Miechow, lector et canonicus Cracoviensis, 1520.
34. Petrus Vedelinus de Oborniki, 1526, rector Universitatis et consul Cracoviensis.
35. Franciscus Haller de Cracovia.
36. Johannes de Noskow Cracoviensis.
37. Lucas Moreccius, consul Cracoviensis.
38. Johannes Miarczenski, consul Cracoviensis.
39. Johannes de Rawa, lector et phisicus episcopi Cracoviensis.
40. Adam de Brzeziny, Cracoviae promotus ad cathedram.
41. Andreas de Opoczno, consul Cracoviensis.
42. Nicolaus Sokolnicki, promotus ad cathedram.
43. Simon a Schamotuły, promotus ad cathedram, Isabellae, reginae Hungariae, phisicus.
44. Stanislaus a Łowicz, collega Maior ad cathedram promotus.
45. Albertus Oman seu Baza de Posnania, consul Cracoviensis, 1550.
46. Martinus a Chrosna, ad cathedram promotus.
47. Felix Choynowski de Samotuły, astrologus, mira in praedicendo felicitate, in hac universitate ad cathedram promotus
48. Bartholomaeus Sabinus, collega Minor, regius phisicus post archidecanum Lublinensem.
49. Jacobus Montanus, lector Cracoviensis.
50. Petrus Słovacius, collega Maior.
51. Petrus Posnaniensis, lector post canonicum Cracoviensem, praepositus Vilnensis et s. Floriani, Sigismundi Augusti regis phisicus, fundator medici pauperum.
52. Felix Sierpcz seu Siepres.
53. Stanislaus Zawadzki Picus Cracoviensis, consul Cracoviensis, disputavit pro incorporatione medicae facultati 13 novembris 1563, multoties rector.
54. Stanislaus Jacobus Cureloviensis, incorporatus 1576 praevia disputatione, 1578.
55. Martinus Foxius Cracoviensis incorporatus 1576, regius phisicus.
56. Johannes Latos Cracoviensis, incorporatus per disputationem, insignis mathematicus.
57. Simon Sirenius, disputavit pro loco 5 iulii 1580, insignis bothanicus.
58. Andreas Grutinius Pilsnensis, respondit pro loco doctorali 1593.
59. Sebastianus Petricius Pilsnensis disputavit pro loco doctorali 1594, 4 martii, Bernardi cardinalis Macieiovii, episcopi Cracoviensis, medicus, aliquot opera edidit et multis peregrinationibus insignis.
60. Gabriel Joannicius respondit pro loco 16 februarii 1620, postea Annae Jagielloniae et Sigismundi III medicus, mathematicus insignis.
61. Valentinus Fontanus respondit pro loco 1611, 17 ianuarii, mathematicus incomparabilis et Universitatis multoties rector.

62. Stanislaus Zawadzki Picus Cracoviensis respondit pro loco 1611 et 28 martii quaestionem habuit de plica, incorporatus facultati 22 martii.

63. Christophorus Nayman 1611 23 martii quaestionem proposuit de febribus, incorporatus 26 martii, praevio iuramento iuxta statuta, multoties rector.

64—65. Johannes Mitkowski 20 martii [1]) 1615, 7 aprilis quaestionem proposuit de pleuritide, consul Cracoviensis, rector et procancellarius academiae, Stanislai de Brzezie Wojeński, episcopi Camenecensis, progenitor.

66. Johannes Innocentius Petricius disputavit pro loco de hydrope 2 aprilis 1620 et die 10 eiusdem inclitae facultati incorporatus praevio iuramento, consul Cracoviensis.

67. Gabriel Ochocki, contubernii philosophorum senior, 1628 die 4 decembris baccalaureus medicinae creatus, 1629 die 4 ianuarii pro doctoratu examinatus et facultati incorporatus praevio iuramento, 28 ianuarii in magna frequentia hospitum in lectorio clarissimorum dñorum theologorum per clar^{mum} et gen. dñum doctorem Mathiam Wojeński, academiae procancellarium, solenniter licentiatus, et tandem praemissa quaestione de sympathia et antipathia die 30 augusti in ecclesia B. M. V. in Circulo per eundem ad cathedram doctor creatus, postea 1634 consul Cracoviensis.

68. Laurentius Szmieszkowic 1629 die 8 februarii pro obtinendo loco doctorali de scorbuto publice disputavit et die 12 eiusdem, praevio iuramento, inclitae facultati medicae incorporatus, multorum senatorum archiater, rector, procancellarius Academiae et fundator contubernii sui cognominis.

69. Franciscus Rolinski publicam disputationem fecit de apoplexia pro loco doctorali die 5 aprilis 1642, incorporatus 17 octobris eodem anno, universitatis rector et consul Cracoviensis.

70. Johannes Tośski, medicinae doctor, respondit pro loco inter clarissimos dominos medicinae doctores die 12 octobris 1648, quaestionem proposuit de angina, praevio iuramento, die 22 eiusdem incorporatus facultati; Petri Gembicki, episcopi Cracoviensis, archiater, Universitatis procancellarius, mathematicus insignis.

71. Petrus Mucharski die 18 iunii disputavit pro loco inter clar^{mos} dños doctores medicinae, quaestionem proposuit de peripneumonia, 24 octobris, praevio iuramento de observandis statutis, facultuti incorporatus, anatomicus perfectissimus, regis Vladislai IV archiater.

72. Nicolaus Żorawski, reginae Ludovicae medicus, mathematicus celeberrimus, vocatus non respondit pro loco.

73. Hiacynthus Łopacki, consul Cracoviensis, disputavit pro loco 4 iunii 1658, quaestionem habuit de epilepsia, incorporatus praevio iuramento 5 novembris eodem anno, rector Universitatis electus 1684 die 16 octobris, sed renuntiavit; professor medicinae 44 annis et senior consul Cracoviensis aliquot annis.

74. Stanislaus Słowakowic, collega Minor et mathematicus, 1675 5 septembris de paralysi pro loco doctorali obtinendo disputavit, die 2 novembris, praevio iuramento, facultati incorporatus, consul Cracoviensis.

75. Johannes Jarczyński, Andreae Trzebicki, episcopi Cracoviensis, medicus, 1676 die 16 martii pro loco inter doctores medicinae obtinendo disputavit publice de febri syncopali praevio iuramento facultati incorporatus.

76. Stanislaus Wosiński, consul Cracoviensis, disputavit pro loco doctorali die 9 ianuarii 1676, quaestionem proposuit de febre maligna, 3 novembris praevio iuramento,

---

[1]) Przepisywacz rękopisu omylił się w tem miejscu: opuścił Macieja Wojeńskiego, który według spisu w Pamiętniku lekarskim „1615 7 aprilis incorporatus, disputavit de pleuritide“.

facultati incorporatus, Sacrae Regiae Maiestatis et episcopi Cracoviensis [1]) medicus, procancellarius facultatis medicae.

77. Stanislaus Łopacki anno 1691 pro loco in universitate inter clar^{mos} dños medicinae doctores obtinendo disputavit de ophtalmia 18 septembris, incorporatus facultati die 25 decembris eodem anno, consul Cracoviensis senior.

78. Johannes Stanislaus Dzidowski promotus more hospitum in hac Universitate, pro loco disputavit 1692 die 21 aprilis, quaestionem proposuit de arthritide, incorporatus facultati praevio iuramento 23 februarii 1693, consul Cracoviensis.

79. Johannes Zajączkowicz, consul Cracoviensis, Sac. Reg. Mtis medicus et secretarius, pro loco disputavit 25 aprilis 1695, quaestionem instituit de apoplexia, quam per extensum cum rationibus conclusionum et corollariorum typis impressam regi Johanni III dedicavit, [2]) incorporatus praevio iuramento eodem anno.

80. Josephus Antonius Częckowicz, consul Cracoviensis, multorum procerum regni medicus, pro loco inter clar^{mos} dños doctores obtinendo publice de phtysi disputavit anno 1702 die 21 mensis februarii, incorporatus facultati praevio iuramento eodem anno 24 octobris.

81. Casimirus Tuater, mathematicus et geometra iuratus, postea consul Cracoviensis, pro loco inter clar. dños doctores medicinae et professores obtinendo disputationem instituit de febri tertiana die 2 iulii 1712, incorporatus facultati inclitae 1713 in februario; multorum magnatum phisicus.

82. Johannes Słowakowicz, consul Cracoviensis, disputavit pro loco inter clar. dños doctores medicinae professores de scorbuto, die 26 martii anno 1716; eodem anno incorporatus inclitae facultati die 30 martii, postea praecoci fato sublatus.

83. Ignatius Michałowski, mathematicus, consul Casimiriensis, postea Cracoviensis et privilegiatus regius mathematicus, pro loco inter clar. dños doctores medicinae disputavit de ictero die 4 iulii, incorporatus inclitae facultati more solito, praevio iuramento, die 7 septembris eodem anno 1718.

84. Antonius Laszkiewicz Romae pro medicina promotus, inter clar. dños doctores medicinae disputavit pro loco publice in lectorio clar. dñorum theologorum die 13 octobris 1727; quaestionem instituit de podagra, die vero 15 eiusdem mensis inclitae medicae facultati incorporatus est sub decanatu magistri clar^{mi} dñi Stanislai Łopacki.

85. Johannes Camelin Sac. Reg. Mtis consiliarius et medicus ordinarius, pro medicina promotus in hac universitate Cracoviensi anno 1744 die 12 mensis octobris et pro loco inter clar. medicinae doctores et professores obtinendo respondit publice in lectorio clar. dñorum theologorum anno 1749 die 2 decembris; quaestionem instituit de arthritide sub decanatu magistri clar^{mi} ac excel^{mi} dñi Laszkiewicz ac interea eiusdem facultatis decani.

86. Stanislaus Wadowski Romae pro medicina promotus, inter clar. doctores medicinae disputavit pro loco publice in lectorio clar. dñorum theologorum, praesente numerosissima illustrissimorum hospitum corona; quaestionem instituit de febribus die 1 mensis iunii anno 1750; eodem anno incorporatus est inclitae facultati medicae.

---

[1]) Andrzeja Trzebickiego (1657—1679) albo Jana Małachowskiego (1679—1699).

[2]) Quaestio medica de apoplexia, Cracoviae, 1695.

SPIS IMION WŁASNYCH. *)

str.

Achates 216
Adam Petrus, consul Posnaniensis, ... 17
Agria in Hungaria 311
Albertus, Prussiae dux, ... 88
Aldobrandini cardinalis . . . . 282—285, 289
Aldus Manutius 230, 232
Alexander, Poloniae rex, . 11—15, 17—20, 134
Alvander Hieronimus, episcopus Brundusinus, 326
Ambrosius s. 38, 42, 185
de Amelia Andreae Johannes, medicinae doctor, 336
Amurates II, turcarum imperator, . . 214, 215
Andreas, episcopus Vilnensis 1
Andrellinus F. *37
Andreovia, oppidum in palatinatu Cracoviensi, 206, 285
Andronicus Tranquillus 39
Anglia 38, 48, 313, 314
Anianus. 44, 45, 50
Anna, regina Poloniae, uxor Stephani I, 204, 209, 211, 218, 226, 253, 259, 288, *297, 301, 337
„ ducissa Masoviae, ... *212
„ soror regis Sigismundi III, ... 282
„ Josephi, uxor impressoris Lublinensis . 106
Aquapendens, professor Paduanus 321
Ardziechowski Johannes 77
Aristoteles 87
ab Arnim Conradus 251
Arundinensis Johannes 335
Asulanus Franciscus 42
Augusta Vindelicorum 88, 280
Augustinus s. 38
Augustinus Antonius cardinalis . . 112, 277, 335
Augustus I, Saxoniae dux, 117, 206, *209, 213
„ III, Poloniae rex 339
de Austria Johannes 215
Azzolini cardinalis 264

Babylon 214
Balduinus Franciscus 336
de Balin Sophia 231
Balneariae, oppidum Italiae 181
Bamberga, oppidum Bavariae 280
Banbelno, villa in palatinatu Russiae . . . 5, 6
Banki *vel* Bogutki, villa terrae Siradiensis . 31
Banoszek Andreas 129
Baranowski Adalbertus, vicecancellarius regni, 225, 269, 280, 285, 290, *294
Barecki Gabriel 120
Baronius Caesar 335
Bartholomaeus, rector scholae Leopoliensis . 169
Bartkowski Stanislaus 126
Bartoszewicz Julianus. *335
Basilea *37, 38, *96, *137
de Basilea Johannes, medicinae doctor . . . 336
Basilicus Cyprianus. 245, 298
Basilius s. 335
Bathory Andreas cardinalis 252, 261, 266, 268, 284, 287, 291, 292, 320
„ Christophorus, palatinus Transilvaniae, 210, 232, 311
de Batowice Rincza Elisabetha 21
„ „ Jacobus 21
„ „ Martinus, senior . . . 21
„ „ „ iunior . . . 21
„ „ Stanislaus 21
Baworów, villa palatinatus Russiae 293
Bech N. N. 233
Bekess Caspar 213
Bellarminus cardinalis 335
Belgium 196
Bełżecki Johannes 293
Benedicti Johannes, Vratislaviensis canonicus 81
Benhof, villa palatinatus Pomeraniae . . . 276
Benis Artur *36
Berolinum *23, 101, *207, *252
Biała, villa districtus Radomscensis, 108, 119, 122, 139, 140, 145, 151, 152, 163, 169
Białacerkiew, in palatinatu Kioviensi . . . 306
Białobrzegi, oppidum terrae Radomiensis . . 119
Białobrzeski Adamus 119, 120
„ Martinus, episcopus Camenecensis, 148, 149, 150, 182, 247, 334
Biały (Byely) Johannes 5
Bianchettus N. N. 285
Biec, oppidum palatinatus Cracoviensis . . . 143

---

*) Liczba przy nazwisku oznacza stronnicę, gwiazdka przy liczbie znaczy, że w danem miejscu nazwisko wspomniane jest w przypiskach. Opuszczono w spisie nazwy krajów przy tytułach królewskich, tudzież wyrazy: Cracovia i Polonia.

Bieganowo, villa districtus Radziejoviensis . 302
Bielska Constantia 151, 181
Bielski Joachimus . . . 137, 181, 182, 229, 297
„ Martinus, 108, 119, 122, 139, 140, 145, 151, 152, 163, 169, 181, 182
„ Nicolaus 129
Biernaty, villa districtus Latyczoviensis . . 247
Bies Martinus 129
della Bignie Pontacus 336
Billius Jacobus 336
Birnenia, villa terrae Lanciciensis 11
Bithon villa 316
Blasius cmeto 119
Blasius quidam 177
Błeszyński Martinus, procurator Cracoviensis . 127
de Błonie Johannes, vicedecanus Varsaviensis . 116
„ Mathias, medicinae doctor 336
„ Nicolaus 335
Bnin, oppidum palatinatus Posnaniensis . . 296
Bobola Andreas, succamerarius regius . . . 312
Bobrowniki, villa districtus Siradiensis . . . 129
Bochnia. 22, 79
de Bochnia Adamus, medicinae doctor . . . 336
„ Stanislaus. 24
de Bogathe Warsz Nicolaus palatinus . . . 5
de Boglewice Catharina 61
Bogusławski N. N. 321
Bogusz Nicolaus, aulicus regius 52, 53
Boguszyce, villa districtus Brzestensis Cuiaviae, 238, *244
Bohemia 29, 86, 99, 196, 211
Bojanowski Johannes, lectistrator regius, 361, 301
Bokowski, tentoriorum regiorum curator. . . 22
de Boksice Jacobus, medicinae doctor . . . 336
Bolemovita Jacobus, vicarius ecclesiae Varsaviensis. 67
Boleslaus, Masoviae dux.. 1
Bolognetti Albertus nuntius. 241, 242
Boner Johannes 325
„ Severinus. 325
Bongiovánni Berardus nuntius 112, 113
Boniecki Stanislaus, canonicus Varsaviensis . 67
Bonifacius III papa 110
Bononia. 106, 134
Borgia cardinalis 79
Boroszno, villa palatinatus Kioviensis . . . 307
Borromaeus Carolus cardinalis 335
Borszyński Simon, canonicus Gnesnensis . . 166
Boryszowski Andreas, archiepiscopus Gnesnensis 22
Boxglan Jacobus, civis Olkusiensis 74
Brabantia 17
Bracławia 293
de Brandy Johannes, castellanus Spicimiriensis, 2
Branicki Sebastianus, episcopus Camenecensis, 66
Brendogovius Albertus 333
Brestia Lithuaniae 27, 31, 286
Brigida s. 188
Brodericus, legatus hungaricus 71, 72
Brudzewski Nicolaus, palatinus Lanciciensis . 87
Brutus Guilhelmus 313
„ Michael Johannes 232
Brylinger Nicolaus, typographus Basiliensis . *137
Brzeski Nicolaus, capitaneus Camenecensis, 177, 178
Brzezie villa 338
de Brzeziny Adamus, medicinae doctor . . . 337
Brzeznica, oppidum districtus Radomscensis . 230
Brzostków villa 117
Buczacki Jacobus, episcopus Plocensis . . 69, 70
„ N. N. 312
Buda, civitas Hungariae *39
Budeus Guilhelmus, theologus Parisiensis, 38, 326
Budkowska, villa districtus Zacroczimensis . 2
Budzisław, villa districtus Colensis 174
Bukowska Anna 122
Bukowski Nikolaus. 122
Bullinger Henricus 100, 101
Busiński Johannes, suffraganeus Gnesnensis, 65, 66, 79
Bużenin villa 231
Bużeński Hieronimus, thesaurarius regni, 114, 116, 118, 124, 131, 141, 142, 144—148, 160—162, 174, 206
„ Johannes 215, 231
Bydgostia 224
de Bydgostia Johannis Jacobus notarius . . 8
Bykowski Johannes 257, 258
de Bylina Margaretha. 309

Caesius Aemilius Paulus *245
Caligari Andreas nuntius. 334
Calimachus Philippus, capitaneus Gostinensis, 17, 18
Callistus Nicephorus 96
Calvinus Johannes 100, 101, 194, 336
Camelin Johannes, medicinae doctor 339
Campegius cardinalis 35
Campilongius, professor Paduanus 321
Canisius Petrus 335
Canus Melchior 335
Capponi, mercator Venetianus 321
de Capua Hannibal nuntius 285
Carion Johannes, medicinae doctor . . . 50, 51
Carolus V imperator, 30, 48, 60, 79, 81, 88, 326
Casimiria civitas 79
Casimirius IV, Poloniae rex 2, 3, 5, 6
„ Masoviae dux 4, 5
Castri Carpentarius Augustinus 226
Catharina, regina Angliae 37, 48
„ regina Poloniae 95, 96, 99
Ceki, officialis thesauri regni 323
Celiński Antonius *313
Chabielski Johannes 138
Chaim Isaaci, impressor Lublinensis 106
de Charbow Petri Johannes notarius . . . 11
Charon 329
Chelczewska Dorothea 126
Chelczewski Adamus 126

Chełmska Wola, villa districtus Chelmensis . 68
Chocimierski Adalbertus 297
de Chodecz Stanislaus, castellanus Leopoliensis, 12, 22
Chodkiewicz Hieronimus 199
„ Johannes, castellanus Vilnensis, 174, 198, 199, 208, 211
Chodzieski Petrus, castellanus Premetensis . 199
Chojeńska Hedvigis 126
Chojeński Jacobus 117
„ Johannes, episcopus Cracoviensis, 54, 55, 70
„ Simon . . . . 126, 138.
Chojnowski Felix de Szamotuły, medicinae doctor, 337
Chomętowski N. N. 270
Chorzel, oppidum districtus Prasnicensis. . . 82
Chroscina, villa districtus Proszoviensis. . . 105
a Chrosna Martinus, medicinae doctor . . . 337
Chrysostomus s. 334
Cicero 166, 168, 334
Ciechanowiec, oppidum palatinatus Plocensis . 174
Cichocki Caspar, 177, 256, 258—260, 271, 272, 283
Cikliński Petrus . . . . 310—312
Ciesielski Andreas, capitaneus Volboriensis, 109—111, 117, 126, 130
„ Felix 151, 163
„ Jacobus 151, 163, 181, 182
Cieśle, villa districtus Petricoviensis, 130, 151, 181
Cikowski Stanislaus, succamerarius Cracoviensis, 315
Ciofanus Hercules . . . . 230—232
Ciołek Erasmus, episcopus Plocensis 22
Clemens VII papa 35, 36, 48
„ VIII papa 322, 323
Cochleus Johannes, professor Lipsiensis . . 45, 46
Colomia (Kołomyja) 2
Colonia *333
Columna cardinalis. 235
Commendone Johannes Franciscus cardinalis, 121, 122 133
Comensis cardinalis 240
Conradus II, Masoviae dux 4, 5, 8
Conradus III, Masoviae dux *212
Constantinopolis 39
Cop Johannes. 55
Copus Alanus 335
a Cracovia Nicolaus, canonicus Gnesnensis, medicinae doctor 162
Crassus 254
Crescentius Vergilius 190
Creydlar Nicolaus, burgrabius Cracoviensis . 6
Croesus 70
Cureloviensis Jacobus Stanislaus, medicinae doctor 337
Curzelovius Stanislaus, artium magister. . . 333
Cybulski Alexius, subiudex Vissogrodensis . . 77
Cyprianus s. 193
Cyrus Johannes, orator caesareus. 212
Czołowo, villa districtus Radziejoviensis . . 291
Czaple Minor, villa districtus Miechoviensis . 74
Czarniowo villa 295
Czarniowska Margaretha 295
Czarnkowski Adalbertus, capitaneus Maioris Poloniae 166, 199
Czarnkowski Andreas, episcopus Posnaniensis, 114
„ Stanislaus, referendarius curiae, 166, 174, 199, 279
Czarnymaczko Stanislaus, scabinus Posnaniensis 17
Czaszyński, servitor Johannis a Lasco . . . 50
Czema Achatius, palatinus Pomeraniae . 200, 213
„ Fabianus, palatinus Marienburgensis, 174, 200, 213
Czepel Nicolaus de Posnania, decretorum doctor 7, 8, 15, 16, 21, 25, 28, 31
Czermieński Johannes, canonicus Praemisliensis, 83
Czernicki Michael, subiudex Ciechanoviensis . 77
Częckowicz Antonius Josephus, medicinae doctor 339
Czolpin, villa districtus Niessaviensis Cuiaviae 292
Czuryło de Wujkowice 332
Czyżewski Sigismundus, castellanus Polanecensis 200
de Czyżów Johannes, castellanus Cracoviensis, 2
„ Nicolaus, vexillifer Chelmensis. . 297

de Dalomice Gnievosius, succamerarius Cracoviensis 2
Dalton *37, *39
de Dambno Jacobus, castellanus Cracoviensis, 6
Damianice, villa districtus Miechoviensis . . 95
Dania 158, 313, 314
Danielewicz, nuntius terrae Haliciensis . . . 297
Dantiscus Johannes, episcopus Varmiensis, 30, 33, 34, 45, 54, 55, 334
Danubius fluvius 71
David 113, 194
Dawidy, villa districtus Camenecensis . . . 247
Dąbrowica, villa districtus Lublinensis, 174, 296
Dąbrowski Johannes, civis Cracoviensis . . 90
„ Stanislaus 123, 138
„ Thomas 123
Decius Ludovicus Jostus, burgrabius Cracoviensis . . 44, 49, 50, 68, 79, 324, 325, 327
Delius commentator 49
Dembieński Valentinus, cancellarius regni, 119, 127, 144, 174, 208, 212
Dembowa Góra, villa districtus Opocznensis, 157
Dembowski Georgius, iudex Radomiensis, 156, 157
„ Johannes 157
Demochares 335
Demosthenes . . 40, 87, 168, 169, 234, 235, 331
Derslaus, castellanus Vissogrodensis 1
Dębica, oppidum districtus Ropcicensis, 80, 230
Diacus Stephanus 285
Dilagówka, villa districtus Sanocensis . . . 123
Dilinga *240
Distelmeier Christophorus, cancellarius Brandenburgensis. 251, 279, 280

Długosz Janussius de Banbelno 5, 6
„ Johannes, archiepiscopus Leopoliensis, 21, 22, 335
„ Laurentius, advocatus de Colomia 2
„ N. N. 3
Dłuski Johannes 117
„ Nicolaus 200
Dniepr fluvius 305
Dniestr fluvius 293
Dobczyce, oppidum districtus Cracoviensis 162
Dobiecki Benedictus, iudex Petricoviensis, 125, 138
de Dobra Johannes, medicinae doctor 336
Dobroszewski, officialis thesauri regni 323
Dobrzelowski Johannes 122
„ Nicolaus 139
Dominicus doctor 90
Drabówna Catherina 170
Dresda 117, *209, *251
Drohobicz Georgius, medicinae doctor 336
Drohojowski Johannes, castellanus Praemisliensis 83
Drojowski Thomas Johannes, referendarius curiae 297
Drzewiecki Mathias, vicecancellar. regni, 22, 26, 34
Dudith Andreas, orator caesareus, 182, 197, 201—203, 205
Dulski Johannes, castellanus Culmensis, 200, 294, 300
Duna fluvius 233
Dzegów, villa districtus Posnaniensis 152
Dziaduski Johannes, episcopus Praemisliensis, 83
Działyński comes Titus *335
Dzidowski Stanislaus Johannes, medic. doctor, 339
Dzierżek N. N. 214, 215
Dzierzgowski Nicolaus, archiepiscopus Gnesnensis 83, 84
„ Stanislaus 77
Dzisna fluvius 234

Eck Johannes 46, 47
Eder Georgius 335
Eisingremus 336
de Elgoth Johannes, scholasticus Cracoviensis, 3
Elisabetha, uxor Casimiri IV regis 24
Erasmus, abbas s Clarae 326
Ernestus, archidux Austriae 195, 202, 205, 211
Esechias 90
Etruria 267
Europa 196, 204
Eusebius B. 334

Faber N. N. 335
Fabianus quidam 334
Fabricius Andreas 336
„ Paulus, bibliopola Varsaviensis 317
Facari (Fuggeri) mercatores 30
Falkiewicz Johannes 259
Ferber Mauritius, episcopus Varmiensis, 34, 54, 55
Ferdinandus I imperator, 43, 64, 69, 71, 72, 79, 95—101, 103, 104, 113
„ archidux Austriae, 201, 202, 211, 273—275
Ferraria 323
Filcz Georgius, scabinus Posnaniensis 17
Firlej Andreas, capitaneus Sandomiriensis, 197, 201, 212
„ Johannes, palatinus Lublinensis 174
„ Nicolaus, palatinus Cracoviensis, 200, 215, 296, 310, 311
Flandria 167
Florianus pellio, civis Biecensis 143
Fogelweder Stanislaus, archidiaconus Varsaviensis 154—156, 160
Foglietta Ubertus 336
Fontanus Valentinus, artium magister 333, medicinae doctor 337
Fontidonius Petrus 335
Forgatz Franciscus 259
Foxius Johannes JU. doctor 307
„ Martinus, medicinae doctor 337
Franciscus I, Galliae rex 48, 79
„ iurisconsultus Brandenburgensis, 50, 51
Francofordia ad M., 101, 280
Francus Petrus, administrator zupparum 307
Freystiter Nicolaus, civis Leopoliensis 2
Friburgum Brisgoia 44, 48, 326
Friczówna Druzianna 119, 120
„ Elisabetha 119, 120, 123
Fridericus II, Daniae rex 213
„ cardinalis, archiepiscopus Gnesnensis 10, 11, 22
„ Albertus, Prussiae dux 159
Frobenius, typographus Basiliensis 37, 38
Fulsztyn, oppidum terrae Praemisliensis, 128, 129, 174, 334

Gadomski Laurentius 81
Gaetani Henricus cardinalis 311, 312
Galenus 37, 42
Gallia, 60, 186, 193, 196, 201, 264, 295, 313, 314
Gallus Bernardinus, canonicus Cracoviensis 11
Gambara Laurentius cardinalis 79, 336
Gamrat Petrus, archiepiscopus Gnesnensis, 52, 62, 69, 70, 83
„ „ capitaneus Ravensis 81
Gartner Ludovicus 276
de Garwolin Stanislaus, mansionarius ecclesiae Varsaviensis 114
Gąsowic Petrus de Łośniarza, medic. doctor, 336
Gedanum *105, 225, 238
Geitzkofler, legatus austriacus 274, 275
Gelenius Sigismundus 47
Gembicki Petrus, episcopus Cracoviensis 338
Genebrardus 336
Geneva 183
Genua 196

de Genutiis Hieronimus cardinalis 329
Georgius Olelkowic, dux Slucensis . . . 199, 201
„ pileator, scabinus Posnaniensis. . . 17
Gerlich Johannes, scabinus Posnaniensis . . 17
Germania, 42, 46, 48, 51, 52, 60, 64, 71, 76, 166, 179, 196, 206, 211, 214, 240, 251, 267—269, 313, 314, 326
Gertner, consul Marienburgensis 276
Giese Tiedemanus, episcopus Varmiensis . . 335
Gierzynka (Jerzynka), villa districtus Posnaniensis 152
Girlach Lazarus 33
Glareanus Henricus 37
Glina, villa terrae Leopoliensis 293
Gliniany, villa terrae Leopoliensis 294
de Glinki Jacobus, capitaneus Junivladislaviensis 17
de Główczyno Slata Johannes, vicecancellarius Masoviae 5
Gnesna 64, 162
Głotkowski Johannes. 117
Gnojeński Andreas. 229
Goliński Basilius. 270, 271
Gołębie, villa in Prussia 33
Gołuchowski Andreas, succamerarius Sandomiriensis 234
„ Stanislaus 75
Gomoliński Andreas *137
„ Stanislaus, episcop. Camenecensis, 295
„ Nicolaus 140, 169
„ N. N. 291
Gopło lacus 291
Goraj, villa districtus Urzendoviensis. . . . 297
Gorajski Petrus 177
Gorecki Martinus 174
Goryński Petrus, palatinus Masoviae, 53, 54, 61, 77, 78, 81, 82
Gorzkowski N. N. 258
Gosławski Johannes, canonicus Cracoviensis, 21
Gostomski Anselmus, palatinus Ravensis, 118, 200
„ Hieronimus, castellanus Naklensis, 296
de Goszczacice Jacobus, castellanus Czernensis, 5
Goślicki Laurentius, episcopus Posnaniensis, 154, 155, 160, 174, 202, 206, 248, 251, 279, 280, 294, 295, 304, 305, 334
Gostschalck Nicolaus, notarius civitatis Posnaniensis 17
de Górka Andreas, castellanus Calissiensis . 50
„ Andreas, palatinus Posnaniensis, 70, 197, 199
„ Lucas, palatinus Posnaniensis, 64, 69, 70, 83
„ Stanislaus, palatinus Posnaniensis, 197, 199, 212
„ Uriel, episcopus Posnaniensis. . . 7, 8
Górki, villa districtus Sanocensis. 120
Górnicki Lucas, 108, 109, 111, 119, 122, 128, 146, 147, 226, 227, *333
Górski Albertus, canonicus Gnesnensis . . . 8
„ Christophorus 79, 80
„ Jacobus, canonicus Cracoviensis, 79, 80, 333, 334, 335
„ Stanislaus, canonicus Cracoviensis, 46, *47, 49, 51, 69—76, *81, *83, 86, 326—328
„ Vladislaus 91, 118, 122, *128
Grabia Nicolaus 297
Grabowiecki Johannes. 263, 264
„ Sebastianus, abbas Bledzeviensis, 162, 211—221, 263, 264, 273—275, 300, 302, 303, 309, 310
Grabowski Stanislaus, canonicus Plocensis. . 121
Graecia. 313, 314
Grana Damianus. *245
Gratz oppidum 269
Gregorius XIII papa, 183, 193, 194, 201, 227, 240, 245, 247, 248
„ XIV papa. 297, 298
Gritti Ludovicus 39
Grodna civitas, 135, 243, 251, 259, 264, 268, 270, 289
Grodzicki Johannes, consul Posnaniensis . . 17
Grodziec (Grójec), oppidum districtus Radomiensis 303
Grodziecki Johannes, canonicus Cracoviensis, 109
Gródek, villa terrae Leopoliensis. 207
Grudzieński, vexillifer Calissiensis 81
Grudziński Janussius 215
„ Stephanus, castellanus Naclensis, 277
Gruszczynski Stanislaus, decanus Lanciciensis, 10
Grutinius Andreas Pilsnensis, medic. doctor, 337
Grzebski Stanislaus. 164, 334
Grzybowski N. N. 354
Grzymała Andreas de Posnania, medic. doctor, 336
Grzywna Jacobus de Cracovia, medic. doctor, 337
Guagninus Alexander. 157, 158
Guilhelmus, Hessiae landgravius . . . . 209—211
Gustavus I, Sueciae rex 289
Gyulay Paulus 244

Hadinow, villa districtus Camenecensis . . . 247
Hajko Johannes, castellanus Brestensis Lithuaniae 174
Haller Franciscus de Cracovia, medic. doctor, 327
„ Johannes, bibliopola Cracoviensis, 18, 20
Harpagus 216
Hedvigis, uxor Vladislai II regis. 1
„ filia Sigismundi I regis. *50, 52
Heidenstein Reinholdus, 275, 276, 294, 298—300
Helth Ulricus, civis Posnaniensis. 17
Henricus, Poloniae rex, 183, 194, 196, 198, 201, 210, 226, 295, 334
„ VIII. Angliae rex 37, 43
„ dux Brunsvicensis 251, 304
Herbest Benedictus. 335
Herburt Johannes, castellanus Sanocensis, 129, 130, 150, 174, 207—209, 334, 335.

Herburt N. N. 297
„ Stanislaus, castellanus Leopoliensis, 207
„ Valentinus, episcopus Praemisliensis, 168
Hercules 172, 173
Hermanow, villa districtus Belsensis 295
Heselius 335
Hesse Bernardus de Gratz, medicinae doctor, 336
Hessia 210
Hetter Adamus de Cracovia, medic. doctor 337
Heyda Adalbertus, civis Posnaniensis 17
Hieremias 191
Hirszon Mathias, ministerialis terrae Siradiensis, 126
Hispania 38, 186, 196, 264, 313, 314
Hlebowicz Johannes, castellanus Minscensis, 211
Hollandia 48, 313, 314
Homerus *137
Honorius III papa 110
Hosius Stanislaus cardinalis, *66, 72, 88, 110, 181, 183, 191, 193, 230, 235, 333, 335
Hryniecki Adalbertus, dapifer Podoliensis 297
Hungaria, 13, 29, 35, 39, 48, 64, 71, 76, 196, 211, 255, 284, 285, 311, 313, 314, 323
Husowski Nicolaus 39
Hybernia 313, 314
Hypanis fluvius 329

Igołomia, villa districtus Miechoviensis 74, 94
Ilkusz oppidum 79
de Ilkusz Martinus, theologiae professor 74
„ Valentinus, canonicus Cracoviensis, 25
Iłowski Alexander, pincerna Visnensis 78
„ Stanislaus 335
Ingolstadium 166
Isabella, regina Hungariae 71
Isererus S. J. 335
Isocrates 87
Italia, 41, 46, 56, 60, 63, 69, 112, 167, 196, 278, 287, 301, 313, 314, 321, 323
Iwangorod, oppidum districtus Plescoviensis, 239
Izdbieński Martinus, canonicus Cracoviensis, 143

Jacobus aurifaber, consul Posnaniensis 17
Jacobus, canonicus Praemisliensis 9, 10
Janicki Clemens, *61, 62—65, 69—73, 75, 76, 78, 79, 334
Janików, villa districtus Posnaniensis 153
Jankowski Petrus 176
Januszowski Johannes, typographus Cracoviensis 248, 249, 268, 270, 278, 318
Jarczyński Johannes, medicinae doctor 338
Jarocki Stanislaus, capitaneus Chencinensis 22
de Jarosław Spitco, palatinus Cracoviensis 9, 10
de Jarzyczow Masovita Jasco 2
Jasicki N. N. 254
Jaskier Nicolaus, secretarius civitatis Cracoviensis 53, 54, 85
Jaworek villa 53
Jazłowiecki Nicolaus 293
Jedliński N. N. 272
Jeziorkowski Albertus, canonic. Varsaviensis, 67, 114
de Jeżów Martinus, archidiac. Varsaviensis, 84
Joachimus II, marchio Brandenburgensis, 50—52
„ Fridericus, marchio Brandenburgensis 206, 251
Joannicius Gabriel, medicinae doctor 337
Johannes Baptista s. 191
„ Evangelista s. 185
„ Albertus, Poloniae rex 7—9, 21, 24
„ III, Poloniae rex 339
„ III, Sueciae rex 239, 290
„ IV, Magnus dux Moscoviae, 182, 199, 290
„ Masoviae dux 4, 5
„ Joachimus, marchio Brandenburgen., 279
„ Sigismundus, electus rex Hungariae, 93
„ archiepiscopus Upsaliensis 289
„ episcopus Roffensis 48, 329
Josica Stephanus 259
Julius II papa 26, 27
„ III papa 183
„ dux Brunsvicensis 304
Justus quidam 44

Kaczycki, civis Cracoviensis 90
Kakowski Adamus 254
Kalniski Johannes 116
Kamieniec, oppidum palatin. Podoliae, 2, 76, 213, 293
de Kamieniec Nicolaus, castellanus Sandomiriensis 13, 14, 22
Kamień Magna, villa districtus Petricoviensis, 115, 117, 123
de Kamień Hedvigis 176
de Kampa Christophorus, palatinus Plocensis, 5
Kanclerskie mansi in districtu Zacroczimensi, 7
Kania Barbara, civis Posnaniensis 17, 18
„ Johannes, consul Posnaniensis 17, 18
Karniowski, civis Cracoviensis 86
Karnkowski Johannes, episcopus Praemisliensis, 39
„ Stanislaus, archiepiscopus Gnesnensis, 105, 114, 115, 119, 132, 133, 168, 174, 207, 255, 334
Karśnicki Stanislaus, iudex Siradiensis 215, 289
Kassel 209
Kawczyńska, villa districtus Zacroczimiensis 2
Kazubowa Wola, villa districtus Petricoviensis 126, 138
Kącki Albertus 131
Kąty, villa districtus Varsaviensis 226
Kępski Nicolaus, tribunus Ciechanoviensis 7
Kętrzyński Adalbertus *69
Kiczyn, villa districtus Posnaniensis 153
Kielce oppidum 45, 49, 89
Kilowski Stanislaus, canonicus Gnesnensis, 34, 35, 63—66, 78, 79
Kiszka Johannes 117
„ Nicolaus, palatinus Podlachiae 174
Kleczowski Johannes, civis Cracoviensis 90

Klimontowski Andreas 3
Klimontów, villa districtus Proszoviensis . . 14
Klonowicz Sebastianus 308, 309
Kluchowska Anna 304
Kluczewski N. N. 254
Kłoczowski Petrus, capitaneus Malogostensis, 200
Kmita, *vide*: de Wiśnicze.
Knobelsdorf Eustachius, canonicus Varmiensis, 335
Knyszyn, villa terrae Bielscensis. . . 122, 159
Kobiele Magna, villa terrae Siradiensis, 117, 130
Kobylino, oppidum terrae Posnaniensis. . . 174
Kobylnicki Stanislaus 77
Kobyła villa 93
Kochanowski Andreas 32
„ Johannes. . . . *224, *333, 335
„ Nicolaus 125
„ Paulus. 32
Kock, oppidum terrae Lucoviensis 99
Kodrembska Wola, villa districtus Opocznensis, 126
Kodremb, villa ibidem sita. 126
Kołacki N. N. 287
Komornicki Johannes 242
Konarski Adamus, episcopus Posnaniensis . . 174
„ Johannes, castellanus Calissiensis . 174
„ „ episcopus Cracoviensis, 11, 22, 31, 32
Koniecki Johannes, capitaneus Lomzensis . . 213
de Koniecpole Johannes, cancellarius regni . 2
Koniecpolski Alexander, capitaneus Vielunensis, 289
Konracki Franciscus. 157
„ Stanislaus 157
Konradz villa 157
Kopeć Jordanus, oppidanus de Żarnowiec. . 19
de Koprzywnica Nicolaus, canonic. Cracoviensis, 25, 68
Korczowce, villa districtus Camenecensis . . 247
Korczyn Nova-Civitas 296, 300
Korycieńska Sophia 130
Korycieński Nicolaus . 129, 130, 135, 174—176
Korytkowski Julianus, canonicus Gnesnensis, *65
de Korytnica Florianus, subpincerna Sandomiriensis 2
Korytno villa 130
Korzeniowski Josephus. *95, *264
Kos Bartholomaeus, canonicus Luceoriensis . 308
Kosmider Johannes de Ostrzeszow, medic. doctor, 337
Kossakowski Paulus, secretarius regius. . . 174
Kossobudzki Nicolaus, notarius terrae Plocensis, 244
de Kosten Matthaeus doctor 65, 66, 79
Kostka Andreas, medicinae doctor 337
„ Johannes, palatinus Sandomiriensis, 105, 200, 212
Koszyce, oppidum Hungariae. 311
Kościelecki Andreas, abbas Bledzoviensis . . 303
„ Lucas, episcopus Posnaniensis. . 226
Kościelski Ignatius, castellanus Bydgostiensis *98
„ Stanislaus, castellanus Bydgostiensis, *98
Kościół (Kościelna Wieś), villa districtus Calissiensis *98
Kotiużany, villa terrae Podoliensis . . 91, *128
Koturmański Petrus, ministerialis regni . . 176
Kotuszów, villa districtus Opocznensis, 156, 157
de Koziemino Hector, canonicus Posnaniensis, 7
Koźla Andreas, theloneator Posnaniensis, 115, 118
„ Nicolaus, theloneator Cracoviensis, 94, 95 108, 112, 113, 118
Krajewski Primus Nicolaus, episcopus Praemisliensis 10
„ Petrus 244
Krasicki Stanislaus 269, 270
Krasiński Andreas, iudex Ciechanoviensis . . 233
„ Franciscus, vicecancellarius regni, 144, 158, 174
„ Stanislaus, canonicus Cracoviensis, 226
„ Stanislaus, scholast. Gnesnensis, 162, 174
Krasowski Nicolaus 297
Krepel Martinus, consul Posnaniensis . . . 17
Kretkowski Erasmus. 72
„ Johannes, palatinus Inovlodensis . 174
Kristek Stanislaus, scabinus Posnaniensis . . 17
Kro Johannes de Kotsebus, medicinae doctor, 336
Krobanowski Albertus 152
Krobanów, villa districtus Szadkoviensis . . 152
Kromer Bartholomaeus 92
„ Martinus, episcopus Varmiensis, *45, *46, *49, 66, 90—92, 94, 97—99, 103, 104, 110, 113, 114, 131, 143, 144, 207, 230, 242, 243, 252, 333, 334, 335
„ Nicolaus 92
Krowicki Martinus *252
Krupczanka Barbara. 85, 86
Krupka Melchior 105
Krzecki Stanislaus 221, 222
Krzeszów, oppidum districtus Praemisliensis, 30, 31
Krzycki Andreas, archiepiscopus Gnesnensis, 11, 26, 27, 31, 32, 34, 39, 41, 42, 51, 52, *56, 61—63, 65
„ Andreas. 34
„ Johannes 34, 63
„ Nicolaus. 63, 64
„ Petrus 34
Krzycko, villa districtus Wschovensis . . 34, 62
Krzysztoporski Johannes, castellanus Vielunensis, 108, 119, 138, 139, 145, 151, 163, 199
Krzysztoporzyce, villa districtus Petricoviensis, 108, 119
Książ, villa districtus Andreoviensis . . . 295
Książnice, villa districtus Cracoviensis . . 74, 94
Kuczkowski Stanislaus 298
Kuczyna, villa districtus Radziejoviensis . . 291
Kunice, villa districtus Petricoviensis, 115, 117, 123
Kuniczki, villa ibidem sita. . . . 115, 117, 123
Kunikowce, villa districtus Praemisliensis. . 26
de Kuraciec Zavissius, vexillifer Plocensis. . 7
Kurozwęki, villa terrae Sandomiriensis. . . 89
de Kurozwęki Creslaus, cancel. regni, 7, 12—14, 22
„ Petrus, castel. Sandomiriensis, 10, 22

Kurzelowski Andreas, vicezuppar. Vieliciensis, 136
Kurzelów, oppidum terrae Sandomiriensis . . 220
Kwiarskowski Johannes 135
Kwiliński N. N. 5
Kyellar Jacobus, altarista Cracoviensis . . . 25

Ladislaus s. 1
Lahadowscii nobiles 311
Lancicia 11
Langus Johannes 96
a Lasco, *vide*: Łaski.
Lasfa, villa in Livonia 303
Laskowski Paulus 117
Lasocki Christophorus, capitaneus Gostinensis, 200
„ Stanislaus 110
Laszkiewicz Antonius, medicinae doctor . . 339
de Latalice Johannes, canonicus Posnaniensis, 8
Latalski Janussius palatinus Posnaniensis. . 72
„ Johannes, episcopus Posnaniensis, 35, 62
Latertianus Antonius 95
Latinius Latinus 181, 235, 336
Latos Johannes, medicinae doctor, mathematicus 249, 250, 337
Latowski N. N. 273
Laureo Vincentius nuntius 201
Lauten, villa districtus Praemisliensis . . . 26
Lawski Stanislaus, palatinus Masoviae . . . 174
Laynez, S. J. generalis 335
Lelewski Jacobus 77
Leo X papa 29
Leopoliensis (Weiss) Johannes . . . 164, 169
Leopolis 9, 139, 165, *227, 228, 293
Leszczyński Johannes, capitaneus Radziejoviensis, 291, 292
„ Nicolaus, aulicus regius 302
„ Raphael 199
de Leszno Raphael, castellanus Gnesnensis . 9
Leśniowolski Johannes 200
„ Martinus, castellanus Podlachiae, 200, 247, 284, 296
Leus Eduardus 43
Leżeński N. N. 219
Libussa Eustachius 116
Ligęza Nicolaus, castellanus Zavichostensis . 200
Lilia Petrus, theologiae doctor 250, 251
Lindanus Guihelmus 336
Lindner Georgius, civis Posnaniensis . . . 17
Lipnicki Stanislaus, canonicus Posnaniensis . 1
Lippomanus Aloisius nuntius 336
Lipsia, urbs Saxoniae 280
Lismaninus Franciscus 86, 99
Lithuania 86, 196, 199, 213, 251, 289
Livius Titus 322
Livonia. 174, 239, 290, 303
Londinum 43
a Lovanio Johannes 336
Lubelczyk Andreas Bochnensis 34, 35
Lubiatowski Andreas 138
Lubik Petrus, scabinus Posnaniensis . . . 17
Lublinum, 15, 19, 98, 127, 129, 140—144, 158, 159, 202, 249, 251
Lubomla in ducatu Scepusiensi 290
Lubrański Johannes, episcopus Posnaniensis, 22, 24, 27
Lucas s. 188
Lucianus 47
Lucławice, villa terrae Cracoviensis 46
Ludovica Maria, regina Poloniae 338
Ludovicus, Poloniae et Hungariae rex . . 1, 213
„ II, Hungariae rex 76, 255
Lugdunum 43
Lutetia Parisiorum 43, 183, 326
Luther Martinus 48, 109, 186, 194
Lutomirski Balcerus, capitaneus Siradiensis . 199
„ Johannes, thesaurarius curiae . . 135
„ Nicolaus, theloneator Cracoviensis, 76
de Lutomirsko Beata 316
a Lwowek Nicolaus, *vide*: Jaskier.

Łacnow, villa in Silesia 90
Łagiewniki, oppidum districtus Petricoviensis, 125, 126, 145
Łapczyński Valentinus typographus . . 238, 239,
Łapiński N. N 312
Łasicki Johannes . . . . 209—211
Łaski Adalbertus, palatinus Siradiae, 182, 193, 194, 199, 214, 215
„ Andreas, custos Gnesnensis 25
„ Hieronimus, palatinus Siradiae, 37, 44, 64
„ Jaroslaus, tribunus Siradiensis . . . 15
„ Johannes, archiepiscopus Gnesnensis, 15, 18—20, 22, 23, 31, 37—42, 44
„ Johannes reformator, 35—45, 50, 51, 66, 67, 100, 101
„ Stanislaus, palatinus Siradiae, 39, 44, 88
Łepki, villa districtus Camenecensis 247
Łochocki N. N. 254
Łomazy, villa districtus Brestensis Lithuaniae, 105
Łomża 112, 113
Łopaciński Hieronimus *4
Łopacki Hiacinthus, medicinae doctor . . . 338
„ Stanislaus, medicinae doctor . . . 339
Łosice, villa districtus Camenecensis. . . . 247
Łowicz 41
de Łowicz Adamus, medicinae doctor . . . 337
„ Simon, medicinae doctor 337
Łubnice, villa districtus Vielunensis, 180, 181, 206
Ługowski Felix, theloneator Chelmensis, 129, 140
„ Simon, canonicus Cracoviensis . . 122
de Łukowo Johannes, archidiaconus Gnesnensis, 8

Maciejowski Bernardus, cardinalis . . 285, 337
„ Samuel, episcopus Cracoviensis, 72, 82, 83, 85, 88, 89, 108, 111
Madzilewski Johannes, bibliopola Varsaviensis, 317
Magdeburgum 53

Makowiecki N. N 249
„ cantor Varmiensis. 320
Maldonatus S. J. 335
Malec, villa districtus Opocznensis, 129, 130, 135, 174—176
Malecki Albertus 175
Malenius 154
Maltersdorf villa *251
Maluszyn, villa districtus Radomscensis . . 129
Małachowski Johannes, episcopus Cracoviensis, 339
Mamonicz, typographus Vilnensis. 253
Marc Vincentius de Ludzisko, medic. doctor, 336
Marcellus cardinalis 79
Marcus a Turri 324
Marennius Stanislaus, 125, 163—169, 178—180, 333
Mariemburgum, 105, 141, *212, 213, 215, 226, 317, *334
Marsilia 60
Martinus adolescens 41
„ aromatarius, civis Biecensis . . . 143
„ fardo, civis Biecensis 143
„ notarius capituli Varsaviensis, 114, 116
„ vicepraepositus Kielcensis 89
Marycki Simon 107
Masovia. 54, 78
Mathias, archidux Austriae 321
„ aurifaber, consul Posnaniensis . . . 17
„ capellanus Petri Kmitae 64
Mathrowicz, villa districtus Colomiensis . . 2
Maximilianus II imperator, 104, 182, 195—221, 278
„ archidux Austriae, 274, 279, 283, 286, 290, 292, 293, 311
Mączniki, villa districtus Posnaniensis . . . 153
Mączyński Johannes, notarius regius . . . 118
Mąkalski Vincentius, camerarius Radomscensis, 138
Medina Michael 335
Meggesch, oppidum in Transilvania . . 212—215
Melanchton Philippus . . . . . 41—45, 50, 51
Meller Johannes de Szmigiel, medic. doctor . 337
Melsztyn, villa palatinatus Cracoviensis, 67, 68, 74
Miarczeński Johannes, medicinae doctor . . 337
Micanus Stephanus 102
Michałowski Georgius 162
„ Ignatius, medicinae doctor . . 339
„ Johannes 67
Micheas *105
Miechów 287, 320
de Miechów Mathias, canonicus Cracovien., 335—337
Miedzileski Laurentius, episcopus Camenecensis, 324—325
Miekicki Andreas *87
Mielecki Nicolaus, palatinus Podoliae, 200—202, 206—209, 215, 217, 220, 255
Mielnik, oppidum palatinatus Podlachiae . . 245
Mieszkowski Stanislaus 333
Minadous Thomas 321
Minocka Agnes 127
Minocki Stanislaus, burgrabius Cracoviensis . 127
Mińsk, civitas Lithuaniae 232
Mirów, villa palatinatus Cracoviensis, 98, 127, 302
de Mirzyniec Andreas 5
„ Jacobus 5
„ Michael 5
„ Nicolaus, Plocensis canonicus, 4, 5
„ Stanislaus 5
„ Stephanus 5
„ Szczeslaus alias Bieńko . . . 5
„ Thomas 5
„ Venceslaus. 5
de Miszewo Johannes, castellanus 5
„ Stephanus, castellanus Plocensis, 5
Mitkowski Johannes, medicinae doctor. . . 338
Młodecki Georgius . . . 253, 254, 256—259, 272
„ Stanislaus 253, 254
Młodziejowice, villa districtus Miechoviensis . 127
Młodziejowski Hiacinthus, thesaurarius regni, 150, 159, 180, 225, 229, 233—237, 242, 244, 246, 257—261, 268—273, 275, 283, 293, 300, 310, 312, 320
Mniszek Georgius, palatinus Sandomirensis, 311
„ Hieronimus 200
„ Nicolaus, capitaneus Lucoviensis, 200, 297
de Mniszewo Nicolaus, decanus Plocensis . . 8, 9
Modrzewie *alias* Modrzew, villa districtus Opocznensis, 116, 125, 128, 135, 145, 146
Modrzewska Anna 126, 138
„ Hedvigis. 176
Modrzewski Fricius Andreas, 88, 109—111, 115—118, 123, 125, 126, 128—131, 135, 136, 138, 144—146, 152, 156, 157, 160, 161, 174, 175—177, 229, 332, 334
„ Andreas iunior. 176, 229
Mojkowice, villa districtus Radomscensis . . 105
Moldavia 39
Montalto cardinalis. . . . 280, 281, 292, *297
Montanus Jacobus, medicinae doctor . . . 337
Montelupi V. S. 285, 320, 321
Moraków, villa districtus Lanciciensis . . . 131
Moravia 290
Marecius Lucas, medicinae doctor. 337
Morel, villa in districtu Livensi 52
Moretus. 335
Morsztyn Johannes, civis Cracoviensis . . . 90
Mortonus Nicolaus 336
Morus Thomas 37, 42, 48
Moscovia 158, 264, 265, 290
de Moskorzow Clemens, vicecancellarius regni, 1
Mosqua 88
Mosty, villa districtus Radomscensis. . . . 129
Moszczana villa 298
Mościska, villa districtus Praemisliensis . . *87
Mrowiński Johannes 118
a Mstów Johannes. 76
Mszyczyno, villa districtus Bochnensis . . . 263
Mucharski Petrus, medicinae doctor 338

Mulicz Evardus de Kystawa, medic doctor, 336
Muntow, villa in Prussia 294
Myszkowski Nicolaus, castellanus Radomiensis, 98
„ Petrus, episcopus Cracoviensis, 90, 174, 201, 209, 241, 334
„ Petrus, capitaneus Chencinensis . 302
„ Sigismundus, capitaneus Petricoviensis 307
„ Stanislaus, palatinus Cracoviensis, 127
de Myślenice Jordan Johannes, procurator Cracoviensis 14

Nabuchodonosor 216
Nagłowice, vilia districtus Chencinensis, 124, 129, 140–142
Nagórzany, villa districtus Pinczoviensis . . 75
Nakło 274, 275
Nanderalba, oppidum in Hungaria 76
Naporka Simon, consul Ilkusiensis 74
Naropiński Johannes, custos Cracoviensis . . 83
Naruszewicz Adamus, episcopus Smolenscensis, *69
Nas frater 335
Navarra scriptor 335
Nayman Christophorus, medicinae doctor . . 338
Neapolis 308
Nehring Vladislaus *4
Nervi 191
Nevelia 234
Niary, capitaneus Agriensis 311
Nicodemus 1
Nicolaus doctor, canonicus Cracoviensis . . 75
Nicolaus, vicecancellarius regni 2
Nicolaus, in Jazowska plebanus 28, 29
Nidecki Patricius Andreas, episcopus Vendensis, 115, 116, 180, 203, 221, 223, 226, 227, 247, 248, 255, 256, 284, 334
Nieciecza lacus 3
Niegoszewski Stanislaus 287, 288, 315
Niekmierowski Johannes 288
Nielediwski Łaszcz Stanislaus 297
Niemojowice, villa districtus Opocznensis . . 130
Niepołomice, villa distric. Cracoviensis, 259, 284, 300
Niesłabino, villa districtus Posnaniensis . . 153
Niewielski Laurentius 126
Niger Stanislaus 79
Noskowski Andreas, episcopus Plocensis, 121, 122
„ Andreas 121
de Noskow Johannes, medicinae doctor . . 337
„ Lucas, medicinae doctor . . . 337
Notes, oppidum districtus Brestensis Cuiaviae, 238
Nova Civitas districtus Zacroczimensis . . 1, 93
Novicampianus Albertus 93, 335
Novogardia 239

de **O**borniki Johannes, vicarius Posnaniensis ecclesiae 8
Obory, villa districtus Varsaviensis . . 247, 296
Ochocki Gabriel, medicinae doctor 338
Ocieski Johannes, cancellarius regni 106
Oczaków 75
Oczko Adalbertus, medic. doctor, 221, 222, 235, 236
„ Roslaus, canonicus Cracoviensis . . . 114
Odrowąż Sophia 212
Oenipons 273, *274, *275, 280, 283
Ojców, villa districtus Olkussiensis 5
Ojrzanowo, villa terrae Ciechanoviensis . . 81, 82
Olaus, archiepiscopus Upsaliensis 289
Oleśnicka-Sophia 95
Oleśnicki Stanislaus, episcopus Posnaniensis . 71
Olewiński Petrus 297
Olita, villa districtus Trocensis 269
Olszowska Barbara 126
„ Sophia 126
Olszowski Albertus 126, 138
„ Stanislaus 129
Oman seu Baza Albertus de Posnania, medicinae doctor 337
Opaleński Andreas, marsal. regni, 71, 199, 274, 296
„ Petrus, capitaneus Rohatinensis . 264
de Opatów Albertus, medicinae doctor . . . 336
Opieczyce, villa districtus Gnesnensis . . . 162
de Opoczno Andreas, medicinae doctor . . . 337
Oporinus, bibliopola Basiliensis *96
Oranów, villa districtus Trocensis 269
Orle, villa districtus Nieszaviensis 236
Orzechowski Stanislaus, 83, 87, 95, 96, 109–113, 120, 125, 334, 335
Orzelski Sventoslaus, iudex Calissiensis, 235, 236, 243—245, 277, 290—292, 308, 309
Osiecki Joachimus, capitaneus Olstinensis . . 293
a Osiek Caspar, canonicus Varsaviensis, 223, 226
Osorius Hieronimus 335
Ossoliński Hieronimus, castellanus Sandomiriensis 174, 201, 202
Ossowski Stanislaus, referendarius curiae . . 174
Ostrażna, villa districtus Petricoviensis . 123, 128
de Ostroróg Dobrogostius, castel. Camenensis, 2
„ Johannes, castellan. Posnaniensis, 6, 10
Ostrowo, villa districtus Radziejoviensis . . 291
Ostrowski N. N. 166
de Ostroróg dux Constantinus, palatinus Kioviae 200
„ „ Janusius, castellanus Cracoviensis 311
Ostrów, piscina in districtu Opocznensi . . 126
de Ostrów Nicolaus, palatinus Sandomiriensis, 10
Oswarowski Fridericus 131
de Oszkowice Nicolaus, medicinae doctor . . 336
de Oświęcim Johannes, canonicus Cracoviensis, 14, 15, 17, 23, 24, 30
Otsańce, villa districtus Camenecensis . . . 247
Ottha magister 3
Otwinowski Johannes 163
„ Valerianus 163
Ovidius 231
Oxa, oppidum terrae Chencinensis 129

de Pacanow Petrus, castellanus Radomiensis, 22
della Pace Lucas 284
Paczków, villa districtus Posnaniensis . . . 153
Padniewski Philippus, episcopus Cracoviensis, 109, 113
Palaccolus, camerarius pontificius 251
Palingenius Marcellus *63
Pamelius 336
de Pampow Ambrosius, palatinus Siradiensis . 10
Paprocki Bartholomaeus 286, 316
Parczovia, oppidum districtus Lublinensis . . 99
Parisius cardinalis 79
Partheius venetus 335
Paschalis Vitus, canonicus Cracoviensis . . . 114
Paszkowski Martinus 303
Patavium 79, 280, *320, *321
Paulus s. . . . . . 185—188, 192—194, 311
Paulus III papa . . . . . 48, 78, 328—331
Pawłowski Melchior 129
„ Stanislaus, episcopus Olomucensis, 275
Payva Andradius 331
Paździenice *vel* Poździenice, villa districtus Petricoviensis 140, 169
Pechler Conradus 207
Perak Mathias, ministerialis Sandomiriensis . 129
Peregrinus S. 167
de Permontorio Paulus, civis Posnaniensis . 17
„ Stephanus, civis Posnaniensis, 17
Pessentius Alexander, canonicus Varsaviensis, 223
Petricius Innocentius Johannes, medic. doctor, 338
„ Sebastianus Pilsnensis, medic. doctor, 337
Petricovia, 6, 10, 29, 33, 81, 85, 92, 93, 130, 133
Petricovita Thomas, medicinae doctor . . . 213
Petropolis, *34, *37, *39—*42, *44—*47, *49—51, *56, *61, *63, *65, *66, *79, *87, *105
Petrus s. 110, 185, 188, 192, 194
Petrus quidam 50
Pęgowski Albertus, canonicus Varsaviensis . 223
Pękosławski Stanislaus, capitaneus Marienburburgensis 303
Pflug Julius 335
Philippus II, Hispaniarum rex 196
Phocas, patriarcha Constantinopolitanus . . 110
Piaskowski Johannes, vicezuppar. Vieliciensis, 118
Piekarski Johannes, decanus Varsaviensis, 221, 223
„ Zacheus, canonicus Varsaviensis, 223, 226
Pielka Stanislaus, civis Ilkussiensis 74
Pieniążek Christophorus 232-234, 249
de Pierśno Nicolaus, custos Kielcensis . . . 3
Pierzchów Wielki, villa districtus Bochnensis, 95
Pigius Albertus 326
Pilatus 110
Pilica flumen 289
Pilchowski Adamus, episcopus Chelmensis, 115, 116, 227
„ Jacobus, canonic. Varsaviensis, 223, 226
Pilsnensis Martinus, theologiae doctor, 163, 164, 333
de Pilzno Martinus 124
Pinczów, oppidum districtus Visliciensis . . 183
Piotrkowice, villa districtus Radomiensis . . 125
Piotrowski Johannes 233
Pius IV papa 112, 113
„ V papa 132, 133
Piwakowski Stanislaus 126
Plato 87
Plemięcki Fabianus 269, 320
Plescovia . . . . 238—240
Plesnywa wójtowska, villa districtus Zacroczimensis 2
Plisków, villa districtus Chelmensis 94
Plocia (Płock) 5, 63, 244
de Plocia (Płock) Jacobi Nicolaus *4
Pławki, villa districtus Radziejoviensis . . . 291
de Płońsk Mathias, vicarius eccles. Varsaviensis, 116
Płowce, villa districtus Radziejoviensis . . . 309
Pobiedziska, oppidum districtus Posnaniensis, 153
Pociask Christophorus, ministerialis regni . . 157
Pocucia 64, 293
Podgórski Martinus 226
Podhajce villa 180
Podlachia 208
Podlodowski Georgius, capitan. Radomiensis, 157
„ „ decanus Cracovien., 90, 105
Podolia 75, 141, 213, 287
Podoski Lucas, canonicus Cracoviensis . . . 90
„ Nicolaus, capitaneus Nurensis . . 297
Podstole, villa districtus Petricoviensis . 118, 181
Podstolice, villa districtus Vieliciensis . . . 67
Pogianus Julius 336
Polancus S. J. 335
Polikno, villa districtus Siradiensis 117
Polonia Minor 93, 113, 200
„ Maior 70, 113, 199, 289
Poltovia (Pułtusk), oppidum terrae Zacroczimensis 39, 62, 63
Polocia urbs . . . . . . 214, 229, 236—238
Ponętowski Jacobus, castellanus Brestensis Cuiaviae . . 137, 175, 180, 181, 195—206, 269
Pontanus 336
Popielski Albertus, decanus Varsaviensis . 66, 67
Popławski Adalbertus, *182, 200, 201, 206, 214
Popów, villa districtus Zavichostensis . . . 16
Porembski Petrus, canonicus Cracoviensis . . 109
Posnania 8, 17, 25, 64, 71, 115, 275
Posonium 29
Possevino Antonius 336
Potocki Andreas 297
„ Jacobus 297
„ Johannes, capitaneus Camenecensis, 252, 297
„ Nicolaus, capitaneus Camenecensis . 252
Potok, villa districtus Radomscensis 297
Potworowski Dobrogostius, iudex Calissiensis, 199
„ Paulus 231
Powczów, villa districtus Petricoviensis . . 130
Powodowski Johannes, scholasticus Posnaniensis . . . 153, 154, 221

Powodowski Hieronimus, canonicus Posnaniensis, 152, 335, 336
Praemislia 2, 25, 113, *163, 229
Praga Bohemiae 95, 114, 202, 316
Prażmowski Michael, praepositus Plocensis . 12
Prądnik fluvium 21
„ villa districtus Cracoviensiss 21
Prochenki, villa districtus Camenecensis . . 247
Prochnowo, villa districtus Radziejoviensis . 291
Proszowice, oppidum terrae Cracoviensis, 14, 15, 23, 24, 30
Prussia . . 23, 33, 105, 200, 213, 287, 289, 299
Prussiae ducatus 130
Pruszkowski Georgius 200, 201
„ Johannes 219
Przecławski Andreas, decanus Cracoviensis . 86
Przedbórz, oppidum districtus Chencinensis . 4
Przegorzały, villa districtus Cracoviensis . . 68
de Przeramb Vincentius, vicecancel. regni, 9, 10
Przerembski Johannes, vicecancellarius regni, 102, 105, 111, 113, 132
de Przeworsko Johannes clericus 30, 31
Przykucki Albertus 131
Przyłuski Jacobus 87, 98
Puczniewski Sebastianus, decanus Kurzeloviensis, 66, 67
Pudłowska Sophia 231
Pudłowski Melchior 124, 231, 335
Pukarzewski Johannes 129

Radomia 7, 89
Raciborowice, villa terrae Cracoviensis . . 68, 75
Radoszewski Boksza Georgius 231
Radziejów, oppidum palatinatus Brestensis Cuiaviae 291
a Radzików Nicolaus, altarista ecclesiae Varsaviensis 231
Radziwiłł Georgius cardinalis, 260, 301, 302, 310
„ Nicolaus, palatinus Vilnensis . 174, 198
„ Nicolaus Christophorus, marsalcus curiae 174, 198, 201, 202
de Radzimino Johannes, castel. Varsaviensis, 7
Radzymiński Stanislaus 233, 234
Rajecki N. N. 254
Rakowice, villa districtus Cracoviensis . . . 21
Raszewski Bartholomaeus, mansionarius Varsaviensis 114
Raszko Procopius 297
de Raszyńce Andreas, palatinus Varsaviensis, 5
de Rawa Johannes, medicinae doctor . . . 337
Reden, villa terrae Varmiensis 33
Regiomons in Prussia Orientali 190
Regiopontanus Bartholomaeus 56
Regius Nicolaus *251
de Regule Johannes, medicinae doctor . . . 336
Rej Nicolaus, *63, 81, 93, 94, 124, 129, 140—142, *333
„ „ iunior 141, 142
Reszka Stanislaus, 181—194, 214, 234, 235, *239, 241, 242, 252, 257, 259—261, 264, 275—290, 292—294, 297, 298, 301, 302, 308, 320, *333, *335
Rex Martinus de Praemislia, medicinae doctor, 336
Rędzina Johannes, scholastic. Varsaviensis, 221, 223
Rękoraj, villa districtus Petricoviensis, 135, 136
Rhenanus Beatus 37, 43
Rhodus insula 76
Rhodus Franciscus, typographus Gedanensis, 105
a Ribeck Georgius 251
Riga 242, 243
Rogala Johannes, marsalcus curiae Masoviae, 1
„ vexillifer Vissogrodensis 1
Rogalinek, villa districtus Posnaniensis . . 153
Roguski Silvester, canonicus Varsaviensis . . 223
Rokosowski Jacobus, castellanus Sremensis, 130, 137, 199
Roliński Franciscus, medicinae doctor . . . 338
Roma, 48, 72, 110, *121, 186, 187, 189—191, 193, 194, 214, 231, 232, 239, 240, *245, 246, 250, 256—261, 266, 268, 269, 271, 277, 280—283 286, 289, 292, 298, 300, 322, 323, 339
Romiszewski Petrus 229
Roscius Hortinus Julius 245, 246
a Rosemberg Guilhelmus 197
Rosocha Franciscus 226
Rososica villa 131
Rostochium 159
Roterodamus Erasmus, 37, 38, 41—44, 47, 48 325—327
Rotundus Augustinus 88, 90, 335
Roysius Petrus Maureus, 84, 85, 91, 106, 107, 112, 114, 134, 135
Rozrażewski Hieronimus, episcopus Cuiaviae, 296
Rożan, oppidum palatinatus Masoviae . . . 2, 7
de Rożan Mathias 1, 2, 7
Rożański Bogdanus 214
Róża Andreas, archiepiscopus Leopoliensis, 7, 8, 22
Rudius, professor Patavinus 321
Rudka, villa districtus Dubnensis *332
Rudnicki Sebastianus 215
Rudolphus II imperator 286, 311, 316
Rudowski Andreas 24
Rueber Johannes 207
Ruggeri Julius nuntius 133
Russia 1, 70, 71, 75, 206, 213, 215, 287
Rychłowski Sebastianus, vicecapitaneus Petricoviensis 174
Rządowice, villa terrae Cracoviensis 74
Rzeczkowski Mathias 176
Rzeczyca, villa terrae Varsaviensis 114
Rzepiszewska Anna 145
„ Catharina, filia Nicolai . . . 145
„ „ uxor Nicolai . . . 145
Rzepiszewski Chrisostomus 145
„ Christophorus 152

Rzepiszewski Gabriel 145, 152
„ Jacobus 145
„ Johannes 152
„ Nicolaus, 117, 125, 131, 136, 145, 152
Rzeszowski N. N. 4
„ N. N. 254
de Rzwień Jacobus 7
„ Johannes 7

Sabellus Jacobus cardinalis 79, 246
Sabinus Bartholomaeus, medicinae doctor 337
„ Georgius 50, 51
Sadlochius Gaspar, scholast. Varsaviensis, 253, 259
Salmeronus S. J. 335
Samboritanus Gregorius 335
Samuel propheta 113
Sanctes 336
Sandecz, oppidum palatinatus Cracoviensis 79
Sanderus 335
Sando Johannes 123, 128
Sandomiriensis Hieronimus, canonicus Varsaviensis 67
Sanicki Stanislaus, ministerialis regni 131
Sanok, oppidum palatinatus Russiae 120, 123
Sapieha Paulus, castellanus Kioviensis 174
Sarmatia 240
Sarnicki Stanislaus 227, 228, 332
Saulus 113
Sawczyn, villa districtus Sokaliensis 94
Saxonia Hercules 321
Schelva Jacobus de Cracovia 21
Schilling Daniel 332
„ Johannes, canonicus Cracoviensis 31
„ Jostus 50
Schulz, officialis thesauri 310
Schutcze Sebaldus, scabinus Posnaniensis 17
Scotia 313, 314
Sebastianus s. 191
„ gladiator, consul Biecensis 143
Seclucianus Johannes 85
Secygniewski Dionisius, episc. Camenecensis, 218
„ Jacobus, capitan. Szydloviensis, 200, 209, 217—221
Selimus II 209, 210
Sędziszowice, villa palatinatus Cracoviensis, 68, 74, 75,
Siecinski Mathias 269
de Siekluka Jacobus, castellanus Vojnicensis, 22
de Sienno Jacobus, vicecancellarius regni 3, 4
„ Johannes, castellanus Haliciensis 208
„ Victorinus 16
Sierakowski Johannes, palatinus Lanciciensis, 174, 218
Sierpcz Felix, medicinae doctor 337
Siersionek Mathias, ministerialis Siradiensis, 145
Sigismundus I, Poloniae rex, 19—26, 28—38, 45, 46, 56, 60—64, 66, 70—73, 78—82, 85—87, 92, 278, 324, 327—329, 335.
Sigismundus Augustus, Poloniae rex, 71, 88, 91—93, 95—99, 101—109, 111—115, 117, 119, 122, 124, 126—128, 131—135, 137, 141, 143, 144, 145, 150, 154, 155, 157—162, 169, 170, 208, 229, 230, 278, 295, 337
„ III, Poloniae rex, *272, 275—305, 308—318, 337
„ archidiaconus Zavichostensis 16
Sigonius Carolus 335
Silamus, iudex Vissogrodensis 1
Silesia 90, 206, 290
Silnicki Melchior 118
Simonetta cardinalis 329
„ Jacobus, secretarius archiducis Ferdinandi 201
Siodłkowice, villa districtus Petricoviensis, 115, 117, 123, 128
Sirenius Simon, medicinae doctor 337
Sirleto Guilhelmus cardinalis, 235, 240, 249—252, 255, 256, 336
Sixtus V papa, 259—267, 276, 280—283, 286, 289, 292, 293
Skarga Albertus Powęski 304
„ Franciscus 303, 304
„ Johannes 304
„ Michael 38, 304
„ Petrus S. J., 136, 139, 242, 243, 304, 309, 312, 323, 334, 335
„ Stanislaus 304
Skarzyński Felix, canonicus Varsaviensis, 114—116, 221, 223, 226
Skolniki, villa districtus Radziejoviensis 291
Skorkowski Caspar, iudex Lublinensis 90
„ Venceslaus 90
Skrobkovic Georgius 307
Skrzetuski N. N. 279
„ Martinus, capitan. Medzirecensis, 304
Skrzynki, villa districtus Lanciciensis, 174—176
de Skwirczyna Blasius, advocatus Posnaniensis, 17
Slabosz Nicolaus 5
Sląnka Mathias, ministerialis Siradiensis 117
Sławonice, villa palatinatus Cracoviensis 93
Słovacius Petrus, medicinae doctor 333, 337
Słowakowicz Johannes, medicinae doctor 339
„ Stanislaus, medicinae doctor 338
Słupecki Stanislaus, castel. Lublinensis, 174, 200
Słupski Simon, castellanus Junivladislaviensis, 174
Służewo, villa terrae Varsaviensis 174, *231
de Służewo Mathias, palatinus Lanciciensis 10
Służowski Andreas, palatinus Brestensis Cuiaviae 174
Sobek Stanislaus, thesaurarius regni, 122, 124, 128
Sobiepański Martinus, burgrab. Petricoviensis, 135, 138
Sobieski Marcus 225
Sobocki Thomas, cancellarius regni 82, 83, 86
Sobolewski Paulus 77

Socha Nicolaus . . . 230
Sokolnicki Nicolaus, medicinae doctor . . . 337
Sokołowski Christophorus, capitan. Rogoznensis, 235, 236
" Stanislaus, canonicus Cracoviensis, 159, 168, 223, 226, 229, 240, 241, 246, 249, 273, 333—335
" Thomas, custos Varsaviensis . . . 67
Sokółka, villa terrae Varsaviensis . . . 223
Solcius N. N. . . . 256
Solikowski Johannes Demetrius, archiepiscopus Leopoliensis, 130, 158—160, 162, 169, 174, 180, 242, 243, 259, 260, 334
Solon . . . 330
Sophia, ducissa Brunsvicensis . . . 304
Soroka, villa palatinatus Russiae . . . 292
Sosnicki Johannes . . . 135, 136, 138
a Soto Petrus . . . 333—335
Spiczyński Hieronimus . . . 90
Spitco, palatinus Cracoviensis . . . 1
Spoth Johannes . . . 117, 123, 128
" Petrus Dunin, capitan. Petricoviensis, 200
" Stanislaus . . . 115, 117, 123
Sromocki Andreas . . . 140, 169
Sromotha, villa districtus Petricoviensis . . . 140
Srzodka, villa districtus Posnaniensis . . . 153
Stadnicki Stanislaus . . . 297
Stajne, villa terrae Chelmensis . . . 94
Stancarus Franciscus . . . 335
Staniątki, villa districtus Bochnensis . . . 14
Stanislaus s. . . . 1
Stano Andreas . . . 17
" Georgius . . . 297
Staphilus Fridericus . . . 336
Stapletonus . . . 336
Starnigelius Laurentius, philosophiae magister, 309
Starożrzebski Albertus, episcopus Chelmensis, 174
Starzeński Erasmus . . . 264
Starzyński Johannes . . . 214
Statorius, *vide:* Stojeński.
Stefanowski Hieronimus . . . 257
" Johannes . . . 243
Stecki comes Henricus . . . *109
Stephanides Melchior . . . 321
Stephanus, rex Poloniae, *169, 204—216, 219—224, 226—239, 242—246, 248, 254—256, 259—270, 273, 278, 294, 298, 334
Stettinum . . . 159
Stężyca, oppidum terrae Radomiensis . . . 197
Stojeńska Susanna . . . 296
Stojeński Johannes . . . 295, 296
" Paulus . . . 295, 296
" Petrus . . . 295, 296
Stradomski N. N. . . . 284
Streptowski Raphael . . . 297
Strosberg Hedvigis . . . 17
Struś Johannes, medicinae doctor . . . 40, 41, 115
" Stanislaus . . . 293
Strzałkowo, villa districtus Radomscensis . . . 238
Strzegocino, villa terrae Lanciciensis . . . 174
de Strzempin Thomas, episcopus Cracoviensis, 4
de Strzeżów Nicolaus, castellanus Visliciensis, 22
Suchorzewski Stanislaus . . . 284, 285, 287
Suecia . . . 313, 314
Sulejovia, in districtu Petricoviensi . . . 19, 157
Suliok Emericus, legatus Transilvanus . . . 207
Sulkowno, villa districtus Opocznensis . . . 157
Sulkowski Mathias . . . 115
Surius . . . 335
Swantopelk dominus . . . 3
Swaracki Fridericus . . . 131
Skwarzny N. N. . . . 5
Swoszewski Johannes, notarius terrae Leopoliensis . . . 297
Szadek, oppidum terrae Siradiensis . . . 6
a Szadek Nicolaus, magister artium . . . 74, 94
Szadcoviensis Stanislaus, artium magister . . . 50
Szafraniec Stanislaus, castellan. Biecensis, 197, 212
de Szaleszow Jacobus, medicinae doctor . . . 336
de Szamotuły Albertus, medicinae doctor . . . 337
" Andreas, castellanus Calissiensis, 9
" Petrus, castellanus Calissiensis, 2
" Simon, medicinae doctor . . . 337
Szarfenberg Barbara . . . 127
" Christophorus . . . 127
" Jacobus . . . 126, 127, 150, 151
" Marcus . . . 55
" Nicolaus, 112, 150, 151, 169, 224, 230
Szarygród, oppidum palatinatus Podoliae . . . 293
Szatkowska Eva . . . 303
Szawłowski Stanislaus, vicarius ecclesiae Cracoviensis . . . 33
Szczekociny, oppidum terrae Cracoviensis . . . 95
de Szczekociny Petrus, vicecancellarius regni, 2
Szczepanowska Catherina . . . 80
Szczepanowski Hieronimus . . . 80
" Laurentius . . . 80
Szczepanów, villa districtus Zavichostensis . 16
Szczerba Paul, civis Cracoviensis . . . 255
Szczerbicz Paulus . . . 254, 255
Szedziński Stanislaus, suffragan. Posnaniensis, 166
Szemborski Stanislaus, canonicus Varsaviensis, 67, 327, 328
Szczyrzyce, villa terrae Cracoviensis . . . 170
Szczyrzykowa Wola, villa districtus Sanocensis, 120
Szlachciński N. N. . . . 177
Szmieszkowicz Laurentius, medicinae doctor, 338
Szydłowce, villa districtus Camenecensis . . . 247
de Szydłowiec Christophorus, castellanus Cracoviensis, 22, 32, 38, 327
" Jacobus, castellanus Sandomiriensis, 12, 22
Szykowski Johannes . . . 328
Szyszkowski Martinus, canonicus Cracoviensis, 272, 273
Szyzne, villa districtus Sanocensis . . . 123

Śmiglecki Martinus 239, 240
Śreniawa N. N. 5
Świątkowska Anna 304
Świecz, villa districtus Posnaniensis 154
de Świetlik Johannes, medicinae doctor 336

Tabas Mathias, ministerialis generalis 131
Tantalus 329
de Tarbinowice Petrus, subdapifer Sandomiriensis 2
Targowski Sigismundus, canonic. Cracoviensis, 25
Tarło Johannes, castellanus Radomiensis 174
„ Stanislaus, episcopus Praemisliensis, 72, 83
de Tarczyn Caspar, poenitentiarius ecclesiae Varsaviensis 67
Tarnawce, villa terrae Praemisliensis 26
de Tarnów Johannes Amor, castellanus Cracoviensis 22
„ Johannes, castellanus Cracoviensis, 71, 72, 83, 95, 255
„ Johannes, palatinus Cracoviensis 2
„ Johannes, vicecancellarius regni, 300
„ N. N. 311
„ Spitco, thesaurarius regni 49, 88,
„ Stanislaus, castel. Czechoviensis, 200, 208, 209, 217—221
Taszycki Nicolaus, iudex Cracoviensis 46
„ N. N. 312
Tebinia flumen 292
de Tęczyn Andreas, palatinus Belsensis, 174, 197,
„ Johannes, palatinus Cracoviensis 3
„ Johannes, palatinus Russiae 66
„ Johannes, castel. Vojnicensis, 174, 220
Tęgoborski N. N. 3
Theiner Augustinus *286, *297
Theodorus, Johannis IV filius, Magnus Moscovie Dux 305
Tieffenbach, capitaneus caesareus in Hungaria, 311
Tigurum 183
Tinecia 285
Toletanus abbas 285
Toletus Franciscus 335
Tomicki Petrus, episcopus Cracoviensis, 30, 32, 35 36, 45—49, 54, 72, 325—327
Tonstallus, episcopus Londinensis 37
Toński Johannes, medicinae doctor 338
Torrensis Franciscus 335
Torunia, 9, 32, 50, 211, 213, 221—223, 320
Trambecki Gabriel, consul Biecensis 143
Trampski Paulus, archidiaconus Varsaviensis, 66, 67
Transilvania 211—213, 215, 265, 320
Trąby, villa districtus Oszmianensis 137
Trepka Johannes 135
Treter Thomas, canonicus Varsaviensis 250
Trzebicki Andreas, episcopus Cracoviensis 339
Trzebieński N. N. 5
Trzeciecki Andreas, 79, 80, 105, 106, 150, 177, 178, 180, 228
Trzecioski Johannes 79, 80
„ „ Druzianus 68, 74, 75
„ Nicolaus 105
Tuater Casimirus, medicinae doctor 339
Tyczyński Georgius 225
Tykocin, arx terrae Bielscensis 211, 226

Uchański Jacobus, archiepiscopus Gnesnensis, *109, 174, 179, 201, 204, 205, 208, 214, 220
„ Paulus, palatinus Belsensis, 230—232, 293
Udorz, villa districtus Opocznensis 130
Udrzycki Jacobus, canonicus Varsaviensis, 174, 226
Ujazd, oppidum terrae Sandomiriensis 176
de Ujazd Johannes 11
Ujazdowski Venceslaus, rector scholae Varsaviensis 253
Ukraina 293
Ulisses Johannes, canonicus Varsaviensis 226
Umiecki, officialis thesauri 310
Urceus Codrus 63
Ursinus Fulvius 225, 336
„ Johannes 320, 321
„ Johannes de Cracovia 336
Ursius Aurelius 246
Urzendovius Josephus 333
de Urzędów Martinus 163, 164

Valachia 23, 64, 70, 75, 293
Valker Paulus, proconsul Posnaniensis 17
de Valentinis Andreas Johannes, canonicus Cracoviensis 86
Valentinus quidam 169
Valerandus 100, 101
Varsovia, 66, *69, 110, 119, 120, 125, 132, 144, 151—156, 158—160, 174, 177—180, 203, 206, 209, 211, 214, 220, 227—231, 233—236, 242, 244, 245, 251, 253, 255, 256, 259, *261, 273—275, *277, 290, 291, 294, 296—298, 303—305, 310, 315—316, 318—320
de Vasosche Nicolaus Laurentius 67
Vedelinus Petrus de Oborniki, medic. doctor, 337
Vendrogovius Albertus 333
Venetiae 230, 280, 334
Veselini Franciscus 273, 274
Vessius Ephrem 336
Vetus Johannes 335
a Victoria Trismegistes 336
Victorius Petrus 335
Vidavius Valentinus, rector scholae Praemisliensis 125
Vienna Austriae, *26, 97—99, 103, 104, *182, 195, *202, *203, 207, 211, 216, *217, *286
Vigorius episcopus 335
Vilna, 30, 31, 34, 45, 47, 49, 55, 56, 81, 82, 91, 102—104, 108, 109, 111, 112, 114, 117, 124, *177, 214, 230, 243, *251, 254, 283, 292

Vistula . . . 14, 299
Vitemberga . . . 47, 183
Vittemberg Blasius, medicinae doctor . . . 336
Vizna, oppidum Masoviae . . . 328
Vladislaus II, Poloniae rex . . . 1, 2, 208
„ IV, Poloniae rex . . 308, 320, 338
Volicella pater . . . 285
Volinia . . . 208
Vratislavia . . . 72, 220, *332
a Vratislavia Burcardus . . . 328
Vulcanius Maria Petrus . . . 297

Wadowski Stanislaus, medicinae doctor . . 339
Wagowo, villa districtus Posnaniensis . . . 153
Wałcz, oppidum terrae Posnaniensis . . . 166
Wałowice, villa districtus Zavichostensis . . 16
Wapowski Andreas, succamerarius Sanocensis, 123
„ Bernardus, cantor Cracoviensis, 26, 29, 30, 32, 33, 47
„ Johannes . . . 26
„ Petrus, decanus Cracoviensis . . 33
Wargawski Raphael, praepositus Cracoviensis, 111
Wargocki Bartholomaeus . . . 168
„ Jacobus . . . 125, 165—168
Warszewicki Christophorus, 236, 237, 259, 310, 312—314, 322, 323, 334
„ Stanislaus . . . 335
Warta fluvius . . . 289
Wasilków, villa palatinatus Russiae . . . 305
Wawol, villa districtus Opocznensis, 119, 120, 123
Wawolska Elisabetha . . . 119, 120
Wdowa, arx Moscoviae . . . 239
Weiss (Leopoliensis) Johannes, professor Cracoviensis . . . 163, 169
Wejnert Alexander . . . *111, *128, *226
Welika flumen . . . 238
Wereszczyn Nowy, villa palatinatus Kioviae, 306
Wereszczyński Josephus, episcop. Kioviae, 305—307
„ Sigismundus . . . 306
Westfelt Ludovicus . . . 276
a Węgrowiec Jacobus . . . 335
Węgrzynowice, villa terrae Ravensis . . 116, 144
Wichorski Martinus . . . 309
Widawski Albertus, consul Posnaniensis . . 17
„ Florianus . . . 214
„ Petrus . . . 120, 123, 289
Wielicianus Johannes . . . 67
Wieliczka, oppidum terrae Cracoviensis, 79, 146, 162, 309
a Wieliczka Nicolaus, medicinae doctor, 67, 337
Wielkie Łuki, oppidum Moscoviae . . 234, 238
Wielogórski Johannes, professor Cracoviensis, 333
Wierzbicki Victorinus, episcopus Luceoriensis, 174
Wierzbięta Mathias . . . 124
Wierzbowski Theodorus, *36—*39, *65, *109, *197, *201, *225, *231, *240, *246, *247, *250—*252, *256, *268, *286, *313, *321, *332, *334
Wierzchowski N. N. . . . 306
Wietor Hieronimus calcographus . . . 36, 37
Wiewiórka, villa districtus Pilsnensis . . . 95
Wilamowna Sophia . . . 123
Wilczogęby, villa districtus Nurensis . . . 223
Wilkowski N. N. . . . 3
Wilkucki Martinus . . . 138
Windakiewicz Stanislaus . . . *69
Winter Caspar, civis Pragensis . . . 94
Wiskitki, oppidum districtus Varsaviensis . . 86
Wisseński Jałbrzyk Andreas, tribunus Drohicensis . . . 297
Wiszniowiecki Andreas, castellanus Voliniae, 174
Wiśnicze, villa districtus Bochnensis . . . 64
de Wiśnicze Kmita Johannes, castellan. Praemisliensis . . 2
„ „ Petrus, palatinus Cracoviensis, 2, 12, 22, 63—66, 79
„ „ Stanislaus, palatin. Russiae, 22, 65
Witepsko oppidum . . . 158, 232, 233
Witholdus, Lithuaniae dux . . . 1
Witosławski N. N. . . . 39
Wladislavita doctor . . . 25
Włodek Stanislaus, castellanus Leopoliensis, 293, 295
Włostowo, villa districtus Srzemensis . . . 154
Włostowski Johannes . . . 263
Wojciechowski Bronislaus . . . *336
Wojeński Mathias, medicinae doctor . . . 338
„ Stanislaus, episcopus Camenecensis, 338
Wola villa . . . 68
„ Krzysztoporska, villa districtus Petricoviensis . . . 108
Wolan Andreas . . . 194, *334
Wolański Adamus . . . *332
Wolborz, oppidum Cuiaviae . . . *109, 138
Wolsey Thomas cardinalis . . . 37, 43
Wolski Jacobus, viceprocurator Cracoviensis, 33
„ Johannes, praepositus Cracoviensis . . 90
„ Nicolaus, marsalcus curiae, 180, 200, 311, 312
„ Nicolaus, episcopus Cuiaviae . . . 132
„ Petrus Dunin, vicecancellarius regni, 181, 208, 239, 245, 246, 294
„ Paulus, cancellarius regni . . . 83
„ Stanislaus, marsalcus curiae . . . 71
„ Thomas . . . 117
Wołłowicz Eustachius, castellanus Trocensis, 179, 199
Wonlarh Johannes . . . 283
Woroniec, villa palatinatus Voliniae . . 236, 238
Woserbroth Hieronimus, medicinae doctor . . 337
Wosiński Stanislaus, medicinae doctor . . . 338
Wróbel Valentinus . . . 335
Wujkowice, villa palatinatus Kioviae . . . 332
Wulkowski Michael, vexillifer Pomeraniae . 107

Wykowice, villa 26
Wyrulewczina, villa Livoniae 303
Wysocki Franciscus, canonicus Posnaniensis, 115
„ Stanislaus, castellanus Biechoviensis, 174
Wyszkowski N. N. 287
Wyszyński Christophorus 174
„ Stanislaus 174
Wzdowska, uxor dapiferi Sanocensis 120
Wzdów, villa districtus Sanocensis 120

Zaborowski Christophorus, artium magister, 89
„ Johannes 31, 174
„ Laurentius 31
„ Stanislaus . . . . 28, 29, 31—33
Zaborów, villa districtus Siradiensis 31
Zajączkowicz Johannes, medicinae doctor . . 339
Zajączków, villa palatinatus Culmensis, 294, 299
de Zakliczyn Jordan Achatius, theloneator Cracoviensis, 324
„ Johannes, castellanus Biecensis, 22, 67, 68, 73—75
„ Spitco, castellan. Sandecensis, *91
Zakrzew, villa districtus Radomscensis . . . 163
Zakrzewski Vincentius *39
de Zakrzów Nicolaus, castellanus Visliciensis, 2
Zaleski Jacobus 135
Zamojski Johannes 225
Zamoscium, oppidum distric. Krasnostaviensis, 239, 252
Zamoyski Georgius, episcopus Chelmensis . . 294
„ Johannes, cancellar. regni, 145, 174, 197, 224, 225, 231, 235, 238—240, 252, 255, 284, 286, 290, 292—296, 305, 307, 320, 321, 334
„ Thomas, cancellarius regni . . . *294
Zapalice, villa districtus Opocznensis . . . 126
Zapolya Johannes, Hungariae rex . . . 43, 71, 72
Zasius, cancellarius caesareus 335
de Zator Paulus magister 4
Zatoriensis ducatus 33
Zawada, villa districtus Petricoviensis, 125, 131, *145
Zawady, villa districtus Plocensis 170
Zawadzki Nicolaus 170
„ Stanislaus Picus, medic. doctor, 169—174, 333, 337
„ Stanislaus Picus iunior, medicinae doctor 338
Zbaraż, oppidum districtus Cremenecensis, . 293
a Zbaraż dux Stephanus, palatinus Trocensis, 199
Zbąski Abraham 199
Zborowski Andreas, marsalcus curiae, 200, 208, 212, 213
„ Christophorus 200
„ Johannes 215, 216
„ Petrus, palatinus Cracoviensis, 174, 197, 200, 207, 209—213
Zbylitowski Andreas . . . . 317—320
Zdziechowice, villa districtus Janoviensis . . 90
Zebrzydowski Andreas, episcop. Cracoviensis, 37, 89
„ Caspar, palatin. Calissiensis, 174, 208
„ Nicolaus, palatinus Cracoviensis, 311, 312, *321
Zil Nicolaus, civis Cracoviensis 86
Złoczowo, villa districtus Radziejoviensis . . 291
Zwierzyniec, suburbium Cracoviae 3
Zwoliński Leo, 114, 119, *115, 116, 118, 124, 129, 150, 229, 245, 259, *270, 307, 312, *323

Żabno, villa districtus Srzemensis . . 160, 161
de Żabokrab Bienco 2
Żaliński Mathias, castellanus Gedanensis . . 208
Żarnowiec, oppidum palatinatus Cracoviensis, 19
Żarsznicki Nicolaus, vexillifer Sanocensis . . 120
Żernicki Johannes, canonicus Gnesnensis, 65, 66
Żmigród, oppidum palatinatus Cracoviensis . . 297
Żochowski Petrus, vicecapitan. Petricoviensis, 135
„ „ succamer. Ciechanoviensis, 145
Żółkiewski Stanislaus, castellan. Leopoliensis, 305—307, 310—312
Żórawski Nicolaus, medicinae doctor 338
Żurów, villa districtus Haliciensis 297
Żyromski Mathias 138

WYKAZ PISARZÓW,

których autografy podane są w podobiznie.

(Gwiazdka oznacza autograf polski, pozostałe są łacińskie).

pag.
Białobrzeski Martinus, 1570 . . . . *149
Bielski Joachimus, 1567—1570 137
Brutus Michael Johannes, 1580. 232
Ciekliński Petrus, 1596 . . . . *312
Decius Ludovicus Jostus, 1535. 50
Goryński Petrus, 1539. 77
Goślicki Laurentius, 1571, 1590 . . . . *155, *295
Górnicki Lucas, 1570 . . . . *147
Grabowiecki Sebastianus, 1591 . . . . *300
Januszowski Johannes, 1598 . . . . *318
Klonowicz Sebastianus, 1595—1596 309
Modrzewski Fricius Andreas, 1551, 1571 . . . . 156, 161, *332
Oczko Adalbertus, 1576 . . . . *222
Oleśnicka Sophia, 1552 . . . . *95
Paprocki Bartholomaeus, 1588 286
Pieniążek Christophorus, 1580 . . . . *233
Ponętowski Jacobus, 1572 . . . . *175
Powodowski Johannes, 1571 . . . . *153
Radzymiński Stanislaus, 1580 . . . . *234
Rej Nicolaus, 1569 . . . . *140, *142
Roysius Petrus, 1542, 1550 . . . . 85, 91
Sarnicki Stanislaus, 1587 . . . . *332
Skarga Petrus, 1567, 1568, 1595 . . . . *136, 139, 309
Sobieski Marcus, 1577. *225
Sokołowski Stanislaus, 1576. . . . . *223
Solikowski Demetrius Johannes, 1567, 1571 . . . . *130, 160 *162
Taszycki Nicolaus, 1534 46
Trzecieski Andreas, 1573 . . . . *178
Warszewicki Christophorus, 1581 . . . . *237
Wereszczyński Josephus, 1594 . . . . *307
Zbylitowski Andreas, 1598 . . . . *319

Do nabycia we wszystkich księgarniach następujące dzieła

WYDANE Z ZAPOMOGI KASY POMOCY

dla osób pracujących na polu naukowem

im. d-ra med. JÓZEFA MIANOWSKIEGO

lub ofiarowane na rzecz Kasy.

DZIEŁA FILOZOFICZNE, HISTORYCZNE I FILOLOGICZNE.

Biblioteka filozoficzna, wydawana pod redakcyą prof. *Henryka Struvego.*

Berkeley. **Rzecz o zasadach poznania.** Przełożył z angielskiego *Feliks Jezierski.* Warszawa, 1890, w 8-ce str. XXXII, 152, nlb. 6. Cena kop. 50.

Kartezyusz. **Rozmyślania nad zasadami filozofii,** dowodzące istnienia Boga i różnicy pomiędzy duszą ludzką a ciałem. Przełożył z łacińskiego *Ignacy Karol Dworzaczek.* Warszawa, 1885, w 8-ce, str. XX, 110, nlb. 4. Cena kop. 70.

Kondyllak. **Traktat o wrażeniach zmysłowych.** Przełożył z francuskiego *Antoni Lange.* Warszawa, 1887, w 8-ce, str. XXXVII, 220. Cena kop. 60.

Ksenofont. **Wspomnienia o Sokratesie.** Przełożył z greckiego *Emilian Konopczyński.* Warszawa, 1896, str. 221. Cena kop. 50.

Platon. **Fileb. Dyalog o rozkoszy.** Przełożył z greckiego *Br. Kąsinowski.* Warszawa, 1888, w 8-ce, str. XL, 103, nlb. 6. Cena kop. 30.

Platon. **Obrona Sokratesa.** Przełożył z greckiego *A. Maszewski,* 2-e wydanie. Warszawa, 1898, w 8-ce, str, XII, 68. Cena kop. 30.

Spinoza. **Etyka,** sposobem geometrycznym wyłożona. Przełożył z łacińskiego *Antoni Paskal.* Warszawa, 1888, str. XLVII, 254. Cena rb. 1 kop. 50.

Gaupp Otton. **Herbert Spencer.** Przełożył z niemieckiego d-r *A. Grosglick.* Warszawa, 1898, w 8-ce, str. 113. Cena kop. 50.

Lutosławski W. **O logice Platona.** Część II-ga. Dotychczasowe poglądy na logikę Platona i zadania dalszych badań nad tym przedmiotem. Warszawa, 1892, w 8-ce wielkiej, str. 64. Cena kop. 30.

Lutosławski W. **Platon jako twórca idealizmu.** Warszawa, 1899, w 8-ce, str. 95. Cena k. 50.

Struve Henryk. **Wstęp krytyczny do filozofii,** czyli rozbiór zasadniczych pojęć o filozofii, z dodaniem słownika filozoficznego i spisu autorów. Warszawa, 1896, str. 723. Cena rb. 3. (Wydanie I-sze wyczerpane; wydanie II-gie bez zapomogi Kasy).

Caro Jakób. **Dzieje Polski.** Przełożył z języka niemieckiego *Stanisław Mieczyński.* Tom czwarty, 1430—1455. Warszawa, 1897, 8-ka, str. X, 419. Cena rb. 1. Tom piąty, 1455—1480. Warszawa, 1899, 8-ka str. V, 424. VIII. Cena rb. 1.

Ciszewski Stanisław. **Wróżda i pojednanie.** Studyum etnologiczne. Warszawa, 1900, w 8-ce, str. 97, VII. Cena kop. 80.

Czapiński Leopold. **Księga przysłów, sentencyj i wyrazów łacińskich,** używanych przez pisarzów polskich. Warszawa, 1892, w 8-ce, str. 524. Cena rb. 2 kop. 50.

Gajsler J. F. **Rys dziejów czeskich,** skreślił według źródeł. Tom I. Warszawa, 1888, w 8-ce, str. VI, 228, z mapą chromolitograf. Cena kop. 50. Tom II, 1892, str. 351. Cena kop. 50.

Gajsler J. F. **Dzieje Węgier w zarysie.** Tom I. Warszawa, 1898, w 8-ce, str. 197. Cena kop. 75.

Gloger Z. **Pieśni ludu,** zebrał... (w latach 1861—1891). Muzykę opracował *Z. Noskowski.* W Krakowie, 1892, w 8-ce, str. 361. Cena rb. 1 kop. 50.

Homer. **Iliada,** przetłomaczył heksametrem *Augustyn Szmurło,* b. profesor literatury greckiej i rzymskiej i t. d. Warszawa, 1897, w 8-ce więk. str. XXX, 531. Cena rb. 1.

Krasnowolski Antoni. **Systematyczna składnia języka polskiego,** Warszawa, 1897. w 8-ce, str. 319, IV, niel. 2. Cena rb. 1.

Krasnowolski Antoni. **Składnia języka polskiego** (mniejsza). Warszawa, 1898, w 8-ce, str. 164. Cena kop. 50.

Krasnowolski Antoni. **Słowniczek frazeologiczny.** Poradnik dla piszących. Warszawa, 1899, str. 288. Cena rb. 1.

Kryński Adam Antoni. **Gramatyka języka polskiego.** Warszawa, 1898, w 8-ce, str. 345, II, IV, V, k. 1. Cena rb. 1.

Mierzyński Antoni. **Źródła do mitologii litewskiej** od Tacyta do końca XIII wieku. Zebrał i objaśnił... Zeszyt I. Warszawa, 1892, w 8-ce, str. 155. Cena rb. 1 kop. 80.

Nepos Korneliusz. **Żywoty znakomitych mężów,** przełożył i objaśnienia historyczne dodał *A. Mierzyński.* Warszawa, 1883, w 8-ce, str. 361. Cena kop. 15.

Poradnik dla samouków. Część II. Nauki filozoficzne i historyczne. Warszawa, 1899, str. XIV, 695, 14. Cena kop. 80.

Szastecki J. **Gramatyka czeska,** wydana nakładem *Kazimierza Kaszewskiego.* Warszawa, 1884, w 8-ce, str. 361. Cena kop. 50.

Szyc Aniela. **Rozwój pojęciowy dziecka** w okresie lat 6—12. Badania nad dziećmi. Warszawa 1899, str. 192. Cena kop. 75.

Prace filologiczne, wydawanee przez *J. Baudouina de Courtenay, J. Karłowicza, Ad. Ant. Kryńskiego* i *L. Malinowskiego:*

Tom I. Warszawa, 1885—86, w 8-ce, str. 818. Cena rb. 4 kop. 30.
Tom II. Warszawa, 1887—88, w 8-ce, str. 881. Cena rb. 4. kop. 50.
Tom III. Warszawa, 1889—91, str. 846. Cena rb. 3.
Tom IV. Warszawa, 1892—1893, str. 951. Cena rb. 3.
Tom V. Zeszyt 1 i 2. Warszawa, 1895 i 98, str. 1—680. Cena rb. 2.

Biblioteka zapomnianych poetów i prozaików polskich,

wydawana przez *Teodora Wierzbowskiego.*

Zeszyt IV. *Orzechowskiego Stanisława* książki **O ruszeniu ziemie polskiej przeciw Turkowi.** Warszawa, 1895, str. 48. Cena kop. 20.

Zeszyt V. *Anny Memorały,* „dziewicy polskiej", **łacińskie wiersze** z lat 1640—1644. Warszawa, 1895, str. 36. Cena kop. 20.

Zeszyt VI. **Napomnienie polskie ku zgodzie wszech krześcianów wobec, a mianowicie ku Polakom uczynione.** Warszawa, 1896, str. 34. Cena kop. 20.

Zeszyt VII. **Komedya Justyna i Konstancyi** *Marcina Bielskiego.* Warszawa, 1896, str. 80. Cena kop. 30.

Zeszyt VIII. **Zwrócenie Matyasza z Podola.** Dyalog z pierwszej ćwierci XVII wieku. Warszawa, 1897, str. 24. Cena kop. 10.

Zeszyt IX. **Pieśni duchowne a nabożne nowo zebrane i wydane** przez *Jana Seklucyana.* Warszawa, 1897. str. 57. Cena kop. 20.

Zeszyt X. **Melchior Pudłowski i jego pisma.** Warszawa, 1898, str. 94. Cena kop. 40.

Zeszyt XI. **Dobrego zdrowia rządzenie,** 1532, i **Nauka rządzenia ku ostrzeżeniu od zarażenia powietrza,** 1543. Warszawa, 1899, str. 37. Cena kop. 10.

Zeszyt XII. **Pamiętnik kardynała Jerzego księcia Radziwiłła,** 1556—1575. Warszawa, 1899, str. 44. Cena kop. 15.

Wierzbowski Teodor. **Krzysztof Warszewicki** (1544—1600) i jego dzieła. Monografia historyczno-literacka. Warszawa, 1877, w 8-ce, str. XII, 406. Cena rs. 1.

Wierzbowski Teodor. **Krzysztofa Warszewickiego** niewydane pisma, listy do znakomitych ludzi, tudzież inne dokumenty, odnoszące się do życia jego i działalności, wraz ze spisem dzieł tegoż autora, dotąd drukiem nieogłoszonych. Warszawa, 1883, w 8-ce, str. VII, 276. Cena k. 50.

Wierzbowski Teodor. **Uchansciana**, czyli zbiór dokumentów wyjaśniających życie i działalność Jakóba Uchańskiego, arcybiskupa gnieźnieńskiego, † 1581. Warszawa, 1884—1895, w 8-ce.

Tom I. Korespondencya Uchańskiego z lat 1549—1581 i wyjątki z Acta decretorum kapituły Gnieźnieńskiej z lat 1562—1581, str. VIII, XV, XLIV, 441.

Tom II. Różne dokumenty, z lat 1537—1581 i Uchansciana Vladislaviensia, z lat 1557—1562, zebrane przez *Zenona Chodyńskiego*, prałata kustosza katedry Kujawskiej, str. IV, XVII, 480.

Tom III zawierający: 1) korespondencyę Uchańskiego z Hozyuszem, 1561—1573; 2) listy rozmaitych osób do Uchańskiego, 1554—1565; 3) poselstwa polskie do Rzymu, 1548—1578; 4) biografię Uchańskiego przez I. Załuskiego; 5) Achacego Cureusa Elegia gratulatoria, 1559, str. II, IV, XIII, 351.

Tom IV zawierający: 1) poselstwa papieskie w Polsce, 1560—1581; 2) różne dokumenty z lat 1534—1592, str. IV, VII, III, II, 401.

Tom V. Jakób Uchański, arcybiskup gnieźnieński (1502—1501), monografia historyczna przez *Teodora Wierzbowskiego*, str. 845 i tablica genealogiczna.

Cena każdego tomu rb. 3.

Wierzbowski Teodor. **Jana Ostroroga Pamiętnik** ku pożytkowi Rzeczypospolitej zebrany, poprzedzony przedmową. Warszawa, 1891. Cena rb. 1 kop. 25.

WAŻNIEJSZE OMYŁKI DRUKU.

str.:	*wiersz:*	*wydrukowano:*	*należy czytać:*
47	13 od góry	74	75
„	21 „	75	76
81	3 „	Sigismundis	Sigismundus
87	4 od dołu	Mickicium	Miekicium
140	16 od góry	*15.99*	*1569*
217	18 od dołu	Pogerel	Pogorel
253	5 od góry	Sodlochio	Sadlochio
„	11 „	Młodziejowskiego	Młodeckiego

MATERYAŁY

DO DZIEJÓW PIŚMIENNICTWA POLSKIEGO.

[illegible]

BIBLIOTEKA
Nakladnog zavoda Hrvatske
Zagreb

MATERYAŁY DO DZIEJÓW

PIŚMIENNICTWA POLSKIEGO

i Biografii Pisarzów Polskich

ZEBRAŁ

Teodor Wierzbowski.

Tom II.

1526—1830.

Z zapomogi Kasy pomocy dla osób pracujących na polu naukowem
im. dra J. Mianowskiego.

WARSZAWA.
Drukarnia Estetyczna, Wielka 25.
1904.

ДОЗВОЛЕНО ЦЕНЗУРОЮ.
Варшава, Апрѣля 3 дня 1904 года.

PRZEDMOWA.

Drugi tom „Materyałów“ obejmuje dokumenty od r. 1526 do r. 1830. Z punktu chronologicznego miał być pierwotnie tylko dalszym ciągiem I-go, czyli zawierać dokumenty od początku XVII wieku; gdy wszakże głównie księgi metryki koronnej przy dokładniejszem zbadaniu ich bezpośrednio (alfabetyczne spisy, którymi kierowałem się pierwotnie, nie są dokładne) dały liczne przyczynki, kwalifikujące się do niniejszego wydawnictwa, uznałem za stosowne wydać je tutaj w charakterze uzupełnień. Kilka dokumentów znalazło się i w innych księgach Archiwum Głównego, jakoteż w rękopisach biblioteki Warszawskiego Uniwersytetu.

W zakresie XVII i XVIII wieku te same źródła najwięcej dostarczyły materyału; oprócz ksiąg metryki koronnej i kanclerskich wyczerpane zostały księgi tak zwanych sygillat, czyli noty w formie regestów o przywilejach, wydawanych przez kancelaryę królewską. Z archiwum Izby Skarbowej w Warszawie podałem listy o nauce młodzieńca—Alberta Młodziejowskiego, wysłanego w tym celu za granicę, jako dosyć charakterystyczne w danej materyi; stamtąd również pochodzą autograficzne dokumenty wielu pisarzów polskich, zawierające szczegóły do ich biografii, ogłoszone wraz z podobiznami podpisów; reszty materyału dostarczyły zbiory autografów pp. Leona Zwolińskiego i Władysława Górskiego, zarówno jak i zbiory muzeum w Rapperswylu. Do pierwszego wreszcie trzydziestolecia zeszłego wieku wyciągnąłem najciekawszy materyał ze zbioru autografów bar. Leopolda Kronenberga w Warszawie i z biblioteki Królewskiej w Berlinie. Z rękopisów biblioteki Warszawskiego Uniwersytetu pochodzi dokument № 313 (str. 222), który i p. Aleksander Kraushar ogłosił niedawno w „Kraju" (№ 1121 z 29 grudnia r. 1903)—podany wszakże przezemnie tekst jest dokładniejszy i bez żadnych opuszczeń. Do tego samego wreszcie czasu odnosząca się znaczna część dokumentów wyczerpaną została z archiwum Okręgu Naukowego w Wilnie i z zebranych przezemnie w archiwum Okręgu Naukowego w Warszawie materyałów do historyi Królewskiego Warszawskiego Uniwersytetu.

Charakter i układ niniejszego tomu są takie same, jak tomu I-go; ani jakościowo, ani ilościowo nie jest tom II-gi chudszym i biedniejszym od I-go; mniejsza jedynie objętość jego stąd pochodzi, że bardzo wiele dokumentów podano w nim w skróconej redakcyi, albo też w formie treściwych regestów.

Kończę wyrazami wdzięczności dla tych, którzy łaskawi byli ułatwić mi korzystanie ze zbiorów i w zbieraniu dokumentów czynną wspierali mię pomocą.

Winien jestem szczerą wdzięczność panom krytykom i recenzentom za zwrócenie bacznej uwagi na tom poprzedni; sądzę jednak, że doczekaliby się ze mnie większej pociechy, gdyby dawniej z powodu prac moich poprzednich nie szczędzili mi łaskawych uwag i wskazówek, i czułbym większe zadowolenie, gdyby robione mi zarzuty nie były zbytniemi uogólnieniami i gdyby większą odznaczały się słusznością i konsekwencyą.

Nie mam zwyczaju prowadzić polemiki o byle błahostkę, gdyż nie jestem zbyt wrażliwej w takich sprawach natury i cenię wartość czasu. Gdy wszakże zrobiono mi zarzuty wywołane niezrozumieniem stanowiska mego, jako wydawcy, ignorowaniem faktów, któreby przeczyć mogły wypowiedzianym zdaniom i nierównem położeniem na wadze sądu błędów i zalet: trudno się powstrzymać od sprostowań, choćby w imię samej słuszności i uniknięcia zarzutu lekceważenia zdania innych; wreszcie ktoś mniej wtajemniczony w sprawę mógłby wnioskować, że słuszność jest tylko po stronie krytyków, skoro pobitemu na głowę autorowi nie wypadło nic innego zrobić, jak tylko w milczeniu poddać się ich wyrokowi. Nie licząc na mało gościnne dla mnie łamy odpowiednich czasopism, w tem miejscu podaję kilka słów wyjaśnienia.

Nie pretendowałem nigdy i nie pretenduję do nieomylności albo do skonałości, wszakże w zarzutach co do niedbałego wydania, a mianowicie w zbytniem podnoszeniu błędów tekstu albo zaliczanych do nich omyłek druku, widzę zbyt przyjacielską przesadę i brak wyrozumienia. O pierwszych powiem jeszcze parę słów niżej, co do drugich zaś uwzględnićby należało, że książka drukowana była przyspieszonem tempem, ażeby nie ukazała się zbyt późno względnie do swej dedykacyi. Kłopoty wydawcy tylko ci zrozumieć mogą, którzy wiedzą z praktyki, z jakiemi trudnościami trzeba się borykać u nas, wydając pracę w językach obcych. U nas niema dawno istniejących towarzystw naukowych, ani akademii, któreby posiadały własne drukarnie i odpowiednio wykwalifikowanych zecerów. Znam autorów, którzy wydając teksty greckie muszą robić sami po osiem korekt; mnie pewnego razu spotkał ten wypadek, że w czasie druku *jednego* arkusza trzech mi zmieniono zecerów; drukarnie również nie mają dobrych korektorów. Tylko nieboszczyk Józef Berger, u którego wyszły z pod prasy pierwsze moje wydawnictwa, ambicyonował na punkcie poprawności tekstu drukowanych u niego książek i tego działu pracy osobiście nieraz pilnował; tak dbałego o opinię zakładu swego drukarza obecnie w Warszawie niema! Ja z możliwem natężeniem uwagi robię korekty, ale ponad dwie nie robię ich nigdy więcej, gdyż to byłoby sprzecznem z ekonomią mojego „czasu i atłasu.“

Drugim najogólniejszym zarzutem, jaki mię spotkał, jest ten, że przeceniam wartość i doniosłość mego wydawnictwa. Pan I. Chrzanowski (Eos, VI, 226-227) i p. S. Zdziarski (Przegląd powszechny, tom 68, str. 259) najoględniej i względniej od innych twierdzą, że trudno zgodzić się ze mną, ażeby niektóre dokumenty przyczynić się mogły nie tylko do rozwiania legend i mylnych zdań o pierwszorzędnych pisarzach, ale i do zreformowania ogólniejszych poglądów w zakresie literatury, której ci pisarze są przedstawicielami. Odpowiem na to bezpośrednimi przykładami. Krytycy wiedzą zapewne, że Modrzewskiemu zarzucano nieszlacheckie pochodzenie; otóż ja pierwszy wyszukałem herb jego (str. 156); z jakiego zaś źródła wyniknąć mogły pogłoski o owem pochodzeniu, to także co do tego podałem ważny dokument (№ 195); inne wreszcie dokumenty, odnoszące się do tego autora, czyż nie stawiają w lepszem świetle jego stosunków finansowych, rodzinnych i osobistych?—Krytycy pamiętają zapewne wierszowaną przedmowę Marcina Bielskiego w „Komedyi Justyna i Konstancyi“ (Biblioteka zapomnianych poetów i prozaików polskich, zeszyt VII, str. 14—16), w której się skarży na puste obory i nawet brak pieniędzy na sól, z czego możnaby słusznie wnioskować, że materyalne położenie jego było ciężkiem. W istocie zaś jestto legenda, która rozwiała się wobec dokumentów ogłoszonych przezemnie, a dowodzących jasno, że Bielski był zamożnym obywatelem ziemskim, skoro nawet senatorom pożyczał większe sumy pieniędzy.—Mamy historyków literatury, którym się podobało literaturę XVI—XVIII wieku nazwać szlachecką (Chmielowski, Historya literatury polskiej, I, 80; VI, 318)—czyż słusznym jest taki pogląd, szczególniej co do literatury XVI wieku, wobec ogłoszonych przezemnie tylu nobilitacyjnych dokumentów, nadających indygenat mieszczanom właśnie za naukowe zasługi i literackie prace? Sądzę więc, że miałem prawo wypowiedzieć zdanie, które krytycy uważają za nieusprawiedliwione: nie doszukamy się zaś już zapewne takich dokumentów, któreby na zmianę poglądów naszych w tym zakresie wpłynąć mogły w sposób żasadniczy.

Trzeci generalny zarzut w tem się streszcza, że podałem w moim zbiorze wiele dokumentów wydrukowanych poprzednio i wiele dokumentów nieważnych, a specyalnie „kwitków.“ W przedmowie do I-go tomu powiedziałem przecie, że zbierałem dokumenty w ciągu dwudziestu kilku lat; jeżeli tymczasem ktokolwiek ogłosił jakiś z tych dokumentów, to chyba nie straciłem w pewnym stopniu prawa uważać go za swoją własność, skoro mnie pierwszemu był znany. Zresztą takich przedrukowanych dokumentów znalazłoby się nie więcej nad 10—12, co względnie do liczby 500 stanowi procent bardzo mały. Krytycy starannie wyłowili te przedruki; dziwię się, że o jednym tylko zapomnieli: nobilitacyjny dokument Stanisława Zawadzkiego (№ 276) drukowany już był w herbarzu Paprockiego! Gdybym ja wszakże miał przed sobą podobną kwestyę, to puściłbym swobodniej wodze domyślności i wypowiedziałbym takie przypuszczenie: jeżeli ktoś wydaje dla celów naukowych kilkaset dokumentów, to przedrukowując kilka znanych, ma w tem zapewne cel jakiś, może czysto osobisty nawet, ale nie uważa wcale za stosowne tłomaczyć się z tego przed czytelnikami. Gdyby krytycy stanęli na tym punkcie widzenia rzeczy, to bylibyśmy w zupełnej zgodzie i zarzutby nie istniał. Co się owych „kwitków“ dotyczy, to widocznie krytycy zapomnieli o drugiej części tytułu mego wydawnictwa, w której powiedziano, że są to również materyały i do biografii pisarzów polskich; najmarniejszy zaś kwitek (nie mówiąc o stokroć ważniejszych, a przez krytyków także zapoznanych, poufnych listach np. Grabowieckiego) zawiera takie dane, choćby w samej dacie i miejscu, nie mówiąc już o treści. Jeżeli zaś taki „kwitek“ pisany jest własnoręcznie dajmy na to, przez Modrzewskiego albo Zbylitowskiego, których autografy czyli rys pisma nie były dotychczas znane, to myślę, że w podobnych wypadkach nawet takie „kwitki“ mają zupełną racyę bytu w wydawnictwie tej treści. Wreszcie, ażeby mieć głębszy sąd o rzeczy, trzebaby znać i inne okoliczności sprawy, nie nadające się do dyskusyi. Myślę, że nie od potomnych dopiero, ale może i od współczesnych jeszcze doczekam się szczerego uznania, żem owe „kwitki“ Modrzewskiego, Reja, Górnickiego, Skargi i innych od zatracenia uratował przez ogłoszenie ich treści i podobizn.

Jednem z pierwszych było sprawozdanie, które prof. Grzegorz Saenger, za pośrednictwem p. I. Chrzanowskiego, pomieścił w lwowskiem czasopiśmie „Eos“ (VI, 228—240). Prof. S. jest nie tylko znakomitym znawcą języka i literatury starych Rzymianów, ale i włada również łaciną w wysokim stopniu finezyi i elegancyi, czego najlepszym dowodem są jego transpozycye ód Horacyusza i przekłady na język łaciński „Alpuhary“ Mickiewicza i innych wierszy poetów współczesnych; dowodem gruntownej wiedzy jego w tym zakresie, jako i bystrej intuicyi są również ogłaszane przezeń poprawki i uwagi nad tekstami klasyków rzymskich. Zatem i uwagi takiego krytyka co do rekonstrukcyi nowszych tekstów łacińskich, które do nas doszły w nędznych odpisach, mogą być słuszne i usprawiedliwione. W sprawozdaniu swojem profesor S. zajął się wyłącznie tą stroną mego wydawnictwa i zaprojektował poprawki, którym teoretycznie nie można odmówić racyi, których wszakże nie mogę przyjąć wszystkich. Różnica w naszych poglądach na te kwestye wynika z różnicy punktu zapatrywania się i traktowania rzeczy. Jako wydawca dokumentów, pojmowałem swoje zadanie w ten sposób, że starałem się jak najwierniej oddać to, co jest w rękopisach, pozostawiając innym, którzyby korzystali z wydawnictwa mego, robić sobie dowolne komentarze i poprawki tekstu. Prof. zaś Saenger stoi na stanowisku krytyka-wydawcy tekstów klasycznych pisarzów, którego obowiązki co do prawidłowości i czystości wydawanego tekstu, wedle utartych przez Niemców-klasyków tradycyi, są najpierwszymi i który każdą „lekcyę“ czy poprawkę tekstu, przez siebie przyjętą, powinien należycie wymotywować. Gdybym ja tô chciał robić, to każda stronnica musiałaby mieć po kilkanaście wierszy przypisków, coby znacznie rozszerzyło objętość wydawnictwa, a zatem i koszta; zresztą wydawałem książkę dla uczonych, a nie klasycznego autora dla szkół i uczniów.

Uwagi prof. S. sprawiły na mnie to wrażenie, jakoby według jego zdania, humaniści XVI wieku i w ogóle neo-latyniści, jeżeli używają jakiegoś frazesu albo wyrażenia, zapożyczonego od któregokolwiek klasyka starorzymskiego, powinni oddawać to wyrażenie *koniecznie* w tej formie albo redakcyi, jaką ono ma u starych łacinników. Ja tymczasem sądzę, że i neo-latynistom pamięć często nie dopisywała, że umyślnie trawestowali zapożyczone wyrażenia i przerabiali je na rozmaity ład i sposób. A zatem z punktu widzenia krytyków-klasyków popełniali niejako błąd tekstowy; według zaś mego zapatrywania błędu i omyłki nie można widzieć w tych wypadkach, albowiem ci ludzie, pomimo nieograniczonego uznania dla literatury klasycznej, nie mogli przecież myśleć jedynie, że się tak wyrażę, szablonami, z niej tylko zapożyczonymi.

Przejdźmy do przykładów. Na str. 37 wydrukowałem: „non satis procedit;“ prof. S. chce tutaj wyrazu „segnis“ (czy to nie omyłka? może „segnius“?), bez podania racyi, chociaż mój tekst dostatecznie sens wyraża; tamże jest frazes, który po przestawieniu wyrazów brzmi tak: „Scio clanculum animum natum (esse) omni virulentiae ac serendis dissidiis“—czyż to dla kogokolwiek trudne do zrozumienia?; tymczasem prof. S. uważa widać, że „omni“ nie może być określeniem do „virulentiae“ i twierdzi, że tu czytać należy nie „omni,“ ale „homini“! Tamże „mittere“ jest tylko omyłką druku—zamiast „mitte re“ (przyślij istotnie, w samej rzeczy). Na str. 38 „siluam“ według sensu powinno być „zamilczę,“ więc muszę tę formę uważać za lapsus memoriae Erazma z Roterdamu (albo za lapsus calami przepisywacza), to jest: za futurum niby od słowa „siluo;“ tymczasem prof. S. przypuszcza przestawienie zgłosek i chce z tego zrobić wyraz „auxilii,“ który według mnie byłby w sprzeczności z sensem. Na str. 42 poprawkę „futuram,“ zamiast mego „futurum“ uważam za mylną, gdyż stosownie do bezpośrednio poprzedzającego zdania Melanchton mówi o sobie, że z nim nie stanie się to, czego pragną jego przeciwnicy. Na str. 41 ja przyjmuję „quatuor lustra“ za dopełnienie do „gerens,“ a „fasceis infuleis“—za „ablativus loci;“ więc nie uważam odpowiedniego dwuwiersza za dziwaczny, skoro jasna rzecz, że „virenos“ jest prostą omyłką druku, zamiast „vicenos.“ W epigramacie Klonowicza (str. 308) prof. S. widzi inną myśl, niż ja; mianowicie: w 1-ym wierszu według mnie jest tylko tautologia: Wazów i ich nadziei Klonowicz wcale nie miał na widoku i na myśli; jeżeliby tak było, jak prof. S. komentuje, to zdaje mi się, że forma „altera“ byłaby nie na miejscu; w 2-im i następnych wierszach prof. S. widzi błędy w prozodyi; za co nie ja, ale Klonowicz jest odpowiedzialny; w wierszu zaś 10-ym „conscendes“ jest omyłką druku, zamiast „conscendens.“

O ile rola rekonstruktora tekstu w danym razie mniejby odpowiadała memu celowi i zadaniu, najlepiej się to okazuje z uwag recenzentów nad osnową wiersza Janickiego (№ 92). Prof. Saenger i prof. Ćwikliński (Eos, tamże, str. 305) porobili w tekscie jego pewne poprawki, chociaż prof. Ptaszycki, który sprawdzał mój tekst z rękopisem tylko jedną poprawkę (vestrosque, zamiast vestros quae) uważa za słuszną, a co do innych (w recenzyi, o której kilka słów niżej) mówi: „ostalnyja miesta nie dadutsja isprawit' na osnowanii originała bez konjektur.“ Istotnie: w 5-ym wierszu prof. Saenger uważa wyraz „es“ za zbyteczny, prof. zaś Ćwiklińskiego wcale ten wyraz nie razi; w wierszu 11-ym prof. Saenger chce mieć „tune,“ a prof. Ćwikliński „tamen;“ u mnie zaś jest „tum;“

w wierszu 19-ym ja czytam „potestis“ (mowa o parkach, które wszystko „mogą,“ skoro mają władzę nad życiem ludzkiem); prof. Ćwikliński zgodnie z rękopisem zatrzymał ten wyraz, ale chce go zamienić innym — „comestis;“ prof. zaś Saenger uważa wyraz „potestis“ za podejrzany; na razie przychodzi mu na myśl tylko „aboletis,“ które go wszakże nie zadawala; należy przytem zapamiętać, że obaj krytycy co do tej poprawki biorą za podstawę jedno i to samo wyrażenie Katulla!—Cóż więc mamy robić? — czy szukać kogoś czwartego, mądrzejszego od nas wszystkich, któryby ten spór rozstrzygnął?—Myślę, że ja najlepszą wybrałem cząstkę, drukując to, co jest... w rękopisie; ale jeżelibym z powodu takich kwestyi miał opóźniać wydawnictwo moje, to zaiste, nie prędkobym się z niem uporał!

Prof. Ludwik Ćwikliński oburzony jest tem, żem „przedrukował“ niektóre rzeczy w jego monografii o Janickim (r. 1892) podane. Ja badałem rękopisy Biblioteki Publicznej w Petersburgu w r. 1889, a prof. Ć. pisząc tę monografię, zwrócił się do mnie listownie 14 czerwca 1890 r. z prośbą o zakomunikowanie mu danych, jakie posiadam o Janickim; chyba więc punkt zapatrywania prof. Ćwiklińskiego nie jest słusznym; zresztą pomimo wszystkiego sam przyznaje (Eos, VI, 305, przypisek 6-ty,) że ja ostatecznie skonstatowałem, że dany wiersz napisany był przez Janickiego. Prof. Ć. zarzuca mi błędy w tekscie, tymczasem sam on, jako redaktor „Eos'u“ puszcza w recenzyi takie kwiatki korekty, jak „terebrae“ (str. 235), „magnetes“ (str. 237), „Boehme“ (str. 302), „Crivii“ (str. 303), a wszakże to wielka różnica wydrukować sprawozdanie o książce z łacińskimi tekstami, aniżeli całą łacińską książkę dużego formatu i o 400 blisko stronnicach druku!

Największą pracę jako krytyk zadał sobie prof. Stanisław Ptaszycki w recenzyi wydrukowanej w „Izwiestija otdielenija ruskago jazyka i słowiesnosti“ (VI, 360—371) i wydanej w osobnej odbitce. Wyłowił w niej starannie wszystkie omyłki drukarskie i w niektórych miejscach wskazał mylne, według swego zdania, odczytanie rękopisów. Przedewszystkiem winien jestem krytykowi szczerą wdzięczność za to, że na podstawie porównania mego tekstu z oryginalnymi rękopisami, wykazał, że wiele konjektur albo niby omyłek wykazanych przez prof. Saengera utrzymanych być nie może i że nie są usprawiedliwione. Co do poprawek prof. Ptaszyckiego, to nie na wszystkie zgodzić się mogę; tak np. moją poprawkę „omni“ (str. 37) wobec błędnego w oryginale „omnia“ odrzuca, twierdząc, że „ona niczego nie dajet“ (?); z powodu tekstu № 66, choć ma rękopis w ręku nie wypowiada się stanowczo, kto ma racyę względem frazesu „fasceis infuleis“ prof. Saenger, czy ja?; na str. 63 wiersz 11 „dividendis“ odnoszę do „equis, libris...,“ jeżeli zaś odnieść ten wyraz do „partes“ to powinnoby być „dividendas,“ ale nigdy dividendae,“ jak chce prof. P.; porównywając teksty pod № 236 mógł przecież zauważyć, że są tylko przestawione: nr. 2 powinien być w przypisku, a ten, co w przypisku, — na jego miejscu. Skrupulatność swoję prof. P. tak daleko posunął, że wykazuje nawet takie dwa wypadki, gdzie zamiast V., wydrukowałem W. (w wyrazach Vawrzinyecz, Varsoviae). Robi mi nadto zarzut co do dysharmonii tytułów w pojedynczych niektórych dokumentach z ich treścią. Ja zatrzymałem w tych razach tytuły, znajdujące się w źródłach urzędowych; wobec tego argumenty krytyka za inną ich redakcyą nie wydają mi się dostatecznie uzasadnione. Recenzya prof. P. daje bardzo piękny przykład, jak trzeba być oględnym w stawianiu zarzutów i rezonowaniu na ich temat. Zarzuca mi krytyk, że z metryki koronnej nie podałem wielu dokumentów; wyżej powiedziałem już, jak się rzecz miała; między innymi niby pominąłem przywilej dany Unglerowi w r. 1526; istotnie—ale dlatego, że drukowany jest w broszurze E. Rastawieckiego „Mappografia dawnej Polski“ (Warszawa, 1846). Prof. P. twierdzi wreszie, żem nie wyczerpał rękopisów biblioteki petersburskiej (bom nie mógł i nie miał zamiaru!) i że mógłbym w nich znaleźć ciekawsze rzeczy niż te, które ogłosiłem; ażeby ten zarzut usprawiedliwić dowodem, podaje prof. P. w całości list Erazma Roterdamskiego do Andrzeja Krzyckiego. Otóż szanownemu krytykowi odpowiem, że ten list w rękopisach czytałem, a nie wydałem go w „Materyałach“ dla tej prostej przyczyny, że już był drukowany w „Epistolarum Erasmi Roterodami libri XXXI... Londini, 1642,“ pod nr. 783. Ale co ciekawsza! prof. Ptaszycki drukuje ten list z taką datą: „Basileae, in III Octobris“ — cóż to za data!? — list był pisany III nonas Octobris czyli 5 października. Errare humanum est— wszak prawda?

Najwdzięczniejszym powinien mi być prof. Aleksander Brückner, gdyż „Materyały“ dały mu sposobność do napisania kilku recenzyi i wygłoszenia osobliwszych sądów, spłodzonych widocznie w atmosferze berlińskiej, która taki wpływ wywiera na uczonych nawet bardzo poważnych (przykładem Mommsen), że gdy się im sprzykrzy ślęczenie nad suchymi przedmiotami, z zapałem cisnąwszy o ziemię doktorski biret, przywdziewają czapkę z dzwoneczkami, ażeby zabawić publiczność ekwilibrystycznymi koziołkami. Pierwsze sprawozdanie prof. B. podał w „Ateneum“ (1900, IV, 637); nastąpiło potem obszerniejsze wymyślanie w „Kwartalniku historycznym“ (XIV, 655) i w „Przeglądzie polskim“ (tom 141, str. 114), tak że dla „Archiv für slavische Philologie“ (XXIV, 196) pozostała już sama kwintensencya tej treści: „Materyały zawierają samą tylko makulaturę: nominacye, kwity z odebranych pieniędzy lub opłaconych podatków, niepotrzebne listy; ciekawsze dokumenty np. list Reszki (№ 382) nie odnoszą się do historyi literatury; to, co *mogłoby* mieć literacką wartość, jest *po większej części* dawno znane i wydane; wszystko w ogóle — to *po większej części* pozbawione wartości plewy, przepełnione błędami w tekscie i objaśnieniach.“ Takiego naukowego występku nie mógł mi darować prof. B., pisząc nawet sprawozdanie o innych dziełach: w recenzyi wierszy Rojzyusza, wydanych przez prof. Kruczkiewicza, orzekł: „wymagamy i zawsze wymagać będziemy, żeby drukować tylko to, co druku, wznowienia godne: przeciwko tej pryncypalnej zasadzie grzeszą wszelkie wydawnictwa prof. Wierzbowskiego“ (Przegląd polski, tamże, str. 124), a zaś w „Przewodniku naukowym i literackim“ (1902, str. 407), nazwał moje „Materyały“—„Marterialien“ czyli męczarnią cierpliwego recenzenta. Odpłacając dowcipem za dowcip, mogę również powiedzieć, że recenzye takie i w tym tonie są nie tylko „historyczne,“ ale więcej jeszcze—histeryczne, i myślę, że kto nie jest w usposobieniu, lepiej zrobi, jeżeli odpoczywać będzie, a nie bazgrać. Oryginalnymi sądami i dowcipkami można mydlić oczy szerokiej publiczności, która lubi ukwaszone ogórki i ma owcze popędy (Słowacki to powiedział): idzie za nazwiskiem, jak za hasłem, nie roztrząsając krytycznie, czy ono wyraża to, coby na pozór wyrażać powinno. Publiczność i dziennikarstwo są tego zdania, że co powie prof. Brückner—to święte, i gdyby mu nawet pewnego pięknego poranka przyszła fantazya, dajmy na to, historyę literatury nazwać bigosem: to niewątpliwie uznaliby taki termin za odpowiedni. Ja sam byłbym gotów uledz powadze i uznałbym za słuszne wszystkie zarzuty zrobione mi przez prof. B., gdyby sam nie rościł pretensyi zawsze i wszędzie do nieomylnego autorytetu; gdyby sam był wolny od grzechów, które innym wyrzuca; gdyby sądy jego były zawsze konsekwentne i logiczne; gdyby sam nie wyszrubowywał o kilka co najmniej stopni doniosłości swych odkryć i prac w zakresie piśmiennictwa XV wieku, polemicznej literatury XVI stólecia albo poezyi XVII wieku; gdyby wydawnictwa jego wolne były od błędów; gdyby hipotezy jego, podawane za naukowe pewniki, nie były dowolnem fantazyonowaniem i kpinami z historycznych źródeł, jeżeli nie czemś jeszcze gorszem. Ale ja... nie mam zamiaru zdzierać wawrzynów z głowy prof. B., niechaj to robią inni, co wezmą na się trud pielenia tego, co prof. B. posiał na niwie naukowej.

To, com powiedział wyżej, odnosi się także do zarzutów zrobionych mi przez prof. B. Specyalnie pod adresem jego dodam tylko, że będąc w r. 1889 w Petersburgu, mogłem nie cały miesiąc czasu poświęcić w części i na studya nad rękopisami Cesarskiej Biblioteki Publicznej i w tem kierować się musiałem niedokładnym ich katalogiem. W sprawozdaniu o tej wycieczce naukowej wyraziłem się treściwie, że zbadałem około 80 rękopisów i wyczerpałem z nich niektóre dokumenty, notatki i wiersze (Warszawskija Uniwersitetskija Izwiestija, 1900, zeszyt I, str. 2). W roku następnym prof. Brückner pojechał do Petersburga i przez kilka miesięcy studyował rękopisy tej samej biblioteki, systematycznie, jeden po drugim; mógł więc zbadać je lepiej, wypisać z nich więcej albo i w całości to, o czem ja tylko notatki miałem, w zamiarze robienia dalszych studyów przy zdarzonej sposobności. Ogłosił też prof. B. owo bombastyczne sprawozdanie złożone akademii berlińskiej, z którego mogłoby się zdawać, że odkrył nową Amerykę w zakresie literatury polskiej, a z którego *niemiecki* czytelnik mógł wyciągnąć wniosek, że polska nauka to furda, a polscy uczeni —istotne osły, gdyż nie są w stanie obejść się kiedykolwiek bez „naszego“ pedagoga i kierownika: era źródłowych badań nad dziejami literatury polskiej zaczyna się dopiero od *berlińskiego* profesora — Aleksandra Brücknera!

Jako ulegający wpływom humoru albo względom wzajemnej adoracyi, prof. B. może oceniać jedne prace łaskawiej i oględniej, drugie— surowiej i mniej przychylnie; to jego rzecz. Kto wszakże ma się za poważnego uczonego, ten ponad wszystkie względy powinienby chyba wyżej stawiać poczucie słuszności i bezstronności, i pisząc sprawozdanie dla uczonych niemieckich, mógłby zrobić wzmiankę o tem, co ich więcej interesować może, jak naprzykład, o nowych listach Erazma z Roterdamu, Melanchtona i innych humanistów niemieckich, skoro dla Niemców szczególniej zapewne nie są te listy ani makulaturą, ani plewami. Można nie doceniać znaczenia czy doniosłości tego lub owego dokumentu, ale należy się przyjrzeć sprawie ze wszystkich stron, a nie oglądać jej z jednego dowolnie wybranego boku; należałoby również uwzględnić i program wydawcy w samym tytule zawarty; ten zaś opiewa, że książka jest zbiorem dokumentów nie tylko do historyi piśmiennictwa, ale i do biografii (a nie bibliografii, jak prof. B. pisze w „Archiv für slavische Philologie) pisarzów polskich, jeżeli nie bezpośrednio, to jako wskazówka, gdzie dalszych materyałów szukać należy. Z tego zaś punktu widzenia każdy dokument, podany w moich „Materyałach“ ma swoję racyę bytu. Jeżeli prof. B. i przywilejów, wydawanych drukarzom nie chce uważać za materyał, który przyjąć trzeba w rachubę: zmieni może łaskawie swe zdanie, przeczytawszy uważnie w tym 2-im tomie naprzykład dokument, oznaczony N-rem 108 albo 129?

Zarzutów co do poprawności tekstu prof. B. zapożyczył sobie właściwie od innych recenzentów, w szczególności co do listu Orzechowskiego (№ 130). Wiedział o nim w swoim czasie p. Józef Korzeniowski, wiedział też i prof. B.; czemuż go nie podali do druku?,—chociaż pierwszy z nich ogłaszał specyalny zbiór korespondencyi Orzechowskiego, a drugi również chyba ocenił należycie doniosłość treści tego listu. Zapewne ich przestraszała ohydna redakcya kopii i nie chcieli na szwank narażać swojej reputacyi. Ja, ogłaszając ten list, dobrze świadom byłem tego, że posypią się gromy na mnie i na moję nieudolność; ale edytorską uczciwość postawiłem wyżej, niż ambicyę własną, w mniemaniu, że ta ostatnia nie może grać roli wobec tych danych, które z listu wyczerpać można, pomimo błędnej osnowy jego i choćby fałszywej rekonstrukcyi tekstu w ustępach drugorzędnych.

Drukując list Wereszczyńskiego (№ 444), trzymałem się tych samych zasad — jak największego zbliżenia się do tekstu rękopiśmiennego; więc i wyraz „boroszno" wydrukowałem przez duże B. tak, jak jest w rękopisie napisany; dając zaś w odsyłaczu uwagę, że taka miejscowość nie jest znaną, przez to samo nasuwałem myśl, że wyraz uważać należy nie za rzeczownik własny, lecz pospolity; dodam jeszcze, że „boroszno" znaczy właściwie mąka, a nie furaż albo prowiant, jak objaśnia prof. B.

Jeżeli obecnie ponownie wydajemy wiele broszur, *drukowanych* w XVI albo XVII wieku, to dlaczego prof. B. uważa za niestosowne przedrukowanie utworu z tekstu *rękopiśmiennego,* pochodzącego od samego autora, jakim jest list Stanisława Reszki do Olbrachta Łaskiego (№ 294), tembardziej że przy tej sposobności, co również bez znaczenia nie jest, wyraźnie konstatujemy nazwisko senatora, do którego ten list był pisany?

Zamykając tym tomem niniejsze wydawnictwo, zamykam również — z mej strony — i polemikę o niem.

Teodor Wierzbowski.

Warszawa, 15. II. 1904.

SPIS DOKUMENTÓW.

pag.

1. Absentia Nicolai de Tuliscow. *Piotrcoviae, 18 ianuarii 1526* 1
2. Salvus conductus pro magistro Amando. *Cracoviae, 17 aprilis 1531* . . . . „
3. Litterae Michaelis de Rimanow, civis et bibliopolae Cracoviensis, super libris missalibus. *Cracoviae, 31 maii 1531* . . . . . . „
4. Absentia doctoris Adae de Tarnow causa studii. *Cracoviae, 3 maii 1533* . . . 2
5. Consensus doctoribus et magistris studii Cracoviensis ad emendum censum. *Radomiae, 17 iunii 1533* . . . . . . „
6. Litterae de non imprimendis herbario et Petro de Crescentiis. *Cracoviae, 5 iulii 1537* 3
7. Privilegium ratione calendariorum. *Cracoviae, 5 iulii 1537* . . . . . . „
8. Decretum inter Mathiam Scharfenberg et Hieronimum Vietorem super imprimendo prognosticon. *Cracoviae, 22 novembris 1538* 4
9. Decretum regium inter impressores et bibliopolas. *Cracoviae, 10 aprilis 1539* . 5
10. Tutoria familiae Trzecieski. *Cracoviae, 16 aprilis 1540* . . . . . . „
11. Exemptio familiae Orzechowski ab iurisdictione civili Praemisliensi. *Vilnae, 23 augusti 1541* 6
12. Absolutio Andreae Lubelczik, canonici Leopoliensis. *Cracoviae, 5 februarii 1545* „
13. Stanislaus Baliński iudex Sandomiriensis nominatur. *Cracoviae, 14 octobris 1547* 7
14. Exclamatio Francisci Stancari e regno Poloniae. *Calissii, 5 octobris 1550*. . . „
15. Remissio contributionis Martino Cromero. *Gostynin, 2 maii 1552*. . . . . „
16. Stanislaus Orzechowski villam Wonikowicze Stanislao Stadnicki vendit. *Varsoviae, 17 ianuarii 1555* 8
17. Edictum Joanni Patruo de imprimendis missalibus. *Vilnae, 14 martii 1555* . . „
18. Alberto Novicampiano pensio annua assignatur. *Petricoviae, 16 maii 1555* . . 9
19. Privilegium Joanni Patruo de imprimenda „Confessione fidei.“ *Varsoviae, 9 ianuarii 1557* . . . . . . „
20. Litterae nobilitationis Cypriano Siradiensi datae. *In castris ad Mussam, 1 septembris 1557* 10
21. Consul et consiliarii civitatis Oświęcim domum Andreae Patricii Nidecki ab omnibus solutionibus liberant. *Oświęcim, 18 augusti 1563* 13
22. Sigismundus Augustus rex domum A. P. Nidecki in Oświęcim sitam ab iurisdictione civili solutioneque censuum liberat. *Vilnae, 14 septembris 1563* . . . . . . „
23. Consul et consiliarii civitatis Oświęcim privilegia domui A. P. Nidecki in Oświęcim servientia observare promittunt. *Oświęcim, 24 novembris 1563*. 14
24. Stanislai Orzechowski ultimae voluntatis testamentum. *1564–1565* . . . . „
25. Joanni Herburt pensio annua assignatur. *Lublini, 11 iulii 1566* 16
26. Concessio imprimendi libros Cypriano Basilico. *Lublini, 27 martii 1569* . . . „
27. Lazaro Andrissowic certae praerogativae conceduntur. *Lublini, 31 augusti 1569* 17
28. Domus A. P. Nidecki Varsoviae sita ab excipiendis hospitibus libertatur. *Varsoviae, 10 octobris 1571* 18
29. Alexander Guagninus inscribit debitum Joanni de Cetis. *Toruniae, 23 novembris 1576* 19
30. Cypriano Basilico 7 lanei in Msczona dantur. *Toruniae, 25 novembris 1576* . . „

pag.

31. Alexander Guagninus inscribit debitum Pompeio Latereiano. *Toruniae, 1 decembris 1576* . . . „
32. Privilegium de Herbario Leonhardo Tornesio datum. *Bidgostiae, 22 ianuarii 1577* 20
33. Quietatio ab A. P. Nidecki Vladislao Kruszyński data. *Vladislaviae, 13 aprilis 1577* . . . 21
34. Plenipotentia Ambrosio Guagnino ab Alexandro Guagnino data. *Varsoviae, 3 martii 1578* . . . „
35. Plenipotentia Alexandro Guagnino ab Ambrosio Guagnino data. *Varsoviae, 3 martii 1578* . . . „
36. A. P. Nidecki Nicolaum Kochanowski de arenda villae Kunice quietat. *Varsoviae, 12 martii 1578* . . . 22
37. Joannes Januszowski in servitorem regium suscipitur. *Leopoli, 28 iulii 1578.* . . „
38. Privilegium super iure saxonico excudendo Paulo Szczerbicz datum. *Leopoli, 13 augusti 1578.* . . . 23
39. Paulus Szczerbicz dimidiam partem domus Cracoviae sitae in arendam locat. *Cracoviae, 30 decembris 1578* . . . 24
40. Servitoratus Joannis Thenandi bibliopolae. *Cracoviae, 31 decembris 1578* . . „
41. Bartholomaeo Paprocki annua pensio assignatur. *Stopniciae, 5 ianuarii 1579.* . 25
42. Dominicus Alamani Joannem Trzecieski plenipotentem constituit. *Vilnae, 31 martii 1579* . . . „
43. Privilegium super imaginibus expeditionis regiae ad Polockum Petro Franco datum. *Dzisnae, 19 septembris 1579* . . . 26
44. Privilegium Joanni Kochanowski super psalterio polonico datum. *Vilnae, 8 octobris 1579* . . . „
45. Joannes Kochanowski tribunus Sandomiriensis nominatur. *Vilnae, 9 octobris 1579* 27
46. Privilegium super imprimenda Postilla Minori Jacobi de Wągrowiec Joanni Wolrab datum. *Varsoviae, 29 decembris 1579* . . . „
47. Privilegium Matthaeo Cygański datum super libro de aucupio. *Varsoviae, 19 februarii 1581* . . . 28
48. Joanni Michaëli Bruto stipendium assignatur. *Varsoviae, 9 martii 1581* . . . „
49. Fundatio decimae pro ludi magistro scholae Chęcinensis. *Cracoviae, 20 maii 1583* 29
50. Pensio annua Joanni ab Ostrorog confertur. *Cracoviae, 12 ianuarii 1588* . . „
51. Stanislaus Reszka certos plenipotentes constituit. *Cracoviae, 12 ianuarii 1588* . „
52. Stanislaus Radzimiński palatinus Podlachiae renuntiatur.* *Cracoviae, 6 — 9 aprilis 1588* . . . 30
53. Nicolaus Wydżga bona sua Andreae Rzeczycki cedit. *Cracoviae, 22 aprilis 1588* „
54. Joachimus Ocieski bona sua Andreae Rzeczycki cedit. *Cracoviae, 8 maii 1588* . „
55. Villa Czerchawa Andreae Rzeczycki confertur. *Cracoviae, 17 iunii 1588* . . 31
56. Paulus Szczerbicz Stanislaum Broniowski de 300 fl. quietat. *Cracoviae, 15 augusti 1588.* . . . „
57. Privilegium Jacobo Rhodo, typographo Gedanensi, datum. *Varsoviae, 26 martii 1589.* . . . „
58. Facultas excudendi libros Georgio Osterbergero data. *Varsoviae, 31 martii 1590* 32
59. Certa bona Paulo Szczerbicz conferuntur. *Varsoviae, 18 aprilis 1590* . . . „
60. Joannes Bojanowski certum contractum ratione pensionis suae facit. *Varsoviae, 8 augusti 1590* . . . 33
61. Consensus Joanni Bojanowski ad redimendas certas villas datur. *Varsoviae, 4 decembris 1590* . . . „
62. Nobilitatio Joannis Srzem Cocleri Barski. *Varsoviae, 10 ianuari 1591* . . . „
63. Advitalitas Martini Broniowski super certis villis. *Varsoviae, 19 februarii 1591* 35
64. Advitalitas Petri Ciekliński super Lipinki et Drozdziele. *Częstochoviae, 12 maii 1591* „
65. Paulus Szczerbicz cedit advocatiam Częstochoviensem. *Cracoviae, 12 iunii 1591* 36
66. Simon Alexandrinus Paulum Szczerbicz de 100 fl. quietat. *Cracoviae, 18 iulii 1591* „
67. Stanislaus Reszka certos plenipotentes ordinat. *Cracoviae, 13 martii 1592* . . „
68. Stanislao Reszka 1000 fl. hung. assignantur. *Varsoviae, 17 martii 1597* . . . 37
69. Privilegium academiae Zamoscensi super imprimendis libris datum. *Varsoviae, 25 iunii 1597* . . . „

pag.

70. Resignatio domus Varsoviae sitae in rem Petri Skarga. *Varsoviae, 15 octobris 1597* . . . 38

71. Typographiae Zamoscensi statuta regni imprimere permittitur. *Varsoviae, 19 maii 1598* . . . „

72. Petrus Skarga de acceptis 12 fl. quietat. *Cracoviae, 11 iunii 1602* . . . 39

73. Hieronimus Moskorzowski filiis Andreae Dudith certa bona inscribit. *Cracoviae, 4 septembris 1602* . . . „

74. Albertus Młodziejowski patri suo Hiacyntho, de litteris scribendis et pecunia mittenda. *Romae, 21 decembris 1602* . . . 40

75. Idem eidem, de obiectionibus sibi factis et peregrinatione sua per Italiam. *Romae, 15 ianuarii 1603* . . . 41

76. Adalbertus Czerniakowski Hiacyntho Młodziejowski—de peregrinatione et studiis filii eius. *Romae, 1 februarii 1603* . . . 42

77. Hieronimus Stefanowski Georgio Młodecki—de studiis puerorum in Italia. *Posnaniae, 3 februarii 1603* . . . 43

78. Petrus Kochanowski de acceptis 40 fl. quietat. *Cracoviae, 19 maii 1603*. . . „

79. Advitalitas Petri Ciekliński super villa Klussów. *Cracoviae, 2 septembris 1603* . 44

80. Abrahamus Krzewski de receptis 200 fl. quietat. *Cracoviae, 9 februarii 1604* . „

81. Sigismundi III regis mandatum de solvendis Petro Kochanowski 304 fl. *Cracoviae, 9 novembris 1604* . . . „

82. Stanislaus Grodzicki de receptis 1000 fl. quietat. *Cracoviae, 16 decembris 1604* . 45

83. Petrus Kochanowski 45 fl. accipit. *Cracoviae, 26 decembris 1604* . . . „

84. Petrus Kochanowski capitaneatum Łomzinensem in administrationem accipit. *Lomzae, 30 martii 1605* . . . „

85. Sigismundi III regis mandatum de 200 fl. Abrahamo Krzewski solvendis. *Cracoviae, 18 iulii 1605* . . . 46

86. Abrahamus Krzewski de 2200 fl. receptis quietat. *Leopoli, 30 iulii 1605* . . . „

87. Petrus Kochanowski fratrem suum Georgium de receptis 5500 fl. quietat. *Cracoviae, 12 decembris 1605* . . . „

88. Joannes ab Ostrorog 2000 fl. accipit. *Leopoli, 7 novembris 1606* . . . 47

89. Petrus Kochanowski 500 fl. Joanni Izdbicki solvit. *Lubionka, 2 februarii 1607* . „

90. Privilegium pro imprimendis libris Andreae Petricovio datum. *Cracoviae, 30 decembris 1608* . . . „

91. Typus Petricovianus Thomae Dola Bellae confertur. *Varsoviae, 31 octobris 1618* 48

92. Adalbertus Bodzęcki Barbarae Zamoyska—ut eum protegat expostulat. *Zamoscii, 12 maii 1609* . . . 49

93. Simon Simonides Simoni Birkowski—pro carmine gratias agit. *Sine data* . . 50

94. Simon Simonides Henrico Unger—de Thoma Zamoyski quicquid scire vult. *Czernencin, 23 novembris 1613* . . . „

95. Privilegium Petro Krugier de imprimendis ephemeridibus datum. *Varsoviae, 21 novembris 1618* . . . „

96. Adalberti Karmanowski in laudem Petri Kochanowski carmen. *1618* . . . 51

97. Sacerdotis Surzyński in stemma Casparis Miaskowski epigramma. *Sine data* . „

98. Joannes Kasiński Thomae Zamoyski—de imaginibus a se pictis. *Zamoscii, 3 novembris 1620—1* . . . 52

99. Sigismundus III rex capitulo Luceoriensi—de Stanislao Łubieński im episcopum eligendo. *Varsoviae, 22 septembris 1623* . . . 53

100. Stanislaus Łubieński capitulo Luceoriensi—de nominatione sua in episcopum. *Varsoviae, 23 septembris 1623* . . . 53

101. Privilegium Joanni Plescher, bibliopolae Torunensi, datum. *Varsoviae, 18 octobris 1623* . . . 54

102. Andreas Lipski capitulo Luceoriensi—de translatione sua in episcopatum Vladislaviensem. *Varsoviae, 16 februarii 1624* . . . „

103. Sigismundi III regis mandatum ad Joannem Białobłocki saliscustodem. *Varsoviae, 15 maii 1624* . . . 55

104. Privilegium Joanni Rossowski typographo datum. *Varsoviae, 12 iulii 1624* . . „

pag.

105. Prorogatio privilegii Andreae Petricovio dati super imprimendis constitutionibus regni. *Varsoviae, 6 martii 1625* 56

106. Conservatio Gregorii Filipowicz, typografi Varsoviensis, circa privilegia certa. *Varsoviae, 15 martii 1626* . . . . „

107. Sigismundi III regis mandatum Andreae Petricovio de non imprimendis constitutionibus regni. *Varsoviae, 17 aprilis 1626* 57

108. Facultas excudendorum librorum Antonio Wosiński data. *Varsoviae, 15 decembris 1627* . . . . „

109. Consensus ad cedendum quendam agrum Joanni Białobłocki datus. *Varsoviae, 4 decembris 1628* 59

110. Melchior Stephanides Thomae Zamoyski—de certa summa 12000 fl. *Leopoli, 10 martii 1630* . . . . „

111. Villa Plisków Petro Ciekliński confertur. *Tycocini, 25 octobris 1630* . . . 60

112. Privilegia certa et pensio Andreae doll' Acqua concessa. *Varsoviae, 5 aprilis 1631* . . . . „

113. Consensus cedendi villam Pliskow Petro Ciekliński datur. *Cracoviae, 12 februarii, 1633* 61

114. Joannes Rudawski nobilis et eques auratus creatur. *Cracoviae, 1 martii 1633* . „

115. Caspar Forster in numerum servitorum regis adsciscitur. *Cracoviae, 4 martii 1633* 63

116. Privilegium super impressione librorum Andreae Piotrkowczyk datum. *Cracoviae, 15 martii 1633* . . . . „

117. Georgius Ossoliński Cosmae Torres—de honore ducali sibi ab Imperatore dato. *Viennae, 7 februarii 1634* 65

118. Paulus Piasecki Cosmae Torres—de bello turcico et suis privatis rebus. *Clarae Tumbae, 12 augusti 1634* . . . . „

119. Dedicatio manu Samuelis Twardowski scripta. *21 maii 1638* 66

120. Facultas libros imprimendi Martino Filipowski conceditur. *Varsoviae, 20 iulii 1638* . . . . „

121. Consensus Christophoro Opaliński datus cedendi pensione 3000 fl. *Varsoviae, 30 novembris 1639* 67

122. Oratio Georgii Ossoliński, qua pro munere cancellarii regi gratias agit. *Varsoviae, 28 februarii 1643* . . . . „

123. Consensus cedendi de capitaneatibus certis Christophoro Opaliński datus. *Varsoviae, 15 maii 1643* 68

124. Paulus Piasecki cardinalibus—de statu dioecesis Chelmensis. *Crasnostaviae, 2 ianuarii 1644* 69

125. Privilegium super typographiam Andreae Petricovio datum. *Vilnae, 25 ianuarii 1644* 71

126. Capitaneatus Koveliensis Christophoro Opaliński datur. *Varsoviae, 16 martii 1644* 72

127. Georgius Forster, bibliopola Gedanensis, servitor regius declaratur. *Cracoviae, 30 iunii 1644* 73

128. Facultas edendi mappam geographicam Guilhelmo de Beauplan data. *Varsoviae, 10 martii 1645* . . . . „

129. Privilegium super imprimendis certis libris Andreae Petricovio datum. *Varsoviae, 10 martii 1645* 74

130. Subiudicatus terrestris Cracoviensis Stanislao Chrząstowski confertur. *Varsoviae, 2 iulii 1645* 78

131. Advocatia Cremenecensis nob. Białobocki confertur. *Varsoviae, 14 iunii 1647* . 79

132. Super impressione calendariorum privilegium Andreae Szymel concessum. *Leopoli, 10 septembris 1653* . . . . „

133. J. A. Morsztyn et consors eius Catharina certum contractum roborant. *Gedani, 4 decembris 1656* . . . . „

134. Iidem advitalitatem mutuo sibi inscribunt. *Gedani, 4 decembris 1656* . . . 80

135. Quietationes 20 de acceptis pecuniis ab J. A. Morsztyn datae annis *1656–1668* „

136. Regesta 18 privilegiorum et nominationum J. A. Morsztyn a rege Joanne Casimiro annis *1658—1668* datarum 83

pag.

137. Sbigneus Morsztyn bona sua Valeriano Morsztyn donat. *Varsoviae, 19 iulii 1658* 85
138. Facultas imprimendi certos libros Catherinae Bertutowicowa datur. *Varsoviae, 30 iulii 1658* „
139. Catharina Oraczowska et Vespasianus Kochowski certum contractum roborant. *Chęciny, 17 decembris 1658.* 86
140. Jus advitalitium Catherinae Opalińska super villam Mackowce. *Varsoviae, 13 augusti 1659* „
141. Regesta 14 variorum privilegiorum impressoribus datorum annis *1660—1697* 87
142. Joannes Gawiński Hiacyntho Bianchi—de collectis a se contributionibus. *Cracoviae, 25 septembris 1661* 88
143. Bartholomaeus Zimorowicz Francisco Casimiro Wysocki plenipotentiam dat. *Leopoli, 14 martii 1663* 89
144. Stanislaus Lubomirski de acceptis 7125 fl. quietat. *Ravae, 17 iunii 1664* „
145. Casimirus Zawadzki de receptis 1700 fl. quietat. *Varsoviae, 23 octobris 1664* 90
146. Joannes Gawiński de acceptis 300 fl. quietat. *Varsoviae, 24 ianuarii 1665* „
147. Joannes Gawiński de acceptis 300 fl. quietat. *Varsoviae, 24 septembris 1665* 91
148. Casimirus Zawadzki nomine matris suae de receptis 1500 fl. quietat. *Varsoviae, 15 septembris 1666* „
149. Joannes Casimirus rex—Ludovico XIV, Franciae regi, plenipotentia pro J. A. Morsztyn. *Varsoviae, mense ianuario 1667* 92
150. Joannes Gawiński de receptis 450 fl. quietat. *Leopoli, 16 septembris 1667* 93
151. Privilegium Eliae Schroeder super imprimendo iure Gedanensi datum. *Varsoviae, 20 novembris 1667* „
152. Casimirus Zawadzki de receptis 3000 fl. quietat. *20 iunii 1669* 94
153. Vespasianus Kochowski filiorum Alexandri Kochowski tutor constituitur. *Sandomiriae, 26 maii 1672* „
154. Confirmatio privilegii super typographiam academiae Cracoviensis. *Cracoviae, 9 aprilis 1676* „
155. Regesta 7 privilegiorum et nominationum Stanislao Morsztyn datarum annis *1668—1729* 98
156. Privilegium typographis Schedel serviens. *Cracoviae, 27 martii 1676.* 99
157. Privilegium super impressionem calendariorum Friderico Buthnero datum. *Gedani, 27 octobris 1677* 101
158. Roboratio certi contractus inter Joannem Myszkowski et Joannem Pasek. *Sandomiriae, 8 februarii 1697* 102
159. Instructio, data J. A. Morsztyn, oratore regio in Galliam. *Grodnae, 1679* 103
160. Dilutio obiectionum, quibus J. A. Morsztyn ob bona im Gallia acquisita impetitur. *Mense ianuario vel februario 1681* 105
161. Stanislaus Morsztyn de acceptis 4230 fl. quietat. *Varsoviae, 9 iunii 1684* 109
162. J. A. Morsztyn Francisco Plaskowski—res suas curandas commendat. *Parisiis, 12 ianuarii 1685* „
163. Ludovica Bielińska certa bona Isabellae Morsztyn donat. *Varsoviae, 29 aprilis 1693* 110
164. Isabella Czartoryska bonis paternis et maternis abrenuntiat. *Varsoviae, 16 maii 1693* „
165. Privilegium servitoratus regii Andreae Hebanowski datum. *Varsoviae, 13 martii 1695* 111
166. Vespasianus Kochowski de pensione 1000 f.. quietat. *Cracoviae, 4 augusti 1696.* „
167. Idem de accepta pensione 1000 fl. quietat. *Wieliczka, 4 iulii 1697* „
168. Stanislaus Morsztyn bona Grocholice filio suo Antonio donat. *Varsovia, 8 ianuarii 1701* 112
169. Manifestatio Stanislai Morsztyn ratione decreti tribunalis regni contra se lati. *Varsoviae, 4 iunii 1701* „
170. Regesta 118 privilegiorum typographias et scriptores varios concernentium de annis *1703—1791* 113
171. Regesta 31 documentorum, res gestas variorum Poloniae scriptorum illustrantium, de annis *1712—1792* 125

pag.

172. Antonius Chojnacki de acceptis 200 fl. quietat. *Radomiae, 7 iunii 1747* . . 128

173. P. E. Jabłoński J. H. S. Formey—de opusculo a se conscripto. *Francofordiae ad O., 1 iunii 1750* . . . . „

174. Stanislaus Duńczewski Georgio Mniszech—calendarium a se editum mittit. *Zamoscii, 21 decembris 1759* 129

175. Ignatius Krasicki G. A. Mniszech—de ossibus sacris mittendis. *Romae, 21 iunii 1760* . . . . „

176. Stanislaus Konarski de acceptis 200 fl. hung. quietat. *Varsoviae, 26 novembris 1762* 130

177. Ignatius Krasicki ad N. N.—se protectioni eius recommendat. *Krasiczyn, 5 ianuarii 1763* . . . . „

178. Josephus Załuski de acceptis 3000 fl. quietat. *Varsoviae, 2 maii 1763* . . . 131

179. Ignatius Krasicki G. A. Mniszech—beneficia ecclesiastica certa pro se expostulat. *Krasiczyn, 8 iunii 1763* . . . . „

180. Stanislaus Konarski 400 fl. hung. recipit. *Varsoviae, 21 novembris 1763* . . 132

181. Ignatius Krasicki Georgio Augusto Mniszech—quaedam nova cum eo communicat. *Varsoviae, 23 ianuarii 1764* . . . . „

182. Idem Casimiro Rościszewski—de rebus mutuis familiaribus. *Varsoviae, 18 februarii 1764* 133

183. Adamus Czartoryski 7000 tynphos accipit. *Varsoviae, 30 augusti 1764* . . . 134

184. Stanislaus Konarski Georgio Martino Lubomirski—consilium suum in quadam re mittit. *Varsoviae, 1 octobris 1764* . . . . „

185. Stanislaus Augustus rex J. H. S. Formey—pro opusculis sibi missis gratias agit. *Varsoviae, 4 maii 1765* 135

186. Praesentatio Ignatii Krasicki ad praepositaram Mosciceensem. *Varsoviae, 4 iulii 1766* . . . . „

187. Ignatius Krasicki 2000 fl. hung. accipit. *Varsoviae, 30 augusti 1766*. . . . 136

188. Epigramma satyricum incerti auctoris in Ignatium Krasicki. *Sine data*. . . „

189. Officium capitani in corpore nobilium tironum militarium Adamo Czartoryski confertur. *Varsoviae, 27 martii 1768* . . . . „

190. Consensus proficiscendi extra regnum Ignatio Krasicki datur. *Varsoviae, 8 decembris 1768* 137

191. Adamus Czartoryski ad Grand—pecuniam pro Thaddaeo Kościuszko mittit. *Sine data* 138

192. Litterae passus in exteras nationes Felici Łubieński et Stanislao Ostrowski dantur. *Varsoviae, 16 septembris 1770* . . . . „

193. Facultas cartas geographicas MDLithuaniae faciendi F. F. Czaki datur. *Varsoviae, 29 maii 1772* . . . . „

194. Ignatius Krasicki Casimiro Rościszewski—de sua benevolentia et amicitia certiorem facit. *Heilspergae, 10 iunii 1772* 139

195. Diploma pro equite ordinis Aquilae Albae Ignatio Krasicki datum. *Varsoviae, 12 decembris 1774* 140

196. Ignatius Krasicki Friderico II, regi Prussiae: de scholis in Prussia Occitentali instituendis. *Heilspergae, 25 februarii 1776* . . . . „

197. Diploma nobilitationis Caroli Lelewel. *Varsoviae, 24 decembris 1777* . . . „

198. Litterae salvi conductus Adalberto Bogusławski datae. *Varsoviae, 30 septembris 1778* 142

199. Adam Naruszewicz ad Brunet: benevolentiam suam testificatur. *Niemenczyn, 19 aprilis 1779*. . . . . „

200. Philippus Rutski in rem Caietani Węgierski contra J. G. Hilzen manifestatur. *Varsoviae, 9 iulii 1785* 143

201. Metrica baptisationis Joachimi Lelewel. *Varsoviae, 22 martii 1786* . . . . „

202. Ignatius Krasicki Ignatio Krasicki iun.—humoristica consolatio. *Berolini, 6 ianuarii 1787* 144

203. Ignatius et Susanna Węgierski ratione haereditatis Thomae Węgierski protestantur. *Siradiae, 25 augusti 1789* . . . . „

pag.

204. Adamus Czartoryski a servitio militari continuando liberatur. *Varsoviae, 16 augusti 1792* 146

205. Adamus Naruszewicz ad N. N.—uxorem castellani Ovrucensis commendat. *Janoviae, 6 ianuarii 1794* . . . . . . „

206. Joannes Albertrandi ad N. N.—quaedam de libris archivi regni communicat. *Varsoviae, 18 maii 1798* 147

207. Adalbertus Wielądko Thomae Życki—de opere heraldico a se edendo. *Varsoviae, 26 decembris 1798* . . . . . . „

208. Stanislaus Trembecki se cuidam Mirkułow 335 rub. ass. debere testificatur. *Petropoli, 3 decembris 1799* 148

209. Franciscus Dmochowski Martino Molski: de translatione Aeneidos. *20 martii 1801* 149

210. P. N. Golański Martino Molski—de studiis litterariis. *Vilnae, 25 maii 1801* . „

211. Gregorius Piramowicz Martino Molski — de translatione Aeneidos. *Międzyrzec, 10 iunii 1801* 150

212. Assecuratio quoad bona Juliano Ursino Niemcewicz a fratribus data. *Brestiae-Lithuaniae, 24 iunii 1801* 151

213. Thaddaeus Czacki Martino Molski—nova quaedam cum eo communicat. *1801* . 152

214. Joannes Śniadecki Samueli Linde—de epistola Copernici et studiis suis. *Cracoviae, 9 octobris 1802* 154

215. Joannes Albertrandi cuidam dignitario prussico—in causa nominationis suae ad decanatum Plocensem. *Varsoviae, 13 octobris 1802* 155

216. Hugo Kołłontaj Samueli Linde—de lyceo Varsoviensi et Cremenecensi. *Stołpiec, 11 februarii 1806* 156

217. Stanislaus Małachowski ad N. N.—de sede departamenti Białostocensis. *Varsoviae, 12 septembris 1807* . . . . . . „

218. J. M. Ossoliński Samueli Linde—suam benevolentiam declarat et quaedam verba polonica vetustiora interpraetatur. *Varsoviae, 27 septembris 1807* 157

219. Franciscus Dmochowski Samueli Linde—de expensis in editionem glossarii polonici. *1807–1809* . . . . . . „

220. Laurentius Surowiecki Samueli Linde—de glossario polonico gratulatur. *Varsoviae, 21 decembris 1808* 158

221. Pro memoria in sessione societatis ad edendos pro scholis libros praesentata. *1808* „

222. Venceslaus Rzewuski Leonardo de Chézy—ut dissertationem pro ephemeridibus a se edendis mittat. *Viennae, 15 ianuarii 1809* 159

223. Aloisius Feliński Lucae Gołębiowski—de studiis certiorem facit. *Ossora, 20 decembris 1809* 160

224. Stanislaus Staszic Joanni Śniadecki—de monumento Copernici erigendo. *Varsoviae, 16 ianuarii 1810* 161

225. Joannes Śniadecki Samueli Linde—de mutuis rebus notae. *Vilnae, 9 aprilis 1810*

226. Eusebius Słowacki Joanni Śniadecki—notitias de Josepho Czech expetit. *Krzemieniec, 16 decembris 1810* 162

227. Idem eidem—de munere professoris in universitate Vilnensi obeundo. *Krzemieniec, 17 februarii 1811* . . . . . . „

228. Joannes Potocki Joanni Śniadecki — de reditu professoris Frank Vilnam. *Bialystok, 13 martii 1811* 163

229. Eusebius Słowacki Joanni Śniadecki—de praelectionibus suis in universitate Vilnensi. *Krzemieniec, 18 maii 1811* 164

230. Simon Malewski Joanni Śniadecki—de visitatione scholae in Krzemieniec. *Krzemieniec, mense iulio 1811* 165

231. Idem eidem—litterae eiusdem argumenti. *Krzemieniec, 21 iulii 1811* . . . 166

232. Nicolaus Fuss Joanni Śniadecki—de glossario Samuelis Linde. *Petropoli, 21 iulii 1811* . . . . . . „

233. Stanislaus Siestrzeńcewicz Joanni Śniadecki—orationem eius laudat. *Petropoli, 17 octobris 1811* 167

234. Aloisius Osiński Joanni Śniadecki—ad observationes eius respondent. *Krzemieniec, 3 decembris 1811* . . . . . . „

pag.

235. Calixtus Daniłowicz Joanni Śniadecki—de editione ephemeridum „Kuryer Litewski". *Vilnae, 9 decembris 1811* 168

236. Thaddaeus Czacki Michaeli Jurkowski—de translatione Pindari. *Brusiłów, 17 martii 1812* 169

237. J. U. Niemcewicz S. B. Linde—de exemplari glossarii mittendo. *Varsoviae, 5 augusti 1812* . . . . „

238. Ernestus Groddek Samueli Linde—de educatione publica et glossario eius. *Vilnae, 20 octobris 1813*. 170

239. Eusebii Słowacki petitio in causa editionis ephemeridum „Kuryer Litewski". *Vilnae, 1 ianuarii 1814* . . . . „

240. Joannes Śniadecki Samueli Linde—in causa remunerationis sibi debiti. *Vilnae, 16 februarii 1814* 171

241. Idem eidem—de meritis Adami Czartoryski, de glossario polonico. *1814*. . . „

242. Testimonium Joanni Śniadecki ab universitate Vilnensi datum. *Vilnae, 6 decembris 1814* 172

243. Thomas Szumski Samueli Linde—de emendo glossario eius. *Posnaniae, 13 iulii 1815* . . . . „

244. J. U. Niemcewicz C. A. Varnhagen — nova quaedam mittit. *Varsoviae, 29 octobris 1815*. 173

245. J. M. Ossoliński S. B. Linde—in re sua privata. *Viennae, 9 maii 1816* . . . „

246. Declaratio S. B. Linde de praelegenda philosophia in universitate Varsoviensi. *Varsoviae, 1 ianuarii 1817*. 174

247. Laurentis Surowiecki G. S. Bandtke—ut munus professoris in universitate Varsoviensi accipiat. *Varsoviae, 6 ianuarii 1817* . . . .

248. Felicis Bentkowski declaratio de accepto a se munere professoris in universitate Varsoviensi. *Varsoviae, 7 ianuarii 1817* 175

249. S. B. Linde programma praelectionum philosophiae in universitate Varsoviensi. *Varsoviae, 19 ianuarii 1817* . . . . „

250. Felicis Bentkowski programma praelectionum scientiarum historicarum. *Varsoviae, 27 ianuarii 1817* 177

251. G. S. Bandtke L. Surowiecki—Eusebium Kozicki commendat. *Cracoviae, 1 aprilis 1817*. 178

252. A. E. Zinserling Henrico Struve—de studiis suis et adventu Varsoviam. *Hamburgi, 17 aprilis 1818*. 179

253. Sebastianus Ciampi Josepho Sierakowski—de suo adventu Varsoviam. *Florentiis, 9 augusti 1817*. 180

254. Idem eidem — de mittenda Viennam pro itinere pecunia. *Florentiis, 30 augusti 1817*. 181

255. Josephus Sierakowski Stanislao Staszic—de pecunia mittenda et adventu Ciampi, *2 septembris 1817*. . . . . „

256. A. J. Zubelewicz Commissioni Instructionis Publicae—de studiis suis philosophicis. *Dresdae, 19 septembris 1817* 182

257. Commissio Instructionis Publicae Felici Bentkowski—de assignata ei remuneratione. *Varsoviae, 28 octobris 1817* 183

258. S. Ciampi Commissioni Instructionis Publicae—pro aucta remuneratione gratias agit. *Varsoviae, 5 decembris 1817* . . . . „

259. Senatus Universitatis Commissioni Instructionis—de Samuele Linde professore linguarum slavicarum nominando. *Varsoviae, 31 ianuarii 1818*. 184

260. Ludovicus Osiński Commissioni Instructionis—de historia litteraturae polonicae in universitate a se praelegenda. *Varsoviae, 14 aprilis 1818* . . . . „

261. S. B. Linde Felici Bentkowski—ut a praelectionibus in universitate litterarum liber sit. *Varsoviae, mense maio 1818* 185

262. S. B. Linde de praelectionibus philosophisis in Universitate relatio. *Varsoviae, 5 septembris 1818* 186

263. Fridericus Skarbek munus professoris in Universitate Regia accipere recusat. *Orly, 6 septembris 1818* . . . . „

pag.

264. Senatus Universitatis Commissioni Instructionis—de Dionisio Minasowicz professore nominando. *Varsoviae, 21 septembris 1818* 187

265. S. B. Linde munus professoris linguarum slavicarum in Universitate Regia accipere recusat. *Varsoviae, 3 octobris 1818* . . . . „

266. Commissio Instructionis Senatui Universitatis—de praelectionibus in facultate iuridica ordinandis. *Varsoviae, 27 octobris 1818* 188

267. Antonius Marcinowski, ut sibi ephemerides „Kuryer Litewski“ quotidie edere liceat expetit. *Vilnae, 8 novembris 1818* . . . . „

268. Josephus Brykczyński, ut professor historiae litteraturae polonicae in Universitate Regia nominetur, petit. *Varsoviae, 20 februarii 1819* 189

269. Venceslaus Alexander Maciejowski ut professor in facultate iuridica Universitatis Regiae nominetur, supplicat. *Varsoviae, 11 maii 1819* 190

270. Adalbertus Wielądko Samueli Linde—ut secum notas quasdam communicet petit. *Varsoviae, 13 maii 1819* 191

271. Stanislaus Czerski Adamo Czartoryski — de peregrinatione studiorum gratia in terras extraneas. *Vilnae, 18 iunii 1819* . . . . „

272. J. M. Ossoliński S. B. Linde—de congressu cum eo laetatur. *24 augusti 1819* . 192

273. Felix Jarońiski, ut professor Universitatis Regiae nominetur petit. *Okszna, 1 septembris 1819* . . . . „

274. Antonius Marcinowski, ut ephemerides „Kuryer Litewski“ ter in septimana edere possit petit. *Vilnae, 22 decembris 1819* 193

275. Maria Czartoryska Samueli Linde—puerum Wierzbicki commendat. *Varsoviae, 01 iunii (1820)* . . . . „

276. Fridericus Skarbek professor Universitatis Regiae nominatur. *Varsoviae, 20 maii 1820* 194

277. Joannes Śniadecki Samueli Linde—nova quaedam mittit. *Vilnae, 4 iulii 1820* „

278. Programma iuris naturae in Universitate Regia ab Josepho Gołuchowski praelegendi. *Varsoviae, 9 augusti 1820* . . . . „

279. Josephus Gołuchowski Commissioni Instructionis—ut in terras extraneas studiorum gratia proficisci sibi liceat, petit. *Varsoviae, 19 martii 1821* 197

280. Aloisii Orchowski programma operis historici de studiis philosophicis in Polonia. *19 aprilis 1821.* . . . . „

281. Joachimus Lelewel bibliothecarius et professor Universitatis Regiae nominatur. *Varsoviae, 22 iunii 1821* 199

282. Ludovicus Osiński professor Universitatis Regiae nominatur. *Varsoviae, 2 augusti 1821* . . . . „

283. Joachimus Lelewel, ut a munere bibliothecarii et professoris in Universitate Regia liber sit, petit. *Varsoviae, 22 augusti 1821* . . . . „

284. Ludovicus Osiński Stanislao Staszic—de praelectionibus suis in Universitate Regia. *Varsoviae, 7 novembris 1821* 200

285. Commissio Instructionis Ludovico Osiński—conditiones ab eo propositas approbat. *Varsoviae, 7 novembris 1821* 201

286. Casimiri Brodziński propositiones et programma historiae litteraturae polonicae. *Varsoviae, 12 martii 1822*. „

287. Casimirus Brodziński ad N. N.—de nominatione sua. *Varsoviae, 3 aprilis 1822* 205

288. Propositio de Casimiro Brodziński professore in Universitate Regia nominando. *Varsoviae, 28 maii 1822* . . . . „

289. Propositiones ab Commissione Instructionis Publicae Casimiro Brodziński factae. *Varsoviae, 28 maii 1822* 205

290. Casimiri Brodziński declaratio de munere professoris accipiendo. *Varsoviae, 7 iunii 1822* . . . . „

291. Sebastianus Ciampi a munere et officio professoris in Universitate Regia dimittitur. *Varsoviae, 28 iunii 1822* 207

292. Instructio Sebastiano Ciampi data de rebus polonicis in Italia inquirendis. *Varsoviae, 11 iulii 1822* . . . . „

293. Michaël Paszkowski Samueli Linde—de manuscriptis statuti lithuanici. *Vilnae, 3 iulii 1822* 210

pag.

294. Florianus Bobrowski S. B. Linde—exemplar dictionarii a se editi mittit. *Vilnae, 7 septembris 1822* . . . . „

295. Ludovicus Sobolewski S. B. Linde—ut se comiti Ossoliński recommendet petit. *Puławy, 25 novembris 1822* 211

296. Adamus Czartoryski Samueli Linde—de collectione manuscriptorum baronis Rosenkampf. *Puławy, 17 decembris 1822* . . . . „

297. Casimirus Brodziński secretarius Universitatis Regiae nominatur. *Varsoviae, 16 decembris 1822* . . . . „

298. Josephus Paszkowski ad N. N.—amicos suos ad se invitat. *Sine data* . . . 212

299. Adamus Czartoryski ad N. N.—de rebus et studiis litterariis. *Sieniaviae, 24 ianuarii 1823* . . . . „

300. Joachimus Lelewel S. B. Linde—opus suum bibliographicum mittit. *Vilnae, 5 martii 1823* 213

301. Adamus Prażmowski S. B. Linde—de exemplari translationis sacrae scripturae a Simone Budny editae. *Varsoviae, 18 martii 1823* . . . . „

302. G. S. Bandtke S. B. Linde—pecuniam pro glossario mittit. *Cracoviae, 8 iunii 1823* 214

303. Mauritius Mochnacki a studentibus Universitatis Regiae relegatur. *Varsoviae, 16 iunii 1823* . . . . „

304. Joachimus Lelewel Thaddaeo Bułharyn—de opere Karamsini et de rebus suis Vilnae. *Sine data (1824)*. „

305. Senatus Universitatis Regiae Commissioni Instructionis—de Cristino Lach Szyrma professore nominando. *Varsoviae, 11 novembris 1824*. 215

306. J. M. Ossoliński S. B. Linde—de congressu cum eo laetatur. *Sine data* . . 216

307. G E. Groddek Michaeli Jurkowski—de dissertatione gratulatur. *Vilnae, 24 ianuarii 1825* . . . . „

308. Senatus Universitatis Regiae Commissioni Instructionis—de Casimiro Brodziński professore nominando. *Varsoviae, 28 iulii 1825* 217

309. Programma praelectionum Casimiri Brodziński in Universitate Regia pro anno 1825/6. *Varsoviae, 9 octobris 1825* 218

310. Declaratio Ludovici Osiński de praelectionibus suis in Universitate Regia. *Varsoviae, 24 novembris 1825* 219

311. W. A. Maciejowski proponit, ut professori Welke lectiones practicae philologiae graecae et latinae demandentur. *Varsoviae, 5 iulii 1826* . . . . „

312. Instructio pro Andrea Kucharski in terras extraneas pro studiis linguarum slavicarum obeundis misso. *Varsoviae, 27 octobris 1827* . . . . „

313. Mauritii Mochnacki animadversiones in librum Poelitzii. *Sine data*. . . . 222

314. A. T. Chłędowski S. B. Linde—ut a collaboratione in edendis ephemeridibus „Monitor Warszawski“ liberetur. *Varsoviae, 22 maii 1828*. 224

315. Rector Universitatis Regiae Ministro Instructionis Publicae—senatus Universitatis consultum contra insolentes studiosos. *Varsoviae, 23 novembris 1828* 225

316. Declaratio studiosorum de insolentia accusatorum. *Varsoviae, 25 novembris 1828* „

317. Curator generalis instructionis publicae Commissioni Instructionis — de diminuendis poenis studiosis insolentiae accusatis. *Varsoviae, 3 decembris 1828* 226

318. Alexander Bronikowski Julio Wartensleben—de amicis iuventutis, deque opinione de se polonorum. *Dresdae, 24 ianuarii 1829*. 227

319. Ludovicus Osiński petit, ut annus secretariatus sui in Societate Amicorum Scientiae pro servitio publico computentur. *Varsoviae, 1 decembris 1829*. 230

320. J. D. Minasowicz Commissioni Instructionis—petit, ut ei testimonium de munere professoris in Universitate Regia obeundo extradatur. *Varsoviae, 25 ianuarii 1830* . 231

321. Societas Scientiae Amicorum Eduardo Raczyński—ut supplementum descriptionis nummorum polonicorum cum Societate communicet. *Varsoviae, mense novembri 1830* 232

1. Absentia Nicolai de Tuliscow.

Piotrków, 18 stycznia 1526.

Regia Maiestas concessit ven. Nicolao de Tuliscow, doctori medicinae, licentiam a collegiatura sua, quam in universitate Cracoviensi obtinet, eundi extra Regnum ad peregrinationes, per rev. dñum archiepiscopum Gnesnensem 1) obeundas, quam licentiam Sua Mtas Regia vult et decernit valere usque ad ipsius dñi archiepiscopi reditum etc. Datum in conventione generali Piotrkowiensi, die 18 ianuarii anno Dñi 1526.

(Metr. reg., vol. 39, fol. 666).

2. Salvus conductus pro magistro Amando.

Kraków, 17 kwietnia 1531.

Anno Dñi 1531, Cracoviae, feria quinta ante diem festum s. Vitalis, datus salvus conductus magistro Amando ad intercessionem dñi ducis in Prussia 2) hinc ad festum s. Martini futurum 3), ut videlicet eo fretus possit ad civitatem Elbingensem venire et bona sua tam in ipsa civitate, quam extra providere et quaevis licita negotia peragere sine omni impedimento. Litterae datae in forma cancellariae consueta. Relatio rev. in Christo patris dñi Petri 4), episcopi Cracoviensis et regni Poloniae vicecancellarii.

(Metr. reg., vol. 45, fol. 390).

3. Litterae famati Michaelis de Rimanow, civis et bibliopolae Cracoviensis, super libris missalibus.

Kraków, 31 maja 1531.

Sigismundus etc. manifestum facimus,... quia cum famatus Michael de Rimanow, civis et bibliopola civitatis nostrae Cracoviensis, vigilantius libros missales ad usum

---

1) Jan Łaski.
2) Albert.
3) 11 Listopada.
4) Tomicki.

et normam diocesis Cracoviensis per rev. in Christo patrem dñum Petrum, episcopum Cracoviensem et regni nostri vicecancellarium [1]), nuper ad excudendum illi commissos, magna sua impensa imprimere, bonisque formis et caracteribus propediem excudere intendat, nos consulere volentes, ut ipse Michael laboribus et impensa sua, quam facturus est in imprimendis libris ipsis missalibus, non privetur, sed indemnis efficiatur, annuentesque precibus memorati domini episcopi, pro illo nobis porrectis, statuimus et ordinamus ac praesentium litterarum tenore statuimus et inhibemus, ne quispiam, cuiuscunque status et conditionis exsistat, per regnum et dominia nostra praedictos libros missales, per ipsum Michaelem imprimendos, per decem annorum decursum sese continue et immediate sequentium, a tempore dati praesentium litterarum computandorum, imprimere aut aliunde impressos adducere et vendere, vel ut ab aliis imprimantur et vendantur, auctor esse audeat sub poena... centum marcarum pecuniae, monetae et numeri regni nostri usitati, quas toties, quoties huic privilegio contraventum fuerit, irremissibiliter exigendas a contrafacientibus ac etiam pro una medietate fisco praenominati dñi episcopi, pro alia vero medietate praedicti Michaelis usibus decernimus esse applicandas... Datum Cracoviae, feria quarta post festa Pentecostes, anno Dñi 1531, regni 25.

(Metr. reg., vol. 45, fol. 399).

4. Absentia doctoris Adae de Tharnow causa studii.

Kraków, 3 maja 1533.

Sigismundus etc. significamus tenore praesentium etc., quia nos, annuentes honestis desideriis egregii Adae de Tharnow, artium et medicinae doctoris, Minoris collegii Cracoviensis artistarum collegiati, ipsi propter profectionem eius, quam facturus est in Italiam studii causa, licentiam ab ipso collegio Minori praedicto abessendi hinc ad duorum annorum decursum, sese immediate sequentium, dandam et concedendam duximus, damusque et concedimus per praesentes ea lege, ut lectionem suam et alia onera, ad quae ex debito et ratione collegiaturae suae tenetur, diebus consuetis per alium idoneum magistrum interea temporis compleat et sustineat. Harum testimonio litterarum, quibus sigillum nostrum est impressum. Datum Cracoviae, 3 die Maii festi Inventionis Sanctae Crucis, anno dñi 1533, regni nostri anno 27.

(Metr. reg., vol. 48, fol. 920).

5. Consensus doctoribus et magistris studii Cracoviensis ad emendum censum annuum datus.

Radom, 17 czerwca 1533.

Sigismundus etc. significamus tenore praesentium, quibus expedit, universis, quia nos, supplicationibus consiliariorum nostrorum, pro ven. doctoribus et magistris studii Cracoviensis nobis factis, benigne annuentes, consensimus et permisimus eis, ut pro summa 100 florenorum in moneta, per triginta grossos polonicales computatorum, censum annuum convenientem in bonis quibuscunque terrestribus vel civilibus pro missis legendis emere possint, consentimusque et permittimus praesentibus per ipsos doctores et magistros eiusmodi censum singulis annis, iuxta conditiones inscriptionis illius coram quocunque iudicio fiendum, tollendum, levandum et percipiendum. Quem quidem censum annuum modo praedicto emendum libertati et immunitati ecclesiasticae ita admittimus asscribendum et nos ipsi, quantum nostra interest, asscribimus, ut pro eius repetitione et omni alia actione nonnisi ad forum iudicis ecclesiastici habeatur recursus. Volumus tamen nihilominus, ut de bonis, in quibus eiusmodi census emptus fuerit, si... fuerint civilia onera, per eorum possessores pro tempore exsistentes obeantur, eo non obstante, quod is ipse census libertati et immunitati ecclesiasticae sit asscriptus. Harum quibus sigillum nostrum est appensum, testimonio litterarum. Datum in Radom, feria tertia intra octavam Corporis Christi, anno eiusdem M. D. XXX. III, regni nostri anno XXVII.

---

[1]) Piotr Tomicki.

(Metr. reg., vol. 48, fol. 1140).

6. Pro bibliopola de non imprimendis herbario et Petro de Crescentiis.

Kraków, 5 lipca 1537.

Sigismundus etc. significamus etc. Quia cum fam. olim Florianus Unglerius et nob. Helena, uxor eius iam relicta, primum herbarium [1]) cum pulcherrimis imaginibus et picturis, nuper vero ipsa Helena Petrum de Crescentiis [2]) ad communem omnium utilitatem polonice magno studio et diligentia, non sine etiam impendio impressit, volentesque, ut ipsa Helena post mortem mariti sui debito fructu non privetur, tenore praesentium litterarum statuimus et ordinamus, ut ne quispiam, cuiuscunque status et conditionis exsistat, per regnum et dominia nostra herbarium et Petrum de Crescentiis polonice ad octo annorum decursum, sese continue et immediate sequentium, a tempore datae praesentium literarum computandorum. imprimere, impressosque aliunde adducere et vendere, aut quod ab aliis ista fiant auctor esse audeat, sub poena ammissionis omnium voluminum eiusdem editionis impressorum, aut aliunde adductorum et venum expositorum, et decem marcarum auri per praefatam Helenam, aut eos, quibus ipsa id commiserit, recipiendarum in suumque ipsius commodum convertendarum... In cuius rei etc. Datum Cracoviae, feria 5 proxima post Visitationis Virginis Mariae anno 1537, regni vero nostri anno 31. Paulus de Wola, vicecancellarius subscripsit.

(Metr. reg., vol. 54, fol. 156).

7. Privilegium ratione calendariorum.

Kraków, 5 lipca 1537.

Sigimundus etc. significamus etc. Quoniam fam. Mathias Scharfenberg, civis et bibliopola Cracoviensis, in excudendis libris operam et impensam non vulgarem facere solet, estque nobis a nonnullis consiliariis nostris non modice ob fidem et diligentiam in edendis libris commendatus, atque ideo permisimus et harum serie litterarum permittimus, ut iudicia astrologica cum minutionibus, quae a singulis magistris huius gymnasii Cracoviensis conficiuntur et singulis annis in vulgus emittuntur, solus imprimat et ex officina sua in publicum proferat, dummodo cum magistris talia iudicia et minutiones scribentibus componat et consueta pecunia redimat, idque ad extrema tempora vitae suae facere illi licebit. Concedimus praeterea facultatem dicto Mathiae ut „Hortulus animae“ [1]) cum precibus illi adnexis ab ecclesia romana approbatis ab hinc per decennium formis imprimat totiens, quotiens illi visum fuerit, pariter et necessarium, calcographorum Cracoviensium vel quorumcunque aliorum contradictione non obstante. Si quis enim tales hortulos animae polonice ac iudicia astrologica et minutiones impresserit, vel aliunde venum advexerit, poenam ammissionis librorum et decem marcarum auri incurrat, ipsi Mathiae irremissibiliter solvendam... In cuius rei etc. Datum Cracoviae, feria quinta proxima post Visitationis Virginis Mariae, anno 1537, regni vero nostri anno 31. Relatio magnifici Pauli de Volia, regni Poloniae vicecancellarii.

---

[1]) Stefana Falimierza O ziołach i mocy ich, Kraków, 1534; por. Wierzbowski, Bibliographia polonica XV ac XVI ss., vol. I, № 86.

[2]) Znane jest jako pierwsze wydanie krakowskie z r. 1549; por. Wierzbowski, tamże, vol. II, № 1263.

(Metr. reg., vol. 54, fol. 157).

8. Decretum inter Mathiam Scharfenberg et Hieronimum Vietorem, calcographos, cives Cracovienses, super imprimendo prognosticon.

Kraków, 22 listopada 1538.

Sigismundus, Dei gratia, etc. significamus etc., quia quemadmodum causa et actio ex vi citationis inter fam. Mathiam Scharfenberg, calcographum ac actorem, ex una, et prov. Jeronimum Vietor, itidem calcographum, civem Cracoviensem, partem respondentem, partibus ex altera, ad iudicium nostrum fuerat introducta, tandem partium propositis et responsis auditis, munimentisque et litteris earundem mature et debite perpensis et examinatis, decrevimus et praesentibus decernimus tenorem privilegii et gratiosam per nos praefato Mathiae Scharfenberg donationem super ipso iudicio et minutionibus et concessionem in suo permanere robore nec a quopiam debere infringi... Et si quidem praefatus Jeronimus Vietor in detractionem, diminutionem et derogationem huiusmodi privilegii, sibi Mathiae Scharfenberg per nos gratiose concessi, audaci sua praesumptione iudicia et minutiones ad annum Dñi 1539 imprimere sit ausus, nos nihilominus attento eo, quod dictus Jeronimus se de tali privilegio ignorantiam habere dicebat, magis ad aequitatem, pietatem, clementiam et misericordiam, quam de rigore iudicii prospicientes ac gratiosum respectum habentes, neutri earum partium dampnum inferre cupientes, decrevimus et praesentibus decernimus, quatenus omnes materiae praefati iudicii et minutionum ad annum Dñi 1539 per praefatum Hieronimum Viethor impressae contra prohibitionem praefati privilegii... per medium et ex aequo inter praefatum Mathiam Scharfenberg et ipsum Jeronimum Viethor calcographum dividantur; et si praefatus Mathias Scharfenberg praefati Jeronimi Viethor simplicibus dictis et nudis ipsius Jeronimi verbis credere nollet, extunc praefatus Jeronimus Viethor super numero praefatorum iudiciorum et minutionum suo corporali medio iuramento id coram officio advocati Cracoviensis comprobare debebit et obligabitur, quando per praefatum Mathiam Scharfenberg vocatus fuerit, et iuramenti forma haec erit, quod videlicet tot et non plures numero materiae per eundem Jeronimum sunt impressae, quod iuramentum postquam praestiterit ac medium talium minutionum et iudiciorum nondum divenditorum, sine omni renitentia et contradictione, eidem Mathiae Scharfenberg realiter et cum effectu dare et extradere ac solvere sine aliqua dilatione tenebitur, quod facere debebit coram advocato civili Cracoviensi hinc in die ulteriori sex septimanarum, hac nostra sententia mediante. Harum etc. Datum Cracoviae, feria 6 ante festum s. Catherinae, anno Dñi 1538.

---

[1]) Por. tom I, str. 36, nr. 61.

(Księgi Asesoryi Kor., vol. 3, fol. 152).

9. Decretum Regiae Mtis inter impressores et bibliopolas, cives Cracovienses latum.

Kraków, 10 kwietnia 1539.

Sigismundus, Dei gratia etc., significamus tenore praesentium quibus expedit universis, quia cum orta fuit controversia coram nobis inter providos Jeronimum Victorem, Mathiam Scharfenberg, calcographos seu impressores, Marcum, Michaelem et Johannem Haler, bibliopolas et cives nostros Cracovienses, pro libera unicuique opusculorum seu librorum quorumcunque impressione et sub prelum missione et illorum venditione, privilegiis nostris, quae singulis eorum de hac re per nos erant concessa, minime obstantibus, quibus omnibus coram nobis originaliter repositis, personaliter stantes, per expressum renuntiaverunt illis, de cetero se sibi invicem protegere nolentes, supplicaveruntque nobis unanimiter, ut omnibus et singulis eorum facultatem liberam passim imprimendi et vendendi quoscunque libros, opera et volumina tam magna, quam parva communiter absque ulla specificatione auctoritate nostra regia concedere et dare dignaremur. Nos itaque receptis ab illis nostris litteris seu privilegiis praefatis, quae singuli eorum pro se privatoque commodo suo obtinuerant et illa nobis originaliter rursus restituerant, supplicationibus quoque illorum gratiose annuentes, dedimus et concessimus liberam unicuique facultatem id, quod quisque voluerit et poterit, arbitrio suo imprimendi et venum dandi, damusque et concedimus per praesentes, quibus in testimonium sigillum nostrum est impressum. Datum Cracoviae feria 5 proxima ante dominicam Conductus Pascae, anno Dñi 1539, regni nostri 32.

(Metr. reg., vol. 58, fol. 170).

10. Tutoria Trzecieskich.

Kraków, 16 kwietnia 1540.

Sigismundus... significamus... quomodo... nob. Johannes Drusianus Trzecieski et Stanislaus Trzecieski, frater eius, filii et legitimi successores gen. olim Johannis Druzian Trzecieski, de Sądzischowicze haeredes... recognoverunt, quia inhaerentes extunc voluntati praefati olim patris ipsorum, quam de ipsis et de omnibus bonis suis morte ipsius derelictis postera die, qua mortuus est, facturus... erat, de qua extrema voluntate praefati patris eorum ipsis sufficienter constat, ita et ipsi iam sublato ex humanis patre eorum cum consensu genn. Johannis Trzecieski, in Kozuchow haeredis, patrui et Stanislai Crolewski patrui clenodialis suorum, penes ipsos personaliter coram Mte Nra comparentium, alienantes ceteros omnes, qui se ius et interesse ad tutoriam ipsorum puerorum et bonorum... habere quocunque modo praetenderent, usi aliorum amicorum etiam salubri consilio, gen. Alexium alias Olechno Trzecieski, in Lathoschinek haeredem, avum ipsorum, in ipsorum ac bonorum omnium... legitimum tutorem accipiunt... ab hinc ad septem annorum immediate se sequentium decursum, scientes etiam, quod nullus est propinquior ipso ad tutoriam ipsorum iure naturali, dantes ipsi tutori suo praefato plenam potestatem ipsos et bona... regendi more et iure veri ac legitimi tutoris, tamquam per praefatum olim patrem eorum, tunc in vita adhuc exsistentem... designatus fuisset, et... Johannes Trzecieski de Kozuchow, attento eo, quod cum praefato Alexio alias Olechno Trzecieski habet aequale ius successionis cuiuslibet, praecavendo etiam, ne aliqua ratione huiusmodi aequalis successio dirimeretur, in praefatum Alexium Trzecieski in Latossinek haeredem ius... tutoriae praefatae transfert... Praeterea assumentes sibi ipsis et bonis.. in defensores mag. et gen. Petrum Kmita comitem a Wisnicze, palatinum et capitaneum Cracoviensem, regni nostri marschalcum, Scepusiensem, Praemisliensem et Colensem capitaneum, et Nicolaum Thassiczki de Luczlavicze, iudicem terrestrem Cracoviensem, qui vigore praesentis inscriptionis habebunt plenam potestatem defendendi ipsos et bona eorum omnia ab omnibus personis, praesertim vero, qui in tutoriam eorum... quocunque modo... intrudere contra eorum voluntatem voluerit... Datum Cracoviae, feria 6 post dominicam Misericordia anno Dñi 1540.

(Metr. reg., vol. 61, fol. 292).

11. Orzechowsczi ab omni iurisdictione civili Praemisliensi exempti sunt.

Wilno, 23 sierpnia 1541.

Sigismundus etc. significamus etc., quia ad intercessionem mag. Petri Kmita, comitis in Wissnicze, palatini et capitanei Cracoviensis ac regni nostri supremi marschalci, Praemisliensisque Scepusiensis et Colensis capitanei, sincere nobis dilecti, domum ac totam aream in civitate nostra Praemisliensi, inter domum advocatialem ex una et gen. Johannis Boratinski, vexilliferi Praemisliensis, et alias domos ex altera partibus sitam, gen. Stanislai Orzechowski, notarii Praemisliensis terrestris, propriam, a multis annis haereditarie hactenus possessam, ab omni iurisditione civili Praemisliensi, ab omnique onere, servitute et quibusvis censibus, datiis et exactionibus civilibus eximendam, liberandam et absolvendam esse voluimus, prout liberamus, eximimus et absolvimus harum serie litterarum ad ipsius Stanislai Orzechowski et eius filiorum, videlicet: Stanislai, Nicolai, Alexii, Davidis et Rochi extrema vitae tempora, eandem domum ipsius Stanislai Orzechowski iurisdictioni terrestri Praemisliensi incorporantes annectentes et inviscerantes, ita ut ipse Stanislaus Orzechowski et eius legitimi filii deinceps non teneantur iurisdictioni civili, sed terrestri Praemisliensi, quam diu vixerint, subesse, illique de domo praefata perinde atque de bonis terrestribus parere. Harum quibus sigillum nostrum est appensum testimonio litterarum. Datum Vilnae, feria 3 in vigilia festi s. Bartholomaei anno Dñi 1541, regni nostri anno 35.

(Metr. reg., vol. 62, fol. 288).

12. Absolutio ven. Andreae Lubelczyk Leopoliensis canonici.

Kraków, 5 lutego 1545.

Sigismundus, Dei gratia, rex Poloniae etc., significamus etc., quod cum prov. Andreas Phrigio in nostrum regium iudicium vocasset ven. Andream Lubelczyk, canonicum et contionatorem Leopoliensem, peteretque ab eo, ut decretum nostrum regium, quod inter eos de rebus hon. Helenae de Bochnia, uxoris Phrigionis, sororis autem Andreae canonici, tulimus, coram nobis reponeret, propterea, quod cum actionem ipsi Phrigioni contra praedictum Andream canonicum reservassemus, hoc tamen in nostro decreto non sit asscriptum, contra ven. Andrea canonico dicente, propterea non esse actionis reservatae in decreto nostro factam mentionem, quod inter eos, priusquam decretum in cancellaria scriberetur nostra, de iis rebus, de quibus actio reservari debuerat, convenerat, idque in cancellaria nostra uterque denuntiaverat, cuius rei testes esse quosdam consiliarios nostros dicebat. Nos vero rem ita se habere edocti ex consiliariorum nostrorum sententia ven. Andream praedictum ab impetitione ipsius Phrigionis absolvendum duximus, praesentibusque litteris nostris absolvimus, ipsique Phrigioni perpetuum silentium imponimus et ne contra decretum nostrum novare aliquid audeat mandamus, hac nostra sententia mediante. In cuius rei fidem sigillum nostrum praesentibus est subappressum. Datum Cracoviae, feria 5 die s. Agathae anno Dñi 1545, regni nostri 38.

(Metr. reg., vol. 67, fol. 92).

13. Stanisław Baliński nominowany sędzią Sandomierskim.

Kraków, 14 października 1547.

Judicatus terrae Sandomiriensis post mortem gen. Petri Kochanowski gen. Stanislao Baliczki in forma cancellariae solita datus sub data feria 6 ante festum s. Hedvigis anno Dñi 1547.

(Metr. reg., vol. 73, fol. 282).

14. Exclamatio itali e regno Poloniae.

Kalisz, 5 października 1550.

Actum Calissiae, die dominico post festum s. Francisci Confessoris proximo anno Dñi 1550.

Veniens personaliter ad acta praesentia capitanealia castrensia Calissiensia nob. Johannes de Czachori, ministerialis terrestris Calissiensis, in vim relationis suae per eum ubique officiose faciendae, publice et per expressum recognovit, quia die hodierna, die forensi, in foro seu circulo civitatis Calissiensis voce sonorosa proclamavit et edictum fecit, ne quendam Franciscum Stankarum italum, nuper e carcere rev. dñi Stanislai [1], episcopi Cracoviensis et regni Poloniae cancellarii, profugum, qui sediciosus, novarumque rerum cupidus et haeretica labe infectus est, quisque regnicolarum Maioris Poloniae, cuiuscunque status et conditionis, in sua praefectura recipi et servari clam vel aperte patiatur, sub poenis contra fautores et receptatores haereticorum et contra violatores foederum pacisque publicae in statuto contentis iuxta mandatum Sac. Reg. Mtis latius praemissorum rationem canentem. Quam suam relationem ipse ministerialis petiit actis praesentibus connotari, quod illi est admissum.

(Księga grodz. Kaliska Inscriptionum, № 2262, część II, karta 151).

15. Remissio contributionis ex omnibus sacerdotiis ven. Martino Cromero, canonico Cracoviensi.

Gostynin, 20 maja 1552.

Sigismundus Augustus etc. Planum, testatumque facimus universis, quorum interest, quia contributionem, in proxima Piothrcoviensi synodo decretam et laudatam, ven. Martino Cromero, canonico Cracoviensi, secretario nostro, ex omnibus sacerdotiis in diocesi Cracoviensi remisimus, remittimusque praesentibus litteris, ac de ea ipsum quietamus ac liberamus, volentes omnino, ut contributionis eius nomine nihil ab eo per collectores illius exigatur. In cuius rei fidem manu nostra praesentibus subscripsimus et sigillum nostrum imprimi fecimus. Datum Gostinii, 20 mai anno Dñi 1552, regni nostri 23.

---

[1] Maciejowski.

(Metr. reg., vol. 82, fol. 236).

16. Donatio villae Vonikowicze dictae, in districtu Przemysliensi, nob. Stanislai Orzechowski de Orzechowcze gen. Stanislao Stadniczki de Zmigrod.

Warszawa, 17 stycznia 1555.

Sigismundus Augustus etc. significamus etc., quia comparens personaliter coram nobis nob. Stanislaus Orzechowski de Orzechowcze, de terra Przemysliensi,..... recognovit, quia gen. Stanislao Stadniczki de Zmigrod, filio olim mag. Andreae Stadniczki, castellani Sanocensis, successoribusque ipsius, bona sua haereditaria, totam et integram villam Vonikowicze, ad magna Baranczicze ex antiquo pertinentia, in terra et districtu Przemisliensi consistentia, eidem Stanislao Orzechowski per nos gratiose restitutam, eidemque iudicialiter hic in praesenti conventione generali Varssoviensi per nos adiudicatam... dat, donat... Occasione quorum bonorum... se obligat et inscribit nob. Magdalenam, filiam nob. Johannis Chelmski, consortem suam legitimam, nec non nob. Johannem Chelmski, patrem praefatae Magdalenae... ad consentiendum praefatae inscriptioni donatoriae super omne ius suum, quodcunque illam ibidem competit, ad acta terrestria Przemisliensia, ad terminos proximos aut secundos seu actorum positionem, quod... Przemisliae post festum Nativitatis Dñi celebratum fuerit, debet ac tenebitur statuere et adducere.. Quam quidem inscriptionem donatoriam modo praemisso factam, nos ratam et gratam habentes, eandem auctoritate nostra regia approbamus... Datum Varsaviae, in conventione regni nostri generali, feria 5 ante festum s. Agnetis proxima anno Dñi 1555, regni nostri 25.

(Metr. reg., vol. 90, fol. 159).

17. Edictum, ne quis audeat vendere libros, missalia nuncupatos, praeter fam. Johannem Patruum.

Wilno, 14 marca 1555.

Sigismundus Augustus etc. Notum facimus etc. impetrasse a nobis rev. in Christo patrem dñum Nicolaum Dzierzgowski, archiepiscopum Gnesnensem, fam. Johanni Patruo, civi et bibliopolae Posnaniensi, eam praerogativam, ut cum is libros, missalia nuncupatos, non parvo sumptu typis aeneis apud exteros homines excudendos curaverit [1]), ediceremus et vetaremus... ne quis omnino intra decennium, quod proximum consequetur, eosdem libros vel imprimendos curare, ipseve imprimere, vel alibi impressos in regno provinciisque nostris vendere audeat. Qui secus fecerit, ei libros omnes, quoscunque contra edictum hoc vel imprimi, vel vendi contigerit, mulctae nomine auferri volumus et nihilominus 400 flor. nostratium irrogamus, quorum omnium dimidia pars fisco nostro, reliqua vero Johanni Patruo cedere debet... DatumVilnae, die 14 martii anno 1555. Relatio Johannis Przerębski.

(Metr. reg., vol. 85, fol. 113).

---

[1]) Missale ecclesiae et provinciae Gnesnensis, Moguntiae, 1555; por. Wierzbowski, Bibliographia polonica, vol. I, nr. 152.

18. Assignatio annuae pensionis 200 flor. in theloneo antiquo Cracoviensi ven. Alberto Novicampiano.

Piotrków, 16 maja 1555.

Sigismundus Augustus etc. Notum facimus... ven. Albertum Novicampianum, quem ill^{mo} sororis nostrae filio, ser^{mi} olim regis Hungariae filio, tenerae aetatis formatorem et magistrum adhibueramus, esse hoc tempore per nos certis de causis, maxime autem, quod ipse dimitti se et eo onere levari petiisset, libere dimissum. Ne autem laboris sui est operae nostra potissimum causa navatae nullum fructum percepisse videretur, visum est nobis certam illi pensionem de nostro singulis annis numerandam assignare, uti quidem iam litteris hisce nostris assignamus et, quamdiu vivet, vel honesto sacerdotio illi a nobis prospectum non erit, tradi illi singulis annis de theloneo nostro antiquo Cracoviensi 200 florenos volumus, videlicet in singulis trimestris temporis decursibus sive quartalibus quinquaginta florenos, tricenis grossis polonis aestimandos. Eas autem litteras, quibus antea mercedis nomine 300 flor. habuit [1]), in novo theloneo assignatos, revocamus et nullum deinceps pondus habere volumus... Datum Piothrcoviae, die 16 mai anno 1555.

(Metr. reg., vol. 85, fol. 176).

19. Praerogativa Johanni Patruo, bibliopolae Posnaniensi, concessa, ut nemo praeter eum „Confessionem fidei" in synodo Piotrcoviensi factae, excudere audeat ad decennium.

Warszawa, 9 stycznia 1557.

Sigismundus Augustus etc., significamus etc., quia cum rev. in Christo pater, dñus Nicolaus Dzirgowski, archiepiscopus Gnesnensis, legatus natus et regni nostri primas, retulisset nobis fam. Johannem Patruum, bibliopolam Posnaniensem, magnam operam et impensam in imprimendis et typis excudendis libellis „Confessionis fidei", [2]) in synodo Piotrcoviensi proxime celebrata editae, subiisse, ut igitur sui tanti laboris et impensae fructum aliquem commodumque consequatur, petiit a nobis praefatus rev. dñus archiepiscopus pro illo eius hanc operam gratia et benignitate nostra regia sublevare, eumque ad alia Suae Pat^{tis} obsequia reddere promptiorem et alacriorem dignaremur. Nos tanti senatoris nostri preces obaudire nolentes, praefato Johanni Patruo dedimus et concessimus hanc praerogativam, quod ipsi soli duntaxat licebit huiusmodi libellos „Confessionis fidei" imprimere seu typis excudere et venum exponere ad decem annorum decursum a data praesentium computando... sub poena 500 aureorum ungaricalium auri puri fisco nostro irremissibiliter persolvenda... Datum Varsoviae, in conventione generali, feria 6 intra Epiphaniarum octavas, anno Dñi 1557, regni nostri 27.

(Metr. reg., vol. 89, fol. 159).

---

[1]) Por. tom I, str. 93, nr. 138.

[2]) Moguntiae, 1557; por. Wierzbowski, Bibliographia polonica, vol. II, nr. 1330.

20. Litterae nobilitationis Cypriani Siradiensis per Heraclidem Jacobum Basilicum, Sami principem, marchionem Pari, datae ac per ser^{mum} Sigismundum Augustum confirmatae [1].

W obozie nad Mussą, 1 września 1557.

In nomine Dñi amen. Ad perpetuam rei memoriam. Nos Sigismundus Augustus, Dei gratia, rex Poloniae etc. Mandatum esse harum litterarum fidei perpetuaeque memoriae volumus. Venisse huc ad nos in Lithuaniam fortem ac illustrem genere ac factis virum Heraclidem, Jacobum Basilicum Despotem, Sami principem, marchionem Pari, cuius maiores patrum memoria patria sede turcicis armis sunt depulsi, in castris ser^{mi} caesaris Caroli V, imperatoris fortissimi, strenue multo tempore versatum ac ea, quae illi pro meritis ab hoc ipso Carolo V data est, auctoritate adolescentem quendam nostrum, eumque iam antea propter virtutem ac ingenium singulare et eruditionem curiae aulaeque nostrae asscriptum, Cyprianum Siradiensem in ordinem nobilium et equestris dignitatis hominum retulisse, insigniaque seu stemmata antiqui generis sui illi tribuisse, quin generi suo illum inseruisse, ut non alio censeretur deinceps loco, quam si ex Heraclidarum Basilicorum Despotarum genere fuisset profectus. Quod hominis iudicium nos probasse imitarique omnino statuisse, et quem ille ob virtutem ac eruditionem nobilitate ornavit, eum nos nobilem haberi et censeri in omnibus nostris ditionibus velle. Non enim nos pudere bonorum probatorumque virorum de omni virtutis genere testimonia sequi, cum praesertim et nobis ipsis, et praecipuis in aula nostra nota ac perspecta virtus est ac ingenium, optimarumque artium studium Cypriani huius et eruditio maior, quam ut eam in adolescentis aetate requireret. Itaque ratum gratumque nos hoc iudicium Heraclidae Basilici de Cypriano nostro habere, quod litteris suis expressit, quas maioris fidei causa nostris inserendas duximus: Heraclides Jacobus Basilicus Despotes, Sami princeps et marchio Pari, eques auratus et comes palatinus, notum testatumque esse cupimus, quorum interest, universis, non dubitare quidem nos plurimum in vita hominum interesse, quibus quisque sit maioribus prognatus, fortes enim (ut poëta dixit quidam) creantur fortibus et bonis, eosdem tamen nos statuere tantam vim soli virtuti inesse, ut generis claritas non magnum, si ei conferatur, vel plane nullum in se momentum ad veram laudem et gloriam, verumque vitae splendorem adipiscendum obtineat; virtutem autem etsi ipsam claram splendidamque haberi, cui optimi quique ac praecipui principesque viri dant testimonium. Inter quos si nos nomen quoque profitebimur nostrum, nihil nobis falsae laudis arrogasse videbimur, quamvis enim iniquo temporum istorum ac toti christiano orbi calamitoso fato, omnibus splendidissimisque illis, quibus paucis principibus concedebamus, fortunis exuti et turcicis armis depulsi sumus, tamen mentem atque animum maiorum nostrorum, abusque Herculaea stirpe propagatorum, virtuti non dissimilem gerimus. Cuius rei locupletissimus nobis testis est serenissimus ac potentissimus Romanorum imperator Carolus V, in cuius castris ab ipsis propemodum incunabulis educati, omni honesta dignaque tanto genere actione non degenerasse nos a maioribus nostris in illius maiestatis oculis testati sumus, ita ut non solum qui essemus nos, quo genere orti et quibus factis inclaruerimus publico diplomate testatus sit ille sapientissimus et omnis verae virtutis amantissimus princeps: verum auctoritate sua imperiali ac caesarea hanc nobis concesserit potestatem, ut alios quoque, quos aliqua excellere ubicunque terrarum virtute iudicaremus, ornare et condecorare pro cuiusque dignitate, quin nobis ipsis ac nobilissimis quibusque ac clarissimis viris exaequare possemus. Proinde cum in aulam serenissimi ac potentissimi Poloniae regis Sigismundi Augusti venissemus, Cyprianum Syradiensem adolescentem, singulari virtutis indole praeditum et non vulgariter in bonis litteris, inprimis vero in poëticae studio ac in musica versatum et bonorum omnium propterea gratiam promeritum, dignum iudicavimus, cuius virtutem ac eruditionem testimonio nostro clariorem ac ornatiorem redderemus, nam adolescentis ingenium optimarumque artium studium et dignos homine nobili mores indignos, qui in humili obscuroque loco iacerent, existimavimus. Et quamvis ille sit honestis ac probis parentibus natus, non illo tamen genere, quod egregia eius illa indoles praeclaraeque virtutes requirebant. Itaque eum familiae generique nostro inserendum ac quem natura ipsa optimo cuique omni virtute exaequavit, eundem nobis nobilitate generis exaequandum duximus, dantes ac concedentes illi arma insigniaque nostra maiorumque nostrorum, videlicet scutum secundum longum, latumque in quatuor partes aequales divisum, in quarum inferiore sinistra albi seu argentei coloris chrysophris piscis genuinae suae formae et coloris, ore aperto annulum aureum cum draconite gemma conspicuum gerens, caudam deorsum in interiorem scuti angulum ac caput sursum tendens, et in superiore dextra itidem albi seu argentei coloris templum teretis formae azurei sive coelestini coloris cum nigra porta sive ostio continetur. Inferior autem dextra et superior sinistra scuti pars crocei seu aurei coloris exsistit, quarum haec laurum arborem cum radice nativae suae formae ac coloris, cuius caudici aspis sive serpens viridis, maculis coelestini coloris conspersus, caput in anteriorem, caudam in posteriorem clypei partem porrigens, circumvolutus est. Illa vero leonem rubrum unguibus albi seu argentei coloris, exorta lingua, caudaque post tergum sursum versus reflexa, antrorsum scandentis instar, a cuius fronte paululum infra superiorem eius areae extremitatem undulam albicantem in anteriorem scuti partem urgentem continet. Supra scutum, corona ethnica aurea insignitum, galeam apertam cancellatam, seu tornneariam teniis sive laciniis ingricantis sive sabellini coloris redimitam ac diademate ethnico coronatam, e cuius uno caput leonis rubri cum collo, exorta lingua, antrorsum versi eminet ac ex huius vertice rosarum caulis quinque ramorum, aequis spatiis ab invicem distantium, quorum singuli singulos flores rubescentes cum flavi coloris apicibus gestant, exurgit, et desuper in scheda albi seu argentei coloris in semicirculum reflexa, haec sequentia verba litteris maiusculis graecis nigris conscripta exstant: „ΣΑΜΟΣ ΟΡΝΙΘΩΝ ΓΑΛΑ ΦΕΡΕΙ“, quemadmodum haec omnia in medio pictoris manu expressa hic sunt. Quo quidem insigni antiqui generis nostri ille uti non alia ratione debebit, quam qua et maiores nostri antea usi sunt et nos ipsi nunc gentilesque omnes nostri hactenus utemur, ad omnes honestos ac sibi necessarios usus et actiones, ac non ipse solum, sed fratres eius ac deinceps eorum omnis posteritas. Rogamus autem et hortamur omnes per virtutem ac virtutis praemium honorem obtestantes, ut adolescentem hunc, nostro generi insertum, nobilem et ex Heraclidarum Basilicorum gente profectum esse ducant, Cyprianumque hunc Heraclidem Basilicum appellare iam nunc incipiant, paremque omnibus nobilitate generis esse deinceps iudicent, nec illi amplius natalium obscuritatem exprobrent, in se virtutis alienae incidentes et malignos esse declarare velint. Praeterea autem perspectam habentes eius eruditionem et in scribendo varii generis carmine facilem venam, doctissimorum quorumque et in eodem doctrinae genere versatissimorum virorum iudicio approbatam, auctoritate imperiali nobis concessa, illum poëtam laureatum solenni ceremonia laureae capiti eius coronae imponendae adhibita creavimus ac per praesentes creamus, dantes et concedentes ei omnia iura ac privilegia et immunitates doctorum et insignium virorum, a veteribus imperatoribus concessas ac totius terrarum orbis iudicio decretas, ut ad hanc generis nostri dignitatem et decus hoc quoque ex bonis litteris collecta ornamenti accessione et poëtae laureati clarissimo semper habito titulo illustrior omnibus innotescat. Hanc nobilitatem adolescenti Cypriano iis Heraclidae litteris attributam approbantes et confirmantes, decernimus Cyprianum hunc cum omnibus suis deinceps, si qui exstabunt, posteris vere nobilem esse omnibus in regno ditionibusque nostris clarissimis quibusque genere parem esse, aptumque et idoneum facimus ad omnia officia, dignitates, immunitates, privilegia, omniaque beneficia ecclesiastica et praelaturas in cathedralibus ecclesiis, quae solis nobilibus maiorum instituto et patriarum legum praescripto debentur. Quod si quis illi probrum facere, plebeiumque deinceps genus exprobrare ausus fuerit, ei mulctam ducentarum librarum auri irrogamus, eius dimidium probro affecto, dimidium fisco nostro cessurum. In cuius rei fidem et testimonium manu nostra praesentibus subscripsimus et sigillo nostro muniri iussimus. Datum ex castris nostris apud fluvium Mussa, in magno ducatu nostro Lithuaniae, ipso die s. Aegidii anno Dñi MDLVII, regni vero nostri anno XXVIII. Praesentibus rev. in Christo patre ac magnificis, venerabilibus et generosis dñis Johanne Przerembski, nominato Chelmensi et regni nostri vicecancellario, Johanne de Mielec Podoliae, regni nostri polonici in expeditione Livonica generali ac Grodecensi capitaneo, Johanne de Dambrowica Bełzensi et capitaneo nostro Cazimiriensi, Alexandro Iłowski Plocensi, Johanne de Działyn et in Brathian haerede Culmensi et capitaneo nostro Lipnensi, Fabiano Czema Pomeraniae ac Tucholiensi, Stargardiensi capitaneo palatinis, Johanne Christophero comite in Tarnow Wojniciensi et capitaneo nostro Sandomiriensi, Erasmo de Kretkow Gnesnensi et capitaneo nostro Pyzdrensi, Johanne de Słuzewo Brzestensi, Floriano Zebrzydowski Lublinensi, Johanne Sierakowski Landensi et curiae nostrae referendario et capitaneo nostro Przedecensi, Alberto Czarnkowski Srzemensi et capitaneo nostro Costensi, Johanne Starzechowski Przemisliensi et capitaneo nostro Drohobicensi, Martino Zborowski Krzywinensi, Stanislao Wolski de Podhayce Brzezinensi, Stanislao de Wola Sochaczoviensi et capitaneo nostro Gostinensi, Felici Aucto Dzierzgowski Ciechanoviensi castellanis, Johanne de Oczieszyno, regni nostri cancellario, Cracoviensi generali ac Zatoriensis Oswiecimensis Ducatuum et Sandecensi Olstinensique capitaneo, Philippo Padniewski, archidiacono et canonico Cracoviensi, et praeposito Lanciciensi, Nicolao Trzebuchowski, cubiculi nostri praefecto ac Brzestensi, Rogoznensi, Leloviensi capitaneo, Stanislao Ligenza, pocillatore regni nostri ac Leopoliensi, Krzepicensi, Tysovicensique capitaneo, Stanislao Myszkowski de Mirow, structore mensae nostrae ac Mariemburgensi, Ratinensique capitaneo, Alberto Kryski, succamerario Plocensi ac Dobrzynensi capitaneo, Stanislao Latalski de Labiszyn Juniwladislaviensi, Stanislao Ostrorog de Lwowek Miedzirzecensi capitaneis, et aliis quam plurimis officialibus et aulicis nostris circa praemissa exsistentibus. Datum per manus praefati dñi Johannis de Oczieszyno, regni nostri cancellarii, Cracoviensis generalis, Sandecensis, Olstinensisque capitanei. Sigismundus Augustus. Mathias Strobicz, rev. dñi Johannis Przerembski, nominati episcopi Chelmensis et regni Poloniae vicecancellarii, notarius.

---

[1] Z potwierdzenia wydanego przez Zygmunta III w Warszawie, 7 września 1621 roku. Metr. reg., vol. 166, fol. 479.

21—23. Przywileje na dom A. P. Nideckiemu dane [1].

18 sierpnia — 24 listopada 1563.

My, burmistrz i rada miasta Oświęcimia, znajomo czynimy temto listem przede wszemi, że bacząc dobre zachowanie przeciwko nam wszem i miastu naszemu i przeciwko każdemu osobliwie z nas pana Andrzeja Patricego, doktora, kustosza Kleckiego i kanonika Kruszwickiego i sekretarza Króla JMści, a chcąc za to po sobie jemu, jako ziemkowi a sąsiadowi naszemu, jakąkolwiek wdzięczność pokazać, tedy z strony naszej i z strony gminu wszytkiego Oświęcimskiego darujemy i czcimy go tem i z potomki jego, póki ich jedno zstawać będzie, iż żadnych popłatków miejskich z domu i z zagrody, i z tego statku ich, który między nami w Oświęcimiu jest, brać, ani z niego na żadne miesckie prace albo obwiązki pociągać nikogo nie będziemy, ale tak popłatki, jako i obwiązki miesckie wszelakie na to miesce zinąd zastępować będziemy, a jednak mimo to wszytkich swobód, wolności i handlów wszelakich równo z sobą używać jemu i potomkom jego dopuścimy, będzie-li też mógł od Króla JMści takie albo więtsze wolności sobie i statkowi swemu, który między nami ma, zjednać i uprosić, przeciwko temu wszytkiemu nie będziemy, co się Jego Król. Mości w tej mierze słusznego zdać będzie, zą tem dobrem zachowaniem, które nam pan doktór pokazował zawżdy przeszłych czasów i teraz zwłaszcza pokazuje, czego wszytkiego na lepszą wiadomość, ten list napisać, k temu i pieczęć naszę przyłożyć rozkazaliśmy. Dan w Oświęcimiu, die 18 mensis Augusti anno Dñi 1563.

Sigismundus Augustus etc. significamus, quod nos rationem habentes servitiorum ven. Andreae Patrycy, iuris utriusque doctoris, archidiaconi Sremensis, custodis Klecensis et Crusviciensis ac Varschoviensis canonici, secretarii nostri, quae nobis in cancellaria nostra ab aliquot annis praestitit, quaeque adhuc praestat et deinceps praestaturus est, ipsum domumque ipsius paternam haereditariam in civitate Oszwieczim in circulo, inter domos Rakowski ab una, et Burza parte ab altera sitam, ipsamque adeo eius domus aream cum horto, ad ipsam domum pertinente, extra civitatem constituto... in omnibus libertatibus, privilegiis, praerogativis aliorum Oszwieczimensium civium propriis conservamus... Insuper autem ipsum, domumque... aream et hortum... a iurisdictione et potestate civili et ab omnibus censuum et aliorum tributorum ac exactionum quarumcunque tam nostrarum, quam civilium et publicarum, ex quacunque causa hinc institutarum, hinc in posterum instituendarum, solutionibus, ab omnibus denique obeundis oneribus, servitiis, laboribus, tam nostris, quam civilibus, sive ea in praestando, sive in subportando sint constituta, etiam ab hospitibus quibusvis, ex officio excipiendis, absolvendum, eximendum et liberandum duximus... Nominatim autem permittimus, ut in ea domo mercatura salis, panni, serici, aromatum, vini omnis generis et quarumcunque aliarum mercium exerceri possit, utque cerevisia cuiusvis generis, etiam advectitia, mulsum item et medo et ceterae res omnes tam vestiariae, quam esculentae et poculentae... sive eae res domesticae sint, sive externae, vendi etiam minutatim possint, absque quavis etiam ducillari exactione et sine quorumvis hominum contradictione et impedimento, hoc etiam addito, ut ea domus vel area, isque hortus praefatus... libertatibus... eiusmodi

---

[1] Pierwszy i trzeci z tych dokumentów z rozkazu Stefana Batorego zapisane zostały do ksiąg metryki koronnej i w urzędowej kopii (vidimus) Nideckiemu wydane w Warszawie 12 stycznia roku 1580: Metr. reg., vol. 123, fol. 178; drugi zaś znajduje się w Metr. reg., vol. 96, fol. 171.

eotenus et eousque uti et gaudere debeat, quatenus in praefati ven. Andreae Patrycii aut ipsius agnatorum, cognatorumve et propinquorum, ex iisque tam per masculos, quam per foeminas successive discedentium, possessione aut dominio fuerit... Datum Vilnae, die 14 Septembris, anno Dñi 1563, regni vero nostri 34.

My, burmistrz i rada miasta Oświęcima, znajomo czynimy wszem, którym to na leży, iż my, widząc list Króla JMści, naszego miłościwego pana, który na libertacyą domu i zagrody pana doktora Jędrzeja Patricego, kustosza Kleckiego i kanonika Kruszwickiego a sekretarza Jego Król. Mości, wyszedł z kancelaryi Jego Król. Mości z podpisem własnej Jego Król. Mości ręki, a bacząc, iż w niczem wolnościam naszem miesckiem i porządkowi spólnemu naszemu ten list nie zawadza, tedy jako przed tym listem naszem życzyliśmy tego panu doktorowi za jego przeciw nam dobrem zachowaniem, tak teraz wszytko to, co Jego Król. Mość listem swem dać mu raczyli przyjmujem, jako wierni poddani Jego Król. Mości, i przy tem wszytkiem pana doktora, jako tego, po którem co dalej to więtszą przyjaźń i pomoc w sprawach naszych znamy, tudzież i potomki jego zachować z strony naszej i miasta wszytkiego mocnie obiecujemy tak, jako jest wola i rozkazanie Jego Król. Mości, na której rzeczy więtsze świadectwo ten list napisać i pieczęcią naszą zapieczętować rozkazaliśmy. Datum w Oświęcimiu, die 24 mensis Novembris anno Dñi 1563.

24. Testamentum Stanislai Orzechowii rutheni [1].

1564—1565.

Comparens personaliter coram iudicio etc. gen. Stanislaus Orzechowski de Orzechowice et in Długie Zorawice haeres, recedendo a terris districtibus etc. recognovit, quia ipse mortalitatis suae conscius, multisque ac variis casibus se esse subiectum sentiens, dum datur et dum Dei benignitate licet domui suae dispositione et liberis suis prospicere cupiens, in hac praesertim rerum omnium divinarum atque humanarum confusione, cum solutus est pudor, refrixit charitas, timor Dei atque reverentia maiorum funditus periit. Quae mala et incommoda ne in genus, domum, familiam ac posteritatem sibi a Deo optimo Maximo per filios et per filias assignatam, aliquando redundarent, hunc qui sequitur in modum praefatus Stanislaus Orzechowski ultimum voluntatis suae testamentum coram actis praesentibus legitime fecit, ordinavit et constituit, quod etiam morte intendit comprobare atque terminare sua. Inprimis filiis et filiabus suis, ex gen. Magdalena a Chełm, consorte sua legitima, procreatis, ius ingenuitatis integrum, integram famam, integram fidem catholicam, quam sancta romana profitetur ecclesia, relinquit et in fidele depositum fideique commissum tradit ac sanctum deponit. Quando quidem his tribus nititur depositum illud sacrosanctum, ad quod custodiendum adhortatur Timotaeum s. Paulus Apostolus, videlicet natalium ingenuitate, familiae honestate et fidei catholicae firmitate: haec ut custodita sunt sancte religioseque a praefato Stanislao Orzechowski, ita post se integra suis liberis et posteritati suae custodiendum per manus tradit, obsecrans et obtestans per viscera misericordiae Dei sui universos liberos ac posteros suos, ut ingenuitatem successorum praefati Stanislai Orzechowski paribus atque sanctificatis matrimoniis tueantur, famam autem incorruptam sincera atque fideli conversatione inter homines integre conservent, fidem autem catholicam more instituti sanctae romanae ecclesiae sustentent, maledicens et anathematizans ac ut natos de gremio posteritatis suae removens quemlibet et quoslibet liberorum et successorum suorum, quicunque ausus sive ausi fuerint de hoc fideli deposito, praesenti inscriptione a praefato Stanislao Orzechowski liberis ac successoribus suis omnibus in perpetuum consignato ac dicato, aliquid minuere, mutare atque removere, et praesertim circa hunc articulum praefatus Orzechowski cum solenni testificatione in haec verba recognovit. Quicunque ex praefato Stanislao Orzechowski natus filius, filiave, nepos, neptisve adversus hanc catholicam et apostolicam fidem, quam sancta romana ecclesia, toto orbe terrarum diffusa, profitetur, aliquid fecit, feceritve et hac fide patrum maiorumque suorum posthabita aliam fidem diversam ab hac et contrariam huic, cuiuscunque generis ac nominis ille sit, superinducere ac nomen familiae, stirpem atque genus praefati Stanislai Orzechowski contaminare ausus fuerit, talis et tales a praefato Orzechowski descendentes in legitimo iudicio episcopi ordinarii, sedi romanae et apostolicae subiecti, convictus et convicti sempiternas impiorum et legibus civilibus inprimisque regni Poloniae statutas poenas sustineant, successioneque omni in bonis, morte praefati Stanislai Orzechowski derelictis, careant, ad proximiores praefati Stanislai bonis praefatis devolutis, ipsi reputentur in perpetuum prosceleratis parentumque suorum desertoribus filiis, ut cum Caim, ut cum Cham, ut cum Umachel, ut cum Ezaw, ut cum Absalone, ut cum Juda denique traditore condemnentur, neque nomen ipsius patrumque eius super eos invocetur, neque nomen paternum inter illos nominetur, sed sint et habeantur tanquam extorres nominis ac eius generis, unde sunt exorti. Et ut hoc testamentum praesens, circa acta praesentia solenniter conditum et ordinatum, a filiis, hoc est, ab Andrea, Stanislao, Remigiano et a filiabus, hoc est, Sophia et ab Anna, ceterisque omnibus liberis procreatis praefati Orzechowski in omnibus suis articulis atque punctis debito ordine conservetur, praefatus Stanislaus assignat, dat, et ordinat in duces, principes, rectores et conservatores atque tutores filiis filiabusque suis ex praefata gen. Magdalena a Chełm, consorte sua legitima, castissimaque procreatis, bonisque suis omnibus inprimis ill. ac mag. dñum Johannem Christophorum in Tarnow comitem, castellanum Wojnicensem et capitaneum Sendomiriensem, quasi tutellare quoddam numen domus ac universae posteritatis suae ad totam vitam successorum praefatorum dirigendam et ad bona a se derelicta ad legitimum tempus aetatis, statutis regni descriptum, gubernanda, cuius illustris comitis amplissima dignitas cum aliis multis magnisque rebus gestis per avos, atavos, patresque continuatis saeculis et ad hanc aetatem propagata, tum vero pupillorum pupillarumque iusta et clementi cura apud Deum et homines semper exstitit exstatque probata. Cui praefato ill. et mag. comiti ad praesentem tutellam hanc praefatus Stanislaus adiungit insolidum hos in fraternitatis genere virtute ac officio praestantes homines, inprimis egregiam ac fide coniugali cognitam, omnique officio uxoris ornatam, uxorem suam praefatam Magdalenam, cuius egregia ac uxoria fides duris periculosisque temporibus et in gravissimis persecutionibus erga maritum suum praefatum Orzechowski nunquam gratia Dei defecit. Et cum gen. Johannes Herborth de Felsztyn, castellanus Lubaczoviensis, in Chyrow dominus, consulendo saluti et incolumitati praefati Orzechowski, facultatibus suis non pepercit, ideo cum praefato mag. comite primum, deinde cum dicta Magdalena uxore sua, hunc dñum Johannem Herborth filiis et filiabus suis, ex praedicta Magdalena a Chełm procreatis, praesenti inscriptione patrem dat indulgentissimum et tutorem fidelissimum. Et ne quid forte praefatus Orzechowski contra iura sanguinis admittat, aut in praesenti inscriptione peccet, quando quidem germano est orbatus, ideo ex agnatis omnibus fide praestantem et voluntate erga se insignem Valentinum Orzechowski de Orzechowicze, iudicem terrestrem Praemisliensem ac suum patruelem germanum fratrem, cum pari tutoria potestate superioribus tutoribus praesenti recognitione sua testamentaria adiungit. Ex cognatis vero et affinibus omnibus gen. Remigianum Chełmski, affinem et uxoris suae fratrem germanum, omni commendatione virtutis excellentem virum, etiam praenominatis curatoribus atque tutoribus in solidum liberis suis post mortem suam praefatus Stanislaus Orzechowski inscriptione hac annectit contutorem, removens a tutoria omnes et singulos agnatos, cognatos, propinquos et affines suos utriusque sexus, dans et concedens patream potestatem praefatis tutoribus filios educandi instituendique ac inter illos bona a se derelicta in communi per praedictos tutores aequaliter dividenda cum moderatione divisionis ipsius, si tutorum sententiae in dividendis bonis variaverint, ill. comitis arbitrio, remota omni appellatione ad quodvis ius regni, ad quod tenendum praefatus Stanislaus Orzechowski filios suos bonaque sua praesenti inscriptione obligat sub amissione sortis paternae. Insuper praedicti tutores cum principali tutore ill. comite praedicto cum honestis ac nobilibus viris ius locandarum filiarum integrum habebunt, cuilibet filiae nuptui datae mille florenorum pecuniae communis pro dote ex bonis, a praefato Stanislao Orzechowski derelictis, assignando, qua dote filiae praefati Orzechowski contentae, de bonis omnibus paternis et maternis nemini alteri nisi fratribus suis germanis ex eodem Stanislao patre et Magdalena matre praefatis abrenuntiare debebunt, nullo colore exquisito fratres praefatos evadendo, insuper haec omnia praefatus Stanislaus Orzechowski rogat per tremendum ac horrendum omnibus iudicium Dei, ut in praesenti tutoria atque testamento praesentibus recognito irrevocabili, quod morte praefati testatoris fingendum est, nihil aliud magis tutores spectent et curent, quam ut filii et filiae praedicti Stanislai Orzechowski in omnibus moribus, ritibus, caeremoniis, legibus atque institutis sanctae romanae atque apostolicae ecclesiae, ne illi tam ad dextram, quam ad sinistram declinent, id summum et postremum onus esto suae praesentis tutelae, super quod memoriale solutum.

---

[1] Z rękopisu biblioteki Warszawskiego Uniwersytetu $1^4/_4$, fol. 260; kopia nie ma daty; ponieważ wszakże żona Orzechowskiego Magdalena Chełmska umarła w roku 1565, więc akt musiał być zeznany przedtem; nie znaleźliśmy oblaty lub zeznania jego w żadnych księgach ziemskich albo grodzkich, z czego wnioskować można, że to jest tylko projekt aktu.

25. Jan Herburt dostaie pensyi 300 złp.

Lublin, 11 lipca 1566.

Johanni Herburth, succamerario Leopoliensi, constituta est pensio 300 flor. monetae et numeri Poloniae ex thesauro, quo adiuvet recipiendo pro festo quolibet Natalis Dñi cum clausula, quod Regiae Mti servire teneatur. Lublini, 11 iulii anno 1566.

(Metr. reg., vol. 100, fol. 180).

26. Concessio imprimendi libros nob. Cypriano Basilico.

Lublin, 27 marca 1569.

Sigismundus Augustus etc. significamus etc., expositum esse nobis, nob. Cypriani Basilici nomine, constituisse illum in communem hominum utilitatem suis propriis impensis libros certorum auctorum novos in officina sua imprimere ac ne eiusmodi libri, postquam ab ipso magno labore sumptuque excussi fuerint, ab aliis chalcographis aut bibliopolis temere ac denuo excudantur et distrahantur, in magnum ipsius damnum et detrimentum; propterea supplicatum nobis esse eiusdem nomine, ut ipsum privilegio ac edicto nostro adversus eam iniuriam et damnum munire dignaremur. Nos igitur, cupientes eius indemnitati consultum, qui sumptui et labori non parcens, publicae utilitati studet, praesentibus litteris, de certa scientia nostra et auctoritate nostra regia edicimus, statuimus et severe inhibemus, ne quis typographus aut bibliopola, vel quivis alius cuiuscunque status et conditionis exsistat, in regno nostro, magno ducatu Lithuaniae ac aliis ducatibus, terris, ditionibus, civitatibus, oppidis, aliisque locis, nobis nostroque imperio subiectis, eiusmodi libros per dictum nob. Cyprianum Basilicum imprimendos infra quindecim annos, ab illorum prima editione computando, absque illius expressa voluntate et assensu imitari vel imprimere seu alibi impressos et excussos intra fines regni nostri, magni ducatus Lithuaniae et aliarum ditionum, ad idem regnum, eundemque ducatum pertinentium, importare, adducere ac vendere audeat. Quod si quis huic privilegio et edicto nostro contravenire ausus fuerit, damus et facimus potestatem praedicto Cypriano Basilico libros contra hoc edictum nostrum vel impressos, vel importatos, ubicunque eos nactus fuerit per se vel agentes suos, ad se recipiendos et in usum suum convertendos, poena etiam 200 flor. ab eodem, qui praesenti edicto nostro contravenisset, irremissibiliter exigenda, cuius medietas nobis, altera vero medietas ipsi Cypriano cedere debebit. Hoc tamen praesenti etiam privilegio cautum esse volumus, ne praedictus Cyprianus ullos in theologia libros suspectos et contra fidem catholicam imprimere audeat. In cuius rei fidem etc. Datum Lublini, in conventione generali, die 27 mensis Martii anno Dñi 1569, regni nostri 40. Relatio Francisci Krasiński, regni Poloniae vicecancellarii.

(Metr. reg., vol. 105, fol. 95).

27. Lazaro Andrissowicz impressori praerogativae infrascriptae conceduntur.

Lublin, 31 sierpnia 1569.

Sigismundus Augustus etc. significamus etc., quia cum ex commendatione certorum consiliariorum nostrorum cognovissemus fam. Lazari Andrissowicz, civis et typographi Cracoviensis, studium in cudendis certis eisdemque necessariis librorum voluminibus, tum diversis aliis litteris reipublicae esse utilem, commendataque sit praeterea nobis eiusdem Lazari vitae probitas, morumque honestas; his et aliis certis rationibus adducti eundem Lazarum Andrissowicz in servitorem nostrum recipiendum duximus, prout recipimus et adscribimus hisce litteris nostris; ut autem facilius et commodius talia negotia perficere et artem suam typographicam sine quovis impedimento et perturbatione exercere possit, eundem in protectionem nostram regiam accipimus, ipsumque ac domum, bonaque illius omnia tam intra, quam extra civitatem Cracoviensem exsistentia, nunc habita et in posterum habenda, ab iurisdictione quorumcunque iudicum et officialium saecularium regni nostri, praecipue vero ab iurisdictione magistratus et officii civilis Cracoviensis, eliberamus et absolvimus ad vitae ipsius extrema tempora, ita quod si quisnam cum eo sibi ius quacunque de causa dici postulaverit, id a nemine alio, quam a nobis ipsis, uti de servitore nostro, vel a magno procuratore arcis nostrae Cracoviensis moderno et pro tempore exsistentibus petat, ubi omnibus de se quaerentibus respondere iudicatoque satisfacere tenebitur et erit adstrictus, nihilominus ab eodem iudicio magnae procurationis ad nos et tribunal nostrum totiens quottens opus fuerit, provocandi et appellandi liberam facultatem habiturus, quem nulli alteri iurisdictioni praeterquam nostrae et magnae procurationis arcis nostrae subiacere volumus. Praeterea dum comperissemus domum ipsius Lazari non esse tantae magnitudinis, in qua hospites more aliorum civium, qui hoc onus ferre coguntur, suscipere posset, omnino ad conservanda instrumenta et operam ipsius typographicam aliamque suppellectilem domesticam vix sufficiat, hac quoque praerogativa ipsum Lazarum condonandum duximus, condonamusque praesentibus, ut ab excipiendis in domum suam hospitibus, exceptis comitiis regni generalibus, coronatione, aliisque solennitatibus liber sit, nec per quamcunque personam, status et conditionis cuiuscunque fuerit, ad hoc adstringatur. Quod ad universorum et singulorum, quorum interest, nominatim vero proconsulis et consulum, advocati et scabinorum civitatis nostrae Cracoviensis modernorum et pro tempore exsistentium notitiam deductum iri volumus et mandamus, ut circa hanc immunitatem, praerogativam et exemptionem nostram praefatum Lazarum Andrissowicz inviolabiliter conservent, nullamque iurisdictionem suam in eundem et bona illius extendant ad tempus suprascriptum. Pro gratia nostra aliter non facturi. In cuius rei etc. Datum Lublini, in conventu regni generali, ultima die mensis Augusti anno Dñi 1569. Relatio Valentini Dębiński, R. P. cancellarii.

(Metr. reg., vol. 107, fol. 322).

28. Exemptio domus ven. Andreae Patricii ab excipiendis hospitibus.

Warszawa, 10 października 1571.

Sigismundus Augustus etc., significamus etc., quod etsi communitas civium Varsaviensium omnium et singulorum eo privilegio gaudeat, sibi specialiter concesso, ut hortos et suburbanas suas domos ab exceptione quorumvis hospitum liberas et exemptas habeat... nihilominus tamen habentes dignam rationem obsequiorum ven. Andreae Patricii Nideczki, archidiaconi Vilnensis, custodis Klecensis et Sandomiriensis, Crusficiensis, Varsaviensis ac Poltoviensis canonici, secretariique nostri, quae obsequia nobis et reipublicae nostrae a multis annis cum summa fide et diligentia praestitit et hactenus in cancellaria nostra assiduo praestare non desistit, faciendum nobis ex abundantia quadam singularis erga illum gratiae nostrae esse existimavimus, ut hortum ipsius in suburbio Varsaviensi, ante portam Cracoviensem, a regione coenobii fratrum Bernardinorum situm, quem ipse duobus hortis coëmptis unum fecit et ex squallido ac inculto et prorsus neglecto excoluit ac maceria, sepibus, aedificiis et aliis eiusmodi rebus instruxit et ornavit, ab omni onere excipiendorum hospitum liberaremus et eximeremus... ita late, longe et circumferencialiter, prout nunc metis atqe terminis suis est distinctus, videlicet: a fronte via publica, quae est post postica domorum, e regione coenobii Bernardini constitutarum, a tergo autem parte praedii, quod est famati Noe, braseatoris, civis Varsaviensis, a lateribus porro, ex una quidem parte horto haeredum fam. olim Stanislai Liscz, ex altera vero parte horto fam. Francisci Konwissar, civium Varsaviensium, liberamus autem et eximimus sic, ut praedictus Andreas Patricius Nideczki et successores eius in eum hortum et in aedificia ipsius non cogantur... hospites ullos contra voluntatem suam suscipere... tam conciliorum, coronationum, nuptiarum et quarumcunque solennitatum ac conventuum temporibus, quam extra quascunque solennitates ac conventus... Datum Varsaviae, die 10 mensis Octobris anno Dñi 1571, regni vero nostri anno 42.

(Metr. reg., vol. 110, fol. 185).

29. Alexander Guaninus inscribit debitum Johanni Baptistae de Cetis.

Toruń, 23 listopada 1576.

Stephanus etc. significamus etc., quod coram nobis et actis et cancellariae nostrae personaliter comparens gen. Alexander Guaninus... recognovit, quia nob. Johanni Baptistae de Cettis, nob. olim et fam. Jacobi de Cettis, civis Cracoviensis, filio legitimo, certi, veri, liquidi et mutuati debiti paratae pecuniae 1200 flor. pol... in effectu tenetur atque dedet. Quam quidem summam se et successores suos pro ratis temporum infrascriptis soluturos obligavit et praesentibus inscripsit: primam videlicet 300 fl. pol. pro festo s. Bartholomaei [1]) in anno 1577, alteram ratam 400 fl. pro festo Paschae [2]) in anno 1578 restantem vero et residuam ratam 500 fl., pro festo Nativitatis Dñi in anno 1578 idque parata pecunia apud acta castrensia Cracoviensia... recognitam, nos ratam et gratam habentes eandem in omnibus et singulis ipsius punctis, clausulis, conditionibus et articulis approbandam, ratificandam et confirmandam duximus, approbamusque ratificamus et confirmamus per praesentes.... In cuius rei fidem etc. Datum Thorunii, die 23 mensis Novembris anno Dñi 1576, regni vero nostri anno 1. Petrus Dunin Wolski, nominatus episcopus Praemisliensis et R. P. cancellarius subscripsit.

(Metr. reg., vol. 113, fol. 469).

30. Cypriano Basilico septem lanei in villa Msczona ad vitam dantur.

Toruń, 25 listopada 1576.

Stephanus Dei gratia rex Poloniae etc. significamus... quia nos postulationibus nonnullorum consiliariorum nostrorum pro nob. Cypriano Basilico ad nos factis adducti, ipsi.... in villa nostra Mosczona, ad capitaneatum Mielnicensem spectante, septem laneos sive mansos, quorum quinque sunt possessionati, duo vero deserti et hactenus inculti, in possessionem et usumfructum dandos et concedendos esse duximus... ea conditione, quod... de eis laneis nihil nobis et successoribus nostris respondebit, tantummodo quartam partem proventuum reipublicae debitam solvebit... Mortuo vero praenominato Basilico praedicti lanei ad Albertum Szawiczki, capitaneum nostrum Mielnicensem, vel alium pro tempore exsistentem pleno iure redibunt... Datum Torunii, in conventu regni generali die 25 mensis Novembris anno Dñi 1576, regni vero nostri anno 1. Stephanus rex subscripsit.

(Metr. reg., vol. 114, fol. 309).

31. Alexander Guaninus inscribit debitum Pompeio Laterciano.

Toruń, 1 grudnia 1576.

Stephanus etc. significamus etc., quod comparens personaliter coram nobis et actis cancellariae nostrae gen. Alexander Guaninus... recognovit, quia nob. Pompeio Laterciano, filio olim gen. Antonii Laterciani, iuris utriusque doctoris et secretarii ser^{mi} olim antecessoris nostri regis Poloniae Sigismundi Augusti, legitimo, certi, veri, liquidi et mutuati debiti paratae pecuniae 3231 fl. pecuniae pol. tenetur et est debitus. Quam quidem summam... se et successores suos... pro ratis quatuor temporum infrascriptis soluturum obligavit et praesentibus inscripsit: primam videlicet pro feste s. Martini [1]) proxime venturo in anno sequenti 1577 500 fl., alteram pro simili festo... in anno 1578 800 fl. pol., tertiam autem pro festo eodem s. Martini in anno 1579 1000 fl.; quartam vero et ultimam ratam pro festo itidem s. Martini episcopi et confessoris in anno 1580 931 fl. idque parata uniuscuiusque ratae pecunia apud acta castrensia capitanealia Cracoviensia... Quam quidem recognitionem et inscriptionem taliter factam nos, ratam et gratam habentes, eandem in omnibus et singulis ipsius punctis, clausulis, conditionibus et articulis... approbamus... Datum Thorunii, in conventu regni nostri generali, sabbatho in crastino festi s. Andreae apostoli anno Dñi 1576, regni vero nostri anno 1. Relatio rev. Petri Dunin Wolski, nominati episcopi Praemisliensis et R. P. cancellarii.

---

[1]) 24 sierpnia.

[2]) 30 marca.

(Metr. reg., vol. 113, fol. 499).

32. Herbarium a Leonhardo Tornesio scriptum ac eiusdem sumptibus impressum, ne quis recudere audeat prospicitur.

Bydgoszcz, 22 stycznia 1577.

Stephanus, Dei gratia, rex Poloniae etc. significamus etc., cum esset nobis relatum per nonnullos consiliarios nostros honestum ac doctum virum Leonardum Tornesium zum Thurn, illustrissimi principis marchionis et electoris Brandenburgensis medicum ordinarium, decrevisse in lucem emittere opus recens a se confectum Herbarii titulo [2]) insignitum atque sua itidem opera et sumptu typis excussum, quod praecipue in regionibus nostro imperio subiectis divulgare et libros ipsos divendere velit, tantum ne id fraudi damnoque suo sit, ut alius quispiam laboribus et commodis suis invidens et libros ipsos recudens honorem simul et praemia in se transferat, qua in re cum per auctoritatem nostram cautum sibi is ipse Leonardus Tornesius esse voluisset, et ipsi consiliarii nostri diligenter pro eo intercederent, nos, perpendentes id, quod maxime in talibus rebus perspici solet, quae et quanta commoda ex factibus nobilium ac in arte aliqua praestantium ingeniorum ad universum genus humanum perveniant, quae laus, quantum decus ad unam quamque nationem dimanant, ubi bonae artes et praesertim litterariae florent, cupientes etiam has gentes et regiones, ad quarum regimen nos divina providentia non itapridem vocavit, omni genere laudis atque excellentiae abundare: permisimus atque hoc diplomatae nostro permittimus libros istos Herbarii nomine inscriptos ipsi Leonardo Tornesio, eorum auctori per universum regnum nostrum, magnumque ducatum Lithuaniae et alias omnes provincias nostro imperio subiectas (dummodo a catholica religione non sint alieni) divulgare et distrahere cum ea cautione, ne quis praeter ipsum Leonardum intra fines dominii nostri hos ipsos libros ad decursum decem annorum, a data praesentium litterarum computando, recudere et recusos publice proponere audeat sub poena 50 marcarum auri puri et amissione omnium librorum, dimidia parte nobis et alia auctori ipsi applicandarum... In cuius rei testimonium etc. Datum Bydgostiae, die 22 ianuarii, anno Dñi 1577, regni nostri 1.

---

[1]) 11 listopada.

[2]) Historia sive Descriptio plantarum, Berolini, 1578; por. Wierzbowski, Bibliographia polonica, vol. II, nr. 1537.

(Metr. reg., vol. 115, fol. 139).

33. Ab Andrea Patricio Nideczki quietatur Wladislaus Krussiński.

Włocławek, 13 kwietnia 1577.

Stephanus etc. significamus his litteris nostris, quia... ven. Andreas Patricius Nideczki, archidiaconus Vilnensis, custos Warschoviensis, Cruszwiciensisque canonicus et secretarius noster.. recognovit, satisfecisse sibi sufficienter suo et nobilis olim Sebastiani Kruszyński, fratris sui germani, nomine nob. Wladislaum Kruszyński pro arenda omnium praeteritorum annorum fundi Maliboze dicti, ad canonicatum suum Kruszwiciensem pertinentis, primum quidem praefato fratri suo, deinde etiam ipsi Wladislao a se arendati... Inscriptionesque eiuscemodi arendae coram quovis iudicio et officio factas cassat, mortificat et in nihilum redigit... Quam quidem recognitionem nos ratam et gratam habentes, eandem robur et pondus suum debitum obtinere debere decernimus... Actum et datum Vladislaviae, die 13 aprilis anno Dñi 1577, regni vero nostri anno 1. Relatio mag. Johannis Zamoyski, R. P. vicecancellarii, Belsensis, Knyschinensis etc. capitanei.

(Metr. reg., vol. 115, fol. 213).

34. Plenipotentia Ambrossii Gwagnini.

Warszawa, 3 marca 1578.

Stephanus... significamus... quod... gen. Alexander Guagninus, miles aureatus... recognovit dedisse se integram... potestatem... gen. Ambrosio Gwagnino, militum nostrorum peditum praefecto, parenti suo... negotia sua... ubique in regno nostro Poloniae et provinciis illi iunctis... bona sua quaecunque... nomine suo administrandi... debita sua repetendi... et generaliter omnia et singula faciendi... Datum Varschoviae, in comitiis regni nostri generalibus, die 3 mensis Martii anno Dñi 1578, regni nostri anno 2.

(Metr. reg., vol. 120, fol. 7).

35. Plenipotentia Alexandri Gwagnini.

Warszawa, 3 marca 1578.

Stephanus... significamus... quod gen. Ambrosius Gvagninus, peditum militum nostrorum praefectus... recognovit dedisse se integram et absolutam potestatem... gen. Alexandro Gvagnino, militi aureato, filio suo legitimo, utiquidem dat praesentibus itteris nostris... omnia et singula negotia sua nullis... exceptis ubique in Italia, agendi, conficiendi, tractandi... bona quaecunque sua haereditaria... nomine suo administrandi... et generaliter omnia et singula ea faciendi, quae ipsemet Ambrosius Gvagninus ageret ac faceret, si prorsus in Italia adesset... Actum et datum Varsoviae, in comitiis regni nostri generalibus, die 3 mensis Martii anno Dñi 1578, regni nostri anno 2.

(Metr. reg., vol. 120, fol. 6).

36. Quietatio Nicolai Kochanowski de Czarnolas.

Warszawa, 12 marca 1578.

Stephanus... significamus..., quod ven. Andreas Patritius Nidecki, archidiaconus Vilnensis, secretarius noster... recognovit satisfactum sibi esse plene et in toto a nob. Nicolao Kochanowski de Czarnolas pro arenda bonorum villae Kunice ad canonicatum suum Sendomiriensem pertinentis. De qua quidem arenda et summis pecuniarum... sibi ab eodem Nicolao Kochanowski debitis, ipsum et eius succesores quietat... Datum Varschoviae, die 12 mensis Martii anno Dñi 1578, regni nostri anno 2.

(Metr. reg., vol. 120, fol. 47).

37. Johannes Lasarides Januszowski typographus in servitorem suscipitur.

Lwów, 28 lipca 1578.

Stephanus, Dei gratia, rex Poloniae etc. significamus... quod cum ill. et mag. Johannes Zamoiski de Zamoszcie, regni nostri cancellarius, Belsensis, Knyschinensis Zamechensisque etc. capitaneus, sincere nobis dilectus, et alii quoque nonnulli regni nostri consiliarii commendassent nobis fidem, virtutem, ingenium, diversarum linguarum cognitionem nob. Johannis Lasaridis Januszowski, certioresque nos itidem fecissent, constituisse eundem et in animum suum induxisse artem typographicam, sibi a patre suo per manus traditam, non tam sui privati, quam publici commodi causa, exercere, atque ita illam excolere, ut non facile externis quoque typographis inque ea arte claris et celebratis cederet: faciendum nobis esse existimavimus, ut primum quidem ob eas praeclaras suas animi sui dotes, fidem quoque ac virtutem multis probatam et perspectam, illum in numerum servitorum et familiarium nostrorum susciperemus et cooptaremus (animadvertentes nimirum ipsum nobis usui et ornamento quoque esse futurum), earumque praerogativarum et libertatum, quae servitorum nostrorum praecipue et peculiares sunt, participem faceremus, uti sane sicuti iam antea ita et nunc quoque hisce litteris nostris ipsum in servitorem nostrum suscipimus et cooptamus ac ad communionem ipsarum libertatum et praerogativarum admittimus. Deinde vero consulere volentes utilitati publicae, qua nobis nihil antiquius est, ac illorum quoque commoditati, qui aliquid typis excudendum habuerint, ne scilicet necessum illis sit peregrinarum et externarum nationum ea in re opera uti, damus et impartimur eidem Johanni Januszowski integram et absolutam potestatem libros omnes in qualibet facultate a quocunque et quacunque lingua conscriptos et conscribendos, veteres et recentiores (iis tantummodo exceptis, qui ab orthodoxae et catholicae ecclesiae doctrina et sententia discreparent, ac quorum imprimendorum soli typographo nostro regio nob. Nicolao Scharfenbergero [1]) potestas est a nobis reservata), maxime vero icones regum et principum Poloniae [2]), compendium iuris polonici [3]) et librum quendam a mag. olim Johanne comite de Tarnow, castellano Cracoviensi conscriptum, cui titulus inditus est: „O sprawie i o powinnościach urzędników wojennych etc.“ typis imprimendi, impressos sine cuiusquam contradictione et impedimento divulgandi, et in toto regno nostro Poloniae, provinciisque omnibus eidem annexis atque imperio nostro subiectis, libere divendendi, distrahendi. Itidem quoque liberum eidem et licitum esse volumus, libros omnes a patre suo impressos, modo non sint haeretici, iterum proelo subiicere, eosdemque ac alios etiam nondum divenditos vendere; neu vero res haec sibi fraudi et damno esset, si nimirum quispiam eosdem ipsos libros a se editos reimprimeret, cavendum hoc loci sibi esse merito existimavimus. Edicimus itaque et statuimus, ne quisquam typographorum, in regno nostro ubivis locorum degentium, libros ipsos omnes, a Johanne Januszowski impressos, ad decennium imprimere vel alibi impressos in regnum nostrum ac provincias et regiones omnes, imperio nostro parentes, inferre ac divendere, idque sub confiscatione omnium eiusmodi librorum ac mulcta decem marcarum auri puri, cuius mulctae ac librorum quoque confiscatorum dimidium nobis et fisco nostro, reliquum vero Johanni Januszowski cedet. Nolumus tamen his litteris nostris quicquam derogatum esse privilegio nob. Nicolao Scharfenbergero, civi Cracoviensi et typographo nostro regio, a nobis concesso, quod per omnia salvum illi semper manere debere decernimus. Harum testimonio litterarum, quas in fidem praemissorum omnium manu nostra subscripsimus et sigillo regni nostri muniri mandavimus. Datum Leopoli, die 28 mensis Julii anno Dñi 1578, regni nostri anno 3. Stephanus Rex spt.

---

[1]) Por. niniejszego wydawnictwa tom I, str. 224, nr. 310.

[2]) Por. Arnoldus Mylius, Principum et regum Poloniae imagines. Coloniae Agrippinae, 1594. Wierzbowski Bibliographia Polonica XV ac XVI ss., vol. I, nr. 602.

[3]) Zapewne się to odnosi do „Ustaw prawa ziemskiego polskiego"; Kraków, 1579, gdzie wydrukowano i Tarnowskiego dzieło o sztuce wojennej. Por. Wierzbowski, Bibliografia polonica, vol. I, nr. 376.

(Metr. reg., vol. 117, fol. 153).

38. Potestas excudendi, divendendi, distrahendique librorum iuris municipalis et promptuarium iuris provincialis Saxonici Paulo Sczerbio.

Lwów, 13 sierpnia 1578.

Stephanus, Dei gratia, rex Poloniae, etc. significamus... cum esset nobis relatum ab ill. et mag. Johanne Zamoiski, regni nostri supremo cancellario, Belsensi, Knyschinensi etc. capitaneo... hon. et doctum Paulum Sczerbium, civem et notarium scabinorum Leopoliensium, induxisse in animum, librum iuris municipalis Maideburgensis ac promptuarium etiam iuris provincialis Saxonici [1]), quod speculum Saxonum vulgo dici consuevit, per ipsum a multis vitiis et mendis iam pridem repurgatum ac regulis et legibus permultis, ex iure civili petitis, hactenusque ab omnibus desideratis, auctum et in ordinem elegantem digestum latino-polonicum in lucem emittere atque sua itidem opera et sumptibus typis excudere, cumque non laceret nos, opus hoc quod nostris hominibus, qui iure Maideburgensi iam inde ab initio in regno nostro utuntur, non minus necessarium, quam utile est, et cuius etiam magna inopia hactenus laboratum sit, non posse sine maximo labore et sumptu perfici: faciendum nobis merito esse existimavimus, ut ea in re sibi et rationibus suis caveremus, neve hoc ipsum sibi damno et fraudi esset prospiceremus. Ne scilicet quispiam alius laboribus et commodis suis invidens et eundem ipsum librum recudens, honorem simul et praemia sibi debita in se transferat, cupientes itaque ipsum promptiorem et alacriorem ad opus hoc primo quoque tempore in usum et utilitatem publicam regni nostri perficiendum et promulgandum reddere; primum quidem eius ipsius libri (modo tamen, ne quippiam in eo sit, quod alienum ab ecclesia sancta catholica censeri possit), typis excudendi atque in universo regno nostro, provinciisque omnibus imperio nostro subiectis publicandi, divendendi et distrahendi, damus et impartimur ipsi Paulo Sczerbio plenam, integram ac absolutam potestatem et facultatem. Deinde vero statuimus et edicimus, non liceat cuiusvis sortis, loci, dignitatis et conditionis hominibus in regno et dominiis nostris eundem librum ad decursum 10 annorum, a datis hisce nostris litteris computandorum, recudere, hicque recusum vel aliunde etiam advectum, publice et privatim vendendum proponere ac divendere, sub poena 2000 flor. aureorum hungaricalium ac amissione quoque omnium librorum, dimidia parte nobis et fisco nostro regio, et alia auctori ipsi applicandorum. Nolumus tamen quicquam obesse hoc indultum nostrum publicationi et editioni operis istius, quod iam pridem ill. et mag. cancellarius regni nostri supra nominatus in simili quoque genere materiae molitur. Quocirca omnibus et singulis dignitariis, officialibus, magistratibus... serio iniungimus, ut hoc ipsum edictum nostrum diligenter servent atque ab omnibus etiam servari curent... Datum Leopoli, die 13 mensis Augusti anno Dñi 1578, regni vero nostri anno 3.

---

[1]) Oba dzieła wydrukowane zostały we Lwowie w r. 1581. Por. Wierzbowski, Bibliographia polonica XV ac XVI ss., vol. I, nr. 405, 406.

Metr. reg., vol. 117, fol. 171).

39. Paulus Sczerbicz dimidiam partem domus, vulgo Szara Kamienicza, Cracoviae sitae, Johanni Zapala in arendam locat.

Kraków, 30 grudnia 1578.

Stephanus... significamus... quod... fam., Paulus Sczerbicz, civis et notarius civitatis Leopoliensis, uti plenipotens... fam. Johannis Srebrny, civis Leopoliensis... recognovit, quia dimidiam partem domus lapideae, vulgo Szara Kamienicza dici consuetae, Cracoviae sitae, per fam. Johannem Zapala eiusdem verum haeredem die hodierna... memorato Johanni Srebrny in summa 136 flor. obligatam et in realem, possessionem traditam eidem Johanni Zapala... locavit et arendavit, pro censu 8 flor. pecuniae communis... singulis annis pro festo Nativitatis Dñi... solvendo usque ad plenam et integram 136 flor.... summae, in dicta dimidia parte domus ipsius inscriptae, persolutionem... Datum Cracoviae, die penultima mensis Decembris anno Dñi 1578, regni nostri 3.

(Metr. reg., vol. 120, fol. 429).

40. Servitoratus Johannis Thenaudi bibliopolae.

Kraków, 31 grudnia 1578.

Stephanus, Dei gratia, rex Poloniae etc. significamus etc., quod nos commendatam habentes... virtutem, integritatem, eruditionem singularemque in omni re litteraria industriam eximii Johannis Thenaudi, natione Galli et patria Biturgi, eum idoneum dignumque iudicavimus, quem in numerum servitorum nostrorum, ac singulatim in bibliopolam nostrum reciperemus... eique iura, praeeminentias et libertates omnes conferimus, quibus servitores nostri utuntur, fruuntur universis. Inprimisque eum iurisdictioni cuivis civili eximimus, statuentes et omnino habere volentes, ut coram iudicio alio nullo, quam eius loci capitaneo, ubi in regno nostro versabitur, praemissa ab eo ad nos appellatione, de persona aut bonis suis ac causis quibusvis conveniri aut iudicari possit. Quod omnium ac singulorum, quorum interest, praesertim vero proconsulum, consulum et scabinorum civitatis nostrae Cracoviensis ad notitiam deducimus, mandantes, ut praefatum Johannem Thenaudum, servitorem et bibliopolam nostrum, in hac praerogativa et iure, a nobis ei clementissime concesso, conservent, conservarique faciant... Datum Cracoviae, die ultima mensis Decembris anno Dñi 1578, regni vero nostri anno 3.

(Metr. reg., vol. 119, fol. 21).

41. Bartholomaeo Paproczki annuae pensionis assignatio.

Stopnica, 5 stycznia 1579.

Stephanus etc. significamus... quod cum in praesentiam nostram quidam consiliariorum nostrorum aliquot lucubrationes nob. Bartholomaei Paproczki attulissent, commendassentque illius haud vulgaris ingenii indolem, quam in illo armorum equestrium gentis polonicae, non itapridem in lucem edito, libello [1]) declaravit, non alienum nos facturos existimavimus, si hoc ipsius studium nobis probari aliquo in eum liberalitatis nostrae specimine testemur, qui et id opus sublevatus sumptu elimatius et absolutius reddere valeat et deinceps ad bene merendum de nobis et de republica hac et ad similia et maiora aggredienda habeat animum. Ei itaque ex gratia et clementia nostra regia pensionis annuae nomine quadraginta florenos numeri et monetae polonicalis ex thesauro nostro regio dandos, donandos et assignandos duximus, prout damus, donamus et assignamus per praesentes ad aliam provisionem. Quod quidem mag. Jacobo Rokossowski, regni nostri thesaurario moderno, Ostrzessoviensique capitaneo... et thesauri praefectis... denuntiantes, mandamus, ut omnino absque ulla molestia et difficultate quotannis pro die ac festo s. Mathiae Apostoli [2]) dictam pensionem simul et semel eidem praefato nob. Bartholomaeo Paproczki solvant et ab iis, quorum interest, solvi et numerari curent, quod nos in rationibus suscepturi ac pro rato et grato habituri ac ex praefatis pecuniis exponendis thesaurum nostrum quietaturi sumus... Datum Stobniciae, 5 Januarii anno Dñi 1579, regni vero nostri anno 3.

(Metr. reg., vol. 122, fol. 374).

42. Plenipotentia Johannis Trzycieski.

Wilno, 31 marca 1579.

Stephanus... significamus... quod... gen. Dominicus Alamani, coquinae nostrae magister, fecit in suum verum... plenipotentem nob. Johannem Trzycieski in causa... quae ipsi cum nob. Martino Rosthkowski ratione certi debiti intercedit..., dans... eidem plenam... potestatem... omnia... agendi... sique opus fuerit... alium in locum suum substituendi... Datum Vilnae, die ultima mensis Martii anno Dñi 1579 regni nostri 3.

(Metr. reg.. vol 120, fol. 474).

---

[1]) Panosza, to jest wysławienie panów i książąt ziem ruskich i podolskich. Kraków, 1575. Por. Wierzbowski, Bibliographia polonica, vol. II, nr. 1519.

[2]) 24 lutego.

43. Diploma, quo cavetur, ne quisquam intra quinquennium expeditionis regiae ad Poloekum imagines faciat, praeter Petrum Francum Italum.

Dzisna, 19 września 1579.

Stephanus etc. significamus etc., quod cum nob. Petrus Francus Italus, geometra noster, nonnulla nobis industriae suae specimina, sequendo nos in eam, ex qua revertimur, expeditionem bellicam exhibuisset, inter alia delineatione verissima situs arcis Polocensis, eiusque obsidionis et expugnationis, quam uti et expugnationem arcis Sokol et alias delineationes, ad expeditionem nostram pertinentes, in cupro exculpere et complere, eius exemplaria imprimere et divulgare habet in animo: nos faventes illius industriae, privilegio praesenti id illi tantum permittendum duximus, aliis vero omnibus in iis retractibus, qui quoquo modo situm arcis Poloczko et Sokol, eorumque expugnationem et aliis imaginibus expeditionem nostram, tam in parte, quam in toto repraesentantibus, simile aliquid suo Marte formandi, exculpendi, imprimendi, divulgandi, eumve imitandi, omnino prohibemus interdicimusque praesentibus, hinc a data praesentium ad decursum quinque annorum sub poena 100 marcarum polonicalium, cuius pars dimidia fisco nostro, alia vero eidem Petro Franco, ab iis, qui in contrarium praesentium aliquid attentare praesumpserint, dependi debet. Quod ad omnium et singulorum, quorum interest, notitiam deducimus, mandamusque, ut eundem Petrum Francum, circa praesens privilegium conservent, conservarique inviolabiliter curent. Pro gratia nostra suoque debito. Datum Dzisnae, 19 die mensis Septembris anno Dñi 1579, regni vero nostri 4.

(Metr. reg., vol. 119, fol. 214).

44. Diploma, quo prohibetur, ne quisquam Psalterium polonicum Johannis Kochanowski imprimere sine illius scitu audeat.

Wilno, 8 października 1579.

Stephanus, Dei gratia, rex Poloniae etc. significamus etc. daturus est sub praelum nob. Johannes Kochanowski, cum alia quaedam sua opuscula lingua vernacula conscripta, tum Davidis Psalterium in sermonem polonicum recens a se conversum. Quoniam autem copia exemplorum, quorum ille certum numerum tantum in vulgus edere statuit, viam sibi ad castiganda sua scripta nollet intercludi, supplicavit nobis, ut hoc suum consilium benignitate nostra promoveremus et impedimentis, quae id moratura viderentur, clementer obviam iremus. Quod nos cum ad bonarum artium profectum pertinere iudicaremus, eius petitioni libenter subscripsimus. Denuntiamusque omnibus in regno et dominiis nostris impressoribus et bibliopolis, ut a recudendis cum ceteris praefati Johannis Kochanowski operibus, tum a Psalterio, auctore prius non requisito, omnino abstineant, neque recusum a quoquam per regnum nostrum ullo pacto distrahere audeant. Qui vero secus fecerit, praeter librorum omnium iacturam, 1000 insuper marcarum pecuniae fisco nostro applicandae poena mulctabitur. Cuius rei fides uti constet, litteras hasce signo et manu nostra communivimus. Datum Vilnae, die 8 mensis Octobris anno Dñi 1579, regni vero nostri anno 4. Stephanus Rex spt.

(Metr. reg., vol. 119, fol. 228).

45. Johanni Kochanowski tribunatus Sandomieriensis confertur.

Wilno, 9 października 1579.

Stephanus, Dei gratia, rex Poloniae etc., significamus nostris hisce litteris universis et singulis, quorum interest, quod cum propter evectionem gen. Andreae Goluchowski ad Sandomieriensem succamerariatum, officium, quod ille gessit, tribunatus Sandomieriensis transferendum nobis esset ad alium quempiam, existimavimus habendam nobis esse in eo conferendo praecipuam gen. Johannis Kochanowski de Czarnylas rationem. Hoc etenim eius multae praeclarissimae virtutes, hoc merita erga rempublicam, hoc denique nobilissimum atque praestans ingenium et doctrina singularis a nobis videbantur exposcere atque tacite etiam quodammodo flagitare, ut quemadmodum ille patriae monumentis sui ingenii est et ornamento, et usui: ita vicissim ipse eiusdem patriae ornamentis augeatur et cohonestetur. Quapropter hoc ipsum tribunatus officium, quod ad eius ingenium et vitae instituta, maxime esse accommodatum videremus, illi conferendum esse duximus, atque litteris hisce nostris conferimus, damusque et concedimus, cum omnibus illius praerogativis ac reditibus, quibus omnes ante eum tribuni sunt usi, ad vitae eius extrema tempora, sive maioris alterius cuiuspiam officii aut dignitatis assecutionem. De qua quidem eius muneris collatione nostra, omnibus in universum dignitariis, officialibus ac ordinis equestris in palatinatu Sandomieriensi hominibus, ceterisque, quorum intersit, constare volumus, mandantes omnibus suprascriptis, ut praenominatum gen. Johannem Kochanowski pro legitimo tribuno Sandomieriensi habeant, ipsique de loco, iuribus et praerogativis omnibus et proventibus, ad officium hoc secundum receptam consuetudinem pertinentibus, responderique ab iis, quorum interest, faciant. In cuius rei fidem hasce manu nostra subscripsimus etc. Datum Vilnae, die 9 mensis Octobris anno Dñi 1579, regni vero nostri anno 4. Stephanus Rex spt.

(Metr. reg., vol. 119, fol. 230).

---

46. Pro Johanne Wolrab, typographo Posnaniensi, privilegium.

Warszawa, 28 grudnia 1579.

Stephanus, Dei gratia, rex Poloniae etc. planum testatumque facimus... cum intelligeremus a fam. Johanne Wolrab, typographo nostro Posnaniensi, Postillam Minorem [1], nunquam antea editam, ven. patris Jacobi Vieci Wagrovecensis, Societatis Jesu theologi, super evangelia dominicarum et festorum anni totius sub praelum datam, in eamque rem ab eo non mediocres impensas factas esse; eius indemnitati consulendum putavimus, ut ne quod salutare ecclesiae sanctae catholicae in regno hoc nostro futurum est, illi ipsi damno cuipiam exsistat. Propterea cavemus ac edicimus auctoritate nostra regia, ne quisquam intra decursum decennii eandem Postillam Minorem, ab illo nunc impressam, recudere aut alibi recusam palam vel occulte divendere audeat sub 500 aureorum hungaricalium et amissionis eorundem librorum poena, quam in delinquentes extendi et medietatem illius fisco nostro, alteram vero ipsi fam. Johanni Wolrab typographo cedere volumus. Quod ad notitiam universorum... deducimus, mandantes illis, ut si quando in tali casu auxilium eorum hic idem fam. Johannes Wolrab, typographus noster Posnaniensis, imploraverit, eundem iuxta praerogativam hanc... conservent et ab aliis conservari faciant... Datum Varsoviae, in conventu generali, die 28 mensis Decembris anno Dñi 1579, regni vero nostri anno 4.

---

[1] Wydaną została w roku 1579 i 1580; por. Wierzbowski, Bibliographia, tom I, nr. 379 i 391.

(Metr. reg., vol. 123, fol. 14).

47. Privilegium Matthaeo Czyganski de imprimendo suo libello de aucupio conscripto datur.

Warszawa, 19 lutego 1581.

Stephanus etc. significamus... cum omni laude atque favore dignissimi sint ii, qui artis atque scientiae alicuius abditioris usui humano profana pandunt secreta: proinde nos non solum dignum laude censentes, sed etiam favore nostro prosequi volentes institutum nob. Matthaei Cziganski, quod habet in divulgando atque praelo publicando aucupii libello [1], per ipsum ex diuturna praxi et experientia polonico idiomate conscriptum, liberam illi potestatem facimus eum ipsum libellum per quemvis typographum, cui id negotii dare voluerit, ad decursum 15 annorum typis excudendi, divendendi et distrahendi, interim vero prohibemus atque interdicimus omnibus et singulis typographis atque bibliopolis, ne praeter voluntatem auctoris infra 15 annorum decursum eum ipsum libellum recudere atque divendere audeant, sub amissione omnium exemplarium et 1000 flor. mulcta, cuius medietas fisco nostro applicari, altera eidem nob. Matthaeo Cziganski cedere debebit... Datum Varschoviae, die 19 februarii anno Dñi 1581, regni nostri 5.

(Metr. reg., vol. 123, fol. 645).

48. Stipendium assignatur Johanni Michaeli Bruto, scriptori hungaricae historiae.

Warszawa, 9 marca 1581.

Stephanus etc. significamus.., quia nos commendatam habentes diligentiam et laborem non postremum gen. Johannis Michaelis Bruti, secretarii nostri, in conscribenda iussu nostro historia hungarica ac ipsum eo diligentiorem ac magis propensum ad munus et labores hos obeundos reddere cupientes, ipsi ex liberalitate nostra regia ad prius stipendium 450 talerorum, Bydgosciae a nobis illi concessum, et postea ad summam usque 550 talerorum Mariemburgi auctum, 200 flor. pol. addendos et adiungendos putavimus... ita ut deinceps 841 pol. flor. et 20 gros. annui stipendii habere possit eo videlicet modo percipiendos, ut intra cuiuslibet quadrantis anni 210 flor. pol. et 12 gros. ex zuppis nostris regiis Cracoviensibus illi dentur ac numerentur sumpto anni initio aucti nunc stipendii a calendis Aprilis proxime futuris anni praesentis 1581. Proinde id ad universorum, quorum interest, praesertim vero gen. Sebestiani Lubomierski, zupparum nostrarum Cracoviensium praefecti, et eius notariorum... notitiam deducimus, mandamusque, ut praedicto gen. Johanni Michaeli Bruto stipendium praedictum... persolvant, persolvique irrecuse curent... Datum Varschoviae, die 9 mensis Martii anno Dñi 1581, regni vero nostri 5.

(Metr. reg., vol. 123, fol. 776).

---

[1] Myślistwo ptasze: por. Wierzbowski, Bibliographia, vol. II, nr. 1930.

49. Fundatio decimae pro ludimagistro scholae Chęcinensis.

Kraków, 20 maja 1583.

Stephanus... significamus, quia nos zelo pio et devoto moti decimam manipularem omnis grani et seminis ex bonis nostris villae Wolia, ad pontem Zernicensem, in capitaneatu Chęcinensi sitae... pro ludimagistro vel rectore scholae circa ecclesiam parrochialem s. Bartholomaei in Chęcini... dandam esse duximus... sine ulla conditione quorumvis... istius loci incolarum... Insuper eam... decimam ab omni iurisditione... saeculari eximimus, eamque libertati ecclesiasticae adscribimus perpetuis temporibus... Datum Cracoviae... (20 mai 1583).

(Metr. reg., vol. 127, fol. 331).

50. Pensio annua gen. Johanni ab Ostrorog confertur.

Kraków, 12 stycznia 1588.

Sigismundus... significamus, quod cum gen. Johannes ab Ostrorog, iuvenis nobilissimus, parentis atque maiorum suorum, qui multis praestantissimis in hanc rempublicam meritis magnum ac celebre iam pridem in ea nomen consecuti sunt, vestigia secutus, ita aetatis atque vitae suae cursum instituat, ut totum se honestissimis et dignis iuvene nobilissimo actionibus tradat, totusque fere ad bene merendum de republica patrua sua animo feratur et magnam spem de se praebeat futuri optimi et praestantissimi in republica civis: faciendum nobis esse putavimus, ut hoc ipsius studium et optimum istum animi magis magisque clementia et benignitate erga eum nostra accenderemus et incitaremus, maxime vero, quod singulare quoque studium ipsius erga nos perspeximus, ut qui nobis, Cracoviam ad suscipienda regni insignia contendentibus, per medios plane adversariorum, qui Maximilianum nobis in adipiscendo regno opponebant, globos transire ad nos non dubitarit, quare ut quanti illum faciamus et qua nostra benevolentia atque gratia prosequamur, intelligat, illi pensionis annuae nomine 200 flor., quae nobis ex reditibus Tucholiensis in Prussia capitaneatus a gen. Mathia Żaliński, castellano Gedanensi et capitaneo Tucholiensi, Jasieniecensique et Przedboriensi, singulis annis debentur,... damus et assignamus... Datae Cracoviae, die 12 mensis Januarii anno Dñi 1588, regni nostri 1.

(Metr. reg., vol. 133, fol. 251).

51. Stanislaus Reska, abbas Andreioviensis, plenipotentes ordinat.

Kraków, 12 stycznia 1588.

Sigismundus III etc. significamus.., quia... ven. Stanislaus Reska, abbas Andreioviensis, summi pontificis utriusque signaturae referendarius et secretarius noster,... recognovit fecisse facereque... in suos veros legitimos mandatarios ac plenipotentes ven. Stanislaum Suchorzewski, canonicum Cracoviensem, Jacobum Jasiński, priorem monasterii Andreioviensis, et nob. Johannem Kochanowski, cum potestate substituendi... Datum Cracoviae, in conventu coronationis nostrae felicis, die 12 mensis Januarii anno Dñi 1588, regni nostri 1.

(Metr. reg., vol. 134, fol. 25).

52. Stanislaus Radzimiński palatinus Podlachiae renuntiatur.

Kraków, 6—9 kwietnia 1588.

Sigismundus III etc. significamus etc. ita nobis fuisse gen. Stanislai Radzimiński, castellani Czernensis, Livensisque et Camionacensis nostri capitanei, in nos et rempublicam istius regni merita ac studia commendata, quae et antecessori nostro ser^{mo} Stephano, regi Poloniae, tam bello, quam pace et nobis ipsis, ad capessendum hoc regnum venientibus, abunde probavit, facile ut animum nostrum permoverit ad declarandum in se benignitatis nostrae regiae testimonium. Ideoque recte factis debita praemia et ornamenta reddere cupientes, eundem gen. Stanislaum Radzimiński ad ampliorem ordinis senatorii locum promovendum censuimus, eique palatinatum Podlachiae, morte mag. olim Nicolai Kiska, palatini Podlachiae, illius immediati possessoris, vacantem, contulimus conferimusque litteris hisce nostris... Datae Cracoviae, die... mensis Aprilis, anno 1588, regni nostri 1 [1]).

53. Nicolaus Widzga bona sua haereditaria donat Andreae Rzeczicki.

Kraków, 22 kwietnia 1588.

Sigismundus III etc. significamus quia... nob. Nicolaus Widzga de Rzeczycza inferiori districtus Urzendoviensis... recognovit, quia omnia et integra bona sua haereditaria paterna, medium videlicet laneum agri arealem residentiae suae cum aedificiis universis, item quartam partem lanei agri, in qua residet lab. Martinus Urzendowski subditus, praeterea medium lanei agri Kantoliński dicti cum prato, ex opposito eiusdem lanei agri Kantoliński sito, necnon duo prata sub aggere piscinae infranominatae, item tertiam suam sortem piscinae et molendini, ex opposito areae suae sitam, ipsum erga nob. Andream Widzga, patruum et filios olim Stanislai Widzga, fratres suos patruelles, concernentem, ad extremum totam suam sortem in alveo piscinae desertae super praefatam piscinam sitam, ipsum iure divisionis concernentem, in haereditate villae praedictae inferioris Rzeczycza consistentia,... gen. Andreae Rzeczyczki, instigatori nostro et notario terrestri Lucoviensi, et eius successoribus, dono perpetuo et irrevocabili dedit, donavit, inscripsit et resignavit... Datae Cracoviae, die 22 mensis Aprilis anno Dñi 1588, regni nostri 1.

(Metr. reg., vol. 134, fol. 365).

54. Joachimus Oczieski bona haereditaria donat Andreae Rzecziczki.

Kraków, 8 maja 1588.

Sigismundus III etc. significamus etc. quod... gen. Joachimus Oczieski, capitaneus noster Olstinensis,... recognovit, quia bona sua haereditaria... villarum Bochotnicza inferior, Stok et Wierzchoniow, in terra Lublinensi sitarum... gen. Andreae Rzeczyczki, instigatori nostro, notario terrestri Lucoviensi, et eius legitimis successoribus dedit, donavit... Sed quoniam ea bona sunt in certa pecuniae summa obligata, ideo ea sibi praedictus gen. Andreas Rzeczyczki pecunia et opera sua de manibus possessorum obligatoriorum summa legitime inscripta, quandocunque voluerit, redimere, eliberareque debebit... Datae Cracoviae, die 8 mensis Mai anno Dñi 1588, regni nostri 1.

---

[1]) Metr. kor., vol. 134, fol. 375; w dokumencie opuszczona data; poprzedzający dokument ma datę 6 kwietnia, a następny 9-go kwietnia.

(Metr. reg., vol. 134, fol. 379).

55. Villa Czerchawa Andreae Rzeczyczki confertur.

Kraków, 17 czerwca 1588.

Sigismundus III etc. significamus etc., quia nos, attendentes quantam operam, quantum denique laborem in nostris ac reipublicae actionibus, toto hoc regiminis nostri tempore gen. Andreas Rzecziczki, instigator noster et notarius terrestris Lucoviensis, subiverit, dexteritatemque et sedulitatem suam nobis declaraverit, dignum putavimus, quo eum gratia et benevolentia nostra uberiori prosequamur, propterea ipsi villam nostram Czerchawa nuncupatam, villae Olszanik antea ipsi a nobis in advitalitatem collata contiguam et adiacentem, in praefectura Samboriensi sitam, dandam et conferendam illi duximus... Datum Cracoviae, die 17 mensis Iunii anno Dñi 1588, regni nostri primo.

(Metr. reg., vol. 135, fol. 71).

56. Paulus Sczerbicz quietat Broniewski.

Kraków, 15 sierpnia 1588.

Sigismundus III etc. significamus etc., quod... gen. Paulus Sczerbicz, decretorum nostrorum notarius,... recognovit... quia a gen. Stanislao Broniewski de Biezdziedza tulit et in effectu recepit summam 300 flor. pol., debiti... De qua summa eundem Stanislaum Broniewski et illius successores quietat et liberum mittit... Datum Cracoviae, die 15 mensis Augusti anno Dñi 1588, regni nostri primo.

(Metr. reg., vol. 135, fol. 209).

57. Privilegium Jacobi Rhodi, typographi Gedanensis.

Warszawa, 26 marca 1589.

Sigismundus III etc. notum facimus... praesertim vero artem typographicam librorumque venditionem exercentibus, quod cum nomine fam. fidelis nobis dilecti Jacobi Rhodi, typographi Gedanensis, diligenter supplicatum nobis fuisset, eum in rem typographicam et hactenus magnos sumptus fecisse, et in eadem excolenda multo maiores in posterum etiam faciendi illi essent, ne ipsius sumptu ac labore ad suum quaestum alii abuterentur, privilegio huiusmodi, ut nemo per universas regni nostri provincias quoscunque libros ab eo haeredibusve eius graeca, latina vel germanica lingua typis excussos denuo praelo subiicere et excudere vel alibi extra imperii et regni nostri terminos excussos hic venum exponere auderet, benigne prospiceremus; nos supplicationis huius clementi ratione habita, cum praesertim parentem eiusdem Jacobi, Franciscum Rhodum, primum, qui in Prussiam typos intulerit, fuisse intelligamus, quo ad artem eam studiis litterarum maximeque rerum gestarum memoriae tam utilem ac necessariam excollendam, ipsum quoque eo magis invitaremus, edicimus, mandamusque praesentibus hisce serio omnibus et singulis provinciarum regni nostri magistratibus et officialibus, ne quicquam huiusmodi concedere, deinde ipsis typographis et bibliopolis, ne ullos libros a Jacobo Rhodo, typographo Gedanensi, ipsiusve haeredibus, quocunque supradictarum linguarum genere impressos, denuo ipsi imprimere et excudere vel alibi extra iurisdictionem nostram excussos venales in provinciis nostris habeant sub mulcta 10 marcarum auri puri, librorum autem, qui contra edictum hoc nostrum impressi aut venditi fuerint, publicatione confiscationeque, cuiusquidem mulctae dimidia pars fisco nostro regio inferri, altera vero ipsi typographo vel eius haeredibus contra privilegium hoc nostrum laesis, ut iniura affectis, cedere debet... Datum Varsaviae, in comitiis regni generalibus, die 26 mensis Martii anno Dñi 1589, regni nostri anno 2.

(Metr. reg., vol. 133, fol. 276).

58. Datur facultas excudendi libros Georgio Osterbergero, typographo Regiomontano.

Warszawa, 31 marca 1590.

Sigismundus III etc. notum facimus... praesertim vero artem typographicam, librorumque venditionem exercentibus, quod cum fam. fidelis nobis dilectus Georgius Ostembergerus, typographus Regiomontanus, humiliter nobis supplicaverit, quando in rem typographicam his locis magnos sumptus facere necesse haberet, privilegiumque ob id a decessore nostro divae memoriae Stephano rege in se haeredesque suos ante impetrasset, ut nemo per universas regni nostri provincias quoscunque libros abs se haeredibusque suis vel latino vel polonico, sive etiam teutonico sermone typis excussos denuo praelo submittere et excudere vel alibi extra imperii et regni nostri terminos excussos venum exponere auderet, ut idem nos quoque pro clementia nostra regia confirmare ei dignaremur. Nos iniquum iudicantes, ut aliqua ratione laborum et impensarum suarum debitis fructibus privaretur, benigne supplicationi huic eius annuendum duximus. Pro eoque et commemoratum divi decessoris nostri privilegium, iam ante ab illo obtentum, nos quoque omni meliori modo confirmamus et pro nobis edicimus, mandamusque hisce serio omnibus et singulis provinciarum regni nostri magistratibus et officialibus, ne quicquam huiusmodi concedere, deinde ipsis typographis et bibliopolis, ne ullos libros ab Georgio Ostembergero, typographo Regiomontano, ipsiusve haeredibus quocunque suprememoratarum linguarum genere impressos, denuo ipsi imprimere et excudere vel alibi extra nostram iurisdictionem excussos venales in provinciis nostris habere praesumant sub mulcta 20 marcarum auri puri, cuius dimidia pars fisco nostro regio inferri, altera vero ipsi typographo vel haeredibus suis adversus privilegium hoc nostrum iniuria affectis cedere debet. Haec tamen omnia typographo nostro pro tempore exsistenti nihil omnino praeiudicare volumus. In huius rei etc. Datum Varsaviae, in comitiis regni generalibus, die ultima mensis Martii anno Dñi 1590, regni nostri 3.

(Metr. reg., vol. 133, fol. 414).

59. Bona infrascripta conferuntur Sczerbicz.

Warszawa, 18 kwietnia 1590.

Sigismundus III etc. significamus etc., quia nos, rationem habentes servitiorum gen. Pauli Sczerbicz, decretorum nostrorum notarii, eidem bona nostra regalia 18 circiter mansorum 10 villae Ladekop contigua, Ladekoperwald dicta, 8 vero, villae Borendth contigua, Karwis dicta, utraque in terris nostri Prussiae in insula Maiori sita cum omnibus... pertinentiis... conferimus et concedimus per praesentes... Datum Varsoviae, die 18 mensis Aprilis anno Dñi 1590, regni nostri 3.

(Metr. reg., vol. 135, fol. 751).

60. Consensus Johanni Boianowski ad faciendum contractum certum occasione pensionis suae 1000 flor.

Warszawa, 8 sierpnia 1590.

Sigismundus III etc. significamus etc., quod cum Johannes Boianowski, lectistrator noster, postulantibus id suis rationibus, occasione summae 1000 flor., nobis a civitate Rigensi in signum supremi dominii singulis annis pendi debitae ac per nos eidem Johanni Boianowski in ius advitalitatis concessae, cum magistratu civibusque Rigensibus vel alio quovis contractum ad annos 10 sese immediate sequentes inire instituisset, supplicassetque nobis, ut id illi nostro consensu facere liceret: huic nos supplicationi, habito meritorum ipsorum respectu, qui in aula nostra non sine iactura et dispendio facultatum suarum assidue servitiis nostris invigilat, permittendum et concedendum esse duximus... Datum Warssaviae, die 8 mensis Augusti anno Dñi 1590, regni nostri 3.

(Metr. reg., vol. 135, fol. 834).

61. Consensus ad redimendas villas infrascriptas Boianowski.

Warszawa, 4 grudnia 1590.

Sigismundus III etc. significamus etc., quod cum gen. Johannis Boianowski, lectistratoris nostri, ea sit ad omnem virtutem indolis, ut quod ipsius in nos meritis ac praeclaro quodam nobis obsequendi studio merito et optimo iure debemus, idem eo etiam libentius illi tribuamus, quo magis ipsum ob eximias animi ingeniique dotes tum nobis, tum patriae utilem olim in republica civem fore pro certo habemus; tum idcirco etsi ampliori aliquo beneficio illum ornare cuperemus, non ommittendam tamen et hanc praesentem qualem qualem occasionem existimavimus ac ipsi villas nostras vacantes obitu gen. Johannis Roszkowski, earum ultimi iure advitalitio possessoris, nimirum Czarnoczicze et Strozewo, in palatinatu Brestensi positas, in ius advitalitium... conferimus... Datum Warssoviae, in comitiis regni generalibus, die 4 mensis Decembris anno Dñi 1590, regni nostri 3.

(Metr. reg., vol. 135, fol. 866).

62. Nobilitatio ven. Johannis Srzem, theologiae et iurisprudentiae doctoris, et fratrum illius Barskich.

Warszawa, 10 stycznia 1591.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Nos, Sigismundus III... notum testatumque facimus,... quod cum ad felicem reipublicae statum nihil aeque conferat, quam cives, virtutibus conspicuos et meritis insignes, dignis meritorum praemiis affici et augeri... Huiusmodi virtutum via progressum esse ven. Johannem Shrzem Coclerum Barski, theologiae et iurisprudentiae doctorem, custodem Varsoviensem, canonicum Cracoviensem et ser^{mae} Annae principis, Dei gratia, reginae Poloniae etc. materterae nostrae charissimae, contionatorem et poenitentiarium, ex clarissimorum testimoniis senatorum intelleximus. Qui nimirum in oppido nostro Srzem legitimis parentibus procreatus, in ipsa pueritia Cracoviam, regni huius civitatem primariam, studio liberalium artium et pietatis imbuendus, traditus successu temporis, tantum in perdiscendarum sanctissimarum artium diligentia, virtutumque colendarum assiduitate solius quasi divinae naturae instinctu erectus profecit, ut magna cum sua laude, maiori praeceptorum voluptate, maxima autem aequalium ac aliorum admiratione, non solum ad summam humaniorum artium atque philosophiae ac iurisprudentiae, sed etiam ipsius divinae sapientiae, quae theologia vocatur, laudem et thesauros pervenerit. Cum autem aliquot annis in celeberrima Cracoviensi academia celeberrimum professorem egisset, a praelatis primariae ecclesiae totoque capitulo Cracoviensi in contionatorem et poenitentiarium ecclesiae illius ex academia evocatus fuit. Paulo post supramemorata domina Anna Jagellonia, princeps serenissima et matertera nostra charissima, cum Cracoviae degisset, admirata ipsius morum elegantiam, doctrinae excellentiam et vitae sanctimoniam, eundem in aula sua manere voluit, itidemque in contionatorem et poenitentiarum suum illum delegit et ordinavit. Cumque hoc in lubrico vitae loco eius fides, industria, animi constantia, morum probitas atque vitae quaedam pia severitas, omniumque virtutum quasi perpetuum decus in dies magis ac magis enituisset: primum custos ecclesiae Varssoviensis factus, paulo post canonicatum Cracoviensem, qui nobilibus ex longa maiorum nobili serie oriundis alias conferri debet, ut illius capituli collegio doctrina et exemplis praeluceret, ultro oblatum consecutus est. Praeclari igitur regni nostri quidam senatores eum virum, qui decore nobilitatis non ita indigere, quam eum ipsa nobilitas optimo quodam iure sibi vendicare videtur, cuiusque virtutes nos etiam ipsi prius cognitas, quam a quopiam commemoratas habemus, suis testimoniis et laudum praeconiis nobis commendaverunt atque eum, atque fratres suos germanos Mathiam et Andream Cocleros Barskie, ut virtutum suarum fructus in posteros utque suos redundet et se extendat, in ordinem nobilitatis regni huius referre dignaremur, precibus suis a nobis contenderunt. Nos vero de auctoritate nostra regia, modernorumque regni comitiorum ac de unanimi regni huius ordinum assensu, pro eisdem comitiis congregatorum, praedictum ven. Johannem tum et fratres suos Mathiam et Andream Cocleros Barskie, quorum alter Mathias, philosophiae et medicinae doctor, ob singularem artis ipsius peritiam, apud ser^{mum} ducem Hetruriae clarissimus et in ordine ac numero medicorum non postremus habetur, alter Andreas, iuris utriusque itidem doctor, in regno Neapolitano reginalis maiestatis advocatus et secretarius, qui veluti eiusdem arboris sapore et odore simillimi fructus, diversis quidem in locis, omnes tamen praestantissimorum virtutum aeque studiosi ad honorum dignitatumque immortale decus pari studio cucurrerunt, in numerum nobilium cooptandos et ordini equestri regni huius asscribendos esse duximus... Quoniam autem eius ordinis viris certis stemmatibus et gentilitiis insignibus, quasi quibusdam virtutum tesseris, pro singulari quodam iure et veteri consuetudine utendum est et rev. Johannes Tarnowski, Cracoviensis, Vladislaviensis et Lanciciensis praepositus et regni huius vicecancellarius, in stemmatis sui communionem vulgo Rola dicti eosdem recipiendos putasset, eadem arma atque insignia gentis vetustissimae Tarnoviorum praenominatis Barskim, suisque posteris et haeredibus, a Mathia et Andrea procreandis, damus et tribuimus, nimirum rosam albam in campo rubenti, a cuius exteriori parte tres vomeres iustis spaciis quaquaversim inter se dissiti, in summitate vero galea aperta coronata equestris et ex ea quinque pennae strutionis in altum sese porrigendae, uti hic depictum est, conspiciuntur. Haec igitur arma, hoc stemma et insigne nobilitatis praenominatis nob. Johanni, Mathiae et Andreae Cocleris Barskim eorumque liberis et posteris utriusque sexus esse volumus... Datum Varschoviae, in comitiis regni generalibus, die 10 mensis Januarii anno Dñi 1591, regni nostri 4.

(Metr. reg., vol. 136, fol. 16).

63. Advitalitas Martino Broniewski super Moisam Luda.

Warszawa, 19 lutego 1591.

Sigismundus III etc. significamus etc. quod cum gen. Martinus Broniewski de Biezdziedza, secretarius noster, magnis inprimis erga ser^{mos} Sigismundum Augustum avunculum nostrum, atque Stephanum, reges Poloniae, decessores nostros, universamque hanc rempublicam meritis nobis esset commendatus, qui cum pro generis ac familiae suae instituto, ardens benemerendi studium atque praeclaram institutionem eruditionemque singularem, morum gravitatem atque singularem in rebus gerendis dexteritatem in aulas tantorum principum attulisset, nullum tam arduum et difficile functionis genus existimavit, quod sibi imponi recusaret, aut impositum cum laude magna et admiratione non exsequeretur, dum et amplissimas ad externos principes susceptas legationes magna cum sui nominis atque huius regni laude ac gloria peregisset atque amplissimum de iis principibus atque republica per varia eaque difficilia functionum genera bene merenda campum strenue et indefesse decurrisset, quem nos posteaque ad huius regni gubernacula evecti fuissemus, excepimus virum ad resque praeclare gerendas agnovimus eundem, quem erga decessores nostros observantia inprimis nostri complexi sumus. Volentes itaque praeclara illius merita gratia et liberalitate nostra testata facere atque eundem in posterum de nobis atque republica ad bene merendum promptiorem reddere: dedimus ac contulimus eidem curiam Linda dictam. antiquam et parvam, in districtu Derpatensi sitam, necnon villas Hesanec, Withola, Halik, Jonigma, Radiwer, Szaskula, ad eandem curiam pertinentes, post obitum nob. Stanislai Slepowroński... ad dispositionem nostram devolutas... Datum Varsoviae, die 19 mensis Februarii, anno Dñi 1591, regni nostri 4.

(Metr. reg., vol. 136, fol. 112).

64. Advitalitas Petro Czieklinski in villis Lipinki et Drozdzielie datur.

Częstochowa, 12 maja 1591.

Sigismundus III etc. significamus etc., cum perlatum ad nos esset rev. Andream Cziekliński, canonicum Cracoviensem, qui bona nostra partem nimirum tertiam in villa Lipinki et Drozdzielie, in terra Cracoviensi, iure advilitatis in certis pecuniae summis, quae antiquitus in illis inscriptae sunt, possidebat, ex hac vita decessisse, nos ea bona fratri ipsius germano gen. Petro Cziekliński, secretario nostro, ob eius in nos atque rempublicam non vulgaria merita, conferimus et concedimus... Datum Częstochoviae, die 12 mensis Mai, anno Dñi 1591, regni nostri 4.

(Metr. reg., vol. 136, fol. 178).

65. Paulus Szczerbicz cedit advocatia Częstochoviensi eiusdem oppidi civibus.

Kraków, 12 czerwca 1591.

Sigismundus III etc. significamus etc., quod... gen. Paulus Szczerbicz, decretorum nostrorum notarius... recognovit, quia ipse de toto iure suo, quodcunque illi ad advocatiam oppidi nostri Częstochowa, cum omnibus eius attinentiis competebat, cessit et condescendit... famatis proconsuli, consulibus, scabinis totique communitati eiusdem oppidi Częstochowa, ...recognoscens... quod illi a memoratis civibus Częstochoviensibus tam in summa, quam ille super eadem advocatia legitime inscriptam et obligatam habuit, quam pro omni et universo iure suo sufficienter est satisfactum... Datum Cracoviae, die 12 mensis Junii anno Dñi 1591.

(Metr. reg., vol. 136, fol. 211).

66. Simon Alexandrinus gen. Paulum Szczerbicz quietat.

Kraków, 18 lipca 1591.

Sigismundus III etc. significamus etc., quod... spect. et excel. Simon Alexandrinus, consul Leopoliensis, tamquam provisor hospitalis Sancti Spiritus, intra muros civitatis Leopoliensis siti, et tamquam plenipotens et internuntius magistratus totiusque communitatis civitatis Leopoliensis... recognovit, quia gen. Paulus Szczerbicz, decretorum notarius, ad manus suas, tamquam provisoris, solvit... summam 100 flor. pol., quam idem Paulus Szczerbicz praedicto hospitali debebat... De qua quidem... summa memoratus Simon Alexandrinus praedictum Paulum Szczerbicz eiusque successores perpetuo quietavit... Datum Craceviae, die 18 mensis Julii, anno Dñi 1591, regni nostri anno 4.

(Metr. reg., vol. 136, fol. 247.)

67. Plenipotentia Stanislai Rescii, abbatis Andreioviensis.

Kraków, 13 marca 1592.

Sigismundus III etc. significamus etc., quia... ven. Stanislaus Rescius, abbas Andreioviensis et secretarius noster, ...recognovit, quia ipse, nolens ea sua profectione, quam in regnum Neapolitanum in nostris et ser^{mae} Annae, reginae Poloniae, materterae nostrae charissimae, negotiis suscepit, abbatiam suam Andreioviensem, a Deo praepotente sibi commissam, absque certo regimine relinquere.. ordinavit in eiusdem abbatiae Andreioviensis bonorumque ipsius... administratores ven. Stanislaum Suchorzewski, canonicum Cracoviensem, necnon religiosum fratrem Jacobum Jasieński, priorem conventus praedicti Andreioviensis... Datum Cracoviae, die 13 mensis Martii, anno Dñi 1592, regni nostri anno 5.

(Metr. reg., vol. 137, fol. 53).

68. Assignatio 1000 ducatuum neapolitanorum ven. Stanislao Rescio, abbati Andrzeioviensi.

Warszawa, 17 marca 1597.

Sigismundus III etc. significamus etc. Moris nostri regii est bene de nobis, deque republica regni nostri meritos et cito, et liberaliter remunerare, tum ut operarius mercede sua fruatur, tum ut alii regia nostra munificentia ad obeunda iniuncta sibi munera promptiores et alacriores efficiantur. Cum itaque ven. Stanislaus Rescius, abbas Andrzeioviensis, ab ipso statim felicissimae coronationis nostrae tempore multa nobis grata et utilia servitia praestiterit in arduis agendis et transigendis nostris regnique nostri negotiis, tum apud Sanctam Sedem Apostolicam, tum apud Venetos, tum et in regno Neapolitano, aliosque Italiae principes, quibus in locis fidem, prudentiam, diligentiamque omnem valde nobis probavit et adhuc probare non desinit: nos ex regia nostra munificentia damus illi, donamus et assignamus vita eius durante 1000 ducatos currentes neapolitanos, quos percipiet singulis annis ex redditibus nostris, qui nobis in regno Neapolitano ex dohanna Foggiae, meriae pecudum in Apulia quotannis solvi consueverunt, per manus mag. dohannieri eiusdem supradictae dohauniae sub finem aprilis cuiuslibet anni currentis, ita quod dictos 1000 ducatos annuos percipere incipiat a 1 die maii anni curentis et sic deinceps ad mortis suae tempora... Datum Varszaviae, die 17 mensis Martii anno Dñi 1597.

(Metr. reg, vol. 141, fol. 71).

69. Edictum, ne quis libros in academia Zamosciensi recens editos ullibi in Regno exponere audeat.

Warszawa, 25 czerwca 1597.

Sigismundus III etc. significamus etc., quandoquidem ad felicitatem rerum publicarum pertinet nobilissimas scientias in illis florere, regiumque semper fuit crescentes eas gratia et indulgentia singulari promovere, cum per haec tempora ill. vir Johannes Zamoiski de Zamoście, regni supremus cancellarius et exercituum generalis, Bełzensis, Mariaeburgensis, Derpatensis, Knissinensis, Miedzirecensisque capitaneus, in civitate sua Zamoscie academiam iam novo opere exstruxerit, officinamque typographicam sumptibus suis ibidem collocarit et elegantissimo genere latinorum, graecorum et polonicorum týporum adornaverit, eo instituto, ut academia illa non solum bonos reipublicae cives formare, sed librorum etiam editionibus et impressionibus publice utilis et celebris esset: nos eius erga bonum publicum praeclaram voluntatem acceptam et commendatam habentes, officinam hanc typographicam academiae Zamosciensis speciali privilegio nostro, adversus quamlibet interversorum fraudem muniendam duximus, prouti praesentibus munimus atque auctoritate et sanctione nostra regia decernimus, edicimus, ne quis libros recens editos aut veteres, commentariis aliquibus, scholiis, adiunctionibus vel ordine aut dispositione, collatione, emendationibus, observationibus aut quavis alia ratione illustratos vel recensitos, quos typographus academiae Zamosciensis primus typis vulgaverit, eosdem citra ipsius academiae voluntatem, intra proximum a cuiusquam libri editione decennium, totos vel ex parte in ullis regni Poloniae et MDLithuaniae ditionibus imitari, excudere, alibive excusos in iisdem venales exponere audeat, sub poena confiscationis librorum et mulcta 20 marcarum fisco nostro et academiae Zamosciensi ex aequo solvenda. Atque in eius rei fidem etc. Datum Varszaviae, die 25 iunii anno 1597, regnorum nostrorum Poloniae 10, Suetiae vero 4. Sigismundus Rex. [1]

70. Zaliwski, capitaneus Varsoviensis, una cum coniuge et matre sua resignant domum suam lapideam Varsoviae sitam ven. Petro Skarga, totique Societati Jesu.

Warszawa, 15 października 1597.

Sigismundus III etc. significamus etc., quod coram nobis et actis cancellarie nostrae personaliter constituti gen. Stanislaus Zaliwski, capitaneus noster Varsowiensis, Margaretha gen. olim Bartholomaei Zaliwski, castellani Varsoviensis, relicta vidua, mater vero suprascripti capitanei, et Zophia Goslawska, eiusdem capitanei consors... recognoverunt etc., quia domum, ex muro lapidibusque confectam, Varsaviae in acie iuxta cimeterium ecclesiae divi Johannis, versus domos canonicorum ex parte una, ex altera vero domui Prusczinski seu Lisczowska contigua consistentem... vendiderunt ven. Petro Skarga, tanquam superiori missionis aulicae Societatis Jesu, totique Societati Jesu pro summa 10000 flor. pecuniae polonicalis, recognoscentes sibi a praedicto patre Skarga pro eiusmodi summa sufficienter numerata in effectu satisfactum esse, de qua plenaria satisfactione eum totamque Societatem perpetuo quietant, domumque praefatam... sub vadio 10000 flor pol... in praefatum patrem Petrum Skargam, totamque Societatem Jesu, plenarie et integre transfundendo... Quam recognitionem praefatorum recognoscentium... nos suscepimus... domumque praefatam libertatibus et immunitatibus ecclesiasticis adscribimus et incorporamus, resignationemque praefatam actis cancelariae nostrae inseri, ac demum eam ex iis authentice extradi mandavimus... Datum Varsaviae, die 15 mensis Octobris anno Dñi 1597.

(Metr. reg., vol. 141, fol. 289)

71. Permittitur typographiae Zamosciensi statuta et privilegia regni imprimere.

Warszawa, 19 maja 1598.

Sigismundus III etc. significamus... relatum esse ad nos per quosdam consiliarios nostros, academiam Zamosciensem propter exemplarium paucitatem codicem statutorum et privilegiorm regni tempore divi Alexandri regis, avunculi nostri magni, ex auctoritate comitiorum Radomiensium editorum, ac item omnia statuta divi Sigismundi primi, materni avi nostri, sancita, tum privilegia publica et omnes deinceps constitiones aliorum regum et nostras, quae iam promulgatae sunt vel interim promulgabuntur, in sua typographia recudere velle, tum ob publicam totius regni utilitatem tum etiam eiusdem academiae commodum, ut tenera nobilitas, quae ibi eruditur, hos iuris sacrosanctos libros et haec monumenta antiquitatis in promptu habere possit. Quod institutum cum nobis maxime probaretur, permisimus typographiae praedictae eiusdem academiae, ut supradictum codicem et statuta, privilegia ac constitutiones imprimere illi liceat, ea tamen conditione adiecta, ne quid in illis mutetur, addatur, minuaturve, ut eorum auctoritas et sanctitas indubita conservetur. Si vero eas, iusque nostrum aut dirigere, aut explicare, aut in epitomen reducere, vel ullo alio modo tractare volent, haec non miscendo, suas cogitationes cum legibus publice rogatis separatim edant, vim saltem consilii non legum habitura. Indices similiter eorundem statutorum et privilegiorum, et constitutiones separatim edere debent. Deputavimus etiam nobilem N.N., scribam cancellariae nostrae iuratum, ut dum haec statuta, privilegia et constitutiones suprascriptae praelo subiicientur, eas diligenter recognoscat et ad fidem pristinorum exemplarium ante promulgatorum imprimi curet. Ne autem opera typographi, quam in recudendis libris suprascriptis praestabit, damno illi sit, ad intercessionem consiliariorum nostrorum, eo nomine apud nos factam, cavendum illi duximus, cavemusque hisce litteris nostris, ne quis alius ad spatium 15 annorum libros eosdem statutorum, privilegiorum et constitutionum regni sub poena amissionis librorum et 3000 aur. hung. pro una dimidia parte fisco nostro, pro altera praedictae typographiae exsolvendorum, recudat, aut alibi recusos divendat. Harum testimonio litterarum, quibus nostra subscripsimus manu et sigillum regni appendi iussimus. Datum Varsaviae, in comitiis regni generalibus, die 19 mensis Maii anno Dñi 1598.

---

[1] Metr. reg., fol. 141, vol. 233; takiż sam dokument z datą 19 maja 1597 r. i z zastrzeżeniem: „sub poena confiscationis bonorum et mulcta 3000 aureorum hungaricalium", znajduje się tamże vol. 142, fol. 112.

(Metr. reg., vol. 142, fol. 111).

---

72. Piotr Skarga odbiera 12 złp.

Kraków, 11 czerwca 1602.

Ja ksiądz Skarga, kaznodzieja KMści, oznajmuję, żem wziął z skarbu Króla JMści przez ręce pana Pawła Jakimowicza za rozkazaniem Króla JMci przez mię mularzom złotych polskich dwanaście, kiedy Król JMść oglądywał kościół i na to daję tę moją rekognicyę z podpisem ręki mojej własnej. Datum w Krakowie, 11 die iunii anno 1602.

X. Skarga (!) ręką swą.

(Oryg. Izby Skarb., dział IV, vol. 11, fol. 1058).

---

73. Cedit Moskorzewski de inscriptione Dudyczom.

Kraków, 4 września 1602.

Sigismundus III etc. significamus etc., quod coram nobis et actis cancellariae nostrae personaliter constitutus nob. Hieronimus Moskorzowski de Moskorzow... recognovit, quia ipse nob. Alexandro, Danieli et Hieronimo Dudyczom, filiis olim nob. Andreae Dudycz, ac eorum successoribus, de inscriptione castrensi Cracoviensi sibi recognoscenti per nob. Martinum Silnicki de Silnica et Annam de Drohiczany coniuges super summa 20000 flor. pecuniae Poloniae debiti certi modo obligatorio in bonis villae Bronocice cum praedio in terra Cracoviensi et districtu Prossoviensi, Pirocice cum praedio; itidem in terra Cracoviensi et districtu Xiaznensi, necnon tota et integra sorte in villa Dziekanowice cum praedio in terra Sendomiriensi et districtu Visliciensi iacente, ac eis, quae eiusdem Annae Silnicka iuribus quibuscunque subiecta sunt, facta et recognita una cum omnibus eiusdem inscriptionis ligamentis, conditionibus... iam exnunc cessit et condescendit... hac sua recognitione mediante. Quam nos ab eodem suscepimus et ratam gratamque habentes, actis cancellariae nostrae inseri et demum ex eisdem authentice extradi mandavimus... Datum Cracoviae, die 4 mensis Septembris anno Dñi 1602.

(Metr. reg., vol. 144, fol. 282).

---

74. Albert Młodziejowski do ojca swego Jacka [1]).

(Narzeka na brak listów, prosi o pieniądze).

Rzym, 21 grudnia 1602.

Illustris ac magnifice domine parens. Salutem ac omnem felicitatem. Prorsus ignoro, nec certi quidquam suspicari ullo modo possum, quae causa sit, quod multis iam mensibus, quantumvis ipse interea temporis crebriorem me in scribendo praestitissem, a Mag. Dom. Vra nihil litterarum acceperim, non secus atque si pristinam suam scribendi consuetudinem omnino intermisisset. Hoc sine magna mea non contingit sollicitudine, nam praeterquam quod scire nequeam, qui valeat, de quo tamen quam saepissime certior fieri cupio, illud etiam me praeterit sciendum necessario, quibusnam exercitationibus me hoc extremo commorationis meae in Urbe curriculo (brevi enim me in Poloniam revocandum inaudivi) dare operam velit, diligenti enim in eis peragendis pro dignitate, studio, ipsas etiam unicuique vincere cupio cogitationes. Itaque si per Mag. Dom. Vram stetit hucusque, quominus legendis suis litteris iucundissimis voluptatem animi solitam capere potuerim, velim, ne ea diutius me carere et desiderio litterarum longiori intervallo conflictari patiatur.

De statu rerum nostrarum nihil est, quid scribam in praesentia, praesertim cum superioribus meis litteris, quas redditas esse non ambigo, fusius mihi eundem videar explicavisse. Unde sive tum nihil opus fuit multis verbis, nihilo magis nunc opus est: sive tum opus fuit, illud satis est, praesertim cum accesserit nihil novi, excepto quod a patre Czer. [2]) domus conducta sit, in qua non ab hospite et patrono domus alimus, quemadmodum in aliis fiebat hospitiis, sed ipsimet de rebus ad victum necessariis nobis providemus. Qui quidem vivendi modus etsi honestior Romae habeatur, sumptus tamen maiores creditur non esse postulaturus. Sed et haec Mag. Dom. Vrae ex litteris aliorum optime cognita esse mihi persuadeo, ut supervacaneum sit singula persequi minutissime. Illud tacendum non videtur, quandoquidem pecuniae eius, quam Mag. Dom. Vra in usus nostros mense Aprili miserat, vix quidquam superest, liberalitatem suam apprime nobis esse necessariam; eam porro ut quamprimum experiamur etiam atque etiam rogo. Beneficentia haec in nos plus quam paterna magnae et perpetuae sibi erit voluptati. Datum Romae, 21 decembris anno 1602.

Magnificae Dominationis Vestrae
filius observantissimus
Albertus Georgius Młodziejowski.

---

[1]) Autograf, archiwum b. Komisyi Skarbu, dział 36, fasc. 5; adres: „Illustri ac magnifico domino Hiacintho Młodziejowski, thesaurario curiae regni Poloniae, capitaneo Krzeszoviensi, Piaseczensi etc... Cracoviam".

[2]) Wojciech Czerniakowski.

75. Albert Młodziejowski do Jacka Młodziejowskiego[1]

(Uniewinnia się z zarzutów, chce zwiedzić włoskie miasta przed powrotem).

Rzym, 15 stycznia 1603.

Illustris ac magnifice domine parens. Salutem et omnem felicitatem. Proximis superioribus diebus a Mag. Dom. Vra litteras accepi, gratissimas illas quidem et optatissimas recte, siquidem Mag. Dom. Vram valere (id quod mihi fuit iucundissimum) testabantur, mirificamque quandam sui erga me vere paterni animi habebant significationem; sed tamen, quae multum etiam moeroris voluptati illi admixtum attulerunt, significabant enim displicuisse Mag. Dom. Vrae, quod aliquanto diuturniore temporis intervallo in una eademque schola sim immoratus. Certe, ut suo loco et tempore patebit, non ulla id mea accidit in studiis incuria. Poteram ego, dummodo ipse voluissem, nemine obstante, etiam ipsam philosophiam delibavisse iam, nisi solidior profectus et maior utilitas rationem studiorum meorum moderata fuisset. Cognoveram nimirum in aliis, quantum praepropera in mutando litterario ludo festinatio impedimenti poneret ad melius et facilius proficiendum. Videbam quoque non eam demum praestantiorem et diuturniorem domum esse, cui celerius extrema manus et summum fastigium impositum fuisset (quod enim cito fit, id cito quoque perire, veteri dicitur proverbio), sed quae solidioribus niteretur fundamentis. Quocirca ne ob hanc longiusculam eorundem studiorum tractationem negligentiae suspitionem incurram, vehementer etiam atque etiam peto, aequum se iudicem morae istius meae Mag. Dom. Vra praebeat, eorumque consilio parere me patiatur, qui lente festinandum suadent, cum teste Platone serius ad finem perveniant ii, qui plus satis festinant initio. Futurum ego Deo suffragante spero, ut facili negotio intelligatur cunctationem hanc cunctatori utilissimam exstitisse. Jam vero neque litterae minus correcte scriptae (quod pro argumento contra me usurpatum videbatur) condemnare me eo crimine possunt, quasi nullum insignem profectum in litteris toto hoc biennio fecissem. Aliunde omnino non vero ex charactere iudicium de studiis meis latum iri sum arbitratus; verum praeter omnem spem mea me frustrata est opinio. At quis praeter obtrectatores meos, qui nonnulla de me falsis rumoribus ad Ill. et Mag. Dom. Vram deferunt, putasset illa eadem re imminui aliquid spei et existimationis de profectu meo conceptae posse, quae famam doctrinae in multis et veterum et nostra memoria minime laeserat? Ergone Plotinus ille, insignis Platonicus, omnique studiorum genere exercitatissimus (ut interim sexcentos alios taceam) exiguam bonarum litterarum cognitionem habere existimatus est eo, quod nullam scribendo, ut in vita eius refert Porphyrius, servavit orthographiae rationem? Non inussit id ullam ipsi imperitiae et inscientiae notam, intactam reliquit aliorum plurimorum existimationem, quorum exemplis uti hic necesse non est, cum nostratibus abundemus. O quam multis in Polonia nostra eruditorum nomen e manibus extorqueretur, si ea regula et norma eruditionem metiremur? Quotus enim quisque est ex universo numero eorum, quos illic sapientes nemo non indicat, qui modum scribendi polonice, natura sua difficillimum, ita teneat, ut nunquam a recta norma deflectat, in erroremve incurrat? Quod si lapsus eiusmodi, minus in illis propter assiduam excertitationem tolerandus, nihil eorum offuit existimationi, aequum esse quis neget, quando polonici characteris usus vix ullus Romae est, errores meos nimia commissos festinatione benigniorem habere interpretem? praesertim cum revidendarum litterarum omnem mihi omnino in-

---

[1] Autograf w b. Komisyi Skarbu, dział 36, fasc. 5.

opinatus rev^{mi} dñi Suffraganei ex Urbe discessus ademerit facultatem. In posterum ne quid simile contingat, diligens a me dabitur opera, quam enim exspectationem mei concitavi, hanc sustinere ac tueri ut elaborem, mea me indoles et honesta educatio hortatur quotidie, quin etiam plurima et maxima sua in me beneficia solicitudines meas exacuunt, ne quid aut ex amore, aut ex iudicio suo perdam. Opto, ut mihi liceat iam praesenti pietate meorum officiorum sua beneficia sibi facere iucundiora.

Pecuniam, de qua litteris suis scripserat, recepimus, cum ea tamen iactura, quae hic usitata et legitima est. Revocationem mei ex Urbe tam cito statutam dolorem, nisi officium filii et pietas in parentem paterna mandata hilari animo exsequenda suaderet. Paratissimus igitur sum ad omnia, sed illud unum, quantum sua fert voluntas, peto quaesoque, ut cum nihil iam temporis ad manendum in Urbe mihi prorogari velit, priusquam domum repetam, perlustrare me patiatur pro sua in me paterna benevolentia, quid intra aliarum etiam exterarum gentium agatur parietes, quod si maius videbitur, quam ut concedi mihi debeat, vel ea saltem potiar et gaudeam conditione, ne ante in Poloniam reverti necesse sit, quam totius Italiae primarias urbes videre et peragrare contingat. Valere felicissime in annos plurimos Ill. et Mag. Dom. Vram cupio ex animo. Datum Romae, 15 Ianuarii anno 1630 (sic!).

Magnificae Dominationis Vestrae

filius et servus observantissimus

Albertus Młodziejowski.

---

76. Wojciech Czerniakowski do Jacka Młodziejowskiego.

(O podróży i zajęciach naukowych syna jego Wojciecha).

Rzym, 1 lutego 1603.

Mój wielce miłościwy panie podskarbi! Za pisaniem WMści, mego miłościwego pana, oddano sam do rąk moich według rozkazania WMści pieniędzy sześćset szkutów i pięćdziesiąt, to jest pięćset czerwonych złotych, jako je tam po bankach płacą w Rzymie, które pieniądze chcesz WMść, żeby w szafowaniu moim były. Z czego jakom się po ten czas wymówić WMści nie mógł, tak i na potym, póki jeno w Rzymie będę, WMści, memu miłościwemu panu, w tej mierze i na każde rozkazanie WMści chętliwie rad służyć będę. Z strony pana Olbrychta czekam rezolucyej od WMści, jako się rychło z Rzymem ma pożegnać. Podoba mi się consilium WMści o nim, którem skąd inąd zrozumiał, że go tam masz wolą w Niemczech zabawić przy dworze którego książęcia, a podobno u Bawarskiego, gdzie sobie język niemiecki bardzo u nas potrzebny wspomni i będzie się mógł go dostatecznie nauczyć, a przytym i nauk nie zgoła zaniecha. Będzie i tam mógł się uczyć filozofiej, abo co mu będzie potrzebniejszego. Tego roku słucha retoryki, a przytym na tym ostatku mieszkania swego w Rzymie zabawia się szermowanim, lutnią, uczy się też pisać chędogo, skakać, rachować, co się wszystko szlachcicowi zidzie na potym. Chce mu się i do Neapolim, oglądać ten tam kraj i nie zdałoby mi się bardzo od rzeczy, gdzieby to mogło się odprawić bez wielkiego kosztu. Co ja zawsze mam na dobrej pamięci, żeby się jako naskromniej i bez potrzeby nie wydawały pieniądze. Krysztofa nie wiem jako WMść chcesz zostawić w Rzymie, kiedy starszy odjedzie. Ksiądz Stefanowski radby go

---

[1]) Autograf w prywatnym zbiorze; adres jak wyżej; pieczątka na liście używana powszechnie przez jezuitów.

miał w seminaryum i ja mu tego życzę, żeby tam mógł mieć miejsce. Byłoby to i z większym pożytkiem jego i z mniejszym kosztem WMści; jużem ja to u niego uprosił, że nie odmawia do tego konwiktu; ale widzę, że mu tego potrzeba, jeśli go tam WMść chcesz mieć, żebyś mu to WMść rozkazał przez pisanie swe i deklarował mu w tym wolą swoję, żeby w konwikcie mieszkał. A ja to WMści obiecuję, że go postanowię i tak opatrzę, jako będzie potrzeba, nim sam z Rzymu odjadę, a WMści o wszystkiem da Pan Bóg ustnie dam znać niezadługo, bo jako rozumiem, nie zamieszkam sam dłużej trzech miesięcy. Zatym się łasce WMści, mego miłościwego pana, pilnie zalecam. Romae, 1 februarii 1603.

WMści mego miłościwego pana życzliwy sługa
Wojciech Czerniakowski.

77. Hieronim Stefanowski do Jerzego Młodeckiego. [1]

(O nauce synów Jacka Młodziejowskiego).

Poznań, 3 lutego 1603.

Generose domine, frater observantissime. Łaski i błogosławieństwa bożego WMści uprzejmie życzę. Jakob Sosnowski nie wiem jako się obróci, kiedy się stamtąd pomknie Olbrycht, którego koniecznie radzę wziąć, gdyż niewielka ekspektacya, a trzebą się bać czego inszego. Mniećby się widziało, aby Olbrycht jeszcze się gdzieindzie przejeździeł i tym samym przećwiczył, bo jako mi daje sprawę, nic po sobie generosum nie pokazuje: ponury, leniwy ad industriam etc. Rok by mu jeszcze przejazdki bardzo pomógł, jakom przedtym do WMści pisał, a nie widzę sposobniejszego przy nim nad Sosnowskiego, cuius mihi industria probata est. Nie wiem, czym go sobie ks. Sufragan tak bardzo zbrzydził, że mi nic o nim jedno per contemptum nie napisał. Proszę o pieniądzach, któreby tam posłano przemyślawać WMści, alias będzie extrema miseria, bo in Decembre ledwie stawało. Już to tam kila razy do WMści piszę, nie będę im winien. O Krzysztofa, aby mógł tam mieszkać w seminarium Romanum, gdzie byli Gostomscy, staraj się WMść jako najpilniej; lepiej się temu dziecięciu pomódz nie może, odetnie się sumpt, nie będzie trzeba przy nim inszego żywić, do nauk się solide przywiąże, non erit periculum de corruptela morum. Proszę, niech wiem co o WMści. Na ten czas prosząc, aby Pan Bóg WMści w dobrym zdrowiu chować raczył, zalecam miłość braterską i modlitwy. Jacuś WMść pilnie pozdrawia. Z Poznania, 3 februarii 1603.

WMść uprzejmie miłujący brat i sługa życzliwy
Hieronimus Stephanowski.

78. Piotr Kochanowski odbiera 40 złp.

Kraków, 19 maja 1603.

Ja Piotr Kochanowski, sekretarz J. K. M., zeznawam, żem wziął z skarbu Króla J. Mści przez ręce JMści pana Młodeckiego, pisarza skarbowego, złotych polskich czterdzieści na drogę do Rawy do pp. Deputatów o odwiezienie zupełnej kwarty do Lwowa na popłacenie zasłużonego żołnierzom Inflanckim. W Krakowie, 19 maii 1603.

---

[1] Autograf w prywatnym zbiorze; adres: „Generoso domino Georgio Młodecki, regii thesauri notario etc., domino fratri observantissimo. Cracoviae"; i przypisek pod adresem inną ręką: „oddany od ks. Sawickiego die 3 aprilis 1603."

Idem qui supra manu propria.

(Autogr. arch. Izby Skarbowej, dział IV, vol. 12, fol. 231).

79. Advitalitas super villam Klussow Petro Cieklinski datur.

Kraków, 2 września 1603.

Sigismundus etc., significamus etc. quod cum satis perspecta habeamus gen. Petri Cieklinski, pocillatoris Cracoviensis et secretarii nostri, in nos et rempublicam merita... quapropter cum ad praesens villa nostra Klussow, in palatinatu Belsensi sita, post obitum gen. Stańska, olim gen. Stański, pocillatoris Belsensis, consortis, ad nos et dispositionem nostram pervenisset, eandem ipsi gen. Petro Cieklinski iure advitali... conferimus praesentibus... Ratione cuius advitalitatis nihil nobis et thesauro nostro debebit, praeter quartam proventuum partem, Ravam quotannis, tempore legibus regni praescripto, inferre tenebitur... Datum Cracoviae, die 2 mensis Septembris anno Dñi 1603.

(Metr. reg., lib. 148, fol. 151).

80. Abraham Krzewski odbiera 200 złp.

Kraków, 9 lutego 1604.

Zeznawam tem swem pisaniem, żem wziął od JWP. Młodeckiego, pisarza skarbowego, na drogę wołoską złotych polskich dwieście, dla lepszej wiary pieczęć swą własną plikładam (!). W Krakowie, 9 februarii anno Dñi 1604.

Abram Krzowsky ręką własną spt.

(Arch Izby Skarb., dział IV, vol. 12, fol. 417).

81. Zygmunt III poleca wypłacić 304$^1/_2$ złp. Piotrowi Kochanowskiemu.

Kraków, 9 listopada 1604.

Zygmunt III z bożej łaski król polski etc. Wielmożnemu Jerzemu Mniszkowi z Wielkich Kuńczyc, wojewodzie Sandomierskiemu, staroście naszemu Lwowskiemu, Samborskiemu i żupnikowi Ruskiemu, uprzejmie nam miłemu, łaskę naszę królewską. Wielmożny, uprzejmie nam miły. Ma zatrzymane zasłużone swe urodzony Piotr Kochanowski, sekretarz nasz, w skarbie naszym, czego wedle porachowania skarbowego jest summa złotych polskich sześćset i dziewięć. Chcemy tedy, abyś Uprzejmość Wasza połowicę téj summy to jest złotych trzysta i cztery z groszy piętnastą onemu zapłacił z arendy starostwa Samborskiego i z żup Ruskich, co my Uprzejmości Waszej na liczbie przyjąć rozkażemy za tym listem naszym i rekognicyą tegoż sekretarza. Inaczej Uprzejmość Wasza nie uczynisz z powinności swej i dla łaski naszej. Dan w Krakowie, dnia IX miesiąca Novembra roku pańskiego MDCIV, panowania królestw naszych polskiego XVII, szwedzkiego XV.

Sigismundus Rex. L. S. Hieronimus Cielecki.

(Oryginał w archiwum Izby Skarb., dział VI, vol. 4, fol. 218).

82. Stanisław Grodzicki odbiera 1000 złp.

Kraków, 16 grudnia 1604.

Stanislaus Grodzicki, superior domus professae Societatis Jesu, oznajmuję, iżem odebrał tysiąc złotych, każdy po trzydzieści grosze polskie rachując, od pana Franciszka Thelaniego, mieszczanina i kupca krakowskiego, które on był wziął w Lublinie od p. Wojciecha Bobole naznaczone za pensyę od JKMści na cłach ruskich za rok teraźniejszy 160 czwarty, który się skończył 20 dnia Lipca na budowanie kościoła śś. Piotra i Pawła na Grodzkiej ulicy, na co tę rekognicyę daję z podpisem ręki mej własnej i pieczęcią zwykłą. W Krakowie u św. Barbary, 16 dnia Grudnia roku 1604.

L. S. Stanisław Grodzicki

(Oryginał w arch. Izby Skarb., dział IV, vol. 12, fol. 382).

83. Piotr Kochanowski odbiera 45 złp.

Kraków, 26 grudnia 1604.

Zeznawam, żem wziął na drogę swą do Łomży, jadąc tam z rozkazania JKMści na odebranie starostwa tego, z skarbu Króla JMści, od JMści pana Młodeckiego, złotych polskich czterdzieści i pięć, na co dawam tę rekognicyą swą. W Krakowie, die 26 decembris 160 quarto.

Piotr Kochanowski, sekretarz Kro: JMści.

(Autograf w zbiorze L. Zwolińskiego).

84. Piotr Kochanowski odbiera zarząd starostwa Łomżyńskiego.

Łomża, 30 marca 1605.

Zeznawam, iż JMść Pani Helżbieta z Dembian Modliszewska, starościna łomżyńska, przy odbieraniu przez mię na to od JKról. Mści zesłanego (po śmierci sławnej pamięci nieboszczyka JMP. pana starosty małżonka Jej Mości) starostwa łomżyńskiego oddała też zboża wszystkie na zasiewku jare i wychowanie czeladzi, dworu i folwarków łomżyńskich na miesięcy sześć od nowego lata do dnia 1 lipca cale i zupełnie, których zbóż ta jest liczba: żyta ozimego korcy $83^3/_4$, żyta jarego korcy 37, pszenice jarej i ozimej korcy 39, jęczmienia korcy $201^1/_2$, tatarki korcy 229, owsa korcy $607^3/_4$, grochu korcy $34^1/_2$, prosa korcy 3, siemienia lnianego korcy 2, siemienia konopnego korcy 2. Zaczym się już, co się tknie zbóż na wysiewek jary i wychowanie czeladzi, należących od Jej Mości, cała i dostateczna satysfakcya stała skarbowi Jego Król: Mści. Nadto oddała Jej Mość nad powinność żyta ozimego korcy $53^3/_4$, które skarb JKrMści będzie powinien Jej Mości przyjąć na defalkacyę podług targu, jako się przedało, per grossos 18. Na co ręką się swą podpisuję i pieczęć swą przykładam. Działo się w Łomzie, 30 martii 1605.

L. S.

Piotr Kochanowski na ten czas Administrator Staro: Łomż:

---

[1] Arch Izby Skarbowej, dział IV, vol. 12, fol. 585; pieczęć z herbem Korwin.

85. Zygmunt III każe wypłacić A. Krzewskiemu 200 złp.

Kraków, 18 Lipca 1605.

Zygmunt III, z bożej łaski, król polski etc. Urodzonemu Wojciechowi Boboli, sekretarzowi i celnikowi ruskiemu naszemu, wiernie nam miłemu, łaskę naszę królewską. Urodzony, wiernie nam miły. Naznaczyliśmy urodzonemu Abrahamowi Krzowskiemu, sekretarzowi naszemu, ad rationem zasłużonych jego pieniędzy, które za porachowaniem ostatnim w skarbie naszym ma zatrzymane, 200 złotych polskich na cłach ruskich u Wierności Twej. Przeto chcemy tego i rozkazujemy, abyś W. T. onemu te 200 złotych pospołu z temi, któreśmy naznaczyli na drogę, bez zwłoki żadnej zapłacił, co my od W. T. po okazaniu jego kwitu na liczbie przyjąć rozkazujemy. A inaczej abyś W. T. nie czynił dla łaski naszej. Dan w Krakowie, dnia XVIII miesiąca Lipca roku Pańskiego MDCV, panowania królestw naszych Polskiego XVIII, Szwedzkiego XVI.

Sigismundus Rex L. S. Petrus Młodecki.
Paulus Kochański.

(Oryginał w arch. Izby Skarb. dział VI, vol. 4, fol. 253).

86. Abraham Krzewski kwituje z odbioru 2200 złp.

Lwów, 30 lipca 1605.

Abram Krzowski, sekretarz JKMści, wyznawam mem własnem pisaniem, żem wziął od JMPana Wojciecha Bobole, celnika ruskiego i sekretarza JKMści, za rozkazaniem JKMści, złotych polskich dwa tysiące i dwieście, każdy złoty po groszy trzydzieści rachując, to jest, zasłużonych swych siedmet a do Carogrodu na drogę tysiąc pięćset. Dla lepszego utwierdzenia tego zeznania mego pieczęć swą własną przykładam. We Lwowie, 30 iulii anno Dñi 1605.

Idem qui supra manu propria. Abram krzowski

(Autogr., arch. Izby Skarb., dział IV, vol. 12, fol. 611).

87. Quietat Petrus Kochanowski fratrem suum Georgium de summa 5500 florenorum.

Kraków, 12 grudnia 1605.

Sigismundus etc., significamus etc., quia personaliter coram nobis et actis cancellariae nostrae constitutus nob. Petrus Kochanowski, miles ordinis s. Johannis Hierosolymitani, olim gen. Petri Kochanowski, vexilliferi terrae Sandomiriensis, filius,... recognovit, quia ipse ad exteras nationes iter habens in animo destinatum, memor mortis, omniumque vicissitudinum, quibus omnes mortales sumus obnoxii, tum et singulari amore fraterno ductus, si in hac sua destinata peregrinatione mori ipsum contigerit, de summa 5500 flor. monetae et numeri polonicarum veri, certi, liquidique debiti, actis castrensibus Sandomiriensibus per nob. Georgium Kochanowski, fratrem suum germanum, inscripti et assecurati, eundem supranominatum Georgium Kochanowski, successoresque ipsius, quietat, emittit, a solutioneque praefati debiti liberos facit, inscriptionemque praedictam castrensem Sandomiriensem... annihilat et mortificat... Quod si vero, Deo volente, absoluta hac peregrinatione, salvus et incolumis redierit, eandem supramemoratam inscriptionem castrensem Sandomiriensem superpraedictam summam 5500 fl.

pol. debiti, sibi suisque successoribus servientem, integram esse vult atque eandem cum omnibus ligamentis, nexibus et vadiis in robore suo sibi et successoribus suis reservat, consentiente super his eodem supramemorato nob. Georgio Kochanowski, fratre ipsius germano. Quam nos ipsius inscriptionem atque in hunc modum per eum factam recognitionem ratam et gratam habentes, suscepimus, actisque cancellariae nostrae inscribi mandavimus, decernentes eam robur debitae firmitatis obtinere debere. In cuius rei fidem etc. Actum et datum Cracoviae, die 13 decembris anno 1605.

(Metr. reg., vol. 150, fol. 280).

88. Jan Ostroróg odbiera 2000 złp.

Lwów, 7 listopada 1606.

Wziąłem od JMP. Wojciecha Boboli, celnika ruskiego, dwa tysiące złotych panom Aleksandrowi Miszkowskiemu, staroście Ojcowskiemu, i X. (sic!) Piotrowi Myszkowskiemu, staroście Tyszowieckiemu, należące, które im od JKMści na clech ruskich naznaczone były i teraz w tym roku 160 szóstym na św. Michał do ręku moich, jako pierwszego opiekuna ich, zapłacone być miały, którem ja wziął według przywileju i z nich pomienionego pana celnika kwituję. Datum we Lwowie, 7 novembris 160 sexto.

L. S. J. Ostroróg casztelan Poznański.

(Autograf w arch. Izby Skarb., dział V, vol. 7, fol. 801).

89. Piotr Kochanowski płaci 500 złp. Janowi Izdbickiemu

Lubionka, 2 lutego 1607.

Zeznawam tą rekognicyą, ręka własną podpisaną i pieczęcią zapieczętowaną, żem odebrał gotowemi od JMP. Piotra Kochanowskiego, sekretarza JKMści, administratora natenczas Vscczkiego, przez ręce Wojciecha Gurowskiego, sługi mego, złp. pięćset na jurgielt mój, który mam od JKMści na każdy rok na Trzy Króle z prowentów Uścskich. W Lubionce, die 2 februarii anno 1607.

Jan Izdbicki, sędzia kaliski, ręką własną.

(Arch. Izby Skarb., dział IV, vol. 12, fol. 783).

90. Przywilej na drukarnię Andrzejowi Piotrkowczykowi.

Kraków, 30 grudnia 1608.

Sigismundus III... significamus... quod cum apud omnes christiani orbis principes et rerum publicarum moderatores ea semper fuerit praecipua cura et sollicitudo, ut vel maxime populos sibi subiectos, alios litterarum et scientiarum studiis, alios armorum et militiae praeceptis, alios denique variis armorum et officiorum exercitiis ad suum et universae reipublicae usum et commodum accersitis plerumque non sine magno sumptu e longinquis locis eam in rem magistris indui et instrui curarent. Videmus inter omnes alias nobilissimas et praestantissimas artes typographicam inprimis ob sui summam necessitatem principio admirationi quam cultui apud omnes fuisse. Nec immerito illarum priscorum omnium scripta et monumenta cum doctissima, tum clarissima, quae iam pene pedor et macies absumpserat, prima cum summo universi orbis commodo atque ornamento a perpetuo interitu, densaque tenebrarum caligine vindicavit; illa tam

sacram, quam prophanam historiam, nostraeque salutis arcana, illa denique omnes bonas artes, scientias et disciplinas, quaeque retroacto saeculo, non nisi summo labore et difficultate parabantur, incredibili facilitate universo generi humano legenda suppeditant. Ad extremum regnorum principum, rerum publicarum, omniumque populorum progressus, incrementa ac vicissitudines excipit ac fovet, perennataque quadam serie posteritati transmittit. Proinde animadvertentes ex laudatissima ista arte tot emolumenta dimanare, facere non potuimus, quin exemplo maiorum nostrorum nobis quoque peculariter typographum aliquem solertem et idoneum deligeremus. Cum vero spect. Andream Petricovium, civem et typographum Cracoviensem, omnibus aliis cum multitudine et varietate characterum elegantiorum, tum propter insignem eiusdem in vulgandis libris fidem et industriam anteferri videamus: ideo ad intercessionem regni nostri senatorum tribuendum id ipsius virtuti duximus, ut eundem in typographum et servitorem nostrum cooptaremus, uti quidem cooptamus praesentibus hisce litteris nostris, concedendo eidem-ut possit et valeat libertatibus, iuribus, obventionibus atque immunitatibus generaliter omnibus et singulis gaudere, quibus ceteri nostri servitores, aliorumque principum christianorum de iure et consuetudine utuntur atque gaudent. Porro volentes praefatum Andream Petricovium ad artis typographicae studium et exercitium luculentiori gratiae nostrae argumento alacriorem reddere: aliis omnibus regni nostri typographis severe mandamus et inhibemus, ne libros ab ipso iam excusos aut in posterum sub titulo no tro prelo mandandos ulla ratione cudere et recudere audeant sub poena 1000 aureorum ungaricalium et confiscationis omnium librorum... Datum Cracoviae,die 30 mensis Decembris anno Dñi 1608.

(Metr reg., vol. 201, fol. 48).

91. Typus Petricovianus Dola Bellae confertur.[1])

Warszawa, 31 października 1618.

Sigismundus III... significamus etc., quod cum spect. Andreae Petricovii, civis Cracoviensis et typographi nostri, singularem fidem praeclaramique industriam in imprimendis preloque mandandis libris quibusvis tot annorum spatio experti fuerimus, faciendum duximus, publicae utilitatis causa, ut nimirum ipso vel iam in senium vergente, vel cum Domino Deo visum fuerit, vita functo, haec prae ceteris insignis ipsius typographica officina, tanta videlicet characterum varietate, elegantia et multitudine abundans, aliqua ratione iacturam faciat, ut eidem Andreae Petricovio, typographo nostro, quos is sibi a nobis, in hac ipsa typographia nostra postulat socios et haeredes, videlicet, egregios Andream Petricovium, artium doctorem, philosophiaeque magistrum, filium suum, et Thomam Delabella, pictorem nostrum, generum ipsius, vivo quidem socios, defuncto vero haeredes daremus et assignaremus, uti quidem praesentibus hisce omni meliori modo et iure damus et assignamus, volentes omnino, ut quo hactenus iure vel privilegio solus commemoratus Andreas Petricovius, typographus noster, typographiam nostram exercuit et tenuit, eodem in posterum commemorati Andreas filius et Thomas gener, ipso quidem superstite, tanquam socii, vita vero defuncto, uti haeredes, ambo nimirum teneant et exerceant, omnibusque iuribus, libertatibus et privilegiis, quibus iure vel consuetudine ceteri sive nostri, sive aliorum christianorum prin-

---

[1]) Metr. reg., vol. 164, fol. 30; przywilej niniejszy potwierdzony został na nowo w Warszawie 18 sierpnia r. 1620.

cipum typographi gaudent, iisdem quoque omnes isti in typographia nostra socii et haeredes gaudeant et fruantur, uti typographi et servitores nostri... severe omnibus regni nostri typographis praecipientes et mandantes, ne libros quosvis ab ipsis excusos vel in posterum sub titulo nostro praelo mandandos quovis modo cudere vel recudere audeant, sub poena 1000 florenorum hungaricalium et confiscationis omnium librorum... Datum Varsaviae, die ultima mensis Octobris, anno Dñi 1618.

92. Wojciech Bodzęcki do Barbary z Tarnowskich Zamoyskiej. [1]

(Prosi o protekcyę względem scholasteryi Zamoyskiej).

Zamość, 12 maja 1609.

Jaśnie wielmożna, miłościwa pani a dobrodziejko. Służby me naniższe zaleciwszy do łaski WMści, mojej miłościwej pani etc. Pana Boga za to chwalimy, iż WMściom, naszym miłościwym panom, za tym zjechaniem dał zgodne serce w sprawach JMPana Tomasza; [2]) zaczym wielkie niepokoje i niezgody po wielkiej części są uprzątnione; nadzieja w Panu Bogu, iż ostatek tych niezgód wkrótce i z kościoła i z akademiej będzie wypędzony, za obraniem nowego rektora pana Birkowskiego, [3]) człowieka cnót wielkich i skromności dziwnej, a za pomocą WMści, naszej miłościwej pani, i JMściów panów opiekunów. Ja Bogiem świadczę, jakom z tej odmiany i pokoju mego jestem ucieszony; Pana Boga proszę, aby to jako nadłużej trwało, i aczkolwiek nieco krzyża (z) strony tej scholastycyej od niektórych ludzi odnoszę, lecz sprawiedliwości mojej sprawy ufając, iż ten frasunek krótki jest, spodziewam się, a zwłaszcza gdy WMść, moję miłościwą panią, do końca chętliwą sobie uznam. Zrozumiałem to dobrze po JMści ks. biskupie, [4]), iż w tej sprawie trudności wielkiej nie zadawałby mnie był, gdyby tego był na nim ks. oficyał nie wymógł, który iż teraz do Krakowa odjachał, wszytkie rzeczy, nadzieja w Panu Bogu, snadniej pójdą. Do czego abyś się WMść, moja miłościwa pani, jeszcze pisaniem jakiem do JMści ks. biskupa przyczyniła, uniżenie proszę, toż mi też obiecuje JMP. Tomasz, życząc sobie, aby tym powłaczaniem mojem nauki się jemu nie rozrywały. Ja się Panem Bogiem oświadczam, bym to widział, iż tej scholastycyej przeciwko sumieniu memu proszę, nigdybym się tak gorąco jej nie domawiał; ale wiem, iż innego nic w tej mierze niemasz, jedno niektórych ludzi nieżyczliwość. JMP. Tomasz z łaski bożej zdrów dobrze i ciesząc się z tego pokoju, który za staraniem WMści, naszej miłościwej pani, jest przywrócony, do nauk biegu odprawowania zapala się. JMP. Simonides gorąco w tym chodzi, aby porządek nauk, które aż do lat mają być prowadzone, w swym porządku stanął; między wszystkimi nami, którzy około JMP. Tomasza chodzimy, z łaski bożej zgoda. Zalecam się zatym i modlitwy moje niegodne do łaski WMści, mojej miłościwej pani. Z Zamościa, 12 maja 1609.

WMści, mojej miłościwej pani i dobrodziejki, sługa najniższy i bogomodlec

X. Wojciech Bodzęcki, probosz Mosc.

---

[1] Autograf w prywatnym zbiorze; adres: „Jaśnie Wielmożnej Pani JMP. Kanclerzynie i Hetmanowej Koronnej Wielkiej etc., mojej miłościwej paniej i dobrodziejce."

[2] Zamoyski, syn Jana.

[3] Szymon.

[4] Jerzy Zamoyski, biskup chełmski.

93. Szymon Szymonowicz do Szymona Birkowskiego.

(Podziękowanie za wiersze).

Carmen nuptiale, scriptum Simoni Birkovio, iunctum memoriae funebri Piaskovii, familiaris nostri, reddidit nobis tabellarius. Non ingrata nobis opera tua, quam in domesticorum meorum memoriam insumis, nec vivo duntaxat amico praestas officium, verum demortuo etiam, quam viventi exhibueras, exhibes charitatem. Nos carmen tuum summa animi cum voluptate hausimus: optarem aliquid temporis successu praestes et nobis, verum quod Hymenaeum potius sapiat, quam rogum. Quodsi tibi tantum iam reluctanti idem quasi de postliminio redeat animus, tunc non tantum actorem te nuptiarum tuarum, verum narratorem (etiam δε ποιητὴν qualem Achilli Phoenicem datum a patre scribit Homerus) esse oportebit. Quis enim Simonidem carmine velit concinne depingere in hac inerti poëtarum turba, non video alium nisi ipsum Simonidem.¹) Quod si te duplex deterreat labor, insumemus nos quamvis inertes operam carminis, tu matrimonii. Bene valere te cupio. ²)

94. Szymon Szymonowicz do Henryka Ungera.

(Dopytuje się o wiadomości o Tomaszu Zamoyskim).

Czernencin, 23 listopada 1614.

Miłościwy panie Ungier! Uprzejme służby me w łaskę WMści pilnie oddawszy etc. I tak-ci JMść Pan nasz odjechać nas raczył! Z czego a czem ja jest serdecznie żałościw; ale widzę, że mi nic inszego nie przynależy, jedno w niegodnych modlitwach moich za jego wszelakie powodzenia Pana Boga ustawicznie prosić. Więc i niewiadomość moja o Jego Mości, tym mnie teskliwszym czyni. Namyślnie dlatego do WMści posyłam, pilnie prosząc, abyś mi WMść oznajmić raczył, jeśli WMść raczysz co o Jego Mości wiedzieć. Jeśliby mię też co potrzeba było do Zamości dla potrzeb jakich albo posług Jego Mości, racz tu WMść o mnie pamiętać: będę zawsze gotów na zawołanie WMści. Zwierzynką, jaką mam, obsyłam WMści, której racz WMść zażyć z Rotmistrzem, któremu służby me zwykłe pilnie zalecam, oddając się powtóre pilnie a pilnie do łaski WMści. W Cernencinie, roku 1614 Novembriis 23.

WMści uprzejmy przyjaciel i sługa ³) Simon Simonides

95. Concessio libertatis Petro Krugier, ne ipsius ephemerides a quopiam imprimantur et divendantur sine scitu ipsius.

Warszawa, 21 listopada 1618.

Sigismundus III etc. significamus etc., quod cum a pluribus commendatam habeamus fidem erga nos atque non vulgarem mathematicarum scientiarum peritiam spect.

---

¹) Odnosić się to może do Simonidesa z Amorgos i do Simonidesa z Keos, liryków greckich.

²) List ten, a raczej kartka bez daty, cała pisana własną ręką Szymonowicza (z autografu, z prywatnego zbioru) adresowana była zapewne do Szymona Birkowskiego, profesora akademii Zamoyskiej; na jego to wesele Szymonowicz napisał panegiryk: „In nuptias Simonis Birkowski et Annae Mozdżarska,“ Zamość, 1614.

³) Autograf w prywatnym zbiorze; adres: Jego Mości Panu Henrykowi Ungierowi, memu wielce łaskawemu panu i przyjacielowi, w skarbie JMści pana starosty Knyszyńskiego“.

et fam. Petri Kruger, civis et mathematici Gedanensis, faciendum ipsi eam gratiam duximus, ut ad supplicationem pro ipso apud nos factam, ita illius commodis et utilitatibus prospiceremus, ut quas ipse consequentibus et futuris annis ephemerides sive prognostica annua conscribet, vel in publicum typis edet, quae nihil ecclesiae catholicae romanae doctrinae contrarium continere debent, ea omnibus typographis et bibliopolis regni et ditionum nostrarum sine ipsius expressa licentia et consensu typis imprimere vel certe venum exponere prohiberemus, ut quidem praesentibus prohibemus, sub 400 aureorum hungaricalium poena, quorum medium ad fiscum nostrum, medium vero ad eundem spect. Petrum Kruger pertinere debebit... In cuius rei fidem praesentes manu nostra subscriptas sigillo regni communiri mandavimus. Datum Varsoviae, die 21 mensis Novembris, anno Dñi 1618.

(Metr. reg., lib. 163, fol. 99).

96. Olbrycht Karmanowski Piotrowi Kochanowskiemu, autorowi przełożenia Godfreda.[1]

1618.

Wychowańcze kochany córki Mnemozyny,
Tym zacniejszy nad inne sauromackie syny,
Że cię zaraz w pieluchach, dowcip upatrzywszy,
Z łaski swojej godnym zatym osądziwszy,
Wzięły matce, a sławny wieniec na twe skronie
Włożywszy, wychowały w swoim Helikonie,
Lejąc w serce i w pamięć nauczone zdroje,
Z których codzień wdzięczniejsze płyną rymy twoje.
Rymy (acz są gdzieś insze), lecz ja mówię o tych,
Którymiś nie przepomniał kawalerów złotych,
Co Pański grób z rąk pogan srogich wyzwolili.
Bodaj ich dziś przykładem owi się ruszyli
Rycerze Krystusowi, co tylko dla stroju
Krzyż noszą, a tymczasem nie myślą o boju;
Ani ich to obchodzi, choć Mahomet brzydki
Posiadł górę Syońską i Pańskie przybytki.

97. Ksiądz Szurzyński, proboszcz Dolski, raptim napisał godny i cnotliwy kapłan na mój herb. Requiescat in sancta pace.[2]

Sidere quondam gaudebat Miaskovius uno,
Nullaque, quam premeret, cuspide, Phoebe, fuit.
Facta viri meruere, ut princeps, qui insignia honori
Dat nitido, lunam sideri subdederit,
Non hanc, quae extremo curru lassata liquescit

---

[1] Z rękopisu: Penu historico—politicum Stanisława Różyckiego, fol. 394.

[2] Kopja w tekach Naruszewicza, vol. 119, nr. 94; wiersz był zapewne pisany około r. 1620; nagrobek Szurzyńskiemu znajduje się w zbiorze wierszy Kacpra Miaskowskiego, wyd. Turowskiego, str. 269; Miaskowski był herbu Leliwa.

Et cadit, et nullo fit fugitiva loco:
Sed quae succedens se ipsam miratur et una
Orta recens lucem discit habere nova,
Quae Phoebo iungi, quae pleno crescere cornu
Gaudet, et aurato grandior orbe frui.
Quo haec propior Phoebo steterit, mox evenit illa,
Gratior et claro ut lumine maior erat.
Qui bello Moschum terret, qui iura Polonis
Dat princeps, nostro hic climate Phoebus erit.
Illi quo propior tua luna ceperit inde,
Gloria falcato sidere maior erit.
Maior erit: spondent generosi pectoris artes
Et docta missus simplicitate nitur.
Conveniunt igitur tibi bina hae astra labori:
Luna dabit duro praemia, stella decus.

98. Jan Kasiński do Tomasza Zamoyskiego.[1]

(Donosi o malowanych przez siebie portretach).

Zamość, 3 listopada 162.[2]

Jaśnie wielmożny a mnie miłościwy panie a dobrodzieju mój. Tak, jakoś WMść, mój miłościwy pan, roskazał dać znać przez pisanie, com wymalował: podmalowałem dwa konterfety, które poczynam wyprawiać: dziadka Jej Mści[3] i pana ojca. Księcia Konstantego[4] jeszczem nie począł, ale wszystkie spodziewam się niedługo odprawić, a potym WMść, mój miłościwy pan, roskażesz co inszego. Z tym się łasce WMści. memu miłościwemu panu i dobrodziejowi, oddaję. W Zamościu, dnia 3 Novembris.

WMści, mego miłościwego pana naniższy sługa Jan Kasiński malarz.

99. Zygmunt III do kapituły Łuckiej.

(Proponuje wybrać na biskupa Stanisława Łubieńskiego).

Warszawa, 22 września 1623.

Venerabilibus praelatis et canonicis totique capitulo ecclesiae cathedralis Luceoriensis, devote nobis dilectis.

Venerabiles, devote nobis dilecti. Dum rev. in Christo patrem dñum Andream Lipski a Lipe, episcopum Luceoriensem et supremum regni nostri cancellarium, ad Vla-

---

[1] Autograf w prywatnym zbiorze; adres: „Jaśnie Wielmożnemu a mnie wielce miłościwemu panu i dobrodziejowi JMP. wojewodzie Kijowskiemu, staroście Knyszyńskiemu, Goniądzkiemu etc."

[2] List nie ma daty; musiał być pisany w r. 1620—1621, skoro Tomasz Zamoyski w lutym 1620 r. ożenił się z Katarzyną Ostrogską.

[3] Dziadkiem Katarzyny Zamoyskiej był Wasil Konstanty książę Ostrogski, wojewoda Kijowski, zmarły w r. 1608; ojcem zaś—syn jego Aleksander, wojewoda Wołyński, zmarły w r. 1603.

[4] Konstanty Ostrogski, wojewoda Trocki, zmarły w r. 1530, pradziad Katarzyny z Ostrogskich Tomaszowej Zamoyskiej.

dislaviensem ecclesiam sanctae sedi apostolicae transferendum proposuissemus, non habemus necesse de substituendo in locum ipsius successore diu multumque deliberare. Occurrebat statim rev. dñus Stanislaus Łubieński, abbas Tinecensis, quem eximia vita, morumque integritas atque innocentia singularis, divinarum humanarumque litterarum scientia, ecclesiasticis, publicisque functionibus diu exercitata, atque emerita virtus unum omnium iudicium, vota ac desideria bonorum ad sedem hanc pontificalem prae ceteris destinabant. Itaque quod dudum tacitae voluntatis decreto constitueramus, id nuper publica declaratione evulgavimus, eundemque rev. dñum Stanislaum Łubieński, abbatem Tinecensem, in episcopum Luceoriensem pro iure nostro regio nominavimus ac praesentibus litteris nostris nominamus et declaramus Dev. Vris ita, ut hunc et non alium vigore huius nostrae nominationis, iuriumque ac praerogativarum suarum capitularium in episcopum Luceoriensem eligant. Quod Dev. Vras eo alacrius libentiusque facturas confidimus, quo luculentius prae oculis est omnium nos talem delectum in hac promotione adhibuisse, ex quo esset et virtuti praemium et ecclesiae, reipublicae, collegioque Ipsarum decus et ornamentum. Habebunt enim praelatum, qui ad arduam hanc pontificii, senatoriique honoris provinciam e re et dignitate ecclesiastica, publicaque administrandam animum vere ecclesiasticum virtutesque episcopales et senatorias afferet, iacturamque magni atque clarissimi praesulis amissi praeclara laudum atque virtutum ipsius emulatione Dev. Vris egregie sarciet. Quas bene valere cupimus, Earumque nos sanctis precibus atque sacrificiis diligenter commendamus. Data Varsaviae, die 22 mensis Septembris anno Dñi 1623, regnorum nostrorum Poloniae 36, Sueciae 30 anno.

Sigismundus rex.

(Mss. Miscell. Arch. Gł., fol. 107).

100. Stanisław Łubieński do kapituły Łuckiej.

(Donosi, że został nominowany biskupem Łuckim i uwierzytelnia księdza Gajewnickiego).

Warszawa, 23 września 1623.

Admodum rev. dñi, dñi et amici observandissimi. Nie wątpię, że już WMści wiedzieć raczycie, iż Jego Król. Mość mianować mię raczył na biskupstwo Łuckie. Pana Boga ja o to proszę, aby ta vocatio moja była z dogodą kościołowi tamecznemu i WMściom samym, jakoż o to zawsze usiełować chcę, abym według małej możności mojej tak trudnemu i wysokiemu powołaniu mógł jakokolwiek dosyćuczynić. Odda WMściom list Jego Król. Mości JMść ks. Gajewnicki, kanonik Warszawski, i to, co ma odemnie w poruczeniu, odniesie. Mam nadzieję, że na tym pierwszym wstępie moim doznam łaskawej chęci i życzliwości WMściów przeciwko sobie, o co pilnie prosząc, oddawam się w łaskę WMściów, moich miłościwych panów. W Warszawie, die 23 septembris 1623.

Admodum Rev. Dom. Vrarum amicus et servitor deditissimus

Stanislaus Łubieński,
abbas Tinecensis, nominatus episcopus Luceoriensis.

(Mss. Miscell. Arch. Gł., fol. 133.)

101. Privilegium Joannis Plescheri, typographi Torunensis.

Warszawa, 18 października 1623.

Sigismundus III etc. significamus etc., quod cum egr. Joannes Plescher, bibliopola et civis Torunensis, grammaticam Gretseri, [1]) meditationes pias et alios libros religiosorum patrum Societatis Jesu, nec non libellos scholasticos, aliorum auctorum publico rei litterariae et studiosae inprimis iuventutis commodo praelo committere atque imprimere decrevisset, supplicareturque nobis nomine ipsius, ut ne ipse laborum et sumptuum hac in parte suorum fructu aliorum fraude frustretur, indemnitati ipsius consulere dignaremur. Quocirca omnibus et singulis typographis, bibliopolis, aliisque quibuscunque negotiationem librariam exercentibus serio prohibemus et interdicimus, ne quis libellos et auctores, opera et impensis Joannis Plescheri excusos, per 10 annorum spatium, a prima editionis die computando, intra regni dominiorumque nostrorum fines simili aut alio quovis typo, sive in toto, sive in parte recudere, vel alibi etiam impressos adducere, vendere vel distrahere, citra voluntatem praedicti Joannis Plescheri praesumat. Si quis vero secus faciendo, privilegium hoc nostrum transgressus fuerit, eum non solum huiusmodi libris (quos praefatus Plescherus ubicunque locorum deprehensos sibi vendicare poterit) de facto privandum, sed et poena insuper 10 marcarum auri fisco nostro et praedicto Pleschero irremissibiliter persolvenda mulctandum decernimus... Datum Varsaviae, die 18 mensis Octobris anno Dñi 1623.

(Metr. reg., vol. 169, fol. 304).

---

102. Andrzej Lipski do kapituły Łuckiej.

(Donosi, że został zatwierdzony na biskupstwie Kujawskiem).

Warszawa, 16 lutego 1624.

Admodum reverendi domini, fratres charissimi et observandi. Byłem tej nadzieje, żeście już WMści electionem administratoris i inne sedis vacantis requisita ex praescripto sacrorum canonum odprawili, gdyż i z pisania mego i ex fama ipsa constabat WMściom de translatione mea lubo jeszcze non plena ad aliam sedem. Co że się snadź jeszcze nie stało, przychodzi mi przez pisanie commonefacere WMściów, donosząc to do wiadomości WMściów, żem już jest a sede apostolica confirmatus episcopus Vladislaviensis, a zatym iż sedes tamta vacat. Czynić to WMści macie, co od WMściów tempore sedis vacantis canones requirunt. Ja jako żałuję, żem dla spraw publicznych i urzędu pieczętarskiego nie mógł w usłużeniu WMściom i kościołowi tamecznemu satisfacere desiderio meo, tak się starać chcę, abym żadnej na potym benemerendi occasionis de prima hac sponsa mea nie opuszczał. Zalecam się zatym miłości i modlitwom kapłańskim WMściów. Z Warszawy, 16 februarii anno Dñi 1624.

Admodum Rev. Dom. Vrarum studiosissimus frater

Andreas Lipski, confirmatus episcopus Vladislaviensis
et Pomeraniae, regni Poloniae cancellarius.

(Mss. Miscell. Arch. Gł., fol. 106).

---

[1]) Książki tej treści nie były przez Pleschera wydane. Gretsera J. „Rudimenta linguae graecae" wyszły w Krakowie, u Schedla w latach 1645, 1671, 1675.

103. Oblata mandati Sac. Reg. Mtis ad saliscustodem extraditi.

Warszawa, 15 maja 1624.

Zygmunt III, z łaski Bożej, król polski, wielkie książę litewskie, ruskie, pruskie, mazowieckie, żmudzkie, inflantskie i szwedzki, gotski, wandalski dziedziczny król, urodzonemu, Janowi Białobłockiemu, komornikowi i strażnikowi solnemu naszemu, wiernie nam miłemu, łaskę naszę królewską. Urodzony, wiernie nam miły. Iż miejsce we Wrocławku, którechmy Wierności Twojej do odprawowania straży zamorskiej soli naznaczyli, nie zda się skarbowi naszemu być dobre i sposobne, przeto zdało się nam, abyś się ze Wrocławka do Dobiegniewa lubo to do Płocka, albo też do inszego miasta naszego do takiej straży nasposobniejszego przeniósł i tam onę, jako najpilniej zabiegając szkodzie skarbu naszego, odprawował. Co jako najprędzej (gdyż tak koniecznie mieć chcemy i roskazujemy) uczynić nie zaniechasz, a to dla łaski naszej i z powinności swej. Dan w Warszawie, dnia 15 miesiąca Maja roku Pańskiego 1624, panowania królestw naszych polskiego 27, szwedzkiego 31 roku.

Sigismundus Rex. Stanislaus Grochowski.

(Metr. reg., vol. 169, fol. 426),

104. Oblata privilegii fam. Joannis Rossowski Sacr. Reg. Mtis typographi.[1]

Warszawa, 12 lipca 1624.

Sigismundus etc. significamus etc. Cum ob defectum in aula nostra typographi multa reipublicae negotiis, in imprimendis praesertim ac postmodum tardius evulgandis, regni constitutionibus evenire incommoda videamus, recte huic rei consultum fore ratos nos esse, si typographiam in civitate nostra Varsaviensi, ubi potissimum et comitia regni celebrare, et ipsi cum curia nostra praesentes residere solemus, institueremus. Commendatam itaque a certis consiliariis nostris habentes fam. Joannis Rossowski in arte typographica peritiam et promptum ad obsequia nostra studium, faciendum nobis esse duximus, ut eum in numerum servitorum nostrorum ascriberemus, a iurisditioneque civili seu alia quavis eximeremus, uti quidem ascribimus, eximimusque praesentibus litteris nostris, concedentes ipsi hanc facultatem et praerogativam, ut possit et valeat constitutiones comitiorum regni, nunc et posthac futurorum, speculum saxonis, e latino in linguam polonicam conversum, epistolas Ciceronis familiares, rudimentaque Cornelii, et alios quoscunque libros, dummodo catholicae religioni, bonisque et honestis moribus, non repugnent, et per loci ordinarium, aut cui id incumbit, approbati sint et typo digni iudicentur, imprimere et excudere, impressosque et excusos, pro libitu, iusto tamen praetio, vendere et distrahere. Hac tamen conditione adiecta, ut in imprimendis constitutionibus regni antiquum morem retineat, totque eorum exemplaria, pro officialibus et aliis aulicis gratis extradat, quod antea solebant, ac insuper, ut cum usus ac necessitas tulerit, universales litteras, mandata et alia quaevis rescripta pro cancellaria nostra imprimere gratis, ea excepta papyro, quae illi ex cancellaria offeretur, imprimat et extradat. Ne vero ipse sumptuum et laborum suorum, fructu aliorum fraude frustretur, universis et singulis typographis, bibliopolis et ceteris quibuscunque

---

[1] Metr. reg., vol. 177, fol. 20; z pozwolenia królewskiego niniejszy przywilej w metryce oblatowany został 20 lipca r. 1628.

negotiationem librariam exercentibus, serio prohibemus et interdicimus, ne quis constitutiones comitiorum regni, speculum saxonis polonicum, epistolas Ciceronis familiares et rudimenta Cornelii aliosque quosvis libros, opera et impensis fam. Joannis Rossowski, typographi et servitoris nostri, excusos, clam et palam intra regni, dominiorumque nostrorum fines, simili aut alio quovis typo vel forma, sive in toto, sive in parte, recudere, aut alio recudendum dare, vel alibi expressos advehere, vendere, vel distrahere, citra voluntatem praedicti Joannis Rossowski praesumat sub amissione librorum, quos sibi praedictus Joannes Rossowski vendicare poterit, et poena 400 ungaricalium, fisco nostro et parti laesae irremissibiliter persolvenda... Datum Varsaviae, die 12 mensis Julii, anno Dñi 1624.

105. Prorogatio super imprimendas constitutiones regni spect. Andreae Petricovio typographo ad decennium datur.

Warszawa, 6 marca 1625.

Sigismundus III etc. significamus etc, quod cum spect. olim Andreas Petricovius, typographus et servitor noster, boni publici communisque utilitatis studio, sumptibus et impensis suis, libros compendii omnium regni constitutionum, speciali nostro ad id accedente consensu, annis retro actis, in lucem edidisset, [1]) eoque nomine in imprimendis et proelo committendis hisce constitutionum libris singularem suam peritiam, eximiam dexteritatem, luculenter testatam fecisset: nos publicae utilitati in posterum consultum esse cupientes, sumptuumque et meritorum eiusdem typographi benignam rationem habentes, filio ipsius, excellenti Andreae Petricovio, JUDoctori, typographo et servitori nostro, cuius itidem promptum de nobis benemerendi studium optime nobis commendatum habemus, facultatem eandem recudendorum et imprimendorum eiusmodi constitutionum regni ulterius prorogandam et indulgendam esse duximus, uti quidem ad decursum integri decennii prorogamus et indulgemus hisce litteris nostris, statuentes, ne quis regni, dominiorumque nostrorum subditus, praeter eum typographum vel illum, cui ipse id permiserit et concesserit, eosdem constitutionum libros excudere, imprimere, in publicum edere vel alibi impressos venum exponere ad temporis suprascripti decursum audeat, et praesumat idque sub mulcta 400 ungaricalium et ammissione eiusmodi librorum impressorum... Datum Varsaviae, die 6 mensis Martii anno Dñi 1625.

(Metr. reg., vol. 173, fol. 15).

106. Conservatio Gregorii Filipowicz, bibliopolae Varsaviensis, circa privilegium Martini Riling, bibliopolae non ita pridem defuncti.

Wilno, 31 marca 1579.

Sigismundus etc. significamus etc. permisisse nos antea ac dedisse facultatem famm. Martino Riling et Hedvigi, fam. olim Pauli Fabricii relictae viduae, in civitate nostra Varsaviensi bibliopoliam exercere ac cuiusvis generis libros divendere, verum cum alter ex iis privilegiatis, nimirum Martinus Ryling, non ita pridem fato functus esset, ac nobis nomine fam. Gregorii Filipowicz, bibliopolae, qui filiam suprascripti defuncti Martini Riling legitimo matrimonii vinculo copulatam habet, humillime supplicatum esset, ut eum circa ius et privilegium patris sui conservaremus: nos commendatam habentes praefati Gregorii Filipowicz in conquirendis ac suppeditandis quorumvis auctorum libris singularem dexteritatem, eum circa ius defuncti patris sui Martini Riling conservandum ipsique hoc privilegio nostro similem facultatem dandam et concedendam esse duximus, prout damus et concedimus praesentibus litteris nostris. Cuius quidem privilegii nostri vigore memoratus Gregorius una cum praefata Hedvigi Fabriczowa, quam diu vixerint, liberam habebunt facultatem in civitate Varsaviensi bibliopoliam exercere ac libros omnis generis, ab officio tamen rev. dñi. episcopi[1]) loci illius approbatos, divendere queant, ne praeter duas eorum bibliotecas plures quispiam habere, aut in domibus tam spiritualium, quam saecularium in et extra civitatem instituere audeat, idque sibi temere usurpare, alicuius libertatis praetextu attentet, excepto tamen comitiorum regni generalium et nundinarum publicarum tempore, quo plures bibliothecas advectitias et extraneas, non tamen longius ultra definitum comitiorum aut nundinarum tempus habere et institui posse liberum et licitum erit. Porro iidem donatarii nostri diligentiam adhibebunt, ne usui publico libri necessarii desint... Datum Varsaviae, die 15 mensis Martii anno Dñi 1626.

---

[1]) Konstytucye, statuta i przywileje na walnych sejmach koronnych od r. 1550 aż do r. 1616 uchwalone. Kraków, 1616.

(Metr. reg., vol. 174, fol. 66).

107. Oblata litterarum mandati Sac. Reg. Mtis in causa Joannis Rossowski typographi.

Warszawa, 17 kwietnia 1626.

Sigismundus III... fam. Andreae Petricovio, IU. doctori, typographo et servitori. Daliśmy byli przedtym list nasz do Wierności Twej, napominając, abyś W. T. od drukowania konstytucyi sejmowych, które podług przywileju i woli naszej, sławetnemu Janowi Rossowskiemu, typografowi naszemu, należą supersedował. W czym iż się niedosyć roskazaniu naszemu przez W. T. dzieje, i owszem, jako mamy wiadomość, konstytucye pomienione z egzemplarzów jego przedrukowane dywulgujesz i one między bibliopole dla przedawania rozdajesz. Niepomału nas to obchodzić musi, i przeto powtóre roskazujemy W. T., abyś takowych konstytucyi drukować i onych w państwach naszych dywulgować nie ważył się pod winą w przywileju naszym wyrażoną, o którą prawnie przeciwko W. T. postąpić i onę egzekwować każemy. Inaczej tedy nie uczynisz W. T. pod łaską naszą i z powinności swej. Dan w Warszawie, dnia 17 miesiąca Kwietnia roku pańskiego 1626.

(Metr. reg., vol. 173, fol. 303).

108. Libera facultas excudendi libros Antonio Wosiński, civi et typographo Cracoviensi, conceditur.

Warszawa, 15 grudnia 1627.

Sigismundus III etc. significamus etc. Cum fam. Antonius Wosiński, civis et typographus Cracoviensis, peculiari quodam pietatis in animis hominum excitandae studio permotus Libros precationum, pro sexu utroque accommodatos, [1] Dictionarium trium linguarum, [2] Peregrinationem ducis Radzivili in Terram Sanctam ac additamentum ad eam Arabicae Peregrinationis, [3] Officium ordinis carmelitarum idiomate polonico, [4] Hortulum animae, [5] Septem psalmos poenitentiales, tam polonicos, quam latinos [6] aliosque id genus libros et imagines propriis impensis in lucem non tam adeo privati compendii, quam devotionis in animis hominum inferendae causa edere et proelo committere velle: libros item Synonima puerilia, [7] Precationes bellicae, [8] Rosarium Beatae Virginis Mariae, [9] grammaticam Methodi, [10] Donatus Elementarium, Civilitas morum, Disticha Cathonis Michaelis Verini [11] et his similia, necnon Historias aliquas ad eorundem vel pietatem spectantes, ut de excidio Hyerosolimitano, [12] de septem sapientibus, [13] Alexandro, [14] Pontiano, Othone, [15] Melusina, [16] Magelona, [17] historias quoque Romanas [18] ac denique Facecias. [19] Nos cum nihil imprimis aeque cupiamus, quam pia instituta et studia propensa nostra voluntate complecti et, quantum in nobis est, promovere: libenter facultatem ipsi excudendorum et typis committendorum eorundem librorum dandam et concedendam esse censuimus, prout quidem ad vitae usque extrema tempora, tam ipsius Antonii Wosiński, quam etiam coniugis illius, damus et concedimus praesentibus, ita quidem, ut vigore praesentium eosdem libros typis committere, in publicum producere, divulgare ac divendere, distrahereque sine cuiusvis impedimento aut difficultate libere possit, integramque habeat potestatem. Mandamus igitur et interdicimus omnibus et singulis regni dominiorumque nostrorum typographis et bibliopolis, ne quisquam intra hoc tempus commemoratos libellos excudere, alibique excusos in regnum dominiaque nostra importare atque divendere aut distrahere audeat sub poena 400 flor. ungar., quorum pars dimidia fisco nostro, pars vero altera parti laesae cedet... Datae Varsaviae, die 15 mensis Decembris, anno Dñi 1627.

---

[1]) Biskupa Poznańskiego.

(Metr. reg., vol. 176, fol. 135).

---

[1] Modlitwy chrześcijanina dla każdego stanu, bez m. i r.

[2] Murmellius Johannes, Dictionarium trium linguarum. Kraków, 1626.

[3] Peregrynacya abo pielgrzymowanie do Ziemi Świętej Michała Christofa Radziwiłła w tłomaczeniu Wargockiego wyszła w Krakowie w r. 1628.

[4] Officium albo godzinki Panny Maryej według zwyczaju karmelitów, b. m. i r.

[5] Zapewne Ogród różany W. Lituanidesa, czyli Andrzejowicza Kamieńskiego, wydany w Krakowie w r. 1627 z drukarni Cezarego. Hortulus animae J. Piotrkowczyka wydał Petricovius w Krakowie w r. 1638.

[6] Septem psalmi poenitentiales, Kraków, 1621.

[7] Zdaje się, że nie były wydane

[8] Modlitwy z Pisma św. wyjęte podczas wojny, b. r. i m.

[9] Koronka Panny Maryej, b. m. i r.; albo Alberta Sękowskiego Modus recitandi rosarium. Kraków, 1629.

[10] To i następne dziełka zdaje się, że nie były przez Wosińskiego wydane.

[11] Verinus Michael, Disticha de moribus, latine et polonice. Kraków, Wosiński, b. r.

[12] Historya o żałosnym zburzeniu Jeruzalem.

[13] Historya piękna o Poncyanie cesarzu, jako syna Dyokleeyana dał w naukę siedmi mędrcom.

[14] Historya o wielkim Aleksandrze królu i o jego wojowaniu.

[15] Historya o cesarzu Ottonie.

[16] Historya o pięknej Meluzynie.

[17] Historya o Magielonie, królewnie Neapolitańskiej.

[18] Historye rzymskie rozmaite z różnych dziejów, z wykładami obyczajnemi, krótko zebrane.

[19] Facecye polskie żartowne. Wszystkie powyższe „historye“ wydane zostały w XVII-ym wieku bez wskazania roku, drukarza i miejsca druku.

109. Konsens ur. Janowi Białobockiemu na ustąpienie łanu roli wybranieckiej na osobę uczciwego Piotra Żywotka dany.

Warszawa, 4 grudnia 1628.

Zygmunt etc. oznajmujemy etc., iż my pozwalamy niniejszym listem naszym ur. Janowi Białobockiemu, komornikowi naszemu, aby mógł z prawa swego, które ma na łan roli wybranieckiej, we wsi Kamionie, w starostwie naszem Wyszogrodzkiem leżący, uczc. Piotrowi Zywotkowi ustąpić i wszytko na osobę jego wlać, którą cesyą, gdy przed aktami któremikolwiek zeznana będzie, pomieniony Żywotek względem tego konsensu naszego, przerzeczony łan roli wybranieckiej ze wszystkiemi do niego przynależnościami, łąkami, także leśną, jako i polną paszą, będzie trzymał i używał, pozwalając mu rąbania drzewa, chróstów, warzenia piwa, gorzałki palenia, na domową tylko potrzebę. Nadto czynimy go wolnym z tej roli od wszelakich robót i służb staroście abo dzierżawcy oddawania, czynszów, zaciągów, stacyi, straży odprawowania, poborów i innych wszelakich podatków, nam i staroście naszemu i komukolwiek innemu powinnych, które inni poddani z tejże wsi zań odprawować będą powinni, także łowienia ryb i stawiania jazów na rzece onemu pozwalamy, zagrodników także, których on sobie na swym gruncie osadził, spokojnie używać ma. Co do wiadomości wszytkich wobec, a mianowicie wielm. Jana Karnkowskiego, wojewody Płockiego, starosty naszego Wyszogrodzkiego, przywodząc, roskazujemy, aby pomieniony Żywotek przy tych wszytkich wolnościach, jemu nadanych, cale i nienaruszenie był zachowany. Pod łaską naszą. A dla lepszej wiary etc. Dan w Warszawie, dnia 4 miesiąca Grudnia roku 1628.

(Metr. reg., vol. 177, fol. 151).

---

110. Melchior Stefanides do Tomasza Zamoyskiego.[1]

(O umieszczeniu sumy 12000 złp.)

Lwów, 10 marca 1630.

Illustrissime domine, domine et patrone observandissime. Summa dwunastu tysięcy miała siela konkurrentów, którzy się o nię starali: JMP. Lubaczowskiego,[2] pana Świerskiego, niejakiego ślachcica osiadłego pode Lwowem, jedno obaeratum, pana Nasiłowskiego, mieszczanina Lwowskiego, ale i ten nie napewniejszy. JMść ks. Arcybiskup,[3] przychylając się do intencyey WMści, swego miłościwego pana, i sam z osoby swej sprzyja tej summy JMP. wojewodzicowi Poznańskiemu, z którym zawarszy contractum, pomyśli i co pewnego postanowi o mieszkaniu i prowizyej tej Dybowicyusowej należącej, i o wszytkiem da się WMści, naszemu miłościwemu panu, znać, abo przez pisanie, abo ustnie, jak prędko da Pan Bóg wrócę się do Zamościa. Oddawam uniżone służby me łasce miłościwej WMści, mego miłościwego pana i patrona. We Lwowie, die 10 Martii anno Dñi 1630.

WMści, mego miłościwego pana i patrona uniżony sługa

Melch. Stephandes
Jct. Z. Can. L.

---

[1] Oryginał w prywatnym zbiorze; adres: „Illustrissimo domino, domino Thomae Zamoyski, regni Poloniae vicecancellario, generali Cracoviensi, Krzyszynensi etc. capitaneo, domino et patrono observandissimo.“

[2] Piotr Dunin Borkowski.

[3] Jan Jędrzej Próchnicki.

111. Villa Pliskow in palatinatu Russiae, post mortem gen. Obałkowski vacans, gen. Petro Cieklinski confertur.

Tykocin, 25 października 1630.

Sigismundus etc. significamus etc. praestantes virtutes et merita gen. Petri Cieklinski, ser^{mae} Constantiae reginae, dominae coniugis nostrae charissimae, camerae familiaris, iure merito id a nobis flagitant, ut singulari erga ipsum gratiae et beneficentiae nostrae regiae affectu propendeamus. Quod ut praesenti occasione declaremus, faciendum nobis esse duximus, ut ipsi villam Pliszkow, in palatinatu Russiae exsistentem, morte gen. Bartholomaei Obałkowski, cubicularii nostri, vacantem et ad nostram dispositionem devolutam, daremus et conferremus, uti quidem damus et conferimus praesentibus litteris nostris... Ratione cuius advitalitatis quartam proventuum partem Ravam quotannis iuxta praescriptum legum inferre tenebitur. Iuribus nostris regalibus etc. In cuius rei fidem etc. Datum Tykocinii, die 25 mensis Octobris anno Dñi 1630.

(Metr. reg., vol. 178, fol. 198).

112. Nob. Andreas dell'Aqua, natione Italus, munitionum militarium architectus in numerum servitorum recipitur, eidemque potestas datur gymnasium seu palestram artis et professionis suae Bari instituendi et libros professionis suae cum figuris per regnum edendi, necnon eidem pensio 600 flor. pol. in theloneis Russiae assignatur.

Warszawa, 5 kwietnia 1631.

Sigismundus III etc. significamus etc. Nihil aeque ad augenda aulae nostrae regiae ornamenta, tuendamque et conservandam illius amplitudinem pertinere existimamus, quam si nostris reique publicae obsequiis viros eiusmodi admoveamus, qui post longas et diuturnas in exteris remotisve nationibus peregrinationes ac quaesitam continuo rerum usu experientiam iis artibus sint instructi, quae nostris et reipublicae commodis deservire possint. Quare cum nob. Andreae dell'Aqua, natione Itali, patria Veneti, munitionum militarium architecti, a nonnullis regni nostri consilliariis, praecipue vero mag. Stanislao a Koniecpole Koniecpolski, palatino Sendomiriae et exercituum regni campiductore, praeclare commendatam habeamus singularem in erigendis ac fabricandis munitionibus peritiam, exactum in dirigendis tormentis usum, egregiam in accommodandis ignibus missilibus, aggrediendisque et propulsandis oppugnationibus dexteritatem, promptum denique et indefessum eo professionis ipsius genere de nobis ac inclita gente polona benemerendi studium: faciendum nobis esse duximus, ut ipsum in numerum servitorum nostrorum reciperemus et cooptaremus, uti quidem recipimus e cooptamus, eique plenam et absolutam potestatem facimus gymnasium seu palestram artis et professionis suae Bari instituendi, iuventam ad communem reipublicae usum in eadem arte instruendi, libros seu praecepta professionis eiusdem vernaculo regni nostri idiomate una cum figuris edendi, aliaque fidi professoris munia et officia boni publici studio obeundi et exercendi. Ceterum, ut eidem nobili dell'Aqua, luculentiora propensae nostrae erga ipsum voluntatis argumenta declaremus, illi intuitu anteactorum ipsius meritorum, quae nobis et reipublicae pari fide et dexteritate integro septennio praestitit, in vim pensionis annuae 600 flor. pol., 400 quidem in theloneis Russiae pro festo s. Joannis Baptistae, 200 vero ex proventibus oeconomiae nostrae Łomzensis pro festo tidem s. Joannis Baptistae, singulis annis tollendos et percipiendos, litteris hisce nostris assignavimus, ad extrema vitae tempora et ampliorem ipsius a nobis provisionem. Interim vero, quoad ipsi a nobis de maiore largioreque pensione prospectum ac provisum non fuerit, ad nulla alia munia astrictus et obligatus erit, praeterquam ea, quae ad inchoandam et amplificandam instituti professionisve ipsius palestram pertinebunt. Insuper memoratum dell'Aqua ab omni iurisditione et iudiciis quibusvis eximimus, ipsumque nemini alteri, praeterquam iuri et iurisditioni nostrae regiae subiacere ac tantummodo coram nobis atque regni curiaeque nostrae marschalcis stare, parere et respondere debere declaramus, idque vel maxime ipsi ex speciali gratia nostra cavemus, quod omnia et singula bona morte eius derelinquenda, nequaquam fisco ac dispositioni nostrae regiae subiacebunt, sed pleno et integro iure, cessante vita, ad agnatos sive cognatos illius, vel etiam eum, quem testamento seu alio quovis iuris titulo pro haerede destinaverit, devolvi debebunt. Quod universis ac singulis, quorum interest, tam privatis, quam etiam in quacunque dignitate ac magistratu constitutis regni dominiorumque nostrorum hominibus, praesertim vero regni curiaeque nostrae marschalcis, hisce ad notitiam deducentes, eisdem mandamus, ut praenominatum nob. dell'Aqua pro vero et legitimo servitore nostro et architecto munitionum militarium habeant et agnoscant, eumque circa libertates et immunitates, ipsi gratiose a nobis praesentibus concessas, tum et alias quasvis praerogativas, servitoribus nostris de iure vel consuetudine competentes, conservent et manuteneant, conservarique et manuteneri faciant. Pro gratia nostra. In cuius rei fidem praesentes manu nostra subscriptas, sigillo regni communiri iussimus. Datum Varsaviae, die 5 mensis Aprilis anno Dñi 1631.

(Metr. reg., vol. 178, fol. 309).

113. Consensus cedendi villam Pliszkow gen. Petro Ciekliński in personam gen. Christophori Koniecpolski, capitanei Striensis, datur.[1]

Kraków, 12 lutego 1633.

Vladislaus IV etc. significamus etc. consensisse nos et permisisse, consentireque et permittere gen. Petro Ciekliński, aulico nostro, iure advitalitio, sibi super villam Pliszkow, in palatinatu Russiae sitam, serviente, gen. Christophoro Koniecpolski, capitaneo nostro Striensi, cedere.. Datum Cracoviae, die 12 mensis Februarii anno Dñi 1633.

114. Nobilis et eques auratus Joannes Rudawski creatus.

Kraków, 1 marca 1633.

Vladislaus IV etc. significamus etc. Fausta regum inauguratio, ut primis se statim auspiciis in publicum applausum fructumque effundat, sinum beneficae maiestatis meritis et virtuti civium solet aperire. Nempe auspicari felicius regios fasces sacrare, sanctius ultrices malorum secures inaugurare, auspicatius regale, quo inaugurantur, ipsi diadema nequeunt reges, quam favore honoreque publico cumulatius virtuti impenso, in quantum maxime prodigam esse decet regiam maiestatem. Quin et dextram regalis non sceptri modo, sed ensis etiam gestatricem testari tunc convenit se istas secures non pro malis tantum, verum et bonis gestare, ipsisque poenis et sanguini damnatum ferrum, praemii quoque et honoris in manu regum esse instrumentum, sed propter cives tantum dignos, bonosque, quos aliter quam hostes vel malos regius ferit mucro, scilicet hos vindice, illos honorario ictu tanquam non satis esset, illos non mereri vindex ferrum, nisi mereantur munifex. Equidem nec nostra maiestas ceu beneficum sidus aliter terris effulsisse potuit, quam ut ad publicam laetitiam populorumque plausus stringeret beneficae potestatis ferrum et in fausto inaugurationis nostrae triumpho clementia ac bonitate in cives proluderet, et proscoenium tale totius inchoati imperii scoenae praestrueret, ex quo ominari liceret nostros fasces secures aspernari, vel si utrumque regalis poscit potestas, eas in manu nostra ad clementiam acui, ad severitatem hebescere ac ferrum ipsum in civium honores et praemia aurescere. Ac ita quidem postridie auspicatissimae coronationis nostrae in theatro fori Cracoviensis comparuimus, ut cum publica laetitia benefica certaret maiestas et fidem acciperet a principe urbium, ut redderet ipsa fiduciam, ostenderetque malle se amari, quam timeri, dum ferreum formidinis et supplicii gestamen ad terga civium placido ictu ne timeretur, allideret, ferrumque feritate exueret. Decuit etiam, ut inter festos inaugurationis nostrae plausus virtus inauguraretur honore et prima haec fructum regalis fortunae decerperet, quae reges coronat et in aliis ornata honorataque regale solium stabilit ornatque. Cum vero non pauci tum ea, sed sagata ornati comparerent, digni honore regii ferri ictu, qui suam hostili sanguine imbuissent, tum togata etiam conspicui non defuere, eo digniores publici honoris praemio quo reverentius arma togae laurea linguae concedunt. Inter quos nob. Joannes Rudawski, causarum curiae nostrae patronus, honestissimi generis non degener, sic totam iuvenilis et magnam virilis aetatis partem togae litterariae, reliquam vero linguae innocentiae ac aequitatis vindici dicavit, ut primum quidem in alma academia Cracoviensi non disceret modo ipse, sed publice summa cum laude doceret, deinde Germaniam, Italiamque studio sciendi pervagatus et lauream doctoratus in utroque iure adeptus, non minus doctrina, quam externarum linguarum scientia et omnis virtutis laude inclaruisset. Reversus vero in patriam in palestra aulae regiae versari coepit, prius auscultando, deinde causas orando et fructum laborum studiorumque suorum publico usui impertiendo. Neque illi quod multis lingua venalis aut turpi unquam fuit fenori, vel aliis quam sensibus noxae; nunquam iniustae causae patronus, semper aequitatis, semper iuris atque innocentiae assertor facundus, ad sentium autem causas elinguis levia locupletioribus lucro pro labore, ubi religio, orbitas, aegestas, patrocinium poscebat, labore pro lucro contentus, non alere, trahereque lites suetus, non iudici nubem, iuri succum, aequitati tendiculam, innocentiae laqueum obiicere: sed caste integreque causidicorum exemplo in foro versari et non minus fas aequumque moribus, quam lingua asserere, virtute spectatus, fide incorruptus, pietate religiosus, integritate conspicuus. Cumque sic se ipsum virtute, sic litteris nobilitasset, ac de curia, comitioque nostro optime meritus esset, nobilitandum nos quoque et equestris militiae praerogativa ornandum aequum regiumque duximus. Proinde cum die 7 mensis Februarii proxime elapsi in foro urbis nostrae Cracoviensis, regalibus induti insignibus, ad excipiendum de more magistratus eiusdem urbis iusiurandum sublime consedissemus, veteri instituto regum ac publicae laetitiae recentisque inaugurationis nostrae faustitati obsecundando, inter alios viros, partim bellica, partim togata virtute claros, praefatum quoque nob. Joannem Rudawski, ante maiestatis nostrae thronum procumbentem, ictu regalis gladii equitem creavimus et iure, praerogativa equestri donavimus, ac insuper stemmate hic depicto, lunam cum duabus stellis in campo ceruleo referente, ipsum posterosque ipsius ex lumbis in perpetuum ornavimus ac praesenti diplomate nostrio regio creamus, donamus, ornamus perpetuo et in aevum. Quod ad notitiam omnium et singulorum, tam regnicolarum, quam externorum deducentes, subditis quidem nostris mandamus, ab externis vero benigne requirimus, ut memoratum nob. Joannem Rudawski pro vero ac legitimo equite habeant et agnoscant, eique de loco, iuribus et praerogativis, equestrem dignitatem concernentibus, respondeant et ab aliis responderi faciant. In cuius rei fidem praesentes manu nostra subscriptas sigillo maiestatis nostrae obsignari mandavimus. Datum Cracoviae, in comitiis generalibus felicis coronationis nostrae, die 1 mensis Martii anno Dñi 1633, regnorum nostrorum Poloniae et Sueciae primo anno.

---

[1] Metr. reg., lib. 180, fol. 15; w tym samym tomie (fol. 92) jest i drugi dokument tejże treści z datą: Kraków, 6 marca 1633; powiedziano w nim, że wieś Plisków znajduje się w województwie podolskiem.

(Metr. reg., vol. 180, fol. 84).

115. Fam. Forsterus, bibliopola Gedanensis, in numerum servitorum adsciscitur cum potestate ubivis locorum libros venum exponendi.

Kraków, 4 marca 1633.

Vladislaus IV etc. significamus etc. Salutem et maiestatem imperiorum non armorum potentia solum, verum etiam litterarum praesidio niti, ut aequum sit, foveri et ornari principum gratia et munificentia viros, quorum studio et opera rei litterariae usus et commoda iuvantur. In horum censum non vulgaribus meritis referendus est egr. Casparus Forsterus, civis et bibliopola Gedanensis, qui cum a primo aetatis flore divinae humanaeque sapientiae concepisset amorem, eius pro virili propagandae incènsus studio, a compluribus annis omnem industriam et sumptus eo confert, ut ne quod divinioris ac felicioris ingenii monumentum nostri homines frustra desiderent, efficitque profecto, ut libraria ipius ab universo eruditorum polono orbe, tanquam locupletissimus rei litterariae thesaurus, celebretur, quo interprete tam vetustissimorum, quam calentium a praelo quorumvis scriptorum veniat. Proinde faciendum duximus, ut eum in numerum servitorum nostrorum cooptaremus, iuribusque et praerogativis, libertatibus ac immunitatibus, servitores nostros de iure vel consuetudine concernentibus, adscriberemus, uti quidem praesentibus litteris nostris adscribimus et cooptamus, plenum et omnimodum ius ei faciendo ubivis locorum in regno et dominiis nostris tabernam vel tabernas aperiendi et in omni scientiarum atque artium genere probatos libros venum exponendi et citra cuiusvis contradictionem, indebitaeque exactionis impedimentum distrahendi... Datum Cracoviae, in comitiis generalibus felicis inaugurationis nostrae. die 4 mensis Martii anno Dñi 1633.

(Metr. reg., vol. 180, fol. 87).

116. Przywilej dany Andrzejowi Piotrkowczykowi.

Kraków, 15 marca 1633.

Vladislaus IV... significamus etc. Si quid summis principibus magis decorum atque gloriosum est, quam virtutem regalem veluti alumnam amare, promovere et veluti gaudere plures cultores eius sub ditione sua esse. Id ipsum sane nos uti antehac semper observavimus, ita nunquam inposterum exornandae et promovendae virtutis via aberrare volumus. Quotiescunque enim aliquem e subditis nostris, virtute et integritate praestantem, intuemur, praecipua quadam animi inclinatione et affectu ad eum exornandum ferimur, eique gratiam nostram regiam quavis occasione testatam cupimus. Ex iis est excellens et spectabilis Andreas Petricovius, iuris utriusque doctor, consul Cracoviensis, qui cum in litterariis palestris artibus et disciplinis liberalibus probe excoluisset teneram aetatem suam, varias deinde orbis christiani regiones pervagatus, hanc, quae in illo maxime celebratur, eruditionem et rerum maximarum notitiam in patriam reversus attulit. Succedente tempore cum alma academia Cracoviensis doctrinam et indolem suam feliciter approbasset, doctoratus lauream totius universitatis iudicio, omniumque applausu assecutus, ea hactenus eruditionis, doctrinae, integritatis specimina edidit, quibus et serenissimo piae memoriae parenti nostro commendatus, regiisque aliquot rescriptis et privilegiis condecoratus et magni nominis in hac republica viris, apprime charus probatusque evasit. Nos porro tanto libentius ea ipsius decora et privilegia non modo confirmanda, verum etiam augenda esse duximus, quo ille magis erga maiestatis nostrae venerationem affectus promptitudine, obsequiorum multoties nostris in negotiis exhibita, gratiam nostram demereri contendit. Primo itaque eundem spect. Andream Petricovium in numerum servitorum nostrorum excipimus, typographumque nostrum constituimus et privilegium serenissimi parentis nostri ipsi concessum in omnibus punctis approbamus, inque praefatum filium transferimus, dantes illi plenam et omnimodam facultatem typographiam exercendi, constitutiones regni absque ullius contradictione et impedimento imprimendi, impressas tam Cracoviae, quam alibi in regno et dominiis nostris libere distrahendi, aliisque omnibus libertatibus, praerogativis et immunitatibus, servitoribus ac typographis regiis servientibus gaudendi et fruendi, non obstantibus quibusvis in contrarium editis vel edendis rescriptis nostris, ex defectu plenae iustaeque informationis emanatis vel emanandis. Volentes autem ipsi uberiorem nostram gratiam regiam declarare, domum ipsius lapideam acialem, in platea vulgo Florianska dicta sitam, ab excipiendis hospitibus quibusvis, tam peregrinis et externis, ac etiam regni nostri senatoribus, regnique et Magni Ducatus Lithuaniae officialibus, secretariis et aulicis nostris, status et conditionis cuiuscunque, ad extrema vitae ipsius coniugisque eius, honestissimae matronae Annae Pernuszewna, tempora, liberam et immunem facimus et omnimode ex certa scientia et voluntate nostra pronuntiamus. Insuper, inhaerendo privilegio dicto serenissimi parentis nostri, statuimus, edicimus et omnibus regni typographis severe mandamus et inhibemus, ne libros ab ipso excusos, praecipue vero volumen sive compendium omnium regni constitutionum ex speciali serenissimi parentis et nostro consensu recensos, aliosque omnes libros ab ipso impressos et imposterum sub titulo nostro praelo mandandos, illo praetextu cudere aut recudere audeant, sub 1000 aureorum ungaricalium poena et confiscationis omnium librorum... Datum Cracoviae, die 15 mensis Martii, in conventu regni generali felicissimae coronationis nostrae, anno Dñi 1633.

(Metr. reg., vol. 201, fol. 50).

117. Jerzy Ossoliński do Kozmy Torresa.[1]

(Donosi o otrzymaniu godności książęcej).

Wiedeń, 7 lutego 1634.

Eminentissimo e reverendissimo signor mio colendissimo. Ho superate le difficoltà delli Alpi e mi trovo giunto a questa città, dove hoggi ho visitate tutte queste Maestà et Altezze. Ne do parte a Vostra Eminenza, come a mio singolare signore, rappresentandole di più che Sua Maestà Cesarea per honorarmi di vantaggio, mi ha mandato per se stesso incontro il titolo di prencipe d'Imperio. Ricordo insieme a Vostra Eminenza le memorate mie obligazioni verso la sua persona e le bacio per fine rivertemente le mani. Di Vienna, li 7 febbraio 1634.

Di Vostra Eminenza divotissimo servitore

Giorgio Prencipe d'Ossolin.

---

118. Paweł Piasecki do Kozmy Torresa.[2]

(O przygotowaniach do wojny tureckiej, prośba w sprawach osobistych).

Mogiła, 12 sierpnia 1634.

Eminentissimo et reverendissimo signor, signor et benefattore colendissimo. Questa mia servirà solo per dar l'aviso a Vostra Eminenza, che la dietà di Varsovia fu conclusa con gusto di Sua Maestà, che tutta la nobiltà l'ha concesse straordinarie contributioni per la guerra contra il Turcho. Quel ha mandato doi czaus, l'uno doppo l'altro, offerendo il trattato per la pace, ma pero che a questa corona torna piu conto a seguitar quella guerra che far la pace, et se fa gran provisioni per questo, et il gran generale gia è in campagnia havendo spartito l'essercito in tre luochi piu avantagiosi contra 'l nemico. Sarebbe troppo importunità mia, se devessi scriver per li miei particolari a Vostra Eminenza. Ben vero che mi preme assai il particolare scritto al signor Cerioli con una lettera alla Sacra Congregatione che con questo havero da guadagnare per il mio vescovato mille fiorini d'entrata, non havendo mai toccato un soldo per il passato di quel luocho. Veramente deveriano rimetter qualche cosa a nostre coscienze in simili particolari, che anchor noi altri desideramo l'accrescimento alle nostre chiese. Et altra dell' anno passato con il capitolo Cracoviense non è differente, che pure devera sortire il suo fine una volta.

Il mio nepote bisogna che torna al paese per certi interessi di casa. Supplico Vostra Eminenza che comandasse al suo maestro di casa che l'inviasse l'incluso con 'l indrizo del denaro dal Pellegrini.

Per non attediare Vostra Eminenza, li bacio le sue sacre vesti, pregandole da Dia ogni prosperità. In Mogila, li 12 agosto 1634.

humilissimo servitore Paolo Piaseczky, vescovo di Luxeoria.

---

[1] Oryginał w muzeum polskiem w Rapperswylu, bez adresu, w zbiorze korespondencyi kardynała protektora Koźmy de Torres, fol. 134.

[2] Autograf tamże, fol. 141.

119. Autograf Samuela Twardowskiego.[1])

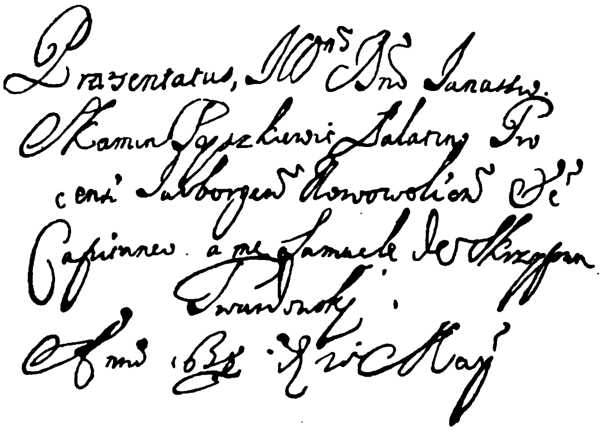

Praezentatus, Illmo D^no Janussio
Kamien Pyszkowski Salariis Pro
ceni Salborgen Nowovolicen etc.
Capitaneo a me Samuele de Skrzypna
Twardowski.
Anno 1638 [illegible] Maij

120. Martino Filipowski conceditur facultas imprimendi et excudendi libros.

Warszawa, 20 lipca 1638.

Vladislaus etc. significamus etc., quod cum supplicatum nobis esset nomine fam. Martini Filipowski, typographi et civis nostri Cracoviensis, ut ipsi libros polonicos latinosve sub insriptione videlicet: Szafarnia obroków duchownych,[2]) Róże,[3]) Synonima[4]) et Viridariolum Marianum[5]) ac alios, eidem Filipowski a quovis auctore primarie ad imprimendum et excudendum porrectos, sumptibus suis in lucem edere typisque committere absque impedimento aliorum typographorum liceret: nos, benigne rationi eius meritorum ac experientiae in arte typographica, consiliariorumque nostrorum intercessioni annuentes, facultatem illi imprimendorum et excudendorum suprascriptorum librorum dandam et concedendam esse duximus, uti quidem damus et concedimus praesentibus litteris nostris, statuentes, ne quis regni dominiorumque nostrorum typographus praeter eum, cui ille id commiserit, praefatos libros excudere imprimere atque in publicum edere et divendere ad decursum 10 annorum audeat et praesumat, idque sub mulcta 500 marcarum polonicalium et amissione eiusmodi librorum impressorum. Cuius quidem poenae medietas fisco nostro, altera medietas parti laesae cedet, iuribus tamen et privilegiis aliorum typographorum non derogando... Datum Varsaviae, die 20 mensis Julii anno Dñi 1638.

(Metr. reg., vol. 185, fol. 120).

---

[1]) Na białej karcie poprzedzającej tytułową w dziele: „L. et M. Annaei Senecae atque aliorum tragoediae... cura et industria Thomae Farnabii. Francofurti, impensis Joannis Stoeckle, 1625“, w egzemplarzu biblioteki Adama Wolańskiego w Rudce; książka pochodzi z biblioteki Prota Lelewela i w kilkunastu miejscach jej znajdują się poprawki i uwagi ręką Twardowskiego pisane.

[2]) Druk nieznany.

[3]) Nieznane również wydanie.

[4]) Zapewne Synonima seu dictionarium polono-latinum ex thesauro (Grzegorza Knapskiego) collectum, ale to wyszło w Krakowie u Cezarego w r. 1643.

[5]) Viridariolum Marianum Jesu et Mariae wydane zostało w Krakowie przez Cezarego, bez roku.

121. Consensus mag. Christophoro de Bnin Opaliński, palatino Posnaniensi, cedendi pensione 3000 flor. in capitaneatu Maevensi.

Warszawa, 30 listopada 1639.

Vladislaus IV etc. significamus etc. quod cum in animum suum induxisset mag. Christophorus de Bnin Opaliński, palatinus Posnaniensis, Sremensis noster capitaneus, de omni et integro iure suo, quod sibi super pensionem annuam videlicet 3000 flor. pol. de proventibus capitaneatus Maevensis quotannis pendi solitorum competebat, cedere, illudque in personas magg. Stanislai Alberti Radziwiłł, cancellarii Magni Ducatus Lithuaniae, Maevensis, Pinscensis, Tucholiensis capitanei, et Cristinae a Wisnicz Lubomirska coniugum plenarie transferre et transfundere... facile in eam cessionem consensimus, prout consentimus praesentibus litteris nostris... Datum Varsaviae, die 14 mensis Novembris anno Dñi 1639.

(Metr. reg., vol. 185, fol. 190).

122. Dziękowanie za pieczęć wielką na sejmie sześćniedzielnym w Warszawie die 28 februarii 1643 przez JMP. Jerzego z Tęczyna Ossolińskiego, podkanclerzego koronnego.

Dokazała potężna WKMści, pana mego miłościwego, ręka dzieła zaczętego. Oto już z warsztatu ćwiczenia i dyrekcyej tak wielkiego mistrza z lichego subiectum doskonały Mercurius, to jest, woli WKMści, miejsce boże na ziemi zasiadającego, stawam interpres. Nie wiem zatym, czy wprzód dziękować, czy winszować WKMści tej od Boga udzielonej władze, którą z pośrodku najniższych sług swoich i najnieudolniejszych czynisz do wielkich urzędów sposobnymi, wlewając jakoby novam mentem tantae molis capacem i odnowioną w wielmożności swojej tworząc kreaturę. Aleć to winszowanie pospolite z wielą, których codzienne niemal WKMści dobrodziejstwa to w te, to w owe transformują honoris et dignitatis nomina. Dziękowanie pokorne i uniżone mnie osobliwym należy sposobem, z osobliwego WKMści, pana i dobrodzieja mego, zażywającemu affektu, prowadzisz bowiem i prowadziłeś WKMść, panie mój miłościwy, tak ojcowskie wszystkie lata moje, usługom świętobliwego domu swego poświęcone, żeby świat widział, iż nie nagrody tylko, ale i meritorum jesteś mi unicus auctor. Za któremi na wysokie podnosić urzędy, jest to odżywiać poczciwych spraw i postępków na potomne lata pamiątkę w faworach niezanurzoną. Już mi dobrotliwa WKMści ręka nie tylko żyjącemu pozorne ornamenta, ale i post fata wdzięczny ad posteritatem wystawia grobowiec, gdy tak wielkiego urzędu na mię obrócenie usługom lichym i niegodnym tribuit, w których jeśli co kiedy było e re et dignitate WKMści i tej rzeczypospolitej, wszystko to samemu WKMści debeo, pierwej zasługować honory, aniżeli do nich accedere, nie tylko ćwiczeniem, ale i przykładem swym królewskim uczącemu. Dziękuję tedy pokornie i uniżenie WKMści, panu memu miłościwemu, że mi droższego co raz powierzać raczysz ojczyzny mojej klejnotu, gruntując do końca konfidencyą swoję pańską w doświadczonej tot documentis wierze i życzliwości mojej. Aleć przy nizkim podziękowaniu i powolnym posłuszeństwie trwoga zataić się nie może tym większa, im bliżej podłą rękę moję ku swej królewskiej po tym steru rzeczypospolitej, panie mój, przymykając e vicino, curarum molem, ledwo tuae augustae menti parem, słabemi ramionami memi fulcire potrzebować raczysz. Nie żaden ci ja, najjaśniejszy sarmackiego nieba Atlancie, Herkules, żebym mógł tanto numini w dźwiganiu ciężaru, światu równego, choć na moment succedere i quassatos różnemi szturmami rzeczypospolitej cardines sustinere; straszą (bym dobrze mógł) co dzień to bardziej wynikające domowych diffidencyi emulacye i niesworności hydry, które samemu WKMści ledwo dopuszczą pod tym ciężarem bezpiecznym stanąć krokiem, a cóż urzędnikom na wszelkiej zapalczywej inwidyej pociski, jako na cel wysadzonym? Trwoży tak długa malicya, szczęśliwe panowanie WKMści między szturmami ścierających się zewsząd sąsiedzkich i odległych państw piastująca, którą tak głęboko sąśmy uśpieni, że się ocknąć do uważenia odmiany niestatecznego szczęścia nie chcemy, ani nas alternae vices pokoju i wojny wzbudzić do żadnej gotowości nie mogą. Jako straszna zatym na tej sentinelli zostawać, żadnego za sobą porządnej straży nie czując posiłku? Aleć te wszystkie ustąpić muszą trwożliwe myśli, gdy powinności stanę WKMści, pana mego miłościwego, i miłej ojczyzny. Succedo zatym oneri i ten depozyt, salutem publicam, prawa, wolności i ornamenta pieczętujący, z tą też z rąk WKMści, pana mego miłościwego, odbieram rezolucyą, żem gotów całość majestatu WKMści, bezpieczeństwo i zdrowie rzeczypospolitej zdrowiem swym pieczętować. Nie wzbudzi we mnie tak wysoki WKMści, pana mego miłościwego, fawor cudzoziemskich faworytów dumy i panu ciężkiej, i wolnemu narodowi nieznośnej. Pójdzie powolna ręka moja za powodem regnatricis dexterae; do kompasu praw, swobód i zwyczajów ojczystych obrócony strzedz będę, aby pierwsza sprawiedliwości świętej dicata pars mojej dyrekcyej nie była cząstką magni latrocinii, impium quaestum i złą karą za nie, od rządów relegando favori. Non committam dobrodziejstwy WKMści, na zwadę wyprowadzone, jakoby in theatrum gladiatorum ludzie i tego, co ma być powabem do usług WKMści i rzeczypospolitej, dla prywatnych respektów moich i pokazania histrionicae auctoritatis utrumve obracać nie będę. A co największa przestrzegać wszelkim usiłowaniem chcę, żeby ten orzeł, na ręce mojej posadzony, bystrym okiem arceat ab alveario tej rzeczypospolitej jadowite szerszenie, opacznym tłumaczeniem życzliwych pczółek roboty, na kwieciu wiary i uprzejmości zebrane, zarażające, nie dając im wzajem świętobliwych intencyi pańskich salubres favos, ostrych dyfidencyi przeklętych na puszczach żądeł. Te moje conatus pobłogosławi Pan Bóg nad panowaniem WKMści, pana mego miłościwego, osobliwą opatrzność mający; wesprzesz sam WKMść, panie mój miłościwy, i posiłkować będziesz pokorną kreaturę swoję i nie dasz upadać operi rąk swoich. A jeżeli ciężkość prac przed czasem opprimet, podniesie choć post fata recte factorum conscientia i każdemu suum locum rependens posteritas. A ja już na ten wielki wiarę moję od WKMści, pana mego miłościwego, odbierając depozyt przy powtórzonym uniżonym podziękowaniu, mniejszy do rąk WKMści odnoszę, którego pięcioletnie piastowanie tanto nagradzać mi raczycz honoris et praerogativae favore.

(Mss. bibl. Warszaw. Uniwers. Nr. 4.7/54).

123. Oblata litterarum consensus cedendi mag. palatino Posnaniensi et consorti ipsius de capitaneatibus certis.

Warszawa, 15 maja 1643.

Vladislaus IV etc. significamus etc. assentiri nos non illibenter solere desideriis eorum, qui ad eximia maiorum suorum merita parem sedula contentione afferre satagunt aucto generi suo splendorem et ad studium gloriae eo anhelitu contendunt, ut facile beneficentiae nostrae regiae brachium comprehendant. Claram hoc in regno Opalinianam domum tantis a retro meritis gravem, quanto ab hinc saeculo fide et virtute

fecundam non minus iucundo patriae istius sensu, quam maiorum nostrorum utili fidoque obsequio, et probaverunt divi antecessores nostri et nos ipsi laudata constantia experti sumus, transmissam enim ab avis et atavis longa annorum serie prosapiae suae gloriam eo animi robore amplexi sunt, ut nunquam desererent, desertam vero etiamnum autument, nisi in praeclarorum factorum non intermoritura memoria coram transscribant posteritati. Eapropter supplicante nobis nuper mag. Anna de Bnin, mag., olim Stanislai Przyjemski, marschalci curiae regni, Maioris Poloniae capitanei generalis consorte relicta, ut de Osiecensi, Miedzilecensique capitaneatibus, in palatinatu Pomeraniae sitis, magnifico Christophero de Bnin Opaliński, palatino Posnaniensi, eiusque consorti Teresiae de Czarnkow, sibi cedere fas esset: non diu cunctati sumus, quominus assensu nostro regio id ipsum quanto citius firmaremus, praesertim cum diuturnius deliberationis moras, haud gravatim praeciderent praeclara in rempublicam merita viri eiusmodi, qui ad illustrandum gentis suae decus aetate ipsa maturiorem virtutem attulisse semper visus est. Et paternarum virtutum emulator, eam animi promptitudinem a futuris occasionibus praeseferat, quam suus progenitor in moschoviticis et turcicis bellis in auctoramento in subsidium periclitantis patriae propriis stipendiis milite abunde est contestatus. In alta sane pacis quiete constituta republica illius negotia sic obiiciat, ut optimorum semper civium sensum non secutus sit tantum, sed matura consilii gravitate praeiverit et nunquam intermissa pro incolumitate illius, tam in suorum palatinatuum, quam regni comitiis sollicitudine integerrimi senatoris partes gloriose adimpleverit: in tam meritum ergo et, ut speramus, imposterum meriturum transferri ius praetactorum capitaneatuum a praefata mag. Anna de Bnin Przyjemska, cum aequum censeamus, libenter ipsi consensum nostrum concedendum esse duximus, uti quidem concedimus praesentibus litteris nostris... Cuius quidem cessionis, consensusque nostri vigore memoratus mag. palatinus Posnaniensis una cum praedicta consorte sua capitaneatum Osiecensem et Miedzilecensem cum villis Mirotki, Lipia gora, Barłozno, Gąsziorki, Skurcz, Wielblądowo, Grabowo, Garcz, Walichnowo, Weska, necnon molendino dicto Kierwałd etc... tenebunt et possidebunt... Datum Varsaviae, die 15 mensis Maii anno Dñi 1643. [1]

---

124. Paweł Piasecki do kardynałów.

(Opisuje stan dyecezyi Chełmskiej). [2]

Krasnystaw, 2 stycznia 1644.

Eminentissimi et reverendissimi domini, domini colendissimi. Non ita pridem translatus ex episcopatu Camenecensi ad Chełmensem, incidi in hunc terminum quinquennii, ex quo antecessor meus [3] in eodem episcopatu Chełmensi visitationem sacrorum liminum apostolorum Romae anno Christi 1639 fecit. Unde a me quoque debitum hoc visitationis cum annus hic 1644 exigat, lubens illud exsolvo, uti filius oboediens et sanctae sedi apostolicae romanae toto vitae meae tempore devotissimus. Quam devotionem meam profiteor provolutus ad pedes San^{mi} Dñi Nostri [4], tum et sacras vestes Eminentiarum Vrarum reverenter deosculans per meum familiarem, praesentium latorem.

---

[1] Metr. reg., vol. 177, fol. 20; przywilej wniesiony został do ksiąg metryki koronnej 8 sierpnia roku 1643.

[2] Kopia w Acta episcopi Piasecki ab anno 1642, fol. 32, w konsystorzu Lubelskim.

[3] Remigian Koniecpolski.

[4] Urban VIII.

Hac autem occassione visitationis sacrorum liminum apostolorum, ut de statu ecclesiae Chelmensis Eminentiarum Vrarum informem, diffiteri imprimis non possum me hac voluntate regis mei iniquiore fortuna transiisse, longeque deteriorem conditionem invenisse, tam in temporalibus, dimidium fructuum prioris ecclesiae meae Camenecensis vix aequantibus, eisque misere a saecularibus laceratis ac perpetuis militum transitionibus, hospitiisque subiectis, quam in spiritualibus ecclesiae cathedralis, cui neque species, neque decor, sed confusus omnium rerum ordo. Forma quidem adest capituli, sed titulo tenus, residentes nulli, distributiones quotidianae nullae ob tenuitatem fundationis. Fabrica ecclesiae vilis, in loco misero inter plebem rusticam, egenam, rudem, ruralis potius, quam cathedralis nominanda. Et quidem primaeva ecclesia cathedralis fundata fuit in oppido eiusdem nominis Chełma, eo vero a Tartaris vastato, circumducta huc illuc, cum nullibi in ista dioecesi, incursionibus Tartarorum tunc maxime obnoxia, tutam stationem inveniret, tandem in hoc oppido Crasnostavio, ubi nunc est, aliquanto ab hostilitate tartarica remotiori, substitit cum spe, quod benignitate principum firmam nobilioremque sedem aliquando sortiretur. Verum haec spes evanuit, unoquoque principe ad propriam potius, quam ad alienam fundationem ornandam converso; sed tamen interim aliquae parrochiales iurispatronatus regis capitulo isti fuerunt adiunctae, ex quarum fructibus, cum per longas lites e manibus saecularium vindicabuntur, nonnullae distributiones quotidianae et obligationes residentes poterunt provideri, prout in prima mea visitatione eiusdem ecclesiae non pauca ad hoc cum consilio capituli mei ordinavi, surculosque utiles plantavi, quorum seros fructus ad mitius successores mei videbunt et Eminentiae Vrae latiorem de statu eiusdem ecclesiae relationem tunc exspectabunt.[1]

Collegiata ecclesia in hac mea dioecesi adest unica in civitate Zamoscio, felicioris ac liberalioris fundationis et longe cultior, cleroque residente frequentior. Habet et academiam florentem studiis litterarum, a PP. Clemente VIII institutam, in gratiam Johannis Zamoscii fundatoris, e cuius manibus archiducem Maximilianum proelio victum captivumque, a Sixto V legatus a latere in Poloniam veniens liberarat.

Parrochiales ecclesiae in tota dioecesi nonnisi 70 habentur, eaeque ligneae, pleraeque tenuiores, potissimum fundatae in decimis nobilium, ex quibus nonnisi per longas lites evinci possunt. Et quod deterius, gravantur multum a regularibus, qui passim non tantum dioecesani, sed et alii commeantes assidue hinc inde sacramenta, nempe matrimonii, extremae unctionis, communionis in paschate et in morte administrant, missas celebrant in aedibus nobilium prophanis, quo isti a frequentatione suarum parrochialium abstrahuntur. Nec est modus eos cohibendi, dicunt enim sibi per communicationem servire concessionem Gregorii XIII PP. Societati Jesu, quoad celebrandum in aedibus privatis Gregorii XV PP. ne in minimo quidem puncto observant, iure autem cum eis agere clerici saeculares non valent, cum ipsi gratis omnia et potentissimos defensores habeant.

Idem clerus saecularis in his partibus a Graecis ad speciem unitis tanto maiora incommoda sentit. Perturbarunt nimium isti et in dies magis perturbant iurisdictionem et omnes functiones ritus latini. In loco meaemet residentiae frequenter accidit, quod sacerdotes graeci committunt superstitiones schismatis graeci, matrimonia interdicta latinis, ex aliqua iusta causa, aliaque sacramenta ipsis administrant, ritu latino celebrant contra expressum decretum Pii V PP., in contionibus suis praedicant peccare Graecos, si decimas dent latinis, et multa odiosa in latinos spargunt. Si ego moneo, meusmet subiectus sacerdos graecus reclamat et dicit se suo tantum graeco superiori subiectum esse. Methodius,[1] illius ritus in mea dioecesi antistes, nuper Romam abiens, etiam a meis subditis ingentem contributionem extorsit, promisit, quod eos a mea potestate Romae liberaret, unde nunc aegre mihi debitum obsequium praestant. Epistolaris brevitas non permittit singula describere et apud praeoccupatos aures, quamvis sincera veritas vix fidem inveniet. Sed uno verbo sacerdotali affirmo: sunt Graeci, sunt iidem omnino Graeci, qui a saeculis toties sedi apostolicae imposuerunt, nihilque aliud quaerunt, nisi ut ex servitute, in qua fuerunt hucusque unionis specie, in libertatem cleri latini sese asserant, quo in latinos catholicos liberius odia implacabilia exerceant; populus autem graecus seu ruthenus in eodem schismate pristino inveteratus haereat, prout haeret palam. Unicum tamen salubre ad perficiendam unionem, si est perfecte stabilienda, medium adhiberi potest, ut graeci isti sacerdotes latinis episcopis subsint, ab ipsis vicarios graecos habeant, unamque iurisdictionem in una sede ac dioecesi episcopali agnoscant. Quantumvis autem consilium istud postponetur, mihi sufficiat, conscientiam meam exonerando, fideliter haec sedi apostolicae significasse.

---

[1] Piasecki w r. 1644 został nominowany biskupem przemyskim.

His autem de statu ecclesiae meae Chełmensis sincere relatis, devotissima mea studia sanctae sedis apostolicae ac Eminentiarum Vrarum gratiae humiliter commendo. Datum Crasnostaviae, die 2 mensis Januarii anno Christi 1644.

125. Privilegium super typographiam spect. Andreae Petricovio.

Wilno, 25 stycznia 1644.

Vladislaus IV etc. significamus etc. Cum nihil magis regia benignitate et clementia dignum arbitremur, quam eos, qui in palestra artium ingenuarum emeriti ac plurimis signis laureis exsistentes pro dignitate nostra et reipublicae commodo operas et fortunas suas locare non dubitant, frequentatis munificentiae nostrae prosequi argumentis. Excellentem quoque idcirco ac spectabilem Andream Petricovium, iuris utriusque doctorem, consulem Cracoviensem, servitorem ac typographum nostrum, gratia nostra dignum iudicavimus. Is enim citra praeclara in academia et magistratu civitatis nostrae Cracoviensis virtutis ingenii et prudentiae exhibita specimina cum in typographia nostra, adhuc a parente suo ad se iure quasi haereditario transmissa praestitit operam et impensos, ut nihil omnino illi, quod ad relevandos ingentes eius in hoc artificio expositos sumptus pertineat, denegare velimus. Quoniam igitur praefatus Petricovius, typographus noster, vigore privilegiorum, tam a serenissimo olim divae memoriae parente nostro desideratissimo, sibi suoque parenti, quam et a nobis, sive generaliter, sive specialiter concessorum, varios libros et codices, tam maiores, quam minores, usui publico plurimum utiles et necessarios, iam impressos et excusos, partim hucusque non divendidit, partim ex proelo non expedivit, magnaque exinde damna sibi metuit, neve ante ultima eius fata, codices apud se impressos venum non dederit, haeredes eius hisce laboribus et fortunis omnibus huic soli negotio impensis frustrantur: aequum idcirco nobis visum est, ut coniugem quoque eius hon. Annam Pirnusowna ac prolem illius legitimam natam ac ex eodem matrimonio nascituram ad eadem iura, privilegia, immunitates et libertates, tam generaliter, quam specialiter a nobis concessas, quorum tenores hic pro expressis habere volumus, adsisceremus, cooptaremus et assumeremus, prout quidem praesentibus adsciscimus, cooptamus et assumimus ad spatium 15 annorum a data praesentium computandorum. Dantes et concedentes tam praefato Petricovio, quam coniugi et liberis eius, iam ex nunc plenariam facultatem omnes libros et codices in sua officina tam generalibus, quam specialibus privilegiis ipsi solimet (exclusis aliis omnibus regni nostri typographis) imprimi concessos ac in posterum imprimendos in regno dominiisque nostris venum exponendos et ubi placuerit distrahendos, ita ut intra praefati temporis spatium nemini ex typographis, bibliopolis, aliisque quibusvis personis... cudere et recudere, aut divendere sit licitum, idque sub poena 1000 aureorum ungaricalium et confiscatione omnium librorum... Datum Vilnae, die 25 mensis Januarii anno 1644.

---

[1] Terlecki.

(Metr. reg., vol. 188, fol. 65).

126. Capitaneatus Koveliensis mag. palatino Posnaniensi post mortem ill. et mag. castellani Cracoviensis confertur.

Warszawa, 16 marca 1644.

Vladislaus IV etc. significamus etc. magnum sibi metipsa virtus praetium atque decus nullo aeque splendore in admirationem et cultum sui provocat animos et iudicia mortalium, quam cum nativa et propria refulget maiestate. Hinc ad ornamentum dignitatis suae adscititia luce et alienis radiis minime indiget. Quod si quandoque admittit caducos honorum gradus, ea lege titulos ab iis recipit, ut ostendat amplitudini suae tributaria mortalitatis esse decora et non illam ab honoribus, sed honores ab ipsa aestimatione posteritatis commendari. Quemadmodum vero summum regnorum stabilimentum augusta virtus est: ita dominatrices regum purpurae nullis adeo ornamentis felicia sceptra sua condecorare possunt, quam iis subditis, qui a virtute et meritis splendorem suum mutuantur. Proinde cum ipsis non exiguam partem gloriae principes debeant, aequum est, ut vicissim a liberali regum manu praemiis meritis eorum debitis exornentur. Contulit satis munifice haec decora sua virtus in mag. Christopherum Opalinski, palatinum Posnaniensem, a qua etsi satis et encomiorum velut a diserta commendatrice habeat, regale nihilominus ipsius meritorum testimonium iure suo a nobis eadem efflagitat virtus. Qui natus ea in domo, quae per honorum primos in republica gradus ad maximum gloriae culmen nomen suum extulit, non degeneri indole maiorum suorum ad immortalitatem cursum multorum aequavit, quorundam antecessit. Et in primo adolescentiae suae flore praefectura Sremensi ornatus, ea dedit in exortu honorum specimina futurae gloriae, ut agnoscerent omnes velociorem in illo virtutis ad dignitatem cursum, quam annorum ad ipsius maturitatem esse. Proinde dum honores ipso meritorum suffragio ambit et praecipua in senatu subsellia primum virtutis sententiae, dein de omnium concivium votis, demum iudicio nostro occupat: palatinatum ipsi Posnaniensem contulimus, qua in dignitate non tam in se ornando beneficium nostrum, quam iudicium et studium in conservanda auctoritate et amplitudine senatus reipublicae commendavit; tanta itaque ipsius in nos et rempublicam merita dignum ostenderunt, quem ad Christianissimum regem legatum destinaremus ad desponsandum sociam sceptri nostri ac thori ser^{mam} Ludovicam, principem Mantuae, coniugem nostram charissimam. Qua in legatione omni splendore et ingenti magnificentiae succinctus apparatu, maxime edidit exactae in nos fidei et solidae ubique prudentiae argumenta, ita ut in illa ad omnem civilitatem exculta gente, non solum auctoritatem nostram regiam sed etiam maiestatem ubique circumferre videretur. Haec ipsius in nos et rempublicam tot experimentis comprobata merita munificentiam et gratiam nostram regiam iure suo in ornamentum sui sollicitant. Proinde vacantem nunc praefecturam Koveliensem, post decessum olim ill. et mag. Stanislai de Koniecpole Koniecpolski, castellani Cracoviensis, supremi exercituum regni ducis, Buscensis, Barensis, Koveliensis etc. praefecti, illi dandam et conferendam esse duximus, uti quidem damus et conferimus praesentibus litteris nostris. Quam quidem praefecturam seu capitaneatum Koveliensem cum civitate Kowel, aliisque praediis, advocatiis, scultetiis, agris...... praefatus mag. Andreas (sic!) Opalinski, palatinus Posnaniensis, tenebit, habebit et possidebit ad extrema vitae suae tempora... Datum Varsaviae, de 16 mensis Martii anno Dñi 1644.

(Metr. reg., vol. 189, fol. 391).

127. Georgius Forster, civitatis Gedanensis bibliopola, in numerum servitorum assumitur.

Kraków, 30 czerwca 1644.

Vladislaus IV etc. significamus etc. Magni interesse ad regalis maiestatis nostrae auctoritatem decusque tuendum, ut ii imprimis viri in aulae nostrae consortium et ministerium assumantur adscribanturque, quorum prudens ac fidelis in obeundis quibusvis negotiis opera plurimi nobis potest esse usui. Idcirco egreg. Georgium Forster, civitatis nostrae Gedanensis bibliopolam, propter singulares ipsius animi et ingenii dotes, in rebus gerendis industriam atque dexteritatem et addictum servitio nostro studium optime nobis commendatum, in patrocinium et protectionem nostram regiam suscipiendum et in numerum servitorum nostrorum cooptandum esse duximus... dantes eidem Forstero plenam et omnimodam facultatem non modo omnibus et singulis iuribus, praerogativis et libertatibus, quibus ceteri servitores nostri de iure et consuetudine recepta gaudent et fruuntur, gaudendi et fruendi, verum etiam varios libros cuiuscunque editionis Cracoviam, Vilnam, Posnaniam, Leopolim, Lublinum et Varsaviam, aliasque in civitates Regni, Magni Ducatus Lithuaniae et dominiorum nostrorum, tum tempore residentiae in praedictis civitatibus nostrae, quam in absentia nostra advehendi, venum ibidem exponendi et distrahendi... pro gratia nostra et sub poenis 200 aureorum ungaricalium irremissibiliter persolvenda.. Datum Cracoviae, die 30 mensis Junii anno Dñi 1644.

(Metr. reg., vol. 189, fol. 84).

128. Facultas incidendi et edendi mappam geographicam.

Warszawa, 10 marca 1645.

Vladislaus etc. significamus etc., quod cum gen. Guilhelmus le Vasseur de Beauplan, nobilis Gallus, architectus militaris et capitaneus artilleriae nostrae, in delineanda tabula geographica ditionum regni nostri, a regno Hungariae usque ad fines Moschoviae sitarum, egregiam industriam sedulamque operam posuisset atque eandem tabulam propter commodum et usum publicum in aere incidi atque in lucem edi non exiguis sumptibus et impensis curasset: nos ad intercessionem ill. et mag. dñi Stanislai a Koniecpole Koniecpolski, castellani Cracoviensis, exercituum regni nostri supremi generalis, Buscensis, Barensis, Koveliensis praefecti, pro ipso interpositam, habendo rationem condignam, non solum collatae in eiusmodi tabulam laudabiliter operae, verum etiam sumptuum et impensarum ipsius hanc illi contulimus gratiam, ut nemo sculptorum, typographorum, bibliopolarum intra omnes regni nostri provincias clam palamve simili aut diversa sculptura et forma supramemoratam tabulam intra 15 totos annos, ab hac ipsa die computando, sculpere, incidere, recudere, vendere, distrahere, permutare, distribuere audeat et praesumat atque contra expressam hanc voluntatem nostram id attentet; qui vero id attentaverit, praeter exemplarium mulctam 500 aureorum hungaricalium poenam sibi irrogandam sciat, cuius medietatem fisco nostro, medietatem autem una cum excusis exemplaribus praedicto gen. Guilhelmo le Vasseur de Beauplan, eiusque haeredibus, cedere volumus. In quorum maiorem fidem praesentes manu nostra etc. Datum Varsaviae, die 10 mensis Martii anno Dñi 1645.

(Metr. reg., vol. 189, fol. 250).

129. Przywilej Andrzejowi Piotrkowczykowi na wydawnictwa drukarni jego.

Warszawa, 10 marca 1645.

Vladislaus Quartus etc. significamus etc. quia nos compertam habentes singularem in iure civili et liberioribus artibus peritiam ac alia praeclara virtutum merita et in rebus gerendis prudentiam excellentis Andreae Petricovii, iuris utriusque doctoris, consulis Cracoviensis, eundem in typographum et servitorem nostrum adscivimus, ac ipsum circa omnia privilegia, olim Andreae Petricovio, parenti suo, typographo et servitori nostro, a serenissimis divae memoriae antecessoribus nostris regibus Stephano et Sigismundo III, parente nostro desideratissimo, benigne concessa, conservandum, longe maiorem gratiam et clementiae nostrae significationem per alia quam plura privilegia, ad quae relatio habeatur, ipsi excellenti Andreae et Annae Pernusowna, coniugi suae legitimae, tum quoque eius haeredibus, contestati sumus. Et quoniam, sicuti testimonio fide digno nobis sufficienter constat, ad maiorem regni et nominis nostri gloriam in amplianda et exornanda dicta typographia nostra magnos sumptus et expensas, is idem excellens Andreas Petricovius, typographus et servitor noster, exposuit, quae procul dubio nusquam ipsi compensari et resarciri poterunt, nisi ad divendendos libros, in typographia praefata cusos et cudi incoeptos, nondum tamen finitos, nec divenditos, ex benignitate et gratia nostra regia, tempus aliquod legitimum et sufficiens ipsi et eius coniugi ac haeredibus concedamus. Quamobrem ad intercessionem nonnullorum senatorum et consiliariorum nostrorum, lateri nostro in praesenti generali conventu assidentium, facile in eandem devenimus sententiam, ut amputando omnes occasiones litium et controversiarum, quae aliquando possent inter alios typographos nostros quoquomodo exoriri, ipsi excellenti Andreae Petricovio ac Annae Pernusowna coniugibus, ac eorum legitimis haeredibus et successoribus, daremus et concederemus, uti quoque damus et concedimus facultatem, potestatem et licentiam privatim, quoad omnes alios typographos, libros intra specificatos, videlicet: Graduale Romanum,¹) Psalterium Romanum,²) Antiphonarium,³) Żywoty święte,⁴) Kazania księdza Skargi in folio,⁵) Kazania przy-

---

¹) Graduale romanum de tempore et de sanctis. Kraków, 1629.

²) Zapewne „Psałterz Dawidów“ przekładu Jakóba Wujka, wydany przez Piotrkowczyka w Krakowie w r. 1594 (Wierzbowski, Bibliographia, vol. I, № 609).

³) Antiphonarium iuxta ritum breviarii Romani. Kraków, 1645 (Estreicher, Bibliografia, tom XII, str. 171).

⁴) Piotra Skargi Żywoty świętych Starego i Nowego Zakonu. Kraków, 1585 (Wierzbowski, Bibliographia, vol. II, № 1636) i trzynaście następnych wydań; ostatnie z r. 1644.

⁵) Kazania na niedziele i święta całego roku. Kraków, 1595 (Wierzbowski, Bibliographia, vol. I, nr. 622) i siedem innych wydań do r. 1619.

godne eiusdem,[1] Kazania de sacramentis,[2] Baronii compendium polonicum,[3] Kazania księdza Fab. tom. I, Kazania eiusdem tomum secundum, Kazania eiusdem tomum tertium,[4] Biblia księdza Wujka,[5] Konstytucye sejmowe,[6] Orationes Lubien. Sigismundo 3,[7] Orationes Leszczynski in funere reginae Ceciliae Renatae,[8] Historiam Petricii de bello turcico,[9] eiusdem Moschoviticam in quarto,[10] Postylla księdza Wujka większa,[11] Rythmophilosophia,[12] Constitutiones synodales Cracovienses,[13] Reformationes Szyskovianae,[14] Sacrum Convivium in patenti.[15] Rituale Romanum,[16] Processionale,[17] Constitutiones synodales provin.,[18] Opera Kochanowskiego,[19] Dzieje Górnickiego,[20] Dworzanina Górnickiego,[21] Ovidii Metamorphoseon Otwinowskiego,[22] księdza Smigleckiego Polityka boża,[23] Żywot świętego Dominika,[24] Żywot błogosławionego Jana

---

[1] Kazania przygodne z innemi drobniejszemi pracami o różnych rzeczach wszelakim stanom należących. Kraków, 1600 (Wierzbowski, Bibliographia, vol. II, nr. 1916) i 1610.

[2] Piotra Skargi Kazania o siedmi sakramentach. Kraków, 1600 (Wierzbowski, Bibliograpgia, vol. II, № 1916) i 1618.

[3] Piotra Skargi Roczne dzieje kościelne z rocznych dziejów kościelnych Cezara Baroniusza. Kraków, 1603 i 1607.

[4] Adama Fabiana Birkowskiego: Kazania na święta doroczne, Kazania na niedziele i święta doroczne. Kraków, 1620, 1623, 1628 (Estreicher, Bibliografia, tom XIII, str. 143).

[5] Biblia święta. Kraków, 1599 (Wierzbowski, Bibliographia, vol. II, nr. 1901) i 1622.

[6] Konstytucye, statuta i przywileje od r. 1550 do r. 1637. Kraków, 1637 i 1643.

[7] Stanisława Łubieńskiego, biskupa płockiego, Oratio in funere Sigismundi III, Poloniae et Sueciae regis, i Funebris laudatio Sigismundi III, Poloniae et Sueciae regis, obie w Krakowie drukowane w r. 1633.

[8] Leszczyńskiego Andrzeja, arcybiskupa gnieźnieńskiego, Oratio in funere Caeciliae Renatae, Poloniae et Sueciae reginae. Kraków, 1644.

[9] Jana Innocentego Petrycego Historia rerum in Polonia ac praecipue belli cum Osmano, Turcarum imperatore, gesti. Kraków, 1637.

[10] Sebastyana Petrycego Historiae moscoviticae libri III, Kraków, 1641, wydane przez jego syna Jana Innocentego.

[11] Postilla katolicka, to jest Kazania na ewangelie niedzielne i odświętne na cały rok. Kraków, 1596.

[12] Stefan Dyczkowski, Rythmophilosophia abo żwierciadło żywota ludzkiego we czterech ostatecznych końcach wierszem opisane. Kraków, 1639.

[13] Constitutiones dioecesanae Cracovienses in diversis synodis wydane były z drukarni Piotrkowczyka w latach 1608, 1612, 1643 (Estreicher, Bibliografia, tom XIV, str. 378—379.

[14] Reformationes generales ad clerum dioecesis Cracoviensis et compendia doctrinae christianae. Kraków, 1621.

[15] Nie znam takiego wydania.

[16] Rithuale sacramentorum ac aliorum ecclesiae caeremoniarum ex decreto synodi provincialis Petricoviensis ad uniformem ecclesiarum regni Poloniae usum. Kraków, 1631, 1634.

[17] J. Szczepanowski, Processionale. Kraków, 1621.

[18] Constitutiones synodorum metropolitanae ecclesiae Gnesnensis provincialium. Kraków, 1630.

[19] Jan Kochanowski, 1611, 1617, 1629, 1639; Fragmenta, 1612, 1617, 1629, 1639; Fraszki, 1612, 1617, 1629, 1639; Aratus, 1612; Elegiarum libri IV, 1612; Lyricorum libellus, 1612.

[20] Dzieje w koronie polskiej. Kraków, 1637.

[21] Dworzanin polski. Kraków, 1639.

[22] Waleryana: Księgi Metamorphoseon, to jest, Przemian od Publiusza Owidyusza Nasona wierszami opisane. Kraków, 1638.

[23] Nie jest znane w druku dzieło Śmigleckiego pod tym tytułem; Radzynus wydał dziełko „Politica divina“ u Wolraba w Poznaniu w r. 1620.

[24] Żywot św. Dominika, zakonu kaznodziejskiego fundatora, przez Mikołaja Janseniusza po łacinie napisany a teraz na polskie przełożony przez Fabiana Birkowskiego. Kraków, 1626.

Bożego,[1] Opuscula de differentiis inter saeculares et spirituales,[2] Controversias inter spirituales et regulares,[3] Officia patronorum Regni[4] et Missale.[5] Kazania księdza Mijakowskiego: Marnotrawca,[6] Zbożny pobyt;[7] Korab,[8] Peregrinatia,[9] Dwóch świętych biskupów,[10] Prawy ślachcic,[11] Oratio Joannis Lipski in funere regis, eiusdem ad imperatorem et reginam detectam,[12] Consuetudo Fridlantica,[13] Zaćmienie słońca i miesiąca,[14] Exorbitancye idem z nagrobkiem Gustawa,[15] Głos krwi,[16] Ormiańskie nabożeństwo,[17] Oratio Ronhalii,[18] Harfa duchowna,[19] Raj duszny,[20] Różany wieniec,[21] Bractwo świętej Anny,[22] Koronka Panny Maryej,[23] Kazanie o siedmiu słowach Pana Chrystusa,[24] Oko wieczności,[25] Medytacye św. Augustyna,[26] Droga doskonałości św. Teresy,1) Tyrocinium actus poenitentiae,2) Instructio sacerdotum,3) O naśladowaniu Pana Chrystusa,4) De perfectione christiana Tyskiewicii,5) Grammatyka Alvarii,6) O domku Loretańskim,7) Historia Patronorum per Baevianno ordinis Praedicatorum,8) Rubricella krakowska,9) Winnica,10) Król bolesny,11) Officium rzymskie ks. Wujka,12) Officium dominikańskie,13) Officium karmelitańskie,14) Officium o poczęciu Naśw. Panny Maryej,15) Officium o Naśw. Sakramencie,16) Officium o św. Józefie,17) Officium o błogosławionym Stanisławie Kostce,18) Różany wianek Panny Maryej,19) Koronka żywota Naśw. Panny,20) Koronka żywota Pana Jezusa,21) Ewangelie niedzielne i postne,22) Równianka,23) Suspirium animae poenitentis,24) Fasciculus praedicatorum,25) Monile aureum,26) Psałterz Dawidów,27) Siedm koronek Panny Maryi,28)

---

[1] Krzysztofa Nyklaszewskiego Żywot błogosławionego Jana Bożego. Kraków, 1627.

[2] Laurentius Faunteus, De controversiis inter ordinem ecclesiasticum et saecularem. Kraków, 1632.

[3] Laurentius de Franchis, Controversiarum tam inter episcopos et regulares, quam inter regulares et laicos opus. Kraków, 1643.

[4] Officia patronorum regni Poloniae. Kraków, 1628, 1629.

[5] Missale Cracoviense. Kraków, 1607.

[6] Jacka: Szczęśliwy w zakonie dominikańskim marnotrawca Tomasz z Akwinu. Kraków, 1643.

[7] Zbożny pobyt, kazanie na pogrzebie Elżbiety Myszkowskiej, marszałkowej koronnej. Kraków, 1644.

[8] Ludwik Skrobkowicz, Korab' na morzu JMKs. Jakóba Zadzika. Kraków, 1642.

[9] Zapewne M. K. Radziwiłła do Ziemi Św., ale ta wydaną została w Krakowie w r. 1617 i 1628 z drukarni Wosińskiego.

[10] Nie znam takiego tytułu; może to projektowany przekład dziełka Marcina Szyszkowskiego, które Estreicher (VIII, 165) przytacza: Divi tutelares dioecesis.

[11] Andrzeja Radawieckiego, Prawy szlachcic w kazaniu na pogrzebie Andrzeja Stadnickiego. Kraków, 1632.

[12] Orationes duae habitae in aula Caesaris coram Sua Caesarea Maiestate ac serenissima regina Caecilia Renata. Kraków, 1637.

[13] Nie znam takiego tytułu.

[14] Jakób Ostrowski, Żałosne słońca i miesiąca zaćmienie w ojczyznie naszej niesłychane (kazania na pogrzebie Zygmunta III i żony jego Konstancyi). Kraków, 1632.

[15] Fabiana Birkowskiego Egzorbitancye ruskie z konfederatów kazania dwoje, przytem kwiat opadający albo nadgrobek Gustawa Adolfa, króla szwedzkiego. Kraków, 1632.

[16] Fabiana Birkowskiego, Głos krwie błogosławionego Jozafata Kuncewicza, archiepiskopa połockiego. Kraków, 1629.

[17] Nabożeństwo ormiańskie, to jest, wzywanie narodu ormiańskiego do wiary i miłości z kościołem rzymskim. Kraków, 1630.

[18] Roncalius D., Panegyris in laudem Polonorum. Kraków, 1633.

[19] Marcina Laterny, Harfa duchowna. Kraków, 1588, 1592, 1598, 1603, 1611, 1612, 1616, 1617, 1618, 1619, 1621, 1623 i 1626.

[20] Jan Bussaeus, Nowy raj duszy, to jest rozmyślanie nabożne na wszystkie niedziele, w przekładzie Szymona Wysockiego drukowany był w Krakowie w r. 1608, ale w drukarni Mikołaja Loba (Estr. XIII, 461).

[21] Jacka Sierakowskiego Wieniec różany Naświętszej Maryi Panny, według Estreichera (VIII, 248) drukowany był w r. 1644 w Poznaniu.

[22] Mysław J., Bractwo św. Anny. Kraków, 1612, 1617, 1618, 1626, 1630, 1634, 1636, 1642, 1645.

[23] Koronka błogosławionej Panny Maryej. Kraków, 1634.

[24] R. F. Bellarmin, Kazanie, które Pan Jezus z krzyża uczynił do narodu ludzkiego ostatnie albo o siedmi słowiech, które Zbawiciel nasz wyrzekł na krzyżu ostateczne ksiąg dwoje, przez Piotra Fabrycego przełożone. Kraków, 1622.

[25] Takiego dziełka nie znam.

[26] Rozmyślanie nabożne, tłomaczył Piotr Kazimierz Tryzna. Kraków, 1620, 1629, 1644.

---

1) Droga doskonałości, tłomaczył Sebastyan Nuceryn. Kraków, 1625.

2) Mikołaja Mościckiego Sacrae artis poenitentiariae tyrocinium. Kraków, 1625, 1631.

3) Mikołaj Jansenius Boy i Antonius Molina, Instructio sacerdotum. Kraków, 1643.

4) Tomasza a Kempis. Kraków, 1608, 1642.

5) Tyszkiewicz Jerzy. Kraków, 1624.

6) Alvarez Emanuel, De institutione grammatica libri tres. Kraków, 1627, 1631.

7) Nie znam tego wydania. Historya domku Loretańskiego — wydaną została bez r. m. i dr. w XVII wieku (Estr. IX, 745).

8) Nie znam takiego dzieła. Baeviannus bibliografom polskim nieznany.

9) Rubricella quotidiana dioecesis Cracoviensis. Kraków, 1607, 1610, 1618, 1638.

10) Stanisław Teodor Piotrkowczyk, Winnica Chrystusa Pana, w której się zamykają modlitwy, ale to dziełko według Estreichera (IX, 762) odbite zostało w drukarni Akademickiej, bez roku.

11) Marcina Hińczy Król bolesny Jezus Chrystus. Kraków, 1635, 1645.

12) Zapewne Ewangelie i epistoły tak niedzielne, jako i wszystkich świąt. Kraków, 1611, 1617, 1636.

13) Tego wydania nie znam.

14) Zapewne Officium abo godzinki Panny Maryej według zwyczaju karmelitów, w dwóch wydaniach drukowane przed r. 1627 (por. Estreicher, Bibliografia, IX, 756) i w r. 1634.

15) Może to godzinki Panny Maryej, Kraków, 1620 (Estr. VIII, 172) albo Officium purissimae conceptionis Virginis Mariae wydane w r. 1625 (Estreicher, Bibliografia, tom VIII, str. CXI).

16) Nie znam tego wydania.

17) Officium abo godzinki Józefa świętego patryarchy. Kraków, 1645.

18) Officium abo godzinki o błogosławionym Stanisławie Kostce. Kraków, 1645.

19) Franciszka Ariasa Traktat abo nauka o różanym wianku Naświętszej Panny Maryej w przekładzie Szymona Wysockiego wyszedł w Krakowie w r. 1611, ale z drukarni Jana Szarfenbergera. „Wianek różany wielu rozlicznego nabożeństwa kwiatów“ drukowano w Poznaniu w r. 1758 (Jocher, III, Nr. 6674).

20) Koronka błogosławionej Panny Maryi, matki Pana naszego. Kraków, 1626 (Estreicher, tom VIII, str. CXI).

21) Koronki naświętszego żywota Jezusa Chrystusa wydane bez roku, miejsca i drukarza (Estr. IX, 739); Koronka żywota Pana Jezusowego, którą św. Brygida odmawiała—wyszła w Krakowie w r. 1617 z drukarni Łazarzowej i w r. 1626 z drukarni Jędrzejowczyka (Estr. XIII, 382).

22) Wydanie pod tym tytułem jest nieznane.

23) Nie znam takiego tytułu.

24) Stanisława Alberta Radziwiłła. Kraków, 1639.

25) Fasciculus myrrhaeus variarum orationum et exercitationum spiritualium ex probatis authoribus collectus in gratiam et utilitatem fratrum ordinis Praedicatorum. Trzy wydania w XVIII przed r. 1634 (por. Estreicher, Bibliografia, tom XVI, str. 173).

26) Monile aureum seu manuale Marianum, complectens modum pie colendi Beatam Virginem Mariam. Kraków, 1633, 1645.

27) Jana Kochanowskiego. Kraków, 1610, 1612, 1617, 1629, 1639, 1641.

28) M. Postękalski, Siedem koronek błogosławionej Panny Maryi. Kraków, 1623.

Parvus catheismus, [1] Testimonia sacrae scripturae germanice, polonice, latine, [2] Corona B. M. Virginis, [3] Nucleus expositionis regulae s. Francisci, [4] Officium de conceptione, [5] Officium de passione Domini Nostri Jesu, [6] Rosarium Bzowii, [7] Wieniec liliowy, [8] Siedm psalmów pokutnych, [9] Rożańczyk, [10] Rozmyślanie, [11] Officium o poczęciu Naśw. Panny, [12] Officium o angele stróżu, [13] Hortulus animae, [14] Septem psalmi cum orationibus s. Brigittae, [15] Officium militare de angelis [16] et alios excusos et excudendos libros imprimendi et recudendi, divendendique ad decursum 20 annorum, immediate sese subsequentium, a data praesentium computando. Statuentes, ne quis regni et dominiorum nostrorum subditus praeter memoratum excellentem Andream Piotrkowczyk aut coniugem et haeredes, successoresque ipsius, vel illum, cui ipsimet id permiserint, libros superius recensitos imprimere et recudere, vel alibi impressos venum exponere ad temporis suprascripti decursum audeat et praesumat, idque sub mulcta 1000 aureorum ungaricalium et amissione eiusmodi librorum impressorum... Datum Varsaviae, in conventu regni generali, die 10 mensis Martii anno Dñi 1645. [17]

130. Subiudicatus terrestris Cracoviensis post evectionem gen. Zbylitowski ad iudicatum gen. Stanislao Chrząstowski confertur.

Warszawa, 2 lipca 1645.

Vladislaus IV etc. significamus etc. cum dignitarii, officiales et nobiles palatinatus Cracoviensis pro iure et instituto regni... post evectionem gen. Petri Zbylitowski, subiudicis Cracoviensis, ad iudicatum eiusdem palatinatus, electionem quatuor virorum nobilium huic muneri gerendo idoneorum peregissent, eosque electos nobis... proposuissent,... nos.... gen. Stanislai Chrząstowski... studium... legumque publicarum peritiam optime perspectam habentes, illi ipsi subiudicatum hunc terrestrem Cracoviensem... damus et conferimus praesentibus litteris nostris... Datum Varsaviae, die 2 mensis Julii anno Dñi 1645.

---

[1] Nie znam takiego wydania z wieku XVII-go.

[2] Nie znam tego dzieła.

[3] Corona beatae et immaculatae Virginis. Kraków, 1604, 1631.

[4] Marschand Piotr, Nucleus expositionis in regulam s. Francisci. Kraków, 1637.

[5] Porównaj wyżej na str. 77 przypisek № 15.

[6] Officium passionis Domini Nostri Jesu Christi. Kraków, 1627.

[7] Abrama Bzowskiego Rosarium Beatae Virginis. Wydanie Piotrkowczyka jest nieznane. Por. Estreicher, Bibliografia, tom XIII, str. 499.

[8] Winiec liliowy z żywota i męki Jezusa Chrystusa uwity—wyszedł w Krakowie w roku 1724, z drukarni Akademickiej (Jocher, III, nr. 6648).

[9] Siedm psalmów pokutnych Jana Kochanowskiego — wyszły w Krakowie w r. 1570 ale u Lazara.

[10] Sposób mówienia psałterzyka albo różańczyk. Kraków, 1626, 1643.

[11] Świętego Augustyna Rozmyślania nabożne, mowy tajemne do Pana Boga, broń duchowna przez Piotra Tryznę na polskie przełożone. Kraków, 1620, 1629, 1644.

[12] Jan Jachnowicz, O wcieleniu Pańskim. 1635.

[13] Officium abo godzinki o aniele stróżu. Kraków, 1614; Jachnowicz Jan, Officium de sancto angelo custode, po łacinie i po polsku. Kraków, 1636; Officium s. Angeli custodis. Kraków, 1628.

[14] J. Piotrkowczyk, Hortulus animae. Kraków, 1638.

[15] Septem psalmi poenitentiales — bez r. m. i dr. (Estr. IX, 771); wydane były także w r. 1621, ale z drukarni Wosińskiego (Estr. VIII, 176; por. także XIII, 382).

[16] Officium pro confraternitate militari. Kraków, 1610.

[17] Metr. reg., vol. 201, fol. 52; niniejszy przywilej i cztery poprzedzające podane wyżej pod №№ 90, 91, 116, 125, potwierdzone zostały przez króla Jana Kazimierza w Warszawie 19 maja 1649 roku (Metr. reg., tamże) i 30 lipca 1662 roku (Metr. reg., vol. 212, fol. 211).

(Metr. reg., vol. 189, fol. 336).

131. Wójstwo Krzemienieckie ur. Białobockiemu po śmierci ur. Aleksandra Jałowickiego.

Warszawa, 14 czerwca 1647.

Władysław IV etc. oznajmujemy etc... wysokie przymioty upatrujemy w urodzonym Białobockim, sekretarzu naszym... onemu wójstwo Krzemienieckie po śmierci niegdy ur. Aleksandra Jałowickiego wakujące... konferujemy niniejszym przywilejem naszym... Na co dla lepszej wiary etc... Dan w Warszawie, dnia...[1] miesiąca... roku Pańskiego 1647.

132. Privilegium super calendariorum impressione in Andream Szymel post mortem patris transfertur.

Lwów, 10 września 1653.

Joannes Casimirus etc. Significamus etc. quia nos benignam habentes rationem meritorum fam. Andreae Szymel, bibliopolae et civis Gedanensis, in procurandis excudendisque Fuhrmani calendariis, nobis et divo antecessori nostro praestitorum, post mortem modo ipsius, privilegium super memorata calendariorum impressione, quondam a divo antecessore nostro ipsi concessum et a nobis confirmatum, in filium eius Andream Szymel, bibliopolam itidem et civem Gedanensem, transfundendum et concedendum esse duximus, uti quidem transfundimus et concedimus praesentibus litteris nostris, ita ut praefata Fuhrmani calendaria tum germanica, quam polonico idiomate, in damnum et praeiudicium ipsius, nemini imprimere et impressa divendere liceat, praeter illum vel eius mandatarium, sub poena confiscationis aliisque poenis arbitrio nostro irrogandis... Datum Leopoli, die 10 mensis Septembris anno Dñi 1653.

(Metr. reg., vol. 195, fol. 19).

133. Roborant contractum gen. referendarius regni et consors eius.

Gdańsk, 4 grudnia 1656.

Joannes Casimirus etc. etc. significamus etc., quomodo... gen. Joannes Andreas Morztyn, referendarius regni, capitaneus Kovaleviensis, Zawichostensis ab una, et gen. Catharina marchionissa de Gordon, consors illius parte ab altera,... recognoverunt, quia illi contractum matrimonialem inter se recognoscentes Varsaviae die 25 aprilis conscriptum... roborarunt, prout iam exnunc... roborant. Quem manibus suis propriis subscripserunt maioris firmitatis gratia. Jan Andrzej Morztyn, referendarz. Katarzyna de Gordon. Quam quidem roborationem nos ratam et firmam habere volentes etc. in cuius rei fidem etc. Actum et datum Gedani, die 4 decembris anno Dñi 1656.

(Metr. reg., vol. 201, fol. 285).

---

[1] Najbliższy dokument ma datę 14 czerwca (Metr. reg., vol. 189, fol. 66).

134. Advitalitium inscribit gen. referendarius regni gen. consorti suae et illa reciproce marito.

Gdańsk, 4 grudnia 1656.

Joannes Casimirus etc. significamus etc., quomodo... gen. Joannes Andreas Morztyn, regni referendarius, Kowalewiensis, Zawichostensisque capitaneus, ab una, et gen. Catharina marchionissa de Gordon, consors eiusdem parte ab altera,.... recognoscunt, quia illi sibi abinvicem mutuam advitalitatem et reciprocum usumfructum omnium in genere et singulorum in specie bonorum... ad extrema vitae suae alterutrius recognoscentis tempora inscribunt, faciunt et assecurant tali videlicet modo, quod si et inquantum praedictum generosum maritum, prius quam eius coniugem de hac luce decedere contigerit, extunc eadem generosa coniunx sua, in vivis exsistens, bona suprascripta omnia... possidebit, illisque utifruetur ad ultimum vitae suae diem. Post mortem vero eiusdem generosae coniugis bona supranominata omnia ad successores eiusdem generosi mariti devolventur...; pari quoque modo si et inquantum memoratam generosam coniugem prius quam illius maritum mori contigerit, extunc post fata generosae uxoris idem generosus maritus, superstes exsistens, bona eadem omnia.... possidebit libere, illisque licite utifruetur ad extrema vitae suae tempora, post fata vero eiusdem generosi mariti bona suprascripta omnia et singula ad successores memoratae generosae consortis suae devolventur... Quam et manibus suis propriis... coniuges ambo subscripserunt. Jan Andrzej Morztyn, referendarz koronny. Katarzyna de Gordon. Quam nos ratam et firmam habere volentes etc. In quorum etc. Actum et datum Gedani, die 4 decembris anno Dñi 1656.

(Metr. reg., vol. 201, fol. 286).

135. Pokwitowania Andrzeja Morsztyna z rozmaitych sum przezeń odebranych.[1]

1656 – 1668.

1. Zeznawam tym listem moim, żem odebrał od JWMP. kasztelana wojnickiego[2]) sumę 3000 złp. na poselstwo do Pragi naznaczonych, a to za asygnacyą JWIMP. kasztelana łęczyckiego[3]) z prowentów, z składnego winnego przychodzących. Dan w Lublinie, die 27 augusti 1656.

Jan Andrzey Morsztin

2. Zeznawam tym ręki mej pismem, żem odebrał od JMKs. podkanclerzego koronnego,[4]) jako z skarbu Jego Król. Mości czerwonych złotych 100, a to na oddanie

---

[1]) Z oryginałów w archiwum Izby Skarb.: dział IV: vol. 13, fol. 976, 1023; vol. 14, fol. 97, 171, 207, 257, 580; vol. 15, fol. 7, 170; dział V: vol. 8, fol. 996, 1001; vol. 9, fol. 536, 543, 554, 607, 608, 781, 1318, 1319.

[2]) Jan Wielopolski.

[3]) Aleksander Sielski.

[4]) Andrzej Trzebicki.

w Wiedniu JMP. Miastkowskiemu, stolnikowi halickiemu. Na co się dla wiary i pewności podpisuję. W Lublinie, die 29 augusti 1656.

Jan Andrzej Morstin, stolnik Sandomierski, starosta Zawichostski.

3. Wziąłem z skarbu rzeczypospolitej koronnego asygnacyą z podpisem i pieczęcią JWIMP. podskarbiego koronnego [1]) na składne winne, za którą JMP. Tobiaszowi Morstinowi, podstolemu krakowskiemu, na suplement legacyi do króla JMści Duńskiego [2]) przekazana jest summa złp. 3000. Na której asygnacyi odebranie podpisuję się. W Krakowie, die 12 septembris anno 1657.

4. Zeznawam tym ręki mej pismem, żem odebrał od JWIMP. kasztelana wojnickiego sumę złp. tysiąc i pięćset, a to z asygnacyi skarbu koronnego od JMści dnia 12 września wydanej na 3000 złp. bratu memu panu podstolemu krakowskiemu ex senatus consulto die 1 septembris na legacyę Duńską naznaczonych, z których półtora tysięcy złotych ad rationem wziętych JMPana wojnickiego kwituję. W Krakowie, dnia 13 septembris 1657.

5. Zeznawam tym ręki mej pismem, żem odebrał z skarbu koronnego sumę złotych 3000 polskich mnie ex senatus consulto w Częstochowej na drogę Wiedeńską naznaczonych, z której sumy JWIMP. podskarbiego wielkiego koronnego jako z istotnie odebranej kwituję. Dan w Krakowie, die 15 septembris 1657.

6. Ja niżej podpisany zeznawam tym skryptem moim, iżem odebrał z skarbu rzeczypospolitej koronnego ex senatus consulto na drogę do kurfirsta JMści Brandenburskiego [3]) mnie naznaczoną sumę złp. 1200, na co się dla większej wagi i pewności własną podpisałem ręką. W Poznaniu, die 25 aprilis 1658 anno.

7. Oznajmuję tym moim kwitem, iż za wolą JKról. Mści, pana mego miłościwego, a za asygnacyą wydaną od JWIMP. podskarbiego wielkiego koronnego do WIMści księdza Jana Różyckiego, najwyższego pisarza skarbowego koronnego, w roku teraźniejszym 1658 w Poznaniu miesiąca Aprila 27 dnia doszło mię od JMści florenów 3000 na przesłanie onych JMP. Tobiaszowi Morsztynowi, podstolemu krakowskiemu, rodzonemu memu, który zostaje na rezydencyi przy królu JMści Duńskim, z których zupełnego odebrania JMść kwituję. Datum w Poznaniu, dnia 20 miesiąca Maja roku Pańskiego 1658.

8. Zeznawam niżej podpisany tym skryptem moim, iżem odebrał z skarbu rzeczypospolitej koronnego na rezydencyę JMści ks. Turskiego w Berlinie przy książęciu JMści Brandenburskim ex senatus consulto naznaczonego złotych polskich 300. Na co się dla większej wagi i pewności ręką własną podpisuję. W Bogunievie, die 28 maii 1658 anno.

9. Zeznawam niżej podpisany tym skryptem moim, iżem odebrał z skarbu rzeczypospolitej koronnego na legacyą Berlińską do Księcia JMści Brandenburskiego ex senatus consulto naznaczone złp. 300, na co się własną podpisuje ręką. W Sierakowie, die 5 iunii 1658 anno.

---

[1]) Bogusław Leszczyński.

[2]) Fryderyk III. [3]) Fryderyk Wilhelm.

10. Zeznawam niżéj podpisany tym skryptem moim, iżem wziął z skarbu rzeczypospolitej koronnego ad rationem sumy 12000 złp., mnie jako komisarzowi do traktatów szwedzkich ex senatus consulto naznaczonej, złp. 6000, a to per assignationem do JMści P. Tytusa Liwiusza Boratiniego, JKMści sekretarza, na prowent szelężny z mennice przychodzący, na co się własną podpisuję ręką. W Warszawie, die 6 iulii 1659 anno.

11. Zeznawam niżej podpisany tą rekognicyą moją, iż odebrałem z skarbu rzeczypospolitej koronnego na unkoszta drogi na komisyę na traktaty szwedzkie jako komisarz naznaczony, asygnacyę na sumę złp. 9000 na prowent mennice krakowskiej do JMści P. Tyta Liviusa Boratiniego, z której to odebranej skarb koronny kwituję, na co się ręką własną podpisuję. W Warszawie, 17 iulii 1659 anno.

12. Zeznawam niżej podpisany, iżem odebrał z skarbu rzeczypospolitej koronnego zupełną sumę z raty trzeciej fl. 600000 wojsku infanteryi JKMści od rzeczypospolitej deklarowanej na regiment mój dragoński ex coaequatione przychodzącą, videlicet złp. 178 groszy 24, z której rzetelnego odebrania skarb rzeczypospolitej koronny kwituję, na co się własną podpisuję ręką. W Lwowie, die 13 aprilis 1663 anno.

13. Zeznawam niżej podpisany, iżem odebrał z skarbu rzeczypospolitej koronnego zupełną sumę z raty trzeciej fl. 600000, wojsku infanteryej JKMści od rzeczypospolitej deklarowanej, na regiment mój pieszy ex coaequatione przychodzącą, videlicet złp. 16260, groszy 4, pienięđzy 4½, z których rzetelnego odebrania skarb rzeczypospolitej koronny kwituję, na co się własną podpisuję ręką. W Lwowie, die 13 aprilis 1663 anno.

14. Zeznawam niżej podpisany, iżem odebrał z skarbu rzeczypospolitej koronnego zupełną sumę z raty mennicznej na zasługi regimentu mego dragońskiego podług koekwacyej wojska infanteryej JKMści przychodzącą, videlicet złp. 357 groszy 18, na co się własną podpisuję ręką. W Lwowie, dnia 12 augusti 1663 roku.

15. Zeznawam niżej podpisany, iżem odebrał z skarbu rzeczypospolitej koronnego zupełną sumę z raty klejnotowej na zasługi regimentu mego dragońskiego podług koekwacyej wojska infanteryej JKMści przychodzącą, videlicet złp. 387 groszy 10 i pieniędzy 9, z których rzetelnego odebrania skarb koronny kwituję, na co się własną podpisuję ręką. W Lwowie, dnia 12 augusti 1663 roku.

16. Zeznawam niżej podpisany tym skryptem moim, iżem odebrał z skarbu rzeczypospolitej koronnego podług generalnego na komisyej teraźniejszej lwowskiej Generalnej płace wojskowej z skarbem rzeczypospolitej koronnym porachowania i koekwacyej wojska infanteryej JKMści, na zasługi regimentu mego pieszego, przychodzącą na ratę menniczną, traktatem komisyej z wojskiem infanteryej zawartym asekurowaną summę, videlicet 32520 złp, groszy 8, pieniędzy 8½, z których per assignationem odebrania skarb rzeczypospolitej koronny kwituję, na co się dla tym większej wagi i pewności własną podpisałem ręką. Działo się we Lwowie na komisyej, die 24 augusti 1663 anno.

17. Zeznawam niżej podpisany, iżem odebrał z skarbu rzeczypospolitej koronnego na zasługi regimentu mego pieszego z koekwacyej wojska infanteryej JKMści

na ratę klejnotową przychodzącą sumę, videlicet 39530 złp., groszy 7, pieniędzy trzy ćwierci, a to per assignationem thesauri, z której summy modo praemisso odebranej skarb rzeczypospolitej koronny kwituję, na co się dla większej wagi i pewności własną podpisuję ręką. Działo się we Lwowie na komisyej, die 24 augusti 1663 anno.

18. Ja niżej podpisany zeznawam, żem odebrał z mennice krakowskiej administracyej JMP. Tomasza Tympha podług ordynacyej senatus consulti nadatek względem nabycia srebra albo dobrej monety do mennice in summa złotych 3373, a to ratione sumy pryncypalnej 13491, regimentowi memu od skarbu do mennice przekazanej. Na co dla lepszej wagi ręką się własną podpisuję. Działo się w Warszawie, die 15 aprilis 166 szóstego.

19. Ja niżej podpisany zeznawam, żem odebrał z mennice krakowskiej administracyej JMP. Tomasza Tympha podług ordynacyej senatus consulti nadatek względem nabycia srebra albo monety dobrej do mennice in summa złp. 1250, a to ratione summy pryncypalnej złotych 5000 regimentowi memu od skarbu do mennice przekazanej. Na co się dla lepszej wagi ręką własną podpisuję. Działo się w Warszawie, die 15 aprilis 166 szóstego.

20. Zeznawam niżej podpisany, iżem odebrał z skarbu rzeczypospolitej koronnego resztę sumy mnie ex senatus consilio względem legacyi do Króla JMści Francuskiego należącej przychodzącą in currenti moneta, videlicet złp. 8374, na co się własną podpisuję ręką. W Warszawie, die 15 maii 1668 anno. [1]

Jan Andrzey Morsztin
Reffer Koronny

136. Przywileje i nominacye, wydane Janowi Andrzejowi Morsztynowi. [2]

1658 — 1668.

1. *Warszawa, 30 lipca 1658.* Listów trzy przypowiednich na dragonje z naznaczeniem chleba w województwie mazowieckiem i podlaskiem, tamże i zapłata ur. Janowi Andrzejowi Morsztynowi, starszemu kwatermistrzowi pułkowemu danych.

2. *Torunia, 30 octobris 1658.* Consensus arendandi villam Duninow, ad capitaneatum Kovaliensem spectantem, gen. Andreae Morsztyn, referendario regni, ad spatium.

3. *Bydgoszcz, 20 listopada 1659.* List na imię Tomasza Fischa, kapitana Jego Król. Mści, dozwalający werbunku na skompletowanie pułku ur. Morsztyna.

4. *Gedanum, 24 aprilis 1660.* Capitaneatus Małogostensis post mortem gen.

---

[1] Oryginał w archiwum Izby Skarbowej, dział IV, vol. 16, fol. 33; tamże dział II, vol. 61 znajduje się następująca notatka: „WIMP. Andrzejowi Morstinowi, referendarzowi koronnemu, na legacyą do Króla JMści Francuskiego w dobrej monecie naznaczono ex senatus consilio fl. 12000, na które zapłacił skarb currenti moneta fl. 18000."

[2] Sigillata: vol. 1, fol. 9; vol. 2, fol. 21, 62; vol. 3, fol. 25, 46, 168, 195, 302; vol. 6, fol. 1, 42, 172; vol. 8, fol. 19, 31, 32; vol. 9, fol. 18, 26, 101; vol. 10, fol. 122, 198.

Theophilae a Raciborsko Rejowa gen. Joanni Andreae a Raciborsko Morstin, referendario regni, datur.

5. *Warszawa, 4 maja 1650.* Ordynans na regiment ur. referendarzowi koronnemu do Prus pro praesidio miast.

6. *Cracovia, 2 ianuarii 1661.* Vadium 15000 fl. pol. inter nob. Stanislaum Łoktowski ab una et Florianum atque Jacobum Stępkowski germanos, necnon Petrum Stępkowski patruelem fratres parte ab altera ad gen. Andream Morsztyn, referendarium regni, directum.

7. *Kielce, 16 februarii 1661.* Capitaneatus sive tenuta Vartensis, in palatinatu Siradiensi, post mortem gen. olim Wężyk, capitanei Siradiensis, vacans, una cum oppido Warta, advocatia, molendinisque, necnon villis Glinno, cum praedio Trzebiczna et aliis, prout ipse Wężyk defunctus et Euphrosina de Koniecpole Wężykowa tenebant, gen. Andreae Morsztyn, referendario regni, confertur.

8. *Varsovia, 10 iunii 1661.* Consensus cedendi de officio ponderationis salinariae alias ważnikowstwa supparii Vielicensis gen. Andreae Morsztyn in personam gen. Joannis Rożański.

9. *Varsovia, 9 septembris 1661.* Consensus cedendi capitaneatu Vartecensi genn. Joanni Morsztyn, referendario regni, et Catherinae de Gordon coniugibus in personam. . (pozostawione puste miejsce).

10. *Vilna, 24 maii 1664.* Consensus cedendi advocatiam in villa Pisznica, in palatinatu Sandomiriensi, genn. Andreae Morsztyn, referendario regni, et Catherinae de Gordon coniugibus in personam... (okienko).

11. *Varsovia, 13 iulii 1664.* Bona Grocholce dicta post Bonaventuram Kosecki et Hedvigam Kosecka arianam coniuges gen. Morsztyn, referendario regni, collata.

12. *Varsovia, 15 iulii 1664.* Jus caducum gen. Andreae Morsztyn, referendario regni, post Adamum Chrząstowski arianum super bona Krasow et Podlaz.

13. *Varsovia, 15 iulii 1664.* Jus caducum gen. Andreae Morsztyn, referendario regni, post Dorotheam Czaplicowa arianam collatum.

14. *Varsovia, 14 ianuarii 1665.* Confirmatio consensus certi super aream certam in suburbio Varsoviensi iacentem, ex opposito rev. in Christo patris episcopi Varmiensis et gen. capitanei Haliciensis curiarum exsistentem, in suis metis, tam in longum, quam et latum in privilegio approbatorio descriptam, per mag. Joannem de Pieskowa Skała Wielopolski, castellanum Vojnicensem, capitaneum Varsoviensem, gen. Joanni Andreae Morstyn, referendario regni, et eius successoribus.

15. *Varsovia, 28 februarii 1665.* Villa Kieszkow cum advocatia, in palatinatu Sandomiriensi et districtu Visliciensi, post mortem gen. Justini Fogelweder vacans, gen. Joanni Andreae Morsztyn, referendario regni, confertur.

16. *Varsovia, 17 novembris 1665.* Consensus cedendi de capitaneatu Kovaliensi, cum oppido Kowal, castro, iurisdictioneque, villis Rachutow, Łagiewniki, aliisque attinentiis gen. Joanni Andreae Morsztyn, referendario regni, in personam gen. Christophori Hadziejowicz confertur.

17. *Varsovia, 10 decembris 1667.* Capitaneatus Tucholiensis, in palatinatu Pomeraniae iacens, morte ser^{mae} olim Mariae Ludovicae reginae vacans, genn. Joanni Andreae Morstin, referendario regni, et Catherinae Gordon, marchionissae de Huntiley, coniugibus datur.

18. *Varsovia, 25 iunii 1668.* Jus caducum super sortes, in villa Jankowka palatinatus Cracoviensis post nobb. Tobiam, Marcum et Georgium sororesque eorundem

Constantiam, Sophiam et Hedvigim Morstinow exsistentes, gen. Joanni Andreae de Raciborsko Morstin, referendario regni, confertur.[1]

137. Donat bona sua gen. Morztyn patrueli suo.

Warszawa, 19 lipca 1658.

Joannes Casimirus etc. significamus etc., quomodo... gen. Zbigneus de Raciborsko Morztyn, gladifer Modzyrensis... recognovit, quia ille bona sua omnia... ac summas quasvis pecuniarias... gen. Valeriano de Raciborsko Morztyn, vicecolonello militiae nostrae germanicae, patrueli fratri suo, dat... in perpetuum, nihil pro se... reservando. Quam (recognitionem) manu sua propria subscripsit. Zbygneus Morztyn de Raciborsko, gladifer Modzirensis. Quam quidem inscriptionem donationis nos ad acta praesentia suscipi etc... Actum et datum Varsaviae, 19 iulii anno Dñi 1658.

(Metr. reg., vol. 201, fol. 455).

138. Facultas imprimendi certos libros Catheriniae Bertutowicowa et liberis eius.

Warszawa, 30 lipca 1658.

Joannes Casimirus etc. significamus.. commendatam habentes a certis consiliariis nostris ingenui olim Stanislai Bertutowicz, typographi Cracoviensis, in arte typographica peritiam et promptissima ad obsequia nostra et reipublicae in imprimendis ad publicam necessitatem libris studia, ipsum merito in numerum servitorum nostrorum adscripseramus et certis immunitatibus, quibus de iure servitores nostri gaudere solent, condecoraveramus. Quare et ad praesens intuitu fidelium obsequiorum antea nobis praestitorum post decessum ipsius egr. Catherinam Bertutowiczowa, coniugem viduam derelictam, et liberos haeredesque ipsius Albertum, Josephum et Stanislaum Bertutowiczów in protectionem nostram regiam assumendos et cooptandos esse duximus, utiquidem assumimus et cooptamus praesentibus litteris nostris, dantes et concedentes ipsi et haeredibus ipsius plenariam et omnimodam facultatem et praerogativam, ut possint et valeant libros infra specificatos videlicet: relationes Joannis Boteri Benesii in 4°,[2] Diarium spiritualem in 12°,[3] Rosam rubicundam in 12°, Thesaurum animae christianae in 16°, Oratiunculas pias in 32°, Thesaurum seu orationes sacras in 8°, Fortunam in folio, Diarium in 24°, Evangelium in 16°, Contiones per annum in 16°, Officium polonicum de immaculata conceptione Beatissimae Mariae Virginis in 24°, Historiam Ethiopicam et Romanam in 8°, Donatum in 8°, Elementa in 8°, Processum in 8° foliis, partim latino, partim polonico idiomate editum, aliosque quoscunque libros, dum modo catholicae religioni, bonisque moribus non repugnent et per loci ordinarium, aut cui id incumbit, approbati fuerint, imprimere et excudere impressosque et excusos pro libitu suo ubivis vendere et distrahere. Ne vero sumptuum et laborum suorum fructus aliorum fraude frustretur, quos circa expressionem talium librorum expendere debet: omnibus ideo et singulis typographis, bibliopolis, ceteris quibuscunque, negotiationem librariam exercentibus, serio prohibemus et interdicimus, quatenus nominatos specialiter libros aliosque quoscunque, opera et impensis praefatae Bertutowiczowa et haeredum sub titulo ipsorum excusos et impressos, intra regni dominiorumque nostrorum fines simili aut alio quovis typo vel forma sive in toto, sive in parte a data praesentium recudere aut alio recudendum dare vel impressos aliunde advehere, vendere et distrahere clam vel palam citra voluntatem praenominatorum Bertutowiczow non praesumat sub poena amissionis librorum, quos sibi praefati Bertutowicze vendicare poterint et 100 ungaricorum fisco nostro et parti laesae irremissibiliter persolvendorum... Datum Varsaviae, die 30 mensis Julii anno Dñi 1658.

---

[1] Morsztyn został podskarbim koronnym w r. 1676; zapewne z tego czasu pochodzi notatka następującej treści: „JWJMP. Janowi Andrzejowi Morstinowi, podskarbiemu wielkiemu koronnemu, przychodzi z kwarty co rok fl. 1000; z osobna od każdych podatków, które rzeczpospolita uchwali po fl. 1000“ (Arch. Izby Skarb., dział II, vol. 60).

[2] Bottera Jana Benesiusa Theatrum świata wszytkiego przez Lenciciusa, zakonnika ojców bernardynów, wiernie przetłomaczone. Kraków, w drukarni dziedziców Stanisława Lenczewskiego Bertutowica, 1659, 4°, pięć tomów.

[3] Żadna z poniżej wymienionych książek nie została wydaną przez drukarnię Bertutowiczów.

(Metr. reg., vol. 201, fol. 1).

139. K. Oraczewska i W. Kochowski zatwierdzają wzajemnie zawarty kontrakt.

Chęciny, 17 grudnia 1658.

Feria tertia ante festum s. Thomae Apostoli proxima, anno Dni 1658.

Comparentes personaliter coram officio et actis praesentibus castrensibus capitanealibus Chencinensibus genn. Catherina de Leszczany, olim gen. Stanislai de Przybysławice Oraczowski, pocillatoris palatinatus Cracoviensis, relicta vidua, ab una, et Vespesianus Kochowski, olim gen. Joannis Kochowski, subiudicis terrae sandomiriensis, filius, ab altera partibus... recognoverunt, quia se ac suos successores... una pars alteri mutuo et invicem inscribunt et obligant praesentibus intercisam certam, inter se recognoscentes.. una cum gen. Michaele Misiowski, ratione certarum rerum et conditionum... de actu et data in Grudzyny, die 10 mensis Decembris anno praesenti confectam et conscriptam manibus suis et eiusdem Misiowski ac gen. Michaelis Oraczowski subscriptam in omnibus... firmiter tenere.. et observare, eidemque... satisfacere intercisam praedictam ad inscriptionem praesentem et inscriptionem hanc ad intercisam praedictam vicissim in toto referendo. Idque sub vadio 13000 florenorum... praesenti inscriptione ad praemissa mediante.

(Castr. Chencinen. Inscript., vol. 60, fl. 735).

140. Communicatio iuris in solidum super villam et advocatiam Mackowce dictam.

Warszawa, 13 sierpnia 1659.

Johannes Casimirus etc. significamus etc., quod cum gen. Andreae a Raciborsko Morstin, referendario regni nostri, ob singularia ipsius in nos et rempublicam merita, quae nobis hucusque cum summo fortunarum suarum dispendio praestare non desinit, advocatiam nostram in villa Mackowice, palatinatu Russiae, districtu Praemisliensi sitam, iure advitalitio dedissemus, idem ius advitale coniugi quoque ipsius gen. Catherinae

Gordon, marchionissae de Huntiliey, communicandum esse duximus, uti quidam communicamus hisce litteris nostris, ita ut praenominatam advocati memorati generosi coniuges ambo in solidum tam coniunctim, quam divisim... habeant et possideant... ratione cuius advitalitatis, si bona eadem onerata non sunt, duplicem quartam proventuum partem fisco nostro reddere tenebuntur... Datum Varsaviae, die 13 mensis Augusti anno Dñi 1659.[1])

141. Przywileje królewskie na drukarnie.

1660 — 1697.

1. *Gedani, 20 martii 1660.* Spect. Jacobus Pufler, civis et bibliopola Gedanensis, calendarium germanici auctoris Furmani excudi divendique constituitur sub poena 100 ungaricalium.

2. *Gedani, 16 aprilis 1660.* Privilegium fam. Jacobo Weyss, bibliopolae, civi Gedanensi, super procuranda, imprimenda, excudendaque et excusa divendenda calendaria, germanico idiomate conscripta, magistri Stephani Furmani Lippia Westphali, vigore cessionis fam. Andreae Szymel, bibliopolae civis Gedanensis, et successoribus datum.

3. *Varsoviae, 18 iulii 1660.* Servitoratus cum facultate typographiae exercendi hon. Paulo Cezari.

4. *Samboriae, 16 octobris 1660.* Privilegium nob. Eliae von Treuen Schroder dicto, quo illi libera invehendi divendendi libros tam ligatos, quam non ligatos in toto regno Poloniae et MDLithuaniae facultas datur et conceditur, in locum defuncti Georgii Forszter, bibliopolae Sac. Reg. Mtis succedendi.

5. *Cracoviae, 31 decembris 1660.* Erectio novae typographiae eiusque superintendentiae, gen. Hieronimo Pinocci, secretario Sac. Reg. Mtis data.

6. *Kielce, 17 februarii 1661.* Confirmatio ordinationis reciprocae inter Georgium Forszter et Annam Reinkerowna coniuges, simulque conservatio circa liberam impressionem et divenditionem librorum iuxta privilegia, praefato Forsztero servientia, ad residuos annos, ab anno 1655 computando, atque declaratio, quod residuitas ista annorum 30 non sit obnoxia dispositioni Sac. Reg. Mtis.

7. *Varsoviae, 23 decembris 1666.* Facultas imprimendi certos libros in sacris scripturis et iure canonico, contiones, exercitia religioso Nicolao Antonio Gałecki franciscano.[3])

8. *Varsoviae, 15 iulii 1671.* Nob. Jacobus Mościcki, artium magister et philosophiae doctor, notarius iudicii civilis Leopoliensis, pro typographo et secretario a Sac. Reg. Mte cooptatur.

---

[1]) Metr. reg., lib. 196, fol. 199; tamże dalej pod tą samą datą tej samej treści przywileje: a) na wójtowstwo we wsi Pysznica w województwie sandomierskiem, b) na wieś Sobótka w powiecie zawichojskim i c) na starostwo zawichojskie w powiecie i województwie sandomierskim.

[2]) Sigillata: vol. 3, fol. 39, 82, 91, 130, 165, 195; vol. IV, fol. 51; vol. X, fol. 1; vol. XI, fol. 107, 177; vol. XIII, fol. 69; vol. XIV, fol. 21; vol. XV, fol. 9, 10, 39; przywileje Nr. 4 i 6 są w księgach metryki koronnej, vol. 201, fol. 561, i vol. 202, fol. 22.

[3]) Wydał tylko tezy Assertiones theologicae de fruitate (Zamość, 1642) i kazanie na pogrzebie Mikołaja Krzysztofa Chaleckiego, wojewody nowogrodzkiego: Strzała wiecznej szczęśliwości kresu dopędzająca w wybornym biegu pobożnego życia (Wilno, 1654).

9. *Varsoviae, 15 novembris 1671.* Confirmatio secretariatus nob. Joanni Pisarski, bibliopolae Posnaniensi.

10. *Cracoviae, 27 februarii 1676.* Confirmatio privilegii ser^{morum} regum Poloniae super libero usu officinae typographicae ruthenicae, Leopoli erectae, circa ecclesiam ritus graeci tituli Assumptionis B. V. M. concessi.

11. *Żołkieviae, 22 ianuarii 1686.* Privilegium viduae Friderici Reusner, typographi Regiomontani, pro excudendo opere gen. Chwalkowski,[1] intra decennium.

12. *Javoroviae, 26 iulii 1692.* Servitoratus cum facultate typographiae hon. Francisco Cesari, civi Cracoviensi, et eius successoribus.

13. *Cracoviae, 18 septembris 1697.* Confirmatio privilegii super servitoratum ad typographiam facultatemque imprimendorum librorum nob. Nicolao Schedel.

14. *Cracoviae, 20 septembris 1697.* Servitoratus cum facultate typographiae exercendae spect. Francisco Cezary eiusque successoribus.

142. Jan Gawiński do Jacka Bianchi.

(Sprawozdanie o zebranych podatkach).

Kraków, 25 września 1661.

Mnie wielce miłościwy panie sekretarzu, a mnie wielce miłościwy panie. Qua fide w tej funkcyej wybieraniu kollekty w województwie Krakowskim postępowałem, eadem quam optima WMści, memu mił. panu, reddo rationes. Dwojaki posyłam rejestr: jeden a die lati decreti 1 decembris, od którego dnia po wszytkich miasteczkach miała być wybierana ta kollekta; a drugi a die 12 septembris dalej przedtym. Żem od tego dnia dalszego 17 septembris wszędy niemal, jakom mógł, powybierał, tu quam fidelissime WMści, memu mił. panu, wypisuję i posyłam, żebym za taką z pilności mej i pracej do Skarbu akcesyą i ja akces do usług dalszych WMści, mego mił. pana, sobie uczynił. Byłoby więcej, aleś WMść, mój mił. pan, w liście swym kazał supersedere od tego wybierania i żem też pozwów na niektóre miasteczka, które contumacissime stawały i nie chciały wydawać, od WMści, mego mił. pana, nie miałem. Reszty zostaje 200 złotych, jako je WMść, mój mił. pan, ordynujesz, czekam, gdyż i JMP. Łączyński niedawno kilka razy pisał do mnie o pieniądze. Do pana administratora Sendomirskiego posłałem, ale tuszę, że tam nic nie będzie, gdyż pisał do mnie nie bardzo dawno, że się kazały pozywać miasteczka, nie chcąc tego podatku nic dawać a to wszytko z Ich Mści, którzy jako tam, tak i w województwie Krakowskim praepedimento byli. O kwit przytym generalny wielce WMść, mego mił. pana, upraszam tak na te, którem sam przydawał, jako którem JMP. Kortyniemu dał, i acz mi swe kwity dał, jednak mię sollicitat, abym od WMści, mego mił. pana, ten otrzymał. To wypisawszy, uniżenie WMść, mego mił. pana, upraszam, abyś mię w łasce swej chował, do której się i teraz z powolnemi memi pilnie zalecam usługami. Datum w Krakowie, 25 septembris 1661 anno.

WMści, mego miłościwego pana

Zawsze życzliwy
y stały sługa
Jan Gawiński

---

[1] Mikołaja z Chwalkowa Chwalkowskiego Regni Poloniae Jus publicum (Regiomonti, 1684).

P. S. Te regestra do pewniejszej okazyi zatrzymałem, która za kilka dni potym miała być.[1]

143. B. Zimorowicz upoważnia F. K. Wysockiego do odebrania 1000 złp.[2]

Lwów, 14 marca 1663.

Ja niżej podpisany mając dwa tysiące złotych polskich w summie stu trzydziestu i dwóch tysięcy złotych polskich, którą miasto Lwowskie podczas komisyej w roku 1659 we Lwowie odprawionej na ujęcie i uspokojenie wojska koronnego skarbowi koronnemu sposobem pożyczanym wygodziło było: pozwalam i daję moc tym pisaniem mojem JMP. Franciszkowi Kazimierzowi Wysockiemu, cześnikowi Sochaczowskiemu, z tych dwóch tysięcy moich jeden tysiąc złotych polskich odebrać i z skarbu koronnego odliczyć, zostawując sobie drugiego tysiąca złotych zapłatę u tegoż skarbu koronnego. Na co dla lepszej wiary przy pieczęci mojej podpisuję się. We Lwowie, die 14 martii anno 1663.

Bartłomiej Zimorowic Rajca Lwowski

144. Stanisław Lubomirski odbiera 7125 złp.[3]

Rawa, 17 czerwca 1664.

Stanisław hrabia na Wiśniczu i Jarosławiu Lubomirski, spiski etc. starosta. Wiadomo czynię, komu to wiedzieć należy, iż odebrałem ze skarbu rzeczypospolitej koronnego z pieniędzy kwarcianych z rąk JMP. Kazimierza Kowalkowskiego, pisarza skarbowego kwarcianego, nomine żołdu na №...... piechoty in praesidio Lubowle zostawającej summę złp. siedm tysięcy sto dwadzieścia i pięć, gr. 14, pien. 2, ad rationem, z których odebrania skarb rzeczypospolitej koronny i pomienionego JMP. Kowalkowskiego kwituję, a dla lepszej wiary i pewności przy pieczęci mojej ręką własną podpisuję się, Datum na zamku Rawskim, die 17 iunii anno 166 quarto.

Stanisław Lubomirski

---

[1] Do tego dołączone dwa wykazy; według pierwszego wykazu Gawiński zebrał z miasteczek powiatu Krakowskiego 521 złp.,—Księskiego: 75 złp. 15 gr., Proszowskiego 106 złp., Lelowskiego 371 złp., Bieckiego 224 złp., Sandeckiego 552 złp. 17 gr., razem 1850 złp. 2 gr.; według 2-go wykazu z miasteczek powiatu Krakowskiego wraz z Krakowem 713 złp. 17 gr., Księskiego 179 złp., Proszowskiego 203 złp., Lelowskiego 643 złp. 15 gr., Bieckiego 341 złp. $4^{1}/_{2}$ gr., Sądeckiego 875 złp. 26 gr.– razem 2956 złp. $2^{1}/_{2}$ gr. Autograf w arch. Izby Skarbowej, dział III, vol. 5.

145. K. Zawadzki odbiera 1700 złp.

Warszawa, 23 października 1664.

Jan Kazimierz na Krasnem Krasiński, podskarbi wielki koronny, Przasnyski, Lucimski, Nowomiejski etc. starosta, oznajmuję komu to wiedzieć należy, iż z pewnego porachowania skarbowego przychodzi WJMP. Teresyej Zawadzkiej, podkomorzynej Parnawskiej, względem ustąpionego Pucka ratione prowizyej od Rzeczypospolitej deklarowanej summa złp. 1700, którą do zapłacenia przekazuję u szlachetnego pana Andrzeja Timpha, mennice ordynaryjnej koronnej administratora, a to z raty die 1 ianuarii 1665, podług kontraktu z skarbem zawartego przypadającej, asekurując i upewniając, iż za rzetelnym wyżej mianowanej sumy wyliczeniem niniejsza asygnacya moja przy rachowaniu w skarbie koronnym za gotowe przyjęta i potrącona będzie, którą dla większej wagi i pewności własną podpisałem przy pieczęci mojej skarbowej ręką. Datum w Warszawie, die 23 octobris 1664 anno.

Jan Kazimierz Krasiński na Krasnem
podskarbi w. koronny, przasnyski st. L. S.
Hiacynt Bianchi podcz. Rozański.

Ta asygnacya ma być zapłacona z raty a 1 ianuarii 1665 przypadającej z mennice ordynaryjnej.

Hiacynt Bianchi.

Zeznawam, żem odebrał naznaczoną od Rzeczypospolitej summę z mennicy Bydgoskiej, na co się ręką podpisuję swoją.

Kazimierz Zawadzki.

(Oryg. w arch. Izby Skarbowej, dział VI, vol. 12, fol. 85).

146. Jan Gawiński odbiera 300 złp.

Warszawa, 24 stycznia 1665.

Panie subkolektorze składnego winnego JMści P-na Podstolego Sandomierskiego w mieście JKMści Krakowie. Za pokazaniem tej mojej asygnacyi wylicz WMść zaraz i bez żadnych odwłok do rąk JMP. Jana Gawińskiego, pisarza skarbowego z prowentu składnego winnego złp. 300 a rekognicyą z odebrania owych od niego WMść odbierz. A ja asekuruję i upewniam, iż ta kwota pomienionemu panu Janowi Gawińskiemu wyliczona przy rachunkach o składne winne skarbowych pro persoluto JMP. Administratorowi składnego winnego przyjęta i potrącona będzie. Na co się dla lepszej wiary i pewności podpisuję. Datum w Warszawie, die 24 ianuarii anno Dñi 1665.

Hiacynt Bianchi, Podczaszy Warszawski.

Anno 1665 die 6 februarii odebrałem fl. trzysta według tej asygnacyej.

Jan Gawiński.

(Arch Izby Skarb., dział IV, vol. 12, fol. 244).

---

fol. 657; adres: „Memu wielce miłościwemu panu JMP. Hyacyntowi Biankiemu, JKrólMści sekretarzowi, pisarzowi skarbu koronnego, memu mił. panu, oddać pilno.“

[2] Autograf w arch. Izby Skarb. w Warszawie, dział VI, vol. 5, fol. 457; na laku czerwonym wyciśnięta pieczątka z pierścienia z literami B. Z. i z gmerkiem podobnym do Ostoi.

[3] Oryginał w arch. Izby Skarb. dział VI, vol. 12, fol. 11.

147. Jan Gawiński odbiera 300 złp.

Kraków, 24 września 1665.

Niżej podpisany zeznawam tym skryptem moim, iżem odebrał residuum summae od złotych 3300 w asygnacyach dwóch de data 9 augusti 1665 w Warszawie do mennice srebrnej krakowskiej z skarbu JMKs. kanclerzowi wielkiemu koronnemu [1]) naznaczonych od JMśćP. Administratora mennice tejże krakowskiej złp. 300. Datum w Krakowie, die 24 septembris anno 1665.

Jan Gawinski mpp

(Autograf, w arch. Izby Skarb. w Warszawie, dział VI, vol. 5, fol. 579).

---

148. Jan Krasiński poleca zapłacić 1500 złp. Teresie Zawadzkiej.

Warszawa, 15 września 1666.

Jan Kazimierz na Krasnem Krasiński, podskarbi wielki koronny, Lucimski, Nowomiejski etc. starosta, oznajmuję, komu o tem należy wiedzieć, iż WJMP. Teresie Zawadzkiej, podkomorzynej Parnawskiej, starościnie Puckiej, ex ratione ustąpionego Pucka przychodzi dorocznej prowizyej lege publica quotannis płacić z skarbu rzeczypospolitej koronnego nakazanej natenczas, ad rationem tylko do dalszego się z skarbem Rzeczypospolitej porachowania, złp. półtora tysiąca, które to fl. 1500 naznaczam i do rzetelnego zapłacenia przekazuję u szlachetnego pana Andrzeja Timpha, arendarza ordynaryjnej mennice Bydgoskiej koronnej, a to z raty a 1 octobris in anno praesenti przypadającej i do skarbu rzeczypospolitej koronnego podług obowiązku kontraktowego anticipative wnieść powinnej, asekurując, iż za rzetelnym mianowanej summy wyliczeniem przy rekognicyi tego, ktokolwiek do odebrania wzwyż mianowanej summy zesłanym będzie, niniejsza asygnacya moja przy dalszym w skarbie porachowaniu o przerzeczoną ratę za gotowe przyjęta i potrącona będzie. Na co się dla większej wagi i pewności własną przy pieczęci mojej skarbowej podpisuję ręką. W Warszawie, die 15 septembris 1666 anno.

Jan Kazimierz Krasiński, podskarbi wielki koronny L. S.
Hiacynt Bianchi spt.

Ta asygnacya pilnie zalecam, aby niemieszkanie z raty ut supra zapłacona była sub poena fisci.

Idem qui supra spt.

(własnoręczny przypisek Krasińskiego).

---

[1]) Mikołaj Prażmowski.

Zeznawam ja niżej podpisany, żem na JMść rodzicielkę swoję odebrał od JMP. Tympha, administratora mennice Bydgoskiej, florenów tysiąc pięćset w złotowych ortach, na co się podpisuję ręką swoją. We Gdańsku.

Kazimirz Zawadzki

(Arch. Izby Skarbowej, dział VI, vol. 12, fol. 619).

149. Legatio a Sacra Regia Maiestate ad ser. Ludovicum XIV, christianissimum Galliarum regem, per ill. Andream de Raciborsko Morstin, referendarium regni.

Warszawa, w styczniu 1667.

Serenissimo et potentissimo principi domino Ludovico XIV, Dei gratia, christianissimo Galliarum et Norvegiae (!) regi, cognato et affini nostro charissimo. Joannes Casimirus, Dei gratia, rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Livoniae, Smolensciae, Czerniechoviaeque, necnon Svecorum, Gottorum, Vandalorumque haereditarius rex, salutem et fraterni amoris et omnis felicitatis continuum incrementum. Serenissime et potentissime princeps, domine cognate et affinis noster charissime. Quod christianissimis regibus solenne fuit et gloriosum, praebet occasionem quoque Mti Vrae aemulandum. Dominiorum et sanguinis christiani dudum sicientissima ottomanica porta regnum hoc nostrum appetens et armis impetere interminata. Non vanis enim praecauti nuntiis audimus per ditiones huic potentiae subiectas praesertim nobis vicinas classicum intonari molem belli turcici nobis impendere ex evidentibus inditiis, exercituque gentis tauricae in provincias nostras praemissa foedifraga hostilitate, colligimus. Minime vero dubii in huius antemuralis oppugnatione de totius christianitatis universitate rem agi, impendens hoc malum communibus principum christianorum viribus antevertendum Mti Vrae censuimus esse significandum. Quod ipsum fusius expositurum ill. Andream de Raciborsko Morsztein, referendarium regni, ablegatum nostrum ad Mtem Vram ordinavimus, amice rogatam volentes, quatenus illi plenam et indubitatam fidem in iis, quae nomine nostro exponet Mtas Vra non dubitet, cui interim felicissimos rerum successus cum longaeva valetudine intime precamur. Datum Varsaviae, die — mensis Januarii anno Dñi 1667.[1]

---

[1] Metr. reg., vol. 206, fol. 645. W archiwum Izby Skarbowej (dział II, vol. 61) znajduje się następująca notatka: „JWIMP. Andrzejowi Morstinowi, referendarzowi koronnemu, na legacyą do Króla JMści Francuskiego w dobrej monecie naznaczono ex senatus consulto fl. 12000, na które zapłacił skarb currenti moneta fl. 18000."

150. Jan Gawiński odbiera 460 złp.

Lwów, 16 września 1667.

Niżej podpisany zeznawam, iżem odebrał z skarbu rzeczypospolitej koronnego ratione diariorum na komisyi Lwowskiej płace wojskowej za niedziel № 20 a fl. 20 złp. 400. Item na furmana do Lwowa, com donatywę zwiózł i sam zajachał zł. 60, które sumki faciunt złp. 460. Na co się podpisuję we Lwowie, die 16 septembris anno 1667.

Jan Gawiński mpr.

(Autograf, arch. Izby Skarb. w Warszawie, dział VI, vol. 5, fol. 1052).

---

151. Privilegium nob. Eliae Schroeder super impressionem libri Jus Dantiscanum dicti.

Warszawa, 20 listopada 1667.

Joannes Casimirus, Dei gratia, rex Poloniae... significamus,... cum inter ceteras divorum praedecessorum nostrorum, regum Poloniae, regias curas, etiam haec circa civitatem nostram Gedanensem fuit sollicitudo, ut civitas eadem,... ab intolerabili Cruciferorum iugo liberata, et commerciis floreret, et reditibus cresceret, aliisque praeeminentiis claresceret,... plurima rescripta, mandata et decreta dederunt, quibus omnibus status civitatis istius integer et tranquillus conservaretur ac in seram posteritatem produceret. Hisce piis et prudentibus divorum praedecessorum nostrorum, regum Poloniae, institutis et sanctionibus non firmiter inhaerere et, sicuti bonum totius regni promovere cupientes, praeter generalem confirmationem omnium iurium, privilegiorum et immunitatum totius regni, sub tempus felicissimae coronationis nostrae factam, specialiter nonnullas confirmationes privilegiorum, iurium et immunitatum civitati nostrae Gedanensi benignissime dedimus et concessimus. Enim vero, cum diuturnitas temporis praeclarissima quaeque obliterare ac consumere soleat, nos studium et dexteritatem in rebus gerendis nobilissimi et doctissimi Eliae Constantii non Trewen Schroeder dicti, dantiscani et secretarii nostri, pro vindicandis a temporis iniuria privilegiis, statutis, decretis et rescriptis regiis, a divis praedecessorribus nostris civitati nostrae Gedanensi clementissime datis et confirmatis, laudantes operam eius, in libro Ius publicum Dantiscanum nuncupato collocatam, approbamus, nihilque tali opere dictae civitati nostrae decentius eiusque incolis utilius esse iudicamus. Cum vero pro imprimendo hoc opere non levis pecuniae summa impendenda atque si ab aliis illico recuderetur, tum ob sumptus impensos, tum ob studium et laborem auctori hoc damnosum exsisteret: quapropter nos... supradicto Eliae Constantio von Trewen Schroeder dicto et... haeredibus potestatem et facultatem damus et concedimus opus hoc, Jus publicum Dantiscanum[1]) dictum, absque illius inhibitione aut turbatione ad 50 annos a die primae venditionis computandos publicis typis imprimere aut imprimi facere ac divendere aut divendi facere et ne ullus... opus illud... imprimere... ac divendere... praesumat serio et sub poena confiscationis omnium exemplarium et 10000 ungaricalium, quorum una medietas fisco nostro regio, altera medietas saepius nominato auctori Eliae Constantio von

---

[1]) Schoeder nie wydał dzieła pod tym tytułem.

Treven Schroeder dicto aut.... haeredibus cedere debet, inhibemus et interdicimus. In quorum fidem... Datum Varsaviae, die 20 mensis Novembris anno Dñi 1667.[1]

152. K. Zawadzki odbiera 3000 złp.

20 czerwca 1669.

Ja niżej podpisany daję tę plenipotencyę ręczną słudze memu, aby mógł i wolno mu było, jeżeli tego potrzeba będzie skwitować na asygnacyej ręką moją żydów koronnych z odebrania trzech tysięcy w tejże asygnacyej mnie do oddania przez tychże żydów koronnych naznaczonych. Dan 20 iunii roku pańskiego 1669.

Kazimierz Zawadzki

(Autogr w arch. Izby Skarb., dział VI, vol. 14. fol. 160).

153. W. Kochowski ustanowiony opiekunem bratanków.

In castro Sandomiriensi, feria 4 post dominicam Rogationum (26 maja) anno 1672.

Gen. Alexander a Kochow Kochowski, olim gen. Christophori de eadem Kochow Kochowski filius,... in casu de hocce luce decessu, liberis suis cum gen. Mariana de Bidziny, olim gen. Praeclai Bidziński, procreatis: genn. Stephano, Georgio, Floriano, Michaeli, duorum nominum Annae-Catherinae et Theophilae Kochowskie tutores, personarumque eorum directores genn. Mariannam, matrem ipsorum, tum Vespasianum et Joannem de Kochow, fratres inter se germanos, nepotes suos ex fratre patrueli, Marcum et Stanislaum Bidzińskie, Andream et Alexandrum Kuczkowskie, Sebastianum Dębiński, gladiferum Rosanensem, et Alexandrum Krupka Przecławski ordinat et eligit.

(Castr. Sandom. Inscript. Induct., vol. 42).

154. Confirmatio privilegii super typographiam Academiae Cracoviensis.

Kraków, 9 kwietnia 1676.

Johannes III etc. significamus etc., quod venientes personaliter ad acta praesentia metricae regni cancellariae maioris nobiles et excellentes Sebastianus Piskorski, utriusque iuris doctor, canonicus Sanctorum Omnium, et Franciscus Kaczorowicz, academiae Cracoviensis philosophiae magistri et professores, suo et magnifici rectoris totiusque universitatis academiae eiusdem nomine agentes, obtulerunt litteras infrascriptas pargameneas, manu nostra regia subscriptas, et sigillo cera rubra expresso in pixide ferrea pensili contento munitas, continentes in se confirmationem privilegiorum ser^{morum} olim. antecessorum nostrorum, regum Poloniae, super typographiam, nobilibus olim Piortkowczykom desuper concessorum, per praedictos vero rectorem atque totam universitatem academiae Cracoviensis acquisitorum, a nobis benigne indultam, sanas, salvas, illaesas, omnique suspictionis nota carentes, petieruntque humillime, quatenus easdem actis hisce ingrossari demandare dignaremur. Quorum quidem litterarum tenor est de verbo ad verbum, qui sequitur, is: Joannes III, Dei gratia, rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Volhyniae, Kioviae, Livoniae, Podoliae, Podlachiae, Smolensciae, Severiae, Czerniechoviaeque, significamus praesentibus litteris nostris, quorum interest universis et singulis, regales divorum praedecessorum nostrorum bono publico impensae curae, non tantum regni sui commodis et emolumentis, verum etiam ornamentis prospicere, eorumque incrementa impensius promovere, glorioso hactenus exemplo consueverunt. Hinc cum plures insignes et eximiae humana industria adinventae artes, antea in regno nostro ignotae, ab exteris nationibus assumptae, multaque cura et opera ac sumptu non immodico in regnum inductae, specialibus iuribus, facultatibus et praerogativis dotae sunt. Quo vero ars aliqua magis ceteris praestabat, maioraque reipublicae decora et ornamenta adferebat, eo etiam maioribus libertatum et immunitatum augebantur privilegiis. Cum autem inter alias insignes et eximias artes, ars typographica longe praestantior excellentiorque sit, ita ut mechanicis artibus exempta inter liberales facultates connumeretur, habeaturque: uberioribus eam largitionibus, concessionibus, privilegiis, regumque gratiis et favoribus cumulari decuit. Ac proinde non immerito ser^{mi} antecessores nostri, reges Poloniae, typographos privilegiatos habere, ipsisque specialia iura, privilegia, libertates et facultates donare soliti sunt. Cui quidem laudabili antecessorum nostrorum instituto nos quoque morem gerere volumus, in idque studium et animum nostrum intendimus, ut eandem insignem et excellentem artem typographicam in regno, dominiisve nostris conservemus, eius cultores et praefectos gratiae et benevolentiae nostrae argumentis cumulemus ac insimul circa omnia sua iura, privilegia, libertates, facultates, praerogativas et immunitates, a ser^{mis} regibus Poloniae, praedecessoribus nostris, benigne concessas, integre manuteneamus. Quare cum reproductum coram nobis sit certum privilegium, manu ser^{mi} olim Michaelis, regis Poloniae, subscriptum, sigilloque pensili cancellariae regni maioris communitum, sanum, salvum et illaesum, continens in se confirmationem privilegii gen. olim Stanislao Piotrkowczyk, colonello nostro, eiusque successoribus, seu illi, qui ab eo idem ius et privilegium acquisiverit, super liberam in typographia sua, hic Cracoviae exsistente, librorum ibidem expressorum cum poena 1000 aureorum hungaricalium contra praepeditores interposita, impressionem, in fundamento antiquorum iurium et privilegiorum antecessoribus suis per ser^{mos} Stephanum, Sigismundum III et Vladislaum IV, reges Poloniae, largitorum, decretorumque ex solennissimis partium controversiis prolatorum, a ser^{mo} divae memoriae Joanne Casimiro concessi, expositumque nobis insimul esset, eundem olim gen. Stanislaum Piotrkowczyk, colonellum nostrum, typographiam suam, super quam idem privilegium, libertatesque in eo descriptae et specificatae serviebant, hic Cracoviae in lapidea quondam ipsius haereditaria aciali, in platea Floriańska consistente, una cum eadem lapidea magnifico protunc almae academiae Cracoviensis rectori ac toti universitati Cracoviensi vendidisse, de omnibusque iuribus, privilegiis et libertatibus condescendisse et in realem possessionem tradidisse. Ad extremum supplicatum nobis sit, eiusdem magnifici rectoris ac totius universitatis almae academiae Cracoviensis nomine, ut eosdem, tanquam dicti gen. olim Stanislai Piotrkowczyk cessionarios et successores vigore appositae in supradicto privilegio clausulae, qua mediante declaratum est, memoratum olim gen. Piotrkowczyk, seu eum, qui ab ipso iura eadem et privilegia, super typographiam servientia, obtinuerit, libertatibus et facultatibus, in saepedicto privilegio appositis, debere gaudere, circa praedictum privilegium in eoque expressas libertates et concessiones atque adeo circa liberam et licitam librorum et exemplarium in eodem privilegio specificatorum, absque cuiusvis alterius impeditione, impressionem conservare et manutenere, idemque privilegium pro parte sua et typographiae suae, ab eodem olim gen. Piotrkowczyk acquisitae, approbare, confirmare et ratificare dignaremur. Cuius privilegii tenor sequitur estque talis: Michaël, Dei gratia, rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Livoniae, Volhyniae, Kioviae, Podoliae, Podlachiae, Smolensciae, Severiae, Czerniechoviaeque, significamus praesentibus litteris nostris, quorum interest universis et singulis. Quod cum illud vel maxime ab ipso statim felicis regiminis nostri auspicio curae nobis sit, ut subditos, imperio nostro subiectos, omnibus munificentiae nostrae regalis favoribus prosequamur, specialiter tamen et potissimum iis gratiam nostram contestari consuevimus, quos nobis non tantum gloriosa antecessorum suorum facinora, verum etiam eximia ipsorum et virtus, promptumque ad obsequia nostra studium optime commendatos faciunt: cum igitur exhibitum nobis sit nomine nob. Stanislai Piotrkowczyk, ordinarii typographi nostri, viri de tota republica quam toga, quam sago meritissimi, privilegium manu ser^{mi} antecessoris nostri subscriptum, sigilloque pensili maioris cancellariae regni communitum, ipsi super impressionem typis ad certum tempus librorum in eodem privilegio specificatorum illorumque divenditionem concessum, sanum, salvum, integrum et illaesum, omnique suspitionis nota vacuum, supplicatumque nobis eiusdem nob. Stanislai Piotrkowczyk nomine, ut ipsi idem privilegium auctoritate nostra regia approbare et confirmare dignaremur. Cuius quidem privilegii tenor de verbo ad verbum seguitur eiusmodi: Tutaj następuje z datą: w Warszawie, 30 lipca r. 1662, potwierdzenie przez Jana Kazimierza przywileju podanego wyżej na str. 74 pod № 129. Nos proinde Michaël, rex praenominatus, iustam habentes rationem meritorum eximiorum eiusdem nob. Stanislai Piotrkowczyk, praefatae supplicationi annuendo, praeinsertas litteras in omnibus illarum punctis, clausulis, articulis, nexibus, ligamentis et conditionibus universis, et prout de verbo ad verbum in se continentur, auctoritate nostra regia approbandas, confirmandas et ratificandas esse duximus, prout quidem approbamus, confirmamus et ratificamus praesentibus litteris nostris, ipsumque et eius successores circa liberum eiusdem privilegii usum illiusque libertates, nimirum librorum specificatorum impressionem, conservamus, decernentes easdem vim et robur debitae firmitatis obtinere debere. Volentes autem maiorem gratiae nostrae regalis contestationem eidem nob. Stanislao Piotrkowczyk exhibere, ipsi infrascripta exemplaria, nempe: Kazania księdza Rychłowskiego, 1) Synonyma, 2) Szkoła in 12°, 3) Róża rozkwitła in 12°, 4) Kwiatki liliowe auctore Gorczyn, 5) Skarb niebieski 6), ad suprascriptum privilegium in eoque

---

[1] Metr. reg., vol. 211, fol. 438; przywilej ten został potwierdzony przez króla Jana III w Gdańsku, 17 października r. 1677.

---

1) Franciszka: Kazania na niedziele całego roku (Kraków, 1666), Kazania na święta całego roku (Kraków, 1667), Kazania na święta Panny Przenajświętszej (Kraków, 1667).

2) Grzegorza Knapskiego Synonima seu dictionarium latino-polonicum. Kraków, 1669.

3) „Szkoła nabożeństwa“ w 12-ce wydana bez autora, miejsca drukarza i roku (Jocher, tom III, № 6639).

4) Z drukarni Akademickiej w r. 1677 wyszła książka: „Róża indyjska albo przedziwny żywot i cuda bł. Róży Indyańskiej przez Leonarda Hansena, na polskie przełożona przez Tomasza Tomickiego dominikana“, ale in 4° (Jocher, III, № 8575^b); dziełka „Róża rozkwitła in 12°“ nie znają bibliografowie polscy.

5) Jana Aleksandra Gorczyna Kwiatki liliowe albo modlitwy nabożne z różańcem, koronką szkaplerza i godzinkami na każdy dzień. Kraków, drukarnia akademicka, bez roku, 16°.

6) „Skarb niebieski tajemnic zbawienia naszego“ wydany został w Gdańsku w r. 1658 (Jo

specificatos libros adiicimus, eosque imprimendi et cum suprascriptis libertatibus divendendi facultatem damus ct concedimus. Quo vero efficacius iisdem privilegiis, iuribusque suis atque praesenti gratia nostra potiri valeat, inhibemus omnibus in universum subditis nostris typographis, mercatoribus et revenditoribus, ne suprainserta exemplaria, librosque, tam in antiquo, quam praesenti privilegio nostro specificatos, ubicunque locorum sive in exteris nationibus, sive etiam in aliis regni et dominiorum nostrorum civitatibus et locis impressos et excusos, seu imprimendos et excutiendos, in civitatem nostram Cracoviensem et in ea loca, super quae libertates et privilegia eiusdem nob. Piotrkowczyk sese extendunt, invehere et eosdem quam privatim, quam publice venum exponere et divendere audeant, sub poena confiscationis eorundem exemplarium et vigore privilegiorum illius toties, quoties praesenti privilegio contraventum fuerit, succumbenda et exsequenda; quorum quidem exemplarium seu librorum confiscatorum medietas fisco nostro, altera vero parti laesae cedere debebit. Demum, quo liberius securiusve exercitium officinae typograficae peragere possit, insistendo exemptui lapideae, in civitate Varsaviensi sitae, nobill. Muszyńskich coniugum, respectu officii illorum in imprimendis typis in ipsorum typographia constitutionibus regni et aliis expeditionibus reipublicae ad maiorem commoditatem nostram et reipublicae concesso, similiter ut idem nob. Stanislaus Piotrkowczyk cum suis successoribus tam leges regni, quam quasvis expeditiones reipublicae exactius sub tempus comitiorum regni et tempore residentiae nostrae, aliorumque quorumvis publicorum reipublicae conventuum et particularium palatinatus congressionum et conventiculorum typis imprimere et nobis reique publicae faciliori modo inservire in officio suo valeat: lapideam ipsius propriam hic Cracoviae, in platea sancti Floriani acialiter sitam, ab excipiendis hospitibus tam sub tempus residentiae nostrae Cracoviae, quam tempore comitiorum, convocationum, coronationis et aliorum actuum publicorum reipublicae et particularium palatinatus Cracoviensis, videlicet officialibus curiae nostrae et dignitariis regni, nuntiisque terrestribus ac quibusvis aliis personis ex officio libertandam, eximendam et absolvendam esse duximus, prout quidem in perpetuum libertamus, eximimus et absolvimus, ac eandem ipsius lapideam in typographiam nostram et reipublicae instituimus.. Datum Cracoviae, die 6 mensis Decembris anno Dñi 1669, regni nostri Poloniae primo anno. Michael rex. Locus sigilli pensilis maioris cancellariae regni. Hieronymus Pinoci, Regiae Maiestatis secretarius. Proinde nos, Joannes III, rex praenominatus, supplicationi praefatae benigne annuentes, considerantesque commoda et ornamenta, quae ex diligenti et accurata typographiae administratione regno subditisque regni nostri proveniunt, eo etiam attento, quod a primaeva academiae Cracoviensis in regno per ser^{mum} olim Casimirum Magnum, regem Poloniae, fundatione et institione manugraphia, non exstante protunc, quae postea temporis successu in dominia nostra, civitatemque Cracoviensem inducta est typographia, attendentiae et iurisdictioni magnificorum rectorum protunc exsistentium, totiusque universitatis Cracoviensis per privilegium eiusdem ser^{mi} olim Casimiri, academiae Cracoviensi datum et per ser^{mum} Vladislaum Jagellonem confirmatum, commissa et subiecta fuerat, exindeque alma universitas Cracoviensis, quae hactenus quasi vicaria opera utebatur, prius et potius ad imprimendos libros prae ceteris typographis habeat, tum quod privilegium suprainsertum, uti ius reale non tantum personae

---

cher, III, № 5868). W Krakowie w latach 1662, 1671 i 1677, Ignacy Tłuczyński wydał: „Wielki rozmaitych odpustów skarb z przywilejów papieskich i z różnych doświadczonych autorów zebrany z przydatkiem nabożeństwa“ (Jocher, tamże, № 7806).

praenominati gen. olim Stanislai Piotrkowczyk, verum ipsimet typographicae officinae, quam protunc alma universitas Cracoviensis possidet, successoribusque illius vel iis, qui ab eo idem ius et privilegium typographiamque obtinuerit, servit et competit, prout id idem privilegium obloquitur: easdem supra descriptas privilegii litteras, adhaerendo insuper decretis divorum praedecessorum nostrorum, quibus omnia iura et libertates facultatesque librorum specificatorum imprimendi concessae et ratificatae sunt, in omnibus earum punctis, clausulis, articulis, conditionibus, praerogativis, libertatibus et immunitatibus approbandas, confirmandas et ratificandas, dictosque magnificum rectorem et totam universitatem Cracoviensem, uti praenominati gen. olim Piotrkowczyk cessionarios, successores et iuris ipsius acquisitores et possessores, circa idem ius privilegiumque impressionis supra specificatorum librorum, totalemque et pacificum eiusdem privilegii cum facultatibus et libertatibus in eo expressis usum, non obstantibus quibusvis contrariis litteris, conservandos et manutenendos esse duximus, prout quidem supplendo omnes, si qui praetendi possent, defectus approbamus, confirmamus, ratificamus, conservamus et manutenemus praesentibus litteris nostris, decernentes eas vim et robur perpetuae firmitatis obtinere debere, inhibentesque insimul omnibus et singulis typographis, bibliopolis ac quibuscunque subditis nostris, ne eundem magnificum rectorem academiae Cracoviensis, nunc et pro tempore exsistentem, totamque universitatem in usu eiusdem privilegii librorumque in eodem specificatorum impressione impedire aut eosdem libros in typographiis suis quocunque praetextu praelo mandare audeant, idque sub poena 1000 aureorum hungaricalium eodem privilegio interpositorum irremissibiliter luenda. In quorum fidem praesentes, manu nostra subscriptas, sigillo regni communiri iussimus. Datum Cracoviae, die 4 mensis Aprilis anno Dñi 1676, regni nostri Poloniae 2 anno. Joannes rex. Locus sigilli pensilis maioris cancellariae regni. Quas quidem litteras nos ad acta praesentia suscipi, iis inseri et ex iisdem fideliter de verbo ad verbum depromptas parti postulanti in forma authentica extradi, originale vero ipsum, nempe praeinsertum confirmationis privilegium nostrum restitui parti offerenti mandavimus, prouti illud receperunt, notariumque eiusdem cancellariae de recepto quietaverunt praesentibus. In cuius rei fidem praesentibus sigillum regni est appressum. Actum et datum Cracoviae, feria 4 post dominicam Paschae proxima, die scilicet 9 mensis Aprilis anno Domini 1676.

(Metr. Reg., vol. 212, fol. 211).

Nominacye i przywileje wydane Stanisławowi Morsztynowi.

1668–1729.

1. *Varsoviae, 19 maii 1668.* Subdapiferatus Culmensis morte gen. olim Severini Przeworski vacans, gen. Stanislao Morstin, maiori peditum legioni regiae confertur.

2. *Cracoviae, 30 octobris 1670.* List przypowiedni na regiment pieszy ur. Stanisławowi Morsztynowi po ur. Denemarku dany.

3. *Cracoviae, 4 februarii 1676.* Vexilliferatus Zatoriensis post mortem gen. Dąbski gen. Morsztyn, colonello Sac. Reg. Mtis confertur.

4. *Cracoviae, 4 februarii 1704.* Tenuta Chylice, in palatinatu Masoviae, terra Varsoviensi, post resignationem gen. Puciaczanka, gen. olim Morsztyn, vicepraefecti stabuli MDLithuaniae, relictae viduae, mag. Stanislao Morsztyn, palatino Masoviae, confertur.

5. *Cracoviae, 4 februarii 1704.* Palatinatus Sandomiriensis post fata mag. Stephani Bidziński mag. Stanislao Morsztyn, palatino terrarum Masoviae, datur.

6. *In castris ad Gorzyce, 30 aprilis 1704.* Palatinatus terrarum ducatus Masoviae mag. Martino Chomętowski, palatino Bracłaviensi, post ascensum mag. Stanislai Morsztyn ad palatinatum Sandomiriensem, datur.

7. *Varsaviae, 9 maii 1729.* Palatinatus Sandomiriensis post fata mag. Stanislai Morstin gen. Georgio Alexandro Lubomirski, castrorum regni metatori, confertur.[1]

156. Privilegium super typographiam Schedla.

Kraków, 27 marca 1676.

Joannes III etc. significamus praesentibus litteris nostris... Regalis muneris et magnorum principum curae id vel maximum esse censetur, ut sibi subiectos populos alios litterarum et scientiarum studiis, alios armorum et militiae praeceptis, aliosque denique variis artium exercitiis in suum et totius reipublicae usum ac commodum accersant, per hoc enim maiori utilitati et commoditati publicae prospicitur, regnaque et provinciae magis ac magis clarescunt Vidimus enim et ser^{mi} antecessores nostri agnoverunt inter alias nobilissimas artes typographicam scientiam ob sui maximam commoditatem non minori principum admirationi, quam maximo cultui apud omnes fuisse; nec immerito, illa enim priscorum omnium scripta et monumenta, clarissima et doctissima dogmata, quae iam perire, in orbeque universo nullam memoriam habere crederentur, cum maximo commodo atque ornamento conservavit, eaque a perpetuo interitu vindicavit. Haec sacrarum et profanarum principumque ac regnorum arcana, haec scientias, artes et disciplinas, quae cum maximo sudore et labore requiruntur, incredibili facilitate universo humano generi suppeditat et retinet, ad extremum rerum publicarum omniumque gentium progressus, incrementa, vicissitudines excipit ac demonstrat. Proinde laudatissimis eiusmodi scientiae typographicae encomiis commoti, facere non potuimus, quin ser^{morum} antecessorum nostrorum exemplo viros, eiusdem artis et scientiae experientiam habentes, gratia nostra non condecoraremus. Cum vero nob. Georgius Romualdus scabinus et Nicolaus Alexander Schedelowie, fratres, typographi Cracovienses (quorum parens spect. olim Christophorus Schedel, consul Cracoviensis, vir integerrimus, variarum scientiarum et linguarum externarum nationum cognitione plenus, magna eruditione insignis, ser^{mi} divae memoriae Vladislai IV, praedecessoris nostri, privilegio de data Varsaviae, 30 decembris anno 1636 condecoratus, in typographum et servitorem regium assumptus, idem officium typographi summa cum commoditate totius regni subiit), omnibus aliis typographis, multitudine et varietate characterum omnium typographorum regni nostri elegantissimorum, typographiam suam instructam habeant, ipsorumque diligentia et fides in excudendis ac imprimendis libris, nobis maxime commendata sit: ideo nos, pro maiore utilitate ecclesiae catholicae romanae, commoditate regni, florentissimarum scholarum ac virorum religiosorum usu, faciendum duximus, ut ipsos in servitores et typographos nostros assumeremus, facultatemque imprimendi, excudendi reimprimendique libros iisdem et typographiae ipsorum permitteremus, prout permittimus praesentibus litteris ad vitae tempora ipsorum, dantes et concedentes ipsis plenariam potestatem et typographiae ipsorum libros generaliter omnes, prout in privilegio parentis ipso-

---

[1] Sigillata, vol. 10, fol. 196; vol. 11. fol. 199; vol. 13, fol. 1; vol. 16, fol. 127, 156; vol. 20, fol. 247.

rum continetur, specialiter tamen: Konstytucye sejmowe 1), Antiphonarium 2), Graduale, Psalterium 3), Rituale in folio et 4° 4), Officium polonicum romanum 5), wielebnych Miaskowskiego 6), Starowolskiego 7), Rychłowskiego 8), Gutowskiego 9), Liberyusza 10) kazania, Ekonomią polską 11), Fortunę 12), in folio et 4°, item Naukę umierania 13), Arfę 14), Szkołę nabożeństwa 15), Modlitwy białogłowskie 16), Winnicę Krystusa Pana 17), Drogi cierniowe 18), Różaniec 19), Kwiatki 20), Wieniec liliowy 21), Officium o niepokalanem poczęciu Panny Maryi łacińskie i polskie 22), Ewangelie polskie 23), Żywoty świętych Radziwiłła 24), Praxis pietatis 25) in 16°, Viretum Marianum 26), Sacras litanias 27), Confessionem idiotae 28) in 12°, Marliani Teatrum politicm 29) in 8°, Epistolas

---

1) W drukarni Schedlów odbito „Przywileje i konstytucje sejmów“ z lat: 1659, 1667, 1670, 1676–1679, 1683, 1691, 1697 i 1699.

2) Schedlowie takiego dzieła nie wydali, zarówno jak i Graduale.

3) Psałterza w wydaniu Schedlów niema.

4) Wydania Schedlów nie było.

5) Schedlowskiego wydania tego dziełka nie znam.

6) Miaskowskiego utworów Schedel nie wydawał.

7) Świątnica pańska, zamykająca w sobie kazania na uroczystości świąt całego roku, Kraków, 1645, i Arka testamentu, zamykająca w sobie kazania niedzielne całego roku, Kraków, 1648—1649, drukowane były przez Krzysztofa Schedla, równie jak i kilka innych prac Starowolskiego (por. Wierzbowski, Simonis Starovolscii Elenchus operum, str. 18—19).

8) Schedel wydrukował tylko jedno kazanie Franciszka Rychłowskiego: Lew ogniem pałający w osobie Mikołaja Lanckorońskiego. Kraków, 1673.

9) Waleryana: Wielki Franciszek święty w maluczkości swojej na kazaniu reprezentowany, 1669, Panegiryczne niektóre dyskursy duchowne i różne insze kazania, 1675; Kwadrajezymał cały albo kazania w polskim języku na ewangelie każdodzienne, 1688—drukował w Krakowie Schedel.

10) Jacka Liberyusza kazań Schedel nie wydawał.

11) Jakóba Kazimierza Haura Ekonomika ziemiańska generalna. Kraków, 1675.

12) Zapewne Seweryna Bączalskiego Fortuna albo szczęście, dwa razy po r. 1644—1646 wydana bez wskazania drukarza i roku.

13) Nauka dobrego i szczęśliwego umierania. Kraków, 1675 (Estreicher, Bibliografia. XVIII, 477; Jocher, Obraz III, 74, nr. 6284).

14) Marcina Laterny Harfa duchowna, która miała wiele wydań; ostatnie z r. 1661 (Estreicher, Bibliografia, VIII, 318, drukarza nie podaje).

15) Jocher, III, nr. 6639, nie przytacza oprócz tego tytułu żadnych szczegółów co do roku i drukarza.

16) Tytuł bibliografom nieznany.

17) Stanisław Teodor Piotrkowczyk wydał dziełko pod tym tytułem z drukarni Akademickiej, bez roku (Estreicher, Bibliografia, IX, 762, 797).

18) Drogi cierniowe albo modlitwy serdeczne. Kraków, 1655 (Jocher, III, nr. 6620).

19) Wydanie Schedla pod tym tytułem jest nieznane.

20) Kwiatki liliowe modlitwami nabożnemi woniejące wydał Jan Aleksander Gorczyn, ale nie u Schedla.

21) „Wieniec liliowy z żywota i męki Jezusa Chrystusa uwity“ wydała drukarnia Akademicka w Krakowie w r. 1724. (Jocher, III, nr. 6648).

22) Por. wyżej str. 77, przypisek 15-sty.

23) Wydanie pod tym tytułem jest nieznane.

24) Albrychta Stanisława Żywoty świętych z naukami doktorów kościelnych wydane zostały w Krakowie w r. 1653, ale z drukarni Łukasza Kupisza (Jocher III, 415, nr. 8245).

25) Nieznane w druku.

26) Viretum Jesu et Mariae quindecem floribus narcisi confectum. Cracoviae, 1647 i 1697.

27) Litaniae Beatae Virgini Mariae, bez drukarza i roku (Estreicher, IX, 744).

28) Druk pod tym tytułem jest nieznany.

29) Wydał to dziełko Forster w Gdańsku w r. 1645 i Endter w Norymberdze w r. 1684 (dedykowane Andrzejowi Leszczyńskiemu) i w Kolonii w r. 1692.

et Officia Ciceronis[1], Virgilium[2], Ovidium[3], Horatium[4], Juvenalem[5], Persium[6], Arithmeticam[7], Alvarum[8], Synonymum[9], Fabulas Aesopi cum typis[10], Botera Historya świata[11], Boatyr straszny[12], ac alios, praevia tamen censura a censore librorum ab ordinario loci constituto et approbato facta, imprimendi, excudendi et reimprimendi ac impressos sine quarumvis personarum praepeditione, contradictione et impedimento tam Cracoviae, quam aliis quibusvis in locis distrahendi et divendendi. Porro volentes iisdem nobb. Georgio Romualdo scabino, Nicolao Alexandro Schedlowie, fratribus, typographis et servitoribus nostris, maiorem gratiam nostram facere, omnibus et singulis regni nostri typographis mandamus et inhibemus, ne libros suprascriptos, ab ipsis iam excusos et impressos, aut excudendos et imprimendos, cudere imprimereque in derogationem praesentis nostrae gratiae audeant et praesumant sub poena 1000 ungaricalium et confiscationis omnium librorum, quorum medietas fisco nostro, altera vero eisdem tribuenda... Datum Cracoviae, die 27 mensis Martii anno Dñi 1676, regni nostri anno 2 [1].

157. Privilegium super impressionem et venditionem calendariorum Friderico Buthnero.

Gdańsk, 27 października 1677.

Joannes III... significamus... studiis suis mathematicis praeclarus magister Fridericus Büthnerus, gymnasii apud Gedanenses matheseos professor publicus et scholae Joannitae rector, multis ab retro annis plurimum se commendavit ac meruit, ut eundem ceteros inter gratia nostra singulari regia prosequeremur, affectumque nostrum eidem contestaremur, quem alias erga litteratos gerimus, eidem quoque contestaremur, animumque eius ad studia mathematica continuanda ferventiorem et alacriorem redderemus. Quocirca eundem singulari hac gratia nostra regia dignandum ac donandum esse duximus, quemadmodum eundem hisce litteris nostris dignamur et donamus, ut sicut antea magister Stephanus Fuhrmannus a divis regibus praedecessoribus nostris Joanne Casimiro et Michaële sua calendaria, in imperio romano impressa, in terras Prussiae libere invehendi et divendendi per speciale privilegium facultatem datam et concessam habuit: ita praefatus magister Fridericus Büthnerus per praesens hoc privilegium solus potestatem et facultatem habeat in his terris Prussiae calendaria sua publico praelo submittendi et tam in germanico, quam polonico idiomate in quacunque forma edendi et divendendi cunctisque bibliopolis et bibliopegis, tam civibus et incolis, quam exteris et peregrinis, serio et sub poena confiscationis omnium exemplarium et mulctae 500 ungaricorum... interdicimus ac inhibemus, ne praedicti magistri Friderici Büthneri calendaria in terris nostris Prussiae publicis typis edant aut divendant... Datum Gedani, die 28 mensis Octobris anno Dñi 1677.

---

[1] Epistolae familiares wyszły z drukarni Schedlów w r. 1643, 1674, 1685; De officiis libri III—w r. 1640 i 1680.

[2] Schedel dzieł Wergiliusza nie wydawał.

[3] Tristium libri V, Fastorum libri VI, De Ponto libri IV. Kraków, 1664, 1674, 1689.

[4] Wydanie Schedlowskie nie istnieje.

[5] Juvenalis Junii et Auli Persii Flacci satyrae. Kraków, 1647.

[6] Aulus Persius Flaccus, dowcipny wierszopis rzymski z łacińskiego na polski wiersz przetłumaczony przez Marcina Slonkowicza, wydał Krzysztof Schedel w r. 1651.

[7] Arytmetyka, to jest nauka rachunku. Kraków, 1692, 1735; Jan Aleksandor Gorczyn Nowy sposób arytmetyki. Kraków, 1647.

[8] Schedlowskie wydanie gramatyki Alvara nie istnieje.

[9] Synonyma seu dictionarium polono-latinum ex thesauro Gregorii Cnapii collectum pierwszy raz wydane u Cezarego w Krakowie w r. 1649 i kilka razy później; Schedlowskie wydanie nie istnieje.

[10] Aesopi Phrygis fabulae figuris adornatae. Kraków, u Mikołaja Aleksandra Schedla, 1702.

[11] Relatiae powszechne, Kraków, u Mikołaja Loba, 1609 i 1613; Theatrum świata wszystkiego, Kraków, u Stanisława Lenczewskiego, 1659. Schedlowskiego wydania niema.

[12] Bohatyr straszny przez Krzysztofa Piekarskiego na polski przetłumaczony, a teraz nowo przedrukowany nakładem Krzysztofa Domańskiego. Kraków, u M. A. Schedla, 1695; pierwsze wydanie w Warszawie, u Elerta w r. 1652.

[13] Metr. reg., vol. 211, fol. 327; przywilej oblatowany został w metryce koronnej, za zezwoleniem królewskiem, w Warszawie, 7 maja r. 1677.

(Metr. reg., vol. 211, fol. 435).

158. Ill. et mag. Myszkowski Paskowi roborat.

Sandomierz, 8 lutego 1697.

Feria quarta post festum Purificationis
B. V. Mariae proxima anno Dñi 1679.

Comparens personaliter coram officio et actis praesentibus castrensibus capitaneatus Sandomiriensis ill. et mag. Joannes in Mirow Myszkowski, castellanus Belzensis, Tyszoviecensis etc. capitaneus, colonellus Sac. Reg. Mtis, suo et ill. et mag. Catherinae de Ostrorog, consortis suae legitimae,... nomine... recognovit, quia se ac suos successores de et super bonis suis omnibus gen. Joanni de Gosławice Pasek, camerario terrestri Cracoviensi, et ipsius successoribus inscribit praesentibus, scriptum certum manuale per se recognoscentem et praefatam consortem suam eidem gen. Pasek, ratione certarum rerum et conditionum ibidem expressarum de actu et data...[1]) datum, manu sua propria et eiusdem consortis suae subscriptum, in omnibus... eiusdem scripti conditionibus complere, obsequi ac inviolabiliter observare, idque sub vadio 5,000 fl. pol. per praedictum recognoscentem... Joannem Myszkowski... praenominato gen. Joanni Pasek... in casu non completionis contentorum scripti praefati... ad solvendum succumbendo. Nihilominus idem recognoscens... se... eidem Joanni Pasek... obligat suprascriptam Catherinam de Ostrorog, consortem suam, ad approbandam... inscriptionem eiusdem scripti roboratoriam ad acta quaevis authentica regni perpetua in spatio 12 septimanarum proximarum adducere et personaliter statuere ab eaque, ut praemissa exequatur, efficere, idque sub alio simili et seorsivo vadio 5,000 fl. pol. per... recognoscentem... Joannem Myszkowski... praenominato... Joanni Pasek... ad solvendum succumbendo. Pro quo quidem vadio praefato taliter ad solvendum succubito ac re aliqua principali, ex contentis scripti praefati non completa, nihilominus complenda, citatus exsistens memoratus ill. Joannes Myszkowski... ad instantiam gen. Joannis Pasek... ad officium castrense capitaneale Cracoviense vel castrense capitaneatus Novae Civitatis Korczyn extunc recedendo a terris etc... in primo citationis termino... stare, parere, respondere... debebit,... ultra spatium duarum septimanarum officii castrensis capitaneatus Cracoviensis vel ultra proximos terminos officii castrensis capitaneatus Novae Civitatis Korczyn dilationem sibi non recipiendo... vel aliis quibusvis iuris remediis et defensis non subterfugiendo.

---

[1]) Data nie podana.

(Inscript. castr. Sandomirienses, vol. 45, fol. 60).

159. Instructio ad regem Christianissimum, data ill. Joanni Andreae, comiti in Radzimin Morstin ex cancellaria regni Grodnae Lithuanorum die... mensis... anno 1679.[1]

Maturabit iter suum ill. Joannes Andreas, comes in Radzimin Morstin, supremus regni thesaurarius et senator, Tucholiensis gubernator, Sac. Reg. Mtis legatus ordinarius, ut quantocius in aula illa comparens commissionis suae expediat praeliminaria, meliori quo pollet modo.

Tandem seu ipsi regi christianissimo seu commissariis Sac. Mtis Christianissimae[2], ad id delegatis, exponet, quomodo tempore iniquissimo, abrupta, ut solet, cum vicinis pace, magnus Turcarum dominus regnumque Poloniae, terdecennalibus iisque multifariis concussum et exhaustum bellis, ante septennium aggressus, limitropham regni Podoliae provinciam, expugnato Cameneco, occupavit. Et quamvis sibi non impune tum statim cesserit, violatorum pactorum ausus, quaternis per Sac. Reg. Mtem, feliciter ad praesens regnantem, eo ipso anno Tartarorum castigatus cladibus, nihilominus tamen sistendus erat ille novercantis fortunae impetus iis conditionibus pacis, quas tum sors polona ferebat.

At Clementis X pontificis maximi hortatu, ser^{mi} Imperatoris[3]) suasu, tandem et generosa liberae gentis, deteriores pacis conditiones non ferentis, animositate, ductu Sac. Reg. Mtis, supremi tum belli ducis, arma feliciter reassumpta, expugnata ad Chocimum numeroso eoque selecto cum exercitu turcicae militiae castra, sequenti anno Ukraina e faucibus turcicis erepta; tertia aestate turpem in fugam versi ad Leopolim turcicanorum principum exercitus, obsidione liberata Trembovlia, Turcarum copiae finibus regni excedere cunctae; quarta demum aestate invicto ad Żórawnum robore certatum utque a Sac. Reg. Mte non indecorae pacis conditiones acceptarentur, ipsa Martis in arena toties promissum, toties non datum ab Imperatore subsidium et praematurum Clementis X fatum, tum mutuis bellis exardescens orbis christianus, nulla spe auxilii relicta effecerat. Eiusmodi pacis confirmatio, Constantinopoli allata, iam vel hoc ipso minus grata esse incipit, quod Sac. Reg. Mtas regnique ordines in spem meliorem erigantur, diu desiderato confectae in christianitate pacis nuntio. Quare in generalibus regni indictis comitiis, dum Sac. Reg. Mtas resque publica immensas regni sui immo et christianitatis considerat iacturas, ingentia turcicae potentiae tot fortissimarum provinciarum accessione incrementa, maxime vero si et inquantum (quod propediem timendum) magnus Moschorum dux[4] dispendio transboristhenalis Ukrainae cum eodem transigat hoste, iam tum 60. ad minimum millium sclopetariorum cosacorum auge tumidior Turca, quidni totam perditum eat Poloniam, quae si impar tantae potentiae succubuerit, tributariasque dexteras (quod avertant superi) invictos belli equitatus eidem iunxerit, de reliqua christianitate vix non actum esset, patula iam invasori tanto restaret Germania, quem a reliquo orbe nec ipsius Rheni deterreret interiectio.

---

[1] Mss. biblioteki uniwersyteckiej w Warszawie, 4. $^7/_{54}$ I, 1.

[2] Ludwik XIV.

[3] Leopold I.

[4] Teodor syn Aleksego.

His itaque Sac. Reg. Mtas cum ordinibus regni consideratis, fraternam christianorum principum pulsat pietatem, nolint propriae in antemurali suo deesse securitati, Poloniamque propriis hucusque viribus communi resistentem hosti charitativis iuvare subsidiis.

Compellat inter primos Christianissimae Mtis magnanimitatem, quatenus aemula divos antecessores suos, reges christianissimos adaequans pietate, recenti pacati orbis christiani gloriae, nullis intermorituram saeculis adiungat opus, eamque opem, quam Venetae reipublicae serenissimoque contra eundem hostem Imperatori antea concesserat, digna christianissimo rege liberalitate submiserat, Sac. quoque Reg. Mti, reique publicae polonae concedere non gravetur.

Immo si Mtas Christianissima vetera Francorum per Orientem pro gloria crucis voluerit renovare trophaea cum ea, quam iam in promptu habet maripotentia, offert se Sac. Reg. Mtas, resque publica polona terrestri Marte una cum magno Moschorum duce hostilia hoc anno distinere arma, quo certior eodem tempore Suae Mti Christianissimae occupandi Archipelagi, Propontidis, Hellesponti et ipsius Constantinopolis relinquatur opportunitas.

Si vero illustris legatus regis christianissimi Martem alio quam bellum Turcicum spectare deprehenderit, tum temporis summa aliqua pecuniaria quantocius subveniri rebus polonis instantissime efflagitabit, praesertim vero, ut summae pecuniariae, quam tanti principis tribuet magnanimitas, etiam addantur officiales rei tormentariae, expugnandarum urbium gnari, stipendio regis christianissimi hocce in bello militaturi, addito, quod cum ad finem belli pacisve turcicae declaratio manebit in suspenso, quoad usque christianorum principum pietas, primario vero christianissimi regis, exhaustis rebus nostris, non suffragabitur liberalitas. Ut autem regi Christianissimo pateat, quam prompto eget res Polona subsidio, exponet vim consilii in eo sitam, ut nisi Sac. Reg. Mtas in consilio suo (quod a statibus regni tam ex senatorio, quam equestri ordine, vigore generalium regni comitiorum est assignatum ad latus Regiae Mtis cum belli pacisve declarandae facultate) habeat primis diebus augusti exploratam mentem christianorum principum, quatenus bellum eodem anno in mense octobri inchoari possit, iam Sua Mtas ex rationibus urgentissimis cogitationes pacis induet et consilium, cui exhausta Polonia imparem sine principum suffragio se agnoscet, fatis permittet, libera tam Sua Mtas, quam tota gens coram orbe et posteritate immo et coram Deo in conscientia futura, quod tolerata septem annis tot regnorum et imperiorum turcicorum hostilitate, dum ulterius per se solam tantam sustinere molem non valeat, invocat subsidia, iam iam ratem suam vincentibus undis, quae si negabuntur, nec sui, nec christiadum naufragii subibit reatum.

Deducet etiam illustris legatus Sacrae Regiae Mti visum esse e re non polonae solum, sed totius christianae reipublicae inducias cum magno Moschorum duce ad annos 13 prorogare, interimque de pace perpetua tractatum instituere cum mediatione principum, ab utrinque nominandorum; petet itaque illustris legatus, ut pro tempore praefixo nimirum pro 30 iunii anni proxime venturi 1680 Andrusowiam Maiestas Sua ad tam salutare opus sufficientibus mandatis instructum mittat, quod speciali epistola a Mte Sua expetit serenissimus rex.

Cum non leve amicitia robur acquirat, si publico exposita, hoc velut insigni totius orbis solidetur testimonio, petet illustris legatus, ut Mtas Sua Christianissima instrumento tractatus pacis cum Mte Caesarea et principibus colligatis Neomagii inito Mtem Suam includi curet, promptamque ad mutua officia Regiae Mtis offert propensionem.

Cetera illustris legatus pro eximia prudentia, proque probata in patriam fide peraget, quem ad finem eidem omnimoda facultas et potestas per praesentes litteras nomine Sac. Reg. Mtis et reipublicae conceditur.

160. Obiectiones, quibus dominus thesaurarius regni Poloniae, ob bona in regno Galliae acquisita impetitur, breviter dilutae.

Styczeń—Luty 1681.

I-ma obiectio. Thesaurarius regni, legati munere fungens, alieno se subiecit dominio, qua facti indignitate iniuriam fecit reipublicae.

Responsum. A legato requiritur: 1) ut ad normam et praescriptum instructionis suae negotia sibi commissa tractet; — qualem se dominus thesaurarius hoc in passu gesserit, ex eius patebit relatione. 2) ut characterem legati illibatum custodiat, suisque actionibus honori principalis sui nihil plane deroget; — etiam hac in parte dominum thesaurarium omnes absolvisse numeros, cunctosque in Gallia legatos capacitate splendore et prudentia aequasse, ostendetur. 3) ut a negotiis tractandis supersedeat, quae sibi a republica non sunt commissa; — super hoc puncto iuramentum praestabit, uti iuris est. Ceterum haec tria puncta requisita non ademerunt domino thesaurario facultatem tractandi privata sua negotia, neque vero quisquam ipsum vituperasset, si fundos, quos possidet, durante legationis suae munere, vendidisset, ergo nec arguendus, quod emerit. Non fecit eum haec emptio mere subditum, sed tantummodo vasallum regni Galliae, cuius feudatarii quondam fuere rex Angliae, Germanorum imperator, archiduces Austriae et Burgundiae duces, et tamen hi omnes hoc in puncto nec honorem suum regium, nec innatum sibi amorem patriae exuerunt. In patria nostra moris est, ut episcopi iurent romano pontifici, nec tamen id ipsorum dignitati senatoriae praeiudicat. Sunt quoque e nostratibus abbates nonnulli, qui caesari iurant ratione bonorum suorum, quae ditioni eius subsunt. Florent adhuc clarissimae in Polonia familiae, quae bona sua sub electore Brandenburgico habent, nec tamen ideo a magistratibus, regnique officiis aut senatoria dignitate, nec a munere legationis arcentur. Non fuit crimini datum domino succamerario Podoliae, quod ipsi possessionem Jagielniciam[1]) concesserit Turcarum imperator. Magna identidem nomina per dominum palatinum Culmensem[2]) omnem moverunt lapidem, ut in quieta bonorum suorum, in Podolia sitorum, possessione conservarentur, id est, ut fierent meri Turcarum subditi. Quid? quod nec domino Rozradzevio fraudi est successio, quae nuper ipsi in Germania obvenit, quo nomine caesari iurare tenebitur. Quid igitur post tot exempla regum, monarcharum, imperatorum, ducum et principum virorum in hac republica obstat, quominus dominus thesaurarius non quatenus legatus, sed quatenus privatus in feudalem cum rege Galliae obligationem intrare potuerit; nemini Polonorum unquam vitio datum fuit, quod in matrimonium duxerit ab exteris uxorem, eique fidem maritalem iuraverit, quod magis est, quam si quis ratione bonorum aliis se obligatum reddat; usque adeo manifestum, verum et extra omnem controversiam positum est dominum thesaurarium, uti aliorum contractuum privatorum hic huius quoque, quid ad privatum ipsum obligavit iuramentum, capacem fuisse. Prorex Neapolitanus, dux Lignaeus tamen iuramentum regi Galliae praestitit, et quidem sine iniuria ac praeiudicio regis ac characteris sui. Idem hoc anno fecerunt in Alsatia tot Germaniae principes, virique proceres, qui tamen in comitiis Ratisbonensibus non taxantur; regis Galliae legatus, dux d'Estre. matrimonium cum ducissa di Venafro initurus, durante suo legati munere, sponsae suae fidem iuravit coniugalem, iurabitque quoque summo pontifici ratione bonorum, quae in dotem accepit, nec tamen hoc characteri eius indecorum est.

---

[1]) Jagielnica w woj. podolskiem; od r. 1673 do 1683 była w posiadaniu turków; podkomorzym podolskim był Hieronim Lanckoroński.

[2]) Zapewne Jan Gniński, który w r. 1680 został podkanclerzym.

2-da obiectio. Pecunias extra Poloniam evexit.

R. Vetitum quidem est monetam polonicam extra fines regni ad exteros transportare; sicut autem liberum est frumentum nostrum e Polonia ad alias mittere regiones, ita non tenemur extraneam, quam inde lucramur adferre monetam in Poloniam. In promptu sunt exempla multorum, qui Hamburgi et Venetiis in banco (ut vulgi dicitur) summas pecuniarias deponunt sine ullo impedimento. Nemini unquam interdictum fuit in Hungariam pro vino, in Valachiam pro equis emendis suas mittere pecunias, quibus augentur Turcarum opes. Non prohibitum est mercatoribus gallis, italis, germanis, qui merces suas magno nobis vendunt praetio, nostram avehere pecuniam, non enim isti polonicas merces in Galliam aliasve regiones exportant, sed paratam numeratamque pecuniam. Nolo hinc recensere tot praefectos militiae exoticae, aulaeque regiae ministros, qui magnam auri argentique vim extra Poloniam asportarunt, inter quos fuere Trabuc, Corradi, Cessari, Beaulieu, Bianchi, quibus cum impune hoc fuerit, quomodo pro crimine habebitur domino thesaurario? Porro et hoc in propatulo est, quod dominus thesaurarius cum consorte sua dotem satis opimam e Scotia nactus fuerit, notum quoque ipsum varias obeundo legationes splendidis honorariis donatum. Quid? quod etiam in Gallia aes alienum ad bona haec emenda mutuo sumpserit, e quorum proventu sensim debitum persolvere poterit. Computatis igitur computandis exigua inde summa evectae per ipsum pecuniae. Quantum autem pecuniam evectam attinet, vero, utrum eius verus fuerit possessor dominus thesaurarius, an secus, qui prius negat et statuit posterius, ostendat mihi alium, dato autem priori suppono neminem propterea puniri, quod aurum suum sive argentum, quod bona fide possidet vel in terram defodeat, vel in area situ squalida rescondat, aut anniversariis, spectaculis, ludisque bacchanaliorum apud Venetos, romanisque recreationibus insumat. Quo iure ergo damnandus venit, qui, quae proficua sunt, sibi aere suo acquisivit, nam, si a censura publica liber est, qui pro aliquo cambio Hamburgensi vel Augustano mercatori centum millia florenorum et alterum tantum numerare non verebitur, si alius, qui in luxum vestituum et telas Gallorum ingeniose fictas, quales sane hic in Polonia non conficiuntur, mille ungaricos quandoque bis, immo decies mille profundit, a culpa absolvitur, quo praetextu a communi, qua omnes gaudent libertate, dominus thesaurarius excludetur.

3-tio obiectio. Ostendit orbi dominus thesaurarius, quod desperaverit de republica, quo ipso imprimis felici Suae Regiae Mtis regimini, deinde existimationi reipublicae apud exteros, denique etiam legationis suae muneri praeiudicavit. Quis enim opem ferat de se ipso desperanti.

R. Universo orbi sarmatico constat dominum thesaurarium hic in Polonia tantum in bonis habere, ut fortunam magnorum senatorum aequare posset, haec quamdiu non vendet, nondum desperat, nec solum mittat patriam, documento esse potest palatium eius tanti impendi opus, quod firmam et perpetuam sibi sedem sub felicis Suae Reg. Mtis regimine fixerit, praeterea etiam demonstrari potest, tempore legationis suae novos eum fundos acquisivisse. Non succensuit rex Galliae duci Longo Villano, quod bona sibi in Helvetia acquisiverit, neque suos inculpat subditos, quando non omnes gallicanis navibus credunt fortunas, sed aliquam partem quoque extraneis imponunt. Prudentis enim est providere, ne una tempestate tota pereat substantia. Etiam in sacra scriptura legimus Jacobum patriarcham greges suos eum in finem dispertiisse, ne una perirent omnes. Tot sunt in Gallia principes et dynastae, qui omnes apud Venetos et Genuenses pro capiendis unde usuris, facultates suas deposuere, nec tamen nunc sequitur, quod de patria sua desperaverint, eoque regi suo iniuriam faciant.

Sed inquies: rex Galliae cum Polonorum legatum tanta pecuniae copia instructum viderit, colligere potuisse idemque cum ipso censurum christianum orbem Polonos non tam esse egenos, quales se simulant, ac proinde oneri ferendo ipsosmet sufficere.

R. Male procedit argumentum ab uno vel paucis ad omnes; deinde secundum evangelistam, habenti dabitur, alacriores enim sumus ad iuvandum eos, qui nondum omnibus exhausti sunt viribus; frustra is, qui totus iam exsanguis est, nimisque sero sibi socium et amicum quaerit, qui omne onus in se recipiat.

4-ta obiectio. Dominus thesaurarius, dum hoc munere fungitur, istas corrasit opes, sequitur quod depeculatus sit rempublicam, ideoque duplicavit crimen, quia pecuniam male acquisitam extra Poloniam evexit.

R. Evincit in hoc passu dominum thesaurarium fama viri boni et conscientia iurata; evincunt quietationes peracta calculatione data, quae invalidari nequeunt, nisi velimus per summum ius procedere ad excutiendos antecessores eius Krasinscios, Leszczynios, Danielovitios, Ligensas. Quod si enim domino thesaurario suae nihil proderunt quietationes, utique eadem in ceteros omnes, quae in domini thesaurarii fama cuditur, quia similium et parium similis esse debet ratio. Cum igitur dominus thesaurarius non commiserit simplex crimen, sequitur, quod multo minus potuerit committere, aeque enim nefas est, si alienis rebus domi abutaris ac si eas foras exportes, contra vero proprium suum peculium cuivis aeque extra ac intra locare licet. Docent nos exempla, quod benedictio Domini divites faciat nonnunquam homines, quorum peculium vix centum florenos aestimabitur in facultatibus suis. Aliquot centena millia numeravit dominus thesaurarius antequam hoc munus susciperet, aliquot centena millia in bonis habuit; inter istas fortunas non in surrectionibus coniurationibusque, non litigiis forensibus, nec tum ultibus et violentis invasionibus sese immiscuit, verum ista omnia tanquam scopulos fortunarum expressarum sedulo vitavit, semperque frugaliter et plane ad numerum vixit, dumque non opus habuerit aliena in rebus oeconomicis experentia, quid obstat, quominus notabilem pecuniae summam honestis modis ac licitis acquirere potuerit; novit enim solum tantum modo iuste parta posse haeredibus prodesse, divitias vero scelere corrasas verne ad instar nivis evanescere, neque ad tertiam provenire generationem. Ceterum quandoquidem in Polonia licitum est suspicari, calumniari, etiam non reformidat dominus thesaurarius accusatorem quemcunque causam suam tueri; reservata sit poena tallionis in illos, qui famam eius et integritatem ficto crimine peculatus contaminare satagunt.

5-ta obiectio. Dominus thesaurarius tenetur refundere de proprio, quicquid sumptuum novissimis legationibus impensum est, idque quia ausus est ad promovendas exactiones, assignationes extradere, cum bene sciat, mentem fuisse reipublicae nonnisi ablegatos mittendos.

R. Nemo debet incipere ab exsecutione poenali, quia ius est aequum: prius disquirere iubet, utrum quis in culpa sit, causaque cognita, cuius convictus est, realem satisfactionem aut poenam irrogat. Deinde, qui statutorum patriae non ignarus est, is bene novit senatus consilio, quod medio inter gemina comitia tempore absolvitur, eam esse auctoritatem, ut exceptis de libertate statuentibus legibus cardinalibus de summa rerum occurentium et moram non patientium decernere possit. Proinde etiam legum custodes senatus consilii nomine principis auspicari solent, hinc quoque senatores utriusque status pro residentia ad latus regum assignantur, qui principales suos domi manentes repraesentare solent, ideo in comitiis ratio senatus consultorum redditur, quorum evictio est penes custodes legum et penes residentes senatores; noluit enim respublica per totum biennium otiari sine actione et consilio, praesertim cum tam ambigua reipublicae fortuna in dies subditi nascantur casus et novae emergant necessitates. Quam ob rationem igitur dominus thesaurarius quandoquidem cuncti ab aevo antecessores eius et ipse quoque, tanquam minister status, per omne hoc temporis paruerunt senatus consultis, poenas luere debet sine praevio reatu senatus consilii, cuius auctoritas pro ipso respondere debet; utpote cui in hoc casu nonnisi obsequii gloria relicta est. Sub hoc igitur evictionis clypeo ab omni impetitione tutus atque immunis est.

Pro conclusione dixisse illud sufficiat, quod domino thesaurario obiicitur, evidenti carere documento nullo nisi iusti et aequi fundamenti ac, ut dicam brevibus, solius esse invidiae et malignitatis opus. Si causam hanc in universum perpenderimus, multa occurrent, quae etsi non tam firmo aequitatis fulcro subnixa, tamen connivendo transmissa fuerunt. Quid autem, quaeso, aequius esse potest, quam ut libero et ingenuo homini liceat pro lubitu de facultatibus suis honesto titulo acquisitis disponere easque sine iniuria reipublicae locare, ubicunque terrarum placuerit. Ceterum si unquam legato concessum fuit sine praeiudicio characteris sui res privatas privatim tractare, si licitum divina benedictione et propria industria modicam fortunam iustis titulis sine spoliis alienis auctiorem reddere, si porro non sufficit obiecisse et criminari, si denique quilibet reus suum habet forum, in quo convictus causam dicere suamque deducere innocentiam potest, certe existimandum est tantum apud rempublicam promeruisse dominum thesaurarium, qui amantem patriae civem usque se gessit, nunc vero postquam per tot gradus munerum et obsequia publico bono litata ad vergentem pervenit aetatem, nullum aucupatur causae suae favorem, sed tantum, ut iustitia sibi in integro conservetur, instat. Ea si tanto civi (quod absit) denegaretur, pergeret ulterius sequela, non enim ibi sistunt exempla, ubi fiunt.

(Mss. Warszawskiego Uniwersytetu, 4, 7/54.)

161. Stanisław Morsztyn odbiera 4230 złp. 1).

Warszawa, 9 czerwca 1684.

Zeznawam niżej podpisany, iżem odebrał z skarbu rzeczypospolitej koronnego z summy 200,000, od Ojca Św. na rekrut regimentów infanteryej koronnej ofiarowanej, pro sorte regimentu pieszego Najjaśniejszej Królowej JMci na osób № 380 po fl. 11¼ przychodzącą, kwotę złp. currenti moneta 4230 i groszy 20, z których jako realiter odebranych kwituję. Na co się podpisuję w Warszawie, die 9 iunii 1684 anno.

Według rachunku JWJMP. kasztelana Wileńskiego, od którego porachowanie i kwit majora mego odebrać potrzeba.

Stanisław Morsztyn

---

162. Andrzej Morsztyn do Franciszka Plaskowskiego 2).

(Poleca mu swoje sprawy).

Paryż, 12 stycznia 1685.

Mnie wielce miłościwy panie i bracie. Ufam miłości i rectitudini WMMPana, że curam rzeczy i rachunków moich na tym sejmie geres, i gorąco o to proszę, per nexus przyjaźni i konfidencyi naszej et per calamitatem meam, która po ludziach chodzi. Generaliter proszę, bo któżby particularia mógł wypisać, w których wiesz WM., że consilio WMMPana steti w skarbowych rzeczach. Boleję bardzo na rozróżnienie WMMPana z JMPanem Wojewodą, do któregoby było me praesente nie przyszło. Aza dobrzy przyjaciele, których o to proszę, najdą sposoby redintegracyi konfidencyi przeszłej i mnie bardzo potrzebnej. Oddając zatym wszystko łasce WMMPana i przed Bogiem przypominając nexus nostros, zostaję WMMMPana życzliwy brat i sługa

Morstin.

W Paryżu, die 12 ianuarii 1685.

---

1) Oryg. w arch. Izby Skarbowej, dział V, vol. 11, fol. 436.

2) Adres: Mnie wielce MPanu i bratu JMP. Franciszkowi Plaskowskiemu, podczaszemu Trembowelskiemu. Autograf w arch. Izby Skarbowej, dział 36, vol. 22.

163. Donat gen. Bielińska gen. Isabellae Morstinowna, sorori suae, certa bona.

Warszawa, 29 kwietnia 1693.

Joannes III, Dei gratia, rex Poloniae etc. significamus etc., quomodo coram actis praesentibus metrices regni cancellariae Maioris personaliter comparens gen. Ludovica de Raciborsko Morstinowna, olim mag. Andreae de Raciborsko Morstin, quondam supremi thesaurarii regni nostri, filia, gen. vero Casimiri Ludovici Bieliński, succamerarii regni, Mariaeburgensis, Osiecensis, Tucholiensisque capitanei, consors legitima, cum eiusdem gen. mariti sui, uti tutoris coniugalis, atque mag. Stanislai de Raciborsko, castellani Czernensis, amici sui, de linea paterna proximioris, assistentia et praesentaneo consensu... recognoscit, quia illa bona sua infrascripta, seu totas et integras sortes suas villarum Klecie, in palatinatu Sandomiriensi, districtu Pilznensi, tum et Swiechowice, in palatinatu et districtu Sandomiriensi sitarum et iacentium, in se recognoscentem post olim gen. Helenam de Raciborsko, olim gen. Nicolai de Tenczyn Tarło, castellanidae Praemisliensis, consortem, iure naturalis successionis erga alios consuccessores devolutas, cum omni eorundem bonorum attinentiis... iam ex nunc et de facto gen. Isabellae de Raciborsko Morstinowna, sorori suae germanae, virgini necdum nuptae, sed nubendae, eiusque successoribus dedit... perpetuo et in aevum... idque sub vadio 50,000 flor. pol. Quam quidem inscriptionem donationis... nos... ad acta praesentia suscipi, iis inseri et ex iisdem... in forma authentica extradi permisimus... Actum et datum Varsaviae, feria 4 ante dominicam Exaudi proxima, die scilicet 29 mensis Aprilis anno Dñi 1693.

(Metr. reg., lib. 216, fol. 306.)

164. Abrenuntiat gen. Isabella de Raciborsko ducissa Czartoryska bonis paternis et maternis.

Warszawa, 16 maja 1693.

Joannes III, Dei gratia, rex Poloniae etc. significamus... quomodo coram actis praesentibus metrices regni cancellariae Maioris personaliter comparens gen. Isabella de Raciborsko, gen. Casimiri in Klewań et Korzec ducis Czartoryski consors legitima... recognovit, quia ipsa bonis generaliter omnibus... totalique et integrae successioni post mag. olim Andream Joannem de Raciborsko Morstin, quondam supremum regni nostri thesaurarium, et Catharinam Gordon, marchionissam de Huntly, parentes suos charissimos, derelictae et in se recognoscentem iure naturali devolutae iam ex nunc et de facto generosis et quidem gen. Michaeli de Raciborsko Morstin, comiti in Chatauvillain, fratri suo, quoad bona in regnis Poloniae et Galliarum, gen. vero Casimiro Ludovico Bieliński succamerario regni, Mariaemburgensi, Mlavensi, Osiecensi, Tucholiensique capitaneo, et Ludovicae de Raciborsko, eiusdem gen. succamerarii regni consorti, sorori, sui recognoscentis germanis, quoad bona in regno Poloniae consistentia, ob praestitam sibi pro praemissis omnibus tam in dote, quam in clenodiis ac mundo muliebri sufficientem satisfactionem... abrenuntiat, abscedit et resignat... Datum Varsaviae, sabbatho post festa solennia sacri Pentecostes proxima, die scilicet 16 mensis Maii anno Dñi 1693.

(Metr. reg., lib. 216, fol. 312.)

165. Privilegium servitoratus fam. Andreae Chebanowski.

Warszawa, 13 marca 1695.

Joannes III... significamus praesentibus litteris nostris... quia nos, habentes recommendatam virtutem atque singulare nobis benemerendi studium fam. Andreae Chebanowski, civis et bibliopolae civitatis nostrae Cracoviensis, facile in animum nostrum induximus, ut eidem litteras servitoratus nostri ac protectionis nostrae dare et conferre dignaremur, prout praesentibus damus et conferimus ac in numerum aliorum servitorum nostrorum adscribimus, in protectionemque nostram regiam assumimus, volentes eundem ab omni iurisdictione civili exceptum esse, sed soli iurisdictioni nostrae regiae ac mareschalcorum regni subiectum esse et subiacere debere. Quibus quidem litteris servitoratus ac protectionis nostrae fretus ac munitus, ut possit et valeat in omni loco ac ubicunque civitatum nostrarum, hic intra regnum et magnum ducatum Lithuaniae exsistentium, praesertim vero in civitate Varsaviensi, tam praesentibus nobis, quam etiam in absentia nostra, libros suos venum exponere, divendere eosque ab aliis bibliopolis contrahere... Datum Varsoviae, die 13 mensis Martii anno Dñi 1695, regni vero nostri 21 anno.

(Metr. reg., vol. 219, fol. 24.)

166. W. Kochowski odbiera 1000 złp. pensyi.

Kraków, 4 sierpnia 1696.

Niżej wyrażony znam tym kwitem moim, iż podług pensyej dorocznej od ś. p. Najjaśniejszego Króla JMci Jana III z żup Wielickich naznaczonej mi za ordynansem JWJMP. podskarbiego wielkiego koronnego pro anno nunc currenti 169 sexto, jako podczas interregnum do JWP. Wawrzyńca Jana Wodzickiego, podczaszego Warszawskiego, żupnika JKMści, danym, odebrałem zupełną satysfakcyą złotych tysiąc currentis monetae szelągami od pomienionego JMPana podczaszego Warszawskiego. Na co dla lepszej wagi i waloru do tego kwitu ręką się własną podpisuję. Działo się w Krakowie, dnia czwartego Augusta roku Pańskiego 169 szóstego.

Kochowski Wespazyan z Kochowa,

Wojski Krakowski.

L. S.

(Autograf w zbiorze L. Zwolińskiego).

167. W. Kochowski odbiera 1000 złp. pensyi[1].

Wieliczka, 4 lipca 1697.

Ja niżej na podpisie wyrażony znam tym pisaniem moim, żem odebrał i realiter odliczył złp. tysiąc jeden mnie od ś. p. Najjaśniejszego Jana trzeciego, króla pana naszego, pensyą w żupach wielickich corocznie naznaczony, a teraz przez komisyą

---

[1] Oryginał, arch. Izby Skarb., dział IV, vol. 18, fol. 172.

przeszłą sub praesenti interregno do płacenia potwierdzony, który fl. 1000 żem odebrał z żup wielickich, z odebranego kwituję, a to pro anno nunc currenti 169 septimo. Na co się dla lepszej pewności ręką własną podpisuję. Działo się w żupach Wielickich, dnia czwartego miesiąca lipca anno 169 septimo.

Kochowski Wpn z Kochowa Wojski Krakowski

168. Donat mag. Morstin, palatinus Masoviae, gen. Antonio, filio suo, bona Grocholice.

Warszawa, 8 stycznia 1701.

Augustus II... significamus... quomodo mag. Stanislaus a Raciborsko Morstin, palatinus Masoviae,... recognoscit, quia ipse Antonio Andreae ab eadem Raciborsko Morstin, capitaneo Czorstinensi, filio suo, et eius successoribus legitimis, bona sua propria haereditaria Grocholice, Malazin, Kaczyce, Łownica, Łaziska nuncupata, in palatinatu et districtu Sandomiriensi consistentia, cum omni et integro iure suo... resignat perpetuo ac in aevum... Datum Varsaviae, die 8 ianuarii anno Dñi 1701 [1]).

169. Manifestatur mag. Morstin, palatinus Masoviae.

Warszawa, 4 czerwca 1701.

Augustus II, Dei gratia, rex Poloniae... significamus etc., quod veniens personaliter mag. Stanislaus a Raciborsko Morstin, palatinus Masoviae, ad nos et acta praesentia metrices regni cancellariae nostrae Minoris, solenniter manifestatus est in eo, quia ipse decretum tribunalitium Lublinense feria 4 post festum s. Francisci confessoris proxima anno Dñi 1699 inter se manifestantem et genn. Jacobum, Kovaliensem, Gniewkoviensem, Andream Siradiensem capitaneos et Stephanum de eadem Raciborsko Morstiny, actores atque mag. Stephanum Bidziński, palatinum Sandomiriensem, citatum, prolatum, sacrosancte observans, promptus paratusque est in puncto sessionis turris eidem satisfacere, turrimque eodem decreto sibi assignatam, hodierna die in actu contenta, quae recte in duabus septimanis post continuatam commissionem Radomiensem incidit, ingredi; verum obstante voluntati ipsius impedimento, quod videlicet in comitiis praesentibus regni generalibus, consiliis publicis omnino adesse et tantisper, donec finiantur, Varsaviae lateri nostro regio adhaerere pro munere suo senatorio, teneatur: igitur, ne decreto suprascripto contravenire videatur, iterum atque iterum manifestatur. Stanislaus Morstin, palatinus Masoviae, manu propria. Quam quidem manifestationem, modo praemisso factam, nos ad acta praesentia suscipi, iis inseri et ex iisdem fideliter deproinptas, parti affectanti in forma authentica extradi permisimus. In cuius rei fidem... Actum et datum Varsoviae, die 4 mensis iunii anno Dni 1701.

---

[1]) Metr. reg., vol. 219, fol. 304; tamże pod tą samą datą żona Stanisława, Konstancya z Obór Morsztynowa, zrzeka się na rzecz syna Antoniego dożywocia swego na tychże dobrach.

(Metr. reg., vol. 219. fol. 314).

170. Przywileje królewskie na drukarnie i dzieła z lat 1703—1791.

1. *Toruniae, 27 ianuarii 1703.* Privilegium mag. Paulo Patri, philosophiae doctori et mathematico, pro libera impressione et divenditione calendariorum in terris Prussiae.

Sigillata, XVI, 13, 3.

2. *Cracoviae, 2 ianuarii 1706.* Privilegium super typographiam religiosis conventus Clari Montis Częstochoviensis ordinis s. Pauli primi eremitae.

Sigill. XVI, 239, 6.

3. *Varsoviae, 13 octobris 1714.* Edictum ad typographos, ne lucubrationes mathematicas seu calendaria sine approbatione ordinarii mathematici regii imprimant vel reimprimant.

Sig., XVIII, 47/89, 5.

4. *Varsoviae, 30 ianuarii 1717.* Servitoratus nob. Paulo Christophoro Różycki, civi Cracoviensi, bibliopolae regio curiensi.

Sigill., XIX, 15/28, 11.

5. *Varsoviae, 24 novembris 1724.* Privilegium super typographiam collegii Sandomiriensis Soc. Jesu.

Sig., XX, 78/142, 5.

6. *Varsoviae, 20 martii 1726.* Servitoratus nob. Josepho Moszczycki, bibliopolae Cracoviensi et Leopoliensi.

Sig., XX, 99/182, 10.

7. *Varsoviae, 28 martii 1726.* Servitoratus regius nob. Nicolao Hebanowski, bibliopolae Cracoviensi et Varsoviensi.

Sigil., XX, 99/183.

8. *Grodnae, 7 septembris 1729.* Privilegium de non imprimendis novellis historicis Europae una cum descriptione historica et geographica regni Poloniae nobili Neimanski confertur.

Sig., XXII, 27, 1.

9. *Grodnae, 7 septembris 1729.* Servitoratus nob. Ludovico Lipiński, bibliopolae regio curiensi, confertur.

Sig., XXII, 26, 6.

10. *Varsoviae, 12 decembris 1731.* Privilegium imprimendi librum inventarii constitutionum Regni et MDLithuaniae nob. Mauritio Georgio Weideman, consiliario regio, una cum inhibitione non reimprimendi ad 20 annos.

Sig., XXII, 91/133, 6.

11. *Varsoviae, 17 decembris 1734.* Collegio Varsoviensi Soc. Jesu exercitium artis typographicae de novo permittitur, declaraturque religiosos Scholarum Piarum, uti emptores typographiae Elertovianae seu verius Myszynscianae, nullum ius monopolii Varsoviae hac in arte habere.

Metr. reg., vol. 225, fol. 122.

12. *Varsoviae, 22 novembris 1735.* Patribus Soc. Jesu Varsoviae typographiam pro maiori commoditate provinciae MDLithuaniae erigere permittitur.

Ibidem, fol. 233.

13. *Varsoviae, 15 februarii 1736.* Servitoratus nob. Ludovico Lipiński, bibliopolae Cracoviensi et Varsoviensi.

Sigil., 25, 22, 11.

14. *Varsoviae, 1 martii 1736.* Confirmatio servitoratus cum facultate erigendi typographiam in civitate Varsoviensi Nicolao Hebanowski.

Sigil., 26, 11, 1.

15. *Varsoviae, 1 martii 1736.* Facultas erigendi typographiam in civitate Leopoliensi simul cum servitoratu nob. Paulo Golczewski datur.

Sig., 26, 11, 8.

16. *Varsoviae, 24 iulii 1736.* Privilegium pro typographia religiosis patribus Societatis Jesu.

Sig., 25, 48, 12.

17. *Varsoviae, 24 iulii 1736.* Konfirmacya przywileju na drukarnię w klasztorze Poczajowskim, zakonu unitów św. Bazylego Wielkiego.

Sig., 25, 45, 3.

18. *in Saxonia, 16 ianuarii 1737.* Privilegium super typographiam collegio Varsoviensi patrum Societatis Jesu provinciae Lithuaniae serviens.

Sig., 26, 35, 5; Metr. reg., vol. 225, fol. 340.

19. *Varsoviae, 13 februarii 1739.* Utwierdzenie drukarni żydowskiej alfabetem i charakterem hebrajskim w miasteczku Turce ur. Kalinowskiego, cześnika halickiego, pułkownika JKról. Mości, erygowanej.

Sigill., 26, 90, 12.

20. *Varsoviae, 28 februarii 1739.* Ordinatio inter artis typographicae socios typographiarum Regiarum, Societatis Jesu et Scholarum Piarum collegiorum Varsoviensium.

Sigill., 25, 88, 6.

21. *Fraustadiae, 11 iunii 1740.* Privilegium pro impressione libri bipartiti Nicolai Zalaszowski typographiae Societatis Jesu collegii Varsoviensis provinciae Lithuaniae ad spatium 20 annorum.

Metr. reg., vol. 225, fol. 600; Sigil., 25, 106, 14.

22. *Vschovae, 11 iunii 1740.* Privilegium pro impressione libri sub titulo: „Jus regni Poloniae ex statutis et constitutionibus eiusdem Regni et MDLithuaniae collectum“ [1]) Nicolai Zalaszowski typographiae Societatis Jesu Varsoviensi praefecto absque speciali consensu, pro tempore exsistenti, imprimere et reimprimere audeant sub poena 1000 hungaricalium datur.

Sigil., 42, 165.

23. *Varsoviae, 12 novembris 1740.* Confirmatio iuris super typographiam conventus Częstochoviensis.

Sigil., 25, 114, 17.

24. *Fraustadii, 18 maii 1742.* Privilegium super typographiam Calissiensem Societatis Jesu, cum paragrapho, inquantum iuribus typographiarum nostrarum et contuberniorum bibliopolarum antiquiorum non repugnat.

Sigil., 25, 116, 9.

---

[1]) Wydane zostało w Warszawie w r. 1741.

25. *Dresdae, 6 martii 1743.* Salvus conductus nob. Dominico Siarkowski, bibliopolae Cracoviensi, a vi et potentia magistratus Cracoviensis.

Sig., 25, 143, 13.

26. *Varsoviae, 6 decembris 1743.* Mandatum regium in favorem Pauli Golczewski. typographi et bibliopolae Leopoliensis, ut exercitium typographiae et liberam divenditionem librorum possideat, non obstantibus minime iustis praetensionibus religiosorum Soc. Jesu collegiorum Leopoliensis et Calissiensis, ratione impressionis Alvari, et Stanislai Dunczewski, professoris academiae Zamoyscensis, ratione divenditionis quorundam librorum.

Kanclerskie, vol. 2, fol. 359.

27. *Varsoviae, 9 ianuarii 1745.* Privilegium super typographia Zamoscii aperienda magistro Stanislao Dunczewski, mathematico Zamoscensi et tribunalis Regni geometrae iurato, datur.

Sigill., 42, 339; 25, 192, 21.

28. *Varsoviae, 1 decembris 1746.* Privilegium super novam impressionem Emmanuelis Alvari in typographia Calissiensi Soc. Jesu.

Sigill., 27, 43, 2.

29. *Varsoviae, 3 decembris 1746.* Confirmatio privilegii typographiae Lublinensis, collegio Soc. Jesu servientis.

Sigill., 28, 33, 2.

30. *Varsoviae, 12 decembris 1746.* Privilegium pro impressione libri: Statuta regni Poloniae Joannis Herburt typographiae collegii Varsoviensis Soc. Jesu provinciae Lithuaniae.

Sigil, 27, 50, 3.

31. *Varsoviae, 15 augusti 1748.* Edictum ad typographos per totum Regnum, ne lucubrationes mathematicae seu calendaria sine approbatione rectorali quoad lucem et sine speciali consensu ordinarii privilegiati mathematici et secretarii nostri quoad impressionem per typographos imprimantur et reimprimantur.

Sigill., 28, 83, 7.

32. *Varsoviae, 17 decembris 1748.* Facultas imprimendi libros certos Universitatis Cracoviensis typographiae conceditur.

Sigil., 27, 118, 4.

33. *Varsoviae, 17 decembris 1748.* Approbatio et incorporatio iuris quaesiti super typographiam, Cezarowska dicta, cum facultate reimprimendi libros, in originali privilegio expressos, Academiae Cracoviensi servientis.

Sigill., 27, 118, 3.

34. *Dresdae, 8 septembris 1749.* Privilegium inhibitorium, ne audeat quispiam tractatum sub titulo: „Obszerny traktat o znamienitej Boga miłości“ [1]) originaliter per s. Franciscum de Sales gallico idiomate compositum, nunc in idioma polonicum per ven. Michaelem Krassowski, canonicum Varsoviensem, translatum, imprimere vel reimprimere.

Sigill., 28, 175, 3.

35. *Dresdae, 3 octobris 1749.* Privilegium inhibitorium, ne audeat quispiam librum sub titulo: „Regula processus granitialis campestris regni Poloniae cum additamento legum et constitutionum regni“ [2]) per gen. Martinum Paciorkowski, subdele-

---

[1]) Drukowany w r. 1751 w przekładzie Walentego Wyszyńskiego.

[2]) Drukowany w Częstochowie w r. 1749.

gatum castrensem Opocznensem iuratum, compositum, sine eius consensu imprimere vel reimprimere.

Sigill, 28, 175, 5.

36. *Varsoviae, 27 iunii 1750.* Servitoratus nob. Petro Tarski, bibliopolae Varsoviensi, confertur.

Sigill., 28, 203, 6.

37 *Varsoviae, 22 augusti 1750.* Privilegium pro typographia aperienda in oppido Tartakow, gen. Francisci Salesii Potocki, incisoris regni, haereditario, datur.

Sig., 28, 220, 8.

38. *Varsoviae, 14 septembris 1752.* Facultas erigendi typographiam cum servitoratu nob. Joanni Filipowicz datur.

Sigill., 28, 299, 13.

39. *Varsoviae, 19 septembris 1754.* Servitoratus egregio Christophoro Gottlobio Nicolai, bibliopolae, incolae civitatis Varsoviensis, datur.

Sigill., 27, 314, 11; Metr. reg., vol 229, fol. 1052.

40. *Varsoviae, 6 novembris 1754.* Facultas erigendi typographiam in urbe metropolitana Cracoviensi nob. Stanislao Stachowicz, civi Cracoviensi, eiusque successoribus, conceditur.

Sigill., 28, 113, 2.

41. *Varsoviae, 16 novembris 1754.* Patribus Scholarum Piarum litterae privilegii pro typographia, variis praestantissimorum characterum generibus instructa, in collegio eorum Vilnensi erigenda, extradantur.

Metr. reg., vol. 230, fol. 117.

42. *Varsoviae, 10 decembris 1754.* Religiosis Scholarum Piarum litterae privilegii pro imprimendo codice diplomatico regni Poloniae seu collectione omnium tractatuum cum exteris [1]) dantur.

Metr. reg., vol. 230 fol. 115.

43. *Varsoviae, 11 decembris 1754.* Privilegium inhibitorium, ne quispiam audeat librum intitulatum: „Historya polska polityczno-moralna Walewskiego, kawalera polskiego, z Beloardą“ [2]) per N. Slowiński collectum, sine eius consensu imprimere et reimprimere.

Sigill., 28, 441, 7.

44. *Varsoviae, 25 aprilis 1757.* Przywilej na drukowanie ksiąg ruskich w mieście Lwowie szlachetnemu Janowi Filipowiczowi, typografowi lwowskiemu, i jego sukcesorom dany.

Sigil., 29, 30, 7.

45. *Varsoviae, 16 augusti 1757.* Privilegium permittens typographiae Sac. Regie Mtis et Reipublicae in collegio Varsoviensi Scholarum Piarum impressionem novorum publicorum gallico et germanico idiomate.

Sigill., 29, 36, 4.

46. *Varsoviae, 25 augusti 1757.* Officium bibliopolae regii nob. Dominico Rygier datur.

Sigill., 29, 44, 2.

47. *Varsoviae, 5 novembris 1757.* Privilegium, in quo patribus Societatis Jesu

---

1) Macieja Dogiela; I tom wydrukowano w Wilnie w roku 1758, piąty w roku 1759, czwarty w roku 1764.

2) Wydrukowana w Warszawie w r. 1754.

provinciae Lithuaniae datur facultas imprimendi nova publica idiomate polonico, italico, latino et quocunque placuerit, praeter gallicum, perpetuis temporibus.

Kancl., vol. 10, fol. 1035; Sigil., 27, 409, 5.

48. *Varsoviae, 14 novembris 1757.* Privilegium typographiae Sandomiriensi Soc. Jesu pro imprimendis libris Emmanuelis Alvari serviens.

Sigil., 29, 61, 3.

49. *Varsoviae, 14 ianuarii 1758.* Privilegium pro erigenda typographia religiosis patribus Carmelitis in conventu Berdiczoviensi datum.

Sig., 27, 419, 9.

50. *Varsoviae, 19 aprilis 1758.* Privilegium super libro: „Statut i konstytucye z Czaradzkiego i Ładowskiego, tudzież formularze różnych transakcyi“ in typographia N. Filipowicz bibliopolae imprimendo gen. Michaeli Słoński, vicegerenti castrensi Lukoviensi.

Sigill., 29, 78, 4.

51. *Varsovia, 7 septembris 1758.* Facultas erigendi typographiam in civitate metropoli Cracoviensi Sac. Reg. Mtis nob. Michaeli Żukowski.

Sig., 27, 444, 8.

52. *Varsoviae, 23 septembris 1758.* Privilegium inhibitorium, ne typographi audeant comoedias 1) per religiosum patrem Franciscum Bohomolec editas imprimere aut reimprimere sine scitu eiusdem auctoris ad spatium 10 annorum.

Sigill., 29, 98, 6.

53. *Varsoviae, 4 octobris 1758.* Privilegium super lauream poetarum gen. Antonio Abramowicz, equiti polono, datur.

Sigill., 27, 446, 4.

54. *Varsoviae, 15 novembris 1760.* Privilegium, ne typographi audeant librum sub titulo: „Porządek sądów i spraw miejskich w koronie Polskiej“ 2) in collegio Praemisliensi Soc. Jesu reimpressum, imprimere aut reimprimere.

Sigill., 29, 248, 6.

55. *Varsoviae, 12 decembris 1760.* Litterae inhibitoriae de non imprimendis libris contionum patris Gaspari Balsam 3) Soc. Jesu, idque ad decursum decennii praeter conventum Posnaniensem eiusdem Societatis.

Sigill., 27, 515, 5.

56. *Varsoviae, 25 aprilis 1763.* Confirmatio privilegii ser^{mi} Joannis III, pro parte iudaeorum Żułkoviensium servientis, facultatem imprimendorum librorum haebraicorum in se complectentis.

Sigill., 29, 407, 10.

57. *Varsoviae, 10 iunii 1765.* Privilegium inhibitorium, ne typographi audeant librum sub titulo: „Institutiones theologicae etc.“ 4) reimprimere aut reimpressum imprimere ven. Petro Hiacyntho Śliwicki, praesbyterorum congregationis missionis visitatori, datum ad annos triginta.

Sigill., 31, 26, 22; Kancl. XVIII, 65.

58. *Varsoviae, 26 maii 1766.* Privilegium pro typographia et sculptura nob. Theophilo Trockiewicz in civitate Leopoliensi datur.

Sigill., 31, 75, 9; Kancl., XXXI, 162.

---

1) Komedye, 4 tomy. Warszawa, 1758.

2) Bartłomieja Grodzickiego. Przemyśl, 1760.

3) Kazania na niedziele całego roku, 2 tomy. Poznań, 1761.

4) Chełmno, 1765.

59. *Varsoviae, 12 iulii 1766.* Privilegium inhibitorium, ne typographi audeant librum sub titulo: „Dzieje Królestwa Polskiego, krótko lat porządkiem opisane“ [1]) sumptu hon. Michaelis Gröll impressum imprimere aut reimprimere ad annos 10 datur.

Sigill., 31, 81, 21; Kancl., 31, 3, 174.

60. *Varsoviae, 18 maii 1767.* Privilegium inhibitorium, ne typographi audeant librum sub titulo: „Samuelis Puffendorfii de officio hominis et civis“ [2]) reimprimere aut reimpressum imprimere nob. Michaeli Gröll ad annos 20 datum.

Sigill., 31, 120, 16; Kancl., 32, 3, 114.

61. *Varsoviae, 20 ianuarii 1768.* Privilegium inhibitorium, ne typographi audeant libros sub titulis: 1) Magazyn dziecinny czyli rozmowy między mądrą ochmistrzynią i damami zacnego urodzenia, wychowaniu jej powierzonemi przez Jej Mość Panią le prince de Beaumont napisane, teraz na ojczysty język przetłomaczone, XII tomorum [3]); 2) Książka dla młodzi po polsku i po francuzku [4]); 3) Geografia z niemieckiego przez A. F. Büschinga [5]); 4) Johann Amos Comenius Orbis sensualium pictus quadrilinguis emendatus, hoc est omnium fundamentalium in mundo rerum et vita actionum pictura et nomenclatura, latine-polonice-gallice et germanice, 8-o [6]); 5) Tysiąc nocy i jedna, awantury arabskie, 12 tomów, [7]) 6) Abrégé des sciences pour les enfants en français et en polonois, 8-o [8]); 7) Les fables d'Esope en françois et en polonois, 8-o [9]), reimprimere aut reimpressum imprimere nob. Michaeli Gröll ad annos 20 datum.

Sigill., 33, 8, 4; Kancl., 37, 76.

62. *Varsoviae, 25 ianuarii 1768.* Privilegium inhibitorium, ne typographi audeant librum sub titulo: „Sposób łatwy nauczenia i pamiętania dziejów powszechnych świata“ [10]), per religiosum Kociełkowski confectum, reimprimere aut reimpressum imprimere collegio Posnaniensi Soc. Jesu ad annos 10 datum.

Sigill., 32, 10, 2; Kancl., 44, 3, 21.

63. *Varsoviae, 7 maii 1768.* Przywilej na założenie kantoru kointeligencyi czyli na podawanie do druku „Wiadomości Tygodniowych“ w Krakowie szlachetnym Janowi Bogumiłowi Hebold i Dawidowi Gesink dany.

Sigill., 32, 24, 6.

64. *Varsoviae, 29 iulii 1768.* Privilegium inhibitorium, ne typographi audeant grammaticam in typographia Mitzleriana impressam [11]) imprimere vel reimprimere ad spatium 15 annorum.

Sigill., 32, 35, 16.

---

[1]) Fryderyka Augusta Schmidt'a, w przekładzie Jana Albertrandego. Warszawa, 1766.

[2]) Lipsk i Drezno, 1767.

[3]) Wydawany po 4 tomiki w latach 1768, 1774, 1775; tłomaczem był Eustachy Dębicki.

[4]) Książka dla młodzi albo wyobrażenie i definicye rzeczy. Warszawa, 1768.

[5]) Antoni Fryderyk, Geografia Królestwa Polskiego i W. Ks. Litewskiego, tłom. Ewaryst Kuropatnicki. Lipsk i Drezno, 1768.

[6]) Accurante Carolo Conteller. Warszawa, 1770.

[7]) W redakcyi Gallanda, tłomaczenia Łukasza Sokołowskiego. Warszawa, 1768, 1772—1775, 1779.

[8]) Krótkie zebranie wszystkich nauk ku pożytkowi młodzi. Warszawa, 1768.

[9]) W redakcyi Karola de la Motte: Esope en belle humeur. Ezop w wesołym humorze, przekład S. Sokołowskiego S. P., Warszawa, 1769.

[10]) Tłomaczenie, dzieła Buffier'a, wydane w Poznaniu w r. 1768, 1771.

[11]) Franciszka Fokowicza—Nowy sposób uczenia łatwego języka łacińskiego, ofiarowany rycerskiej szkole. Warszawa, 1768.

65 *Varsoviae, 24 novembris 1768.* Privilegium inhitorium, ne typographi audeant libros superius expressos [1]) reimprimere vel reimpressos imprimere nob. Michaeli Gröll ad annos 20 datum.

·Sigill., 32, 46, 6.

66. *Varsoviae, 7 iulii 1769.* Privilegium inhibitorium, ne typographi audeant grammaticam auctore gen. Abrahamo Nicolao de Charleville [2]) imprimere vel reimprimere sine speciali consensu auctoris ad 20 annos.

Sigill., 32, 66, 20; Kancl., 47, 3, 112.

67. *Varsoviae, 20 iulii 1769.* Privilegium inhibitorium, ne typographi audeant libros superius de titulis expressos [3]) absque speciali consensu nob. Michaelis Gröll imprimere vel reimprimere ad 20 annos.

Sigill., 32, 67, 6.

68. *Varsoviae, 28 iulii 1769.* Privilegium inhibitorium, ne typographi audeant librum sub titulo: „Słownik czyli synonima polsko-łacińskie“ [4]) sine speciali consensu collegii Calissiensis Soc. Jesu imprimere vel reimprimere ad 20 annos.

Sigill., 32, 67, 25.

69. *Varsoviae, 1 sempembris 1769.* Privilegium inhibitorium, ne typographi audeant librum sub titulo: „Belizaryusz przez p. Marmontela, akademika wymowy francuzkiej napisany“ [5]) absque speciali consensu hon. Johannis Augusti Poser imprimere vel reimprimere ad 20 annos.

Sigill., 32, 69, 18.

70. *Varsoviae, 20 februarii 1770.* Facultas exercendi artem typographicam in civitate Leopoliensi nobb. Lucae, Sebastiano, Casimiro et Petro Schlichtynom confertur.

Kancl., 43, 395.

71. *Varsoviae, 22 februarii 1770.* Privilegium inhibitorium, ne typographi audeant librum sub titulo: „Kazania niedzielne“ [6]) absque speciali consensu rel. in Christo patris Sebastiani Lachowski Soc. Jesu imprimere vel reimprimere ad 10 annos.

Sigill., 32, 80, 20; Kancl., 48, 3, 18.

72. *Varsoviae, 2 aprilis 1770.* Privilegium inhibitorium, ne typographi audeant libros in contextu privilegii expressos [7]) absque speciali consensu hon. Johannis Augusti Poser imprimere vel reimprimere aut invehere ad annos 20.

Kancl., 48, 3, 34; Sigill., 32, 83.

---

[1]) Były wyliczone w tekscie oryginalnego przywileju.

[2]) Nie wyszła z pod prasy.

[3]) Wymienione były w pełnym tekscie przywileju.

[4]) Synonima seu dictionarium polono-latinum in gratiam et usum studiosae iuventutis polonae ex thesauro Gregorii Knapii. Kalisz, 1756, 1769; było wiele innych wydań w Wilnie, Poznaniu, Lublinie.

[5]) Jan Franciszek Marmontel. Warszawa, 1769.

[6]) Warszawa, 1770, 2 tomy.

[7]) Wyliczono w pełnym tekscie przywileju (Kancl., 48, 3, 34) 12 następujących dzieł: 1) Historya starego i nowego testamentu z objaśnieniami i uwagami przez Reymont; 2) Nabożeństwo chrześcijańsko-katolickie do używania młodzieży rycerskiej pod imieniem korpus kadetów (drukowane w Warszawie); 3) Przestroga dla ludzi względem ich zdrowia albo traktat o najczęstszych chorobach przez Tissot, 2 tomy; 4) Obyczaje i zwyczaje dawnych Rzymian, 2 tomy (drukowane w Chełmnie, autor Lefévre de Morsan); 5) Rozmowy margrabiny z kawalerem maltańskim o poznaniu świata; 6) Bajeczki moralne przez Marmontela, 3 tomy; 7) Dykcyonarz ciekawych przypadków, dzieł osobliwych, przypowieści i pięknych odpowiedzi, dowcipnych żartów,

73. *Varsoviae, 18 decembris 1770.* Privilegium inhibitorium, ne typographi audeant calendarium [1], in tribus linguis per hon. Michaelem Gröll editum, absque eius speciali consensu imprimere vel reimprimere ad quinquennium.

Sigill., 32, 108, 11; Kancl., 48, III, 156.

74. *Varsoviae, 11 februarii 1772.* Servitoratus regius Petro Krzysztofowicz, civi bibliopolae Posnaniensi, datur.

Sigill., 32, 155, 13.

75. *Varsoviae, 16 septembris 1772.* Privilegium inhibitorium, ne typographi audeant manuscriptum superius expressum [2] absque speciali consensu nob. Michaelis Gröll, aulae regiae commissarii et bibliopolae, imprimere vel reimprimere ad 20 annos.

Sigill., 32, 183, 10.

76. *Varsoviae, 16 octobris 1772.* Privilegium inhibitorium, ne typographi audeant libros superius expressos [3] et Tabulam Geographicam [4] absque speciali consensu nob. Michaelis Gröll, aulae regiae commissarii et bibliopolae, imprimere vel reimprimere ad 20 annos.

Kancl., 50, 4, 144; Sigill., 32, 187, 2.

77. *Varsoviae, 9 novembris 1773.* Privilegium super typographiam Varsoviensem ven. Francisco Bohomolec serviens.

Kancl., 51, 2, 265; Sigill., 32, 235, 10.

78. *Varsoviae, 9 novembris 1773.* Privilegium, in quo ven. Stephano Łuskina datur facultas imprimendi nova publica idiomate polonico, italico, latino et quocunque placuerit, praeter gallicum, ad extrema vitae eius tempora.

Kancl., 51, II, 266; Sigil., 32, 235, 11.

79. *Varsoviae, 12 martii 1775.* Privilegium pro typographia de novo hic Varsoviae erigenda nob. ac spect. Petro Dufour, civi Varsoviensi, datur.

Kancl., 55, II, 105; Sigill., 32, 331, 11.

80. *Varsoviae, 4 februarii 1776.* Privilegium inhibitorium, ne typographi audeant libros sub titulis in contextu privilegii praesentis expressis [5] reimprimere nob. Michaeli Gröll ad annos 20 datum.

Kancl., 56, 3, 14.

---

2 tomy; 8) Zbiór różnego rodzaju wiadomości z nauk wyzwolonych, filozofii, prawa przyrodzonego, historyi, polityki moralnej, tudzież innych umiejętności (wydany w Warszawie 1770 w 2 tomach); 9) Dzieła pp. Rollin i Crevier, to jest: historya dawna egipska, historya cesarzów rzymskich, historya teraźniejsza chińska, japońska, indyjska; 10) Nauki powszechne na wzór katechizmu, w którym się znajduje krótki wykład z pisma św. i podania historyi i prawd wiary katolickiej, nauka o obyczajach chrześcijańskich, oraz i sakramentach, modlitwach, obrządkach i zwyczajach kościoła katolickiego, 4 tomy; 11) Dictionnaire nouveau allemand, françois et polonois pour servir à la suite du dictionnaire de Trotz, composè par Charles Steinhaus, 2 tomy; 12) Dictionnaire portatif de la langue françoise, latine, polonoise et allemande, 2 tomy.

[1] Kalendarz polityczny dla Królestwa Polskiego i W. Ks. Litewskiego, Staats-Calender vor das Koenigreich Polen und Grossherzogthum Litthauen. Warszawa, Drezno, 1770. Kalendarz polityczny po polsku wydany został przez Grölla jeszcze na lata 1771—1782; niemiecki Staats-Calender na lata 1775 i 1776.

[2] Cały tekst przywileju jest nieznany.

[3] Dwa dzieła: 1) Edukacya zupełna albo krótkie zebranie historyi uniwersalnej dla dzieci, przez de Beaumont, 3 tomy (nie wydał Gröll tego dzieła); 2) Magazyn ubogich rzemieślników, służących i stanu wiejskiego ludzi, przez tęż de Beaumont, 2 tomy (wydany został w r. 1774).

[4] Carte genérale de la Pologne, Frolin'a, wydaną została w r. 1772.

[5] Piętnaście dzieł Ignacego Krasickiego: 1) Myszeidos, pieśni X (Warszawa, 1775); 2) Historya na dwie księgi podzielona (Warszawa, 1778); 3) Mikołaja Doświadczyńskiego przypadki

81. *Varsoviae, 3 iunii 1778.* Privilegium inhibitorium, ne typographi audeant librum sub titulo: „Kazania niedzielne, świąteczne i przygodne“ [1]) absque speciali consensu ven. Antoni Janiszewski, canonici Leopoliensis, imprimere vel reimprimere intra spatium 10 annorum.

Kancl., 58, 4, 79; Sigill., 34, 72, 3.

82. *Varsoviae, 1 octobris 1778.* Privilegium inhibitorium, ne typographi audeant libros sub titulis in contextu privilegii praesentis expressis [2]) imprimere nob. Michaeli Gröll ad 20 annos datum.

Sigill., 34, 87, 13.

83. *Varsoviae, 22 februarii 1779.* Privilegium inhibibitorium, ne typographi audeant librum sub titulo: „Dyabeł w swojej postaci“ [3]) reimprimere ven. Joanni (!) Bohomolec ad annos 10 datur.

Kancl., 59, 4, 33; Sigill., 34, 118, 11.

84. *Varsoviae, 28 martii 1779.* Privilegium inhibitorium, ne typographi audeant libros sub titulis in contextu privilegii praesentis expressis [4]) reimprimere aut reimpressos imprimere nob. Michaeli Gröll ad annos 20 datum.

Kancl., 59, 4, 66; Sigil., 34, 123, 4.

85. *Varsoviae, 6 septembris 1779.* Privilegium inhibitorium, ne typographi audeant libros sub titulis in contextu privilegii praesentis expressis [5]) reimprimere aut reimpressos imprimere nob. Michaeli Gröll ad annos 20 datum.

Sigill., 34, 133, 3; Kancl., 59, 4, 216.

86. *Varsoviae, 15 martii 1780.* Privilegium inhibitorium, ne typographi audeant librum inscriptum: „Syn marnotrawny“ [6]) reimprimere aut alibi reimpressum conducere nob. Michaeli Gröll ad 20 annos datum.

Sigill., 33, 217, 6; Kancl., 37, 888.

(W. 1776); 4) Pan Podstoli (W. 1778); 5) Sielanki polskie z różnych autorów zebrane 2 tomy z figurami (W. 1778); 6) Horacyusza pieśni różnych tłomaczenia, 3 tomy, z figurami (W. 1773, 2 tomy); 7) Kaja Tacyta dzieła wszystkie przekładania ks. Adama Naruszewicza, 4 tomy (W. 1776); 8) Krótki zbiór historyi greckiej od czasów bohaterskich aż do podbicia Grecyi w prowincyą rzymską, 2 tomy (J. Bernarda Cl. Chazot, w przekładzie Józefa Jakubowskiego, W. 1775); 9) Przypadki Telemaka, syna Ulissesa, przez ks. Franciszka de Solignac de la Motte Fénelon, po francusku napisane, a teraz na polski język przełożone, z figurami (W. 1768); 10) Przypadki Robinzona Kruzoe z francuskiego, 2 tomy (Daniel de Foe, przeróbka francuska Feutry, Warszawa, 1769); 11) Historya o kawalerze Desgrye i Manonie Lesco z francuskiego (Warszawa-Lipsk, 1769); 12) Historya Alcydala z Elidą, z francuskiego (W. 1778, Historya Alcydala z Zelidą); 13) Listy margrabiego de Rozel przez Elię de Beaumont zebrane, z francuskiego, 2 tomy (W. 1773); 14) Kalendarz gospodarski dla Królestwa Polskiego i W. Ks. Litewskiego (W. 1776, 1777); 15) Haus- und Wirtschaffts-Calender für das Koenigrech Polen und Grossherzogthum Lithauen (Warsz. 1774—1776).

[1]) Berdyczów, 1779, 6 tomów, dwa wydania.

[2]) Były wymienione w nieznanym pełnym tekscie przywileju.

[3]) Wydane u Grölla w r. 1775, 1776 i 1777.

[4]) Trzy dzieła: 1) Krasickiego Zbiór wiadomości potrzebnych porządkiem alfabetu ułożonych (wydane w Warszawie i Lwowie w r. 1781); 2) Krasickiego Bajki i przypowieści na cztery księgi podzielone (Warszawa, 1779); 3) Planta miasta Warszawy z przedmieściami.

[5]) Trzy dzieła: Satyry przez autora Myszeidos (Warszawa, 1778); 2) Gregorii Cnapii Thesauri latino-polonico-germanici tomus II-us, in 4-o vel 8-o (Warszawa, 1780 przez Pawła Kollacza); 3) Table d'Esope polonois, françois et allemand in 8-o (Bajki wybrane z naukami, Fables choisie, Auserlesene Fabeln, Warszawa, 1779).

[6]) Komedya w 5 akt. Voltaire'a w tłomaczeniu Stanisława Trembeckiego, Warszawa, 1780.

87. *Varsoviae, 17 aprilis 1780.* Privilegium pro erigenda et tenenda typographia in civitate regia Vschoviensi nob. Joanni Deocharo Hebold datur.

Sigill., 33, 136, 6.

88. *Varsoviae, 27 maii 1780.* Privilegium inhibitorium, ne typographi audeant librum sub titulo: „Wojna Chocimska“ [1]) reimprimere aut reimpressum imprimere nob. Michaeli Gröll ad annos 12 datum.

Sigill., 35, 5; Kancl., 62, 4, 31.

89. *Varsoviae, 26 iunii 1780.* Privilegium nob. ac spect. Petro Du-Four, civi Varsoviensi, tum proximo sanguinis successori vel per testamentum illius constituendo pro amplianda typographia sua characteribus hebraicis et typis pro notis musicis librorum in diversis linguis et notarum impressione ac divenditione ad decursum 30 annorum.

Sig., 33, 143, 1; Kancl., 37, 4, 910.

90. *Varsoviae, 25 octobris 1780.* Privilegium de typographia de novo hic Varsoviae erigenda ven. praeposito totique Congregationi Missionis datur.

Sigill., 35, 19, 2.

91. *Varsoviae, 17 decembris 1780.* Privilegium inhibitorium, ne typographi audeant librum sub titulo: „Prawo duchowne dyssydentów w Polsce“ [2]), per synodum generalem, religionem evangelicam utriusque confessionis profitentem, in tribus linguis impressum reimprimere ad spatium 10 annorum.

Kancl., 61, 4, 5; Sigill., 35, 29, 1.

92. *Varsoviae, 4 maii 1781.* Privilegium inhibitorium, ne typographi audeant libros sub titulis in contextu privilegii praesentis expressis [3]) reimprimere et reimpressos imprimere nob. Michaeli Gröll ad annos 20 datum.

Kancl., 70, 4, 128; Sigill., 35, 46, 9.

93. *Varsoviae, 12 maii 1781.* Privilegium pro typographia nob. Ignatio Grebel, bibliopolae Cracoviensi, datum.

Kancl., 67, 2, 39.

94. *Varsoviae, 24 decembris 1781.* Privilegium pro typographia Posnaniensi seminario ibidem sito applicata.

Sigill., 33, 60, 1.

95. *Varsoviae, 26 februarii 1782.* Privilegium inhibitorium, ne typographi audeant libros sub titulis in contextu privilegii praesentis expressis [4]) reimprimere aut reimpressos imprimere nob. Michaeli Gröll ad annos 20 datum.

Kancl., 73, 4, 27; Sigill., 35, 67, 3.

---

[1]) Krasickiego, wydana w Warszawie w r. 1780.

[2]) Prawo powszechne duchowne konfessyi. Warszawa, Dufour, 1781.

[3]) Trzy dzieła: 1) Zbiór konstytucyi koronnych przez Ksawerego Jasińskiego, komornika granicznego województwa Gnieznieńskiego zebrany (Warszawa, 1784); 2) Prawa z statutu litewskiego porządnie zebrane (Prawa z statutu W. Ks. Litewskiego i konstytucye podług alfabetu zebrane, Warszawa, 1783); 3) Geschichte der Pohlen seit dem Anfang des Christenthums von Adam Naruszewicz (nie była drukowaną).

[4]) Trzy dzieła: 1) Rada dla matek względem wychowania dzieci (Weichardta, Warszawa, 1782); Onanizm, roztrząśnienie chorób, pochodzących z samogwałtu, przez Tyssota, sławnego doktora, po francusku napisane (Warszawa—Lwów, 1782–1787); 3) Kalendarz doskonały, sławny i pilny, przez W. W. z francuskiego przetłomaczony (Wojciecha Wielądko, Warszawa. 1783–1786).

96. *Varsoviae, 6 februarii 1783.* Privilegium inhibitorium, ne typographi audeant libros sub titulis in contextu privilegii praesentis expressis imprimere aut reimpressos imprimere nob. Petro Dufour datur.

Sigill., 35, 103, 7.

97. *Varsoviae, 2 iunii 1783.* Privilegium, quo academiae Cracoviensi facultas datur nova publica quovis idiomate et scripta litteraria imprimendi.

Kancl., 76, 2, 117; Sigill., 85, 120, 12.

98. *Varsoviae, 23 iunii 1783.* Privilegium inhibitorium, ne typographi audeant librum sub titulo in contextu privilegii praesentis expressum reimprimere ven. Wolfers [1]), in corpore cadetorum Varsoviae professori, ad annos 20 datum.

Sigill., 35, 123, 9.

99. *Varsoviae, 17 octobris 1783.* Privilegium inhibitorium, ne typographi audeant librum sub titulo: „Krótki zbiór moralistów“ [2]) reimprimere aut reimpressum imprimere typographiae Loviciensi ad annos 20 datum.

Sigil., 35, 138, 4.

100. *Varsoviae, 20 iulii 1784.* Privilegium inhibitorium, ne typographi audeant libros sub titulis in contextu privilegii expressis [3]) imprimere nob. Michaeli Gröll ad annos 20 datum.

Kancl., 77, 4, 195.

101. *Varsoviae, 20 iulii 1785.* Privilegium inhibitorium, ne typographi et sculptores audeant musicam vocalem et instrumentalem seu notas musicas imprimere et sculpere nob. Jacobo Vegis ad annos 15 datum.

Kancl., 79, 4, 52; Sigill., 35, 217, 4.

102. *Varsoviae, 29 augusti 1785.* Facultas conducendi ab exteris nationibus et venum exponendi notas musicales typo impressas successoribus spect. olim Friderici Dallen, civis mercatoris Varsoviensis.

Kancl., 79, 4, 219.

103. *Varsoviae, 4 ianuarii 1786.* Privilegium ad erigendam typographiam in oppido Poryck, in palatinatu Volhyniae, districtu Vladimiriensi.

Sigil., 36, 37, 4.

104. *Varsoviae, 15 septembris 1786.* Privilegium nob. Petro Dufour, consiliario Sać. Reg. Mtis, civi Varsoviensi, pro amplianda typographia sua charactere russico et typis impressione librorum ac divenditione illorum in civitate Varsoviensi et eius suburbiis ad 30 annos datur.

Kancl., 80, 4, 163; Sigill., 35, 255, 9.

105. *Varsoviae, 18 septembris 1786.* Privilegium inhibitorium, ne typographi audeant libros sub titulis in contextu privilegii praesentis expressis [4]) reimprimere et reimpressos imprimere nob. Michaeli Gröll ad annos 20 datum.

Kancl., 80, 4, 169; Sigill., 35, 255, 18.

---

[1]) Przywileju oryginalnego nie znam; Jan Wolfers wydał w latach 1783—1787 w Warszawie, tłomaczenia Korneliusza Neposa, mów Liwiusza i Kurcyusza.

[2]) Nie znam tej edycyi.

[3]) Sześć dzieł: 1) Budowanie wiejskie przez ks. Świtkowskiego, z figurami (Warszawa-Lwów, 1782); 2) Franciszka Karpińskiego Zabawki prozą i wierszem w kilku tomikach (Warszawa, 1782—1783, 4 tomy); 3) Wiersze X. B. W. (Ignacego Krasickiego, Warszawa, 1784); 4) Epoki natury, z francuskiego, Buffona (tłomaczenie Staszica, Warszawa, 1786); 5) Magazyn pięknych nauk i kunsztów (wydawał ks. Piotr Świtkowski, Warszawa, 1784—1785); 6) Histoire génerale de Pologne, traduite du polonois de S. E. M. Adam Naruszewicz, évêque coadiuteur de Smoleńsk, en plusieurs volumes (nie wyszła).

[4]) Trzy dzieła: 1) Listy i pisma różne X. B. W. (księdza biskupa warmińskiego, Warszawa,

106. *Varsoviae, 19 decembris 1786.* Privilegium inhibitorium, ne typographi audeant libros sub titulis in contextu privilegii praesentis expressis [1]) reimprimere aut reimpressos imprimere nob. Joanni Augusti Poser bibliopolae ad annos 20 datum.
Kancl., 80, 4, 220; Sigill., 35, 265, 1.

107. *Varsoviae, 14 februarii 1787.* Privilegium ad erigendam typographiam in civitate Sac. Reg. Mtis Luceoriensi conventui ordinis s. Dominici datur.
Kancl., 81, 2, 23; Sigil., 37, 8, 4.

108. *Varsoviae, 19 februarii 1787.* Privilegium ad erigendam typographiam in oppido Radziwiłłow, in palatinatu Volhyniae districtu Cremenecensi sito.
Sig., 37, 9, 14.

109. *Varsoviae, 12 septembris 1787.* Privilegium inhibitorium, ne typographi audeant libros sub titulis in contextu privilegii praesentis expressis [2]) reimprimere vel reimpressos imprimere nob. Michaeli Gröll, commisario et bibliopolae Sac. Reg. Mtis, ad annos 20 datur.
Kancl., 83, 4, 104; Sigill., 38, 12, 8.

110. *Varsoviae, 17 septembris 1787.* Privilegium inhibitorium, ne typographi audeant librum sub titulo: „Biblioteka fizyko-ekonomiczna [3]) imprimere aut impressum reimprimere ven. Josepho de Velda Mejer ad annos 20 datum.
Kancl., 83, 4, 414.

111. *Varsoviae, 20 maii 1788.* Privilegium inhibitorium, ne typographi audeant librum sub titulo in contextu privilegii praesentis expresso [4]) sub poena 1000 aureorum hung. reimprimere aut reimpressum imprimere gen. Antonio Trębicki ad annos 15 datum.
Kancl., 89, II, 56; Sigill., 37, 36, 4.

112. *Varsoviae, 4 iulii 1789.* Przywilej pozwalający wielm. hrabi Tarnowskiemu, kasztelanowi Konarskiemu-Łęczyckiemu, założenia drukarni w miasteczku Poberezce zwanem, jego dziedzicznem, w województwie Wołyńskiem, powiecie Krzemienieckim.
Kancl., 93, 259; Sig., 38, 80, 2.

113. *Varsoviae, 4 augustii 1789.* Przywilej na założenie nowej krajowej drukarni różnych języków ksiąg, pism, nut muzycznych ur. Piotrowi Zawadzkiemu, giserowi uprzywilejowanemu królewskiemu, dany.
Kancl., 93, 283; Sig., 38, 83, 7.

114. *Varsoviae, 26 ianuarii 1790.* Serwitorat i zaszczyt drukarza i bibliopoli lubelskiego starozakonnemu Szewłowi, rabinowi ziemskiemu lubelskiemu, dany.
Sig., 37, 66, 2.

1786 i 1788, 2 tomy); 2) O związkach i przystosowaniu wzajemnem rolnictwa, rękodzieł i handlu (Warszawa, 1786); 3) Gramatyka niemiecka podług ustaw Gottscheda, poprawiona przez ks. Skoberę (Warszawa, 1786).

[1]) Dwa dzieła: 1) Jus Culmense in lingua latina; 2) Prawo chełmińskie in lingua polonica in folio (oba nie były wydane).

[2]) Trzy dzieła: 1) Obserwacye polityczne państwa tureckiego przez Mikoszę, 2 części (Stanisław Mikosza, Warszawa, 1787); 2) Historya Jana Sobieskiego, z francuskiego Coyera, 2 t. (nie wyszło); 3) Dzieła Fryderyka Wielkiego, króla pruskiego, w kilkunastu tomach (nie wyszły).

[3]) Biblioteka fizyko-ekonomiczna nauczająca i bawiąca. Warszawa, 1788, 4 tomy.

[4]) Prawo polityczne i cywilne korony polskiej i w. ks. litewskiego, to jest nowy zbiór praw obojga narodów od roku 1347 aż do teraźniejszych czasów. Warszawa, 1789—1791, 2 tomy.

115. *Varsoviae, 1 februarii 1790.* Privilegium inhibitorium, ne typographi audeant librum sub titulo in contextu privilegii praesentis expresso [1] imprimere aut impressum reimprimere ven. Maximiliano Prokopowicz Schol. Piarum, theologo Sac. Reg. Mtis, ad annos 15 datur.

Kancl., 93, 121; Sigill., 38, 100, 14.

116. *Varsoviae, 30 octobris 1790.* Pozwolenie uprzywilejowane na założenie drukarni narodowej różnych języków ksiąg i pism, ur. Adamowi Gierykowi Podebrańskiemu, giserowi królewskiemu i jego sukcesorom służące, wiecznymi czasy łaskawie nadane.

Kancl., 95, 221.

117. *Varsoviae, 22 novembris 1790.* Privilegium ad erigendam typographiam in civitate Posnaniensi, hon. Samueli Theophilo Presser, civi incolae civitatis eiusdem, cum libera venditione librorum conceditur.

Kancl., 95, 227; Sigill., 37, 94, 1.

118. *Varsoviae, 12 februarii 1791.* Privilegium inhibitorium, ne typographi et bibliopolae audeant librum sub titulo: „Listy fizyczne“, [2] sub poena 1000 aur. hung. imprimere Michaeli Hube, directori scholae Sac. Reg. Mtis equestris, ad annos 20 datum.

Sigill., 37, 104, 13.

171. Daty do biografii Jana Albertrandego, Wojc. Bogusławskiego, Ad. Kazim. i Ad. Jerzego Czartoryskich, Mac. Dogiela, Tad. Czackiego, Stef. Garczyńskiego, Ign. Krasickiego, Józ. Szymanowskiego, Stan. Trembeckiego i Józ. Wybickiego.

1712–1792.

1. *Vschovae, 20 decembris 1717.* Vexilliferatus terrae Vschovensis post ascensum gen. Skoroszewski ad castellanatum Kryvicensem gen. Stephano Garczyński confertur.

Sigill., 19, 81.

2. *Varsoviae, 14 maii 1729.* Castellanatus Gnesnensis, post ascensum mag. Adami Poniński ad castellanatum Posnaniensem, gen. Stephano Garczyński, vexillifero Vschovensi, confertur,

Sigill., 22, 8, 1.

3. *Varsoviae, 12 iunii 1748.* Castellanatus Posnaniensis, post fata mag. Matthiae Mycielski vacans, mag. Stephano Garczyński, castellano Calissiensi, confertur.

Sigill., 28, 66, 5.

4. *Varsoviae, 5 augusti 1748.* Litterae liberi passus mag. Stephano comiti de Zbączeń Garczyński, castellano Posnaniensi, ordinis Aquilae Albae equiti, datur.

Sigil., 27, 84, 5.

5. *Varsoviae, 10 ianuarii 1749.* Palatinatus Calissiensis, post fata mag. Matthiae Kośmiński vacans, mag. Stephano Garczyński, castellano Posnaniensi, datus.

Sigill., 27, 127, 3.

---

[1] Sposób nowy najłatwiejszy pisania i czytania, razem dla panienek, z przypisami dla nauczycielek. Kraków, Dziedzicki, 1790.

[2] Listy fizyczne czyli nauka przyrodzenia do pospolitego pojęcia. Warszawa, Zawadzki, 1791 r.

6. *Varsoviae, 29 augusti 1750.* Palatinatus Posnaniensis, post fata mag. Ludovici Szołdrski, mag. Stephano Garczyński, palatino Calissiensi, confertur.

Sigill., 28, 323, 6.

7. *Varsoviae, 19 decembris 1756.* Palatinatus Posnaniensis, post fata olim. mag. Stephani Garczyński vacans, mag. Stanislao Potocki, palatino Kioviae, confertur.

Sigill., 27, 368, 9.

8. *Varsoviae, 24 septembris 1757.* Praesentatio ad praepositturam cathedralem Praemisliensem, post fata ven. Stadnicki vacantem, ven. Ignatii Krasicki, canonici cathedralis Kijoviensis.

Sig., 29, 51, 1.

9. *Varsoviae, 23 novembris 1758.* Officium theologi regii religioso Matthiae Dogiel Scholarum Piarum confertur.

Sigill., 29 ,115, 7.

10. *Varsoviae, 15 februarii 1759.* Consensus rev. in Christo patri Josepho Załuski, referendario regni, nominato episcopo Kioviensi et Czerniechoviensi, assumendi in coadiutorem abbatiae Wąchocensis ordinis Cisterciensium ven. Ignatium Krasicki, ecclesiae cathedralis Praemisliensis praepositum.

Sig., 29, 134, 2.

11. *Warszawa, 25 grudnia 1764.* List przypowiedni na rotmistrzostwo chorągwi husarskiej w wojsku koronnem, post fata najjaśniejszego królewicza polskiego Fryderyka, elektora saskiego, wielm. księciu Adamowi Czartoryskiemu, generałowi podolskiemu, marszałkowi konfederacyi województwa ruskiego, dany.

Sig., 31, 64, 7.

12. *Varsoviae, 20 iulii 1768.* Ius communicativum super advocatiam in villa Baby, in palatinatu Lanciciensi, capitaneatu Kłodaviensi, iacente, gen. Mariannae de Kiełczewskie, gen. Alberti Bogusławski consorti legitimae, datur.

Kancl., vol. 44, fol. 208.

13. *Varsoviae, 23 augusti 1770.* Consensus ad cedendum de manso uno agri, in palatinatu Masoviae et terra Varsaviensi, inter villas Powązki et Buraków ex altera parte sito et iacente nobb. Stanislao et Mariannae Montrezor coniugibus, in personas genn. Adami principis Czartoryski, generalis terrarum Podoliae, et Isabellae de Flemingi, coniugum legitimorum, datur.

Sigill., 32, 98, 1; Kancl., 48, 141.

14. *Varsoviae, 12 iunii 1771.* Consensus ad cedendum de capitaneatu Laticoviensi, in palatinatu Masoviae, terra Cernensi sito, mag. Augusto Alexandro duci Czartoryski, palatino et generali terrarum Russiae, in personas genn. Adami ducis Czartoryski et Isabellae de Flemingi, coniugum legitimorum, datur.

Sig., 32, 130, 7.

15. *Warszawa, 18 kwietnia 1772.* List donoszący Komisyi Ekonomicznej skarbu koronnego o konferowanym przywileju ur. Józefowi Szymanowskiemu, kasztelanicowi rawskiemu, na wójtostwo we wsi Kamień zwanej, w województwie mazowieckiem, ziemi wyszogrodzkiej leżące.

Sigill., 37, 424; Kancl., 40, 30.

16. *Varsoviae, 23 iunii 1773.* Munus camerarii regii gen. Josepho Szymanowski, castellanidae Ravensi, confertur.

Kancl., 51, 83; Sigill., 32, 214, 8.

17. *Varsoviae, 9 iulii 1773.* Munus camerarii regii gen. Stanislao Prussio Trembecki confertur.

Sigill., 32, 216, 21; Kancl. 51, 97.

18. *Varsoviae, 14 iulii 1773.* Consensus ad cedendum detenuta seu villis Lignow, Rudno et Gręblin, in palatinatu Pomeraniae sitis, gen. Adamo duci Czartoryski datus.

Sigil., 32, 217, 11.

19. *Warszawa, 7 stycznia 1774.* Reskrypt ur. Stanisławowi Prusowi Trembeckiemu, szambelanowi Jego Król. Mości, aby na Komisyi Wojskowej, po ustąpieniu ur. Hieronima Wielopolskiego, koniuszego koronnego, z innymi komisarzami zasiadał.

Sig., 33, 61.

20. *Warszawa, 12 listopada 1774.* List przypowiedny na chorągiew husarską, pod imieniem królewiczowskiem chodzącą, post liberam resignationem ur. Adama ks. Czartoryskiego, generała podolskiego, wakującą, ur. Łukaszowi Bnińskiemu, tejże chorągwi porucznikowi, dany.

Sig., 32, 312, 6.

21. *Varsoviae, 17 decembris 1776.* Praesentatio ven. Joannis Baptistae Albertrandi ad ecclesiam parrochialem Stawiszynensem archidioecesis Gnesnensis, post fata ven. Lipski, illius ultimi possessoris, vacantem.

Kancl., 37, 789.

22. *Varsoviae, 4 novembris 1780.* Munus camerarii aulici gen. Josepho Wybicki confertur.

Sigill., 35, 22, 1.

23. *Warszawa, 17 maja 1782.* Patent na chorągiew kawaleryi narodowej w kompucie wojska koronnego z rangą rotmistrzowską, po dobrowolnem ustąpieniu ur. Adama ks. Czartoryskiego, generałowicza ziem podolskich, rotmistrza, ur. Stanisławowi Ciesielskiemu, kapitanowi regimentu gwardyi pieszej wojska w. księstwa litewskiego i adjutantowi przy boku ur. Adama ks. Czartoryskiego, generał-lejtnanta, komenderującego dywizyą tegoż wojska w. ks. litewskiego, dany.

Sigill., 35, 73, 13.

24. *Warszawa, 1 października 1783.* Patent na chorągiew kawaleryi narodowej w kompucie wojska koronnego z rangą rotmistrzowską, po dobrowolnem złożeniu ur. Michała Czackiego, starosty nowogrodzkiego, ur. Tadeuszowi Czackiemu, podczaszycowi koronnemu, dany.

Sigill., 35, 39, 2.

25. *Varsoviae, 11 martii 1784.* Praesentatio ven. Joannis Albertrandi, canonici coadiutoris collegiatae Varsoviensis, ad ecclesiam parrochialem collegiatae Przedboriensis, post fata ven. Francisci Grochowalski, canonici cathedralis Luceoriensis, illius ultimi et immediati possessoris, vacantem.

Kancl., 78, 16.

26. *Warszawa, 30 kwietnia 1784.* Reskrypt przydający ur. Tadeusza Czackiego, podczaszyca koronnego, za komisarza do Komisyi Kruszczowej czyli Górniczej.

Sig., 35, 181, 1.

27. *Varsoviae, 28 februarii 1785.* Capitaneatus Nowogrodensis, in palatinatu Czerniechoviensi situs, post liberam resignationem gen. Michaelis Czacki vacans, gen. Thaddaeo Czacki, pocillatoridae regni, confertur.

Kancl., 78, 87; Sigill., 36, 33, 2.

28. *Warszawa, 28 lutego 1789.* Patent na rotmistrzostwo kawaleryi wojska koronnego, po dobrowolnem złożeniu ur. Stanisława Ciesielskiego rotmistrza, ur. Adamowi ks. Czartoryskiemu, generałowiczowi ziem podolskich, dany.

Kancl., 91, 32; Sigil., 38, 64, 14.

29. *Warszawa, 4 listopada 1789.* Patent na szarżę majorowską w kawaleryi wojska koronnego ur. Adamowi ks. Czartoryskiemu, rotmistrzowi tejże kawaleryi wojska koronnego, dany.

Kancl., 94, 22.

30. *Warszawa, 12 stycznia 1792.* Patent na szarżę podpułkownikowską w pułku przedniej straży wojska koronnego szefostwa ur. Ludwika ks. Wirtemberskiego, generał-lejtnanta komenderującego dywizyą małopolską tegoż wojska koronnego, po postąpieniu na szarżę pułkownikowską ur. Andrzeja Dobraczyńskiego podpułkownika, ur. Adamowi ks. Czartoryskiemu, kawaleryi narodowej wojska koronnego majorowi, dany.

Kancl., 97, 98.

31. *Warszawa, 6 września 1792.* Reskrypt Jego Król. Mości, naznaczający za komisarza do Komisyi rzeczypospolitej Skarbu Koronnego ur. Józefa Nieborowskiego, starostę goszczyńskiego, na miejsce ur. Tadeusza Czackiego, starosty nowogrodzkiego.

Sigil., 37, 153, 10.

---

172. A. Chojnacki odbiera 200 złp. [1]

Radom, 7 czerwca 1747.

Niżej podpisany znam tym kwitem moim, żem odebrał z skarbu koronnego vigore dispositionis JWJWX. Prezydenta i JWJMP. Marszałka prześwietnego trybunału skarbowego Radomskiego respektem kaznodziejstwa mego in anno praesenti złp. dwieście, dico fl. 200 currenti, na co się ręką własną podpisuję. W Radomiu, die 7 iunii anno Dñi 1747.

X. Antoni Chojnacki, kaznodzieja
Scholarum Piarum, komisarz Radomski, mpr.

---

173. Paweł Ernest Jabłoński do J. H. S. Formey. [2]

(Przesyła mu swą pracę i uwagi o niej).

Frankfurt nad Odrą, 1 czerwca 1750.

Monsieur! Ayant hier appris de M-r Beausobre, que Vous souhaitiés de voir mon petit ouvrage, intitulè: „Pantheon Aegyptiorum“ et qui ne vient que de sortir de la presse, pour en donner quelques extraits dans votre excellent journal, [3] je me donne l'honneur de vous l'envoyer avec bien du plaisir.

Ce n'est pourtant que la première partie, à la quelle même je n'ai pas ajouter les „Prolegomena de religione et theologia Aegyptiorum“, comme Vous le trouverez aussi marquè dans la préface, faute desquels, il n'est pas possible de bien juger de tout l'ouvrage. Car je présente à mon lecteur un système tout nouveau, et qui renverse les fondements, sur lesquels batissent presque touts nos meuilleurs écrivains, qui traitent en quelque manière le même sujet. Or, c'est proprement dans les Prolegomena, que je fais voir les raisons, qui m'ont porté à m'écarter des chemins battûs, et à me dresser un nouveau plan. J'avoue d'ailleurs, que ma santé étant fort ruineuse et mon libraire m'ayant extrèmement pressé, je n'ai pas eu assez de tems, pour donner à la première partie et sur tout aux premiers chapitres du premier livre un certain tour, nécessaire aujourdhui, pour faire gouter ce que l'on prétend. soutenir avec succes.

---

[1] Oryg. w archiwum Izby Skarbowej, dział V, vol. 15, fol. 4.

[2] Autograf w bibliotece królewskiej w Berlinie, w kolekcyi Parthey; adresu niema; nazwisko adresanta dopisane na karteczce przez zbieracza.

[3] Nouvelle bibliothèque germanique, którą wydawał wspólnie z Beausobre'm.

Cependant, Monsieur, si non obstant les defauts que je viens de marquer et qui rendent la première partie de mon ouvrage imparfaite, Vous vouler bien avoir la bonté d'en parler d'une manière, qui pique tant soit peu la curiosité du public: non seulement mon libraire, qui y est interessé, Vous sera infiniment obligé, comme moi, mais cela m'encouragera aussi à faire touts mes efforts, pour que la seconde partie reponde encore mieux à l'attente du public. J'ai l'honneur d'être avec une éstime très parfaite, Monsieur, Votre très humble et très obeissant serviteur.

Jablonski.

à Francfort sur l'Oder, ce 1 de Juin 1750.

---

174. Stanisław Dunczewski do Jerzego Mniszcha [1]

(Poleca swoje służby i przesyła kalendarz).

Zamość, 21 grudnia 1759.

Illustrissime et excellentissime domine, domine protector colendissime. Na satysfakcyę obowiązanej wdzięczności mojej pańskiemu respektowi mam sobie za szczęście wielkie przynajmniej z okoliczności świąt następujących konsekrować upragnione chęci z powinszowaniem, które przy upadnieniu do nóg pańskich zanoszę z ofiarowaniem dorocznej pracy mojej [2], życząc florida fortunatis successibus tempora na to nowe lato przy renowacyi lat i czerstwości zdrowia, którego aukcyi nieustannie pragnąc, poruczam się protekcyi pańskiej z głębokiem upadnieniem do nóg illustrissimi excellentissimi protectoris colendissimi servus humillimus.

Stanis. Dunczewski mp

w Zamościu, 21 X-bris 1759.

---

175. Ignacy Krasicki do Jerzègo Augusta Mniszcha [3]

(Odpowiedź w sprawie wysłania jakichś relikwii).

Rzym, 21 czerwca 1760.

Jaśnie Wielmożny Mości Dobrodzieju! Uszczęśliwiony rozkazami JWWMPana Dobrodzieja, które z poczty odebrałem, ażebym list jego z wyrażoną mnie samego re-

---

[1] Autograf w zbiorze Władysława Górskiego w Kotiużanach.

[2] Kalendarz rok 1760. Zamość, drukarnia akademicka.

[3] Autograf w zbiorze Władysława Górskiego w Kotinżanach.

180. Stanisław Konarski odbiera 400 dukatów. [1]

Warszawa, 21 listopada 1763.

Niżej wyrażony na podpisie zeznaję, iż vigore resultati senatus consilii w Wschowie anno 1755 22 augusti peracti z wyznaczonych Collegio Nobilium Varsaviensi Scholarum Piarum quotannis po 200 czerwonych złotych per decursum sześciu lat odebrałem za rok piąty pozostały i niewypłacony przez ś. p. JWMPana Karola Odrowąża hrabię Siedlnickiego, podskarbiego wielkiego koronnego, summę czerwonych złotych 200, dico dwieście, a to od teraźniejszego [2] JWIMPana Teodora Wessela, podskarbiego w. k., z których wyliczonych skarb koronny kwituję. A że ostatni szósty rok sub ministerium teraźniejszego JWIMP. podskarbiego wielkiego koronnego podpada, więc za tenże ostatni szósty rok 1761 odebrałem ze skarbu koronnego czerwonych złotych 200, dico dwieście, z których rzetelnie wyliczonych tenże skarb koronny praesentibus kwituję, i kwit ten ręką własną przy przyciśnieniu pieczęci podpisuję. W Warszawie, 1763 die 21 9-bris.

ks. Stanisław Konarski Schol. Piarum ex plenipotentia mpr.

---

181. Ignacy Krasicki do Jerzego Augusta Mniszcha. [3]

(Komunikuje nowiny).

Warszawa, 23 stycznia 1764.

Jaśnie Wielmożny Mości Dobrodzieju. Jak tylko Benoit imieniem Dworu swego uczynił deklaracyę, zaraz od książęcia JMci Prymasa [4] otrzymałem list do JWWMP. Dobr. z inkludowaniem tego skryptu, gdzie podobno przyłącza respons na list, który dnia wczorajszego przez umyślnych odebrał.

Zgoda Prusaków dotąd jeszcze trwa; co się stało, jeszcze donieść nie można, gdyż dopiero są in praeliminariis; IMPan miecznik Leszczyński powracający stąd zupełnie od nichże samych tego interesu przywiezie opisanie. To pewna, że z wielką stałością i sercem nieustraszonem przy swobodach swoich obstawają; dnia wczorajszego podano im punkta do zgody, między innymi ten, żeby, jeżeli pan wojewoda [5] będzie indygenat wywodził i drudzy to czynili, także jeżeliby nie miał ad manum prób, żeby mu to (salva pactione że wywiedzieć się) nie przeszkadzało do zadośćuczynienia urzędu swego powinnościom.

Nuncyusz [6] wiadomość miał o Ojcu św., [7] że zapadł był dość niebezpiecznie, ale ta nowina jubileuszu chyba nie zamieszania nabawi.

Lubo poprzedzające i dla prędkiej ekspedycyi krótkie, niemniej jednak prawdziwe i szczczere patrona św. powinszowanie składam u stóp dobroczynnych JWWMP. Dobr., życząc zdrowia przezwyciężającego zabawy, a zabaw uszczęśliwiających osobę JWWMPana Dobr. i całą ojczyznę. Prosić o to Pana Boga nie zaniedbywam. Z głębokim respektem JWWMPana Dobrodzieja najniższym sługą

---

[1] Autograf w archiwum Izby Skarbowej dział V, vol. 16, fol. 469.

[2] Teodor Wessel był podskarbim po Siedlnickim od r. 1761 do 1775.

[3] Autograf w zbiorze Władysława Górskiego w Kotiużanach.

[4] Władysław Aleksander Łubieński.

[5] Zapewne mowa o wojewodzie malborskim Michale Czapskim, pruskim separatyście.

[6] Antoni Eugeniusz Visconti.

[7] Klemens XIII.

X. I. Krasicki.

w Warszawie, 23 ian. 1764.

---

182. Ignacy Krasicki do Kazimierza Rościszewskiego. [1])

(O sprawach rodzinnych).

W Warszawie, 18 februarii 1764.

Perillustris, reverendissime domine frater ex corde amantissime et praecolendissime. Już zaczynam nie wierzyć sześcioletniemu wybieraniu się WWMP. Dobr. do matki naszej [2]); jeżeli zaś nastąpi, im bardziej powątpiewałem, tem znamieniciej ukontentowany będę (lubo nie moją, bo sam z Warszawy ruszyć się nie mogę) to przynajmniej którą matka nasza uczuje konsolacyą.

Interes officii WWMP. Dobr. tak JMKs. Nuncyuszowi, jako i audytorowi nuncyatury zaleciłem, resztę activitas godnego iudicis surrogati WWMPDobr. supplevit, i rozumiem, że cum satisfactione WWMPDobr. powraca.

Że mi się zaś zdarzyło mówić o tych zakłóceniach, które się były z JMKs. biskupem Łuckim [3]) wszczęły i o których tu z nim serio traktowałem, wziąłem do siebie lapidem offensionis, list JMKs. biskupa, w którym nieco się być obrażonym, kochany bracie, sądziłeś, tak zaś go zażyć będę się starał, żeby i WWMPDobr. condigna satisfactio i JMKs. biskupowi upragnione tak godnego substytuta serce powrócone było. Żebym zaś w to indirecte nie inwolwował IMKs. Surrogata, powiem, że ten list od samegoż WWMPana, w responsie na mój, z Tartukowa pisany, odebrałem.

Z JMKs. Szyjkowskim także agam, którego polecam łasce jego, a ręczę za niego, iż jako mi być powinien i jest wdzięczen, takby się nie śmiał targnąć na krew moją. Zakłócenia moje ustawiczne przeszkadzają mi tak często, jakbym chciał, naszego pana Jana [4]) nawiedzić; mam jednak ex relatis, że się dobrze uczy i statkuje; ale trzeba go wcześnie opatrywać, bo i teraz pensya nie zapłacona i koło niego odarto. Lepiej zdałoby mi się razem na rok opatrzyć go, a tak by mu na niczem nie schodziło. Dziecię zaś dobrze urodzone jak przystojności, tak i wygody potrzebuje; inaczej prezencyę traci, gdy współkolegów, a czasem i chudszych w lepszem pierzu od siebie widzi. Pamiętajże o tem, mości kochany bracie; bo jeżeli pan Jan przez respekt nic nie powie, ksiądz Ignacy za niego domówić się musi.

Bardzo suplikuję donosić mi czasem o nowinach tamtejszych, osobliwie sejmiku Bracławskiego particularia, które albo niedostatecznie, albo partialiter udzielone nam bywają.

Dzieci kochane ściskam serdecznie, a wraz z niemi kochanego brata serdecznie,

---

[1]) Autograf w zbiorze Władysława Górskiego w Kotiużanach. Rościszewski żonaty był z siostrą Krasickiego Maryanną, po jej śmierci został księdzem i był administratorem biskupstwa Kijowskiego.

[2]) Anna ze Starzechowskich.

[3]) Antoni Wołłowicz.

[4]) Synowiec biskupa, później major w polskiem wojsku, zmarły w r. 1831.

serdecznie i jeszcze serdecznie ucałowawszy, z serdecznym afektem i uszanowaniem piszę się WWMPana Dobrodzieja z serca kochanym bratem i najniższym sługą.

ks. Krasicki.

---

183. Adam ks. Czartoryski odbiera 7000 tynfów. [1]

Warszawa, 30 sierpnia 1764.

Ad rationem wyznaczonej mi przez stany skonfederowane rzeczypospolitej na funkcyę marszałkowską na sejmie convocationis summy 60000 fl. zeznaję, iż od JW. Pana Wessla, podskarbiego w. k., odebrałem siedm tysięcy, dico 7000 tynfów, z którego odebrania praesentibus kwituję. Datum w Warszawie, die 30 augusti 1764.

Adam ks. Czartoryski.

---

184. Stanisław Konarski do Jerzego Marcina ks. Lubomirskiego. [2]

(Udziela mu przyjacielskiej rady).

Warszawa, 1 października 1764.

Mon très cher prince. Czekałem dotąd na istotniejszą rezolucyę i przykrzyłem się o nię, lecz więcej nie mogę od księcia JMci Miecznika [3]) donieść Waszej Książęcej Mości, tylko, że prawdziwem sercem ubolewa nad Jego umartwieniem i nieszczęściem, że się spodziewa niezadługo skrócić to utrapienie W. Ks. Mści, i że o to z domem swoim, jak się zjadą na przyszły sejm in decembri, pilnie traktować będzie, jako już i z Królem mówił, lubo bez żadnej od Króla jeszcze rezolucyi. Odmiany tylko z gruntu i na zawsze W. Ks. Mści pragnie, ile pod panowaniem teraźniejszem czujnem i mocnem, które tak wielkich i potężnych u nas panów już dosyć zwichnęło, że są za przeszłe passedroits surowo ukarani et delicta iuventutis niezmiernie wypłacają: ale to bardziej zostawuję dobremu sercu W. Ks. Mści i rozumowi Jego. Fortunę także nad zamiar przez długi nieboszczykowskie skróconą i prawie odpadłą zleca mi reprezentować W. Ks. Mści i że przy zbyt małej jej reszcie, trzeba W. K. Mści na nową będzie robić i być propriae fortunae faber. Te mi są zlecone od księcia stryja sentymenta, abym je W. Ks. Mości doniósł; ja dodaję: pojednaj się statecznie, kochany książę, z Bogiem; pomnij, że nędzne życie, w terminie niedługich lat zamknięte, skończy się, a wieczność nastąpi; o duszy więc nieśmiertelnej zbawieniu pamiętaj; wolności, której żądasz za cnotliwe życie i na zasługi ku ojczyźnie, determinuj się zażyć, a Bóg po ukaraniu tem doczesnem błogosławić cię będzie: czego ja z głębokości serca W. Ks. Mści życzę i z powinnem uszanowaniem zostaję J. O. Waszej Ks. Mści Dobrodzieja najniższym sługą

X. Stanisław Konarski
SP.

Die 1 8-bris 1764 z Warszawy.

---

[1] Oryginał w arch. Izby skarbowej w Warszawie, dział V, tom 16, fol. 631.

[2] Autograf w zbiorze Władysława Górskiego w Kotinżanach.

[3] Antoni Lubomirski, miecznik koronny, syn Jerzego, wojewody krakowskiego.

185. Stanisław August do Jana Henryka Samuela Formey. [1]

(Dziękuje za przesłane dzieła).

Warszawa, 4 maja 1765.

Monsieur Formey! Vous m'avez fait un vrai plaisir en joignant au livre du docteur Schaeffer [2]) les deux ouvrages, dont messieurs les princes de Brunswick sont les auteurs [3]). Apprécier utilement pour le genre humain Alexandre et l'art de la guerre parait effectivement appartenir de droit à gens, dont l'héroisme héréditaire est constament accompagné de la plus grande bienfaissance. Vous ne pouviez mieux adresser qu'en leur parlant cette maxime que J'ai trouvée dans Votre discours sur la grandeur d'âme: „Nous ne valons que ce que la société retire de nous, ou du moins ce qu'elle en pourrait retirer, si elle nous fournissait les moyens de developper nos talents et de suivre nos bonnes intentions".

Une acadèmie guidée par ce principe et composée de membres qui agissent en conséquence, est certainement un corps qui merite de Vous d'avoir pour sécrétaire. Je prie Dieu qu'il Vous ait, Monsieur Formey, en sa sainte garde. Fait à Varsovie, ce 4 mai 1765.

Stanislaus Auguste Roy.

---

186. Praesentatio ven. Ignatii Krasicki ad praeposituram ecclesiae parrochialis Moscicensis.

Varsoviae, 4 lipca 1766.

Reverendo in Christo patri Valentino Wężyk, episcopo Praemisliensi, sincere nobis dilecto, aut Suae Sinceritatis vicario in spiritualibus, vel officiali generali, sive alteri cuipiam ad infrascripta potestatem habenti, gratiam nostram regiam. Reverende in Christo pater, sincere nobis dilecte. Vacat ad praesens praepositura ecclesiae parrochialis Moscicensis dioecesis Sinc. Vrae, iuris vero patronatus et collationis nostrae regiae, idque post liberam resignationem rev. in Christo patris Hieronymi Antonii Szeptycki, episcopi Plocensis, illius ultimi et immediati possessoris. Ad quam quidem praeposituram modo praemisso vacantem nos pro iure nostro, quod nobis desuper competit, ven. Ignatium Krasicki, custodem metropolitanum Leopoliensem, praepositum cathedralem Praemisliensem, abbatem coadiutorem Vąchocensem, optime de nobis et de republica meritum, Sinc. Vrae praesentandum esse duximus, prout quidem praesentamus hisce litteris nostris, requirentes Sinc. Vram, quatenus hunc et non alium ad dictam praeposituram Moscicensem instituat et investiat, curam animarum, administrationem spiritualium et regimen temporalium rerum eidem plenarie committendo, prout id ad officium Sinc. Vrae spectare dignoscitur. In quorum fidem etc. Varsoviae, die 4 iulii 1766.

(Kancl., vol. 31, fol. 154).

---

[1]) Kopia w bibliotece Królewskiej w Berlinie w zbiorze autografów; Formey był głównym sekretarzem akademii nauk w Berlinie.

[2]) Zapewne jakąś pracę Jana—medyka, albo Jakóba Chrystyana—przyrodnika.

187. Ignacy Krasicki odbiera 2000 dukatów. [1]

Warszawa, 30 sierpnia 1766.

Podług asygnacyi P. Komisyi Rzeczypospolitej Skarbu Koronnego, dnia 16 sierpnia roku niniejszego wypadłej, odebrałem od WJMPana Rudnickiego, wojskiego Brzeskiego Kujawskiego, kasyera generalnego skarbu koronnego, sumę dwa tysiące czerwonych złotych in specie dla JWIMPana Rzewuskiego, pisarza polnego koronnego, na pensyę w roku teraźniejszym zaczynającą za funkcyę poselstwa do Moskwy tegoż, z których to wypłaconych dukatów 2000 imieniem tegoż JWRzewuskiego, pisarza polnego koronnego, skarb koronny kwitując podpisuję się. Datum w Warszawie, die 30 augusti 1766 roku.

ks. I. Krasicki mpr.

188. Epigramat na Ignacego Krasickiego. [2]

Biskup Warmiński—gładysz, gładkich sentymentów,
Nie lubi mieć za wiarę trudów i zakrętów.
Czyli w tej, czyli w owej żyć dla niego jedno,
Lepiej jednak w rozkoszy, niżby było biedno.
Ten nowomodny galant mszy nigdy nie miewa,
Tylko z damami *sursum corda* śpiewa.

189. Officium capitani locumtenentis et commendantis in corpore nobilium tironum militarium gen. Adamo principi Czartoryski, generali terrarum Podoliae, datur.

Warszawa, 27 marca 1768.

Stanislaus Augustus etc. significamus etc., quia nos gen. Adami principis Czartoryski, generalis terrarum Podoliae, generalis locumtenentis exercitus regni nostri et generalis commendantis regiminis guardiae MDLithuaniae, erga nos et patriam intaminatam fidelitatem variis in occasionibus et expeditionibus bellicis, fortem ac strenuum animum et ad ulteriora militaria obsequia alacritatem, ceteraque merita eiusdem optime commendata habentes, faciendum esse duximus, ut eidem officium capitani locumtenentis et commendantis in corpore nobilium tironum nostrorum et reipublicae militarium daremus et conferremus, prout quidem praesentibus litteris nostris, cum omnibus iuribus, praerogativis, muniis, militaribus stipendiis, de lege ad hocce officium spectantibus, ad extrema vitae suae tempora vel altioris

---

[1] Oryginał w archiwum Komisyi Skarbu w Warszawie, dział V, vol. 17, fol. 47.

[2] Ze zbioru epigramatów pisanych podczas sejmu 1767 roku, z rękopisu Biblioteki Publicznej w Wilnie, B. XIV, 7, 3. Kraszewski w książce „Krasicki. Życie i dzieła", str. 102, podał tylko pierwsze 4 wiersze tego epigramatu.

alicujus dignitatis assecutionem tenendum, habendum et obeundum damus et conferimus. Quod omnibus, quorum interest, praesertim vero magnificis exercituum regni nostri ducibus, tum magnificis ac generosis consilii bellici a republica constitutis commissariis, generalibus, colonellis, vicecolonellis, aliisque maioribus et minoribus officialibus, signanter autem praefato corpori nobilium tironum militarium ad notitiam deducendo mandamus, quatenus praefatum gen. Adamum principem Czartoryski ab hinc pro vero legitimo et actuali capitano locumtenente et commendante in corpore nobilium tironum militarium habeant, nominent, observent et agnoscant, eique de loco, iuribus, praerogativis, muniis, immunitatibus, hocce officium concernentibus, et ipsi respondeant, et ab aliis responderi curent. Pro gratia nostra. In quorum fidem praesentes, manu nostra subscriptas, sigillo regni communiri iussimus. Datum Varsaviae, die 27 mensis Martii anno Dñi 1768, regni vero nostri anno 4.

Stanislaus Augustus rex.

(Kancl., vol. 44, fol. 81; Sigil., 32, 18, 18).

---

190. Consensus proficiscendi extra regnum una cum litteris liberi passus rev. Ignatio Krasicki, episcopo Varmiensi et Sambiensi, datur.

Warszawa, 8 grudnia 1768.

Stanislaus Augustus etc. Universis et singulis, quorum interest, praesertim vero serenissimis regibus, principibus, electoribus, ecclesiasticis et saecularibus, fratribus, amicis et vicinis nostris charissimis, tum ducibus, marchionibus, comitibus, baronibus, excercituum praeterea quorumvis mareschalcis, generalibus, colonellis, vicecolonellis, aliisque officialibus ac urbium, civitatum, oppidorum, arcium, fortalitiorum gubernatoribus, classium rectoribus, praesidibus, capitaneis, locatenentibus, burgimagistris, consulibus, necnon portuum, pontium, passuum ac quorumcunque locorum custodibus ac aliis omnibus, qui praesentibus requisiti fuerint, cuiuscunque status, gradus, ordinis, dignitatis ac praeeminentiae, benevolentiam, regnique vero nostri ac dominiorum nostrorum subditis, gratiam nostram regiam. Cum nobis supplicasset rev. in Christo pater Ignatius Krasicki, episcopus Varmiensis et Sambiensis, ut ipsi consensum nostrum regium extra regnum proficiscendi daremus et concederemus, cui supplicationi benigne annuentes, eidem consensum nostrum damus et concedimus. Quare pro singulari nostra erga praefatum rev. in Christo patrem episcopum Varmiensem et Sambiensem propensione, omnibus et singulis commendatum esse cupientes, amanter et diligenter postulamus, ut ipsi cum familia domestica rebusque omnibus, per quaecunque loca iter suum prosecutus fuerit, liberum et securum, sine omni impedimento, concedant transitum, parem in regno nostro ac dominiis, cuique appraemittendo humanitatem. In quorum fidem praesentes, manu nostra subscriptas, sigillo regni communiri iussimus. Datum Varsaviae, die 8 mensis Decembris anno Dñi 1768, regni vero nostri 5 anno.

Stanislaus Augustus rex.

(Kancl., vol. 44, fol. 311).

191. Adam ks. Czartoryski do Grand'a. [1]

(Przesyła pieniądze dla Kościuszki).

9 września, 1770–1774.

Je profite du départ de M. Tomatis pour vous prier de payer a M. Orłowski et Kościuszko deux cent ducats et d'en faire donner avis a M. Tepper. Il y a plusieurs commissions de livres et de desseins que ces messieurs me disent avoir été expediées et dont je n'entends point parler, aurrient-elles été perdues en chemin? Je vous prie de vouloir bien vous en informer et de croire que je suis bien reconnoissant de toutes les peines que vous voulez bien vous donner pour moi.

Adam Czartoryski.

---

192. Litterae liberi passus in exteras nationes generosis Felici Łubieński et Stanislao Ostrowski, cum suo gubernatore religioso Joanne Albetrandi Soc. Jesu proficiscentibus, dantur.

Warszawa, 16 września 1770.

Stanislaus Augustis etc. Significamus praesentibus litteris nostris... (jak w dokumencie Nr. 190) gratiam nostram regiam. Suscipiunt iter in Hetruriam studiorum causa generosi Felix Łubieński et Stanislaus Ostrowski, clara in regno nostro de nobisque bene merita stirpe editi iuvenes, cum suo gubernatore religioso Joanne Albetrandi Societatis Jesu. Quare pro singulari nostra in hos iuvenes propensione, eosdem serenissimorum principum benigno respectui ceterorumque omnium benevolentiae et bonis officiis commendantes, ut liberum, tutum et securum cum familia domestica rebusque omnibus, per quaevis loca et ditiones habeant transitum, in iis pro commoditate et exigentia subsistentiam et commorationem, immo solitam itinerantibus ubique experiantur humanitatem, peramanter postulamus, diligenterque requirimus, nostri vero regnique nostri subditi secus ne faciant mandamus. In cuius rei fidem sigillum regni est appressum. Datum Varsaviae, die 16 mensis Septembris anno Dñi 1770, regni vero nostri 7 anno.

Andreas Stanislaus Młodziejowski, episcopus Posnaniensis, supremus regni cancellarius.

Ad mandatum Sacr. Mtis Reg., domini nostri clementissimi, proprium.

(Kancl., vol. 48, fol. 101).

---

193. Paszport ur. Franciszkowi Floryanowi Czakiemu, kapitanowi w wojsku koronnem, geografowi JKMości, do rysowania map geograficznych w Wielkiem Księstwie Litewskiem dany.

Warszawa, 29 maja 1772.

Stanisław August etc., oznajmujemy tym listem paszportem naszym wszem wobec i każdemu z osobna, komu o tem wiedzieć będzie należało, iż nie opuszczając żadnej sposobności, którąby do zaszczytu i pożytku jakiegokolwiek państw tych, rządom naszym powierzonych, ściągać się mogła, jako mapy geograficzne doskonale odrysowane w każdym kraju są potrzebne, tak gdy ur. Franciszek Floryan Czaki, kapitan w wojsku naszem i rzeczypospolitej koronnem, geograf nasz, to dzieło w województwach koronnych wykonał, umyśliliśmy go posłać do Wielkiego Księstwa Litewskiego, gdzie, gdy z woli i rozkazu naszego w województwach i powiatach dla tejże delineacyi map geograficznych jeździć będzie, ażeby nietylko przeszkody w tem żadnej od nikogo nie miał, ale owszem pomoc wszelką do ułatwienia i do skutku roboty swojej z powszechnym kraju pożytkiem zaczętej, wszędzie znajdował i odbierał, żądamy i o skłonnej do tego obywatelów Wielkiego Księstwa Litewskiego uczynności nie wątpimy. A dla lepszej wiary ten paszport ręką własną podpisawszy, pieczęcią koronną stwierdzić rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, dnia 29 miesiąca Maja roku Pańskiego 1772, panowania naszego 8-go roku.

---

[1] Autograf w prywatnym zbiorze; bez daty (pod listem postawiono tylko „9 7-bre“) adres „A. Monsieur, Monsieur Grand à Paris“.

Stanisław August król.

(Kancl., vol. 50, pars IV, fol. 74).

194. Ignacy Krasicki do Kazimierza Rościszewskiego. [1]

(Upewnia go o swej życzliwości i przyjaźni).

Heilsberga, 10 czerwca 1772.

Illustrissime et rev^{me} domine frater optime. Z niewypowiedzianem ukontentowaniem wyczytywam w miłej mi WMWMPana odezwie prawdziwie braterskie, szczerego do krwi swojej przywiązania pełne sentymenta Jego. W takich WMWMPana znałem, w takich go zawsze znać spodziewałem się. Cokolwiek się stać mogło, na okoliczności lub złe tłomaczenia złożyć nam należy. Nie wątpię, że WMWMPan o wzajemnych moich dla niego życzliwościach upewnionym być zechcesz; możesz bezpiecznie wierzyć, iż czekam tylko okoliczności do okazania mu rzetelnego afektu mego sposobnych, w których myślach jestem i być nieodmiennie pragnę z znanem mu dobrze przywiązaniem i szacunkiem. Mam wiadomość, iż in Julio masz być, księże bracie, w Warszawie; nawiedź że przecie plebana Warmińskiego. Ill^{mae} et Rev^{mae} Dom. Vrae szczerze kochającym bratem i unižonym sługą.

Ignac Krasicki
xże Bisk. Warm.

z Heilsberga, die 10 Iunii 1772.

---

[1] Autograf w zbiorze Władysława Górskiego w Kotiużanach; adres: „Ill-mo et rev-mo domino fratri optimo, domino Rościszewski, episcopatus Kioviensis administratori generali, cancellario Luceoriensi.“

195. Diploma pro equite ordinis aquilae albae Ignatio Krasicki, episcopo Varmiensi et Sambiensi. [1])

Warszawa, 12 grudnia 1774.

Stanislaus Augustus etc. Universis etc. quod nos ad demonstrandam eo magis nostram regiam benevolentiam in personam rev. in Christo patris Ignatii Krasicki, episcopi Varmiensis et Sambiensis, de nobis bene meriti, eundemque postquam nostro equitum ordini sancti Stanislai episcopi et martyris annumeraverimus, nunc ordine equitum aquilae albae condecorandum esse duximus, prout de facto condecoramus. Quod omnibus quorum interest ad notitiam deducendo, extraneos amice requirimus, subsidis vero nostris mandamus, ut praefatum rev. in Christo patrem Ignatium Krasicki, episcopum Varmiensem et Sambiensem, pro equite ordinis aquilae albae habeant, nominent et agnoscant. In cuius rei fidem praesens gratiae nostrae documentum, manu nostra subscriptum, sigillo regni communiri iussimus. Datum Varsaviae, die 12 mensis Decembris anno Dñi 1774, regni vero nostri 11 anno.

Stanislaus Augustus Rex.

---

196. Ignacy Krasicki do Fryderyka II. [2]).

Heilsberg, 25 lutego 1776.

Sire! J'ai reçu les ordres dont il a plu à Votre Majesté de me charger relativement aux écoles de la Prusse Occidentale, dès le moment que la Regence de Marienwerder me fera parvenir la liste des endroits ou ces ècoles vont être êtablies, je servis tout mon possible pour que le chaix des précepteurs puisse repondre aux intentions vraiment paternelles de Votre Majesté etc.

Krasicky.

Heilsberg, d. 25 février 1776.

---

197. Dyploma indygenatu i nadanie herbu ur. Karolowi Lelewel dane.

Warszawa, 24 grudnia 1777.

W imię Pańskie, amen, na wieczną pamiątkę my Stanisław August etc. wiadomo czynimy wszystkim teraźniejszego i przyszłego wieku ludziom, niniejszy przywilej nasz dyplomatyczny czytającym. Przy wielu trudach i kłopotach, które zwykły tron otaczać, ta jest największa panujących pociecha, iż mają od Najwyższego wszelkich dóbr Dawcy udzieloną sobie władzę i sposobność do uszczęśliwienia cnoty. Gdy z chęcią skłaniamy się do nadgrodzenia okazanych nam i ojczyznie usług, pamiętni szczerego ku nam przywiązania i zasług ur. Henryka Loelhoeffel de Loevensprung, konsyliarza naszego, gdy dla zaszłej śmierci jego wdzięczności naszej okazać jemu samemu nie mogliśmy, ucieszyło nas wielce, gdyśmy usłyszeli wielu tak senatorów i ministrów, jako też i z rycerskiego stanu posłów, zalecających nam zasługi i cnotę ur. Karola Loelhoeffel de Loevensprung, syna jego, upraszając nas, ażebyśmy zasług ojca i syna nadgrodzić raczyli. My więc król, za zgodą wszystkich stanów, na sejm warszawski ekstraordynaryjny 1768-my zgromadzonych, za rzecz słuszną uznaliśmy, tegoż ur. Karola Loelhoeffel indygenatem polskim przyozdobić i udarować; jakoż niniejszym listem przywilejem naszym tegoż ur. Karola Loelhoeffel wraz z potomstwem jego obojej płci, directe de lumbis jego pochodzącem, za prawdziwego i niewątpliwego królestwa tego i w. ks. litewskiego, tudzież prowincyi przyłączonych indygenę, jako szlachcica brandenburskiego, odtąd ogłaszamy, kreujemy i stanowimy, wszystkiemi wolnościami, prawami, uczestnictwem, przywilejami, którymi się rodowita szlachta polska zaszczyca, wspomnionemu Karolowi Loelhoeffel i potomstwu, z niego pochodzącemu, zaszczycać się i onych używać wiecznymi czasy pozwalamy, nazwisko jego Loelhoeffel w polskie nazwisko, wyrażać się mające Lelewel, przeistaczamy. Herbu, którego dotychczas jako szlachcic brandenburski używał, to jest: lew w polu błękitnem o dwóch ogonach trzymający w łapach dzban z kwiatkami, w drugiem polu białem czarne orle skrzydło, na hełmie zaś korona, na której lew o dwóch ogonach, trzymający w łapach dzban z kwiatkami tak, jak w oryginale [1]) jest wyrażony i odmalowany, tenże sam nadajemy, wyznaczamy i między herby polskie policzamy, którego to herbu tenże ur. Karol Lelewel z potomstwem swojem, directe od siebie pochodzącem, jako znaku szlachectwa swego we wszystkich sprawowaniach i odprawowaniach, na tarczach, malowaniach, chorągwiach, domach, grobach, pierścieniach, w każdym czasie, pokoju i wojny, równie jak inna szlachta korony polskiej i w. ks. litewskiego używa, wiecznie używać ma i mocen będzie. Przykazujemy zaś wszystkim i każdemu z osobna, tak duchownym, jako i świeckim królestwa naszego stanom, do których to należy, aby pomienionego Lelewela z potomstwem jego wiecznymi czasy za prawdziwego indygenę szlachcica korony polskiej i w. ks. litewskiego oraz prowincyi przyłączonych mieli, uznawali, mianowali, szanowali i wszystkich praw, przywilejów, wolności, prerogatyw, rodowitej szlachcie służących, onym dopuszczali i przeszkód nie czynili, dla łaski naszej królewskiej i pod karami, w prawie przeciwko stanowi szlacheckiemu ubliżającym postanowionemi. A dla wiary i świadectwa niniejszego list przywilej nasz dyplomatyczny, ręką naszą podpisany, pieczęciami przyzwoitemi stwierdzić rozkazaliśmy. Działo się w Warszawie dnia 24 miesiąca grudnia roku pańskiego 1777, panowania naszego 14 roku, w przytomności wielebnych Antoniego Ostrowskiego kujawskiego, Ignacego Massalskiego wileńskiego, Feliksa Turskiego łuckiego, Antoniego Okęckiego chełmskiego, Stefana Giedroycia inflanckiego biskupów, wielmożnych Stanisława książęcia Lubomirskiego kijowskiego, Andrzeja Moszczeńskiego inowrocławskiego, Józefa Sosnowskiego smoleńskiego, Józefa Podoskiego płockiego, Augusta książęcia Sułkowskiego gnieźnieńskiego wojewodów, Stanisława książęcia Lubomirskiego, marszałka wielkiego koronnego, Andrzeja Stanisława Kostki Młodziejowskiego, biskupa poznańskiego, koronnego, Michała książęcia Czartoryskiego w. ks. litewskiego, kanclerzów wielkich, Jana Borcha koronnego, Joachima Chreptowicza w. ks. litewskiego podkanclerzych i innych wielu senatorów, ministrów i urzędników naszych koronnych i w. ks. litewskiego.

---

[1]) Kancl., vol. 52, fol. 199.

[2]) Kopia w Berlińskiem archiwum państwowem: Gen. Div. Westpr., Kirch - und Schulsachen, 1773—1782, vol. I, fol. 53.

Stanisław August Król.

(Metr. reg., vol. 220, fol. 138.)

---

[1]) Rysunku w księdze niema.

198. Litterae salvi conductus a vi et potentia gen. Linowskich, tum quarumvis personarum, gen. Adalberto Bogusławski ad iure agendum dantur.

Warszawa, 30 września 1778.

Stanislaus Augustus rex, significamus etc. Expositam nobis esse per certos consiliaros nostros, lateri nostro assidentes, nomine et pro parte gen. Adalberti Bogusławski qualiter ipse causam in iudiciis competentibus ratione dotis post olim gen. [1] de Linowskie Bogusławska matrem suam gen. Joanni et Adamo Linowskim, avunculis ex matre, promovere intendens, vim sibi a dictis gen. avunculis inferri metuat et perhorrescat; quare supplicatum nobis est, ut ipsi de opportuno iuris remedio litteris salvi conductus nostri subvenire dignaremur. Cui supplicationi benigne annuentes, eundem gen. Adalbertum Bogusławski in protectionem nostram regiam assumimus, litterasque salvi conductus nostri a vi et potentia dictorum gen. Linowskich, tum quarumvis personarum ad iure agendum damus et conferimus, idque ad decisionem causae. Quibus quidem fretus et munitus tute et secure sine omni perhorrescentia causam suam in quibusvis iudiciis competentibus promovere cum quibus interest, negotia sua licita et honesta ubique peragere et commorari poterit, ita tamen, ut et ipse modeste se gerat, et hoc beneficio nostro non abutatur. Quod omnibus, quorum interest, praesertim iis, a quibus id metuit, tum officiis et iudiciis regni ad notitiam deducendo, volumus, ut praesentes litteras salvi conductus nostri ad acta sua suscipi, et, si opus fuerit, publicari faciant, illasque et ipsi observent et ab aliis observari curent pro gratia nostra regia et officiorum suorum debito, ac sub poenis, contra convulsores salvi conductus nostri in iure sancitis. In quorum fidem etc. Datum Varsaviae, die 30 mensis Septembris anno Dñi 1778, regni vero nostri 15 anno.

Stanislaus Augustus rex.

(Kancl., vol. 39, fol. 382).

---

199. Adam Naruszewicz do Brunet'a. [2]

(Oświadczenia życzliwości).

Niemenczyn, 19 kwietnia 1779.

Mon très cher Monsieur! Pamięć twoja, kochany mój sąsiedzie, zawsze mi jest słodka. Miło mi było z Tobą mieszkać, miło wspominać, jak mię szczerze kochałeś, miło mi jest i będzie szukać okazyi, abym Ci moją wdzięczność pokazał. Nie zapominaj na mnie nigdy, a gdy się poda okazya powiadaj Królowi naszemu, że ma ze mnie poczciwego slugę i poddanego. Ściskam więc serdecznie, czekaj mię z gościńcem. JMci żonie swojej uczyń odemnie uniżony pokłon, a Ludwisia małego pogłaskaj razy kilka i powiedz mu, aby się uczył, bo ja do niego z miodem przyjadę. Adieu, adieu.

Jestem wielce życzliwy sługa i przyjaciel
Adam Naruszewicz
Biskup Koadjutor Smoleński.

z Niemenczyna, 19 april 1779.

---

[1] Imię opuszczone.

[2] Autograf w zbiorze Leona Zwolińskiego; adres: „à Monsieur Monsieur Brunet, au service de Sa Majesté à Varsovie".

200. Manifestatur gen. Rutski contra ill. mag. Hilzen.

Warszawa, 9 lipca 1785.

Ad officium et acta praesentia castrensia capitanealia Varsoviensia personaliter veniens gen. Xaverius Philippus Rutzki, Sac. Reg. Mtis secretarius, in virtute specialis plenipotentiae, per mag. Vincentium [1]) Węgierski, Sac. Reg. Mtis succamerarium, in Londyn in personam sui manifestantis manualiter datae et subscriptae, in et contra ill. mag. Josephum Georgium Hylzen, palatinum Mscislaviensem, manifestatus in eo, quia ipse, inhaerendo transactioni certae inter eundem manifestatum ab una et mag. Węgierski parte ab altera in Londyn sub die 9 mensis iulii anno elapso 1784 initae et confectae, manibusque amicorum, ab utraque parte ad subscribendam eandem transactionem invitatorum, ac ipsarummet partium firmatam, qua mediante ill. mag. Hylzen, palatinus Mscislaviensis, summam 150 aureorum hungaricalium, in aurea moneta britannica, modo simplicis debiti a praefato mag. Węgierski, Sac. Reg. Mtis succamerario, in parato aere contractam et in area hic Varsaviae in suburbio, Fawory dicto, sita, iuri et possessioni eiusdem ill. mag. palatini Mscislaviensis subiecta, pro fundo repetitionis sub conditione amissionis eiusdem possessionis, si et inquantum in spatio unius anni a data suprafatae transactionis suum creditorem non pacificaverit, securitatis ergo certificavit, paratus est summam praemissam 150 aur. hung., pro die hodierna solvi assecuratam, levare de levata quietare. Verum quoniam idem manifestatus ill. mag. Hylzen, palatinus Mscislaviensis, eidem suae sponsioni et assecurationi satisfacere non curat, quare manifestando de diligentia in levanda, contraventione vero manifestanti in exsolvenda hacce summa, hanc infert diligentiam, offerens se suumque principalem iuxta nexum eiusdem transactionis possessionem praemissae areae officiose apprehensurum iure mediante.

(Inducta Relationum grodu Warszawskiego, vol. 137, fol. 72).

---

201. Metryka Joachima Lelewela. [2])

Warszawa, 22 marca 1786.

№ 244. Anno Dñi 1786 die 22 mensis Martii ego Antonius Wieczorkiewicz, vicarius ecclesiae huius, baptisavi infantem nominibus Joachimum Josephum Benedictum, filium mag. Caroli Lelhowel, capitanitae guardiae pedestris regni, et Evae de

---

[1]) Omyłka zamiast Kajetan, jak widać z następującego zeznania własnoręcznie podpisanego przez Rutskiego: „Gen. Xaverius Rutski, Sac. Reg. Mtis secretarius, eidem officio et actis eius transactionem certam manualem per ill. et mag. Josephum Hilzen, palatinum Mscislaviensem, super fundum certum in Fawory situm pro re mag. *Caietani* Węgierski, Sac. Reg. Mtis succamerarii, Londini anno Dni 1784 datam et subscriptam ad acta in papyro signata unius grossi argentei susceptam obtulit, originale accepit, ingrossatio exstat in Inducta Oblatarum, Xaverius Rutski" (Acta Donationum Grodu Warszawskiego, vol. 101, pag. 1036). Tamże (fol. 1088) zeznanie woźnego Franciszka Czajkowskiego, pod dniem 20 lipca r. 1785 o wprowadzeniu Kajetana Węgierskiego w posiadanie „in fundum Fawory nuncupatum ad Varsaviam situm".

[2]) Z księgi parafii N. Maryi Panny w Warszawie.

Szeluty, legitimorum coniugum, domi, habita a loci ordinario licentia, levantibus de sacro fonte mag. dño Ignatio Cieciszewski, iudice terrestri Livensi, cum mag. Anna de Jezierskie Cieciszewska, consorte eius.

202. Ignacy Krasicki do Ignacego Krasickiego. [1]

(Humorystyczne pocieszenie).

W Berlinie, 6 stycznia 1787.

Attencya WMPana była mi bardzo miła; oznacza czułość jego i mimo brzuch, i karczystość, i pleczystość, i łyczystość, żeś rześki i skory. Święty Franciszek Borgyasz (jak powiadają jezuici) miał dyameter brzucha na trzy stopy i pół, a według powieści ojców dominikanów święty Tomasz z Akwinu przewyższył go na półtrzecia cala. Choćbyś więc brzucha nie stracił, i owszem choćby jeszcze więcej spoważniał, nie frasuj się na ogromność, a zrób ją przykładem i usprawiedliwieniem przeciw tym, którzy jej uwłaczają. Najpierwsze dwa puklerze: ja i ojciec; jeszcze nam nicht (!) nie zadał, żeśmy źli albo głupi. Zdała mi się nie od rzeczy ta dysertacya, stosowana do pirożnego Dubiecka, gdzie niegdyś słyszałem wielokrotnie powtarzany ten odgłos: Wojciechu! kiełbasa dla Jejmości!—Wojciechu! pierogów dla Jegomości!—Wojciechu! zrazów dla pana Jana!—Wojciechu! kaczka dla pana Ignacego!—Wojciechu! jędyka (!) dla pani miecznikowej!—Wojciechu! kotletów dla pani starościnej!—Wojciechu! kurczęta dla panny Anny!—Wojciechu! podpłomyków dla Ksawerka!—Wojciechu!—Wojciechu!—Wojciechu!—od rana aż do północy!

Czy więc Wojciech odpocznie, jedz, pij—to przywilej młodości, a umiej korzystać z szczęśliwej pory, na co po większej części młodzież nie pamięta; pięknie to będzie dla WMPana, że się staniesz ekscepcyą od powszechnej, a zbyt fatalnej reguły; miło to będzie dla nas starych odmładzać się w szacownych następcach.

Szczerze kochający stryj
I. Krasicki.

203 Protestacya siostry Kajetana Węgierskiego co do pozostałego po nim majątku.

Siradiae, in positione actorum terrestrium 1789, feria 3 postridie festi s. Bartholomaei Apostoli, videlicet die 25 mensis Augusti per iudicium praesens terrestre Siradiense susceptum.

Do aktów i ksiąg ziemskich sieradzkich osobiście przyszedłszy, wielmożni Karol, niegdy wielm. Ignacego i Zuzanny z Wiewiórowskich małżonków Węgierskich spłodzony syn, dóbr Witowa dziedzic, i Konstancya, niegdy wielm. Tomasza Węgierskiego, starosty Korytnickiego, z wiel. Anielą Paprocką w ślubnych związkach spłodzona córa, wspólni małżonkowie Węgierscy, miecznikostwo Ostrzeszowscy, wielm. zaś Adama Węgierskiego, małoletniego syna swego, aktualni, jako rodzice, opiekunowie, takowe, zapobiegając dalszemu (jeśliby kiedy wyniknąć mógł) majątku uszczerbkowi, a stąd wypaść mogącym prawnym sporom, solenne w porządku pilności przed niniejszemi księgami czynią zaskarżenie w tym sposobie: iż wielm. Kajetan Węgierski, szambelan Jego Król. Mości, niegdy wyżej wspomnionego wiel. Tomasza i Anieli z Paprockich małżonków Węgierskich, starostwa Korytnickich, syn, a dzisiejszej żalącej się wielm. Konstancyi Węgierskiej brat rodzony, czując się być na zdrowiu niebezpiecznym, uczynił w Marsylii pod dniem 27 lutego 1787 roku jakoweś tak sum gotowych, jakoteż i rzeczy ruchomych rozrządzenie, które sumy i majątek wszelki na bankach francuskim i angielskim lokowany, na syna żalących się wiel. Adama Węgierskiego małoletniego, a względnie niegdy wiel. Kajetana Węgierskiego, rodzonego siostrzenica, jest zapisany i legowany, i z tych jedna suma, w Londynie na banku angielskim szczególniej nam żalącym się, wiel. Adama Węgierskiego małoletniego rodzicom, do rozrządzenia przekazana, obowiązkami pewnymi w tymże rozrządzeniu wyrażonymi obostrzona, w przypadku onych niedochowania pod wolnem przejściem całego tegoż kapitału, jaki się tamże znajdować może, w ręce najstarszego syna wiel. Waleryana Węgierskiego, pułkownika wojsk koronnych, niegdy wiel. Kajetana Węgierskiego, szambelana Jego Król. Mości, stryja z uszczerbkiem prawa natury siebie, żalącej się, udeterminowana; a lubo wyżej wypisane pod dniem 27 lutego roku 1787 w Marsylii uczynione przez niegdy wiel. Kajetana Węgierskiego całkowitej substancyi rozrządzenie, jako za granicą, nawet nie przed urzędem zeznane, kilkakrotnie zmazane, raptularzem bardziej, niżeli aktem czynnym substancyą dysponującym i wolą umierającego oznaczającym okazujące się, prawu natury, prawu krwi i krajowemu przeciwne, bliższość krwi mimo słuszności od spadku sukcesyi oddalające, samo przez się tyle w sobie zawierając pokrzywdzenia i nieprzyzwoitości, jest nieważnem i nic nie znaczącem, i lubo już wiel. Aniela z Paprockich Węgierska, starościna Korytnicka, żalących się matka, toż samo rozrządzenie, czyniąc mu wstecz, sobie samej dochodzenie i zarządzanie całkowitego niegdy wiel. Kajetana Węgierskiego majątku, powagą swą macierzyńską przywłaszczając, i sumę z banku angielskiego, niewiedzieć jakiem prawem podniesioną, na swój obracając użytek zdaje się za nieważne poczytywać i owszem onegoż, jako nieznaczącego, nie uważać: jednakże dziś żalący się, aby się nie zdawali mniej być około dobra i majątku swego bacznymi, a komuś w późniejszym czasie dla milczenia swego nie byli przyczyną tłomaczenia obojętnego spadku sukcesyi teraźniejszej i sporów sądowych, toż rozrządzenie niegdy wiel. Kajetana Węgierskiego, a brata swego pod dniem 27 lutego 1787 roku w Marsylii udziałane z przyczyn powyższych jak najuroczyściej skarżą i wszelkie dzieła bądź kwity na rzecz czyjążkolwiek ku utwierdzeniu pomienionego rozrządzenia wymożnie następione zażalają, z oświadczeniem, iżby już byli o sumę z banku angielskiego przez wielm. Angelę Węgierską, starościnę Korytnicką, podniesioną, a na siebie prawem krwi spadłą i należącą się, kroki rozpoczęli, gdyby ich miłość, uszanowanie macierzyńskie, oraz dalsze w czasie oczekiwane widoki od tego przedsięwzięcia nie wstrzymywały.

---

[1] Autograf w zbiorze Władysława Górskiego w Kotiużanach; adres: „A monsieur, monsieur le comte Ignace Krasicki“.

Konstancya z Węgierskich Węgierska mp.

Karol Węgierski, miecznik Ostrzeszowski, jako mąż i asystent, mp.

(Acta Terr. Sirad., vol. 99b, fol. 134).

204. Dymisya ur. Adamowi księciu Czartoryskiemu, podpułkownikowi od dalszej służby wojskowej dana.

Warszawa, 16 sierpnia 1792.

My, Stanisław August, z bożej łaski i woli narodu etc. Oznajmujemy etc., iż ur. Adam książę Czartoryski, podpułkownik pułku przedniej straży wojska obojga narodów, szefowstwa ur. księcia Wirtemberga generał-lejtenanta, służąc w tymże pułku niemały czasu przeciąg, sprawował się chwalebnie i powinnościom wszystkim, które do dobrego podpułkownika należały, pilnie i umiejętnie zadosyć czynił. Gdy zaś do nas zaniósł prośbę o uwolnienie siebie od dalszej służby wojskowej, my, przychylnie jego prośbę przyjąwszy, onemu takowe uwolnienie i dymisyę naszą dajemy, a przez wzgląd na jego dobre usługi wszystkim, do kogo należeć będzie, onego rekomendujemy. Na co dla lepszej wiary etc. Dan w Warszawie, dnia 16 miesiąca Sierpnia roku pańskiego 1792, panowania naszego 28 roku.

Stanisław August Król.

(Kancl., vol. 92, fol. 514).

---

205. Adam Naruszewicz do N. N. ¹)

(Poleca kasztelanową owrucką).

Janów, 6 stycznia 1794.

Monseigneur! Jedzie do Dubna dla poratowania domowych interesów, prawdziwie z gruntu od tej znajomej głowy popsutych, JW. kasztelanowa Owrucka ²). Jeśli kiedy potrzebna jej jest pomoc twoja, mój łaskawco, racz to w teraźniejszej okazyi dzielnie pokazać, owszem i zjednać pomoc JW. Gubernatora, jeśli ona ukaże się być potrzebną. Mocno cię obliguje o to przyjaciel, który i wzajemnie czeka godziny powrotu tej do ciebie od brata posłanej stąd sztafety, aby mógł już twoją sprawę rozpocząć i szczęśliwie dokończyć. Pamiętajże na obie te zalecone odemnie osoby, to jest na siebie, abyś swoje interesa nieopieszale robił i tej dobrej przyjaciółce naszej w jej zmartwieniach ratunku nie ubliżył. Prosi cię o to twój z serca przywiązany sługa

Adam Naruszewicz

z Janowa, 6 januara 1794.

---

¹) Autograf w zbiorach Władysława Górskiego w Kotiużanach.

²) Ostatnimi kasztelanami owruckimi byli Michał Franciszek do r. 1789 i Józef (Antoni) Rybiński (Niesiecki, Herbarz, I, 334).

206. Jan Albertrandi do N. N. 1)

(Wiadomości o archiwum koronnem).

Warszawa, 18 maja 1798.

Wielmożny Mości Dobrodzieju! Było wprawdzie w straży mojej archiwum królewskie, ale stosownie do dyspozycyi króla zmarłego przeszło to całe archiwum do rąk JOKs. Stanisława Poniatowskiego i jest teraz po swojem przeniesieniu w takim nieporządku, że trudno w niem co znaleźć. Jednakże, iż niezadługo będzie znowu ułożone i mnie dostępne, mógłbym w niem czasem wyszukać co WWMPana interesuje. Jednakże przestrzegam, iż w nim ciągłych kopii instrumentów do metryki podanych nie było, ale jedynie konnotacya i to nie porządna i ciągła, ale przerwana sigillat; zatem nie zaręczam, iż się konnotacya sigillaty do interesu WWMPana stosownej znajdzie.

Miałem także pod moją strażą inny zbiór manuskryptów, w których wiele ciągłych kopii z metryk było, ale te do dawniejszych tylko wieków należały, a zatem czasów naszych bynajmniej nie dosięgały; ale i te z woli nieboszczyka króla przeszły pożyczonym sposobem w ręce starosty nowogrodzkiego Czackiego.

Jeszcze mam w ręku inwentarz metryk koronnych i po części litewskich pisany, ale ten kończy się na królu Michale, a następnych po nim czasów nie dosięga.

Z tego wszystkiego łatwo WWMPan wniesiesz, iż nie jest w mocy mojej jemu usłużyć, a lekka indykacya z sigillaty czasu potrzebuje i jest niepewna. Mam honor być z winnem poważeniem (!) Wielmożnego WMPana

Nayniższym Sługą
Jan Albertrandi Bisk. Zenop.
Offic. Warsz. Deleg. Stol. apost.

z Warszawy, 18 maja 1798 r.

---

207. Wojciech Wielądko do Tomasza Życkiego. 2)

(W sprawie wydanej przez siebie Heraldyki).

Z Warszawy, 26 decembris 1798.

Wielmożny Mści Dobrodzieju! W przeszły tydzień pisałem do WPana Dobrodzieja, upraszając, ażebyś za najpierwszą okazyą raczył odesłać mego dzieła Heraldyki 3) tomu 1 książek 50 do Grodna do WJKs. Siwickiego, przeora dominikańskiego, o co-i teraz ponawiam moją prośbę; ekspens na mój koszt proszę zapisać, a ja chętnie powrócę. Jako zaś doniosłem o wydrukowaniu tomu 3 przez gazetę publiczną,

---

1) Autograf w prywatnym zbiorze; adresu niema.

2) Autograf w zbiorach Władysława Górskiego w Kotiużanach; adresu niema; Tomasz Życki był profesorem uniwersytetu w Wilnie.

3) Heraldyka czyli opisanie familii i krwi związku rodowitej szlachty polskiej i w. ks. litewskiego z ich herbami. Warszawa, 1794—1798.

tak i prospekt objaśniający posyłam, którego więcej egzemplarzy odsyłając WPanu Dobr., tom 2 i 3 przyślę. Proszę zapewnić publiczność, że i kontynuacya tego dzieła będzie nieodwleczona, gdy 4 tom natychmiast drukować zaczynam. O rejestru prenumeratorów przysłanie od początku, ile są, upraszam. Winną obligacyę i wdzięczność za poczętą fatygę i zatrudnianie się pracą moją zapisuję, zostając z wysokiem uszanowaniem WMPana Dobr. najniższym sługą.

W. Wielądko

JW. Wołowicz, podkomorzy rzeczycki, czyli się teraz znajduje w Wilnie, proszę mi donieść. Ostrzegam zaś, aby nie wydawać nikomu dotąd książek (prócz tych, którzy u WMPana Dobr. prenumerowali), chociażby bilety moje pokazali, dopóki nie nadeślę rejestru *specifice*, którzy mi zapłacili, a którzy są jeszcze winni.

208. Stanisława Trembeckiego oblig na 335 rubli. [1]

Petersburg, 3 grudnia 1799.

Dans l'année prochaine mille huit cent, au vingt cinquième jour du mois de janvier, je payerai au sieur Fedor Mirkułow, loneur des voitures, ou à son ayant cause, la somme de trois cent trente cinq roubles, en assignations, dico N-ro 335 roubles. En foi de quoi je soussigne de ma propre main. Fait à St. Petersbourg, ce trois de decembre 1799.

Stanislas Trembecki.
mppa

---

[1] Autograf w zbiorach Władysława Górskiego w Kotiużanach.

209. F. Dmochowski do Marcina Molskiego. [1]

(O tłomaczeniu Eneidy).

20 marca 1801.

Bilet WMPana Dobrodzieja nie zastał mnie wczoraj w domu, dlategom nie uskutecznił jego rozkazów. Posyłam żądane egzemplarze Prospektu [2]. Za przysłany dar dziękuję, jakoteż za łaskawe mnie wspomnienie. Czytałem tę próbę Eneidy z prawdziwem ukontentowaniem. Trwaj tylko WPan Dobr. w przedsięwzięciu i zbogać literaturę polską najpiękniejszem dziełem. Proszę o cztery egzemplarze prospektu Eneidy.

WWPana Dobrodzieja najniższy sługa
F. Dmochowski.

---

210. Filip Nereusz Golański do M. Molskiego.

(O wzajemnych pracach literackich).

Wilno, 25 maja 1801.

Wielmożny Mości Dobrodzieju! Nie WMPanu Dobrodziejowi tak pięknie podziękować, jak łaskawe w liście Jego do siebie wyrazy niezasłużony wyczytuję. Tę cześć i uszanowanie, które mu jako tej wierności tłumaczowi boskiej Eneidy sprawiedliwie należy, pomnażasz WMPan Dobr. we mnie szczególniej, gdy przebranego teraz po polsku Greczyna swoją opieką chcesz zaszczycać. Chciałem przy tym liście przyłączyć *Allegorye* [3], ale jeszcze dotąd realnie nie wyszły. Wiele WMPan Dobr. czynisz dla tłumacza Plutarcha [4], kiedy mu zadatek do Eneidy swojej posyłasz, czem mię prawdziwie obowiązujesz. Skoro jaka część Eneidy wynidzie, będzie tu wzięta na kurs dalszy od bedela drukarni Akademickiej w Wilnie IMci Kożuchowskiego, ponieważ ten przy otwartej teraz komunikacyi posyłać i sprowadzać będzie książki. Niektórzy stąd prenumeratorowie już podobno doszli WMPana Dobr.; więcej się ich nazbiera dla drogości u nas papieru, który jeszcze i dotąd nie odtaniał. Położona jest w prospekcie do Plutarcha większa cena niż życzyłem. Ale gotów jestem całego prozaistę za jedną część dobrego poety ofiarować.

Gdy mię już WMPan Dobr. ośmieliłeś, przyłączam prospekt i bilety na przypadek zdarzonego czytelnika. Już cokolwiek egzemplarzów 1-go tomu do Warszawy posłane. Nie chcę dłużej drogiego czasu Panu zabierać, to tylko przydam, jak chlubne dla mnie to zbliżenie do znajomości tak ślicznej. Jestem z prawdziwą czcią WMPana Dobrodzieja najniższym sługą

ks. Golański.

P. S. Jeżeli będę tak szczęśliwym, żebym się mógł lepiej zasłużyć, będzie prośba moja do WMPana Dobr., żebyś nam tu raczył komunikować to swoje poema, które nam tu w Wilnie przed kilku laty czytał wielm. szambelan Wolski. I nie było zda mi się tylko 1 pieśń natenczas. Może jest ich więcej, ale boję się, żeby nie odpowiedziano: multa petis. [1]

---

[1] Oryginał w zbiorze autografów barona Leopolda Kronenberga w Warszawie.

[2] Ogłoszenie dzieła pod tytułem Eneida Wirgiliusza. Warszawa, 1801, 8⁰, str. 15.

[3] Allegorye starożytne w stosunku do I-go wieku sławnych ludzi Plutarcha i czasów bohatersko-mitologicznych, przez Golańskiego, wydane w Wilnie w r. 1801.

[4] Sławni ludzie i onych porównania, przekład Golańskiego, 3 tomy, Wilno, 1801—1803.

211. Grzegorz Piramowicz do M. Molskiego.

(Pochwala zamiar przekładu Eneidy, wymawia się od pomocy).

z Międzyrzeca, die 10 iunii 1801.

Mam Mści Dobrodzieju wielką wdzięczność JMPanu szambelanowi Wolskiemu' który szczere moje i nieprzygotowane wyrazy, tłomacząc mój szacunek dla WWMPana Dobr., wypisał i przesłał do niego. Umie on w każdym rodzaju świadczyć przyjacielskie przysługi, uprzedzając nawet, a zgadując żądania przyjaciół. Do innych talentów i przymiotów, które nakazują szacunek dla Molskiego, skromność Jego przydaje znacznie gruntowności i blasku. Nie zapierasz, że przedsięwzięcie roboty w tłomaczeniu Eneidy jest periculosae plenum opus aleae; lecz to samo czucie i uznanie wróżbą jest niezawodną pomyślnego skutku tego przedsięwzięcia w zbogaceniu literatury polskiej przez pisarza i poetę, który już dał dowody, jak dobrze posiada wiadomość autorów klasycznych i znajomość obydwóch języków. Bo ja szczerze i bez pochlebstwa mówiąc, liczę p. Molskiego w małej liczbie tych, którzy po polsku i właściwie, i bardzo pięknie piszą. Za chlubne dla mnie wyrazy z wdzięcznością dziękuję. Ale pozwolisz wyznać rzetelnie, że jakążkolwiek znajomość dzieł klasycznych czuję być w sobie prawie zatartą przez długie nieużywanie, przez częste choroby i przez najsmutniejsze rzeczy naszych odmiany. Kiedy tak znacznych literatów i komentarzów przybierasz sobie za przewódców i pomocników w robocie swojej, co jest znakiem gruntownego umysłu i poznania rzeczy, tedy nie potrzebujesz skądinąd pomocy, a dopiero mojej. Proszę wierzyć, że się nie nadstawiam skromnością w tej mierze, a do tego niemasz w tych stronach biblioteki, niemasz u mnie książek, któreby w tej robocie zasilać i oświecać mogły. Wspomnienie tego niedostatku roznieca w sercu mojem żal zawsze trwający, że niemasz już dla nas biblioteki Załuskich.

Słabość wzroku i ręki romatyzmem rażonej kazała mi użyć cudzego pisania, uczucia i wyrazy są moje; przyjmij je mile, bo są szczere i sprawiedliwe.

MPana Dobrodzieja życzliwy sługa
G. Piramowicz.

Czekam z Warszawy mowy ostatniej pana Stanisława Potockiego [2] i ks. biskupa Albertrandego [3] dziwnie uczonego, do miejsca i czasu przyzwoitego. Czytałem i cieszyłem się z tymi, którzy przytomnie oddawali winne pochwały. Racz im, co piszę oświadczyć. [4]

---

[1] Autograf w zbiorze bar. L. Kronenberga.

[2] Pochwała Józefa Szymanowskiego, czytana na posiedzeniu Towarzystwa Przyjaciół Nauk 9 maja r. 1801.

[3] Mowa na publicznem posiedzeniu Towarzystwa Przyjaciół Nauk d. 9 maja 1801.

[4] Oryginał w tymże zbiorze.

212. Asekuracya Jana i Kajetana Niemcewiczów Julianowi Niemcewiczowi wydana 1801 r. iunii 24 dnia.

My Jan, sędzia ziemski mielnicki, i Kajetan, prezes sądu grodzkiego powiatu brzeskiego, Ursynowie Niemcewiczowie, bracia rodzeni, jeden za drugiego ręcząc i obowiązując się, czynimy wiadomo tym naszym dobrowolnym asekuracyjnym dokumentem WJPanu Julianowi Ursynowi Niemcewiczowi, byłemu posłowi inflanckiemu, bratu nam rodzonemu, danym na to, iż lubo ojciec nasz, WJPan Marceli Ursyn Niemcewicz, podczaszy mielnicki, uczyniwszy wprzód w aktach ziemi wieluńskiej oświadczenie wszystkich nas braci do czynienia aktu publicznego wyznania wiary katolicko-chrześcijańskiej, pod utratą majątku, po nim spadającego, obowiązujące, tenże sam warunek w dokumencie dzielczym roku 1796 miesiąca iulii 5/16 dnia w ziemstwie brzeskiem przyznanym, umieścił; później zaś po wszczętym o zburzenie tego działu przez ojca naszego procederze, lubo sąd ziemski brzeski w roku teraźniejszym 1801 miesiąca februarii 23 dnia w sprawie ojca naszego z nami JW. Julianem, bratem naszym, dogodny dla ojca naszego i stosowny do jego żądania ogłosił wyrok: gdy jednak my, Jan, sędzia mielnicki, i Kajetan, prezes grodzki brzeski, Niemcewiczowie takowe ojca naszego kroki widzim w zbytniej gorliwości, nie zaś z prawa cywilnego i słuszności przedsięwzięte, które i sąd ziemski brzeski biorąc za prawidło wyrokowania swego, bez przekonania o wystąpieniu z katolicko-chrześcijańskiej religii brata naszego W. Juliana Niemcewicza, byłego posła inflanckiego, bez względu na prawo cywilne i na niemożność powrotu w ten kraj, najuciążliwiej wolę ojcowską dopełnić zalecił. Powodowani samą słusznością i czystym prawa cywilnego i natury obowiązkiem, gdy znamy i przekonani jesteśmy, iż brat nasz W. Julian Niemcewicz również z nami do majątku, po rodzicach spadającego, sukcedować powinien, a zatem oświadczamy tym naszym dobrowolnym asekuracyjnym, w żaden sposób poruszyć się niemogącym, ewikcyonalnie jeden za drugiego i za sukcesorów naszych uręczającym dokumentem, iż warunków ojca naszego, do wyznania wiary publicznego obowiązujących, w oświadczeniu wieluńskiem i dokumencie dzielczym umieszczonych, wiecznie zrzekamy się, one za nic znaczące i w żaden sposób bratu naszemu W. Julianowi Niemcewiczowi i jego sukcesorom szkodzić nie mogące ogłaszamy, w porządku których dekret sądu ziemskiego brzeskiego wyżej wzmiankowany z osobistości tegoż W. Juliana, brata naszego, w tutejszym powiecie czynienie wyznania wiary publicznie przeznaczający, w tym punkcie za nieważny, zupełnie prawu i naszemu uręczeniu przeciwny deklarujemy. A jak nieraz pomieniony brat nasz W. Julian Niemcewicz, lubo by w kraj tutejszy nie powrócił, ojcowskiej woli, oświadczeniu wieluńskiemu, działem i dekretem ziemskim utwierdzonej, w publicznem czynieniu aktu wiary nie dopełnił, jednak my, wyżej wyrażeni bracia, ani nasi sukcesorowie tego za żaden dowód do usunięcia od sukcesowania równie z nami brać nie będziemy, i owszem, cokolwiek przez ojca naszego jest wydzielonem i dekretem ziemskim brzeskim na schedę W. brata Juliana Niemcewicza przeznaczonem i co jeszcze z majątku sukcesyonalnego należeć może, to za własność jego aktualną przyznając, do niej pod żadnym pretekstem prawa i pretensyi rościć, ani my sami, ani sukcesorowie nasi nie będą mogli, najuroczyściej ostrzegamy. Na dotrzymanie czego zarękę, ważność rzeczy wynoszącą, zakładając, takowy dobrowolny asekuracyjny, wzajemnie za nas i sukcesorów naszych uręczający dokument dla większej wagi i waloru przy uproszonych ustnie oczywisto pieczętarzach podpisujemy. Datum w Brześciu Litewskim 1801 roku, miesiąca iunii 24 dnia.

Jan Ursyn Niemcewicz (L. S.)
Kajetan Ursyn Niemcewicz (L. S.)

Ustnie i oczywisto proszony pieczętarz od WWJMPP. Jana i Kajetana Ursynów Niemcewiczów, do tego dokumentu zrzecznego oraz asekuracyjnego na rzecz W. Juliana Ursyna Niemcewicza, brata ich rodzonego, we śrzedzinie wyrażoną, wydanego podług prawa podpisuję się.

Stanisław Ursyn Niemcewicz (L. S.) marszałek powiatu brzeskiego.

Ustnie i oczywisto proszony pieczętarz od WWJMP. Jana i Kajetana Ursynów Niemcewiczów do tego zrzecznego oraz asekuracyjnego dokumentu na rzecz W. Juliana Ursyna Niemcewicza, brata ich rodzonego, we śrzedzinie wyrażoną, wydanego podług prawa podpisuję się.

Wincenty Matuszewicz mp.

Ustnie i oczywisto proszony pieczętarz od WWJMPP. Jana i Kajetana Ursynów Niemcewiczów do tego zrzecznego oraz asekuracyjnego dokumentu na rzecz W. Juliana Ursyna Niemcewicza, brata ich rodzonego, we śrzedzinie wyrażoną, wydanego, podług prawa podpisuję się.

Stefan z Konopnia Grabowski pułkownik.

Roku 1801 miesiąca Oktobra 2 dnia przed urzędem i aktami ziemskiemi powiatu brzeskiego, stanąwszy osobiście, JP. Paweł Szepietowski ten dokument do oblaty podał. Przyjąłem, i że jest w księgach świadczę.

Piotr Kryński, ziemski i grodzki powiatu brzeskiego regent. [1]

---

213. Tadeusz Czacki do M. Molskiego. [2]

(Bieżące wiadomości literackie).

1.

1801.

Przysłał Gołębiowski prenumeratę 12 biletów; pieniądze są u mnie, czyli bardziej u Denicka. Ollizar przysłał także na prenumeratę.

Posyłam ci mowę Potockiego. Stanisław Potocki mówił mi, iż jeśli pozwolisz, będzie w manuskrypcie czytał twego Wirgiliusza i dawać ci będzie swoje uwagi.

Rektor szkół lubelskich [3] zaczął tłomaczyć Wirgila, gdy twój prospekt przeczytał, zaraz spalił.

Przyszłą pocztą ci doniosę o moim do Poznania wyjeździe.

Sierakowski napisał; 30 dukatów już ma za bilety.

---

[1] Z litografowanej kopii Archiwum Głównego.

[2] Trzy listy autografy w zbiorze bar. L. Kronenberga; na drugim adres: „Kochanemu Molskiemu Dobrodziejowi“, na trzecim: „à Monsieur Monsieur Molski“.

[3] Kazimierz Jaworski.

W tym momencie pisze do mnie p. Bekleszow [1], że sujets mixtes mogą być przeciągniętymi i oto dwór rosyjski poda do Berlina.

2.

(Kwiecień 1802).

Już ostatni list piszę. Książę generał [2] trzy razy pisał, abym czekał na niego. Jeszcze kilka dni muszę bawić, bo rozumieć nie mogę, jaki to gwałtowny jest interes, który mnie zatrzymuje.

Proszę cię, kochany kolego: 1) abyś kłaniał JW. Biskupowi, naszemu kochanemu Prezesowi [3] i zawiózł prośbę, by sesya mogła być nieco później, byle w maju, bo może kilka rzeczy pysznych wygotowanych przywiozę. Śniadeckiego rzecz o Koperniku jest doskonała. 2) Dmochowskiemu racz kłaniać, niech będzie łaskaw i przypilnuje Sapiehę, aby o miąższości miar skończył, bo i rzecz ważna, i obiecana [5]. 3) ciebie proszę o skończenie elegii, na którą arrectis auribus czekają wszyscy. Ściskam cię serdecznie. Przywiązany kolega i sługa

T. Czacki.

Do Końskich à la poste restante
donieś mi, jeśli co będzie do doniesienia.

3.

23 aprila (1802).

Jeszcze kilka dni bawię dla księcia generała, który do mnie pisał, że trzeciego dnia świąt [6] wyjeżdża i ma pilny do mnie interes. Proszę p. Marszałka, aby mi to darował, a za to powróciwszy będę tak pracował, jak rozkaże. Twój bilet loteryjny jest na złoto po zł. 18 lub konwencyjną 80 zł. z grzywny fein kolońskiej monetą, kosztuje bankocetlami, których zł. pol. 22 czyni jeden dukat, ryńskich 68.

Śniadecki nasz olbrzymim idzie krokiem. Dysertacya jego o Koperniku, acz jeszcze nie skończona, godna jest uczczenia. Chciałbym ją z sobą przywieźć. Pisze on dla zgromadzenia geografię matematyczną świata i przed 8-brem skończy. Ani więcej precyzyi, ani światła żądać nie można. Ułożyliśmy wydanie Euklidesa po polsku z trygonometryą; lecz to wszystko od waszej decyzyi zależy.

Mówiłem z Przybylskim [7] o tym dzikim wyrazie rojopisarza; śmieje się zawsze z nami; tę tylko daje uwagę, że we wszystkich językach wiersze piszący, gdzie są kadencye, jest rymopisem; w językach, gdzie niemasz kadencyi, lepszy jest wyraz wierszopis. Bogactwo naszego języka może nam dać uczuć tę różnicę. Rozumiem, że jak przyjadę, już zastanę gotową elegię. Wiem, że i przeszłego roku w środku maja było nasze posiedzenie i teraz zapewne będzie. Mamy twoje słowo, a szczęśliwego udania się, twój talent jest rękojmią.

---

[1] Aleksander, generał-gubernator kijowski.

[2] Adam ks. Czartoryski.

[3] Jan Albertrandi.

[4] Warszawa, 1802.

[5] Aleksander, Tablice stosunku nowych miar francuskich linealnych z litewskiemi i polskiemi miarami. Warszawa, 1801; dalszy ciąg tego: Tablice stosunku nowych miar i wag francuzkich... Warszawa, 1802.

[6] Wielkiejnocy zapewne, która w r. 1802 przypadła 18 kwietnia.

[7] Jacek Idzi, profesor krakowskiego uniwersytetu.

Przybylski tłomaczy Owidyusza Tristium [1]) lepiej jak dawniej, wiernie, ale jeszcze niemasz smaku. Jak mi jest miło, że każdy tobie oddaje palmę, każdy cię godnym zrobienia przekładu Wirgila nazywa. Mam ja względem twej osoby niektóre projekta. Wreszcie p. Marszałek i ja jesteśmy twoimi syndykami, a ty tylko myśl, abyś pracując, uwieczniał język, pamięć ojczyzny i siebie.

Przywiozę do twego sądu jednego wołynianina przekład l'homme des champs przez jednego wołynianina. Ściskam cię serdecznie.

T. C(zacki).

---

214. Jan Śniadecki do S. B. Linde.

(O liście Kopernika i swojej działalności).

W Krakowie, 9 października 1802.

Wielmożny Mości Dobrodzieju! Racz WWMPan Dobr. przyjąć całe moje podziękowanie i za bardzo pochlebny dla mnie list i za nieskończenie szacowny upominek w przysłanem mi oryginalnem piśmie Kopernika. Ręka tego prawdziwie nadzwyczajnego człowieka posłuży mi wiele w dochodzeniu, czyli w licznych bezimiennych rękopismach astronomicznych w tutejszej bibliotece się znajdujących, niemasz jakich jego dotąd nieznanych dzieł i robót. Tym łaskawym darem przyłożyłbyś się WWMPan Dobr. do ważnego wynalazku, jeżeliby mi się udało go odkryć. Trzeba jednak, żeby nam to wytłomaczył wielm. starosta Nowogrodzki [2]), kto był *Joannes episcopus Culmensis,* [3]) w roku 1526, bo ja tylko wiem o Tydemanie Gizyuszu, biskupie Hełmińskim (!), z którym korespondował Kopernik i który wymógł na nim ogłoszenie swego dzieła. Uczyłem się w szkołach akademickich poznańskich w kolegium Lubrańskiego aż do roku 1772 i byłem znowu wysłany od Komisyi Edukacyjnej w Poznaniu roku 1783, gdzie mi się zdarzyło młódź podówczas uczącą się w szkołach egzaminować; nie wiem do której epoki mam odnieść znajomość, o której mi WWMPan Dobr. piszesz? ten atoli grzech pamięci odkupuję chlubnym zaszczytem, że w liczbie ziomków moich mam człowieka tak przyjemnym i rzadkim talentem znakomitego, dzieląc z powszechnością krajową ten wysoki szacunek i poważanie, z którym mam honor zostawać WWMPana Dobrodzieja najniższym sługą

Śniadecki [4]).

---

[1]) Owidego Nasona Wiersze na wygnaniu pisane. Kraków, 1802.

[2]) Tadeusz Czacki.

[3]) Dantyszek.

[4]) Autograf bez adresu w tymże zbiorze; zdaje się, że do Lindego pisany, który zapewne jadąc z Torunia, skąd był rodem, na uniwersytet do Lipska, musiał gdzieś Śniadeckiego spotkać.

215. J. Albertrandi do N. N. [1])

(W sprawie nominacyi na dziekanię Płocką).

Warszawa, 13 października 1802.

Monseigneur! La réponse, que la Chambre Royale de Płock a faite à la lettre, par laquelle Son Altesse le Prince Evêque de Płock [2]) lui annoncait le choix de ma personne, pour succéder au doyenné de sa cathédrale, devenu vacant par la mort du prélat Wyszkowski, cette réponse, dis-je, me contraint d'incommoder encore Votre Excellence et d'implorer Sa puissante protection, pour obtenir à cette affaire une issue favorable.

La Chambre Royale, tout en convenant de mon mérite, représente à l'Evêque, qu'en de pareils cas, la préférence doit être donnée à ceux, qui établis dans le diocèse, y sont connus par les services, qu'ils y ont rendus; et en même temps, elle exige de l'Evêque, qu'il me donne un adjoint pourvu de ces qualités, afin que concourant ensemble, un de nous deux soit ensuite choisi par l'autorité supérieure, à laquelle la dite chambre est subordonnée.

Quant au premier article, j'ose représenter à Votre Excellence, que tout éloigné que je suis du diocèse de Płock, je ne laisse pas que d'y avoir un genre de mérite très marqué, puisqu'étant juge d'appellation de la dernière instance, approuvé par Sa Majesté et assermenté, je dois être et je suis toujours prêt de remplir les fonctions d'un emploi aussi important, et auquel le diocèse de Płock est fortement intéressé. A cela j'ajouterai, que qui sert à point nommé toute une province, sert á plus forte raison, une partie de la même province. Par rapport à cela, je réclame le témoignage de Votre Excellence, qui ne m'a jamais trouvé en retard, lorsqu'il s'est agi d'exécuter les ordres, dont Elle m'a honoré, dans la province, qu' Elle gouverne avec tant de sagesse. Elle en recevra par le présent ordinaire une nouvelle preuve, dans le procès, qui Lui parviendra relativement à la promotion de Mr. Duchnowski à l'evêché de Suprasl, du rite grec uni.

Quant au second article, Votre Excellence est trop équitable, pour ne pas convenir, qu'il y a une très grande difference, entre le droit de nomination et le droit de proposer simplement des candidats. Que le premier de ces droits étant reconnu appartenir au Prince Evêque, on peut à la vérité rejeter un sujet qu'il a nommé, s'il se trouve indigne, mais dès que ce droit est constaté, on ne peut ni affaiblir, ni le dénaturer en le subordonnant à une élection. D'ailleurs, je ne puis croire, que Votre Excellence veuille permettre, que je coure une chance aussi périlleuse, que celle de balancer les suffrages des personnes, auxquelles je ne suis connu que d'une manière vague, et cela en concurrence avec quelqu'un, que sa situation aura mis en etat d'être plus étroitement lié et d'avoir de plus fermes appuis. Mais j'ai tort et je me retracte sur ce dernier article, étant très fortement persuadé, que personne ne peut jouir d'un plus ferme appui que moi, dès que je me vois assuré de la protection de Votre Excellence. Je La supplie donc très instamment de daigner me rendre plus favorable la Chambre Royale de Płock, en ménageant à ma vieillesse très voisine de 71 ans, cette ressource qu'une vie toujours occupée et très laborieuse, passée dans un entier oubli des faveurs de la fortune, a rendue nécessaire. Si, touchant au terme de ma carriere, je ne puis espérer d'être longtemps reconnaissant, je le serai toujours, et avec toute l'ar-

---

[1]) Autograf w zbiorze bar. L. Kronenberga; pisany był zapewne do którego z dygnitarzów pruskich, rezydujących w Warszawie.

[2]) Onufry Kajetan Szembek.

deur d'un coeur pénétré de Vos bontés. J'ai l'honneur d'être avec les sentiments du plus profond respect, Monseigneur, de Votre Excellence le très humble et très obéissant serviteur

J. B. d'Albertrandi év. de Zenopolis.

Varsovie, ce 13 octobre 1802.

---

216. H. Kołłontaj do S. B. Lindego. [1]

(O liceum Warszawskiem i szkole Krzemienieckiej).

Stołpiec, 29 stycznia (11 lutego) 1806.

Wielmożny Mości Dobrodzieju! Niech to WWMPana Dobrodzieja nie dziwi, że tak nie rychło odbierasz odpowiedź na list 24 grudnia roku zeszłego pisany; list ten bardzo późno doszedł rąk moich, a prócz tego niedawno opuściła mię podagra. Życzenia jego z wdzięcznością przyjmuję i nawzajem życzę mu wszelkich pomyślności. Im bardziej szacuję dzieło wypracowane przez WWMPana Dobr., tem prędzej radbym je oglądał; każdy atoli wyrozumie, że tak wielkie dzieło i wielkich wymagające nakładów, nie może wyjść prędko z druku. Obyś przynajmniej dysertacyę swoją o etymologii słowiańskiej jak najprędzej wydał! bo tej z większą nierównie oczekuję niecierpliwością. Winszuję WWMci Panu Dobr., że jesteś kontent z urządzeń liceum Warszawskiego. Jeżeli można starajcie się najbardziej o zaprowadzenie nauk matematycznych, bez których wszystkie inne części instrukcyi publicznej są drobnościami. Jeżeli będziecie mieli matematyków, będziecie mieli filozofów; jeżeli zaprowadzicie naukę literatury krajowej, łacińskiej i greckiej, będziecie mieli ludzi z gustem i dobrych pisarzów. Moralne nauki tak iść muszą, jak uprzedzenia miejscowe wymagają. Urządzenie gimnazyum Krzemienieckiego czyni honor gorliwości p. Czackiego. Jest to szkoła ze wszystkich względów prawdziwie polska i na niczem jej co do dobrego wychowania młodzieży nie zbywa. Obiecują tu Morengoviusza na bibliotekarza; ma to być wielki filolog; jeżeli go WWMci Pan Dobrodziej znasz z osoby lub z reputacyi, chciej mi o nim dać swoje zdanie. Kłaniaj się, proszę, odemnie Dmochowskiemu, sam zaś chciej wierzyć, iż na zawsze być pragnę z najrzetelniejszym szacunkiem WWMci Pana Dobr. najniższym sługą

ks. H. Kołłontay.

---

217. Stanisław Małachowski do N. N. [2]

(O przeniesieniu departamentu Białostockiego).

Warszawa, 12 września 1807.

Jaśnie Wielmożny Mści sercem kochany kasztelanie. Zgłoszenie się JWMPana pod dniem 8 bieżącego miałem ukontentowanie odebrać, lecz Jemu odpowiadając, nie dopełnić żądań Jego, gdyż jego propozycya w przeniesieniu departamentu Białostockiego do Piotrkowa jest przeciwną układom pierwiastkowym Neapoleona (sic), które przez ustanowienie urzędowania naszego winniśmy dopełniać. Departament Białostocki choć w stracie miejsca centralnego, to jest Białegostoku, jest utrzymany, oznaczywszy mu zamiast Białegostoku Łomżę, organizowanym już został, a przeto ani śmiałbym i proponować takich odmian, które wszystkim zamiarom jest (!) przeciwny. Głoszę się być z stałem przywiązania i szacunku osoby Jego zapewnieniem JWMPana z serca życzliwym i uniżonym sługą.

---

[1] Oryginał w tymże zbiorze.

[2] Autograf w zbiorze L. Zwolińskiego.

St. Małachowski.

---

218. J. M. Ossoliński do S. B. Linde.

(Żałuje, że Linde być u niego nie może, posyła objaśnienie kilku wyrazów).

Warszawa, 27 września 1807.

Wielmożny Mości Dobrodzieju. Ubolewam nieskończenie nad słabością zdrowia WWPana Dobr., która mnie pozbawia tego szczęścia, abym go mógł mieć dzisiaj w domu moim, a dzieci moje tego chlubnego zaszczytu, aby w obecności tak światłego i szanownego męża pierwsze owoce rozpoczętej swojej mogli złożyć pracy i aplikacyi. Życząc z gruntu przywiązanego serca jak najlepszego polepszenia się zdrowia WWPana Dobr., tak dla nas wszystkich szacownego, będę miał za prawdziwy dla siebie honor ten szczęśliwy moment, w którym WWPan Dobr. dom mój choć później odwiedzić raczysz i podasz sposobność oświadczenia sobie i ustnie tych sentymentów czułej wdzięczności prawdziwego dla osoby Jego i najistotniejszego upoważenia (!), z któremi na zawsze zostawać będę WWPana Dobrodzieja najniższym sługą.

J. Ossoliński mp.

2.

List twój, Linde poczciwy, odbieram; bądź pewnym, dass ich Ihnen durch keine Weise im Stich nicht lassen werde. P. Skowrońskiemu mów, żeby prenumerował na to bibliograficzne dzieło na jeden egzemplarz.

Zelicer—tatarskie, obręcz srebrna, złota, czy blachmalowa, noszona na dużym palcu prawej ręki do ściągnienia łuku.

Koncerz—miecz prosty i szeroki, do kulbaki przywiązany na wsiadanej stronie, pod lewem udem leżący husarskiego towarzysza.

Dykcyonarz polski taki, jakie są poket-edition aby był pokupnym, trzeba, żeby był polski i francuski, a drugi tom francuski i polski.

Pawężnik—ecuyer, schildknabe, co pawężę rycerza nosił.

---

219. F. Dmochowski do S. B. Linde.

(W sprawie kosztów wydania słownika).

1807—1809.

.... wiele tego warte i mogło się to komu niepodobać! Stasia uwaga, że różnorodna edukacya nie odpowiada celom narodowości, zdaje mi się być nierozumianym paradoksem. Przy najgorliwszym patryotyzmie nie trzeba i nie godzi się, i nie uchodzi obrażać rozsądku.

---

[1] Autografy w zbiorze bar. L. Kronenberga; drugi nie ma daty, pisany był zapewne w tym samym czasie, jak pierwszy.

Przychodzę do punktu twego listu, w którym czule wyrażasz bojaźń twoją o zmniejszenie opinii książęcia o charakterze twoim. Wierz mi, przyjacielu, że nie widzę żadnego nawet pozoru, któryby twoją w tem usprawiedliwiał troskliwość. Przerwanie korespondencyi z tobą jest skutkiem dzisiejszych okoliczności .... można książęcia, że dotąd żadne dzieło w Polsce nie było drukowane, któreby tyle kosztów, co twoje wyciągnęło. Volumina legum Konarskiego, Codex diplomaticus Dogiela połowy nakładów nie potrzebowały. Bądź więc dobrej myśli: może teraz, gdy ja to piszę, odebrałeś co od książęcia, co już wszystkie troski twoje zaspokoiło. Vale.

F. Dmochowski,

P. S. Papier piękny berliński, który mam na składzie u pijarów, jest do twego użycia. Będzie to zamiana, jeśli tak przyjmiesz, za twój papier ordynaryjny, którego wziąłem bel 12 do dzieł Krupińskiego [1].

220. Wawrzyniec Surowiecki do S. B. Linde. [2]

(O recenzyi słownika).

Warszawa, 21 grudnia 1808.

Odsyłam WWMPanu Dobr. z podziękowaniem pożyczoną mi halską recenzyę Słownika języka polskiego; z niej przekonałem się jeszcze mocniej, iż mało jest autorów, którzyby sobie zarobili na mniej nagan i na więcej pochwał. Uczeni halscy oddali WWMPanu Dobr. hołd, który za małą liczbę współczesnych rodaków ponowią w przyszłości z zapałem liczne ich pokolenia. Tak WWMPanu Dobr. z serca i życzy i wróży prawdziwy przyjaciel i sługa

Surowiecki.

221. Pro memoria. [3]

1) Ustalić związek między Towarzystwem książek elementarnych przy Imperatorskim Uniwersytecie Wileńskim a Towarzystwem do ksiąg elementarnych Warszawskiem:

a) żeby sobie podawały wzajemnie spisy książek szkolnych ze zdaniem o każdem;

b) dalsze desideranda z projektem najlepszego ich uskutecznienia.

c) środki ułatwiające rozchód książek wydanych lub wydać się mających.

2) Związek między biblioteką Imperatorskiego Uniwersytetu Wileńskiego a Publiczną Warszawską:

a) przez udzielenie spisów dubletów tak polskich, jak zagranicznych.

b) sposób ułatwiający zamianę wzajemną dubletów;

---

[1] Z autografu niekompletnego w zbiorze bar. L. Kronenberga. Kropińskiego dzieł ogólnego zbioru niema; list był pisany zapewne między 1807—1809 rokiem, w czasie druku 2-go tomu słownika.

[2] Autograf w tymże zbiorze.

[3] Autograf w tymże zbiorze pisany ręką Lindego, przedłożony zapewne na sesyi Towarzystwa ksiąg elementarnych w r. 1808.

c) sposób nabywania dalszych desiderandów, mianowicie przez korzystanie z zdarzających aukcyi.

3) Co do drukarni hebrajskiej, trzeba nam wiedzieć liczbę ich i stan zamożności w tamtych stronach; jaki mają leżący nakład egzemplarzów dzieł hebrajskich? jakie dzieła hebrajskie tam są pozwolone, jakie zakazane, jakie jest w tej mierze urządzenie cenzury? W tych wszystkich względach tameczny cenzor mógłby się dla wzajemnego oświecenia znosić z naszym wydziałem. Wypadałoby i w tamtych stronach uformować jak u nas udział z Towarzystwem do ksiąg elementarnych dla książek hebrajskich z przydaniem trzech izraelitów najznakomitszych i największą wziętość mających; tenby się znosił z naszem Towarzystwem Elementarnem w tym względzie ustanowionem. Wszelkie też urządzenia nasze szkół izraelskich powinnyby im być komunikowane.

222. Wacław Rzewuski do Antoniego Leonarda de Chézy.[1]

(Zaprasza do literackiego współpracownictwa).

Wiedeń, 15 stycznia 1809.

Monsieur! Cette lettre vous sera remise par M. Cousinery, ancien consul de France à Salonique avec le prospectus y joint, par lequel, ainsi que par le porteur, vous serez informé de l'esprit du but d'une nouvelle entreprise littéraire que je crois utile aux lettres en général et à la littérature orientale en particulier. Messieurs de Dombay, Chabert et Hammer, trois orientalistes connus par leurs connaissances et par leurs ouvrages dans cette branche de littérature, se sont chargés de la rédaction de ce Journal et le même zèle désintéressé pour le bien de la chose, qui me porte à vouer une partie de mon temps et de ma fortune aux études orientales, les animent à y consacrer leurs travaux. Nous aurons pour collaborateurs nombre d'orientalistes instruits, répandus surtout à Constantinopole et dans les différentes échelles du Levant et plusieurs savants européens distingués par leurs lumières et leurs travaux dans la carrière des lettres.

Vous, Monsieur, qui occupez parmi ces derniers un rang si honorable, vous applaudirez, je me flatte, à cette entreprise, et animé de ce zèle pour les sciences, dont vous avez donné de si belles preuves par vos différents travaux de littérature orientale, vous voudrez bien, j'ose l'espérer, concourir à cet ouvrage, qui ne pourrait mieux se recommander aux amateurs et connaisseurs de la littérature orientale, que pour l'avantage de vous compter parmi ses collaborateurs.

Votre traduction du roman persan de Leila et Medjnoun, celle des morceaux les plus intéressants de l'Adjaib-al-makhloukat dans l'anthologie arabe de Mr. Silvestre de Sacy, m'autorisent à vous inviter à prendre une part active à notre Journal; et sachant que madame votre épouse allemande de naissance brille elle même par ses connaissances et ses talents distingués, je prends la liberté de la prier de s'y intéresser aussi en faveur du fond de la chose et en faveur des rédacteurs ses compatriotes.

Je prends donc la liberté de vous inviter à vous intéresser au sort de ce Journal et à l'honorer de quelques pièces de votre main, qui seront un de ses plus beaux ornements. L'apparition même du premier cahier n'est retardée de six mois, que dans l'espérance de recevoir à temps votre réponse et quelque envoi, pour le premier cahier, qui, honoré de vos suffrages et de votre concours, ne saurait paraître qu'avec bon augure.

---

[1] Autograf w bibliotece królewskiej w Berlinie.

Vous verrez par le prospectus la nature de cette entreprise, laquelle ne remboursant point les frais de l'imprimerie, ne me permet pas d'offrir des récompenses à mes collaborateurs, mais si, animé d'un beau zèle pours le succés de cette entreprise et le progrès des connaissances orientales, vous n'en voulez pas moins y concourir dans le même esprit que le reste de nos collaborateurs, je vous prierai d'accepter un exemplaire de l'ouvrage, dont les cahiers vous seront transmis régulièrement.

Quant à votre réponse et aux pièces dont vous voudriez enrichir cet ouvrage je vous prie de les adresser à moi, savoir: à Mr. le Comte Wenceslas de Rzewuski.

J'ai l'honneur d'être avec les sentiments distingués de la plus parfaite estime, Monsieur, votre très humble et très obéissant serviteur.

Wenceslas S. Comte Rzewuski mp.

Vienne, le 15 janvier 1809.

---

223. Alojzy Feliński do Łukasza Gołembiowskiego. [1]

(O przekładzie Anarcharsysa).

Ossowa, 1809 die 20 X-bris.

Bilet twój 22 9-bris dopiero dziś odbieram. Tom jeden Anacharsysa pożyczony, za dwa tygodnie będę mógł ci odesłać. Przekonasz się, żem pilnie porównywał z oryginałem, z wielu dorywczych poprawek nie będziesz kontent, ale przynajmniej posłużą ci do zwrócenia na nowo twojej uwagi na te miejsca naznaczone. Korn drukuje pięknie, ale bardzo niepoprawnie; trzeba żebyś temu zawczasu zapobiegł. Trzeba, żeby edycya godną była tak użytecznej i tak pięknej pracy.

Życia Kmity dostałem; proszę cię tylko każ wypisać z *Vitae paralellae Varsevicii* to, co się tyczy Bony, albo przyślij książkę. Także wydobądź od Antonowicza [2]) tragedyę *Zygmunt August*, której dotąd nie mam.

Do Bereśnicy i Dąbrowicy [3]) posyłacie teraz często; możesz więc używać tej sposobności do komunikacyi między nami; ale napisz, żeby tak długo listów nie zatrzymywali.

O Kropińskim co wiesz, racz mi donieść.

Zaczynaj szczęśliwie rok nowy i przepędzaj go zdrowo i pomyślnie z osobami ci miłemi, które cię jednak nie mogą więcej kochać odemnie.

A. F.

---

1) Autograf w zbiorze bar. L. Kronenberga, bez adresu; widocznie pisany do Gołembiowskiego, który wówczas był bibliotekarzem w Porycku i wydał przekład książki Jana Jakóba Barthélemy: „Podróż młodego Anarcharsysa do Grecyi (Wilno, 1819—1825, 7 tomów).

2) Nieznany pisarz, ani utwór jego.

3) Bereśnica w powiecie rówieńskim była własnością Czackiego. Dąbrowica w powiecie łuckim miała szkoły pijarskie, w których kształcili się Feliński i Gołębiowski.

224. Stanisław Staszic do Jana Śniadeckiego. [1])

(O zbieranie składek na pomnik Kopernika).

Warszawa, 16 stycznia 1810.

Wielmożny Mości Dobrodzieju! Towarzystwo królewskie przyjaciół nauk, pragnąc, aby pomnik, który nieśmiertelnej pamięci Kopernikowi w Toruniu ma być poświęcony, był równie godzien i tego, komu stawiany będzie, i tych, którzy mu go wystawią, postanowiło w tym celu wśród swego grona zebrać składkę i do współrodaków uczynić odezwę.

WPan Dobrodziej pierwszy z polaków oddałeś w pismach winną cześć temu wielkiemu człowiekowi, uprasza go towarzystwo nasze, abyś raczył i teraz przyczynić się swojem staraniem, swoją gorliwością około zbierania na pomnik dla tegoż męża składki, tak od członków zgromadzenia, tam się znajdujących, jako też od innych rodaków umiejących cenić sławę, jaka z Kopernika spadła na Polaków.

Racz przyjąć przy tej okoliczności wyraz mego najwyższego poważania, z którem mam honor zostawać WMPana Dobrodzieja najniższym sługą.

Staszic.

225. Jan Śniadecki do S. B. Linde.

(Wiadomości bieżące; proponuje mu objęcie katedry w uniwersytecie wileńskim).

Z Wilna, 9 kwietnia 1810 n. s.

Nie odbierając dawno żadnego na me listy z Warszawy doniesienia, a nie chcąc, żebyś czekał na należące się odemnie pieniądze, prosiłem wyjeżdżającego do Warszawy JW. Pocieja, aby Panu wypłacił w złocie dukatów 44, jeżeli pan Badeni jeszcze tej summy nie zapłacił, bo mi nie odpowiada na mój list do niego pisany. W przypadku, że te pieniądze już są zapłacone Panu przez p. Badeniego, zostaw u JW. Pocieja złożoną mu sumkę tę do powrócenia jej kasie za swym do Wilna powrotem. Nie wiemy jeszcze, co się z pakami na komorze Księstwa Warszawskiego przy Grodnie otworzonemi dzieje, czyto bałamuctwo ułatwione lub nie? Z Knyszyna mamy doniesienie od komory, że paka stamtąd odesłana była ks. Wrytkiewiczowi do Grodna, który ją tu zapewne za upatrzoną okazyą odeśle. Książę Kurator upomina się o należący mu się egzemplarz Słownika. Diploma na członka honorowego odda Panu JW. Pociej. Piszę do pijarów: książek mego brata nie oddawać, chyba za pieniądze w tej cenie, jak tam były dawniej przedawane. Skoro się rozmówię z moim bratem, doniosę o cenie i rabacie, jeżeli ma być jaki na znaczniejszej liczbie egzemplarzy. Jeżeli tam wyszło co interesującego i numera Dziennika nowe, proszę je dla mnie oddać na ręce JW. Pocieja. Więcej teraz przy moich zatrudnieniach nie piszę. Proszę mi wyraźnie powiedzieć, co wolisz historyę czy literaturę łacińską i to jak najprędzej, bo mamy konkurentów wielu, żebym wiedział, jak ich odpierać. Napiszę później moje myśli względem katedry, ale przewłoka do dwóch lat jest za długa i nie wiem, czy ją potrafię utrzymać. Dobry twój przyjaciel i sługa

Śniadecki [2]).

---

[1]) Autograf w archiwum Okręgu Nauk. Wileń., fasc. 43, nr. 287, fol. 28.

[2]) Autograf w zbiorze bar. L. Kronenberga; adres: à Monsieur, Monsieur Linde, recteur du Lycée et membre de la Société Littéraire de Varsovie, à Varsovie.

226. Euzebiusz Słowacki do Jana Śniadeckiego. [1]

(Prosi o dane do biografii Czecha).

Krzemieniec, 16 grudnia 1810.

Jaśnie Wielmożny Mości Dobrodzieju! Wezwany jestem do oddania należnego hołdu pochwał pamięci zmarłego dyrektora gimnazyum Wołyńskiego, Józefa Czecha, którego bolesną dla nas i nienadgrodzoną opłakujemy stratę. Małe moje talenta nie odpowiedzą zapewne wielkości zamiaru; ale czuję przynajmniej całą ważność tej chlubnej i miłej dla mnie powinności.

Wiadomo JWPanu Dobr., że rys krótki historyi żywota zmarłego ma miejsce w mowie tego rodzaju. Nie mogąc znikąd mieć w tem zupełnego objaśnienia, ośmieliłem się zatrudnić JWPana Dobr. Przyjaźń, która go ze zmarłym łączyła i te względy, którymi przewyższający geniusz zwykł zaszczycać ludzi doskonalących nauki, utkwiły zapewne w pamięci Jego okoliczności. tyczące się tłumacza Euklidesa, autora Arytmetyki i akademika krakowskiego.

Przebacz JWPan Dobr. śmiałości mojej. Spodziewam się, iż go nie obrażę, prosząc, abyś mi wiadomości o żywocie ś. p. Józefa Czecha udzielić raczył. Jeżeli oprócz tego inne jeszcze jakie JWPan Dobr. uczynić zechcesz uwagi, przyjmę one z tą powolnością, z jakiem uwielbieniem i poszanowaniem zostaję JWWPana Dobrodzieja najniższym sługą

Euzebi Słowacki, nauczyciel wymowy G. W.

---

227. E. Słowacki do J. Śniadeckiego. [2].

(O objęciu katedry w Wilnie).

Krzemieniec, 17 lutego 1811.

Jaśnie Wielmożny Mości Dobrodzieju! Przyłączam odpowiedź moją na urzędowe JWMPana Dobr. pismo, w tem zaś pozwól JWMPan Dobr., abym mu wynurzył otwarcie moje myśli.

Chlubnem bardzo dla mnie jest wezwanie na profesora wymowy i poezyi w uniwersytecie Wileńskim. Winienem tę chwałę JWMPanu Dobrodziejowi, ktory w piśmie mojem raczyłeś cenić i nadgrodzić chęć i miłość nauki. Szczęśliwy, gdybym się mógł kiedy zbliżyć do tych wzorów, które nam JWPan Dobr. w dziełach swoich dajesz, a które ja zawsze uwielbiałem. Nowy dowód jego łaski w obietnicy przysłania mi uwag krytycznych nad rozprawą moją: przyjmę one z największą moją wdzięcznością i starać się będę usilnie z nich korzystać. Wyznać albowiem powinienem, iż dla różnych przyczyn, zaniedbawszy tej pracy po ogłoszeniu pierwszego konkursu, dopiero przeczytawszy w gazecie uwiadomienie o jego przedłużeniu, zająłem się tą materyą, która od lat sześciu jest mojem celniejszem zatrudnieniem, ale krótkość czasu przyczyną była pośpiechu; nie miałem też pod ręką wielu dzieł do tego potrzebnych. Rozumiem, iż rękopism mój może mi być odesłany, ja zaś na czas oznaczony, z potrzebnemi odmianami nie omieszkałbym Uniwersytetowi zwrócić tego pisma.

---

[1] Autograf w arch. Okr. Nauk. Wileń., fasc. 43, nr. 287, fol. 12. Rozprawa „O życiu i pismach uczonego Józefa Czecha, dyrektora gimnazyum wołyńskiego“, wydaną została w Wilnie w r. 1811. Estrejcher (Bibliografia, IV, 283) przypisuje ją *Erazmowi* Słowackiemu.

[2] Autogr. w arch. Okr. Nauk. Wileń., tamże fol. 38.

Przełożyłem inne jeszcze żądania moje, które łasce JWPana Dobr. polecam. Nie powodowany chciwością wielkich zysków, umiem być umiarkowany w mych żądaniach; obawiam się tylko, aby oznaczona pensya nie była niedostarczającą; wszyscy bowiem wiedzą, że w Wilnie utrzymanie się jest kosztowne. Nie śmiałem jednak, zwłaszcza w teraźniejszych okolicznościach, gdy interesa finansowe tak twardo idą, żądać powiększenia pensyi.

Za udzielone wiadomości o życiu i zdania o pracach uczonych Czecha, najmocniej dziękuję. Jak tylko skończę pismo w tym względzie, pozwolisz JWPan Dobr., że one przyślę pod Jego rozwagę.

WJP. Czechowej komunikowałem pismo tyczące się jej interesów. Oświadcza ona JWP. Dobr. najczulszą wdzięczność za Jego starania i całą swą ufność w nim pokłada.

Ośmielam się jeszcze prosić JWPana Dobr. o radę i objaśnienie względem porządku i układu nauki, którą mam dawać w Uniwersytecie. Dotąd w szkołach polskich traktowana była naprzód nauka o wymowie, po której następował wykład o poezyi. Taki porządek zachował ks. Piramowicz i inni, którzy o tem pisali, a samo nazwisko *profesora wymowy i poezyi,* zdaje się go wskazywać. W gimnazyum Krzemienieckiem mając wzgląd na usposobienie uczniów przychodzących na kurs pierwszy, którzyby jeszcze nauki o *piękności* i *smaku,* od których zaczynać należy, objąć nie zdołali, szedłem tą wskazaną już drogą. Jednakże wiadomo jest JMPanu Dobr., że w innych narodach zaczynano pospolicie od wykładu poezyi i kończono na wymowie. L'abbé Batteux, który obiedwie te nauki umieścił w rzędzie sztuk pięknych, zasadziwszy ich teoryę na jednym początku, to jest *naśladowaniu pięknej natury,* po wyłożeniu nauki o smaku, stosuje się do prawideł poezyi i wymowy. W Niemczech Baumgarten i jego naśladowcy, Eschenburg, Eberhard i inni, opierając na *najwyższej zmysłowej doskonałości* teoryę nauk i sztuk pięknych, w estetykach swoich umieścili wymowę po poezyi. Teraźniejsi niemieccy autorowie estetyki, wchodząc w subtelną metafizykę, zaciemnili tę naukę i niektórzy nawet wymowę z estetyki wyłączają. Naśladować tych ostatnich nie jest moim zamiarem, ale zdaje mi się, że dopełniając i objaśniając naukę Battego, tudzież rozróżniając nauki piękna czyli wyzwolone od sztuk pięknych, możnaby iść wskazanym od niego porządkiem i wyłożywszy teoryę smaku, czyli estetykę, mówić o wymowie po wyłożeniu poezyi. Prawidła każdej w szczególności otworzyłyby się do języka polskiego i pod każdym rodzajem umieszczałaby się jego historya w naszej mowie z rozbiorem celniejszych polskich pisarzów.

Oto są moje myśli, które racz JWPan Dobrodziej rozważyć, mnie zaś darować, iż ośmielony Jego dobrocią, przerywam ciąg Jego prac tak ważnych dla nauk i kraju. Zostaję z najgłębszem uszanowaniem JWMPana Dobrodzieja najniższym sługą.

E. Słowacki.

---

228. Jan Potocki do Jana Śniadeckiego. [1]

(O spóźnionym z powodu choroby powrocie prof. Franka).

Białystok, ce 13 mars 1811.

Monsieur le Recteur! Mr. le professeur Franc après avoir pris toutes les dispositions pour son retour le 9 du courant, a été attaqué d'une fièvre catarrhale comme

---

[1] Oryginał tamże, fol. 54.

Vous le verrez dans l'attestat ci joint. Il est au désespoir de cet accident et c'est pour le calmer que je m'empresse de Vous en avertir, Monsieur. Le malade me prie principalment d'engager par Votre intercession Monsieur Votre frère qu'il veuille avoir soin de la clinique. Quand aux leçons, le professeur Franc s'engage d'en donner d'extraordinaires pour completer exactement le nombre. Le contretemps que je suis obligé de Vous annoncer, Monsieur, ne fait qu'augmenter la reconnaissance que je Vous dois pour la permission, que Vous avez bien voulu m'accorder de conduire avec moi ce professeur. J'ai l'honneur d'être avec la considération la plus distinguée

Monsieur le Recteur
Votre très humble et très obéissant serviteur
J. Potocki.

229. E. Słowacki do J. Śniadeckiego. [1]

(O zamierzonych wykładach).

Krzemieniec, 18 maja 1811.

Jaśnie Wielmożny Mości Dobrodzieju! List JWWMPana Dobrodzieja, dnia 10 maja pisany, doszedł rąk moich. Przenikniony wdzięcznością wyczytałem w nim nowe dowody łaskawej Jego o mnie pamięci.

Przed połową jeszcze sierpnia spodziewam się stanąć w Wilnie, bo ostatnich dni lipca zamierzam sobie stąd wyjechać. Ponieważ bez przeznaczonej mi kwoty na koszta przejazdu obejść się mogę w podróży, przeto, jeżeli to porządku działań Uniwersytetu w czem nie pomiesza, chciałbym ją dopiero odebrać za przybyciem mojem na miejsce. Raczysz JWWMPan Dobr. w tem postąpić, jak mu się zdawać będzie. WJP. Czechowa, która miała pisać na pocztę, o przysłanie wyznaczonej sumy, oczekuje teraz przywiezienia jej przez W-go Malewskiego.

Składam JWWPanu Dobr. dzięki za przysłane mi uwagi nad pismami mojemi. Korzystałem ze wszystkich. Co się tyczy zaimków, *on, ona, ono,* błędem jest w samej rzeczy używać ich w innym, oprócz pierwszego przypadku pojedynczej lub mnogiej liczby. Te bowiem zaimki, dla wyrażenia różnych względów, zamieniają się, podług Kopczyńskiego, na wyrazy *jego, jej, jemu, mu, ją, nią, nim, ich, im, nimi* i t. d. Jednakże sam Kopczyński w przypisach do swojej gramatyki kładzie czasem: *onych, onym, onemi* i t. d., a w dawnych książkach używanie to jest pospolitem. Ja tam tylko kładłem te wyrazy, gdzie ustępstwo *je, ich, im,* zdawało mi się być przykrem dla ucha, np.: *znajduje je, wykładając ją;* nie upieram się jednak przy tem mniemaniu i rozumiem, że można zawsze przez przełożenie lub wybór innych wyrazów pogodzić ścisłość gramatyczną z przyjemnem brzmieniem.

Oczekuję dalszych nad mojem pismem konkursowem uwag, któreś mi JWWPan Dobr. przesłać obiecał. Jeżeli wolno będzie tę rozprawę znacznie rozszerzyć, mógłbym zamiast krótkich wyjątków z niektórych pisarzów, umieszczonych teraz w pierwszym okresie polskiej literatury, położyć rozbiory dzieł całych, które mam przygotowane.

Co się tyczy lekcyi moich, zgadzam się chętnie z JWWPanem Dobr., że przeznaczenie dwóch godzin w tygodniu na czytanie Tacyta Naruszewicza z uwagami

---

[1] Autograf tamże, fol. 75.

krytycznemi w filozoficznym i gramatycznym względzie, stanie się bardzo użytecznem dla uczniów, którzy będą razem zapatrywać się na rzeczy i poznawać prawidła. Po uwagach nad początkiem i składem języków w powszechności, wykładałaby się historya języka polskiego, a przebiegłszy celniejszych autorów, czytanie Tacyta i innych dzieł Naruszewicza, zakończyłoby ten kurs dodatkowy. W czterech pozostałych godzinach wykładać się będzie nauka o poezyi i wymowie, w porządku, o którym pierwej do JWWPana Dobr. pisałem.

Przeglądałem najpilniej wraz z JP. Jarkowskim, nauczycielem geometryi, pozostałe po Czechu papiery, ale w nich trygonometryi nie znalazłem. Jest tylko seksternu niedokończony trygonometryi kulistej; inne papiery zawierają w sobie przerabiania lekcyi matematycznych, tudzież kopje przekładu Euklidesa i dodatków. Zostaję z najgłębszem uszanowaniem JWWPana Dobrodzieja najniższym sługą.

E. Słowacki.

---

230. Szymon Malewski do Jana Śniadeckiego. ¹)

(O wizytacyi szkoły Krzemienieckiej).

Krzemieniec, w lipcu 1811.

Jaśnie Wielmożny Mości Dobrodzieju! Przybyłem do Krzemieńca dnia 10 tego miesiąca na obiad. Upał oprócz innych niewygód, był przyczyną przedłużenia czasu w drodze, bo koła posuszył i połamał. Przez te dni od rana do wieczora zatrudnieni byliśmy egzaminami prywatnymi, a dziś otwarte zostały egzamina publiczne z przyzwoitą i wspaniałą uroczystością. JW. Czacki miał rozprawę i nauczyciel I-ej klasy, a Słowacki czytał swoje tłomaczenie Delilla i krótkie pożegnanie, ale bardzo czułe; sama JW. Czacka była rozrzewniona. Słowacki wyjeżdża po egzaminach około 20 lipca; wypadałoby mu nająć stancyę tymczasowie, a sam przybywszy do Wilna w auguście, najmie sobie dom wedle potrzeby, i on się zgadza.

Dysputa z JW. Czackim i nami bardzo spokojna. Żukowski pomaga mi do przekonywania, aby JW. Czacki swoje klasy przerobił na szkołę powiatową.

W Łucku byłem; tam potrzebny nauczyciel dobry na II-gą klasę; godni są nauczyciele, wyjąwszy Butowskiego, ²) który pije i szpeci to zgromadzenie. Rosyanin przysłany z Petersburga bardzo dobry.

Wyjeżdżam z Krzemieńca 20 tego miesiąca, jeżeli JW. Czacki nie zatrzyma mnie do 23, w którym dniu i on wyjeżdża do Żytomierza.

Wcześnie świadectwo składam, że w Krzemieńcu wszystko idzie porządnie, tylko nauczycielom potrzeba większego doświadczenia w powołaniu nauczycielskiem; posuwają niektóre nauki nad siły uczniów, czyli raczej przyspieszają.

Ściborski zdrów; poznałem go zbliska; człowiek wart ze wszech miar szacunku.

Łasce Pańskiej mnie oddaję. JWWMPana Dobr. najniższy sługa.

Malewski.

---

¹) Autograf, tamże fol. 87, bez daty.

²) Michał; w liście do Śniadeckiego, na zapytanie o nałogu wytłomaczył się, że to nieprawda; list tamże fol. 127, z 10 października 1811, z Łucka.

231. Szymon Malewski do Jana Śniadeckiego. [1])

(O wizytacyi szkoły krzemieckiej).

Krzemieniec, 21 lipca 1811.

JWMści Dobrodzieju! Wczora skończyły się egzamina publiczne i uroczyste zamknięcie nauk w tutejszem gimnazyum nastąpiło. Przez dziesięć dni bawienia mego, po 12 godzin co dzień na egzaminach siedzieliśmy, wczora zaś popołudniu odprawiliśmy sesyę, na której była materya roztrząsana względem zaprowadzenia po szkołach powiatowych klas czterech na języki i względem Euklidesa i Arytmetyki Czecha, aby były za elementarne podane. JW. Czacki z nieukontentowaniem przystał, aby porządek szkolny został po dawnemu w szkołach powiatowych, prosząc o jednę tylko powolność, aby w gubernii Tarnopolskiej pozwolono było mu urządzić szkołę powiatową wedle jego planu.

To prawda, że w gimnazyum Krzemienieckiem cztery klasy idą z wielkim pożytkiem, lecz przy wielkiem staraniu i szczególnych pomocach. Wszystko to się wyjaśni za przyjazdem. Dzisiejszy dzień poświęcony jest na widzenie protokółów i pustej kasy, a w nocy wyjeżdżam z Krzemieńca do Brześcia, gdzie się będę determinował, czy mam do Warszawy jechać lub prosto do Wilna.

Chruścielski dziś tu się pokazał; jego życzeniem jest, aby mógł być dozorcą w Kamieńcu przynajmniej na dwa lata dla urządzenia tymczasem przyszłego losu Oświadczył, że jedzie do Wilna.

Łasce Pańskiej mnie oddaję, JWWMPana Dobr. najniższy sługa.

Malewski.

w Wilnie (!), dnia 21 lipca 1811.

---

232. Mikołaj Fuss do Jana Śniadeckiego. [2])

(W sprawie słownika Lindego).

Petersburg, 21 lipca 1811.

Monsieur. L'Académie Impériale des sciences a reçu avec autant d'intérêt que de reconnaissance le quatrième volume du dictionnaire polonais de M. Linde, que Vous, avez eu la complaisance de lui faire passer de la part de l'auteur. Veuillet, Monsieur, je Vous en supplie, faire parvenir à ce savant le remerciements de l'Académie et les agréer aussi pour Votre part de la peine que Vous avez bien voulu Vous donner, en nous transmettant cette continuation d'un ouvrage utile et justement estimé.

Quant à Votre proposition d'accepter en dépôt un nombre d'exemplaires de ce Dictionnaire pour les débiteurs à St. Pétersbourg, je regrette infiniment que nos occupations nombreuses ne me permettent pas de m'en charger. Mais j'en ai parlé au commissionnaire de la librairie académique Mr. Mayer, qui consent à accepter en commission un nombre d'exemplaires et à en soigner le débit à St. Pétersbourg. Ayez la bonté de communiquer cette proposition à Mr. Linde; si elle lui convient, il pourra s'adresser, soit directement, soit, par notre entremise, au dit commissionaire, lui dire ses conditions et en recevoir les siennes. Il faudra lui bien accorder le bénéfice d'usage; car quoiqu'il soit salarié, logé et chauffé par l'Académie, elle lui paye cela non obstant elle-même une provision sur les livres qu'il vend pour le compte de l'Académie.

---

[1]) Autograf, tamże, fol. 89.

[2]) Autograf, w arch. Okr. Nauk. Wileń., fasc. 43, nr. 287, fol. 83; adres: „à M. le Chevalier Śniadecki, recteur de l'Université de Vilna.

J'ai l'honneur d'être avec la considération la plus distinguée, Monsieur, votre très humble et très obéissant serviteur

Nicolas Fuss.

St. Pétersbourg, ce 21 juillet 1811.

---

233. Stanisław Siestrzeńcewicz do Jana Śniadeckiego. [1]

(Chwali uniwersytecką mowę jego, o własnem dziele pisze).

Petersburg, 17 8-bra 1811.

Jaśnie Wielmożny Mości Dobrodzieju! Otrzymałem przez ręce konfratra mego JWIKs. Biskupa przysłane mi zagajenie JWWMPana [2] Ja na pochwałę tego zbawiennego pisma wyrażę tylko to, że żądałbym, aby ono w szatę ambonną odziane, powiedziane było w kościele w czasie nabożeństwa przez kapłana. Pisał kiedyś książę Wiśniowiecki, hetman litewski, kazania bernardynowi, na które cisnęli się słuchacze, a po onym do konfesyonałów. Czemuby ułożonym przez rektora akademickiego głosem za wiarę świętą nie mógł odezwać się kaznodzieja? nim kiedyś wyuczą się układać podobne głosy własne, zakończywszy nauki w waszej świątyni kandydaci ambon.

Styl też i pisownia tego zagajenia każe mi wierzyć, że akademia wypuściła już wielu w polszczyznie wydoskonalonych alumnów i przeważa na stronę Wileńskiej typografii chęć moją drukowania dzieła mojego: „Epoch krztu Sarmatów, Skławonów i Sławian, i początków tych narodów, spodziewając się tam znaleźć korektora, który zastrzegłby dzieło od wciskającej się litewszczyzny przez mały przeciąg lat od 1384 roku tylko nie wyuczonej jeszcze rozróżniać scisnione (!) *á* i *é* od prostych.

Mam honor być z poważeniem (!) JWWMPana Dobrodzieja

życzliwym i najniższym sługą
† Stanisław Arcybiskup Metropolita Mohil.

---

234. Alojzy Osiński do Jana Śniadeckiego. [3]

(Odpowiada na uwagi o błędach w druku).

w Krzemieńcu, 3 grudnia 1811.

Jaśnie Wielmożny Mości Dobrodzieju! Skwapliwie drukować kazano rozkład nauk w Krzemieńcu [4] i dlatego błędy języka w rękopiśmię do mojej poprawy nie doszły. Tę smutną prawdę wyznać winienem, iż niejeden oburza się za wytknione pomyłki przeciwko prawom językowym. Mogę to śmiało powiedzieć, iż w drukujących się pismach zwracam na to uwagę, aby się zwyczaj narodowy nie nadwyrężał. Znam ważność uwag JWWMPana Dobr., iż mowa rodowita jest narzędziem jedynego oświecenia, iż lekceważenie zwyczaju i powagi pisarzów prawdziwie zawstydza współziomków, a mianowicie nauczycielów. Słodką czuję radość, że to w przekonaniu własnem umiem oceniać, co mi przewodniczący oświeceniu tak gorliwie wykłada. Z większą teraz śmiałością oczyszczać będę pisma podawane do druku z błędnych zwyczajów i samowolnych dziwactw.

---

[1] Oryginał tamże, fol. 137.

[2] Mowa o religii. Warszawa, 1811.

[3] Autograf tamże, fol. 163.

[4] Materye z nauk w gimnazyum wołyńskiem na popis publiczny wystawione, 1810—11, drukowane były w Warszawie.

Zostaję z najgłębszem uszanowaniem JWWMPana Dobr. najniższym sługą

ks. Aloizy Osiński.

---

235. Kalikst Daniłłowicz do Jana Śniadeckiego. [1]

(W sprawie „Kuryera Litewskiego").

Wilno, 9 X-bra 1811.

Do JW. Jana Śniadeckiego, rektora Imperatorskiego Wileńskiego Uniwersytetu i orderu św. Anny II klasy kawalera, od redaktora „Kuryera Litewskiego" 9 klasy Kaliksta Daniłowicza prośba.

Podawałem prośbę do Komitetu Cenzury o rozciągnienie jednego porządku tak na gazetę krajową Kuryera Litewskiego, jakoteż na warszawskie i inne zagraniczne w prowincyach od polskiej przyłączonych czytające się, najprzód, żeby co jest bronne ani ta, ani tamte nie ogłaszały publiczności, co zaś jest wolnem dla zagranicznych, ażeby bronnem nie było dla krajowej; powtóre, ażeby krajowa gazeta i warszawskie razem były publikowane bez żadnego pierwszeństwa zagranicznych przed krajową. Dziś poważam się przełożyć te żądania i pokazać, że nie są bez pożytku i wygody wnętrznej.

Znasz JWPan, zna cała publiczność wileńska, znają wszyscy mieszkańcy prowincyonalni, jak wielka jest różnica między Kuryerem Litewskim, a gazetami warszawskiemi i innemi zagranicznemi. Pierwsza nie ma swobód, których doświadczają drugie, a znosi obowiązki, których tamte nie znają. Cenzura przepuszcza prawie wszystko w gazetach zagranicznych, a obok nie pozwala Kuryerowi z nich przepisać artykułów już ogłoszonych, a zatem publiczność daleko więcej ma wiadomości z gazet zagranicznych, jak z krajowej. Nie stylem, ani pięknością edycyi tamte celują krajową gazetę, lecz temi dwuma (!) przywilejami: wolności cenzury i pierwszeństwa nowin. Z tych przyczyn wszyscy wolą utrzymywać gazety zaniemeńskie, aniżeli Kuryer Litewski, i dlatego pocztamt wileński ma kilkakroć więcej prenumeratorów na gazety zagraniczne, jak na Kuryer Litewski, lubo tamte od 24 aż do 100 rubli srebrnych kosztują, gdy Kuryer Litewski ledwo 9 rubli w mieście płaci się. A stąd wynika większy wywóz pieniędzy za granicę, omylenie opinii publicznej, poniżenie przemysłu krajowego, a zasilenie zagranicznego. Gdyby zaś gazety zaniemeńskie nie publikowały się pierwej od Kuryera Litewskiego i nie ogłaszały tego, co bronne gazecie krajowej: spodziewam się, że Kuryer Litewski, zatrzymując znaczną masę pieniędzy, podniósłby przemysł krajowy i mnie postawiłby w stanie założenia papierni, której dotąd niema w Wilnie, lubo wszelkie do tego sposobności.

Co do obowiązku i posługi rządowi krajowa litewska gazeta może pochlubić się, gdy gazety zagraniczne żadnej nie czynią posługi. Kuryer Litewski ogłasza wszystkie wiadomości o podradach, arendach i tym podobnych doniesieniach rządu, izb skarbowych i innych miejsc najczęściej bez żadnej za to zapłaty. Tego roku jeszcze redaktor Kuryera Litewskiego swoim kosztem opublikował obszerne wiadomości o dobrach skarbowych, na przedaż przeznaczonych, lecz dotąd nie odebrał żadnej nadgrody, lubo komisya do przedaży ustanowiona, powrót wydatku zaręczyła. Chętnie podjąłbym się bezpłatnie drukować wszystkie objawienia rządowe, gdyby równa opieka gazecie krajowej darowana była, jaką mają zagraniczne.

---

[1] Autograf tamże, fol. 24.

Na tych zasadach najpokorniej proszę o przedstawienie tych okoliczności, gdzie należy i o wyjednanie, ażeby gazety zagraniczne nie ogłaszały w Litwie tego, czego gazecie krajowej nie wolno i przeciwnie, ażeby wolno było gazecie krajowej wypisać z nich to wszystko, co cenzura w zagranicznych przepuści; powtóre, ażeby gazety zagraniczne nie publikowały się pierwej od krajowej, a zatem ażeby do jej napisania pocztamt litewski raczył trzema dniami pierwej wydawać redaktorowi, jak to już czas niejaki praktykowało się.

Kalikst Daniłłowicz R. K. L.

---

236. T. Czacki do Michała Jurkowskiego. [1]

(O jakiemś piśmie w sprawie liceum i przekładzie Pindara).

Brusiłów, 17 marca 1812.

Wielmożny Mości Dobrodzieju! Sława naszej szkoły wszędzie i zawsze jest mi obecną. Ośmieliłem się napisać w imieniu ucznia do Grodka. Posyłam i moje gryzmolenie i przepisanie. Popraw i damy uczniowi, np. Januszewskiemu, aby przepisał; Grodkowi, Książęciu i uniwersytetowi poszlemy. Racz oprócz tego dopilnować tłomaczeń Pindara i innych greckich pisarzów na język polski, aby widziano, że nie próżnujemy. Przyjemna jest dla mnie walka, mając takich profesorów. Zostaję z wysokim szacunkiem WPana Dobrodzieja najniższy sługa

Czacki.

---

237. J. U. Niemcewicz do S. B. Linde. [2]

(O egzemplarz słownika).

Warszawa, 5 sierpnia 1812.

Posyłam Kochanemu Koledze 12 dukatów w grubej monecie, jako prenumeratę na dykcyonarz Jego dla Stanisława Ursin Niemcewicza, starosty rewiatyńskiego, kawalera wielu orderów (wypisuję wszystkie tytuły, bo taki w kordonie moskiewskim zwyczaj), choć wiem, że imię Lindego przeżyje wszystkich starostów i wszystkie ordery. Racz przysłać bilet prenumeraty i 5 wyszłych tomów. Ściskam serdecznie.

J. U. Niemcewicz.

---

[1] Autograf w zbiorze bar. L. Kronenberga; Jurkowski był profesorem języka greckiego w Krzemieńcu; na ostatniej stronnicy dopisał: „odebrałem dnia 29 marca 1812".

[2] Autograf w tymże zbiorze; adres: Wielmożny Linde, dyrektor Liceum; list musiał być pisany w r. 1812, gdyż w tym roku wydaną została 5-ta część słownika języka polskiego.

238. E. Groddek do S. B. Linde. 1)

(W kwestyi edukacyi i skończenia słownika).

Wilno, 20 października 1813.

.... tion des Schulunterrichts, höchst unvollkommen und beinahe unbedentend ist. Classische Bildung, der Grund aller Wissenschaften, ist in unsern Schulen bis zur Stunde noch fast vernachlässigt und, was das Traurigste ist, obgleich die Folgen davon am Tage liegen—so verschliesst man doch vorsätzlich die Augen, um an dem schönen Edukationsgebäude der ehemahligen polnischen Schulcommission, welches leider so bauffällig ist, dass es einer Fundamentalreparatur bedarf, ja nichts rühren oder gar welche Anmassung! verbessern zu dürfen. Doch Sie kennen aus langer Erfahrung die Schwächen der Nation, der wir beide dienen, gewiss nur zu gut, als dass ich viele Worte darüber verlieren dürfte.

Ihr ernstliches Wörterbuch nähert sich nun wohl Schon bald seiner Vollendung, was ich nun so eifriger wünsche, je mehr ich Ursache zu fürchten habe, dass die gegenwärtigen Coniuncturen dem völligen Abdruck desselben hinderlich sein möchten.

Erlauben Sie nur noch die Versicherung meiner ungetheiltester Hochachtung hinzuzufügen, mit der ich die Ehre habe zu sein Ener Hochwohlgeboren ergebenster Diener

Groddek.

Wilna, den 8 October ä. St. 1813.

---

239. Prośba E. Słowackiego o pozwolenie wydawania w r. 1814 „Kuryera Litewskiego.“

Wilno, 1 stycznia 1814.

Do Rady Imperatorskiego Uniwersytetu Wileńskiego. W roku upłynionym 1813-tym, mając sobie poruczone, za wiedzą i z polecenia JWRektora, tudzież za pośredniczym układem z W. Włodkiem, wydawanie i redakcyę gazety „Kuryera Litewskiego;“ pod tym tylko obowiązkiem, abym W. Włodka w należytości jego z dochodów tejże gazety zaspokoił; z powodu nie uregulowanych z początku poczt krajowych, a przez to małej liczby prenumerujących, tudzież znacznych wydatków na zaprowadzenie pierwszych zakładów, nie odniosłem przyzwoitej za pracę moję nagrody. Teraz mając nadzieję większego dochodu tejże gazety przez uregulowane już poczty, upraszam Imperatorskiego Uniwersytetu Wileńskiego, aby mi, pod podobnym, jak w roku zeszłym obowiązkiem, to jest, zupełnego zaspokojenia należytości W. Włodka, do tejże gazety przywiązanej, z którego się za czas upłyniony uiściłem i który na rok idący, przyjmuję na siebie, wydawanie i redakcya tej gazety na rok 1814-ty poruczone były.

Euzebi Słowacki Profesor. 2)

---

1) Autograf w zbiorach bar. L. Kronenberga.

2) Autograf, w arch. Okr. Nauk. Wileń. fasc. 11, fol. 27.

240. J. Śniadecki do S. B. Linde. ¹)

(W sprawie należącej mu się pensyi).

Z Wilna, 4 (16) Lutego 1814.

Już dawno czekam z niecierpliwością wiadomości o Panu i o Jego-Słowniku. Pisałem dwa listy do WMPana Dobr. jeden przez księgarza Zawadzkiego o książce wydanej przez P. Bętkowskiego (sic) ²) z memi nad nią uwagami, drugi list pod kopertą JW. Wawrzeckiego w mym osobistym interesie o zaległą moją od lat trzech pensyę w Księstwie Warszawskiem, opartą na funduszach edukacyjnych i uroczyście mi zapewnioną przez ustawy dawnej Komisyi i przez dekret cesarza Austryackiego: te wszystkie dowody znajdują się przy aktach akademii Krakowskiej, gdzie jestem umieszczony na liście emerytów z pensyą roczną do życia złp. 4000 za moje blizko trzydziestoletnie bez przerwy w tejże akademii prace. Do roku 1811 byłem regularnie opłacany; od tego roku, jako świadczyć mogą rachunki akademii Krakowskiej, nic nie odebrałem. Skarb, windykując te fundusze osobno administrowane, musi opłacać, co się komu należy.. Mam do tego upomnienia się prawo i pisałem o to do Księcia JMci i do JW. Wawrzeckiego, WMPana upraszałem i upraszam, abyś był łaskaw podać o to imieniem mojem notę, jeżeliby tej podanie uznano za potrzebne. Nie wiem, jak się ten interes obrócił; ale jeżeli jest on do zrobienia podobny, zapewne mi pomocy nie odmówią książę Lubecki i JW. Wawrzecki. Bądź łaskaw donieść mi o tem i razem o końcu swojej pracy, czy ostatni tom słownika wyszedł już z druku lub nie?. Proszę mi darować to natręctwo, bo tu też z nami także bieda: za cały rok przeszły jeszcze nie jesteśmy zapłaceni. Wojna wszystko pożera. Przynajmniej jeden dar Opatrzności zlał się na mnie, że przy tylu kłopotach i przykrościach zdrów jestem. Życzę tego samego z wszelką pomyślnością Kochanemu Przyjacielowi, którego jestem z nieodmiennem sercem i przywiązaniem WWMPana Dobrodzieja najniższym sługą.

Jan Śniadecki.

241. Jan Śniadecki do S. B. Linde.³)

(Wychwala zasługi Czartoryskiego, o słowniku Lindego).

1814.

...... krótko wyliczyć, jako to, że jego pracami i staraniem powiększony fundusz szkolny, zakwitły nauki w uniwersytecie Wileńskim i w ośmiu guberniach niegdyś polskich albo zamieszkałych przez Polaków, że książę własnym kosztem zbogacił zbiory do pięknych sztuk i kunsztów i wyznaczył nagrody pieniężne dla młodzieży, szczególniej się przykładającej w Wilnie do literatury greckiej i łacińskiej, i że poświęca prawie cały czas, staranie i ufność Monarchy dla dobra nauk i instrukcyi publicznej w uniwersytecie Wileńskim i w szkołach jego rządowi poruczonych. Może tego Książę nie będzie uważał, a choćby postrzegał, nic przez delikatność nie powie, ale są ludzie, którzy to rozbiorą i rozważą.

---

¹) Autograf w zbiorach bar. L. Kronenberga; adres na liście samym u dołu: JWP. Rektor Linde.“

²) Historya literatury polskiej, Warszawa, 1814.

³) Druga tylko połowa listu w tym samym zbiorze, z adresem: „W-ny Samuel Linde, rektor liceum warszawskiego“.

Przyłączam tu może nieznany w Warszawie druk dla Autora, gdzie jest moja mowa, w której rzucone myśli może się na co zdadzą.

Miałem tylko kilka słów napisać, tymczasem moja szczebiotliwość wciągnęła mnie w bazgraninę aż do znudzenia przyjaciela. Proszę to darować mojej słabości, że mi się nie chce prędko oderwać od pisania do ludzi, których szacuję i kocham. Niecierpliwie wyglądam ostatniego tomu słownika.[1] Nie wiem, czy doszedł pana bilet JW. Wawrzeckiego albo raczej w liście jego zamknięty. Może prośba jest teraz niewczesna, ale nie zawadzi pokusić się o należytość. Proszę mi donieść i o skutku tego biletu i o dojściu teraźniejszego listu a kochać szczerze tego, który jest z rzetelnem przywiązaniem i wysokim szacunkiem WWMPana Dobrodzieja najniższym sługą.

Jan Śniadecki.

---

242. Świadectwo dla Jana Śniadeckiego.[2]

Wilno, 6 grudnia 1814.

Rząd Imperatorskiego Uniwersytetu Wileńskiego zaświadcza, że rektor tegoż uniwersytetu i kawaler Jan Śniadecki zostaje w życiu i znajduje się w Wilnie przy sprawowaniu obowiązków rektorskich. W dowód czego niniejsze świadectwo za należnym podpisem i z pieczęcią uniwersytecką wydaje się. Dan w Wilnie, 6 grudnia 1814 roku.

X. Józef Mickiewicz, dziekan oddziału nauk fizyczn.-matemat. Szymon Malewski koll. sowiet., oddziału nauk moral. i polit. dziekan.

L. S.

Sekretarz Felix Mierzeiewski.

---

243. Tomasz Szumski do S. B. Linde.[3]

(O warunkach nabycia słownika).

Poznań, 13 lipca 1815.

Wielmożny Mości Dobrodzieju! Upraszam donieść mi najpierwszą pocztą, czy gdybym potrzebował, mógłbym dostać od WPana Dobr. Jego dzieło po 10 dukatów, gdyż mi transport, cło i etc. etc. kosztuje, a podwyższyć ceny na 12 dukatów nie mogę. Po 10 dukatów możebym wziął kilka egzemplarzy jeden po drugim. Jeśli Pan raczysz na to uważyć, że gotowe dukaty są zawsze pewniejsze od papieru i procent przynoszą, spodziewam się, że Pan prośby mojej nie odmówisz. Oczekując łaskawej odpowiedzi, jestem zawsze przy najwyższem uszanowaniu oraz Wielmożnego Pana Dobrodzieja najniższym sługą.

Szumski.

---

[1] Trzeci tom (V-ta część) Słownika Lindego wydany został w r. 1812, czwarty zaś (VI-ta część w r. 1814; wobec ostatniego ustępu listu przypuszczać należy, że list niniejszy pisany był wkrótce po liście poprzedzającym.

[2] Oryginał, pieczęć z czerwonego laku wykruszona, zbiory bar. L. Kronenberga.

[3] Autograf w tymże zbiorze.

244. J. U. Niemcewicz do Karola Augusta bar. Varnhagen von Ense. [1]

(O publicznych i prywatnych sprawach).

Warszawa, 29 października 1815.

Monsieur le Baron! C'est avec un plaisir bien sensible que j'ai reçu la lettre que vous m'avez fait l'honneur de m'écrire par Mr. le conseiller Reyer. Vous avez renouvelé mes regrets, en me parlant de pertes immenses et du triste état de votre pays. An milieu de votre douleur, votre conscience doit vous fournir des consolations, que n'ont pas ceux, qui ont bronché dans cette fidelité et dans ces principes, que vous avez soutenus avec tant de courage et de constance. Que Dieu console et protége le bon et vertueux roy en ses fideles serviteurs. Nous touchons au moment où notre pauvre pays va recevoir une face nouvelle. L'Empereur Alexandre desire notre bonheur; mais d'un autre coté tout conspire contre nous. On nous annonce dans dix jours l'arrivée du nouveau souverain; il sera accompagné de tous ses frères. Varsovie accombrée par les quartiers militaires ne fournit plus de logements pour ceux, qui voudraient s'y rendre. Le comte Mostowski est attendu tous les jours, Mr. Batowski également. Beaucoup de français veuillent dit on s'établir ici. Le generale (sic) Moraud en a deja obtenu la permission. Voudriez vous, Monsieur le Baron, avoir l'extrême bonté de remettre la lettre ci jointe à Mr. de Nostitz, afin qu'il la fasse parvenir avec sureté à Mme de Senft. Le sort de cette excellente famille m'afflige vivement. J'espère qu'avec le temps Sa Majesté daignera employer un serviteur zelé, rempli d'autant de talents, que de probité.

Je vous prie, Monsieur le Baron, de présenter mes respects à Mme votre épouse, de me rappeler au souvenir de M^{r} le Baron de Just, de Mr de Nostitz, de M^{r} et de Mme la comtesse de Loss et de M^{r} et de Mme de Meissnig. Mille amitiés à Mme Olędzka et à tous compatriotes residants à Dresde.

Veuillez, Monsieur le Baron, agréer vous même les assurances de la considération très distinguée, avec laquelle j'ai l'honneur d'être, Monsieur le Baron, votre très humble et très obéissant serviteur

J. U. de Niemcewicz.

Ce 29 octobre 1815, Varsovie.

---

245. J. M. Ossoliński do S. B. Linde. [2]

(W sprawie prywatnej).

9 maja 1816 z Wiednia.

Na Twój list, kochany Lindo, 24 kwietnia w tym momencie odpisuję, dziękując ci za twoją stałą i przyjazną życzliwość. W. Grossowi jego przyjaźni jestem i zawsze będę wdzięczen. Teraz proszę go, aby chciał przyjąć czerwonych złotych 30, na które asygnacyę do jw. starosty Sulejowskiego w list jego inkludowałem. Nie róbcież jakiej przytem trudności z adwokatami galicyjskimi, niewystawiającymi sobie mojego interesu w prawdziwym jego punkcie. Teraz też już będą mieli wszystko, czego żądali, tylko raczcie jak najpilniej papiery do Małeckiego ekspedyować, a dla mojej wiadomości radbym ich mieć kopję. Serdecznie Cię jak kocham, tak pozdrawiam.

---

[1] Autograf w Berlińskiej bibliotece królewskiej.

[2] Autograf w zbiorach bar. L. Kronenberga.

246. S. B. Linde deklaruje się wykładać w uniwersytecie filozofię.[1]

Warszawa, 1 stycznia 1817.

Wysoka Komisyo Rządowa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego! Pragnąc równie, żeby z jednej strony Liceum mojemu zarządzeniu powierzone pod łaskawą opieką Wysokiej Komisyi w swojem rozwijaniu się i doskonaleniu coraz dalej postępowało, jakoteż żeby z drugiej strony powzięty dla dobra kraju zamysł Komisyi otworzenia jak najprędzej nowego uniwersytetu w Warszawie najpomyślniej był uskuteczniony, a wchodząc w trudności osadzenia katedr nowo się tworzących wydziałów akademickich, poważam się uczynić następujące przełożenie.

Gdy szanowny mój kolega JP. professor Zabellewicz pomimo najgorętszej chęci dla słabości zdrowia nateraz podjąć się nie może ofiarowanej mu katedry filozoficznej, oświadczam się z gotowością moją katedrę tę zastępować bez wszelkich innych warunków, tylko żeby przez to moje zastępstwo nikomu do niej droga nie była zagrodzoną i żeby ona bądź panu Zabellewiczowi, skoro się będzie czuł na potrzebnych siłach, lub też temu, którego Wysoka Komisya, bądź przez konkurs, bądź bez niego, za godniejszego osądzi, oddaną była.

Zamysłem więc moim jest otworzyć akademicki kurs filozoficzny od dnia 20 stycznia. a to przez pięć dni w tygodniu (sobotę wyjąwszy) od godziny 12 do 1-ej, początek zaś myślę robić od psychologii praktycznej czyli od psychologicznej części antropologii (somatologiczną zostawując lekcyom lekarskim), a po niej przystąpić do pedagogiki. Te dwie nauki spodziewam się do początku wakacyi akademickich dokończyć.

Z najgłębszem uszanowaniem mam sobie za zaszczyt zostawać Wysokiej Komisyi najniższym sługą.

Samuel Bogumił Linde.

---

247. Wawrzyniec Surowiecki, sekretarz generalny Komisyi Rządowej Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego do WJP. Jerzego Samuele Bandtkie, dziekana w Szkole Głównej w Krakowie.

Warszawa, 6 stycznia 1817.

Ponieważ K. R. W. R. i O. P. dowiaduje się, że WMść Pan masz zamysł przenieść się z Krakowa gdzieindziej, przy zaufaniu, jakie pokłada w jego przywiązaniu do własnej ojczyzny, toż w gorliwości i talentach jego literackich: poleciła mi zaproponować WMPanu katedrę bibliografii i bibliotekarstwa z pensyą etatową złp. 6000 rocznie w nowozaprowadzającej się Szkole Głównej Warszawskiej, nie wątpiąc wcale że w przypadku oddalenia się z Krakowa, wolisz WMPan szacowne prace swoje poświęcić raczej dobru i usłudze własnych rodaków, niż obcych. Komisya R. W. R. i O. P. oczekiwać będzie rychłej Jego decyzyi w tej mierze, a w razie, gdybyś się skłonił do Jej życzeń, uwiadomienia, w którym czasie mógłbyś objąć miejsce proponowane.

---

[1] Oryg. Arch. Okr. Nauk. Warsz., A. 27; minister Stanisław Potocki podpisał decyzyę Komisyi: „przyjmuje się ofiara MP. Linde;“ z tegoż oddziału pochodzą i te dokumenty, przy których inna sygnatura nie jest wskazana.

Przy tej zręczności obok wysokiego szacunku i poważania przyjmij WMPan z mojej strony i to zapewnienie, że nadzieja utrzymania go nadal w ojczyznie i wśród współrodaków sprawia mi najwyższe ukontentowanie.

---

248. Feliks Bentkowski przyjmuje posadę profesora w uniwersytecie warszawskim.

Warszawa, 7 stycznia 1817.

Prześwietna Komisyo Rządowa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Odezwę Wysokiej Komisyi z dnia 31 grudnia r. z., wzywającą mnie między innymi profesorami Liceum Warszawskiego do Szkoły Głównej w Warszawie się tworzącej na profesora zastępcę historyi powszechnej z pensyą roczną 6000 zł. a obowiązkiem dawania czterech godzin w wydziale akademickim i 10 godzin w Liceum przeczytawszy: mam zaszczyt oświadczyć, iż po 12 latach pracy przy Liceum tutejszem pod okiem magistratury nad edukacyą czuwającej na śliską drogę zastępstwa odważyć się nie mogę. Lecz wezwanie na profesora zwyczajnego ośmieliłoby mnie do tego wyższego zawodu i nowych by mi sił dodało. A na ten przypadek przez wzgląd, że nagłe przeniesienie się z Liceum jakowyś nieporządek w tym instytucie sprawićby mogło, ofiarowałbym się do bezpłatnego zatrzymania mych teraźniejszych godzin w Liceum do końca roku szkolnego. Z najgłębszem uszanowaniem wyznaję się Wysokiej Komisyi Rządowej najniższym sługą.

Bentkowski, profesor historyi w Liceum.

---

249. S. B. Linde Program wykładów na katedrze filozofii. [1]

Warszawa, 19 stycznia 1817.

Z nauk dla pierwszej katedry wydziału filozoficznego przeznaczonych antropologia czyli nauka o człowieku dzieli się, jak sam jej przedmiot wskazuje, na fizyczno-fizyologiczną czyli somatologiczną i na psychologiczną. Gdy do pierwszej wchodzi fizyologia, anatomia, patologia, zaczem zostawić ją potrzeba wydziałowi lekarskiemu; druga zaś, to jest: psychologiczna jej część, odrębnie sama w sobie uważana, stanowi naukę psychologii empirycznej. Przedmiotem jej jest dusza człowieka, ile przez doświadczenie może być poznaną. Zastanawiamy się tedy w tej nauce nad zmysłami i działaniem ich na wewnętrzną istotę człowieka, to jest na duszę, nad władzami i działaniem tejże, nad władzą poznania, nad władzą uczucia, nad władzą chcenia. Rozważywszy zaś duszę w zwyczajnym czyli zdrowym jej stanie, wypadnie też zastanawiać nad rozmaitemi, którym podledz może, słabościami. Po uczynionych tych spostrzeżeniach, uwagach i rozwagach dopiero cokolwiek będzie można wnosić o samej istocie duszy.

Że nauka ta poprzedzić powinna wszelkie inne filozoficzne, żadnej nie powinno podpadać wątpliwości; po niej albowiem dopiero logika, zastanawiająca nad prawidłami myślenia ludzkiego, metafizyka, szukająca głównych pierwiastkowych zasad i przyczyn tego wszystkiego, co jest, ile ograniczenie władz umysłowych dojść tego pozwalają, dalej cała filozofia praktyczna, zastanawiająca nad tem, co i jak moralnie czynić wypada, nakoniec historya filozofii, wystawiająca rozmaite zdania i układy mędrców wszystkich wieków i narodów względem głównych zasad rozumu ludzkiego i wszelkich umiejętności;—otóż wszystkie te tu wyliczone umiejętności jasno, zrozumiale i dokładnie dawane być nie mogą, jeżeli wprzód istota ta, która je zgłębia i w nich działa, podług możności ludzkiej poznaną nie będzie.

---

[1] Oryginał, arch. Okr. Nauk., dział 25 K., vol. 1.

Lecz i na inne nauki i umiejętności wpływ psychologii i użytku z niej jest widoczny. Pedagog, który pracuje nad rozwijaniem i ukształceniem umysłowem powierzonej mu młodzieży, powinien pierwiej mieć należyte wyobrażenie o działaniach i władzach duszy; podobnież duchowny, którego obowiązkiem jest ciemnych oświecać, smutnych pocieszać, grzesznych poprawiać, w ostatniej godzinie życia ludzi tak rozmaitego charakteru i serca do zgonu przygotowywać, powinien obeznanym być z tajnikami serca i duszy człowieczej. Ile potrzebna jest nauka psychologii lekarzowi, wnosić już można z ścisłego w tem życiu naszem związku ciała z duszą i duszy z ciałem, i wzajemnego na siebie działania: wszakże nowsi autorowie psychologię podzielili na część jej fizyologiczną i patologiczną, dając przez to poznać, że nieraz dusza potrzebuje leczenia, jeżeli człowiek ma zdrowie utracone odzyskać: — w ogólności zaś twierdzić można, że w każdem położeniu życia, bądź potocznego, bądź publicznego, poznanie władz duszy i skłonności serca, tyle jest potrzebnem i użytecznem, ile ten nic wskórać nie potrafi, który nie zna ludzi: bo znać ludzi nic innego nie jest, jak znać tajniki myśli i serca człowieka.

Nauka ta tyle potrzebna i użyteczna, najwięcej zgłębioną została od medyków i filozofów niemieckich, nie ujmując zasługom Bonneta, Helwecyusza, a z Anglików Locka, Stewarta i innych. Śmiem twierdzić, że np. dzieło antropologii Platnera daleko ich przechodzi. Gdy zaś dającemu u nas pierwszy raz tę naukę w nowo otwierającym się uniwersytecie wzgląd mieć potrzeba i na uczniów nie zupełnie jeszcze do głębokiego rozumienia nawykłych i na język nasz w filozoficznych naukach niedokładnie jeszcze wypracowany, i na szczupłość czasu, na tyle rozmaitych przedmiotów podzielić się mający: ograniczyć się potrzeba samemi istotnemi poszukiwaniami, które jasno i zrozumiale bez zgwałcenia języka będą mogły być wykładane i praktyczną użytecznością swoją zalecane. Dlatego nauczyciel przy wykładzie tej nauki trzymać się myśli przy każdej materyi zawsze tego autora, w którym się znajduje najjaśniej i najpraktyczniej wyłożoną. Oprócz wspomnianego dzieła Platnera i drugiego tegoż dzieła p. t. „Aforyzmy“ korzystać będzie z dzieł Kiesewettera, Jacoba, Olshausena, Snella, a gdzieniegdzie i z samego Kanta antropologii. Co do terminologii zaś polskiej, starać się będzie stosować się ile możności do logiki ks. Przeczytańskiego, do tłomaczenia polskiego Kondyliaka Znoski, do logiki Cyankiewicza, do dzieła Kołłontaja o prawie natury, do pism filozoficznych Jana Śniadeckiego, do rozpraw o języku Stanisława hr. Potockiego, do gramatyki ks. Kopczyńskiego.

Naukę tę dawać zamyśla codzień, soboty i święta wyjąwszy, od godziny 12 do 1-ej. Po jej ukończeniu zaś natychmiast przystąpi do pedagogiki według dzieła Niemaiera, którego wyciąg mamy w polskim języku przez ks. kanonika Czarneckiego [1]) i podług dzieła Szwarca p. t.: „Sztuka wychowania,“ tudzież Herbarta.

Samuel Bogumił Linde
zastępca tymczasowy katedry filozoficznej.

---

[1]) Zasady edukacyi. Warszawa, 1808.

250. F. Bentkowskiego program wykładu historyi i nauk pomocniczych. [1]

Warszawa, 27 stycznia 1817.

Niżej podpisany, polegając na oświadczeniach Wysokiej Komisyi Oświecenia, iż nominacyi na aktualnego profesora historyi przy tutejszym uniwersytecie ma być pewnym: ofiarowane sobie obowiązki przyjmuje i programma trzechletniego kursu przyłącza.

Rozkład nauk historycznych na kurs trzechletni.

Rok 1-szy: 1) *Encyklopedya historyczna* czyli wykład rozległości historyi, jej użytku i wpływu na ogólne człowieka ukształcenie, tudzież rozbiór pojedyńczych nauk historycznych, ich związku między sobą, z wyłożeniem zasad i twierdzeń główniejszych one składających, wytykając oraz najcelniejsze przy każdym wydziale dzieła.

Za przewodnika co do ogółu służyć będzie Kruga i Eschenburga encyklopedya, z użyciem w szczegółach dzieł tu należących: Vossiusa, Lenglet du Fresnoys, Meusela, Rollina, d'Alemberta, Gatterera, Bouginé, Meinersa i innych.

2) *Historya rodu ludzkiego* przez wszystkie wieki, czyli co niektórzy *filozofią historyi* nazywają. Wystawując sobie słuchaczów, którym znaczna część dat i czynów historycznych jest znajoma, w krótkości tylko odświeży się one w ich pamięci i wystawi obraz pierwszych społeczeństw ludzkich, rozwijanie się i ustalanie stanu towarzyskiego, tworzenie się państw i wzajemnych między niemi stosunków, dalej obraz życia prywatnego i publicznego w pojedynczych obrazach u różnych narodów, a zatem jak myślano i działano co do najważniejszych punktów, tyczących się człowieka i obywatela, tudzież jaki był stan prawodawstwa, religii, oświecenia, kunsztów, umiejętności i t. d.

Za przewodnika służyć będzie dzieło Roemera, do dalszego zaś rozwinięcia pisma pp. Weguelina, Bertol, Spittler, Deleuze, Ferand, Heeren, Laîretelle i inne.

Encyklopedya historyczna dawać się ma raz na tydzień w poniedziałek od 11—12, a filozofia historyi trzy razy na tydzień od 2—3 we czwartek, piątek i sobotę.

Rok II-gi: 1) Encyklopedya historyczna. 2) Historya starożytna, poprzedzona od geografii. 3) Krytyka historyczna i historyografia. 4) Rozbiór krytyczny pojedynczych epok obfitszych np. trzydziestoletniej wojny w Niemczech, rewolucyi francuskiej i t. p. 5) Journalisticum czyli podanie treści pism peryodycznych politycznych, dotykając niekiedy i ważniejszych zjawień w świecie uczonym.

№ 1 i 2 przez trzy godziny na tydzień, № 3 i 4 — dwie godziny, № 5 — jedna godzina.

Rok III-ci: 1) Encyklopedya historyczna. 2) Historya późniejsza: od upadku cesarstwa rzymskiego na Zachodzie do naszych czasów. 3) Wykład nauk pomocnych do historyi, jakoto: dyplomatyki czyli dyplomatografii, numizmatyki, heraldyki i t. d., wskazując zawsze celniejszych pisarzów. 4) Historya polska.

№ 1 i 3 trzy godziny na tydzień, № 2 i 4—trzy godziny.

Bentkowski
profesor historyi w Liceum Warszawskiem.

---

[1] Autograf, arch. Okr. Nauk., 25 K., vol. 1.

251. Jerzy Samuel Bandtkie do W. Surowieckiego.

(Odpis na wezwanie przeniesienia się do Warszawy, poleca Kozickiego, wiadomości archeologiczne).

Kraków, 1 kwietnia 1817.

Jaśnie Wielmożny Panie i Dobrodzieju. Że na JWWMMPana Dobr. list dla mnie tak chlubny nie odpisałem, była ta prawdziwa przyczyna, że jak mi żal jest odmówić żądaniom tak łaskawym, tak nie widzę się być w stanie inaczej odpowiedzieć jak tak, jakem już pisał. Mój brat [1]) może toż samo potwierdzić. Ale ufny w łasce Pańskiej odważam się prosić za JP. Ludwikiem Kozickim, który zawsze był jednym z najlepszych i najmilszych uczniów. On umie dobrze po łacinie, i po grecku umie także; jest on w „Miscellaneach"; [2]) uczył tu po grecku w gimnazyum z pożytkiem, a z mojej namowy czyta Kurcyusza i daje ćwiczenia w języku łacińskim privatissime sine honorario słabym łacinnikom z wielką korzyścią dla nich. Chce być profesorem w gimnazyum lubelskiem [3]). Jeżeli JWWMMPan Dobr. raczysz go wesprzeć, to gimnazyum z tego szkody mieć nie będzie. Ręczę na słowo poczciwości, że to dobry człowiek. A teraz polecam się łasce JWWMMPana Dobr.

najniższy sługa
J. S. Bandtkie.

w Krakowie, d. 1 kwietnia.

Powiadał mi WJP. Soczyński, że JWWMMPan Dobr. cieszyłeś się bardzo z Hermanna Maslographie; ja podchlebiam sobie, że JWWMMPanu jeszcze niektóre inne rzeczy przyślę w tej materyi, które mu miłe będą, choć zdaje mi się, Hermann najlepszy. On bowiem handlował urnami i zebrał ich do 10,000. Niemasz w Śląsku żadnej biblioteki, gdzieby od niego nie były urny w kolumnach drewnianych, albo raczej piramidach po 5, 6, 12 etc. W Stanowicach pod Oławą przed dziesięciu lat urn wiele odkryto. Handlowali niemi akademicy studenci ex-jezuiccy wrocławscy, przeda-

---

[1]) Jan Wincenty prawnik.

[2]) Pismo peryodyczne Miscellanea Cracoviensia, wydawane przez Bandtkiego w Krakowie w latach 1814, 1815 i 1829.

[3]) Kozicki Euzebi, nie Ludwik, wyżej mierzył, gdyż w Warszawie 13 stycznia 1817 złożył Komisyi Rządowej następujące podanie: „Wskutek wysokiej rezolucyi K. R. W. R. i O. P. z dnia 26 października r. z., № 3204, mam honor złożyć do łaskawej decyzyi w załączeniu krótki rys filozofii mój własny, w celu dania z siebie dowodów, czylibym mógł się mieścić w liczbie kandydatów do wydziału nauk filozoficznych, a bardziej czegoby Rząd mógł sobie w przyszłości ze mnie obiecywać. Luboli życzeniem mojem jest praktyczną filozofię, a najwięcej wstęp do całej filozofii wraz z logiką podawać publicznie, nigdybym się zaraz z głębokiemi spekulacyi badaniami nie chciał otworzyć, gdziebym zmuszał do skupiania się myśli, ile przykremi nudzony okolicznościami i nie mógłbym podać wyrobionych zupełnie myśli i chyba w rok lub w półtora przy swobodnej spokojności umysłu w pośród przyjaźniejszych okoliczności... Uważając zaś potrzebę najsilniejszą filozofii moralnej, mocno interesować mogącej i w piękne, jak w głębokie uwagi obfitej, tębym podług już podanego wykładał planu; czego pokornie dopraszając się, poddałbym się egzaminowi wyśledzić mogącemu moje zdolności lepiej niż pismo moje szczupłe, które za mną albo mnie potępiać będzie, im bardziej jest wylewem myśli od ręki puszczonych a nie pracowitego pióra. Jak daleko zaś myśli me sięgają, ile ogarniają i w jakiem stanowisku onych widzem jestem, czyli rozumnym przypadną do gustu, lub czczemi się być okażą: to zostawuję wyrokom, które w posępnem zaciszu usnąć lub, łagodnem powietrzem orzeźwiwszy, świętym ogniem pałać zawołają". Komisya odpowiedziała na to petentowi, zwracając mu jego program, że „niema miejsca w wydziale nauk filozoficznych do jego kwalifikacyi stosownego".

wali je po 2—4 czeskie złote sztuka. W Żbikowie ks. Balewicz, o dwie tęgie mile od Warszawy, znaleziono na końcu XVIII wieku wiele urn; miały stać w zakrystyi.[1]

252. A. E. Zinserling do Henryka Struve.[2]

(W sprawie swego powołania na katedrę filologii klasycznej do Warszawy).

Hamburg, 17 kwietnia 1817.

Monsieur! C'est avec une vive reconnaissance que je viens d'apprendre, que Son Excellence, le Ministre de l'Intérieur est disposé à me conférer une place de professeur de philologie à l'Université de Varsovie. En acceptant cette nomination, je Vous prie de croire que je ne négligerai rien pour remplir dignement la place qui va m'être confiée, et que, semblable à Mr. Heyne, mon précepteur et mon modèle, je consacrerai tout ma vie à la gloire de l'Université, à laquelle j'aurai l'honneur d'appartenir. Je prends la liberté de Vous présenter ci-joint ceux de mes ouvrages qui sont à ma disposition en ce moment, et qui attesteront, j'espère, suffisament mes connaissances philologiques. En entrant dans le monde littéraire, je crus devoir m'annoncer par un ouvrage qui, par l'universalité de son objet, me donnât occasion de faire connaitre le degré de mes connaissances. C'est dans ce dessein que je publiai l'ouvrage intitulé: „Fragmente einer Charakteristik des Alterthums". Cet ouvrage m'attira une réputation, que j'augmentai ensuite, en publiant le résultat de mes recherches sur la vie et la discipline de Pythagore (PythagorasApollon). Les vues nouvelles, appuyées de l'érudition nécessaire, qui s'y trouvent de l'aveu même de ceux, dont il fallait combattre les opinions, ne laissèrent pas de produire une grande sensation. Mr. Tennemann, que j'ai été obligé de critiquer en plus d'un endroit, n'a pu se dispenser cependant de s'appuyer de mon ouvrage dans son „Abrégé de l'histoire de la philosophie" à l'article de Pythagore. Je suis fâché, Monsieur, de ne pouvoir Vous rémettre en même temps une critique détaillée de l'édition d'Homère publiée par Mr. Heyne, que j'ai fait imprimer en 1807 dans le journal: „Bibliothek der redenden und bildenden Künste". Cette critique, dans laquelle j'ai pris la tâche de discuter les doutes élevés par Mr. Wolf et de répondre aux reproches souvent peu fondés, qu'on a faits à l'édition de Mr. Heyne, a également fait beaucoup de bruit, et c'est à elle que Mr. Heeren dans la biographie de Mr. Heyne, renvoie tous ceux, qui auraient été égarés par les attaques dirigées contre l'édition de philologue célèbre. On trouvera dans le même journal de l'année 1807, un Mémoire, dans lequel j'ai tâché d'éclaircir quelques difficultés dans l'histoire de la peinture des Anciens. Je veux bien passer sous silence d'autres critiques et mémoires qui regardent la philologie grecque et latine, et qui se trouvent dans différents journaux allemands.

---

[1] Autogr w arch. Okr. Nauk. Warsz. A. 27; adres: „JWielmożnemu Surowieckiemu, konsyliarzowi czynnemu Komisyi Oświecenia, kawalerowi orderu św. Stanisława w Warszawie". Na tej odmownej odpowiedzi minister Potocki własnoręcznie napisał: „Ponieważ pan Bandtkie odpisał, iż teraz jeszcze determinować się nie może do przyjęcia obowiązków bibliotekarza przy szkole głównej warszawskiej, przeto starać się naprzód przez przyjaciół porozumieć· WJMP. Kontryma, wicebibliotekarza przy uniwersytecie wileńskim, czyliby się nie determinował przyjąć bibliotekarza urząd w Warszawie przy bibliotece narodowej; gdy z tego porozumienia odbierze się doniesienie, że przyjmie, natenczas urzędowe uczynić wezwanie. 22 kwietnia 1817". Pod tem zaś następująca notatka Bentkowskiego: „Z wyraźnego polecenia JW. ministra oświecenia, danego mi ustnie przez niego, uczyniłem to wezwanie do W. Kontryma i spodziewam się, że za dni 10 najdalej odpowiedź nastąpi jego. W Warszawie, dnia 26 kwietnia 1817".

[2] Autogr. w arch. Okr. Nauk. Warsz. A. 27; „à Mr. de Struve, chargé d'affaires et consul général de S. M. l'Empereur de toutes les Russies à Hambourg". Struve przesłał ten list komisyi przez szambelana Mohrenheima i minister Potocki zrobił na nim adnotacyę: „Potrzebne są wiadomości: 1) jego wieku, 2) jego biegu życia, 3) dzieła swoje aby udzielił, 4) może forszusować sobie daną kwotę na drogę, która odjęta mu będzie z pensyi półrocznej, pod warunkiem, że po sześć godzin dawać będzie w Liceum i Akademii".

Témoin des troubles qui ont agité l'Allemagne pendant plus de 20 ans, et que l'intervention puissante de Sa Majesté l'Empereur de Russie vient de terminer; Vous n'ignorez pas, Monsieur, combien ces temps passés furent peu favorables à des études paisibles et à la publication des ouvrages de pure érudition. Si ces circonstances n'ont pu m'empêcher de me faire connaitre avantageusement, Vous sentirez facilement, Monsieur, ce qu'on doit attendre de mes efforts dans une situation plus tranquille. C'est donc avec empressement que je saisis l'occasion, qui se présente, d'augmenter par de nouveaux succès, que je me flatte d'obtenir, une célébrité, que la place de professeur à l'université de Varsovie me fait un devoir d'ambitionner.

En souscrivant aux conditions que Vous m'avez fait connaitre, je prends la liberté de Vous faire remarquer, qu'une somme de 100 ducats me serait nécessaire pour les frais du voyage. C'est avec respect, que j'ai l'honneur d'être, Monsieur, Votre très humble et très obéissant serviteur.

Auguste Ernest Zinserling.

Hambourg, ce 17 d'avril 1817.

---

253. S. Ciampi do J. Sierakowskiego. [1]

(Wiadomość o chęci przybycia do Warszawy).

Florencya, 9 sierpnia 1817.

Viro illustrisimo regni Poloniae referendario Josepho Sierakowski Sebastianus Ciampi O. V.

Nonis augusti [1]) allatae sunt ad me, vir illustrissime. litterae tuae calendis iulii [2]) datae, quibus me doces collegii praefectorum cultus et institutionis publicae regni Poloniae placito de mea ad vos peregrinatione. Miror profecto summam erga me indulgentiam et attalicas, prope dixerim, conditiones, quas ut aliqua e parte rependam in verbo tuo, vir illustrissime, laxabo retia, iam cogitans de profectione. Quoniam vero nemini apud nos licet sine principis [3]) venia ad externos abire (illi maxime qui publico fungitur munere), hanc ideo enixe sollicito, cathedram abdicandi licentiam petens, iterque sperans ad vos maturare quantocius, ni principis voluntate aliquo modo praepediar. Verum ne principis responsum exspectans, segnius, quam par esset, acceptas monerem novissimas litteras tuas, neve (quod caput est) collegio universo, tibique, vir illustrissime, negligentior viderer in gratiis agendis, epistolam hanc breviusculam misi, statim de profectione adornata scripturus, ac, quam urgeo, cathedram abdicandi licentiam ero adsecutus. Interim me tibi semper commendatum habeas rogo. Vale. Dabam Florentiae, V Idus Augusti MDCCCXVII. [4])

---

[1]) 5 sierpnia.

[2]) 1 lipca.

[3]) Ferdynand III, arcyksiążę austryacki.

[4]) Autogr. w arch. Okr. Nauk. Warsz. A. 27; adres listu: „A Sua Eccellenza il signor conte Giuseppe Sierakowski, membro del collegio del culto e della istruzione pubblica. Varsavia"

254. P. Ciampi do J. Sierakowskiego.

(O wysłaniu pieniędzy do Wiednia).

Florencya, 30 sierpnia 1817.

Viro illustrissimo regni Poloniae referendario Josepho Sierakowskio Sebastianus Ciampius O. V. Statim ac, vir illustrissime, abeundi facultas mihi a Principe facta est, bonis avibus, ut spero, iter ingredior, cupiens novam patriam citissime salutare. Percommodum sane fuisset, si quinquaginta supra centum aureos nummos ob viae impensas hic accepissem. Sed ut incommodo huic aliquo modo possit remedium afferri, Vindobonam (vulgo Viennam) mittatis rogo ad nummularium Benvenuti, vel ad Franciscum Holzknecht, vel ad quem tandem libeat, dummodo de certo homine per litteras moneatis Vindobonam ad me datas cum epigrammate: ferma in posta. Optarem etiam, ut probo alicui viro illic ab (!) vobis commendarer, qui me de reliquo itinere sollicitum aliquo iuvaret officio.

Haec erant, de quibus te, vir illustrissime, censui praemonendum in limine profectionis, dum plurima coram dicturus cum spe novae patriae cito videndae, deque ea bene merendi. Me tibi commendo. Vale. Dabam Florentiae, III Kalendas Septembris 1817. [1]

255. Józef Sierakowski do Stanisława Staszica. [2]

(O wysłanie pieniędzy i ułatwienie podróży Ciampi'emu).

2 września 1817.

List, który od Ciampiego odebrałem przesyłam. Wedle prośby jego racz JWPan Dobrodziej we środę kazać wyekspedyować do Wiednia 150 dukatów, które mu Komisya na drogę akordowała, a razem i list do kogo, żeby mu był przecież w Wiedniu dobrą radą i niejaką pomocą cudzoziemcowi podróżnemu do dalszej ku nam drogi. Albo Pan, albo Linde czy do p. Ossolińskiego, czy do kogo innego zaadresować go raczcie. Jeśli w Wiedniu macie jakie zaległe komisa, można temu człeku je polecić i powierzyć, bo to jest człek wytrawny, roztropny. Podobno różne dzieła są stamtąd zapisane; byleby mu adresa i opisanie przesłać, to on się może upomnieć. Proszę mię przez p. Głuszyńskiego uwiadomić o godzinie, na którą będzie gotowa ekspedycya: dołączę bilet do ks. Sierakowskiego do Krakowa, żeby w Krakowie mu był pomocnym. Dobrze bardzo, że z zaczęciem nauk akademickich i on kurs swój rozpocznie. Łączę wyrazy winnego poważania.

Józef Sierakowski.

---

i pieczątka poczty: „Konin 29 augusti"; na liście notatka z cyframi W. S. (Wawrzyńca Surowieckiego): „Komunikować radzie ogólnej akademickiej".

[1] Autograf tamże. Potocki polecił wysłać pieniądze i Lindemu do Ossolińskiego Józefa Maksymiliana list napisać, a pułkownika Sierakowskiego prosić, ażeby listownie zawiadomił o tem Ciampi'ego; pieniądze wysłano 23 września przez bankiera wiedeńskiego Fries'a.

[2] Autograf tamże; adres: „Jaśnie Wielmożny Radca Stanu Staszic". Podany wyżej (pod № 253) list Ciampi'ego Sierakowski odebrał 2 września r. 1817; tego samego dnia musiał pisać i niniejszy; na marginesie dopisał Sierakowski: adres listu do niego taki dać trzeba: „al stimmatissimo signor abbate Ciampi, professore emerito della università Pisana, a Vienna. Ferma in posta"

256. A. J. Zubellewicz do Komisyi Oświecenia. [1]

(O podróżach dla studyów filozoficznych).

Drezno, 19 września 1817.

Prześwietna Komisyo Rządowa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego! Przez dzisiejszą odezwę moję chcę dopełnić, co powinienem; wszystkie moje kroki były, są i zawsze wiadome być powinny, albowiem postępuję śmiało, nie chybiam celu i trwałą sobie zapewniam pomyślność. Dlaczego donoszę Prześwietnej Komisyi, że stosownie do zamiaru i potrzeby byłem w Pyrmoncie. Użycie wód tego miejsca obiecuje mi pomyślne skutki, które troskliwej nademną opiece Prześwietnej Komisyi winien będę.

Z tej też podróży i tę dla siebie odniosłem korzyść, że przez zwiedzenie uniwersytetów w Berlinie, Halli, Lipsku, Jenie i Getyndze, przekonałem się bliżej o teraźniejszym stanie filozofii w Niemczech. Nie bez ukontentowania postrzegam bliżej oznaczone granice filozofii, lecz nie widać jeszcze powszechnej na to zgody, że jedna jest filozofia, jedno jej źródło, jedno .... [2]), że ta od wszystkich innych zupełnie różna umiejętność na gruntownej znajomości sił ludzkich zasadzać się powinna. Usiłowania niektórych filozofów niemieckich w wyszukaniu drogi między dogmatyzmem a sceptycyzmem są dobre, ale dotąd bezskuteczne. Jeszcze i dziś powstają tu budowy filozoficzne, za których trwałość nie ręczę. Najszkodliwszymi są dziecinni sceptycy i zagorzali dogmatycy, po których niczego dobrego spodziewać się nie można. Oni to cierpią na tę zaraźliwą w filozofii chorobę, która lubo ich tworom krótkie obiecuje życie, zostawia jednakże jad, który się łatwo udziela, a którego skutki zgubny wpływ na niewykształcone jeszcze umysły koniecznie mieć muszą. Żeby od tej zarazy inni wolni byli, życzyć potrzeba, ażeby wszyscy trudniący się filozofią nie w samym tylko idealnym żyli świecie, żeby nie przestawali być ludźmi, myśleli i działali po ludzku i wszystkie swoje badania, do jakich tylko umysł ludzki jest zdolny, stosowali do praktycznego życia; inaczej filozofia, która się najdzielniej do wzrostu światła w narodach przykłada, będzie zabawką dla pojedynczych głów, niepojętą tajemnicą dla innych, bez korzyści dla ogółu.

Ilekroć pomyślę o tem, że mi trzeba być nauczycielem filozofii, czuję oraz, jak trudna jest ta droga, którą przebiedz muszę—a będąc mocno u siebie przekonanym, że żadna nauka i najniezręczniej udzielana nie krępuje bardziej umysłu ludzkiego i nie opóźnia oświaty w narodzie, jak źle zrozumiana filozofia: postanowiłem resztę pozwolonego mi czasu użyć na wzmocnienie się w tych prawdach, o których ważności nie wątpię. W tym celu umyśliłem odbyć podróż do Włoch, Francyi, a szczególniej do Anglii, gdzie filozofia najdobroczynniejsze sprawiła skutki.

Zamiar ten może za śmiały, ale jest oparty na znajomości historyi filozofii i zrobiłbym sobie krzywdę, żebym nie poszedł za mojem przekonaniem. Jedna jest wprawdzie wszędzie filozofia, inny jednakże jest sposób jej traktowania, a tam najlepszy, gdzie .... poznania ludzkiego jest zastosowany. Taka tylko filozofia zapewnia korzyści, takiej szukam i takiej tylko nauczać pragnę. Żebym temu powołaniu memu odpowiedział, całe moje na to zwrócę usiłowanie w nadziei, że Bóg je pomyślnym uwieńczy skutkiem.

---

[1] Autogr. w arch. Okr. Nauk. Warsz. A. 27.

[2] Brzeg karty wydarty w miejscach oznaczonych kropkami.

O tem mojem przedsięwzięciu uwiadomić Prześwietną Komisyę mam sobie za powinność, a oraz z głęboką upraszam pokorą o udzielenie mi pozwolenia i przysłanie paszportu do zwiedzenia wyżej wspomnianych krajów. Na to w Lipsku oczekiwać będę.

Powrót mój do Warszawy przez to spóźnionym nie będzie, a gdyby i to nastąpić miało, jestem pewny, że JWRadca Komisyi rektor Linde, który zna i ważność katedry filozofii i najczystsze chęci moje, chętnie poświęci prace swoje do powrotu mego. [1]

Jestem z najgłębszem uszanowaniem Prześwietnej Komisyi Rządowej Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego najniższym sługą

Adam Ignacy Zubellewicz, dr. i prof. filozofii
w uniwersytecie warszawskim.

w Dreznie, dnia 19 września 1817.

---

257. Komisya Rządowa Wyznań i Oświecenia do Feliksa Bentkowskiego. [2]

(O wyznaczonej mu pensyi).

Warszawa, 28 października 1817.

Zaspokajając troskliwość JP. Bentkowskiego, profesora uniwersytetu warszawskiego, na przełożenie jego z dnia 27 b. m. oświadcza, że chociaż w patencie nominacyi niema wyrażonej pensyi, gdyż oznaczenie tej należy do etatu, może jednak być pewnym, że rocznie 6,000 zł. pobierać będzie.

---

258. S. Ciampi do Komisyi Oświecenia.

(Dziękuje za powiększenie pensyi).

Warszawa, 5 grudnia 1817.

Viris praesentatissimis collegii cultus et institutionis publicae Regni Poloniae Sebastianus Ciampius, sacerdos et in Regia Varsaviensi Academia philologus doctor. Bene valete.

Cum optimam erga me voluntatem et beneficia, viri praestantissimi, in multis quidem rebus expertus sim, tum maximo largitione illa nuperrima, qua pro sexaginta quotannis auris nummis, centum dari volueritis, ut habitarem commodius: plurimas et habeo et ago gratias, praecipue quod tali me favore prosequimini, dum hospes adhuc in urbe vestra quodam modo censendus sim. His profecto beneficiis me vobis gratum arctissime devincitis, simulque ad maiora spes erigentes meas efficitis, ut nil mihi sit optabilius quam iussa vestra capessere et quae mei erunt muneris perficere, quam potero diligentius. Interim, viri praestantissimi, vestrae me semper benevolentiae commendatum velitis, enixe precor. Valete. Dabam Varsaviae, Nonis Decembris anno N. S. 1817. [3].

---

[1] Komisya zezwoliła na tę podróż i wraz z 1800 złp., przeznaczonemi na drugie półrocze wysłała zaświadczenie do uzyskania potrzebnego paszportu.

[2] Brulion pisany ręką Surowieckiego, podcyfrowany przez niego i przez ministra Stanisława Potockiego. Arch. Okr. Nauk. A. 27.

[3] Autograf tamże; adres: „Viris praestantissimis collegii cultus et instructionis publicae regni Poloniae“ i nota ministra Potockiego: „ad acta, 16/12 17“.

259. Rada Uniwersytetu Warszawskiego prosi o zamianowanie S. B. Lindego profesorem narzeczy słowiańskich.

Warszawa, 31 stycznia 1818.

Rada Ogólna Uniwersytetu Królewsko - Warszawskiego do Komisyi Rządowej Wyznań i Oświecenia.

Gdy w uniwersytecie tutejszym w oddziale nauk pięknych katedra dyalektów słowiańskich, tak potrzebna, dotąd wakuje, na obsadzenie której w początkowym jej zarodzie wiele dla Uniwersytetu zależy, przeto Rada Ogólna Uniwersytetu, oddając sprawiedliwość W-go Linde, rektora Liceum Warszawskiego, talentom i ciągłej gorliwości o wzrost nauk w kraju naszym, ma zaszczyt przedstawić go Komisyi Rząd. Wyz. i Ośw., jako przyjmującego te nowe obowiązki dla wydania mu patentu. W Warszawie, dnia 31 stycznia 1818 r. 1)

Prezes Rady *Staszic.*
Kamieński Z(astępca) S(ekretarza).

---

260. Odpowiedź L. Osińskiego w sprawie wykładu literatury.

Warszawa, 14 kwietnia 1818.

Do Komisyi Rządowej Wyznań Religijnych i Oświecenia Narodowego.

Sprawiedliwa w siłach własnych nieufność spóźniła odpowiedź moję na chlubne Wysokiej Komisyi Rządowej Wyz. Rel. i Ośw. Nar. wezwanie. Nie mogłem przystępować nazbyt skwapliwie do obowiązku, którego ważność i obszerność czuć umiem. Ośmielony atoli równie pobłażającem i łaskawem zdaniem Szanownej Magistratury, jak uprzejmem zachęceniem niektórych jej członków: powinnością moją sądzę stać się powolnym rozkazowi, tembardziej gdy reskryptem Komisyi powierzone mi zostaje tymczasowe tylko zastępstwo profesora literatury polskiej w Królewsko-Warszawskim Uniwersytecie.

Katedra literatury polskiej nie może zapewne ograniczyć się tem, co nam język ojczysty w tej mierze dostarcza, lecz musi w sobie połączać i to, co nam starożytni zostawili i czem się sprawiedliwie szczycić mogą obce narody. Ściśle trzymać się pragnę w tym zawodzie drogi przez najlepszych mistrzów wskazanej, i mniemam, że porównywanie rozlicznych płodów geniuszu, rozbiorowe wystawianie wzorów dobrego i przykładów złego najwłaściwiej doprowadzić może do okazania jasnych, niewątpliwych i sądem doświadczenia ustalonych sztuki prawideł.

Co do kolei i następstwa oddziałów w części poezyi, od której mam zacząć, epopeja i dramatyka zdają mi się najwłaściwsze do otworzenia kursu, w tych bowiem najcelniejszych rymotwórstwa dziełach wyłożyć można główne jego zasady, które i do innych oddziałów należą.

Nie może być też obcą lekcyi mojej teraźniejszej literatury epoka, w której nowe zdania znacznie osobliwie w Niemczech rozszerzone, a wsparte powagą niepospolitych pisarzów, zdają się wprowadzać nowy rodzaj naprzeciw klasyczności i piszą-

---

1) Oryginał; dekretacya: „ma być wydany patent na profesora dyalektów słowiańskich" (ręką Potockiego).

cym nową drogę wskazywać, drogę może w gruncie nieganną, ale dosyć niebezpieczną, bo łatwą do przyjęcia złego kierunku.

Oświadczono mi, iż mam dawać w uniwersytecie dwie godziny na tydzień. W samej rzeczy więcej godzin przyjąćbym nie mógł, a jeśli wybranie ich może odemnie zależeć, śmiem dopraszać się o godzinę od 3-ej do 4-ej popołudniu w dni wtorkowe i sobotnie.

Przewiduję i ta mię nadzieja zachęca, iż doświadczenie i wprawa coraz łatwiejszym czynić mi będzie dalszy mój zawód; ale widzę, iż w początkach lekcye moje muszą być wprzód niemal całkowicie przezemnie pisane; wiele także wybieranych z obcych języków wzorów będzie mi potrzeba tłomaczyć na ojczysty, a to wszystko i dłuższego i usilniejszego wymaga przygotowania.

Jeżeli wolą jest Wysokiej Komisyi Rządowej, abym kurs mój w ciągu teraźniejszego biegu nauk akademicznych rozpoczął, będę gotów przystąpić do niego w pierwszej połowie przyszłego miesiąca maja.

Mam honor z najwyższem uszanowaniem oczekiwać dalszych rozkazów.

Ludwik Osiński.

w Warszawie, 14 kwietnia 1818. 1)

261. S. B. Linde do F. Bentkowskiego.

(Wymawia się od dalszych wykładów w uniwersytecie).

Warszawa, maj 1818.

Szanownemu Dziekanowi Wydziału Nauk i Sztuk Pięknych. Na odezwę pod dniem 7 maja r. b. do mnie uczynioną z zapytaniem, czy na rok przyszły akademiczny zamyślam być uczestnikiem prac w Królewskim Warszawskim Uniwersytecie, widzę się zmuszonym odpowiedzieć, iż nadwątlone siły i osłabione zdrowie ledwie mi pozwalają zadosyć czynić tym obowiązkom, które rzeczywiście na mnie teraz ciążą, cóż dopiero, żebym się miał poważyć podjąć się nowych i zawód uczynić, nie odpowiadającą powziętemu o mnie tak łaskawemu a nader chlubnemu zdaniu. Nie pozostaje mi zatem tylko wyrazić mój żal, że się do ogólnego dobra nauk w kraju tyle przyłożyć nie mogę, ilebym uprzejmie życzył i wyznać powinne poważanie tak Szanownego Dziekana, jako i Królewskiego Uniwersytetu. 2)

---

1) Autograf w arch. Okr. Nauk. A. 27. Minister przesłał to podanie Radzie Uniwersytetu, która na sesyi 28 kwietnia zgodziła się tymczasowo na dwie godziny wykładu, „lecz na przyszły rok konieczną będzie potrzebą zrównać liczbę godzin dla tego przedmiotu z innemi, zwłaszcza kiedy p. Osiński nie samej polskiej, ale ogólnej czyli porównawczej literatury ma dawać". Co do czasu prelekcyi, „Rada, mając wzgląd na trwający w roku bieżącym plan nauk w uniwersytecie, a chcąc ile możności ułatwić uczniom z wszelkich wydziałów, iżby z tak ważnego objektu korzystać mogli, za porozumieniem się poprzedniem z p. Osińskim uznała za najwięcej dogodne godziny od 4 do 5 popołudniu we wtorki i soboty; pierwsza zaś lekcya literatury nastąpi w dniu 11-ym przyszłego miesiąca maja". Wskutek tej opinii Komisya mianowała Osińskiego „zastępcą profesora katedry literatury polskiej porównawczej" z pensyą 5,000 złp. od 1 maja r. 1818.

2) Autograf w zbiorach bar. L. Kronenberga; pochodzi zapewne z maja r. 1818.

262. S. B. Linde sprawozdanie o wykładach w Uniwersytecie.

Warszawa, 5 września 1818.

Wysokiej Komisyi R. W. R. i O. P. Miałem zaszczyt pod dniem jeszcze 6 stycznia r. 1817 uczynić oświadczenie, iż w celu dopomagania ile możności z mojej strony do prędszego rozwijania się Królewskiego Uniwersytetu, umyśliłem zastępować niektóre umiejętności filozoficzne bezwarunkowo, póki katedra filozofii właściwym profesorem osadzoną nie zostanie. Teraz gdy się zbliża czas powrotu JP. Zabellewicza, wezwanego do tego przedmiotu, poczytuję za moją powinność tłomaczyć się z uiszczenia dobrowolnie podjętych obowiązków. Od początku uprzedniego jeszcze kursu akademickiego, to jest od miesiąca lutego do końca roku szkolnego 1817 dawałem naukę psychologii po 5 godzin na tydzień, stosownie do podanego przezemnie, a od Wysokiej Komisyi przyjętego programatu; od początku zaś właściwego już kursu uniwersyteckiego w miesiącu październiku roku zeszłego aż do końca teraźniejszego szkolnego po 2 razy w tygodniu tęż psychologię, a raz gramatykę powszechną filozoficzną, stosownie do przyjętego planu. Lekcye te czasami bardzo licznie bywały odwiedzanemi, czasami też mniejszą miały liczbę słuchaczów, zwłaszcza ku końcowi, osobliwie gdy uczniowie postrzegli, że im czas ledwie na nauki z koniecznością przepisane wystarcza. Atoli odbyłem po ukończeniu teraźniejszego kursu 25 egzaminów, to z psychologii, to z gramatyki, i z ukontentowaniem powiedzieć mogę, iż między uczniami znalazłem i w jednej, i w drugiej nauce wielu celujących. Przesławszy o tem szczegółowy raport (1) Królewskiemu Uniwersytetowi, wzmiankę tu tylko ogólną o tem dostateczną osądziłem, gdy uiściwszy się z uczynionego przezemnie oświadczenia, teraz nauki te właściwemu profesorowi ustępuję. W Warszawie, dnia 5 września 818.

S. B. Linde. (2)

---

263. F. Skarbek wymawia się od wykładów w Uniwersytecie. (3)

Orły, 6 września 1818.

Wysoka Komisyo Rządowa W. R. i O. P.! Ile zaszczytnem jest dla mnie wezwanie Wysokiej Komisyi, z dnia 18 sierpnia b. r., ażebym objął wakującą katedrę ekonomii politycznej w Królewsko-Warszawskim Uniwersytecie, tyle mi ubolewać przychodzi nad tem, iż moje teraźniejsze okoliczności domowe odpowiedzieć mu nie pozwalają. Jeżeli w r. 1812 podałem do Dyrekcyi Edukacyi Publicznej myśl moją względem dawania bezpłatnego kursu ekonomii politycznej, uczyniłem to w nadziei, iż uzyskam stały urząd w wydziale rządowym, w którym po ten czas tymczasowo użyty byłem i że przez to będę miał sposobność poświęcić wolne od urzędowania chwile tej posłudze publicznej, która przez wzgląd na sposobność doskonalenia się, nauczającą innych, w sobie samej sowitą dla mnie podawała nagrodę; gdy atoli pomimo uczynionych mi obietnic oczekiwanie moje próżnem się być okazało, powróciłem do domowego ustronia, ażeby dla omylnej nadziei majątku po rodzicach odziedziczonego na uszczerbek nie wystawić. Ta sama przyczyna, obok zmiany postanowienia, wiąże mnie do rolniczego gospodarstwa i ponieważ powodzenie się jego, od którego dalszy los mój zależy, z pełnieniem łaskawie poruczonych mi obowiązków zgodzić się nie może, przymuszony przeto jestem wymówić się na ten raz od nader miłej dla mnie usługi publicznej i złożyć Wysokiej Komisyi najczulsze dzięki za ufność, którą mnie zaszczycić rączyła.

---

(1) Niema go w archiwum Okręgu Naukowego.

(2) Oryg. w arch. Okr. Nauk. A. 27. Komisya piśmiennie wyraziła Lindemu „najmocniejszą wdzięczność za bezinteresowne od początku zaprowadzenia Uniwersytetu przyjęcie zastępstwa profesora katedry tej umiejętności, jako za nowy dowód znanej Jego gorliwości i poświęcenia się dla dobra krajowej młodzieży“. Autograficzny brulion tego raportu znajduje się w zbiorze autografów bar. Leopolda Kronenberga.

(3) Autogr. w arch. Okr. Nauk. A. 27. Komisya przesłała to oświadczenie Radzie Uniwersyteckiej do wiadomości.

Z najgłębszem poważaniem najniższy sługa
Fryderyk hr. Skarbek.

Orły pod Sochaczewem,
dnia 6 września 1818.

---

264. Rada Uniwersytetu przedstawia D. Minasowicza na profesora. [1]

Warszawa, 21 września 1818.

Do Komisyi Rządowej W. R. i O. P. Rada Królewsko-Warszawskiego Uniwersytetu.

Na dniu 15 t. m. zgłosił się do Rady Uniwersytetu JP. Dyonizy Minasowicz, sekretarz prokuratoryi jeneralnej, który przez lat 3 i miesięcy 6 doskonalił się w uniwersytecie lipskim, a za powrotem do kraju złożył według przepisów publiczny egzamin w byłej Szkole Prawa, prosząc o wyjednanie mu miejsca przy Uniwersytecie w wydziale prawa, aby jako profesor upoważniony mógł dawać niektóre przedmioty prawa czy z pensyą jakąkolwiek, czy bez pensyi.

Wydział, przejrzawszy jego kwalifikacyę, uznał, iż może pozyskać upoważnienie i że przyzwoitą jest rzeczą, aby naprzód uczył bezpłatnie.

Rada, uznając słuszną tę opinią, ma zaszczyt przedstawić suplikanta do upoważnienia. W Warszawie, dnia 21 września 1818.

Rektor Prezydujący *ks. Szweykowski.*
Kamieński Z. S. U.

---

265. S. B. Linde zrzeka się wykładu dyalektów słowiańskich. [2]

Warszawa, 3 października 1818.

Wysokiej Komisyi Rządowej W. R. i O. P. Na uczynione mi pod dniem 22 września r. b. zapytanie, od którego czasu kurs dyalektów słowiańskich przezemnie mógłby być rozpoczętym, widzę się zmuszonym oświadczyć, iż gdy mianowicie teraz więcej kiedy poświęcić się muszę zewsząd skołatanemu, a znikąd wspieranemu Liceum, którego reorganizacya więcej mię kosztuje kłopotu, [1]) niż początkowe jego zaprowadzenie za Rządu Pruskiego; gdy dalej zważam, że praca moja tu potrzebniejszą i konieczniejszą jest, niż w katedrze, do której słuchania młodzież, ile ją znam, nie kwalifikuje się, a tyle ma nauk daleko dla niej pilniejszych, zatem teraz kursu tego nie otwieram; co do niepewnej zaś przyszłości nic stanowić nie chcę, ani mogę, kończąc z prośbą, iżby imię moje w spisie godzin Szkoły Głównej pominionem zostało. W Warszawie, dnia 3 października 1818.

---

[1] Oryg. w arch. Okr. Nauk. A. 27; decyzya na podanie: „Ma przez rok bezpłatnie dawać nauki z planu sobie wyznaczone. *Linde. Staszic*", a 10 października Komisya wezwała Minasowicza do wykładu w roku szkolnym 1818—19 historyi prawa rzymskiego i kodeksu handlowego, z tytułem profesora.

[2] Oryg. w arch. Okr. Nauk. A. 27.

Samuel Bogumił Linde, członek K. R. W. i O. P.
Rektor Warsz. Liceum.

---

266. Rozporządzenie co do wykładów na wydziale prawa i administracyi. [2])

Warszawa, 27 października 1811.

Komisya Rządowa W. R. i O. P. do Rady Uniwersytetu. Wskutku przełożenia w dniu dzisiejszym uczynionego upoważnia Radę Królewskiego Warszawskiego Uniwersytetu do zapewnienia JP. Fryderyka Skarbka, iż nim dalsze z jego strony formalności będą mogły być dopełnione, Komisya Rządowa przez wzgląd na znane sobie Jego talenta postanowiła poruczyć Mu zastępstwo profesora katedry ekonomii politycznej z pensyą roczną zł. 6,000. Stosownie do tego rozporządzenia zatrudni się Rada Uniwersytetu wyznaczeniem mu przedmiotów do tej katedry należących, tak przecież, ażeby prof. Szaniawski pozostał przy tych przedmiotach, które na ten rok przyjął i dawać rozpoczął. Uważa zaś Komisya Rządowa za stosowne i życzy sobie, ażeby prof. Urmowski odstąpił statystyki dla zastępcy profesora Skarbka, który między innemi mógłby także wykładać kodeks administracyjny. Skoro tak rzecz przygotowana zostanie, zechce Rada zawiadomić o tem Komisyę Rządową w celu wydania dalszych rozporządzeń.

Minister Prezydujący *S. Potocki.*

27 października 1818.

---

267. A. Marcinowski uprasza o pozwolenie na codzienne wydawanie „Kuryera Litewskiego“. [3])

Wilno, 8 listopada 1818.

Do Rządu Cesarskiego Uniwersytetu Wileńskiego.

Od czasu ukazania się w Warszawie „Gazety Codziennej“, w języku polskim, nie mało osób z publiczności wileńskiej zachęcało mnie do wydawania w Wilnie „Kuryera Litewskiego“ również codziennie.

Rozważając to życzenie i tak układając, iżby gazeta „Kuryera Litewskiego“ nie była droższą od teraźniejszej swej ceny i nie pociągała za sobą kosztów większych w wydawaniu, znalazłem środek następujący:

---

[1]) 19 września 1818 r. Komisya postanowiła, ażeby profesorowie: Zinserling, Bentkowski, Dąbrowski, Jacob, Skrodzki, Szubert byli uwolnieni od obowiązków profesorskich w Liceum Warszawskiem i przeniesieni zupełnie na etat Uniwersytetu.

[2]) Brulion w arch. Okr. Nauk. Rada doniosła 29 t. m., że w porozumieniu z obecnym na sesyi Skarbkiem, poleciła mu wykładać ekonomię polityczną.

[3]) Autogr. w arch. Okr. Nauk. w Wilnie, fasc. 11, fol. 41. Rada Uniwersytetu na dniu 8 listopada zatwierdziła w całości niniejszy projekt.

1) Gazeta „Kuryer Litewski“ wychodzić ma codziennie prócz: a) dni niedzielnych; b) dwóch dni świąt Bożego Narodzenia; c) trzech dni świąt Wielkiejnocy (w Petersburgu „Ruski Inwalid“ nie wychodzi od Wielkiego Czwartku, do środy po świętach).

2) Każdy numer wychodzić będzie w arkuszu małego formatu, którego się wzór tu załącza; zawierać ma: półarkusza wiadomości krajowych, zagranicznych, a półarkusza obwieszczeń urzędowych i prywatnych.

3) Cena prenumeraty zostaje taż sama, to jest: na rok z pocztą rb. sr. 14, bez poczty rb. 9.

4) Pojedyńcze numera przedają się po kop. 5 sr.

Przez taką odmianę żadna dla prenumeratorów nie czyni się krzywda, bo teraźniejsza kolumna ma: długości kwadratów 18$^1/_2$, szerokości 11, powierzchni 203; nowa kolumna: długości kwadratów 16, szerokości 8$^1/_2$, powierzchni 136; teraźniejszych kolumn na tydzień daje się 8, zatem kwadratów 1624; nowych kolumn na tydzień daje się 12, zatem kwadratów 1632. Więc nowy format ma co tydzień 8 kwadratów więcej, niż teraźniejszy; w potrzebie nadzwyczajnej da się dodatek.

Jednaby tylko zachodziła trudność, co do obwieszczeń, w gazecie umieszczanych, za udzielną opłatą, która dzisiaj jest po 4 kop. sr. od wiersza; lecz tej trudności łatwoby się zaradziło, gdyby zostało przyjęte ustanowienie dla gazety petersburskiej, moskiewskiej, to jest: 1) podający obwieszczenie płaci od każdej litery, liczby, znaku ortograficznego po $^1/_2$ kop. asyg., co na srebro czyni od czterech liter grosz; 2) podający obowiązany podpisać na obwieszczeniu liczbę liter w niem zawartą i pieniędzy opłaconych. Tym nowym sposobem wydając gazetę „Kuryera Litewskiego“ wcześniejby miała publiczność Wileńska i bliższych okolic wiadomości, aniżeli teraz, bo z odebranej poczty krajowej we wtorek i piątek nowiny ogłosiłyby się we środę i sobotę, a teraz wtorkowe czekają piątku, a piątkowe—wtorku. Naostatek, jest jeszcze do gazety „Kuryera Litewskiego“ przywiązana Najwyższym ukazem opłata dla szambelana Włodka, do którego nie czyniłem odezwy, gdyż uważałem, że jego zezwolenie zgoła niepotrzebne: bo gazeta jest własnością Uniwersytetu, a tylko z dochodów gazety naznaczona jest opłata szambelanowi Włodkowi. Ja zaś kontynując kontrakt z szambelanem Włodkiem, obowiązuję się i przez niniejsze przyrzekam, że kontraktu tego obowiązków dopełniać będę.

Gdy tedy zdaje się nic nie być na przeszkodzie do wydawania „Kuryera Litewskiego“ codziennie, spodziewam się, że Rząd Uniwersytetu na to zezwolić raczy. Zostaje mi tylko prosić o przyspieszenie na to rezolucyi, abym mógł z papiernikami zapewnić się o dostarczenie papieru.

Antoni Marcinowski redaktor.

Dnia 8 listopada 1818 roku.

---

268. Prośba J. Brykczyńskiego o zamianowanie go wykładającym literaturę polską w uniwersytecie Warszawskim. [1]

Warszawa, 20 lutego 1819.

Wysoka Komisyo Rządowa W. R. i O. P.

Niżej podpisany ukończywszy nauki w konwicie XX. Pijarów, tudzież kurs prawa i administracyi w uniwersytecie warszawskim, jak przyłączone świadectwa dowodzą, odbywał obowiązki sekretarza przy Komisyi do uregulowania stosunków handlowych między Rosyą, Austryą a Prusami ustanowionej i na udowodnienie tego w braku nominacyi składa patent Najjaśniejszego Cesarza i Króla. Po rozwiązaniu tejże Komisyi oddał się zupełnie ulubionej swojej nauce—literaturze ojczystej. Pragnąłby teraz usiłowania swoje we względzie literatury krajowi poświęcić; uprasza zatem Wysokiej Komisyi Rządowej W. R. i O. P., ażeby, o ile usposobionym uznać mnie raczy, stosowne miejsce przy uniwersytecie warszawskim wyznaczyć chciała. Najniższy sługa

---

[1] Autograf w arch. Okr. Nauk., 27 I; rada uniwersytetu, której tę sprawę do opinii przesłano, odpowiedziała w dniu 12 marca co następuje: „Wielm. Osiński, dający dotąd literaturę

Józef Brykczyński.

269. W. A. Maciejowskiego prośba o nominowanie go profesorem Uniwersytetu z pozostawieniem w Liceum [1]

Warszawa, 11 maja 1819.

Wysoka Komisyo Rządowa W. R. i O. P.! Zważywszy niżej podpisany, ile mają wpływu na oświecenie narodowe nauki filologiczne i nauka prawa starożytnego, ośmiela się wnieść prośbę do Wysokiej Komisyi Rządowej, ażeby zostawiwszy go przy obowiązkach, które dotąd w tutejszem Liceumodbywa, początków prawa rzymskiego czyli tak zwanych instytucyi w uniwersytecie Królewsko-Warszawskim dawać łaskawie mu pozwoliła. Od tylu wieków zarzucają nam zagraniczni, iż u nas nigdy prawo wzorowe, to jest rzymskie, nie kwitnęło, że zamiast prawników mieliśmy rabulistów; lecz zbyt ci zuchwali krytycy nie zważali na to, iż w czasie kiedy u nas nauczycieli prawa wielki był niedostatek, i u nich zbywało. Dzięki oświeconemu wiekowi, który nietylko w innych umiejętnościach niedostatkowi zaradził, lecz i naukę prawa tak dalece kwitnącą uczynił, iż gdyby w tym stopniu, jak za granicą, u nas była dawaną, spodziewaćby się można, że i z tej nawet strony od potwarzy nam nieprzyjaznych wrogów zostalibyśmy zabezpieczonymi.

Przeto tymi względami powodowany, będąc uczniem pierwszych w naszym czasie co do tego przedmiotu nauczycieli: de Savigny, Hugona i Unterholtznera i korzystając z ich prelekcyi, ile tylko w tym przedmiocie korzystać można, bierze sobie za obowiązek przyczynić się do rozkrzewienia w kraju nauki, w której się najmocniejszym być czuje. Dłuższy nieco czas zabrany na mechaniczne, że tak powiem przy Liceum roboty, pozbawiłby mnie może sposobności do dalszego doskonalenia się w tym przedmiocie i niejako do uczynienia mnie obcym, z utratą tyloletniej temu przedmio-

---

ojczystą nie życzy mieć pomocnika w swoim przedmiocie, dla większego zaś pożytku uczniów, szczególnie oddziału nauk pięknych, przybiera w tym roku jednę godzinę na rozbiór ćwiczeń prywatnych; nadto oświadczył się w roku następnym przybrać więcej godzin; uczyniłby to nawet zaraz, gdyby mu inne obowiązki nie przeszkadzały. Co gdy tak jest, Rada nie znajduje miejsca przy tutejszym uniwersytecie dla JP. Brykczyńskiego; lecz chociażby było, nie sądzi, iżby zaraz mógł być użytym do prelekcyi akademicznych. Świeżo albowiem zawód swój szkolny ukończywszy, żadnego jeszcze w stanie nauczycielskim nie ma doświadczenia: a gdy w uniwersytecie tutejszym stopień magisterii prawa otrzymał, musiałby także dla kwalifikacyi starać się o tenże stopień w wydziale właściwym. Rada Uniwersytetu mniema, że najlepiej i najpożyteczniej JP. Brykczyński uczyniłby, gdyby się chciał poświęcić stanowi nauczycielskiemu przy szkołach wojewódzkich, gdzie nabywszy więcej doświadczenia i dawszy się poznać uczonemu światu, mógłby z czasem do katedry w uniwersytecie aspirować".

[1] Autograf, arch. Okr. Nauk. 25 K., vol. 1.

towi poświęconej pracy, jedynie w celu stania się kiedyś pożytecznym swym rodakom. Zbyt szczupłe dowody, jakie w zawodzie prawniczo-filologicznym położył, mogą zastąpić chlubne dla niego wezwania na profesora do uniwersytetów zagranicznych: Bonn, Wrocław i Królewiec, na które odpisawszy negative, to dodał, iż go nic od ojczyzny odwołać nie potrafi, chyba smutek nieukojony i rozpacz, gdyby swoje zamiary zniweczonymi zobaczył.

Załączam wezwania do mnie uczynione z zagranicy, z zamówieniem zwrotu.

W. A. Maciejowski.

---

270. W. Wielądko do S. B. Linde.

(O genealogiczne wiadomości).

Warszawa, 13 maja 1819.

Jaśnie Wielmożny Mości Dobrodzieju! Podając teraz do druku kontynującego się dzieła mego Heraldyki o familii JWWMPana Dobr. pod literą L., mam honor kopję przesłać do przeczytania, gdzie się podoba dopisania, lub w omyłkach poprawienia. Gdy jest chęć moja osobiście widzenia się i rozmówienia w tej okoliczności, upraszam o wyznaczenie dnia i godziny wolnej, w której żądanie moje uskutecznić mogę. Łączę powinne uszanowanie Jaśnie Wielmożnego MPana Dobrodzieja życzliwy i uniżony sługa

Wojciech na Wielądkach Wielądko,
autor uprzywil. dzieła Heraldyki.

Dnia 13 maja 1819.

---

271. S. Czerski do księcia A. Czartoryskiego.

(Prosi o zagraniczny urlop dla studyów).

Wilno, 18 czerwca 1819.

Jaśnie Oświecony Książę! Mając zamiar wyjechania pod koniec wakacyi na dwa lata do Francyi i do Włoch w celu filologii i starożytności, stosownie do nauczycielskiego powołania mojego, poważam się prosić najpokorniej WKs. Mości o łaskawe zezwolenie na to, oraz ażebym był pewnym za powrotem placu mojego i ażeby ten mój wyjazd nie był uważany za przerwę służby mojej, nakoniec, gdyby to być mogło, chciałbym zatrzymać połowę pensyi mojej (200 sr. rb.), drugą połowę zostawując dla mojego zastępcy, o któregobym się postarał za aprobatą Rządu Uniwersytetu.

Przy tej okoliczności życzyłbym mieć komis uczony jaki od Uniwersytetu, czy we względzie rękopismów greckich lub łacińskich, czy co do numizmatyki i dakty-

---

[1] Autograf w zbiorach bar. L. Kronenberga; pod datą dopisany adres: „Mieszkam na Długiej ulicy w pałacu Potkańskich przy pierwszej bramie, gdzie Sommer zegarmistrz na pierwszem piętrze".

lioteki: starałbym się jak najosobliwiej dopełnić, coby mi tylko przyporuczonem było. Jaśnie Oświeconego Księcia najniższy sługa

Ks. Stanisław Czerski, kanonik Brzeski,
nauczyciel literatury greckiej i łacińskiej
w gimnazyum Wileńskiem. ¹)

1819, 18 iunii, Wilno.

272. J. M. Ossoliński do S. B. Linde.

(Cieszy się ze spotkania z nim).

24 augusti 1819.

Najtkliwsze uczucia serca mego dla ciebie, nieoszacowany kumie, poruszyła wiadomość o twojem w blizkości znajdowaniu się. Z nadzieją, że cię zobaczę, znajduję się w Zgórsku. Zabieram się do wyjazdu do Wiednia; gotówem cię tu czekać, gotówem na kraj świata zbiedz do Baranowa, do Krakowa, gdziekolwiek chcesz, bylem cię uściskał. Obdarz mię najprędszem przybyciem, albo wiadomością, gdzie cię znaleźć, tylko tak żebyśmy się nie minęli. Uschnę z niecierpliwości, wyglądam cię albo twego ordynansu. Nie mam spokojności więcej pisać, ściskam cię serdecznie. ²)

273. F. Jaroński prosi o katedrę w Uniwersytecie Warszawskim. ³)

Okszna, 1 września 1819,

Wysoka Komisyo Rządząca Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego! Sądząc się być uzdatnionym do pełnienia usług mojej ojczyznie, ośmielam się upraszać Wysokiej Komisyi Wyz. Rel. i Ośw. Publ., aby mi przy nowej regulacyi duchowieństwa w Królestwie Polskiem stopień jaki duchowny, teraźniejszej randze odpowiadający, lub profesoryą w Uniwersytecie Warszawskim, bądź w teologicznym, bądź w filozoficznym wydziale konferować łaskawie raczyła.

Na udowodnienie zaś mojej zdatności i zasług, załączam cum allegatis curriculum vitae, atestatami wsparte, okazujące, żem zasługi, w stanie duchownym od lat 27, a w nauczycielskim lat kilkanaście, najpracowiciej położył, żem sprawował urzędy sekretarza w Krakowskim, a kanclerza w Kieleckim konsystorzu, sekretarza Akademii i profesora filozofii w Uniwersytecie.

Prócz tego przywykły do pracy, a chcący się doskonalić w zawodzie literackim, nie mogę zataić przykrości, jaką ponoszę z niedostateczności funduszu nieprzyzwoicie mi odjętego do udzielenia publiczności drukiem niektórych dziełek wypracowanych, oraz sposobności nabycia potrzebnych materyałów, któreby mi do dalszego udoskonalenia, a tem samem dalszego zasługiwania się ojczyznie, posłużyć mogły.

---

¹) Autograf archiwum Okręgu Naukowego w Wilnie, fasc. 67, nr. 485; ks. Czartoryski odebrał prośbę w Puławach 8 lipca i 5 sierpnia, z Puław prosił ministra oświaty o zezwolenie na podróż na żądanych warunkach i z wyznaczeniem pensyi po 300 rb. sr. na te dwa lata.

²) Autograf w zbiorach bar. L. Kronenberga.

³) Oryginał w arch. Okr. Nauk. 27 D. Komisya odpowiedziała 16 października, że nateraz nie znajduje „odpowiadającego dla niego miejsca“ i zwróciła mu załączone do prośby 19 alegatów.

Spodziewam się więc, że wspaniałomyślność mężów grono Wysokiej Komisyi Wyz. Rel. i Ośw. Publ. składających, łaskawych względów prośbie mojej odmówić nie zechce. Łączę wysokie upoważenie i głębokie uszanowanie.

W Okszniе, dnia 1 września 1819.

Ks. Feliks Jaroński,fil. i teol. dr., pleban Okszynski
i proboszcz WWŚŚ. w mieście Krakowie, mp.

---

274. A. Marcinowski prosi o pozwolenie wydawania „Kuryera Litewskiego“ po 3 razy tygodniowo. [1]

Wilno, 22 grudnia 1819.

Do Rządu Cesarskiego Uniwersytetu Wileńskiego.

Prośba.

W roku przeszłym miałem honor prosić Rządu o pozwolenie na wydawanie gazety codziennie, teraz przymuszony jestem prosić o pozwolenie na wydawanie jej po trzy razy na tydzień, tak, że numer składać się będzie z arkusza wiadomości politycznych i z półarkusza dodatku obwieszczeń urzędowych i prywatnych. W potrzebie powiększy się również sama gazeta, jak i jej dodatek. Zanoszę tę prośbę jedynie dla dogodzenia wielu osobom publiczności, które wystawują w tem większą przyzwoitość i dogodność dla czytelnika, kiedy jest zbiór wiadomości razem z sobą złączonych, niż rozerwanych cząstkami na różne dni tygodnia. A gdy przez to żadna nie czyni się krzywda dla prenumeratorów, bo się obszerność gazety bynajmniej nie zmniejsza: przeto śmiem sobie pochlebiać, że Rząd Uniwersytetu łaskawie z łatwości na to zezwolić raczy.

Antoni Marcinowski.

Dnia 22 grudnia 1819 roku. Wilno.

---

275. Księżna Marya Wirtemberska do S. B. Linde.

(Poleca młodego Wierzbickiego).

Warszawa, 10 czerwca (1820).

Pani Wirzbicka oddaiąc syna do Licyum na edukacyie obligowała mnie abym go zarekomendowała czułym względom WMPana--i ia interesuiąc się mocno do matki tego młodego człeka i znaiąc grzeczność y staraność WMPana chętnie sie podiełam zalecić [3]) te Dziecko czułey Opiece WMPana—a teraz zostaie z winnym szcunkiem WMPana

uniżoną sługo
Maria Wurttemberska.

10 Juni Warszawie.

---

[1]) Autogr. w arch. Okr. Nauk. w Wilnie, fasc. 11, fol. 44.

[2]) Autograf w zbiorze bar. L. Kronenberga, pisany zapewne około r. 1820; pisownia i interpunkcya zachowane dokładnie.

[3]) Tutaj przekreślony przez samą autorkę wyraz „go“.

276. F. Skarbek mianowany profesorem stałym.

Warszawa, 20 maja 1820.

Komisya Rządowa W. R. i O. P. Znanego sobie z chwalebnych obyczajów, zdatności i gorliwości hr. Fryderyka Skarbka, dotychczasowego zastępcę profesora, mianuje stałym profesorem [1]) nauk administracyjnych w wydziale prawa i administracyi Królewsko-Warszawskiego Uniwersytetu z pensyą etatową i do dalszego pełnienia właściwych obowiązków wedle przepisów uniwersyteckich niniejszym patentem wzywa.

Minister Prezydujący S. Potocki.

w Warszawie, 30 maja 1820.

---

277. Jan Śniadecki do S. B. Linde. [2])

(Wiadomości bieżące).

w Wilnie, 22 czerwca (4 lipca) 1820.

Posyłam Panu moję polemiczną broszurę, którą musiałem napisać dla przestrogi i dobra młodzi polskiej. [3]) JP. Bentkowski, jako redaktor „Pamiętnika“ będzie, spodziewam się, w tem dla mnie sprawiedliwy, że żadnego pisma *Anonima* przeciwko mnie nie przyjmie. Bo kiedy ja się nie taję z mojem zdaniem, na cóż ma się taić z niem ten, co inaczej myśli. Kiedy Pan ten list odbierzesz, już może mój Juzio (!) wyjedzie z Warszawy na odwiedzenie rodziców; ja jutro wyjeżdżam na kilkanaście dni na wieś, żebym oczom moim wypoczął. Prawe oko bardzo mi dolega i boję się, żebym nie był potępiony za nieczytanie i niepisanie: coby było mojem udręczeniem. Asygnowałem na podróż dla p. Józefa talarów 15, na sprawunki jarmarkowe wiem, że więcej wyszło, jak było w gotowiznie zostawione: ale notatkę gdzieś zatraciłem. Musisz to JWMPan Dobr. mieć u siebie: w septembrze nasz profesor Frank, wracając z Wiednia przez Kraków i Warszawę, przywiezie i złoży Panu moje pieniądze na rok następujący dla Juzia i wtenczas porachujemy się, żebym nie był dłużny. P. Ossoliński w Wiedniu ciężko chory, jak tu pisała p. Tyszkiewiczowa marszałkowa. JWLindowej Dobrodziejki rączki całuję, niech będzie zdrowa, szczęśliwa i z całą swoją familią (nie wyjmując małżonka) zawsze łaskawa na dobrych swych przyjaciół.

Szczery i przywiązany sługa
Jan Śniadecki.

---

278. Józefa Gołuchowskiego program uniwersyteckiego kursu prawa naturalnego. [4])

Warszawa, 9 sierpnia 1820.

Wysoka Komisyo Rządowa Wyz. Rel. i Ośw. Publ.! Niżej podpisany, ukończywszy fakultet filozoficzny w Ces.-król. Akademii Terezyańskiej w Wiedniu, z czegom się przed trzema laty tak złożeniem świadectw, jako też i odbyciem popisu przed zacnym członkiem Wysokiej Komisyi—rektorem Linde, legitymował, tudzień ukończywszy na dniu 18 lipca 1820 fakultet prawa i administracyi w Królewskim Uniwersytecie Warszawskim, jak świadczy załączony tu patent, pragnąc osiągnąć stopień doktoratu tegoż fakultetu, zanoszę prośbę do Wysokiej Komisyi, ażeby, końcem podania mi sposobności dwuletniej praktyki publicznej, prawem przepisanej, raczyła mnie upoważnić do otwarcia w następującym roku kursu prawa natury podług załączonego tu programatu.

---

[1]) Na skutek przedstawienia Rady Uniwersyteckiej z 25 maja. Brulion w arch. Okr. Nauk. A. 27; 13 grudnia 1820 Skarbek mianowany został profesorem radnym swego wydziału.

[2]) Autograf w zbiorach bar. L. Kronenberga.

[3]) O pismach klasycznych i romantycznych.

[4]) Autogr. w arch. Okr. Nauk. A. 27.

W Warszawie, dnia 9-go sierpnia 1820 r.

Józef Gołuchowski,
magister obojga prawa i administracyi. [1]

PROGRAM KURSU PRAWA NATURY.

W ogólnym wstępie będzie rzecz o samem prawie natury, jako nauce. Końcem dokładnego poznania i zrozumienia ważnej tej części nauk prawnych, zaczniemy od:

I. Charakterystyki prawa natury. Tu wykażemy naprzód: a) istotę onegoż, skąd wynika, do czego dąży, jakie są jego przedmioty, przez co całą jego dedukcyę uzupełnimy; potem uważymy b) stosunek jego do nauk, najbliżej z nim graniczących, i różnicę, jako to: do etyki, polityki, prawa stanowionego, filozofii prawa stanowionego. Za pomocą tego wszystkiego postawimy się zaraz z początku na prawdziwem stanowisku, z którego prawo natury uważać należy, i ducha jego zrozumiemy.

II. Zastanowiwszy się nad przedmiotem naszym w całości, rozbierzemy go na trzy części, to jest na prywatne, rządowe i narodów. Potem przytoczymy:

III. Źródła i nauki pomocnicze prawa natury. Rys historyczny i literatura tego przedmiotu znajdą tu swoje miejsce.

IV. Najstosowniej zakończymy wstęp, rozszerzając się nad pożytkiem naszej nauki i nad metodą, jaką w niej postępować należy.

Po wstępie ogólnym nastąpi rozbiór tych wyobrażeń, które, wszelkim innym częściom za podstawę służąc, przed niemi wszystkiemi wyłożone być powinny. Przedmiotem tego rozbioru właściwie nic innego być nie może, jak idea prawa i ogólne jej rozwinięcie. Przeto mowa będzie:

A. O prawie, uważanem tylko co do formy i w prawdzie: a) o idei prawa: przygotowanie do dedukcyi tejże, dedukcya sama, porównanie rzeczonej idei z odpowiadającymi obowiązkami prawnymi; b) o najwyższej zasadzie prawa: jaka takowa być powinna? wysłowienie onejże i forma, co z niej wynika? krytyka innych zasad prawa natury.

B. O prawie, uważanem ogólnie co do materyi, lecz bez względu na nadwyrężenie i zabezpieczenie onegoż: a) podmiot praw; b) przedmiot praw: osoba mającego prawo rzeczy, zobowiązanie się innych osób; c) rodzaje praw; d) wykonywanie praw czyli posiadanie w najobszerniejszem znaczeniu, dokładniejszy rozbiór onego; e) ustanie praw konieczne, od woli zależące, utrata praw przez przedawnienie lub przez kolizyę z prawa natury wywiedzioną być nie może. O prawie, uważanem ogólnie co do materyi, lecz mając wzgląd na nadwyrężenie i zabezpieczenie onegoż: a) o nadwyrężeniu praw, o zabezpieczeniu praw przez przymus, prawo do przymusu, rodzaje przymusu, wykonanie przymusu przez polubowne środki.

---

[1] Pod tym podpisem dodany adres: „mieszka przy ulicy Nowy Świat № 1283.

C. O zastosowaniu formy do materyi prawa, czyli o prawnem osądzeniu: a) wyobrażenie tego zastosowania; b) ogólne warunki onego: podmiotowe, przedmiotowe.

Po ogólnej części nastąpi część szczególna o szczególnych prawnych stosunkach.

I. Prawo natury prywatne. W tem naprzód mowa będzie:

A. O prawie prywatnem bezwarunkowem, które jest zbiorem wszelkich praw, człowiekowi z samego przyrodzenia służących, i w prawdzie: a) o prawie człowieczeństwa ogólnie; b) o częściach pojedyńczych, toż prawo składających.

B. O prawie prywatnem hipotetycznem, czyli zbiorze tych praw, które człowiekowi nie same przez się, lecz dopiero za pośrednictwem jakiegoś czynu służą; w tym oddziale zastanawiać się naprzód będziemy o nabywaniu praw w ogólności; potem: a) o prawie własności, to jest: α) wyobrażenie własności, β) ogólne części własności, γ) rodzaje własności, δ) nabycie własności, ε) prawa właściciela (ius possidendi, disponendi, utendi), ζ) ograniczenia własności, η) utrata własności; b) o sprawach wynikających z umów: 1) ogólna teorya umów: α) wyobrażenie umowy, β) essentialia umów, γ) skąd moc obowiązująca umów pochodzi? δ) ogólne skutki umów, ε) zmiany umów, ζ) rozwiązanie umów; 2) rozmaite rodzaje umów: tu nastąpi naprzód ogólny podział, a potem rozbiór najważniejszych rodzajów, jako to: pacta conditionata, onerosa, aleatoria, accessoria, innominata etc., nakoniec przechodzić będziemy najważniejsze umowy pojedynczo; 3) o prawie społeczności: tu wyłożywszy wyobrażenie, podziały, tworzenie się, prawa i rozwiązanie społeczności, zastanowimy się nad niektórymi z najważniejszych onejże rodzajów, jakoto: nad małżeństwem, nad kościołem.

II. Prawo natury rządowe. A. Prawo rządowe bezwarunkowe; przedmiotem tego będzie: a) założenie państwa, przeszkody do bezpieczeństwa prawnego w stanie natury, idea stanu tymże zapobiegającego, prawna konieczność zaprowadzenia takowego, zaprowadzenie tego stanu opiera się na pactum unionis, pactum subiectionis, pactum constitutionis, idea państwa i essentialia onegoż; b) prawne stosunki w państwie: α) prawa naczelnika państwa, zatem naprzód: o władzy państwa w ogólności (de imperio civili), potem o pojedynczych częściach tejże władzy (co do formy, co do kierunku jej działania, co do środków przez nią używanych), szczególnie tu wyłożonym będzie rys prawa kryminalnego filozoficznego; β) prawa poddanych, jako pojedynczych członków i jako narodu. B) Prawo rządowe hipotetyczne; przedmiotem tej części będzie: forma państwa, forma rządu i związki państw.

III. Prawo natury narodów: a) wyłożenie praw narodów, naprzód—przyrodzonych, potem—nabytych (własności narodów, umowy narodów); b) nadwyrężenie i zabezpieczenie praw narodów; tu szczególniej mowa będzie o wojnie i o pokoju, nakoniec o idei wiecznego pokoju.

W tłomaczeniu tego systemu prawa natury trzymać się będziemy własnego układu i dzieła „Lehrbuch des Naturrechts“ von Dr. Anton Bauer, Marburg, 1808, in 8vo, s. 364. Po skończonym wykładzie zaś przejdziemy krytycznie ważniejsze dzieła w prawie natury, jakoto: Feuerbacha, Kruga, Friesa, Kanta, Fichtego, Kleina, Bendavida, Hufelanda, Heydenreicha, Schaumanna etc.

Józef Gołuchowski.

W Warszawie, d. 7-go sierpnia 1820.

279. J. Gołuchowski prosi o delegacyę zagraniczną dla studyów.

Warszawa, 19 marca 1821.

Wysoka Komisyo Rządowa Wyz. Rel. i Ośw. Publ.!

Niżej podpisany, pragnąc--po ukończeniu wydziału filozofii, jakoteż prawa i administracyi—dalej się doskonalić w zawodzie filozoficznym i prawnym, abym kiedyś z pożytkiem dla kraju mógł łożyć me usługi, zamyślam przedsięwziąć w pierwszych dniach kwietnia r. b. 1821 uczoną podróż, naprzód—do Paryża, a potem do celniejszych uniwersytetów niemieckich, dla poznania się z celniejszymi filozofami i prawnikami, i dla korzystania z ustnego ich wykładu. Tym końcem zanoszę prośbę do Wysokiej Komisyi: 1) ażeby mi raczyła dać uwolnienie na czas nieograniczony od obowiązków lektora prawa natury, którego kurs właśnie w tych dniach do jakiejś całości doprowadzam, z zostawieniem mi wolności wykładania tegoż samego przedmiotu po powrocie; 2) ażeby raczyła łaskawe na mnie mieć względy przy obsadzaniu zawakować mogących katedr prawa lub filozofii w tutejszym uniwersytecie.

Czas tej uczonej podróży zamierzyłem sobie wprawdzie trzechletni; przedsiębiorąc ją atoli własnym kosztem, nie wiem, jak dalece ją do skutku będę mógł doprowadzić. Mam jednak nadzieję, iż Wysoka Komisya nie zechce odmówić mi wsparcia, gdyby brak własnych funduszów miał mnie pozbawić owoców tej podróży. Z tem wszystkiem szczerze wyznać mogę, iż najusilniej starać się będę, bym Rządowi nie stał się ciężarem.

W końcu, ponieważ nowe kursa wszędzie po Wielkiejnocy się rozpoczynają i mnie zatem wcześnie wyjeżdżać wypada, upraszam Wysokiej Komisyi o jak najprędszą rezolucyę.

W Warszawie, d. 19-go marca 1821.

Józef Gołuchowski.

---

280. A. Orchowskiego projekt konkursu na dzieło z zakresu historyi oświaty w Polsce. [1]

19 kwietnia 1821.

Do Komisyi Rządowej Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Słodką jest wiadomością będącemu opodal, gdy czyta i słyszy, jak w przedmiocie oświaty publicznej, której opiekunny kierunek mężom nader szanownym jest oddany, rozszerzona daleko wielka znamienitość. Dobroczynna w tej mierze wspaniałomyślność Monarchy gdy nie zdaje się granic sobie oznaczać, spodziewać się wypada, że naród polski, pod względem światła umysłowego nie zostanie poślednim wpośród narodów, którym szczęśliwe położenie, bogactwa, ogrom ludności jednejże mowy nadały pierwszeństwo. Droga wprawdzie współubiegu przeciągła; jednak cóż jest dla nauk trudnem, gdy mądrość Najpotężniejszego z Panujących ubezpiecza muzom konieczny pokój, a razem nie oszczędną zasila hojnością? Brakowało Polakom na tych wielkich wsparciach nawet pod najlepiej chcącymi królami: albo pustoszenia wojenne kraju wszystko niszczyły, albo ściśnięta niedostatkiem ręka ojców ojczyzny ku rozwinięciu się nie dopomogła usilności. Obydwie smutne zawady miejsca teraz nie mają, a mężowie świetną magistraturę edukacyi publicznej składający, gorliwie i mądrze ułatwiają rozszerzenie oświaty. Niechaj mi nie będzie za pyszną poczytano śmiałość, że pod ich najcelniejsze światło poważam się przynieść błahą uwagę.

---

[1] Autograf oznaczony nr. sprawy 2919 i dopiskiem prezentaty: „od. d. 7/5 21“.

Rok 1620, w którym Franciszek Bacon ogłosił *Novum Organum*, jest epoką, w której pewniejsze stanowisko i rozwinięcie się filozofii ustanawiają w Europie. Ale w ojczyznie, w której Kopernik okrąg ziemi w bieg ruchu wprowadził, w której Burski Adam filozofii starożytnej w skromnem dziele mową klasyczną wystawił obraz, a młodzian Samuel Niemsta litwin działania umysłu odgraniczył tak, że jednych *a priori*, drugich *a posteriori* wiadomości ród wskazał, w tej, mówię, ojczyznie filozofia miała jasną i nieblędną drogę przed epoką Franciszka Bacon. Dla sławy narodu, jak równie dla korzyści nauk jedynie idzie o to, aby stan oświaty wspomnionych przed Baconem czasów pędzlem, że tak powiem, encyklopedyjnym był odmalowany. Dzieło przechodzi możność jednego człowieka; tem bardziej iżby wszystkich pisarzy prace w kraju i po za granicą drukowane zebrać i wytreścić, jakoteż w akademiach Krakowskiej, Zamojskiej, w szkołach Gdańskich, znaczniejszych w Koronie i w W. Ks. Litewskiem dawanych nauk system opisaćby wypadało.

Czyli ten przedmiot nie byłby godnym zawyrokowania i opieki Najwyższej Komisyi rządzącej Instrukcyą Publiczną? Oddaniem go na publiczną współubież nie małoby pewnie zajęło się do pracy umysłów, a skutek uwięczony (!) byłby nie małym pożytkiem w rozmaitych względach.

Wchodzić w rozbiór dalszy rzutu myśli ogólnej na teraz potrzeby nie znajduję, gdy pod najświatlejszą uwagę złożyć ją mam honor z najgłębszem uszanowaniem.

Dnia 19 kwietnia 1821 r.

Al. Orchowski. [1]

---

[1] Na tym memoryale pod podpisem Orchowskiego własną ręką Stanisława hr. Grabowskiego, ministra prezydującego w Komisyi, napisana rezolucya: „Donieść JPanu Orchowskiemu, iż Towarzystwo Królewskie Przyjaciół Nauk w roku jeszcze .... ogłosiło pod obietnicą nagrody zadanie dokładnej historyi edukacyi w kraju naszym (wypisać dla niego *in extenso* to ogłoszenie). Myśl pana Orchowskiego stanowi główną część tego zadania, które objąć koniecznie powinno stan każdoczesny wszelkich nauk, po rozmaitych szkołach w kraju dawanych. Po dokładniejszą wiadomość w tej mierze JPan Orchowski zechce się udać do wspomnianego Królewskiego Towarzystwa.

Stanisław Grabowski.

Wskutek tego odpowiedziano Orchowskiemu w następujący sposób:

Przyjmując jako dowód troskliwości o sławę literatury ojczystej podaną sobie pod dniem 19 z. m. myśl JP. Orchowskiego, ażeby opisanie stanu oświecenia w Polsce przed epoką zdziałaną w filozofii przez Bakona ogłoszone było do współubiegania się uczonym rodakom, oświadcza, iż Towarzystwo Królewskie Warszawskie Przyjaciół Nauk w roku jeszcze 1809 ogłosiło pomiędzy innemi do nagrody zapytanie: „Jakie było wychowanie publiczne w Polsce od najdawniejszych czasów aż dotąd, i jaki wpływ odmiany wychowania tego miały na charakter i obyczaje mieszkańców, na powodzenia lub klęski krajowe?“ Myśl JPana Orchowskiego stanowi główną część tego zadania, które objąć koniecznie powinno stan każdoczesny wszelkich nauk, dawanych po rozmaitych szkołach w kraju. Jeżeli więc JP. Orchowski ma zamiar pisania w tak ważnej materyi pod względem literatury ojczystej i pewnie ma już przysposobione stosowne materyały, zechce się udać do wspomnianego Towarzystwa Królewskiego w celu dokładniejszej w tej mierze wiadomości.

Minister Prezydujący
Stanisław Grabowski.

d. 11 maja 1821 r.
№ 2919.

281. J. Lelewela nominacya na bibliotekarza i profesora. [1]

Komisya Rządowa W. R. i O. P. znanego sobie z chwalebnych obyczajów, zdatności i prac uczonych JP. Joachima Lelewela, dotychczasowego zastępcę, mianuje bibliotekarzem Publicznej Biblioteki, tudzież stałym profesorem bibliografii i niektórych części historyi [1]) w wydziale nauk i sztuk pięknych Królewsko-Warszawskiego Uniwersytetu z pensyą etatem ustanowioną i do dalszego pełnienia obowiązków niniejszym patentem wzywa.

Minister Prezydujący St. Grabowski.

w Warszawie, 22 czerwca 1821.

---

282. Nominacya L. Osińskiego na profesora. [2]

Warszawa, 2 sierpnia 1821.

Rada Królewsko-Warszawskiego Uniwersytetu do Komisyi Rządowej W. R. i O. P.

Na wniosek dziekana wydziału nauk i sztuk pięknych ma zaszczyt donieść Komisyi Rządowej, iż prof. Osiński, mając nominacyę na zastępcę profesora tymczasowego, która niestosowną jest do ustaw wewnętrznego urządzenia, oświadczył, iż w tem uważa dla siebie poniżenie, a stąd nie czuje się być obowiązanym do ścisłego pełniego swego obowiązku, nie odbywając ani egzaminów rocznych prywatnych z uczniami, ani znajdując się na egzaminach całokursowych, tudzież na posiedzeniach wydziału. Rada, przedstawiając niniejszą okoliczność Komisyi Rządowej, uprasza o wydanie nominacyi temuż profesorowi Osińskiemu na profesora tymczasowego i o zobowiązanie tego do ścislejszego, stosownie do prawa, pełnienia swoich obowiązków, a przynajmniej, aby regularnym był w dawaniu dwóch godzin na tydzień: jednej na literaturę, a drugiej na ćwiczenia w stylu polskim. W Warszawie, dnia 2 sierpnia 1821 r. [2])

Rektor Prezydujący *ks. Szweykowski.*
Jacyna, sekr. uniw.

---

283. Prośba J. Lelewela o uwolnienie od urzędów zajmowanych w Warszawie.

Warszawa, 22 sierpnia 1821.

Prześwietna Komisyo Rządowa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Niedawnym czasem od Rady Królewskiego Warszawskiego Uniwersytetu przedstawiony byłem na profesora stałego, Prześwietna Komisya Rządowa W. R. i O. P., przychylając się do tego, raczyła mnie pod datą 8 czerwca 1821 r. mianować profesem stałym bibliografii i niektórych części historyi, tudzież bibliotekarzem biblioteki publicznej. Im więcej to było nad zasługi moje, tem większą przenikniony byłem wdzięcznością, która dozgonnie serce moje zajęła. Lecz odbierając z rąk JWRektora Królewskiego Uniwersytetu Warszawskiego nominacyę, krzyżowały się we mnie uczucia. Albowiem na dni kilka przed decyzyą Rady Królewskiego Uniwersytetu Warszawskiego dnia 1 (13) maja rozwiązany został konkurs do historyi powszechnej w uniwersytecie Wileńskim i odebrałem wiadomość, że wybór uniwersytetu wypadł na mnie. Rozerwany między świeżo zaciągnioną wdzięcznością a dawnymi stosunkami, które mnie z uniwersytetem Wileńskim wiązały, oraz powoływaniem do obowiązku, do którego sam ubiegałem się, czułem, że uczyniony przez się krok, że cofać się nie wypadało. JOKs. Goliczin, minister duchownych dzieł i oświecenia publicznego, obór uniwersytetu wileńskiego na dniu 15 (27) lipca potwierdził, o czem mi JWRektor Uniwersytetu Wileńskiego donosi.

---

[1]) Wskutek przedstawienia Rady Uniwersyteckiej z 10 maja; brulion w arch. Okr. Nauk. A. 27.

[2]) Komisya przychyliła się do wniosku, oględnie w odezwie do Uniwersytetu wyrażając nadzieję, iż p. Osiński pełnić będzie powyższe obowiązki.

Zanoszę więc prośbę do Prześwietnej Komisyi Rządowej W. R. i O. P., ażeby mię od daty 1 października 1821 r. od obowiązków moich tak profesorskich, jak bibliotekarskich, uwolnić raczyła. [1])

Joachim Lelewel.

d. 22 sierpnia 1821.
Warszawa.

---

284. L. Osiński do S. Staszica. [2])

(O warunkach dalszych wykładów).

Warszawa, 7 listopada 1821.

Jaśnie Wielmożny Mości Dobrodzieju! Lubo pragnąłem uwolnić się od obowiązków w uniwersytecie tutejszym z powodów, którem JWMPanu przełożył, gdy atoli życzeniem jest JWMPana, ażebym katedrę literatury jeszcze zajmował, gotów jestem to uczynić, lecz śmiem żądać:

1) aby mi dany został tytuł i stopień profesora stałego z udzieleniem stopni akademicznych i pensyą zwyczajną;

2) dawać będę jedną prelekcyę publiczną, jak dotąd, w literaturze porównawczej; treścią jej będzie poezya i jej wszystkie rodzaje, nie wyłączając tych, o których już mówiłem. Przekonany, iż nabycie lepszego smaku i poznanie dobrych wzorów sztuki pisania w rymotwórstwie broni od zboczeń i w prozie, a nie mając dotąd potrzebnych przygotowań co do pisarzów prozą, muszę tę część do czasu dalszego odłożyć;

3) drugą w każdym tygodniu godzinę przeznaczę na ćwiczenia stylu i rozbiory własnych prac uczniów, tak z obcych języków przekładanych, jak własnych;

4) upraszać będę i o to, aby prelekcye moje rozpoczęły się za dwa tygodnie od dnia dzisiejszego, potrzebuję bowiem przygotowania. Staraniem zaś mojem będzie kilka lekcyi nie danych w ciągu roku nadgrodzić.

Naostatek życzyłbym sobie, jeżeli to być może, iżby przerwa dwumiesięczna, jaka zaszła w prelekcyach moich, usprawiedliwioną została bez winy mojej.

Zachęcany przez JWMPana usiłować będę Jego łaskawemu o mnie zdaniu odpowiedzieć. Mam honor z wysokiem uszanowaniem zostawać JWMPana najniższym sługą

Osiński.

w Warszawie, dnia 7 listopada 1821.

---

[1]) Komisya „pomimo chęci“ (własnoręczna decyzya ministra Grabowskiego) przychyliła się do tej prośby 27 sierpnia.

[2]) Autograf w arch. Okr. Nauk. A. 27.

285. Komisya Oświecenia zatwierdza warunki przez Osińskiego podane.

Warszawa, 7 listopada 1821.

Komisya Rządowa W. R. i O. P. do JMP. Osińskiego, profesora stałego literatury ojczystej w uniwersytecie Warszawskim.

Uwiadomiona od członka swego radcy stanu JMKs. Staszica o umowie wynikłej z JWPanem Osińskim względem dalszego zajmowania przez niego katedry literatury ojczystej w uniwersytecie Warszawskim, przyjęła wyraźne życzenie Jego, tak co do przyznania mu tytułu profesora stałego, do czego przysądza mu równe prawo z tymi, którzy jak on od pierwszych lat uniwersytetu rozpoczęli w nim prace nauczycielskie, jakoteż co do oznaczenia mu przywiązanej do stałej katedry pensyi.

Co do liczby dwóch godzin na tydzień, jednej publicznej w literaturze porównawczej, a drugiej ćwiczeń w stylu i rozbioru własnych prac uczniów, lubo zgadza się na to, jednak gdy kształcenie nauczycieli dla szkół narodowych w Uniwersytecie najcelniejszą jest kraju potrzebą i celem tej w szkole głównej lekcyi: wiedząc, iż gorliwość, gdzie dobro publiczne wzywa, nie przestaje na ścisłem tylko dopełnieniu przyjętych warunków, spodziewać się może niewątpliwie, iż wystawienie dla szkół publicznych usposobionych nauczycieli i godnych po sobie następców najdzielniejszą będzie gorliwości Jego i pracy podnietą. Nietylko więc jako naczelny profesor literatury ojczystej kierować będzie JP. Osiński pracą przydanych sobie, jakich mieć będzie w pomoc, nauczycieli, lecz i sam, ile mu czas pozwoli, poświęci wszelką usilność do otrzymania dla kraju jak najobszerniejszej z nauki swojej korzyści.

(podcyfrował brulion)
Stanisław Grabowski.

7 listopada 1821.

---

286. K. Brodzińskiego odpowiedź w sprawie katedry i program wykładów literatury polskiej[1]

Warszawa, 12 marca 1822.

Do Komisyi Rządowej W. R. i O. P. Na wezwanie z dnia 28 lutego № 1658—277 względem dawania lekcyi literatury polskiej w Królewsko-Warszawskim Uniwersytecie, mam zaszczyt odpowiedzieć, iż dopełniając woli Komisyi, gotów jestem rzeczone lekcye rozpocząć.

Śmiem jednak, odwołując się do reskryptu Komisyi z dnia 22 października r. z. № 8020, oświadczyć, iż gdy okoliczności nie dozwalają, ażebym stosowną do rodzaju pracy pensyę pobierał, przestaję według tegoż dawniejszego reskryptu na gratyfikacyi, jaką mi Komisya w końcu roku szkolnego wyznaczyć raczy, za pensyę zaś roczną 1800 złp. podziękować przymuszony jestem.

Przytem lubo w pismach moich, dotąd o polskiej literaturze drukowanych, okazałem mój sposób uważania tego przedmiotu, pragnę jednak w niniejszem półroczu dać poznać rodzaj mej pracy w przekonaniu, iż gdy za stosowną i pożyteczną uznaną będzie, raczy Komisya przyznać mi stopień i płacę, przy której mógłbym się na rok przyszły szkolny temu obowiązkowi poświęcić.

---

[1] Autograf w arch. Okr. Nauk., 27. C. I.

Spodziewając się wkrótce otrzymać stopnie akademickie i sądząc, iż Komisya usiłowania moje w przedmiocie tak mało u nas dotchniętym (!) uznać zechce, upraszam, ażebym w miejscu lektora, tytuł profesora upoważnionego przynajmniej otrzymał.

Dwie żądane lekcye, oraz rozkład godzin kursu przyłączam, nadmieniając tu w ogólności, iż obok historyi literatury i rozbioru celniejszych pisarzy, celem moim zwracać uwagę na punkt,. z którego literaturę oceniać należy, to jest, na nieoddzielny jej stosunek z religią i obyczajami, wykrywać zalety i własności języka polskiego, oceniając zaś istotne zalety gustu francuskiego, nie pomijać zalet innych narodów w poezyi, które z ducha chrystyanizmu i nowych wyobrażeń wynikają.

Po łaskawej odpowiedzi Komisyi na powyższe moje prośby, kurs mój zaraz rozpocząć mogę. Z głębokiem uszanowaniem

K. Brodziński.

Dnia 12 marca 1822.

Rozkład rocznego kursu historyi krytycznej literatury polskiej.

Lekcya 1. Wstęp, zawierający uwagi o wpływie literatury na moralność, jakie jej dążenie być u nas powinno, tudzież cel i rozkład niniejszego kursu.

Lekcya 2. O stanie nauk po rozdzieleniu państwa rzymskiego na Wschodzie i Zachodzie, o wpływie tychże na Sławian wschodnich i zachodnich we względzie religii i języka.

Lekcya 3 i 4. O stanie cywilnym Sławian i ich poezyi z czasów pogańskich, odrębność ich obyczajów i ducha poezyi od południowych narodów.

Lekcya 5. Początek i historya języka sławiańskiego i rozwinięcie się jego dyalektów od wprowadzenia chrześcijaństwa.

Lekcya 6. O składni filozofii, tudzież o piękności poetycznej języków sławiańskich i że wszystkie dyalekty są dopełnieniem wzajemnem swego bogactwa i piękności.

Lekcya 7 i 8. O stanie Polski pod względem nauk od Mieczysława I do Kazimierza Wielkiego.

Lekcya 9 i 10. Ślady poezyi polskiej z tej epoki. Jak uważać należy kroniki i legendy, o pieśniach pobożnych, o pieśniach rycerskich, wzmianka o stanie języka i wymowy.

Lekcya 11. O kronikarzach polskich do Długosza, o sławnym za granicą Strzębskim (Martinus Polonus), o optyce Ciołka (Vitellio), szkoły do Kazimierza W-go, ogólne nad tą epoką uwagi.

Lekcya 12. O stanie nauk i poezyi w Europie od X do XIV wieku, o wpływie krucyat i Arabów na gust i oświecenie w Europie południowej.

Lekcya 13. O stanie Polski pod względem nauk od Kazimierza W-go do Zygmunta I.

Lekcya 14 i 15. O poezyi, wymowie i dziejopisach łacińskich, o stanie filozofii i umiejętności, tudzież o mężach w umiejętnościach wsławionych.

Lekcya 16. O wpływie akademii krakowskiej i uczonych na naród i chrześcijaństwo, o stanie polskiego języka.

Lekcya 17. O stanie nauk w Europie w wieku XIV i XV.

Lekcya 18. Stan Polski w wieku XVI pod względem oświaty.

Lekcya 19. O Reju z Nagłowic i Janie Kochanowskim.

Lekcya 20 i 21. O innych poetach tego wieku, o początkach teatru.

Lekcya 22. O mówcach i wymowie naradnej.

Lekcya 23. O kaznodziejach i wymowie kościelnej.

Lekcya 24. O dziejopisach i innych pisarzach prozą w polskim języku.

Lekcya 25. Ogólne uwagi nad duchem poezyi i wymowy w tym wieku.

Lekcya 26, 27, 28. O języku polskim, jako w tej epoce rozwiniętym i o jego duchu, piękności i zaletach składni, o jego styczności z językiem łacińskim, o jego wyższości w tym wieku nad inne sławiańskie, przyczyna zarzucenia prozodyi i o rymowaniu.

Lekcya 29. O mężach wsławionych w literaturze łacińskiej; korzyści i szkody stąd, iż nie wszyscy uczeni rzucili się do ojczystego języka.

Lekcya 30, 31, 32. O mężach wsławionych w umiejętnościach i kunsztach, o wpływie uczonych polskich na naród i chrześcijaństwo, o reformacyi Lutra i innych sektach, o szkołach, mecenasach i bibliotekach.

Lekcya 33. Porównanie oświaty w Polsce do stanu nauk w Europie wieku XVI. Uwagi ogólne nad wpływem literatury łacińskiej na polską.

Lekcya 34. Stan Polski od Zygmunta do Stanisława Augusta.

Lekcya 35 i 36. Przyczyny upadku nauk, smaku i języka, obraz zepsucia obyczajów, rys smaku poezyi i wymowy w tym wieku.

Lekcya 37. O pisarzach, którzy zdołali celować w tym wieku, o Skardze.

Lekcya 38 i 39. Poeci znakomitsi tego wieku, o poezyi dramatycznej.

Lekcya 40. Godni wspomnienia dziejopisowie i pisarze prozą w tym wieku.

Lekcya 41. Stan filozofii i umiejętności, niektórzy znakomitsi w tym rodzaju mężowie.

Lekcya 42. Pisarze łacińscy w tym wieku.

Lekcya 43. Stan akademii, co czyniono przecię w tych czasach dla nauk i języka.

Lekcya 44. Ogólne o tym wieku uwagi w porównaniu z innymi narody.

Lekcya 45. Środki przedsiębrane przez króla i przez panów polskich do podźwignienia nauk, reforma wychowania publicznego.

Lekcya 46, 47, 48, 49. Rozbiór dzieł poetów wsławionych za Stanisława Augusta.

Lekcya 50. Mówcy i kaznodzieje znakomitsi.

Lekcya 51, 52. Pisarze prozą i historycy.

Lekcya 53. O teatrze i kunsztach.

Lekcya 54. O stanie filozofii i umiejętności, szkodliwy wpływ na ducha literatury filozofii wieku XVIII.

Lekcya 55 i 56. O stanie nauk w Europie w wieku XVIII, o wpływie Francuzów na polską literaturę, tłomaczenia i naśladownictwo.

Lekcya 57. Postęp języka w czem się różni od wieków Zygmuntowych, tak w poezyi, jak w prozie.

Lekcya 58. O stanie nauk w czasie rozbioru kraju, środki przedsiębrane w celu utrzymania języka i literatury, Towarzystwo Królewsko-Warszawskie.

Lekcya 59. O krytyce, która dopiero w tej się u nas epoce zjawiła; jej wpływ na literaturę.

Lekcya 60. O stanie nauk od Księstwa Warszawskiego aż do czasów dzisiejszych.

Lekcya 61. O Kopczyńskiego gramatyce.

Lekcya 62. Różnica poezyi i prozy od czasów Stanisława Augusta, o prozodyi języka polskiego.

Lekcya 63, 64, 65. O teatrze, o tragedyach polskich autorów nieżyjących, Hoffmann, Feliński.

Lekcya 66. O tłomaczach, o wpływie tychże na język i literaturę.

Lekcya 67. O romansach, ich celu i użytku, wpływie na obyczaje i język. [1]

Lekcya 68. O umiejętnościach i ważnym przez nie wzroście języka.

Lekcya 69. O różności poezyi klasycznej od romantycznej, zgłębienie obudwu tych rodzajów powinno poezyę polską odwrócić od naśladownictwa.

Lekcya 70. Jaki wpływ mieć może na polską literaturę przejęcie się duchem religii, dziejów i obyczajów narodowych.

Lekcya 71. O środkach udoskonalenia języka, potrzeba znajomości języków pobratnich.

Lekcya 72. Usiłowania Rosyan i Czechów ku dźwignieniu języka, dziejów i poezyi sławiańskiej, co w Polsce w tym rodzaju zrobiono?

Lekcya 73. Widoki na przyszłość o literaturze, jako środku upowszechnienia moralności we wszystkich klasach.

Plan ten może się nieco rozszerzyć lub zmienić w porządku przy dalszem opracowaniu.

---

287. K. Brodziński do N. N. [2]

(W sprawie tytułu profesora i wykładów).

Warszawa, 3 kwietnia 1822.

Według woli JWPana mówiłem z ks. Rektorem względem tytułu profesora. Dziekan działu nauk i sztuk niema nic przeciw temu, rektor musi z swej strony trzymać się przepisów, ale gdy to będzie wolą Komisyi i przyzwoleniem dziekanów, to łatwo da się zrobić.

Zapewniony uroczystemi obietnicami już od roku, zaszedłem za daleko w pracę i opuściłem inny sposób do życia; sądzę więc, iż Komisya nie zechce mię zostawić na lodzie—bez zapewnienia, że od przyszłego szkolnego roku będę mógł być etatowym z przyzwoitą pensyą profesorem; nie mogę kursu mojego rozpocząć i pod tym tylko warunkiem na tak małe wynagrodzenie w tym roku przystaję. Te moje sprawiedliwe prośby polecam światłu i życzliwości JWPana. Najniższy sługa

K. Brodziński.

---

288. Referat w sprawie nominacyi K. Brodzińskiego na profesora uniwersytetu.

Warszawa, 28 maja 1822.

Już oddawna Komisya Rządowa uznała potrzebę obsadzenia najważniejszej w uniwersytecie katedry, to jest: katedry literatury polskiej, pan Osiński bowiem mianowany stałym profesorem literatury polskiej z pensyą zł. 6,000, daje tylko 2 na tydzień godziny i to właściwie literatury ogólnej; idzie zaś o literaturę szczególną polską i o ćwiczenia w stylu polskim, do czego p. Brodziński może być użytym. Zresztą nie można taić, że p. Osiński daje lekcye bardzo nieregularnie. Wypadałoby zatem wezwać p. Brodzińskiego do dawania 6-ciu na tydzień godzin. Gdy jednak w pierwszym roku byłoby to dla niego bardzo trudnem, a może i niepodobnem, uważając pracę w rzeczy dotąd nowej: przeto mógłby dawać w pierwszym roku tylko po 4 na tydzień godziny, w drugim po 5, a w następnym po 6, z tych jedna mogłaby być przeznaczona na ćwiczenia w stylu polskim, co jednak dopiero po zniesieniu się z prof. Osińskim ma nastąpić. Pensyę mógłby mieć p. Brodziński 5,000 złp. na pierwszy rok z pozostałej po ks. Ciampi.

---

[1] Na oryginale obok treści lekcyi 67 i 68 minister Grabowski zrobił adnotacyę: „Zmiana stanu społecznego, urządzenia i ustawy rządowe, prawodawstwo: — wszystko to także miało wielki wpływ na wzrost i ogładzenie języka".

[2] Autograf w arch. Okr. Nauk. 27. C. I; list adresowany był do jednego z członków rady ogólnej Komisyi Rządowej W. R. i O. P.; zapewne do Surowieckiego; adres odcięty.

[3] Oryginał w arch. Okr. Nauk. 27. C. 1.

Potrzeba więc wezwać p. Brodzińskiego, ażeby złożył ostateczną deklaracyę, czyli przyjmuje miejsce pod powyższymi warunkami, a to z początkiem następującego roku akademickiego niezawodnie. Zapytać go się oraz (gwoli ostatecznemu postanowieniu względem tytułu jego), jakie kroki poczynił względem uzyskania potrzebnych stopni akademicznych.

289. Komisya Rządowa do K. Brodzińskiego w sprawie nominacyi na profesora. [1]

Warszawa, 28 maja 1822.

Na przełożenie z dnia 12 marca oświadcza, iż życzeniem jest Komisyi Rządowej W. R. i O. P., ażeby JP. Brodziński z początkiem następującego roku akademicznego zaczął dawać w Królewsko-Warszawskim Uniwersytecie lekcye literatury polskiej. Lubo zaś Komisya Rządowa życzyłaby nawet, aby lekcye tego przedmiotu 6 razy na tydzień były dawane, zważając jednak, że w pierwszym roku byłoby to dla p. Brodzińskiego bardzo trudnem, przestanie na tem, aby w pierwszym roku po 4 godziny na tydzień, w drugim po 5, a w następnym dopiero po 6 dawał. Pensyę na rok pierwszy przeznacza Komisya Rządowa JP. Brodzińskiemu w ilości 5,000 i wzywa go, aby ostateczną złożył deklaracyę, czyli ofiarowane sobie miejsce pod warunkami powyższymi przyjmuje, a to z początkiem następnego roku akademicznego niezawodnie. Przytem doniesie JP. Brodziński, jakie przedsięwziął dotąd kroki względem uzyskania potrzebnych stopni akademicznych.

290. K. Brodziński do Komisyi W. R. i O. P. [2]

(W sprawie wykładów w uniwersytecie).

Warszawa, 7 czerwca 1822.

W odpowiedzi na reskrypt Wysokiej Komisyi (d. 28 maja, № 2485 -409) mam honor stosownie do Jej polecenia złożyć ostateczną deklaracyę, iż obowiązek czytania lekcyi literatury polskiej w Królewsko-Warszawskim Uniwersytecie pod warunkami tymże reskryptem objętymi przyjmuję. Wszakże co do liczby godzin sądzę być moją powinnością dołączyć następujące uwagi.

---

[1] Koncept tamże; nota: „odesłano 3 czerwca", i drugi: „reprodukować za miesiąc"; odezwa wysłana za № 2485—409.

[2] Autograf tamże.

Gdyby w dawaniu tychże lekcyi od 4 do 6 godzin w tygodniu ta jedynie zachodziła trudność, iż wykończenie tej pracy tylko długiego czasu być może owocem, jużbym i tak znalazł usprawiedliwienie, że z obawą przyjmuję warunek dawania regularnie czterech godzin na tydzień w pierwszym roku. Ale nadto mam do tego ważniejsze powody, to jest, że praca moja nietylko mniej wykończoną, ale i mniej pożyteczną się stanie.

Kurs literatury polskiej rozłożony na 6 godzin w tygodniu przez 10 miesięcy wynosi przeszło 800 arkuszy. La Harpe, mimo że trzech najoświeceńszych narodów literaturę zawarł w swym kursie, nie ma tej obszerności. Historya ogólnej literatury łatwo ją mieć może. Wiadomo, jak daleko szczuplejszą jest literatura polska od oświeceńszych narodów. Z tego powodu wypadało mi założyć rozleglejszy plan, nietylko rozbierając celniejszych pisarzy, ale nadto domieszczając ogólne uwagi nad stanem polskiej literatury w porównaniu z innemi, nad stanem języka i t. p. Nadto moim zamiarem jest, nietylko wystawić historyczny obraz literatury, ale nadto wykryć, ile możności, dalsze dla niej widoki.

Gdy więc dzieło takowe do sześciu godzin w tygodniu rozszerzę, wypadnie mi zboczyć czasem od tego ogólnego widoku. Chcąc czas zapełnić, muszę się zniżyć bądź do drobnostek bibliograficznych, bądź do rozbioru pism pomniejszych, których krytyka żadnych nie przyniesie korzyści; tak, wszystko celniejsze zniknąć może w tłumie mniej ważnych i potrzebnych uwag, i nie łatwo utkwi w pamięci młodzieży polskiej mniej skłonnej do cierpliwości. Mógłbym przeto osłabić przywiązanie do literatury ojczystej, zwłaszcza, że dzieło tak nazbyt obszerne, mniejby pochlebne wyobrażenie dać o niej musiało.

Lekcya wielm. Osińskiego, mimo talentu wyższego, ma jeszcze tę korzyść, że wybierać może płody najwyższych geniuszów i sądy krytyków ze wszystkich narodów, przecież jednę ma tylko godzinę w tygodniu, gdy ja na cztery do sześciu godzin wypracować muszę rozprawy o literaturze jednego tylko narodu, która tak mało piórem krytycznem dotkniętą była. Jest więc widoczna, że w takim razie lekcya moja obok ogólnej literatury mniejby miała powabu i użytku przez samę rozwlekłość mniej bogatego materyału. Krótko pod panowaniem Zygmuntów i pod Stanisławem Augustem kwitnęła nasza literatura. Przedziela je wiek zupełnego zepsucia, tak smaku, jak obyczajów, niemniej przecież w pisarzów obfity, ale zbyt mała liczba w nim na uwagę zasługuje, i obszerny rozbiór niedorzeczności równie niedorzecznym, a przynajmniej bezkorzystnymby został, a zawsze wystawiłby w mniej godnem świetle polską literaturę, gdyż wszędzie większa jest liczba złych, niż dobrych pisarzów.

Te uwagi ośmielam się przedstawić z doświadczenia i przekonania, a najwięcej ze względu korzyści mej pracy, i upraszam, żeby Wysoka Komisya zmniejszeniem godzin więcej mi czasu do wykończenia mej pracy zostawić raczyła, abym się w stosownej obszerności, tak do materyałów, jakoteż do planu już w połowie wykończonego, mógł zamknąć. Jeżeliby ten według mnie słuszny wniosek mógł być przyjętym, proponowałbym dwie godziny w pierwszym, a cztery najwięcej w przyszłym roku. Cóżkolwiek bądź, czuję się obowiązanym uprzedzić, że w razie gdy Wysoka Komisya przy swojem pierwszem postanowieniu zostanie, praca moja nie będzie mogła tyle odpowiedzieć mym chęciom, ilebym pragnął.

Co do stopni akademicznych, mam zaszczyt uwiadomić, że takowe w uniwersytecie Krakowskim spodziewam się otrzymać przed zaczęciem przyszłego roku szkolnego. [1]

Z najgłębszem uszanowaniem

K. Brodziński.

---

291. Dymisya Ciampiego. [2]

Rerum Sacrarum et Juventutis Instituendae Supremum Consilium.

Cum Sebastianus Ciampi, viri Ilustris, canonicus cathedralis Sandomiriensis, in regia universitate Varsaviensi professor publicus ordinarius, ab consiliis plurium doctarum societatum sodalis, petiierit, ut a professoris in hac universitate litteraria officiis et muneribus dimitteretur, hanc ei veniam inde ab iunii mensis anni currentis fine concedit. Jucundum est Rerum Sacrarum et Juventutis Instituendae Supremo Consilio, quod studium Ciampi, excellentis ingenio viri, in iuventute polona quinque per annos erudienda positum laudare et inde gratum Eidem animum testificari potest.

Die 28 mensis Junii 1822.

---

292. Instrukcya dla WJKs. Sebastyana Ciampi, profesora w Królewsko-Warszawskim Uniwersytecie, jako korespondenta zagranicznego w rzeczach naukowych.

Warszawa, 1 lipca 1822.

Komisya Rządowa W. R. i O. P., przywodząc do skutku umówiony z wjks. Ciampim, profesorem Królewsk.-Warsz. Uniwersytetu, kanonikiem katedralnym Sandomierskim układ, mianowicie w myśl reskryptów swoich z d. 11 lutego r. b. № $^{1259}/_{200}$, z d. 25 kwietnia r. b. № $^{8780}/_{606}$ i stosownie do Najwyższej Woli Jego Cesarsko-Królewskiej Mości, objawionej w odezwie Ministra Sekretarza Stanu z d. 21 marca (2 kwietnia) r. b. przepisuje Ciampiemu następującą instrukcyę:

I. WJKs. Ciampi, jako korespondent czynny w rzeczach naukowych we Włoszech, zbierać będzie dokładne wiadomości o nowych dziełach klasycznych, wychodzących we Włoszech, tudzież o wynalazkach i odkryciach w naukowym względzie tamże poczynionych. Takowe wiadomości co trzy miesiące przesyłać będzie obowiązany pod adresem Ministra Prezydującego w Komisyi Rządowej Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w Warszawie, z wymienieniem źródeł, z których je czerpał lub pism, w których ogólnie lub w szczegółach o rzeczach tych byłaby mowa. Donosić także będzie o dziełach chociażby i najdawniejszych, które o rzeczach Polskę dotyczących traktują, a które są albo mało znane, albo w dotychczasowych bibliografiach pominione, tudzież o dziełach przez licytacye sprzedawać się mających, które pod szczególnym względem Polskę interesować mogą. Z wiadomością o tem nie czekałby wjks. Ciampi do raportu trzechmiesięcznego, lecz raczej ją zaraz po jej zasięgnieniu przesyłał. Toż samo rozumie się o dziełach do literatury słowiańskiej należących.

---

[1] Komisya 27 czerwca odpowiedziała Brodzińskiemu: „iż wyznaczając mu 5,000 złp. pensyi, nie może mniejszej liczby godzin jak 4 tygodniowo na rok pierwszy naznaczyć, wszakże jednej z tych będzie mógł użyć na ćwiczenia w stylu polskim, trzech zaś innych na wykładanie historyi krytycznej literatury polskiej; zresztą Komisya oczekiwać będzie skutku wezwania swojego z dnia 28 maja № 2485—409“. Brodziński z Warszawy 6 lipca odpowiedział na to w następujący sposób: „Na oświadczenie Wysokiej Komisyi z dnia 27 czerwca mam honor odpowiedzieć, iż żądaną liczbę 4 godzin w tygodniu, z których jedna do ćwiczeń w stylu polskim będzie użytą, przyjmuję. O stopniach zaś akademickich przed zaczęciem roku szkolnego będę się starał przesłać doniesienie“. Komisya pod dniem 29 lipca przesłała o tem wiadomość Radzie Uniwersyteckiej.

[2] Brulion w arch. Okr. Nauk., uwolniono Ciampiego od obowiązków profesorskich z tem, że: 1) pobierać będzie dochody z kanonii sandomierskiej 4,000 złp.; 2) otrzyma 3-miesięczną pensyę (lipiec—wrzesień) na koszty podróży do Włoch; 3) będzie mógł nosić palmy metalowe albo złotem haftowane, które miał prawo nosić, jako profesor uniwersytetu; ustanowiono go nadto korespondentem zagranicznym w sprawach naukowych.

II. Z archiwów i bibliotek włoskich robić będzie wjks. Ciampi wyciągi i wypisy do historyi cywilnej i kościelnej krajów polskiego i słowiańskich ściągające się i takowe Komisyi Rządowej Wyz. i Ośw. Publ. przesyłać. W tym celu miasto Florencya, które sobie wjks. Ciampi za główne miejsce zamieszkania obiera, jest wprawdzie dogodnem, jako środkujące między północnemi a południowemi Włochami do udzielania nowin naukowych. Z tem wszystkiem po roku albo dwóch latach potrzeba będzie, aby korespondent odwiedził kolejno Rzym, Wenecyą i Neapol dla rozpatrzenia się w bibliotekach i zbiorach tamecznych. I tak zbierać tam będzie stosowne wiadomości:

1) w Rzymie, gdzie się znajdują: a) ciekawe i interesujące opisy kraju polskiego, osób w nim znaczenie mających, charakteru narodowego, dworu i polityki dawnych królów; b) mnogości materyałów do historyi kościelnej polskiej i słowiańskiej; c) korespondencyi względem ligi przeciw Turkom; d) negocyacye papieżów, co do interesów z Węgrami, Czechami, Austryą, Krzyżakami, słowem z sąsiedzkimi z Polską narodami; e) korespondencye papieżów z książętami litewskimi i ruskimi.

2) W Wenecyi: a) o dawnych interesach handlowych; b) o dawnych związkach chrześcijańskich przeciw Turkom; c) relacyi Polski z Persyą (wielu Polaków zostawało dawniej w służbie morskiej rzeczypospolitej weneckiej; może jakie w tej mierze zdarzy się znaleźć wiadomości.

3) W Neapolu: historyczne wiadomości o królowej Bonie i t. d.

III. Tak w Rzymie, jak i w innych miastach włoskich, znanych przez szkoły pięknych kunsztów, doskonalili się i przebywali artyści polscy. Zbierać więc będzie wjks. Ciampi wiadomości o ich pobycie, o pracach, a może się gdzie znajdzie i zabytek jaki ich dzieł. Same nawet imiona uczniów Polaków u mistrzów włoskich, wydobyte z niepamięci, nie mogą być dla literatury krajowej obojętnemi. Zechce więc wjks. Ciampi uważać w tym przedmiocie na szczegóły chociażby najdrobniejsze. Gdzie mu się zdarzy przedmiot dziejów polskich wystawiony przez malarza lub sztycharza dawniejszego lub nowszego, donosić o tem będzie.

IV. Aby zaś wjks. Ciampi należyty we wszystkiem wybór mógł czynić, wypada mu obeznać się z dziejami polskimi w szczegółach, z historyą literatury polskiej (do czego mu schediasma Hoppiusza oraz Janociana za przewodnika, a częste napomknienia w historyi literatury Bentkowskiego za skazówkę posłużyć mogą), iżby na punkta potrzebujące jakowego objaśnienia, zwłaszcza z wieków dawniejszych, baczniejszą zwracał uwagę. W szczególności potrzebną mu będzie znajomość zbiorów dyplomatycznych Dogiela, Dregera, Markwarta Frehera, Goldasta i innych, aby rzeczy już wiadomych i drukiem ogłoszonych i nie wypisywał, chybaby się okazały ważnem z powodu różności rękopismów (variantes). Nadto obeznać się potrzebuje ze zbiorem wypisów do historyi polskiej, poczynionych przez Albertrandego we Włoszech, zna dującym się teraz w bibliotece Puławskiej. Życzeniem jest przeto Komisyi Rządowej, aby wjks. Ciampi podróż swoją do Włoch skierował na Puławy.

V. Rzeczy, któreby dotąd drukowane nie były lub się w zbiorze Albertrandego nie znajdowały, a do objaśnienia punktu jakowego dziejów polskich stosownemi się okazały, wypisywać będzie wjks. Ciampi z dyplomatyczną ścisłością, jaka w pracach tego rodzaju nieodzownie jest potrzebną; a gdzie ważność tego wymaga, wystara się także o fascimile kilku wierszy przynajmniej.

VI. Gdyby zaś wjks. Ciampi znalazł jakowy rękopism obszerniejszy z kilku lub więcej arkuszy złożony, wymagający osobnego kosztu na przepisanie, uwiadomi wprzód o tem Komisyę Rządową Wyzn. i Ośw. Publ. w celu otrzymania zezwolenia i zapewnienia sobie zwrotu wydatków; żaden bowiem wydatek, bez upoważnienia Komisyi Rządowej przez korespondenta wyłożony, zwróconym mu nie będzie. Równie donosić będzie poprzedniczo Komisyi Rządowej w treści dokładnej o każdym wyciągu, o którymby nie miał pewności, czy już nie jest w jakim autorze.

VII. Pomiędzy innemi staraniem będzie wjks. Ciampi powziąć wiadomość, jakie być mogą ślady przeniesienia się do Polski niektórych rodzin włoskich, jako to: Paców, Scypionów, Chiaromontych, Torellich i t. d., względem uczonych włoskich, niegdyś sprowadzonych do Polski i t. p.

VIII. Zajmie się wyśledzeniem funduszów polskich w Rzymie, Neapolu, Wenecyi, Lorecie, Bononii i t. d., mianowicie funduszów na wsparcie młodych uczących się Polaków, względem czego będzie mógł mieć pomoc bawiących się we Włoszech.

IX. Skoro wjks. Ciampiemu udzielona będzie ze strony Ministra Prezydującego w Komisyi Rządowej jakowa wiadomość naukowa, tycząca się Polski, starać się będzie o jej pomieszczenie, stosownie do polecenia, w jakowem znakomitem piśmie peryodycznem włoskiem, np. „Biblioteca Italiana“.

X. Ekspedycye od wjks. Ciampi z Włoch przesyłane Komisya Rządowa opłacać, stąd zaś do niego wydawane frankować będzie. Dla oszczędzenia jednak w tej mierze kosztu, zechce ze swej strony uławić, aby sprawujący interesa we Włoszech Dworu Najjaśniejszego Cesarza i Króla przy ekspedycyach swoich listy wjks. Ciampi do Komisyi Rządowej pisane przesyłać raczyli do Warszawy. Księgarz Artaria w Medyolanie i w Wiedniu, Schalbacher w Wiedniu mogliby być czasem także pośrednikami do przesłania; zresztą wjks. Ciampi sam w tej mierze zechce obrać jak najdogodniejsze środki, w sposobie jak najmniej wydatku ściągającym.

Znane światło i gorliwość wjks. Ciampi staje się dla Komisyi Rządowej rękojmią, że z chęcią wywiązywać się będzie szczerą wdzięcznością za względy wspaniałego Monarchy i w udzielonem Mu pozwoleniu pobierania za granicą dochodów z kanonii sandomierskiej, a odwzajemniając się Rządowi Królestwa Polskiego, ściśle dopełniać będzie przyjętych na siebie obowiązków czynnego korespondenta wedle niniejszej instrukcyi, nie domagając się żadnego więcej osobnego wynagrodzenia, ani za materialia piśmienne, ani za zwiedzanie archiwów i bibliotek w różnych miastach włoskich. Rozumie się zaś samo przez się, iż innego rodzaju rządowe (gdyby mu poruczone być miały) polecenia, wystawujące wjks. Ciampiego na wydatki, oddzielnie likwidowanemi i bonifikowanemi będą. W Warszawie, dnia 1 lipca 1822 r.

Minister Prezydujący Stanisław Grabowski.
Sekretarz Jeneralny Rakietty.
Naczelnik Wydziału Radomiński.

B. Malcz.

Za zgodność Sekretarz Jeneralny K. R. W. R. i Ośw. (podp.) Rakietty.

293. M. Paszkowski do S. B. Linde. [1]

(O wydanie rękopisów statutu litewskiego).

Roku 1822 Juli 3 dnia, Wilno.

Jaśnie Wielmożny Mości Dobrodzieju! Cztery sztuki statutów w manuskryptach i druku wzięte przezemnie za rewersem z archiwum Radziwiłłowskiego przesłałem do Warszawy przez W-go Kuszla do JWWPana Dobr. i na to raczyłeś dać mi rewers, że rąk Jego doszły. JOKsiążę Adam Czartoryiski (!) z woli Monarszej wyznaczył komisyą z uczonych wileńskich, któraby, zebrawszy wszystkie manuskrypta i edycye statutów, one przejrzała, sprostowała i spisała statut poprawny, pagina fracta w dwóch językach polskim i rosyjskim. Dziś będąc zagadnionym o zwrot statutów, które Opieka zaleciła wydać na rekwizycyą księcia Czartoryiskiego, mam honor upraszać JWWPana Dobr., ażebyś temu, kto rewers Pański powróci, raczył wydać te statuta. Wyznając moje uszanowanie, z jakiem jestem Jaśnie Wielmożnego Pana Dobrodzieja najniższym sługą

Michał Paszkowski.

Dopisek własnoręczny:

Racz Panie Dobrodzieju przyłączony list oddać JW. Niemcewiczowi natychmiast lub prześlij do Puław, kiedy on się tam znajduje, bo jest pilny. Pisze on do mnie, że tom trzeci Pamiętników jego wyszedł z druku i że gotowy pak z 51 egzemplarzów zostawił wyjeżdżając. Racz, łaskawy panie, dopomódz, ażeby nie było mitręgi w wydaniu; gdy kto pojawi się do odebrania, ja go będę adresował do Pana.

---

294. F. Bobrowski do S. B. Linde.

(Przesyła egzemplarz swego słownika).

Wilno, 7 września 1822.

Jaśnie Wielmożny Mości Dobrodzieju! Zachęcony przez JWPana ogromną pracą, którą szlachetnie podjąłeś i pożytecznie wykonałeś, chcąc zrobić wielką przysługę dla naszych rodaków w napisaniu słownika polskiego, podobnie odważyłem się lubo przy nierównych siłach i zdatności mojej przedsięwziąć i wykonać dzieło słownika łacińsko-polskiego, oddawna pożądanego przez naszych ziomków.

Za wielki to mam sobie zaszczyt i chlubę ofiarować JWPanu egzemplarz słownika łacińsko-polskiego, jako Temu, który mi był wzorem i pobudką w podobnym przedmiocie do pracy. Racz więc przyjąć tę szczupłą ofiarę w dowód mojego wysokiego szacunku i uszanowania, z którem na zawsze jestem i będę JWielmożnego Jego Mości Pana Dobrodzieja uniżony sługa

ks. Floryan Bobrowski.

---

[1] Oryginał w zbiorach bar. L. Kronenberga.

295. L. Sobolewski do S. B. Linde. [1])

(Prosi o rekomendacyę do Ossolińskiego).

Puławy, 25 listopada 1822.

Wielmożny Mości Dobrodzieju! Gdy z woli JOKsięcia Kuratora zaszła odmiana w planie mojej bibliograficznej podróży i zamiast zatrzymania się w Krakowie, udaję się prosto do Wiednia i dopiero powracając nazad zwiedzę bibliotekę Jagiellońskiego Uniwersytetu, przeto mam honor przypomnieć Wielmożnemu WMPanu Dobr. łaskawą obietnicę, daną mi w Puławach i prosić o list rekomendacyjny do JW. Hrabi Ossolińskiego. A że natychmiast opuszczam Puławy i list Pański jużby mię tam nie zastał, więc najpokorniej upraszam, aby pod moim adresem *poste restante* do Wiednia był przsłany. Jestem pewny, że tak poważna rekomendacya będzie skuteczną i otworzy mi wstęp do względów i biblioteki JW. Hrabi. Polecając siebie łasce i pamięci Pańskiej, mam zaszczyt zostawać z głębokiem uszanowaniem Wielmożnego WMPana Dobrodzieja najniższym sługą

Ludwik Sobolewski.

P. S. Wielmożnej JMci Pani Linde i p. prof. Jacob winne uszanowanie i ukłon oświadczyć proszę.

---

296. A. Czartoryski do S. B. Linde. [2])

(O cenie kolekcyi rękopisów).

Puławy, 17 grudnia 1822.

Jaśnie Wielmożny Mości Dobrodzieju. List JWWPana miałem honor otrzymać. Lubo przekonany jestem o ważności zbioru rękopismów p. barona Rosenkamf i czuję, jak wieleby się przydał do mojej biblioteki, nie jestem pewny wszakże, czy liczne moje w tym czasie interesa, nie każą ustąpić szczerej chęci powiększenia zbiorów moich tem ważnem nabyciem. Życzyłbym jednak wiedzieć cenę kolekcyi p. barona i dla tego jeśli JWWPanu jest wiadoma, proszę, abyś chciał mi ją powiedzieć. Odpowiedź moją później p. baronowi i list na ręce JWWPana prześlę. Za list dla Pana Sobolewskiego bardzo dziękuję. Z jednakowem zawsze poważaniem rad jestem pisać się JWWMPana

najniższym sługą
A. Czartoryski.

---

297. Nominacya dla K. Brodzińskiego na sekretarza uniwersytetu.

Warszawa, 16 grudnia 1822.

Komisya Rządowa W. R. i O. P. Na przedstawienie rektora królewskiego warszawskiego uniwersytetu dobrze sobie zaleconego JP. Kazimierza Brodzińskiego mianuje pierwszym sekretarzem tegoż uniwersytetu z pensyą roczną złp. 2500 [1]) od dnia 1 stycznia 1823 r. pobierać się mającą i do pełnienia właściwych obowiązków niniejszem wzywa.

---

[1]) Autograf tamże.

[2]) Oryginał w zbiorach bar. L. Kronenberga.

Minister Prezydujący Stanisław Grabowski.
Naczelnik wydziału Radomiński.

---

298. Józef Paszkowski do N. N. [2])

(Zaproszenie na wista do Marymontu).

Mości Panie! Włóż na siebie czyli przywdziej portki i buty (bo zapewne skarpetki i gatki masz na sobie), zdejm szlafrok, portki weź na szelki, zawiąż chustkę na szyję, oblecz kamizelkę, przywdziej jaką łachmanę surdutem lub frakiem ochrzczoną, tabakierkę w kieszeń, rękawiczki na ręce, kij w ręce, czapkę na łeb nasuń, każ sobie podać płaszcz, wyjdź z domu, siadaj na czekającą przed domem bryczkę, ruszaj do Osińskiego [3]), powtórz mu to samo kyrye eleyson i ruszajcie wespół do Marymontu, mając za godło: *kiep co się deszczu boi*. NB. wychodząc, pomacaj się za kieszeń, czy są pieniądze i nad ramieniem, czy jest głowa, bo bez tego wart dyabła człek w podróży. Nie każcie na siebie dłużej czekać, jak do godziny 10-ej, bo na zrobienie 16 robrów potrzeba czasu, a lepiej więcej, niż mniej. Czeka Was rosół, kawał mięsa, szparagi, węgorz z linem, bo to piątek, pieczeń z głupca czyli cielęca, kieliszek reńskiego wina, czarna kawa i sowita przegrana, ku wieczorowi kawa ze śmietanką, wiwaty ale z moździerza, nie z butelki, i bryczka na powrót. Do widzenia się i basta.

Dyrektor prochowni.

---

299. A. Czartoryski do N. N. [4])

(Polecenia w sprawach literackich).

Sieniawa, 24 stycznia 1823.

Panu Załuskiemu odmówić nie można żądanych przez niego ekscerptów, chciej więc WMci Pan posłać mu je; my je posyłamy jako wiadomości literackie, a nie wchodzimy w to, do czego on ich potrzebuje i jak ich użyje.

Proszę napisać do Królewca, zapytując, wieleby manuskrypt Grumana kosztował lub jego przepisanie. Sądzę, że się bez niego nie obejdzie. Buat znajduje się w moich pokojach; można go odesłać. Rozumiem, że ci panowie już odjechali z Puław i że ten list już ich na miejscu nie znajdzie. Proszę więc WMci Pana, abyś przez pierwotną okazyę przysłał mi tu badania o geografii starożytnej Lelewela, które dzieło znajduje się w moim pokoju. Dziękuję bardzo za życzliwe wyrazy zawarte w jego liście z okazyi nowego roku; przyjm nawzajem szczere moje życzenia i zapewnienie prawdziwego szacunku i nieodmiennych uczuciów.

---

[1]) Dwa razy tyle pobierał poprzednik Brodzińskiego; od r. 1827 w etacie zmniejszono tę pensyę jeszcze o 1000 złp. (na tej zasadzie, że do katedry literatury polskiej dołożono Brodzińskiemu 1000 złp.), wypłacono je wszakże z oszczędności rozmaitych katedr; od 1 września 1828 r. oszczędności nie było, więc rada uniwersytetu prosiła o wyasygnowanie odpowiedniej części pensyi i o wstawienie do etatu na rok przyszły całej sumy 2500 złp. Na przedstawienie Rady z 1 października r. 1829 Komisya 17 grudnia mianowała Brodzińskiego profesorem radnym na wydziale nauk i sztuk pięknych.

[2]) Autograf bez daty Józefa Paszkowskiego, który w r. 1822—1830 był profesorem szkoły wojskowej aplikacyjnej; zbiory bar. L. Kronenberga.

[3]) Ludwik.

[4]) Autograf w zbiorach bar. L. Kronenberga.

A. C.(zartoryski).

---

300. J. Lelewel do S. B. Linde. [1]

(Przesyła w arkuszach Bibliograficzne księgi).

Wilno, 5 marca 1823.

Jaśnie Wielmożny Panie Dobrodzieju! Drogie i pracowite chwile JWWMMPana Dobrodzieja tą krótką odezwą moją nieco rozrywam. Nietylko chęć wynurzenia uszanowania i przypomnienia mnie Jego względom do tego powodem się staje, ale nadzieja, że mi JWWMMPan Dobrodziej za dobre przyjmiesz, gdy mu wcześniej arkuszami komunikować będę rozpoczęty, po niemałych odwłokach druk moich notat bibliograficznych [2]. Ośmielam się spieszyć z tym komunikowaniem się, ponieważ częste naszej biblioteki już w tomie pierwszym wspominanie może wzbudzi jakikolwiek interes, że JWWMMPan Dobrodziej spieszniej z temi notatami obeznać się zechcesz.

Poszukiwania królowej Tinturelli wszystkie dotąd daremne. Trzeba chyba ślepego trafu, żeby ją dopaść, ponieważ archiwum Radziwiłłowskie nie jest w takim szyku, żeby się w niem łatwo było rozpatrzyć. Przed wakacyami będę go sam wertował, czyli jednak mogę sobie lepszego szczęścia obiecywać od tych, którzy go częściej odwiedzali? Łączę wyraz głębokiego poszanowania JWWMMPana Dobrodzieja sługa najniższy

Lelewel Joachim.

d. 21 lutego v. s. 1823, Wilno.

---

301. Adam Prażmowski do S. B. Linde. [3]

(Upomina się o biblią Budnego).

Warszawa, 18 marca 1823.

Nie mając sposobności widzenia się z JWWMWPanem Dobrodziejem dla zatrudnień przy wybieraniu się do Płocka, upraszam go tym listem, abyś biblią Budnego po użyciu jej raczył oddać JWHrabi Tarnowskiemu senatorowi kasztelanowi [4]. Przytem wraz z pożegnaniem łączę wyraz najszczerszego poważania JWWMWMPana Dobrodzieja najniższy sługa

ks. M. Prażmowski.

---

[1] Autograf tamże; ręką Lindego notatka: „odebrałem d. 22 marca".

[2] Bibliograficznych ksiąg dwoje. Tom 1-szy wydany został w Wilnie w r. 1823.

[3] Autograf w tymże zbiorze; adres: „J.W. Linde, członkowi Komisyi Rząd. Wyz. Rel. i Ośw. Publ."; Linde dopisał: „Proszę mi przysłać biblią Budnego, egzemplarz JWKs. Biskupa".

[4] Jan.

302. J. S. Bandtkie do S. B. Linde. [1])

(Odsyła pieniądze, prosi o słownik).

w Krakowie, die 8 iunii 1823.

Jaśnie wielmożny panie i dobrodzieju! Mam honor z łaski W. Piotra Steinkellera i W. Antoinette przesłać JWWMMPanu Dobr. 12, piszę dwanaście czerwonych złotych w złocie holenderskiem za jeden egzemplarz słownika, który kupił zacny i uczony nasz medyk profesor Brodowicz, tudzież 190 *złp.* monetą polską od JW. Czaykowskiego. Lecz JW. Czaykowski uprasza jeszcze JWWMMPana Dobr., abyś raczył mu jeszcze jeden egzemplarz tak ustąpić. Własnoręczny bilet do mnie pisany ośmielam się przyłączyć tutaj do tego listu, z prośbą, abyś JWWMMPan Dobr. raczył mnie oznajmić wolą swoję jak najprędzej. Pieniądze JW. Czaykowski obiecuje dać niezawodnie po św. Janie tego roku. Jestem z najgłębszem uszanowaniem Jaśnie Wielmożnego Pana Dobrodzieja najniższy sługa

Jerzy Samuel Bandtkie.

---

303. O wydaleniu M. Mochnackiego z uniwersytetu. [2])

Rektor Królewskiego Warszawskiego Uniwersytetu do JW. Ministra prezydującego w Komisyi Rządowej W. R. i O. P. Ma zaszczyt uwiadomić, iż stosownie do polecenia JWMinistra z dnia 16 czerwca r. b. uczeń Król. Warszawskiego Uniwersytetu Maurycy Mochnacki natychmiast z listy uczniów tegoż uniwersytetu wykreślonym został. W Warszawie, dnia 16 czerwca 1823 r.

ks. Szweykowski.
Brodziński S. U.

---

304. J. Lelewel do T. Bułharyna. [3])

(O recenzyi dzieła Karamzina i o swojem położeniu).

Wielmożny Mości Dobrodzieju? Pisać że tu dzieła! pisać recenzye! Nie dotrzymałem trocha Panu mego przyrzeczenia, ponieważ przewidywałem, że nadchodzą chwile, w których więcej będę miał wypoczynku, aniżelim sobie tego życzył, bo miałem nawał naglejszej roboty, z której wybrnąć wypadało. Teraz będzie cokolwiek wypoczynku, bo wielkie w środkach pracowania dziury. Nic mi straconego stanowiska wynagrodzić nie zdoła. Chwalił się z czemsiś Łobojko, co o mnie gadał w Petersburgu; z tego miarkuję, że bajki gadał. Powtarzam jeszcze, że czuję mocno nad stratą mego stanowiska nie dla pozycyi, nie dla honorów, ale dla tego, że wynalezione drogi do pracowania poprzecinane, że strawiwszy najpiękniejszy wiek życia mojego, pootwierane drogi poniszczone, że jedyna w mej pracy satysfakcya i pociecha znikła. Obojętne mnie były faciendy; z nieodzownego tylko obowiązku do innych interesów uniwersytetu przystępowałem; z nieodzownego obowiązku do nich przymawiałem się; jedynie naukowość była moim celem. I powtarzam jeszcze, że strata mego zatrudnienia w Wilnie niczem zastąpioną, niczem innem wynagrodzoną być nie może. Wszakże Karamzina czytać i rozbierać nie przestanę. Dopóki mogę, chcę przyrzeczenia mego dotrzymać. Tylko na pisanie moje znajdzie się znowu jaki Pogodin, który mi zarzuci, że jakich tam dzieł rosyjskich nie znam, jak mi zarzucał, żem niektórych w Moskwie wyszłych nie wspomniał, których w Wilnie nie było. W Warszawie będzie ich mniej! Ale pisać będę, tylko mnie, Panie, zachęć, czy chcesz dalszego pisania? Obiecałeś kiedyś przysłać mi 60 listów; tych podobno nigdy nie było! Spodziewam się, że Pan napiszesz do mnie słów parę, jeśli chcesz dalszego ciągu i odeślesz artykuły moje, które masz u siebie, a które już podrukowane zostały. Adresuj pan do księgarni p. Zawadzkiego, to pewnie odbiorę. Następuje teraz ważny kawał, który może nadto obszerny będzie—o feudalizmie. Nadesłać go mogę chyba z Warszawy. Ruina mego w Wilnie gospodarstwa, moich warsztatów sztycharskich, drukarskich, pisarskich, księgowych w tę chwilę mnie zajmuje. Z tem wszystkiem z pośród ruin wychodzący pierwszy tomik dziejów krajowych przesyłam Panu memu, może na niego rzucisz oko i wspomnisz, że gdy ustępuję z Wilna, składam Monarsze i Litwie dowody mej staranności i pracowitości. W-mu Sękowskiemu moje ukłony i uściśnienia zasyłam. Łączę wyraz rzetelnego poważania WWMMPana Dobrodzieja najniższy sługa

---

[1]) Autograf tamże.

[2]) Oryginał w arch. Okr. Nauk. 28 H.

[3]) Z autografu; adres dopisany inną ręką: „Его Высокоблагородію Милостивому Государю Фадѣю Викентовичу Булгарину, издателю „Сѣвернаго Архива“, въ С.-Петербургѣ“. Pochodzi z r. 1824.

Lelewel.

305. O oddanie katedry filozofii L. Szyrmie.

Warszawa, 11 listopada 1824.

Rada Królewskiego Warszawskiego Uniwersytetu do Komisyi Rządowej W. R. i O. P.

Na dniu 10 października r. b. złożył w radzie uniwersyteckiej JP. Krystyn Lach Szyrma prośbę, aby wakująca katedra filozofii powierzoną mu była, poddając się wszystkim warunkom wewnętrznem urządzeniem uniwersytetu przepisanym. Tym końcem załączył: 1) rys krótki życia swojego wraz z dowodami; 2) rękopism z 10 kajetów złożony, jako część znaczną przyszłych prelekcyi; 3) patent uniwersytetu wileńskiego na stopień magistra filozofii; 4) dzieło o Polsce wydane w Londynie w języku angielskim; 5) zaświadczenia słuchanych w Edynburgu kursów akademicznych i niektóre numera pism peryodycznych, w których są umieszczone jego rozprawy albo wzmianka z zaletą o jego dziele wspomnionem; 6) oświadczenie, iż chce w tutejszym uniwersytecie otrzymać stopień doktora filozofii.

Rada po roztrząśnieniu tych pism, tudzież po wysłuchaniu zdań deputacyi, do osądzenia manuskryptu wyznaczonej, uznała jednozgodnie, iż JP. Szyrma, pomimo niektórych postrzeżeń wymagających zmiany w rzeczach nieistotnych, okazał należyte usposobienie do wykładania w uniwersytecie przedmiotów filozoficznych. Wskutku tego zwróciła mu rękopis do sprostowania miejsc wskazanych i zaleciła wygotowanie programatu w języku łacińskim, stosownie do reskryptu Komisyi Rządowej z dnia 1 października r. b. № $^{12019}/_{2211}$, co uskutecznić w krótkim czasie przyrzekł JP. Szyrma jak najchętniej.

Gdy manuskryt wspomniony znanym jest JW. Radcy Stanu, Dyrektorowi Jeneralnemu Wychowania Publicznego [1]), gdy wakująca tak długo i tak ważna katedra wymaga jak najprędszego osadzenia, Rada nie czekając programatu łacińskiego i przestając tymczasowo na załączeniu tu jego opisu życia ¹), nie waha się przedstawić Komisyi Rządowej JP. Szyrmy, aby go wezwać raczyła jak najprędzej na profesora filozofii tymczasowego z pensyą 6000 złp. rocznie.

---

[1]) Józef Kalasanty Szaniawski.

W Warszawie, 11 listopada 1824 r. ²).

Rektor Prezydujący *ks. Szweykowski.*
J. Trzciński.

---

306. J. M. Ossoliński do S. B. Linde. ³)

(Cieszy się, że się z nim spotka).

..... centym Bandtkiem, proś go, aby mi wybaczył, żem się dotąd nie zebrał podziękować mu za udzieloną mi tak ważną edycyą swoją Marcina Galla. ⁴) Łacno mi przychodziło pisać, kiedy dosyć mi było wziąść (!) się do pióra, teraz przykro kogoś musieć używać; przypomina mi to moje kalectwo. O mój kochany Lindo, bogdaj Wam obojgu wdzięcznym tokiem wszystko płynęło; czasem przypomnijcie sobie na nieszczęśliwego, który prawie od oblicza świata i światła usuniony, w przysionku, że tak rzekę, wieczności, oczekuje przejścia do niej. Kocham Was serdecznie i z Waszym całym domem. Obojga szczery przyjaciel i sługa

Ossoliński.

---

307. G. E. Groddek do Michała Jurkowskiego. ⁵)

(Dziękuje za przesłaną mu rozprawę).

Wilno, 24 stycznia 1825.

Monsieur! Je Vous demande bien pardon d'avoir différé aussi longtemps mes remerciments bien vifs pour Votre dissertation savante Des Génies ⁶) que Vous avez eu la bonté de m'envoyer. Les revers domestiques et la perte douloureuse que je viens de faire, il y a deux mois, en sont été la cause. Toutefois, en lisant Votre discours, j'ai applaudi tant au choix d'un sujet aussi intéressant qu' analogue aux circonstances, sous lesquelles Vous l'avez traité, qu'à la circonspection et la solidité de Vos recherches. Que le Génie tutélaire de Krzemieniec conserve cet excellent institut, et qu' il fassa prospérer surtout vos travaux aussi zélés et dirigés vers un but aussi utile et honorable!

Veuillez agréer, Monsieur, l'assurance de la considération la plus distinguée, avec laquelle j'ai l'honneur d'être, Monsieur le Professeur, Votre très humble et très obéissant serviteur

Groddek.

---

¹) Przy aktach niema.

²) 24 listopada Komisya wezwanie wysłała.

³) Oryginał w zbiorze bar. L. Kronenberga.

⁴) Chronicon ad fidem codicum, qui servantur in Pulaviensi tabulario, ed. Joannes Vincentius Bandtkie. Varsoviae, 1824.

⁵) Autograf, w zbiorach bar. L. Kronenberga.

⁶) O demonach czyli geniuszach u filozofów greckich, w stosunku do duszy człowieka.

308. Prośba o mianowanie K. Brodzińskiego profesorem.

Warszawa, 28 lipca 1825 r.

Rada Królewskiego Uniwersytetu do Komisyi Rządowej W. R. i O. P.!

Już rok czwarty, jak tymczasowy profesor JPan Brodziński poświęca z chwałą prace swoje dla Królewskiego Uniwersytetu. Uważając Rada, jak coraz zaszczytniej staje się znanym uczonemu światu przez swe prace literackie i że równie znany jest ze szczególnej swej zdatności naukowej, jak ze słodkiego swojego charakteru; widząc oraz, z jaką gorliwością, nie szczędząc nawet zdrowia własnego wykłada tak trudny, a dotąd przez nikogo nietknięty przedmiot historyi literatury polskiej, widząc przytem wielką stąd korzyść w uczniach: nie może być obojętną, aby nie przemówiła za nim do Wysokiej Magistratury i nie miała oddać należnej sprawiedliwości zasłudze i talentom tego profesora. Znajdując go ze wszech miar godnym względów Rządu, poczytuje za obowiązek z swej strony upraszać Komisyę Rządową, aby go profesorem stałym z pensyą etatową 6000 złp. rocznie mianować raczyła. Przekonana Rada, że Komisya Rządowa chętnie nagradza osoby, które zupełnie poświęcają się naukom dla dobra ogólnego, pewna jest, że do niniejszej prośby łaskawie się przychyli. Na ten wzgląd tembardziej rzeczony profesor zasługuje, że rok drugi bezpłatnie wykłada część filozofii, to jest: estetykę i takową nadal bez osobnego wynagrodzenia .wykładać podejmuje się. Przytem i to także nadmienia, że profesor ten w uzupełnieniu warunków, zastrzeżonych dotychczasowemi ustawami co do profesorów stałych uniwersytetu, ubiegał się o doktorat filozofii i takowym podług rozporządzenia Komisyi Rządowej z dnia 9 stycznia 1824 r. № $^{12787}/_{2184}$, został zaszczycony. Czyniąc Rada powyższe przełożenie, uprasza Komisyę Rządową, aby mianując JP. Brodzińskiego profesorem stałym, raczyła mu wydać patent na profesora literatury polskiej w tutejszym uniwersytecie.

Rektor prezydujący *ks. Szweykowski.*

J. Trzciński.

W Warszawie, 28 lipca 1825 r. [1]

---

[1] Minister Grabowski napisał na tem przedstawieniu rezolucyę: „Udzielić i przesłać na ręce Rady Uniwersytetu patent dla JP. Brodzińskiego na stałego profesora krytycznej literatury polskiej, w reskrypcie przesłańczym oświadczyć Radzie, iż co się tyczy przeznaczenia JP. Brodzińskiemu całkowitej pensyi 6000 złp. Komisya Rządowa starać się będzie z czasem, a jeżeli się da i od następującego roku nowego słuszne życzenie Rady spełnić“ i dopisano jeszcze: „położyć w projekcie do etatu 6000 na katedrę literatury polskiej,—w Warszawie 12 sierpnia 1825.“ i pod tem nowa decyzya: „zostawia się dalszemu czasowi—reprodukować za 3 (poprawiono zamiast 5) miesiące, d. $^4/_{10}$ 25. Zapomniano o tem zupełnie i Rada Uniwersytetu 22 czerwca 1826 r. ponowiła swoje przełożenie; Komisya 21 lipca wydała Brodzińskiemu patent na profesora stałego „z pensyą etatem przeznaczoną,“ jednocześnie wszakże zawiadomiła Radę Uniwersytetu, że „dla braku funduszów nie może teraz powiększyć pensyi JP. B., chyba więc w dalszym czasie będzie to mogło nastąpić.“

309. Program lekcyi K. Brodzińskiego na rok szkolny $182^5/_6$.

Warszawa, 9 października 1825.

Wykładam w roku teraźniejszym w Królewskim Uniwersytecie: 1) naukę stylu, 2) historyę literatury polskiej, 3) teoryę sztuk pięknych.

1. Oprócz poprawiania pism uczniów, wypracowanych bądź z własnej ochoty, bądź w materyach przezemnie zadanych, wykładam w tej lekcyi z własnych rękopismów naukę stylu, najwięcej ze względu na własności języka polskiego. Pierwsza część kursu obejmuje historyę i przymioty języka polskiego, tudzież ogólne własności stylu, jakiemi są: czystość języka, jasność, precyzya, żywość i harmonia. Staram się w wykładzie tej części okazać, ile język polski pod tymi względami zdolnym jest do wydoskonalenia. Druga część obejmuje zastosowanie tychże własności do szczególnych rodzajów stylu i objaśnia, jakie mieć powinien przymioty styl prosty, opowiadający, styl historyczny, styl naukowy, styl urzędowy; poczem przystępuję do mów różnego rodzaju, w których zatrudniam się szczególniej logicznym wykładem rzeczy, przymiotami mówcy co do charakteru, ostrzegając przeciw krasomówstwu i namiętnościom. Przykłady wybieram z pisarzów zaleconych i dobrym duchem, i dobrym wykładem myśli. Radzę się w tej mierze szczególniej Adelunga, Blaira i P. Amar.

2. W lekcyi historyi literatury polskiej trzymam się tegoż samego porządku i zasad, jak miałem honor w programacie roku 1823 Komisyi Rządowej złożonym obszernie wyłuszczyć, uzupełniając rzecz ile możności nowymi środkami co do dawniejszej literatury polskiej.

3. Widząc szerzący się w kraju smak do sztuk pięknych, wykładam za upoważnieniem teoryę tychże raz w tygodniu dla dobrowolnych słuchaczów. Uważam tę naukę szczególniej pod względem dążeń do uobyczajenia i moralności, tudzież poznania szlachetniejszej natury ludzkiej. Po wyjaśnieniu tego, co jest pięknem i wzniosłem w moralnym i fizycznym świecie, przystępuję do wyłuszczenia, co jest w sztukach pięknych naśladować naturę? Sztuki nie mogą być ani wiernem naśladowaniem natury, ani też naśladowaniem samej pięknej natury, ale pięknem jej naśladowaniem, które prowadzi do tworzenia ideału z rzeczywistości. Objaśniwszy, co jest w sztukach pięknych ideał, przez co tenże dla rozumu, czucia i imaginacyi interesownym być może, stosuję powyższe ogólne prawidła do sztuk pięknych w szczególności, dzieląc je na te, które mówią do umysłu i czucia naszego za pośrednictwem oka, i na te, które należą do słuchu. Pierwszy oddział zajmuje malarstwo, rzeźbę i architekturę, drugi głównie muzykę i poezyę. Tych własności i zasady wykładając, zastanawiam się, w czem i o ile każda może naśladować naturę, jaki ma związek z innemi sztukami i jaki wpływ na nasze uobyczajenie. W wykładzie tej nauki stosuję się ściśle do obecnego stanu sztuk pięknych w kraju i do usposobienia słuchaczów, mając główny wzgląd na wnioski moralne, których zgłębianie sztuk pięknych tyle niemal podaje, co rozważanie tajemnic natury. Radzę się najwięcej z niemieckich pisarzów: Sutzera, Heydenreicha i Boutterweka, z francuskich: p. de Quatremère de Quincy, Essais sur l'imitation dans les beaux-arts.

Brodziński.

d. 9 października 1825 r.

---

1) Autograf arch. Okr. Nauk. 25 K., vol. 2.

310. L. Osińskiego oświadczenie względem uniwersyteckich prelekcyi. [1]

Stosownie do odezwy JWP. Rektora Uniwersytetu Królewskiego z dnia 17 b. m. mam honor oświadczyć, iż w prelekcyach moich literatury porównawczej trzymam się i trzymać się będę systematu, jakim w r. 1823 podał. Prowadząc słuchaczów moich drogą utorowaną przez najlepszych znawców sztuki, mam sobie za obowiązek w rozbieraniu wzorów i w ich wyborze dążyć do głównego celu moralności i religii. W Warszawie, 24 listopada 1825.

Osiński.

---

311. Prośba W. A. Maciejowskiego o poruczenie prof. Welke kierownictwa konferencyami. [2].

Warszawa, 5 lipca 1826.

Do Wysokiej Komisyi Rządowej W. R. i O. P. Wysoka Komisya Rządowa raczyła niżej podpisanego mianować nauczycielem nauk filologicznych w nowo założonem seminaryum pedagogicznem. Składając Wysokiej Komisyi dzięki za położone w nim zaufanie, poważa się niżej podpisany następujące jej uczynić przełożenie. Filologiczne nauki, jako obejmujące literaturę łacińską i grecką w całej obszerności, nie łatwo mogą być dawane przez osobę jedną, nawet innymi obowiązkami nie zatrudnioną. Ponieważ niżej podpisany tak w Uniwersytecie, jako i w Liceum tutejszem jest zajęty, osądził przeto, iż tylko wtenczas obowiązek dopiero co na niego włożony będzie mógł pełnić korzystnie, jeżeli go z kim innym podzieli. W tej mierze porozumiał się z W. Welke, profesorem tutejszego uniwersytetu, a otrzymawszy od niego przyrzeczenie, że za ustąpione sobie złp. 1000 zechce się podjąć kierowaniem konferencyi, literatury greckiej i stylu łacińskiego dotyczących się, tak, iż niżej podpisanego zatrudniałyby tylko konferencye w przedmiocie literatury łacińskiej. Uprasza Wys. Kom. Rządowej ażeby, przychylając się do prośby jego, raczyła wezwać wielm. profesora Welke do kierowania w tutejszem seminaryum konferencyami w przedmiotach wyżej wyrażonych. Z głębokiem uszanowaniem Wys. Kom. Rządowej

Wacław Aleksander Maciejowski.

W Warszawie, 5 lipca 1826.

---

312. Instrukcya dla kandydata do słowiańskich dyalektów. [3])

Warszawa, 26 października 1826.

Wezwany do udoskonalenia się w dyalektach i starożytnościach słowiańskich kandydat i w tym celu odbywać mający podróż na owej przestrzeni krajów niegdyś przez ten lud posiadanych, ważnością tego powołania przejąć się powinien i temu przedmiotowi całą swą usilność poświęcić, ażeby za powrotem katedrę tych dyalektów w uniwersytecie Warszawskim objąć był zdolny, odpowiedział zaufaniu władzy edukacyjnej i prawdziwą ziomkom swoim w wykładaniu tej nauki przyniósł korzyść.

---

[1] Autograf, arch. Okr. Nauk. 25 K., vol. 2.

[2] Autograf, w arch. Okr. Nauk. A. 27.

[3] Oryginalna kopia; instrukcya zapewne przez Lindego ułożoną została dla Andrzeja Kucharskiego; z wdową po nim żonaty był Władysław Wierzbowski, mój stryj, i od niego mam tę kopję. W projekcie do etatu edukacyi narodowej na rok 1831 znajduje się następująca pozycya: „W wydziale nauk i sztuk pięknych—na katedrę dyalektów słowiańskich, która już dawniej na etacie Uniwersytetu była umieszczona, jedynie dla braku uzdatnionej osoby nie obsadzona, od

1-o. Trzy lata przeznacza Komisya Rządowa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego na tę podróż. Jesień i zimę kandydat przepędzi w Pradze dla nabycia dyalektu czeskiego; wiosnę 1826 roku odłoży dla sorabskich dyalektów w Luzacyi wyższej i niższej, tudzież w Misnii, Brandenburgii i Pomeranii, w Meklemburskiem i Hanowerskiem u Polabów: lato dla słowackiego w Węgrzech dyalektu i karniolskiego w Styryi, Karyntyi i Karnioli; jesień dla kroackiego w Kroacyi. Tu starać się wypada, żeby Tryest i Wenecyę zwiedził, gdzie tak mnogie pozostały jeszcze dawnej słowiańszczyzny dotąd niezatarte ślady, a jeśli być może i Rzym, dla ujrzenia w bibliotekach tamecznych zabytków słowiańszczyzny nieocenionych. Poświęci kandydat dla iliryjskiego dyalektu w Sławonii, Dalmacyi, Bosni, Serwii i Bulgaryi zimę i wiosnę 1827 roku; dla małorosyjskiego w Kijowie lato; nakoniec dla wielkorosyjskiego w Moskwie jesień i zimę 1828, a w Petersburgu wiosnę i lato w tymże roku. Samo z siebie wypływa, że czas tu oznaczony nie jest tak ściśle obowiązującym, ażeby w miarę potrzeby nie miał gdzie dłużej lub krócej zabawić, a nawet gdyby okoliczności wymagały, kierunek swej podróży zmienić, byle o tem i o powodach, które go do tego znaglają, Komisyą zawiadamiał i w ciągu dozwolonego mu czasu przestrzeń całą słowiańszczyzny zwiedził.

2-o. W każdem z tych miejsc starać się będzie poznawać ludzi zajmujących się poszukiwaniami ku wyświeceniu języków lub zabytków słowiańszczyzny dążącemi, zwiedzać biblioteki, w nich obeznawać się z dziełami tego rodzaju, świeższe badania i pisma w tym względzie czytać, rozważać i własnemi dostrzeżeniami omyłki, jakieby w nich znajdować się mogły—prostować. Do tego wskazują się kandydatowi w Krakowie: profesor Bantke, który od niejakiego czasu otworzył tam prelekcye słowiańszczyzny, w Pradze Dobrowski, Hanke, Jungman, Negėdle, w Wiedniu Kopitar, w Raguzie bracia Appendyniowie, w Kijowie Eugeniusz Metropolita i światlejsi duchowni Ławry Peczerskiej; w Moskwie Kaczanowski i inni profesorowie tamecznego uniwersytetu; w Petersburgu: Anastasowicz, Krug, Adelunk. W każdem z tych miejsc związki z jednym ułatwią zaznajomienie się z innymi i otworzą dalsze stosunki. Z bibliotek lub zbiorów te zasługiwać będą na widzenie: krakowska w pierwotne wydania dzieł słowiańskich na naszej ziemi bogata; praska, drezdeńska, wiedeńskie publiczne i Ossolińskiego, wenecka, rzymska, tak Watykanu, jak i szczególne Ursinich, Ottobonich i t. p.; w Kijowie Peczerska; w Moskwie akademicka, synodalna, hrabiego Tołstoja i zbiory towarzystwa starożytności; w Petersburgu Publiczną Cesarską, niegdyś Załuskich bibliotekę; Rumiancowa, Akademii języka rosyjskiego i Sorewnowateli czyli Towarzystwa lubowników rosyjskiej literatury, nie pomijając w każdem z tych miejsc i pomniejszych czyli partykularnych zbiorów, do których tylko znajdzie przystęp, w nich bowiem częstokroć rzadkie i nader kosztowne spotykać się dają rzeczy. Co do dzieł, te napomknąć wypada: Berlinga, Mathaei, Tycyna, Swetlika, Frencela, Hauptmana, Jana Potockiego, Mascha, Kopitara gramatykę kraińską, Appendyniego

---

lat kilku z tego etatu wypuszczoną została—proponuje się teraz pensya 5,000 zł., gdy w końcu bieżącego roku wraca z zagranicy doskonalący się od wielu lat do tej katedry p. Kucharski, który w tym czasie jeszcze w Kijowie i Moskwie przebywa".

historyę literatury raguzańskiej i gramatykę, niemniej dykcyonarze i gramatyki de la Bella, Stullego, Mikali, Jambressycha, Bellostenesa, Habdelicha, akta akademii, towarzystw uczonych i podróże w tych krajach odbyte.

3-o. Nauka dyalektów słowiańskich głównym jest celem podróży kandydata, ażeby ta łatwiejszą była, obeznać się powinien z gramatyką powszechną filozoficzną, którą z dzieł Sylwestra de Sasy, Patera, Harrisa, Hermesa, de Brossa, Jakoba, Bernharda, Sancheisa i tym podobnych może czerpać; zgłębić powinien gramatyki narodowe wszelkie i dawniejsze, i Kopczyńskiego z przypisami, a tak snadniejszy mieć będzie postęp w nauce gramatycznej innych dyalektów i zastosowanie onych do ojczystego. Język cerkiewny ruski, jako pierwotne może dyalektów słowiańskich źródło, albo przynajmniej znakomitsza jego odnoga, szczególniej kandydata zastanowić i zajmować powinien. To wszystko posłuży mu do utworzenia najlepszej każdego z tych dyalektów gramatyki, albo przekonania się o dobroci już istniejących lub poprawnych.

4-o. Obok nauki dyalektów zatrudnić go mają opisy geograficzne wszystkich krajów słowiańskich w ich starożytnym stanie i późniejszych zmianach, jakich doznały, rys dziejów tychże narodów, historya literatury tychże krajów, o ile się tyczy słowiańszczyzny.

5-o. Lecz niedość jest, ażeby w samych tylko główniejszych miastach przebywał, w bibliotekach jedynie i dziełach poważnych szperał, z uczonymi przestawał, z ich rozmowy, porady starał się korzystać: pozostaje mu jeszcze nader ważna część do jego badań, to jest: starożytności słowiańskie, któreby posłużyły do utworzenia ogólnego rysu obyczajów i zwyczajów, pod względem dawnej religii, rządu, praw, sposobu życia, zatrudnień umysłowych i fizycznych, skłonności, zabaw, przesądów i t. d. Tu już do ludu prostego zniżyć się powinien, tam bowiem najdłużej się przechowały i podania, i zwyczaje dawne, zważać ma troskliwie ślady mowy ich dawnej, ubiór, obyczaje, mieszkania, narzędzia, potrawy, tańce, śpiewy dawne historyczne, weselne, pogrzebowe i wszelkie ich zabawy, przesądy i zabobony. Posłużyć one będą mogły nieraz do wyjaśnienia u nas istniejących zwyczajów i obyczajów, okazania ich wspólnictwa lub rozmaitości; wszakże w tych badaniach zważać ma pilnie cechę starożytną i co późniejszego wpływu jest dziełem.

6-o. Co kwartał o sobie, o swych pracach, poszukiwaniach, związkach z uczonymi, jak najdokładniejszą i szczegółową przesyłać wiadomość.

Zostawuje się reszta gorliwości i dobrym chęciom kandydata w tem przekonaniu, że ten przedmiot zamiłowawszy, cel jego użyteczny i chwalebny widząc, nie oszczędzi największej usilności, ażeby w tym zawodzie, ile tylko można, najwyżej postąpił.

Dan 26 października 1826 roku.

Przyjęto na posiedzeniu Sekcyi Nauk

Za zgodność (=) Pasławski.

313. Raport Maurycego Mochnackiego o dziele Poelitz'a „Die Staatsysteme Europa's und America's. [1])

Zawód historyka, współczesne opisującego wypadki, nigdy może nie był połączony z tak wielkiemi trudnościami, jak za naszych czasów; bo zapewne nigdy nie było trudniej w ocenianiu faktów i ogólnego usposobienia opinii oddzielić rzeczywistość od łudzącego jej pozoru i wpośród tylu rozmaitych stronnictw, na które wielki ogół narodów jest teraz podzielony, nie uledz wpływowi ducha stronniczego. Coraz głośniejszy w rzeczach politycznych sektycyzm sprawił, że historyk rozważny i umiarkowany w zdaniach stał się rzadkiem za naszych czasów zjawiskiem. Głębsze wejrzenie w naturę przyczyn i gruntowność w tłomaczeniu skutków zastąpiły i rozumowania, i wnioski. Teraźniejsi, po większej części, dziejopisarze, zdają się nie wiedzieć o tem, że łatwiej jest rozprawiać o faktach, jak przez porządną, prostą i zwięzłą narracyę pobudzić umysł czytelnika do czynienia nad nimi własnych postrzeżeń, i że cała filozofia historyi, zasadzająca się na rozumowaniu i analizie, jest tylko, że tak powiem, rusztowaniem, za pomocą którego sporządza się wykład historyczny, które atoli po ukończonej robocie usunąć należy z przed oczu czytelnika.

Autor niniejszego dzieła, korzystnie znany z wielu pożytecznych prac w przedmiocie historycznym, na pierwszym miał względzie, aby w części przynajmniej, o ile to zgadzało się z ogólnym planem traktowanej przez niego materyi, uniknąć owej pospolitej wady w pismach ledwo nie wszystkich współczesnych historyków. Jego rys historyczno-polityczny wypadków od r. 1783 do 1826, obejmujący najciekawszą epokę w dziejach nowożytnej Europy i Ameryki, sporządzony jest w duchu rozumowań i zasad, które autor rozwinął we wstępie, na początku dzieła umieszczonym; ale wzmiankowane rozumowania i zasady te przynajmniej mają zaletę, że są wyprowadzone z doświadczenia, oparte na faktach niezaprzeczonych i podane w prostocie prawdy, wynalezionej przez umysł spokojny, daleki od namiętności i jedynie tylko zaprzątniony rozpoznawaniem nasuwających się pod rozwagę jego fenomenów.

Dwa pamiętne w świecie politycznym zdarzenia: reformacya religijna w pierwszej połowie wieku XVI i rewolucya francuzka przy końcu drugiej połowy wieku XVIII dały początek dwom wyobrażeniom, albo raczej dwom ideom, to jest wolności pod względem religijnym i kościelnym, a następnie pod względem cywilnym i politycznym. Przez stopniowe rozwijanie się tych dwóch idei tłomaczy autor najznakomitsze zjawiska w życiu politycznem narodów Europy, a następnie i Ameryki; nigdzie atoli nie okazuje się stronnikiem niedowiarstwa lub fanatyzmu wolności; nigdzie przez dwójznaczne rozumowania nie zachęca do buntowniczych przeciwko prawej władzy zamachów, lub powątpiewania o rzeczach dla rozumu zakazanych. Nie jest stronnikiem systematu feudalnego, lecz nie chwali zasad rewolucyi. Nie przeczy, że dążność do systematu reprezentacyjnego i konstytucyjnego pod różnymi względami znamionuje nowy porządek rzeczy w teraźniejszej epoce, ale bynajmniej nie uważa za wzór doskonałości i non plus ultra organizacyi społecznej ów urojony układ towarzyski, co tylu publicystom pozawracał głowy. Zarówno daleki od demagogizmu, jak od zapamiętałości w systemacie reakcyjnym, przedsięwziął on skreślić obraz najważniejszych nowożytnej historyi wypadków, ze stanowiska fundamentalnych zasad polityki, praktycznego prawa narodów i ekonomii politycznej. Dzieło jego napisane jest dla tych, co kierują sterem rządu; z pożytkiem czytać je będą ministrowie i dyplomatycy wyższego rzędu.

---

[1]) Z rękopisu biblioteki uniwersyteckiej w Warszawie 4, $^{4}/_{8}$ (№ 1034), na którym notatka współczesna prawie: „autograf Maurycego Mochnackiego". Pełny tytuł krytykowanego dzieła brzmi: „Die Staatssysteme Europa's und America's Heit dem Jahre 1783 geschichtlich-politisch dargestellt von Carl Heinrich Ludwig Poelitz, Koen. Saechs. Hofrathe und ord. Lehrer der Staatswissenschaften auf der Uniwersitaet zu Leipzig. Leipzig, 1826. Hinnische Buchhandlung, we trzech tomach in 8-o, pierwszy zawiera stronnic 514, drugi 388, trzeci 404" i inną ręką dopisano w nawiasie: „Egzemplarz należy do Glücksberga". Recenzya pochodzi zapewne z r. 1827.

W sposobie oceniania dzieł politycznych i historycznych pod względem cenzury krajowej, tę okoliczność na szczególniejszej uwadze mieć powinniśmy, że między treścią dzieła i wykładem autora wielka zachodzi różnica, i że najczęściej nie sama rzecz, ale jej opis i dykcya autora bywają szkodliwe. Polityczne zdrożności, wstrząśnienia rewolucyjne, bunty i t. d. dopiero wtenczas stają się prawdziwie niebezpieczne, gdy je zdobi urok stylu i wymowy, gdy są podawane za przykład do naśladowania, wielbione i cenione; ale kiedy historyk, nie wychodząc z obrębu opowiadania, przestaje na wyłuszczeniu przyczyn lub objaśnianiu skutków i własnego na żadną stronę nie objawia zdania, naówczas, chociażby nawet opisywał walkę piekła z niebem i bunt aniołów przeciwko Najwyższej Istocie, naówczas, mówię, pismo jego pod żadnym względem nie mogłoby być za szkodliwe uważane. Malowny, prawdziwy i okropny jest obraz wstrząśnień politycznych, które p. Poelitz skreślił w swem dziele; wstrząśnienia te nie zawierają moralnej nauki dla młodzieży i zapewne nie będą zbawiennym przykładem dla następnych pokoleń, ale czyliż możemy zaprzeczyć prawdzie, historycznej i powiedzieć, że są zmyślone? Rysy fizyognomii naszego wieku, w których tak doskonale rozpatrzył się autor, mają w sobie coś przerażającego, ale czyliż możemy je złagodzić? Podobne więc wiadomości uważać za niebezpieczne, wyszłoby na jedno prawie, co mieć za złe lekarzom i chemikom, że analizują jadowite zioła i trucizny.

Wprawdzie moglibyśmy powiedzieć do autora: że *„kto nie jest z nami, ten jest przeciwko nam“*, ale ta zasada, szczególniej ze względu opinii w rzeczach politycznych, nie zawsze bezwarunkowo jest prawdziwa, a doświadczenie pokazało, że tak w działaniach politycznych, jak w sposobie myślenia, częstokroć pożyteczniej bywa zachować ścisłą neutralność.

Nie mogę jednak przemilczeć, że autor w toku dzieła swego wszędzie niemal okazuje się stronnikiem prawego porządku rzeczy, gdzie tylko nastręczała mu się sposobność poparcia go zasadami, które podaje albo zdrowy rozsądek, albo doświadczenie; wszakże o tyle tylko, o ile się to zgadzało z postanowieniem nieogłaszania swej konfessyi politycznej. Przekonać się o tem możemy z miejsc następujących:

Na stronnicy 98 tomu I-go mówi autor, że układ społeczny Russa w żadnym kraju Europy zrealizowany być nie może i zdanie to popiera rozmaitymi przykładami.

Na stron. 104 uważa uznanie niepodległości Zjednoczonych Stanów Północnej Ameryki ze strony Francyi r. 1778 za błąd polityczny, mówiąc, że w podobnych wypadkach dyplomatyka nigdy nie powinna wykraczać z granic praktycznego prawa narodów, ponieważ, są słowa jego, prędzej czy później krok taki upoważnia do odwetu przy zdarzonej sposobności.

Na stron. 147 utrzymuje, że metafizyczne teorye są rzeczą niepożyteczną w praktycznem życiu narodów, skoro nie opierają się na podstawie historycznej, to jest: nie wiążą się z przeszłością tych narodów.

Na stron. 159 nazywa sofistami encyklopedystów fizyokratów, a co większa, Woltera i Russa. Ważny to artykuł wiary politycznej.

Na stron. 309 powiada autor, że historya Francyi od r. 1792 do 1795 zawiera ważną dla wszystkich oświeconych narodów przestrogę, aby nigdy ludowi i namiętnym jego demagogom nie był dany udział w rządzie i kierowaniu spraw krajowych.

Nakoniec poczytuje autor na stron. 243 za największe uchybienie w początkach rewolucyi francuskiej, że hrabiego Mirabeau zniewolono do przejścia na stronę stanu trzeciego, bo ten człowiek, są słowa jego, pełen rozumu i próżności, słynący z pism o monarchii pruskiej i innych materyach politycznych, przytem obznajomiony ze wszystkimi dworami Europy i obdarzony z natury rzadkim talentem wymowy, stał się przez to największym przeciwnikiem uprzywilejowanych stanów.

Pomijając wiele innych miejsc, godnych zaiste przytoczenia, z którychby można w części przynajmniej uformować wyznanie wiary politycznej autora, powiedzieć winienem na jego zaletę, że w żadnem miejscu zdania jego na przeciwną nie przeważają się stronę i że nigdzie nie okazał się w najodleglejszem nawet znaczeniu zwolennikiem porządku nieprawego. Wniosek ten opiera się na rozmaitem ocenianiu ducha i dążności, w całym toku jego dzieła rozwinionej; bo zawsze mieć to potrzeba na uwadze, że nie słowa dorywczo, nawiasem wyrzeczone, ale całość cechuje pismo i pisarzów.

O jednej jeszcze okoliczności nadmienić wypada, to jest o proklamacyi na str. 90, w której Zjednoczone Stany Północnej Ameryki uznają się niepodległymi. Z powodu zawartych w niej kilku wyrażeń, odwołać się potrzeba do decyzyi JW. Radcy Stanu. [1]) Zresztą, same dzieło, zdaniem mojem, może bezpiecznie cyrkulować, ile, że dla swojej obszerności i stylu autora, wymagającego ciągłego natężenia uwagi, zapewne niewielu znajdzie w kraju naszym czytelników.

314. A. T. Chłędowski do S. B. Linde. [2])

Warszawa, 22 maja 1828.

Do Jaśnie Wielmożnego Radcy Komisyi Rządowej W. R. i O. P. Dyrektora Jeneralnego Biblioteki Publicznej. Bibliotekarz Chłędowski uprasza o wyjednanie mu uwolnienia od redakcyi Monitora Warszawskiego.

Pod dniem 14 stycznia r. b. upraszałem Komisyę Rządową Wyznań i Oświecenia, aby mię od redakcyi „Monitora Warszawskiego“ uwolnić raczyła. Na prośbę tę nie odebrałem żadnej odpowiedzi, wyjąwszy ustne oświadczenie JW. Radcy Stanu Zaleskiego, [3]) że za powrotem p. Pacławskiego z urlopu zadosyć się stanie mojemu żądaniu. Tymczasem mija już miesiąc od powrotu p. Pacławskiego, a żadnej w tej mierze nie odbieram decyzyi. Poważam się więc udać z prośbą do JW. Dyrektora, ażeby z urzędu raczył się wstawić za mną do JW. Ministra o wyjednanie mi wspomnionego uwolnienia, które mię postawi w możności poświęcenia pracom bibliotecznym więcej czasu zajętego teraz w znacznej części przy redakcyi zostawionej mi bez stosownej pomocy spółpracowników.

---

[1]) Józef Kalasanty Szaniawski, dyrektor jeneralny wychowania publicznego w Królestwie Polskiem, kierownik wydziału cenzury.

[2]) Autograf w zbiorach bar. L. Kronenberga.

[3]) Marcin, członek rady ogólnej Komisyi Wyz. Rel. i Ośw. Publ.

A. T. Chłędowski.

315. Raport o wyroku na studentów za wykroczenie zuchwalstwem i niespokojnością.

Warszawa, 23 listopada 1828.

Rektor Królewskiego Uniwersytetu do JW. Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Nim raport zupełny wygotowanym zostanie, poczytuję sobie za obowiązek uwiadomić tymczasowie JW. Ministra, iż rada uniwersytecka na dniu wczorajszym w komplecie zebrana z wyłączeniem JP. Bentkowskiego, a z przybranymi na to miejsce dwoma najstarszymi profesorami, wydała już wyrok na uczniów, którzy wykroczyli zuchwalstwem i niespokojnością w dniach 14 i 17 tego miesiąca na prelekcyi historyi powszechnej. Mocą tego wyroku przestępcy podzieleni zostali na 3 klasy: w 1-ej umieszczeni zostali Ludwik Wołowski i Leon Łubieński, jako najwinniejsi; ci ukarani zostali relegacyą z ogłoszeniem w wydziale, a zatem podług przepisów usunięci są od uniwersytetu na lat 2. W 2-ej klasie umieszczeni są: Krasiński Zygmunt, Potocki Mieczysław, Danielewicz Konstanty, Magnuszewski, Miączyński; ci ukarani są relegacyą cichą, a zatem oddaleni od uniwersytetu tylko na rok jeden. W 3-ej klasie umieszczeni są dotychczas tylko trzej: Łubieński Feliks, Brandt Alfons i Łubieński Stanisław; ci ukarani są aresztem: pierwsi dwaj 4-tygodniowym, a ostatni 2-tygodniowym. Liczba ostatnich może się jeszcze powiększyć. Względem uczniów Krysińskiego i Dąbskiego uznano potrzebę dalszych indagacyi, które okażą, do której klasy ich wykroczenia należą. Potrzeba prędkiego ukrócenia zuchwalstwa i rozpoczęcia na nowo prelekcyi historyi powszechnej spowodowały radę do postanowienia, aby wyrok powyższy na osądzonych dnia jutrzejszego był ogłoszonym. W Warszawie, dnia 23 listopada 1828. [1]

№ 4740.

ks. Szweykowski.
Brodziński S. U.

---

316. Deklaracya studentów oskarżonych o zuchwalstwo i obrazę prof. F. Bentkowskiego. [2]

Dnia 25 listopada 1825 r. w kancelaryi uniwersyteckiej stawili się uczniowie skazani na relegacyę i na areszt obostrzony i ponowili przed rektorem uczynione już dnia wczorajszego dobrowolne przed ogłoszeniem kary oświadczenie, że uznają, iż wykroczyli na prelekcyach prof. Bentkowskiego, że to wykroczenie ich było wielkie, że żałują mocno tego postępku, że chcą naprawić zgorszenie stąd wynikłe w tem samem miejscu, gdzie było popełnione, to jest, że w temże audytoryum chcą upraszać prof. Bentkowskiego i całą zwierzchność uniwersytecką o przebaczenie im ich przestępstwa, a następnie upraszać o darowanie lub zmniejszenie kary. Teraz zaś przyrzekają uroczyście, że nigdy podobnie nie wykroczą. Na co się własnoręcznie podpisują. Działo się jak wyżej.

---

[1] Minister Grabowski podcyfrował taką rezolucyę: Komisya Rządowa z powodu raportu rektora uniwersytetu z d. 23 b. m. widzi potrzebę wezwać Radę tegoż Uniwersytetu, aby bezzwłocznie akta i wyrok, tyczące się uczniów uniwersytetu, którzy w dniach 14 i 17 b. m. na prelekcyi historyi powszechnej uchybili, przysłane były Komisyi Rządowej. Warszawa, 24 listopada 1828 (w Komisyi № 13650). Oryginał w archiwum Okręgu Naukowego, A. 28, fol. 1.

[2] Kopia w arch. Okr. Nauk., A. 28, vol. 2, fol. 190.

Leon Łubieński, Zygmunt Krasiński, Dominik Magnuszewski, Ludwik Wołowski, Mieczysław Potocki, Alfons Brandt, Feliks Łubieński, Miączyński, Stanisław Łubieński, Julian Dąbski, Zygmunt Krysiński.

317. Złagodzenie kar studentom oskarżonym o zuchwalstwo. [1])

Warszawa, 3 grudnia 1828.

Senator kasztelan, kurator jeneralny instytutów naukowych [2]) do Komisyi Rządowej W. R. i O. P.

Ma zaszczyt uwiadomić, że rada uniwersytetu uczniom, którzy na prelekcyi w-go dziekana i profesora Bentkowskiego nieprzyzwoicie się zachowali i dlatego ostro mieli być ukarani, złagodziła karę w ten sposób, że Leon Łubieński, Ludwik Wołowski—na dni cztery aresztu; Zygmunt Krasiński, Mieczysław Potocki, Dominik Magnuszewski, Julian Dąmbski, Konstanty Danielewicz, Aleksander Miączyński—na dwa dni aresztu; Feliks Łubieński, Alfons Brandt, Stanisław Łubieński i Zygmunt Krysiński na publiczne napomnienie skazani zostali.

Do takiego złagodzenia kary upokorzenie się winnych i inne całemu zdarzeniu towarzyszące okoliczności skłoniły zwierzchność uniwersytecką. Ale gdy przestępstwo uczniów było skutkiem ich oporu i nieuległości, przeto na słuszną dozoru zasługuje uwagę. Dla zapobieżenia podobnym nadal wypadkom odnowiono dawniejsze w tej mierze rozporządzenia, a mianowicie to, aby dozorujący o wszelkich uchybieniach uczniów, któreby mogły dać początek większym przestępstwom, natychmiast donosili zwierzchności uniwersyteckiej i domagali się od niej rychłego i skutecznego zaradzenia.

Został także ukarany aresztem jednodniowym Bronisław Skarzyński, uczeń szkoły przygotowawczej Instytutu Politechnicznego, a odebrał napomnienie Antoni Owczarski, uczeń tejże szkoły.

W zastępstwie Kuratora Generalnego
inspektor generalny Król. Warsz. Uniwersytetu
Zubelewicz.
sekretarz kuratoryi *Hirschfeld.*

---

[1]) Oryginał tamże, 58.

[2]) Dawid Oebschelwitz, senator kasztelan, członek rady administracyjnej i ogólnego zgromadzenia rady stanu.

318. Aleksander Bronikowski do majora hr. Juliusza von Wartensleben.

(Wspomnienia o dawnych czasach, zapowiedź przyjazdu).

Drezno, 24 stycznia 1829.

Hochgeborner Graf, insonders geehrter Herr Major! Das Schreiben, mit welchem Euer Hochgeboren mich beehrt haben, ist mir so unerwartet als erfreulich gewesen und ich achte es für eine angenehme Pflicht, Ihnen sobald als möglich meine Dankbarkeit dafür an den Tag zu legen und Sie zu gleicher Zeit meiner fortwährenden Hochachtung zu versichern. Doch, an wen schreibe ist denn da? Ich muss doch noch einmal die Unterschrift des Briefes ansehen, den ich beantworte. Nun, da sie so lautet, so muss ich wohl einen andern Ton annehmen, und der klingt so: Mein sehr lieber alter Freund Caesar: Dein Brief hat mir viele Freunde gemacht aus dreien Ursachen erstlich, dass du meiner noch gedenkest; zweitens, dass du *buchstäblich* in *der Wolle* sitzest, und drittens, dass deine vorgebliche Annäherung zu dem Geschlechte, welcher diese trägt, nicht so ganz Statt gefunden. In der That, die Weise, wie du deine Schöppswerdung beschreibst und ihre Symptome, deutet an, dass es dir damit nicht völlig gelungen, und dein Brief bedurfte gar keines Konzeptes um höchst ergötzlich zu sein und des Inhalts, sowohl als des Verfassers wegen einen ausgezeichneten Platz in meiner Sammlung von Erinnerungen an alte Freunde einzunehmen.

Selbst vor den Augen unseres ehemaligen Censors würde er Gnade finden, Mohrings, der nun schon lange hinübergegangen, und er würde wie ich, sich freuen, dass er aus der Feder desselben Caesar geflossen, der einst in Berserkerwuth, wie Fouqué sagen würde, vielmehr aber erkräftigt durch ein Dutzend faustgrosse „Coûte-rien's“ und angefeuert vom Geiste des Nordhäuser Franzweins, seinen künftigen Beruf nicht ahnend gegen seine dereinstigen Kollegen ergrimmte und die zierlich bebänderten Schäfer grausamlich todt stach, welche harmlos ihre Lämmer auf der wollenen Hautelin weideten, die sich in Vassans Zimmer am Anger zu Erfurt befand.

Du wirst gewiss, dessen ungeachtet, dass es die seltsamliche Heldenthat eines jungen „Degens“ darstellt, nicht ohne Vergnügen dies Blatt einer Vergangenheit vor dir aufgeschlagen sehen, die doch eine schöne Zeit war. Zwar opferten wir, wie du sagst, unter vielen dem Typhon, doch brachten wir auch dem Gotte der Freude manche Gabe mit frischem Herzen und ungetrübten Sinn: möchte der Letzte dir immer noch nahe sein, wie dich der Erste verlassen.

Indem ich aber wahrnehme, wie ich selbst zu dieser kleinen Darstellung die Schatten zweier Todten heraufbeschworen, mit welchen der des wackren grundehrlichen Rabenau Hand in Hand erscheint, so drängt sich mir der Gedanken auf, wie von uns, die wir doch erst im Mittage des Lebens stehen, wie von uns, sage ich, schon so viele geschieden sind, mit denen wir am Morgen fröhlich auswanderten! Darum müssen denn die Uebriggebliebenen desto fester zusammenhalten in der alten Freundschaft. Wie lange wird es währen, dass wenn wir uns einmal begegnen, uns ein Gefühl ergreifen wird, gleich zweien Landesgenossen, die sich unter fremdem Himmelstrich wiederfinden? Dich weniger, der du Haus und Heerd hast und in deinem Geschlechte die verlorenen Freunde ersetzt findest, weit stärker mich, der ich ganz isolirt bin; ein rollender Stein und an solchem wächset kein Moos.

Doch ich will dir die heitern Augenblicke, welche mir dein Brief geschenkt, nicht damit lohnen, dass der meine dich trübsinnig mache, drum zu etwas Anderem.

Ich bin meinen Landsleuten sehr verbunden für den ehrenden Beifall, den sie mir gewähren, den Namen eines polnischen Homers; indessen kann ich nur ihrer gütigen Partheilichkeit zuschreiben, welche zu meinen Gunsten erregt zu haben, mich freilich sehr erfreuen muss. Indessen habe ich wirklich einige Aehnlichkeit mit dem Sänger der hellenischen Vorzeit; zwar nicht sieben Städte, wie bei jenem, aber doch drei Länder könnten sich, wenn sie sonst Lust hätten dazu, um die Ehre meiner Vaterlandschaft streiten, wie dies in den jetzigen zeiten bei vielen ehrlichen Sarmatenkindern der Fall ist. Blind bin ich, wie du weisst immer ein wenig gewesen und werde es wohl noch mehr werden mit Hülfe der „nächtlich heimsuchenden“ Muse— das Dritte, nun das Dritte haben die meisten Homeriden mit ihrem Urahnherrn gemein.

Du wirst das noch etwas mehr auseinandergesetzt finden im beiliegenden Gedichtlein, welches ich dir darum zuschicke, weil dein Brief eigentlich Veranlassung zu demselben gegeben. Deine Einladung, dich zu besuchen, ist mir sehr angenehm, auch bin ich keineswegs gesonnen, sie von der Hand zu weisen. Ich gedenke vielmehr eine Art Alterthümer-jagdreise, wenigstens im preussischen Antheil des ehemaligen Polens zu unternehmen, und da würde ich denn sehr erfreut sein, mein litterarisch Hauptquartier in einem Hause aufschlagen zu können, welches ehemals mein Geschlecht bewohnte und jetzt mein Freund.

Das wäre also kurz und gut angenommen, und wenn die Gräfin Wartensleben dir etwa ein finster Gesicht machen sollte, so hast du die Strafe dafür, dass der Herr Gemahl so auf seine Gefahr einladet.

Es ist mir lieb, also einer gastfreien Herberge auf dieser Wanderung mich getrösten zu können, doch werde ich diese wohl erst im Frühjahr antreten; dieser Winter ist nur ein wenig zu lappländisch, um spazieren zu fahren, und an den Ufern des Goplosees mag jetzt eine ziemlich kalte Luft wehen. Deine Pferde, lieber Caesar, lass hübsch zu Hause, wenn ich komme, geschieht es unverhofft, wie vieles Gute in der Welt und auch manchmal das Schlimme. Zu welchen von beiden deine Familie meinen Zuspruch rechnet, wird die Zeit lehren.

Dass dich die Gesellschaft deiner polnischen Nachbarn anspricht, zeugt für deinen guten Geschmack, in meinen Augen wenigstens, denn ich theile ihn ganz mit dir. Wer Polen kennen will und seine Bewohner, muss sich nicht auf Warschau beschränken, wo das volksthümliche Gepräge von Tag zu Tage undeutlicher wird. Auf dem Lande ist der ackerbauende Sarmat zu Hause, auf seinen Gütern und im Kreise seiner Familie und seiner Untergebenen. Die sogenannte vie du château, denn ich spreche natürlich nur von bedeutendern Häusern, ist eben so angenehm als in Frankreich und hat noch etwas charakteristisches voraus, das jenem abgeht, wenigstens in derselben Weise. So wünsche ich dir denn Glück zur Verbindung deiner Tochter mit dem Herrn kasztelanic Dąbski, dessen Geschlecht mir gar wohl bekannt ist.

Sage mir, sitzt nicht da irgendwo in deiner Nachbarschaft auch so eine Art von kasztelaniczka, welcher mit einem ehelichen—Vorleser gedient wäre?

Ich war vergangenen Sommer in Halberstadt, und habe da Cramer wiedergefunden, den ehemaligen Auditeur unseres Regiments. Er ist ziemlich alt geworden un erschrecklich dick, was sich bei seiner dir bekannten weichen Sprache ganz wunder lich ausnimmt. Er ist sehr wohl angesehen in Stadt und Umgegend; wir haben vie von vergangenen Dingen geredet, auch natürlich von dir, und zumal von unsern Duel auf seinem Zimmer. Roeder habe ich hier bei Frau von der Recke getroffen er muss wahrscheinlich Praesident oder wenigstens permanirender Sekretair irgend einer Bibelgesellschaft geworden sein, denn er sprach von nichts, als von Religion und Dogmatik mit Elisa von der Recke, die, nachdem sie so vielerei gewesen, nun auch fromm geworden ist. Ob er gleich mehrere Monate hier verweilte, ist dies Zusammentreffen doch das letzte geblieben.

Ich hatte mich bereits sehr auf die oben angedeutete Reise gefreut, sie wird mir aber nun doppelt angenehm, da ich nach manch kleinern Forscherausflug einige Tage hindurch befrachtet mit hundert und vielhundertjährigen Neuigkeiten an deinem gastlichen Heerde einen Zufluchtort finde, dieselben theils mit wichtiger Gelehrtenmiene, theils mit dichterischem Pathos auszukramen.

Empfehle mich daher im Voraus der Gunst der Gräfin, der Wirthin dieses Heerdes, und deinen Angehörigen, bekannt und unbekannt. Auch eine höchst angelegentliche Empfehlung obschon in gehöriger Distance an deinen Koch bitte ich nicht zu vergessen, wie auch an deinen Kellermeister; doch der bist du wohl selbst, und da wollte ich ihn nur höflichst gebeten haben, dass er nicht alles austrinke, bis ich komme. Bis dahin, wie der Adler dir und mir nicht zu Theil worden, behüte der Himmel dich auch vor dem Lämmergeier, und damit er dich nicht gar selbst hole, so gib den Merinosphantasien fortan so wenig Raum, als es, meines Erachtens nach, bisher geschehen.

Hier ist mein Gedichtlein—„Homer und der Homeride“:

1. Drei Dinge sind dem Homeriden
gemeinsam in der neuern Zeit
mit jenem Sängergreis beschieden
aus nebliger Vergangenheit.

2. Noch unerfunden ist die Stelle,
die Heimath einst Homer genannt;
von Schwelle wandert er zur Schwelle,
bis er im Grab sie wiederfand.

3. Zwar streiten nicht der Städte sieben,
wo seines Enkels Wiege stand:
Dem ist das *Eine* doch geblieben,
er hat gleich ihm *kein* Vaterland.

4. Blind muss Homer am Stabe schreiten,
im leuchtet nicht des Tages Schein,
doch, nur von ihm gesehn, begleiten
ihn alter Helden stumme Reihn.

5. Die Vorzeit tritt bei Sterngefunkel
zur Klause, spärlich nur erhellt,
da wird des Sängers Auge dunkel,
doch schöner glänzt die innere Welt.

6. Es ward dem Alten keine Gabe,
wie sie das Glück gewährt und raubt;
sein Seitenspiel war seine Habe,
nur Lorbeer schmückt sein weisses Haupt.

7. Dem Enkel manches hat gespendet
der Gitter segensreiche Hand,
allein das *Glück* stand abgewendet,
es löste nie der Hoffnung Pfand.

8. Nun weilt Homeros im Gefilde,
wo Agamemnon ihn empfängt,
wo bei Achilleus ehrnem Schilde
die sterngekrönte Lyra hängt.
9. Wie Ossian auf Sturmesflügeln
mit Fingal nun vorüberschwebt
an Schottlands eisbedeckten Hügeln,
die einst sein Harfenklang belebt:
10. So nahn dem Sänger auch Gebilde,
wie sie der Weichsel Ufer sehn
und bleiche Lippen flüstern milde:
Uns, uns *allein* gehörst du an!

Dein treuer immer anhänglicher Freund

Aleksander Bronikowski. ¹)

319. Prośba L. Osińskiego o zaliczenie do służby lat sekretarstwa w Towarzystwie Przyjaciół Nauk. ²)

Warszawa, 1 grudnia 1829.

Do Wysokiej Komisyi Rządowej W. R. i O. P. Mam honor złożyć Wys. Komisyi Rządowej akta, obejmujące dowody służby mojej, opatrzone osobnym sumaryuszem. Władza, pod której sterem mam zaszczyt teraz pracować, oceniając stan dawniejszej służby mojej, przekonać się raczy, iż od dnia 3 marca 1807 ciągle dotąd przez lat blisko 23 sprawowałem powierzone mi obowiązki w wydziałach Sprawiedliwości, Spraw Wewnętrznych i teraz od dnia 1 kwietnia 1818 w wydziale Oświecenia Publicznego. Przyłączyłem na końcu akt, otrzymaną w dniu 6 listopada 1814 dymisyę od urzędu sekretarza Towarzystwa Królewskiego Przyjaciół Nauk, która dowodzi, iż sprawiając ciągle ten urząd przeż lat 10, to jest od r. 1804, mógłbym się odwołać do skończonych 25 lat służby publicznej. Jeżeli w samej rzeczy wspomnione Towarzystwo uznane i potwierdzone równie przez Najj. Króla JM. Pruskiego, pod którego rządami byt swój wzięło, jak przez Najj. Króla Saskiego, księcia Warszawskiego, a następnie przez Wiekopomnego Wskrzesiciela Królestwa Polskiego Cesarza Aleksandra i przez Monarchę dziś nam łaskawie panującego, słusznie liczyć się może do rzędu ważnych instytucyi krajowych: nie wątpię, że Wys. Komisya Rządowa, opiekująca się wszystkimi instytutami naukowymi, czas piastowanego urzędu w publicznem Towarzystwie Naukowem poczytać raczy za służbę publiczną. W Warszawie, dnia 1 grudnia 1829 r.

Ludwik Osiński.

---

¹) Autograf w bibliotece królewskiej w Berlinie, zbiór Warnhagena.

²) Oryginał w archiwum Okr. Nauk., A. 27.

320. J. D. Minasowicz prosi o świadectwo o wypełnianiu przezeń obowiązków profesorskich. [1]

Warszawa, 25 stycznia 1830.

Wysoka Komisyo Rządowa W. R. i O. P.! Będąc na posadzie sekretarza Prokuratoryi generalnej w Królestwie Polskiem, ofiarowałem się wykładać w Uniwersytecie Królewskim Warszawskim bezpłatnie historyę prawa, szczególniej rzymskiego, łącznie ze starożytnościami i historyą literatury tegoż prawa, podług planu umyślnie na to przezemnie ułożonego, a to w kursie rocznym po 4 godziny na tydzień. Ofiara ta przyjętą została mile przez Komisyę Rządową W. R. i O. P., jak to załączona nominacya na profesora upoważnionego z dnia 6 października r. 1818 wyraża. Objaśnić tu tylko winienem bliżej rzecz co do drugiej katedry w niej wzmiankowanej, to jest: kodeksu handlowego.

W samej chwili zgłoszenia się mojego skłoniony zostałem, abym prócz obranego przedmiotu, historyi prawa, podjął się wykładu we dwu godzinach na tydzień kodeksu handlowego, który, lubo z rozkładu nauk na ten rok przypadał, przecież z powodu odejścia prof. Krysińskiego, a stąd pomnożonych czynności prof. Szaniawskiego, przez ostatniego nie mógł już być traktowanym.

Przyjęcie tej drugiej katedry, równając mię co do pracy z profesorami stałymi (gdyż nawet do kompletu egzaminujących publicznie na magisteria w oboim przedmiocie należałem) włożyło na mnie tak ciążące obowiązki, iż aby im ze czcią dla siebie, a z pożytkiem dla Instytutu wydołać, zajęty oddzielnym urzędem w linii sądowniczej, nocami przygotowania się moje czyniłem, a zrana już o 7-ej czy latem, czy zimą na powinność moję bez przerw i wymawiania się przybywałem.

Pociechą w tych trudach było dla mnie przekonanie sprawionej dobru publicznemu przysługi, szacunek godnych współpracujących i chętność uczącej się młodzieży, z jaką przez cały ciąg dawanych przezemnie nauk tłumnie na moje zgromadzała się prelekcye.

Po skończonym kursie rocznym wykład prawa handlowego przeszedł do stałej katedry, lecz pozostała mi historya prawa, którą jeszcze przez dwa lata traktowałem. Postąpienie na urząd zastępcy obrońcy Prokuratoryi Generalnej w r. 1819, a następnie w r. 1821 na obrońcę, tak dalece czynności moje zwiększyło, że nie znajdując już prawie żadnej godziny dnia wolnej do pracy uniwersyteckiej i obok tego posłuszny radzie ówczesnego prezesa Prokuratoryi Generalnej, a dzisiejszego dyrektora generalnego wychowania publicznego w Komisyi Rządowej W. R. i O. P. JWRadcy Stanu Szaniawskiego, zawodu nauczycielskiego, acz tyle zaszczytnego dla mnie zaprzestać byłem zniewolony.

Dzisiaj w chwili usprawiedliwiania przed Rządem położonych przez każdego urzędnika dla dobra publicznego zasług, pragnąc ozdobić wywód mój jedną z bardzo drogich dla mnie pamiątek, mam zaszczyt upraszać Wysokiej Komisyi Rządowej, aby za śladem załączonego tu informacyjnego świadectwa JW. Rektora Uniwersytetu, odpowiednie położonym przezemnie w zakresie Jej władzy przysługom od siebie wydać raczyła. O zwrot dwu allegatów upraszam. Z głębokiem uszanowaniem dla Wysokiej Komisyi Rządowej.

---

[1] Autograf tamże.

Józ. Dyon. Minasowicz, urzędnik służby ogólnej
w Kom. Rząd. Przych. i Skarbu, członek Komitetu
szacującego dobra i kapitały pruskie. [1]

---

321. Towarzystwo Przyjaciół Nauk do Edwarda Raczyńskiego. [2]

(O uzupełnienie katalogu medalów polskich).

Warszawa, w listopadzie 1822.

Towarzystwo Królewskie Przyjaciół Nauk przedsiębierze wydać historyę polską w medalach przez Albertrandego pierwiastkowo ułożoną, a teraz przez Gołębiowskiego, Bentkowskiego i innych członków swoich uzupełnioną. Każdego medalu opis poprzedzać będzie rycina jego. Ażeby to wydanie było najdokładniejszem, wydrukowanym został spis medalów polskich wiadomych Towarzystwu, którego tu egzemplarz dołączam. [3] Gdyby JW. Hrabiemu znany był jaki medal nie znajdujący się w tym spisie, lub w opisaniu znajdujących się zachodziła jaka niedokładność, racz JW. Hrabia przysłać Towarzystwu dokładny rysunek takowego medalu lub stosowne uwagi, a przy wydaniu pomienionego dzieła miło mu będzie wyrazić, że to uzupełnienie lub sprostowanie winno JW. Hrabiemu. Gorliwość JW. Hrabiego o rzeczy ojczyste oceni dostatecznie zamiar Towarzystwa i niniejszą prośbę jego pomyślnym skutkiem uwieńczy. Dan w Warszawie, dnia—Listopada 1830 roku.

Niemcewicz Pr(ezes).
Ł. Gołębiowski S. T.

---

[1] Rektor uniwersytetu ks. Szweykowski 21 stycznia 1830 wydał zaświadczenie i stwierdził wykład przez Minasowicza powyższych przedmiotów, dodając, że „oddany prawdziwie naukom, obdarzony potrzebnymi przymiotami umysłu i serca, umiał w uczniach zaszczepiać chęci chwalebne, a spółuczących zjednać sobie przyjaźń i szacunek". Komisya stwierdziła to i wydała żądane świadectwo (30 stycznia), wyrażając Minasowiczowi prawdziwe zadowolenie, które sobie zjednał bezinteresowną i pożyteczną służbą w uniwersytecie.

[2] Oryginał w zbiorach bar. L. Kronenberga; u dołu listu napis: „JW. Hr. Raczyński".

[3] Feliks Bentkowski, Spis medalów polskich, lub z dziejami krainy polskiej stycznych. Warszawa, 1830.

SPIS IMION WŁASNYCH. *)

Str.
Abramowicz Antonius 117
Absalon 15
Achilles 50, 230
Adelung 218, 220
Aesopus 101, 118, *121
Alamani Dominicus 25
Albertrandi Joannes . 127, 138, 147, 150, 153, 155, 156, 208, 209, 232
Albertus, Prussiae dux 1
Alcydal *121
d'Alambert 177
Alexander Magnus *58
„ Jagellonides, Poloniae rex . 38
„ I imperator-rex . 173, *179, 180, 190, 197, 230
Alexandrinus Simon 36
Alpes 65
Alsatia 106
Alvar Emmanuel 77, 101, 115, 117
Amandus magister 1
Amar 218
America 222, 223
Americae Septentrionalis Status . . 223, 224
Anacharsis 160
Anastasowicz 220
Andrusowia 104
Anglia 105, 182
Anna s. 76
Anna Jagellonia 34, 36
Antoinette 214
Antonowicz 160
Appendini familia 220
dell'Aqua Andreas 60, 61
Archipelagus 104
Arias Franciscus *77
Artaria 209
Augustinus s. 76, *78
Augustus II, Poloniae rex 112
Austria 105, 190, 208

Baby villa 126
Bacon Franciscus 198
Badeni 161
Baeviannus 77
Balewicz 179
Balicki Stanislaus 7
Balsam Caspar 117
Bandtkie Georgius Samuel . . 174, 175, 178 179, 214, 220
„ Joannes Vincentius . . 178, 216
Baranów 192
Barańczyce 8
Barłozno 69
Baronius cardinalis 75
Barski Cocler Andreas 34, 35
„ „ Mathias 34, 35
Barthélemy Joannes *160
Barum 60
Basilius Cyprianus . . 10—12, 16, 17, 19
Batowski 173
Batti 163
Bauer 196
Bączalski Severinus *100
Beaulieu 106
de Beaumont Elias . . . 118, *120, *121
de Beauplan le Vasseur Guilhelmus . 73, 74
Beausobre 128, 129
Bekleszow Alexander 153
Belisarius 119
Bell 221
Bellarminus Franciscus 76
Bellostenes 221
Beloarda 116
Ben Dawid 196

---

*) Liczba przy nazwisku oznacza stronnicę, gwiazdka przy liczbie znaczy, że w danem miejscu nazwisko wspomniane jest w przypiskach. Opuszczono w spisie nazwy krajów przy tytułach królewskich, tudzież wyrazy: Cracovia i Polonia.

Str.
Benoit 132
Bentkowski Felix . . 171, 175, 177, *179, 183, 185, *188, 194, 225, 226, 232
Benvenuti 181
Berdyczów 117
Bereśnica 160
Berling 220
Bernhard 221
Berolinum, *20, 81, *129, *135, 152, *159, *173, 182
Bertol 177
Bertutowicz Adalbertus 85, 86
„ Catharina 85, 86
„ Josephus 85, 86
„ Stanislaus sen. 85, 86
„ Stanislaus iun. 85, 86
Bezdziedza 31, 35
Białobocki (Białobłocki) Joannes, 55, 59, 79, 163
Białystok 156
Bianchi Hiacynthus 88, 90, 106
de Bidziny Marianna 94
Bidziński Marcus 94
„ Praeclaus 94
„ Stanislaus 94
„ Stephanus 98, 112
Bieliński Casimirus Ludovicus . . . 110
Birkowski Simon 50, 75, 76
Blair 218
Bnin 67
de Bnin Anna 69
Bniński Lucas 127
Bobola Adalbertus 45–47
Bobrowski Florianus 210
de Bochnia Helena 6
Bochotnica inferior 30
Bodzęcki Adalbertus. 49
Boguniew 81
Bogusławski Adalbertus 126, 142
Bohemia 208
Bohomolec Franciscus . . . 117, 120, 121
Bojanowski Joannes 33
Bona regina 160, 208
Bonna 191
Bonnet 176
Bononia 209
Boratini Titus Livius 82
Boratyński Joannes 6
Borch Joannes 141
Borendth villa 32
Borkowski Dunin Petrus 59
Bosnia 220
Botter Joannes 85, 101
Bouginé 177
Boy Jansenius Nicolaus *77
Brandenburgia (Borussia) . . . 220, 224
Brandt Alfonsus 225, 226
Brestia Lithuaniae 166

Str.
Brigitta s. *77, 78
Brodowicz 214
Brodziński Casimirus, 201–207, 211, 212, 214 217, 218, 225
Bronikowski Alexander 227–230
Broniowski Martinus 35
„ Stanislaus 31
Bronocice 39
de Bross 221
Brunet 142
Brusiłów 169
Brutus Michaël Joannes 28
Brykczyński Josephus 189, 190
Buat 212
Budny Simon 213
Buffier *118
Buffon *123
Bulgaria 220
Bulharyn Thaddaeus 214, 215
Buraków 126
Burgundia 105
Burski Adamus 198
Bussaeus Joannes 76
Butowski Michaël 165
Butterweg 218
Büsching Antonius Fridericus . . . 118
Büthner Fridericus 101, 102
Bydgostia 21, 28, 83
Bzowski Abrahamus 78

Caecilia Renata regina 75, 76
Caim 15
Calissia 7, 114, 115, 119
Carolus V. 10
Casimirus III rex 97, 202
Cerioli 65
de Cettis Jacobus 19
„ Joannes 19
Cezary Paulus . . *58, *66, 87, *101, 115
Chabert 159
Chalecki Nicolaus Christophorus . . *87
Cham 15
de Charleville Abrahamus Nicolaus . 119
Chatauvillain 110
Chazot Bernardus Clemens *121
Chełma 70
Chełmska Magdalena 8, 14–16
Chełmski Joannes 8
„ Remigianus 16
Chęciny 29, 86
Chiaromonti 209
Chłędowski Adamus 224, 225
Chocim 103
Chojnacki Antonius 128
Chomentowski Martinus 99
Chreptowicz Joachimus 141

Str.

Chrząstowski Adamus 84
„ Stanislaus 78, 79
Chwalkowski Nicolaus 88
Chwalków 88
Chylice 98
Chyrów 15
Ciampi Sebastianus . . 180, 181, 183, 205, 207—209
Cicero 56, 101
Cieciszewski Ignatius 144
Cieklińskí Andreas 35
„ Petrus 34, 44, 60, 61
Cielecki Hieronimus 44
Ciesielski Stanislaus 127
Clemens VIII. 70
„ X 103
„ XIII 130, 132
Colonia Agrippina *22, *100
Comenius Joannes Amos 118
Condillac 176
Constantia, regina Poloniae . . . 60, *76
Constantinopolis 103, 104, 159
Conteller Carolus *118
Copernicus Nicolaus . . 153, 154, 161, 198
Corradi 106
Cortini 88
Cousinery 159
Coyer 124
Cramer 228
Crasnostavia 78
de Crescentiis Petrus 3
Crevier *120
Croatia 230
Culma 117, *120
Curtius *123, *178
Cyankiewicz Andreas 176
Cygański Matthaeus 28
de Czachory Joannes 7
Czacki Michaël 127
„ Thaddaeus . 127, 128, 147, 152—154, 156, *160, 165, 168, 169
Czajkowski 214
Czaki Franciscus Florianus . . . 138, 139
Czaplic Dorothea 84
Czapski Michaël 132
Czaradzki 117
Czarnkowski Albertus 12
de Czarnków Teresia 69
Czarnocice 33
Czarnolas 22, 27
Czartoryska Maria 193
Czartoryski Adamus, 126—128, 134, 136—138, 146, 153, 158, 161, 169, 171, 172, 191, 192, 210—213
„ Augustus Alexander . . 126
„ Casimirus 110

Str.

Czartoryski Michaël 141
Czech Josephus . . . 162, 163, 165, 166
Czech, uxor Josephi 163, 164
Czema Fabianus 12
Czerchawa 31
Czernencin 50
Czerniakowski Adalbertus . . . 40, 42, 43
Czerski Stanislaus 191, 192
Częstochowa . . . 35, 36, 81, 113—*115

Dallen Fridericus 123
Dalmatia 220
de Dambrowica Joannes 12
Danielewicz Constantinus 225
Daniłowicz familia 107
„ Calixtus 168, 169
Dantiscus Joannes 154
David *75, *77
Dąbrowica 160
Dąbrowski Antonius *188
Dąbski 98
„ Julianus 225, 226, 228
Deleuze 165
Dembiany villa 45
Denemark 98
Desgrye *121
Dębicki Eustachius *118
Dębiński Sebastianus 94
„ Valentinus 18
Długosz Johannes 202
Dmochowski Franciscus . 149, 153, 156—158
Dobiegniew 55
Dobraczyński Andreas 128
Dobrowski Josephus 220
Dogiel Mathias . . . 116, 126, 158, 208
Dolabella Thomas 48
Domanski Christophorus *101
Dombay 159
Dominicus s. 75, 124
Doświadczyński Nicolaus *120
Dreger 208
Dresda 115, *118, *120, 173, 183
de Drohiczany Anna 39, 40
Drozdziclo 35
Dubno 146
Duchnowski 155
Dudycz Alexander 39, 40
„ Daniel 39, 40
„ Hieronimus 39, 40
Dufaur Petrus 120, 122, 123
Duninów 83
Duńczewski Stanislaus 115, 129
Dyczkowski Stephanus 75
Działyński Joannes 12
Dziedzicki *125
Dziekanowice 40

Str.
Dzierzgowski Felix 12
„ Nicolaus 8, 9
Dzisna 26

Eberhardus 163
Edinburgum 215
Elerti typographia *101, 113
Elida *121
Endteri typographia *100
Erphurtum 227
Esaw 9
Eschenburg 163, 177
Estreicher Carolus . . *74—*78, *100, *162
Etruria 138
Euclides 153, 162, 166
Eugenius metropolita 220
Europa . . . 113, 198, 202, 203, 222—224

Fabricius Paulus 56
Falimierz Stephanus 3
Farnabius Thomas *66
Faunteus Laurentius 76
Fawory 143
Feliński Aloisius 160, 204
Felsztyn 15
Fénelon Franciscus *121
Ferdinandus II imperator 65, 76
„ III, Etruriae dux . . . 180
Ferrand 177
Feuerbach 196
Feutry *121
Filipowicz Gregorius 56, 57
„ Joannes 116, 117
Filipowski Martinus 66
Fingal 230
Fisch Thomas 83
Fleming Isabella 126
Florentia 180, 181, 208
de Foe Daniel *121
Fogelweder Justinus 84
Foggia 37
Fokowicz Franciscus *118
Formey J. H. S. 128, 129, 135
Forster Casparus 63
„ Georgius 73, 87, *100
Fouqué 227
de Franchis Laurentius 76
Franciscus s. Borgyas 144
„ s. de Salis . . . 78, *100, 115
Francofurtum a/O. *66, 129
Frank Peter 26
Frank Josephus 163, 164, 194
Freher Markwartus 208
Frencel 220
Fridericus Guilhelmus, marchio Brandenburgensis 81
Fridericus II, Prussiae rex . . . *124, 140
„ Guilhelmus III, Prussiae rex, 230
„ III, Daniae rex 81
„ elector Saxoniae 126
„ Augustus, dux Varsaviensis, 230
Fries *181, 196
Frolin *120
Fuhrmann Stephanus 79, 87, 102
Fuss Nicolaus 166, 167

Galland *118
Gallia (Francia) . 92, 105—107, 110, 159, 182, 191, 223, 224, 228
Gallus anonimus 216
Galecki Nicolaus Antonius 87
Garcz villa 69
Garczyński Stephanus 125, 126
Gatterer 177
Gawiński Jan 88, 90, 91, 93
Gedanum . . 79, 80, 83, 87, 92, 93, *94, *96, 100, 102
Germania . . 42, 103, 105, 177, 180, 182, 184
Gesink David 118
Giedrojć Stephanus 141
Gizius Tydemannus 154
Glinno 84
Glücksberg Michael , ... *222
Gniński Joannes 105
Golański Philippus 149, 150
Golczewski Paulus 114, 115
Goldhast 208
Golicyn 200
Gołębiowski Lucas 152, 160, 232
Gołuchowski Andreas 27
„ Josephus . . . . 194—197
Goreczyn Joannes Alexander. 96, *100, *101
Gordon de Huntiley Catharina, 79, 80, 84, 86, 87, 110
Gorzyce 99
Gosławice 102
Gosławska Sophia 38
Gostomski familia 43
Gostynin 8
Gotinga 182
Gottsched *124
Górnicki Lucas 75
Górski Vladislaus, *129, *131—*134, *139, *144 *146—*148
Grabowo 69
Grabowski Stanislaus . *198, 199, *200, 201, *204, 208, 209, 211, *217, 224, *225
Grabowski Stephanus 152
Graecia *121, *160
Grand 138
Grebel Ignatius 122
Gregorius XIV 70

Str.
Gregorius XV 70
Gretser Joannes 54
Gręblin 127
Grocholice 84, 112
Grochowalski Franciscus 127
Groddek G. E. 169, 170, 216
Grodna 103, 113, 147, 161
Grodzicki Bartholomaeus 117
„ Stanislaus 45
Gross 173
Groell Michaël . . . . . . 118—124
Grudzyny 86
Grumau 212
Guagninus Alexander . . . . 19—21
„ Ambrosius 21
Gurowski Adalbertus 47
Gustavus Adolphus, Suetiae rex . . 76
Gutowski Valerianus 100

Habdelich 220
Hadziejowicz Christophorus . . . 84
Halapia 228
Halik villa 35
Hala a/S 182
Haller Joannes 5
„ Marcus 5
„ Michaël 5
Hamburgum *179, 180
Hammer 159
Hanka Venceslaus 220
Hanovera 220
Hansen Leonardus *96
Harris 221
Hauptmann 220
Haur Jacobus Casimirus *100
Haydenreich 196
Hebanowski Andreas 111
„ Nicolaus 113, 114
Hebold Joannes 118, 122
Heeren 177, 180
Heilsberga 139, 140
Hellespontus 104
Helvetia 176
Heraclides Basilicus Jacobus . . 10—12
Herbart 176
Herburt Joannes 15, 16, 115
Hermann 178
Hermes 221
Hesanec villa 35
Heyne 179, 180
Hierosolyma *58
Hińcza Martinus *77
Hirschfeld 226
Hoffmann 204
Holzknecht Franciscus 181
Homerus . . . 50, 179, 228—230

Str.
Hoppius Samuel 208
Horatius 101, *121
Hosius Stanislaus 9
Hube Michaël 125
Hufeland 196
Hugon 190
Hungaria 73, 106, 208
Hylzen Josephus Georgius 143

Iłowski Alexander 12
Italia . . . . . 2, 37, 182, 191, 207—209
Izdbicki Joannes 47

Jabłoński P. E. . . . . . . 128—129
Jachnowicz Joannes *78
Jacob 176, *188, 211, 221
Jacobus patriarcha 107
Jacyna 199
Jagielnica 105
Jakimowicz Paulus 39
Jakubowski Josephus *121
Jałowicki Alexander 79
Jambressych 220
Janiszewski Antonius 121
Jankówka 84
Janów 146
Jansenius Nicolaus *75
Januszewski 169
Januszowski Joannes 22, 23
Jarkowski Adalbertus 165
Jaroński Felix 192, 193
Jaroslavia 89
Jasiński Jacobus 29, 36
„ Xaverius *122
Javorovia 88
Jena 182
Jezierska Anna 144
Jędrzejowczyk *77
Joannes a Deo s. 76
„ Casimirus, Poloniae rex, *78, 79—82, 85—87, 92—96, 102
„ III, Poloniae rex . 91, 95, 104, 110, 111, 117, *124
Jocher Adamus *96, *97, *100
Jonigma villa 35
Josephus s. 77
Juda 15
Jungmann 220
Jurkowski Michaël 169, 216
de Just 173
Juvenalis 101

Kaczanowski 220
Kaczorowicz Franciscus 91
Kaczyce 112
Kamieniec Podoliae 103, 166
Kamień 126

Str.
Kamieński-Andrzejowicz *58
Kamieński 184, 187
Kamiona 59
Kant 176, 196
Kantoliński ager 30
Karamzin 215
Karmanowski Adalbertus 51
Karpiński Franciscus *123
Karwis 32
Kasiński Joannes 52
Kielce 84, 87
Kiełczewska Marianna 126
Kierwałd molendinum 69
Kiesewetter 176
Kieszków 84
Kiovia 95, 96, 220
Kiszka Nicolaus 30
Klecie villa 110
Klein 196
Klewań 110
Klusow villa 44
Kmita Petrus 6, 160
Knapski Gregorius *66, 96, *119, *121
Kochanowski Georgius 46, 47
„ Joannes 26, 27, 75, *77, *78, 202
„ Joannes 29
„ Nicolaus 22
„ Petrus 7
„ Petrus 46
„ Petrus 43—47, 51
Kochański Paulus 46
Kochowska Anna Catherina 94
„ Theophila 94
Kochowski Alexander 94
„ Christophorus 94
„ Florianus 94
„ Georgius 94
„ Joannes 86, 94
„ Michaël 94
„ Stephanus 94
„ Vespasianus 86, 94, 111, 112
Kochów 94
Kociełkowski 118
Kollacz Paulus *121
Kołłontaj Hugo 156, 176
Konarski Ignatius 130
„ Stanislaus 130, 132, 134, 158
Koniecpole 73
de Koniecpole Euphrosina 84
Koniecpolski Remigianus 69
„ Stanislaus 60, 73
Konin *181
Konopień 152
Kontrym Casimirus *179
Konwissar Franciscus 18
Kończyce 44

Str.
Końskie 153
Kopczyński Onufrius 176, 203
Kopitar 220
Korczyn Nova Civitas 102, 103
Korn 160
Korzec 110
Kosecka Hedvigis 84
Kosecki Bonaventura 84
Kościuszko Thaddaeus 138
Kośmiński Mathias 125
Kotiużany *129, *131—*134, *139, *144, *146—*148
Kowal 84
Kowalkowski Casimirus 89
Kozicki Ludovicus 178
Kożuchowski 149
Kożuchów 5, 6
Krasicka Marianna 133
Krasicki Ignatius *120—*123, 126, 129—137, 139, 140, 144
„ Ignatius 144
„ Joannes 133
Krasiczyn 131
Krasiński familia 107
„ Franciscus 17
„ Joannes Casimirus 90, 91
„ Sigismundus 225, 226
Krasów 84
Krassowski Michaël 115
Kraszewski J. I. *136
Krasne 90
de Kretków Erasmus 12
Krolewski Stanislaus 5
Kromer Martinus 7
Kronenberg Leopoldus, *149, *150, *152, *157, *158, *160, *161, *169, *172, *173, *185, *186, *191—*194, *210—*212, *216, *224, *232
Krug 177, 196, 220
Krugier Petrus 50, 51
Krupiński Ludovicus 158, 160, 225
Kruszyński Sebastianus 21
„ Vladislaus 21
Kryński Petrus 152
Krysiński Dominicus 231
Kryski Albertus 12
Krzemieniec 162, 164—167
Krzewski Abrahamus 44, 46
Krzysztofowicz Petrus 120
Kucharski Andreas Franciscus *219—221
Kuczkowski Alexander 94
„ Andreas 94
Kuncewicz Josaphatus 76
Kunice 22
Kuropatnicki Evaristus *118
Kuszel 210

Str.

Lachowski Sebastianus 119
Ladecop 32
Ladecoperwald 32
La Harpe 206
Laîretelle 177
Lanckoroński Hieronimus 105
„ Nicolaus *100
Latalski Stanislaus 12
Latercianus Antonius 19
„ Pompeius 19, 20
Laterna Martinus 76, *100
Latoszynek 6
Lazar Andrysowic 17, 18, *78
Lelewel Carolus 140—144
„ Henricus 140
„ Joachimus 143, 144, 199, 200, 213—215
„ Protus *66
Lenczewski Stanislaus 101
Lenglet du Fresnoys 177
Leopoldus I imperator 103
Leopolis 23, 24, 46, 47, 59, 73, 79, 82, 83, 89, 92, 92, 103, 116, 117, *121, *123
Lesco Manon *121
de Leszczany Catharina 86
Leszczyński familia 107
„ Andreas 76, *100
„ Boguslaus 81
„ gladifer 132
Liberius Hiacynthus 100
Ligenza familia 107
„ Stanislaus 12
Lignow 127
de Ligny dux 106
Linda curia 35
Linde S. B. 154, 156—158, 161, 166, 167, 169—176, 181, 183—188, 191—194, 210—216, 224
Linowska 142
Linowski Adamus 142
„ Joannes 142
Lipia góra villa 69
Lipinki 35
Lipiński Ludovicus 113, 114
Lipsia *118, *121, 182, 183, *222
Lipski Andreas 54
„ Casimirus 127
„ Joannes 76
Liscz Stanislaus 18
Lisczowska domus 38
Lithuanides V. *58
Livius *123
Livonia 92, 95, 96
Lob Nicolaus *76, *101
Locke 176
Loewensprung 140, 141

Str.

Lomza 45
Londinum 143, 215
Longeville dux 107
Loretum 209
de Loss 173
Lubecki Franciscus 171
Lubelczyk Andreas 6, 7
Lublinum 16—18, 45, 73, 80, 81, 115, *119, 124
Lubomirski Antonius 134
„ Georgius Alexander 99
„ Georgius Martinus 134
„ Sebastianus 28
„ Stanislaus 89, 141
Lubrański Joannes 154
Luceoria 124, 165
Lucławice 6
Ludovicus XIV *83, 92, 103, 104
„ dux Würtembergensis 128, 146
Lusatia 220
Luther Martinus 203
Lwowèk 12

Łabiszyn 12
Ładowski 117
Łagiewniki 84
Łaski Joannes primas 1
Łaziska 112
Łączyński 88
Łobojko 214
Łowicz *123
Łownica 112
Łubieński Felix 138, 225, 226
„ Leo 225, 226
„ Stanislaus 53, 75
„ Stanislaus 225, 226
„ Vladislaus Alexander 132
Łuskina Stephanus 120

Maciejewski Samuel 7
Maciejowski Venceslaus Alexander, 190, 191, 219
Mackowice 86
Magellona *58
Magnuszewski Dominicus 225, 226
Malazin 112
Malcz B. 209
Malewski Simon 164—166, 172
Maliboze 21
Małachowski Stanislaus 156
Małecki 173
Mantua 72
Marburgum 196
Marchand Petrus *78
Marcinowski Antoni 188—189, 193
Maria Casimira regina 109
„ Ludovica regina 72, 84
Marlianus 100

Str.
Marmontel J. F. 119
Marsilia 145
Martinus Polonus 202
Marymont 212
Masch 220
Masovia 92, 95, 96, 126
Massalski Ignatius 141
Mathaei 220
Matuszewicz Vincentius 152
Mayer 166
Maximilianus archidux 29, 70
Mediolanum 209
Megalopolis 220
Meiners 177
de Messnig 173
Mejer Josephus 124
Melusina *58
Menzel 177
Miaskowski Casparus 51, 52, 100
Miastkowski dapifer 81
Miączyński Aleksander 225, 226
Michaël, Poloniae rex 95—97, 102
Mickiewicz Josephus 172
Miesco I 20
Mielecki Joannes 12
Mierzejewski Felix 172
Mijakowski Hiacynthus 76
Mikali 220
Mikosza Stanislaus *124
Minasowicz J. D. 187, 231, 232
Mirabeau 224
Mirkułow Theodorus 148
Mirotki 69
Mirów 12, 102
Misiowski Michaël 86
Misnia 220
Mitzler de Coloff 118
Młodecki Georgius 43
„ Petrus 46
Młodziejewski A. G. 40—43
„ A. S. 138, 141
„ Christophorus 42, 43
„ Hiacynthus 40—43
Mniszech Georgius 44
„ Georgius Augustus 129—132
„ Michaël Georgius *130
Mochnacki Mauritius 214, 222—224
Modliszewska Elisabetha 45
Mogiła 65
Moguntia *8
Mohrenheim *179
Molina Antonius *77
Molski Martinus 149—154
Montresor Marianna 126
„ Stanislaus 126
Moraud 173

S
Morengovius 1
de Morsan Lefévre *1
Morsztyn Antonius Andreas 1
„ Constantia 85, *1
„ Georgius 8
„ Hedvigis 8
„ Helena 11
„ Izabella 11
„ Jacobus 11
„ Joannes Andreas, 79—87, 92
103—110, 11
„ Ludovica 11
„ Marcus 84
„ Michaël 110
„ Sbigneus 85
„ Sophia 85
„ Stanislaus, 98, 99, 109, 110, 112
„ Stephanus 112
„ Tobias 81, 84
„ Valerianus 85
Moscovia 73
Mosczona 19
Moskorzowski Hieronimus 39, 40
Moskorzów 39
Mosqua 220
Mostowski Mathias Antonius 131
„ Thaddaeus 173
Moszczeński Andreas 141
Moszczycki Josephus 113
de la Motte Carolus *118
Mościcki Jacobus 87
„ Nicolaus *77
Murmellius Johannes *58
Mussa 12
Muszyński familia 97
Mycielski Mathias 125
Mylius Arnoldus *22
Mysław J. 76
Myszkowska Elisabeth 76
Myszkowski Joannes 102
„ Petrus 47
„ Stanislaus 12

Nagłowice 202
Naruszewicz Adamus, *121—*123, 142, 146,
164, 165
Nasiłowski 59
Neapolis 208, 209
Neapolitanum regnum 34, 37
Neimanski 113
Nejedly 220
Neomagium 104
Nepos Cornelius 56, *123
Nicolai Christophorus 116
Nidecki Andreas Patricius 13, 14, 18, 21, 22
Nieborowski Josephus 128

Str.
Niemaier 176
Niemcewicz Cajetanus 151, 152
„ Joannes 151, 152
„ Julianus, 151, 152, 169, 173, 210, 232
„ Marcellus 151, 152
„ Stanislaus 152, 169
Niemenczyn 142
Niemsta Samuel 198
Niesiecki Caspar *146
Noe braseator 18
Norimberga *100
Nostitz 173
Novicampianus Albertus 9
Nucerinus Sebastianus *77
Nyklaszewski Christophorus . . . 76

Obory *112
Obshausen 176
Ocieski Joannes 30
„ Joannes 12
Oebschelwitz David 226
Okęcki Antonius 141
Okszna 193
Oława 178
Olędzka 173
Olizar 152
Olsznnik 31
Opaliński Christophorus 67
Opole *130
Oraczowski Michaël 86
„ Stanislaus 86
Orchowski Alexander 197, 198
Orłowski 138
Orły 187
Orzechowce (Orzechowice) 8, 14
Orzechowska Anna 15
„ Sophia 15
Orzechowski Alexius 6
„ Andreas 15
„ David 6
„ Nicolaus 6
„ Remigianus 15
„ Rochus 6
„ Stanislaus notarius . . 6, 8
„ Stanislaus scriptor . 6, 14—16
„ Stanislaus 15
„ Valentinus 16
Osiński Aloysius 167, 168
„ Ludovicus, . . 184, 185, *189, 199—201, 204—206, 212, 219, 230
Ossoliński Georgius 65, 67, 69, 72
„ J. M. . 157, 173, 181, 192, 194, 210, 216
Osterberger Georgius 32
de Ostrog Alexander *52
„ Basilius *52
„ Catharina *52

Str.
de Ostrog Constantinus *52
de Ostrorog Catharina 102
„ Joannes 29, 47
„ Stanislaus 12
Ostrowski Antonius 141
„ Jacobus 76
„ Stanislaus *130, 138
Oswiencimia 13, 14
Otto Imperator *58
Otwinowski Valerianus 75
Ovidius 75, 101, 154
Owczarski Antonius 226

Pac 209
Paciorkowski Martinus 115
Pacławski 224
Padniewski Philippus 12
Paprocka Aniela 144, 145
Paprocki Bartholomaeus 25
Parisii 109, 197
Parthey *128
Parus 10, 12
Pasek Joannes Chrisostomus . . . 102
Pasławski 221
Paszkowski Josephus 212
„ Michaël 210
Pater 221
Patri Paulus 113
Patruus Joannes 8, 9
Paulus s. 14
Pernusowna Anna 64, 71, 74
Persia 208
Persius 101
Petricovia 1, 9
Petricovius, *vide:* Piotrkowczyk.
Petropolis . . . . 148, 165—167, 214, 220
Petrycy J. I. 75
„ Sebastianus 75
Phoebus 52
Phrigio Andreas 6, 7
Piasecki Paulus 65, 69, 70
Piaskovius 50
Piekarski Christophorus *101
Pindarus 169
Pinocci Hieronimus 87, 97
Piotrkowczyk Andreas . 48, 56, 57, 62, 63, 71, 72
„ Joannes *78
„ Stanislaus . *77, 95—98, *100
Piramowicz Gregorius 150, 163
Pirocice 39
Pisarski Joannes 88
Piskorski Sebastianus 94
Pius V 71
Plaskowski Franciscus 109
Platner 176
Plescher Joannes 54

Str.
Pliszków 60, 61
Plocia 55, 155, 156, 213
Plotinus 41
Plutarchus 149
Poberezka 124
Pociej 161
Poczajovia 114
Podebrański Adamus Gieryk 125
Podhajce 12
Podlachia 95, 96
Podlaz 84
Podoski Josephus 141
Poelitz C. H. L. 222—224
Pogodin Leo 215
Polocia 26
Polonia Maior 7, 69
Pomerania 127, 220
Poniatowski Stanislaus 147
Poniński Adamus 125
Porphyrius 41
Poryck 123, *160
Poser Joannes Augustinus 119, 124
Posnania 43, 73, *75, *76, 81, *117—*119, 122, 152, 154, 172
Postękalski M. *77
Potkański familia *191
Potocka Ludovica 130
Potocki Franciscus Salesius 116, *130
„ Joannes 163, 164, 220
„ Miecislaus 225, 226
„ Stanislaus 126, 150, 152 *174, 176, *179, *181, *183—*185 188, 194
Powązki villa 126
Praemislia 8, 117
Praga Bohemiae 80, 220
Prażmowski Adamus 213
„ Nicolaus 91
Presser Samuel Theophilus 125
Prokopowicz Maximilianus 125
Propontis 104
Próchnicki Andreas 59
Prusczinski domus 38
Prussia 29, 32, 92, 95, 96, 102, 113, 190
Prussia Occidentalis 140
Przecławski Krupka Alexander 94
Przeczytański Patricius 176
Przerembski Joannes 12
Przeworski Severinus 98
Przybylski Hiacynthus Aegidius 153
Przybysławice 86
Puciata 98
Puck 90, 91
Puffendorf Samuel 118
Pufler Jacobus 87

Str.
Pulavia *192, 210—212
Pyrmont 182
Pysznica 84, *87
Pythagoras 179

Quatremère de Quincy 218

Rabenau 227
Rachutów 84
Raciborsko 84—86, 92, 110, 112
Raczyński Eduardus 232
Radawiecki Andreas 76
Radiwer villa 35
Radomia 3, 128
Radomiński 209, 211
Radziwiłł Albertus Stanislaus 100
„ Nicolaus Christophorus *58, 76
Radziwiłłów 124
Radzymin 103
Radzymiński Stanislaus 30
Ragusa 220
Rakietty 209
Rakowski 13
Rappersvyl *65
Rawa 89
von der Recke Elisabetha 228
Regiomontum 88, 191, 212
Reinker Anna 87
Rej Nicolaus 202
Rescius Stanislaus 29, 36, 37
Reusner Fridericus 88
Reyer 173
Reymont *119
Rhenus 103
Rhodus Franciscus 31, 32
„ Jacobus 31, 32
Riling Hedwigis 56, 57
„ Martinus 56, 57
de Rimanow Michaël 1, 2
Rimini 130
Roeder 228
Rokosowski Jacobus 25
Rollin *120, 177
Roma 40, 42, 43, 69, 71, 130, 208, 209, 220
Roncalius D. 76
Rosenkampf 211
Rossowski Joannes 55—57
Rostkowski Martinus 25
Roszkowski Joannes 33
Rościszewski Casimirus 133, 139
Rousseau 223, 224
de Rozel *121
Rozrażewski 106
Różański Joannes 84
Różycki Joannes 81
„ Paulus 113

Str.
Różycki Stanislaus *51
Rudawski Joannes 62, 63
Rudka *66
Rudnicki tribunus 136
Rudno 127
Rumiancow 220
Rutski Xaverius Philippus 143
Rybińska 146
Rybiński Josephus Antonius *146
„ Michaël Franciscus *146
Rychłowski Franciscus 96, 100
Rygier Dominicus 116
Rzeczyca 30
Rzeczycki Andreas 30, 31
Rzewuski Severinus 136
„ Venceslaus 159, 160

de Saçy Silvester 159, 221
Salonica 159
Samboria 87
Samogitia 92, 95, 96
Samos 10—12
Samoscium 49, 50, 70, *87, 115, 129
Sancheis 221
Sandomiria 102, 117
Sapieha Alexander 153
Sawicki Albertus 19
„ Josephus *43
de Savigny 190
Saxonia 114
Sądziszowice 5
Schaeffer Jacobus Christinus 135
„ Joannes 135
Schalbacher 209
Scharfenberg Joannes *77
„ Mathias 3—5
„ Nicolaus 22—23
Schaumann 196
Schedel Christophorus *54, 99, *100, *101
„ Georgius Romualdus 99—101
„ Nicolaus Alexander 99—101
Schlichtyn Casimirus 119
„ Lucas 119
„ Petrus 119
„ Sebastianus 119
Schmidt Fridericus Augustus 118
Schreder von Treuen Elias 87, 93, 94
Scipio 209
Scotia 106, 230
Seneca *66
Serbia 220
Severia 95, 96
Sękowski Albertus *58
„ Josephus 215
Shrzem Joannes Cochler Barski 33—35
Siarkowski Dominicus 115
Siedlnicki Carolus 132

Str.
Sielski Alexander 80
Sieniawa 212
Sierakowski Hiacynthus 76
„ Joannes 12
„ Josephus 152, 180, 181
„ canonicus 181
Sieraków 81
Siestrzeńcewicz Stanislaus 167
Sigismundus I 1—7, 203
„ Augustus 7—19, 160
„ III *10, 29—38, 44, 47, 50, 52, 54—60, 71, 74—76, 95
Silesia 178
Silnica 39
Silnicki Martinus 39
Simonides Amorgos *50
„ Keos 50
„ Simon 49, 50
Siradia 144
Siwicki 147
Sixtus V 70
Skarbek Fridericus 186—188, 194
Skarga Petrus 38, 39, 74, 75, 203
Skarzyński Bronislaus 226
Skobera *124
Skororzewski 125
Skowroński 157
Skrobkowicz Ludovicus 76
Skrodzki Georgius Carolus *188
Skrzypna 66
Skurcz 69
Slavonia 220
Slonkowicz Martinus *101
Słoński Michaël 117
Słowacki Eusebius 162—165, 170
Słowiński 116
de Służewo Joannes 12
Smolenscia 92, 95, 96, *123
Snell 176
Sobolewski Ludovicus 211
Sobótka villa *87
Sochaczów 187
Soczyński 178
Sokół arx 26
Sokołowski Lucas *118
„ Stanislaus *118
Sommer *191
Sosnowski Jacobus 43
„ Josephus 141
Spittler 177
Srebrny Joannes 24
Srzem 34
Stachowicz Stanislaus 116
Stadnicki Andreas 8, 76
„ Stanislaus 8
„ N. 126

Str.

Stanislaus Kostka s. 77
Stanislaus Augustus 134–146, 203, 206
Stancarus Franciscus 7
Stanowice 178
Stański 44
Starowolski Simon 100
Starzechowska Anna 133
Starzchowski Joannes 12
Staszic Stanislaus. *123, 161, 181, 184, *187, 200, 201
Stawiszyn 127
Steinkeller Petrus 214
Stefanowski Hieronimus 42, 43
Steinhaus Carolus *120
Stephanides Melchior 59
Stephanus rex *13, 19–27, 29, 32, 35, 74
Stewart 176
Stępkowski Jacobus 84
„ Petrus 84
Stiria 220
Stoechle Joannes *66
Stok 30
Stołpiec 156
Stopnica 25
Strobicz Mathias 12
Stróżewo 33
Struve Henricus 179, 180
Stull 220
Suchorzewski Stanislaus 29, 36
Sułkowski Augustinus 141
Supraslia 155
Surowiecki Laurentius 158, 174, 175, 178, *179, *181, *183, *204
Svetlik 220
Szaniawski Josephus 188, 215, 224, 231
Szaskula 35
Szczepanowski J. 75
Szczerbicz Paulus 23, 24, 31, 32, 36
de Szeluty Eva 143—144
Szembek Onufrius Cajetanus 155
Szepietowski Paulus 152
Szeptycki Hieronimus Antonius 135
Szewel iudaeus 124
Szołdrski Ludovicus 126
Szubert *188
Szumski Thomas 172
Szurzyński 51
Szwarc 176
Szwejkowski A. W. 187, 199, 204, 214, 216, 217, 219, 225, 231, *232
Szyjkowski 133
Szymanowski Josephus 126, *150
Szymel Andreas 79, 87
Szyrma Lach Christinus 215, 216

Ściborski 165
Ślepowroński Stanislaus 35

Str.

Śliwicki Petrus Hiacynthus 117
Śmiglecki Martinus 75
Śniadecki Joannes 153, 154, 161–172, 194
„ Josephus 194
Świechowice 110
Świerski 59
Świtkowski Petrus *123

Tacitus *121, 164, 165
Tarło Nicolaus 110
Tarnowski Joannes 22
„ Joannes Christophorus 12, 15
„ Joannes 34
„ N. 124
„ Joannes 213
de Tarnów Adamus 2
Tarski Petrus 116
Tartaków 116
Tartuków 133
Taszycki Nicolaus 6
Telemacus *121
Tennemann 179
Teresia s. 77
Terlecki Methodius 71
Tęczyn 67, 100
Thelani Franciscus 45
Thenaudi Joannes 24, 25
Theodorus Alexii, dux Moscoviae 103
Thomas a Kempis s. *77
„ de Aquino s. 76, 144
Tinturella 213
Tissot *119, *122
Tłuczyński Ignatius *97
Tołstoj 220
Tomatis 138
Tomicki Petrus 1, 2
„ Thomas *96
Torelli 209
Tornesius Leonardus 20
Torres Cosmas 65
Torunia 19, 20, 83, 113, 161
Trabuc 106
Trembecki Stanislaus *121, 126, 127, 148
Trembicki Antonius 124
Trębowla 103
Trockiewicz Theophilus 117
Trotz *120
Tryestum 220
Tryzna Petrus Casimirus *76, *78
Trzoiński Joannes 216, 217
Trzebicki Andreas 80
Trzebiczna praedium 84
Trzebuchowski Nicolaus 12
Trzecieski Alexius (Olechno) 5, 6
„ Drusianus Joannes 5, 6
„ Joannes 5, 6
„ Stanislaus 5

Str.
de Tuliscow Nicolaus 1
Turek oppidum 114
Turski Felix 141
„ N. 81
Twardowski Samuel 66
Tycyn 226
Tykocin 60
Tymf Andreas 90—92
„ Thomas 83
Tymothaeus 14
Tyszkiewicz, uxor marsalci 194
„ Skumin Janussius 66

Ukraina 103
Umachel 15
Unger Henricus 50
Ungler Florianus 3
„ Helena 3
Unterholtzner 190
Urbanus VIII 69
Urmowski 188
Urzendowski Martinus 30

Valachia 106
Valenti cardinalis 130
Varnhagen von Ense 173
Vegis Jacobus 123
Velda 124
di Venafro. dux 106
Venetiae 208, 209, 220
Verinus Michaël *58
Vienna Austriae 65, 160, 181, 194, 209, 211, 220
Vietor Hieronimus 4, 5
Vilna 6, 8, 14, 25—27, 72, 73, 84, 116, *119, 148, 149, 161—164, 166, 170—172, *188, 189, 192, 193, 210, 213, 215, 216
Virgilius 101, 152, 154
Visconti Antonius Eugenius 132, 133
Vistula 230
Vitellio 202
Vladislaus IV 61, 63, 66—68, 71—73, 78, 79, 95, 97, 99
Vladislavia 21, 55
Voltaire *121, 224
Vossius 177
Vratislavia 191

Walewski 116
Walichnowo 69
Wargocki *58
Warszewicki Christophorus 160
Warta oppidum 84
Wartensleben Julius 227—230
Wawrzecki 171, 172
Weguelin 177

Str.
Weichardt *122
Weidemann M. G. 113
Welke 219
Wessel Theodorus 130—134
Weska 69
Weyss Jacobus 87
Węgierska Aniela 144, 145
„ Constantia 144, 145
„ Susanna 144, 145
Węgierski Adamus 144, 145
„ Cajetanus 143—145
„ Carolus 144, 145
„ Thomas 144, 145
„ Valerianus 145
Wężyk capitaneus 84
„ Valentinus 135
Wielądko Adalbertus *122, 147, 148, 191
Wielbłądowo 69
Wielopolski Hieronimus 127
„ Joannes 80, 81, 84
Wierzbicki 193
Wierzbowski Theodorus *3, *8, *9, *20, *22, *23, *25, *27, *28, *74, *75, *100, *219
„ Vladislaus *219
Wierzchoniów 30
Wiewiórowska Susanna 144, 145
Wiśnicz 89
Wiśnicze 6
Wiśniowiecki 167
Withola 35
Witów 144
Włodek camerarius 170, 189
Wodzicki L. J. 111
Wola 29
de Wola Paulus 3, 4
„ Stanislaus 12
Wolański Adamus *66
Wolf 179
Wolfers Joannes 123
Wolrab Joannes 27, 28, *75
Wolski-Dunin Petrus 19, 20
„ Stanislaus 12
„ N. 150
Wołłowicz Antonius 133, 148
Wołowski Ludovicus 225, 226
Wonikowice 8
Wosiński Antonius 57, 58, *76, *78
Wrytkiewicz 161
Wschowa 114
Wujek Jacobus 27, *74, 77
Wybicki Josephus 127
Wydżga Nicolaus 30
„ Stanislaus 30
Wysocki Franciscus Casimirus 89
„ Simon 76, *77

Str.
Wyszkowski 155
Wyszyński Valentinus *115

Zabellewicz, *vide:* Zubelewicz.
Zadzik Jacobus 76
Zalaszowski Nicolaus 114
Zaleski Martinus 224
Zaliwski Bartholomaeus 38
„ Stanislaus 38
Załuski J. A. 126, 131, 212, 220
Zamoyska Barbara 46
„ Catharina *52
Zamoyski Georgius 49
„ Joannes. . . . 21—23, 37, 70
„ Thomas 49, 52, 59
Zapala Joannes 24
Zapolya Joannes rex 9
„ Joannes dux. 9
Zawadzka Teresia 90, 91
Zawadzki Josephus . . . *125, 171, 215
„ Casimirus 90, 92, 94
„ Petrus. 124

Str.
Zbączeń 125
Zborowski Martinus 12
Zbylitowski Petrus 78
Zebrzydowski Florianus 12
Zelida *121
Zgórsko 192
Zimorowicz Bartholomaeus 89
Zinserling A. E. 179, 180, *188
Znosko Casimirus 176
Zubelewicz J. A. . 174, 182, 183, 186, 226
Zwoliński Leo *130, *142, *156

Żabiński Mathias 29
Żbików 179
Żmigród 8
Żołkevia 88
Żórawice Długie 14
Żukowski Michaël 117
„ N. 165
Życki Thomas. 147, 148
Żytomiria 165
Żywotek Petrus 59

WYKAZ PISARZÓW,

których autografy podane są w podobiznie.

(Gwiazdka oznacza autograf polski, pozostałe są łacińskie).

	pag.
Albertrandi Jan	*147
Duńczewski Stanisław	*129
Gawiński Jan	*88, *91
Grodzicki Stanisław	*45
Kochanowski Piotr	*45
Kochowski Wespazyan	*112
Konarski Stanisław	*134
Krasicki Ignacy	*139
Krzewski Abraham	*46
Lubomirski Stanisław	*89
Morsztyn Jan Andrzej	*80, *83
„ Stanisław	*109
Naruszewicz Adam	*146
Simonides Szymon	50
Stefanides Melchior	59
Trembecki Stanisław	148
Twardowski Samuel	66
Wielądko Wojciech	*148
Zawadzki Kazimierz	*92, *94
Zimorowicz Bartłomiej	*89

OMYŁKI DRUKU.

W TOMIE I-szym:

str.	*wiersz:*	*wydrukowano:*	*należy czytać:*
37	18 od góry	mittere	mitte re
„	19 od dołu	fecerat	faceret
„	17 „	italicam in	italicam. In
38	3 od góry	alterius	alternis
„	4 „	qui nos	quinos
„	5 „	vincerat	vicerant
„	5 „	Etiam	Et iam
„	6—7 „	prodirentur	proderentur
39	5 „	iuvenem	hunc iuvenem
„	12 „	optavique	optareque
„	15 „	aetatem	estatem
„	21 od dołu	senes	leves
41	11 od góry	virenos	vicenos
„	18 „	nobis	vobis
„	10 od dołu	visus est	visus es
„	„ „	ἀρὰ μαλακιζέως	ἀλλὰ μάλ' ἀτρεκὲως
„	6 „	incidi. Cum	incidi, cum
42	12 od góry	pectitur	peccetur
43	9 „	liberavit	liberarit
„	10 „	ob sectas, cui	ob sectas. Cui
„	24 „	iudicium Moricae levitatis	indicium Moricae lenitatis
„	„ „	decolatus	decollatus
„	25 „	Ommitto	Ommitto nunc
„	15 od dołu	ibso	ipso
„	14 „	ac Renano	ab Rhenano
„	13 „	seurriliter	scurriliter
„	12 „	conteminarat	contaminarat
44	4 „	amplissimi viri	amplissimum mihi
45	22 od góry	movemur	monemur
47	9 „	resistimus	restitimus
„	5 od dołu	laqeum	laqueum
48	5 od góry	incederit	inciderit
„	20 od dołu	auducia	audacia
„	17 „	deletus	delectus
„	11 „	offerre	afferre
53	1 „	calentium	callentium
61	20 „	saevus	ferus
„	5 „	vestros quae	vestrosque
64	21 „	et aerario	et rebus necessariis ex aerario
77	13 od góry	11	10
78	10 od dołu	erebra	crebra